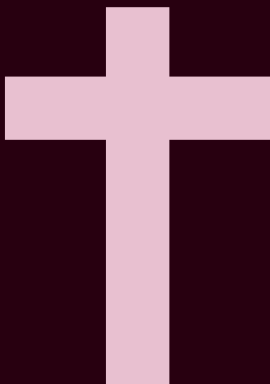

Nduudu n'dai yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e cuicateco yeⁿ'e

Tepeuxila

New Testament in Cuicatec, Tepeuxila (MX:cux:Cuicatec,
Tepeuxila)

Nduudu n'dai ye^{n'}e Ndyuūs ye^{n'}e cuicateco ye^{n'}e Tepeuxila New Testament in Cuicatec, Tepeuxila (MX:cux:Cuicatec, Tepeuxila)

copyright © 1974 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cuicatec, Tepeuxila

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cuicateco, Tepeuxila [cux], Mexico

Copyright Information

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cuicatec, Tepeuxila

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

28b090dc-326e-56c7-994e-5d3354d1d54f

Contents

SAN MATEO . . .	1
SAN MARCOS . .	88
SAN LUCAS . . .	141
SAN JUAN	231
HECHOS	286
ROMANOS	360
1 CORINTIOS . .	401
2 CORINTIOS . .	440
GÁLATAS	465
EFESIOS	480
FILIPENSES . . .	495
COLOSENSES . .	505
1 TESALONI- CENSES	514
2 TESALONI- CENSES	522
1 TIMOTEO . . .	527
2 TIMOTEO . . .	539
TITO	547
FILEMÓN	552
HEBREOS	554
SANTIAGO	585
1 PEDRO	595
2 PEDRO	606
1 JUAN	613
2 JUAN	621
3 JUAN	623
JUDAS	625
APOCALIPSIS . .	629

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŨⁿ APÓSTOL MATEO

*Yen'é 'iín'yāⁿ chi ndaata
yen'ē Jesucristo chí vmnááⁿ
vmnaaⁿ
(Lc. 3.23-38)*

¹ Chuū chí lista yen'e ndaata yen'e Jesucristo, ndíí na ndaata Abraham ndíí na ndaata David ndíí tiempo chí ch'iindiyáaⁿ Jesucristo.

² Abraham miiⁿ ch'iindī daiya sa chi nguuvi Isaac. Isaac miiⁿ ní ch'iindī daiya sa chi nguuvi Jacob. Jacob miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Judá ndúúcū tanáⁿ'ā 'dínu yā.

³ Judá miiⁿ ní ndúúcū Tamar chí n'daataá yen'ē sa ch'iindī daiyá yā chí cuates chí nguuvi Fares ndúúcū Zara. Fares miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Esrom. Esrom miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Aram. ⁴ Aram miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Aminadab. Aminadab miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Naasón. Naasón miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Salmón.

⁵ Salmón ndúúcū Rahab chí n'daataá yen'ē sa ní ch'iindī daiyá yā Booz. Booz miiⁿ ndúúcū Rut chí n'daataá yen'ē sa ní ch'iindī daiyá yā Obed. Obed miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Isaí. ⁶ Isaí miiⁿ ní ch'iindī daiya sa rey David. Rey David miiⁿ ní ch'iindī daiyá yā Salomón taachi caneé yā ndúúcū n'daataá chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ní n'daataá yen'e saⁿ'ā Urías.

⁷ Salomón miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Roboam. Roboam miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Abías. Abías miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Asa. ⁸ Asa miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Josafat. Josafat miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Joram. Joram miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Uzías. ⁹ Uzías miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Jotam. Jotam miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Acáz. Acáz miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Ezequías. ¹⁰ Ezequías

miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Manasés. Manasés miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Amón. Amón miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Josías. ¹¹ Josías miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Jeconías. Jeconías miiⁿ ndúúcū tanáⁿ'ā vi'i yā ch'iindiyáaⁿ yā taachi chiidá yā ndúúcū chεεcú yā ní preso yā ndúúcū tanáⁿ'ā 'iín'yāⁿ yen'e ndaata Israel ní taachi cueⁿ'é yā na cyúúⁿí na yáⁿ'āa Babilonia.

¹² Cuayiivi chí cho'ó yā na yáⁿ'āa Babilonia, Jeconías miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Salatiel. Salatiel miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Zorobabel. ¹³ Zorobabel miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Abiud. Abiud miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Eliaquim. Eliaquim miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Azor. ¹⁴ Azor miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Sadoc. Sadoc miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Aquim. Aquim miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Eliud. ¹⁵ Eliud miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Eleazar. Eleazar miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Matán. Matán miiⁿ ní ch'iindī daiya sa Jacob. ¹⁶ Jacob miiⁿ ní ch'iindī daiya sa José, 'iín'yāⁿ chí isáⁿ'ā yen'e María. Ní daiya ta ní

Jesús chi nguuví Cristo.

17 'Túicā nducuéⁿē ndaata yen'e Abraham ndíí rey David ní ndiichicúūⁿ ndaata yen'é yā o generaciones. Ní ndíí rey David miiⁿ ndíí taachi cuen'e nducyáácá 'iín'yāⁿ ndaata yen'e yā na país Babilonia ní ndiichicúūⁿ ndaata yen'é yā. Ní ndíí taachi chen'e yā na yáⁿāa Babilonia ndíí taachi ndaā Cristo ín'yéⁿdi 'cūū ní ndiichicúūⁿ ndaata yen'é yā.

'Túucā ch'iindiyáāⁿ Jesu-cristo
(Lc. 2.1-7)

18 'Túucā ch'iindiyáāⁿ Jesucristo. Taachí María miiⁿ chí chεεcu Jesús miiⁿ caⁿa yā chí 'caandavaacú yā ndúúcū José níícú taachí 'āā cuéé 'caandavaacú yā ndúúcū vī'ī, véé 'áámá daiya yā chεeti yā cucáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. 19 José miiⁿ ní neⁿé yā 'caandavaacu yā ndúúcū María miiⁿ. Ní José miiⁿ ní nééné n'dai yā. Ní cuayiivi nguée neⁿé yā 'caandavaacú yā ndúúcū tán'ā cucáávā chí véé dacua'a chεeti yā. Ní nguée neⁿé yā yaa'vī yā 'iín'yāⁿ yen'e yāāⁿ miiⁿya yen'e María chí nguée n'daācā ti nguée neⁿé yā chí María cuuví 'cuinaaⁿ yā. 20 Ní taachí José miiⁿ nacadíínuuⁿ yā chí cu'neeⁿ yā María miiⁿ, cuayiivi ní taachí cyaadu yā, 'áámá ángel yen'e Señor Ndyuūs che'enaán yā yen'é yā ní caⁿa yā chíí yā José miiⁿ: Díí, José, saⁿā yen'e ndaata rey David, nguée 'va'a dí cuuví n'daataá yen'e dí María, ti dacuá'a yen'e tá chí

véé chεeti tá nguée yen'e 'iín'yāⁿ ti yen'e Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. 21 Ní tán'ā miiⁿ ní 'cuundiyáāⁿ daiya tá 'áámá saⁿā 'lííⁿ. Díí ní cu'neeⁿ dí chí nguúví sá JESÚS caati cucáávā Jesús miiⁿ ní nadanguáⁿai 'iín'yāⁿ yen'e ín'yeeⁿdi 'cūū ní nadich'εεcú yā nuuⁿndi yen'e nducyaaca 'iín'yāⁿ.

22 Tanducuéⁿē chuū ní 'túicā chíí ndúúcū María ní 'íícú cuuvi cuaacu chí caⁿā profeta yen'e nduudu yen'é Ndyuūs ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ, nduudu chí canée nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs 'túicā:

23 Níícú n'diichí ní. Tá 'cūū 'áámá chí cuiinuú tá 'cuūndí daiya tá. Taachí 'cuundiyáāⁿ 'áámá daiya tá ní cu'neeⁿ chí duuchi Emanuel chí neⁿe caaⁿmaⁿ Ndyuūs ndúúcū s'uūúⁿ.

24 Cuayiivi miiⁿ ní taachi José miiⁿ nanduuchí yā, tuu'mí ní dííⁿ yā tan'dúúcā chí ngaⁿā ángel yen'e Señor Ndyuūs níícú ch'iindivaacú yā ndúúcū María miiⁿ. 25 Naati José miiⁿ nguée n'diichí sá María miiⁿ ndíí ch'iindiyáāⁿ daiya tá, ní José s'neeⁿ sá chí nguúví dacua'āa miiⁿ dúúchí JESÚS.

2

Yen'é 'iín'yāⁿ magos chí chen'e sa n'diichí sa Jesús

1 Taachi Jesús ch'iindiyáāⁿ yā na yāāⁿ Belén yen'e yāⁿāa Judea, tiempo miiⁿ ní saⁿa Herodes miiⁿ ní rey yen'e yāⁿāa Judea. Ní n'duuví magos, 'iín'yāⁿ chí déenu ca yā

yen'e 'íí'nyúⁿ ndiicá yaⁿái yā ndíi cuaaⁿ ná ícan'daā 'yáⁿā. Ní magos ndaa yā na yāāⁿ Jerusalén. ² Magos ní ndaa yā nanááⁿ rey Herodes miiⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā rey: ¿Tíí cánée 'iiⁿ'yāⁿ chi rey yen'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi 'niindiyáaⁿ yā? Nús'uū ní n'diichí 'nū 'áámá 'íí'nyúⁿ ch'εεε cuááⁿ ná ican'dáá 'yáⁿā 'íicú chíiⁿ chí cuchií 'nū. Níicú ndaa 'nū chí cu'téénú 'nū saⁿā 'líiⁿ rey miiⁿ.

³ Taachí rey Herodes miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, chistaⁿā vaanicadínūⁿ yen'e yā. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāāⁿ Jerusalén taachi ch'iindiveéⁿ yā. ⁴ Ní rey Herodes miiⁿ ní nádaamá yā nducyaaca chiidūⁿ n'gεεté chí ngaⁿa ntiiⁿ'nyúⁿ yā yen'e yaācū Israel ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí ngi'cuééⁿ ley 'iiⁿ'yāⁿ yen'e Israel. Ní itiinguuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Tíí 'niindiyáaⁿ Cristo? ⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā rey miiⁿ: 'Cuundiyáaⁿ yā na yāāⁿ Belén yen'e yáⁿā Judea caati 'tíicā cánée nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs cucáāvā saⁿa profeta:

⁶ Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāāⁿ Belén yen'e yáⁿā Judea, ¿'áá nguéé yāāⁿ yen'e nī chí 'líiⁿ cá nguaaⁿ nducuén'ē yāāⁿ yen'e yáⁿā Judea naachi 'iiⁿ'yāⁿ ndíi tiīⁿ ngaⁿa ntiiⁿ'nyúⁿ yā? Nguéé chí 'tíicā, caati nguaaⁿ ndís'tiī chí yen'e yāāⁿ Belén can'dáā 'áámá sáⁿā

chi ngaⁿā ntiiⁿ'nyuⁿ sá yen'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ Israel chí judíos chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí Ndyuūs nndεεε yā.

⁷ Tuu'mi ní rey Herodes yaa'vi n'dé'ei yā saⁿā magos ní ntiinguuneeⁿ cá yā saⁿa s'eeⁿ: ¿De'ē tiempo n'diichi nī 'íí'nyúⁿ miiⁿ? ⁸ Ní rey miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿa s'eeⁿ: Ndís'tiī magos, cuen'e nī na yāāⁿ Belén ní in'nuūⁿ n'daāca nī dacua'a 'líiⁿ miiⁿ. Ní taachí ndaaca nī dacua'a míiⁿ, nanguεεcunéeⁿ nī ní caaⁿ'maⁿ nī yen'é. Maaⁿ níicú 'úú ntúūⁿ ní cuuvi caⁿ'a cu'teenú dacua'a 'líiⁿ miiⁿ.

⁹ Magos ní ch'iindiveéⁿ yā nduudu yen'e rey miiⁿ ní cúnaⁿ'a yā. Cuin'diichí nī. 'Íí'nyúⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ magos n'diichi yā cuaaⁿ na ican'daa 'yáⁿā, 'íí'nyúⁿ míiⁿ cuen'é nanááⁿ yen'e magos taan-duvéé ndaa ní cānee lugar naachi cánée dacua'a 'líiⁿ. ¹⁰ Ní taachí magos 'āā n'diichi yā 'íí'nyúⁿ miiⁿ, yéénú taavi yā. ¹¹ Ní taachí sndaá yā va'āi miiⁿ, n'diichí yā saⁿā 'líiⁿ dacua'a miiⁿ ndúúⁿcū chεεcu sá María. Ní chínti'iyá yā nanááⁿ dacua'a miiⁿ ní s'téenu yā. Taachi n'guaaⁿ yā caja naachi snée regalos yen'e yā, tuu'mi ní ca'a yā yen'e dacua'a miiⁿ. Regalos ní 'díi'nguaaⁿ ndúúⁿcū yáⁿā chí n'dεεε ngééⁿ ndúúⁿcū mirra chí díitū taavi n'dai ngééⁿ. ¹² Cuayiivi miiⁿ ní Ndyuūs yaa'vi yā magos na 'yúúduyaaⁿ yen'e yā chí 'āā ntéé naⁿ'a yā nanááⁿ rey

Herodes miiⁿ. Níicú magos cunaⁿa yā na vaacu yā na taama yúúní.

Cuen'e yā ngéenu yā na yán'āa Egipto

13 Taachi magos cunaⁿa yā, tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā 'áámá ángel níicú ángel miiⁿ ní ndaá yā nanáán José miiⁿ taachi cyaadú yā ní caⁿ'a yā chii yā José: Díí José, nducueeⁿ di ní cuta'a di saⁿ'ā 'lín ní cuen'e di cáanū di ndúúcu chεεcu sa ndíí yán'āa Egipto. Ní 'cuεetinée ní miiⁿ ndíí taachi 'úú caaⁿ'mán caati canée chí rey Herodes miiⁿ ní nan'nuún yā saⁿ'ā 'lín chí 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā.

14 José miiⁿ ní nanduuchí yā. 'Tiicá ntúūⁿ chεεcu sa. Ní sta'a yā saⁿ'ā 'lín miiⁿ ní nguiinū mííⁿ nūⁿ cuen'e yā ndúúcu chεεcu sa na yán'āa Egipto. 15 Níicú miiⁿ ch'εetinée yā ndíí chí ch'ií rey Herodes. Níicú cúúnú ca'a chííⁿ chí Señor Ndyuūs caⁿ'a yā na libro yen'e yā ndii cuáán vmnaaⁿ cucáávā saⁿ'a profeta miiⁿ taachi caⁿ'a yā 'tíicā: Ná yán'āa Egipto 'caí daíyá.

Rey Herodes caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chí 'caaⁿ'núⁿ yā dacua'āa ngaiyāā

16 Taachí rey Herodes miiⁿ tuumicadínnuⁿ yā chí 'iiⁿyāⁿ magos chinnche'éí yā 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní nduuvi taán n'dai yā. Ní rey miiⁿ ní caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ní dichó'ó yā soldados chí ch'iíⁿnuⁿ yā nducyáácá dacua'āa chí saⁿ'ā ndíí cuaacu 'uūvī nduūyū chí véé na yāāⁿ Belén ndúúcu

tanán'ā yāāⁿ chí na niiⁿnuúnⁿ. 'Tíicā rey miiⁿ diiⁿ cuenta yā ti cho'ōo 'uuvi nduūyū chí magos n'diichí yā 'ííⁿnyúⁿ ch'εεte miiⁿ yen'e nanguuvi. 17 Tuu'mi ní cho'ōo chuū chí cuuvi cuaacu tan'dúúcu chí canée nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs cucáávā chí caⁿ'a saⁿ'ā profeta Jeremías cuáán vmnaaⁿ 'túúcu:

18 Na yāāⁿ Ramá ch'iindiveén 'iiⁿyāⁿ chí ngεεcu yā ní n'gái yā ndúúcu 'áámá vaadi ya'ai ch'εεté cucáávā daiya yā chí ch'ií. N'daataá yen'e Israel s'eeⁿ ngεεcu yā cucáávā daiya yā chí ch'iíⁿnūⁿ rey tan'dúúcu chí tán'ā Raquel ngεεcu yā cucáávā daiya yā chí ch'ií. Ní nguée chíí ndaacā n'daataa s'eeⁿ 'viich'εεtínnūⁿ miiⁿ.

19 Cuayiivi taachí ch'ií rey Herodes miiⁿ, José miiⁿ ní 'āā canee yā na yán'āa Egipto. Tuu'mi ní Señor Ndyuūs dicho'o yā 'áámá ángel ní ángel che'enaán yā yen'é José taachi cyaadú yā. 20 Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā chii yā José: Díí José, nducueeⁿ di ní cuta'a di saⁿ'ā 'lín dacua'āa ní cuinaⁿ'a di ndúúcu chεεcu sa na yán'āa Israel caati ch'ií 'iiⁿyāⁿ chí nen'e yā 'caaⁿ'nuⁿ yā saⁿ'ā 'lín.

21 Tuu'mi ní José ncueeⁿ yā. 'Tiicá ntúūⁿ chεεcu sa. Ní sta'a yā saⁿ'ā 'lín miiⁿ ní cuen'e yā ndúúcu chεεcu sa na yán'āa yen'e 'iiⁿyāⁿ Israel. 22 Taachí José miiⁿ ch'iindiveeⁿ yā chí saⁿ'ā Arquelao canée lado yen'e rey Herodes chí chiida

sa, tuu'mi ní José miiⁿ ní 'va'á yā chí ca'n'a yā na yá'n'āa Judea chi yá'n'āa yen'e 'ii'n'yāⁿ Israel. Naati tan'dúú^{cā} chí ángel che'enaáⁿ yen'e yā na 'yuudiyaaⁿ yen'e yā, cuen'e yā yá'n'āa Galilea chi yá'n'āa yen'e 'ii'n'yāⁿ Israel ntúūⁿ. ²³ Ní ndaá yā na yá'n'āa míⁿ ní cuen'e yā ch'εεtinee yā na yáāⁿ Nazaret yen'e yá'n'āa Galilea. Ní 'iicu cuuvi cuaacu chí ca'n'a profetas vmnáāⁿ vmnaaⁿ yen'e Jesús chi 'túú^{cā}: Canéé chí cuuvi nguúví yā 'ii'n'yāⁿ nazareno yā cucáávā chi cuen'e yā na yáāⁿ Nazaret.

3

Yen'e chi Juan cuēdínúūⁿnín yā ní nga'a yā nduudu cuaacu (Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Tiempo miiⁿ chiicá Juan chí cuēdínúūⁿnín yā na lugar naachi nguée ch'εetinée 'ii'n'yāⁿ. Lugar miiⁿ chí yen'e yá'n'āa Judea ní míⁿ nga'n'a Juan nduudu cuaacu. ² Juan miiⁿ ní nga'n'a yā chí 'túú^{cā}: Ndís'tiī, ndaacadaamí nī yen'e chí diīⁿ nī chí nguée n'dai caati 'āā ndaā nii'nuúⁿ nguuví miiⁿ naachi Ndyuūs nga'n'a ntiī'nyúⁿ yā na va'ai chεeti nguuví. ³ Níicú yen'e Juan 'cūū ní sa'n'a profeta Isaías ca'n'a yā yen'e yā vmnáāⁿ vmnaaⁿ taachí ca'n'a yā 'túú^{cā}: 'Caandiveén nī. 'Áamá sa'n'ā nga'n'ā yuudu sa 'túú^{cā} na yá'n'āa cuū'máⁿ naachi nguée ch'εetinée 'ii'n'yāⁿ: 'Cu-undiyaáⁿ nī yúúⁿí yen'e Señor Ndyuūs caati

cúchii yā. Nan'guáaⁿ nī yúúⁿí cuaacu caavá yā. Didεεvé nī staava yen'é nī ní cuuvi cuaáⁿ nī 'ii'n'yāⁿ miiⁿ taachi ndaa yā.

⁴ Catecai Juan miiⁿ ní nin'dai ndúú^{cū} yuūdū yen'e 'iiti camello. Ní cinturón yen'e sa ní dii'maⁿ 'iiti. Níicú chí che'e sa ní 'iiti langostas ndúú^{cū} n'di'i yen'e 'iiti 'yáaⁿ chí vεε cuεeti. ⁵ N'deeé 'ii'n'yāⁿ can'daa yā chí 'caandiveén yā nduudu yen'é Juan miiⁿ. Ní can'daa yā yen'e yáāⁿ Jerusalén, yen'e yá'n'āa Judea, ní yen'e yá'n'āa chí cuaaⁿ 'diituú yen'e yíicú Jordán. ⁶ 'Ii'n'yāⁿ ní ca'n'a yā nuuⁿndi yen'é yā nanááⁿ Ndyuūs níicú Juan miiⁿ ní chεedínúūⁿnín sá 'ii'n'yāⁿ miiⁿ na yíicú Jordán miiⁿ.

⁷ Taachí Juan miiⁿ n'diīchī sa chí neené 'yaaⁿ 'ii'n'yāⁿ fariseos ndúú^{cū} 'ii'n'yāⁿ saduceos nen'é yā chí cuēdínúūⁿnín sa 'ii'n'yāⁿ, Juan miiⁿ ca'n'a sa chí sa 'ii'n'yāⁿ miiⁿ: Ndís'tiī tan'dúú^{cā} cúú, 'túú^{cā} ndís'tiī. ¿Du'ú chí 'cuéén ndís'tiī chí cuuvi cáanu nī yen'e castigo taaⁿ chí cuchii? ⁸ N'daāca diīⁿ nī maaⁿ níicú 'cuu'miⁿ nī 'ii'n'yāⁿ chí 'āā ndaacadaamí nī yen'e nuuⁿndi yen'e nī. ⁹ Ndís'tiī ní 'āā ntée nadacádíínuuⁿ nī chí n'dai nī caati ndaata yen'e Abraham ndís'tiī. Naati 'úú ní nga'n'á ngī ndís'tiī chí Ndyuūs cuuvi diīⁿ yā chí tuūu s'tiī ní cuuvi daiya Abraham. ¹⁰ Cutíiⁿ miiⁿ 'āā canéé na dii'yu yá'n'á. Nducyaaaca yá'n'á chí nguée n'dáacā ngii

n'gui'i ye^{n'}ē canee chi 'caata yá^{n'}á mí^{n'} ní cūnuu^{n'} na ya^{n'}ā.

11 'Úú ní cuaacu ní^{n'}nyú^{n'} chí ngēdínú^{n'}ndí^{n'} ndís'tí^{n'} ndúúcū nuū^{n'}nī^{n'} caati 'āā ndaa-cadaamí ní ye^{n'}e nuu^{n'}ndi ye^{n'}e nī. Naati ndáá táamá 'i^{n'}yā^{n'} cuayiivi ye^{n'}e 'úú chí ch'εεε taavi cá poder ye^{n'}e yā nguéé ti 'úú. 'Úú ní nguéé neené n'dai 'úú chí cuuvi candéé ndaacuú ye^{n'}e yā. 'i^{n'}yā^{n'} mii^{n'} ní n'dai taavi cá yā chí cuuvi 'úú. 'i^{n'}yā^{n'} mii^{n'} ní cuēdínú^{n'}ndí^{n'} yā ndúúcū Espíritu N'dai ye^{n'}é Ndyuūs ndúúcū ya^{n'}ā. 12 Ní taachi ndaa 'i^{n'}yā^{n'} mii^{n'} chí nguuvi Jesús dí^{n'} yā tan'dúúcā 'áámá 'i^{n'}yā^{n'} chí didεεvé yā trigo 'tíicā dí^{n'} yā ndúúcū 'i^{n'}yā^{n'}. Ní sta'á yā zaranda ye^{n'}e yā ní nadidaamá yā trigo na chεeti dí^{n'}nuū^{n'}. Ní dεεcú mii^{n'} ní^{n'}nee^{n'} ya^{n'}a yā ná nguuchí ya^{n'}ā chí 'āā ntéé n'tuūvi. Dεεcú mii^{n'} ní tan'dúúcā 'i^{n'}yā^{n'} chí nguéé i'téenu yā Ndyuūs.

*Juan chεēdínú^{n'}ndí^{n'} sa Jesús
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)*

13 Tuu'mi ní Jesús chiicá yā na yá^{n'}ā Galilea ní ndaá yā na yíicú Jordán naachi canee Juan chi Juan mii^{n'} ní cuēdínú^{n'}ndí^{n'} sa Jesús mii^{n'}. 14 Juan mii^{n'} ní nguéé 'cuu^{n'} sa. Ní ca^{n'}a sa chii sa Jesús mii^{n'}: 'Úú ní ne^{n'}é chí dii cuēdínú^{n'}ndí^{n'} di 'úú. ¿Áá dii cuchii di nanáa^{n'} 'úú?

15 Jesús nan'guεεcúta^{n'}a yā: Dii^{n'} dí maa^{n'} 'tíicā; ní dii^{n'} yú tan'dúúcā chí Dendyuūs ne^{n'}e yā chí dii^{n'} yú. Tuu'mi ní Juan 'cuū^{n'} sa.

16 Cuayiivi taachi 'āā chεēdínú^{n'}ndí^{n'} Juan mii^{n'} Jesús mii^{n'}, tuu'mi ní Jesús ní nan'dáa yā na nuū^{n'}nī^{n'}. Cuayiivi ní nanguaā^{n'} nan-guuví. Ní Juan n'diichí sa Espíritu N'dai ye^{n'}é Ndyuūs mii^{n'} chí tan'dúúcā paloma 'tíicā. Chiica ye^{n'}ē na va'ai chεeti nguuví ní ndaā vmnaa^{n'} ye^{n'}e Jesús mii^{n'}. 17 Tuu'mi ní n'giindiveén yā 'áámá nduudu ye^{n'}ē nanguuvi chí nga^{n'}a: Sa^{n'}a 'cūū Daiyá chí ne^{n'}e taaví. Ní yeenú taaví cáávā sá^{n'}a 'cūū.

4

*Yáá^{n'}n'guiinū^{n'} ne^{n'}e sa
tuu'vi nee^{n'} sa Jesús*

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

1 Tuu'mi ní Espíritu N'dai ye^{n'}é Ndyuūs candéé Jesús mii^{n'} ná yá^{n'}ā cuū^{n'}má^{n'} naachi nguéé ch'εetinéé 'i^{n'}yā^{n'} chí yáá^{n'}n'guiinū^{n'} ne^{n'}e sa chí Jesús dí^{n'} yā nuu^{n'}ndi.

2 Jesús canée yā mii^{n'} 'uūvū ngεecu nguuví ní 'uūvī ngεecu n'gaa^{n'} ní nguéé che'é yā. Ní cuayiivi ní cuiicú yā. 3 Yáá^{n'}n'guiinū^{n'} ní ndaā sa nanáá^{n'} Jesús chí n'diichinee^{n'} sa 'i^{n'}yā^{n'}. Ní ca^{n'}ā sa: Dii Jesús, nduuti chí dii chí Daiya Dendyuūs dii, caa^{n'}ma^{n'} dí cuuvi dí tuūu 'cūū chí nduuví pan. Ní nduuví pan ní cuuvi che'e di.

4 Jesús mii^{n'} nan'guεεcúta^{n'}a yā ní ca^{n'}a yā: 'Túucā canee nguū^{n'} na libro ye^{n'}é Ndyuūs: Nguéé dámaā^{n'} pan che'é 'i^{n'}yā^{n'} ní cunduūchi yā caati ndúúcū tanducuén^{n'}e nduudu

chi nga'a Ndyuūs ní 'iin'yān cunduūchí yā nduuti chi cu'téenu yā.

5 Tuu'mi ní yáá'n'guiinūuⁿ miiⁿ candεε sa Jesús na yáān Jerusalén chi yáān ye'n'e Ndyuūs. Ní chin'duu sá 'iin'yān na yáácú ye'n'e yaācū.

6 Ní yáá'n'guiinūuⁿ ca'n'a sa chii sa Jesús: Nduuti chi dii chi Daiya Dendyuūs dii, cáávā di ndii 'múúⁿ ndii na yán'āa; caati 'túúcā canéé nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs:

Ndyuūs dichó'o yā ángeles ye'n'e yā chi diiⁿ yā cuidado ye'n'é di. Ní ángeles cundεε yā dii ndúúcū ta'á yā, ní nguée cuuvi ya'ai ca'a di na tuūu.

7 Jesús nán'guεεcútán'a yā: 'Tuucá ntúūⁿ canéé nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs: Nguée diiⁿ di mar 'áámá cosa chi n'diichineeⁿ di Señor Ndyuūs ye'n'é di.

8 Tuu'mi candée yáá'n'guiinūuⁿ miiⁿ Jesús miiⁿ na 'áámá yíicū yáácú ní ch'iⁿ'i sa tanducuén'ē naciones ye'n'é in'yeendí 'cūū ndúúcū chí nga'n'á ntii'nyuⁿ sa ye'n'é ndúúcū dendú'ū chí n'gεεte chi véé ye'n'é.

9 Ní ca'n'a sa chii sa Jesús miiⁿ: Tanducuén'ē chuū teé dii nduuti chi caantí'ya dí nanaáⁿ ní cu'téenu di 'úú.

10 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ca'n'a yā chii yā sa'n'ā miiⁿ: Díí yáá'n'guiinūuⁿ, cuví di nanaán' caati 'túúcā canéé nguūⁿ na libro ye'n'e Dendyuūs: Cu'téenu di Señor Ndyuūs ye'n'é di ní 'caandi-veeⁿ di ye'n'e 'iin'yān miiⁿ nūuⁿ.

11 Tuu'mi ní yáá'n'guiinūuⁿ miiⁿ diví sa ye'n'e Jesús, ní níndaā ángeles ní dichíí'vε yā Jesús miiⁿ.

Jesús tucá'a yā ntii'nyuⁿ ye'n'e yā na yán'āa Galilea

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

12 Taachi ch'iindiveéⁿ Jesús miiⁿ chi Juan chi ngεεdinuūⁿniⁿ 'iin'yān canúúⁿ sá vácūū, nanguεεcunée yā cuna'n'a yā na yán'āa Galilea.

13 Chiicá yā na yáān Nazaret ní ndaa yā canee yā na yáān Capernaum. Yáān miiⁿ ní niiⁿnuúⁿ na nuūⁿniⁿyán'ā canee, ní canee na yán'āa ye'n'e Zabulón ndúúcū yán'āa ye'n'e Neftalí. 14 Ní cuuvi cuaacu nduudu ye'n'e sa'n'ā profeta Isaías chí ca'n'a sa cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicā:

15 Ná yán'āa ye'n'é Zabulón ndúúcū na yán'āa ye'n'e Neftalí chí canéé na yúúⁿ chí ngeⁿ'e ná nuūⁿniⁿyán'ā ndúúcū na yán'āa chí canee taama lado ye'n'e yíicú chí nguuví Jordán. Miiⁿ canéé yán'āa Galilea ye'n'e 'iin'yān chí nguée ye'n'é ndaata 'iin'yān Israel.

16 'Iiⁿ'yān chí snée na maāiⁿ ti nguée ye'n'e Ndyuūs, 'iin'yān s'eeⁿ n'diichí yā 'áámá dεεvε ch'εεte. Ní chíí dεεvε miiⁿ naachi snee 'iin'yān s'eeⁿ.

17 Ndíí tuu'mi tucá'ā Jesús ca'n'a yā nduudu cuaacu ní ca'n'a yā: Ndaacadaamí ní ye'n'e nuuⁿndi ye'n'é ní caati tiempo chí Ndyuūs nga'n'a

ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai chεeti
nguuvⁱ 'āā ndaa niiⁿnuúⁿ.

*Jesús yaaⁿvi yā cuūⁿ saⁿ'a
chⁱitungááⁿ 'yaācā*

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

18 Cuayiivi ní Jesús miiⁿ
cachiicá yā cuaaⁿ 'diituú
nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā chí nguuvⁱ
Galilea, ní n'diichí yā na 'uuvⁱ
saⁿ'ā 'díinu sa vi'í. 'Áamá saⁿ'a
ní Simón Pedro nguuvⁱ sa.
Táamá saⁿ'ā ní 'diinu sa ní
Andrés nguuvⁱ sa. Saⁿ'ā s'uuⁿ
ní n'gaa nuuⁿ sa yáanā yeⁿ'é
'yaācā miiⁿ na nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā ti
saⁿ'ā s'een itungááⁿ sa 'yaācā
na nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā ti ntiiⁿnyuⁿ
yeⁿ'ē sa. 19 Jesús caⁿ'a yā
chii yā saⁿ'ā s'een: Cuchíi nī
nduucú, ní 'úú ní diiⁿ chí
in^{'n}nuúⁿ nī 'iiⁿyāⁿ chí cuuvⁱ
caⁿ'á yā nduucú. Ní tan'dúúcā
chí tungaáⁿ nī 'yaācā yeⁿ'e
nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā, 'tíicā in^{'n}nuúⁿ nī
'iiⁿyāⁿ chí caⁿ'á yā nduucú.

20 Hora míⁿ nūⁿ ní saⁿ'ā
s'een s'neen sa yáanā yeⁿ'ē
sa ni cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús
miiⁿ.

21 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ
cuen^{'e} ca yā ní n'diichi yā
taama 'uuvⁱ saⁿ'ā chí 'diinu
sá vi'í chí nguuvⁱ sa Jacobo
ndúúcū Juan. Ní saⁿ'ā s'uuⁿ
ní daiya Zebedeo. Ní snee sa
na barco miiⁿ ndúúcū chiida
yā Zebedeo miiⁿ ní n'diyaatá
yā yáanā yeⁿ'e yā. Jesús
'cai yā Juan ndúúcū Jacobo
miiⁿ. 22 Tuu'mí nūⁿ ní saⁿ'ā
s'uuⁿ ní s'neen sa barco miiⁿ
ndúúcū chiida sa, ní cueⁿ'e
saⁿ'ā s'uuⁿ ndúúcū Jesús miiⁿ.

*Jesús ngi'cuéⁿ yā 'yaaⁿ
taavi 'iiⁿyāⁿ*

(Lc. 6.17-19)

23 Jesús cachiicá yā
núúⁿmáⁿ ná yáⁿ'āa yeⁿ'e
Galilea ní ngi'cueen yā na
yaacū sinagogas na yāāⁿ
yeⁿ'ē yáⁿ'āa miiⁿ. Ní caⁿ'á yā
nduudu cuaacu yeⁿ'é naachi
Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.
Jesús miiⁿ ní diiⁿ yā chí
nduūvā yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e
nducuén^{'e} naaⁿ ca'ái ndúúcū
'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e nducuén^{'e} chí
ya'ai yeⁿ'e yā. 24 Ní nducyáácá
'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ yāāⁿ
yeⁿ'e yáⁿ'āa Siria ch'iindiveén^{'e}
yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní candéε
yā 'iiⁿyāⁿ chí ya'ai yeⁿ'ē,
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí n'deee
nááⁿ ca'ai ndii yā, ndúúcū
'iiⁿyāⁿ chí canee yā ndúúcū
espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guinūⁿ,
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí ndistáⁿ'ā
vaanicádiinūⁿ yeⁿ'ē, ndúúcū
'iiⁿyāⁿ ndúúcū ca'āi chí
in'dúúvⁱ cuerpo yeⁿ'e yā. Ní
Jesús diiⁿ yā chí nducyaaca
'iiⁿyāⁿ nduūvā yeⁿ'é yā.
25 Neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ cuen^{'é}
yā ndúúcū Jesús miiⁿ.
'iiⁿyāⁿ s'een ní yeⁿ'e yáⁿ'āa
Galilea, ndúúcū distrito yeⁿ'ē
Decápolis chí vée ndíichi yāāⁿ
yeⁿ'ē, ndúúcū yāāⁿ Jerusalén,
ndúúcū yáⁿ'āa yeⁿ'e Judea,
ndúúcū yáⁿ'āa chí snée táámá
lado yeⁿ'ē yíicú Jordán.

5

*Jesús ngaⁿ'a yā nduudu
cuaacu na 'áámáyíicu*

(Lc. 6.20-23)

1 Taachi Jesús n'diichí yā
chí n'deee n'dái 'iiⁿyāⁿ cuen^{'e}
yā ndúúcu yā tuu'mi ní Jesús
cuen^{'e} yā 'áámá yíicū. Taachi
Jesús miiⁿ ch'iindí yā tuu'mi

ní discípuos ye'n'e yā ní ndaa yā nanáán yā. ² Jesús ní ca'n'a yā ní ngi'cuéen yā 'iin'yān s'een.

³ Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi deenú yā na staava ye'n'é yā chi ne'n'e deenu cá yā ye'n'e Ndyuūs, caati cuuvi ye'n'é yā ye'n'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyún yā ná va'ai cheeti nguuví.

⁴ Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi ndaachi 'iinú yā cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs maa'n, caati cuayíivi ní Ndyuūs ca'á yā 'vi-ich'εtíinūu'n 'iin'yān.

⁵ Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi ndiicúu'n yā na staava ye'n'e yā, ti 'iin'yān s'een cuuvi ndaācá yā dε'ε chi cuuvi ye'n'e yā chi Ndyuūs ca'n'a yā chi ca'a yā 'iin'yān s'een.

⁶ Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chí ne'n'e ca yā diin yā chi n'daācā tan'dúúcā chi ne'n'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs cúnnee yā 'iin'yān s'een.

⁷ Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi 'nuū'n ndīi ya'ai 'iinú yā cáávā taná'n'ā 'iin'yān, caati Ndyuūs 'nuū'n ndīi ya'ai 'iinú ntúu'n yā cáávā 'iin'yān s'een.

⁸ Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi dεεve staava ye'n'é yā, ti 'iin'yān s'een ní snaa'n yā Ndyuūs.

⁹ Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi diin yā chi nguée 'caa'vá 'iin'yān, ti taná'n'ā 'iin'yān caa'n'mán yā ye'n'é 'iin'yān chi daiyá Dendyuūs 'iin'yān.

¹⁰ Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi n'geenú yā ngii cáávā chi diin yā chíin chi Ndyuūs ne'n'é yā, caati véε parte ye'n'e yā naachi Ndyuūs nga'n'a

ntii'nyún yā ná va'ai cheeti nguuví.

¹¹ Dε'ε chúúcā n'dai ndís'tiī taachi 'iin'yān diin yā chí ndís'tiī 'cueenú nī cuuvi cucáávā 'úú, ní taachi 'iin'yān taán yā ndúúcū ndís'tiī ní n'dee n'dái caa'n'mán yā nduudu yaadi ye'n'e ndís'tiī cucáávā 'úú. ¹² Cuuvi yeenu taaví nī caati cuuvi ndaācá nī chí ch'εεε ye'n'é nī ná va'ai cheeti nguuví. 'Túúcā 'iin'yān can'daa yā ndíi cuaa'n vmnaa'n 'iin'yān profetas chi ndéé yā nduudu ye'n'e Ndyuūs. Ní profetas ch'eenú yā chíi.

Yiimā ye'n'ē yán'āa

(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

¹³ Jesús ca'n'a yā: Ndís'tiī, nduuti chí i'téenu nī chí 'úú chí Cristo, tuu'mi nī ndís'tiī, tan'dúúcā yiimā ye'n'ē yán'āa 'tiicá nī. Nduuti chí yiimā nguée n'daācā sabor ye'n'ē, ¿dε'ε cuuvi diin nī? Nguée dε'ε vεε dichíivē yiimā miin. 'Āā taanduu rá chí cungée 'iin'yān na yán'āa ní n'diivi neen ca'a yā.

Déévé ye'n'e in'yeēndí'cūū

¹⁴ Ndís'tiī chí i'téenu nī chí 'úú chí Cristo, tan'dúúcā dεεve ye'n'e in'yeēndí'cūū 'tiicá nī, ti ca'n'á nī chíin' nī dεεve ye'n'é Ndyuūs nanáán 'iin'yān. 'Áámá yāān chí canduūu na 'áámá yiicū nguée cúúví cunuu'n n'de'ēi. ¹⁵ Ndíi nguée ndúú 'iin'yān ra 'cuun'mi'n yā 'áámá lámpara ní cu'nuún yā maa'n 'áámá caja; naati cun'duún yā na 'áámá mesa, ní íicú cuuví dεεve ye'n'ē nducyaaca 'iin'yān chí snée

yā chεeti va'āī. ¹⁶ Tan'dúúcā 'áámá lámpara chí ngii ndεεvε, 'tíicā cuuvi n'daācā vida yen'e nī nanáán 'iín'yān chí snée yā in'yee'ndí 'cūū. Ní 'íicú 'iín'yān s'ee' cuuvi snaa' yā ntii'nyu' chí n'daacā chí idiín nī. Ní 'iín'yān s'ee' caa'n'mán yā: Dε'ε chúúcā ch'εετε Ndyuūs chí Chiidá nī, Ndyuūs chí canée yā ná va'ai chεeti nguuví.

Jesús nga'a yā yen'e ley yen'e 'iín'yān Israel

¹⁷ Nguée nadicadínuu' ndís'tī chí 'úú chí Jesús ní cúchí chí diví ley yen'e Moisés ndúúcū nduudu yen'e profetas chí canée nguū' ndíí cuaa' vmnaa'. 'Úú nguée ndaá chí diví ti ndaá chí dicuaācú yen'e. ¹⁸ Tí cuaacu ní'nyú' nga'á ngī ndís'tī: Nen'e chí canée cá nanguuvi ndúúcū in'yee'ndí 'cūū nguée cuuvi chó'oo mar 'áámá punto 'líín ndíí nguée ndúú mar 'áámá coma yen'e ndúúdú yen'e ley, nuu'ma' nen'e chí tanducué'n'ē 'āā cuée cuuvi cuaacu taanduvεε chí canée nguū' na libro yen'e Ndyuūs. ¹⁹ 'Tíicā 'āā du'ú nūu' 'iín'yān chí nguée diín yā cumplir 'áámá mandamiento 'líín ní 'tíicā ngi'cueen yā 'iín'yān chí diín yā tan'dúúcā maán yā diín yā, 'líín 'líín cá nūu' cuuvi tuneen yā naachi Ndyuūs nga'a ntii'nyú' yā na va'ai chεeti nguuví nguée tan'dúúcā tanán'ā 'iín'yān. Naati 'iín'yān chí n'daāca idiín yā ní ngi'cueén yān 'iín'yān táacā chí cuuvi diín n'daacā yā, 'iín'yān miín cuuvi tuneen yā dendu'ū chí n'daacā ná

va'ai chεeti nguuví naachí Ndyuūs nga'a ntii'nyu' yā. ²⁰ 'Úú ní nga'á ngī ndís'tī: Nduuti chí ndís'tī nguée n'daācā ca idiín nī chí cuuvi 'iín'yān chí ngi'cueen ley ndúúcū 'iín'yān fariseos, tuu'mi ní ndís'tī nguée cuuví cundaa nī na va'ai chεeti nguuví naachí Ndyuūs nga'a ntii'nyú' yā.

Jesús nga'a yā yen'e chí nduuví táán 'iín'yān
(Lc. 12.57-59)

²¹ Maa' ní ch'íindiveén nī chí ca'a yā chí yā 'iín'yān ndíí cuáán vmnaa' chí 'túúcā: Nguée 'caa'n'nu' di 'iín'yān. Du'u chí 'caā'n'ūn 'iín'yān véé nuu'ndi yen'e yā nguuví chí Ndyuūs caa'ma' yā yen'e nuu'ndi. ²² Naati 'úú ní nga'á ngī ndís'tī 'tíicā: 'Āā du'ú nūu' chí nduuví taa' yen'e vi'i, véé nuu'ndi yen'e yā nguuví chí Ndyuūs caa'ma' yā yen'e nuu'ndi. 'Āā du'ú nūu' chí caa'ma' cuuvi vi'i 'tíicā: Dε'ε chúúcā chεechí tīn di, véé nuu'ndi yen'e yā nanáán juez. 'Āā du'ú nūu' 'iín'yān chí caa'ma' yā 'tíicā: Dε'ε chúúcā zonso dii, ca'á yā na infierno naachi canée 'áámá nguuchi ya'a'.

²³ Nduuti chí diín di tan'dúúcā costumbre yen'e di ní ndεε di ofrenda yen'e di ní ca'a di Ndyuūs vmnáán nátaī yen'e yaācū templo, ní hora míín nūu' ninán'gaacu di chí vi'i di ní véé vaadí 'caa'va yen'e di ndúúcu sa; ²⁴ tuu'mi ní cu'neen di ofrenda yen'e di níi'nuú' nátaī. Ní cuen'e di ntun'dáá n'dai di ndúúcū vi'i di. Cuayiivi ní cuuví

nguεεcundí di ní ca'a di ofrenda yeⁿē di nátai.

²⁵ Tun'dáa n'dai di ndúúcū 'āā du'u nūuⁿ 'iⁿyāⁿ chí taaⁿ yeⁿe di maāⁿncheētē nūuⁿ taachi canúu di yúúní ndúúcu yā, 'aatiī caⁿ'a yā canguu yā dii nanáāⁿ juez. Ní juez mīⁿ nca'a yā dii ta'a policía. Ní policía mīⁿ ní cu'nuūⁿ sa dii vácūū. ²⁶ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngī dii chí nguéeⁿ nan'daā di vácūū neⁿe chí nguéeⁿ 'cuiinu nadíⁿvē di tanducuēⁿē chí can'diicu di.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿe adulterio

²⁷ N'giindiveéⁿ nī chí caⁿ'a 'iⁿyāⁿ yeⁿē nuuⁿndi chí adulterio 'túúcā: Ndís'tī chí n'giindivaacú nī, nguéeⁿ in'nuúⁿ nī n'daataá o isaⁿ'ā chí nguεε yeⁿē di. ²⁸ Naati 'úú, Jesús ní ngaⁿ'á ngī ndís'tī 'tíicā: 'Āā du'ú nūuⁿ chí n'giīⁿnyūⁿ ndúúcu 'áámá saⁿ'ā o n'daataá ní neⁿe yā cuuvi n'dái yā ndúúcu vi'ī, 'āā diiⁿ nuuⁿndi yā na staava yeⁿe yā tan'dúúcā chí 'āā 'tíica yā ndúúcu vi'ī. Ní 'āā diⁿ yā adulterio.

²⁹ Chuū ngaⁿ'á: Nduuti chí nduutináaⁿ di lado tá cuaācú di diiⁿ chí diiⁿ di nuuⁿndi, 'caaca di nduutinaaⁿ di ní cun'dáa di. Tī n'dáacā ca chí cuuvi ndai di 'áámá parte yeⁿe cuerpo yeⁿē di, nguéeⁿ ti tanducuēⁿē cuerpo yeⁿē di caⁿ'a na infierno. ³⁰ Ndúúti chí ta'a cuaācú di idiⁿ chí diiⁿ di nuuⁿndi, 'caaca di ní cun'dáa di. Tī n'dáacā ca chí cuuvi ndai 'áámá parte yeⁿe cuerpo yeⁿē di, nguéeⁿ ti núúⁿmáⁿ ch'εεε cuerpo yeⁿē dii caⁿ'a na infierno.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿe chí i'tεεchi vi'iyā

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹ Tiempo chí chó'ōo 'iⁿyāⁿ caⁿ'a yā 'túúcā: 'Āā du'ú nūuⁿ 'iⁿyāⁿ chí 'tεεchi n'daataá yeⁿē yā, canéeⁿ chí ca'a yā 'áámá caaca yeⁿē chí 'tεεchi vi'ī yā. ³² Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngī ndís'tī 'tíicā: Nduuti chí 'áámá saⁿ'ā chí 'tεεchi sá n'daataá yeⁿē sa, nguéeⁿ cáávā chí véeⁿ saⁿ'ā chí n'dai ndúúcu tá, tuuⁿmī ní diiⁿ sa chí n'daātāa cuuvi adulterio tá. 'Āā du'ú nūuⁿ saⁿ'ā chí 'caandavaacu sá ndúúcu n'daataa chí i'néeⁿ isaⁿ'ā yeⁿe ta táⁿ'ā, saⁿ'ā mīⁿ idiⁿ ntúūⁿ sa nuuⁿndi chí adulterio.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿē nduudu chí 'tíicā o nguεε 'tíicā

³³ Ndís'tī ní ch'iindiveéⁿ nī chí caⁿ'a yā chíi yā 'iⁿyāⁿ tiempo chí 'āā chó'ōo 'tuucā: Nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ nī nduudu, “por Ndyuūs”, cáávā cosa chí cuaacu níⁿnyúⁿ chí diiⁿ nī ní nguéeⁿ 'tíicā diiⁿ nī. Taachi caaⁿ'máⁿ nī nduudu, “por Ndyuūs”, diiⁿ cuaacú nī tan'dúúcā chí diiⁿ nī cáávā Ndyuūs. ³⁴ Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngī ndís'tī: Nguéeⁿ caaⁿ'máⁿ nī nduudu, “por Ndyuūs”, yeⁿē mar 'áámá naaⁿ. Ndíi nguéeⁿ caaⁿ'máⁿ nī nduudu, “cucáávā nanguuvi”, ti mīⁿ canéeⁿ trono yeⁿe Dendyuūs. ³⁵ Ndíi nguéeⁿ ndúú caaⁿ'máⁿ nī nduudu, “cáávā yáⁿ'āa 'cūū”, ti chíⁿ chí banco 'líⁿ yeⁿē ca'a Ndyuūs; ndíi nguéeⁿ ndúú 'áámá nduudu, “cáávā yāāⁿ Jerusalén”, ti chíⁿ chí yāāⁿ yeⁿē Rey Ndyuūs chí

ch'εεεε yā. ³⁶ Ndíí nguée ndúú caan'mán nī nduudu, “cáávā tííⁿ nī”, ti nguée cúúví diiⁿ nī chi cuuvi cuéē naachi cuáiⁿ mar 'áámá yuūdū tííⁿ nī. Ní nguée cuuvi diiⁿ nī chi cuuvi cuáiⁿ naachi cuéē mar 'áámá yuūdū tííⁿ nī. ³⁷ Naati ndís'tiī caan'mán nī, “tíicā”, nduuti chi 'tíicā; o nduuti chi nguée 'tíicā, tuu'mi ní caan'maⁿ nī, “nguεε 'tíicā”, caati nduuti chi caan'mán nī nduudu, “por Ndyuūs” o cáávā táámá yeⁿe chuū, tuu'mí ní nduudu miiⁿ ní nguée n'daācā chi caan'maⁿ nī.

Diné'e nī 'iī'yāⁿ chi nguée ngíi n'diichí yā ndís'tiī
(Lc. 6.29-30)

³⁸ Jesús caⁿ'a yā: Ndís'tiī ní ch'iindiveéⁿ nī chí caⁿ'a 'iī'yāⁿ tiempo chi chó'ōo yeⁿe ley chi 'tíicā: Nduuti chi 'áámá 'iī'yāⁿ tun'dáa yā nduutinaaⁿ taama 'iī'yāⁿ, 'tiicā ntúūⁿ 'iī'yāⁿ miiⁿ ní cuuvi tun'daá yā nduutinaaⁿ 'iī'yāⁿ chí diiⁿ nduucú yā 'tíicā. Ní 'áámá 'iī'yāⁿ chí tun'dáa yā 'diī'yūⁿ táámá 'iī'yāⁿ, 'tiicā ntúūⁿ cuuvi tun'daá yā 'diī'yūⁿ 'iī'yāⁿ chí diiⁿ nduucú yā 'tíicā. ³⁹ Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngíi ndís'tiī: Nguée 'cuuⁿ'maⁿ nī ndúúcu 'iī'yāⁿ chi yaādiī'yā yā. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iī'yāⁿ chí 'cueⁿ'é yā tiicūnáaⁿ nī ti duuchineéⁿ yā yeⁿe nī 'cuuⁿ nī chí diiⁿ yā taama vmnéⁿ'ēe nduuti chi neⁿ'e yā. ⁴⁰ Ní nduuti chí 'aama 'iī'yāⁿ chí in'nuúⁿ yā vaadi 'caa'va ndúúcu nī, ní neⁿ'e yā divíi yā tiīnuuⁿ yúudūu yeⁿ'e nī, ca'a ntúūⁿ nī cotón yeⁿ'e

nī. ⁴¹ Ní nduuti chí 'aama 'iī'yāⁿ chí cuuvi yā ndís'tiī chí a fuerza canée chí cándεε nī chéédí yeⁿ'e yā tan'dúúca 'uūví kilómetros 'tíicā yaⁿ'ai ca candée nī yeⁿ'e yā ndii cuūuⁿ kilómetros. ⁴² Taachí caaca 'iī'yāⁿ ndís'tiī 'āā dε'ε nūuⁿ cosa ca'a nī 'iī'yāⁿ cosa miiⁿ. Nguée nguεεcundíi nī cuadáámí nī yeⁿ'é yā.

Diné'e nī 'iī'yāⁿ chí taan ndúúcu nī
(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ndís'tiī ní ch'iindiveéⁿ nī chí caⁿ'a 'iī'yāⁿ tiempo chí 'āā chó'ōo: Diné'e di 'iī'yāⁿ na nīⁿnuúⁿ vaacu dí. Nguée diné'e di 'iī'yāⁿ chí taán yā ndúúcu dí. ⁴⁴ Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngíi ndís'tiī: Diné'e nī 'iī'yāⁿ chí taan yā ndúúcu nī. N'dáacā caan'maⁿ nī yeⁿ'e 'iī'yāⁿ chí nguée n'dáacā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e nī. N'dáacā diiⁿ nī ndúúcu 'iī'yāⁿ chí nguée neⁿ'e yā ndís'tiī. Caaⁿ'máⁿgua'á nī yeⁿ'e 'iī'yāⁿ chí 'cueⁿ'e ndís'tiī ní nguée n'daācā idiíⁿ yā ndúúcu nī ní idiíⁿ yā chí ndís'tiī n'geenú nī ngíi. ⁴⁵ Ní ndís'tiī ní 'cuuⁿ'mīⁿ nī 'iī'yāⁿ s'eeⁿ chí ndís'tiī ní daiya Dendyuūs ndís'tiī. Chiida yú chí cánée na va'ai chεeti nguuvi idiíⁿ yā chí ican'daa 'yáⁿ'ā naachi snée 'iī'yāⁿ chí n'dai ndúúcu 'iī'yāⁿ chí nguée n'daācā diíⁿ yā. Ní Ndyuūs idiíⁿ yā chí ngeen cuūví yeⁿ'é 'iī'yāⁿ chí n'daācā idiíⁿ yā ndúúcu 'iī'yāⁿ chí nguée n'daācā idiíⁿ yā. ⁴⁶ Ndúúti chí ndís'tiī diné'e nī 'iī'yāⁿ chí neⁿ'e yā ndís'tiī, ¿dε'ε

premio chi ndaacá nī? ¿'Áá nguée 'tiicá ntúūn idiiⁿ 'iin'yān chi cobrador yā? ⁴⁷ Nduuti chi ndís'tiī diiⁿ nī saludar dámaāⁿ hermanos yeⁿ'e nī, ¿de'ē premio chi ndaacá nī? ¿'Áá nguée 'tiicá ntúūn idiiⁿ 'iin'yān chi nguée yeⁿ'e ndaata Israel chi nguée i'téenu yā Ndyuūs? ⁴⁸ N'daācā n'dai ca diiⁿ ndís'tiī chi diiⁿ nī tan'dúúca chi diiⁿ Dendyuūs, Chiida yú, chi canée na va'ai cheeti nguvi.

6

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chi ginnee yú 'iin'yān

¹ Ndís'tiī nguée diiⁿ nī dendu'ū chi n'daācā yeⁿ'e yaācū nanááⁿ 'iin'yān caati snaaⁿ yā chí diiⁿ nī chi nadacadiinúūn yā chi ndís'tiī ní n'daācā nī. Nduuti chi 'túúca idiiⁿ nī, tuu'mi ní Ndyuūs Chiida yú nguée téé yā chi cuuvi yeⁿ'e nī yeⁿ'e chí diiⁿ nī taachi ndaa nī ná va'ai cheeti nguvi. ² Taachi ndís'tiī ca'a nī ofrenda yeⁿ'e nī, nguée diiⁿ yuudú nī níicú nguée cuuvi cadíinuuⁿ 'iin'yān. 'Tíicā idiiⁿ náⁿ'ā 'iin'yān chi 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí yā taachi snée yā na yaācū sinagoga ndúúcu na cuaaⁿ cyúúni. Ní 'íicú 'iin'yān ní cuuvi snaaⁿ yā ní caaⁿ'maⁿ yā chí 'iin'yān s'een ní nn'dai yā. Cuaacu níⁿnyúⁿ 'úú ngaⁿ'á ngī ndís'tiī, chí 'iin'yān s'een ní véé chí 'āā ndaāca yā yeⁿ'e chí diiⁿ yā na iⁿ'yeendí 'cūū. ³ Taachi ndís'tiī ní ca'á nī cosas chí inneé nī 'iin'yān chí nguée yeⁿ'e yā, nguée ca'a nī chí

tuumícadíinuuⁿ ta'ā 'cueé nī chí diiⁿ tá'ā cuaacú nī. ⁴ 'Tíicā ca'a n'de'ei nī cosas miiⁿ yeⁿ'e nī ní 'iin'yān nguée cuuvi snaaⁿ yā; 'íicú Chiida yú chí canée ná va'ai cheeti nguvi inaáⁿ yā chí nguée n'diichi 'iin'yān s'een. Ní Chiida yú téé yā chí cuuvi yeⁿ'e nī nanááⁿ 'iin'yān.

Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿ'e chí ngaⁿ'ānguá'ā

(Lc. 11.2-4)

⁵ Taachi ndís'tiī caaⁿ'maⁿgua'á nī, nguée diiⁿ nī tan'dúúca 'iin'yān chí 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí yā, caati 'iin'yān s'een inee yíinú yā chí n'geetindí yā na yaācū sinagogas ndúúcu cuaaⁿ cyúúni ní 'íicú 'iin'yān ní snaaⁿ yā 'iin'yān s'een. Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngī ndís'tiī, chí 'iin'yān s'een ní 'āā véé chí cuuvi yeⁿ'é yā na iⁿ'yeendí 'cūū. ⁶ Ndís'tiī, taachi caaⁿ'maⁿgua'á nī, cundáa nī na cuarto 'líiⁿ yeⁿ'e va'ai yeⁿ'e nī ní n'gaadí nī cheendí va'āi cuarto 'líiⁿ miiⁿ. Ní caaⁿ'maⁿgua'á nī ndúúcu Chiida yú chí inaaⁿ n'de'ei yā. Ní Chiida yú ntée yā chí cuuvi yeⁿ'e nī nanááⁿ 'iin'yān.

⁷ Ní taachi caaⁿ'maⁿgua'á nī, nguée dachíiⁿ dachíiⁿ caaⁿ'maⁿ nī tan'dúúca chí diiⁿ náⁿ'ā 'iin'yān chí 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí yā chí nguée i'téenu yā Ndyuūs ní nguée yeⁿ'e ndaata Israel yā. Ní 'iin'yān s'een nadicadíinuuⁿ yā chí Ndyuūs caⁿ'á yā 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é yā ti neené n'deé nduudu ngaⁿ'a yā. ⁸ Nguée diiⁿ nī tan'dúúca chí idiiⁿ 'iin'yān s'een ti Chiida yú 'āā déenu

yā dendu'ū chi ne'e nī taachi
'āā cuéé caaca nī. ⁹ Ní taachi
ndís'tiī caan'mā'ngua'á nī,
'túúca caan'mā'ngua'á nī:

N'diī Chiidá nducyaaca 'nū,
n'diī chi canee nī ná
va'ai cheeti nguuví.
De'ε chúúca deεve chi
ngúúvī nī.

¹⁰ Canéé chi ndaá tiempo
naachi chí nga'a
ntii'nyu' nī. Cúúvī
tan'dúúca chi n'diī
ne'e nī tan'dúúca ná
va'ai cheeti nguuví
'tiicá ntúū' na yá'āa
'cū.

¹¹ Téé nī chi cuuví che'é 'nū
nguuví 'cū.

¹² Nadich'εεcú nī nuu'ndi
ye'e 'nū tan'dúúca chí
nú'suu inadich'εεcú 'nū
ye'e 'iī'yā' chi nguεε
n'daācā diī' yā nduucú
'nū.

¹³ Nguéé 'cuáa' nī chi ndaā
nanaá' 'nū cosas chí
chechi ca chí diī'
chi diī' 'nū nuu'ndi
naati nadanguá' ai nī
nú'suu ye'e nducué'ē
chi nguεε n'daācā.
Ti ye'e nī naachi
ngan'a ntii'nyu' nī
ndúúcu poder ndúúcu
deεve chi n'dái taavi
ca ye'e nī ndúúcu
nducué'ē nduuyū
cuen'e daā'ma'. 'Tíicā
cuuvi.

¹⁴ Nduuti chi ndís'tiī
nadich'εεcú nī ye'e 'iī'yā'
chi nguéé n'daācā idiī' yā
nduucú nī, tuu'mi ní Chiida
yú chí cánéé yā ná va'ai cheeti
nguuví nadich'εεcú ntúū' yā
ye'e nī. ¹⁵ Nduuti chí ndís'tiī
nguéé nadich'εεcú nī ye'e
'iī'yā' chí nguéé n'daācā idiī'

yā ndúúcu nī, 'tiicá ntúū'
Chiida yú nguéé nadich'εεcú
yā nuu'ndi ye'e nī.

*Jesús nga'a yā ye'e chí
'iī'yā' nguéé ca'diinú yā
tiempo chí nga'angua'á yā*

¹⁶ Taachi nguéé nga'diī'nú'
nī caati nga'angua'á nī nguéé
nduuví ndaachí naá' nī
tan'dúúca 'iī'yā' chí 'uūvī
naa' 'uūvī cheendí yā chí
ne'e yā chí tanán'a 'iī'yā'
snaa' yā. 'Iī'yā' s'een idiví
yā catecai vmnáa' yā ní
'cuu'mi' yā tanán'a 'iī'yā'
chí nguéé nga'diī'nú' yā.
Cuaacu ní'nyu' nga'á ngí
ndís'tiī, chí 'iī'yā' s'een ní 'āā
véé chí ndaācā ye'e yā na
iī'yee'dí 'cū. ¹⁷ Naati ndís'tiī,
ní taachi nguéé nga'diī'nú'
nī, 'cuiī' aceite tí' nī ní
náá'nú nī naa' nī. ¹⁸ Ní nguéé
'cuu'mi' nī nanáa' 'iī'yā' chí
nguéé nge'é nī naati Chiida yú
chí cánuu' yā nán'de'ei snaa'
yā. Ní Chiida yú chí snáa' yā
chí' chí diī' nī taachi cánú'
nī nán'de'ei ní téé yā nanáa'
'iī'yā' de'ε chí cuuví ye'e nī.

*Véé vaadi 'cuiica ná va'ai
cheeti nguuví*

(Lc. 12.33-34)

¹⁹ Can'a Jesús: Ndís'tiī ní
nguéé diī' nī chí cuuvi 'cuiica
nī ná iī'yee'dí 'cū naachi
véé i'yéevē chí di'tuuví tī
ndúúcu che'e yá'āa chí tuuví
ní naachi véé chí duucu ní
diduucú sa. ²⁰ Naati n'daācā
chí diī' nī chí 'cuūndí ye'e nī
ná va'ai cheeti nguuví naachi
nguéé véé i'yéevē chí di'tuuví tī
ndí' nguéé ndúú che'e yá'āa
chí tuuví, ndí' nguéé ndúú
cuuvi cundaā chí duucu ní

diduucú sa. ²¹ Caati naachi canéé vaadī 'cuiica yeⁿ'é nī, miiⁿ canee staava yeⁿ'e nī chi nadicadiinúⁿ nī yeⁿ'e tanducuén^{'ē}.

Chídeεve yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú ní nduutinaaⁿ yú

(Lc. 11.34-36)

²² Caⁿ'a Jesús chí chídeεve yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú chíiⁿ chí nduutinaaⁿ yú. Ndúúti chí nduutinaaⁿ nī n'daācā, tuu'mi ní núúⁿmáⁿ ncheεte cuerpo yeⁿ'e nī ní inaaⁿ chí deεve. ²³ Ní nduuti chí nduutinaaⁿ nī nguée n'dai, tuu'mi ní núúⁿmáⁿ ncheεte cuerpo yeⁿ'e nī cunéé na maāiⁿ. 'Tíicā nduuti chí deεve chí cánée nduucú nī nguée n'daācā, tuu'mi ní canée nī na maāiⁿ chí díitūu n'dái.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chí 'cuiica 'iīⁿyāⁿ

(Lc. 16.13)

²⁴ Mar 'áamá 'iīⁿyāⁿ nguée cuuvi dichíi^{'ve} yā 'uūvī 'iivi yā caati dinéⁿ'e yā 'aama yā ní nguεε dinéⁿ'e yā taama yā. Ní n'daācā nadicadíinuuⁿ yā yeⁿ'e 'aama yā ní nguée n'daācā nadicadíinuuⁿ yā yeⁿ'e taama yā. Nguée cuuvi in'nuúⁿ nī vaadī 'cuiica yeⁿ'é nī ní dichíi^{'ve} nī 'iivú Ndyuūs.

Ndyuūs idiīⁿ yā cuidado yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yā

(Lc. 12.22-31)

²⁵ Chuū ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Nguée nadicadíinuuⁿ nī yeⁿ'e vida yeⁿ'e maaⁿ nī, o yeⁿ'ē chí che'é nī, o yeⁿ'ē chí cu'u nī, ndíi nguée ndúú cáávā chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e nī chí 'cuεetinúu nī. ¿'Áá nguée yaⁿ'ai ca vida yeⁿ'e nī

nguée ti chí ngé'e nī? ¿'Áá nguεε yaⁿ'ai ca chíi^{'ve} cuerpo yeⁿ'e nī nguée ti catecai nī? ²⁶ Cuin'diichí nī 'yaada yeⁿ'ē nanguuvi. Nguée ngiinú ti ndaata, ndíi nguée ngii cosecha yeⁿ'e ti, ndíi nguée ndúú ín'guain'daí ti yeⁿ'e ti. Chiida yú chí cánée ná va'ai cheeti nguuví ngá'a yā chí nge'e ti. ¿'Áá nguée yaⁿ'ai cá chíi^{'ve} ndís'tiī nguée ti 'yaada? ²⁷ ¿Cheé ndís'tiī chí nééné n'dai tiīⁿ nī cúúví iintiineeⁿ nī 'áamá yuūchí yeⁿ'ē chí yaācu nī?

²⁸ ¿De'ē cáávā chí ínadicadíinuuⁿ nī yeⁿ'ē catecai nī? Nadacadíinuuⁿ nī yeⁿ'e naāndā cuée yeⁿ'ē cuεeti táácā chí n'giita. Nguée diīⁿ ntiiⁿnyuⁿ ndíi nguée ndúú idin'daí hilo. ²⁹ Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī, chí rey Salomón miiⁿ ní ndúúcū tanducuén^{'ē} catecai yā chí n'déévé n'dai ndii tuunu ngii 'yáⁿ'ā naati nguée neené n'deεveé tan'duúcā yeⁿ'e naāndā s'eeⁿ. ³⁰ Ndúúti chí Ndyuūs idiīⁿ yā cuidado yeⁿ'ē yáatā chí vεε cuεeti chí maāⁿ ní canee ní cavyaaⁿ ní nti'ī ní n'nee yaⁿ'ā 'iīⁿyāⁿ. ¿'Áá nguée diīⁿ cá Ndyuūs cuidado yeⁿ'e ndís'tiī, 'iīⁿyāⁿ chí duū^{'vī} i'téenu nī Ndyuūs? ³¹ Nguée nadicadíinuuⁿ ndís'tiī, ní caaⁿ'maⁿ nī 'tíicā: ¿De'ē che'é 'nū? o ¿de'ē cu'ú 'nū? o ¿de'ē 'cuεetinúu 'nū? ³² 'Iīⁿyāⁿ chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel in'nuúⁿ yā dendu'ū chí 'túúcā. Chiida yú chí cánée yā ná va'āi cheeti nguuví déenu yā tanducuén^{'ē} dendú'ū chí necesidades neⁿ'e yú.

33 Naati ndís'tiī ní canee chi in'nuuⁿ nī vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'é naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndúúⁿcū vaadī cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs, ní 'íicú tanducuén^{'é} dendu'ú 'cūū ní ntiineeⁿ yā yeⁿ'é nī.

34 Nguéé nadicádíⁿnuuⁿ nī yeⁿ'é cavyaaⁿ caati cavyaaⁿ ní táámá nguuvī ndúúⁿcū yeⁿ'é, ní 'íicú nguuvī ní 'āā véé nūuⁿ chi véé. Dámaāⁿ nadacádíⁿnuuⁿ nī yeⁿ'é maaⁿnguuvī, 'āā 'tiicá nūuⁿ.

7

'Túucā ngaⁿ'a Jesús: Nguéé tun'daá nī nuuⁿndi yeⁿ'e táámá 'iīⁿyāⁿ

(Lc. 6.37-38, 41-42)

1 Jesús caⁿ'a yā: Ndís'tiī ní nguéé caaⁿ'maⁿ néⁿ nī yeⁿ'e táámá 'iīⁿyāⁿ maaⁿ ní 'íicú Ndyuūs nguéé caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e nī. 2 Caati ndúúⁿti chí ndís'tiī caaⁿ'maⁿ nī nuuⁿndi yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ, 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e nī. Nduuti chí n'dee n'dáí caaⁿ'máⁿ nī, 'tiicá ntúūⁿ caaⁿ'máⁿ Dendyuūs yeⁿ'e nī. Nduuti chí duu'ví nūuⁿ, 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e nī. 3 ¿De'ē cúúⁿvī chí maaⁿ nch'etēⁿ nūuⁿ ngííⁿu nī nuuⁿndi chí diīⁿ tanáⁿ'ā 'iīⁿyāⁿ ní nguéé inaaⁿ nī nuuⁿndi ch'etē chí diīⁿ nī? 4 ¿De'ē cúúⁿvī chí caaⁿ'máⁿ nī 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e chí diīⁿ yā chí nguēⁿ n'daācā nduuti chí ndís'tiī diīⁿ nī cosas chí nguéé n'daācā? 'Caandivéⁿ nī. Véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī chí ch'etē chí nguéé ndaacadaamí nī yeⁿ'é. 5 Ndís'tiī 'iīⁿyāⁿ 'uūⁿvī naaⁿ 'uuvī cheendi nī. Díⁿ cā

maáⁿ nī ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi chí diīⁿ nī ní 'íicú cuuvi caaⁿ'máⁿ nī yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ chí canéé chí din'daācā yā ní ndaacadaamí yā yeⁿ'e nuuⁿndi chí diīⁿ yā.

6 Nguéé caⁿ'a nī dendu'ú chí yeⁿ'e Ndyuūs 'yaāⁿā s'eeⁿ ti 'yaāⁿā s'eeⁿ cuuvi contra yeⁿ'e nī. Ní caⁿ'á tī che'e tī ndís'tiī chí pedazos cánéé nī. Nguéé 'cuīⁿ nī cosas yeⁿ'e nī chí dichíⁿ'vē tan'dúúⁿcā perlas nanááⁿ puercos tī cuuvi nanguεεcúndi tī ní caⁿ'a ta'á tī ní ndís'tiī canéé nī maaⁿ caⁿ'a tī.

Caacá nī, in'nuuⁿ nī, ní yaa'vi nī cheendi va'ai

(Lc. 11.9-13; 6.31)

7 Caⁿ'a Jesús: Caacá nī Ndyuūs, ní Ndyuūs téⁿ yā yeⁿ'e nī. In'nuuⁿ nī ní ndaācā nī. Yaa'ví nī cheendi va'ai ní nan'guaaⁿ yeⁿ'é nī. 8 Caati nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí ngiica Ndyuūs ní Ndyuūs caⁿ'a yā yeⁿ'e yā. Ní nducyáácá 'iīⁿyāⁿ chí in'nuuⁿ yā, ní inndaaca yā. Ní nducyáácá 'iīⁿyāⁿ chí yaa'vi yā cheendi va'ai, ní nan'guaaⁿ yeⁿ'é yā.

9 ¿Chéé yeⁿ'e ndís'tiī taachi caaca daiya nī 'aama pan, caⁿ'a nī 'áámá tuūⁿ? 10 O nduuti chí caaca daiyá nī 'áámá 'yaācā, ¿'áá ca'á nī 'áámá cúú? 11 Nduuti chí ndís'tiī chí cúⁿncheeⁿ nī deenú nī caⁿ'a nī cosa chí n'daācā daiya nī, ndiī 'tēⁿ cá Chiida yú chí canéé yā na va'ai chēⁿti nguuvī ca'á yā cosas chí n'dáácā n'dai cá 'iīⁿyāⁿ chí caaca yā Ndyuūs.

12 'Tíicā chí tanducuén^{'é} chí neⁿ'é nī chí diīⁿ 'iīⁿyāⁿ

ndúúcu nī, chuū ntúūⁿ diíⁿ
nī ndúúcu 'iíⁿyāⁿ. Chuū chi
ley yeⁿe Moisés ndúúcu chi
canéé nguūⁿ yeⁿe profetas
s'uuⁿ ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ.

Cheendi va'āi chi 'tuūcuū
(Lc. 13.24)

13 Caⁿa Jesús: Cundáa nī
chééndí va'āi chí 'tuucuú,
tí cheendi va'ai ch'ēē'nū
ndúúcu yúúní ch'ēē'nū, chííⁿ
chi candéē 'iíⁿyāⁿ chí caⁿa
yā na infierno. Nééné 'yaaⁿ
'iíⁿyāⁿ chí ndaa yā chééndí
va'ai chi ch'ēē'nū mīíⁿ.
14 Naati chééndí va'āi 'tuucuú
mīíⁿ ní yúúní cuéēⁿ mīíⁿ chí
candéē 'iíⁿyāⁿ chí caⁿa yā
na vida cuen^e daāⁿmaⁿ. Ní
duu'ví 'iíⁿyāⁿ chí ndaāca yā
chééndí va'āi mīíⁿ.

Yáⁿá ní cucááⁿvā n'gui'i
yeⁿē tuumicádíínuuⁿ nī
(Lc. 6.43-44)

15 Caⁿa Jesús: Dííⁿ nī
cuidado ndís'tíí yeⁿe 'iíⁿyāⁿ
profetas chí falsos yā chí
ngaⁿa yā chí ndēē yā nduudu
cuaacu yeⁿé Ndyuūs naati
nguēē 'tíicā. Taachi ndaa
yā nanááⁿ ndís'tíí cuaaⁿ
dáámí 'iíⁿyāⁿ mīíⁿ tan'dúú^{cā}
catecai 'iiti cuūchī naati cuááⁿ
chēēti yā tan'dúú^{cā} 'yáá'yāⁿ
ngaātāa chí taaⁿ tī. 16 Ní yeⁿe
chí dííⁿ yā tuumicádíínuuⁿ nī
yeⁿe yā. ¿'Áá cuta'a 'iíⁿyāⁿ
uvas yeⁿe yááⁿ? o ¿'áá cuta'a
'iíⁿyāⁿ n'guiidíi yaaⁿ nguuví
yeⁿe yááⁿ? Nguēē 'tíicā.

17 'Tíicā, nducyaaca yáⁿá
chí n'dái, n'daācā ngíí n'gui'i
n'dáacā yeⁿē, naati yáⁿá chí
nguéeⁿ n'daācā ní nguéeⁿ n'dai
n'gui'i yeⁿē. 18 'Áamá yáⁿá chí
n'dáacā nguéeⁿ 'cuūndi n'gui'i

chí nguéeⁿ n'daācā, ndíí nguéeⁿ
ndúú yeⁿe chí nguéeⁿ n'daācā
'cuūndí n'gui'i chí n'daācā
yeⁿē. 19 Nducyaaca yáⁿá
chí nguéeⁿ n'daācā ngíí n'gui'i
yeⁿē, 'iíⁿyāⁿ ní 'cáaca yā ní
'cuíí yā na yaⁿā. 20 'Tíicā
ntúūⁿ ndís'tíí tuumicádíínuuⁿ
nī yeⁿe 'iíⁿyāⁿ cáávā cosas
chí dííⁿ yā yeⁿe chí n'daācā
o yeⁿe chí nguéeⁿ n'daācā.

Nguéeⁿ cuuví cundaa
nducyaaca 'iíⁿyāⁿ na va'ai
chēēti nguuví

(Lc. 13.25-27)

21 Jesús ngaⁿa yā 'tíicā:
Nguéeⁿ nducyaaca 'iíⁿyāⁿ chí
ngaⁿá yā yeⁿē 'úú: N'díí
Señor, Señor, ní cuuví cundaa
yā naachí Ndyuūs ngaⁿa
ntííⁿnyuⁿ yā, dámaāⁿ 'iíⁿyāⁿ
chí dííⁿ yā tan'dúú^{cā} chí neⁿe
Chiidá chí canee yā na va'ai
chēēti nguuví. 22 Nééné 'yaaⁿ
'iíⁿyāⁿ caaⁿmaⁿ yā cuuví yā
'úú nguuví yeⁿé juicio N'díí
Señor, Señor, ¿'áá nguéeⁿ caⁿa
'nū nduudu cuaacu ndúúcu
chí duuchí nī ní tun'dáa 'nū
yááⁿn'guiínūⁿ yeⁿe 'iíⁿyāⁿ
ndúúcu chí duuchí nī? Ní
nééné n'deēē vaadi n'gínú
idiíⁿ 'nū ndúúcu chí duuchí
nī. 23 Tuu'mí ní 'úú Cristo
caaⁿmáⁿ cuaacú cuuví 'iíⁿyāⁿ
s'eeⁿ: 'Úú nguéeⁿ n'diichí
tandií ndís'tíí. Cuví nī yeⁿē
'úú, ndís'tíí chí nguéeⁿ n'daācā
dííⁿ nī.

Yeⁿē ndúú 'uūví cimienta
yeⁿē va'āi s'eeⁿ

(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

24 Ní caⁿa ntúūⁿ Jesús:
'Āa du'ú nūuⁿ 'iíⁿyāⁿ chí
n'giindiveén yā ndúúdu 'cūū
yeⁿé níicú idiíⁿ yā chēē chí

'úú ngaⁿá, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní tan'dúú^{cā} 'áámá saⁿā chí n'déεεε nadicádíínuuⁿ sa. Saⁿā miiⁿ din'dái sa vaacu sá na 'áámá yáá^{vá}. ²⁵ Níícú chéén cúúví naⁿā ní ch'iita yíícú. Ní chéenū 'yúúné taaⁿ contra yeⁿé va'āi miiⁿ ní nguée chindeεεε caatí n'daacā chééndii na yáá^{vá} miiⁿ. ²⁶ 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí n'giindiveén yā nduudú 'cūū yeⁿé ní nguée idiíⁿ yā tan'dúú^{cā} chí ngaⁿá, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní tan'dúú^{cā} 'aama saⁿā chí nguée n'daācā inadícádíínuuⁿ sa. Saⁿā miiⁿ ní din'dái sa vaacu sa na yāⁿāa ndúútí. ²⁷ Ní cheeⁿ cuuví naⁿā ní ch'iita yíícú miiⁿ. Ní chéenū 'yúúné taaⁿ contra yeⁿé va'āi miiⁿ ní va'āi chideεεε ní ntuūvíi.

²⁸ Taachí Jesús miiⁿ ch'iinu caⁿa yā ndúúdú 'cūū, 'iiⁿyāⁿ mííⁿ cheⁿe yiinú yā yeⁿe chííⁿ chí ngi'cueeⁿ Jesús. ²⁹ Caati Jesús miiⁿ ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'dúú^{cā} 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí déénu o 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā nguée tan'dúú^{cā} 'áámá maestro chí ngi'cueeⁿ ley yeⁿe yā.

8

Jesús idiíⁿ yā chi nduūvā yeⁿé 'áámá saⁿā yeⁿe ca'āi chí nguuví lepra chí ín'duuti yuūtē yeⁿé sa

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Taachí Jesús cuch'eeⁿ yā na 'áámá yíícú, nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ cueⁿé yā ndúúcu yā. ² N'diichí nī. Nanááⁿ Jesús ndaā 'áámá saⁿā chí ndíí sa 'áámá ca'āi chí nguuví lepra chí índuuti yuūtē yeⁿé sa.

Ní chíntii'ya sa nanáaⁿ yā ní s'teenu sá ní caⁿa sa chíi sa 'iiⁿyāⁿ: N'díí Señor, nduuti chí neⁿe nī, ní diíⁿ nī chí nduūvā yeⁿé.

³ Jesús ní n'doó yā ta'á yā ní tuu'ví yā saⁿā miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā saⁿā: 'Úú neⁿé. Nduūvā yeⁿé di. Tuu'mí nūuⁿ ndúuvā n'daācā yeⁿé sa ní nduūví dεεεε sa. ⁴ Tuu'mí ní Jesús ní caⁿa yā chíi yā saⁿā miiⁿ: Cuéⁿe di ní 'cuu'miⁿ dí cuerpo yeⁿé di nanááⁿ chiiduú ní ca'a di ofrenda nanááⁿ Nduū^s tan'dúú^{cā} chí ngaⁿa na ley chí dinguuⁿ Moisés. 'Tíicā ní chiiduú caaⁿmaⁿ cuaacú yā yeⁿé di nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ, ní nguée 'cuu'miⁿ di yeⁿé chí chíi ndúúcu di mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿé 'aama mozo yeⁿe capitán romano

(Lc. 7.1-10)

⁵ Taachí Jesús cáámá ndaa yā na yāā Capernaum, ndaā 'áámá saⁿā capitán yeⁿe ndaata yeⁿe 'iiⁿyāⁿ romanos nguée yeⁿe ndaata Israel. Ní ndaā sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní di'cuítu sa 'iiⁿyāⁿ. ⁶ Ní caⁿa sa chíi sa Jesús: N'díí Señor, mozo yeⁿé candíítí sá na cama ndúúcú ca'āi chí ín'dúúví cuerpo yeⁿé sa. Nééné ya'āi ngiitā sa.

⁷ Jesús caⁿa yā chíi yā saⁿā: 'Úú ní caⁿá ní diíⁿ chí saⁿā ní nduūvā yeⁿé sa.

⁸ Saⁿā capitán nan'guεεcútaⁿa sa ní caⁿa sa chíi sa Jesús miiⁿ: N'díí Señor, 'úú nguée neené n'dai 'úú chí cundaa nī chéétí va'āi yeⁿé. Dámaāⁿ

chí caaⁿmaⁿ núuⁿ ní ní saⁿā mozo yeⁿé nduūvā yeⁿē sa.
 9 'Úú ní saⁿā chí véeⁿ saⁿā ndíi tiíⁿ yeⁿé, ní ngaⁿā ntiíⁿnyúⁿ yā yeⁿē 'úú. 'Úú ntúūⁿ ní ngaⁿā ntiíⁿnyúⁿ yeⁿē cien soldados chí maaⁿ poder yeⁿé. 'Úú ní ngaⁿā ngíi 'aama sa: Cúnaⁿā di, ní inaⁿā sa. Ní ngaⁿā ngíi taama sa: Cuchí di, ní chíi sa. Ní ngaⁿā ngíi mozo chí diiⁿ mandado yeⁿé: Diiⁿ di ntiíⁿnyúⁿ 'cūū, ní diiⁿ sa.

10 Taachi Jesús ch'iindiveén yā chuū cheⁿé yiinú yā. Ní caⁿa yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ chí ndúúcu yā: Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿā ngíi ndis'tií chí 'úú nguée īndaacā 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu n'dai yā mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel tan'dúúcā saⁿā 'cūū. 11 Ní ngaⁿā ngíi ndis'tií, chí neené 'yaaⁿ yā chí caaca yā cuaaⁿ ná ícan'daa 'yán'ā ndúúcu cuaaⁿ na ngiiya 'yán'ā ní 'cuēté yā ná va'ai cheeti nguuví ndúúcu Abraham, ndúúcu Isaac, ndúúcu Jacob. 12 Naati n'deee n'dái daiyá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel chí canée chí 'cuētinee yā naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiíⁿnyuⁿ yā ná va'ai cheeti nguuví, Ndyuūs tun'dáa yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chuva'āi naachí maāiⁿ. Miiⁿ ní cuēcu yā ní che'e 'diiⁿ'yuⁿ yā ti nguée i'téenu yā Dendyuūs.

13 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chíi yā capitán miiⁿ: Cunaⁿā di. Tan'dúúcā chí i'téenu di chí 'úú idiíⁿ chí nduūvā yeⁿe mozo yeⁿē di, 'tíicā cuuví ndúúcu mozo

yeⁿē di. Ní hora miiⁿ nūuⁿ nduūvā yeⁿe mozo yeⁿē sa.

Jesús diíⁿ yā chí nduūvā yeⁿe indán'ā Pedro

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

14 Cuayiivi ní ndaā Jesús ná va'ai yeⁿē Pedro miiⁿ ní n'diichí yā chí indán'ā Pedro miiⁿ candiiti yā na cama. Ndeē 'iiⁿnūⁿ taán táⁿā miiⁿ. 15 Jesús tuu'ví yā ta'ā tá ní 'iiⁿnūⁿ miiⁿ ní chivii. Tuu'mi ní táⁿā miiⁿ ní nducueeⁿ tá ní diiⁿ ta mandado yeⁿé 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ca'a ta chí che'e yā.

Jesús diíⁿ yā chí nanduūvā yeⁿē n'deee n'dái 'iiⁿyāⁿ

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

16 Taachi chí 'da'a nguuví miiⁿ, tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yááⁿ miiⁿ ndaa yā chí ndé yā 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ nanááⁿ Jesús. Ndeē yā 'iiⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcu espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ. Jesús caⁿa yā 'áamá nduudu nūuⁿ ní tun'dáa yā espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinuⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ. Ní diíⁿ yā chí nduuva yeⁿē nducyáácā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí ngíita yā. 17 'Tíicā ní cuuví cuaacu chí caⁿa saⁿā profeta Isaías ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ taachí caⁿa yā 'túúcā: 'Iiⁿyāⁿ maán yā sta'á yā ca'āi yeⁿe yú ní candée yā vaadī ya'ai yeⁿe yú.

'Iiⁿyāⁿ 'āā neⁿe yā caⁿa yā ndúúcu Jesús

(Lc. 9.57-62)

18 Taachi Jesús n'diichi yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ cuaaⁿ 'diitú yā caⁿa yā chíi yā discípulos yeⁿe yā chí cho'ó yā táámá lado yeⁿe nuūⁿnīⁿyáⁿā.

19 'Áamá saⁿā chi ngi'cueenⁿ ley ndaā sa nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a sa chii sa 'iⁿ'yāⁿ: N'dií Maestro, caⁿ'á ndúúcu nī 'āā tíí nūuⁿ naachi cáⁿ'a nī.

20 Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: 'Yuunéēⁿ ní véé yíivi yáává yeⁿ'e tī. 'Yáádá yeⁿ'ē nanguuvi véé 'dééce tī naati 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs nguée va'ai chi vaacú naachi cundiití tííⁿ.

21 Táamá discípulo yeⁿ'é yā caⁿ'a sá chii sa Jesús: N'dií Señor, vmnááⁿ vmnaaⁿ téé nī lugar 'úú tí caⁿ'á 'cuúchí chí-ídá ní caⁿ'a yú.

22 Jesús ngan'a yā ngii yā saⁿ'ā: Cuchíi dí ndúúcu 'úú. Cu'neeⁿ dí 'iⁿ'yāⁿ chí nguée i'téenu yā chí 'cuuchí yā tináⁿ'ā chí chiida dí. Tí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā tináⁿ'ā 'tíica yā.

Jesús chi'neen 'diíⁿ yā olas yeⁿ'ē nuūⁿnī'yáⁿ'ā nduūcū 'yúúné chí tááⁿ

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Jesús sndaa yā na 'áamá barco ní discípulos yeⁿ'e yā cuen'e yā ndúúcu yā ní sndaa yā na barco miiⁿ. 24 Hora miiⁿ nūuⁿ ní ndaā 'áamá 'yúúné tááⁿ chí olas yeⁿ'e nuūⁿnī'yáⁿ'a miiⁿ ní ch'εεtε cá chí ndaā nuūⁿnī ch'εεti barco miiⁿ. 'Téé 'tée nūuⁿ nguée cánduūu ná barco. Jesús miiⁿ ní cyaadu yā.

25 Discípulos yeⁿ'é yā ndaa yā nanááⁿ Jesús ní nanduūchí yā 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ngan'a yā ngii yā Jesús: N'dií Señor, nadanguáⁿ'ai nī s'uūúⁿ caati 'cuūvi yú. 'Āā 'cuεεchi yú cuaaⁿ maaⁿ nuūⁿnī'yáⁿ'ā.

26 Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'é yā: ¿Dé'ē cúúví chí 'va'á ní? Ndís'tií ní dúú'yíi i'téenu nī. Tuu'mi ní Jesús nducueeⁿ yā ní yaa'vi yā 'yúúné miiⁿ ndúúcu nuūⁿnī'yáⁿ'ā chí cu'neéⁿ 'diíⁿ. Ní hora miiⁿ nūuⁿ canee 'diíⁿ. 27 Discípulos ní chen'e yiinú yā ní caⁿ'a yā nguaaⁿ vi't: ¿Du'u sáⁿ'ā chí 'túúcā, tí ndií 'yúúné ndií nuūⁿnī'yáⁿ'ā n'giindiveéēⁿ yeⁿ'e sa?

Saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Gadara chí véé espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūuⁿ ndúúcu sa

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 Taachi Jesús ndúúcu discípulos yeⁿ'é yā cho'ó yā nuūⁿnī'yáⁿ'ā miiⁿ ní ndaá yā niiⁿnuúⁿ na yáⁿ'āa Gadara miiⁿ, snée na 'uuvi saⁿ'ā chí snée sa ndúúcu espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūuⁿ ní nacan'dáa sa na yíive yáává chí nguaaⁿ yáinyāⁿ. Ní néené taaⁿ sa chí mar 'áamá 'iⁿ'yāⁿ nguée ngí ngo'ó yā yúúní miiⁿ. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní ndaa sa nanááⁿ Jesús. 29 Ní 'cai yíicu sa: N'dií Jesús Daiya Dendyuūs, ¿dé'ē canée yeⁿ'é nī ndúúcu nús'uu? ¿'Áá ndaá nī 'muuⁿ chí di'vaachí nī yeⁿ'ē nús'uu taachi 'āā cuée cúúnú ca'a tiempo taachi Dendyuūs ca'a yā castigo?

30 Ní naachi snée saⁿ'ā s'eeⁿ ní yaⁿ'ai 'tée na 'áamá yíicū. Ní niiⁿnuúⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ snée 'yaaⁿ n'dái puercos, chí nge'é tī. 31 Ní espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūuⁿ miiⁿ ní di'cuítu sa Jesús miiⁿ: N'dií Jesús, ndúúti chí tun'dáa nī nús'uu yeⁿ'e saⁿ'ā s'uuⁿ, 'cuáaⁿ nī chí cundaa 'nū ch'εεti

puercos miiⁿya. ³² Jesús miiⁿ can'a yā chii yā espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūⁿ: Cuén'e nī. Tuu'mi ní espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūⁿ cán'daa sa ní cuen'e sa chεεti puercos. Cuin'diichí nī. Nducyaa ca puercos chéénu tī na yīlcū miiⁿ ní chingéé nuúⁿ tī nguááⁿ nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā ní ch'íi nuúⁿ tī nguááⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

³³ 'Iiⁿyāⁿ chi diiⁿ cuidado puercos miiⁿ cunaⁿ'á yā ngéénu yā na yááⁿ miiⁿ ní can'a yā tanducuén'e chí chii tan'dúúca chí chó'ōo yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chí snéé ndúúcu espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūⁿ. ³⁴ Nducyaa ca 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yááⁿ miiⁿ cheⁿ'e yā n'diichi yā Jesús. Taachí ndaa yā naachi canéé Jesús miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní di'cuíitu yā Jesús miiⁿ chí cuεεví yā yeⁿ'e yááⁿ vaacú yā.

9

Jesús diiⁿ yā chi nduuvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí in'dúuví sá

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ sndáa yā na barco, ní cuen'é yā táámá lado yeⁿ'e nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā ní cuen'e yā ní ndaa yā yááⁿ vaacú yā. ² Tuu'mi ní ndaa nanááⁿ Jesús 'iiⁿyāⁿ ní ndεε yā 'áámá saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa. Candúu sa na 'áámá yīive. Taachí Jesús miiⁿ tuumicadiiⁿuⁿ yā chí saⁿ'ā s'eeⁿ i'téenu sa yeⁿ'é yā, tuu'mi ní can'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: Nduuví tīnú di daiyá. 'Úú 'āā nadach'εεcú nuuⁿndi yeⁿ'e di.

³ Tuu'mi ní náⁿ'ā saⁿ'ā s'eeⁿ chí ngi'cueeⁿ ley chí snee sa miiⁿ tucá'a sa nadacadiiⁿuⁿ sa nguaaⁿ maāⁿ sa: Sáⁿ'ā 'cūū ní ngaⁿ'a taaⁿ sa contra yeⁿ'e Ndyuūs. ⁴ Jesús miiⁿ tuumicadiiⁿuⁿ yā vaanicaadiiⁿuⁿ yeⁿ'e sa ní can'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿De'ε cuuvi chí nguée n'daācā inadicaadiiⁿuⁿ nī na staava yeⁿ'e nī? ⁵ ¿Chεε cá chí nguée ngiⁿ'ti chí caaⁿ'māⁿ cuuvi sáⁿ'ā 'cūū: Nuuⁿndi yeⁿ'e di nch'εεcū o chí caaⁿ'māⁿ: Ndúcuééⁿ dí ní caaca dí? ⁶ 'Tíicā ngaⁿ'á chí ndis'ti cadíiⁿuⁿ nī chí Saⁿ'ā chí Daiyā Dendyuūs ní vée poder yeⁿ'e sa na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí nadach'εεcú sa nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ. Tuu'mi ní can'a yā chii yā saⁿ'ā ndúúcu ca'āi chí in'dúuví sá: Nducueeⁿ di ní nta'a di yīive yeⁿ'e di ní cunaⁿ'ā di na vaacu di.

⁷ Tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ ní nducueéⁿ sá ní cunaⁿ'ā sa na vaacu sa. ⁸ Taachí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā chuū cheⁿ'e yīinú yā ní can'a yā: De'ε chúúca ch'εεte Dendyuūs chí ca'á yā poder 'cūū saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí cūū.

Jesús yaa'vi yā saⁿ'ā chí nguuvi Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Jesús cho'ó yā miiⁿ, ní cachiiⁿca yā ní n'diichí yā 'áámá saⁿ'ā chí nguuví sa Mateo. Mateo miiⁿ ní vεε sa na cuarto naachi nadí'vε 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e yā. Jesús can'a yā chii yā saⁿ'ā: Díi, cuchí di caⁿ'ā di nduucú. Ní Mateo miiⁿ nducueeⁿ sa ní cuen'e sa ndúúcu Jesús.

10 Taachí Jesús vεε yā na mesa ná va'āi yen'e Mateo miiⁿ, hora miiⁿ nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ publicanos chí co-bradores chí inn'guεε yā yen'e impuesto ndúúcū 'iiⁿyāⁿ nuūⁿndíí ní ndaa yā ní ch'εēté yā na mesa ndúúcū Jesús ndúúcū discípulos yen'e yā.

11 Taachí 'iiⁿyāⁿ fariseos n'diichí yā chuū, caⁿ'a yā chíi yā discípulos yen'e Jesús: ¿De'ē cúúví chí nge'e maestro yen'e nī ndúúcū saⁿ'a publicanos chí cobradores chí inn'guεε yā yen'e impuesto ndúúcū 'iiⁿyāⁿ nuūⁿndíí?

12 Taachí Jesús ch'iindiveeⁿ yā chuū, caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'een: 'Iiⁿyāⁿ chí nguée ngiitā nguée neⁿ'e yā 'aama médico, dámaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ngiitā. 13 Cuen'e nī ní tuumicádiinuun nī dε'e chí canée nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs ndúúcū chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chí 'tíicā: 'Úú neⁿ'é chí 'iiⁿyāⁿ nduuví ya'āi 'iinú yā ndúúcū ví'í. 'Úú ní nguée neⁿ'é chí 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iiti ní ca'á yā 'iiti tan'dúúcā ofrenda cucáāvā 'úú. Ní 'úú ní nguée cuchíi iⁿ'yeeⁿdí 'cūú chí yaa'ví 'iiⁿyāⁿ chí nadacádiinuun yā chí n'dáaca yā ti nguée dinuunndí yā, naati 'iiⁿyāⁿ chí véé nuuⁿndi yen'e yā ní 'íicú ndaacadaamí yā yen'e nuuⁿndi yen'e yā.

'Iiⁿyāⁿ ntiinguuneeⁿ yā yen'e chí nguée ca'diínúⁿ yā ti caaⁿ'maⁿgua'a yā

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

14 Tuu'mi ní discípulos yen'e Juan chí chεédiuūⁿniⁿ yā

ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: N'dií Jesús, ¿de'ē cúúví chí nús'uū ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos nééné n'deeε cuúví nguée nga'diínúⁿ nū ní discípulos yen'e nī nga'diínúⁿ yā?

15 Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'een: ¿'Áá cuuvi 'cuεetinée 'iiⁿyāⁿ ndúúcū catecai 'cuáiⁿ tinaⁿ'ā taachí caⁿ'á yā naachi n'giindivaacu 'iiⁿyāⁿ neⁿ'e chí saⁿ'ā chí n'giindivaacu miiⁿ canée sá? Naati ndaa nguuví chí isaⁿ'ā yen'e yā ní cuaví sa yen'é yā ti 'cuúví sa; tuu'mi ní nguεε ca'diínúⁿ yā.

16 Mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguée cúúví cuta'á yā 'áamá tiinūⁿ ngai chí nguée naaⁿnu yā chí n'dyaatá yā na catecai ndiícū yen'e yā. Nduuti chí 'tíicā diín yā, caātā ndu'ū tiinūⁿ ndiícū. Ní cuuvi ch'εεε ca naachí ndií nteen tiinūⁿ ndiícū. 17 Ndií nguée ndúú caaⁿ'yúⁿ 'iiⁿyāⁿ vino ngai chééti bolsa yiiⁿmaⁿ ndiícū tan'dúúcā chí diín 'iiⁿyāⁿ tiempo chí chó'ōo caati yiiⁿmaⁿ ndiícū miiⁿ ní cúteeⁿ ní vino miiⁿ ní cungée. Ní cuuvi ndái yiiⁿmaⁿ. Caaⁿ'yúⁿ yā vino ngai chεεti bolsa yiiⁿmaⁿ ngai; ní cuaví'í nduū 'uúví n'dáaca canée yen'e.

Jesús diín yā chí nanduūvā yen'e 'uúví n'daataá

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 Taachí Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ndúúdu 'cūú, 'áamá saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yen'e yáacū sinagoga ndaa sa nanááⁿ Jesús, ní chiintiiⁿyā

sá ní chi'teenu sa. Ní ca'n'a sa chii sa 'i'in'yān: N'dií Jesús, minii'nyu ch'ií daiyá; naati cuchii nī ní cun'duu nī ta'a nī vmaaa' ye'n'ē tá ní nnduuchi tá.

19 Ní Jesús nducuee' yā ní cuen'e yā ndúúcū discípulos ye'n'e yā ní ndáa yā ndúúcū sa'n'ā mii'n na vaacu sá. 20 Tuu'mi ní 'áámá n'daataa chí canéé ndúúcū 'áámá ca'ai, chí ícan'dáa yuuú'n ye'n'e cuerpo ye'n'ē tá 'āā ndiichúúví nduūyū ndaa niin'nu' tá cuaa' dáámí Jesús. Tuū'vi tá naachí ndεεtúú ye'n'e catecai Jesús mii'n. 21 Ti ta'n'ā mii'n maā' tá nadicádiinuu' tá 'tíicā: Ndúúti chí 'úú tuū'ví dámaa' catecai yā, tuu'mi ní nduūvā ye'n'ē. 22 Tuu'mi ní Jesús nguεεcúndii yā ní n'diichi yā tá'n'ā, ní ca'n'a yā chii yā tá'n'ā: Cúúví dítíinú dí, díí daiyá; 'āā nanduuvā ye'n'ē di ti i'téenu di 'úú. Hora mii'n nūu' tá'n'ā mii'n náanduūvā ye'n'ē tá.

23 Taachí Jesús mii'n snda' yā na va'ai ye'n'ē sán'ā chí nga'n'a ntiin'nyu yā ye'n'e yáacū sinagoga tuu'mi ní n'diichí yā 'i'in'yān chí i'tiiví yā flauta, ndúúcū 'i'in'yān chí n'gai yā, ndúúcū 'i'in'yān chí nguεεcú yā ní snéé yā naachi candíití tinán'ā. 24 Ní Jesús ca'n'a yā chii yā 'i'in'yān s'ee'n: Cuví nī; ti ta'díí mii'n nguée n'dii tá, cyaadu tá. 'I'in'yān s'ee'n ní ch'íin'nyu'nee' yā Jesús mii'n. 25 Taachi tun'dáa yā 'i'in'yān mii'n cheεti va'āí, Jesús ndaa yā va'āí ní sta'á yā ta'ā n'daataa 'lín mii'n, ní n'daata 'lín mii'n ní nducuee' tá. 26 Chuū chí diin' Jesús ní

ndōō fama mii'n nuu'ma' ná yáā' naachí chí chuū.

Jesús diin' yā chí nanduūvā 'uuví 'i'in'yān chí ngueenáá'

27 Taachi Jesús cho'ó yā ye'n'ē mii'n, ní 'uuví sa'n'ā chí ngueenáá' can'dáa sa 'i'in'yān. 'Cai yíicú sá ní ca'n'a sa: N'dií Daiya David, cunéé ya'ai 'iinu nī nūs'uu.

28 Taachi Jesús cuen'é yā ndaa yā na va'ai tuu'mi ní ndaa ndúú 'uūví sa'n'ā ngueenáá' mii'n nanáá' Jesús. Jesús ca'n'a yā chí yā sa'n'ā s'ee'n: ¿'Áá i'téenu nī chí 'úú cuuvi diin' chí nanduūvā ye'n'ē nī? Sa'n'ā s'ee'n ní ca'n'a sa: 'Tíicā Señor.

29 Tuu'mi ní Jesús tuū'ví yā nduutináá' sa'n'ā s'ee'n ní ca'n'a yā: 'Tíicā cuuvi tan'duūcā chí i'téenu nī ye'n'ē.

30 Nduutináá' sa'n'ā s'ee'n ní n'guaa' ní nduuvā ye'n'ē sa. Ní Jesús ca'n'a yā chí yā sa'n'ā s'ee'n: Nguée ca'a nī chí cadíinúu' 'i'in'yān ye'n'e chuū.

31 Naati sa'n'ā s'ee'n ní cuen'e sa núúnmán' ná yán'āa mii'n, ní ca'n'a sa nducué'n'ē chí Jesús mii'n diin' yā.

Jesús diin' yā chí nduūvā ye'n'ē 'áámá 'dii'mí

32 Taachi Jesús ndúúcū 'i'in'yān s'ee'n nan'daa yā na va'ai mii'n, ndaa sa'n'ā s'ee'n nanáá' Jesús ní ndéε sa 'áámá 'dii'mí chí canee sa ndúúcū espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūu'. 33 Ní taachi Jesús mii'n tun'dáa yā espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūu' mii'n, tuu'mi ní 'dii'mi mii'n ní chí ca'n'a sa. 'I'in'yān ní chen'e yiinú yā ní ca'n'a yā: Nguée in'diichí

dendu'ū chi 'túúcā nguaan
'i'in'yān yen'e Israel.

³⁴ Naati 'i'in'yān fariseos
can'a yā: Sa'nā miiⁿ ní
tun'dáa sa espíritu yen'e
yáá'n'nguiinūuⁿ cáávā sa'nā
chi nga'n'a ntii'nyuⁿ sa yen'e
espíritus yen'e yáá'n'nguiinūuⁿ.

Jesús ya'ai 'iinú yā 'i'in'yān

³⁵ Jesús cachiica yā
nuu^m máⁿ na yáāⁿ n'gεεε
ndúúcu yāāⁿ n'gaiyāā, ní
ngi'cueen yā na yáacū sina-
gogas yen'e 'i'in'yān Israel. Ní
nga'n'a yā nduudu cuaacu
yen'e naachí Ndyuūs nga'nā
ntii'nyúⁿ yā na va'ai chεεti
nguuví. Ní diiⁿ yā chi nduūvā
yen'e nducyaaca 'i'in'yān yen'e
nducuén'e naaⁿ ca'ai yen'e
yā ndúúcu 'i'in'yān chi ya'ai
yen'é yā. ³⁶ Ní taachi Jesús
n'diichi yā nducyaaca 'i'in'yān
s'een, tuu'mi ní yá'ai 'iinú yā
caava 'i'in'yān s'een, ti 'i'in'yān
s'een ndicúúnu yā ní snée
yā tan'duucā 'iiti cuūchí chi
nguée du'ū chi idiin cuidado
'iiti. 'Tiicá yā. ³⁷ Tuu'mi ní
Jesús miiⁿ can'a yā chi yā
discípulos yen'e yā: Cuaacu
níi'nyúⁿ chí ngí yen'e néené
n'deēe chi diiⁿ yú cosechar
naati 'i'in'yān chí idiin ntii'nyuⁿ
nguée 'yaaⁿ yā. ³⁸ Cáávā
chuū cáácá ní Ndyuūs chí véé
cosecha yen'e yā chí dicho'ó
yā mozos ní nadidáámá yā
cosecha yen'é yā.

10

*Jesús yaa'vi yā ndu'u ndi-
ichúúví discípulos*
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā
ndu'ū ndiichúúví discípulos
yen'e yā chi ndaa yā nanáaⁿ
yā. Ní Jesús miiⁿ ca'a yā poder
discípulos chí tun'daá yā
espíritus yen'e yáá'n'nguiinūuⁿ
yen'é 'i'in'yān, ní diiⁿ yā chi
nduūvā yen'é 'i'in'yān chí ngiitā
yen'e nducuén'e naaⁿ ca'ai
yen'e yā ndúúcu 'i'in'yān chi
ya'ai yen'é yā.

² 'Túúcā duūchi ndu'u
ndiichúúví apóstoles; Simón
chi nguuví Pedro ndúúcu
Andrés 'dínu sa, Jacobo
ndúúcu Juan 'diinū sa chí
daiya Zebedeo; ³ ndúúcu
Felipe, ndúúcu Bartolomé,
ndúúcu Tomás, ndúúcu
Mateo chí sá'n'a publicano
chí cobrador; ndúúcu Jacobo
sa'nā daiya Alfeo; ndúúcu
Lebeo chí nguuví Tadeo;
⁴ ndúúcu Simón yen'e yán'āa
Caná; ndúúcu Judas Iscariote
sa'n'a miiⁿ chí cuayiivi ch'i'n'i
sá du'u chí Jesús miiⁿ chí
cuuvi 'caan'nún ya 'yā.

*Ntii'nyuⁿ yen'e ndiichúúví
apóstoles*

(Mr. 6.7-13; Lc. 9. 1-6)

⁵ Jesús dicho'ó yā ndu'ū
ndiichúúví apóstoles ní can'a
yā chí yā 'i'in'yān taacā chí
canee chí diiⁿ yā. Ní Jesús
can'a yā: Nguεε can'á ní cuaaⁿ
yúúni yen'é 'i'in'yān chí nguée
ndaata yen'e Israel chí judíos.
Nguée cundaa ní yāāⁿ vaacú
'i'in'yān Samaritanos. ⁶ Naati
ndís'tií ní can'a ní nanáaⁿ
'i'in'yān Israel s'een tí 'i'in'yān
s'een tan'dúúcu 'iiti cuuchi
chí nindái tí na icyā'nā, 'tiíca
yā. ⁷ Ní taachi can'á ní 'túúcā
caan'maⁿ ní nduudu cuaacu

ní caaⁿmaⁿ nī yen^eē naachí Dendyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai cheeti nguuví chí 'āā ndaa niiⁿnuúⁿ. ⁸ Díiⁿ nī chí nduūvā yen^eé 'iiⁿ'yāⁿ chí ngíita. Díiⁿ nī chí nduuchi 'iiⁿ'yāⁿ chí n'díi chí tináⁿā. Díiⁿ nī chí nduūvā ní nduuví δεεεε cuerpo yen^eé 'iiⁿ'yāⁿ chí véé vaadī ya'ai chí nguuví lepra chí in'duuti yuūtē yen^eé yā. Ní díiⁿ nī chí divíi nī espíritus yen^eé yáāⁿ'guiinūⁿ chí snéé ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ. Ndis'tiī ndaacá nī poder 'cūū yen^eé Dendyuūs, ní nguéé cuta'a nī tuumī cáāvā chuū. Chuū chí díiⁿ nī ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi cún'di'i yen^eé yā.

⁹ Nguéé candée nī 'díiⁿnguaaⁿ, ndíi nguéé ndúú 'díiⁿnguee, ndíi nguéé ndúú tuumī cheēyé ra. ¹⁰ Nguéé candée nī morral yen^eé nī cuaaⁿ cyúúni chí cáⁿa nī. Ndíi nguéé ndúú 'uūvī ra catecai nī candée nī. Ndíi nguéé ndúú canduu ndaācuú yen^eé nī, ndíi nguéé ndúú in'daacuú rá yen^eé nī, ti 'iiⁿ'yāⁿ chí díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ, na ntiiⁿnyúⁿ chí díiⁿ yā ní ndaācā chí ché'e yā ndúúcu necesidades chí ne^e yā.

¹¹ 'Āā tií nūⁿ yāāⁿ n'gεεε ndúúcu yāāⁿ n'gaiyāā naachí cundāa nī tínguuneeⁿ nī du'ú 'iiⁿ'yāⁿ yen^eé yāāⁿ miiⁿ chí n'dai yā ní cunée nī na vaacú yā ndii n'dáá cá nī. ¹² Taachí ndaā nī na vaacu 'iiⁿ'yāⁿ: Ndaí ndís'tiī, caaⁿmaⁿ nī, tan'dúúca costumbre yen^eé nī. ¹³ Nduúti chí 'iiⁿ'yāⁿ yen^eé va'āi miiⁿ n'dai yā tuu'mi ní vaadī 'diiⁿ yen^eé nī cunée

ndúúcu yā. Nduuti chí nguéé n'dai yā o nguéé vaadī 'diiⁿ ndúúcu yā, nacan'dāa nī va'āi miiⁿ ndúúcu 'áamá nduudu n'dai. ¹⁴ Nduuti chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé 'cuaaⁿ yā ndís'tiī ndíi nguéé ndúú 'caandiveeⁿ ra yā nduudu yen^eé nī nan'dāa nī va'ai miiⁿ o yen^eé yāāⁿ miiⁿ ní n'dáádi nī iyaācāa yen^eé ca'á nī ti nguéé n'giindiveeⁿ yā yen^eé nī. ¹⁵ Cuaacu níⁿnyúⁿ cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngíi ndís'tiī chí taachi ndaā nguuví chí Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yen^eé yāāⁿ, castigo yen^eé 'iiⁿ'yāⁿ yen^eé yāāⁿ 'cūū cunncāa ca chí cuuví castigo yen^eé 'iiⁿ'yāⁿ yen^eé yāāⁿ Sodoma ndúúcu yāāⁿ Gomorra chí yāāⁿ s'eeⁿ yen^eé 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé díiⁿ yā chí n'dai ndíi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ yen^eé ndaata Israel yā.

Ndaā nguuví chí 'iiⁿ'yāⁿ din'gíinu yā nduucú nī

¹⁶ Cun'diichí nī. 'Úú ní dicho'ó ndís'tiī tan'dúúca chí ndís'tiī ní 'iiti cuūchī náávtaⁿā yen^eé 'yāānyāāⁿ n'gaātāā, 'tiicá nī. Canée chí díiⁿ nī chí listo nī tan'dúúca 'aama cúú. Ní canée chí din'daacá nī ní canée manso nī tan'dúúca 'áamá paloma. 'Tíicá díiⁿ nī. ¹⁷ Candée nī cuidado caati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nca'á yā ndís'tiī nanáāⁿ 'iiⁿntyēⁿé yen^eé yaacū sinagoga. Ní cúúví 'cuen^eé yā ndís'tiī na yaacū sinagoga miiⁿ. ¹⁸ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ candée yā ndís'tiī nanáāⁿ gobernadores ndúúcu nanáāⁿ reyes cucáāvā 'úú. Ní 'íicú ndís'tiī cuuví caaⁿmaⁿ nī nduudu cuaacu yen^eé 'úú nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ

ndúúcū 'ii'yān chi nguée ye'e ndaata Israel. ¹⁹ Ní taachi 'ii'yān nca'a yā ndís'tī nanáán 'ii'yān s'een, nguée nadicádíínuu nī ye'e chi caa'n'mán nī ti hora mīn nūu nī Ndyuūs téé yā nduudu chí caa'n'mán nī. ²⁰ Ti nguée ndís'tī chí caa'n'mán nī naati Espíritu N'dai ye'é Ndyuūs Chiida yú. Espíritu mii'n caa'n'mán yā cáávā ndís'tī ti canée yā nduucú nī.

²¹ Nguaan 'dínū sa ca'n'a sa caa'n'man sa contra ye'e ví'í chi canée chí 'cuūví sa. 'Tiicá ntúūn chiidá yā ca'n'a yā caa'n'man yā contra ye'e daiya yā chi canée chí 'cuūvi yā. 'Tiicá ntúūn daiyá yā ní ca'n'á yā dii'n yā ndúúcū chiidá yā ti ndís'tī candée nī nduudu ye'é. ²² Ní nducyáácá 'ii'yān nguée cuuvi n'diichí yā ndís'tī cucáávā 'úú ti cuen'é nī nduucú. 'Ii'yān chi cuchée yā tanducué'n'e chuū nducué'n'e nguuvi ye'é yā 'ii'yān mii'n chí nanguan'ai yā. ²³ Taachí 'ii'yān can'daá yā ndís'tī chí nen'e yā chi ndís'tī 'cuenú nī cuuvi, na 'áámá yáān, tuu'mi ní ca'n'á nī cáánu nī ná taama yáān ti cuaacu ní'nyún nga'n'á ngí ndís'tī chí Sa'n'á chí Daiya Ndyuūs mii'n ndaa sá taama vmné'n'ee vmnaa'n chí ndís'tī cuuvi caa'n'man nī nduudu cuaacu ye'é nuu'man na yá'n'aa Israel.

²⁴ Mar 'áámá discípulo ní nguée n'geete ca ntii'nyu'n sá chí cuuvi maestro ye'e sa, ndíí nguée ndúú mar 'áámá mozo ní ng'eeete ca sa chí cuuvi 'iivi sa. ²⁵ N'dáacā chí discípulo mii'n dii'n sa

tan'dúúcā chí īdii'n maestro ye'e sa ní mozo mii'n dii'n sa. tan'dúúcā chí dii'n 'iivi sa. Nduúti chí 'ii'yān chí nga'n'a ntii'nyu'n ye'e va'ai chí nguuví Beelzebú chí yáá'n'guiniūn, tuu'mi ní tanán'ā 'ii'yān chí nguée ye'e familia ye'e Beelzebú mii'n cunncaā ca'n'a yā caa'n'mán yā ye'e 'ii'yān ye'e Beelzebú.

*Du'ū chí cuuvi 'va'ā yú
(Lc. 12.2-9)*

²⁶ Tuu'mi ní ndís'tī nguée 'va'á nī 'ii'yān ti nguée 'áámá chí canúún n'de'ei chí nguée cuuvi snaa'n yú, ndíí nguée ndúú canee 'áámá secreto chí 'ii'yān nguée cuuvi cadíínuu'n yā. ²⁷ 'Iicu chii'n chí 'úú nga'n'á ngí ndís'tī ye'e nduūdū n'de'ei chí nguée itumicádíínuu'n 'ii'yān, ndís'tī caa'n'man nī nduudu chí túúmícadíínuu'n 'ii'yān. Níícú de'ε chí nga'n'á ngí ndís'tī ní 'cuai nī ndii na yaacū ye'e tiin va'āi ní túúmícadíínuu'n 'ii'yān nduudú 'cūū. ²⁸ Nguée 'va'á nī 'ii'yān chí 'caā'n'nūn cuerpo ye'e nī ní nguée cuuvi 'caa'n'nún yā alma ye'e nī. Dī'va'á ca nī Dendyuūs chí cuuvi 'caa'n'nún yā alma ye'e nī ndúúcū cuerpo ye'e nī chí ca'n'á nī na infierno.

²⁹ ¿'Áá nguée in'díicui yā na 'uūví 'yaada cáávā 'aama tuūmí? Mar 'áámá 'yáádá s'één nguée 'cuuvá tī na yá'n'aa 'cūū núún'mán nen'e chí nguée déenu Ndyuūs Chiida yú. ³⁰ Níícú nducyaaca yuudu tiin nī ní ndii dúúché ndúúcū Ndyuūs. ³¹ Nguée dī'vá'a

ndís'tiī caati ch'εεε cá nī chi cuuvi 'yaa'n n'dái 'yaada.

'Ii'nyān chi ngan'á yā iintii'naán yā Cristo nanáán 'ii'nyān

(Lc. 12.8-9)

³² 'Āa du'ú nūuⁿ chí ngan'a chi iintii'naaⁿ 'úú nanáán 'ii'nyān, 'úú ntúūⁿ ní caāⁿmánⁿ chí iintii'naán 'ii'nyān s'een nanáán Chiidá chí canée yā na va'ai chεeti nguuvī. ³³ 'Āa du'ú nūuⁿ chí caāⁿmánⁿ chí nguée in'diichi 'úú nanáán 'ii'nyān, 'úú ntúūⁿ ní caāⁿmánⁿ chí nguée in'diichi 'ii'nyān s'een nanáán chiidá chí canée yā na va'ai chεeti nguuvī.

Cáávā Jesús miiⁿ véé divisiones nguaaⁿ 'ii'nyān

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Nguée nadicádíinuⁿ nī chí 'úú, Jesús, ndaá chí ndéé vaadī 'diīiⁿ 'ii'nyān na in'yeeⁿdí 'cūū. Nguée ndaá chí ndéé vaadī 'diīiⁿ caati ndéé vaadī 'caa'va ní tan'dúúcā chí candéé 'áámá machete chí 'caāiⁿ nduu 'uuvī lados. ³⁵ Tí ndaá chí 'ii'nyān ní nguée cuuvi n'diichi yā chiidá yā, ní n'daataá nguée cuuvi n'diichi tá chεecu tá, n'daataá nguée cuuvi n'diichi ntúūⁿ tá indán'a tá. ³⁶ Caati 'áámá 'áámá yā ní enemigos yā yeⁿ'e yā ví'i na vaacu yā.

³⁷ 'Ii'nyān chí neⁿ'e cá yā chiidá yā o chεecu yā nguée ti 'úú, nguée neene n'dai yā chí cuuvi yeⁿ'é 'ii'nyān. 'Ii'nyān chí neⁿ'e cá yā daiyá yā saⁿ'ā o daiyá yā n'daataá nguée ti 'úú, nguée neene n'dai yā chí cuuvi yeⁿ'é 'ii'nyān. ³⁸ Ní 'ii'nyān chí nguée neⁿ'e yā

'cueenú yā cuuvi cucáávā 'úú chí tan'dúúcā chí cuta'á yā cruz yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā nduucú, nguée neene n'dai yā chí cuuvi yeⁿ'é 'ii'nyān. ³⁹ 'Ii'nyān chí neⁿ'e cá yā vida yeⁿ'e yā cáávā cosas chí véé ná in'yeeⁿdí 'cūū nguée ti 'úú, tuu'mi ní táámá vida ní dindaí yā. 'Iicú 'ii'nyān chí dindaí yā vida yeⁿ'e yā na in'yeeⁿdí 'cūū cucáávā 'úú, ti diiⁿ yā chí 'úú neⁿ'é ní ndaacá yā táámá vida yeⁿ'é yā.

Yeⁿ'e chí ndaācā yeⁿ'ē yú
(Mr. 9.41)

⁴⁰ 'Ii'nyān chí 'cuaaⁿ yā ndís'tiī, 'cuaaⁿ yā 'úú. 'Ii'nyān chí n'gúuⁿ yā 'úú, n'gúuⁿ yā 'ii'nyān chí dichó'o yā 'úú. ⁴¹ 'Ii'nyān chí n'gúuⁿ yā 'áámá saⁿ'a profeta caati profeta miiⁿ chí yā lado yeⁿ'e Ndyuūs 'ii'nyān ní cuta'á yā premio chí ndaacā yeⁿ'ē chí tunééⁿ 'ii'nyān chí profeta. 'Ii'nyān chí n'gúuⁿ yā 'áámá 'ii'nyān chí n'dai caati 'ii'nyān miiⁿ ní n'dai yā, 'ii'nyān ní cuta'á yā premio chí tunééⁿ 'ii'nyān chí n'dai. ⁴² 'Āa du'ú nūuⁿ 'ii'nyān chí ca'a 'áámá vaso nuūⁿnī 'iiche 'áámá 'ii'nyān caati i'téenu yā 'úú, cuaacu ní'nyúⁿ ngan'á ngii ndís'tiī chí véé premio yeⁿ'e 'ii'nyān miiⁿ chí cuuvi ndaācā yā yeⁿ'e yā.

11

Juan chí chēdínūⁿnī sa dichó'o sa 'ii'nyān nanáán Jesús
(Lc. 7.18-35)

¹ Taachí Jesús ch'íínú chí yā ndu'u ndiichúúví discípulos yeⁿ'e yā táácā chí

canéé chí dííⁿ yā tuu'mi ní Jesús chiicá yā yāāⁿ miiⁿ ní cuen'é yā na tanán'ā yāāⁿ s'eeⁿ chí ca'cueeⁿ yā ní caaⁿmaⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs.

² Juan chí chεdínuūⁿnīⁿ sa 'iiⁿyāⁿ canúúⁿ sá vácūū. Ní taachí ch'iindiveeⁿ sá taacā idiíⁿ Jesús miiⁿ, tuu'mi ní dichó'o sa ná 'uuvi discípuos yeⁿ'e sa nanááⁿ Jesús.

³ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndáa yā ní ntinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá n'dií chí Cristo chí canee chí ndaa o cunee ngííⁿú 'nū taama yā?

⁴ Jesús miiⁿ nán'guεcútaⁿa yā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: Ndís'tií cúnaⁿa ní ní cuuvi ní Juan miiⁿ yeⁿ'é dendu'ū chí inaaⁿ ní ndúúⁿcū chí n'giindiveeⁿ ní. ⁵ 'Iiⁿyāⁿ chí ngueenááⁿ ní inaaⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ ngii ngiicá ní ngiicá yā, 'iiⁿyāⁿ chí ndíí ca'ai lepra chí in'duuti yuūtē yeⁿ'e yā ní nduuva dεεvε yeⁿ'é yā, 'iiⁿyāⁿ chí chεεtúū ní n'giindiveeⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ chí n'díí ní nnduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tinán'ā, níícú 'iiⁿyāⁿ chí ndaachíⁿ snee yā ch'iindiveeⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chí nadanguán'ai 'iiⁿyāⁿ ti 'iiⁿyāⁿ candεε yā nduudu cuaacu miiⁿ nanáaⁿ yā. ⁶ De'ē chúúⁿcā n'dai 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ cunncáā ch'εεnú yā 'úú ndúúⁿcū nduudu yeⁿ'é.

⁷ Taachi cuinaⁿa yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, Jesús tucá'a yā caⁿa yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e Juan chí chεdínuūⁿnīⁿ miiⁿ: ¿De'ē cheⁿ'e ndís'tií n'diichi ní na yāⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguéeⁿ ch'εεtinéé 'iiⁿyāⁿ? ¿'Áá 'áámá

ndúú chí n'giídī 'yúúné?
⁸ O ¿de'ē tuu'mi cheⁿ'e ní n'diichi ní? ¿'Áá 'áámá saⁿ'ā chí cánuuⁿ sa catecaí n'dai sa? Cuin'diichi ní. 'Iiⁿyāⁿ chí snúⁿ yā catecai n'dai yā snee yā ná va'ai yeⁿ'e rey. ⁹ Tuu'mi ní ¿de'ē cheⁿ'e ní n'diichi ní? ¿'Áá 'aama profeta chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs? 'Tíicā nduudu cuaacu. Ní 'úú ní ngaⁿ'á ngíi ndís'tií 'tíicā. Cheⁿ'é ní n'diichi ní 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí ch'εεte ca yā chí cuuvi profeta. ¹⁰ Chuū cánéé nguūⁿ yeⁿ'e Juan miiⁿ nán' libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ:

Cuin'diichi ní. 'Úú ní di-cho'ó 'áámá saⁿ'ā chí caaⁿmaⁿ sa nduudu cuaacu yeⁿ'é nanáaⁿ di. Saⁿ'ā miiⁿ ní nuūⁿnūⁿ cuaacú sa yúúⁿí cáávā di.

¹¹ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíi ndís'tií: Nguááⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí n'giindiyáaⁿ yā yeⁿ'e n'daataá nguéeⁿ taama yā chí ch'εεte ca yā ti Juan miiⁿ chí chεdínuūⁿnīⁿ sa. Naati 'iiⁿyāⁿ chí ndiicuúⁿ ca yā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ní ch'εεte ca yā nguéeⁿ ti Juan miiⁿ.

¹² Caati ndíí tiempo chí ch'iindiyáaⁿ Juan chí chεdínuūⁿnīⁿ sa ndíí maaⁿ yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ndúúⁿcū 'iiⁿyāⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs ní n'geenu cá yā ngii. Ní 'iiⁿyāⁿ chí nguⁿ'u yā contra yeⁿ'e Ndyuūs neⁿ'e yā caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e naachi Ndyuūs ngaⁿ'a

ntiiⁿnyúⁿ yā. ¹³ Ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ profetas ndúú^{cū} ley yen^e Moisés ngaⁿā nduudu cuaacu yen^e naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā ndíi tiempo chi ndaā Juan miiⁿ ná iⁿ'yee^{ndí} 'cūū. ¹⁴ Ndúú^{ti} chi ndís^{'tiī} neⁿe nī 'caandiveeⁿ nī nduudu yen^e profetas ndúú^{cū} nduudu yen^e ley miiⁿ, tuu^{'mi} ní cadííⁿnuuⁿ nī chi Juan miiⁿ ní saⁿā chí profeta Elías dinguuⁿ yā chí canéé chí ndaa sa. ¹⁵ Ndís^{'tiī} chí véé^e veéⁿ nī 'caandiveeⁿ nī yen^e.

¹⁶ ¿De^{'é} tan^{'duú}cā 'iiⁿyāⁿ chí snéé yā na iⁿ'yee^{ndí} 'cūū maan? 'Iiⁿyāⁿ s'een tan^{'duú}cā saⁿā n'gaiyāā chí n'geē^{te} nīi^{'vē} ní duūchi sa ní n'gai sa compañeros yen^e sa. ¹⁷ Ní ngaⁿa sa: 'Tiiví 'nū flauta cáávā baile naati nguée^e inde^{'éi} nī. Ní chiita 'nū canción chí ndaachií tan^{'duú}cā canciones cáávā tináⁿā naati nguée^e cheē^{cu} nī. ¹⁸ Juan chí cheē^{dí}nuuⁿnī sa ndaā sa. Nguée^e che^{'e} sa pan, nguée^e chí^{'i} sa vino ní ndís^{'tiī} ngaⁿá nī chí saⁿā miiⁿ ní canee sa ndúú^{cū} espí^{'ritu} yen^e yááⁿn'guiinūⁿ. ¹⁹ 'Úú ní ndaá, 'úú chí Saⁿā chí Daiyá Ndyuūs 'úú. Ní nge^{'é} ní ngi^{'í}. Tuu^{'mi} ní ndís^{'tiī} ngaⁿa nī yen^e: Cuin^{'dí}chí nī. 'Áamá saⁿā chí n'deē^e n'dái nge^{'e} sa ní ngi^{'i} taavi sá vino. Ní ngaⁿá nī chí 'úú ní saⁿā chí n'dai ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ publicanos chí cobradores chí inn^{'gu}e yā yen^e yáⁿāa ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chí dinuu^{ndi} yā. Nducyaaca 'iiⁿyāⁿ deenu

yā chí vaadī deenu miiⁿ ní yen^e Ndyuūs. Ní 'iiⁿyāⁿ ch^{'i}n^{'í} yā vaadī deenu miiⁿ cáávā dendu^{'ū} chí n'daā^{cā} chí díⁿ yā ti yen^e Ndyuūs 'iiⁿyāⁿ.

De^{'é} chúú^{cā} ya^{'āi} 'iiⁿyāⁿ yen^e yáⁿ naachi nguée^e indaa- cadaamí yā yen^e nuu^{ndi} yen^e yā

(Lc. 10.13-15)

²⁰ Jesús tucá'a yā díⁿ yā regañar 'iiⁿyāⁿ s'een na yáⁿ s'een naachi díⁿ yā néené n'deē^e vaadī n'giinu ti 'iiⁿyāⁿ yen^e yáⁿ miiⁿ 'āā cuée^e ndaacadaamí yā yen^e núú^{ndi} yen^e yā. Ní ngaⁿa yā tí^{'cā}: ²¹ De^{'é} chúú^{cā} ya^{'āi} yen^e ndís^{'tiī} 'iiⁿyāⁿ yen^e yáⁿ Corazín. De^{'é} chúú^{cā} ya^{'āi} yen^e ndís^{'tiī} 'iiⁿyāⁿ yen^e yáⁿ Betsaida ti ndúú^{ti} chí chíi vaadī n'giinu na yáⁿ Tiro ndúú^{cū} yáⁿ Sidón tan^{'duú}cā chí chíi nguaaⁿ ndís^{'tiī}, tuu^{'mi} ní 'iiⁿyāⁿ yen^e yáⁿā s'een 'āā 'naaⁿ tiempo ndaacadaamí yā yen^e nuu^{ndi} yen^e yā. Ní ch^{'i}n^{'í} yā 'iiⁿyāⁿ tan^{'duú}cā costumbre yen^e yā chí neené ya^{'ai} yā. Ní ch^{'e}etinúⁿ yā catecaí yā yen^e chí díⁿnūⁿ ní ch^{'e}eté yā nguaaⁿ yaiyāā. ²² 'Úú ngaⁿá ngií ndís^{'tiī} ti nguuví chí Ndyuūs caaⁿmán yā nuu^{ndi} yen^e 'iiⁿyāⁿ nguée^e ya^{'āi} ca 'cureenú yā cuuvi 'iiⁿyāⁿ yen^e yáⁿā Tiro ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ yen^e yáⁿā Sidón nguée^e ti ndís^{'tiī}. ²³ Ndís^{'tiī} 'iiⁿyāⁿ yen^e yáⁿ Capernaum, ¿'áá cuuvi caⁿá nī na va^{'ai} che^{'e}ti nguuví? Nguée^e cuuvi. Caⁿá nī infierno ti nguée^e i^{'té}enu nī

nduudu cuaacu ye^{n'}é ndúúcū
vaadī n'giinu chí diiⁿ Ndyuūs.
Nduúti chí chiī vaadī n'giinu
na yāⁿ Sodoma tan'dúúcā
chí chiī nguaaⁿ ndís'tiī tuu'mi
ní 'iīⁿyāⁿ ye^{n'}e yāⁿ 'cūū 'āā
i'téenu yā. Ní yāⁿ 'cūū 'āā
canéé ndíí maaⁿ. ²⁴ 'Úú nga^{n'}á
ngí ndís'tiī ti nguuvi chí
Ndyuūs caaⁿ'māⁿ yā nuuⁿndi
ye^{n'}e 'iīⁿyāⁿ nguéé ya'āī ca
'cueenú yā cuuvi 'iīⁿyāⁿ
ye^{n'}e yāⁿ'āā Sodoma nguéé ti
ndís'tiī.

*Cuchiī nī nanaaⁿ 'úú ní
ntaavi'tuunúúⁿ nī
(Lc. 10.21-22)*

²⁵ Ní tiempo miiⁿ ní Jesús
nan'guεcútaⁿ'a yā ye^{n'}e yā
ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá
chí 'iiví nī ye^{n'}e va'ai cheεti
nguuví ndúúcū yāⁿ'āā 'cūū,
'úú ca'á gracias n'diī caati
snuuⁿ n'dé'ei nī nduudu 'cūū
ye^{n'}e 'iīⁿyāⁿ chí déénu ca yā
ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí n'dee
n'dái tuumicádíínuuⁿ yā, ní
ca'a nī chí cadíínuuⁿ 'iīⁿyāⁿ
chí ndiicúuⁿ yā chí nguéé
n'dee cá déénu yā. ²⁶ 'Tíicā
diīⁿ nī Chiidá ti 'tíicā ne^{n'}e nī
chí n'daācā diīⁿ nī ti n'daācā.

²⁷ Ní Jesús caⁿ'a yā chí yā
discípulos ye^{n'}e yā: Chiidá
ní teé yā 'úú tanducuén'ē
dendu'ū. Mar 'áámá 'iīⁿyāⁿ
nguéé deenu yā táácā 'áámá
n'dyáⁿ'ā Daiya Dendyuūs,
dámaāⁿ Chiidá yā. Mar
'áámá 'iīⁿyāⁿ nguéé deenu
yā táácā Dendyuūs Chiida
yú, dámaāⁿ 'áámá n'dyáⁿ'ā
Daiyá yā ndúúcū 'āā du'ú
nūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chí Daiyá
Ndyuūs ne^{n'}é yā 'cuuⁿ'míⁿ
yā Chiida yā. ²⁸ Cuchíí nī

nanaaⁿ 'úú, ndís'tiī, chí véé
n'deēe n'dái cuidado ye^{n'}e nī
chí tan'dúúcā 'áámá carga
ye^{n'}é nī ní 'úú ní diīⁿ chí
ntaavi'tuunúúⁿ nī. ²⁹ Ní diīⁿ
nī tan'dúúcā chí can'déε nī
yugo ye^{n'}é chí 'tíica. 'Cueeⁿ nī
ye^{n'}e 'úú caati 'úú ní ndiicúuⁿ
'úú ní néené n'dai staava
ye^{n'}é, tuu'mi ní ndaācā nī
vaadī ntaavi'tuunúuⁿ ye^{n'}e
alma ye^{n'}e nī. ³⁰ Caati yugo
ye^{n'}é chí teé ndís'tiī nguéé
ngiⁿ'iī. Candéε nī cheεdí ye^{n'}é
ní nguéé cuuví n'gii ye^{n'}e nī.

12

*Discípulos ye^{n'}e Jesús
sta'á yā trigo nguuví chí
ntaavi'tuunúúⁿ 'iīⁿyāⁿ Israel
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)*

¹ 'Áámá nguuví sábadu
chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iīⁿyāⁿ
Israel, Jesús cue^{n'}e yā ndúúcū
discípulos ye^{n'}e yā cuaaⁿ
naachí 'iīⁿyāⁿ 'āā ndííⁿ
ntiīnyúⁿ yā ní mííⁿ ní véé
trigo. Discípulos ye^{n'}e Jesús
miiⁿ chíí cuicú yā ní sta'á
yā trigo ní che'e yā. ² 'Iīⁿyāⁿ
fariseos n'diichí yā chuū, ní
caⁿ'a yā chíí yā Jesús miiⁿ:
Cuīⁿ'diichí nī, discípulos ye^{n'}e
nī ní nguéé diīⁿ yā tan'dúúcā
chí ngaⁿ'a ley ye^{n'}e nguuví chí
ntaavi'tuunúúⁿ 'iīⁿyāⁿ.

³ Jesús caⁿ'a yā chíí yā
'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá nguéé n'geeⁿ
nī táácā diīⁿ David miiⁿ
ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí cue^{n'}e
ndúúcū sa taachi chíí cuicú
yā? ⁴ David miiⁿ sndáa yā ná
yáacū ye^{n'}e Ndyuūs ní sta'á
yā pan chí canéé na mesa
ye^{n'}e nátai. Ní che'é yā ní
ca'a yā chí che'e 'iīⁿyāⁿ chí

nduucú yā. Pan miiⁿ dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ cuuvi che'é yā. Ní tan'dúúcā chí ngaⁿ'a na ley miiⁿ nguéeⁿ canéeⁿ chí che'e rey David ní nguéeⁿ cánéeⁿ chí che'é 'iiⁿ'yāⁿ chí ndúúcu yā. ⁵ ¿'Áá nguéeⁿ n'geeⁿ ndís'tiī na ley yeⁿ'e Moisés chí diīⁿ chíiduú s'eeⁿ? Nguéeⁿ ntaavi'tuunúúⁿ yā yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū tīnūuⁿ nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Chiidu s'eeⁿ nguéeⁿ diīⁿ yā tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés ní nguéeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁶ 'Úú ngaⁿ'á ngī ndís'tiī chí véeⁿ 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'εεε ca yā chí yaācū templo ní canee yā ndúúcū ndís'tiī. ⁷ Ndís'tiī nguéeⁿ déenu nī dε'ε chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chí canéeⁿ nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e chuū: Neⁿ'é chí 'iiⁿ'yāⁿ ya'āī 'iinú yā 'iiⁿ'yāⁿ caavā 'úú. Nguéeⁿ neⁿ'é chí 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iiti ní tée yā 'iiti caavā ofrenda yeⁿ'é 'úú. Nduuti chí cadíínuuⁿ nī tuu'mi ní nguéeⁿ diīⁿ nī condenar 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ⁸ 'Tíicā Saⁿ'ā chí Daīyá Dendyuūs miiⁿ véeⁿ ntúūⁿ poder yeⁿ'e sa yeⁿ'e nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

*Saⁿ'ā chí ntí'i ta'ā sa
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)*

⁹ Cuayiivi ní Jesús cheⁿ'e yā na yáacū sinagoga yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaāⁿ miiⁿ. ¹⁰ Cuin'diichí nī, Miiⁿ ní canéeⁿ 'áámá saⁿ'ā chí ntí'i ta'ā sa. Snéeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí tiingu-unéeⁿ yā Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: ¿'Áá canéeⁿ na ley yeⁿ'e yú chí nduuvā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ nguuví

chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ? Chuū ní caⁿ'a yā ti neⁿ'é yā cuuvi caaⁿ'maⁿ yā núúⁿndi yeⁿ'e Jesús miiⁿ.

¹¹ Jesús caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dú'u 'aama saⁿ'ā nguaaⁿ ndís'tiī chí véeⁿ 'áámá 'iiti cuūchī yeⁿ'é sa? Ní ndúúti chí cun'daa nuúⁿ tī na 'áámá yiivi yāⁿ'āa nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, ¿'áá nguéeⁿ ntuun'dáa sa 'iiti nguuví miiⁿ? ¹² ¿'Áá nguéeⁿ yaⁿ'ai ca chíⁿvē 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ ti 'áámá 'iiti cuūchī? 'Tíicā diīⁿ yú chí n'daācā nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

¹³ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chí yā saⁿ'ā chí ya'āī yeⁿ'é sa: N'doo dí ta'a di. Saⁿ'ā miiⁿ ní n'doō sá ta'ā sa ní ta'ā sa nduūvi n'daācā tan'dúúcā taama. ¹⁴ 'Iiⁿ'yāⁿ fariseos nan'dáa yā cheⁿeti yaācū ní nduuvidaamá yā chí caⁿ'a yā contra yeⁿ'e Jesús miiⁿ ti neⁿ'é yā 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ.

*'Áámá nduudu chí caaⁿ'maⁿ
yeⁿ'e Jesús*

¹⁵ Taachí Jesús chicadíínuuⁿ yā chuū nan'daa yā miiⁿ. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cuen'e yā ndúúcū Jesús miiⁿ ní Jesús miiⁿ idiīⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶ Ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ du'u yā. ¹⁷ Ní 'iicu cuaacu chí profeta Isaías miiⁿ caⁿ'a yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ taachí dinguuⁿ yā 'tíicā. Ndyuūs ngaⁿ'a yā:

¹⁸ Sán'a 'cūū nī idichíⁿvē 'úú. 'Úú chíndεēvε saⁿ'á 'cūū chí neⁿ'é ní

neene yeenú ndúúcu sa. 'Úú ní cu'neén Espíritu N'dai yen'é vmnáán yen'e sa. Sa'n'á 'cūū caa'n'ma'n sa yen'e ley yen'é nanáán nducyáácá naciones na in'yee'ndí 'cūū.

19 Nguéé 'cuu'n'ma'n sa ndíí nguéé ndúú 'cuāi ra sa. Mar 'áámá 'i'in'yān na yúúní nguéé 'caandiveén yā nduudú yen'e sa ti nguéé caa'n'ma'n yúúdu sa cuaa'n na yúúní.

20 Sa'n'á 'cūū nginne sa 'i'in'yān chi véé ca cuidados yen'e yā, 'i'in'yān chi tan'dúúcā 'áámá taa'n ndúú chi 'aa ndeētúú 'tēē 'téé, 'tiicá yā. Ndíí nguéé ndúú chí ntuūvi sa 'aama mecha yen'e quinque chí ican'dáā ca 'yaā'n'mín yen'e. Ndíí nguéé candéē sa nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ndii taachi a fuerza 'āā cuéé de'ē vee chi cuchēē sa ndúúcu vaadī cuaacu miin'yen'e tanducué'n'ē.

21 Ní 'íicú nducyáácá 'i'in'yān yen'e naciones yen'e in'yee'ndí 'cūū cūnee ngíínú yā yen'e sa'n'á 'cūū chi cu'téenu yā yen'e sa.

Ti'in'yān nga'n'á yā chi Jesús véé poder yen'e yáán'nguiinūu'n ndúúcu yā

(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

22 Tuu'mi ní 'i'in'yān ndaa yā nanáán Jesús ní ndéē yā 'áámá sa'n'ā chi canee

sa ndúúcu espíritu yen'e yáán'nguiinūu'n yen'ē chi ngeenáa'n sa ndúúcu chi nguéé ngii nga'n'a sa. Jesús mii'n díín yā chi nduūvā yen'ē sa. Ní sa'n'ā chi ngeenáa'n mii'n ní inaa'n sa ní ngíí nga'n'ā sa. 23 Nducyaaca 'i'in'yān ngen'e yiinú yā ní nga'n'a yā: ¿'Áá sán'a 'cūū Daiya 'i'in'yān chí ndaataá yen'ē David?

24 Ní taachi 'i'in'yān fariseos ch'iindiveén yā chuū ní ca'n'a yā: Sán'a 'cūū nitun'dáa sa espíritu yen'e yáán'nguiinūu'n cáāvā Beelzebú, chí Satanás chí nga'n'ā ntii'nyu'n sa yen'e espíritus yen'e yáán'nguiinūu'n.

25 Jesús mii'n déenu yā chi nadacadíinūu'n 'i'in'yān s'een ní ca'n'a yā chi yā 'i'in'yān s'een: 'Áámá gobierno chí nga'n'a ntii'nyu'n yā yen'e yá'n'āa chí véé 'uūvī partido yā chí ngu'u yā 'áámá yā ndúúcu taama yā, tuu'mi ní nguēē cuuvi 'naa'n chí 'i'in'ntyén'e yā. Ní nducué'n'ē yá'n'āa o va'ai naachi 'i'in'yān véé 'uūvī vaanīcadíinūu'n yen'e yā nguéé cuuvi nduuvīdaamá yā. 26 'Tiicá ntúūn nduuti chí yáán'nguiinūu'n tun'dáa sa espíritus yen'e yáán'nguiinūu'n véé 'uūvī vaanīcadíinūu'n yen'ē sa ní cuáácú chí ngu'u sa yen'ē maa'n sa ní véé 'uūvī partido yen'e sa ní 'cuiinu sa. 27 Ndís'tiī ní nga'n'a nī chí 'úú itun'daá espíritu yen'e yáán'nguiinūu'n yen'e 'i'in'yān ndúúcu poder yen'e Beelzebú chí Satanás chí nga'n'a ntii'nyu'n sa yen'e espíritus yen'e yáán'nguiinūu'n.

Ndúúti chi 'tíicā tuu'mi ní, ¿ndúúcu du'ū rá poder yen'e tun'daá 'iin'yān chi ndúúcu nī espíritu yen'e yáá'n'guiinūn? Chí'n chí diin 'iin'yān chi ndúúcu nī n'gi'n'i yā chi nguée 'tíicā chí nga'n'á nī. 28 Ndúúti chi 'úú itun'daá espíritus yen'e yáá'n'guiinūn cáávā poder yen'e Espíritu N'dai yen'e Dendyuūs, cuaacu ní'nyú'n naachí Ndyuūs nga'n'a nti'nyú'n yā ndaā nanáá'n ndis'tiī.

29 Mar 'áámá 'iin'yān nguεε cuuví cundaa yā va'ai yen'e 'aama sa'n'ā chi véé fuerzas yen'e sa ní divíi yā chi véε yen'e sa. ¿Canée chí cachiichí yā sa'n'a vmnáán vmnaa'n? Cuayivi ní cuuví diin yā tun'daa yā dendu'ū chi snúūn va'ai yen'e sa.

30 'Ii'yān chi nguée canée yā lado yen'é, 'iin'yān mii'n canée yā contra yen'é. 'Ii'yān chi nguée dáámá diin yā cosechar nduucú, tuu'mi ní diin yā tan'dúúca chí ingée tanducuén'e cosecha.

31 Chí'n chí nduudu cuaacu chí 'úú nga'n'á ngii ndís'tiī: Tanducuén'e nuu'ndi chí diin 'iin'yān ndúúcu nduudu taa'n chí nguée n'dáacā chí nga'n'a yā contra yen'e Ndyuūs, Ndyuūs nadach'εεcú yā yen'e yā. Naati 'iin'yān chí nga'n'a yā nduudu taa'n chí nguée n'dáacā chí contra yen'e Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ní nguée nch'εεcú yē'n'e yā maa'n ní tiempo chí cuchii.

32 'Áa du'ú nūu'n chí caa'n'ma'n nduudu chí nguée n'dáacā contra yen'e Sa'n'ā chí Daiyá Ndyuūs ní cuuvi nach'εεcu

yen'e yā. Naati 'iin'yān chí nguée n'daācā nga'n'a yā contra yen'e Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ní nguée cuuvi nach'εεcú yen'e yā ndíi nguée ndúú na i'n'yee'ndí 'cūū ndíi nguée ndúú táámá i'n'yee'ndi chí cuchii.

'Áámá yán'á ní ngi'n'i cucáavā n'gui'i yen'e
(Lc. 6.43-45)

33 'Tiicá ntúūn ca'n'a Jesús: Ndúúti chí véé 'áámá yán'á chí n'dáacā yen'é nī tuu'mi ní cuuvi n'gui'i n'dáacā yen'e. Níicú ndúutí chí véé 'áámá yán'á chí nguée n'daācā yen'é nī nguεε n'dáacā cuuvi n'gui'i yen'e. Cáávā n'gui'i yen'e yán'á ituumicadínuu'n yā táacā yán'á nduuti chí n'dai o nduuti chí nguée n'dai.

34 Ndís'tiī, tan'dúúca ndaata yen'e cúú 'tiicá nī. ¿Táacā nga'n'a nī cosas chí n'daācā ní idiin nī chí nguεε n'daācā? Ti chí'n chí nga'n'a nī ndúúcu cheendí nī ngiica na staava yen'é nī. 35 Sa'n'ā chí n'dái idiin sa dendú'ū chí n'daācā chí nadacadínuu'n sa na staava yen'e sa chí n'daācā. Sa'n'a chí cunncāā idiin sa tanducuén'e chí nguεε n'daācā nadacadínuu'n sa caati staava yen'e sa nguée n'dáacā. Nduudu chí nga'n'ā sa ngiica sa yen'e chí ndiituú na staava yen'e sa. 36 Naati 'úú ní nga'n'á ngii ndís'tiī: Nducuén'e nduudu chí nguée de'ē véε chíi'vē chí 'iin'yān nga'n'a yā, nducyááca yā ní canée chí nca'á yā cuenta yen'e nduudu chí nguεε n'daācā chí ca'n'a yā nguuvi chí Ndyuūs caa'n'ma'n

yā yen'e nuuⁿndi yen'e yā.
 37 Ti cáāvā nduudu yen'e nī
 chí n'daācā nduuví n'dai nī
 ní 'iicu cáāvā nduudu yen'é
 nī nduuti chí nguée n'dáacā
 cuuví nī castigo.

*'Iiⁿyāⁿ chí nguée n'daācā
 néⁿe yā snaaⁿ yā señales*
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

38 Tuuⁿmi ní n'duuvi
 maestros yen'e ley ndúúcū
 n'duuvi saⁿā fariseos ngaⁿa
 sá ngii sa Jesús miiⁿ ní caⁿa
 sa: N'dií maestro, néⁿe 'nū
 snaaⁿ 'nū 'áámá señal chí diíⁿ
 nī.

39 Jesús nán'guεεcútaⁿa
 yā yen'e saⁿā s'eeⁿ ní caⁿa
 yā: 'Iiⁿyāⁿ cunncāā ndúúcū
 'iiⁿyāⁿ chí nguée i'téenu yā
 Ndyuūs neⁿe yā snaaⁿ yā
 señal naati señal nguée snaaⁿ
 yā. Dámaaⁿ snaaⁿ yā señal
 yen'e profeta Jonás chí ndíí
 cuaaⁿ vmnaaⁿ canee nguūⁿ
 na libro yen'e Ndyuūs. 40 Ti
 tan'dúúcā Jonás canúúⁿ sá
 chεeti 'yaācā ch'εete 'iīnū ngu-
 uvi 'iīnū n'gaaⁿ 'tíicā canee
 chí cūnee Saⁿā chí Daiyá
 Ndyuūs mááⁿ yáⁿāa 'cúú 'iīnū
 nguuvi 'iīnū n'gaaⁿ. 41 Na
 nguuvi yen'e juicio 'iiⁿyāⁿ
 chí ch'εetinée yā na yāāⁿ chí
 nguuvi Nínive nducuéⁿ yā
 contra yen'e 'iiⁿyāⁿ chí snée
 maaⁿnguuví taachí Ndyuūs
 caaⁿmáⁿ yā yen'e nuuⁿndi
 yen'e 'iiⁿyāⁿ, ní cuuví yā con-
 denado. 'Tíicā tí 'iiⁿyāⁿ yen'e
 yāāⁿ Nínive ní ndaacadaamí
 yā taachí profeta Jonás miiⁿ
 ndii cuááⁿ vmnaaⁿ caⁿa sá
 nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs.
 Cuin'diíchí nī 'áámá saⁿā chí
 ch'εete ca nguée tí profeta

Jonás miiⁿ canee sa 'muuⁿ
 na lugar 'cūū. 42 'Tiicā ntūūⁿ
 nguuví yen'e juicio n'daataá
 reina chí tiempo chí chó'ōo
 ngaⁿā ntiiⁿnyuⁿ tá yen'e lado
 yen'e Sur caⁿa tá nducueeⁿ
 tá contra yen'e 'iiⁿyāⁿ chí
 snée yā maaⁿnguuví taachí
 Ndyuūs caaⁿmáⁿ yā nuuⁿndi
 yen'é 'iiⁿyāⁿ. Ní tán'ā miiⁿ ní
 diíⁿ tá condenar 'iiⁿyāⁿ chí
 snée yā maaⁿnguuví ti tán'ā
 miiⁿ ndaā tá ndíí na yaⁿai
 taaví yen'e yáⁿāa. Ní ngiica tá
 ní ch'iindiveeⁿ tá yen'e vaadi
 deenu yen'e rey Salomón.
 Cuin'diíchí nī 'áámá saⁿā chí
 ch'εete ca vaadi deenu yen'e
 sa canee sa 'muuⁿ nguée ti
 Salomón miiⁿ.

*Espíritu yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ
 chí nanguεεcunée na saⁿā*
(Lc. 11.24-26)

43 Caⁿa Jesús: Taachí
 espíritu yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ
 nacan'daa na 'áámá saⁿā
 cachiica na yáⁿāa cuūⁿmáⁿ
 naachí nguεε ch'εetinée
 'iiⁿyāⁿ ní n'nuūuⁿ naachí
 cuuvi ntaavi'tuunúuⁿ ní
 nguée ndaācā. 44 Tuuⁿmi ní
 espíritu yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ
 ngaⁿa: Nanguεεcuneeé na
 vaacú naachí chíicā. Taachí
 nguεεcūnéee ní ndaā na
 vaacu miiⁿ ndaācā saⁿa miiⁿ
 ní tan'dúúcā 'aama va'āi
 chí n'dai ní nduuvi dεεvé
 ndúúcū nducuéⁿe na lugar
 yen'e. 45 Tuuⁿmi ní espíritu
 miiⁿ cuen'e ní in'nuuⁿ tá ná
 ndεēchē espíritus chí cunncāā
 ca chí cuuví maāⁿ. Ní ndaā
 espíritu miiⁿ ndúúcū ndεēchē
 espíritus ní ch'εetinée na saⁿā
 miiⁿ. Cuayiivi ní n'geenu sa
 ngii taaví ca ní cunncāā ca

canee sa nguée ti vmnaaⁿ.
'Tiicá ntúūⁿ 'cueenú yā cuuvi
'iīⁿyāⁿ chi snée yā maaⁿ ti
nguēē n'dáacā idiīⁿ yā.

*Chεεcú Jesús miiⁿ ndúúcū
'díīnu yā*

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Taachí Jesús miiⁿ índeé
yā ndúúcū 'iīⁿyāⁿ, tuu'mi
ní ndaā niiⁿnuúⁿ chεεcú yā
ndúúcū 'díīnu yā ní snée yā
chuva'āī. Ní neⁿ'e yā ndeé yā
ndúúcū Jesús miiⁿ. ⁴⁷ 'Áámá
'iīⁿyāⁿ can'a yā chiī yā Jesús
miiⁿ: N'dīī Jesús, cuin'dííchí
nī. Chεεcú nī ndúúcū 'díīnu nī
snée yā chuva'āī ní neⁿ'e yā
ndee yā ndúúcū nī.

⁴⁸ Jesús nan'guεεcútaⁿ a yā
ní can'a yā chiī yā saⁿ'a miiⁿ:
¿Dú'ū chí chεεcú miiⁿ? o ¿dú'ū
chí 'diīnú miiⁿ?

⁴⁹ Ní n'doó yā ta'á yā naachi
snée discípulos ní can'a yā:
Cuin'diīchí nī, 'iīⁿyāⁿ s'ūuⁿ ní
tan'dúúcā chí chεεcú ndúúcū
'díīnú, 'tííca yā. ⁵⁰ Tí 'āā
du'ú nūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chí díīⁿ yā
tan'dúúcā chí neⁿ'e Chiidá
chí canée yā ná va'ai chεεti
nguuví tuu'mi ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ
chí 'diīnú ndúúcū vi'í ndúúcū
chεεcú.

13

*'Áámá ejemplo yen'e sáⁿ'ā
chí ngīnū ndaata*

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Nguuvi miiⁿ Jesús can'dáa
yā va'āī miiⁿ ní ch'iīndi yā
niiⁿnuúⁿ ná nuūⁿnīⁿyāⁿ'ā.
² Ní nééné n'deēē 'iīⁿyāⁿ
ndúúvidaamá yā naachi canée
Jesús. Tuu'mi ní Jesús ndaa
yā na 'áámá barco ní ch'iīndí
yā. Nducyáácá 'iīⁿyāⁿ snée

yā 'diituu núuⁿnīⁿ naachi vεε
yáⁿ'āa ndúútiī. ³ Ní Jesús
can'a yā nééné n'deēē nááⁿ
ndúúcū paráolas chí ejem-
plos tan'dúúcā dendu'ū chí
véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní can'a yā
chuū: 'Áámá saⁿ'ā chí ngīnū
ndaata can'dáa sa chiīnū sa
ndaata. ⁴ Taachí chiīnū sa,
'áámá duutu ndaata miiⁿ ní
chiīya cyúúní. Ndaā 'yaadá nī
ch'iīnu che'e tī. ⁵ Nán'ā duutu
ndaata miiⁿ ní chiīya na tuūu
naachi nguée ch'εεte yáⁿ'āa.
Maaⁿnchεεtē nūuⁿ can'dáa
tí nguée ch'εεte yáⁿ'āa yen'e.
⁶ Can'dáa 'yáⁿ'ā ní yaata miiⁿ
ní ti'í ti nguée dii'yu yen'e.
⁷ 'Iicu náⁿ'ā duutu ndaata miiⁿ
ní chiīya nguāaⁿ yááⁿ. Yááⁿ
miiⁿ ní ch'iīta ní di'vaāchí
yen'e yaata miiⁿ. ⁸ 'Iicu náⁿ'ā
duutu ndaata miiⁿ ní chiīya
na yáⁿ'āa n'dáacā ní n'dáacā
chiī cosecha yen'e. 'Áámá ní
chiī 'áámá ciento yen'e, taama
ní chiī 'iīnū ngeεcu yen'e, ní
táámá ní chiī ndíícú ndiichi
yen'e. ⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ chí véé veéⁿ
yā ní 'caandiveéⁿ yā nduudu
yen'e.

*Chííⁿ chí neⁿ'ē caāⁿ'māⁿ
ejemplo miiⁿ*

(Mr. 4.10-20; Lc. 8.9-15)

¹⁰ Tuu'mi ní discípulos
ndaā yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní
can'a yā chiī yā Jesús: ¿De'e
cáāvā chí ndúúcū ejemplos
ngi'cueeⁿ nī 'iīⁿyāⁿ?

¹¹ Jesús nan'guεεcútaⁿ a
yā ní can'a yā chiī yā
discípulos yen'e yā: 'Āā ndís'tíí
nūuⁿ ndaācā chicadíīnuuⁿ
nī dendu'ū chí canúúⁿ
n'de'eí yen'e naachí Ndyuūs
ngaⁿ'a ntiīnyún yā ná va'ai

chɛeti nguuvi, naatí taná'n'ā
'i'in'yān s'eeen nguée canée chí
cadíínuuⁿ yā. ¹² 'I'in'yān chí
véé ye'n'e yā Ndyuūs ca'a cá
yā ní n'deée cá cuuvi ye'n'e
yā. 'I'in'yān chí nguée véé
ye'n'e yā, 'áará chí dúú'ví
nūuⁿ chí nadacádíínuuⁿ yā
chí véé ye'n'e yā chuū ní
Ndyuūs ndivíi yā ye'n'e yā.
¹³ Cáávā chíín chí nga'n'á ngii
'i'in'yān ndúúcu ejemplos caati
inaaⁿ yā naati n'gɛetinée yā
tan'dúúca chí nguée inaaⁿ
yā. Ní n'giindiveén yā naati
n'gɛetinee yā tan'dúúca chí
nguée n'giindiveén yā ndíí
nguée ndúú tuumicadiinuⁿ
yā. ¹⁴ Ní 'íicú cuuvi cuaacu
ye'n'e 'i'in'yān s'eeen chíín chí
ca'n'a profeta Isaías ndii cuáán
vmnaaⁿ taachi ca'n'a yā 'túúca
ní canée nguūⁿ na libro ye'n'e
Ndyuūs:

Ndúúcu veén yā 'caandiveén
yā ní nguɛɛ tuumi-
cadíínuuⁿ yā; ní snaaⁿ
yā ní nguée ca'a yā
cuenta ye'n'e.

¹⁵ Caati staava ye'n'e 'i'in'yān
s'eeen ní chɛɛchi.
Ndúúcu veén yā
n'giindiveén yā naati
nguée tuumicadíínuuⁿ
yā n'daācā. 'I'in'yān
s'eeen ní n'gaadí yā
nduutinaaⁿ yā caati
nguée snaaⁿ yā ndúúcu
nduutinaaⁿ yā; ní
nguée 'caandiveén
yā ndúúcu veén yā,
ndii nguɛɛ ndúú
ituumicadiinúúⁿ yā
ndúúcu staava ye'n'e
yā, ndii nguée ndúú

ndaacadaamí yā ye'n'e
nuuⁿndi ye'n'e yā chí
'úú cuuvi nadich'ɛɛcú
nuuⁿndi ye'n'e yā.

¹⁶ Dɛ'ɛ chúúca n'dai ndís'tíi
ti véé nduutinaaⁿ ní chí inaaⁿ
ní ní veén ní chí n'giindiveén
ní. ¹⁷ Ti cuaacu níin'nyún 'úú
Jesús nga'n'á ngii ndís'tíi chí
neené 'yaaⁿ 'i'in'yān profetas
ndúúcu 'i'in'yān chí n'dai ne'n'é
yā snaaⁿ yā chíín chí ndís'tíi
inaaⁿ ní naati nguée n'diichi
yā. Ne'n'e yā 'caandiveén yā
chíín chí ndís'tíi n'giindiveénⁿ
ní naati nguée ch'iindiveén yā.

¹⁸ 'Caandiveen ndís'tíi
ejemplo ye'n'e san'a chí
ngiínū ndaata. ¹⁹ 'I'in'yān
chí n'giindiveén yā nduudu
ye'n'e naachí Ndyuūs nga'n'a
ntiin'nyún yā ye'n'e va'ai chɛeti
nguuvi ní nguée ituumi-
cadíínuuⁿ yā, 'i'in'yān s'eeen
tan'dúúca duutu ndaata chí
chiíya cuaaⁿ cyúúni. Ndaa
yáán'nguiniūⁿ ní sta'a sa
nduudu ye'n'e Ndyuūs chí
canée na staava ye'n'e yā.
²⁰ Ndaata chí chiíya nguaaⁿ
tuū ní tan'dúúca 'i'in'yān
chí n'giindiveén yā nduudu
ye'n'e Ndyuūs. Ní taachí
n'giindiveén yā nduudu miiⁿ
ní yeenú n'dai yā, ²¹ naati
nguée 'áámá cānee na staava
ye'n'e yā ní nguée 'náán tiempo
cūnee. Taachí n'géenu yā ngii
ti 'i'in'yān cán'daa yā 'i'in'yān
s'eeen cáávā nduudu ye'n'e
Ndyuūs, tuu'mí nūuⁿ divíi
yā nduudu miiⁿ ní nguée
canée na staava ye'n'e yā.
²² Ndaata chí chiíya nguaaⁿ
yáán ní tan'dúúca 'i'in'yān chí
ch'iindiveén yā nduudu miiⁿ

naati ne^{n'e} cá yā nducuén^{'ē} ye^{n'e} in^{'yee}ndí 'cūū ndúúcū chi véé. Ní nginnche^{'éi} yā 'iīn'yāⁿ. Ní vaadī 'cuiica miiⁿ di^{'va}achií ye^{n'e} nduudu miiⁿ ní diiⁿ chí nguée^{'ē} dichíí^{'vē} nduudu miiⁿ na vida ye^{n'e} 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ. ²³ Ndaata chí chiiya na yá^{n'}āa n'dáacāa chíiⁿ chí tan'dúúcā 'iīn'yāⁿ chí n'giindiveén^{'ē} yā nduudu ye^{n'e} Ndyuūs ní tuumicadiinúúⁿ yā ní i'téenu yā nduudu miiⁿ. Ní n'daācā idiíⁿ yā. Ní nduudu miiⁿ tan'dúúcā chi chíi 'aama ciento ye^{n'e} o chi chíi 'iīnū ngeεcu ye^{n'e} o chi chíi ndiicú ndiichi ye^{n'e}. 'Tíicā chii cosecha ye^{n'e} nduudu miiⁿ.

Ejemplo ye^{n'e} yaātā chi nguée n'daācā chi véé nguaaⁿ trigo

²⁴ Jesús miiⁿ nga^{n'}a yā ngii yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ: Cuuví ndís^{'tiī} táamá ejemplo. Ní caa^{n'}máⁿ ye^{n'e} naachi Ndyuūs nga^{n'}a ntii^{'nyú}n yā ye^{n'e} na va'ai cheεti nguuví ní tan'dúúcā 'áamá sa^{n'}ā chí ngiīnū sa ndaata ye^{n'e} trigo chi n'daācā na campo ye^{n'e} sa. ²⁵ Taachí mozos cyaadu sa, tuu^{'mi} ní sa^{n'}ā chí enemigo ye^{n'e} sa ndaā sa ní chiīnū sa 'daa^{n'}nuⁿ trigo na campo ye^{n'e} sa^{n'}ā miiⁿ nguaaⁿ trigo chi n'daācā miiⁿ, ní cúna^{n'}a sa. ²⁶ Taachí can'daa yaata ye^{n'e} ní chíi trigo, tuu^{'mi} ní can'daā nguuví 'daa^{n'}nuⁿ trigo miiⁿ. ²⁷ Tuu^{'mi} ní mozos chi idiīⁿ sa ntii^{'nyu}n na campo miiⁿ ndaa sa nanááⁿ sa^{n'}a chí 'iivi ye^{n'e} campo miiⁿ ní ca^{n'}a sa chíi sa 'iivi: N'dií Señor, ¿'áá nguée chiīnū ndaata ye^{n'e}

trigo chi n'daācā na campo ye^{n'e} ní? ¿Tíi chiīcā ndaata 'daa^{n'}nuⁿ trigo? ²⁸ Sa^{n'}ā 'iivi miiⁿ ní ca^{n'}a sa chíi sa mozos chí idiīⁿ ntii^{'nyu}n: 'Áamá sa^{n'}ā enemigo ye^{n'e} níi^{nū} sa. Mozos ní ca^{n'}a sa chíi sa 'iivi sa: ¿'Áá ne^{n'e} ní chí ca^{n'}a 'nū ní tiicu 'nū yaātā miiⁿ chí nguée n'daācā? ²⁹ 'Iivi miiⁿ ní ca^{n'}a sa chíi sa mozos chí idiīⁿ ntii^{'nyu}n: Nguée tiicū di 'daa^{n'}nuⁿ trigo miiⁿ caati cuuví tiicú ntúuⁿ di trigo chí n'daācā miiⁿ. ³⁰ Ca^{'a} di lugar chí dáamá 'cuiita ndií taachi ndaa tiempo ye^{n'e} cosecha miiⁿ, tuu^{'mi} ní 'úú caa^{n'}máⁿ cuuví 'iīn'yāⁿ chí 'caacá yā trigo miiⁿ chí 'caacá yā vmnááⁿ vmnaaⁿ 'daa^{n'}nuⁿ trigo miiⁿ ní dichii^{'chí} yā caadī ticuaá ní 'neeⁿ ya^{n'}a yā. 'Cuiinu maaⁿ ní nandéε yā trigo miiⁿ ní 'cuíi yā cheεti díi^{nū}n.

'Áamá ejemplo ye^{n'e} ndaata ye^{n'e} yiivē ntíí'yāa

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Táamá ejemplo Jesús ca^{n'}a yā chíi yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ: Naachi Ndyuūs nga^{n'}a ntii^{'nyú}n yā na va'ai cheεti nguuví ní tan'dúúcā 'aama nduutií ye^{n'e} yiivē ntíí'yāa chí 'áamá sa^{n'}ā sta^{'a} sa ní chiīnū sa na yá^{n'}āa ye^{n'e} sa. ³² Ndaata yiivē ntíí'yāa 'cūū ní 'liiⁿ ca nguée ti tanducuén^{'ē} ndaata. Taachí n'giita yaātā miiⁿ, tuu^{'mi} ní ch'εεε ca chí cuuví taná^{n'}ā yaātā. Ní chíi yá^{n'}á. Ní ndaá 'yáadá ye^{n'e} nanguuví ní din'dái tī 'dεεε tī na dúu^{nē} yá^{n'}á miiⁿ.

Ejemplo yen'e levadura yen'e pan

(Lc. 13.20-21)

³³ Táamá ejemplo Jesús ca'n'a yā chii yā 'i'in'yā'n s'een: Naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā yen'e na va'ai chεeti nguuví ní tan'dúúcā 'áamá táá'n levadura yen'e pan. 'Áamá n'daataá sta'a tá levadura mii'n ní chista'n'ā tá nguaa'n 'i'inū medida yen'e harina ndíí chí nan'guiita tanducuén'e yaāchí yen'e.

Chuū chí nga'n'ā Jesús mii'n ndúúcū ejemplos

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Tanducuén'e chuū ngi'cuee'n Jesús ní ca'n'a yā chii yā 'i'in'yā'n s'een ndúúcū ejemplos. Ni nduuti chí nguée' ndúúcū ejemplos yen'e chí véé i'n'yeendí 'cuū, nguée' ngi'cuee'n yā 'i'in'yā'n s'een. ³⁵ Ní 'i'icu cuuvi cuaacu chí ca'n'a profeta ndii cuáá'n vmnaa'n taachí ca'n'a yā 'túúcā. Ní canée' nguū'n ná libro yen'e Ndyuūs 'túúcā:

Caa'n'má'n ndúúcū ejemplos.

Ca'cueén' dendu'ū chí canúú'n n'de'ei ndíí taachi Ndyuūs din'dái yā i'n'yeendí.

Jesús nga'n'a yā yen'e chí nen'e caa'n'mā'n ejemplo yen'e trigo

³⁶ Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā 'i'in'yā'n s'een chí cuna'n'á yā na vaacú yā. Jesús ntúū'n cuna'n'a yā ní sndaa yā 'áamá va'ai. Discípulos yen'e yā nndaa yā nanáá'n Jesús, ní ca'n'a yā chii yā 'i'in'yā'n: N'díí, Jesús, ca'cué'e'n nī chí nen'e caā'n'ma'n ejemplo yen'e 'daa'n'nu'n trigo

chí véé nguaa'n trigo na campo.

³⁷ Jesús nan'guεεcúta'n'a yā ní ca'n'a yā chii yā 'i'in'yā'n s'een: 'I'in'yā'n chí ngiinu ndaata chí trigo chí n'dáacā, 'i'in'yā'n mii'n chí Sa'n'ā chí Daiya Ndyuūs. ³⁸ Campo mii'n ní tan'dúúcā i'n'yeendí 'cūū. Ndaata chí n'dáacā mii'n ní tan'dúúcā nducyáácá 'i'in'yā'n chí daiya Ndyuūs ní yen'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā. Yaātā yen'e ndaata chí nguée' n'daācā ní tan'dúúcā 'i'in'yā'n chí nguée' n'daācā idií'n yā, 'i'in'yā'n s'een chí daiya yáá'n'guuinū'n. ³⁹ Sa'n'ā chí chiinū sa 'daa'n'nu'n trigo mii'n ní tan'dúúcā maā'n yáá'n'guuinū'n. Ní cosecha yen'e mii'n ní tan'dúúcā chí 'cuiinu i'n'yeēndí. Sa'n'ā s'een chí ita'a sa cosecha mii'n ní tan'dúúcā ángeles. ⁴⁰ Tan'dúúcā chí tiícú yā 'daa'n'nu'n trigo ní nadidáámá yā ní 'nee'n ya'n'a yā, 'tíicā cuuvi tiempo taachi 'cuiinū i'n'yeendí 'cūū. ⁴¹ Sa'n'ā chí Daiya Ndyuūs ní dichó'o yā ángeles yen'e yā chí nadidáámá yā 'i'in'yā'n chí yen'e naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā. Niícú tun'dáa yā nducyaaca 'i'in'yā'n chí dií'n yā chí ná'n'a yā idií'n nuu'ndí yā ndúúcū 'i'in'yā'n chí idií'n chí nguεε n'daācā. ⁴² Ní cu'nuún yā 'i'in'yā'n na nguuchí ya'n'ā. Míín 'i'in'yā'n s'een ní cuεεcú yā ní che'e 'diin'yú'n yā. ⁴³ Tuu'mi ní 'i'in'yā'n chí n'dái nanáá'n Ndyuūs cuuvi dεεvé yā ngii tan'dúúcā 'yán'ā taachi 'āā snée yā naachi

Ndyuūs Chiidá yā ngan'a ntiinyúⁿ yā na va'ai chεeti nguuvi. Ndís'tiī chi véé veénⁿ nī 'caandiveénⁿ nī nduudu yen'é.

Ejemplo yen'e vaadī 'cuiica chi canúúⁿ n'de'ei

⁴⁴ Can'a ca Jesús miiⁿ táamá ejemplo: Naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyúⁿ yā yen'é va'ai chεeti nguuvi ní tan'dúúcā vaadī 'cuiica chí canúúⁿ n'de'ei na 'áamá campo. 'Áamá saⁿā ní ndaācā sa vaadī 'cuiica miiⁿ ní cunuⁿ n'dé'ei ntúūⁿ sa lugar miiⁿ. Yeenú taavi sa. Cunaⁿa sa ní n'diicui sa tanducuénⁿē chí véé yen'é sa ní cuái sa campo miiⁿ.

Ejemplo yen'e 'áamá perla chí yaⁿai taavi chíiⁿvē

⁴⁵ 'Tiicá ntúūⁿ. Naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyúⁿ yā na va'ai chεeti nguuvi ní tan'dúúcā 'áamá saⁿā chí n'diicui sa chí in'nuuⁿ sa perlas chí yaⁿai taavi chíiⁿvē. ⁴⁶ Taachí ndaācā ní 'áamá perla chí n'dεεvεé ní yaⁿai taavi chíiⁿvε, tuu'mi ní cuinaⁿā sa ní n'diicui sa tanducuénⁿē chí véé yen'é sa níicú cuai sa perla miiⁿ.

Yen'e ejemplo yen'e yaānā

⁴⁷ 'Tiicá ntuūⁿ. Naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyúⁿ yā na va'ai chεeti nguuvi ní tan'dúúcā 'áamá yaānā chí saⁿā n'gaa nuúⁿ sa na nuūⁿnīⁿyáⁿā ní ita'āa nducuénⁿē naaⁿ 'yaācā. ⁴⁸ Taachí 'āa ndiituú yaānā miiⁿ, intun'dāa yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ. Ní n'daaviyai yā ní nan'guaáⁿ yā 'yācā chí n'daācā. N'gūi yā 'iiti 'cuéētēε. Ní 'iiti chí nguée

n'dāacā miiⁿ nginngée yā 'iiti. ⁴⁹ 'Tiicā cuuvi taachi 'cuiūⁿ in'yeeⁿdí 'cūū. Nandaā ángeles ní tun'dāa yā 'iin'yāⁿ chí n'dai yā nguaaⁿ 'iin'yāⁿ chí nguεε n'dāacā idiīⁿ yā. ⁵⁰ Ní 'cuii yā 'iin'yāⁿ chí nguéeⁿ n'daācā ná nguuchi yaⁿā. Miiⁿ 'iin'yāⁿ s'eenⁿ cueⁿe daāⁿmaⁿ cuεεcú yā ní cueⁿe daāⁿmaⁿ ché'é 'diiⁿyuⁿ yā.

Ejemplo yen'e vaadī 'cuiicā ngai ndúúⁿcū chí ndiicúū

⁵¹ Jesús tiinguuneeⁿ yā 'iin'yāⁿ s'eenⁿ: ¿'Áa tumicádínuuⁿ ndís'tiī tanducuénⁿe dendu'ū chí 'túúcā? 'Iin'yāⁿ s'eenⁿ ní n'guεεcútaⁿa yā: 'Tiicā Señor.

⁵² Jesús ní can'a yā chíi yā 'iin'yāⁿ s'eenⁿ: 'Áamá 'aama maestro yen'é ley chí'neeⁿ yā yen'e naachi Ndyuūs ngan'a ntiinyúⁿ yā na va'ai chεeti nguuvi, maestro miiⁿ ní cuuví yā tan'dúúcā 'áamá patrón chí véé vaadī 'cuiica yen'e sa na va'ai yen'é sa. Ní deenu sa táacā tun'dāa sa yen'e vaadī 'cuiica yen'é sa dendu'ū cosa chí ngai ndúúⁿcū cosa chí ndiicúū.

Jesús canee yā na yāāⁿ Nazaret

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Taachí Jesús miiⁿ ch'íinú can'á yā nduudu 'cūū, cueⁿé yā yen'é miiⁿya. ⁵⁴ Ní ndaá yā yāāⁿ vaacú yā chí nguuvi Nazaret ní ngi'cueeⁿ yā yaācū sinagoga miiⁿ. 'Iin'yāⁿ s'eenⁿ ní chen'e yiinú yā yen'e chí chí'cueeⁿ Jesús. Ní ngan'a yā: ¿Tií ndiicaá vaadī déenu yen'é saⁿá 'cūū? ¿Táacā

cuuvi diiⁿ sa vaadī n'giinu chí idiiⁿ sa? ⁵⁵ Sán'a 'cūū chí daiya 'viichiyáⁿā ní María nguūvī chεεcu sa. Ní 'dīnū sa ní Jacobo, ndúúcū José, ndúúcū Simón, ndúúcū Judas. ⁵⁶ Vī'i ntúuⁿ sa snee yā ndúúcu yú. ¿Tií ndiicaá tanducuén^{'ē} vaadī deenú 'cūū chí ng'cuéén sa? ⁵⁷ Ní cáávā chuū 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ cunncaā caⁿ'a yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ, ní nguée i'téenu yā yeⁿ'e yā. Naati Jesús ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Nguée véé mar 'áamá profeta chí candεε nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chí 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'é yāāⁿ vaacú yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ na vaacu yā dinén^{'e} yā profeta miiⁿ.

⁵⁸ Jesús miiⁿ nguée neenē n'deēe vaadī n'giinu diiⁿ yā miiⁿ caati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée s'téenu yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ.

14

Ch'īn'núⁿ yā Juan chí ngeédínuūⁿnīⁿ
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

¹ Tiempo 'cūū saⁿ'a rey Herodes, chí gobernador yeⁿ'e yāⁿāa Galilea, ch'iindiveeⁿ sá tan'dúúcā chí 'iiⁿyāⁿ ngaⁿ'a yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. ² Ní rey miiⁿ caⁿ'a sa chii sa mozos yeⁿ'ē sa: Sán'ā Jesús 'cūū ní Juan chí ngeédínuūⁿnīⁿ chí nnduuchi sá yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿā. Ní cáávā chuū véé poder yeⁿ'ē sa chí idiiⁿ sa vaadī n'giinu.

³ Rey Herodes miiⁿ ní 'iiⁿyāⁿ chí caⁿ'a ntiinyúⁿ yā chí soldados sta'a sa Juan miiⁿ ní cāchiichí sa Juan ndúúcū cadenas ní chí'nuuⁿ

sa Juan vácūū. 'Tíicā diiⁿ rey miiⁿ cucáávā n'daataá yeⁿ'e yā chí nguuvi Herodías ti ymnááⁿ ymnaaⁿ n'daataá miiⁿ ní n'daataá yeⁿ'ē Felipe chí 'dīnu rey miiⁿ. Ní diví reymiiⁿ tán'ā miiⁿ yeⁿ'e Felipe. ⁴ 'Tíicā diiⁿ rey ndúúcū Juan chí ngeédínuūⁿnīⁿ ti Juan miiⁿ ngaⁿ'a sá ngii sa Herodes miiⁿ chí tan'dúúcā chí ngaⁿ'a na ley, nguée canee chí cuuvi n'daataá yeⁿ'ē yā n'daataá miiⁿ.

⁵ Rey Herodes miiⁿ ní neⁿ'e yā 'caan'nuⁿ yā Juan miiⁿ, naati 'va'á yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ; ti 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní s'téenu yā chí Juan miiⁿ ní 'iiⁿyāⁿ profeta chí dichó'o Ndyuūs. ⁶ Taachí 'iiⁿyāⁿ diiⁿ yā 'viicu yeⁿ'ē cumpleañs yeⁿ'e Herodes miiⁿ, n'daataá 'lín daiya tán'ā Herodías miiⁿ nde'ei tá naavtan'ā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní rey Herodes miiⁿ ní chí yeenú yā chí nde'ei tá ní caⁿ'a yā: ⁷ Dií, n'daataá 'lín. 'Úú ngaⁿ'á ndúúcū nduudu, “por Dios”, chí teé dii 'āā de'ē nūuⁿ chí neⁿ'e di. ⁸ Chεεcu tá ní caⁿ'a yā chí yā n'daataa 'lín miiⁿ de'ē chí caaca tá. Ní n'daata 'lín caⁿ'a ta chí tá rey miiⁿ: N'dií rey, téé ní 'úú tiíⁿ Juan chí ngeédínuūⁿnīⁿ cu'nuúⁿ chεεti 'áamá cu'u.

⁹ Tuu'mi ní rey Herodes miiⁿ s'neeⁿ ndaachii yiinú yā; naati rey miiⁿ caati 'āā caⁿ'a yā ndúúcū nduudu, “por Dios”, ní ch'iindiveeⁿ 'iiⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcu yā na mesa miiⁿ, caⁿ'a yā chí 'āā ca'a núuⁿ yā chíⁿ chí ngiica

tá'n'ā miiⁿ. 10 Can'a ntiiⁿnyún yā chí 'caātā daandu Juan chi ngɛɛdinuūⁿnīⁿ chi canúⁿ sa vácū. 11 Ní ndɛɛ sa tiⁿ yā miiⁿ sn'núúⁿ chɛɛti cu'u ní ca'a sa n'daata 'líiⁿ miiⁿ. Ní tá'n'ā miiⁿ ní ca'a tá chɛɛcu tá.

12 Tuu'mi ní discípulos yen'e Juan chi ngɛɛdinuūⁿnīⁿ ndaá yā ní sta'á yā cuerpo yen'e Juan miiⁿ ní ch'iichi yā. Ní chen'e yā chí yā Jesús miiⁿ tan'dúú^c chí chíi.

Jesús ca'á yā che'e nyuⁿ'u mil 'iiⁿ'yāⁿ

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 Taachí Jesús miiⁿ ch'iindiveén yā chuū, cuen'é yā ní sndáa yā na 'áamá barco, ní cuen'e yā na 'áamá lugar cuɛɛti naachi nguée 'iiⁿ'yāⁿ. Taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'een ch'iindiveén yā chuū, can'dáa yā yen'e yāāⁿ s'een ní cuen'e yā ndúú^c Jesús. 14 Ní taachí Jesús miiⁿ nan'dáa yā ná barco miiⁿ, n'diichí yā n'dee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ, ní nnee ya'ai 'iinu yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een. Ní diín yā chí nduū^vā yen'é 'iiⁿ'yāⁿ chí ngítā chí ndaā ndúú^c 'iiⁿ'yāⁿ chí candɛɛ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een. 15 Ní taachí 'āā chiinu discípulos yen'e Jesús miiⁿ ndaá yā nanááⁿ Jesús ní ca'n'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ: 'Āā chí chíínū maaⁿ, ní 'muuⁿ nguée n'gɛɛtinée 'iiⁿ'yāⁿ. Yaa'ví nī 'iiⁿ'yāⁿ s'tí chí ca'n'á yā cuááⁿ na yāāⁿ n'gaiyāā ní cuái yā chí che'e yā.

16 Jesús ca'n'a yā chí yā discípulos: 'Iiⁿ'yāⁿ s'tí nguée cánée chí ná'n'a yā. Ndís'tí ca'a nī chí che'e yā.

17 Discípulos ní ca'n'a yā: Nguée tunéeⁿ chí che'e yā. Dámāāⁿ nyuⁿ'u panes ndúú^c na 'uū^v 'yaācā véé.

18 Jesús ca'n'a yā chí yā discípulos: Candɛɛ nī panes ndúú^c 'yaācā 'muuⁿ.

19 Cuayiivi ní Jesús chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí ch'ɛɛté yā ná yaātā miiⁿ. Jesús ní sta'á yā nduu nyúⁿ'ú panes miiⁿ ndúú^c 'uū^v 'yaaca ní n'diichí yā nanguuvi ní ca'a yā gracias Ndyuūs Chiidá yā. Cuayiivi ní n'dee yā panes ní ca'a yā discípulos yen'e yā. Discípulos miiⁿ ní ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chí snée miiⁿ. 20 Nducyáácá yā che'e yā ní chíitu 'iiⁿ'yāⁿ. Ní discípulos nān'guaáⁿ yā chí nángaāva panes yen'e miiⁿ ndúú^c 'yaācā miiⁿ ní chíitu tá ndiichúú^v 'cuɛɛtɛɛ. 21 'Iiⁿ'yāⁿ chí che'e miiⁿ nyuⁿ'u mil ngii yā, ndii nguée chiduūche n'daataá, ndíi nguée ndúú da'caīyā ra.

Jesús ngiicá yā cuááⁿ vm-naaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

22 Cuayiivi ní Jesús ca'n'a yā chí yā discípulos yen'e yā chí cundaa yā na barco ní ca'n'á yā táámá 'díituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā, 'naaⁿ chí Jesús miiⁿ diín yā despedir yen'é 'iiⁿ'yāⁿ. 23 Jesús diín yā despedir yen'é 'iiⁿ'yāⁿ s'een ní diví yā yen'e yā ní cuchɛɛ yā na 'áamá yīcū ní ca'n'angua'á yā. Taachí chíi 'da'a, 'āā dámaaⁿ Jesús canée yā miiⁿ. 24 Barco miiⁿ ní 'āā cánduūu naavtaⁿ'ā yen'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā

miiⁿ naachi olas yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ
 miiⁿ neⁿ'e 'cuuchii na yaānūⁿ
 yeⁿ'e nuūⁿnī miiⁿ. 'Yúúné
 ní ngeēnū taaⁿ ní diitu n'dái
 n'geⁿ'e na barco miiⁿ. Ní
 barco miiⁿ nguée ngii ngíicá.
 25 Taachi 'da'a ca táamá
 nguuví tan'dúucā n'gēecu
 cuūⁿ o n'gēecu nyuⁿ'u, Jesús
 ndaá yā nanááⁿ discípulos
 ní ngíicá yā cuaaⁿ vmnaaⁿ
 nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā miiⁿ. 26 Taachí
 discípulos ní n'diichí yā Jesús
 miiⁿ chi ngiicá yā cuaaⁿ
 vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā miiⁿ ní
 dii'yá yā chiī. Ní chistaⁿ'a
 vaanicadiinūⁿ yeⁿ'é yā. Ní
 'cai yā: Chuū ní 'áamá bulto.
 Ní caⁿ'á yā ndúucū vaadi
 'va'a.

27 Cuayiivi miiⁿ ní Jesús
 yaa'ví yā discípulos ní caⁿ'a yā:
 Ndis'tií cúúví ditiinú nī caati
 'úú. Nguée di'va'á nī.

28 Tuu'mi ní Pedro
 nán'guēcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a
 sa: N'dií Señor, ndúúti chí
 n'dií caaⁿ'maⁿ ntiíⁿnyúⁿ nī chí
 caⁿ'á naachi canee nī ní caacá
 cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā.

29 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī
 yā: Pedro, cuchí di. Pedro
 miiⁿ ní nan'dáa sa na barco
 miiⁿ nī tucá'a sa ngiica sa
 cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ.
 Ní cueⁿ'ē sa naachi canée
 Jesús miiⁿ. 30 Taachí Pedro
 miiⁿ n'diichi sa 'yúúné taaⁿ
 miiⁿ di'vá'a sa ní 'āa tucá'a
 cheēchi sa nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ
 miiⁿ. Tuu'mi ní 'cái yiicu sa ní
 caⁿ'a sa: Señor, nadanguáⁿ'ai
 nī 'úú.

31 Hora míiⁿ nūuⁿ, Jesús
 miiⁿ n'doó yā ta'a yā ní sta'á
 yā ta'a Pedro ní caⁿ'a yā
 chiī yā Pedro: Dii saⁿ'ā chí

dúú'vī i'téenu di, ¿de'ē cúúví
 chí nadi'uūvī di staava yeⁿ'ē
 di ní nguée i'téenu di?

32 Ní taachí Jesús ndúucū
 Pedro sndáa yā na barco
 miiⁿ, canee 'diiⁿ 'yúúné míiⁿ.
 33 Tuu'mi ní discípulos chí
 snúⁿ yā na barco miiⁿ ní
 ndaá yā nanááⁿ Jesús ní
 s'téenu yā 'iīⁿyāⁿ. Ní caⁿ'a yā:
 N'dií Jesús, cuaacu níiⁿnyúⁿ
 chí Daiya Ndyuūs n'diī.

*Jesús diiⁿ yā chí nduuvā
 yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Gene-
 saret
 (Mr. 6.53-56)*

34 Táachí ch'iīnu cho'ó
 yā táamá lado yeⁿ'e
 nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā miiⁿ ní ndaá yā
 na yáⁿ'āa Genesaret. 35 'Iīⁿyāⁿ
 s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ taachi
 tuumicadiīnuuⁿ yā chí Jesús
 canée yā miiⁿ, tuu'mi ní
 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā ní chiī
 yā 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e núúⁿmánⁿ
 cuaaⁿ yāāⁿ n'gaiyāā chí snée
 nīiⁿnuúⁿ chí Jesús canée yā
 miiⁿ. Níicú 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ cándéē
 yā nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí
 ngíita yā nanááⁿ Jesús miiⁿ.
 36 Ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ di'cuíitu
 yā Jesús miiⁿ chí 'cuáaⁿ yā
 chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ tuu'ví yā
 naachi n'déétií yeⁿ'ē catecái
 yā. Ní nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí
 tuu'ví yā catecai Jesús miiⁿ ní
 nduuvā yeⁿ'e yā.

15

*Yeⁿ'e chí diiⁿ chí vεε nuuⁿndi
 yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ
 (Mr. 7.1-23)*

1 Tuu'mi ní duu'vi maestros
 chí ngi'cueeⁿ ley ndúucū
 'iīⁿyāⁿ fariseos chí chiicá
 yā yāāⁿ Jerusalén ndaá yā

nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā
chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ: ² ¿De'ē cúúví
chí discípu^los yeⁿ'e nī nguée
diīⁿ yā tan'dúú^{cā} costumbre
yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū? ¿De'ē
cúúví chí nguée inaaⁿnu yā
ta'á yā taachi 'āā cuée che'e
yā pan?

³ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā
ní caⁿ'a yā chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ
s'een: ¿De'ē cúúví chí ndís'tiī
ní nguée diīⁿ nī tan'dúú^{cā} chí
ngaⁿ'a ley yeⁿ'é Ndyuūs ní diīⁿ
nī tan'dúú^{cā} costumbre yeⁿ'ē
'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū? ⁴ Ti Ndyuūs
ní ca'á yā ley yeⁿ'e yā ní caⁿ'a
yā: Diīⁿ nī honrar chiidá nī
ndúú^{cū} cheεcú nī. 'Iiⁿ'yāⁿ chí
nguée n'dáacā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e
chiidá yā o yeⁿ'ē cheεcú yā
ní 'cuūvi yā. ⁵ Naati ndis'tiī
ní ngaⁿ'a nī chí 'āā du'ú nūuⁿ
'iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā cuuvi
yā chiidá yā ndúú^{cū} cheεcú
yā 'tíicā: Nducuén'ē chí teé
n'diī maaⁿ ní ca'á lado yeⁿ'é
Ndyuūs caava ofrenda yeⁿ'e
yā. ⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ 'āā ntée idiīⁿ yā
chí neⁿ'é yā chiida yā ndúú^{cū}
cheεcú yā. 'Tíicā caavā cos-
tumbre yeⁿ'é nī diīⁿ nī chí
'āā ntée idichíí'vē ley yeⁿ'é
Ndyuūs yeⁿ'e yú. ⁷ Ndís'tiī
'uūví naaⁿ 'uuvi cheendí nī.
N'daācā caⁿ'a profeta Isaías
miiⁿ yeⁿ'é nī taachi caⁿ'a sa
ndíí vmnaaⁿ ní canée nguūⁿ
na libro yeⁿ'e Ndyuūs 'tíica:

⁸ 'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní i'téenu yā 'úú
ndúú^{cū} nduudu yeⁿ'e
yā, naati staava yeⁿ'é
yā yaⁿ'ai canee yeⁿ'ē
'úú.

⁹ Nguée de'ē vεε dichíí'vē chí
i'téenu yā 'úú, caati
chí ngi'cueeⁿ yā ní

ley yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e
in'yeendí 'cūū nguée
yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁰ Jesús n'gai yā n'dee
n'dái 'iiⁿ'yāⁿ chí ndaa yā
nanáaⁿ yā. Ní caⁿ'a yā chiī
yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een: 'Caandivéeⁿ
nī ní tuumicadínuuⁿ nī.
¹¹ Nguée tanducuén'ē chí nge'e
saⁿ'ā chí ndaa cheendi saⁿ'ā
idivaatí saⁿ'ā naati nduudu
chí ican'daa cheendi saⁿ'ā,
chíⁿ chí diīⁿ chí véé nuūⁿndí
yeⁿ'ē saⁿ'ā.

¹² Tuu'mi ní discípu^los yeⁿ'e
Jesús ndaa yā nanáaⁿ yā ní
caⁿ'a yā chiī yā Jesús miiⁿ:
¿'Áá nguée déenu nī chí 'iiⁿ'yāⁿ
fariseos taachí ch'iindiveéⁿ
yā nduudú 'cūū nduuvi taáⁿ
yā?

¹³ Naatí Jesús miiⁿ
nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā:
Taanduvée yaāta chí nguée
chiīchi Chiidá chí canée yā na
va'ai cheeti nguuvi canee chí
tiīcūu ndii díí'yú. ¹⁴ 'Áā s'néen
rá 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí tan'dúú^{cā}
'iiⁿ'yāⁿ chí ngueenááⁿ chí
candée yā táamá 'iiⁿ'yāⁿ
chí ngueenááⁿ ndúú^{cū} yā.
Nduuti chí 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí
ngueenááⁿ candée yā táamá
'iiⁿ'yāⁿ chí ngueenááⁿ ndúú^{cū}
yā, nduu 'uuví yā cungée
nuūⁿ yā na yiivi yáⁿ'āⁿ.

¹⁵ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní
nan'guεεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a
sa chiī sa Jesús miiⁿ: Cúúví
nī nús'uu de'ε néⁿ'é caāⁿ'māⁿ
ejemplo 'cūū.

¹⁶ Jesús caⁿ'a yā: ¿'Áá 'tiicá
ntúūⁿ nguée ituumicadínuuⁿ
nī? ¹⁷ ¿'Áá nguée ituumi-
cadínuuⁿ nī chí tanducuén'ē
chí indaa cheendi saⁿ'ā ngeⁿ'e

cheētī sa ní cungéē cuaaⁿ chuva'āi? ¹⁸ Naati nduudu chi ícan'daa cheendi sa chí níngiica na staava ye^{n'e} sa, chuū idiiⁿ chí vée núúⁿndi ye^{n'e} sán'ā. ¹⁹ Caati ye^{n'e} na staava ye^{n'e} 'iiⁿyāⁿ ngiicá dendú'ū chí nguée n'dáacā chí inadicádíinuⁿ yā. Chuū ní inadicádiinuⁿ yā ye^{n'e} chí 'caāⁿnuⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, ndúúcū ye^{n'e} chí ca^{n'}á yā ndúúcū isa^{n'}ā o n'daataá chí nguée ye^{n'e} yā, ndúúcū chí n'diichí yā 'aama sa^{n'}ā o n'daataá chí duuchí vi'ī, ndúúcū ye^{n'e} chí ididuucú yā, ndúúcū ye^{n'e} chí testigo yā ní caa^{n'}mán yā nduudu yaadi, ndúúcū ye^{n'e} chí caa^{n'}maⁿ taán yā contra ye^{n'e} Ndyuūs. ²⁰ Dendú'u 'cūū chí ídiiⁿ chí vée nuuⁿndi ye^{n'e} sa naati chí che'e sa taachi nguée naaⁿnú sa ta'a sa, chiⁿ ní nguée idinuⁿndi sa.

Ye^{n'e} 'áamá n'daataá chí nguē ye^{n'e} ndaata Israel ní i'téenu tá Jesús

(Mr. 7.24-30)

²¹ Jesús chiicá yā ye^{n'e} yāāⁿ miiⁿ ní cue^{n'e} yā na yán'āa ye^{n'e} Tiro ndúúcū Sidón. ²² Cuin'díichí ní. 'Áamá n'dáátāa ye^{n'e} yán'āa Canaán chí can'daā tá ye^{n'e} yāāⁿ vaacu tá. N'gaī yiicu tá ní nga^{n'}a tá ngii tá Jesús miiⁿ: N'díi Señor chí Daiya David, nnée ya'ai 'iinu ní 'úú. 'Áamá espíritu ye^{n'e} yááⁿnguínūⁿ idindú'ū taaví tá^{n'}ā daīyā.

²³ Jesús nguée nan'guēcúta^{n'}a yā ye^{n'e} tá. Tuu'mi ní discípulos ye^{n'e} Jesús miiⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā ní di'cuíitu yā Jesús ní ca^{n'}a yā chiⁿ yā

'iiⁿyāⁿ: N'díi Jesús, díiⁿ ní despedir ye^{n'e} ta ti tá^{n'}a 'cūū ní n'gaī tá cūchiitá cuaaⁿ daami yú.

²⁴ Jesús nan'guēcúta^{n'}a yā ní ca^{n'}a yā: Dendyuūs dicho'ó yā 'úú cucááⁿvā 'iiⁿyāⁿ ye^{n'e} Israel chí tan'dúúcā 'iiti cuūchí chí nindái, 'tiicá yā.

²⁵ Tuu'mi ní ta^{n'}ā miiⁿ ndaá ta nanáaⁿ Jesús ní chiintiⁿ'ya tá ní ca^{n'}a tá chiⁿ tá 'iiⁿyāⁿ: N'díi Señor, cunneé ní 'úú.

²⁶ Jesús miiⁿ ní nan'guēcúta^{n'}a yā ye^{n'e} tá ní ca^{n'}a yā chiⁿ yā tá^{n'}ā: Nguée n'daācā chí divií pan ye^{n'e} daiyá 'nū ní ca^{n'}á chí che'e 'yaānā.

²⁷ Tá^{n'}ā miiⁿ ní ca^{n'}ā ta: 'Tiicá Señor, naati 'yāanā miiⁿ ngé'e tí ye^{n'e} cheeyéé chí ngéé ye^{n'e} na mesa ye^{n'e} 'iiví tí.

²⁸ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guēcúta^{n'}a yā ní ca^{n'}a yā chiⁿ yā tá^{n'}ā: Díi n'daataá, dé'ε chúúcā ch'εεε vaadi i'téenu ye^{n'e} di. Cuuví ndúúcu di tan'dúúcā chí nen'e di. Daiya tá miiⁿ ní hora míⁿ nūuⁿ nduuva ye^{n'e} tá.

Jesús idiíⁿ yā chí nduūvā ye^{n'e} 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿyāⁿ

²⁹ Jesús chiicá yā ye^{n'e} yán'āa miiⁿ ní ndaá yā 'di-ituú nuūⁿnīⁿ'yá^{n'}ā Galilea. Cuayiivi ní cuchée yā ná yiicū miiⁿ ní ch'iindi yā.

³⁰ Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ ndaá niiⁿnuúⁿ yā nanáaⁿ Jesús miiⁿ ní ndée yā 'iiⁿyāⁿ chí ngāā yó'ōo, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí ngueenááⁿ, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ 'díi'mī, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí ló'ō ta'á yā o ca'a yā, ndúúcū 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ chí vée cá tanán'ā ca'ai chí ndíi yā. Ní

s'neeⁿ yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní Jesús díiⁿ yā chi nduūvā yeⁿe 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ.
 31 Nducyááca 'iīn'yāⁿ cheⁿe yiinú yā taachí n'diichi yā chí 'iīn'yāⁿ 'díi'mí ní ngíi ngan^a, ní 'iīn'yāⁿ chí ló'ó ta'á yā o ca'a yā nduuva yeⁿe yā, ní 'iīn'yāⁿ chí nguée ngii ngiicá, ngiica yā; ní 'iīn'yāⁿ ngueenááⁿ, inaaⁿ yā; ní tucá'a yā caⁿ'a yā: De'ē chúuca ch'εεε Ndyuūs yeⁿe 'iīn'yāⁿ Israel.

Jesús ca'a yā chí che'e cuūuⁿ mil 'iīn'yāⁿ

(Mr. 8.1-10)

32 Jesús 'caí yā discípuos yeⁿe yā ní caⁿ'a yā chíi yā discípuos: Ya'ái cáávā 'iīn'yāⁿ s'tíi tí 'āā 'iīnū nguuvī snée yā nduucú ní 'muuⁿ ní nguée de'ē vεε chí che'e yā. Nguée neⁿe nadicho'ó 'iīn'yāⁿ chí nguée che'e yā. 'Áátíi cuuví cúunu yā cuaaⁿ cyúúni chí náⁿ'a yā.

33 Tuu'mi ní discípuos yeⁿe yā caⁿ'a yā chíi yā Jesús: ¿Tíi cán'a 'nū nguai 'nū pan chí n'dee n'dái chí ché'e nducyaaca 'iis'tíi na lugar 'cūu naachi nguεε ch'εetinée 'iīn'yāⁿ?

34 Jesús caⁿ'a yā chíi yā discípuos: ¿'Áá 'yaaⁿ ca pan yeⁿe ní vεε? Discípuos caⁿ'a yā: Ndeēchē panes ndúúcū n'duuví 'yaācā n'gaiyāā vεε.

35 Jesús ca'a yā orden 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ chí 'cuεeté yā na yáⁿ'āa miiⁿ. 36 Tuu'mi ní Jesús sta'á yā ndu'ū ndeēchē panes miiⁿ ndúúcū 'yaācā miiⁿ. Ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáávā panes miiⁿ. Ní n'dee yā panes miiⁿ ní ca'a yā discípuos

yeⁿe yā. Ní discípuos ní ca'a yā 'iīn'yāⁿ chí snée miiⁿ.
 37 Nducyááca yā che'e yā ní chíitu 'iīn'yāⁿ. Discípuos ní nān'guaāⁿ yā chí nángaāva ní chíitu tá ndeēchē 'cuéētēεε.
 38 'Iīn'yāⁿ chí che'e yā miiⁿ ní taandu cuūuⁿ mil ngii sáⁿ'ā. Nguée diduuche yā n'daataá ndíi nguée ndúú da'caiyāa.
 39 Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ chí cunaⁿ'á yā. Ní Jesús ndaá yā na barco miiⁿ ní cuen'e yā na yáⁿ'āa yeⁿe Magdala.

16

'Iīn'yāⁿ s'eeⁿ ngiica yā vaadī n'giinu

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

1 'Iīn'yāⁿ fariseos ndúúcū 'iīn'yāⁿ saduceos ndaá yā nanááⁿ Jesús chí neⁿe n'diichíneeⁿ yā Jesús. Ní chíica yā Jesús 'áámá vaadī n'giinu yeⁿe va'ai cheεti nguuví.

2 Naati Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿe 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Taachí ngii chíinū ní nanguuvi ní ndíi cuá'āa, ndís'tíi ní ngan^a ní chí n'dáacā díiⁿ tiempo. 3 Ní cuááⁿ ná nguεtyaaⁿ taachí meēⁿ ngíi cuá'áa, ndís'tíi ngan^a ní chí nguée n'dáacā díiⁿ tiempo maaⁿ. Ndís'tíi 'uūví naaⁿ 'uūví cheendí ní chí déenu ní de'ē chí cúúví yeⁿe nanguuvi naati nguée tuumicadíinuuⁿ ní de'ē chí cuuvi tiempo 'cūu ndúúcū señales chí inaaⁿ ní.
 4 'Iīn'yāⁿ chí cunncaā idiīⁿ yā ndúúcū 'iīn'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Ndyuūs 'iīn'yāⁿ miiⁿ néⁿe yā snaaⁿ yā 'áámá vaadī

n'giinu naati señaal miiⁿ nguéeé ndaāca yā. Dāmaāaⁿ cánée señaal yeⁿe profeta Jonás chi ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ chi canée ngu^u na libro yeⁿe Ndyuūs. Jesús s'néeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuen^e yā.

Levadura yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ fariseos

(Mr. 8.14-21)

⁵ Discípulos yeⁿe Jesús ndaá yā táamá lado yeⁿe nuūⁿnīⁿ'yāⁿā ní chinaáⁿ yā chi cāndēē yā pan. ⁶ Jesús ca'a yā chi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cundēē ndís'tiī cuidado yeⁿe levadura yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ saduceos ti levadura miiⁿ ní chiⁿ chí chí'cueeⁿ yā.

⁷ Discípulos ní tuca'á yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā. ¿'Áá chí nguéeé ndēē yú pan chiⁿ chí 'tíicā ngaⁿ'a yā?

⁸ Jesús miiⁿ tuumicadíínuuⁿ yā yeⁿ'ē chí inadícíadiinūuⁿ discípulos ní caⁿ'a yā chi yā discípulos: ¿De'ē cúúví chí inadacíadíínuuⁿ nī 'túú^{cā} na staava yeⁿ'ē nī chí cáávā chí nguéeé ndēē nī pan? Ndís'tiī ní dúú'vīi i'téenu nī. ⁹ ¿'Áá nguéeé ituumicadíínuuⁿ nī, ndii nguēē ndúú inan'gaacú nī yeⁿ'ē nyuⁿ'u panes chí che'e nyuⁿ'u mil saⁿ'ā? ní ¿'áá n'deēē 'cuéétēē ca panes nángaāva? ¹⁰ ¿'Áá ndíí nguéeé nduu inan'gaacú nī yeⁿ'ē ndēēchē panes chí che'e cuūuⁿ mil saⁿ'ā? ní ¿'áá n'deēē 'cuéétēē ca panes nángaāva? ¹¹ ¿De'ē cuuví chí nguēē ituumicadíínuuⁿ nī chí nguéeé cáávā pan miiⁿ chí caⁿ'a

chí cundēē nī cuidado yeⁿ'e levadura yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ saduceos?

¹² Tuu'mi ní discípulos tuumicadíínuuⁿ yā chí Jesús miiⁿ nguéeé caⁿ'a yā chi yā chí discípulos nguéeé cundēē yā cuidado yeⁿ'e levadura yeⁿ'e pan ti yeⁿ'e chí chí'cueeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ saduceos.

Pedro miiⁿ caⁿ'a sa nduudu cuaacu chí Jesús chí Cristo yā

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Jesús ndaá yā yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e Cesarea yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e Filipo ní itiinguuneéⁿ yā discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā: ¿Du'ú 'úú ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs 'úú?

¹⁴ Discípulos ní caⁿ'a yā: Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí Juan chí chēēdinuūⁿnīⁿ díí. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí profeta Elías miiⁿ díí. Níícú náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí profeta Jeremías o 'āā du'ú nūuⁿ profeta.

¹⁵ Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos: ¿Du'ú 'úú ngaⁿ'a ndís'tiī?

¹⁶ Simón Pedro miiⁿ nan'guēēcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa: N'diī ní Cristo chí Daiya Dendyuūs chí cánduuchī cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

¹⁷ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guēēcútaⁿ'a yā yeⁿ'ē sa ní caⁿ'a yā: De'ē chúú^{cā} n'dai dii Simón, daiya Jonás, ti 'úú nguéeé ch'iⁿ'í dii ndii nguēē nduu táamá 'iiⁿ'yāⁿ, naati Chiidá chí canée yā ná va'ai chēēti nguuví ch'iⁿ'í yā dii. ¹⁸ 'Úú ntúūⁿ ngaⁿ'á ngíí dii

chi dii ní nguuví Pedro dii ní nguuví di nen'e caan'maⁿ tuūu. Ní vmnaaⁿ 'áámá tuūu ch'εεté 'cūū chí nen'e caan'maⁿ Cristo, ní 'úú din'daí yaācū yeⁿ'é. Ní ndíí mar 'áámá poder yeⁿ'e yáá'n'guiinūuⁿ nguéeⁿ cuuvi din'nú'u tuūu miinⁿ. ¹⁹ 'Úú teé dii, Pedro, poder tan'dúúcā chi teé dii llaves yeⁿ'e va'ai chεeti nguuví yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiinnyúⁿ yā 'tíicā diíⁿ. Ní tanducuén'ē chi cachiichí di na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuchiichi ntúūⁿ ná va'ai chεeti nguuví. Ní tanducuén'ē chi n'gúuⁿ di na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'cuaāⁿ ntúūⁿ ná va'ai chεeti nguuví.

²⁰ Tuu'mi ní Jesús ca'á yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā chí nguéeⁿ caan'maⁿ yā cuuvi yā mar 'áámá 'iin'yāⁿ chí Jesús miinⁿ chí Cristo yā.

Jesús ca'n'a yā chí canee chí 'cuuvi yā

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ Tuu'mi ní Jesús miinⁿ tucá'a yā chí'cueenⁿ yā discípulos yeⁿ'e yā. 'Úú cánée chí ca'á na yāāⁿ Jerusalén ní cánée chí 'cueenu taaví cuuvi nééné n'deēe dendu'ū yeⁿ'é 'iin'yāⁿ ndiicūū chí ngaⁿ'ā ntiinnyuⁿ yeⁿ'e yaācū miinⁿ, ndúúcū chiiduú n'gεεté, ndúúcū yeⁿ'e maestros yeⁿ'e ley. Cuayiivi ní 'iin'yāⁿ s'eenⁿ 'caan'núⁿ yā 'úú. Ní 'cuūví. Ndiichi ndii 'íinú nguuví ní 'úú nduūchí yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²² Tuu'mi ní Pedro miinⁿ ní cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús 'áámá lado ní ca'n'a sa chii sa Jesús: N'dií Señor, nguéeⁿ 'cuaāⁿ ní Ndyuūs 'iivi yú ndii

mar 'áámá naaⁿ chí cuuvi chuū ndúúcu ní.

²³ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e Pedro miinⁿ ní ca'n'a yā chii yā sa'ā: Diví di nanaáⁿ, dii chí tan'dúúcā yáá'n'guiinūuⁿ. Dii ní nguéeⁿ nadicádíinuⁿ di tan'dúúcā Ndyuūs nadicádíinuⁿ yā ti nadicádíinuⁿ di yeⁿ'e dendu'ū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

²⁴ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Nduuti chí 'áámá 'iin'yāⁿ nén'e yā ca'n'á yā nduucú, canéeⁿ chí cu'neenⁿ maáⁿ yā tanducuén'ē dendu'ū chí véé yeⁿ'e yā ní cuta'á yā cruz yeⁿ'e yā chí tan'dúúcā chí 'cueenu taaví yā cuuvi cucáávā 'úú. Ní 'íicú ca'n'a yā nduucú. ²⁵ Tí nducyáácá 'iin'yāⁿ chí nen'e yā nadanguán'ai maáⁿ yā vida yeⁿ'e yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní dindaí yā táámá vida yeⁿ'e yā nanaáⁿ Ndyuūs. Ní nducyáácá 'iin'yāⁿ chí dindaí yā vida yeⁿ'e yā cucáávā 'úú ní nandaácá yā táámá vida yeⁿ'e yā nanaáⁿ Ndyuūs. ²⁶ ¿De'ε dichíí'vε yeⁿ'e sa'n'a ndúúti chí diinⁿ sa ganar nducuén'ē chí véé núúⁿmánⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní dindaí sa alma yeⁿ'e sa? ¿Áá n'deēe cuuvi nadíí'vε sa 'áámá 'iin'yāⁿ cucáávā alma yeⁿ'e sa? ²⁷ Naati 'úú chí Sa'n'á chí Daiya Dendyuūs 'úú ní ndaá ndúúcū dεεvε ch'εετε n'dai yeⁿ'e Chiidá chí canée yā na va'ai chεeti nguuví. Ní ndaá ndúúcū ángeles yeⁿ'é. Tuu'mi ní 'úú diinⁿ chí nadíí'vε ca'áámá ca'áámá yā tuunu tuunu ca chí ndiinⁿ yā. ²⁸ Cuaacu níinnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tii

chi véé náⁿa nī chi snée nī
'muuⁿ chi nguée 'cuūvi nī
taanduvée ndíí snaaⁿ nī Saⁿa
chí Daiya Dendyuūs ndaa sá
chí caaⁿmaⁿ ntiinyuⁿ sa yeⁿe
tanducuéⁿē.

17

*Jesús n'áaⁿ yā cuerpo yeⁿe
maaⁿ yā*

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

1 Chó'ōo jaāⁿ nguuvī, ní
Jesús candée yā Pedro ndúúcu
Jacobo ndúúcu Juan chí dínū
Jacobo. Ní Jesús cuen'é yā
ndúúcu saⁿā s'eeⁿ na 'áámá
yīicū yaacu. 2 Ní Jesús n'áaⁿ
yā cuerpo yeⁿe maāⁿ yā
nanááⁿ saⁿā s'eeⁿ. Ní chín'gai
naaⁿ yā tan'dúúca 'yáⁿā 'iicu
catecai yā ní nduuvī cuéē
tan'dúúca dεεε. 3 Cuin'diichí
nī. Tuu'mi nūuⁿ che'enaāⁿ
Moisés ndúúcu profeta Elías.
'Iin'yāⁿ s'eeⁿ chí n'díí ndíí
cuaaⁿ vmnaaⁿ ní nndeé yā
ndúúcu Jesús miiⁿ. 4 Tuu'mi
ní Pedro caⁿa sá chí sa Jesús:
Señor, dε'ε chúúca n'dáacā
yeⁿe yú chí 'cuεetinée yú
'muuⁿ. Ndúúti chí nen'é nī
din'daí 'nū ná 'iīnū va'ai
n'gaiyāā, 'áámá ní yeⁿe n'díí,
táámá ní yeⁿe Moisés, táámá
ní yeⁿe profeta Elías.

5 Taachí Pedro ngaⁿa sá
chuū, 'áámá meēⁿ cuéē chí
ngii yáⁿāa ndii sn'díí 'iin'yāⁿ
s'eeⁿ ní discípulos ch'iindiveéⁿ
yā 'áámá nduudu ná meēⁿ
miiⁿ chí ngaⁿā: Sáⁿa 'cūū
Daiyá chí neⁿe taaví ní yeenú
cáávā sáⁿa 'cūū. 'Cu'neen' veéⁿ
nī yeⁿe sa.

6 Taachí discípulos
ch'iindiveéⁿ yā nduudu 'cūū
candiitín'dii yā ní dii'yaa n'dái

yā chí. 7 Tuu'mi ní Jesús
miiⁿ ndaa niiⁿnuúⁿ yā ní
tuu'ví yā discípulos ní caⁿa yā:
Nducueeⁿ nī. Nguée 'va'a nī.

8 Taachí nducueeⁿ
discípulos 'āā ntée n'diichí yā
du'ū vεε caati 'āā dámaāⁿ
Jesús miiⁿ n'diichí yā.

9 Taachi nangua'á yā yeⁿe
yīicū miiⁿ ní na yúúni naachí
cunaⁿa yā, Jesús caⁿa yā chí
yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chí nguée cu-
uví yā mar 'áámá 'iin'yāⁿ yeⁿe
chí n'diichí yā ndíí taachi
Saⁿā chí Daiya Ndyuūs ndu-
uchí yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

10 Tuu'mi ní discípulos nti-
inguunéeⁿ yā Jesús ní caⁿa
yā: ¿Dε'ε cúúví chí ngaⁿa mae-
stros yeⁿe ley chí canée chí
profeta Elías miiⁿ ndaa sa
vmnaaⁿ?

11 Jesús miiⁿ nán'guεεcútaⁿa
yā ní caⁿa yā chí yā
discípulos: Cuaacu níinyúⁿ
profeta Elías miiⁿ ndaa
sá ymnááⁿ vmnaaⁿ ní 'cu-
undiyāⁿ sa tanducuéⁿē.

12 Naati 'úú ní ngaⁿā ngii
ndís'tī chí profeta Elías miiⁿ
ní 'āā ndaa yā. Ní 'iin'yāⁿ
s'uuⁿ nguée tuumicadínuuⁿ
yā yeⁿe yā du'u chí Elías miiⁿ
naati diiⁿ yā ndúúcu Elías
miiⁿ tan'dúúca chí neⁿe yā
ní n'geenu sá ngii. 'Tiicá
ntúū Saⁿā chí Daiyá Ndyuūs
'cueenu sá cuuvi yeⁿe 'iin'yāⁿ
s'uuⁿ.

13 Tuu'mi ní discípulos
tuumicadínuuⁿ yā chí Jesús
ngaⁿa yā ngii yā discípulos
yeⁿe Juan chí chεεdínuūⁿnī.

*Jesús idiíⁿ yā chí nduūvā
yeⁿe 'áámá saⁿā 'díí chí ndii*

sa ataques

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Taachí ndaá Jesús ndúúcu discípulos yeⁿe yā naachi snéé n'deeé n'dái 'iín'yāⁿ, tuu'mi ní ndaá 'áámá saⁿ'ā nanááⁿ Jesús ní chiin-tii'ya sá ní caⁿ'a sá: 15 Señor, nnéé ya'ai 'iínú nī daiyá ti sta'a ataques daiyá ní neené n'geenu sá ngii. Néené n'deeé cuūvi in'dáa nuūⁿ sa na yaⁿ'ā ní 'āā neené n'deēé cuūví chí in'dáa nuūⁿ sa nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ. 16 Ní 'āā chi nguú saⁿ'ā nanááⁿ discípulos yeⁿe nī naati nguée ngii diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿe sa.

17 Jesús nan'guεεcútaⁿa yā ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Ndís'tiī 'iín'yāⁿ chí nguεε i'téenu nī ndíi nguée ndúú idiiⁿ n'daacá nī. ¿'Áá 'naaⁿ tiempo cánée chí cuneé ndúúcu nī? ¿'Áá 'naaⁿ cuchεé ndúúcu ndís'tiī? Candεε nī 'muuⁿ saⁿ'ā 'dííⁿ.

18 Jesús miiⁿ yaa'vi neen yā espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ ní espíritu miiⁿ nan'dáa yeⁿe saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní tuu'mí nūuⁿ ndúuvā yeⁿe sa.

19 Tuu'mi ní discípulos ní ndaa yā nanááⁿ Jesús na 'áámá lado naachi nguée snéé 'iín'yāⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: ¿De'ē cúúví chí nús'uū nguée chí tun'dáa 'nū espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ yeⁿe saⁿ'ā 'díí?

20 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā discípulos: Nguée ch'εεte vaadi i'téenu yeⁿe nī. Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí nduuti chí véé vaadi i'téenu yeⁿe nī ní

tan'dúúca 'áámá duuti yeⁿe yíivē ntíi'yaá chí 'líiⁿ ca cuuvi nī yíicū 'cúu: Yíicū, cuvii ndii 'muuⁿ ní cuén'é ndíi taama lugar. Ní yíicū ní caⁿ'ā. Tanducuén'e cuuvi diiⁿ nī nduuti chí cuaacu chí i'téenu nī. 21 Naati tanducuén'e espíritus yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ chí 'túúca nguée nan'daá yeⁿe 'iín'yāⁿ chí 'tiicá nūuⁿ caati dámaāⁿ ndúúcu chí ngaⁿ'angua'a yā ndúúcu chí nguεε 'āā ca'diiⁿnúⁿ yā nguuvi chí ngaⁿ'angua'a yā.

Jesús caⁿ'a ntuún yā táámá yeⁿe chí 'cuūvi yā

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Taachi 'iín'yāⁿ s'eeⁿ snée yā na yáⁿ'āa Galilea Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos yeⁿe yā: Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs ní 'iín'yāⁿ canée chí ca'a yā saⁿ'ā na tá'ā 'iín'yāⁿ. 23 Ní 'iín'yāⁿ 'caan'nun yā saⁿ'ā miiⁿ naati saⁿ'a miiⁿ ndii chíiⁿ ndii 'iínú nguuvi nduuchi sa yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. Discípulos ní s'neen ndaachi yíinú yā.

Yeⁿe chí nadíí'vε yā yeⁿe yáacū templo

24 Taachí ndaa Jesús ndúúcu discípulos yeⁿe yā na yááⁿ Capernaum, 'iín'yāⁿ s'eeⁿ chí indaaca tuumī yeⁿe yaacū templo ní ndaá yā nanááⁿ Pedro miiⁿ. Ní caⁿ'a yā chí yā saⁿ'ā: ¿'Áá nguée nadíí'vε maestro yeⁿe nī tuumī chí cáavā yeⁿe yaacū templo?

25 Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa chí 'tíicā va. Taachí sndaá yā va'ai yeⁿe sa Jesús miiⁿ caⁿ'a yā ndúúcu Pedro: ¿Táacā chí ngii yeⁿe di, díi Simón Pedro? ¿Du'ú nadíí'vε impuestos yeⁿe

yán'āa nanáán reyes ye'n'ē in'yee'ndí 'cūū? ¿'Áá daiya 'i'in'yān ye'n'e yán'āa naachi rey nga'n'a ntii'nyún yā nadí'vε sa o 'i'in'yān chi cuchii táámá lado?

²⁶ Pedro mii'n nan'guεεcúta'n'a sa ní ca'n'a sa chii sa Jesús: 'i'in'yān chi chiica táámá lado nadí'vε yā. Jesús ca'n'a yā chii yā Pedro: Daiya 'i'in'yān ye'n'e yán'āa naachi rey nga'n'a ntii'nyún yā mii'n ní nguée canée chí nadí'vε sa. ²⁷ Nguée ne'n'e yú chi nduuví taan yā. Maa'n ní cue'n'e di ná nuū'nīn'yá'n'ā ní ca'nuu di 'áámá gancho ye'n'ē 'yaacā nguaa'n nuū'nīn'. 'Yaācā chí ndaācā di vmnáán vmnaa'n cutá'a di ní nn'guaa'n di cheendí tī. Míi'n ní ndaācā di 'aama tuūmī. Ndúúcū tuūmī mii'n ní ca'n'a di cá'ā di ye'n'ē 'úú ndúúcū ye'n'e maa'n di chí nadí'vε yú ye'n'e yaācū templo.

18

¿Du'u 'i'in'yān chi ch'εεε ca yā?

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Nguuvi míi'n discípulos ye'n'e Jesús ndaá yā nanáán yā ní ca'n'a yā chii yā Jesús: N'dií Jesús, ¿du'u cá chi ch'εεε cá naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu'n yā na va'ai chεεti nguuvi?

² Jesús 'cai yā 'áámá sa'n'ā 'lín ní ch'ííndi yā sa'n'ā 'lín náávta'n'a ye'n'e discípulos. ³ Ní ca'n'a yā: Cuaacu ní'nyún nga'n'á ngii ndís'tiī. Ndúúti chí ndís'tiī nguée dií'n nī tan'dúúcā 'áámá sa'n'ā 'lín nguée cuuvi

ndaa nī naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyún yā na va'ai chεεti nguuvi. ⁴ 'Tíicā 'āā du'ú nūu'n 'i'in'yān chi ndiicūn maán yā tan'dúúcā sa'n'a 'lín 'cūū, 'i'in'yān 'cūū chi ch'εεε ca yā naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyún yā na va'ai chεεti nguuvi. ⁵ 'Āā du'ú nūu'n 'i'in'yān chi 'cuaán yā 'áámá sa'n'ā 'lín ndúúcū chi duuchí, tuu'mi ní 'cuaán yā 'úú.

Dendu'ū chi idiī'n chí 'i'in'yān dinuu'ndi yā

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ Ní ca'n'a Jesús: 'Āā du'ú nūu'n 'i'in'yān chi diín yā chí 'áámá chεε chí n'gaiyāā chí i'téenu yā 'úú dinuu'ndi yā n'daācā ca cáāvā 'i'in'yān mii'n chí 'i'in'yān s'een cāchiichí yā 'áámá tuūu yúúdu chí ínguú 'i'in'yān na daandú yā ní canuún yā 'i'in'yān mii'n naachi yāanūu'n ye'n'e nuū'nīn'yá'n'ā ní 'i'in'yān mii'n cun'dáá nuún yā. ⁷ De'ε chúúcā ndaachií ye'n'e 'i'in'yān ye'n'e in'yee'ndí 'cūū cáāvā dendu'ū chí 'túúcā chí diín chí cuuvá yā na nuu'ndi.

'Āā vée nūu'n cosas chí 'tíicā naati de'ε chúúcā ndaachií ye'n'e 'i'in'yān chí diín yā chí táámá 'i'in'yān cuuva yā na nuu'ndi.

⁸ Ní nduuti chí ta'a di o ca'a di idiī'n chí dinuu'ndi nī, 'caacá nī ta'a di o ca'a di ní diví di. N'dáacā ca chí ndaa di ló'ō ta'a di o ló'ō ca'a di na vida cue'n'e daā'ma'n ní nguée chí ca'n'a di ndúúcū 'uūvi ta'a di o nduu 'uūvi ca'a di na in-fierno naachí nguuchi ya'n'ā chí 'áámá cūnee. ⁹ Nduuti chí nduutināa'n di idiī'n chí id-inuu'ndi di, tun'dáa di ní diví

di. N'daācā ca chí cunee di ndúúcu 'áámá nduutináaⁿ di nguéeⁿ ti chí cunee di ndúúcu nduu 'uūvi nduutináaⁿ di ní caⁿ'a di ná nguuchi yaⁿ'ā chí 'áámá cānee cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

'Áámá ejemplo yeⁿ'e 'iiti cuūchī chi nindái
(Lc. 15.3-7)

¹⁰ Ní caⁿ'a Jesús: Tandii ra diiⁿ nī ndúúcu mar 'áámá da'caiyāa n'gaiyāa ní diiⁿ nī chi cuuvi dinuuⁿndi nī. Nguéeⁿ cunncāa diiⁿ nī yeⁿ'ē ti 'úú ngaⁿ'á ngii ndis'tiī chí ángeles yeⁿ'ē da'caiyāa snée yā ná va'ai cheeti nguuvī nanáaⁿ Chiidá ni Inaaⁿ yā cucáāvā da'caiyāa. ¹¹ Ti Saⁿ'ā Daiyá Ndyuūs miiⁿ ní ndaa sa chí nadinguáⁿ'ai sa chíiⁿ chí nindái.

¹² ¿De'ē inadiciadiinuunⁿ ndís'tiī? Nduuti chí 'áámá saⁿ'ā véé 'áámá ciento 'iiti cuūchī yeⁿ'ē sa ní cuuvi ndái 'áámá ti ¿'áá nguéeⁿ cū'neeⁿ sa 'iiti chí cuūⁿ ngeecú ndítiiⁿ'yuⁿ cuúⁿ ti ní caⁿ'a sa cuáaⁿ yīlcū miiⁿ ní cun'nuuⁿ sa 'áámá 'iiti chí nindái miiⁿ. ¹³ Ndúúti chí ndaācā sa 'iiti, cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī ti yeenú taavi sa cáāvā 'iiti chí nindai nguéeⁿ ti ndu'ū chí cuūⁿ ngeecú ndítiiⁿ'yuⁿ cuúⁿ ti chí nguéeⁿ chí nindái ti. ¹⁴ 'Tíicā Chiidá yú chí canée yā ná va'ai cheeti nguuvī nguéeⁿ neⁿ'e yā chí mar 'áámá chí n'gaiyāa s'ūuⁿ cuuvi ndái.

'Tiⁿ'yāⁿ canee chí nadich'εεcú yā yeⁿ'ē vi'i
(Lc. 17.3)

¹⁵ 'Tiicá ntúūⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Ndúúti chí 'diiⁿ di diiⁿ sa chí nguéeⁿ n'daācā

ndúúcu di, cueⁿ'e di ní ndee di ndúúcu sa nguaaⁿ maáⁿ nī yeⁿ'e chí nguεε n'daācā chí diiⁿ sa. Nduuti chí cu'neeⁿ veeⁿ sa yeⁿ'e di, 'āā nan'dāā n'dai di ndúúcu 'diiⁿ di. ¹⁶ Naati nduuti chí nguéeⁿ cu'neeⁿ veeⁿ sa yeⁿ'e di 'cuai di ná 'uūvi o 'iīnu 'iīⁿ'yāⁿ. Ní chíi yā na 'uūvi yā o na 'iīnu yā chí 'caandiveeⁿ yā tanducuén^{'ē} chí caaⁿ'maⁿ di ní véé testigos yeⁿ'é di tan'dúúca chí canée nguūⁿ na ley. ¹⁷ Ndúúti chí 'diiⁿ di nguéeⁿ cu'nēeⁿ veeⁿ sa yeⁿ'é yā ndúúcu yeⁿ'e di cúúví dí 'iīⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē 'iīⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs. Ndúúti chí 'diiⁿ di miiⁿ nguéeⁿ cu'nēeⁿ veeⁿ sa yeⁿ'é 'iīⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs, cu'neeⁿ di 'diiⁿ di tan'dúúca 'áámá 'iīⁿ'yāⁿ ndiica yáⁿ'ái chí nguéeⁿ yeⁿ'ē ndaata yeⁿ'e di o tan'dúúca chí 'aama saⁿ'ā chí inn'guεε sa yeⁿ'ē yāⁿ'āa.

¹⁸ Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Tanducuén^{'ē} chí nguéeⁿ 'cuaaⁿ nī chí 'iīⁿ'yāⁿ diiⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū Ndyuūs chí canée ná va'ai cheeti nguuvī nguéeⁿ 'cuaaⁿ ntuúⁿ yā. Tanducuén^{'ē} chí 'cuáaⁿ nī chí 'iīⁿ'yāⁿ diiⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū Ndyuūs chí canée ná va'ai cheeti nguuvī 'cuaaⁿ ntuúⁿ yā.

¹⁹ Taama vmnéⁿ'ēe ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Nduuti chí ná 'uūvi ndís'tiī nduuvidaamá nī ná yāⁿ'āa 'cūū yeⁿ'e 'āā de'ē nūuⁿ chí caacá nī yeⁿ'ē Chiidá chí canée yā na va'ai cheeti nguuvī, Chiidá téé yā ndís'tiī. ²⁰ Tiī naachí snée

'uūví o 'iīnu 'iīn'yān chi nduu-vidaama yā cucáāvā chi du-uchí, miiⁿ caneé nduucú yā.

21 Tuu'mi ní ndaā Pedro miiⁿ nanáán Jesús ní caⁿ'a yā chii yā 'iīn'yān: N'díí Señor, ¿'áá n'deēe cuūví caneé chí nádich'ēēcú yeⁿ'ē 'diīnú chi nguée n'daācā idiīⁿ sa nduucú? ¿'Áá ndēēchē cuūví?

22 Jesús caⁿ'a yā chii yā Pedro: Nguée ngaⁿ'á ngíí dii chi ndēēchē cuuvi tiī 'iīnū ngēecū ndiichi veces chi ndēēchē ngaⁿ'á ngíí dii.

Ndúú 'uūví 'iīn'yān chí sn'diicu yā

23 Ní caⁿ'a Jesús: 'Tíicā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ná va'ai cheēti nguuví ní tan'dúúcā 'áámá rey chí neⁿ'e yā tun'dáa yā cuenta ndúúcū mozos yeⁿ'é yā. 24 Taachí neⁿ'e yā tuca'a yā tun'daa yā cuenta, candēē yā 'áámá mozo yeⁿ'é rey nanáán yā chí can'diicū sa n'deeē n'dái mil tuūmī. 25 Mozo miiⁿ ní nguée cuuvi diiⁿ sá nadíí'vē sa. Tuu'mi ní rey chí 'iiví sa caⁿ'a yā chii yā táámá mozo miiⁿ chí n'diicui sa mozo ndúúcū n'daataā yeⁿ'ē sa ndúúcū daiya sa ndúúcū tanducuén^{'ē} chí vée yeⁿ'ē sa ní nadíí'vē mozo miiⁿ chí can'diicū sa yeⁿ'é yā. 26 Tuu'mi ní mozo miiⁿ candiitin'díí sa nanáán 'iiví sa ní di'cuítu sa 'iīn'yān ní caⁿ'a sa chii sa 'iīn'yān: N'díí Señor, cunee ngíínú nī 'áámá tiempo ní 'úú ní nadíí'vē tanducuén^{'ē} yeⁿ'é nī. 27 'Iiví sa miiⁿ ní nnee ya'ai 'iīnu yā saⁿ'ā ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Cunan^{'ā} di

ní 'āā ntée cun'diicū di yeⁿ'é. 28 Sán'a 'cūū cuínaⁿ'a sa ní nan'daā sa ní ndaācā sa mozo chí daama idiīⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū sa. Táámá mozo miiⁿ can'diicū ntúūⁿ sa 'aama ciento tuūmī yeⁿ'ē sa. Ní mozo miiⁿ chita'ā sa daandu sán'ā miiⁿ ní tucá'a sa chí sa yaācū sa ní caⁿ'a sa: Nadíí'vē di chí can'diicū di. 29 Tuu'mi ní mozo miiⁿ candiitin'díí sa nanáán sa ní caⁿ'a sa chí sa: Cunee ngíínú dí 'tée ní nadíí'vē yeⁿ'ē di. 30 Naati saⁿ'ā miiⁿ nguée 'cuūⁿ sa. Cheⁿ'e sa chiica sa nuūⁿndī yeⁿ'e mozo miiⁿ ndúúcū sa ní s'nuún yā mozo vácūū ndíí nadíí'vē sa chí cán'diicū sa. 31 Tanán'ā mozos ndúúcū sa n'diichi yā chí chí ní s'neeⁿ ndaachi yíínú yā. Ní cheⁿ'e yā nanáán 'iiví yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iiví yā tanducuén^{'ē} chí chí. 32 Tuu'mi ní 'iiví mozos 'cai yā mozo 'cūū chí ndaa sa nanáán yā. Ní caⁿ'a yā chí yā mozo miiⁿ: Dii mozo, nguée n'daācā di. Tanducuén^{'ē} chí can'diicū di yeⁿ'é 'āā chí di chí 'āā ntée nadíí'vē di tí di'cuítu di 'úú. 33 ¿'Áá nguée nnee ya'āi 'iīnu di mozo ndúúcū di tan'dúúcā chí 'úú nnee ya'āi 'iīnú di? 34 Tuu'mi ní nduuví taán 'iiví sa ní chiicá yā nuūⁿndī yeⁿ'ē sa. Ní cuen^{'e} sa vácūū chí ch'en^{'é} yā saⁿ'ā ní miiⁿ canee sa ndii nadíí'vē sa tanducuén^{'ē} chí can'diicū sa yeⁿ'e yā.

35 'Tiicá ntúūⁿ Chiidá chí caneé na va'ai cheēti ngu-uví 'tíicā diīⁿ yā ndúúcū ndís'tiī nduuti chí ndís'tiī ní nguée nadich'ēēcū nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'e nī yeⁿ'e 'áámá 'áámá 'díínu nī yeⁿ'e

chi nguée n'daācā ndiīn yā ndúúcu nī.

19

Jesús ngi'cueen yā yen'e chi t'εεchi vi'i 'iīn'yān

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Taachi Jesús ch'íinú ca'n'a yā ndúúdu 'cūū chiicá yā na yán'āa Galilea ní cue'n'e yan'ai cá yā na yán'āa yen'e Judea chi táamá lado yen'e yíicú Jordán. ² Nééné 'yaa'n 'iīn'yān cue'n'é yā n'daa yā Jesús mii'n ní Jesús diīn yā chi nduūvā yen'e 'iīn'yān s'een chi ngiītā.

³ Tuu'mi ní 'iīn'yān fariseos ndaá yā nanáán Jesús mii'n ti ne'n'é yā chi n'diichíneen yā Jesús mii'n. Ní nga'n'a yā ngiī yā 'iīn'yān: N'diī Jesús, ¿'áá canée ná ley chí sa'n'ā ní cu'neen sa n'daataá yen'e sa chi nguée ch'εεte dε'ε chi ndiīn tá?

⁴ Jesús mii'n nan'guεεcúta'n'a yā ní ca'n'a yā chii yā 'iīn'yān s'een: ¿'Áá nguée n'geen nī naachi canée nguūn na libro yen'é Ndyuūs naachi nga'n'ā chi Ndyuūs din'dái yā taanduvée cosas ndiī cuáán vmnaa'n ní din'dái yā sa'n'ā ndúúcu n'daataá? ⁵ Ní ca'n'a yā: Chíín chí sa'n'ā cu'neen sá chíida sa ndúúcu chεecu sá ní ndúúvidaama sa ndúúcu n'daataá yen'e sa ní nduu 'uuví yā ní nduūvī 'aama yā nduucū vi'ī. ⁶ Tuu'mi ní 'āā ntée 'uuví ngiī yā tí 'āā 'aama núún yā. Chíín chí Ndyuūs nádaama yā, 'iīn'yān nguεε cánée chí idiví yā.

⁷ 'Iīn'yān fariseos ca'n'a yā chii yā Jesús: ¿Dε'ε cáávā chí Moisés ca'n'a ntiīnyu'n sa chí

ca'á yā carta chí i'tεεchi vi'i yā ní cu'neén yā n'daataá yen'e yā?

⁸ Jesús ca'n'a yā chii yā 'iīn'yān fariseos: Moisés mii'n ní 'cuūn sa chí s'neen sa'n'ā n'daataá yen'e sa cucáávā chí staava yen'e sa ní nééné chεεchi. Naati cuáán vmnaa'n naachi chí nga'a, nguεε 'tíicā chii. ⁹ 'Úú ní nga'n'á ngiī ndís'tiī chí 'āā du'ú nūūn sa'n'ā chí cu'neen sa n'daataá yen'e sa ndúúti chí nguée cáávā chí cue'n'e tá ndúúcu taama sa'n'ā ní sa'n'ā mii'n cunee sa ndúúcu taama tá, véé nuū'ndi yen'e sa. Sán'ā chí 'caandavaacu sa ndúúcu n'daataá chí s'neen tá isa'n'ā yen'e tá, véé ntúūn nuu'ndi yen'e sa chí adulterio.

¹⁰ Tuu'mi discípulos yen'e Jesús ní ca'n'a yā chii yā Jesús: Ndúúti chí sa'n'ā mii'n cú'neen sa n'daataá yen'e sa tuu'mi ní n'daācā ca chí nguée 'caandavaacu sa.

¹¹ Tuu'mi ní Jesús mii'n ca'n'a yā chii yā discípulos: Nguée nducyaaca 'iīn'yān cuuvi deenu yā chuū naati 'āā dámaān 'iīn'yān chí Ndyuūs nca'a yā chuū. ¹² Véé 'yaa'n razones chí nguée 'caandavaacu sa'n'ā. Véé sa'n'a chí ndiī taachi n'giindiyáa sa yen'e chεecu sa 'āā nguée cuuvi 'caandavaacu sa. Ní véé ntúūn sa'n'ā eunucos chí 'iīn'yān idiīn yā chí nguée cuuvi 'caandavaacu sa. Véé ntúūn sa'n'ā chí maa'n sa nguée nen'e sa 'caandavaacu sa cáávā chí diīn sa ntiīnyu'n yen'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntiīnyu'n yā. Nduuti chí 'iīn'yān cuuvi

ca'cueen yā nduudú 'cūū
tuu'mi ní 'āā deenú yā.

Jesús idi'viicú yā dá'caiyāa
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-
17)

13 Tuu'mi ní ndaa 'iinyān
chi ndee yā da'caiyāa nanáán
Jesús. Ní 'iicú Jesús miiñ
cun'du'ú yā ta'a yā vm-
náán yen'e da'caiyāa s'een ní
ca'angua'á yā yen'e dá'caiyāa.
Discípulos yaa'vi néen yā
'iinyān chí índaa ndúúcū
dá'caiyāa. 14 Jesús miiñ ní
ca'n'a yā chii yā discípulos:
'Cuaán nī chí chiī da'caiyāa
nanaán. Nguée caaca taañ nī
yen'e da'caiyāa s'tiñ ti naachí
Ndyuūs chí canée na va'ai
cheeti nguuví nga'n'a ntiinyún
yā ní yen'e da'caiyāa s'tiñ.
'Tiica chí.

15 Ch'iinu chin'du'ū ta'á yā
vmnaañ yen'e da'caiyāa s'een
ní chiicá yā lugar miiñ.

*Sa'n'a 'diiñ chí 'cuiica ní in-
deē sa ndúúcū Jesús*
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-
30)

16 Tuu'mi ní ndaa 'áámá
sa'n'a 'diiñ nanáán Jesús miiñ
ní ca'n'a sa chí sa Jesús: N'diī
maestro chí n'dai, ¿de'e chí
n'dáacā chí cuuví diiñ ní cuuví
ndaacā vida cueñ'e daa'mañ
chí cuuví yen'é?

17 Jesús ca'n'a yā chí yā
sa'n'a 'diiñ miiñ: ¿De'e cúuví
chí nga'n'a di chí n'dai 'úú?
Mar 'áámá 'iinyān nguée n'dai
yā ti dámaañ Ndyuūs. Naati
ndúúti chí nen'e di cundaā di
na va'ai cheeti nguuví naachí
Ndyuūs nga'n'a ntiinyuñ yā,
idiiñ di tan'dúúcā chí nga'n'a
mandamientos.

18 Sa'n'a 'diiñ miiñ ní ca'n'a
sa: ¿Cheé chíiñ? Jesús
ca'n'a yā: Nguée 'caañ'nūñ
di. Nguée ca'n'a di ndúúcū
'aama n'daatáa chí nguée
yen'e di. Nguée diduucú di.
Nguée caa'mañ di nduudu
yaadi yen'é mar 'áámá 'iinyān.
19 Dinén'e di cheecu di ndúúcū
chiida di. Dinén'e di 'iinyān na
niiñnuún vaacú di tan'dúúcā
chí nen'e di mañ di.

20 Sa'n'a 'diiñ miiñ ní ca'n'a
sa: Tanducuén'e chuū 'āā idiiñ
ndii taachi sa'n'a 'liiñ 'úú. ¿De'e
cá indai yen'é?

21 Jesús ca'n'a yā chí yā
sa'n'a: Ndúúti chí nen'e di chí
cúuví n'dai ca di tuu'mi ní
cueñ'e di ní n'diicui di tan-
ducucúen'e chí véé yen'e di ní
ca'a di 'iinyān chí nguée yen'e
yā. Tuu'mi ní ndaācā chí véé
vaadi 'cuiica yen'e ná va'ai
cheeti nguuví chí cuuví yen'e
di. Ní cuchí di ní ca'n'a di
nduucú.

22 Taachi sa'n'a 'diiñ miiñ
ch'iindiveeñ sa chuū, cunáñ'a
sa ní s'neen ndaachi yiinú sa
ti neené 'cuiica sa.

23 Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā
chii yā discípulos yen'e yā:
Cuaacu níinyuñ nga'n'a ngii
ndís'ti chí ngiñ'ti chí cundaā
'áámá sa'n'a 'cuiica naachí
Ndyuūs nga'n'a ntiinyuñ yā na
va'ai cheeti nguuví. 24 Táámá
cosa nga'n'a ngii ndís'ti chí
'ááma iti camello chí cheete
ca nguée ti 'yuudūu 'tiicá ti,
nguée ngiñ'ti ca chí cho'ó ti na
nduutináañ 'iini chí cheendi
va'ai 'liiñ nguée ti 'áámá 'iinyān
'cuiica cu'téenu yā Ndyuūs
ní cundaā yā naachí Ndyuūs
nga'n'a ntiinyuñ yā na va'ai
cheeti nguuví.

25 Taachí ch'iindiveén discipulos ye'n'é yā chuū, néené nadicádíinuū yā ní ca'n'a yā nguáán maa'n yā: ¿Du'u cuuví nanguan'āi?

26 Jesús ch'íinu yā discipulos ní ca'n'a yā: Sa'n'a ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū ní nguéé cuuví dii'n sa chuū naati Ndyuūs cuuví dii'n yā tanducuén'ē.

27 Tuu'mi ní Pedro mii'n ní nan'guεcúta'n'a sa ní ca'n'a sa chii sa Jesús: N'diī Señor, cuin'diichí nī. Nús'ūū ní sn'née'n 'nū tanducuén'ē chi véé ye'n'é 'nū ní cuchii 'nū ndúúcū n'diī. ¿De'é ndaācā ye'n'é 'nū?

28 Jesús ca'n'a yā chii yā discipulos: Cuaacu níi'nyú'n, nga'n'á ngí ndís'tiī, chi tiempo chí cuchii taachí nducuén'ē nduuví ngai ní Sa'n'a chi Daiyá Dendyuūs 'cuūndī sa na trono ye'n'é sa ndúúcū deεve ch'εεte ye'n'e maa'n sa ní 'cuai sa ndís'tiī chi cuen'e nī ndúúcu sa. Ní ndís'tiī ní 'cuεté nī na ndiichuuví tronos ní dii'n nī juzgar ndu'u ndiichúúví ndaata ye'n'e 'i'in'yā'n Israel chi judíos yā. 29 'Āā du'ú nūu'n chi cu'nee'n ná vaacu yā o 'dii'nu yā o ví'i yā o chiidá yā o cheεcú yā o n'daataá ye'n'e yā o daiya yā o yán'āa ye'n'e yā cáāvā chi duuchí, 'i'in'yā'n mii'n ndaāca cá yā táámá ciento más cá. Ní Ndyuūs ca'á yā 'i'in'yā'n mii'n vida cuen'e daān'ma'n ye'n'e yā ná va'ai cheeti nguuvi. 30 Néené 'yaa'n 'i'in'yā'n chi maa'n snée yā cuáán chi vmnaa'n ní 'i'in'yā'n s'ee'n 'cuεtinée yā cuaa'n chi cuayiivi ní néené 'yaa'n 'i'in'yā'n chi maa'n snée yā

cuaa'n chi cuayiivi ní 'i'in'yā'n s'ee'n 'cuεtinée yā cuaa'n chi vmnaa'n.

20

Ejemplo ye'n'e 'i'in'yā'n chi dii'n yā ntii'nyu'n

1 Ca'n'a Jesús: Naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā ye'n'e na va'ai cheeti nguuvi ní tan'dúúcā 'áámá dueño chi véé yán'āa ye'n'e yā. Dueño mii'n ní can'dáa yā cuaa'n ná nguεtiyaa'n chí in'nuu'n yā mozos chi dii'n ntii'nyu'n naachi véé díi'yú uvas ye'n'é yā. 2 Ní indeé yā ndúúcū mozos taaca chi nadíi've yā mozos. Ní ca'n'a yā chi ca'a yā 'aama caadi plata nguuvi mii'n ní dicho'ó yā mozos mii'n chi dii'n sa ntii'nyu'n naachi véé díi'yú uvas ye'n'é yā. 3 Dueño mii'n can'dáa yā na vaacu yā taandúú cuáán náá'n n'gεcú nuu'u nguεtiyaa'n ní cuén'e yā cuaa'n nii'veē ní n'diichi yā ta n'duuvi sán'ā chi snée sa chi nguéé ndaācā ntii'nyu'n ye'n'e sa. 4 Ní ca'n'a yā chii yā sa'n'a s'ee'n: Ndís'tiī, cuén'e nī dii'n nī ntii'nyu'n ye'n'é naachi véé díi'yú uvas ye'n'é. 'Úú ní nadíi've ndís'tiī tan'dúúcā chí tuumicadiinúú'n chí n'daācā. Sa'n'a s'ee'n ní cuen'e sa dii'n sa ntii'nyú'n mii'n. 5 Ní can'dáa ntuu'n yā taandúú cuáán naa'n ingyán'ā. 'Tiicá ntúū'n cun'daa yā táánduu cuaa'n náá'n n'gεcú 'íinú chiīnū, 'tiicá ntúū'n dii'n yā n'nuú'n yā mozos chi dii'n sa ntii'nyu'n. 6 Ní taandúú n'gεcu ju'n'u chiīnū cuen'e ntúū'n yā ní ndaācā

yā taanduu 'uuvi sa'n'ā chi nguée'ē īndaācā ntiinnyuⁿ ye'n'e sā. Ní ca'n'a yā chii yā sa'n'ā s'eeⁿ: ¿De'ē cúúví chí ndís'tiī snée nī 'muuⁿ ní núú'mánⁿ nguuví chi nguée'ē ntiinnyuⁿ chi idiīⁿ nī? ⁷ Sa'n'ā s'eeⁿ ca'n'a sa: Tī mar 'áámá 'iīn'yāⁿ nguée'ē tee yā ntiinnyuⁿ ye'n'e 'nū. Dueño miiⁿ ca'n'a yā chii yā sa'n'ā s'eeⁿ: Ndís'tiī, cuen'é nī diīⁿ nī ntiinnyuⁿ naachi véé díí'yú uvas ye'n'é ní nadii'vé ndís'tiī tan'dúúccā chi ituumicádiīnūúⁿ chi n'daācā. ⁸ Taachí cuen'e yā 'yá'n'āa, dueño miiⁿ naachí véé díí'yú uvas miiⁿ ca'n'a yā chii yā sa'n'a chi nga'n'a ntiinnyuⁿ sa ye'n'e mozos: 'Cuai dí mozos ní nadii'vé di mozos chi ndaa sa cuayiivi. 'Cuiinu maaⁿ ní nadii'vé di mozos chi ndaa sā cuayiivi. 'Cuiinu maaⁿ ní nadii'vé di mozos chi ndaa sā cuayiivi 't'ee 'téé. 'Cuiinu maaⁿ ní nadii'vé di mozos chi ndaa sā vmnaaⁿ. ⁹ Ndaa mozos chi che'n'e sā na ntiinnyuⁿ miiⁿ taanduu na n'geecú ju'n'u chiīnū ní nadii'vé sa mozos. 'Áámá 'áámá sā ndaāca sā 'áámá caadi plata ye'n'é sā. ¹⁰ Taachí ndaa mozos chi che'n'e sā vmnaaⁿ ná ntiinnyuⁿ miiⁿ, nadacádiīnuuⁿ sā n'deēe cá tuūmī ndaāca sā. Mozos ntúūⁿ ndaāca sā 'áámá caadi tuūmī ye'n'e sā. ¹¹ Taachí nadii'vé sā mozos ní neen'e n'dee ca'n'a mozos ye'n'e dueño ye'n'e naachi véé díí'yú uvas miiⁿ. ¹² Mozos ní ca'n'a sa: Sá'n'a s'tiī tī 'āā 'ai chiīnū ndaā sa ní 'áámá hora nūūⁿ diīⁿ sa ntiinnyuⁿ ní dáámá nūūⁿ nadii'vé nī sá'n'a s'tiī ndúúccū nūs'uū. Nūs'uū ní diīⁿ 'nū ntiinnyuⁿ ní ch'etiné

'nū na 'yá'n'ā. ¹³ Dueño miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ 'á yā ní ca'n'a yā chii yā 'áámá chεε mozos: Ndís'tiī sa'n'ā chí n'dai nduucú, nguée'ē nduuví taaⁿ di nduucú. Nguée'ē cunnccā idiīⁿ nduucú ndís'tiī. ¿'Áá nguée'ē ndeé ndúúccū nī chí nadii'vé ndís'tiī 'áámá caadi plata ní 'āā canée yiīnú nī? ¹⁴ Cuta'á nī chí tunéénⁿ ndis'tiī ní cunaⁿ 'a nī. 'Úú ní nadicádiīnūúⁿ chí nadii'vé mozos chí ndaā sa cuayiivi tan'dúúccā chí nadii'vé ndís'tiī. ¹⁵ ¿'Áá nguée'ē cuuvi diīⁿ 'úú tan'dúúccā chi ne'n'é ndúúccū tuūmī ye'n'é? ¿'Áá ngíi nguee nī ti 'úú ní n'dai? ¹⁶ 'Túúccā 'iīn'yāⁿ chí snée cuáánⁿ vmnáánⁿ 'cuεεtinée yā ndii cuaaⁿ cuayiivi. 'Iīn'yāⁿ chí snée cuayiivi ní 'cuεεtinée yā cuáaⁿ vmnaaⁿ ti nééné 'yaaⁿ n'deéé 'iīn'yāⁿ chí 'cai Ndyuūs naati duu'vīi 'iīn'yāⁿ chí ndεεve Ndyuūs.

Jesús nga'n'a ntuuⁿ yā ye'n'e chí 'cuūvi yā

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jesús cucheε yā na yāāⁿ Jerusalén ní cuen'é yā ndúúccū ndu'ū ndiichúúví discípulos ye'n'é yā 'áámá lado. Ní Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos taachi ngiicá yā: ¹⁸ Ndís'tiī ní maaⁿ ní cucheε yú na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ. 'Úú chí Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ nca'á yā 'úú tá'āa chi-iduú n'geεté ndúúccū maestros chí ngi'cuaeⁿ ley. 'Iīn'yāⁿ s'eeⁿ ní diīⁿ yā condenar 'úú ní 'cuūví. ¹⁹ Ní nca'á yā 'úú ta'a 'iīn'yāⁿ chí nguée'ē ndaata ye'n'e 'iīn'yāⁿ Israel.

'Ii'nyān s'een ní 'cáá'nyu'neen yā 'úú ní 'cue'ne yā 'úú ní cu'nee'nga'á yā 'úú. Ní 'úú chí Sa'n'ā chi Daiya Ndyuūs mii'n nanduuchí ndiichi ndii 'íínú nguuví ye'n'ē nguaan tinán'ā.

Chí chεεcu Jacobo ndúúcū Juan chiica tá ye'n'ē 'áámá naa'n
(Mr. 10.35-45)

20 Tuu'mi ní ndaā n'daataá ye'n'e sa'n'ā Zebedeo nanáán Jesús mii'n ndúúcū daiya tá ní chiintii'ya tá nanáán Jesús mii'n ní dich'εεε tá 'yā ní chiica ta 'áámá favor. 21 Jesús ní ca'n'a yā: ¿DÉ'ε ne'n'ē di? Tá'n'ā mii'n ní ca'n'a tá: Taachí ndaa di naachí caa'n'ma'n ntii'nyu'n di, caa'n'ma'n ntii'nyu'n di chi ndúú 'uūví sa'n'ā daiyá 'cuεεε sa 'diituu dí, 'aama sa ní lado tá cuaacu di ní taama sa ní lado tá 'cuée di.

22 Tuu'mi ní Jesús nan'guεεcúta'n'a yā ní ca'n'a yā chii yā 'ii'nyān: Nguéé déenu nī dε'ē chi ngiica nī. ¿'Áá cuuvi dii'n nī chí cú'u nuún nī ye'n'e chí n'geen ye'n'e vaso chí ye'n'ē chí 'cueenú cuuvi? ¿'Áá cuuvi cuta'á nī maa'n ngεēdínuū'nī chí cuta'á? Juan ndúúcū Jacobo mii'n ní nga'n'a yā chí cuuvi dii'n yā. 23 Jesús mii'n ca'n'a yā chí yā 'ii'nyān s'een: Cuaacu ní'nyu'n canéé chí cu'ú nī ye'n'e vaso ye'n'ē ye'n'e chí 'cueenú cuuvi ní canéé chí cuta'á nī chí chεēdínuū'nī chí 'úú ita'á. Naati nguéé tunéén 'úú chí ca'á du'ū chí 'cuundi lado tá cuaácú o lado tá 'cuée. Lugar 'cūú ní Ndyuūs ca'á yā 'ii'nyān chí Ndyuūs 'cuundiyaán yā cáávā 'ii'nyān.

24 Taachí ndu'u ndííchí discípulos chí'indiveén yā chuū, nduuví taán yā ye'n'e nduu 'uūví discípulos chí daiya sa'n'ā Zebedeo. 25 Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā discípulos ní ca'n'a yā chí yā 'ii'nyān s'een: 'Āā deenu ndís'tī chí 'ii'nyān ye'n'e naciones chí nga'n'a ntii'nyu'n vεε poder ye'n'ē yā nguaan 'ii'nyān ye'n'e naciones ye'n'ē yā. Ní 'ii'nyān chí n'gεεε cá ye'n'ē naciones ní nga'n'a ntii'nyu'n yā ye'n'e tanán'a yā. 26 Naati nguéé 'tíicā cuuvi nguaan ndís'tī. Sa'n'ā chí ne'n'e sa cúúví ch'εεε sa nguaan ndís'tī canéé chí dichíí'vε sa ndís'tī. 27 Sa'n'ā chí ne'n'e sa cūnee cuaa'n vmnaa'n ca ye'n'e ndís'tī canéé chí dichíí'vε ca sa ndís'tī. 28 Naati Sa'n'ā chí Daiya Ndyuūs nguéé ndaā sa chí 'íín'yān dichíí'vε yā sa'n'ā ti maān sa dichíí'vε sa 'ii'nyān, ní chí ca'a sa vida ye'n'ē maa'n sa tan'dúúcā chí precio ye'n'ē nuu'ndi cáávā chí nadangua'n'ai yā 'yaa'n n'dái 'ii'nyān.

'Uūví chí ngueenáán nduūvā ye'n'ē sa
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

29 Taachí Jesús ndúúcū discípulos ye'n'ē yā can'daa yā ye'n'e yáán Jericó nééné 'yaa'n 'ii'nyān can'daa yā 'ii'nyān s'een. 30 'Uuvi sa'n'ā chí ngueenáán chí vεεε sa nii'nuún cyúúní taachí chí'indiveen sa chí Jesús cho'ó yā mii'n, 'cai yiicú sa ní ca'n'a sa: N'diī Señor, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu nī nús'uu.

³¹ Néené 'yaaⁿ 'iin'yāⁿ yaa'vi neeⁿ yā saⁿ'a s'eeⁿ chi cunēē 'diiⁿ cheendi sa naati saⁿ'a s'eeⁿ ní n'gaī yīcú cá sa: N'dii Señor, Daiya David, nnée ya'āi 'iinu nī nús'uu.

³² Jesús miiⁿ cheendii yā ní 'cai yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿De'ē neⁿ'é nī chi 'úú diiⁿ ndúúcu nī?

³³ Saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: N'dii Señor, diiⁿ nī chí snaaⁿ 'nū.

³⁴ Tuu'mi ní Jesús, Daiya David, nnée ya'ai 'iinu yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní tuu'ví yā nduutināaⁿ sa. Ní hora miiⁿ nūuⁿ nduutināaⁿ sa nnguaaⁿ ní chí snaaⁿ sa. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní cueⁿ'e sa ndúúcu Jesús.

21

Jesús sndaa yā na yāāⁿ Jerusalén tan'dúúca 'áamá rey (Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Taachi Jesús ndaa niiⁿnuuⁿ yā na yāāⁿ Jerusalén ní ndaa yā ná yīcú chi nguuvi Olivos chí yeⁿ'ē yāāⁿ 'lín chí nguuvi Betfagé, dichó'o yā na 'uūví discípulos yeⁿ'é yā. ² Ní caⁿ'a yā chii yā discípulos: Cueⁿ'e nī na yāāⁿ 'lín chí canée niiⁿnuuⁿ. Miiⁿ ní ndaaca nī 'áamá burra chí n'dēēchi chí tī ndúúcu daiya tī. Ndís'tiī ní n'daatī nī 'iiti ní candēē nī 'iiti 'muuⁿ. ³ Ní ndúúti chí 'áamá 'iin'yāⁿ yaa'vi yā ndís'tiī yeⁿ'e 'iiti miiⁿ, caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī 'iin'yāⁿ ti Señor yeⁿ'e yú neⁿ'e yā 'iiti miiⁿ. Ní 'iin'yāⁿ miiⁿ caama nadīcho'ó yā 'iiti.

⁴ Tanducuén'ē 'túúca chí nī 'iicu cuuvi cuaacu chí caⁿ'a profeta chí ndēē yā nduudu

yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ taachí dinguúⁿ yā chuú na libro yeⁿ'e Ndyuūs:

⁵ Cuuví nī 'iin'yāⁿ chí snée yā na yāāⁿ Sión 'tíicā. Cun'diichí nī, Rey yeⁿ'e nī cuchii yā nanáaⁿ nī. Rey miiⁿ ní ndiicuúⁿ yā ní canduú yā burra 'lín. Ní burra 'lín ní daiya 'iiti chí candée.

⁶ Discípulos cueⁿ'e yā ní diiⁿ yā tan'dúúca chí Jesús miiⁿ dichó'o yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. ⁷ Ní candēē yā burra miiⁿ ndúúcu daiyá tī. Ní sn'duú yā cotón yeⁿ'é yā vmnáaⁿ yeⁿ'e burra 'lín. Ní Jesús miiⁿ ní canduú yā 'iiti. ⁸ 'Ii'yāⁿ chí n'dēē n'dái n'doo yā cotón yeⁿ'é yā cuaaⁿ cyúúni. Tanán'a yā ch'iica yā dúuⁿnē yán'á ní n'doo yā cuaaⁿ cyúúni. ⁹ 'Ii'yāⁿ chí cueⁿ'e yā cuááⁿ vmnaaⁿ ndúúcu 'iin'yāⁿ chí cueⁿ'e yā cuaaⁿ dáámí yā tucá'a yā 'cai yīcú yā, ní caⁿ'a yā: De'ē chúúca ch'ēē n'dai 'iin'yāⁿ chí Daiya rey David. De'ē chúúca n'dai 'iin'yāⁿ chí cuchii ndúúcu chí duuchi Señor miiⁿ. Dich'ēē yú Ndyuūs chí snée ná va'ai chēēti nguuví.

¹⁰ Taachí Jesús miiⁿ sndaa yā na yāāⁿ Jerusalén nducyáácá 'iin'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ tuumicadiínuuⁿ yā ní caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿Du'u rá sán'a 'cūú?

¹¹ 'Ii'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a yā: Sán'a 'cūú saⁿ'a profeta Jesús chí cuchii sá cuaaⁿ na yāāⁿ Nazaret yeⁿ'e yán'āa Galilea.

Jesús inadidεεvé yā yaācū templo

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Jesús miiⁿ sndāa yā ná yaācū templo ye^{n'}é Ndyuūs ní tun'dāa yā nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ chí in'diicui yā ndúú^{cū} 'i^{n'}yāⁿ chí ngái yā na yaācū miiⁿ. Ní chεεcundaa yā mesas ye^{n'}e 'i^{n'}yāⁿ chí n'dāaⁿ yā tuūmī ye^{n'}e 'i^{n'}yāⁿ. Ní chεεcū yā sillaa ye^{n'}é 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ chí in'diicui yā 'yáádá palomas.

¹³ Ní Jesús ca^{n'}a yā chiⁱ yā 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ: Na libro ye^{n'}e Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ 'túú^{cā} nga^{n'}a: Vá'ai ye^{n'}é canéé chí duuchi va'ai naachi 'i^{n'}yāⁿ caa^{n'}ma^{n'}ngua^{'á} yā, naati ndís'tī ní dííⁿ nī chí yíivi yáává ye^{n'}e 'i^{n'}yāⁿ chí díduucu.

¹⁴ Ní chεeti yaācū miiⁿ ndaá nanááⁿ Jesús 'i^{n'}yāⁿ chí ngueenááⁿ ndúú^{cū} 'i^{n'}yāⁿ chí ngaā yó'ōo, ní Jesús miiⁿ dííⁿ yā chí nduūvā ye^{n'}e nducyaaca yā.

¹⁵ Naati chiiduu n'gεεtēē ndúú^{cū} maestros ye^{n'}e ley nduuvi taáⁿ yā taachí n'diichi yā chí 'túú^{cā} idiⁱn Jesús miiⁿ ní ch'iindiveéⁿ yā chuū. Ní sa^{n'}ā dá'caīyāa n'gai sa ní ca^{n'}a sa: De'ē chúú^{cā} ch'εεtē sa^{n'}ā chí Daiya rey David miiⁿ.

¹⁶ Ní 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ ca^{n'}a yā chiⁱ yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá n'giindiveéⁿ nī chí sa^{n'}ā da'caīyāa nga^{n'}ā sa? Jesús ca^{n'}a yā: N'giindiveéⁿ. ¿'Áá nguéé n'geen ndís'tī Nduudu ye^{n'}e Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ? Ní nga^{n'}a 'túú^{cā}:

'Áā diiⁿ di chí da'caīyāá

ndúú^{cū} dacua'aá caata yā chí n'daāca n'dai ye^{n'}é Ndyuūs.

¹⁷ Jesús ní nan'daa yā ye^{n'}e yaācū miiⁿ. Ní nan'daa yā ye^{n'}e yāāⁿ miiⁿ ní cuen'e yā na yāāⁿ 'lííⁿ chí nguuvi Betania. Ní mííⁿ canee yā nguīnū miiⁿ.

Jesús nga^{n'}a yā chí nguεε n'dāacā yá^{n'}á ye^{n'}e n'guíídī yaaⁿ nguuvi chí nguéé n'gui'i ye^{n'}é

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Chidéévé táámá nguuvi, ní Jesús ndaa ntúⁿ yā ná yāāⁿ miiⁿ ní chíi cuiicú yā. ¹⁹ Cuaaⁿ cyúúⁿ ní n'diichi yā 'áámá yá^{n'}á ye^{n'}e n'guíídī yaaⁿ ngu- uvi níiⁿnuúⁿ cyúúⁿ, ní cuen'e yā naachí cutá'a yā n'guíídī miiⁿ, ní nguéé ndaaca yā n'gui'i ye^{n'}é, dámaāⁿ tá'āa. Ní Jesús ca^{n'}a yā chiⁱ yā yá^{n'}á 'túú^{cā}: Dii yá^{n'}á, 'āā ntéé nguεεcunéé 'cuūndī n'gui'i ye^{n'}é di. Tuu'mí nūⁿ ya^{n'}á miiⁿ nti'i. ²⁰ Taachí discípulos n'diichí yā chuū, ngen'e yíinú yā ye^{n'}é ní ca^{n'}a yā: ¿De'ē cúúví chí maāⁿnchεεtē nuūⁿ nti'i n'guíídī yaaⁿ nguuvi?

²¹ Jesús nán'guεεcúta^{n'}a yā ní ca^{n'}a yā chiⁱ yā discípulos: Cuaacu níiⁿnyúⁿ nga^{n'}á ngíi ndís'tī, ndúú^{ti} chí ndís'tī i'téenu nī ní nguéé n'déé nadicádīnuuⁿ nī, nguéé dámaāⁿ chuū cuuvi díiⁿ nī ye^{n'}é n'guíídī yaaⁿ nguuvi naati cuuvi díiⁿ nī ndúú^{cū} yíicū 'lííⁿ 'cūú chí caa^{n'}maⁿ nī cuuvi nī: Dii yíicū, cuvíi dí 'múúⁿ ní cuen'e di cundáá nuūⁿ di ná nuūⁿnī'yá^{n'}ā, ní cuuvi.

²² Tanducué^{n'}e chí caaca nī

naachí caan'ma'ngua'á nī,
ndúúti chí cu'téenu nī, ní
ndaācā yen'e nī.

*Jesús nga'a ntii'nyún yā
tan'dúúcā 'i'ntyén'ē*

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 Taachí Jesús miiⁿ ndaá
yā chεeti yaācū templo miiⁿ,
chiiduú n'gεeté ndúúcū 'i'nyāⁿ
ndiicū chí nga'a ntii'nyún
yā yen'e yaācū ndaá yā
nanááⁿ Jesús miiⁿ taachí
ngi'cueeⁿ yā, ní ca'n'a yā chii
yā Jesús: ¿Du'ú 'i'ntyén'ē
nga'a yā chí 'túúcā idiíⁿ nī?
¿Du'ú 'i'nyāⁿ tee yā poder chí
caan'ma' ntii'nyún nī 'túúcā?

24 Nan'guεcúta'n'a Jesús
miiⁿ ní ca'n'a yā chii yā
'i'nyāⁿ s'een: 'Úú ntúūⁿ ní
intiinguuneéⁿ ndís'tiī. Nduuti
chí nan'guεcúta'n'a nī yen'e,
tuu'mi ní cuuví ndís'tiī du'ú
'i'ntyén'ē tee yā poder 'úú chí
idiíⁿ dendú'u chuū. 25 Yen'ē
chí chεdinúūⁿnīⁿ Juan, ¿tií
chiicā? ¿'Áá yen'e Ndyuūs chí
canéé na va'ai chεeti nguuvi
o yen'e sa'n'ā i'nyeeⁿdí 'cūū?
Tuu'mi ní 'i'nyāⁿ s'een ndeé
yā nguááⁿ maán yā ní ca'n'a
yā: Nduuti chí caan'ma' yú
chí yen'ē nanguuvi, tuu'mi
ní Jesús caan'ma' yā cuuvi
yā s'uūūⁿ: ¿De'ē cuuví chí
nguée s'teenú nī yen'e chí
nga'a Juan miiⁿ? 26 Ní nduuti
chí caan'ma' yú chí yen'e
sa'n'ā i'nyeeⁿdí 'cūū, 'va'a yú
'i'nyāⁿ yen'e yáāⁿ ti nducyaaca
yā ní déenu yā chí Juan
chí chεdinúūⁿnīⁿ ní 'aama
profeta yen'ē Ndyuūs.

27 Ní nan'guεcúta'n'a yā
yen'e Jesús miiⁿ ní ca'n'a yā:

Nguée déenu 'nū. Jesús miiⁿ ní
ca'n'a ntúūⁿ yā: 'Tiicá ntúūⁿ 'úú
ní nguée cuuví ndís'tiī du'ú
'i'ntyén'ē tee yā poder 'úú chí
idiíⁿ chuū.

*'Áámá ejemplo yen'ē 'uuví
daiya yā*

28 Jesús ca'n'a yā: ¿De'ē
inadacadiinúūⁿ ndís'tiī yen'e
chuū? Ca'n'á caan'mán ndúúcū
ndís'tiī yen'e 'áámá sa'n'ā chí
véé 'uūví daiya sa. Ndaā sa
nanááⁿ 'áámá daiya sa ní ca'n'a
sa: Díí daiyá, cuén'ē dí ní
diiⁿ dí ntii'nyun naachi véé
dí'yú uvas yen'ē. 29 Daiya sa
ní nan'guεcúta'n'a sa ní ca'n'a
sa: Nguée nen'ē. Ch'iinu maaⁿ
ní nadicadínuuⁿ sa chí nguée
n'daācā diiⁿ sa ní cuén'ē sa
diiⁿ sa ntii'nyun miiⁿ. 30 Ní
cuen'e ntúūⁿ sa'n'ā miiⁿ ní
yaa'vi sa táámá daiya sa, ní
'tiicá ntúūⁿ ca'n'a sa chí sa
daiya sa. Ní daiya sa miiⁿ
nán'guεcúta'n'ā sa ní ca'n'a
sa: 'Tiicá, n'diī chiidá, ca'n'á.
Naati nguée cuen'e sa diiⁿ
sa ntii'nyun. 31 ¿De'ē inad-
icadiinuūⁿ ndís'tiī? Naachi
'uūví daiya yā ¿chε chí diiⁿ
tan'dúúcā chí nen'e chiidá
yā? 'I'nyāⁿ s'een ca'n'a yā:
Sa'n'ā chí yaa'vi yā vmnaaⁿ.
Jesús ca'n'a yā chí yā 'i'nyāⁿ
s'een: Cuaacu ní'nyún nga'n'á
ngií ndís'tiī, chí 'i'nyāⁿ chí
inn'guée yen'e impuestos
ndúúcū n'daataá chí véé cá
sa'n'ā yen'e tá ca'n'á yā vmnaaⁿ
yen'ē ní naachí Ndyuūs nga'n'a
ntii'nyún yā. 32 Ti Juan
chí chεdinúūⁿnīⁿ ndaā sa
vmnááⁿ ndís'tiī. Chiica sá
na 'áámá yúúⁿí cuaacu ní
nga'n'a sa yen'e yúúⁿí cuaacu
yen'e Ndyuūs ní nguée s'téenu

nī yeⁿē sa. Naati saⁿā publicanos chí inn'guéé yeⁿe impuestos ndúúcu n'daataá chí véé saⁿā s'ee ndúúcu tá s'téenu yā nduudu yeⁿe sa. Ndís'tiī, taachí n'diichí nī chuū chí 'āā diiⁿ Juan, nguéé ndaacadaamí nī yeⁿe nuuⁿndi yeⁿé nī ní nguéé s'téenu nī chiiⁿ chí ngaⁿa Juan miiⁿ.

'Áámá ejemplo yeⁿe 'iīⁿyāⁿ chí nguεε n'dáácā idiīⁿ yā ntiīⁿnyuⁿ

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ Tuuⁿmi ní caⁿa Jesús: 'Caandiveén nī táámá ejemplo chí 'tεε nguεε dáámá. Canéé 'áámá 'iīⁿyāⁿ chí véé yán'āa yeⁿe yā ní chiīnu yā diiⁿyu yeⁿe uvas na yán'āa yeⁿe yā. Ní din'dái yā 'áámá cheeⁿ yeⁿé yán'á 'líiⁿ núúnmán cuaaⁿ 'diituú. Din'dái yā 'aama tanque naachi cuuví tun'dáa yā nuūⁿnīⁿ yeⁿe uvas miiⁿ. Ní din'dái yā 'áámá torre nguaaⁿ diiⁿyu uvas naachi mozos yeⁿe yā 'cuεεtinéⁿ sa diiⁿ sa cuidado n'guiⁱ uvas miiⁿ. Dueño miiⁿ ca'a yā yán'āa yeⁿe yā saⁿā s'eeⁿ chí diiⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ miiⁿ ní cuen'e yā táámá país. ³⁴ Taachí snuū ca'a yeⁿé tiempo yeⁿe n'guiⁱ uvas miiⁿ chí túúmá yā, dueño dicho'ó yā mozos yeⁿe yā chí saⁿā s'eeⁿ nca'a sa n'guiⁱ uvas yeⁿe yán'āa, parte yeⁿe n'guiⁱ chí tuneenⁿ dueño. ³⁵ Saⁿā chí diiⁿ ntiīⁿnyuⁿ na yán'āa miiⁿ sta'a sa mozos. 'Áámá ní ch'eⁿe sa, táámá ní ch'iīⁿnuⁿ sa ní táámá ní chiītuū sa. ³⁶ Dueño miiⁿ dicho'ó yā taandúú 'uūvī mozos, 'āā vīí

mozos chí chen'ē vmnaaⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ diiⁿ sa ndúúcu mozos.

³⁷ Cuayiivi míiⁿ dichó'o yā daiya yā ti dueño miiⁿ ní ngaⁿa yā: Saⁿā s'eeⁿ ní diiⁿ sa honrar daiyá. ³⁸ Taachí saⁿā s'eeⁿ chí diiⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ yeⁿe yán'āa miiⁿ n'diichí sa daiya dueño miiⁿ, caⁿa sa nguáán maaⁿ sa: Sán'a 'tīī chí cuuví yeⁿē sa yán'āa 'cūū. 'Caaⁿnuⁿ yú sán'ā miiⁿ ní ndúúcu chí véé naaⁿ chí cuuví yeⁿē sa ní cuuví yeⁿē yú. ³⁹ Ní sta'a sa daiya dueño miiⁿ ní tun'daa sa saⁿā 'áámá lado yeⁿe chéēⁿ yeⁿe díí'yú uvas miiⁿ ní ch'iīⁿnuⁿ sa saⁿā.

⁴⁰ Taachí ndaā dueño yeⁿe díí'yú uvas ¿de'ē diiⁿ yā ndúúcu saⁿā chí ídiīⁿ ntiīⁿnyuⁿ na yán'āa yeⁿé ya?

⁴¹ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: Dueño miiⁿ ní 'caaⁿnún yā saⁿā chí cúuncheeⁿ sa diiⁿ sa. Ní ca'á yā yán'āa yēⁿe yā naachi véé díí'yú uvas táámá 'iīⁿyāⁿ chí diiⁿ yā ntiīⁿnyuⁿ na yán'āa miiⁿ, 'iīⁿyāⁿ chí ntée yā uvas chí tuneén yā na tiempo yeⁿē n'guiⁱ.

⁴² Jesús caⁿa yā chí yā 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá nguéé n'geēⁿ ndís'tiī naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs chí ngaⁿa 'túúcā:

Tuū chí 'iīⁿyāⁿ chí idin'dái yā va'ai sta'á yā ní ch'εēcú yā 'áámá lado ti nguéé nen'e yā. Tuū 'cūū tuū ch'εεte ní dichí'vē ca ní canéé tuū ch'εεté esquina yeⁿé va'āi. Chuū ní Señor Ndyuūs diiⁿ yā. Chuū ní 'áámá chí

ngen'e yiinu yú taachi
inaaⁿ yú ye^{n'}ē.

43 Chín chí 'túúcā nga'á ngí
ndís'tiī, chí naachí Ndyuūs
nga^{n'}a ntii^{n'}nyún yā divíi yā
ye^{n'}ē ndís'tiī ní ca'á yā táamá
'ii^{n'}yāⁿ chí ca'á yā n'gui'i chí
tuneeⁿ lado ye^{n'}é Ndyuūs.

44 'Āā du'ú nūuⁿ 'ii^{n'}yāⁿ chí
cun'dáá nduú yā vmnaaⁿ
na tuūu 'cúū ní caātū 'ííní
ye^{n'}e yā. Naati 'āā du'ú nūuⁿ
'ii^{n'}yāⁿ chí cun'dáá nduūu
tuūu 'cúū vmnaaⁿ ye^{n'}e yā,
'cuínú ndúúví yuūni yā.

45 Taachí 'ii^{n'}yāⁿ chi-
iduú n'gēetē ndúúcū 'ii^{n'}yāⁿ
fariseos ch'iindiveēⁿ yā chuū,
'ii^{n'}yāⁿ s'een tuumicadínuuⁿ
yā chí ye^{n'}é yā nga^{n'}a Jesús
miiⁿ. 46 Nadicadínuuⁿ yā
taācā chí cuta'á yā Jesús miiⁿ
naatí 'va'a yā 'ii^{n'}yāⁿ ye^{n'}e yāāⁿ
tí 'ii^{n'}yāⁿ s'een i'téenu yā Jesús
miiⁿ tan'dúúcā chí 'áámá
profeta chí nga^{n'}a nduudu
ye^{n'}é Ndyuūs.

22

*'Áámá ejemplo ye^{n'}ē 'viicu
chí n'giindivaacú yā*

1 Jesús tuca'á yā ndee
yā taama vmné^{n'}ē ndúúcū
ejemplos, ní ca^{n'}a yā: 2 Naachí
Ndyuūs nga^{n'}a ntii^{n'}nyún yā
ye^{n'}ē va'ai chēeti nguuvi
tan'dúúcā 'áámá rey chí chi-
ica yā 'viicu chí ch'iindivaacu
sa^{n'}a daiya yā. 3 Ní dichó'o
yā mozos ye^{n'}e yā chí yaa'vi
sa 'ii^{n'}yāⁿ chí ndíi yā invitado
naati 'ii^{n'}yāⁿ s'een nguéeⁿ né^{n'}e
yā ca^{n'}a yā. 4 Ní dichó'o
yā tan'duuví mozos ní ca^{n'}a
yā chíi yā mozos: Caa^{n'}maⁿ

nī cuuvi nī 'ii^{n'}yāⁿ chí ndíi
yā invitado 'túícā. 'Āā véé
yaāaⁿ comida miiⁿ. 'Āā
ch'iī^{n'}núⁿ i'tiindu ye^{n'}é ní 'iiti
chí 'viichēé. Tanducuén'ē 'āā
véé yaāaⁿ. Cuchii nī 'viicu.
5 Naatí 'ii^{n'}yāⁿ s'een nguéeⁿ diiⁿ
yā cuenta. 'Áámá yā ní cuen'e
yā cuée^{n'}tí ye^{n'}e yā. Taama
yā ní cuen'e yā negocio ye^{n'}e
yā. 6 Taná^{n'}a yā ní sta'á yā
mozos. Cu^{n'}u yā ndúúcū sa ní
ch'iī^{n'}nuⁿ yā mozos. 7 Taachi
rey miiⁿ ch'iindiveēⁿ yā chuū,
ndúúví taaⁿ yā. Ní dichó'o
yā soldados ye^{n'}é yā ní ca^{n'}a
ntii^{n'}nyún yā chí 'caan^{n'}nuⁿ sá
'ii^{n'}yāⁿ chí ch'iī^{n'}nuⁿ yā mozos
ye^{n'}é yā. Ní 'neeⁿ ya^{n'}ā sa yāāⁿ
vaacú 'ii^{n'}yāⁿ s'een. 8 Tuu'mi
ní ca^{n'}a yā chíi yā mozos ye^{n'}é
yā: Cuaacu ní^{n'}nyún 'viicu
miiⁿ ní 'āā véé yaāāⁿ caavā
'ii^{n'}yāⁿ chí chíi yā invitado
naati nguéeⁿ n'dai taaví yā chí
cuchii yā. 9 Maaⁿ ní cuen'e
nī na yúúⁿ chí ca^{n'}daā ye^{n'}e
yá^{n'}ā yāāⁿ ní diiⁿ nī invitar
'ii^{n'}yāⁿ chí chíi yā na 'viicu,
'ii^{n'}yāⁿ chí ndaāca nī. 10 Mozos
ní ca^{n'}daā sa ní cuen'e sa
cuaaⁿ cyúúⁿ ní nadaama sa
nducyaaca 'ii^{n'}yāⁿ chí ndaāca
sa, 'ii^{n'}yāⁿ chí cúúncheeⁿ yā
ndúúcū 'ii^{n'}yāⁿ chí n'dai yā. Ní
ndaā nducyaacá 'ii^{n'}yāⁿ s'een
chí mozos 'cai sa ní n'dēē
n'dái 'ii^{n'}yāⁿ ndaā yā 'viicu
miiⁿ.

11 Ní rey miiⁿ che^{n'}e yā
n'diichi yā 'ii^{n'}yāⁿ chí ndii
yā invitado ní ndaācá yā
'áámá sa^{n'}ā chí nguéeⁿ cánúúⁿ
sá catecai sa ye^{n'}ē naachi
n'giindivaacu yā. 12 Ní ca^{n'}a
yā chíi yā sa^{n'}ā: N'dii amigo,

¿taácá chi ndāa nī 'muunⁿ chi nguée canúuⁿ nī catecai nī yeⁿē chí n'giindivaacú 'iīn'yān? Saⁿā miiⁿ ní nguée nan'guεcútaⁿa sa yeⁿe yā. 13 Tuu'mi ní rey miiⁿ caⁿa yā chii yā mozos yeⁿe yā: 'Caāchiichí nī ca'a sa ndúúcu ta'a sa ní divíi nī saⁿā ndii 'múuⁿ ní 'cuεcú nī saⁿā cuaaⁿ chuvá'āi na maāiⁿ. Miiⁿ cuεcu sa ní ché'ē 'diiⁿyuⁿ sa cuen'e daāⁿmaⁿ. 14 Jesús caⁿa ntúuⁿ yā chuū: Nééné 'yaaⁿ yā chí Ndyuūs 'cuai yā naati duu'ví yā chí Ndyuūs ndεεvé yā.

Chíiⁿ chí ntiinguuneⁿ yā yeⁿe asunto yeⁿe impuestos
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Tuu'mi ní 'iīn'yān fariseos cuen'é yā ní nduuvidaamá yā. Ní ndeé yā nguaaⁿ maāⁿ yā táácā cuuvi díiⁿ yā chí Jesús miiⁿ cástaⁿa nduudú yeⁿe yā chí caaⁿ'máⁿ yā 'áámá nduudu yaadi. 16 Ní fariseos dicho'ó yā 'iīn'yān yeⁿe yā ndúúcu 'iīn'yān yeⁿe Herodes miiⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā Jesús: N'diī maestro, déenu 'nū chí n'diī ní 'áámá saⁿā chí n'dai. N'diī ní díiⁿ nī chí n'dáácā. Ní cuaacu níiⁿnyúⁿ ngi'cueeⁿ nī yúúni yeⁿe Ndyuūs. Ní nguée 'va'a nī 'iīn'yān ti nguée indéé nī cuidado táácā 'iīn'yān. 17 Maaⁿ ní cúúví nī nús'uu: ¿De'ē inadacádiiⁿuuⁿ ní? ¿'Áá canée nguūⁿ na ley chí nadíiⁿve 'nū emperador César tuūmī yeⁿe 'nū o nguée?

18 Jesús tuumicádiiⁿuuⁿ yā chí 'iīn'yān s'een ní díiⁿ yā chí nguée n'daācā ní caⁿa yā chii

yā 'iīn'yān s'een: ¿De'ē cúúví chí neⁿe nī n'diichineén nī 'úú? Ndís'tiī ní vεε 'uūví chí nadacádiiⁿuuⁿ nī. 19 Téé nī tuūmī chí nadíiⁿve nī yeⁿe impuesto. 'Iīn'yān s'een ní ch'iīn'i yā 'áámá tuūmī Jesús miiⁿ. 20 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chii yā 'iīn'yān s'een: ¿Du'u nááⁿ chí canée ná tuūmī? ¿Du'ū chí nguúví cánée nguūⁿ?

21 'Iīn'yān s'een ní caⁿa yā: Naaⁿ emperador César cānee. Ní Jesús caⁿa yā chii yā 'iīn'yān s'een: Nca'a nī tuūmī emperador César chíiⁿ chí yeⁿē sa ní ca'a nī Ndyuūs chí yeⁿe Ndyuūs.

22 Taachí ch'iindiveén yā chuū, cheⁿe yiīnu yā ní cuen'e yā.

Chiiⁿ chí ntiinguuneén yā yeⁿe chí 'iīn'yān nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

23 Nguuvi miiⁿ 'iīn'yān saduceos ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. 'Iīn'yān saduceos ngaⁿa yā chí nguée índuuchi 'iīn'yān yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā. Ní ntiinguunéén yā Jesús, 24 ní caⁿa yā: N'diī maestro, Moisés miiⁿ caⁿa sá chí 'āā du'ú nūuⁿ saⁿā chí 'cuūví sa ní nguée ch'iīndī daiya n'daataá yeⁿē sa tuu'mi ní 'diiⁿū sa 'caandavaacu sa ndúúcu n'daataá miiⁿ. Ní saⁿā miiⁿ ní 'cuūndī daiya sá lado yeⁿē 'diiⁿū tináⁿā. 25 Maaⁿ ní véé ndεēchē sán'a nūuⁿ yeⁿē chεcú sa yeⁿē chidá sa. Sán'ā vmnaaⁿ miiⁿ ní ch'iindivaacu sa ní ch'iī sa. Ní nguée daiya n'daataá yeⁿē sa. Ní canee n'daataá yeⁿē sa. Ní 'diiⁿū sa ní canee sá ndúúcu

tá. ²⁶ 'Tiicá ntúūn chó'ōo ye'n'ē ndii chíiⁿ ndii 'uuví sa'n'ā. 'Tiicá ntúūn chó'ōo ye'n'e sa'n'ā chí ndii 'iīnū. 'Tiicá ntúūn chó'ōo ye'n'ē sa'n'a s'eeⁿ nduu ndēēchē sa. ²⁷ Ndíí ná ch'iīnú ní ch'iī ntúūn n'daataá miiⁿ. ²⁸ Taachí nduuchi 'iīn'yāⁿ ye'n'e nguaaⁿ tiná'n'ā, naachí ndēēchē sa'n'ā s'eeⁿ ní ¿chēē sa chí n'daataá ye'n'ē sa tá'n'ā caati nducyaaca sá canee sá ndúúcu tá?

²⁹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní nan'guēcúta^{n'a} yā ní ca'n'a yā chíi yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī ní nguēé n'daācā nadicádiīnuuⁿ nī, ti nguēé déenu nī taacā nga^{n'a} na libro ye'n'é Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ. Ndíí nguēé ndúú déenu nī poder ye'n'é Ndyuūs. ³⁰ Ti naachí nduuchi 'iīn'yāⁿ ye'n'e nguaaⁿ tiná'n'ā, nguēé 'caandavaacú yā. Ndíí nguēé ca'a ra yā chí 'caandavaacu daiya yā ti cuuví yā tan'dúúcā ángeles chí dichíí'vē Ndyuūs chí canéé yā na va'ai chēetí nguuví. ³¹ Naati ye'n'ē chí nduuchi yā ye'n'e nguaaⁿ tiná'n'ā, ¿'áá nguēé n'geeⁿ nī chí maáⁿ Ndyuūs ca'n'a yā ye'n'ē taachí ca'n'a yā 'túúcā?: ³² 'Úú ní Ndyuūs ye'n'ē Abraham ndúúcu Isaac ndúúcu Jacob. Ndyuūs miiⁿ ní nguēé Ndyuūs ye'n'e tiná'n'ā ti ye'n'é 'iīn'yāⁿ chí snduuchi.

³³ Taachí nducyaaca 'iīn'yāⁿ ch'iīndiveéⁿ yā chuū, chen'e yīinú yā ye'n'ē nduudu ye'n'e Jesús miiⁿ tan'dúúcā chí ngi'cueeⁿ yā.

Mandamiento chí ch'ēēte ca (Mr. 12.28-34)

³⁴ Tuu'mi ní sa'n'ā fariseos taachí ch'iīndiveéⁿ yā ye'n'e chí Jesús diīⁿ yā, 'iīn'yāⁿ saduceos 'āā ntéé ca'n'a yā ndúúcu Jesús miiⁿ, fariseos miiⁿ nduuvidaamá yā. ³⁵ 'Áamá sa'n'a fariseo abogado chí ngi'cueeⁿ sa chí nga^{n'ā} ley miiⁿ nen'e sa n'diichinééⁿ sa Jesús ní ntiinguunééⁿ sa 'iīn'yāⁿ. Ní ca'n'a sá chíi sa Jesús: ³⁶ N'diī Maestro, ¿chēé mandamiento chí ch'ēēte n'dai ca ye'n'ē na ley ye'n'ē Moisés?

³⁷ Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā: Diné^{n'e} di Señor Ndyuūs ye'n'ē di ndúúcu núúⁿmáⁿ stáává ye'n'ē di ndúúcu núúⁿmáⁿ alma ye'n'ē di ndúúcu núúⁿmáⁿ vaanicaadínuuⁿ ye'n'ē di. ³⁸ Chuū chí vmnaaⁿ ní ch'ēēte ca chí cuuvi taná'n'ā mandamientos. ³⁹ Ndiichi ndii 'úúví tan'dúúcā chí vmnááⁿ vmnaaⁿ: Diné^{n'e} di 'iīn'yāⁿ na nīiⁿnuúⁿ vaacú di tan'dúúcā chí ne^{n'e} dí maáⁿ di. ⁴⁰ Ye'n'ē ndúú 'uúví mandamientos miiⁿ canee tanducuéⁿ ye'n'e ley Moisés miiⁿ ndúúcu nduudu chí nga^{n'a} profetas ndii cuááⁿ vmnaaⁿ.

¿Du'u 'iīn'yāⁿ chíi daiya Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Taachí 'iīn'yāⁿ fariseos ndiidáamá yā Jesús ntiinguuneeⁿ yā fariseos, ⁴² ní ca'n'a yā chíi yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē nadicadínuuⁿ ndís'tiī ye'n'e Cristo? ¿Du'ū daiyá 'iīn'yāⁿ 'cúú? Ní fariseos ca'n'a yā chíi yā: Daiya David miiⁿ.

43 Ní Jesús ca'n'a yā chii yā fariseos: ¿Táácā cuuvi David miiⁿ na espíritu yen'e sa ní ca'n'a sa chi Cristo ní Señor? Ní ca'n'a yā chuū:

44 Ca'n'a Señor Ndyuūs miiⁿ chii yā Señor Cristo yen'é: 'Cuūndi di lado tá cuaacú chi lado yen'e honor ndíí 'úú cu'neén 'iín'yān chi contra yen'ē di cuaaⁿ ndii yā na ca'a di tan'dúúcā chi enemigos ní 'áámá banco 'lííⁿ.

45 Maaⁿ ní nduuti chi David miiⁿ ca'n'á yā yen'e Cristo chi Señor yen'é yā, ¿táácā cuuvi chíi chi Señor miiⁿ ní daiya David 'iín'yān?

46 Mar 'áámá 'iín'yān nguée^é cuuvi nan'guεεcútaⁿ a yā yen'ē mar 'áámá. Ndíí nguuvi miiⁿ s'neenⁿ naaⁿ yā ntiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ.

23

Jesús nga'n'a yā chi díín yā cuidado yen'e maestros chi ngi'cueenⁿ ley ndúúcū 'iín'yān fariseos

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

1 Jesús yaa'vi yā 'iín'yān ndúúcū discípulos yen'e yā ní ca'n'a yā: 2 Maestros chi ngi'cueenⁿ ley ndúúcū 'iín'yān fariseos, 'iín'yān s'uunⁿ deenu n'dai yā ní ngi'cueénⁿ yā ní caa'n'maⁿ cuaacú yā ley yen'e Moisés. 3 'Tiicá ntúūⁿ cu'téenu ndís'tií ní díín nī tan'duucā 'iín'yān s'eenⁿ nga'n'a yā, naati nguée^é díín nī tan'dúúcā 'iín'yān s'eenⁿ idiíⁿ yā tí 'iín'yān s'eenⁿ ní nga'n'a yā yen'e ley naati nguée^é 'tíicā idiíⁿ yā. 4 'Iín'yān s'eenⁿ ní

díín yā tan'dúúcā chi 'caachi-ichí yā chεεdi chi n'gii taaví chi 'iín'yān nguée^é cuchée^é yā ní nga'n'á yā chi 'iín'yān canée^é chí cuchée^é yā. Naati 'iín'yān s'eenⁿ maánⁿ yā ndíí nguée^é nen'é yā 'neeⁿ nduutitá'a yā chi tuu'vi yā chεεdi miiⁿ ní díín yā. 5 'Iín'yān s'eenⁿ ní idiíⁿ yā nducuén'ē ntiínnyuⁿ yen'e yā caati taná'n'ā 'iín'yān snáaⁿ yā ní n'diichí yā táácā idiíⁿ yā. Nen'é yā candεε yā chi canée^é nguunⁿ chi yen'ē Nduudu yen'e Ndyuūs ní s'neenⁿ yā 'áámá caja 'lííⁿ ní dich'iichí yā 'áámá yíi'maⁿ ní s'neenⁿ yā maaⁿ ta'a yā ní ncheeté^é yā. Ní n'geeti núuⁿ yā vestido yen'e yā chí n'geē 'núuⁿ ca. 6 'Iín'yān s'eenⁿ ní nen'e yā 'cuundí yā sillas chí yen'e 'iín'yān ch'εεte taachi ca'n'á yā 'áámá 'viicu chí che'é yā. Ní nen'e yā 'cuundí yā sillas yen'e honor chi vmnááⁿ vmnaaⁿ ná yáacu sinagogas. 7 Ní nen'e yā chí taná'n'ā 'iín'yān díín n'daacá yā ní díín yā saludar 'iín'yān taachi sneé yā cuaaⁿ nií'vēē ní nen'e yā chí 'iín'yān caa'n'máⁿ yā, maestro, maestro, taachi díín yā saludar 'iín'yān.

8 Naati ndís'tií ní nguée^é nen'e nī chí caa'n'maⁿ 'iín'yān yen'e nī maestro ti 'áámá 'iín'yān núuⁿ chí maestro ní 'iín'yān miiⁿ chí Cristo. Ní nducyaaca ndís'tií ní hermanos yen'e nī vi'í. 9 Nguée^é caa'n'maⁿ nī yen'ē mar 'áámá 'iín'yān yen'e yá'n'aa 'cúū: N'dií chiiduú padre, ti dámaāⁿ 'áámá chí Chiida yú chí Ndyuūs chi canée^é na va'ai

chɛɛti nguuví. ¹⁰ Ndíí nguéeé ndúú caaⁿmaⁿ rá yā yen'e nī: Maestro, ti 'áámá chi maestro yen'e nī chi Cristo. ¹¹ 'Iiⁿyāⁿ chi ch'ɛɛte ca yā yen'é nī canee chi dichíí'vɛ yā ndís'tiī. ¹² Ní 'iiⁿyāⁿ chi diíⁿ yā chi cuuví ch'ɛɛte maán yā, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ cuuví ndiicuúⁿ yā. 'Iiⁿyāⁿ chi idiíⁿ yā chí maán yā ndiicuúⁿ yā, cuuví ch'ɛɛtɛ yā.

Jesús caaⁿmáⁿ yā yen'e nuuⁿndi yen'e 'iiⁿyāⁿ fariseos
(Mk. 12.40; Lc. 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³ Naati dɛ'ɛ chúúcā ya'ai yen'é ndis'tiī, maestros chi ngi'cueeⁿ ley ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos, ndís'tiī 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí nī, ti nguéeé ngi'cueeⁿ nī yen'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ndíí nguéeé ndúú maaⁿ ndís'tiī cundāa nī va'ai chɛɛti nguuví. Ndíí nguéeé n'guúⁿ nī tanán'ā 'iiⁿyāⁿ chí neⁿ'e ndaa yā chí cūndaa yā.

¹⁴ Dɛ'ɛ chúúcā ya'ai yen'e ndís'tiī, 'iiⁿyāⁿ chi dingúūⁿ ní ngi'cueeⁿ nī ley ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos, ti ndís'tiī 'uūvī nááⁿ 'uūvī cheendí nī, ti ndiví nī va'ai yen'e n'ndaataá nguá'āa. Ní nééné n'deēe ngaⁿ'a nī taachi ngaⁿ'angua'á nī nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. 'Úú ngaⁿ'á chi ch'ɛɛte ca castigo yen'e nī nguuví yen'e juicio.

¹⁵ Dɛ'ɛ chúúcā ya'ai yen'e ndís'tiī, maestros chi ngi'cueeⁿ ley ndúúcū ndís'tiī 'iiⁿyāⁿ fariseos ti ndís'tiī 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí nī. Ndís'tiī ní chiicá nī

ndíí yán'āa yaⁿ'ai táámá lado nuūⁿnīⁿ'yāⁿā ní diíⁿ nī chi 'áámá 'iiⁿyāⁿ i'téenu yā tan'dúúcā ndís'tiī. Ní taachí 'iiⁿyāⁿ cu'téenu yā tan'dúúcā ndís'tiī neⁿ'é nī, idiíⁿ nī chi 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní 'uūvī tanto cuuví yā yen'e daiya infierno nguéeé ti chi ndís'tiī. ¹⁶ Dɛ'ɛ chúúcā ya'ai yen'e ndís'tiī, chi ngi'cueeⁿ nī tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chi ngueenááⁿ. Dɛ'ɛ in-adaⁿcadíínuuⁿ ndís'tiī. Nduuti chi 'áámá 'iiⁿyāⁿ caⁿ'a yā chí diíⁿ yā 'áámá cosa ní 'cuaí yā, “cáávā yaācū templo”, tuuⁿ'mí ní nguéeé dɛ'ɛ vɛɛ nacadíínuuⁿ nī yen'e chuū, naati nduuti chi 'iiⁿyāⁿ 'cuaí yā, “cáávā 'diiⁿnguaaⁿ” chi véé chɛɛti yaācū templo miiⁿ, tuuⁿ'mí ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ canee cuuⁿ'míⁿ chi diíⁿ yā chí caaⁿ'máⁿ yā chí caⁿ'a yā chí diíⁿ yā. ¹⁷ Ndís'tiī ní 'iiⁿyāⁿ chí nguɛɛ deenu ti tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ ngueenááⁿ 'tiicá nī. ¿Chɛɛ cá ch'ɛɛte ca? ¿'Áá 'diiⁿnguāāⁿ miiⁿ o yáacū miiⁿ chí diiⁿ chí didɛɛvɛ 'diiⁿnguāāⁿ miiⁿ cucááva Ndyuūs? ¹⁸ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī: Ndúúti chí 'áámá 'iiⁿyāⁿ caⁿ'a yā chí diíⁿ yā 'áámá cosa, ní n'gaí yā, “cáávā nátaí”, nguéeé dɛ'ɛ vɛɛ nacadíínuuⁿ nī yen'e. Naati ndúúti chí 'iiⁿyāⁿ n'gaí yā, “cáávā ofrenda” chí candúú vⁿmnááⁿ yen'e nátaí, tuuⁿ'mí ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ canee cúúⁿmíⁿ chí diíⁿ yā chí caⁿ'a yā chí diiⁿ yā. ¹⁹ Ndís'tiī ní tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chí chɛɛchí tiíⁿ o 'iiⁿyāⁿ chí ngueenááⁿ, 'tiicá nī ti ¿chɛé ca chí ch'ɛɛte ca? ¿'Áá ofrenda miiⁿ o nátaí

chí diiⁿ chí ofrenda miiⁿ
ní didεεvε cucáávā Ndyuūs?

²⁰ 'Tíicā. 'Iiⁿyāⁿ chí n'gai yā,
“cáávā nataī”, n'gai yā cáávā
nátaī ndúúcu tanducuén'ē
chí cánduū nátaī. ²¹ 'Iiⁿyāⁿ
chí n'gai yā, “cáávā yaācū
templo”, nguée dámaāⁿ ngaⁿ'a
yā cáávā yaācū templo miiⁿ
naati cáávā maáⁿ Ndyuūs chí
canée na yaācū templo miiⁿ.
²² 'Iiⁿyāⁿ chí n'gai yā, “cáávā
va'ai cheeti nguuvī”, n'gai yā
cáávā trono yeⁿ'e Ndyuūs ní
cáávā Ndyuūs chí véε yā na
trono miiⁿ.

²³ De'ε chúúcā ya'ai
yeⁿ'e ndís'tiī, maestros chí
ngi'cueéⁿ yā ley ndúúcu
'iiⁿyāⁿ fariseos, ndís'tiī 'uuvī
naaⁿ 'uūvī cheendí nī. Ndís'tiī
ní nga'á nī Ndyuūs 'áámá
ndiichi parte yeⁿ'e yaātā chí
yiivī, ndúúcu yaātā anís,
ndúúcu yaātā comino. Ní
ndís'tiī ní s'néeⁿ nī 'aama
lado cosas chí n'geete ca yeⁿ'e
na ley, chíⁿ chí n'diichí nī
nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ ndúúcu
vaadī cuaacu ndúúcu vaadī
ya'ai 'iinu ndúúcu vaadī
i'téenu. Chuū canee chí
diíⁿ nī ní diíⁿ nī táámá naaⁿ
dendu'ū. ²⁴ Ndís'tiī 'iiⁿyāⁿ
chí tan'dúúca chí ngueenááⁿ
chí candεε nī 'iiⁿyāⁿ. Diíⁿ nī
tan'dúúca chí i'yaáⁿ nī 'áámá
'yaācū yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ chí cu'ú
nī naati cu'ú nī 'iiti camello
chí ch'εεte.

²⁵ De'ε chúúcā ya'ai yeⁿ'e
ndís'tiī, maestros yeⁿ'e ley
ndúúcu 'iiⁿyāⁿ fariseos,
ndís'tiī ní 'uūvī naaⁿ 'uūvī
cheendí nī, ti inadεεvé nī
cuaaⁿ daami yeⁿ'e vaso
ndúúcu cu'ú, chí tan'dúúca

cuerpo yeⁿ'e maáⁿ nī, naati
cuááⁿ cheetī nī ní ndiituú
ndúúcu chí diduucú nī
ndúúcu tanducuén'ē chí
nguεε n'daācā. ²⁶ 'Caandiveénⁿ
nī ndís'tiī 'iiⁿyāⁿ fariseos chí
tan'dúúca chí ngueenááⁿ.
Diiⁿ cá nī chí didεεvé nī chí
cuaaⁿ cheeti vaso ní 'tiicā
ntúūⁿ cu'ú, tuu'mi ní cuuvi
dεεvé nī cuaaⁿ chuván'āi vaso
miiⁿ.

²⁷ De'ε chúúcā ya'ai yeⁿ'e
ndís'tiī, maestros yeⁿ'e ley
ndúúcu 'iiⁿyāⁿ fariseos,
ndís'tiī 'uuvī naaⁿ 'uūvī
cheendí nī, ti ndís'tiī ní
tan'dúúca yaīnyāⁿ 'cuéε chí
cuaaⁿ daami miiⁿ n'dεεvéε
chí nneⁿ'ē yaāchī caaca, ti
cuaacu níⁿnyúⁿ cuááⁿ cheetī
miiⁿ ndiituú 'iini yeⁿ'e tinán'ā
ndúúcu taanduvéε cosas chí
vaati. ²⁸ 'Tíicā ndís'tiī ti
cuaacu níⁿnyúⁿ n'giⁿ'i nī
'iiⁿyāⁿ chí ndís'tiī ní saⁿ'ā
chí n'dai ndís'tiī naati cuaaⁿ
cheetī nī ndiituú ndúúcu ndu-
udu yaadi ndúúcu nuuⁿndi.

²⁹ De'ε chúúcā ya'ai yeⁿ'e
ndís'tiī, maestros yeⁿ'e ley
ndúúcu 'iiⁿyāⁿ fariseos,
'iiⁿyāⁿ 'uūvī naaⁿ 'uūvī
cheendí nī, ti idin'dái nī
yaīnyāⁿ yeⁿ'e profetas ní
n'dεεvé nī yaīnyāⁿ yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ
chí n'dai taachi snēε yā
iⁿ'yeendí 'cūū. ³⁰ Ndís'tiī ní
ngaⁿ'á nī 'tíicā: Ndúúti chí
nú^s'uu ch'εetinée 'nū tiempo
chí ch'εetinée chiidá 'nū
cuááⁿ vmnaaⁿ, nguée chinnee
'nū ch'iīⁿ'núⁿ 'nū profetas
taachi cungée yuūuⁿ yeⁿ'e yā.
³¹ 'Tíicā ndís'tiī ní ngaⁿ'á nī
nduudu cuaacu yeⁿ'e maáⁿ
nī ti ndís'tiī ní dáiyá 'iiⁿyāⁿ
chí ch'iīⁿ'nuⁿ yā profetas.

³² Ndís'tiī ní canéé chí diiⁿ nī tan'dúúcā chiidá nī.

³³ Ndís'tiī ní tan'dúúcā cúú 'tíicā ndáátá yeⁿe nī. ¿Táácā cuuvi nguáⁿ'ai nī yeⁿe castigo yeⁿe infierno?

³⁴ Cáávā chuū 'úú ní dicho'ó nanááⁿ ndís'tiī profetas chí candεε yā Nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí déenū, ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí ngi'cueeⁿ ley. N'dúúví 'iiⁿ'yāⁿ s'een ní ndís'tiī ní chita'á nī 'iiⁿ'yāⁿ ní chí'neeⁿnga'á nī 'iiⁿ'yāⁿ.

Tá n'duuvi yā ní ch'eⁿ'é nī 'iiⁿ'yāⁿ na yaācū sinagogas yeⁿe nī ní can'dáa nī 'iiⁿ'yāⁿ ndii na 'áámá yāāⁿ táámá yāāⁿ chí ch'eenú yā chíi.

³⁵ Ní ndís'tiī ní ca'á nī cuenta yeⁿ'ē nducuén'e yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dai chí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é nī ch'iiⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ na yán'āa 'cūū ndii yuūúⁿ yeⁿ'ē Abel chí saⁿ'ā n'dai ndii yuūúⁿ yeⁿ'e Zacarías daiya saⁿ'ā Berequías chí ndís'tiī ch'iiⁿ'nuⁿ nī náávtaⁿ'ā yeⁿ'ē yaācū miiⁿ ndúúcu nátaī miiⁿ.

³⁶ Cuaacu níiⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Castigo yeⁿ'ē tanducuén'e chuū canee vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā maaⁿ tiempo 'cūū.

Jesús ngεεcu yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén (Lc. 13.34-35)

³⁷ Ní ngaⁿ'a Jesús: Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén, ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén, chí ch'iiⁿ'núⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ profetas ní chí chiituú nī 'iiⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs di-cho'ó yā nanáaⁿ nī. Néené n'deēe 'cuūví neⁿ'é nadaamá daiya nī tan'dúúcā tú'ū chí

inadáámá tī daiya tī maaⁿ ngεεchi tī ní nguéé 'cuuⁿ nī. ³⁸ Ndís'tiī, n'diichí nī. Ndyuūs chí'neeⁿ yā ndís'tiī ndúúcu vaacú nī dámaāaⁿ. ³⁹ Tī 'úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī, tī ndii maaⁿ ní 'āā ntéé snaaⁿ nī 'úú ndii ndaaⁿ tiempo taachí caaⁿ'maⁿ nī: Dε'ε chuúcu n'dai 'iiⁿ'yāⁿ chí cuchii yā ndúúcu chí duuchi Señor chí Daiyá Dendyuūs miiⁿ.

24

Jesús ngaⁿ'a yā chí yaācū templo miiⁿ ní ntuuvií

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Taachí Jesús miiⁿ nan'dáa yā yeⁿ'e yaācū templo cuen'é yā. Discípulos yeⁿ'é yā ní ndaa yā nanáaⁿ yā ní n'giⁿ'i yā Jesús miiⁿ va'ai s'een yeⁿ'e yaācū templo miiⁿ. ² Jesús miiⁿ ní n'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: ¿'Áá inaaⁿ ndís'tiī nducyáácá chuū? Cuaacu níiⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī, chí nguéé cunee tuūu cuaaⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ví'i chí nguéé ntuuvií.

Jesús ngi'cueeⁿ yā dε'ε chí cuuvi taachi 'āā ndaa niiⁿ'nuúⁿ nguuvi chí 'cuiinu iⁿ'yeeⁿ'di

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Jesús véε yā ná yiicū chí nguuvi Olivos. Discípulos ndaa yā nanáaⁿ yā taachi canee yā damáaⁿ yā ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús: Cúúví nī nús'uu tií cuaⁿ'ā cuuvi chuū. ¿Dε'ε señal 'cuuⁿ'miⁿ nī taachi 'āā ndaa nī taama vmnéⁿ'ēe ní taachí 'cuiinu iⁿ'yeeⁿ'di?

⁴ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā: Cundεε

nī cuidado chí mar 'áamá 'iī'yān nguée cannche'éei yā ndís'tī. ⁵ 'Yáán n'dái 'iī'yān ndáa yā ndúúcū chí duuchí ní caa'n'ma yā 'tíicā: 'Úú chí Cristo 'úú. Ní cannche'éei yā 'yaa n'dái 'iī'yān. ⁶ Ní 'caandiveén nī chí vée caandaá ní 'caandiveén nī chí 'cuūdi caandaá. Cundé nī cuidado chí 'iī'yān s'een nguée casta'n'a vaanicádiinúún yē'e nī ti canée chí chíi'nducué'nē dendu'ū chí 'túúcā cuuvi, naatí 'āā cuée chí 'āā 'cuiinu i'n'yeē'dī. ⁷ Ti 'áamá nación 'cuu'n'ma ndúúcū taama nación, ní 'áamá rey ndúúcū nducué'nē país naachi nga'n'a ntii'nyu yā contra yē'e taama rey ndúúcū nducué'nē país naachi chí nga'n'a ntii'nyu yā. Ndaá tiempos chí cuiicu ndúúcū tiempos chí 'iī'yān 'cueenú yā cuuvi cáávā chí ya'ai yē'ē yā, ní ndúúcū tiempos chí inu'u yá'āa n'dee cuáán n'dai. ⁸ Taachí cuuví dendu'ū chí 'túúcā ní chíi tuu'mi ní cáámā cūū'nga'a vaādī ya'ai.

⁹ Tuu'mi ní 'iī'yān s'een ní nca'a yā ndís'tī na ta'a 'iī'yān chí 'cueenu nī cuuvi ní 'caa'n'nún yā ndís'tī. Ní nducyáácá 'iī'yān nguée cuaa yā ndís'tī caavā chí nga'n'a nī chí duuchí. ¹⁰ Ní tiempo mii' neenē 'yaa 'iī'yān chí 'āā i'téenu yā yē'e 'úú ní 'cueenú yā cuuvi. Ní 'áamá yā caa'n'mán yā contra yē'e taama yā chí i'téenu yā. Ní 'āā ntée ne'ē yā vi'l. ¹¹ Ní neénē 'yaa 'iī'yān profetas falsos chí nguée nga'n'a yā nduudu cuaacu yē'ē Ndyuūs

ndaa yā ní cannche'éei yā 'yaa n'dái 'iī'yān. ¹² Ní cáávā chí 'iī'yān neenē dinuu'ndí yā. 'Āā ntée ne'e yā 'áamá yā táámā yā vi'l. ¹³ 'Iī'yān chí cuché yā ní 'áamá i'téenu yā yē'ē Ndyuūs ndii tiempo chí 'cuūvi yā ní nguán'ai yā. ¹⁴ Ní nduūdū cuaacú 'cūū chí ngai yē'ē naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu yā 'iī'yān canée chí caa'n'ma yā nanáán nducué'nē i'n'yeē'dī. Ní nduudu cuaacu yē'ē Ndyuūs ní cūnee chí 'caandiveén 'iī'yān yē'e tanducué'nē nación yē'e núú'mán i'n'yeē'dī tuu'mi ní ndaa chí 'cuiinu i'n'yeē'dī.

¹⁵ Taachí ndís'tī snaan nī tanducué'nē chí cunncáa ca tan'dúúcā chí dinguu' profeta Daniel ndii cuáán vmnaa taachi cheendí yā na cuaa chí santo tuu'mi ní ndís'tī ndúúcū 'iī'yān chí n'gee yā túúmícadíinu yā yē'ē. ¹⁶ Ní tiempo yē'e chúū, 'iī'yān chí snée yā na yá'āa Judea cáanu yā ca'ná yā cuaa yīicū. ¹⁷ Ní 'iī'yān chí sndúu yā tiín va'āi nguée ngua'ái yā chí cuta'á yā 'tē chí snúū chēti va'āi ti cáanu yā. ¹⁸ 'Iī'yān chí canée yā cuēti nguée nguēcundí yā na vaacu yā chí cuta'á yā tiinu yē'e yā ti cáanu yā. ¹⁹ De'e chúúcā ya'ai yē'ē n'daataá chí vée daiya tá chēti tá ndúúcū n'daataá chí ngiicu dacua'āa yē'ē tá nguuvi s'een chí cáanu yā. ²⁰ Caa'n'ma'ngua'á nī chí taachí ndaa nguuví chí cáanu nī, nguée tiempo chí 'iiche ndíi nguée ndúú nguuví

sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ nī.
²¹ Tuu'mi ní ndaá nguuví chí
 néené 'cueenu cá nī cuuvi chí
 nguée n'diichí nī, ndíí nguée
 ndúú ndíí naachi chinga'a
 yen'e iⁿ'yeeⁿdí, ndíí mááⁿ,
 ndíí nguée ndúú snaaⁿ ra
 nī cuayiivi. ²² Ndúúti chí
 Ndyuūs nguée 'āā diduu'ví
 yā tiempo chí 'cueenu cá nī
 cuuvi mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ nguée
 nguaⁿ'ai yā. Naati cáávā
 'iⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs deεve yā,
 Ndyuūs diduu'ví yā tiempo
 miiⁿ.

²³ Tuu'mi ní ndúútī chí
 'áámá 'iⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā
 cuuvi yā ndís'tiī: Cuin'diichí
 nī, 'muuⁿ canee Cristo, o
 cuin'diichí nī, miiⁿ canée
 Cristo miiⁿ'ya, nguée cu'teenú
 nī 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ. ²⁴ Ti ndaá
 'yaaⁿ n'dái 'iⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'á
 yā chí Cristo yā naati nguée
 Cristo 'iⁿ'yāⁿ s'een. Ndaá
 'yaaⁿ n'dái profetas falsos chí
 nguée caaⁿ'máⁿ yā nduudu
 cuaacu yen'é Ndyuūs. Ní
 'iⁿ'yāⁿ s'een idiíⁿ yā señales
 chí n'gεεε ndúúcū vaadī
 n'giinu. Ní cannche'εί yā
 'iⁿ'yāⁿ ndíí 'iⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs
 ndεεve yā nduuti chí cuuví
 yā. ²⁵ 'Caandiveén nī. Āā ndíí
 vmnaaⁿ, 'āā ngaⁿ'á ngíi chuū
 ndís'tiī. ²⁶ Ndúúti chí 'iⁿ'yāⁿ
 caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā ndís'tiī
 'tíicā: Cuin'diichí nī, Cristo
 canée yā na yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ,
 nguée caⁿ'á nī miiⁿ. O nduuti
 chí caaⁿ'máⁿ yā: Cuin'diichí
 nī, Cristo canée yā ná 'aama
 cuarto chεeti va'ai, nguée
 cu'téenu nī. ²⁷ Tan'dúúcā
 'cuai chí ngiiya cuááⁿ naachi
 ican'daa 'yáⁿ'ā ní inaaⁿ yú

ndíí taachi ndaā cuaaⁿ na
 ngiiya 'yáⁿ'ā, 'tíicā ntúūⁿ
 cuuvi taachí 'úú nndaá, 'úú
 chí Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs.
²⁸ Tí 'āā tíi nūuⁿ naachi
 candiiti cuerpo yen'e tináⁿ'ā,
 miiⁿ nduuvidaama luutí.

*Taaca ndaá Saⁿ'a chí Daiya
 Ndyuūs*

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-
 28)

²⁹ Jesús caⁿ'a yā: Tuu'mi
 ní taachi 'cuiinu 'cueenu
 yā cuuvi ní ch'ó'ōo tiempo
 miiⁿ, tuu'mi ní 'yáⁿ'ā ní cuuví
 maāiⁿ, ní 'iⁿ'yū miiⁿ ní nguée
 cunuūⁿ deεve. 'Iiⁿ'nyuⁿ ní
 cun'daā yen'e nanguuvi ní
 nanguuvi ní nuⁿ'u ndúúcū
 poder yen'e. ³⁰ Tuu'mi ní
 snaáⁿ yā señales nanguuvi
 chí yen'e Saⁿ'ā chí Daiya
 Ndyuūs. Ní nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ
 yen'e nducuéⁿ'ē nación yen'e
 iⁿ'yeeⁿdí ní cuεεcú yā ní snaaⁿ
 yā chí ndaá Saⁿ'ā chí Daiya
 Ndyuūs na meéⁿ yen'e nan-
 guuvi ndúúcū poder yen'e yā
 ndúúcū chídeεvé n'dai yen'e
 maáⁿ yā. ³¹ Taachí dich'ó'o
 yā ángeles yen'e yā, tuu'mí
 nūuⁿ áámá yā ní dī'cuεεcú yā
 trompeta yen'e yā. Ní ángeles
 miiⁿ nadáámá yā 'iⁿ'yāⁿ chí
 yen'e Cristo chí Cristo ndεεve
 yā yen'e cuaaⁿ núúⁿmáⁿ yáⁿ'āa
 'cūū ndii 'áámá 'diituú ndii
 táámá 'diituú yen'e nanguuvi.

³² Cuayiivi miiⁿ ní Jesús
 caⁿ'a yā: 'Cueén nī ejemplo
 yen'e yáⁿ'á yen'e n'guíidíi yaaⁿ
 nguuvi taachí ínnguaaⁿnu
 duūⁿnē n'gaiyāá ní ican'daā
 tá'āā 'āā déenu nī chí 'āā
 cuchii yāāaⁿ. ³³ 'Tíicā ntúūⁿ,
 ndís'tiī, taachí snaaⁿ nī

tanducuénⁿē chūū, 'āā deenú nī chi 'āā chāā ndaa Saⁿā chi Daiya Dendyuūs. Nī 'āā neenē nīⁿnuūⁿ cānéé tiempo chi ndaa sa. ³⁴ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngií ndís'tiī, chi 'iīⁿyāⁿ chi snée yā maaⁿ nguéeⁿ 'cuūvi yā nen^e chi 'āā cuéé cuuvi tanducuénⁿē chuū. ³⁵ Nanguuvi ndúúcu yāⁿāa 'cūū chó'ōo naati nduudu yen^e nguēé chó'ōo.

³⁶ Naati nguuvi miiⁿ ndúúcu hora miiⁿ taachí ndaa Saⁿā chi Daiya Dendyuūs, nguēé vée mar 'áámá 'iīⁿyāⁿ chi deenú yā yen^e, ndíí nguée ndúú ángeles yen^e va'ai cheeti nguuvī, ti dámaaⁿ Ndyuūs Chiidá deenú yā.

³⁷ Tan'dúúca chí chií tiempo chí 'āā chó'ōo taachi canée Noé miiⁿ tiempo taachi chó'ōo diluvio, 'tíicā cuuvi taachí ndaa Saⁿā chi Daiya Dendyuūs. ³⁸ Nī tiempo taachi 'āā cuéé chó'ōo diluvio chí cueenⁿ taaⁿ cuūvī, 'iīⁿyāⁿ ní ngé'e yā, ní ngi'i yā, ní n'giindivaacu yā, ní nga'a yā daiya yā chí n'giindivaacu, ndíí nguuvī chí Noé miiⁿ sndaa yā na arca chí barco ch'ēte ca chí din'dái yā. ³⁹ Nī 'iīⁿyāⁿ yen^e tiempo yen^e Noé nguée s'neenⁿ veénⁿ yā ndíí taachi cheenⁿ taaⁿ cuūvī ní ch'iīnū nducyáácá 'iīⁿyāⁿ ti ch'iī yā. 'Tiicá ntūūⁿ cuuvi taachí ndaa Saⁿā chí Daiya Ndyuūs. ⁴⁰ Tuu'mi ní nguuvī taachi nndaa Daiya Ndyuūs snée 'uūvī saⁿā na cuēti. 'Aama saⁿā ní Cristo candée yā saⁿā, taama saⁿā ní cūnee sa. ⁴¹ Nī na 'uūvī n'daataá

snee ta ingúú tá 'áámá va'aī naachi inguú yā. 'Aama tá ní candēē yā táⁿā, taama ta ní cūnee ta.

⁴² Ndís'tiī cundēē nī cuidado, ti nguēé déenu nī dē'ē hora chí nndaá Señor yen^e nī. ⁴³ Naati déenu nī chuū. Ndúúti chí saⁿā n'dai chí vaacu sa miiⁿ déenu sa dē'ē hora ndaa chí duucu tuu'mi ní canduuchi sa. Ní nguée ca'a sa lugar chí diduucú yā chí vée cheeti vaacu sa. ⁴⁴ Chíⁿ chí ndís'tiī ní 'cuētinée yaaⁿ nī ti Saⁿā chí Daiya Ndyuūs miiⁿ ndaa yā hora chí ndís'tiī nguée déenu nī.

Ejemplo yen^e mozo chí n'daācā ní yen^e mozo chí nguée n'daācā

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Caⁿa Jesús: ¿Du'ú dueño caⁿa yā ntiīⁿnyuⁿ chí s'nee yā vmnaaⁿ yen^e va'ai yen^e yā nduuti chí nguée 'aama mayordomo chí n'daācā n'dai ní deenu sa ní ca'a sa chí che'e mozos yen^e yā hora chí che'e sa? ⁴⁶ Dē'ē chūúca n'dai mayordomo miiⁿ chí diīⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ taachi dueño miiⁿ ní ndāa yā ní ndaaca yā mayordomo chí diīⁿ sa tan'dúúca chí nen^e yā. ⁴⁷ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngií ndís'tiī, chí dueño miiⁿ cu'néeⁿ yā mayordomo miiⁿ chí caaⁿmaⁿ ntiīⁿnyuⁿ sa yen^e chí vée yen^e yā. ⁴⁸ Ndúúti chí mayordomo miiⁿ ní nguée n'daācā idiīⁿ sá ní 'íicú nacádíinuuⁿ sa na staava yen^e sa chí dueño cuuvi 'náaⁿ yā ní ndaa yā. ⁴⁹ Ní tuc'a sa ch'eⁿe sa mozos chí idiīⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ ndúúcu sa ní

ngé'e sa ní ngi'i sa ndúúcū amigos yen'e sa ní cuu'vi sa. ⁵⁰ Dueño miiⁿ ní ndaá yā nguuvi chi nguεε canéé ngíínú sa ní hora chi nguεε deenu sa. ⁵¹ Ní dueño miiⁿ ní ca'á yā 'aama castigo ch'εεε mayordomo miiⁿ. Ní 'caacá yā mayordomo chi cheeyēi ní cu'neeⁿ yā mayordomo miiⁿ chuva'āi ndúúcū 'iiⁿyāⁿ 'uuvi náán 'uūvī cheendi yā. Lugar miiⁿ ní cuεεcu sa ní che'e 'diiⁿyuⁿ sa cuen'e daāⁿmaⁿ.

25

Ejemplo yen'e ndiichi n'daataá chi cuíínuú

¹ Jesús caⁿ'a yā taama ejemplo: Naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai cheeti nguuvi tan'dúúcā ndiichi n'daataa chi cuíínuú chi sta'á yā lámparas yen'e yā ní can'dáa yā. Ní cuen'e yā ndaāca yā saⁿ'ā chi 'caandavaacú sa. ² Ní nyuⁿ'u yā candéε n'daāca yā cuidado ti lista yā. Tá nyuⁿ'u yā nguée candéε yā cuidado ní diiⁿ yā tan'dúúcā chi n'daataá tonta yā. ³ N'daataa chi cuíínuú chi nguée candéε yā cuidado, candéε yā lámparas yen'e yā ní nguée candéε yā petróleo yen'e. ⁴ Ní nyuⁿ'u yā ní candéε n'daacá yā cuidado, candéε yā botellas yen'e petróleo ndúúcu yā ndúúcū lámparas yen'e yā. ⁵ Ní chi'naaⁿ saⁿ'ā miiⁿ chi ndaa sa chi 'caandavaacu sa. Ní taachi 'āā cuée ndaa sa, n'daataá s'eeⁿ chi ndaa yáán náán yā ní ch'εeti yaadú yā. ⁶ Chí maⁿ'ā yaaⁿ, chi'indiveéⁿ yā 'áamá nduudu chí 'caī. Ní ngaⁿ'a yā: Ndaa

sáⁿ'ā chi 'caandavaacu sa. Can'dáa nī ní diiⁿ nī recibir saⁿ'ā. ⁷ Tuuⁿ'mí ní nducyaaca chi cuíínuú s'éeⁿ nducueeⁿ yā ní nuuⁿ'mí yā lámparas yen'e yā. ⁸ Chi cuíínuú chi nguée lista yā caⁿ'a yā chii yā chi cuíínuú chi lista yā: Téé nī 'téé petróleo yen'e nī nús'uu ti lámparas yen'e 'nū 'āā cháā 'āā n'tuuvi. ⁹ Chí cuíínuú chi candéε yā petróleo n'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā tanáⁿ'a yā: Nguée cuuvi teé 'nū ndís'tiī. Nús'uu ní nen'e cá 'nū petróleo chi candéε 'nū ní 'íicú 'áátī nguée cuuvi falta yen'e yú. N'dáaca ca yen'e ndís'tiī chi caⁿ'a nī naachí in'diicuī yā petróleo ní cuái nī yen'e nī. ¹⁰ Nen'e chi n'daātā s'eeⁿ chi nguεε lista yā cuen'e yā cuái yā petróleo miiⁿ, saⁿ'ā chi 'caandavaacu sa ndaa sa ní chi cuíínuú chi candéε n'daacá yā cuidado cuen'e yā ndúúcū saⁿ'ā naachí n'giindivaacu 'iiⁿyāⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ nan'gaādí sá cheendi va'āi miiⁿ. ¹¹ Cuayiivi miiⁿ ní ndaā tanáⁿ'ā chi cuíínuú s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: N'diī Señor, Señor, nan'guaaⁿ nī yen'e 'nū. ¹² Naati saⁿ'ā miiⁿ chi 'caandavaacu sa ní nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Cuaacu níⁿnyúⁿ nga'á ngií ndís'tiī, 'úú ní nguée n'diichi ndís'tiī.

¹³ Maaⁿ ní nducyaaca ndís'tiī candéε nī cuidado ti nguée déenu nī dε'ε nguuvi o dε'ε hora chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ndaa sa.

Ejemplo yen'e tuūmī

¹⁴ Tuuⁿ'mí ní caⁿ'a Jesús: Naachí Ndyuūs ngaⁿ'a

ntiiⁿnyuⁿ yā na va'ai chεeti nguuvī tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā chi caⁿ'ā yaⁿ'ái yā ndii táámá yán'āa ní 'cai yā mozos yen'e yā ní nca'a yā mozos miiⁿ dendú'ū chi véé yen'e yā, chi diiⁿ sa cuidado yen'e.

15 'Aama mozo ní ca'a yā nyuⁿ'u mil caadi, táámá mozo ní 'uūvī mil caadi, táámá mozo ní 'aama mil caadi. Ní ca'a yā 'áámá 'áámá mozo tan'dúúcā chi chεε sa. Ní cuen'e yaⁿ'ái yā. 16 Mozo chí sta'ā nyuⁿ'u mil caadi cunaⁿ'ā sa ní diiⁿ sa negocio ndúúcu tuumī miiⁿ. Ní ndaācā sa tá nyuⁿ'u mil caadi yen'e daiya túumī miiⁿ. 17 'Tiicá ntúūⁿ mozo chí sta'a sa ná 'uūvī mil caadi miiⁿ ndaācā sa ná 'uūvī mil caadi yen'e daiya tuumi miiⁿ. 18 Mozo chí sta'ā sa 'aama mil caadi chen'e sa ní s'neeⁿ sa tuūmī miiⁿ chεeti 'áámá 'cuutii cuéé ní ch'ii sa maaⁿ yán'āa. 'Tíicā chinuunⁿ ndé'ei sa tuumī yen'e 'iivī sa.

19 Chi 'naáⁿ ní ndaā 'iivī mozos miiⁿ ní tun'dāa yā cuenta ndúúcu mozos. 20 Ndaā mozo chí nca'a yā nyuⁿ'u mil caadi nanáaⁿ yā. Ndée sa ta nyuⁿ'u mil caadi yen'e daiya tuūmī miiⁿ. Ní caⁿ'a sa chii sa 'iivī sa: N'diī señor, nyuⁿ'u mil caadi tee nī 'úú. 'Íngaā. Ndaācā ta nyuⁿ'u mil caadi daiya tuūmī yen'e nī. 21 'Iivī mozo miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Dii mozo yen'é chí n'daācā ní n'dai, n'daācā n'dai ndiīⁿ di. Maaⁿ ti 'āā n'daācā diiⁿ di ndúúcu chí duū'vi, maaⁿ ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yen'e n'deēe cá teé dii. Cho'o di cuaaⁿ chεeti va'āi ní cuen'e daāⁿmaⁿ cuuvi yeenú di nduucú. 22 Ndaā

ntúūⁿ nanáaⁿ yā mozo chí nca'a yā na 'uūvī mil caadi. Mozo miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa 'iivī sa: N'diī señor, 'uūvī mil caadi tee nī 'úú. 'Íngaā tuumi yen'e nī. Ndaācā ta na 'uuvī mil caadi daiya tuūmī miiⁿ. 23 'Iivī sá caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Dii mozo yen'é chí n'daācā ní n'dai, ní n'daācā idiīⁿ di. Nguéé ch'εεte teé dii ní n'daācā diiⁿ di. Maaⁿ ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yen'e n'deēe ca chí teé dii. Cho'o di cuaaⁿ chεeti va'āi ní cuen'e daāⁿmaⁿ cuuvi yeenú di nduucú. 24 Ndaa nanáaⁿ yā mozo chí nca'á yā 'áámá mil cáadí, ní caⁿ'a sa chii sa 'iivī sa: N'diī Señor, deenú tí n'diī ní chεechí nī, ní diiⁿ nī cosechar ndúúcu tuumī yen'e ní chí nguéé ngiinu nī, ní 'naaⁿ trigo ngaáⁿ nī naachi nguéé ngiinu nī ti yen'e nī. 25 Chíⁿ chí diiⁿ ti 'va'á. Ní chen'e ní s'nuuⁿ n'de'ei tuūmī yen'e nī na 'áámá yiivī yáává maaⁿ yán'āa. 'Íngaā tuūmī yen'e nī chí tee nī 'úú. 26 'Iivī sa miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā mozo miiⁿ: Dii mozo chí nguεε n'dáacā ní 'daān'dī dii. Ní nguéé n'dáacā ídiīⁿ. Dii ní déenu di chí ntā'a cosecha naachi nguéé ndiīⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní nn'guaáⁿ trigo naachi nguéé ngiinu ti yen'e. 27 ¿De'ē cúúví chí nguéé s'neeⁿ di tuūmī yen'é na banco? Ní taachi 'úú ndaá cuuvi ntee di tuūmī yen'é ndúúcu daiya tuūmī miiⁿ. 28 'Iivī miiⁿ caⁿ'a yā ndúúcu 'iivī yā chí snéé miiⁿ: N'diī, divi nī tuūmī yen'e sa ní ca'a nī tuūmī mozo chí ndéē ndiichi mil caadi. 29 Ti 'iivī yā chí véé yen'e yā, ní

ndaācā ca yeⁿe yā. Ní 'iⁱn'yāⁿ miiⁿ n'deēe cá vεε yeⁿe yā. 'Iⁱn'yāⁿ chi nguée yeⁿe yā, ta 'lⁱiⁿ duū^{vi} chi véé yeⁿe yā ní diví yā yeⁿe yā. ³⁰ Mozo chi nguεε dichí^ívē ní cuta'á nī ní cu'nuuⁿ nī cuaaⁿ chuva'āi ná maaⁱn. Míⁱn cuεεcu sa ní che'e 'díⁱn'yúⁿ sá cuen'e daāⁿmaⁿ.

N'diichí Jesús nuuⁿndi yeⁿ'ē naciones

³¹ Ní caⁿ'a Jesús: Taachí ndaa Saⁿ'ā chi Daiyā Dendyuūs tan'dúúcā Rey chí ch'εεε ca ní n'dεεvε taavi ndúúcū tanducuéⁿ'ē ángeles yeⁿe yā, tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ 'cuūndi sa na trono yeⁿe sa. ³² Ní nduuvidaama nanáaⁿ Rey miiⁿ 'iⁱn'yāⁿ yeⁿe nducyaaca naciones ní Rey miiⁿ diví yā 'iⁱn'yāⁿ, 'áamá yā yeⁿe táamá yā tan'dúúcā chi 'iⁱn'yāⁿ pastor chi idiⁱn yā cuidado yeⁿe 'iiti cuūchí diví yā chiivu nguaaⁿ 'iiti cuūchí. ³³ Ní cu'neen yā 'iiti cuūchí lado tá cuaacú yā ní chiivú miiⁿ lado ta 'cueé yā. ³⁴ Tuu'mi ní Rey miiⁿ caaⁿ'mán yā cuuvi yā 'iⁱn'yāⁿ lado ta cuaacu yā: Ndís'tií chi Chiidá ngaⁿ'a yā yeⁿe nī n'dái taavi nī. Cuchí nī. 'Íngaā parte chi ituneeⁿ ndís'tií yeⁿ'ē naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní nguaiⁿ'ndai yā yeⁿ'ē ndís'tií ndíí taachi Ndyuūs 'āā cuée din'dái yā iⁿ'yeeⁿdí. ³⁵ Tí taachí cuiícú, ní tee nī chi che'é. Ní taachí chí yaácá, ní tee nī chí chí'í. Ní taachí canuúⁿ yúúⁿí tan'dúúcā 'iⁱn'yāⁿ chí ndiicá yā táamá yāāⁿ, ndís'tií 'cuúⁿ nī 'úú. ³⁶ Ní taachi 'āā ntée

catecaí, ní tee nī catecaí. Ní taachi chíitā 'úú, dicuéénaaⁿ nī 'úú. Ní taachi cheⁿ'é vácūū, ní ndaa nī n'diichi nī 'úú. ³⁷ Tuu'mi ní 'iⁱn'yāⁿ chí n'dái yā nan'guεεcútaⁿ'a ní caⁿ'a yā cuuvi yā 'iⁱn'yāⁿ: N'dií señor, ¿tií cuaⁿ'ā n'diichí 'nū n'dií chí cuiicu nī ní tee 'nū chí che'é nī, o yaacá nī ní tee 'nū chí chí'í nī? ³⁸ ¿Tií cuaⁿ'ā n'diichí 'nū n'dií cuaaⁿ cyúúⁿí ní nta'á 'nū n'dií na vaacú 'nū, o nguée catecaí nī ní tee 'nū catecaí nī? ³⁹ O ¿tií cuaⁿ'ā n'diichí 'nū n'dií chí ngíita nī o vácūū canuuⁿ nī, ní níndaá 'nū nanáaⁿ nī? ⁴⁰ Rey miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chí yā 'iⁱn'yāⁿ s'uuⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ 'úú ngaⁿ'á ngíi ndís'tií, tí taachi diíⁿ nī 'tíicā ndúúcū 'áamá hermano 'áará chí ndíicúúⁿ cá yā, tuu'mi ní 'tiicá ntúūⁿ díⁱn nī nduucú.

⁴¹ Tuu'mi ní Rey caaⁿ'maⁿ ntúūⁿ yā cuuvi yā 'iⁱn'yāⁿ chí snée lado ta 'cueé yā: Cuví nī yeⁿ'ē 'úú, ndís'tií, 'iⁱn'yāⁿ condenado chi nguée n'daācā idiíⁿ nī. Ní caⁿ'a nī ná nguuchi yaⁿ'ā chí 'áamá ngiichi cuen'e daāⁿmaⁿ. Lugar 'cūū ní n'dai cáava yááⁿ'nguiinūūⁿ ndúúcū ángeles yeⁿe sa. ⁴² Tí taachí cuiícú, nguée tee nī chí che'é. Chíí yaácá, ndíí nguée ndúú tee nī chí chí'í. ⁴³ Canuúⁿ yúúⁿí, ndíí nguée ndúú 'cuúⁿ nī 'úú. 'Āā ntée catecaí, ndíí nguée ndúú tee nī catecaí. Chíitā 'úú ní canuúⁿ vácūū, ndíí nguée ndúú dicuéénaaⁿ nī 'úú. ⁴⁴ Tuu'mi ní 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: N'dií señor, ¿tií cuaⁿ'ā n'diichí

'nū n'diī chi cuiicú nī, o yaācá nī, o canúuⁿ nī yúúní, o nguεε catecai nī, o ngíita nī, o vácūū cánuuⁿ nī, ní nguée dichíí^{vε} 'nū n'diī? ⁴⁵ Tuu'mi ní Rey miiⁿ nan'guεεcútaⁿa yā ní caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngíi ndís'tiī, tan'dúúccā chi nguée diīⁿ nī ndúúccū 'áámá chí ndíicúúⁿ cá 'tiicá ntúūⁿ 'úú, nguée diīⁿ nī nduucú. ⁴⁶ 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā na 'áámá castigo chí 'áámá canee ní 'iīⁿyāⁿ chí n'dái yā caⁿá yā ná vida cueⁿe daāⁿmaⁿ.

26

'Iīⁿyāⁿ ní n'nuuⁿ yīinú yā táacā cuta'á yā Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Taachí Jesús ch'iīnu caⁿa yā tanducuéⁿe nduudú 'cūū, caⁿa yā chiī yā discípulos yeⁿe yā: ² 'Āā déenu ndís'tiī ná 'uūvī nguuvī maaⁿ cuūvā 'viicu yeⁿe pascua. 'Íicu 'úú Saⁿā chí Daiya Dendyuūs 'úú ní 'iīⁿyāⁿ ncaⁿa yā 'úú ní cuⁿnéenⁿgaⁿa yā 'úú.

³ Tuu'mi ní chiiduú n'gεεtε ndúúccū maestros yeⁿe ley ndúúccū 'iīⁿyāⁿ ndiicúū s'eeⁿ chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū nduuvidaamá yā na palacio yeⁿe chiiduú ch'εεtε ca chí nguuvī Caifás. ⁴ Ní ndeé yā taācā cuuvi canche'éi yā Jesús ní cuta'á yā 'iīⁿyāⁿ ní 'caaⁿnúⁿ yā 'iīⁿyāⁿ. ⁵ Ní caⁿa yā: Nguée diīⁿ yú nguuvī 'viicu tí 'iīⁿyāⁿ yeⁿe yāāⁿ Jerusalén miiⁿ didán'a

yā ní diīⁿ yā vaadī 'caa'va ndúúccū nús'uu.

Ch'eēndāayā aceite vmnaaⁿ tiiⁿ Jesús na yāāⁿ Betania
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Jesús canée yā na yāāⁿ Betania ná va'ai yeⁿe Simón chí canée ca'ai lepra chí in'duuti yuūtē yeⁿe sa. ⁷ Ní ndaā 'áámá n'daataá nanáán Jesús miiⁿ chí ndéē tá 'áámá frasco tuūu alabastro chí s'néēⁿ aceite perfume chí yaⁿai n'dai chíí^{vε}. Ní ch'eēndāa ta perfume miiⁿ na tíⁿ Jesús taachí vεε yā na mesa. ⁸ Ní discípulos taachi n'diichí yā chūū nduuvī taán yā. Ní caⁿa yā: ¿Dε'ē cúúví chí chingéē aceite 'cūū? ⁹ Cuuví n'diicui ta chuū tí yaⁿai n'dai chíí^{vε} chuū ní caⁿa tá tuūmī miiⁿ 'iīⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe yā.

¹⁰ Jesús tuumicadíinuuⁿ yā chí discípulos ngaⁿa yā 'tíicā, ní caⁿa yā chíī yā discípulos: ¿Dε'ε cúúví chí n'gaa'va nī ndúúccū n'daataá 'tíí? Tán'a 'tíi n'dáacā diīⁿ tá nduucú. ¹¹ Tí 'iīⁿyāⁿ chí nguée véé yeⁿe yā ní 'áámá cánée yā nduucú nī, naati 'úú ní nguée 'aama cuneé nduucú nī. ¹² Taachi tá 'tíi ch'eēndāa ta perfume vmnáán cuerpo yeⁿe, ndaā ta 'úú tí taachí 'cuūví 'āā canee listo cuerpo yeⁿe chí 'cuεēchí. ¹³ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngíi ndís'tiī, chí 'āā tíí nūuⁿ chí caaⁿmáⁿ yā ndúúccū ngai yeⁿe chí nanguaⁿai 'iīⁿyāⁿ na núúⁿmáⁿ in'yeēndī, caaⁿmaⁿ ntuún yā chí tá 'tíi diīⁿ tá chuū ní n'gaacu yā yeⁿe tá.

Judas miiⁿ ngaⁿ'a maaⁿ sa chí nca'a sa Jesús

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴Tuu'mi ní 'áamá discípulo yen'e naachi ndiichúúví yā chí nguuví sa Judas Iscariote, cheⁿ'e sá nanáán chiiduú n'geeté. ¹⁵Ní caⁿ'a sa chí sa 'iiⁿ'yān s'een: ¿De'ē téé nī 'úú ní 'cuun'miⁿ ndís'tiī du'u chí Jesús? 'Iiⁿ'yān s'een ní caⁿ'a yā chí nadii'vé yā Judas miiⁿ ndiicū ndiichi caadi 'diiⁿ'nguεε. ¹⁶Ndiiⁿ tuu'mi nūuⁿ in'nuuⁿ yíínú Judas miiⁿ de'ē tiempo ní táácā chí nca'a sa Jesús miiⁿ.

Jesús yaa'ví yā yen'e chí che'e nguiínú yā 'viicu pascua
(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷Nguuvi vmnáán vmnaaⁿ yen'e 'viicu pascua, nguuvi yen'e pan chí nguéé levadura yen'e, discípulos ní ndaa yā nanáán Jesús ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yān: ¿Tií nen'e nī chí in'nuúⁿ 'nū chí che'e nguiīnū yú máán yen'e 'viicu yen'e pascua?

¹⁸Níícú Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos: Cuen'é nī na yáāⁿ Jerusalén nī ndaacá nī 'áamá saⁿ'ā ní caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī saⁿ'ā: Maestro yen'e yú caⁿ'a yā 'túúcā: Tiempo yen'e chí 'cuúví 'āā snee nīiⁿnuúⁿ ní nen'é diiⁿ 'viicu yen'e pascua ndúúcū discípulos yen'e na va'ai yen'é nī.

¹⁹Discípulos diiⁿ yā tan'dúúcā chí Jesús dicho'ó yā chí diiⁿ yā. Ní in'nuúⁿ yā chí che'e yā yen'e 'viicu yen'e pascua.

²⁰Taachi 'āā chíi chíiīnū miiⁿ, Jesús chíiīndi yā na

mesa ndúúcū ndu'u ndiichúúví discípulos. ²¹Ní taachí vεεté yā ní nge'e yā Jesús caⁿ'a yā: Cuaacu níiⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngiiⁿ ndís'tiī, chí 'áamá chéé ndís'tiī diiⁿ nī entregar 'úú.

²²Discípulos s'neeⁿ ndaachi yíínú yā. 'Áamá 'áamá yā ní tucá'á yā caⁿ'a yā: N'diī Señor, ¿'áá 'úú?

²³Tuu'mi ní Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: 'Iiⁿ'yān chí nduucú ní di'caandá yā pan yen'é yā na cú'ú 'cūū nduucú, 'iiⁿ'yān 'cūū ní nca'a yā 'úú. ²⁴Cuaacu níiⁿ'nyúⁿ cuuvi ndúúcū Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs tan'dúúcā chí canéé nguūⁿ yen'e sa na libro yen'é Ndyuūs, naati de'ε chúúcā ya'āi yen'e saⁿ'ā chí nca'a sa 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs. N'dáacā ca yen'e sa nduutī chí nguéé chíiīndiyáaⁿ sa.

²⁵Tuu'mi ní Judas, saⁿ'a chí nen'e nca'a sa Jesús, ní caⁿ'a sa: ¿'Áá 'úú, Maestro? Jesús caⁿ'a yā chí yā Judas: Díi, ngaⁿ'a di 'tíicā.

²⁶Taachí 'iiⁿ'yān s'uun nge'e yā, Jesús miiⁿ sta'á yā pan ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ. Ní n'deé yā pan ní ca'a yā discípulos yen'e yā. Ní caⁿ'a yā: Cuta'á nī, che'e nī pan caati tan'dúúcā cuerpo yen'é 'tíicā.

²⁷Ní Jesús sta'á yā taza ndúúcū jugo yen'e uvas ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā nuūⁿnīⁿ uvas miiⁿ, ní ca'a yā discípulos yen'e yā. Ní caⁿ'a yā: Nducyaaca ndís'tiī, cu'u nī nuūⁿnīⁿ uvas yen'e

taza 'cūū, ²⁸ ti jugo nuū'nīn uvas miiⁿ ní tan'dúúcā yuūuⁿ yeⁿ'é ní yeⁿ'ē compromiso chi ngai yeⁿ'é. Yuūú yeⁿ'é chi cungeē cáávā 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ, 'tíicā. Yuūúⁿ yeⁿ'é chíiⁿ chi nch'ēécú nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁹ 'Úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí 'āā ntéé cu'ú jugo nuū'nīn yeⁿ'ē uvas na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndii nguuví chi cu'ú ndúúcū ndís'tiī naachi Chiidá ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús ngaⁿ'a yā Pedro miiⁿ chí cuééⁿdíitu sa chí nguéé n'diichi sa Jesús

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Taachí ch'iinu chiita yā 'áámá canción yeⁿ'é Ndyuūs nan'dáa yā va'āi ní cuen^{'e} yā na yiicū chi nguuví Olivos.

³¹ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: Nducyáácá ndís'tiī cuuví 'cuináaⁿ nī yeⁿ'e 'úú maaⁿnguínū. Caatingaⁿ'a naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Dendyuūs 'túúcā: 'Úú Ndyuūs 'nuūcá'ai ní 'caaⁿ'núⁿ saⁿ'ā chí idiiⁿ sa cuidado 'iiti cuúchī, ní 'iiti s'eeⁿ ní caⁿ'á 'muūⁿ caⁿ'á miiⁿ tī ní cuuví ndai tī. ³² Taachí 'úú nduuchí nguaaⁿ tináⁿ'ā, caⁿ'á vmnaaⁿ yeⁿ'e ndís'tiī na yáⁿ'āa Galilea.

³³ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nan'guēcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: 'Áará chi nducyaaca yā cuuví 'cuinaaⁿ yā cáávā n'diī 'úú nguéé cuuví 'cuinaaⁿ mar 'aamá naaⁿ.

³⁴ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā Pedro: Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii dii chí maaⁿnguínū taachi 'āā cuéé

'cuaī túsaⁿ'ā, dii ní 'āā 'iinū cuuvi cueeⁿdiitū di yeⁿ'ē 'úú chí nguéé in'diichi di 'úú.

³⁵ Naati Pedro miiⁿ caⁿ'a sa: Ndúúti chí canéé chí 'cuūví nduucú ní maestro ní 'cuūví. Nguéé caaⁿ'máⁿ chí nguéé n'diichí n'diī. Ní nducyaaca discípulos ní 'tiicá ntúūⁿ caⁿ'a yā.

Jesús ngaⁿ'angua'a yā na jardín chí nguuví Getsemaní

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Tuu'mi ní ndaā Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā na 'áámá cuaaⁿ chí nguuví Getsemaní ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: 'Cuēetē nī 'muuⁿ. 'Úú ní caⁿ'a niiⁿnuúⁿ miiⁿ ní caaⁿ'maⁿngua'a.

³⁷ Jesús miiⁿ cuen^{'e} yā ndúúcū Pedro ndúúcū nduu 'uuví saⁿ'ā daiya Zebedeo. Tuu'mi ní Jesús s'neeⁿ ndaachi yiinú yā. ³⁸ Ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ: Alma yeⁿ'é ní néené ndaachí yiinú chí ya'āi chí 'cuūví. 'Cuēetinē nī 'muuⁿ ní 'cuēeti nduuchí nī nduucú.

³⁹ Jesús ní cuen^{'e} yā ta 'líiⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ. Candiitin'dii yā ní caⁿ'angua'a yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, ndúúti chí cuuvi, nguéé díiⁿ nī chí 'cueenú cuuvi prueba 'cūū naati nguéé cuuvi tan'dúúcā chí 'úú neⁿ'é naati tan'dúúcā chí n'diī neⁿ'é nī.

⁴⁰ Tuu'mi nūuⁿ ndaá yā naachi snéé discípulos yeⁿ'e yā ní ndaāca yā 'iiⁿ'yāⁿ chí stiyaadú yā. Ní caⁿ'a yā chii yā Pedro: ¿'Áá 'tíicā nguéé íchéé dí chí induūchi dí nduucú 'áámá hora? ⁴¹ Ndís'tiī

ní candée nī cuidado ní caanⁿmaⁿngua^aá nī níicú nguée díiⁿ nī nuuⁿndi. Cuaacu níiⁿnyúⁿ espíritu yeⁿ'e nī neⁿ'e díiⁿ n'ndaacáa naati cuerpo yeⁿ'é nī 'āā dūūvā.

42 Jesús cheⁿ'e chi ndii 'úúví cuuvi ní caⁿ'angua^aá yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, ndúútī chi neⁿ'é nī, díiⁿ nī chi nguée 'cueenú cuuvi prueba 'cuu chi n'daācā tuuⁿmi ní 'tíicā díiⁿ nī, naati cuuvi tan'dúúccā chi neⁿ'e nī.

43 Jesús nndaa ntuuⁿ yā táámá vmnéⁿ'ēe naachi snée discípulos yeⁿ'é yā ní ndaaca ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ stiyaadú yā ti 'iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ 'āā ntée ichēē yā nduutināaⁿ yā chi yaāⁿnnāaⁿ yā. 44 Jesús miiⁿ ní nguée yaaⁿ'vi yā discípulos ní s'neeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chí stiyaadú yā. Ní cueⁿ'e ntúuⁿ yā ní caⁿ'angua^aá ntúuⁿ yā ndii chii ndiiⁿ 'íinú cuuvi ní caⁿ'a ntuuⁿ yā tan'dúúccā chi 'āā ngaⁿ'a yā. 45 Cuayiivi ní ndaa ntuuⁿ yā nanááⁿ discípulos ní cáⁿ'a yā chii yā discípulos: 'Cuēetiyaadú nī ní ntaaviⁿ'tuunúúⁿ nī. Cuin'diichí nī tī 'āā ndaā hora yeⁿ'e 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs. 'Iiⁿ'yāⁿ ncaⁿ'a yā 'úú táⁿ'a saⁿ'ā s'eenⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e sā. 46 Nducueeⁿ ndís'tī ní cúⁿ'u yú. 'Āā cuchii níiⁿnuúⁿ saⁿ'ā chí ncaⁿ'a 'úú.

Staⁿ'a yā Jesús ní candēē yā 'iiⁿ'yāⁿ presos

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 'Naan chí Jesús indeé yā, ndaā Judas miiⁿ, 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'ē nduⁿ'u ndiichúúví discípulos. Ní nééⁿé 'yaaⁿ

'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā ndúúccū Judas miiⁿ ndúúccū machetes 'uūvī lados 'caāiⁿ ndúúccū yáⁿ'á. Chiiduú n'gēetē ndúúccū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicūú s'eenⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ. 48 Judas miiⁿ chí ncaⁿ'a sá Jesús 'iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ, caⁿ'a sa 'áámá seña ní 'túúccā caⁿ'a sa: 'Iiⁿ'yāⁿ chí 'úú chí'neeⁿ cheendi, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ chí cutaⁿ'a nī chí preso yā.

49 Tuuⁿmi ní Judas miiⁿ ní ndaa sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: Tavacho'onoó nī, n'diī Maestro. Ní 'neeⁿ cheendi sá Jesús. 50 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Judas: Díí, amigo yeⁿ'é, ¿deⁿ'ē cáávā chí cuchii dí? Tuuⁿmi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní staⁿ'a yā Jesús ní candēē yā 'iiⁿ'yāⁿ preso.

51 Naati 'áámá saⁿ'ā chí canée sá ndúúccū Jesús miiⁿ ní tun'dāa sa machete 'uūvī lados 'caāiⁿ ná chēēti vaacu ní 'nuūcá'ai sa 'áámá mozo yeⁿ'ē chiiduú ch'ēetē ca ní ch'iica sa veēⁿ mozo miiⁿ. 52 Tuuⁿmi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: 'Nuūⁿ di machete 'uūvī lados 'caāiⁿ yeⁿ'ē di vaacu. Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí itaⁿ'a yā machete 'uūvī lados 'caāiⁿ ní ndúúccū machete 'uūvī lados 'caāiⁿ 'cuūvī. 53 ¿'Áá nguée déénú dí chí 'úú cuuví caanⁿmaⁿngua^aá ní caacá Chiidá ní miiⁿníⁿyúⁿ miiⁿniiⁿyuⁿ choⁿ'ó yā nanááⁿ 'úú taanduú ngo'oó ndiichúúví taāⁿ ángeles ní chiidá cuuvi díiⁿ yā? 54 Naati maaⁿ ní nduuti chí díiⁿ chuu ¿tááccā cuuvi cúúnú caⁿ'a naachi

canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs, chí canéé chí cuuvi 'tíicā?

⁵⁵ Hora miiⁿ Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē cúúví chí can'daa nī ndúú^{cū} machetes 'uūví lados 'caāiⁿ ndúú^{cū} yáⁿ'á s'eeⁿ tan'dúú^{cā} chí 'úú 'iiⁿ'yāⁿ chí duucu 'úú chí sta'á nī 'úú? Nguuvi nguvi ch'iindí ndúú^{cū} ndís'tií na yaācū templo ní ngi'cueeⁿ ndís'tií ní nguéé sta'á nī 'úú. ⁵⁶ Tanducuén'ē chuū cuuvi ní cúúnú ca'a yeⁿ'ē chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs cáávā profetas ndii cuááⁿ vm-naaⁿ. Tuu'mi ní nducyaaca discípulos s'neeⁿ yā Jesús miiⁿ ní chéenu yā.

Jesús nanááⁿ 'iiⁿ'ntyén'ē yeⁿ'e yaācū templo

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ chí sta'á yā Jesús miiⁿ candεε yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nanááⁿ chiiduú ch'εεté ca chí nguuvi Caifás. Miiⁿ nduuví^{dá}ámá maestros yeⁿ'e ley ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúú s'eeⁿ chí ngaⁿ'a ntiin^{nyú}n yā yeⁿ'e yaācū. ⁵⁸ Pedro miiⁿ cueⁿ'e ntúuⁿ sa ní n'dáa yaⁿ'ai sa cuaaⁿ dáámí Jesús ndíi chuva'āi yeⁿ'ē va'ai ch'εετε yeⁿ'ē chiiduú ch'εετε cá. Ní ndaa sa na patio ní ch'iindí sa ndúú^{cū} policías chí diíⁿ yā cuidado yeⁿ'e va'āi miiⁿ. Pedro neⁿ'e sa snaaⁿ sa táácā chí diíⁿ yā ndúú^{cū} Jesús miiⁿ.

⁵⁹ Chiiduú n'gεεté ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúú s'eeⁿ chí ngaⁿ'a ntiin^{nyu}n yā yeⁿ'e yaācū ndúú^{cū} nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiin^{nyu}n yā in'nuún yā

'áámá testigo chí nguéé ngaⁿ'a cuaacu yeⁿ'ē Jesús miiⁿ. Ní 'íicú cuuvi nca'a yā Jesús miiⁿ chí 'cuuvi yā. ⁶⁰ Nguéé ndaaca yā mar 'áámá naaⁿ taācā chí 'caaⁿ'nuⁿ yā Jesús miiⁿ. 'Áará chí neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā nduudu yaadi yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Cuayiivi miiⁿ ní ndaa ntúūⁿ tanaaⁿ 'uūví testigos chí ngaⁿ'a yā nduudu yaadi. ⁶¹ Testigos ní caⁿ'a yā: Sán'a 'cūū ní caⁿ'a sa: 'Úú ní cuuvi diíⁿ chuū. Natuūví yáacū templo 'cūū chí yeⁿ'é Ndyuūs naati cheεti 'iīnū nguuvi nadan'daí.

⁶² Chiiduú ch'εετε cá miiⁿ ní ncueeⁿ yā ní caⁿ'a yā chí yā Jesús: ¿'Áá nguéé nan'guεεcútaⁿ'a nī mar 'áámá nduudu yeⁿ'e de'ē chí ngaⁿ'a 'íís'tií yeⁿ'e nī?

⁶³ Naati Jesús nguéé de'ē vεε caⁿ'a yā. Tuu'mi ní chiiduú ch'εετε cá miiⁿ caⁿ'a yā: 'Úú ní n'gaí, “por Ndyuūs chí canduuchi”. Cuuvi nī nús'uu ndúúti chí n'dií chí Cristo, Daiya Ndyuūs chí cánduuchi.

⁶⁴ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā chiiduú ch'εετε cá miiⁿ: 'Úú tan'dúú^{cā} chí n'dií ngaⁿ'a nī. Ngaⁿ'á ca ngií ndís'tií, chí ndii maaⁿ snaaⁿ nī San'á chí Daiya Ndyuūs 'cuūndí sa lado yeⁿ'e honor yeⁿ'é Ndyuūs chí véé tanducuén'ē poder yeⁿ'é yā ní ndaa sa na meēeⁿ yeⁿ'ē nanguuvi.

⁶⁵ Tuu'mi ní chiiduú ch'εετε cá miiⁿ chíin'cuúⁿ yā catecai yā ní caⁿ'a yā: Sán'a 'cūū ní ngaⁿ'ā sa contra yeⁿ'é Ndyuūs. ¿De'ē ca diíⁿ yú testigos chí

in'nuuⁿ yú? Cuin'díichí nī. Maaⁿ ní ndís'tiī ní n'giindiveén nī táácā ngaⁿ'a sa contra yeⁿ'e Ndyuūs. ⁶⁶ ¿De'ē nadacádíinuⁿ ndís'tiī? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Véeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e sa chí canéeⁿ chí 'cuūvi sa.

⁶⁷ Tuu'mi ní ca'a nee daiⁿ yā naaⁿ Jesús miiⁿ ní ch'eⁿ'é yā Jesús. Ní n'gaadi yā nduutináaⁿ sa ndúúcū tiinūuⁿ. Ní tanáⁿ'a yā ch'eⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū ta'á yā. ⁶⁸ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: N'dii chí Cristo, cuuví nī nús'uu, ¿du'ū chí ch'eⁿ'é n'diī?

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'a sa chí nguéeⁿ n'diichi sa Jesús miiⁿ

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pedro miiⁿ ní vεε sa na patio yeⁿ'e va'āi ch'εεte chiiduú ch'εεte cá ní ndaa niiⁿnuúⁿ 'áámá táⁿ'ā chí canéeⁿ caadi 'iiyū. Ní táⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā tá chí tá Pedro miiⁿ: Dii ntúūⁿ nī canee di ndúúcū Jesús yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea.

⁷⁰ Naati Pedro miiⁿ ní cheeⁿdiitu sa nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: Nguεε deenú chí ngaⁿ'ā di.

⁷¹ Ní taachí ndaa Pedro miiⁿ cheendi va'āi yeⁿ'e patio miiⁿ, táámá táⁿ'ā chí canéeⁿ caadi 'iiyū n'diichi ntuūⁿ tá saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a tá chí tá 'iiⁿ'yāⁿ chí snéeⁿ miiⁿ: 'Tiicá ntúūⁿ sáⁿ'a 'cūū ní canee sa ndúúcū Jesús yeⁿ'e yāāⁿ Nazaret.

⁷² Pedro miiⁿ ní cheeⁿdiitu ntúūⁿ sa, ndíí túúnú 'caī sa, “por Ndyuūs”. Ní caⁿ'a sa: 'Úú ní nguéeⁿ in'diichí sáⁿ'a 'cūū.

⁷³ Cuayiivi 'tεε 'tée ní 'iiⁿ'yāⁿ chí snéeⁿ yā cuaaⁿ na niiⁿnuúⁿ

miiⁿ ndaa yā nanááⁿ Pedro miiⁿ. Ní caⁿ'a yā chí yā Pedro: Cuaacu níⁿnyúⁿ dii ntúūⁿ ní cachiica dí ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ti tan'dúúcā chí ngaⁿ'a di ní n'giⁿ'i di yeⁿ'e di chí dii ní nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁷⁴ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní tucá'a sa caⁿ'a taaⁿ sa, ní 'caī sa, “por Ndyuūs”, ní caⁿ'a sa chí sa 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ: Nguéeⁿ in'diichí sáⁿ'a 'cūū. Tuu'mi nūuⁿ 'caī tusáⁿ'ā. ⁷⁵ Tuu'mi nūuⁿ ní Pedro miiⁿ ní n'gaacū sa nduudu yeⁿ'é Jesús taachí caⁿ'a yā 'tuúca: Taachi 'āā cuéeⁿ 'cuaī tusáⁿ'ā, 'āā cheeⁿdiitū di 'iīnū cuuvi chí nguéeⁿ n'diichi di 'úú. Ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'daa sa na lugar 'cūū ní cheεcū taaví sa ti ya'ai staava yeⁿ'e sa.

27

Jesús nanááⁿ Pilato

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Taachí 'āā chīδεεve, nducyáácá chiiduú n'gεεte ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaacū nduuvidaamá yā chí ndeeⁿ yā taācā diíⁿ yā ndúúcū Jesús miiⁿ nī nca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chí 'cuūvi yā. ² Ní n'déechiichí yā Jesús miiⁿ ní candée yā ní nca'a yā Jesús miiⁿ Poncio Pilato, 'iiⁿ'yāⁿ gobernador.

Judas miiⁿ ch'īi sa

³ Tuu'mi ní Judas miiⁿ, saⁿ'a chí nca'a Jesús miiⁿ, taachí n'diichí sa chí Jesús miiⁿ chíí yā condenado chí 'cuuvi yā, ndaacadaamí sá yeⁿ'e nuuⁿndi chí diíⁿ sa. Ní cheⁿ'e sa nanááⁿ chiiduú

n'gɛɛtɛ ndúúcu 'ii'nyāⁿ ndiicúu
chi ngaⁿ'a ntiinyuⁿ yen'e
yaācū ní nca'a sa ndu'ū ndi-
icu ndíichí caadi 'dii'nguɛɛ
'ii'nyāⁿ s'een. ⁴ Ní caⁿ'a sa chii
sa 'ii'nyāⁿ s'een: 'Úú ní diiⁿ
'áámá nuuⁿndi. Ncā'á 'áámá
'ii'nyāⁿ chi nguɛɛ nuuⁿndi
yen'e yā. 'Ii'nyāⁿ s'een caⁿ'a
yā: ¿Dé'ē ínnēe nús'uū chiiⁿ?
Chuū chí maaⁿ di can'díicu di.

⁵ Tuu'mi ní Judas chingée
sa tuūmī miiⁿ chɛɛti yaācū ní
cunaⁿ'a sa. Ní dicuái yaacu sa
maaⁿ sa. Ní Judas ní ch'īi sa.

⁶ Chiiduú n'gɛɛtɛ n'guáaⁿ yā
tuūmī ní caⁿ'a yā: Na ley
miiⁿ ní ngaⁿ'ā chi nguɛɛ 'cuīi
yú túumi 'cūū na caja yen'e
ofrendas yen'e yaācū, ti túumi
'cūū ní túumī yen'ē yuūúⁿ yen'e
'aama 'ii'nyāⁿ.

⁷ Ch'iiinu chuū ní nduuv-
daama yā chí cáí yā 'áámá
táán yáⁿ'āa ndúúcu tuūmī chí
cuuvi panteón cáávā 'ii'nyāⁿ
chí snúúⁿ yúúni. Mii'ya
yaⁿ'āa chí nguuvi Alfarero
chí nen'e caan'maⁿ yáⁿ'āa
yen'e chí 'ii'nyāⁿ din'dái 'cuūtí
cueēe. ⁸ Chíiⁿ chí yáⁿ'āa chí
panteón cánée chí dúúchí
ndíí máán, Yáⁿ'āa yen'e Yuūuⁿ.

⁹ 'Tíicā ní cuunū ca'a chí
profeta Jeremías caⁿ'a yā
chuū ndii cuáán vmnaaⁿ
taachí dingúúⁿ yā na libro
yen'é Ndyuūs 'tíicā: Ní sta'á
yā ndu'ū ndiicu ndíichí caadi
'dii'nguɛɛ. Tuūmī miiⁿ ní saⁿ'ā
s'een cánée yiinu sa chí ca'a sa
Judas cucáávā chí ch'īiⁿnūⁿ
sa Cristo. ¹⁰ Ní ca'a yā tuūmī
miiⁿ yen'e yáⁿ'āa chí nguuvi
Alfarero, tan'dúúca Señor
yen'e yú caⁿ'a yā chí yā 'úú.

Pilato intínguuneeⁿ yā Jesús
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn.
18.33-38)

¹¹ Jesús chééndii yā nanáán
gobernador Pilato ní gober-
nador íntínguuneeⁿ yā 'ii'nyāⁿ
ní caⁿ'a yā chí yā 'ii'nyāⁿ: ¿Áá
díí chí Rey yen'e 'ii'nyāⁿ Israel
chí judíos? Jesús caⁿ'a yā chí
yā gobernador: N'diī ngaⁿ'a
cuaacú nī ti 'tíicā.

¹² Chiiduú n'gɛɛtɛ ndúúcu
'ii'nyāⁿ ndiicúu chí ngaⁿ'a
ntiinyúⁿ yā yen'e yaācū caⁿ'a
yā chí véé nuuⁿndi yen'e Jesús
naati Jesús miiⁿ ní nguɛɛ
nan'guɛɛcútaⁿ'a yā mar 'áámá
nduudu. ¹³ Tuu'mi ní Pilato
miiⁿ caⁿ'a yā chí yā Jesús:
¿Áá nguɛɛ n'giindiveeⁿ di
tanducuén'e chí ngaⁿ'a yā
yen'ē di?

¹⁴ Naati Jesús miiⁿ nguɛɛ
nan'guɛɛcútaⁿ'a yā mar 'áámá
nduudu. Tuu'mi ní gober-
nador miiⁿ cheⁿ'e yiinu taavi
yā yen'e Jesús ní nguɛɛ déenu
yā táácā nadacádíinuⁿ yā
yen'ē.

Jesús canée chí 'cuūvi yā
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25;
Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Maaⁿ ní nguúví 'viicu
miiⁿ véé 'áámá costumbre chí
gobernador miiⁿ canée chí
ín'dééchí yā 'áámá saⁿ'ā chí
canúuⁿ sa vácūū 'viicu yen'e
pascua 'aama saⁿ'ā chí preso
sa chí 'ii'nyāⁿ Israel nen'e
yā. ¹⁶ Ní canúuⁿ 'aama saⁿ'ā
vácūū chí nguuvi Barrabás.
Nducyáácá 'ii'nyāⁿ ní déenu
yā táácā idiiⁿ Barrabás miiⁿ.
¹⁷ Ní taachi 'ii'nyāⁿ yen'ē yáán
Jerusalén miiⁿ nduuvidaamá

yā, gobernador Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Du'ū nen'e nī chi 'úú n'deēchií? ¿'Áá nen'e nī Barrabás o Jesús chi nguuví Cristo chi 'úú caⁿ'a libre 'iiⁿ'yāⁿ?

18 Pilato miiⁿ ní deenu yā chi cáávā vaadī ngueee 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nca'a yā Jesús chi preso yā.

19 Taachí Pilato miiⁿ ní vεε yā na silla yeⁿ'e juez miiⁿ, n'daataá yeⁿ'e yā ní dichó'o tá 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'a yā chii yā Pilato miiⁿ nduudú 'cūū: Nguéé dε'ε vεε diín nī ndúúcu saⁿ'ā n'dái 'cūū ti taachí cyaadú nééné n'deēe ch'eenú chii taachí ch'iínú cáávā sáⁿ'a 'tīī.

20 Naati chiiduú n'geete ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e yaācū nééné n'deēe caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén miiⁿ chi caaⁿ'maⁿ yā chi Pilato miiⁿ n'déechii yā Barrabás miiⁿ ní 'cuūvī Jesús miiⁿ. 21 Gobernador miiⁿ caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Naachí na 'uuví yā ní chéé yā chi nen'e nī chi n'deēchií? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Barrabás.

22 Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dε'ε diín ndúúcu Jesús chi nguuví yā Cristo? Nducyaaca yā nan'guεεcútaⁿ'a yā ní 'cai yā: Cu'néénga'á yā.

23 Gobernador miiⁿ caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dε'ε nuuⁿndi yeⁿ'e yā vεε? Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'gáiyiicú yā ní caⁿ'a yā: Cu'néénga'á yā.

24 Taachi Pilato miiⁿ n'diichí yā chi nguéé dε'ε vεε chi diín yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ ti yuudu n'dái ca n'gai yā, tuu'mi ní sta'á yā nuūⁿnīⁿ ní naaⁿnu yā ta'a yā nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén miiⁿ. Ní ngaⁿ'a yā: Limpia canéé 'úú yeⁿ'e asunto 'cūū. 'Úú ní nguéé nuuⁿndi yeⁿ'é chi 'cuūvī sáⁿ'a 'cūū ti n'dai sa. Ndís'tīī deenu nī táácā diín nī ndúúcu sa.

25 Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Yuuún yeⁿ'e sáⁿ'a 'cūū 'āā cūnee dáámí rá 'nū ndúúcu daiya 'nū.

26 Tuu'mi ní Pilato miiⁿ ní n'deēchií yā Barrabás miiⁿ ní caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā chi soldados ch'eⁿ'é yā Jesús. Ch'iínú ch'eⁿ'e yā ní nca'a Pilato miiⁿ Jesús miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi cu'neeⁿga'á yā 'iiⁿ'yāⁿ.

27 Tuu'mi ní soldados romanos yeⁿ'e gobernador can'déε sa Jesús na vaacuyāāⁿ yeⁿ'e gobernador ní nducyáácá soldados nduvidaama sa nanááⁿ Jesús miiⁿ. 28 Ní diví sa catecaī vmnaaⁿ Jesús ní s'nuuⁿ sa tīínūuⁿ morado cuá'āa Jesús miiⁿ. 29 Ní s'nuuⁿ sa tiín Jesús 'áámá corona chi ndeenyú ndúúcu yaaⁿ. Ní sn'duuⁿ sa 'áámá taaⁿ ndúú ná ta'ā cuaacú Jesús. Tuu'mi ní chiintii'ya sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ch'ííⁿnyuⁿneeⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a sa: Cūnduuchi nī n'diī Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel.

30 Ní ca'a nee daiⁿ sa cuerpo yeⁿ'e Jesús ní sta'a sa 'áámá tááⁿ ndúú chí ndεε sa ní

ch'eⁿe sa tiⁿ Jesús. ³¹ Ch'íⁿú ch'iⁿnyuⁿneeⁿ sa Jesús miiⁿ ní ndiví sa tíⁿúⁿ yā chi morado cuá'āa ní ch'iⁿnuⁿ sa catecai yā. Ní candē sa Jesús chi cu'néⁿnga'a sa 'iⁿyāⁿ.

S'néⁿnga'á yā Jesús miiⁿ ní ch'í yā

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Taachí can'daa yā ní cuen'e yā na yúⁿí naachi cu'néⁿnga'á yā ndaaca yā 'áámá saⁿā yeⁿe yāⁿ Cirene chí nguuví sa Simón. Ní a fuerza soldados di'cuítu sa Simón 'cūⁿ chí candē sa cruz yeⁿe Jesús.

³³ Ní taachi ndaá yā na táámá lado yeⁿe yāⁿ Jerusalén lugar chí nguuví Gólgota chí neⁿe caaⁿmaⁿ, Lugar yeⁿe 'Tini Nga'ai Tiiⁿ, ³⁴ saⁿā ca'a sa Jesús vinagre ndístaⁿa ndúúⁿcū nuuⁿníⁿ yeⁿe yáatā yaāa cáávā chí nguē cueenu cá cuuvi Jesús chí chíⁿ Jesús miiⁿ. Taachí Jesús n'diichineeⁿ yā, nguéⁿ 'cuuⁿ yā chíⁿ yā.

³⁵ Taachí 'āa s'neeⁿnga'a sa Jesús, soldados ní tun'dáa sa suertes na catecai Jesús miiⁿ chí ca'a sa 'áámá sa nduúⁿcū taama sa. Ní 'iicu cúⁿúú ca'a tan'dúúⁿcā chí caⁿa profeta ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ní canéⁿ nguúⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs 'túúⁿcā: Tun'daá yā suerte na catecai Jesús miiⁿ ní nca'á yā nguaaⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ³⁶ Miiⁿ ch'ēⁿēⁿēⁿ soldados ní diⁿ sa cuidado 'iⁿyāⁿ chí s'néⁿnga'a. ³⁷ Ní 'áámá nduudu naaⁿ tíⁿ cruz miiⁿ chí canéⁿ nguúⁿ 'túúⁿcā: Jesús miiⁿ chí Rey yeⁿe 'iⁿyāⁿ yeⁿe

ndaata Israel. Ní nduudu miiⁿ ngaⁿā dēⁿε cáávā chí ch'í Jesús miiⁿ.

³⁸ Tuuⁿmi ní miiⁿ ntúūⁿ s'neeⁿnga'á yā ndúúⁿcū Jesús miiⁿ 'uúⁿví chí duucu, 'áámá ní lado ta cuaacú yā, taama ní lado tá 'cuee yā. ³⁹ 'Iiⁿyāⁿ chí cho'ó yā naachi canee cruz miiⁿ ch'iⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní idiⁿnúⁿu yā tíⁿ yā. ⁴⁰ Ní caⁿa yā: N'diⁿ chí ngaⁿ'á nī chí maáⁿ nī cuuvi nadaⁿtuúⁿví nī yaācū templo ní cheⁿēⁿti 'iⁿū nguuvi nadan'dái nī, nadinguáⁿ'āi maáⁿ nī maaⁿ. Ndúúⁿti chí Daiya Dendyuūs n'diⁿ, nch'éeⁿ nī yeⁿe na cruz.

⁴¹ 'Tiicá ntúūⁿ chiiduú n'geⁿεε ndúúⁿcū 'iⁿyāⁿ fariseos chí dingúⁿ yā ní ngi'cueeⁿ ley, ndúúⁿcū 'iⁿyāⁿ ndiicúⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe yaācū templo ch'íⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ ní ngaⁿ'a yā yeⁿe yā: ⁴² Tanáⁿ'ā 'iⁿyāⁿ ní nadinguáⁿ'ai yā naati nguéⁿ cuuvi maaⁿ yā nguáⁿ'ai yā. Ndúúⁿti chí 'iⁿyāⁿ miiⁿ ní Rey yeⁿe 'iⁿyāⁿ Israel maaⁿ ní nch'éeⁿ yā yeⁿe na cruz ní cu'téenu 'nū 'iⁿyāⁿ miiⁿ. ⁴³ Jesús miiⁿ ní i'téenu yā Ndyuūs. Maaⁿ ní Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā 'iⁿyāⁿ nduuti chí cuaacu chí 'cuaáⁿ yā 'iⁿyāⁿ. 'Iiⁿyāⁿ ngaⁿ'á yā 'tíicā ti Jesús ngaⁿ'a yā: 'Úú ní daiya Dendyuūs 'úú.

⁴⁴ 'Tiicá ntúūⁿ ch'iⁿnyuⁿneeⁿ chí duucu s'eeⁿ chí s'néⁿnga'a sa dáámá ndúúⁿcū Jesús.

Jesús ch'ī yā

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

45 Ndíí ma'n'a nguuvu mii'n ndíí taanduū n'gɛɛcu 'iinu chiīnū chíí maāi'n nūú'mán' i'n'yee'ndī. 46 'Āā táanduū n'gɛɛcu 'iinu, Jesús 'caī yīicú yā: Elí, Elí, ¿lama sabactani? Nduudu hebreo 'cūū ní ne'n'ē caa'n'ma'n Ndyuūs ye'n'ē, Ndyuūs ye'n'ē, ¿de'ē cuuvi chi s'neén nī 'úú damaán'?

47 N'duuvu 'iīn'yā'n chi snée yā 'mii'n taachí ch'iindiveén yā chí ca'n'a Jesús mii'n ní ca'n'a yā: Sán'a 'cūū n'gai sa profeta Elías.

48 Hora míi'n nūu'n 'áámá chéé 'iīn'yā'n s'ee'n chén'e yā ngeenu yā sta'a yā 'áámá esponja ní di'caāndá yā ndúúcū vinagre ní s'nee'n yā esponja mii'n na 'áámá táán' ndúú ní ca'a yā chí chí'i Jesús mii'n. 49 Tanán'a yā ní nga'n'a yā: 'Āā canee ra yā. N'diichi yú ¿'áá chíí Elías mii'n nadinguán'ai yā 'iīn'yā'n?

50 Naati Jesús mii'n 'caī ntúu'n yā taama vmnén'ēe ní maa'n yā nca'a yā espíritu ye'n'e yā na ta'a Ndyuūs ní ch'ī yā.

51 Hora míi'n nūu'n chí ch'ī Jesús, cortina ye'n'e yaācū templo s'tee'n naavtán'ā ndii cuaa'n 'nii'nnuún' ndíí cuáán' ndiiyā. Ní n'nu'n'u yán'āa ní tuūu ní índee. 52 Tuu'mi ní yáinyā'n s'ee'n ní nguaa'n ní neéné 'yaa'n cuerpos ye'n'e 'iīn'yā'n chí n'díí chí i'téenu yā Ndyuūs ndii cuáán' vmnaa'n nan'dáa yā chɛɛti yaīnyā'n s'ee'n.

53 Ní 'iīn'yā'n s'uu'n chí 'āā n'dii mii'n taachi 'āā nduuchi Jesús mii'n ye'n'e

nguaa'n tinán'ā 'iīn'yā'n s'uu'n ní nan'daa yā chɛɛti yaīnyā'n s'ee'n ní cue'n'e yā cachiica yā na yāā'n Jerusalén chí Ndyuūs dɛɛve yā. Ní 'yaa'n n'dái 'iīn'yā'n chinaán'yā 'iīn'yā'n chí 'āā n'dii.

54 Sa'n'a capitán ndúúcū soldados chí snée yā ndúúcū yā ní díi'n yā cuidado ye'n'e cuerpo ye'n'e Jesús taachi s'nee'n yā na cruz. Soldados mii'n, taachi n'diichi yā chí n'nu'n'u yán'āa ndúúcū dendu'ū chí chíí, neené di'va'á yā ní ca'n'a yā: Cuaacu ní'nyún', sán'a 'cūū ní Daiya Dendyuūs sa'n'ā.

55 'Yaa'n n'dái n'daataá snée ya'n'ai yā ní n'giínu yā tanducuén'ē chí chó'oo ye'n'e Jesús. N'daataá s'ee'n cachiica yā ndúúcū Jesús ndii na yán'āa ye'n'e Galilea ní dichíí've yā Jesús mii'n. 56 Ní nguaa'n n'daataá s'ee'n, mii'n canée ta María Magdalena ndúúcū María chí chɛɛcu Jacobo ndúúcū José. Ní canée ntúu'n tá chɛɛcuú da'cáiyā ye'n'e sán'ā Zebedeo.

Ch'īichí yā cuerpo ye'n'e Jesús chɛɛti yaīnyā'n

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

57 Taachí chíinu nguuvu mii'n ndaā 'áámá sa'n'ā chí nguuvu José chí ye'n'ē yāā'n Arimatea. Sa'n'ā mii'n ní 'cuiica sa ní discípulo ye'n'e Jesús. 58 Sán'a 'cūū ní chen'e sa nanáán' Pilato mii'n ní chiica sa cuerpo ye'n'e Jesús mii'n. Tuu'mi ní Pilato ca'n'a ntii'nyún' yā chí ca'n'a capitán ye'n'e soldados chí ca'á yā cuerpo ye'n'e Jesús mii'n José

miiⁿ. ⁵⁹ Tuu'mi ní José sta'ā sa cuerpo yeⁿ'e Jesús ní ch'εε̄cū sa 'áámá sábana δεε̄νε tan'dúúcā chi costumbre yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁶⁰ Ní s'nuūⁿ sa cuerpo yeⁿ'e Jesús na 'áámá yáinyāⁿ yeⁿ'e maaⁿ sa chí ngai chi maaⁿ sa níⁿ'nuⁿ sa na 'aama yaava. Ch'íínú ch'iichi sa cuerpo yeⁿ'e Jesús, s'neeⁿ sa 'áámá tuūu chi nééne ch'εε̄te naachí níndaa yā yeⁿ'e cheendi yaínyāⁿ miiⁿ. Ní cunáⁿ'a sa. ⁶¹ Mííⁿ véé María Magdalena ndúúcū táámá María níⁿ'nuūⁿ ná yainyāⁿ.

Soldados ní idiíⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ

⁶² Chó'ōo nguuví chi in'nuūⁿ yā yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua ní chideενε táámá nguuví chi sábado ní chiduú n'geetē ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní nduuvidaamá yā ní cheⁿ'e yā nanááⁿ Pilato miiⁿ. ⁶³ Ní caⁿ'a yā chí yā Pilato: N'dií Pilato, n'gaacú 'nū chí saⁿ'ā chi n'dií chí chinnche'eí sa taachí canee sa iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní caⁿ'a sa 'túúcā: 'Cuíínú 'iinu nguuví ní nduúchí nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁶⁴ Maaⁿ ní dichó'ō ní soldados chí diíⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ ndíⁿ 'cuiinu 'iínū nguuví. ¿Áátī ndaá discípulos yeⁿ'e yā n'gaaⁿ ní diíⁿ iduucú yā cuerpo yeⁿ'e Jesús? Ní caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ chí sáⁿ'ā miiⁿ ní nanduuchi sá yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní cunncaā ca nduudu yaadi miiⁿ nguéé ti chí 'āā chó'ōo.

⁶⁵ Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Ingaā 'áámá taaⁿ soldados. Cueⁿ'e ní ní

diíⁿ ní cuidado yáinyāⁿ miiⁿ tan'dúúcā chí déenu ní chí n'daācā.

⁶⁶ Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cheⁿ'e yā yáinyāⁿ miiⁿ ní diíⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ. S'neeⁿ yā 'áámá sello na tuūu ch'εε̄té ní s'neeⁿ yā soldados chí diíⁿ sa cuidado yáinyāⁿ miiⁿ.

28

Jesús nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Chó'ōo nguuví sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ yā ní chideενε táámá nguuví chí domingo, nguuví chí ngaⁿ'a yú chí nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndεε̄tē, ní tá María Magdalena ndúúcū taama tá María cheⁿ'e tá n'diichi tá na yáinyāⁿ yeⁿ'e Jesús.

² Ní nééne díitūu nuⁿ'u yáⁿ'āa ti 'aama ángel yeⁿ'e Señor Ndyuūs chíiya yā yeⁿ'e va'ai cheeti nguuví. Ní taachi ndaa yā, diví yā tuūu ch'εε̄te miiⁿ yeⁿ'e cheendi yaínyāⁿ ní ch'iindi yā vmnaaⁿ yeⁿ'e tuúú miiⁿ.

³ Ángel miiⁿ tan'dúúcā chí inááⁿ 'cuai 'tíicā máaⁿ yā chí δεε̄νε yā. Ní catecai yā ní cuéé tan'duucā yaāⁿ.

⁴ Soldados chí idiíⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ in'dúúví yā chí 'va'a yā. Ní nduuví yā tan'dúúcā chí ch'íi yā.

⁵ Naati ángel miiⁿ caⁿ'a yā chí yā n'daataá s'eeⁿ: Nguéé 'va'a ndís'ti; ti 'úú ní deenú ti in'nuūⁿ ní Jesús chí cā'neeⁿngaⁿ'ā. ⁶ 'Āā ntéé 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ti nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā tan'dúúcā chí

caⁿ'a yā. Cuchíi nī ní n'diichí nī naachí cānuuⁿ cuerpo yeⁿ'e Señor miiⁿ. ⁷ Cuayiivi ní ngaⁿ'a ángel chií yā n'daataá s'eeⁿ: Cuinaⁿ'a núuⁿ nī maāⁿncheēté ní caaⁿ'mān nī cuuvi nī discípulos yeⁿ'e yā chí nduuchi Jesús miiⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Cuin'diichí nī. Jesús miiⁿ caⁿ'a yā vmnáaⁿ ndís'tiī na yáⁿ'āa Galilea. Míiⁿ snaaⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ. Chūū chí ngaⁿ'á ngii ndís'tiī.

⁸ Tuu'mi ní n'daata s'ééⁿ nan'dāa yā cheeti yáinyāⁿ miiⁿ ní dii'yá yā chií ní duuvi yeenú yā. N'daata s'ééⁿ ní cueⁿ'e yā ngéenū yā ní caⁿ'a yā chií yā discípulos yeⁿ'e Jesús tan'dúucā chí n'diichí yā. ⁹ Tuu'mi ní taachi cueⁿ'é yā chi yaa'vi yā discípulos cuin'diichí nī, Jesús miiⁿ ndaá yā chí ndaaca yā n'daata s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Tavacho'onoó nī ndís'tiī n'daata s'eeⁿ. Ní n'daata s'eeⁿ ní ndaá niiⁿnúⁿ yā Jesús miiⁿ ní túmaⁿ'a yā ca'a Jesús miiⁿ ní s'téenu yā 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁰ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chií yā n'daataá s'ééⁿ: Nguéé 'va'a nī. Cueⁿ'e nī cuuvi nī hermanos yeⁿ'é chí n'diichí nī 'úú. Ní hermanos caⁿ'a yā na yáⁿ'āa Galilea ní miiⁿ snaaⁿ yā 'úú.

Soldados ngaⁿ'a yā ngii yā chiiduú n'gēete s'eeⁿ tan'dúucā chí chií

¹¹ Nchó'ōo n'daata s'uuⁿ cunaⁿ'á yā ní n'duuvi soldados chí diiⁿ yā cuidado yeⁿ'e yáinyāⁿ cheⁿ'é yā na yāāⁿ Jerusalén ní caⁿ'a yā chí yā chiiduú n'gēete yeⁿ'é tánducueⁿ'ē chí chíi.

¹² Chiiduú n'gēete nadidaamá yā ndúucū 'iiⁿ'yāⁿ ndíicū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū. Ní nduuvidaamá yā ní néené n'deēe túumī ca'a yā soldados. ¹³ Ní caⁿ'a yā chí yā soldados: Ndis'tiī ní 'túucā caaⁿ'maⁿ nī: Taachi yaaⁿ stiyaadú 'nū discípulos yeⁿ'e Jesús ndaá yā ní diduucú yā cuerpo yeⁿ'e Jesús. ¹⁴ Ní nduuti chí gobernador 'caandíveéⁿ yā chíiⁿ chí ndís'tiī caaⁿ'maⁿ nī, nús'uu yaa'vi neeⁿ 'nū 'iiⁿ'yāⁿ ní nguaⁿ'āi ndís'tiī.

¹⁵ Soldados ní sta'á yā tuūmī miiⁿ ní diiⁿ yā tan'dúucā chí chiiduú n'gēete caⁿ'á yā chí yā soldados. Chíiⁿ chí ndii maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaataá Israel ngaⁿ'á yā 'tíicā.

Jesús idichó'o yā discípulos yeⁿ'e yā

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ndu'ū ndiicháamá discípulos cueⁿ'é yā na yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā ná yiicū naachí Jesús miiⁿ dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁷ Taachi discípulos n'diichí yā Jesús miiⁿ, s'téenu yā 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chí náⁿ'a yā ní 'uūvī vaan-icádiinūⁿ yeⁿ'e yā. ¹⁸ Jesús ní ndaa niiⁿnúⁿ yā ní yaa'vi yā discípulos ní caⁿ'a yā: Chiidá ní tee yā 'úú nducueⁿ'e poder chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ na va'āi cheeti nguuvi ndúucū na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹⁹ Maaⁿ ní cueⁿ'e nī ni ca'cueéⁿ nī nuuⁿ'maⁿ naciones, ní cuuvi nī discípulos yeⁿ'é. 'Iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿ'é, ndís'tiī cuēdínūⁿ'niⁿ

nī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ndúúcū chi
duuchi Ndyuūs Chiida yú,
ndúúcū Daiya yā, ndúúcū
Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs.
²⁰ Cá'cueeⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí
dííⁿ yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū
chi 'úú ngaⁿ'á ngíí ndís'tiī. Ní
cadíínuuⁿ nī chi 'úú ní caneé
ndúúcū ndís'tiī nducuéⁿ'ē
tiempo ndíí ntuuví iⁿ'yeēⁿdī.
'Tíicā cuuvi.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGÚŪⁿ APOSTÓL MARCOS

*Yen'e chi ngaⁿ'a Juan chi
ngeḏínuŭⁿnīⁿ*

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ 'Túúcā chí ngaⁿ'a nduudu ngai yen'e Jesucristo chí Daiya Dendyuūs.

² 'Iiⁿ'yāⁿ profeta Isaías miiⁿ chí ngaⁿ'a nduudu yen'é Ndyuūs ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ dinguúⁿ yā tan'dúúcā chí caⁿ'a Ndyuūs, 'túícā:

'Úú dicho'ó 'aama 'iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā nduudu yen'é nanááⁿ ndís'tiī.

³ 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní caⁿ'a yā ndúúdú ngai na yáⁿ'āa cuŭⁿ'máⁿ naachi nguée ch'etinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a yā: Cuundiyaáⁿ nī yúúⁿí yen'e Señor Ndyuūs caati cuchii yā. Nan'guáaⁿ nī yúúⁿí cuaacu caavá yā Didéevé nī staava yen'é nī ní cuuvi 'cuaáⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ taachi ndaa yā.

⁴ 'Túícā Juan miiⁿ ní cheḏínuŭⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na yáⁿ'āa cuŭⁿ'máⁿ naachi nguée ch'etinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a cuáácú sá chí 'iiⁿ'yāⁿ ndaacadáámí yā yen'e nuuⁿndi yen'é yā ní cuḏínuŭⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yen'e

sa, naati Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi yen'é yā. ⁵ Ní n'dee 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yáⁿ'āa Judea ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yááⁿ Jerusalén can'dáa yā chí 'caandiveéⁿ yā chí ngaⁿ'a Juan miiⁿ. Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā nuuⁿndi yen'é yā nanááⁿ Ndyuūs níícú Juan miiⁿ ní cheḏínuŭⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ na yíícú Jordán.

⁶ Catecai Juan miiⁿ ní nín'dai ndúúcū yuūdū yen'e 'iiti camello. Ní cinturón yen'e sa ní dííⁿ'máⁿ 'iiti. Ní chí che'e sa ní 'iiti langostas ndúúcū n'di'i yen'e 'iiti 'yáaiⁿ chí véé cuεeti. ⁷ Juan miiⁿ ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Ní caⁿ'a sa: Cuayiivi yen'e 'úú cuchii 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'εεε taavi cá poder yen'é yā nguée ti 'úú. 'Úú ní nguée neené n'dai 'úú chí cuuví dííⁿ n'daatií yííⁿ'máⁿ yen'e ndaacuú yen'e yā. ⁸ 'Úú ní ngeḏínuŭⁿnīⁿ ndís'tiī ndúúcū nuŭⁿnīⁿ naati 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cuḏínuŭⁿnīⁿ yā ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs.

*Juan miiⁿ cheḏínuŭⁿnīⁿ sa
Jesús*

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Nguuvi s'eeⁿ Jesús miiⁿ chiicá yā yen'e yááⁿ Nazaret yen'e yáⁿ'āa Galilea ní ndaa yā na yíícú Jordán. Ní Juan miiⁿ ní cheḏínuŭⁿnīⁿ sa Jesús miiⁿ na yíícú Jordán. ¹⁰ Taachi Jesús can'daa yā na nuŭⁿnīⁿ miiⁿ, cuin'diichí nī. N'diichí yā chí nanguaaⁿ nanguuvi ní Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ní cuch'ééⁿ vmnaaⁿ yen'é yā tan'dúúcā 'áámá paloma

'tíicā. ¹¹ Ch'iindiveén Jesús 'áámá nduudu chi chiicā ye'n'ē nánguuví chi ca'n'a: Díí Daiyá chi ne'n'e taaví ní yeenú taavi cáávā dii.

Yáá'n'guiinūuⁿ ne'n'e sa n'diichineeⁿ sa Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Cuayiivi miiⁿ ní Espíritu N'dai ye'n'ē Ndyuūs candéē Jesús na 'áámá yá'n'āa cuu'máⁿ naachi ngu'éé ch'etinéé 'ii'yāⁿ. ¹³ Jesús miiⁿ ní canée yā miiⁿ 'uuví ngēecu nguuví naachi véé 'iiti chi taaⁿ. Ní yáá'n'guiinūuⁿ miiⁿ ní n'diichineeⁿ sa Jesús chi diín yā nuuⁿndi naati ngu'éé dinuuⁿndí yā. Níicú ángeles ndaá yā ní diín yā cuidado Jesús miiⁿ.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿnyuⁿ ye'n'ē yā na yá'n'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Cuayiivi taachi s'nuúnⁿ yā Juan chi chēdinuūⁿnīⁿ 'ii'yāⁿ vácūū, Jesús miiⁿ ndāa yā na yá'n'āa Galilea, ní ca'n'a yā nduudu cuaacu chí ngai ye'n'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntiiⁿnyuⁿ yā. ¹⁵ Jesús miiⁿ ní ca'n'a yā: 'Āā snuū ca'a tiempo naachí nga'n'a ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs ní 'āā ndaā niiⁿnuúnⁿ. Nandaacadaamí nī ye'n'ē nuuⁿndi ye'n'ē nī ní cu'teenú nī nduudu cuaacu chí ngai chi ye'n'e Cristo.

Jesús yaa'ví yā cuūúⁿ sa'n'ā chí itungáaⁿ 'yaācā

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Jesús miiⁿ ní cachiicā yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿyá'n'ā chí nguuví Galilea, taachí n'diichí yā Simón ndúúcū

diínū sa Andrés. Sá'n'ā s'eenⁿ ní sa'n'ā chí itungáaⁿ 'yaācā, ní ngī sa yaānā ye'n'ē sa chēeti nuūⁿnīⁿyá'n'ā tí sa'n'ā s'eenⁿ itungáaⁿ sa 'yaācā na nuūⁿnīⁿyá'n'ā. ¹⁷ Ní Jesús nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā s'eenⁿ: Cuchíi nī, ca'n'á nī nduúcū ní 'úú ní diín chí in'nuúnⁿ nī 'ii'yāⁿ chí cuuvi ca'n'á yā nduucú. Ní tan'dúúcā chí ndís'tíi tungaáⁿ nī 'yaācā ye'n'e nuūⁿnīⁿyá'n'ā 'tíicā nga'n'a nī ndúúcū 'ii'yāⁿ chí ca'n'á yā nduúcū.

¹⁸ Hora míiⁿ nūuⁿ sa'n'a s'uuⁿ s'neenⁿ sa yaānā ye'n'ē sa ní cuen'e sa ndúúcū Jesús.

¹⁹ Tuu'mi Jesús miiⁿ ní cuen'é yā 'tēē 'téé ní ndaacá yā sa'n'a chí nguuví Jacobo ndúúcū Juan chí 'diinū sa. Sa'n'ā s'eenⁿ ní daiya Zebedeo ní snee sa na 'aama barco ní n'diyaata sá yaānā ye'n'ē sa. ²⁰ Jesús 'caí yā sa'n'ā s'eenⁿ. Sa'n'ā s'eenⁿ ní nan'dáa sa na barco naachi snée sa ndúúcū chiida sa n'diyaata sá yaānā ye'n'ē sa. Ní s'neenⁿ sa chiida sa Zebedeo ndúúcū mozos ye'n'e yā ní cuen'e sa ndúúcū Jesús.

'Áámá sa'n'ā chí vee espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ

(Lc. 4.31-37)

²¹ Jesús miiⁿ ní ndaá yā na yāā Capernaum ndúúcū sa'n'ā s'eenⁿ. Ní ca'áámá ca'áámá sábadó, nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'ii'yāⁿ s'eenⁿ, Jesús cuen'é yā na yaacū sinagoga ní chí'cueenⁿ yā 'ii'yāⁿ. ²² 'Ii'yāⁿ s'eenⁿ ngen'e yiinu yā ye'n'e chí Jesús nga'n'a yā; tí ngí'cueenⁿ yā tan'dúúcā 'ii'yāⁿ chí nga'n'ā ntiiⁿnyúⁿ

yā, nguée tan'dúúcā 'áámá maestro yen'e ley. ²³ Ní chεeti yaacū sinagoga míiⁿ canée 'áámá saⁿā chi véé espíritu yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcu sa. Ní espíritu miiⁿ n'gai yen'e sã: ²⁴ N'diī Jesús yen'e yááⁿ Nazaret, cu'néeⁿ nī nús'uu. ¿Dé'ē canée yen'é 'nū nduucú nī? ¿'Áá ndaá nī chi di'cuiinú nī nús'uu? 'Úú ní n'diichí du'ú n'diī. N'diī ní 'iī'yāⁿ chí n'dai chi daiya Dendyuūs n'diī.

²⁵ Jesús miiⁿ ní yaa'vi néeⁿ yā espíritu yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ, ní caⁿ'a yā: Dii espíritu n'gáádí dí cheendi di, níicú nan'dáa di yen'e saⁿ'á tīī.

²⁶ Tuu'mi ní espíritu yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ diīiⁿ chí chitá'āa 'áámá ataque sán'a 'cūū. Ní 'cai yiicú espíritu miiⁿ, ní nan'daā espíritu miiⁿ ná cuerpo yen'e sán'a 'cūū. ²⁷ Ní nducyáácá 'iī'yāⁿ chen'e yiinu yā yen'e chuū ní tiingūūneeⁿ yā nguaaⁿ maaⁿ yā ndúúcu vi'ī: ¿Dé'ē chuū? ¿Dé'ē chí ngai chí ngi'cueeⁿ 'iī'yāⁿ 'cūū? 'Íi'yāⁿ 'cūū ní véé poder ca yen'é yā ní ngú ngaⁿ'a ntii'nyūⁿ yā yen'e espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ ní n'giindivééⁿ espíritus yen'é yā.

²⁸ Maāⁿnch'εεté nuūuⁿ nducyaaca 'iī'yāⁿ n'giindivééⁿ yā yen'e chi diī Jesús miiⁿ, 'iī'yāⁿ yen'e núúⁿmán ná yáⁿ'āa yen'e yáⁿ'āa Galilea.

Jesús diīⁿ yā chi nduūvā yen'é indán'ā Simón Pedro
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Taachí n'daā Jesús na yaacū sinagoga Jesús miiⁿ ní cuen'e yā ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan ná vaacu Simón ndúúcu Andrés. ³⁰ N'daataá chí indán'ā Simón miiⁿ ní ngúta yā. Ndéé 'iī'nūuⁿ 'iī'yāⁿ miiⁿ ní candiití yā. Ní 'iī'yāⁿ na vaacu yā caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ chí n'daataá miiⁿ ní ngúta yā. ³¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní ndaa yā nanááⁿ n'daataá míiⁿ ní sta'á yā ta'ā tá ní nadicuéeⁿ yā táⁿ'ā. Níicú chiviī 'iī'nūuⁿ miiⁿ hora miiⁿ taachi nadicuéeⁿ yā n'daataa miiⁿ, ní tucá'a tá diīⁿ tá mandados yen'é 'iī'yāⁿ s'eeⁿ chi che'e yā.

Jesús miiⁿ ní diīⁿ yā chi néené 'yaaⁿ 'iī'yāⁿ nduūvā yen'e yā

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Cuayiivi taachí 'āa chiya 'yán'ā ní 'āa 'da'a miiⁿ, 'iī'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ndúúcu nducyaaca 'iī'yāⁿ chí ngúta yā ndúúcu 'iī'yāⁿ chí véé espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcu yā. ³³ Ní nducyáácá 'iī'yāⁿ yen'e yááⁿ miiⁿ ní ndaá yā na cheendi va'āī naachi canée Jesús miiⁿ. ³⁴ Ní Jesús miiⁿ ní diīⁿ yā chi nanduuva yen'e 'yaaⁿ n'dái 'iī'yāⁿ chí véé n'dee nááⁿ n'dai ca'ai yen'é yā. Ní diví yā n'dee n'dái espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ yen'é 'iī'yāⁿ s'eeⁿ. Nguée 'cuūⁿ yā chí espíritus s'uuⁿ caāⁿ'maⁿ, caati espíritus s'uuⁿ ní deenu du'ū chí Jesús miiⁿ.

Jesús ngaⁿ'a yā nduudu cuaacú yen'e Dendyuūs na

yá'n'āa Galilea
(Lc. 4.42-44)

35 Táamá nguεεtiyaa'n 'da'ā ca, Jesús mii'n ní ncuéé'n yā ní can'dáa yā na yāān Jerusalén mii'n ní cue'n'e yā 'áámá lado ye'n'e yāān mii'n naachi nguée 'ii'n'yā'n ní mii'n caa'n'ma'ngua'á yā. 36 Simón mii'n ndúúcū tanán'ā compañeros ye'n'e sa chen'e yā n'nuún yā Jesús. 37 Taachí ndaaca yā Jesús mii'n, tuu'mi ní ca'n'a yā chíi yā Jesús: N'diī Jesús, nducyáácá 'ii'n'yā'n in'nuún yā n'diī.

38 Jesús mii'n ní ca'n'a yā chíi yā 'ii'n'yā'n s'een: Ca'n'ā yú tanán'ā yāān chí snéé na nii'nuún, ní 'tiicá ntúū'n caa'n'ma' yú nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs mii'n ti cáávā chuu chí cuchií.

39 Jesús mii'n ní cachiicá yā núú'mán' yāān cuaa'n na yá'n'āa Galilea. Ní nga'n'a yā nduudu cuaacú ye'n'é Ndyuūs mii'n na yāacū sinagogas ye'n'e yāān s'een. Ní divíi yā espíritus ye'n'e yaa'n'giinūu'n ye'n'e 'ii'n'yā'n.

Jesús dii'n yā chí nduūvā ye'n'e 'áámá sa'n'ā ndúúcū ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40 'Áámá sa'n'ā chí canéé ca'ai chí in'duuti yuutē ye'n'e sa ndaa sa nanáán Jesús, ti ne'n'e sa caaca sa 'áámá favor ye'n'é yā. Ní chíintii'ya sa ní ca'n'a sa: N'diī Jesús, ndúútī chí n'diī ne'n'e nī, dii'n nī chí nduūvā ye'n'é.

41 Jesús ní nduuví ya'āi 'íinu yā sa'n'ā mii'n, ní tuu'ví yā sa'n'ā ndúúcū ta'a yā ní ca'n'a yā:

Táácā nguēē. 'Úú ne'n'é. Dii sa'n'ā, 'āā nduuvá ye'n'e di.

42 Taachí ca'n'a Jesús 'tuucā, chivii ca'ai chí in'duuti yuutē ye'n'e sa ní nduūvā ye'n'e sa, ní dεεve sa. 43 Tuu'mi ní Jesús mii'n ní yaa'vi yā sa'n'ā mii'n chí cuna'n'a sa na vaacu sa, naatí néé ca'á yā cuidado sa'n'a mii'n ní yaa'ví yā sa'n'a mii'n: 44 Díi, cun'díichí díi, nguée cuuvi di mar 'áámá 'ii'n'yā'n chí nan-duūvā ye'n'e di. Cuen'e di ní 'cuu'mi'n di maa'n cuerpo ye'n'e di nanáán chiiduú chí nduūvā ye'n'e di. Ní ca'a di ofrenda tan'dúúcā chí nga'n'a ley ye'n'e Moisés mii'n cáávā chí nduūvā ye'n'e di ní cáávā chí dεεve cuerpo ye'n'e di. 'Tíicā nducyáácá 'ii'n'yā'n snaa'n yā chí 'āā nduuvá ye'n'e di.

45 Tuu'mi ní sa'n'ā mii'n ní cuna'n'a sa ní ca'n'a sa chíi sa n'deeé n'dái 'ii'n'yā'n tan'dúúcā chí chíi ndúúcū sa. Ní cáávā chí dii'n sa 'túúcā, Jesús mii'n ní 'āā ntéé chen'e nguūvi yā mar 'áámá yāān, ti 'ii'n'yā'n s'een snaa'n yā 'ii'n'yā'n. Ní Jesús cuen'é yā ye'n'e yāān mii'n, ní cachiicá yā 'áámá lado ye'n'e yāān s'een naachi nguée ch'εεtinéé 'ii'n'yā'n; naatí 'ii'n'yā'n ye'n'e nducué'n'e yāān ní n'dáa yā chí n'diichi yā Jesús mii'n.

2

Jesús dii'n yā chí nduūvā ye'n'e 'áámá sa'n'ā chí nguée ngii inun'u sa

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

1 Cho'ōo nguuví s'uu'n, Jesús mii'n ní nguεεcunée yā ndaa yā na yāān Capernaum. Ní

'iin'yāⁿ ngaⁿ'a yā chi Jesús canéé yā na va'ai miiⁿ.

² Maaⁿnch'εεtε nūⁿ na va'ai naachi canéé Jesús miiⁿ nduvidaamá 'yaaⁿ n'dái 'iin'yāⁿ, ní 'āā ntéé tunéé cheendi va'āi miiⁿ chí ch'εeti nūⁿ 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. Ní Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā nduudu yen'e Ndyuūs.

³ Tuu'mi ní ndaā na cuūⁿ sán'ā ndεε yā 'áamá saⁿ'ā ndúúcū ca'āi chi in'dúuví cuerpo yen'e sa. ⁴ Nguéé chii sndaā yā naachi canéé Jesús miiⁿ ti neené n'deēe 'iin'yāⁿ snúⁿ yā. Cuchéε yā cuaaⁿ tiíⁿ va'ai ni nadivií yā na n'duuví táátá tiíⁿ va'āi miiⁿ. Ch'íínú n'guaaⁿ yā miiⁿya dichó'o yā saⁿ'ā ndúúcū ca'āi chi in'dúuví cuerpo yen'e sa na yiivε yen'e sa ní ndεε sa naachi cheendii Jesús miiⁿ. ⁵ Taachi Jesús n'diichí yā chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ véé vaadi i'téenu nanáaⁿ yā, caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā ndúúcū ca'āi chi in'dúuví cuerpo yen'e sa: Díí, daiyá, núúⁿndí yen'e di 'úú ní nch'εécú.

⁶ N'duuví maestros yen'e ley miiⁿ chí vεεtε yā miiⁿ, nadacádíínuuⁿ yā 'tíicā na staava yen'é ya. ⁷ ¿De'ε cúúví chí 'tíicā ngaⁿ'a sán'a 'tíi? Ngaⁿ'a sa yen'e dendu'ū chi nguéé n'daācā chi contra yen'e Ndyuūs, ti mar 'áamá 'iin'yāⁿ nguéé cuuví dííⁿ yā nadach'εécú yā nuūⁿndí yen'e 'iin'yāⁿ, ti dámaaⁿ Ndyuūs. ⁸ Jesús miiⁿ ní deenu yā de'ε chí nadacádíínuuⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ, ní caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ: ¿De'ε cúúví chí 'tíicā nadacádíínuuⁿ ndís'tíi na staava yen'é ní?

⁹ ¿Áá nguéé ngiⁿ'íi ca chi caaⁿ'máⁿ cuuvi saⁿ'a ndúúcū ca'āi chi in'dúuví cuerpo yen'e sa: Nuūⁿndi yen'e di ní 'āā nch'εécú yen'e di, o 'úú caaⁿ'máⁿ: Ndúcuééⁿ di, ní nadícuééⁿ di yiivε yen'e di ní caaca di? ¹⁰ Ní caāvā chi ndís'tíi inaáⁿ ní chuū, níicú cadiinuūⁿ ní chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ní véé poder yen'e yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi nadach'εécú ya nuūⁿndi. Tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā ndúúcū ca'āi chi in'dúuví cuerpo yen'e sa: ¹¹ Díí saⁿ'ā, nducuééⁿ di, ní nadacuééⁿ di yiivε yen'e di ní cunaⁿ'a di na vaacu di.

¹² Saⁿ'a chi ngiitā miiⁿ nducueeⁿ sa, ní nadacuééⁿ sa yiivε yen'e sa, ní nan'daa sa miiⁿ. Ní nducyaaca 'iin'yāⁿ n'diichí yā chuū ní chen'e yiinú yā ní dich'εεtε yā Ndyuūs. Ní ngaⁿ'a yā: Mar 'áamá vmnéⁿ'ēε nguéé n'diichi yú dendu'ū chi 'tuucā.

Jesús yaa'ví yā 'áamá saⁿ'ā chi nguuví Levi

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Cuayiiví Jesús miiⁿ chen'e yā cuaaⁿ 'díítuú nuūⁿníⁿ'yáⁿ'ā. Ní taachi nducyaaca 'iin'yāⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā, ní Jesús miiⁿ ní chí'cuééⁿ yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁴ Ní taachi cachiicá Jesús miiⁿ, n'diichí yā 'áamá saⁿ'ā chi nguuví Leví, chi daiya Alfeo. Véé sá naachi véé 'iin'yāⁿ chí ínn'guεε yen'e impuestos. Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: Díí saⁿ'ā, cuchí di caⁿ'ā di nduucú. Tuu'mi ní Leví miiⁿ nducueeⁿ sa ní cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús miiⁿ.

15 Tuu'mi ní Leví miiⁿ diiⁿ sa invitar Jesús miiⁿ chí caⁿ'á yā na vaacu sa ní che'e yā ndúúcu sa. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí innⁿ'guεε yeⁿ'e impuestos ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā ndaā ntúuⁿ yā. Ní 'yaaⁿ n'dái yā ch'εεté yā na mesa daama ndúúcu Jesús ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā ti neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí cueⁿ'e yā ndúúcu yā.

16 Ní taachi maestros yeⁿ'e ley ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ fariseos n'diichí yā chí Jesús ní nge'e yā ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, tuu'mi ní caⁿ'a yā chí yā discípulos yeⁿ'e Jesús: ¿De'ē cúúví chí maestro yeⁿ'é ní véé yā nge'e yā ní ngi'i yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí innⁿ'guεε yeⁿ'e impuestos ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿndi?

17 Taachí Jesús ch'iindiveéⁿ yā chuū, tuu'mi ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ chí nguée ngúta yā nguée neⁿ'e yā 'aama médico. Dámaan 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiitā neⁿ'e yā chí cuuvi yíícu yā. 'Úú ní nguée cuchí chí yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ chí nada-cadiinúúⁿ yā chí ch'εεte maaⁿ yā chí nguée dinuuⁿndí yā caati chí yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

'Iiⁿ'yāⁿ nítiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ yeⁿ'e chí nguεε ca'diinú yā (Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 'Áamá tiempo taachi discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ndúúcu fariseos ca'diinúⁿ yā, náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿De'ē cuuvi chí ca'diinúⁿ discípulos yeⁿ'e Juan

miiⁿ ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ fariseos miiⁿ naati discípulos yeⁿ'é ní nguée ca'diinúⁿ yā?

19 Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá ca'diinúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ndií yā invitado naachí n'giindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ 'naaⁿ chí sán'ā chí n'giindivaacu sa canée sá ndúúcu yā? Ndúúti chí canée saⁿ'ā chí n'giindivaacu sa miiⁿ, nguée cuuvi ca'diinúⁿ yā. 20 Naati cuchii tiempo taachí ch'ií saⁿ'ā chí n'giindivaacu sa tuu'mi ní cuuvi ca'diinúⁿ yā.

21 Mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ nguée cuta'á yā 'áamá tááⁿ tiinūⁿ ngai chí 'āā nguée naaⁿnu yā chí 'iindi'yaaⁿtá yā yeⁿ'e na catecai ndiicúⁿ yeⁿ'e yā. Ndúúti chí diíⁿ yā 'tíicā, maáⁿ tiinūⁿ ngai miiⁿ ní cáancuūⁿ cúⁿ'teeⁿ tiinūⁿ ndiicúⁿ miiⁿ. Níicú cuuvi ch'εεte ca naachí ndií n'teeⁿ. 22 'Tiicá ntuūⁿ mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ nguée caaⁿ'n'yúⁿ yā vino ngai na bolsa yííⁿmáⁿ ndiicúⁿ yeⁿ'e vino tan'dúúcu chí diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúⁿ. Nduuti chí diíⁿ yā 'tíicā vino ngai miiⁿ ní di'cuūⁿ yííⁿmáⁿ ndiicúⁿ miiⁿ ní cuuvi ndai vino miiⁿ ndúúcu yííⁿmáⁿ. Chiiⁿ chí vino miiⁿ canée chí 'cueeⁿ na bolsa yííⁿmáⁿ ngai.

Discípulos yeⁿ'e Jesús miiⁿ ní tiicú yā trigo nguuvi sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel (Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

23 'Áamá nguuvi chí sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel Jesús miiⁿ ndúúcu discípulos yeⁿ'é yā cho'ó yā 'áamá campo naachi véé trigo ní discípulos yeⁿ'é yā ní

tucá'a yā tiicú yā yáán miiⁿ yeⁿ'e trigo taachi cho'ó yā. ²⁴ Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: N'dií cuin'dííchí nī, ¿dé'ē cúúví chí diíⁿ discípulos yeⁿ'e nī chí nguεε canéé chí diíⁿ yú nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ?

²⁵ Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā fariseos: ¿'Áá nguéé n'geēⁿ ndís'tī chí diíⁿ David miiⁿ ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí cachiica ndúúcu yā taachi cuicu yā? ²⁶ David miiⁿ ní sndáa yā ná yáacū yeⁿ'é Ndyuūs taachi saⁿ'ā chí nguuví Abiatar ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'é chiiduú ch'εεε ca. Ní David che'é yā panes yeⁿ'e nátaí yeⁿ'é Ndyuūs chí dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ cuuvi che'é yā. Ní David miiⁿ ca'a yā pan miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí snéé ndúúcu yā. Ní che'e yā.

²⁷ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ: Nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ yā canéé chí cuuví yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati nguéé saⁿ'ā chí cuuvi yeⁿ'e nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ saⁿ'ā. ²⁸ Cáávā chuū chííⁿ chí Saⁿ'ā chí Daiyá Dendyuūs cuuví caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ ntúuⁿ sa yeⁿ'e nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

3

*Saⁿ'ā chí ntí'i ta'a sa
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)*

¹ Jesús miiⁿ ní chindáā ntúuⁿ yā na yáacū sinagoga. Ní miiⁿ canee 'áámá saⁿ'ā ndúúcu ta'ā sa chí ntí'i.

² 'Iiⁿ'yāⁿ fariseos ní nen'é yā n'diichi yā nduuti chí Jesús miiⁿ chí ndúúvā yeⁿ'ē saⁿ'ā miiⁿ caati nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní fariseos cuuví caaⁿ'mán yā nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús. ³ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā chí ntí'i ta'ā sa miiⁿ: Nducuééⁿ dí ní cueendii di naavtaⁿ'a yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ.

⁴ Jesús miiⁿ ní ntinguuneen yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Dé'ē diíⁿ yú nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ yú? ¿'Áá cuuvi chí diíⁿ yú cosas chí n'daācā o cosas chí nguéé n'daācā? ¿'Áá n'daācā chí nguaⁿ'āi yú vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ o chí 'caaⁿ'nūⁿ yú 'iiⁿ'yāⁿ? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'εεtinéé 'diíⁿ yā. ⁵ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní n'diichi yuudú yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní s'neeⁿ ndaachi yiinú yā ti nguéé nen'e cu'téenu sá yeⁿ'e yā. Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: N'doō di ta'a di. Ní saⁿ'ā miiⁿ n'doō sa ta'ā sa, ní ta'ā sa ní nduūvā n'daācā tan'dúúcā taama. ⁶ Tuu'mi ní can'dáā 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní ndeé yā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Herodes ní 'íicú n'diichí yā táacā diíⁿ yā ní 'íicú cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús miiⁿ.

*Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ snée yā
na 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā*

⁷ Jesús miiⁿ ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā cuen'é yā cuaaⁿ'na 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ndúúcu yáⁿ'āa Judea cheⁿ'e yā can'dáa yā Jesús miiⁿ. ⁸ Taachi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea

chicadínúuⁿ yā yen'é dendu'ū
 chi n'geete n'dai chi Jesús
 diín yā, néené 'yaaⁿ 'iín'yāⁿ
 ndaa yā n'diichi yā Jesús
 miiⁿ. 'Iín'yāⁿ s'een ní 'iín'yāⁿ
 yen'e yá'āa Judea, ndúúcū
 'iín'yāⁿ yen'e yāāⁿ Jerusalén,
 ndúúcū 'iín'yāⁿ yen'e yá'āa
 Idumea, ndúúcū 'iín'yāⁿ yen'e
 táamá 'diituú yíicú Jordán,
 ndúúcū 'iín'yāⁿ yen'e yá'āa
 Tiro ndúúcū yá'āa Sidón.
⁹ Cáávā chi ndaā n'deee n'dái
 'iín'yāⁿ, Jesús caⁿ'a yā chi yā
 discípulos yen'e yā chi cu'nee
 yaáⁿ yā 'áamá barco yen'e
 yā, níicú cuuví cuchée yā
 barco miiⁿ chi 'yaaⁿ n'dái
 'iín'yāⁿ nguée 'cuēti núūⁿ
 chiichi yā yen'e Jesús miiⁿ.
¹⁰ Ní Jesús diín yā chi 'yaaⁿ
 n'dái 'iín'yāⁿ nduūvā yen'e
 yā. Ní nducyáácá 'iín'yāⁿ
 chi ngiitā nen'é yā tuu'ví yā
 Jesús. ¹¹ Ní 'iín'yāⁿ chi canee
 yā ndúúcū espíritu yen'e
 yááⁿ'nguīnūⁿ, espíritu miiⁿ
 diīⁿ chi 'iín'yāⁿ s'uuⁿ ndaa yā
 nanááⁿ Jesús ní espíritu ní 'cai
 yen'e 'iín'yāⁿ: Díí ní Saⁿ'a chi
 Daiya Dendyuūs.

¹² Jesús caⁿ'a yuudu yā
 espíritu s'uuⁿ 'túúcā: Nguée
 caaⁿ'maⁿ dí du'u 'iín'yāⁿ 'úú.

*Jesús ndēve yā ndu'u ndi-
 ichúúví discípulos*

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Cuayiivi miiⁿ ní Jesús
 cuchée yā na 'áamá yíicū,
 naachí yaa'ví yā 'iín'yāⁿ chí
 nen'e yā, ní 'iín'yāⁿ s'een ndáa
 yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. ¹⁴ Ní
 nduuvidaamá ndu'ū ndi-
 ichúúví discípulos chí canee
 yā ndúúcu yā. Ní dicho'ó

yā 'iín'yāⁿ s'een chí caaⁿ'máⁿ
 yā nduudú yen'e Ndyuūs chí
 nduudu cuaacu yen'e yā. ¹⁵ Ní
 Jesús ca'a yā poder discípulos
 yen'e yā chí cuuvi diín yā
 chí nduūvā yen'e 'iín'yāⁿ ní
 chí divíi yā espíritus yen'e
 yááⁿ'nguīnūⁿ yen'e 'iín'yāⁿ.
¹⁶ 'Iín'yāⁿ s'een ní ndiichúúví
 discípulos: Simón, chí duuchi
 ntúuⁿ sa Pedro, ¹⁷ ndúúcū
 Jacobo ndúúcū Juan 'diinū
 sa ní 'uūví sán'a s'een chí
 daiya Zebedeo, ní saⁿ'ā s'een
 ní Jesús s'neen yā nguuvi sa
 Boanerges chí nen'e caaⁿ'maⁿ
 Daiya Dēvé; ¹⁸ tanán'a yā
 ní nguuvi Andrés, ndúúcū
 Felipe, ndúúcū Bartolomé,
 ndúúcū Mateo, ndúúcū
 Tomas, ndúúcū Jacobo chí
 daiya Alfeo, ndúúcū Tadeo,
 ndúúcū táamá Simón chí yen'e
 'iín'yāⁿ yen'e yá'āa Canaan,
¹⁹ ndúúcū Judas Iscariote,
 saⁿ'ā chí cuayiivi miiⁿ ch'iⁿi
 sá du'u chí Jesús miiⁿ chí
 cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā. Ní
 Jesús ndúúcū ndiichuuví
 discípulos yen'e yā cuen'e yā
 ní snda yā na 'áamá va'āi.

*Ngaⁿ'a yā chí Jesús
 canée yā ndúúcū poder yen'e
 yááⁿ'nguīnūⁿ*

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-
 23; 12.10)

²⁰ Cuayiivi ní Jesús cuen'e yā
 na vaacu yā. Táamá vmnéⁿ'ēe
 néené n'deēe 'iín'yāⁿ ndaa yā
 nanááⁿ Jesús miiⁿ chí nguée
 véé yaāⁿ chí che'e yā pan.
²¹ Taachí 'iín'yāⁿ yen'e familia
 yen'e Jesús chicadínúuⁿ yā
 yen'e Jesús, yen'e chí 'iín'yāⁿ
 ngaⁿ'a yā chí Jesús ní nduuví

loco yā, ndaa yā chi nandée yā Jesús.

22 'Tiicá ntúūⁿ maestros chí ngi'cueeⁿ ley chí chiicá yā yeⁿ'e na yāāⁿ Jerusalén ní caⁿ'a yā: Sáⁿ'a 'cūū canée sá ndúú^{cū} espíritu chí nguuví Beelzebú chí Satanás chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ, ní cáāvā poder yeⁿ'e espíritu miiⁿ chí tun'daá yā espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ.

23 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní yaa'vi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní s'neeⁿ yā 'áámá ejemplo. Ní caⁿ'a yā: ¿Táácā cuuví diiⁱ yááⁿ'nguiniūⁿ diví sa yááⁿ'nguiniūⁿ? 24 Ndúúti chí 'áámá gobernador chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e yāāⁿ naachi véé 'uū^vi partido chí n'guⁿ'u ná 'aamá yā ndúú^{cū} yeⁿ'e taama yā 'iiⁿntyén^{'e} miiⁿ nguéeⁿ cuuvi 'nááⁿ yā chí 'iiⁿntyén^{'e} yā. 25 Ndúúti chí n'deée nadacádiínuⁿ yā na 'áámá familia chí véé partido yeⁿ'e, familia miiⁿ ní nguéeⁿ cuuvi nduuví^dáámá yā. 26 'Tiicá ntúūⁿ, ndúúti chí yááⁿ'nguiniūⁿ diiⁿ sa contra yeⁿ'e maaⁿ sa, nguéeⁿ cuuví cūnee sa ti chúū diiⁿ chí 'cuiinu sa.

27 Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ cuuvi cundaa yā na vaacu 'áámá saⁿ'ā chí véé fuerzas yeⁿ'e sa ní diví yā dendu'u yeⁿ'e sa. Canée chí caāchiichí yā saⁿ'ā vmnáāⁿ vmnaaⁿ. Cuayii^vi ní cuuvi diiⁿ yā diví yā dendu'u chí snúūⁿ va'ai yeⁿ'e sa.

28 Nduudu cuaacu 'úú ngaⁿ'á ngíi ndís'tiī. Tandu-

cuéⁿ'e nuuⁿndi chí diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūū ndúú^{cū} nduudu taaⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā contra yeⁿ'e Ndyuūs, Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndí yeⁿ'é yā. 29 Naati 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a yā nduudu taaⁿ chí nguεε n'dáacā yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs, ní nguéeⁿ nch'εεcú yeⁿ'é yā maaⁿ ní tiempo chí cuchíi.

30 'Tiicā Jesús ngaⁿ'a yā ti náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chí Jesús miiⁿ ní véé espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ nduucú yā.

Chεεcú Jesús ndúú^{cū} 'diiⁿnu yā

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

31 Cuayii^vi ní ndaā chεεcuú Jesús miiⁿ ndúú^{cū} 'diiⁿnu yā, ní ch'εεtinée yā cuaaⁿ chuva'āi. Ní dichó'o yā 'áámá saⁿ'ā chí yaa'vi sa Jesús chí cuchíi yā nanáaⁿ yā. 32 'Yááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ní vεεté yā cuaaⁿ 'diituú Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Chεεcú ní ndúú^{cū} 'diinú ní ní in'nuúⁿ yā n'diī cuaaⁿ chuva'āi.

33 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ: ¿Dú'ū chí chεεcú miiⁿ? o ¿dú'ū chí 'diinú miiⁿ?

34 Tuu'mi ní Jesús n'gíinu yā 'iiⁿ'yāⁿ chí vεεté yā cuaaⁿ 'diituú yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: N'diichí ní. 'Iiⁿ'yāⁿ chí snée yā nduucú miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúú^{cā} chí chεεcú ndúú^{cū} 'diinú. 35 Ní 'āā du'ú nūūⁿ chí diiⁱ chíiⁿ chí Ndyuūs neⁿ'e yā chí diiⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chíi vi'í, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chíi 'diinú, ndúú^{cū} chεεcú.

4

*'Aama ejemplo yeⁿe 'aama
saⁿ'ā chi ngiñū sá ndaata
(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)*

1 Taama vmnén^ee Jesús miiⁿ ní tucá'a yā chi'cueenⁿ yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní nduvidáámá n'dee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ naachi canéé Jesús miiⁿ ndíí 'āā ntéé lugar chí cuééndii Jesús. Ní chindáa yā na 'aama barco chi canuuⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ. Ní miiⁿ ch'iindí yā chi ca'cueenⁿ yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ch'εtinée yā na 'diituú nuūⁿnīⁿ miiⁿ. 2 N'deē n'dái paráolas caⁿ'a Jesús 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ejemplos chí tan'dúúcā dendu'u chí véé in'yeeⁿdí 'cūū. Ní taachí ngi'cueenⁿ yā caⁿ'a yā ndúúcū 'iiⁿ'yā s'eeⁿ 'tíicā. 3 Ndís'tiī ní 'caandiveénⁿ nī chuū. 'Áámá saⁿ'ā chí ngiñū ndaata ní cuén^e sá cuñū sa ndaata miiⁿ. 4 Taachí chiñū sa ní 'áámá duutu ndaata miiⁿ chiya na 'diituú yúúⁿ ní ndā 'yáádá ní che'e tī. 5 Náⁿ'ā duutu ndaata ní chiya nguaaⁿ tuūⁿ naachi nguée dáana n'deē yáⁿ'ā véé. Duutu ndaata miiⁿ núúⁿ cān'daa tí yáⁿ'ā miiⁿ nguεε daanáá yānūⁿ. 6 Ní taachí can'dā yaatū miiⁿ ní ti'i caati nguée yaānūⁿ snūū dí'yú. 7 Náⁿ'ā duutu ndaata miiⁿ chiya nguaaⁿ yááⁿ. Yááⁿ s'eeⁿ ní ch'iita ní di'vaachi yén^e. Chíⁿ chí ndaata miiⁿ ní nguée dichíí'vē. 8 Náⁿ'ā duutu ndaata miiⁿ na yáⁿ'ā n'dáacā chiya. Can'dā ní ch'iita n'dee n'dái cosecha yeⁿ'ē. N'duuví ní ch'εtinée

tanduu ndiicu ndiichi ndaata yeⁿ'ē. Tan'duuví ní 'iñū nguεcu ndiichi ndaata yeⁿ'ē ní tan'duuví ní 'áámá ciento ndaata yeⁿ'ē.

9 Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī chí véé vééⁿ nī, 'caandiveénⁿ nī.

*Chíⁿ chí neⁿ'ē caāⁿ'māⁿ
ejemplo miiⁿ*

(Mt. 13.10-23; Lc. 8.9-15)

10 Cuayiivi taachí nduūví dámaáⁿ yā ndaa nanááⁿ Jesús náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí snée niiⁿnúⁿyā ndúúcū ndiichúúví discípulos ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿De'ē neⁿ'e caaⁿ'maⁿ ejemplo 'cūū?

11 Ní Jesús caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī ní canéé chí cadiinuuⁿ nī chí canúúⁿ n'de'ei yeⁿ'é naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiinyúⁿ yā. Naati tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée sneé yā nduucú, 'úú ní ngaⁿ'á ngí tanducuén^e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū ejemplos. 12 Níicú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ snaaⁿ yā naati ch'εtinée yā tan'dúúcā chí nguée inaaⁿ yā, ní 'caandiveénⁿ yā naati ch'εtinée yā tan'dúúcā chí nguée 'caandiveénⁿ yā, ní nguεε tuumicadínuuⁿ yā. Ndíí nguée ndaacadáámí yā ní cu'téenu yā Ndyuūs ní nch'εcū nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

13 Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos yeⁿ'e yā: ¿'Áá nguée ituumicadínuuⁿ nī yeⁿ'ē ejemplo 'cūū? ¿Táácā, túú'mí, cadínuuⁿ nī yeⁿ'ē tanáⁿ'ā ejemplo? 14 'Iiⁿ'yāⁿ chí ngiñū yā ndaata miiⁿ tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chí candεε yā nduudu cuaacu yeⁿ'é

Ndyuūs. ¹⁵ N'dúúví 'iín'yān ní tan'duūcā ndaata chí chiiya cyúúní miiín, 'tiicá yā ch'iindiveén yā nduudu yen'é Ndyuūs. Ní cuayiivi taachí ch'iindiveén yā, chí yáán'n'guiinūn ní divíi sa nduudu chí ch'iindiveén yā chí canéé na staava yen'e yā. ¹⁶ Tán'duuví yā ní tan'dúúccā ndaata chí chiiya nguaan tuūú, 'tiicá yā. N'giindiveén yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní yeenú n'daí yā nduūcū. ¹⁷ Naati nguée 'áámá cānee na staava yen'e yā ní nguée 'náán tiempo cūnee. Taachi ndaa tiempo chí 'cueenu yā cuuvi o nen'e chí n'gíí'nyu'nee 'iín'yān yen'é yā cáávā nduudu cuaacu miiín, 'āā ntée candii yā chí n'daacā miiín. ¹⁸ Tán'duuví yā ní tan'dúúccā ndaata chí chiiya nguaan yáán miiín, 'tiicá yā. N'giindiveén n'daacá yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. ¹⁹ Naati neené nen'e cá yā dendu'ū yen'e i'n'yee'ndí 'cūū ndúúccū chí vée. Ní nginnche'ei yā 'iín'yā. Ní 'iín'yān s'een ní dine'e yā cosas chí vée yen'e taama 'iín'yā. Tanducuén'ē chuū ní ndaá ní di'vaachií yen'e nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Ní diiín chí nguée dichí'vē nduudu miiín na vida yen'e 'iín'yān s'een. ²⁰ Naati tán'duuví yā ní tan'dúúccā ndaata chí chiiya na yán'āa n'daacā, 'tiicá yā. N'giindiveén yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní i'teenu n'daaca yā, ní vée n'gui'i yen'ē. N'duuví yā ní tan'dúúccā ndaata chí

chíi ndiicū ndiichi yen'ē yen'e 'aama 'aama. N'duuví yā tan'dúúccā chí chíi 'iinu ngεεcu ndiichí yen'ē, o tan'dúúccā chí chíi 'aama ciento yen'ē.

*Tanducuén'ē chí cunuún
n'de'ei cunduú nguuvi*
(Lc. 8.16-18)

²¹ 'Tiicá ntúūn can'a Jesús táámá ejemplo chí 'téé nguée dáámá. ¿'Áá ndεε yā 'áámá lámpara chí cu'neen yā maa'n 'aama caja o maa'n 'aama cama? ¿'Áá nguée cu'neen yā lámpara miiín na yaacu, 'íicú 'iín'yān cuuvi snaan yā? ²² Mar 'áámá cosa chí canúún n'de'ei nguée cunee chí nguée snaan 'iín'yān, ndíi nguée ndúú 'áámá cosa chí canúún n'de'ei chí nguée cadíinuun 'iín'yān. ²³ Du'ū chí vée veén ní 'caandiveén.

²⁴ Ní Jesús can'a ntúūn yā 'iín'yān s'een: Cunndée ndís'tií cuidado yen'e chí n'giindiveén nī. Ndúúccū caādī chí ndís'tií idiín nī juzgar 'iín'yān, caadi miiín ntúū Dendyuūs idiín yā juzgar ndís'tií. Ní n'deēē cá n'daacā yen'ē ndís'tií taachi Ndyuūs idiín yā juzgar ndís'tií. ²⁵ 'Iín'yān chí vée yen'e yā Ndyuūs ca'a cá yā 'yā. 'Iín'yān chí nguée ca yen'e yā, Ndyuūs ndivíi yā 'téé chí 'āā vée yen'e yā.

*Ejemplo yen'e ndaata chí
ngiita*

²⁶ Jesús can'a ntúūn yā: Naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyún yā ní tan'dúúccā 'áámá sa'nā chí ngiinu sa ndaata na yán'āa yen'e sa.

27 Saⁿā miiⁿ ngiīnū sa ndaata na yāⁿāa. Ní chii maāiⁿ ní cyaadú sa ní nducueeⁿ sa taachi chidεεε. Cuayiivi ní cho'oo nguūvī cho'oo n'gááⁿ ní ndaata miiⁿ ní can'daa ní ch'iita naati saⁿā miiⁿ ní nguée deenu sa táacā ch'iita.

28 Yáⁿāa miiⁿ ngii maāⁿ yéⁿē. Vmnaáⁿ vmnaaⁿ ican'dáa ta'ā n'gaiyāa. Cuayiivi ní can'daa yááⁿ miiⁿ yeⁿe. Cuayiivi ní n'giita ní ngii trigo chí ndiitūu n'daāca na yááⁿ miiⁿ.
29 Taachi trigo miiⁿ 'āā ntí'i, tuu'mi ní ngen'e 'iiⁿyāⁿ chí yeⁿē ní n'giica yā, ti 'āā snuū ca'a chí 'caātā.

Tan'dúúcā ejemplo nduutii yeⁿe yíivē ntí'yāa

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

30 Jesús miiⁿ ní ca'a ntúuⁿ yā: ¿De'é tan'dúúcā naachi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs miiⁿ? o ¿de'é nduucū chí nadidáámá yú? 31 Chuū tan'dúúcā nduutí yeⁿe yíivē ntí'yāa chí 'lín cá yeⁿē tanducuén'ē nduutí chí véé iⁿyeedí 'cūū. Chíⁿ chí chiinu 'iiⁿyāⁿ na yāⁿāa yeⁿé yā. 32 Taachi 'āā niīnū yā ndaata miiⁿ ní ngii n'gεεε yeⁿē tanducuén'ē yaātā. Ní dúuⁿnē miiⁿ ní n'gεεε n'dái ngii chí 'yáadá ngii iⁿneeⁿ tī 'déεε tī na 'cuutí yeⁿē.

Taama ejemplo chí ngi'cueeⁿ Jesús

(Mt. 13.34-35)

33 'Tíicā ngi'cueeⁿ Jesús 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs ndúúcū n'dee n'dái ejemplos tan'dúúcā chuū, tanducuén'ē chí cuuvi cadiinuⁿ yā. 34 Ní ngaⁿa

yā ngii yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ndúúcū ejemplos, naati taachi canee yā dámaāⁿ ndúúcū discípulos yeⁿe yā tanducuén'ē miiⁿ n'giⁿi yā discípulos yeⁿe yā de'ε chí neⁿe caaⁿmaⁿ ejemplos chí 'āā caⁿa yā.

Jesús chí'neeⁿ 'diíⁿyā 'yúúné ndúúcū nuūⁿnīⁿyāⁿā

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

35 Taachi chí'da'á nguuvi miiⁿ, Jesús miiⁿ ngaⁿa yā ngii yā discípulos yeⁿe yā: Caⁿā yú táamá 'diituu nuūⁿnīⁿyāⁿā.

36 Tuu'mi ní s'neeⁿ yā miiⁿ ní discípulos ní candéε yā Jesús miiⁿ na barco chí 'āā canéé na 'diituu nuūⁿnīⁿyāⁿā ní cueⁿé yā. Miiⁿ ntúūⁿ canéé tanáⁿā barcos. Ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe tanáⁿā barcos cueⁿé ntúūⁿ yā. 37 Tuu'mi ní chéenū 'áámá 'yúúné taaⁿ ní nuūⁿnīⁿyāⁿā miiⁿ sndaa yaacú. Ní sndaa yaanūⁿ barco miiⁿ, ní chiitūu nuūⁿnīⁿ barco naachi canéé Jesús miiⁿ. 38 Ní Jesús miiⁿ ní cyáádu yā cuaaⁿ 'diituu barco miiⁿ, ní candiitinee yā na cojín. Ní discípulos ní nanduūchí yā Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chí yā: N'dii Maestro, ¿'áá nguée de'ε véε inee nī chí 'cuūvi yú?

39 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní nducueeⁿ yā ní yaa'vi yā 'yúúné miiⁿ ní caⁿa yā chí yā nuūⁿnīⁿyāⁿā miiⁿ 'túúcā: 'Diiⁿ nūⁿ cunee di. Hora miiⁿ nūⁿ 'yúúné miiⁿ ní canee 'diiⁿ ní nducuén'ē canee 'diiⁿ 'diiⁿ. 40 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chí yā discípulos yeⁿe yā: ¿Dé'ε cuuvi

tátiĩ 'va'a nĩ? ¿De'ē cúúví chí nguéé cu'téenu cá nĩ?

41 Ní discipulos yen'é yā neené dii'yā yā chiĩ, ní nga'n'a yā ngii yā nguaaⁿ maáⁿ yā ndúúcu ví'i: ¿Du'u rá 'ii'yāⁿ 'cūū, chí ndii 'yúúné ndíi nuūⁿnĩⁿyáⁿā ch'iindiveéⁿ yen'e yā?

5

San'ā yen'e yáⁿāa Gadara chí canéé sá ndúúcu espíritus yen'e yááⁿn'guiinūⁿ

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

1 Jesús ndúúcu discipulos ndaa yā na táamá lado 'diituú nuūⁿnĩⁿyáⁿā miĩ yen'e yáⁿāa chí nguuvi Gadara. 2 Tuu'mi ní Jesús nan'daá yā na barco miiⁿ, ní ndaa 'áamá saⁿā chí canéé ndúúcu espíritus yen'e yááⁿn'guiinūⁿ. Ní ngiicá sa ná vaacu sa chí 'áamá yiivi yááⁿ chí canéé nguaaⁿ yaĩnyāⁿ ní ndaa sa nanááⁿ Jesús. 3 Saⁿā miiⁿ ní mar 'áamá 'ii'yāⁿ nguéé chí cuuvi cuta'á yā saⁿā ní cachiichí yā saⁿā, ndii nguéé ndúúcu cadenas. 4 Néené n'deēe cuuví 'ii'yāⁿ s'eeⁿ cachiichí yā saⁿā miiⁿ ndúúcu cadenas ca'a sa ndúúcu ta'ā sa, náátí ch'iica sa cadenas miiⁿ, ní dicheeyéi sa cadenas miiⁿ. Ní mar 'áamá 'ii'yāⁿ nguéé ichéé yā ndúúcu sa. 5 Cuén'é daāⁿmaⁿ cachiica sá n'gai sa cuaaⁿ ná yīicū ndúúcu cuaaⁿ nguaaⁿ yáinyāⁿ ndíi nguuvi ndíi n'gaaⁿ, ní 'nuu cá'ai maāⁿ sa sáⁿā ndúúcu tuū. 6 Ní taachi n'diichí yáⁿái sa Jesús miiⁿ, cuen'e sa ngéenu sā nanááⁿ yā ní chiĩntii'ya sa

nanááⁿ yā. 7 Ní caⁿ'a sa chiĩ sa Jesús miiⁿ ní 'cái yiicu sá: ¿De'ē cuuvi chí ndaa nĩ nanaáⁿ, n'dii Jesús, Daiya Dendyuūs chí canee yā na va'ai cheeti nguuvi? Ngiicá cáávā chí dúúchí Ndyuūs chí nguéé téé nĩ vaadi 'caa'va 'úú.

8 Saⁿā miiⁿ ní caⁿ'a sa chuū caati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chiĩ yā espíritus yen'e yááⁿn'guiinūⁿ: Ndís'tiĩ, nan'dáa nĩ yen'e sáⁿ'a 'cūū.

9 Jesús miiⁿ tiinguuneeⁿ yā saⁿā: ¿De'ē nguuví dí? Ní espíritus yen'e yááⁿn'guiinūⁿ chí canéé ndúúcu sáⁿ'a 'cūū nan'guεεcútaⁿ'a sa: Legión nguúví, caati neené 'yaaⁿ 'nū.

10 Ní espíritus neené di'cuítuū ca Jesús miiⁿ chí nguéé tun'dáa yā espíritus chí caⁿ'ā yaⁿ'ai yen'e yáⁿāa miiⁿ.

11 Ní neené n'deēe puercos nge'e tĩ cuaaⁿ na níⁿnúⁿ yīicū miiⁿ. 12 Ní espíritus yen'e yááⁿn'guiinūⁿ idi'cuiitu Jesús: N'dii, dicho'ó nĩ nús'uu chí caⁿ'a 'nū cheeti puercos miiⁿ.

13 Tuu'mi ní Jesús ní ca'a yā permiso, ní espíritus yen'e yááⁿn'guiinūⁿ chínan'dáa sa yen'e saⁿā miiⁿ chí ndáa sa cheeti puercos. Ní véé tan'duu 'uúvi mil puercos miiⁿ. Ní taachi espíritus yen'e yááⁿn'guiinūⁿ sndáa sa cheeti puercos tuu'mi ní cheenu nducyaaca tĩ ní chingée nuúⁿ tĩ cheeti yaái miiⁿ. Ní chingée tĩ nguaaⁿ nuuⁿnĩⁿyáⁿā. Ní chiitu nuūⁿnĩⁿ veén tĩ duutu tĩ cheendi tĩ ní ch'ii tĩ nguaaⁿ nuūⁿnĩⁿ miiⁿ.

14 'Iiⁿyāⁿ chi idiiⁿ cuidado puercos cuen^e yā ngéenu yā chi cuuvi yā 'iiⁿyāⁿ ná yāāⁿ miiⁿ ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi snéé na cuεētí chí chíi miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ can'daa yā n'diichi yā chí chíi. 15 Taachí ndaa yā niiⁿnuúⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní taachí n'diichi yā saⁿā chí canéé sá ndúúcu espíritus yen^e yááⁿn'guiinuⁿ chí maaⁿ ní vεε sa 'diíⁿ ndúúcu catecai sa ní 'āā n'daācā sa tuu'mi ní dí'va'a yā. 16 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí n'diichi yā chí diiⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā chíi yā táácā chíi ndúúcu saⁿā miiⁿ chí canéé sá ndúúcu espíritus yen^e yááⁿn'guiinuⁿ, ní tan'duucā chí chíi ndúúcu puercos. 17 Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ di'cuítu yā Jesús miiⁿ chí cáⁿ'a yā táámá lado yen^e yáāⁿ miiⁿya.

18 Jesús cuen^e yā. Ní taachi ndaa yā na barco miiⁿ ndaa saⁿā chí vmnaaⁿ canéé sá ndúúcu espíritus yen^e yááⁿn'guiinuⁿ. Ní saⁿā miiⁿ chíi ca sa Jesús chí caⁿ'a sa ndúúcu yā na barco miiⁿ. 19 Jesús ní nguéeⁿ 'cuuⁿ yā naatí caⁿ'a yā: Cunaⁿ'a dí ná vaacu di ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yen^e di, ní cuuvi di 'iiⁿyāⁿ chí ch'εεε n'dai dendu'ū chí Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ diíⁿ yā ndúúcu dii, ní tan'duúca Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ chí nduuvu ya'āi 'iinú yā dii.

20 Saⁿā miiⁿ ní cunaⁿ'a sa, ní tucá'a sa chíi sa 'iiⁿyāⁿ nuuⁿmaⁿ yáāⁿ cuaaⁿ 'diituú chí nguuvi Decápolis yen^e dendu'ū chí n'gεεε n'dai chí Jesús diíⁿ yā ndúúcu sa. Ní nducyaaca yā che'e yiinú yā.

Tán'ā daiya sán'ā Jairo, ndúúcu n'daataá chí tuū'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

21 Taachí Jesús miiⁿ nanguεεcunée yā ní cho'ó yā táámá lado yen^e nuūⁿnuⁿ'yáⁿā ní ndaa yā na yáⁿ'āa 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿā, neené n'deēe 'iiⁿyāⁿ ndaa yā naachi Jesús canee yā. 22 Ní ndaa 'áámá saⁿā chí nguuvi sa Jairo, saⁿ'a chí ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ sa yen^e yáacū sinagoga. Taachí n'diichi sa Jesús miiⁿ candiitin'díi sa na ca'a yā. 23 Ní neené di'cuítu sa Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: Daiyá ní nen^e 'cuūvi tá. Cuchíi ní ní cún'du'u tá'a ní vmnaaⁿ yen^e tá, ní cuuví nduūvā yen^e tá ní nguéeⁿ 'cuūvi tá.

24 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cuéⁿe yā ndúúcu sa. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ can'daa yā Jesús ní nééné chíiⁿnu chíichi yā Jesús. 25 Ní nguaaⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ miiⁿ canéé 'áámá n'daataá chí ngítā tá, chí 'āā ndiichúví nduūyū canee tá ndúúcu ca'ai chí nguuvi ngu- uvi ngee yuúⁿ yen^e cuerpo yen^e tá. 26 Nééné n'geenu tá ngii ndúúcu médicos, ní 'āā ch'iinu diíⁿ tá gastar tanducueⁿ chí vée yen^e tá, naati nguéeⁿ du'ū vεε dichíi'vē yen^e tá ti dáyíicándíi cá ca'ai yen^e ta cuaaⁿ vmnaaⁿ. 27 'Āā ch'iindiveeⁿ tá yen^e Jesús miiⁿ chí diíⁿ yā chí nduūvā yen^e 'iiⁿyāⁿ chí ngiitā. Ní cuen^e tá nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuaaⁿ daamí Jesús ní tuū'vi tá catecai yā. 28 Caati nadicádíinuⁿ tá maāⁿ tá 'tíicā.

Ndúúti chí dámaān tuū'ví catecaí yā, ní nduūvā yen'ē.
 29 Hora míín nūuⁿ chí tuū'vi tá catecaí Jesús miínⁿ 'tíicā canéé naaⁿ chí ngeē yuuúⁿ yen'ē tá. Ní chicadiinuⁿ tá na cuerpo yen'e tá chí 'āā nduūvā yen'ē tá. 30 Tuu'mi ní Jesús miínⁿ tuumicádiinuⁿ yā chí 'āā nduūvā yen'ē 'áámá 'iín'yāⁿ ndúúcu poder yen'ē yā. Ní nguεεcundí yā ní n'diichi yā náávtaⁿ 'ā yen'e 'iín'yāⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā: ¿Du'u túu'vī catecaí?

31 Tuu'mi ní discípulos yen'e yā caⁿ'a yā: Cuin'diichí ní 'iín'yāⁿ chí i'nūuⁿ chiichí yā s'uúúⁿ miínⁿ ní maaⁿ ní ntiinguuneeⁿ ní: ¿Du'u tuū'vī 'úú?

32 Naati Jesús ní nguεεcúndii yā n'giinu yā 'áámá lado taama lado, ní 'iicu cuuvi snaaⁿ yā du'ū tuu'vī 'iín'yāⁿ.

33 Tuu'mi ní n'daataá miínⁿ, ní in'duuví tá chí 'va'ā tá. Deenū tá de'ē chí chíi. Chen'e tá ní chíntií'ya tá nanááⁿ Jesús. Ní caⁿ'a tá chíi tá 'iín'yāⁿ tanducuéⁿ chí nduudu cuaacu. 34 Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā tán'ā: Díi daiyá, nduūvā yen'ē dí cáávā chí i'téenu di 'úú. Díi 'diíín nūuⁿ cunán'ā di, ní ndúuvā yen'ē di yen'ē ca'ai chí ndii di.

35 Ngaⁿ'a Jesús miínⁿ ndúúcu tán'ā miínⁿ, taachí ndaa yā ná va'ai yen'e saⁿ'ā Jairo chí ngaⁿ'a ntiínnyuⁿ sa yen'ē 'iín'yāⁿ na yáacū sinagoga miínⁿ. Ní 'iín'yāⁿ yen'ē va'ai miínⁿ ní caⁿ'a yā Jairo: Daiya dí 'āā n'dii tá. ¿Dé'ē cuuví chí idíndú'ū ca di maestro?

36 Naati Jesús miínⁿ, ní ch'iindiveén yā chí caⁿ'á yā

yen'ē saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiínnyuⁿ sa. Ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miínⁿ chí ngaⁿ'ā ntiínnyuⁿ sa yen'e 'iín'yāⁿ na yáacū sinagoga: Nguéé 'va'a di naati cu'téenu dí.

37 Jesús nguéé 'cuuⁿ yā nducyaaca 'iín'yāⁿ chí cuen'e ca yā cuaaⁿ cheeti va'ai ndúúcu yā, tí dámaān Pedro, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, saⁿ'ā 'diinū Jacobo. 38 Taachí ndaa yā va'ai yen'e sán'ā chí ngaⁿ'a ntiínnyuⁿ yen'e 'iín'yāⁿ yen'e yaacū sinagoga miínⁿ, n'diichí yā 'iín'yāⁿ. Ní ch'iindiveén yā chí n'gai yā ní nguεecu yā. 39 Tuu'mi ní taachí sn'daa yā cuaaⁿ cheeti va'āi miínⁿ, caⁿ'a yā: ¿De'ē tátíi yuudu idiín ní? ¿De'ē cúúví chí nguεecu ní? Tá'díín nguéé n'dii tá, tí cyaadu tá.

40 'Iín'yāⁿ s'een ní n'gíínnyūⁿneen yā yen'e Jesús miínⁿ. Tuu'mi ní Jesús miínⁿ díín yā chí caⁿ'daā nducyaaca yā. Ní Jesús caⁿ'deē yā chíida tá ndúúcu cheecu tá ndúúcu discípulos chí canéé ndúúcu yā ní sndaa yā naachi candíítí ta'díín chí n'dii tá ní tinán'ā. 41 Ní sta'á yā ta'ā tá ní caⁿ'a yā: Talita cumi, chí nen'e caāⁿmaⁿ na nduudu yen'e yú, díi n'daata 'líín, 'úú ngaⁿ'á ngii dii, ndúúcueeⁿ di.

42 Hora míín nūuⁿ ta'díín miínⁿ ní nduucueēⁿ tá ní cachíca tá. N'daata 'líín miínⁿ ní ngii tá ndiichuuví nduūyū. Tuu'mi ní 'iín'yāⁿ s'een cuen'e yíinú yā. 43 Jesús míínⁿ yaa'vi yuudú yā 'iín'yāⁿ chí nguéé caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā chíín mar 'áámá 'iín'yāⁿ. Ní caⁿ'a

Jesús chi ca'a yā yuündū chi che'e n'daata 'lín miiⁿ.

6

*Jesús canee yā na yāāⁿ
Nazaret*

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Jesús ní ndaācá yā miiⁿ ní cunaⁿá yā na yāāⁿ Nazaret chi yāāⁿ vaacú yā, ní discípulos yeⁿe yā ní cueⁿe yā ndúúcu yā.

² Taachí ndaā nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ, Jesús tucá'a yā chí'cueeⁿ yā na yaācū sinagoga miiⁿ. Néené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ ch'iindiveén yā chí caⁿ'a Jesús, ní chen'e yiinú yā. Ní caⁿ'a yā: ¿Tíí ch'eēn sán'a 'cūū tanducuén'e chuú? ¿De'é vaadī déénú chí ca'a yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ, ndúúcu vaadī n'giinu chí dííⁿ yā chūū?

³ ¿Áá nguée sán'a 'cūū daiya saⁿ'ā 'viichiyán'á miiⁿ, daiya María miiⁿ, saⁿ'ā chí 'diiⁿū Jacobo, ndúúcu José, ndúúcu Judas, ndúúcu Simón, ndúúcu ví'i yā chí snée yā miiⁿ nguaaⁿ s'uūⁿ? Cáāvā chí yeⁿe yāāⁿ miiⁿ chííⁿ chí nguée s'teenú yā 'iiⁿyāⁿ.

⁴ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chíí yā 'iiⁿyāⁿ s'tíí: Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ dinéⁿe yā profetas naati nguée dinéⁿe yā 'áámá profeta yeⁿe yāāⁿ vaacú yā. Ní nguée dinéⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ na vaacu yā profeta miiⁿ.

⁵ Jesús ní nguée chidiíⁿ yā mar 'áámá vaadī n'giinú miiⁿ, dámaaⁿ chí sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿe n'duuví 'iiⁿyāⁿ chí ngíítā ní nduūvā yeⁿe yā. ⁶ Ní chen'e yiinú Jesús tí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní

nguée s'téenu yā. Cuayiiⁿ miiⁿ ní Jesús cachiicá yā cuaaⁿ na yāāⁿ na niiⁿnuúⁿ ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ.

*Jesús dichó'o yā discípulos yeⁿe yā chí caaⁿ'máⁿ yā ndu-
udu yeⁿe Nduuū^s*

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ní Jesús yaaⁿvi yā ndu'ū chí ndiichuuví discípulos, ní tucá'a yā dicho'o yā 'iiⁿyāⁿ 'uuví yā 'áámá 'áámá yāāⁿ. Ní ca'a yā poder discípulos chí tun'dáa yā espíritus yeⁿe yāāⁿn'guiniūⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ.

⁸ Ní caⁿ'a yā chíí yā discípulos chí nguée de'ē vee candée yā chí cuuví yeⁿe yúúní yeⁿe yā, dámaaⁿ in'daacuú. Nguée canée chí candée yā ndii mar 'áámá moral, ndíí nguée ndúú pan ra, ndíí nguée ndúú

tuūmí ra na bolsa. ⁹ Cunúúⁿ ca'a yā ndaacuú ndaachíí, ní 'áámá nūⁿ catecai yā, nguée 'uūvī. ¹⁰ Ní caⁿ'a Jesús: Ndís'tií, taachí cúndaa nī cheeti 'áámá va'āí, 'cuētinée nī miiⁿ taanduvée ndii taachí nan'dáa nī yeⁿe yāāⁿ miiⁿ.

¹¹ Nduuti chí ndaá nī 'áámá yāāⁿ ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée 'cuaáⁿ yā 'cuētinée nī miiⁿ, ndíí nguée ndúú neⁿe ra yā chí 'caandiveén yā yeⁿe nī, tuu'mi ní nan'dáa nī yeⁿe yāāⁿ miiⁿ.

Ní n'dáádi nī yaācā yeⁿe ca'a nī. Chuū ní 'áámá señal chí 'cuuⁿ'mín nī chí nguée n'daācā idiíⁿ yā ti contra yeⁿe nī. Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíí ndís'tií, chí nguuví yeⁿe juicio duu'ví cá castigo yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāāⁿ Sodoma ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāāⁿ Gomorra, chí ndíí

cuáán vmnaaⁿ, ní nguée ti
'iín'yāⁿ yeⁿ'e yāáⁿ naachi nguée
'cuúⁿ yā ndís'tiī.

12 Tuu'mi ní discipulos
ican'dáa yā, chí caⁿ'a yā
nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs
yeⁿ'é chí ndaacadáámí 'iín'yāⁿ
yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā. Ní chí
ñ'daaⁿ yā chí cuuvi 'cuētinée
n'daāca yā. 13 'Tuucá
ntúūⁿ discipulos divíi yā
neenē n'deee espíritus yeⁿ'e
yááⁿ'nguiinūⁿ yeⁿ'é 'iín'yāⁿ.
Ní ch'íi yā aceite n'deee n'dái
'iín'yāⁿ chí ngítā ní nduūvā
yeⁿ'e 'iín'yāⁿ.

*Juan chi ngēdinuūⁿnīⁿ ní
ch'íi sa*

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 Rey Herodes ch'iindiveénⁿ
ntúūⁿ yā chuū chí núúⁿmáⁿ
ín'yeēⁿdī miiⁿ ní ch'iindiveénⁿ
yā chí diiⁿ Jesús miiⁿ.
Rey Herodes míⁿ caⁿ'a
yā: 'Āā nduūchi Juan chí
ngēdínūⁿnīⁿ nguaaⁿ tináⁿ'ā,
chíiⁿ chí saⁿ'ā ní véé taavi
poder yeⁿ'e sa.

15 Naⁿ'a 'iín'yāⁿ ní ngaⁿ'a yā:
Jesús miiⁿ ní Elías chí profeta
ndíi vmnaaⁿ. Naⁿ'a 'iín'yāⁿ
ní ngaⁿ'a yā: Jesús miiⁿ ní
'áámá profeta tan'dúúcā pro-
fetas chí ch'ētinée ndii cuaaⁿ
vmnaaⁿ.

16 Taachí Herodes miiⁿ
ch'iindiveénⁿ yā chuū, tuu'mi
ní caⁿ'a yā: Juan sáⁿ'a 'cūū,
chí 'úú chí caⁿ'a ntiinnyúⁿ
chí chiicá yā daandu sá ní
'āā nduuchi sa yeⁿ'e nguaaⁿ
tináⁿ'ā.

17 Ti Herodes miiⁿ caⁿ'a
ntiinnyúⁿ yā soldados chí
sta'a sa Juan ní chiicá chi-
ichi sa ndúúcū cadenas ní

chí'nuuⁿ sa saⁿ'ā vácūū cáávā
n'daataá Herodías. Táⁿ'ā miiⁿ
chí chíi n'daataá yeⁿ'é Felipe
cuáán vmnaaⁿ ní canée tá
ndúúcū sa. Ní Felipe miiⁿ ní
'diinu Herodes. 18 Juan miiⁿ
ní caⁿ'a sa chíi sa Herodes
miiⁿ: N'dií rey nguée canée
chí cunee ní ndúúcū n'daataá
yeⁿ'é 'diinu ní.

19 N'daataá yeⁿ'e Herodes
miiⁿ nguée canee yīnū tá
ndúúcū chí caⁿ'a Juan miiⁿ.
Ní neⁿ'e tá 'caaⁿ'nuⁿ tá Juan
miiⁿ naati nguée ngii diiⁿ tá.
20 Herodes miiⁿ ní deenu yā
chí Juan ní n'dai sa ní yeⁿ'e
Ndyuūs saⁿ'ā miiⁿ. Ní rey
miiⁿ 'va'á yā Juan miiⁿ. Chíiⁿ
chí nguée n'guuⁿ rey miiⁿ chí
táⁿ'ā miiⁿ diiⁿ daño tá ndúúcū
Juan. Ní rey miiⁿ s'neeⁿ veénⁿ
yā n'daacā ní ch'iindiveénⁿ
yā yeⁿ'é nduudu Juan 'áará
chí nguée tuumicadiinúūⁿ yā
nducuénⁿ'e chí ngaⁿ'a Juan
miiⁿ. 21 Naati n'daataá yeⁿ'e
rey miiⁿ nguuví tá Herodías
ní ndaāca tá táácā chí diiⁿ tá.
Herodes miiⁿ diiⁿ yā 'áámá 'vi-
icu nguuví cumpleaños yeⁿ'é
yā. Diiⁿ yā 'áámá 'viicu yeⁿ'é
chí nge'é yā chí che'é 'iín'yāⁿ
chí ngaⁿ'a ntiinnyuⁿ, ndúúcū
saⁿ'ā s'een chí 'neén vmnaaⁿ
yeⁿ'e soldados, ndúúcū 'iín'yāⁿ
yuudu yeⁿ'é yán'āa Galilea.
22 Ní taachí nge'e yā n'daatāa
'líiⁿ daiya táⁿ'ā Herodías miiⁿ
sndaā tá naachi nge'e yā.
Ní nde'ei tá. Rey Herodes
ndúúcū 'iín'yāⁿ chí snée yā
ndúúcu sa chíi yeenú yā chí
nde'ei tá. Ní miiⁿ caⁿ'a yā
chii yā n'daataa 'líiⁿ miiⁿ: Dií,
n'daataa 'líiⁿ, caaca di 'úú chí
neⁿ'e dí ní 'úú ní teé dii.

23 Ní ca'n'a yā, “por Ndyuūs” chi ca'a yā n'daatāa 'lín miiⁿ 'āā dē'ē nūuⁿ chi nen'e tá, 'áará chí ná ma'n'a ye'n'ē yán'āa chi nga'n'a ntiiⁿnyúⁿ yā. 24 N'daatāa 'lín miiⁿ ní can'daā tá ní ca'n'a tá chí tá chεεcu tá: Mamá, ¿dē'ē caacá? Ní chεεcu tá ní ca'n'a yā chí yā tá'ā: Caaca di tīn Juan chi chεédínuūⁿnīⁿ.

25 Maaⁿnchεētē nūuⁿ sndaā ta'díiⁿ miiⁿ naachi canúⁿⁿ rey miiⁿ, ní ca'n'a tá: Nen'é chi maaⁿnguuví nūuⁿ teé nī 'úú chεeti 'áámá cu'u tīiⁿ Juan chí chεédínuūⁿnīⁿ. 26 Tuu'mi ní rey miiⁿ ní s'neeⁿ ndaachi nuúⁿ yā naati cáávā chi ca'n'a yā, “por Ndyuūs”, ní cáávā 'iīⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcuⁿ rey miiⁿ, nguée chi diiⁿ nuuⁿ yā cheeⁿdiitú yā ye'n'ē chi ngiica ta'díiⁿ miiⁿ. 27 Hora miiⁿ nūuⁿ ca'n'a ntiiⁿnyuⁿ rey miiⁿ 'áámá soldado chí che'n'e sa 'caāca sa daandu Juan chí chεédínuūⁿnīⁿ ní nguaī sa tīiⁿ yā. 28 Soldado miiⁿ ní che'n'e sa ná vácūū ní ch'iica sá daaⁿndu Juan miiⁿ. Ní sn'nuuⁿ sa tīiⁿ Juan miiⁿ chεeti 'áámá cu'u. Ní ndεε soldado miiⁿ ní ca'a sa ta'díiⁿ miiⁿ. Ní ta'díiⁿ miiⁿ ní ca'a tá chεεcu tá.

29 Taachí discípulos ye'n'e Juan miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, che'n'é yā chí nguai yā cuerpo ye'n'e Juan miiⁿ. Ní candée yā chí 'cuuchi yā.

Jesús ca'a yā chi che'e nyuⁿu mil 'iīⁿ'yāⁿ

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

30 Cuayiivi miiⁿ ní apóstoles ní nduuvidaamá yā ndúúcuⁿ

Jesús miiⁿ ní ca'n'a yā chí yā Jesús tanducuén'ē chí dīiⁿ yā, ndúúcuⁿ chí chí'cueeⁿ yā. 31 Jesús ca'n'a yā chí yā apóstoles: Cuchíi nī, ní ca'n'a yú ntaavi'tuunúuⁿ yú na 'aama lugar chí 'aama lado ye'n'e yāāⁿ naachi nguée 'iīⁿ'yā. Nga'n'a yā 'tíicā, caati n'deeē n'dái 'iīⁿ'yāⁿ indaá yā nanááⁿ Jesús ndúúcuⁿ n'deeē n'dái 'iīⁿ'yāⁿ chí ina'n'a, ndíi maaⁿ rá chí nge'e yā, nguée ngii. 32 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ndúúcuⁿ apóstoles ye'n'e yā cueⁿ'é yā dámaáⁿ yā na 'áámá barco na 'áámá lugar chí nguée snée 'iīⁿ'yāⁿ. 33 Naati neéné 'yaaⁿ 'iīⁿ'yāⁿ n'diichí yā Jesús ndúúcuⁿ apóstoles, ní déenu yā du'u yā ní taachí cueⁿ'e yā. Ní nducuén'ē 'iīⁿ'yāⁿ ye'n'e yāāⁿ s'eeⁿ cueⁿ'e yā chiicá yā na yán'āa naachi ndaá Jesús ní vmnaaⁿ cá ndaa yā. Ní cuayiivi ndaa Jesús miiⁿ ndúúcuⁿ apóstoles ye'n'e yā. 34 Taachí Jesús nan'dáa yā na barco, n'diichí yā neené n'deeé 'iīⁿ'yāⁿ ní neené ya'ai 'iīⁿú yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, ti sneé yā tan'dúúcā 'iiti cuūchī chí nguée du'ū chí idiīⁿ cuidado 'iiti, 'tíica yā. Ní Jesús tucá'a yā chí'cueeⁿ yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'deeē n'dái dendu'ū. 35 Taachí chí chíiⁿū, discípulos ye'n'é yā ní ndaá yā nanáaⁿ yā ní ca'n'a yā: N'dii Jesús, 'āā chíiⁿū ní mar 'áámá 'iīⁿ'yāⁿ nguεε snée yā na yán'āa 'cūū. 36 Yaa'ví nī 'iīⁿ'yāⁿ, ní ca'n'a yā yāāⁿ n'gaiyāā ndúúcuⁿ yaāⁿ n'gεεte chí snée na nīiⁿnuúⁿ ní cuái yā pan, ti nguée ndée yā

chi che'e yā.

³⁷ Naati Jesús ní nan'guεεcúta^{n'a} (Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

yā ye^{n'e} yā ní ca^{n'a} yā: Ndís'tiī, ca'á nī che'e yā. Discípulos ní ca^{n'a} yā: ¿'Áá cuuvi diiⁿ nús'uu chi ca^{n'a} 'nū cuái 'nū 'uuvi ciento caadi pan, ní ca'á 'nū che'e yā?

³⁸ Jesús ca^{n'a} yā chii yā discípulos: ¿'Áá n'dee panes ye^{n'e} ndís'tiī vεε? Cué^{n'e} nī n'diichi nī. Taachí 'āā n'diichi yā, tuu'mi ní yaa'ví yā: Vεε nyu^{n'u} panes ndúúcū 'uuvī 'yaācā.

³⁹ Tuu'mi ní ca^{n'a} ntiin^{nyu}n Jesús chí ch'εεtē 'iīⁿyāⁿ s'een caadi cuááⁿ caadi cuááⁿ naachí vεε yuuni cueēe.

⁴⁰ Ní naachí ch'εεtē yā 'áámá ciento yā ní naachí ch'εētēε tá 'uūvī ngeεcu ndiichi yā.

⁴¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní sta'á yā ndu'ū nyu^{n'u} panes miiⁿ ndúúcū 'uuvī 'yaācā. Ní cheεnaaⁿ yā nanguuvi ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáāvā pan miiⁿ ndúúcū 'yaācā. Ní ch'iinu ní n'dee yā panes miiⁿ ní nca'a yā discípulos ye^{n'e} yā chí ca'a yā che'e 'iīⁿyāⁿ s'een. Discípulos ca'a yā nducyaaca 'iīⁿyāⁿ s'een 'yaācā miiⁿ ndúúcū pan miiⁿ.

⁴² Nducyáácá yā che'e yā ní chiitu 'iīⁿyāⁿ. ⁴³ Ní nanngaáⁿ yā chí ningaavā miiⁿ ní chiitu ndiichúúví 'cuεētēε ndúúcū chí ningaāva miiⁿ ye^{n'e} pan ndúúcū 'yaācā miiⁿ.

⁴⁴ Nducyaaca sa^{n'a} chí che'e sa panes miiⁿ ní ngii nyu^{n'u} mil sa.

nuūⁿnīⁿyá^{n'a}ā

⁴⁵ Tuu'mi ní ca^{n'a} Jesús chii yā discípulos ye^{n'e} yā chí cundaa yā na barco miiⁿ ní ndaá yā táámá lado ye^{n'e} nuūⁿnīⁿyá^{n'a} miiⁿ vmnaaⁿ yē^{n'e} yā chí ca^{n'a} yā na yāāⁿ Betsaida, nuuⁿmaⁿ ne^{n'e} chí Jesús diiⁿ yā despedir 'iīⁿyāⁿ s'een. ⁴⁶ Taachí Jesús diiⁿ yā despedir ye^{n'e} 'iīⁿyāⁿ s'een, cuē^{n'e} yā na yīcū miiⁿ chí caaⁿmaⁿngua'á yā. ⁴⁷ Taachí chii 'da'a miiⁿ, barco miiⁿ ndúúcū discípulos 'āā cachíicá vmnaaⁿ ye^{n'e} nuūⁿnīⁿyá^{n'a} miiⁿ ní náávtan'a nuūⁿnīⁿyá^{n'a} miiⁿ canée. Ní 'āā dámaāⁿ Jesús miiⁿ canee yā na yá^{n'a}ā miiⁿ.

⁴⁸ Ní Jesús n'diichi yā chí discípulos ní ch'eenu yā chí chí diiⁿ yā chí chiica barco miiⁿ ti 'yúúné miiⁿ ní contra ye^{n'e} naachí cachiica barco miiⁿ. Na nguεetiyaan 'da'a ca, Jesús ndaa yā nanááⁿ discípulos, ní ngiicá yā vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní ne^{n'e} yā cho'o daamá yā.

⁴⁹ Taachí discípulos ye^{n'e} yā n'diichi yā Jesús chí ngiica yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ, discípulos nadacádíinuun yā chí 'áámá bulto ch'εεtē ní 'cai yīicu yā. ⁵⁰ Ti nducyáácá discípulos n'diichi yā Jesús, ní dii'yá yā chí. Naati Jesús ní yaa'ví yā 'iīⁿyāⁿ s'een ní ca^{n'a} yā: Ndís'tiī sa^{n'a}, nguée 'va'á nī ti 'úú.

⁵¹ Ní Jesús miiⁿ cuchée yā na barco miiⁿ naachi snúuⁿ discípulos. Ní canée 'diīⁿ 'yúúné. Ní discípulos

Jesús ngíica yā vmnááⁿ

nadicádíinuⁿ yā. De'ε chúúcā ch'εεε Ndyuūs. Ní che'e yiinú yā. ⁵² Vaanicadíinūⁿ ye'n'e discípułos ní chεechí caati nguée tuumicadíinuⁿ yā vaadī n'giinu ye'n'e panes miiⁿ.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā ye'n'e 'ii'yāⁿ chingítā nayáⁿāa Genesaret

(Mt. 14.34-36)

⁵³ Cho'ó barco miiⁿ ndúúcu yā táámā lado ye'n'e nuūⁿnīⁿyáⁿā miiⁿ ní ndaá yā ná yáⁿāa Genesaret, naachí cachiichí yā barco miiⁿ cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿāa. ⁵⁴ Ní taachi nacan'daa yā na barco miiⁿ, 'ii'yāⁿ s'een chi 'āā ndaá yā miiⁿ ní ntiinaáⁿ yā Jesús miiⁿ. ⁵⁵ Ní 'ii'yāⁿ s'een caⁿá yā chii yā 'ii'yāⁿ ye'n'e núúⁿmáⁿ cuaaⁿ na yāāⁿ n'gaiyāā chi snée nīⁿnuúⁿ chi Jesús canée yā. Ní 'ii'yāⁿ s'een chinguai yā 'ii'yāⁿ chi ngítā. Ní tuca'a yā ndaa yā ndúúcu 'ii'yāⁿ chi ngítā na cama ye'n'é yā ní candεε yā 'ii'yāⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ. ⁵⁶ Ní 'āā dε'ε nūⁿ lugar naachí cuen'e Jesús miiⁿ, nduuti chi na yāāⁿ n'gaiyāā, o na yāāⁿ n'gεεε, o na campo, 'ii'yāⁿ ní íⁿneeⁿ yā 'ii'yāⁿ chi ngítā cuaaⁿ cyúúⁿí. Ní di'cuíⁿtu yā Jesús chi ca'á yā lugar 'ii'yāⁿ chi ngítā chi cuuví tuu'ví yā maaⁿ rá naachí ndεεtií ye'n'e catecai Jesús. Ní nducyaaca 'ii'yāⁿ chí tuū'ví yā tiinūⁿuⁿ ye'n'e yā, nduūvā ye'n'e yā.

7

Chííⁿ chí diíⁿ chí ngii

nuuⁿndi 'ii'yāⁿ
(Mt. 15.1-20)

¹ Tuu'mi ní 'ii'yāⁿ fariseos ndúúcu n'duuví maestros ye'n'e ley n'daa yā na yāāⁿ Jerusalén, ní ndaa yā nanááⁿ Jesús. ² 'Ii'yāⁿ s'een ní n'diichí yā chí discípułos ye'n'e Jesús miiⁿ ngé'e yā ndúúcu ta'a yā chí vaatí, ní vεε nuuⁿndi ye'n'e yā ti nguée inaaⁿnu yā ta'a yā taachí āa cuée che'e yā tan'duucā chi ngaⁿa ley ye'n'é yā. ³ Chúū chii caati 'ii'yāⁿ fariseos ndúúcu nducyáácá 'ii'yāⁿ Israel candí yā costumbres ye'n'é 'ii'yāⁿ ndiicúú s'een chi nguée che'e yā ndúúti chi nguée n'deēe cuuví nnaaⁿnú yā ta'a yā. ⁴ Taachí indáa yā nīⁿvεε, nguée che'e yā nduuti chi nguée nnaaⁿnu yā ta'a yā n'deēe cuūví. Vée cá costumbres chi 'ii'yāⁿ s'een icandiica yā, chi nnaaⁿnu yā vasos chi n'geē chí ngi'i yā, ndúúcu jarros, ndúúcu taza ye'n'e cūū, ndúúcu mesas. ⁵ Tuu'mi ní 'ii'yāⁿ fariseos ndúúcu maestros ye'n'e ley miiⁿ itiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿De'ε cúúví chí nguée candí discípułos ye'n'e nī costumbres ye'n'e 'ii'yāⁿ ndiicúú s'een? Nge'é yā ndúúcu ta'a yā chí vaatí.

⁶ Jesús nan'guεεcútaⁿa yā: N'dáacā caⁿa profeta Isaías miiⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ye'n'e ndís'tií chí 'uūví naaⁿ 'uūví cheendí nī. Chuū caⁿa yā taachí dingúⁿ yā 'túúcā:

'Ii'yāⁿ s'uúⁿ ní dich'εεté yā 'úú ndúúcu cheendi yā,

naati staava yeⁿ'e yā
yaⁿ'āi canee yeⁿ'e 'úú.

7 Nguéé de'ē vεε dichíí'vē chí
diiⁿ yā chí dich'εεté
yā 'úú, ti chííⁿ chí
ngi'cueeⁿ yā ní ley yeⁿ'e
saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeendí
'cūū.

8 Naati ndís'tiī ní chí'neéⁿ
ní leyes yeⁿ'e Ndyuūs ní
candíi ní costumbres yeⁿ'e
saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeendí 'cūū.
Chííⁿ chí neené n'deeē cuūví
nnaaⁿnu yā jarros ndúúcu
vasos naachi ngi'í nuúⁿ yā,
ndúúcu chí diíⁿ yā ndúúcu
neené n'deēē cá dendu'ū.
Tanducuén'ē chuū ní nguéé
dichíí'vē.

9 'Tíicā caⁿ'a Jesús chii
yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī ní
cándii ní costumbres maáⁿ
ní ní cáávā chuū i'neéⁿ ní
'áámá lado ley yeⁿ'é Ndyuūs.

10 Moisés caⁿ'a yā ley 'cūū:
Dííⁿ ní honrar chiidá ní
ndúúcu cheεcú ní ní 'iiⁿ'yāⁿ
chí nguéé n'dáacā ngaⁿ'a
yā yeⁿ'e chiidá yā o yeⁿ'e
cheεcú yā canéé chí 'cuūvi yā.

11 Naati ndís'tiī ní ngaⁿ'a ní
chí ngaⁿ'a ní permiso 'aama
saⁿ'ā chí caaⁿ'maⁿ sá cuuvi sa
chiida sa o cheεcu sa, 'tíicā:
'Úú ní nguéé cuuvi nneé n'dií,
caati nducuén'ē chí yeⁿ'é ní
Corbán. (Nduudu Corbán
miiⁿ ní neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chí ca'á
yā Ndyuūs.) 12 Ndúúti chí
saⁿ'ā ngaⁿ'a sa 'túúcā, tuu'mi
ní ndís'tiī ngaⁿ'a ní chí 'āā ntéé
ngaⁿ'a ní lugar chí cunnee sá
chiida sá ndúúcu cheεcu sá.

13 Ndís'tiī ní diíⁿ ní chí 'āā
ntéé dichíí'vē Nduudu yeⁿ'e
Ndyuūs cáávā costumbre chí
ngo'ó yeⁿ'e 'áámá ní taama ní.

Nééné n'deēē dendu'ū diíⁿ ní
tan'dúúcā chuū.

14 Caⁿ'a ntúūⁿ Jesús chii
yā 'iiⁿ'yāⁿ taama vmnéⁿ'ēē
ní caⁿ'a yā: Cu'neeⁿ veeⁿ
nducyaaca ní yeⁿ'é, ní tuumi-
cadiinuⁿ ní. 15 Mar 'áámá
dendu'ū chí nge'e saⁿ'ā chí
'āā cuéé che'e sa cuuvi diíⁿ
chí 'āā ntéé deεve sa. Chííⁿ chí
nadicadíinuⁿ saⁿ'a na staava
yeⁿ'ē sa ní ican'daā na staava
yeⁿ'ē sa chííⁿ idiííⁿ chí 'āā ntéé
deεve sa. 16 Ndís'tiī chí véé
veéⁿ ní, 'caandiveéⁿ ní.

17 Taachí Jesús s'neeⁿ yā
'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní sndaa yā
va'ai yeⁿ'é discípulos yeⁿ'e
yā, discípulos yeⁿ'é yā ní
itiinguuneeⁿ yā: ¿De'ε néⁿ'é
caaⁿ'maⁿ ejemplo 'cūū?

18 Ní caⁿ'a Jesús chii yā
discípulos: ¿'Áá 'tiicá ntuūⁿ
ndís'tiī nguéé ituumicadíinuⁿ
ní? ¿'Áá nguéé deenu ní chí
tanducuén'ē chí nge'e saⁿ'ā
ní cungéē cuaaⁿ chuva'āi ní
nguéé cuuvi diíⁿ chí saⁿ'ā
miiⁿ ní vaati sa, 19 ti nguéé
indaā na staava yeⁿ'ē sa naati
na cheētí sa? Ní cuayiivi
mííⁿ nan'daā na cuerpo yeⁿ'ē
sa. 'Tíicā ní nducuén'ē chí
ngé'é saⁿ'ā ní deεve. Ní nguéé
diíⁿ chí dinuunⁿdí yā. 20 Ní
caⁿ'a Jesús: Chííⁿ chí can'daā
na staava yeⁿ'ē sa chííⁿ chí
diííⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿ'ē sa.

21 Ti chííⁿ cuaaⁿ cheētí sán'ā
chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chí yeⁿ'ē
na staava yeⁿ'ē sa, ican'dáā
yeⁿ'ē vaanicadíinūⁿ yeⁿ'e sa
chí nguéé n'daācā. Nada-
cadíinuⁿ yā yeⁿ'e chí caⁿ'a
sa ndúúcu 'aama n'daataá
o isán'ā chí nguéé yeⁿ'e yā,
ndúúcu yeⁿ'e chí n'diichí yā

'áámá saⁿ'ā o n'daataá ní duuchiné^en vi'i yā, ní ndúú^cū chi 'caan'ⁿūⁿ yā 'iⁱn'yāⁿ,
 22 ndúú^cū yeⁿ'ē chi ididuucú yā, ndúú^cū yeⁿ'e chi neⁿ'e yā cosas chi vé^e yeⁿ'ē taama yā, ndúú^cū yeⁿ'ē dendú[']ū chi yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ, ndúú^cū yeⁿ'e chi nginnche'ēi yā 'iⁱn'yāⁿ, ndúú^cū vicios, ndúú^cū n'daataá chi caⁿ'ā tá ndúú^cū n'daataá chi duuchinee tá vi'i, ndúú^cū yeⁿ'ē sáⁿ'ā chi caⁿ'a sa ndúú^cū saⁿ'ā chi duuchinee sa vi'i, ndúú^cū yeⁿ'ē chi n'diichi yā cosas chi ngu^éé n'daācā, ndúú^cū yeⁿ'ē chi caan'ⁿmaⁿ taáⁿ yā contra yeⁿ'e Ndyuūs, ndúú^cū yeⁿ'e chi dich'ē^eté maáⁿ yā 'iⁱn'yāⁿ, ndúú^cū nduudu chi nadicádíⁿnuuⁿ yā tan'duucā chi loco yā.
 23 Tanducuén'^e dendú[']u 'cūū chi ngu^éé n'daācā ican'dāā yeⁿ'ē na staava yeⁿ'é yā. Chíⁿ chi diiⁿ chi vé^e nuuⁿndi yeⁿ'é yā.

'Áámá n'daataá chi ngu^éé n'daataá Israel tá chi i'teenu tá Jesús

(Mt. 15.21-28)

24 Nan'dāā Jesús miiⁿ ní cunaⁿ'a yā na yāⁿ'āa Tiro ndúú^cū Sidón. Ní chindāā yā na 'áámá va'ai. Ní ngu^éé neⁿ'é yā chi 'iⁱn'yāⁿ s'een cadíⁿnuuⁿ yā naachi cán^éé yā naati ngu^éé chii canú[']ūⁿ n'de'ei yā. 25 Maaⁿnche^eté tuumi-cadiⁿnuuⁿ 'áámá n'daataá chi vé^e 'áámá n'daataá 'línⁿ daiya tá chi cán^éé ndúú^cū espí^ritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ. N'daata miiⁿ ní ndaā tá ní chiintii'yā tá ná ca'a Jesús miiⁿ. 26 N'daata míⁿ ní ngu^éé

yeⁿ'ē ndaata yeⁿ'e 'iⁱn'yāⁿ Israel naati yeⁿ'e ndaataá yeⁿ'e 'iⁱn'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Sirofenicia. Ndaā tá ní chiica tá Jesús miiⁿ chí tun'dāā yā espí^ritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ yeⁿ'ē n'daataá 'línⁿ daiya tá. 27 Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā n'daataá miiⁿ: Ca'a di lugar chi che'e daiyá 'iⁱn'yāⁿ Israel vmnááⁿ vmnaaⁿ ti ngu^éé cán^éé chí divií pan yeⁿ'e daiyá 'nū ní ca'á 'nū chi che'e 'yaānā.

28 Táⁿ'ā miiⁿ ní nan'gu^eεcúⁿtaⁿ'ā tá: 'Tíⁿcā, Señor, naati 'yaānā chi sn^ée tī maaⁿ mesa miiⁿ nge'ē tī cheeyēi pan chi ng^ée yeⁿ'ē da'caīyāā.

29 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā táⁿ'ā: Dii n'daataá n'daācā ngaⁿ'a di. 'Āā cuuví naⁿ'a di. Espí^ritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ 'āā nan'dāā yeⁿ'ē daiya di.

30 Taachí ndaā tá na vaacu tá, n'daataá 'línⁿ miiⁿ yeⁿ'ē tá canee tá na cama ní candiiti tá. Ní espí^ritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ ní 'āā nan'dāā yeⁿ'ē n'daata 'línⁿ miiⁿ.

Jesús diiⁿ yā chi nduū^vā yeⁿ'e 'áámá sáⁿ'ā chi ngu^éé ngaⁿ'a sa ndíi ngu^éé ndúú^cū n'giindiveeⁿ rá sá

31 Jesús nan'daa ntuun yā yeⁿ'e yáⁿ'āa Tiro ndúú^cū yáⁿ'āa Sidón ndúú^cū na yāāⁿ s'een yeⁿ'e yáⁿ'āa Decápolis. Ní ndaa yā na yáⁿ'āa chí 'díⁿtūu nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā Galilea. 32 Miiⁿ ní ndaā 'iⁱn'yāⁿ ndúú^cū 'áámá saⁿ'ā chí che^etúū chí ngu^éé ngii ngaⁿ'ā sa n'dāacā. Ní chiicá sá Jesús chí cun'duú

yā ta'a yā vmnaaⁿ ye^{n'}ē sa.
³³ Jesús candée yā sa^{n'}ā miiⁿ
 'áámá lado naachi 'āā ntéé
 snée 'ii^{n'}yāⁿ ní tingúúⁿ ndutá'a
 yā na veeⁿ sá ní chiídaiⁿ yā ní
 s'neenⁿ nduta'á yā na ch'iya
 sa. ³⁴ Ní ch'íinu yā nanguuvi,
 ní ndaa nii^{n'}núⁿ yā ní ca^{n'}a
 yā: Efata, chi ne^{n'}e caa^{n'}maⁿ
 na nduudu ye^{n'}é, n'guaaⁿ di.

³⁵ Ndúúcū chuū ní n'guaaⁿ
 veeⁿ sá ndúúcū ch'iya sa ní
 nduūvā ye^{n'}ē sa. Ní 'āā chí
 ca^{n'}a n'dáacā sā. ³⁶ Jesús ní
 ca^{n'}a yā chi yā 'ii^{n'}yāⁿ s'eenⁿ
 chi nguée cuuvi yā mar 'áámá
 'ii^{n'}yāⁿ. 'Áará chi neené ca'a
 cuidado yā 'ii^{n'}yāⁿ s'eenⁿ chi
 nguée cuuvi yā 'ii^{n'}yāⁿ, 'ii^{n'}yāⁿ
 s'eenⁿ ní ca^{n'}a yā chi yā n'dee
 n'dái 'ii^{n'}yāⁿ. ³⁷ Ní 'ii^{n'}yāⁿ s'eenⁿ
 ní neene chen'e yiinú yā, ní
 ca^{n'}a yā: 'Ii^{n'}yāⁿ miiⁿ ní tan-
 ducué^{n'}ē idin'daacá yā, ndí
 'ii^{n'}yāⁿ chí ch'etúū ní idiíⁿ yā
 chí n'giindiveéⁿ yā. Ní 'ii^{n'}yāⁿ
 chí nguée nga^{n'}á yā ní diíⁿ yā
 chí ngí nga^{n'}a yā.

8

*Jesús ca'á yā che'e cuūuⁿ
 mil 'ii^{n'}yāⁿ*
 (Mt. 15.32-39)

¹ Tiempo 'cūū neené 'yááⁿ
 'ii^{n'}yāⁿ nduuvidaama yā
 ndúúcū Jesús. Nguée de'ē chí
 ca'á yā chí che'e 'ii^{n'}yāⁿ s'uuⁿ.
 Tuu'mi Jesús 'caí yā discípulos
 ye^{n'}e yā, ní ca^{n'}á yā chi yā
 discípulos: ² 'Úú ní ya'ái cáávā
 'ii^{n'}yāⁿ s'tí, tí 'āā 'ii^{n'}u nguūvī
 snée yā nduucú na lugar 'cūū
 ní nguée de'ē vee chí che'é yā.
³ Ndúúti chí nadicho'ó 'ii^{n'}yāⁿ
 na vaacu yā ní nguée che'é yā,

'áátī cuuvi cúúnú yā cuaaⁿ
 cyúúní chí na^{n'}a yā tí ná^{n'}a yā
 ní ya^{n'}āi ndiicá yā.

⁴ Discípulos ní nan'guεεcúta^{n'}a
 yā: ¿Taacá ca'á ní chí ch'éé
 'ii^{n'}yāⁿ na lugar naachi nguée
 ch'εεtinée 'ii^{n'}yāⁿ?

⁵ Jesús miiⁿ ntiinguunéeⁿ
 yā discípulos: ¿'Áá n'dee cá
 panes ye^{n'}é ní véé? Discípulos
 ní ca^{n'}a yā: Tá ndεεchē vee.

⁶ Tuu'mi ní chi Jesús 'ii^{n'}yāⁿ
 s'eeⁿ chí 'cuεté yā na yá^{n'}āa
 miiⁿ. Ní Jesús sta'á yā ndεεchē
 panes miiⁿ. Ca'á yā gracias
 Ndyuūs cáávā panes miiⁿ.
 Ní n'dee yā panes miiⁿ ní
 ca'á yā discípulos ye^{n'}é yā. Ní
 discípulos ca'á yā che'e 'ii^{n'}yāⁿ
 s'uuⁿ. ⁷ Véé ntúūⁿ n'duuvī
 'yaācā. Jesús sta'á yā 'yaācā ní
 ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā
 'yaācā ní ca'a yā discípulos chí
 ca'a ntúūⁿ yā 'yaācā 'ii^{n'}yāⁿ
 s'uuⁿ. ⁸ Nducyaaca 'ii^{n'}yāⁿ
 che'e yā ní chiitu 'ii^{n'}yāⁿ.
 Ní nin'guaaⁿ yā tá ndεεchē
 'cuεtē chí nángaava. ⁹ 'Ii^{n'}yāⁿ
 chí che'e yā ní ngii yā tan'dúú
 cuūuⁿ mil 'ii^{n'}yāⁿ. Tuu'mi ní
 Jesús miiⁿ ní diíⁿ yā despedir
 ye^{n'}é 'ii^{n'}yāⁿ s'uuⁿ. ¹⁰ Ní Jesús
 ndaa yā na 'aama barco
 ndúúcū discípulos ye^{n'}e yā ní
 cuen'é yā na yá^{n'}āa chí nguuvī
 Dalmanuta.

*'Ii^{n'}yāⁿ fariseos chiica yā
 Jesús chí ch'i^{n'}i yā 'aama vaadī
 n'giinu*

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Tuu'mi ní ndaa 'ii^{n'}yāⁿ
 fariseos ní tucá'a yā ca^{n'}a yā
 n'dee n'dái ndúúcū Jesús.
 Ne^{n'}é yā n'diichi yā táacā
 caa^{n'}maⁿ Jesús. Chiica yā

Jesús 'áámá vaadī n'giinu yeⁿ'ē na va'ai che^εti nguuvī.
 12 Jesús nandaa yīnū yā tí ndaachī' iinu yā na staava yeⁿ'ē yā, ní caⁿ'a yā: ¿De'ē cúúví chí ngiica 'iīⁿ'yāⁿ s'uuⁿ 'áámá seña^l yeⁿ'ē vaadī n'giinu? 'Úú ngaⁿ'á cuaacu chí nguée^ε ca'á mar 'áámá seña^l 'iīⁿ'yāⁿ s'uuⁿ.

13 Cuayiivi chí caⁿ'a yā chíi yā 'iīⁿ'yāⁿ s'uuⁿ chuū, Jesús nanguεcunée yā snda^a yā na barco miiⁿ. Ní cuen'e yā taama lado nuūⁿnīⁿ'yāⁿ'ā miiⁿ.

Levadura yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ fariseos
 (Mt. 16.5-12)

14 Discípulos chinaáⁿ yā chí candεε yā chí che'e yā, naati ndée yā 'aama n'dyāⁿ'ā pan ndúú^{cū} 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na barco miiⁿ. 15 Tuu'mi ní Jesús caⁿ'á yā chíi yā discípulos: Cuin'diichí nī, cundée nī cuidado yeⁿ'e levadura yéⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ fariseos ndúú^{cū} levadura yeⁿ'e rey Herodes. Levadura miiⁿ ní chí^{ín} chí dí^{ín} yā chí nguée^ε n'daācā.

16 Discípulos ní tucá'a yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maáⁿ yā: ¿'Áá chí nguεε ndéé yú pan chíiⁿ chí 'tiicā ngaⁿ'a yā?

17 Jesús miiⁿ ní déenu yā chí ngaⁿ'ā discípulos nguaaⁿ maáⁿ yā ní caⁿ'a yā: ¿De'ē cúúví chí ngaⁿ'a nī chí cáāvā chí nguée^ε ndéé nī pan? ¿'Áá cuée^ε tuumicadiinúúⁿ nī? ¿'Áá cuée^ε i'téenu nī na staava yeⁿ'e nī? 18 ¿'Áá nguée^ε inaaⁿ ndís'tī ndúú^{cū} nduutináaⁿ nī, ndíi

nguée^ε ndúú n'giindiveeⁿ rá nī ndúú^{cū} veéⁿ nī? ¿'Áá nguée^ε inan'gaacú nī? 19 Taachí n'deé ndu'u nyuⁿ'u panes miiⁿ chí che'e nyuⁿ'u mil 'iīⁿ'yāⁿ, ¿'áá n'deēe 'cuéētēε ca pan nángaāva? ¿'Áá nin'guaáⁿ nī? 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Ta ndiichuuví.

20 Ní caⁿ'a Jesús: Taachí ca'á ndεēchē panes miiⁿ che'e cuūⁿ mil 'iīⁿ'yāⁿ, ¿'áá n'deēe 'cuéētēε ca nin'guaáⁿ nī? Discípulos ní caⁿ'á yā: Tá ndεēchē.

21 Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā: ¿'Áá cuée^ε tuumicadiinúúⁿ nī?

Jesús díⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'áámá 'iīⁿ'yāⁿ chí ngueenááⁿ na yāāⁿ Betsaida

22 Cuayiivi miiⁿ mí ndaā Jesús ndúú^{cū} discípulos yeⁿ'e yā na yāāⁿ Betsaida. Nán'ā 'iīⁿ'yāⁿ ní ndée yā 'áámá chí ngueenááⁿ nanááⁿ Jesús ní ngiicá yā Jesús chí tuu'vi yā 'iīⁿ'yāⁿ chí ngueenááⁿ. 23 Jesús sta'á yā ta'ā chí ngueenááⁿ ní tun'dáa yā 'iīⁿ'yāⁿ 'áámá lado yeⁿ'e yāāⁿ 'líⁿ miiⁿ. S'neeⁿ yā nuuⁿnīⁿ daíⁿ yā na nduutinááⁿ sa ní snduu tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e saⁿ'āⁿ miiⁿ ní itiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā ndúú^{ti} chí 'āā inaaⁿ sa 'tεε. 24 Chí ngueenááⁿ miiⁿ ní ch'iinu sa, ní caⁿ'ā sa: Inaaⁿ 'áámá saⁿ'ā tan'dúú^{cā} chí 'áámá yāⁿ'ā 'tíicā saⁿ'ā, naati ngiicá sá.

25 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní sn'duu ntúuⁿ yā ta'a yā na nduutináaⁿ saⁿ'ā miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní ch'íinu n'daācā sa ní nduuví n'dai nduutináaⁿ sa. 'Aā tanducuén'ē inaaⁿ n'dáacā sa. 26 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ

dichó'o yā saⁿā chí cuinaⁿa sa na vaacu sa. Ní caⁿ'a yā: Díí, nguée cundaā di núúⁿmáⁿ na yāāⁿ miiⁿ ní cuuvi di chuū mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ.

Pedro ní caⁿ'ā cuaacu sá chí Jesús chí Cristo yā

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

27 Cuayiivi miiⁿ Jesús ndúú^cū discí^pulos yeⁿ'é yā cheⁿ'é yā na yāāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Cesarea ndúú^cū yāāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Filipino. Taachí snúuⁿ yā yúúⁿí ntiinguuneⁿ Jesús miiⁿ discí^pulos yeⁿ'e yā, ní caⁿ'a yā: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'a 'iiⁿyāⁿ?

28 Discí^pulos nan'guεεcútaⁿa yā: Nán'ā 'iiⁿyāⁿ ní ngaⁿ'a yā chí díí chí Juan chí cheⁿédínúūⁿníⁿ díí. Nán'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí profeta Elías díí. Nán'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí 'áámá profeta díí.

29 Tuu'mi ní Jesús ntiinguunéⁿ yā discí^pulos: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'á ndís'tíi? Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa: N'dií chí Cristo chí yeⁿ'e Ndyuūs.

30 Jesús ní caⁿ'a yā chí nguée cuuvi yā mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chuū.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e vaadī n'gii yeⁿ'e maáⁿ yā

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Tuu'mi ní Jesús tucaⁿ'á yā chí 'cueeⁿ yā yeⁿ'ē Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs. Ní neenē 'cueenu sa cuuvi. 'Iiⁿyāⁿ chiiduú n'gεεtē ndúú^cū 'iiⁿyāⁿ ndiicú^u chí ngaⁿ'ā ntiinⁿyuⁿ yeⁿ'ē yáacu miiⁿ ndúú^cū maestros yeⁿ'e ley, 'āā ntée neⁿ'e yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí 'caaⁿ'núⁿ

yā saⁿ'ā, naati saⁿ'ā miiⁿ ní cheⁿeti 'iinū nguuvi nduuchi sa yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. 32 'Úú ní ngaⁿ'á cuaacú chuū. Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní cueⁿ'e sa ndúú^cū Jesús 'áámá lado ní tucá'a sa yaaⁿ'vi neeⁿ sa Jesús. 33 Naati Jesús nan'guεεcundií yā ní n'diichí yā discí^pulos ní yaaⁿ'vi neeⁿ yā Pedro ní caⁿ'a yā: Díí, Pedro, tan'dúú^cā yáāⁿ'nguiniūⁿ, 'tíicā dii. Cuví di yeⁿ'ē 'úú, ti dii ní nguée nadicádíinuūⁿ di tan'dúú^cā Ndyuūs nadicádíinuūⁿ yā, ti nadicádíinuūⁿ di yeⁿ'e dendu'ū yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūū.

34 Tuu'mi ní Jesús yaaⁿ'ví yā discí^pulos yeⁿ'e yā ndúú^cū tanáⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ, ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ: Ndúúti chí 'áámá 'iiⁿyāⁿ neⁿ'e yā caⁿ'a yā nduucú, canée chí cuⁿ'néen maáⁿ yā tanducuén'e dendu'ū chí véé yeⁿ'e yā ní cutaⁿ'á yā cruz yeⁿ'é yā chí tan'dúú^cā chí 'cueenu taaví yā cuuvi cucáávā 'úú 'iicu caⁿ'á yā nduucú. 35 Tí nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí neⁿ'e yā nadanguáⁿ'āi yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā na in'yeeⁿdí 'cūū ní dindaí taama vida yeⁿ'é yā nanáāⁿ Ndyuūs. Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí dindaí yā vida yeⁿ'e yā cucáávā 'úú ní cucáávā nduudu cuaacu chí nguaⁿ'ai 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní nandaacá yā vida yeⁿ'e yā nanáāⁿ Ndyuūs. 36 ¿De'ē dichíí'vē yeⁿ'e saⁿ'ā ndúúti chí diiⁿ sa ganar nducuén'e chí véé in'yeeⁿdí 'cūū ní dindaí sa alma yeⁿ'ē sa? 37 ¿'Áá n'deēe cuuvi nadíí'vε sa 'áámá

'iin'yāⁿ cucáāvā alma yeⁿ'ē sa?
 38 Nduuti chi 'áámá 'iin'yāⁿ
 cuuvi 'cuinaāⁿ yā yeⁿ'e 'úú
 ndúúcū nduudu yeⁿ'é nanááⁿ
 'iin'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e
 yā, ní nguéeⁿ n'daācā idiⁿ yā,
 'tiicá ntúūⁿ 'úú chi Saⁿ'a chí
 Daiyá Ndyuūs, cuuvi 'cuinaāⁿ
 yeⁿ'e yā taachi ndaá ndúúcū
 dεεve ch'εεte n'dai yeⁿ'ē Chiidá
 ndúúcū ángeles chí dεεve yā.

9

1 Jesús ní caⁿ'a yā chii yā
 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ
 ngaⁿ'á, chí véé ná'a ní chí snée
 ní 'muuⁿ chí nguéeⁿ 'cuuvi
 ní taanduvéeⁿ ndii snaaⁿ
 ní naachí Ndyuūs ngaⁿ'a
 ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē chí ndaa yā
 ndúúcū poder yeⁿ'é yā.

*Jesús n'daaⁿ yā cuerpo yeⁿ'e
 maáⁿ yā*

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

2 Cho'ó jaāⁿ nguuvi, ní Jesús
 candée yā Pedro, ndúúcū
 Jacobo, ndúúcū Juan. Ní
 cheⁿ'e yā ndúúcū 'iin'yāⁿ s'eeⁿ
 na 'áámá yīcū yaacu. Ní
 miiⁿ ní Jesús n'daaⁿ yā cuerpo
 yeⁿ'e yā nanááⁿ 'iin'yāⁿ s'eeⁿ.

3 Catecai yā nguεεcundāā
 ngii n'gai ní cuéeⁿ tan'dúúcā
 nieve. Mar 'áámá 'iin'yāⁿ yeⁿ'e
 iⁿ'yeendí 'cūū nguéeⁿ cuuvi
 naáⁿnú yā 'áámá tínnūⁿ táátī
 cuéeⁿ. 4 Ní che'enaāⁿ sáⁿ'ā
 profeta Elías ndúúcū Moisés,
 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chí ch'iī ndíí
 cuááⁿ vmaāⁿ. Ní ndeé yā
 ndúúcū Jesús. 5 Tuu'mi ní
 Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sá chii
 sá Jesús: N'díí Maestro, dε'ε
 chúúcā n'daācā yeⁿ'e yú chí
 'cuεεtinée yú 'muuⁿ. Din'dái
 'nū 'iīnū va'ai 'lííⁿ: 'Áámá yeⁿ'é

nī, táámá yeⁿ'e Moisés, táámá
 yeⁿ'e profeta Elías.

6 Discípulos ní di'yáá yā chíí.
 Ní Pedro miiⁿ nguεε deenu sa
 dε'ε chí ngaⁿ'a sa. 7 Tuu'mi
 ní ndaā vmaāⁿ yeⁿ'e 'iin'yāⁿ
 s'eeⁿ 'áámá meēēⁿ ní sn'dii
 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. Ní discípulos
 ch'iindiveēⁿ yā 'áámá nduudu
 chí ngaⁿ'a nguaaⁿ meēēⁿ miiⁿ
 chí ngaⁿ'ā: Sáⁿ'a 'cūū Saⁿ'ā
 Daiyá chí neⁿ'e n'dái. Cu'neeⁿ
 veēⁿ ní yeⁿ'ē sa.

8 Hora mííⁿ nūūⁿ, taachi
 discípulos n'diichi yā, 'āā ntéeⁿ
 du'ū vεε snéeⁿ ndúúcu yā, 'āā
 dámaāⁿ Jesús miiⁿ nduucú yā.

9 Taachí nanguaⁿá yā yeⁿ'e
 yīcū miiⁿ na yúúní miiⁿ
 naachi cunaⁿ'a yā Jesús caⁿ'a
 yā chíí yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chí
 nguéeⁿ caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e chí
 n'diichi yā, ndíí taachi Saⁿ'a
 chí Daiya Ndyuūs nduuchi sa
 yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. 10 Cáāvā
 chuū nanguáín'dái yā chí
 canúúⁿ n'de'ei nguaaⁿ maáⁿ
 yā, naati ntiinguunéeⁿ yā
 nguaaⁿ maáⁿ yā ¿dε'ε chí
 'túúcā chí nduuchi sa yeⁿ'ē
 nguaaⁿ tináⁿ'ā? 11 Tuu'mi
 ní discípulos ntiinguunéeⁿ yā
 Jesús ní caⁿ'a yā: ¿Dε'ε cúúví
 chí ngaⁿ'ā maestros yeⁿ'e ley
 chí Elías miiⁿ canéeⁿ chí ndaa
 vmaāⁿ sa?

12 Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a
 yā ní caⁿ'a yā chíí yā
 discípulos: Cuaacu níⁿnyúⁿ
 chí Elías miiⁿ 'āā ndaá sá vm-
 nááⁿ vmaāⁿ ní diíⁿ sa n'neε
 sa tanducuénⁿē yeⁿ'é Ndyuūs.
 ¿Dε'ε ngaⁿ'ā naachi canéeⁿ
 nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs
 yeⁿ'e Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs?
 Ngaⁿ'a chí canéeⁿ chí 'cueenu

sá cuuvi ní 'iin'yān s'een diín yā despreciar sa'nā ní nguée nen'e yā sa'nā. ¹³ Naati maan ní nga'ná chi 'āā ndaā profeta Elías miiⁿ ní 'iin'yān s'een 'āā diín yā chi nen'e yā ndúúcū sa, tan'dúúcā chí nga'nā naachi canée nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs ye'n'é chi canée chi chó'ōo.

Jesús divii yā espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ ye'n'é 'aama sa'nā 'dííⁿ

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Cuayiivi míiⁿ Jesús ndaa yā naachi snée discípulos ye'n'e yā. N'diichí yā neené n'dee 'iin'yān cuaaⁿ 'diituú discípulos ye'n'é yā. Véé ntúūⁿ maestros ye'n'e ley miiⁿ chí ndeé yā n'deē n'dái ndúúcū discípulos. ¹⁵ Ní taachi n'díichi nducyaaca yā Jesús miiⁿ cuen'e yiinu yā ní ngéenu yā ní ndáa yā nanááⁿ Jesús chí diín yā saludar Jesús. ¹⁶ Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā 'iin'yān s'een: ¿De'é nga'nā nī ndúúcū 'iin'yān s'tíí?

¹⁷ 'Áámá chée 'iin'yān s'een chí snée yā miiⁿ nn'guaacútaⁿ a yā: N'díí Maestro, ndéé 'aama daiyá, chí canée sá ndúúcū 'áámá espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ chí diín chí nguée ngíi nga'nā sa. ¹⁸ 'Āā tíi nūuⁿ naachi canée sá espíritu 'cūū ní sta'a sá'nā ní n'gēecu sán'ā ná yá'nāa. Ní sa'nā miiⁿ ní ican'dáa yāiⁿ cuaaⁿ cheendi sa. Ní n'gēecu r'íi 'díí'yúⁿ sá. Chíⁿ chí neené nduuví duūvā sa. 'Āā ngíi discípulos ye'n'e ní chí tun'dáa yā espíritu ye'n'e

yáá'n'guiinūuⁿ, naati nguée cuuvi diín yā.

¹⁹ Jesús nan'guεcútaⁿ a yā ye'n'e 'iin'yān s'een: Ndís'tií, 'iin'yān chí nguée i'téenu nī. ¿Áá 'naaⁿ tiempo canée chí cuneé ndúúcū ndís'tií? ¿Áá 'naaⁿ tiempo canée chí cucheé ndúúcū nī? Candée nī 'muuⁿ sa'nā 'dííⁿ.

²⁰ Che'n'e yā nguai yā sa'nā 'dííⁿ miiⁿ. Ní taachí n'diichi espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ Jesús miiⁿ, yáá'n'guiinūuⁿ miiⁿ chindεεve sa'nā 'dííⁿ miiⁿ, Cheecu ndáā sa ní n'gee yáⁿ cuááⁿ cheendi sa, ²¹ Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā chiida sa'nā 'dííⁿ: ¿Áá 'naaⁿ canee sa ndúúcū ca'ai 'cūū? Chiida sa miiⁿ ní ca'nā yā: Ndii chí 'lín sa. ²² Néené n'deē cuuví espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ miiⁿ ní n'gaanuuⁿ sán'ā nguaaⁿ nguuchi yán'ā ní nguaaⁿ nuūⁿ nīⁿ va, chí nen'e 'caāⁿ nūⁿ sa'nā. N'díí Jesús, ndúúti chí cúví diín nī 'tεε dε'ε chí cunnee nī nūs'uu, ní nuuⁿ nnee ya'āi 'iínú nī nūs'uu ní cunnee nī nūs'uu.

²³ Jesús ca'nā yā chíi yā sa'nā miiⁿ: Nduuti chí cuuvi cu'téenu di, tuu'mi ní tandu-cuéⁿ ē ní cuuvi cáávā 'iin'yān chí i'téenu yā.

²⁴ Tuu'mi ní chiida sa néené 'caí ní ngεεcú yā. Ní ca'nā yā: 'Úú cu'teenú. Cunnee nī 'úú ní cuuvi cu'teenú ca.

²⁵ Taachí Jesús n'diichi yā chí neené n'deē 'iin'yān nduuvidaamá yā, nga'nā diitú yā ndúúcū espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ ní ca'nā yā: Dii espíritu chí diín chí nguée ngíi nga'nā ní nguée n'giindiveéⁿ

'úú cuuví dii chi nan'dáa di yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā 'dííⁿ 'cūū, ní 'āā ntéé nguεεcunée di cundaā di na cuerpo yeⁿ'e sa.

26 Espíritu miiⁿ ní chindeεεve saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní chεεcundaā saⁿ'ā taama vmnéⁿ'ēe ní nan'daā yeⁿ'e sa. S'neeⁿ saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ tan'dúúca chi ch'ii sa. Taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ n'diichi yā saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ neenē 'yaaⁿ yā caⁿ'a yā chi n'díí sá. 27 Naati Jesús miiⁿ ní sta'á yā ta'ā sa, ní nadicuéeⁿ yā saⁿ'ā. Saⁿ'ā 'díí miiⁿ ní chééndii sa.

28 Cuayiivi ní Jesús sndaa yā na 'áamá va'ai, ní discípulos yeⁿ'e yā ntiinguunéeⁿ yā Jesús taachi snée yā 'áamá lado: ¿De'ē cúúví chí nús'uu nguée chitun'dáa 'nū espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā 'dííⁿ?

29 Ní Jesús caⁿ'a yā: Espíritu 'cūū chí 'túúca nguée nan'daā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí 'tiicá nūⁿ caati dámaāⁿ chí ngaⁿ'angua'á yā ndúúcu chí nguée 'āā ca'diinú yā nguuvi chí ngaⁿ'angua'á yā.

Jesús ngaⁿ'a ntúuⁿ yā yeⁿ'e vaadi n'gii yeⁿ'e yā

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Taachi can'daā Jesús ndúúcu discípulos na yāāⁿ miiⁿ, cho'ó yā na yāⁿ'āa Galilea. Jesús miiⁿ nguée neⁿ'e yā chí cadiinuⁿ mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí canee yā miiⁿ, 31 ti Jesús miiⁿ ní ngi'cueeⁿ yā discípulos yeⁿ'e yā chí Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs miiⁿ ní canée chí ca'a yā sáⁿ'ā na ta'āa 'iiⁿ'yāⁿ. Ní canée chí 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā. Ní taachi 'āā 'cuuví

sa cheetí 'iinū nguuvi canée chí nduuchi sa yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. 32 Naati discípulos ní nguée túmícadíinuⁿ yā chí ngaⁿ'a Jesús. Ní 'va'a yā chí ntíinguuneeⁿ yā yeⁿ'e chúū.

¿Du'ū cá chí ch'εεte ca?
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 Tuu'mi ní ndaa Jesús ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā na yāāⁿ Capernaum; ní taachi ndaa yā 'áamá va'ai, Jesús ntiinguuneeⁿ yā discípulos: ¿De'ē ngaⁿ'a ndís'tií cuaaⁿ cyúúni?

34 Discípulos ní 'āā ntéé caⁿ'á yā mar 'áamá ti cuaaⁿ cyúúni miiⁿ ntiinguuneeⁿ vi'i yā cheé ca yā chí ch'εεte ca yā. 35 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ch'iindí yā ní yaa'ví yā ndiichúúví discípulos yeⁿ'e yā chí cuchii yā nanáaⁿ yā. Ní cāⁿ'a yā: Ndúúti chí 'áamá ndís'tií neⁿ'e nī cuuví nī cuááⁿ vmnaaⁿ, canée chí cuuví nī ndii cuayiivi yeⁿ'e nducyáácá yā ní ndiicuuⁿ ca nī. Ní canée chí dichíⁿ'vε nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ.

36 Tuu'mi ní Jesús sta'á yā 'áamá saⁿ'ā 'lííⁿ ní s'neeⁿ yā naavtáⁿ'ā yeⁿ'e discípulos. Ní sta'á yā saⁿ'a 'lííⁿ miiⁿ ní ca'nuúⁿ yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā chí yā discípulos yeⁿ'e yā: 37 'Iiⁿ'yāⁿ chí 'cuaáⁿ yā saⁿ'ā 'lííⁿ 'túúca, nduúcu chí duuchí, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní 'cuaáⁿ yā 'úú. 'Iiⁿ'yāⁿ chí 'cuaáⁿ yā 'úú, nguée dámaāⁿ 'úú cuaáⁿ yā, naati 'cuaáⁿ ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chí dichó'o yā 'úú.

Yen'e 'i'in'yān chi lado yen'e Jesús

(Mt. 10.42; Lc. 9.49-50)

38 Tuu'mi ní Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: N'dií Maestro, n'diichí 'nū 'áamá saⁿ'ā chi diví sa espíritus yen'e yáán'guiinūuⁿ yen'e 'i'in'yān ndúú^{cū} chi dúú^{chí} nī, naati sán'ā miiⁿ ní nguée cachii^{cá} sá ndúú^{cū} nús'uu. Nguée 'cuúⁿ 'nū chi diiⁿ sa 'tíicā.

39 Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: Ndís'tiī 'cuáaⁿ nī chi diiⁿ sa 'túú^{cā}; ti nguée véé mar 'áamá 'i'in'yān chi diiⁿ yā vaadi n'giinu ndúú^{cū} chi duuchí, ní cuayiivi cúú^{ví} caan'mán yā chi 'úú ní nguée n'daācā 'úú. 40 Ti 'i'in'yān chi nguée idiīⁿ yā contra yen'e s'uūuⁿ, ní yen'é yā favor yen'e yú. 41 'Āā du'ú nūuⁿ 'i'in'yān chi téé yā ndís'tiī 'áará chi 'áamá vaso nuūⁿnīⁿ ndúú^{cū} chi duuchí, ti ndís'tiī yen'e Cristo ndís'tiī, cuaacu níiⁿnyúⁿ 'i'in'yān miiⁿ ní véé chí ndaācā chi cuuvi yen'e yā ná va'ai chεeti nguuví.

Yen'e dendu'ū chi diiⁿ chi 'i'in'yān diiⁿ nuuⁿndí yā

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 Tuu'mi ní caⁿ'a Jesús: 'Āā du'ú nūuⁿ 'i'in'yān chi diiⁿ yā chi 'áamá chεε chi n'gaiyāa chi i'téenu yā 'úú diiⁿ yā nuuⁿndi, n'daācā ca cáávā 'i'in'yān miiⁿ chi 'i'in'yān s'eeⁿ cāchiichí yā 'áamá tuūu yúú^{dú} chí inguú 'i'in'yān na daandu yā ní canuúⁿ yā 'i'in'yān miiⁿ naachí yaānuúⁿ yen'e nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā. 43 Ní ndúú^{ti} chi ta'ā di idiīⁿ chí dinuuⁿndi di, n'daācā ca chí 'caaca di ta'a di ní diví

di. N'daācā ca chí ndaā di ndúú^{cū} 'aama ta'á nūuⁿ di ná vida cuen'e daāⁿmaⁿ, ní nguée chi caⁿ'ā di ndúú^{cū} 'uū^{ví} ta'a di na infierno, naachí nguū^{chí} yaⁿ'ā miiⁿ ní nguée ín'tuū^{ví}. 44 Lugar miiⁿ naachi nguée n'giī n'daāa ní nguuchi yaⁿ'ā miiⁿ ní 'āā ntée n'tuū^{ví}. 45 Ndúú^{ti} chi ca'a di idiīⁿ chí dinuuⁿndi di 'caaca ntúuⁿ di ní diví di. N'daācā ca chí ndaa di lo'ó di na vida cuen'e daāⁿmaⁿ miiⁿ, nguée ti chí caⁿ'ā di ndúú^{cū} 'uū^{ví} ca'a di na infierno naachí nguuchi yáⁿ'ā miiⁿ chi nguée ín'tuū^{ví}. 46 Lugar miiⁿ ní naachi nguée n'giī n'daāa ní nguuchi yáⁿ'ā miiⁿ 'āā ntée ín'tuū^{ví}. 47 Ndúú^{ti} chi nduutináaⁿ di diiⁿ chí idinuuⁿndi di, tuu'mi ní tun'dáa di; ti n'dáacā ca chí ndáa di ndúú^{cū} 'áamá nduutináaⁿ naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, nguée ti chí caⁿ'ā di ndúú^{cū} nduu 'uū^{ví} nduutináaⁿ di na infierno, 48 naachi n'daāa miiⁿ nguée n'giī ti ní nguuchi yáⁿ'ā miiⁿ 'āā ntée ín'tuū^{ví} tan'dií nūuⁿ.

49 Ti nducyaaca 'i'in'yān chi i'téenu yā canée chí n'diichi néeⁿ yā 'cuenú yā cuuvi tan'dúú^{cā} chi cho'ó ná nguuchi yaⁿ'ā, ní tanducuén'e 'iiti chí 'i'in'yān 'caan'núⁿ yā cáávā ofrenda yen'é Ndyuūs, diiⁿ yā preparar 'iiti miiⁿ ndúú^{cū} yīimā. 50 Yīimā ní n'dai. Ní nduuti chi nguεε ndaācā sabor yen'e, ¿dé'ē cuuvi diiⁿ nī, ní cuuvi ndaācā sabor yen'e? Ndís'tiī cuneé nī tan'dúú^{cā} chí yīimā, 'tíica cuneé nī, ní canée n'daaca nī 'aama nī taama nī ndúú^{cū} víí.

10

*Jesús ngi'cueen yā yen'e di-
vorcio chi i'tεechi vi'i 'iin'yān*
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Jesús can'daa yā yen'e yāān Capernaum, ní cue'n'e yā na yán'āa Judea ndúúcū yán'āa chi canee táámá lado yen'e yíícú Jordán. Miiⁿ ní nduuvidaama ntúuⁿ 'iin'yān naachi canéé Jesús miiⁿ. Jesús tuca'a yā chi'cueen yā 'iin'yān s'een tan'dúúcā costumbre yen'e yā. ² Tuu'mi ní n'duuvi 'iin'yān fariseos ndaá yā nanáán Jesús ti nen'é yā n'diichíneeⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús ndúúti chi n'daācā chí sa'nā n'tεechi sá n'daataá yen'e sa. ³ Jesús miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ a yā: ¿Dé'e caⁿ'a Moisés chii sa ndís'tiī na ley yen'e yú?

⁴ Fariseos ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: Moisés miiⁿ ní 'cuūⁿ sa chi ca'a sá n'daataa miiⁿ 'áámá caaca yéⁿ'e chí i'tεechi vi'i yā. Tuu'mi ní cu'neeⁿ sa táⁿ'ā sa.

⁵ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā fariseos: Moisés miiⁿ tee sa mandamiento 'cūū, ndís'tiī, caati ndís'tiī ní neen'é chεechi staava yen'é nī.

⁶ Naati ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ, taachi Ndyuūs din'dái yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū, din'dái yā sán'ā ndúúcū n'daataá.

⁷ Chiiⁿ chi sa'nā miiⁿ cun'néeⁿ sa chiida sa ndúúcū chεecu sá ní ndūūvidaama sa ndúúcū n'daataá yen'e sa, ⁸ ní nduu 'uuví yā ní nduūvī 'aama yā ndúúcū ví'i. Chiiⁿ chí 'āā ntée 'uūvi yā tí 'āā 'aama núúⁿ yā. ⁹ Chiiⁿ chí sa'nā miiⁿ

nguéeⁿ canee chí nadvíi sa chí Ndyuūs nadaamá yā.

¹⁰ Cuayiivi miiⁿ taachí 'āā snée Jesús ndúúcū discípulos yen'e yā chεeti 'áámá va'āi, miiⁿ discípulos nguεcunée yā ntiinguuneeⁿ yā Jesús yen'e nduudu 'cūū. ¹¹ Jesús caⁿ'a yā chí yā discípulos: Sa'nā chi cu'neeⁿ sá n'daataá yen'e sa ní 'caandivaacu sa ndúúcū táámá n'daataá, sa'nā miiⁿ ní idinuuⁿndi sa chí véé táámá n'daataá yéⁿ'e sa. ¹² Ní ndúúti chí 'áámá n'daataá cu'neeⁿ ta isán'ā yen'e tá ní 'caandivaacu tá ndúúcū táámá sa'nā, 'tiicá ntúūⁿ n'daataá miiⁿ idinuuⁿndi tá chí véé taama isán'ā yen'e tá.

Jesús di'viicú yā dá'caiyāa
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Tuu'mi ní 'iin'yān s'een níndeé yā da'caiyāa nanáán Jesús, chí Jesús tuu'ví yā da'caiyāa miiⁿ; naati discípulos ní yaa'vi néeⁿ yā 'iin'yān s'een chí ndéé da'caiyāa s'een. ¹⁴ Taachí

Jesús n'diichi yā chuū, yaa'vi néeⁿ yā ní caⁿ'a yā chí yā discípulos: 'Cuaaⁿ nī chí da'caiyāa nanaán, ní nguéeⁿ ndivíi nī yen'é, tí na va'ai chεeti nguuvi naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní yen'e da'caiyāa s'tiī, 'tiicā. ¹⁵ Cuaacu núⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngíi ndís'tiī, 'iin'yān chí nguéeⁿ cu'téenu yā yen'e naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā tan'dúúcā chí i'teenú 'aama dá'caiyāa, nguéeⁿ cuuví cundaa yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

16 Ní Jesús sta'á yā da'caīyāa miiⁿ ní ca'nuú yā ní di'viicú yā. Ní s'neeⁿ yā sn'duú tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē.

Yeⁿ'e saⁿ'a 'díiⁿ chí 'cuiica
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

17 Taachí Jesús candií yā yúúni yeⁿ'é yā, ndaa 'áamá sán'ā. Ngeenu sa nanáán Jesús ní chíntii'ya sa nanáaⁿ yā ní ntínguuneēⁿ sa: N'dií Maestro chí n'dái nī, ¿de'ε díiⁿ ní ndaacá vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chí cuuvi yeⁿ'é?

18 Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: ¿De'ε cúúví chí ngaⁿ'ā dí chí n'dai 'úú? Mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ n'dai yā tí dámaaⁿ Ndyuūs. 19 Dii ní deenu di chí canée nguūⁿ na ley chí 'tuucā: Nguéeⁿ caⁿ'a di ndúúcū táama n'daataa chí nguéeⁿ yeⁿ'e di. Nguéeⁿ 'caāⁿ'nuⁿ di. Nguéeⁿ diduucú di. Nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ nduudu yaadi yeⁿ'ē mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ. Nguéeⁿ canche'ei di 'iiⁿyāⁿ. Dinén'e di chiida di ndúúcū chεεcu di.

20 Saⁿ'ā miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'ā yā vi'ī. Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā: ¿Du'ú cuuvi nanguaⁿ'āi?

21 Jesús ní ch'iinu yā saⁿ'ā 'díiⁿ ní dinén'e yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā: Véeⁿ táamá chí indái yeⁿ'ē di. Cuén'é dí n'diicuí dí tanducuén'ē chí véeⁿ yeⁿ'ē di, ní ca'a di 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ yeⁿ'e yā. Tuu'mi ní ndaācā chí véeⁿ vaadi 'cuiica yeⁿ'e na va'ai chεeti nguuvi chí cuuvi yeⁿ'ē di. Tuu'mi ní cutá'a di cruz yeⁿ'ē di chí yeⁿ'ē chí 'cueenu di cuuvi ní cuchii di ní caⁿ'a di nduucú.

22 Naatí taachi ch'iindiveeⁿ sá chuū, neéné s'neeⁿ ya'āi 'iinu sa ní neene ndaachi 'iinú sa. Ní cunaⁿ'a sa ti neené 'cuiica sa.

23 Tuu'mi ní Jesús ch'iinu yā cuaaⁿ 'diitúú yā ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: De'ε chúúcā ngín'ī chí cundaā 'iiⁿyāⁿ 'cuiica naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

24 Discípulos ní nge'e yiinu yā yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e yā; naatí Jesús ní caⁿ'a ntúuⁿ yā: Ndís'tií daiyá, de'ε chúúcā ngín'ī chí 'iiⁿyāⁿ chí idinén'e ca yā chí véeⁿ yeⁿ'e yā chí cundaā yā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. 25 Nguéeⁿ ngín'ī cá chí 'áamá 'iiti camello, chí ch'εεε cá nguéeⁿ ti 'yúúduu chí cho'ó tí na nduutináán 'iini, chí cheendi va'ai 'lín nguéeⁿ ti 'áamá 'iiⁿyāⁿ 'cuiica i'téenu yā Ndyuūs ní cundaā yā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

26 Taachí discípulos ch'iindiveeⁿ yā chuū, nadicádíinuⁿ taavi ca yā ní nguaaⁿ maaⁿ yā ntínguunéeⁿ n'ā yā vi'ī. Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā: ¿Du'ú cuuvi nanguaⁿ'āi?

27 Jesús miiⁿ ch'iinu yā discípulos ní caⁿ'a yā: Saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūu nguéeⁿ cuuvi diiⁿ sa chuū, naatí Ndyuūs cuuvi diiⁿ yā caati nanáán Ndyuūs nguéeⁿ de'ε vεε chí nguéeⁿ cuuvi diiⁿ yā.

28 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ tuca'a sa caⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿyāⁿ: Nús'uu ní s'neén 'nū tanducuén'ē chí véeⁿ yeⁿ'é 'nū, ní cuchii 'nū nduucú nī.

29 Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií

ndís'tiī. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iīn'yāⁿ chí cu'neéⁿ yā vaacu yā, o 'díīnu yā, o ví'ī, o chεε cú yā, o chiidá yā, o n'daataá yeⁿ'é yā, o daiya yā, o yán'āa yeⁿ'e yā, cáāvā 'úú ní cáāvā chí candεε yā nduudu chí nguaⁿ'ai 'iīn'yāⁿ, ³⁰ cuta'á yā na iⁿ'yeēⁿdí 'cūū 'áámá ciento cúúví cá chí n'dee ca dendu'ū yeⁿ'e va'ai s'eeⁿ ndúú cū 'díīnu yā ndúú cū 'cεε'vε yā ndúú cū ví'i yā, ndúú cū chiidá yā, ndúú cū chεε cú yā, ndúú cū daiya yā, ní yeⁿ'ē yán'āa yeⁿ'e yā. Ní canéé chí n'géénú yā ngii chí 'iīn'yāⁿ idiīⁿ yā naati ná iⁿ'yeēⁿdí chí cuchīī ndaācā vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā. ³¹ Nééné 'yaaⁿ 'iīn'yāⁿ chí maaⁿ snée yā cuaaⁿ vmnaaⁿ 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ 'cuεεtinée yā cuaaⁿ chí cuayiivi. Ní neené 'yaaⁿ 'iīn'yāⁿ chí maaⁿ snée yā cuaaⁿ chí cuayiivi, 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ 'cuεεtinée yā vmnaaⁿ.

Jesús ngaⁿ'a ntúuⁿ yā yeⁿ'e chí 'cuūví yā

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³² Jesús ndúú cū discípulos yeⁿ'e yā snúúⁿ yā yúúní ní cuchεε yā na yáāⁿ Jerusalén. Jesús cuen'é yā vmnááⁿ discípulos. Ní discípulos nadicádíīnuuⁿ yā ní cuen'e yīīnú yā ní 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nguεεcunée yā ní yaaⁿ'vi ndiichúúví discípulos yeⁿ'e yā ní tuca'a yā caⁿ'a yā chíi yā discípulos yeⁿ'e chí canéé chí 'cuūví yā. ³³ Ní caⁿ'a yā Cun'diichí nī, caa yú na yáāⁿ Jerusalén,

naachí 'úú chí Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs miiⁿ ní 'iīn'yāⁿ nca'a yā 'úú chiiduú n'gεεε ndúú cū maestros yeⁿ'e ley. Ní 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ caacá yā yeⁿ'e 'úú chí 'cuūví. Ní nca'á yā 'úú 'iīn'yāⁿ chí nguéeⁿ ndaata yeⁿ'ē Israel. ³⁴ Ní 'caaⁿnyuⁿ néeⁿ yā 'úú. Ní 'cuen'é yā 'úú ní ca'a neeⁿ daiⁿ yā 'úú. 'Cuiinu chuū ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú. Naati ndiichi ndii 'íínú nguuví miiⁿ, nduuchí yeⁿ'ē nguaaⁿ tinán'ā.

Jacobo ndúú cū Juan ngíicá sá 'áámá favor

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Tuu'mi ní Jacobo ndúú cū Juan, chí daiya Zebedeo, ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: N'diī Maestro, nen'é 'nū chí díīⁿ nī 'áámá favor chí ngiica 'nū.

³⁶ Tuu'mi ní Jesús ntiingu-uneéⁿ yā: ¿Dε'ε nen'e nī chí díīⁿ?

³⁷ Tuu'mi ní caⁿ'a sa chíi sa Jesús miiⁿ: 'Cuááⁿ dí chí 'cuεēté 'nū 'áámá 'nū lado tá cuaācú dí ní táámá 'nū ní lado tá 'cueēe dí taachi 'āā ndaá hora yeⁿ'e chí ngaⁿ'a ntiīnyuⁿ dí yeⁿ'e nducuén'ē.

³⁸ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: Ndís'tiī nguéeⁿ déénu nī dε'ε chí ngiica nī. ¿'Áá cuuvi díiⁿ dí cu'u nuúⁿ nī yeⁿ'ē chí n'geēⁿ chεεti vaso chí yeⁿ'e chí 'cuenéⁿ cuuvi? ¿'Áá cuuvi cuta'á nī maaⁿ chí ngεεdínúūⁿ nī chí cuta'á?

³⁹ Juan ndúú cū Jacobo miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'a yā: Cuuvi díiⁿ 'nū. Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ canéé chí cu'ú nī yeⁿ'e vaso chí yeⁿ'e chí

'cueenú cuuvi ní canéé chi cuta'á nī chi ngēēdinuū^{nī} chi 'úú ita'á. ⁴⁰ Caati nguée ituneeⁿ 'úú chi ca'á du'ú chi 'cuúndi lado tá cuaacú o lado ta 'cueéé. Lugar 'cūū ní Ndyuūs ca'á yā 'iī'yāⁿ chi Ndyuūs diīⁿ yā 'cundiyaáⁿ yā cáávā 'iī'yāⁿ.

⁴¹ Taachí ch'iindiveéⁿ ndu'u ndiichí discipulos chuū, nduuvi taáⁿ yā ndúúcū Jacobo ndúúcū Juan miiⁿ.

⁴² Jesús ní yaa'vi yā discipulos ní caⁿ'a yā: Tan'dúúcā chi ndís'tiī deenu nī, 'iī'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntii'nyúⁿ yā yeⁿ'e naciones véé poder yeⁿ'é yā nguaaⁿ 'iī'yāⁿ yeⁿ'e nación yeⁿ'e yā ní 'iī'yāⁿ chí n'gēē cá yeⁿ'ē naciones ngaⁿ'a ntii'nyúⁿ yā 'iī'yāⁿ s'eeⁿ.

⁴³ Naati nguaaⁿ ndís'tiī, nguēē 'tíicā. 'iī'yāⁿ chi neⁿ'e cuuvi ch'ēēē yā nguaaⁿ ndís'tiī canéé chi dichíí'vé yā 'iī'yāⁿ.

⁴⁴ 'Āā du'ú nūⁿ ndís'tiī chi neⁿ'e nī cunee nī cuaaⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndís'tiī canéé chí dichíí'vé nī nducyaaca 'iī'yāⁿ.

⁴⁵ Naati Sán'ā chi Daiya Dendyuūs nguée ndaā sa chi 'iī'yāⁿ dichíí'vé yā saⁿ'ā, ti maaⁿ sa dichíí'vé sa nducyaaca 'iī'yāⁿ, ní ca'a sa vida yeⁿ'e maāⁿ sa tan'dúúcā precío yeⁿ'ē nuuⁿndi cáávā chí nanguaⁿ'ai yā n'deeē n'dái 'iī'yāⁿ.

yā yāāⁿ Jericó ndúúcū 'yaaⁿ n'dái 'iī'yāⁿ 'áámá sán'ā chí ngueenááⁿ chi nguuvi Bartimeo, daiya Timeo, véé sá niiⁿnuúⁿ cyúúní ní ngiica sá limosnas. ⁴⁷ Ní taachí ch'iindiveeⁿ sa chí Jesús yeⁿ'e yāāⁿ Nazaret cho'o yā miiⁿ, saⁿ'a ngueenááⁿ miiⁿ tuca'a sa 'caī sa ní caⁿ'a sa: Jesús, Daiya David, nnéé ya'āi 'iīnū nī 'úú.

⁴⁸ Nééné 'yaaⁿ yā yaa'vi neeⁿ yā saⁿ'ā miiⁿ chí cunēē 'diiⁿ sa cheendí sa, naati saⁿ'ā miiⁿ ní n'gaī yiicú cá sá: N'diī Daiya David, nnéé ya'āi 'iīnu nī 'úú.

⁴⁹ Tuu'mi ní Jesús cheendii yā ní caⁿ'a yā: Yaa'vi nī saⁿ'ā chi cuchii sa 'muuⁿ. Ní cheⁿ'é yā ní chii yā saⁿ'ā chí ngueenááⁿ miiⁿ: Canéé diitu di ní cáániicū di ndúucueⁿ di ti Jesús n'gaī yā dii.

⁵⁰ Tuu'mi ní sn'dáa sa cotón yeⁿ'ē sa ní nadacueeⁿ sa ní chéⁿ'é sa ndaā sa nanááⁿ Jesús miiⁿ. ⁵¹ Tuu'mi ní Jesús nti-inguneeⁿ yā saⁿ'ā: ¿De'ē neⁿ'é di chí diīⁿ ndúúcū dii? Sán'ā chí ngueenááⁿ miiⁿ ní caⁿ'a sa: N'diī Maestro diīⁿ nī chí snaāⁿ.

⁵² Jesús caⁿ'a yā: Cunaⁿ'ā di. 'Āā inaaⁿ di, ti s'téenu di. Hora 'cūū nūⁿ chí ngueenááⁿ miiⁿ ní snaaⁿ sa ní cueⁿ'e sá ndúúcū Jesús miiⁿ na yúúní.

11

Jesús n'guaáⁿ yā nduutinááⁿ saⁿ'ā Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Tuu'mi ní ndaā Jesús ndúúcū discipulos na yāāⁿ Jericó. Ní taachí can'daa

Jesús ndaa yā na yāāⁿ Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Taachí Jesús ndúúcū discipulos ndaa yā niiⁿnuúⁿ na yāāⁿ Jerusalén, ndaa yā

na yáāⁿ Betfagé, ndúú^{cū} yáāⁿ Betania, niiⁿnuúⁿ na yíicū chi nguuví Olivos. Ní Jesús dichó'o yā na 'uūvī discí^pulos yēⁿe yā. ² Ní caⁿ'a yā: Cuén^e nī na yáāⁿ 'líiⁿ chi canéé niiⁿnuúⁿ ní taachí ndaa nī miiⁿ ndaaca nī 'áámá burro n'déēchií^{chí} tī. Burro miiⁿ ní mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ 'āa cuéé cunduú yā 'iiti. N'daatí nī 'iiti ní candé^e nī 'iiti 'múúⁿ. ³ Ndúú^{tí} chi 'áámá 'iiⁿyāⁿ tínguuneeⁿ yā ndís'ti: ¿De'ē cúúví chí 'tíicā idiíⁿ nī? Caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī 'iiⁿyāⁿ tí Señor yēⁿe yú nen^e yā 'iiti miiⁿ. Ní caama nadicho'ó yā 'iiti.

⁴ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'tíicā chen^e yā, ní ndaāca yā burro miiⁿ n'déēchií^{chí} tī na cyúú^{ní} niiⁿnuúⁿ cheendiva'āi. Ní n'daātí yā 'iiti. ⁵ N'dúúví 'iiⁿyāⁿ chi sné^e yā miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā discí^pulos: ¿De'ē idiíⁿ nī? ¿De'ē cúúví chí in'daatí nī burro?

⁶ Tuu'mi ní discí^pulos ní nan'guēcútaⁿ'a yā tan'dúú^{cā} chí Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ. Ní 'cuuⁿ yā chí discí^pulos cuen^e yā ndúú^{cū} burro miiⁿ. ⁷ Tuu'mi ní cuen^e yā ndaá yā ndúú^{cū} burro miiⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní sn'duú yā cotón yēⁿe yā vmnááⁿ yēⁿe burro miiⁿ ní Jesús canduú yā 'iiti. ⁸ Taachí 'āa cuen^e yā cuaaⁿ cyúú^{ní} miiⁿ, nééné 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ n'doó yā cotón yēⁿe yā cuaaⁿ cyúú^{ní} miiⁿ. Taná'a yā ch'iicá yā dúuⁿnē yáⁿ'á ní chintaaví yā cuaaⁿ cyúú^{ní}.

⁹ Nééné 'yaaⁿ ca yā chí cuen^e yā cuááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ

yēⁿe Jesús ndúú^{cū} 'yaaⁿ n'dai yā chí cuchii yā cuaaⁿ daami yā 'caí yā: De'ē chúú^{cā} ch'ēte Ndyuūs. Ndyuūs di'viicú yā 'iiⁿyāⁿ chí cuchii yā ndúú^{cū} chí dúú^{chí} Señor miiⁿ. ¹⁰ De'ē chúú^{cā} n'dai naachí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs. Cúchií tiempo maaⁿ chí tan'dúú^{cā} yēⁿe chiida yú David ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Hosanna. Nduudu miiⁿ ní nduudu Israel chí nen^e caaⁿ'maⁿ na nduudu yēⁿe yú, chí ch'ēte n'dai Ndyuūs chí canéé na va'ai ch'eti nguuví.

¹¹ 'Tíicā sndaā Jesús na yáāⁿ Jerusalén. Ní ndaá yā na yaacū templo yēⁿe yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. Ch'ínu yā tan-ducuéⁿe dendu'ū nuuⁿmáⁿ cuaaⁿ 'diituú yā. Cuen^e ntúuⁿ yā na yáāⁿ Betania ndúú^{cū} ndu'ū ndiichuuví discí^pulos caati 'āa chí chíiⁿnū.

Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā yáⁿ'á n'guí^{dí} yaaⁿ nguuví miiⁿ
(Mt. 21.18-19)

¹² Chidé^eve táámá nguuví miiⁿ, taachí Jesús ndúú^{cū} discí^pulos yēⁿe yā can'daa yā na yáāⁿ Betania, Jesús miiⁿ chí cuiicu yā. ¹³ Ní n'diichi yaⁿ'ái yā 'áámá yáⁿ'á yēⁿe n'guí^{dí} yaaⁿ nguuví chí véé tá'āa. Ní cuen^e yā n'diichi yā chí 'áá snéé n'gui'i yēⁿe. N'diichí yā chí nguéé ndaācā n'gui'i yēⁿe ti ta'á nūuⁿ, ti nguéé tiempo yēⁿe. ¹⁴ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā yáⁿ'á míiⁿ, 'túú^{cā}: Dii yáⁿ'á, mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéé ché^e yā n'gui'i yēⁿe di, tanducuéⁿe tiempo. Discí^pulos yēⁿe yā

ch'iindiveén yā tanducuén'ē
chi can'a yā.

*Jesús nadεεvé yā yaācū
ch'εεε*

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Cuayiivi mún 'i'n'yān s'een
ndaá yā na yāān Jerusalén
miiⁿ. Taachí Jesús ndaá
yā na yāacū templo miiⁿ,
tucá'a yā tun'dáa yā 'i'n'yān
na yaācū miiⁿ, 'i'n'yān chi
in'diicui yā ndúúcū 'i'n'yān
chi ngai yā. Ch'εεcundáa yā
mesas yen'e 'i'n'yān chi n'dáaⁿ
yā tuūmī. Ní ch'εεcundáa yā
sillas yen'e 'i'n'yān chí in'diicui
yā palomas. ¹⁶ Ní diín yā
chí 'āā ntée candée 'i'n'yān
na yaācū miiⁿ mar 'áámá
cosa. ¹⁷ Ní chí cuéen yā 'i'n'yān
ní can'a yā: Naachi canée
nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs
ní 'túúcā ngaⁿá: Va'ai yen'é
canée chí duuchi va'ai naachi
caanⁿmaⁿgua^a 'i'n'yān yen'e
nducuén'ē nación. Naati
ndís'tiī ní diín nī chí yiive
yáává yen'e 'i'n'yān chí didu-
ucu.

¹⁸ Chiiduú n'gεεε chí ngaⁿa
ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū maestros
yen'e ley ch'iindiveén yā chuū,
ní tucá'a yā n'nuuⁿ yiinú
yā taacā chí 'caanⁿnuⁿ yā
Jesús, naati 'va'á yā 'i'n'yān.
Ní nducyaaca 'i'n'yān ngen'e
yiinú yā yen'e chí ngi'cueen
Jesús miiⁿ. ¹⁹ Taachí chí 'da'a,
Jesús miiⁿ can'dáa yā na yāān
Jerusalén miiⁿ ní cueⁿé yā
táámá yāān 'lín chí niiⁿnuúⁿ.

Yáⁿá in'guídī miiⁿ ntí'i

(Mt. 21.20-22)

²⁰ Chidεεε táámá nguuvi,
ní Jesús ndúúcū discípulos

cho'ó yā na yúúní ní n'diichí
yā 'áámá yáⁿá n'guídīi yaaⁿ
nguuví chí 'āā ntí'i ndii dí'yú
yen'e. ²¹ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ
ní nn'gaacu sa chí 'āā chó'ōo
ní can'a sa chí sa Jesús miiⁿ:
N'dii Maestro, cuin'diichí nī.
N'guídīi chí nguée n'daācā
can'a nī yen'e 'āā ntí'i.

²² Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿa
yā ní can'a yā: Ndís'tiī, cuuvi
cūnee chí véé confianza yen'e
nī ndúúcū Ndyuūs. ²³ Cuaacu
níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngií ndís'tiī:
'Āā du'ú nūuⁿ 'i'n'yān chí
caanⁿmáⁿ yā cuuvi yā yiīcū
'cúū 'tíicā: Dii yiīcū, cuvíi di
'muuⁿ ní cundaā di nguaaⁿ
nuūⁿnīⁿyáⁿā. Ní nduuti chí
nguée 'uūvī vaanicádīnūuⁿ
yen'e yā ní i'téenu yā chí
chíⁿ chí ngaⁿá yā chí cuuví
cuaacu, tuu'mi ní cuuvi
'tíicā. ²⁴ Chíⁿ chí maaⁿ
ngaⁿá ngií ndís'tiī: Tandu-
cuén'ē chí ndís'tiī ngiicá nī
Ndyuūs taachi ngaⁿangua^a
nī, nduuti chí cu'téenu nī
chí ndaācā yen'e nī, tuu'mi
ní tanducuén'ē ní ndaācā
nī. ²⁵ Ní taachí ngaⁿangua^a
nī, nduuti chí 'áámá 'i'n'yān
idinuuⁿndí yā contra yen'é nī,
nadach'εεcú nī yen'e yā, 'tiicā
ntúūⁿ Chiida yú chí canée
yā na va'ai chεeti nguuví
nádich'εεcú yā nuuⁿndi yen'é
nī. ²⁶ Ndúúti ndís'tiī nguée
nadich'εεcú nī nuuⁿndi yen'é
'i'n'yān, 'tiicā ntúūⁿ Chiida yú
chí canée yā na va'ai chεeti
nguuví nguée nadich'εεcú yā
nuuⁿndi yen'e nī.

Jesús ní ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

27 Tuu'mi ní Jesús ndúúcū discipulos nndaa yā na yāān Jerusalén. Taachí Jesús chiicá yā na yaācū templo, chiiduú n'gεεε ndúúcū maestros chi ngi'cuéeⁿ ley ndúúcū 'iin'yāⁿ ndiicūú chi ngan'a ntii'nyúⁿ yā yen'e yaācū miiⁿ chindaá yā n'diichí yā Jesús. 28 Ní ntinguuneeⁿ yā Jesús: ¿Du'ú 'iin'tyen'e diiⁿ nduucú nī chuū? O ¿du'ū tee poder dii chí idiiⁿ nī chuū?

29 Jesús nan'guεεcútaⁿa yā: 'Úú ntúūⁿ ní tiingu-uneéⁿ ndís'tiī, ní ndúúti chí cuuví n'guεεcútaⁿa nī yen'é, tuu'mi ní cuuví ndís'tiī du'ú 'iin'tyen'e tee yā poder 'úú chí idiiⁿ dendú'u 'cūū. 30 Chí ngεēdínuuⁿnīⁿ Juan miiⁿ ¿tíí chiicā chíi? ¿'Áá yen'e sán'ā in'yeeⁿdí 'cūū o yen'e va'ai chεeti nguuví? Nan'guεεcútaⁿa nī yen'é.

31 Tuu'mi ní tucá'a yā caⁿa yā nguáán maán yā ní caⁿa yā chíi yā vi'i: ¿Taacá caaⁿ'maⁿ yú? Ndúúti chí caaⁿ'maⁿ yú chí yen'e nanguuvi, 'iin'yāⁿ miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿa yā yen'e yú 'tíicā: ¿Dε'ε cúúví chí nguéeⁿ i'téenu nī? 32 Ní ndúúti chí caaⁿ'maⁿ yú, chí yen'e san'ā in'yeeⁿdí 'cūū tuu'mi ní 'va'a yú 'iin'yāⁿ s'eeⁿ caati nducyáácá 'iin'yāⁿ deenu yā chí Juan chí chεēdínuuⁿnīⁿ miiⁿ ní 'áámá profeta chí cuaacu. 33 Ní nan'guεεcútaⁿa yā yen'e Jesús miiⁿ ní caⁿa yā: Nguéeⁿ cuuví nī n'diī. 'Tíicā caⁿa yā chíi yā Jesús: Nguéeⁿ deenú 'nū. Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chíi yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ:

'Tiicá ntúūⁿ 'úú nguéeⁿ cuuví ndís'tiī du'ú 'iin'tyen'e idiiⁿ ndúúcū chuū.

12

Ejemplo yen'e 'iin'yāⁿ chí nguéeⁿ n'daācā diiⁿ yā ntii'nyuⁿ
(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

1 Jesús miiⁿ tucá'a yā caⁿa yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū ejemplos chí 'tée nguéeⁿ dáámá. Ní caⁿa yā: Véé 'áámá 'iin'yāⁿ chí chíinu yā díi'yú uvas na yán'āa yen'é yā. Ní din'dái yā 'áámá cheēⁿ yen'e yán'āa 'líiⁿ. Ní din'dái yā 'áámá tanque naachí cuuvi tun'dáa yā nuūⁿnīⁿ yen'e uvas miiⁿ. Ní din'dái yā 'áámá torre nguaaⁿ yán'āa uvas naachi mozos yen'é yā 'cuεetinée sa diiⁿ sa cuidado n'gui'i uvas miiⁿ. Cuayivi ní ca'a ya yán'āa miiⁿ mozos chí diiⁿ yā ntii'nyuⁿ yen'e yán'āa, ní cuen'e yán'ái yā. 2 Taachí ndaā tiempo yen'e cosecha yen'e uvas miiⁿ, dueño miiⁿ dichó'o yā 'aama mozo yen'é yā nanáán mozos chí idiiⁿ sa ntii'nyuⁿ yen'e yán'āa yen'é yā chí nguai nca'a sa n'gui'i uvas parte yen'e cosecha chí ítuneeⁿ dueño miiⁿ. 3 Mozo miiⁿ ní cuen'e sa, naati mozos ní sta'a sa mozo miiⁿ ní ch'en'e sa ní nadacho'o sa mozo miiⁿ ní nguéeⁿ dε'ε vεε ca'a sa mozo. 4 Tuu'mi ní dueño yen'e yán'āa miiⁿ nguεεcunée yā dichó'o yā taama mozo. Mozos ní chíi tuu sa mozo miiⁿ ní 'nuūca'ai sa tiīⁿ sa ní chíi taan sa san'ā miiⁿ. 5 Dueño yen'e yán'āa miiⁿ dichó'o yā táámá mozo. Mozo miiⁿ, mozos chí diiⁿ ntii'nyuⁿ na yán'āa miiⁿ ch'iin'nuⁿ sa.

Cuayiivi miiⁿ ní 'yaaⁿ n'dái mozos dichó'o yā. Mozos ní nán'a mozos miiⁿ ní ch'eⁿe sa saⁿ'ā, tanán'ā sa ní mozos miiⁿ ch'iⁿ'nuⁿ sa saⁿ'ā.

⁶ Cáneé cá daiya yā chí neⁿe taavi yā. Cuayiivi miiⁿ ní dueño miiⁿ dichó'o yā daiya yā ní nadicadínuuⁿ yā 'tíicā. Saⁿ'ā daiyá ní diiⁿ sa honrar daiyá. ⁷ Naati mozos chi idiíⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ na yán'āa yeⁿ'é yā caⁿ'a sa nguaaⁿ maaⁿ sa: Sán'a 'cūū chi caⁿee chi cuⁿuví yeⁿ'ē sa yá'āa herencia 'cūū. 'Caāⁿ'nuⁿ yú saⁿ'ā ní cúúví yeⁿ'ē yú yán'āa ndúúcū chi véé yeⁿ'ē. ⁸ 'Tíicā ní sta'a sa saⁿ'ā ní ch'iⁿ'nuⁿ sa saⁿ'ā ní tun'daa sa cuerpo yeⁿ'ē sa 'áámá lado yeⁿ'e yán'āa miiⁿ.

⁹ Tuu'mi ní Jesús ntiinguⁿuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē ra diiⁿ dueño yeⁿ'ē yán'āa 'cūū? Ndaá yā ní 'caāⁿ'núⁿ yā mozos chi idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ, ní ca'á yā yán'āa tánaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁰ ¿'Áá nguéé n'geeⁿ ndís'ti naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs? Ngaⁿ'a 'túúcā: Tuūu chi 'iiⁿ'yāⁿ din'dái yā va'ai miiⁿ ní sta'á yā ní ch'εεcú yā 'áámá lado ti nguéé neⁿe yā. Tuūu 'cūū chí tuūu ch'εεte ní canéé tuūu ch'εεte yeⁿ'ē na esquina yeⁿ'e va'ai.

¹¹ Chuū ní Señor Ndyuūs diíⁿ yā, chuū ní 'áámá cosa chí ngeⁿ'e yiinu yú taachi inaaⁿ yú yeⁿ'ē.

¹² Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nadacadínuuⁿ yā chí cuta'á yā Jesús miiⁿ ní diíⁿ yā preso 'iiⁿ'yāⁿ ti déenu yā chí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā ejemplo 'cūū

chi 'téé nguéé dáámá chí yeⁿ'e yā. Naati 'va'á yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿya, ní s'néeⁿ yā Jesús ní cueⁿ'e yā.

Chúū chi yeⁿ'ē impuestos

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Cuayiivi miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū dicho'ó yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Herodes ndúúcū n'duuyi 'iiⁿ'yāⁿ fariseos nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní neⁿ'é yā chí Jesús castán'a yā nduudu yeⁿ'e yā ní caaⁿ'máⁿ yā 'áámá nduudu yaadi. ¹⁴ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā: N'diī Maestro, déenu 'nū chí n'dii ní ngaⁿ'a nī nduudu cuaacu ní nguéé diíⁿ nī cuenta yeⁿ'e chí ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē. Ní nguéé ndéé nī cuidado táacā idinááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati ngi'cueeⁿ nī ndúúcū nduudu cuaacu yúúni yeⁿ'é Ndyuūs. ¿'Áá canéé chí nadíí'vε 'nū na emperador César tuūmī yeⁿ'e recaudación yeⁿ'e yán'āa o nguéé?

¹⁵ Jesús miiⁿ ní déenu yā chí nguéé n'daācā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā. Ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē cúúví chí neⁿ'é nī chí castaⁿ'á nī nduudu yeⁿ'é? Candéε nī 'áámá tuūmī, chí snaáⁿ.

¹⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ ndéé yā tuūmī. Ní Jesús miiⁿ n'diichí yā ní tiinguⁿuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dú'u naaⁿ chuū? ¿Du'ū chí duuchi canéé nguūⁿ? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'guεcútaⁿ'a yā: Nááⁿ emperador César cānee.

¹⁷ Tuu'mi Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Nca'á

nī tuūmī yeⁿe recaudación o impuestos chí yeⁿe emperador César miiⁿ chíⁿ chí yeⁿé sa, ní nca'a nī Ndyuūs chí yeⁿé yā. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cueⁿe yiinú yā yeⁿé chí n'guεεcútaⁿa Jesús miiⁿ.

'Iiⁿyāⁿ ntínguúneeⁿ Jesús yeⁿé chí iiⁿyāⁿ nnduuchi yā nguaaⁿ tináⁿa

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Tuu'mi ní ndaā n'duuyi 'iiⁿyāⁿ saduceos nanááⁿ Jesús. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée s'teenu yā chí tináⁿā ní nduuchi yā. Ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús chuū: ¹⁹ N'dií Maestro, Moisés miiⁿ ní s'neeⁿ nguūⁿ yā yeⁿe s'uuúⁿ tí chuū: Nduuti chí 'áámá saⁿā 'cuūví sa ní cu'neeⁿ sa n'daataá yeⁿé sa ní nguée daiya sa, tuu'mi ní 'dínū sā cuuví 'caandavaacu sá ndúúcū n'daataá miiⁿ. Ní saⁿā miiⁿ ní 'cuūndī daiya sa lado yeⁿé 'dínū tináⁿā.

²⁰ 'Áámá saⁿā véé ndeēchē 'dínū sa ndúúcū sa. Saⁿā miiⁿ chí vmnááⁿ vmnaaⁿ chíidivaacu sá ní chíⁿ sa ní nguée chíindī daiya sa ndúúcū n'daataá yeⁿé sa.

²¹ Saⁿā ndii chíⁿ ndii 'úúví miiⁿ chíiindivaacu sa ndúúcū n'daataá yeⁿé tináⁿā ní saⁿā miiⁿ chíⁿ ntúūⁿ sa ní nguée chíindī daiya sá ndúúcū n'daata miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ ch'εenu saⁿā ndii chíⁿ ndii 'íínú. ²² Ndu'ū ndeēchē sá chíiindivaacu sá ndúúcu tá ní mar 'áámá sá nguée s'neeⁿ sa daiya sa ndúúcu tá. Cuayiivi ní chíⁿ ntúūⁿ n'daataá miiⁿ. ²³ Tuu'mi ní taachí nduuchi yā nguaaⁿ tináⁿā, ¿chéé yā chí n'daataá yeⁿé yā taⁿā

miiⁿ, caati ndu'u ndeēchē yā chíiindivaacu yā ndúúcu tá?

²⁴ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿa yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tií ní nguée déenu nī chí ngaⁿa nī, tí nguée n'diichí nī naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs yeⁿé chuū, ndíí nguée ndúú n'diichi rá nī poder yeⁿé Ndyuūs. ²⁵ Taachí 'iiⁿyāⁿ nanduuchi yā yeⁿé nguaaⁿ tináⁿā, ndíí nguée ndúú n'daataá rá, ndíí nguée ndúú saⁿā rá 'caandavaacu sa. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'cuεetinée yā tan'dúúcā ángeles yeⁿé va'ai chεeti nguuyi chí nguée chíiindivaacu yā. ²⁶ Chuū chí yeⁿé tináⁿā miiⁿ chí nanduuchi yā nguaaⁿ tináⁿā, ¿'áá nguée n'geēⁿ ndís'tií na libro yeⁿé Ndyuūs chí dinguuⁿ Moisés tan'dúúcā Ndyuūs yaa'ví yā Moisés, ndíí taachi canee sa nanááⁿ yán'á 'lín chí ngiichi? Ní 'túúca caⁿa Ndyuūs chíi yā Moisés miiⁿ: 'Úú ní Ndyuūs yeⁿe Abraham, ndúúcū Isaac, ndúúcū Jacob. ²⁷ Ndyuūs miiⁿ nguée Ndyuūs yeⁿé tináⁿā ti yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí sндуuchi. Chíⁿ chí ndís'tií nguée déenu nī chí ngaⁿa nī.

Mandamiento chí ch'εεε ca (Mt. 22.34-40)

²⁸ 'Áámá maestro yeⁿe ley chí chíiindiveéⁿ yā chí ndeē 'iiⁿyāⁿ saduceos s'eeⁿ, déenu yā chí Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿa n'daaca yā. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿Chéé mandamiento chí canee nguūⁿ chí ch'εεε n'dai ca?

29 Jesús nan'guεεcútaⁿa yā: Mandamiento vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ní chuū: 'Caandiveénⁿ nī, ndís'tiī 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e Israel miiⁿ, Señor Ndyuūs yeⁿ'ē yú ní 'áámá n'dyáⁿ'ā Señor miiⁿ. 30 Canéé chí dineⁿ'é nī Señor Ndyuūs yeⁿ'é nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é nī, ndúúcū nuuⁿmaⁿ alma yeⁿ'e nī, ndúúcū nuuⁿmaⁿ vaanicadíinūⁿ yeⁿ'e nī, ndúúcū nducuéⁿ'ē fuerzas yeⁿ'e nī. Chuū chí mandamiento chí vmnááⁿ vmnaaⁿ. 31 Mandamiento chí canéé nguūⁿ chí ndiī chííⁿ ndiī 'úúví míⁿ tan'dúúcā chí vmnááⁿ vmnaaⁿ 'āā 'tiicá ntúūⁿ: Dinéⁿ'e di 'iīⁿyāⁿ na nīiⁿnuúⁿ vaacú di tan'dúúcā chí neⁿ'e dí maāⁿ di. Nguéé 'áámá mandamiento chí canéé nguūⁿ chí ch'εεte ca nguéé ti mandamientos s'uuⁿ.

32 Tuu'mi ní maestro yeⁿ'e ley caⁿ'a yā chíi yā Jesús miiⁿ: N'diī Maestro, cuáácú ngaⁿ'a nī. Cuaacu níiⁿnyúⁿ chí ngaⁿ'a nī chí vεε 'aama n'dyáⁿ'ā Ndyuūs. Nguéé táámá 'āā tanduu rá 'iīⁿyāⁿ miiⁿ. 33 Níicú 'iīⁿyāⁿ canéé chí dinéⁿ'e yā Ndyuūs ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'e yā, ndúúcū nuuⁿmaⁿ vaanicadíinūⁿ yeⁿ'e yā, ndúúcū nuuⁿmaⁿ alma yeⁿ'e yā, ndúúcū tanducuéⁿ'ē fuerzas yeⁿ'e yā. Ní dineⁿ'e yā 'iīⁿyāⁿ na nīiⁿnuúⁿ vaacú yā tan'dúúcā chí neⁿ'e yā maāⁿ yā. Chuū chí n'daācā ca nguéé ti n'giiⁿnúⁿ 'iiti chí ngaⁿ'a yā 'iiti lado yeⁿ'e ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs ní yeⁿ'é tanducuéⁿ'ē ofrenda chí ngicyáⁿ'ā nátai.

34 Tuu'mi ní taachi ch'iindiveeⁿ Jesús tan'dúúcā chí n'guεεcutaⁿ'a cuaacu sa chí caⁿ'a sa, Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ: Nguéé yaⁿ'ai canee di yeⁿ'ē naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Cuayiivi miiⁿ ní 'iīⁿyāⁿ 'āā ntεε candii cá yā ntinguuneeⁿ ca yā Jesús mar 'áámá.

¿Du'u chíi Daiya Cristo miiⁿ?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 Jesús ngi'cueeⁿ yā chεεti yaācū templo ní ngaⁿ'a yā: ¿De'ε cúúví chí maestros yeⁿ'e ley ngaⁿ'á yā chí Cristo miiⁿ ní daiya David? 36 Caati maaⁿ David miiⁿ caⁿ'a sá taachi yaaⁿ'vi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chuū chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs:

Señor miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā Señor yeⁿ'é: 'Cuundi dí lado ta cuaācú chí lado yeⁿ'e honor, ndií taachi 'úú cuⁿ'eeⁿ 'iīⁿyāⁿ chí contra yeⁿ'ē di ndiī cuaaⁿ ndiia maaⁿ caⁿ'ā di tan'dúúcā chí 'aama banco 'líⁿ, 'tiicá yā.

37 David miiⁿ ngaⁿ'a sa chuū yeⁿ'e Señor yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní ttaācā cuuví chíi chí Cristo miiⁿ ní daiya David miiⁿ? Nééne n'deēe 'iīⁿyāⁿ ch'iindiveeⁿ yā yeⁿ'e Jesús ndúúcū vaadi yeenú.

Jesús ngaⁿ'a yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ chí ngi'cuéeⁿ yā yeⁿ'e ley

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

38 Jesús ngaⁿ'a yā chuū taachi ngi'cueeⁿ yā: Cundεε di

cuidado yēⁿe maestros yēⁿe ley. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'gēētinéé yīinú yā chí n'geenūu catecai yā. Ní taachi chiicá yā cuaaⁿ cyúúní neⁿe yā chí 'iiⁿyāⁿ diíⁿ yā saludar 'yā ndúúcū respeto n'daācā. ³⁹ Ní neⁿe yā sillās vmnááⁿ vmnaaⁿ yēⁿe honor taachí 'cuundí yā na yaācū sinagogas ndúúcū lugar chí ch'ēte taachi cheⁿe yā naachi véé 'viicu chí che'é yā. ⁴⁰ Ní ndiví yā va'ai yēⁿe n'daataá nguá'āa. Ní 'íicú cuunuuⁿ n'dé'ei yā chí idiíⁿ yā miiⁿ nduucú nééné n'deēe ngaⁿ'angua'á yā. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ch'ēte ca castigo yēⁿe yā nguuví yēⁿe juicio.

Ofrenda yēⁿe n'daataá nguá'āa

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ 'Áámá vmnéⁿe Jesús véé yā na yācū templo niiⁿnuúⁿ na cajas naachí 'iiⁿyāⁿ n'gíi yā ofrendas. N'gíinu yā tan'dúúcā chí diíⁿ 'iiⁿyāⁿ táácā n'gíi yā tuumí lado yēⁿe ofrenda na cajas. N'diichí yā chí 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ 'cuiica neené n'deēe tuūmí ca'a yā. ⁴² Tuu'mi ní ndaā 'áámá n'daataá nguá'āa chí neene ndaachí canee tá. Táⁿ'ā miiⁿ ní s'nuūⁿ tá na caja miiⁿ na 'uūvī centavos chí cobre. ⁴³ Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discípulos yēⁿe yā ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíi ndís'tií chí n'daataá nguá'āa 'cū ch'ēte ca nga'ā tá, nguéé ti tanáⁿ'a yā chí s'nuúⁿ yā tuūmí na cajas. ⁴⁴ Tí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nga'a yā yēⁿe chí ngaava

yēⁿe yā; naati n'daataá miiⁿ ní neené ndaachí canee tá ní ca'ā tá tanducuén'ē chí yēⁿe tá chí che'e tá.

13

Jesús ngaⁿ'a yā chí yaācū templo miiⁿ ní ntúúvii

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Taachí Jesús miiⁿ nan'dáa yā yaācū templo miiⁿ 'áámá discípulo yēⁿe yā ní caⁿ'a yā chí yā Jesús: N'dií Maestro, n'diichí ní de'ē chúúcā n'gēte tuūu s'eeⁿ ní de'ē chúúcā n'gēte va'ai s'eeⁿ yēⁿe yaācū templo.

² Jesús nán'guēcútaⁿ'a yā: ¿'Áá inaaⁿ ní va'ai templo? 'Muuⁿ ní nguéé cunee mar 'áámá tuūu cuaaⁿ vmnááⁿ yēⁿe vī tī tanducuén'ē ní cundēvē.

Jesús ngaⁿ'a yā yēⁿe chíⁿ chí 'cuuⁿ'míⁿ taachí 'āa cuéé 'cuiinu iⁿ'yēēⁿdi

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Tuu'mi ní cheⁿe yā 'áámá yīicū chí nguuví Olivos, chí canéé niiⁿnuúⁿ na yaācū templo miiⁿ. Ní taachi Jesús véé yā miiⁿ, Pedro ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Andrés ndaa yā nanáaⁿ yā chí caⁿ'a n'de'ei yā 'áámá nduudu ndúúcū Jesús. ⁴ Ní caⁿ'a yā: N'dií Señor, néⁿe 'nū chí cuuví ní nús'uu ¿tií cuaⁿ'ā cuuví chuū? ¿De'ē senal 'cuuⁿ'míⁿ ní nús'uu yēⁿe tiempo chí cuuvi tanducuén'ē 'túúcā?

⁵ Jesús nan'guēcútaⁿ'a yā: Cundēé ní cuidado chí mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéé canche'ei yā ndís'tií. ⁶ Tí nééné 'yááⁿ 'iiⁿyāⁿ chí yā ndúúcū

chi duuchí ní kannche'etí yā 'iī'yān ní caa'n'mán yā: 'Úú Cristo 'úú. 'Iī'yān s'een ní kannche'etí yā 'yaa' n'dái 'iī'yān.

⁷ Taachi ndís'tī 'caandiveén nī caandaá ní 'iī'yān 'va'a yā chí chiī caandaá nguée idii'yá nī cuuvi ti 'tīcā canée chi cuuvi. Naati chii' nī 'āā 'cuée tiempo chi ntuvii' í'yeēndī.

⁸ Ti 'áámá nación ní 'cuu'n'ma' ndúúcu táámá nación nī 'áámá gobierno ní 'cuu'n'ma' yā ndúúcu táámá gobierno. Ní neéné n'dee cuaa' nu'u yá'āa. Ní ndaā vaadī 'cuicu ndúúcu dendu'ū chí di'vaachiī. Taachi cuuvi dendu'ū chí 'túúca ní chiī' ní cáámá cuunngá'á vaadī ya'ai.

⁹ Dii' nī cuidado maán nī ndís'tī ti 'iī'yān nca'a yā ndís'tī tá'āa 'iī'ntyén'ē. Tuu'mi ní 'cuen'é yā ndís'tī na yaācū sinagogas. Ndís'tī nī canee chi can'a nī nanáán 'iī'yān chí nga'a ntiī'nyu' yā ndúúcu reyes cáávā ntiī'nyu' yen'é. Ní 'íicú cuuvi caa'n'mán nī yen'é ní 'caandiveén yā nduudu cuaacu. ¹⁰ Taachi 'āā cuée ndaa chí 'cuīnu í'yeēndī, nduudu cuaacu 'cūū canée chi caa'n'ma' nanáán nducyaaca 'iī'yān yen'e naciones yen'e núú'mán í'yeēndī. ¹¹ Taachi candée yā ndís'tī chí nca'a yā ndís'tī vmnáán 'iī'ntyén'ē, nguée nadicádíínuu' nī yen'é chí caa'n'ma' nī. Nguée dii' núú' yīi'nu' nī yen'é. Caa'n'ma' nī tan'dúúca Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs caa'n'ma' cuuvi ndís'tī hora mii'; ti nguée ndís'tī chí caa'n'mán nī ti Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs.

¹² Ní yen'e tiempo mii' nguaa' 'dīinu yā nca'a vi'i yā chí 'cáán'nú' yā 'iī'yān. Ní 'íicú chiidá yā ní ca'a yā daiya yā. Ní daiya yā ní ca'a yā chiidá yā ndúúcu chεεcú yā ní 'caa'n'nú' yā 'iī'yān.

¹³ Nducyáácá 'iī'yān nguée cunee yīinu' yā chí ndís'tī dii' nī ntiī'nyu' caavā 'úú. Naati 'iī'yān chí cuchée yā ní 'aama canée yā ndúúcu chí i'teenu yā yen'e Ndyuūs ndíí tiempo chí 'cuūvi yā ní nnguán'ai yā.

¹⁴ Taachi ndís'tī 'āā snaa' nī dendu'ū chí 'túúca chí sa'ā profeta Daniel dinguún yā na libro yen'e Ndyuūs tiempo chí chó'ōo tuu'mi ní 'iī'yān chí snée yā na yá'āa Judea canée chí can'a yā caanu yā ná yīicū n'gεεε. ('Iī'yān chí 'cueēn chuū canée chí cuuvi deenú yā yen'e chuū.) ¹⁵ Nguuvi mii' ní ndúúti chí 'áámá 'iī'yān canduú yā tīn' va'āi ní nguée cuuvi núú' nch'een' yā ní ndaa yā va'ai ní tun'dáa yā dendu'ū yen'e yā. ¹⁶ Ní ndúúti chí 'áámá 'iī'yān canée yā na campo, ní nguée cuuvi núú ndaa yā va'ai yen'e yā ní nta'a yā cotón yen'e yā. ¹⁷ De'ε chúúca ya'ai yen'e n'daataá chí véé daiya tá chεeti tá ndúúcu n'daataá chí ngiicu dacuá'āa yen'e tá nguuvi chí cáanu yā. ¹⁸ Ndís'tī, caaca nī Ndyuūs chí nguée chó'ōo chuū tiempo chí 'iichε. ¹⁹ Ti nguuvi mii' ní neéné 'cueenu 'iī'yān cuuvi tan'dúúca chí mar 'áámá vmné'ē 'āā cuée cuuvi 'tīcā ndíí taachi Ndyuūs dín'dái yā í'yeēndī. 'Āā ntée ndúú cuayiivi ra

chí snaaⁿ yā dendu'ū chí 'tíicā. ²⁰ Ndúúti chí Señor miiⁿ nguéé nadidúú^{vi} yā tiempo miiⁿ mar 'áámá 'iⁱn'yāⁿ nguéé nnguaⁿ ai yā. Naati ndiiⁿ nadidúú^{vi} yā cáávā 'iⁱn'yāⁿ chí yen'é yā ti 'iⁱn'yāⁿ miiⁿ Señor ndεενε yā.

²¹ Tuu'mi ní ndúútī chí 'áámá 'iⁱn'yāⁿ caaⁿ maⁿ yā cuuvi yā ndís'tiī: Cuín'díichí nī, 'íngaā Cristo miiⁿ, o cuín'díichí nī, miiⁿ canee Cristo miiⁿ ya, nguéé cu'téenu nī 'iⁱn'yāⁿ miiⁿ.

²² Ti ndaá 'iⁱn'yāⁿ chí cristos chí falsos yā ndúúcū 'iⁱn'yāⁿ chí profetas chí falsos yā. Ní diīⁿ yā señales ndúúcū vaadi n'giinu. Ní 'íicú cuuvi canche'í yā 'iⁱn'yāⁿ, ndíí 'iⁱn'yāⁿ chí Ndyuūs ndεενε yā ndúútī chí chuū cuuvi diīⁿ yā. ²³ Naati ndís'tiī ní 'cuεetinée yaaⁿ nī. Ngaⁿ á ngií ndís'tiī tanducuén'ē chuū 'nááⁿ chí 'āā cuéé ndaa.

Táácā ndáá Saⁿ'a chí Daiya Ndyuūs

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Cho'ōo chúū ní nguuvi miiⁿ chí 'cueenu nī cuuvi, 'yáⁿ āa miiⁿ ní cúúví maāiⁿ ní 'iīyū miiⁿ ní 'āā ntéé cuuvi dεενε. ²⁵ 'Iiⁿnyuⁿ miiⁿ ní cun'dáa yen'ē nanguuvi ní nducuén'ē chí véé nanguuvi ní nuⁿ u. ²⁶ Tuu'mi ní snaaⁿ yā Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs chí ndaa sa nguaaⁿ meēⁿ ndúúcū poder yen'ē sa chí ch'εεte taavi ní ndεενε n'dai ngií n'gai maāⁿ sa. ²⁷ Tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā ángeles yen'e yā chí nadidáámá 'iⁱn'yāⁿ yen'é yā chí Ndyuūs ndεενε

yā yen'ē núúⁿ máⁿ íⁿ'yeeⁿ dī, ndii na yáⁿ āa nducuén'ē n'dai yen'e yáⁿ āa ndúúcū ndii na nducuen'e nanguuvi.

²⁸ Maaⁿ ní 'cueén nī yen'e ejemplo yen'e n'guíidī yaaⁿ nguuvi: Taachí inguaaⁿ nu duūⁿ nē n'gaiyāá ní ican'daā tá'āa, 'āā déenu nī chí 'āā cuchii tiempo yaāáⁿ. ²⁹ 'Tiicá ntúūⁿ taachí snaaⁿ ndís'tiī chí cuuvi dendú'ū chí 'túúcā, 'āā deenú nī chí 'āā sneeⁿ niⁿ nuⁿ tiempo chí ndaā Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs. Ní 'āā néené niⁿ nuúⁿ cánee tiempo 'cūū. ³⁰ Cuaacu níⁿ nyúⁿ ngaⁿ á ngií ndís'tiī: 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí snée yā maaⁿ 'āā cuéé 'cuūví yā nen'e chí 'āā cuéé cuuvi tanducuén'ē chuū. ³¹ Nánguuvī ndúúcū ná yáⁿ āa 'cūū ní chó'ōo, naati nduudu yen'é nguéé cho'ōo.

³² Naati yen'ē nguuvi miiⁿ ndúúcū hora miiⁿ nguéé véé mar 'áámá 'iⁱn'yāⁿ chí deenu yen'ē. Ndíí nguéé ndúú ángeles, yen'e va'ai cheεti nguuvi ndíí nguéé ndúú Sán'ā chí Daiya Dendyuūs deenú yā yen'ē. Dámaāⁿ Chiida yú chí canee yā na va'ai cheεti nguuvi deenu yā.

³³ Chíⁿ chí ndís'tiī ní 'cuεetinée yaaⁿ nī. Dicuéeⁿ naaⁿ nī ní caaⁿ maⁿ nguaⁿ á nī, ti nguéé déenu nī tií cuan'ā ndaa hora miiⁿ. ³⁴ Ejemplo chuū tan'dúúcā 'áámá 'iⁱn'yāⁿ chí can'a yā yaⁿ ai. Taachí 'āā cuéé can'dáa yā na vaācu yā, can'a yā chí yā mozos yen'é yā chí ca'a yā ntiⁿ nyuⁿ 'áámá 'áámá mozo yen'ē sa. Ní cuuvi yā san'ā chí idiⁿ cuidado yen'e

cheendi va'āi miiⁿ chi cunée yaaⁿ sa. Ní cueⁿ'e yā. ³⁵ Maaⁿ ní ndís'tiī 'cuεtinée yaáⁿ nī, ti nguée déenu nī tiī cuaⁿ'ā ndaa dueño yeⁿ'e va'āi miiⁿ. Nguée déenu nī nduuti chi ndaá yā n'gaaⁿ, o yaaⁿ chεεte, o taachí 'cuaī tú'u, o cuaaⁿ na nguεtiyaaⁿ. ³⁶ Áa tiī dácanaaⁿ ndaá yā ní ndaāca yā ndís'tiī chí styadu nī. ³⁷ Chíⁿ chí ngaⁿ'á ngiī ndís'tiī, ní ngiī nducyaaca 'iī'yāⁿ: 'Cuεtinée yaáⁿ yā.

14

Saⁿ'ā s'eeⁿ nadacádiinūⁿ sa taacā cuta'a sa Jesús

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ná 'uūvī nguūvī ní cuuvā 'viicu yeⁿ'e pascua chi 'viicu yeⁿ'ē pan chi nguée levadura yeⁿ'ē. Chiiduú n'gεεte ndúúcū maestros yeⁿ'e ley 'nuún yā taacā chi cuuvi canche'ei yā Jesús ní cuta'á yā 'iī'yāⁿ ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā. ² Naati caⁿ'a yā: Nguée diiⁿ yú nguuvī 'viicu tí 'iī'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén miiⁿ didáⁿ'a yā ní diiⁿ yā vaadī 'caa'va ndúúcū nús'uu.

Áámá n'daataá n'giī tá aceite na cuerpo yeⁿ'e Jesús
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Jesús canee yā na yāāⁿ Betania na vaacu Simón chi canée sá ndúúcū ca'ai chi nguuvī lepra chi in'duuti cuerpo yeⁿ'ē sa. Taachí Jesús miiⁿ veé yā na mesa, ndaā 'áámá n'daataá nanáaⁿ yā. Táⁿ'ā miiⁿ ní ndεε tá 'áámá frasco yeⁿ'e alabastro ndiituú ndúúcū aceite perfume yeⁿ'e

nardo chí ndεεve ngeeⁿ ní neené ya'ai chí'vε. Ní 'cuūⁿ tá frasco miiⁿ ní ch'eendāa tá aceite miiⁿ na tiīⁿ Señor Jesús miiⁿ. ⁴ N'duuvi discípulos chí snée yā miiⁿ nduuvi táaⁿ yā ní caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿De'ε cuuví chí chingéeⁿ ta aceite 'cūū? ⁵ Ti cuuvi n'diicui yú ní ngo'o 'iīnū ciento caadi ní cuuví ca'a yú 'iī'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e yā. Ní nduuvi taáⁿ yā ndúúcu tá.

⁶ Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Āā canee ra tá. Nguée yaa'vi nī táⁿ'ā. ¿De'ε cúúví chí yaa'vi nī táⁿ'ā? Tá 'tiī ní n'daācā idiīⁿ tá nduucú. ⁷ 'Iī'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e yā ní 'aama ca cánée yā ndúúcu nī. Ní ndís'tiī ní cuuvi diīⁿdaacā nī nduucú yā taachi neⁿ'e nī; naati 'uú nguée 'aama cunee ndúúcu nī. ⁸ Tá 'cūū ní diīⁿ tá tan'dúúca chí ch'iī tá perfume cuerpo yeⁿ'ē maaⁿ chí 'āā cuée 'cuūví, 'tíicā diīⁿ tá. Ní 'āā nnee 'cuī ta chuū 'uú taachí 'āā cuée 'cuεechí. ⁹ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngiī ndís'tiī: 'Āā tiī nūⁿ chí 'iī'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā nduudu ngai yeⁿ'ē yeⁿ'ē chí nanguaⁿ'ai 'iī'yāⁿ na núúⁿmáⁿ ín'yeeⁿdi caaⁿ'maⁿ ntuúⁿ yā chí diīⁿ n'daataá 'cūū ní n'gaacú yā yeⁿ'ē tá.

Judas Iscariote nca'a sa Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Tuu'mi ní Judas Iscariote, 'áámá chée 'iī'yāⁿ naachi ndiichuuvī discípulos, cheⁿ'e sá nanáaⁿ chiiduú n'gεεte. Ní ngaⁿ'a sa táacā chí cuuvi nca'ā sa Jesús miiⁿ ná ta'a

'iin'yāⁿ s'eeⁿ. ¹¹ Taachí 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, neené yeenú yā, ní caⁿ'a yā chi ca'a yā tuumī Judas miiⁿ cáávā chuū. Judas ní in'nuuⁿ sa de'ē hora chi nca'a sa 'iin'yāⁿ s'eeⁿ Jesús miiⁿ.

*Naachí che'e nguīnū yeⁿ'e
Señor Jesús miiⁿ*

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23;
Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

¹² Ndaā nguuvī vmnāāⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e 'viicu chi che'é yā pan chi nguéé levadura yeⁿ'ē, 'viicu taachi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti cuūchī yeⁿ'e pascua miiⁿ. Ní discípulos yeⁿ'e Jesús miiⁿ ntiinguuneéⁿ yā Jesús: ¿Tii neⁿ'e di chi caⁿ'á 'nū in'nuúⁿ 'nū chi che'e nguīnū yú yeⁿ'e 'viicu pascua?

¹³ Tuu'mi ní Jesús dicho'ó yā na 'uūvī discípulos yeⁿ'e yā, ní caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ: Ndís'tiī cuen'é nī yāāⁿ Jerusalén. Miiⁿ ní nndaacá nī 'áámá sáⁿ'ā chí ndéé sa 'áámá 'cuuti cuééé nuūⁿnīⁿ. Can'dáa nī saⁿ'ā. ¹⁴ Naachí ndaa sa va'ai miiⁿ, ní cuuvī nī sáⁿ'ā chi yeⁿ'ē va'ai miiⁿ: Maestro yeⁿ'e yú ngaⁿ'a yā 'tíicā: ¿Tii canéé cuarto naachi che'e nguīnuú yeⁿ'e pascua ndúúcū discípulos yeⁿ'é? ¹⁵ Tuu'mi ní ch'iⁿ'i yā 'áámá cuarto ch'ēte ná ndiichi ndii 'úúví piso miiⁿ chí 'áá véé yaāⁿ. Miiⁿ ní in'nuúⁿ nī chi che'e yú.

¹⁶ Discípulos cuen'e yā ní ndaa yā ná yāāⁿ Jerusalén miiⁿ ní ndaāca yā tanducuéⁿ'ē tan'duucā chí Jesús ngaⁿ'a yā. Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ in'nuúⁿ yā chí

che'e nguīnū yā yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua miiⁿ.

¹⁷ Taachí 'āā chiī chiīnū miiⁿ ndaā Jesús ndúúcū ndiichuuvī discípulos yeⁿ'e yā. ¹⁸ Taachí vεεté yā na mesa miiⁿ chí che'e yā Jesús caⁿ'a yā chiī yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī, chí 'áámá chéé ndís'tiī chí nge'é nī nduucú diīⁿ nī entregar 'úú.

¹⁹ Tuu'mi ní discípulos ní s'nee ndaachi núúⁿ yā ní tuca'a yā tiinguunéⁿ yā Jesús ca'áámá ca'áámá yā: ¿'Áá 'úú? Ní táámá yā ngaⁿ'a ntúuⁿ yā: ¿'Áá 'úú rá?

²⁰ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: 'Áámá cheε naachi ndiichúúví chí di'caāndá yā pan yeⁿ'é yā na cú'ú 'cūū nduucú caⁿ'á yā diīⁿ yā 'tíicā. ²¹ Cuaacu, chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs caⁿ'a sa 'cuenú sa cuuvi tan'dúúcā chí ngaⁿ'a yeⁿ'é yā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. De'e chúúcā ya'ai yeⁿ'e saⁿ'ā chí nca'a sa 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs. N'dáácā ca yeⁿ'ē sa ndúúti chí nguεε ch'iindiyaāⁿ sa.

²² Taachí vεεté yā nge'e yā, tuu'mi ní Jesús sta'á yā pan, ní nca'a yā gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ. Ní n'déé yā pan ní ca'a yā discípulos. Ní caⁿ'a yā: Che'é nī pan caati tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'é 'tíicā.

²³ Ní Jesús sta'á yā taza ndúúcū nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e uvas. Ní taachi nca'a yā gracias Ndyuūs, ca'a yā discípulos yeⁿ'é yā. Ní caⁿ'a yā. Nducyaaaca ndís'tiī cu'ú nī

nuūⁿnīⁿ uvas yeⁿ'e taza 'cūū.
 24 Ní caⁿ'a yā chii yā 'iīⁿ'yāⁿ
 s'eeⁿ: Nuūⁿnīⁿ uvas miiⁿ
 tan'dúú^{cā} yuū^u yeⁿ'é, ní
 yeⁿ'e 'áámá compromiso chí
 ngai yeⁿ'é. Yuū^u yeⁿ'é chí
 cungeeⁿ ní cáá^{vā} 'yaaⁿ n'dái
 'iīⁿ'yāⁿ. 25 Cuaacu níⁿ'nyúⁿ
 ngaⁿ'á ngii ndís'tiī, chí 'āā ntéé
 cu'ú nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e uvas na
 iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndí nguuví chí
 cu'ú naachí Ndyuūs ngaⁿ'a
 ntiiⁿ'nyúⁿ yā.

*Jesús ngaⁿ'a yā chí Pedro ní
 caaⁿ'maⁿ sa chí nguée in'diichi
 sa Jesús*

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-
 34; Jn. 13.36-38)

26 Taachí ch'iīnu chiita
 yā himno, chí canción yeⁿ'e
 Ndyuūs nan'dáa yā va'āī
 ní cueⁿ'é yā na yiīcū chí
 nguuví Olivos. 27 Tuu'mi
 ní Jesús caⁿ'a yā chii yā
 discípulos: Nducyaaca ndís'tiī
 cuuví 'cuinaáⁿ nī yeⁿ'é 'úú
 maaⁿnguīnū caati ngaⁿ'a
 naachi canéé nguūⁿ na libro
 yeⁿ'é Ndyuūs 'túú^{cā}: 'Nuūcá'ai
 yā 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā chí idiīⁿ
 sa cuidado 'iiti cuūchī ní 'iiti
 cuūchī s'eeⁿ ní caⁿ'á 'muuⁿ
 caⁿ'á miiⁿ tī. 28 Taachi 'úú
 nduuchí yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā,
 caⁿ'á vmnaaⁿ yeⁿ'é ndís'tiī na
 yáⁿ'āa Galilea.

29 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ
 ní caⁿ'a sa chii sa 'iīⁿ'yāⁿ:
 'Áará chí nducyaaca yā cuuví
 'cuinaáⁿ yā, 'úú ní nguée
 cuuví 'cuinaáⁿ.

30 Tuu'mi ní Jesús ní caⁿ'a
 yā chiīya Pedro: Cuaacu
 níⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngii dii chí
 maaⁿnguīnu taachi 'āā cuée
 'cuaī tusáⁿ'ā 'uū^{vī} cuuví, 'iīnū

cuuvi cueeⁿdíitu di ngaⁿ'a di
 yeⁿ'é 'úú chí nguée in'diichi di
 'úú.

31 Naati Pedro miiⁿ ní
 cheeⁿdíitū caⁿ'a sa: 'Áará
 chí 'cuū^{vī} ndúúcu nī, Mae-
 stro, nguée ngaⁿ'á chí nguée
 in'diichí N'diī. Ní nducyaaca
 discípulos ní 'tiicá ntúūⁿ caⁿ'a
 yā.

*Jesús ngaⁿ'angua'á yā na
 jardín chí nguuví Getsemaní*

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-
 46)

32 Tuu'mi ní ndaá yā na
 'áámá jardín chí nguuví Get-
 semaní, ní Jesús caⁿ'a yā chii
 yā discípulos yeⁿ'e yā: 'Cuēⁿé
 nī 'muuⁿ, neⁿ'e chí 'úú caⁿ'á
 caaⁿ'māⁿgua'á.

33 Ní Jesús candéⁿ yā Pe-
 dro, ndúú^{cū} Jacobo, ndúú^{cū}
 Juan. Ní neené nadicádiinuⁿ
 Jesús ní neéné s'neeⁿ ndaachí
 yiinú yā. 34 Ní caⁿ'a yā chii
 yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Alma yeⁿ'é
 neené ndaachi yiinú chí ya'āī
 chí 'cuū^{vī}. 'Āā snéé núúⁿ nī
 'muuⁿ, ní nguée 'cuēⁿti yaadú
 nī.

35 Tuu'mi ní Jesús cueⁿ'e
 yā ta 'línⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ, ní
 candiitín'diī yā na yáⁿ'āa ní
 caⁿ'angua'á yā ní caⁿ'a yā:
 N'diī Chiidá, ndúú^{ti} chí cuuví
 ní nguée diīⁿ nī yeⁿ'e chí
 'cueenú cuuvi yeⁿ'e prueba
 'cūū chí canéé chí cuuví
 hora chí cuchī. 36 Tuu'mi
 ní naachí caⁿ'angua'á yā ní
 caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, n'diī
 cuuvi diīⁿ nī tanducuéⁿ'ē.
 Nadinguáⁿ'ai nī 'úú yeⁿ'e chí
 'cueenú cuuvi prueba 'cūū.
 Naati nguée cuuví tan'dúú^{cā}
 chí 'úú neⁿ'é, naati tan'dúú^{cā}
 chí n'diī neⁿ'e nī.

37 Tuu'mi ní ndaa ntúuⁿ yā naachi snee discípulos ye'n'é yā, ní ndaāca yā discípulos chí stiyaadú yā. Ní Jesús ca'n'a yā chiī yā Pedro miīⁿ: Díí Simón, ¿Áá cyaadu di? ¿'Áá nguée ichē di cánduuchi di mar 'áamá hora? 38 Ndís'tiī 'cuēti nduuchí nī ní caaⁿ ma'ngua'á nī ní nguée diīⁿ nī nuuⁿndi. Cuaacu níiⁿnyúⁿ espíritu ye'n'e nī ne'n'e diīⁿ nī ndaacaā, naati cuerpo ye'n'é nī ní 'āā duūvā.

39 Tuu'mi ní Jesús cuen'e ntúuⁿ yā ní ngaⁿangua'a yā, ní ca'n'a ntúuⁿ yā tan'dúúca chí ca'n'a yā vmaāⁿ. 40 Ní nguēcunée yā ndaa ntúuⁿ yā naachi snée discípulos, ní ndaaca ntúuⁿ yā 'iī'yāⁿ s'eeⁿ stiyaadú yā. Ní 'āā ntée ngii ichē yā ndúúcu yaaⁿ ti nduutināaⁿ yā chí yaaⁿ náaⁿ yā. Ní 'iī'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée déenu yā chí n'guēcútaⁿ a yā. 41 Cuen'é yā ndii chiīⁿ ndii 'iīnú cuuvi, ní ngaⁿangua'á yā. Ní taachi ndaa yā naachi snee discípulos, ca'n'a yā: Ndís'tiī 'cuētiyaadú nī ní ntaavi'tuunúⁿ nī. 'Āā tiiní cā. 'Āā ndaā hora chí 'iī'yāⁿ nca'a yā 'úú Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs na tá'a saⁿ'ā s'eeⁿ chí dinuuⁿndi. 42 Nducueeⁿ ndís'tiī ní cuⁿ'ū yú. 'Āā cuchii nīiⁿnuúⁿ saⁿ'ā chí nca'a 'úú.

Chiichí yā Jesús ní candēē yā 'iī'yāⁿ preso

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

43 Naaⁿ chí Jesús indée yā ndaa Judas chí saⁿ'ā 'áamá ye'n'e ndiichuui discípulos. Ní ndaa sa ndúúcu n'dee n'dái 'iī'yāⁿ ndúúcu machete

'uūvī lados 'caāiⁿ ndúúcu yáⁿ'á. Chiiduú n'gēēte ndúúcu maestros ye'n'e ley, ndúúcu 'iī'yāⁿ ndiicúu chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e yaācū dichó'o yā 'iī'yāⁿ s'eeⁿ. 44 Judas miīⁿ chí nca'a sa Jesús 'iī'yāⁿ s'eeⁿ, ní ca'a sa 'aama seña. Ní ca'n'a sa 'túúca: 'iī'yāⁿ chí 'úú chí'neen cheendí, 'iī'yāⁿ miīⁿ chí. Cuta'á nī 'iī'yāⁿ ní candēē nī 'iī'yāⁿ ní din'daacá nī seguro 'iī'yāⁿ.

45 Taachí ndaā Judas nanáaⁿ Jesús ní ca'n'a sa: N'diī Maestro, Maestro. Ní 'neen cheendi sa 'iī'yāⁿ. 46 Tuu'mi ní sta'á yā Jesús ní candēē yā preso 'iī'yāⁿ. 47 Naati 'áamá chēē 'iī'yāⁿ chí snée miīⁿ itun'dāa yā machete chí 'uuvi lados 'caāiⁿ ye'n'e yā ní 'nuucá'ai yā mozo ye'n'e chiiduú ch'ēēte ca ní ch'iica sa veēⁿ mozo miīⁿ. 48 Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chiī yā nducyaaca 'iī'yāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá can'daā ndís'tiī ndúúcu machete chí 'uūvī lados 'caāiⁿ ndúúcu yáⁿ'á chí cuta'á nī 'úú tan'dúúca chí 'úú 'áamá duucu 'úú? 49 Nguuvi nguui caneé na yāacū templo miīⁿ nguaaⁿ ndís'tiī chí ngi'cueéⁿ ní ndís'tiī ní nguē sta'á nī 'úú. Chúu caneé chí cuuvi ní cuuvi cunnuū ca'ā naachi caneé nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs.

50 Tuu'mi ní nducyaaca discípulos s'neeⁿ yā Jesús miīⁿ dámaāⁿ yā ní cheenu yā.

Saⁿ'ā 'dii chí cuen'e ngéenū

51 Naati 'áamá saⁿ'ā 'diiⁿ ndaā sa ní cuen'e sa ndúúcu 'iī'yāⁿ s'eeⁿ. Ndēecu sa 'áamá n'dyáⁿ'ā sámana. 'Áamá yā

sta'á yā sa'n'a 'díi miiⁿ. ⁵² Naati sa'n'ā 'díiⁿ miiⁿ ní s'neen sa sábaⁿa ní cueⁿ'ē sa dáca^a yuú^cú sa.

Jesús nanááⁿ 'iiⁿntyén'ē chí n'gεεte ca yeⁿ'e yaácū

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Tuu'mi ní candée yā Jesús miiⁿ nanááⁿ chiiduú ch'εεte ca. Ní miiⁿ nduuvidaamá yā nducyaaca chiiduú n'gεεte ndúú^cū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicú^u chí ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaácū ndúú^cū maestros yeⁿ'e ley.

⁵⁴ Pedro miiⁿ ní cueⁿ'ē yaⁿ'ái sa n'dáa sa Jesús miiⁿ. Ní ndaa sa ndii chuva'āi yeⁿ'e va'ái chiiduú ch'εεte ca ní ch'iindí sa ndúú^cū policí^as ní in'taavi cuutú sa dáámá ndúú^cū yā ti miiⁿ ní ngiichi yaⁿ'ā yeⁿ'é yā.

⁵⁵ Chiiduú n'gεεte ndúú^cū nducyaaca yā chí nduuvidaama in'nuúⁿ yā 'áámá prueba contra yeⁿ'e Jesús miiⁿ chí díiⁿ yā condenar Jesús chí 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús; naati nguée ndaaca yā. ⁵⁶ Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā nduudu yaadi yeⁿ'e Jesús miiⁿ naati mar 'áámá yā nguée dáámá ngaⁿ'a yā. ⁵⁷ N'duuví yā ní ncueeⁿ yā ní caⁿ'a yā nduudu yaadi, ní caⁿ'a yā:

⁵⁸ Nús'uuⁿ ní ch'iindiveéⁿ 'nū chí Jesús caⁿ'a yā 'túú^cā: 'Úú ní nadituūví yáacu 'cūú chí saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūú din'dái sa. Ní cheeti 'iinū nguuví nadin'dái taama chí nguée saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūú din'dái sa.

⁵⁹ Naati nguée nduuvidaámá nduudu yā yeⁿ'e chí ngaⁿ'a yā.

⁶⁰ Tuu'mi ní chiiduú ch'εεte ca chí ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'e tanáⁿ'ā chiidū, ndú^cueeⁿ yā nguaaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ntiinguuneen yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá nguée de'ē vεε nan'guεεcútaⁿ'a ní? ¿De'ē chí ngaⁿ'ā yā yeⁿ'e ní? ¿De'ē ngaⁿ'a ní maáⁿ ní yeⁿ'e ní?

⁶¹ Jesús míiⁿ 'āā ntéeⁿ caⁿ'a yā. Ní nguée n'guéeⁿcútaⁿ'a yā yeⁿ'ē mar 'áámá. Chiiduú ch'εεte ca miiⁿ ntiinguunéⁿ ntú^u yā Jesús, ní caⁿ'a yā: ¿'Áá díi Cristo, Daiya Dendyuūs chí n'dai taavi?

⁶² Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Tíicā 'úú. Ndís'tíi ní caⁿ'a ní snaaⁿ ní Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs chí 'cuūndí sa lado yeⁿ'e honor yeⁿ'é Ndyuūs chí véé tanducuén'ē poder yeⁿ'e yā. Ní ndaa sa nguaaⁿ meéⁿ yeⁿ'ē nanguuvi.

⁶³ Tuu'mi ní chiiduú ch'εεte ca chíiⁿ'cuūⁿ sa catecai sa, ní caⁿ'ā sa: ¿De'ē ca díiⁿ yú testigos chí n'nuuⁿ yú? ⁶⁴ 'Āā ch'iindiveéⁿ ní dendu'ū chí ngaⁿ'ā sa contra Ndyuūs. ¿Táácā tuumicadínuuⁿ ní? Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chí condenado Jesús chí 'cuuví yā.

⁶⁵ Tuu'mi ní n'duuví yā ní caⁿ'a nee daíⁿ yā Jesús ní n'gaadí yā nduutináaⁿ yā ndúú^cū tíiⁿūⁿ. Ní policí^as ndúú^cū ta'á yā ch'eⁿ'e yā naaⁿ Jesús. Ní caⁿ'a yā: Caaⁿ'maⁿ dí ¿du'ū ch'eⁿ'e díi?

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'ā sa chí nguée n'diichi sá Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

66 Pedro miiⁿ ní canee sa chuva'ai cuaaⁿ ndiiyā. Ní ndaā 'áamá n'daataá chí diiⁿ mandado ye^{n'e} chiiduú ch'εετε ca nanááⁿ Pedro miiⁿ. 67 Ní n'diichi tá chí in'taavi cúutū sa na ya^{n'}ā. Ní cānee tá^{n'}ā miiⁿ ní ch'iinu tá Pedro. Tuu'mi ní ca^{n'a} tá: Dií ntúūⁿ di canee dí ndúú^{cū} Jesús ye^{n'e} yāāⁿ Nazaret.

68 Naati Pedro miiⁿ cheeⁿdiitū sa, ní ca^{n'a} sa: 'Úú ní nguée in'diichi 'ii^{n'}yāⁿ, ndii nguée deenú chí nga^{n'}ā di. Ní can'dáa sa cuaaⁿ chuva'āi naachi indaa yā. Tuu'mi ní 'caī tusā^{n'}ā. 69 Tá^{n'}ā chí idiⁿ mandado miiⁿ ch'íinú ntúūⁿ ta sán'ā, ní ca^{n'a} tá chí tá 'ii^{n'}yāⁿ chí snée yā miiⁿ: Sán'a 'cūū 'áamá chée sa^{n'}ā chí cachiica ndúú^{cū} Jesús.

70 Naati Pedro miiⁿ ní nguεεcunée sa cheeⁿdiitū sa. Cuayiivi miiⁿ ní 'ii^{n'}yāⁿ chí snée yā miiⁿ ní ca^{n'a} ntúūⁿ yā Pedro: Cuaacu chí dii ní dáámá chí cachiica di ndúú^{cū} Jesús ti dii ní ye^{n'e} yán'āa Galilea, ní nduudu ye^{n'e} di tan'dúú^{cā} 'ii^{n'}yāⁿ s'eeⁿ.

71 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní 'caa'va sa, ní cunncaā ca^{n'a} sa. Ní 'cái sa “por Ndyuūs”: Nguée n'diichi 'íi^{n'}ya^{n'} 'cúū.

72 Tuu'mi ní túsā^{n'}ā miiⁿ 'caī ntúūⁿ ti ndii 'úúví cuuvi. Ní Pedro miiⁿ ní n'gaācu sa chí Jesús ca^{n'a} yā chí yā sa^{n'}ā: 'Naaⁿ chí 'āa cuée 'cuai túsā^{n'}ā 'uūví cuuvi, 'āa 'íinú cuuvi cheeⁿdiitū di chí nga^{n'}a di chí nguée n'diichi di 'úú. Taachi nádicádíinuⁿ sa chuū, ní cheēcū sa.

Jesús nanááⁿ Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Taachí chidεεve, chiiduú n'geeté ní nduuvi daamá yā ndúú^{cū} 'ii^{n'}yāⁿ ndiicúū chí nga^{n'a} nti^{n'}nyuⁿ ye^{n'e} yaācū, ndúú^{cū} maestros ye^{n'e} ley, ndúú^{cū} nducyaaca 'ii^{n'}yāⁿ n'geete. Ní ndεē chiichí yā Jesús ní candée yā 'ii^{n'}yāⁿ nanááⁿ gobernador Pilato. 2 Tuu'mi ní Pilato miiⁿ intiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿'Áá díí Rey ye^{n'e} 'ii^{n'}yāⁿ Israel s'eeⁿ chí judíos? Ní Jesús nan'guεεcúta^{n'a} yā: N'dii nga^{n'a} cuaacú nī ti 'tíicā. 3 Chiiduú n'geete ní neené n'dee nááⁿ chí nga^{n'}ā yā contra ye^{n'e} Jesús naati Jesús nguée nan'guεεcúta^{n'a} yā ye^{n'e} mar 'áamá. 4 Tuu'mi ní Pilato miiⁿ ní nan'guεεcunée yā ntinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá nguée de'ē veε nán'guεεcúta^{n'}ā nī? 'Cui^{n'}ndíichí nī ye^{n'e} tan-ducué^{n'} chí nguée n'daacā nga^{n'}ā yā ye^{n'e} nī.

5 Naati Jesús miiⁿ ní nguée de'ē veε nan'guεεcúta^{n'}ā yā. Chíⁿ chí Pilato miiⁿ che^{n'}e yíinú yā ní nguée déenu yā de'ē nadicádíinuⁿ yā.

Pilato ca^{n'a} yā chí 'íi^{n'}yāⁿ s'eeⁿ candée yā Jesús chí 'caa^{n'}núⁿ yā 'ii^{n'}yāⁿ

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

6 Canée 'áamá costumbre ye^{n'e} 'ii^{n'}yāⁿ Israel s'eeⁿ chí n'dεechi yā 'áamá sa^{n'}ā chí canuuⁿ vácūū nguuvi 'viicú ye^{n'e} pascua. 'Áamá sa^{n'}ā

chi preso sa chi 'ii'n'yān Israel ne'n'e yā, 'tíicā canee chí diiⁿ Pilato miiⁿ. ⁷ Ní canuuⁿ 'áámá saⁿā vácūū chí nguuvi Barrabás ndúúcū ta n'duuví saⁿā chí 'ii'n'nuⁿ sa 'ii'n'yān taachi 'āā diiⁿ caandá yā contra gobierno miiⁿ. ⁸ Ní 'ii'n'yān Israel s'een ní ndaa yā nanááⁿ Pilato miiⁿ, ní chiica yā chí Pilato ní diiⁿ yā tan'dúúccā costumbre ye'n'e yā. ⁹ Ní Pilato miiⁿ nan'guεεcútaⁿa yā: ¿'Áá ne'n'e ní chí n'dεεchí Rey ye'n'e 'ii'n'yān Israel?

¹⁰ Tí Pilato miiⁿ deenu yā chí chiiduú n'gεεte nca'á yā Jesús miiⁿ cáávā vaadī ngueēé. ¹¹ Naati chiiduú n'gεεte chinuú yā 'ii'n'yān ye'n'e yāāⁿ Jerusalén chí caaca yā Barrabás ti n'dáacā chí n'dεεchii yā saⁿā chí nguuvi Barrabás. ¹² Tuu'mi ní Pilato miiⁿ intiinguunéⁿ yā: ¿Dε'ε ne'n'e ní chí diiⁿ ndúúcū 'ii'n'yān chí ndís'tií ngan'a ní Rey ye'n'e 'ii'n'yān Israel?

¹³ 'Ii'n'yān s'een nan'guεεcútaⁿa yā ní 'cai yiicú yā: Cu'neeⁿnga'á ní 'ii'n'yān.

¹⁴ Pilato miiⁿ ní can'a yā chii yā 'ii'n'yān s'een: ¿Dε'ε chí nguéé n'daacā ndíin sán'a 'cūū? Naati 'ii'n'yān s'een ní nan'guεεcúnée yā 'cai yā: Cu'neeⁿnga'á ní 'ii'n'yān.

¹⁵ Tuu'mi ní Pilato miiⁿ chí nguéé ne'n'e yā chí nduuví táāⁿ 'ii'n'yān s'een ye'n'é yā, n'dεεchii sá Barrabás miiⁿ. Cuayiivi ní can'a ntiinyuⁿ sa chí 'cuen'é yā Jesús miiⁿ. Ch'iinu ch'en'é yā Jesús miiⁿ ní nca'a sa Jesús miiⁿ 'ii'n'yān chí cu'néⁿnga'á yā.

¹⁶ Tuu'mi ní soldados romanos candée sa Jesús vaacuyāⁿ na cuarto ye'n'e palacio miiⁿ chí nguuvi Pretorio, ní yaa'ví yā tanán'ā soldados ní nduuvidaamá yā miiⁿ. ¹⁷ Ní s'nuúⁿ yā catecai morado cuá'āa Jesús miiⁿ. Ní s'nuúⁿ yā tiiⁿ Jesús miiⁿ 'áámá corona chí ndeenyú ndúúccū yaaⁿ. ¹⁸ Tuu'mi ní tucá'a yā 'cai yā: Cunduuchi ní n'dií, Rey ye'n'e 'ii'n'yān Israel.

¹⁹ Ní ch'en'é yā tiín yā ndúúccū 'áámá taaⁿ nduu. Ní ca'a nee dáin yā Jesús ní nchiintii'yá yā nanáaⁿ yā, ní diiⁿ yā honrar 'ii'n'yān. ²⁰ Ch'iinu ch'iinyuⁿnéⁿ yā ye'n'e Jesús 'tíica, ndivíi yā catecai chí morada ní 'nuuⁿ 'nuūⁿ ntúuⁿ yā catecai maán yā. Cuayiivi tun'dáa yā Jesús ní s'neeⁿnga'á yā 'ii'n'yān.

S'néⁿnga'á yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ 'Áámá saⁿā ye'n'e yán'āa Cirene chí nguuvi sa Simón, chí chiidá Alejandro ndúúccū Rufo, ndáa sa che'n'e sa cuεeti. Taachí cho'o sa cyúúni miiⁿ, soldados a fuerza di'cuítu yā saⁿā chí candée sa cruz ye'n'e Jesús miiⁿ.

²² Ní candée yā Jesús 'áámá lado ye'n'e yāāⁿ Jerusalén na lugar chí nguuvi Gólgota chí ne'n'e caan'maⁿ nduudu ye'n'e yú, Lugar ní 'Iini Nga'ai Tiiíⁿ. ²³ Ní ca'á yā chí chí'i Jesús vino chí stan'a yā ndúúccū yaātā yaāa chí nguuvi mirra, naati Jesús nguéé chí'i yā. ²⁴ Tuu'mi ní chí'neeⁿnga'á yā

Jesús. Ní soldados ní tun'dáa yā suertes ye^{n'}é yā ndúú^{cū} na catecai Jesús miiⁿ, ní n'diichi yā cheē chí candēē 'aama 'aama yā.

25 N'gεε^{cū} nuuⁿ ye^{n'}é ngeεtiyaaⁿ miiⁿ taachi s'neeⁿnga'á yā 'ii^{n'}yāⁿ. 26 Ní s'néⁿ yā 'áámá letrero na tiíⁿ cruz ye^{n'}e Jesús miiⁿ. Ní letra chí cánéé nguūⁿ na tabla miiⁿ ní nga^{n'}ā ye^{n'}e nuūⁿndi ye^{n'}e yā. Ní cánéé nguūⁿ chuū: Rey ye^{n'}e 'ii^{n'}yāⁿ ye^{n'}e ndaata Israel. 27 Dáámá ndúú^{cū} Jesús s'neeⁿnga'á yā 'uū^{vī} sán'ā chí duucu. 'Áámá ní lado tá cuaacú yā táámá ní lado ta 'cueé yā. 28 'Tíicā ní chí cuaacu naachi canéé nguūⁿ na libro ye^{n'}é Ndyuūs 'tíicā: Chídídúúché yā ndúú^{cū} 'ii^{n'}yāⁿ chí véé nuuⁿndi ye^{n'}e yā.

29 'Ii^{n'}yāⁿ chí ngo'ó yā nanááⁿ cruz miiⁿ cunncáā nga^{n'}a yā ye^{n'}é Jesús. Idi^{n'}nú^{n'}u yā tiíⁿ yā ní cunncáā n'dai cheendi yā ní nga^{n'}a yā: Díí chí ndiituū^{ví} di yaācū ní nadacueéⁿ di cheεti 'iínū nguuví, 30 nadanguá^{n'}āi maāⁿ di. Dii ní nch'eeⁿ di na cruz.

31 'Tiicā ntúūⁿ chiiduú n'geεte ndúú^{cū} maestros ye^{n'}e ley duuchinéⁿ yā Jesús. Ní nga^{n'}a yā nguaaⁿ maāⁿ yā: 'Ii^{n'}yāⁿ miiⁿ nadinguá^{n'}ai yā táámá 'ii^{n'}yāⁿ naati maaⁿ ní nguéé ngíí nadinguá^{n'}ai yā maāⁿ yā 'ii^{n'}yāⁿ. 32 Ndúú^{ti} chí 'ii^{n'}yāⁿ miiⁿ chí Cristo miiⁿ snaaⁿ yú 'ii^{n'}yāⁿ nch'éeⁿ yā na cruz maaⁿ. Tuuⁿmi ní cu'téenu yú. Ní ndií 'ii^{n'}yāⁿ chí ca'neeⁿnga'á yā daama

ndúú^{cū} Jesús miiⁿ ní cunncáā nga^{n'}a yā ye^{n'}e yā.

Jesús ch'ii yā

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

33 Taachí chií ma^{n'}a nguuví miiⁿ chí maāíⁿ núúⁿma^{n'} í^{n'}yeeⁿndi ndií ná n'geεcu 'iínú chiínū. 34 'Āā táanduū n'geεcu 'iinu Jesús miiⁿ ní 'cai yiicú yā: Eloi, Eloi, ¿lama sabac-tani? (chí ne^{n'}e caa^{n'}ma^{n'} nduudu ye^{n'}é yú: N'dií Ndyuūs ye^{n'}é, n'dií Ndyuūs ye^{n'}é, ¿de'ē cuuvi chí s'neé nī maaⁿ 'úú dámaā^{n'}?)

35 N'dúú^{ví} 'ii^{n'}yāⁿ chí snee yā miiⁿ ní ch'iindiveéⁿ yā ní ca^{n'}a yā: 'Caandiveéⁿ nī, n'gai yā ye^{n'}e profeta Elías miiⁿ.

36 Ní ndaā 'áámá soldado ngeenu yā ní taachi chiitu 'áámá esponja ye^{n'}e vinagre s'néⁿ yā esponja miiⁿ na 'áámá ndúú ní ca^{n'}a yā chí chíⁱ Jesús. Ní ca^{n'}a yā: 'Āā canee rá yā. N'diichi yú nduuti chí 'áá chií profeta Elías miiⁿ ní nádich'eēⁿ sa 'ii^{n'}yāⁿ.

37 Tuuⁿmi ní Jesús 'cai yiicú yā ní chíⁱ. 38 Ní cortinas ye^{n'}e yaācū templo chií 'uuví taāⁿ, steēⁿ naavtá^{n'}ā ndií cuááⁿ 'niíⁿnúⁿ ndií cuááⁿ ndiíyā.

39 Ní 'áámá sa^{n'}ā romano chí nga^{n'}a ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'}é cien soldados chééndi sa nanááⁿ Jesús miiⁿ. Taachí n'diichi sa ní ch'iindiveēⁿ sa taacá 'cai Jesús ní taacá chíⁱ yā, soldado miiⁿ ní ca^{n'}a sa: Cuaacu níⁿnyúⁿ chí sán'a 'cūú ní Dáiyá Dendyuūs sa^{n'}ā.

40 Snée ntúūⁿ n'duuví n'daataá n'giinu ya^{n'}ai tá. Ní ndúú^{cū} n'daata s'éeⁿ miiⁿ canee ta María ye^{n'}e yāāⁿ

Magdala, ndúúcū tá María chi chεεcuú José ndúúcū Jacobo chí nguuví Menor, ndúúcū n'daataá chi nguuví Salomé.
⁴¹ N'daata s'één ní can'dáa yā Jesús miiⁿ ní dichí'vε yā Jesús taachi cachiicá yā yáⁿáa Galilea. Ní neené 'yaaⁿ ca n'daataá snée yā miiⁿ, n'daataá chí ngaⁿ'a yā daama ndúúcū Jesús miiⁿ na yāāⁿ Jerusalén.

Ch'iichí yā cuerpo yen'e Jesús miiⁿ

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Taachí chiinū nguuví miiⁿ chí viernes chí ch'iindiyaáⁿ yā cáávā 'viicu pascua miiⁿ nguuví chí cuuvi dεεvε nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ yā 'iin'yāⁿ,
⁴³ ndaā José yen'e yāāⁿ Arimatea. Saⁿ'ā miiⁿ ní saⁿ'a ch'εεte yen'e Junta Ch'εεte yen'e 'iin'yāⁿ Israel. Ní cunee ngiinu sa nguuví chí Ndyuūs ndaa yā ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Ní ndúúcū valor ndaā sa nanááⁿ gobernador Pilato miiⁿ. Ní caⁿ'a sa Pilato miiⁿ chí nca'a yā cuerpo yen'e Jesús. ⁴⁴ Pilato miiⁿ ní cuen'e yiinú yā chí 'āā ch'ií Jesús miiⁿ ní yaa'vi yā saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yen'e soldados chí cuchii sa nanááⁿ yā. Taachí ndaa sa ní 'iicu tiinguuneeⁿ yā saⁿ'ā: ¿'Áá cuaacu chí ch'ií Jesús?
⁴⁵ Taachí soldado centurión miiⁿ ngaⁿ'a sa chí cuaacu, tuu'mi ní Pilato miiⁿ ca'a yā orden chí ca'a sa cuerpo yen'e Jesús miiⁿ José miiⁿ.
⁴⁶ Cuayiivi ní José cái sa 'áámá sávana chí fina ní nadicheeⁿ

sa cuerpo miiⁿ ní sta'a sa ní ch'εēcū sa cuerpo miiⁿ ná sávana miiⁿ. Ch'iinu maaⁿ ní s'nuūⁿ sa chεeti 'áámá yáinyāⁿ ní níiⁿnuúⁿ canee 'áámá tuūu ch'εεté. Ní s'nuúⁿ yā tuūu ch'εεte cheendi yáinyāⁿ miiⁿ. ⁴⁷ Tá María Magdalena ndúúcū María chí chεεcuú José cuen'e yā ní n'diichi yā naachí ch'εēchi Jesús miiⁿ.

16

Jesús nduuchi yā yen'e nguaaⁿ tináⁿ'ā

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Taachí chó'ōo sábadó, nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ yā, María yen'e yāāⁿ Magdala, ndúúcū María chí chεεcuú Jacobo, ndúúcū n'daata chí Salomé cai yā perfumes chí cueendái yā vmnááⁿ yen'e cuerpo yen'e Jesús miiⁿ ní cuen'e yā. ² Neené tyaaⁿ yen'e nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ yen'é ndεēte chí domingo taachí can'dáá 'yáⁿ'ā n'daatā s'eeⁿ ndaá yā na yáinyāⁿ miiⁿ.
³ Ní ngāⁿ'a yā nguááⁿ maáⁿ yā: ¿Du'ū ndivíi tuūu yen'e yú taachí ndaā yú cheendi yáinyāⁿ?

⁴ Taachí ndaa yā, tuu'mi ní n'diichi yā chí tuūu ch'εεté n'dai miiⁿ 'āā ntée canée na lugar yen'e. ⁵ Ní taachí ndaa yā chεeti yáinyāⁿ, miiⁿ n'diichi yā 'áámá saⁿ'ā 'diiⁿ vεε sa lado tá cuaacú ní canúúⁿ sá catecai ch'éenūu sa ní cuéē. Ní n'daata s'eeⁿ dii'yá yā chí.
⁶ Sáⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Nguéé dii'yá ní cuuvi. Ndís'tií ní in'nuúⁿ ní cuerpo yen'e Jesús yen'e yāāⁿ Nazaret, 'iin'yāⁿ

chí iin'yān s'een ca'néénga'a yā. Náati iin'yān miiⁿ ní 'āā ndúúchí yā yen'e nguaaⁿ tináⁿā ní nguée yā 'muuⁿ. Cuin'diichí nī naachí canuúⁿ yā. ⁷ Ndís'tīi cuinaⁿá nī ní cuuvi nī discipulos yen'e yā, ndúúcu Pedro, chí Jesús miiⁿ ní caⁿá yā vmnááⁿ ndís'tīi na yáⁿāa Galilea. Míiⁿ snaáⁿ nī iin'yān tan'dúúca chí Jesús caⁿa yā chíi yā ndís'tīi ndúúcu tanáⁿā iin'yān.

⁸ N'daata s'een ní cunaⁿá yā ngeenu yā yen'e na yáinyāⁿ, ti neené cuen'e yiinú yā ní yiinduuví yā. Nguée de'ē vεε caⁿá yā chíi yā mar 'áámá iin'yāⁿ, ti 'va'á yā.

Jesús che'enaáⁿ yā yen'e ta María Magdalena
(Jn. 20.11-18)

⁹ Taachí Jesús nduuchi yā chidεεvε nguuví domingo chí nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ yen'e ndεētē miiⁿ, vmnááⁿ vmnaaⁿ che'enaáⁿ yā nanááⁿ María Magdalena, n'daataá chí nn'divií yā ndεēchē espíritus yen'e yááⁿnguiniūⁿ yen'e ta. ¹⁰ Táⁿā miiⁿ ní caⁿa tá ní chíi tá iin'yāⁿ chí chíicá yā ndúúcu Jesús miiⁿ. Ní ngεεcú iin'yāⁿ s'een chí neené ndaachí yiinu yā. ¹¹ Ní taachí iin'yāⁿ s'een ch'iindiveén yā chí Jesús miiⁿ nduuchi yā yen'e nguaaⁿ tináⁿā ní chí táⁿā miiⁿ n'diichi tá Jesús, nguée s'teenú yā.

Jesús che'enaáⁿ yā yen'e 'uuví discipulos yēⁿe yā
(Lc. 24.13-35)

¹² Cho'ōo chúū, ní Jesús che'enaáⁿ yā yen'e 'uuví

iin'yāⁿ chí cuen'é yā na yúúni. Ní Jesús diiⁿ yā tan'dúúca chí nguεε déenu yā yen'e chí chó'ōo. ¹³ Ní cuayiivi iin'yāⁿ s'een ní cunaⁿá yā ní caⁿa yā chíi yā tanáⁿā discipulos. 'Tiicá ntúūⁿ discipulos ní nguée s'teenú yā.

Jesús idichó'o yā iin'yāⁿ apóstoles yen'e yā

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Chíi chíinū nguuví domingo miiⁿ, ní Jesús che'enaáⁿ yā yen'e ndu'ū ndiicháámá discipulos yēⁿe yā, taachi iin'yāⁿ s'een vεētē yā na mesa. Ní Jesús tuúví iinú yā ndúúcu yā ti discipulos nguée s'teenú yā ní chεechi staava yen'é yā ti discipulos nguée s'teenú yā iin'yāⁿ chí ngaⁿa yā chí n'diichi yā Jesús chí 'āā nduuchi yā yen'e nguaaⁿ tináⁿā. ¹⁵ Ní caⁿa yā chíi yā discipulos: Cuén'e nī núúnmán nación yen'e ínyeedi ní caaⁿmán nī ndúúdu cuaacu yen'e chí nanguáⁿai yā nanááⁿ nducyaaca iin'yāⁿ. ¹⁶ Iin'yāⁿ chí i'teenú yā ní ngεεdínuúⁿniⁿ yā, ní nanguaⁿai yā yen'e nuuⁿndi yen'e yā. Naati iin'yāⁿ chí nguée i'téenu yā cuuví yā condenado. ¹⁷ Níicú señales yen'e poder miiⁿ canéé ndúúcu iin'yāⁿ chí i'téenu yā 'úú. Ndúúcu chí duúchí tun'daá yā espíritus yen'e yááⁿnguiniūⁿ yen'e iin'yāⁿ ní cuuví caⁿá yā táámá davaacu chí ngai. ¹⁸ Ní nduuti chí cuta'á yā ndúúcu ta'a yā 'áámá cúú ní nguée de'ē daño diiⁿ tī ndúúcu yā.

Ní nduuti chi cu'ú yā de'ē chí
veneno miiⁿ nguéé diiⁿ daño
'iiⁿyāⁿ. Ní cun'duú yā ta'a yā
vmnaaⁿ yeⁿ'ē 'iiⁿyāⁿ chi ngíitā
ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nduūvā yēⁿ'e
yā.

*Jesús cundáa yā va'ai chεεti
nguuvi*

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ch'íínú caⁿ'a Señor
Jesús ndúúdu 'cūū ndúúcū
discípulos yēⁿ'e yā ní cundáa
yā na va'ai chεεti nguuvi. Ní
ch'iindí yā lado yeⁿ'e honor
yeⁿ'é Ndyuūs. ²⁰ Discípulos ní
cuenⁿ'e yā, ní caⁿ'a yā nduudu
cuaacu yeⁿ'ē chí nanguaⁿ'ai
yā ndu'ū cuaaⁿ. Maaⁿ
Señor Jesucristo ngiinnee yā
discípulos 'íícú canee n'daācā
ndúúdu yeⁿ'e yā cáávā señales
ndúúcū vaadi n'giinu chi dííⁿ
yā. 'Tíícā chiī.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŨⁿ APÓSTOL LUCAS

Yen'e cáávā chí idingúuⁿ yā carta 'cūū

¹ Nééné 'yaaⁿ 'iīⁿ yāⁿ nguaaⁿ s'uuúⁿ nen'é yā idingúuⁿ yā dendú'ū chí chíī, chíīⁿ chí s'uuúⁿ deenu yú chí nduudu cuaacu. ² 'Tíicā tan'dúúicā chí 'iīⁿ yāⁿ s'eenⁿ n'diichí yā tanducuéⁿ ē ndíī taachí chí nga'ā, 'iīⁿ yāⁿ s'eenⁿ ní chí'cueeⁿ yā s'uuúⁿ. 'Iīⁿ yāⁿ s'eenⁿ candéε yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní ngaⁿ 'á yā nduudu miiⁿ. ³ 'Úú, Lucas, idingúuⁿ yen'é díí Teófilo cáávā chí deenú chí díí ní n'dai di. 'Tíicā ntúūⁿ 'úú ní nadicádiinúúⁿ chí idingúuⁿ yen'é di tanducuéⁿ ē chí chíī. Díīⁿ cā n'diichí tanducuéⁿ ē ndúúicū cuidado ndíī taachí nga'ā. ⁴ 'Túúicā idingúuⁿ ní tumicadiínuuⁿ di chεε chí nduudu cuaacu yen'é dendú'ū chí 'iīⁿ yāⁿ chí'cuéeⁿ yā díī.

Yen'e chí ángel yaa'vi yā chí ch'iindiyaāⁿ Juan

⁵ Tiempo miiⁿ chí 'iīⁿ yāⁿ Herodes miiⁿ chí chíī yā rey yen'e yáⁿ 'āa Judea, canée 'áámá chiiduú chí nguuví yā Zacarías. Chiiduú miiⁿ ní yen'e grupo yen'e Abías. Ní n'daataá yen'e Zacarías ní nguuví tá Elisabet. Ní Elisabet miiⁿ ní yen'e ndaata yen'e Aarón. ⁶ Ndúú 'uuví yā ní n'dai taaví yā nanááⁿ Ndyuūs. 'Iīⁿ yāⁿ s'eenⁿ nguéeⁿ dε'ε vεε díīⁿ yā chí nguéeⁿ n'daacā ndúúicū

'iīⁿ yāⁿ caati s'neenⁿ veénⁿ yā nducuéⁿ ē nduudu chí ngaⁿ 'a 'iivú Ndyuūs. ⁷ 'Iīⁿ yāⁿ s'eenⁿ nguéeⁿ daiyá yā, ti Elisabet miiⁿ nguéeⁿ taaví yā daiyá yā. Ní nduu 'uuví yā ní 'āā ndiicū yā.

⁸ 'Áámá nguuví, taachi tuneenⁿ turno yen'e grupo yen'e Zacarías chí díīⁿ ntiiⁿ nyuⁿ yen'e chiiduú chí dichíⁿ vε yā na yáacū templo yen'é Ndyuūs, 'tíicā díīⁿ Zacarías ntiiⁿ nyuⁿ yen'e chiiduú nanááⁿ Ndyuūs. ⁹ Ní tan'dúúicā costumbre yen'e chiiduú s'eenⁿ, tuneenⁿ Zacarías miiⁿ chí cunndaa yā na yáacū templo yen'e Ndyuūs ní 'neenⁿ yaⁿ 'a yā incienso. ¹⁰ Ní nducyaaca 'iīⁿ yāⁿ snée yā cuaaⁿ chuva'āi yáacū templo ní ngaⁿ 'angua'á yā nen'e chí ngiichi incienso chεεti yaacū templo. ¹¹ Zacarías miiⁿ canee yā na yaacū. Ní che'enaāⁿ yen'e Zacarías miiⁿ 'áámá ángel chí Ndyuūs dichó'o yā. Ní ángel míīⁿ chééndii yā lado tá cuaacu yen'é nátaí naachi n'giichi incienso miiⁿ. ¹² Ní taachi Zacarías miiⁿ n'diichí yā ángel miiⁿ 'āā ntéeⁿ deenú yā dε'ε chí díīⁿ yā ní díī'ya taaví yā chíī. ¹³ Naati ángel miiⁿ ní caⁿ 'a yā: N'díī Zacarías, nguéeⁿ 'va'á nī, ti Ndyuūs ní ch'iindiveénⁿ yā chí caⁿ 'angua'á nī. Ní 'cuūndiyāāⁿ 'áámá daiya n'daataá yen'é nī Elisabet miiⁿ, ní cu'neénⁿ nī nguuví sa Juan. ¹⁴ Ní cuuví yeenu taaví nī cáávā saⁿ 'ā 'líīⁿ. Ní 'yaaⁿ n'dái 'iīⁿ yāⁿ

cuuvi yeenú yā cáávā chi 'cuundiyaān dacua'ā miiⁿ.
 15 Caati daiyá nī miiⁿ ní cuuvi ch'εεε sa nanááⁿ Ndyuūs. Nguéé cu'u sa vino ndíi nguéé ndúú cu'u sa de'ε vεε chi cuuvi cuū'vī sa. 'Aā canee sa ndúúcu Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ndíi taachi 'āa cuéé 'cuundiyaān sa. 16 Sa'nā miiⁿ ní diiⁿ sa chi 'yaaⁿ taavi ca daiyā 'iiⁿyāⁿ Israel nguεεcuneé yā ní i'téenu yā Ndyuūs yen'e yú. 17 Daiyá nī, Juan 'cūū, ní ca'n'a sa vmnaaⁿ yen'e Señor Jesucristo. Ní canee sa ndúúcu espíritu ndúúcu poder tan'dúúca chi canee profeta Elías ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Sa'nā miiⁿ ní diiⁿ sa chi 'cuεεtinéé n'daācā 'iiⁿyāⁿ chi n'gεεε ndúúcu daiya yā. Níicú 'iiⁿyāⁿ cuuvi cu'téenu yā tan'dúúca Ndyuūs nen'é yā chi cu'téenu yā, ní tan'dúúca taná'nā 'iiⁿyāⁿ chi n'dai i'téenu yā. Ní 'tíicā ca'n'a sa diiⁿ sa chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'cuεεtinéé yaáⁿ yā chi cuuvi cu'téenu yā Señor Jesús taachi ndaa yā.

18 Tuu'mi ní Zacarías miiⁿ ní tiinguunéⁿ yā ángel miiⁿ: ¿Táācā cu'teenú chi nga'n'a nī? caati 'úú ní 'āā ndiicúú 'úú, 'tíicā ntúūⁿ n'daataá yen'é.

19 Angel miiⁿ n'guεεcútán'a yā ní ca'n'á yā: 'Úú ángel chi nguuví Gabriel chi canee chi diiⁿ ntiin'nyuⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Dendyuūs dichó'o yā 'úú. Ní 'úú yaa'vī n'diī ní cuuví nduudu n'dái 'cūū n'diī. 20 Maaⁿ ní cuuvi 'dí'mi nī ní 'āā ntéé cuuvi caaⁿmáⁿ nī ndii chó'o chúū taachi cunuuⁿ ca'ā tiempo yen'e, ti

nguéé chi'teenú nī nduudu yen'é taachi nga'n'á chi chuū chí cuuvi.

21 Nen'e chí chiī chuū, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi snée yā chuva'ai yāacū templo chi snée ngiinu yā Zacarías miiⁿ cuen'e yíínú yā chí Zacarías miiⁿ ní chi'naáⁿ yā chεεti yaacū templo yen'é Ndyuūs. 22 Taachi Zacarías miiⁿ ní nan'dāa yā chεεti yaacū 'āā ntéé ngii nga'n'a yā. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní tuumicadínnuuⁿ yā chi véé 'áámá visión chi n'diichi Zacarías miiⁿ taachi canee yā chεεti yaacū templo. Zacarías miiⁿ díta'á yā de'ε chi nen'e caaⁿmáⁿ yā ti chiī 'dí'mi yā.

23 Taachi ch'iīnū turno chi 'áámá ndεεε yen'e servicio chi diiⁿ yā ntiin'nyuⁿ chεεti yaacū templo Zacarías miiⁿ ní cunaⁿ'á yā na vaacu yā. 24 Cho'ō tiempo 'cūū ní n'daataá yen'é yā chi Elisabet miiⁿ ní ch'iindi dācua'a yen'é yā ní 'áámá canúuⁿ ta na vaacu ta nyu'u 'iīyū. Ní neenē nacadínnuuⁿ ta. Ní nga'n'a ta maaⁿ ta: 25 Chuū chi Señor Ndyuūs miiⁿ ní diiⁿ yā nduucú na nguuví 'cūū ní diiⁿ yā chi 'āā ntéé 'cuinaáⁿ nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ.

Angel ca'n'á yā chi 'cuundiyaān Jesús

26 Cuayiivi chí ch'íínú jaaⁿ 'iīyū chi Elisabet miiⁿ ch'iindi dācua'a yen'e tá ní Ndyuūs dichó'o yā ángel Gabriel taama ymnén'ē. Ní cuen'é yā na 'áámá yāāⁿ chi nguuví Nazaret chi yen'e yá'n'āa Galilea. 27 Ndyuūs dichó'o yā ángel Gabriel miiⁿ nanááⁿ

'áamá n'daataá chi cuiinú chi nguuví tá María. María miiⁿ ní caⁿ'á yā chi 'caandavaacú yā ndúúcū 'aama saⁿ'ā chi nguuví José. Saⁿ'á 'cuū ní yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e rey David chi ndíí tiempo chi 'āā chó'ōo. 28 Angel miiⁿ ní sndaā yā naachi canéé María ní caⁿ'a yā: N'diī, María, yeenú taavi nī chi Ndyuūs neⁿ'e taavi yā n'diī. Señor Ndyuūs caneé yā ndúúcū n'diī. Ndyuūs diⁿ'viicu cá yā n'diī nguaaⁿ nducyaaca n'daataá yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdi 'cūū.

29 Taachi María miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, cueⁿ'ē yiinú yā ní chistaⁿ'a vaadi cadíínuuⁿ yeⁿ'é yā yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e ángel miiⁿ. Ní nadicádiinuⁿ yā: ¿Dé'ē neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū? 30 Tuu'mí ángel miiⁿ ní caⁿ'a yā: N'diī, María, nguéeⁿ 'va'a nī, ti véé taavi favor yeⁿ'é nī nanáaⁿ Ndyuūs, ti Ndyuūs dineⁿ'é yā n'diī. 31 Ní cuuvi daiyá nī ní 'cuūndī 'áamá saⁿ'ā daiyá nī, ní cuuvi nguuví yā JESÚS. 32 Daiyá nī cuuvi ch'εεte n'dai yā ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chi daiyá nī ní Daiyá Dendyuūs chi ch'εεte taavi ca. Ní Señor Ndyuūs caⁿ'a yā diíⁿ yā chi daiyá nī ní cuuví yā rey lado yeⁿ'e rey David tan'dúúcā nguuví chí 'āā cho'óo. 33 Ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel cueⁿ'e daāⁿ'maⁿ. Ní naachi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿ'nyúⁿ yā ní 'áamá cūnee.

34 Tuu'mí ní María caⁿ'á yā chii yā ángel: ¿Taaca cuuví chuū, ti 'úú ní nguéeⁿ isaⁿ'ā yeⁿ'é?

35 Angel miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'á yā: Ndúúcū poder yeⁿ'é Ndyuūs chi canéé na va'ai chεεti nguuví Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní ndaá yā vmnaaⁿ yeⁿ'é n'diī. Ní cu'neéⁿ yā 'daaⁿ'núⁿ yā tan'dúúcā meééⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'é n'diī ní 'iicu cuuvi chó'ōo yeⁿ'é nī chí dacuaⁿ'ā 'lííⁿ chi 'cuundiyaāⁿ miiⁿ 'tíicā cunée yā yeⁿ'é Ndyuūs ní cuuvi nguuví yā 'iⁿ'yāⁿ chi dεεve chi Daiya Dendyuūs 'iⁿ'yāⁿ. 36 Ní n'diichí nī. Prima yeⁿ'e nī chí nguuví Elisabet miiⁿ, 'cuundii ntúūⁿ 'áamá daiyá yā maaⁿ chí 'āā ndiicú yā. 'Āā jaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ daiyá yā chεεti yā, n'daataa miiⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chi nguεε 'cuūndī daiya yā. 37 'Tíicā diiⁿ Ndyuūs caati 'iivú Ndyuūs cuuvi diíⁿ yā tanducuén'ē chi neⁿ'é yā diíⁿ yā.

38 Tuu'mí ní María miiⁿ ní caⁿ'á yā: 'Úú criada chi ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ 'iivú Ndyuūs yeⁿ'é. Maaⁿ ní Ndyuūs diíⁿ yā nduucú tan'dúúcā chí caⁿ'a yā chi diíⁿ yā. Taachi ch'iinu caⁿ'a yā chuū, ángel miiⁿ ní cunaⁿ'a yā.

María miiⁿ cheⁿ'é yā n'diichi yā Elisabet

39 Nguuvi s'eeⁿ María miiⁿ nūuⁿ cueⁿ'é yā na yúúⁿ ní ndāa yā na yāāⁿ Judá. 40 Ní ndāa yā na vacu Zacarías miiⁿ ní yaaⁿ'ví yā Elisabet. 41 Taachi Elisabet miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e María dacuaⁿ'āā miiⁿ ní nuⁿ'u chεεti Elisabet miiⁿ. Ní Elisabet mííⁿ chiitu Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tán'ā. 42 Ní

caⁿ'a yā ndúúcū nduudu díítuú: De'ē chúúcā n'dai n'diī nguaaⁿ nducyaaca n'daataá. Ní n'dai taavi daiyá nī chí 'cuūndi yā. ⁴³ ¿Du'ū 'úú chí ndaā chεεcu Señor Ndyuūs yen'é chí yaa'ví yā 'úú? ⁴⁴ Ti taachí ch'iindiveéⁿ nduudu yen'e nī, dacua'ā yen'é nuⁿ'u chεētí tan'dúúcā chi yeenu taavi yen'e. ⁴⁵ De'ē chúúcā n'dai dii chí chí'téenu di caati cúúví cuaacu tan'dúúcā chi Señor Ndyuūs caⁿ'a yā.

⁴⁶ Tuu'mi María ní caⁿ'a yā: Alma yen'é i'teenú taavi Ndyuūs ní dich'εεté Ndyuūs.

⁴⁷ Ní staava yen'é ní yeenú n'dai chí i'teenú Ndyuūs. Ní Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā 'úú yen'e nuuⁿndi yen'é.

⁴⁸ Ti Ndyuūs n'diichí yā 'úú chí pobre 'úú ní dichii'vé Ndyuūs, ti ndíí maaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā yen'e 'úú: De'e chúúcā n'dai 'úú.

⁴⁹ Ti Ndyuūs chí véé taavi poder yen'é yā dííⁿ yā nduucu cosas chí ch'εεte n'dai. Ní Ndyuūs ní de'ēvē taavi yā.

⁵⁰ Ní Ndyuūs ya'ai 'iinu taavi yā caavā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā yen'e yā tiempo chí chó'ōo, 'tiicá ntúūⁿ tiempo maaⁿ, ní 'ti-icá ntúūⁿ tiempo chí cuchii.

⁵¹ Dendyuūs 'āā diiⁿ yā vaadī n'dai ch'εεte ndúúcū poder yen'é yā, níícú

diíⁿ yā ganar yen'e staava yen'é 'iiⁿ'yāⁿ chí dich'εεté yā maáⁿ yā.

⁵² Ndyuūs divii yā 'iiⁿntyéⁿe chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yen'e trono yen'é yā, ní dich'εεté yā 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúúⁿ.

⁵³ Ndyuūs ca'á yā cosas chí n'dai taavi 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'iindiveéⁿ yā yen'e yā. Ní nguéeⁿ dííⁿ yā de'ē vεε cáávā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ neⁿ'é yā chí Ndyuūs nneé yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁵⁴ Ndyuūs chinneé yā s'uuúⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ yen'e Israel ti dichíí'vε yú 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nn'gaacú yā yen'e s'uuúⁿ ní nduuvi ya'ái taavi yā yen'e s'uuúⁿ.

⁵⁵ Ndyuūs cuen'e daāⁿmaⁿ idiíⁿ yā tan'dúúcā chí caⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ yen'e ndaata yen'e yú, ní ndúúcū chiida yú Abraham ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yen'é yā ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ.

'Túúcā ngaⁿ'a María miiⁿ.

⁵⁶ Tuu'mi ní María miiⁿ canée yā ndúúcū Elisabet tan'dúúcā 'íínú 'iīyū. Cuayiiⁿvi ní cunaⁿ'á yā na vaacu yā.

Yen'e chí ch'iindiyaāⁿ Juan chí chεεdínuūⁿnīⁿ

⁵⁷ Taachí snuū ca'ā 'iīyū yen'e dacua'ā miiⁿ, Elisabet miiⁿ ch'iindiyaāⁿ 'áámá daiya yā chí san'ā. ⁵⁸ 'Iiⁿ'yāⁿ na niiⁿnuúⁿ va'āi ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yen'é yā yeenú n'dai yā ndúúcū yā taachí ch'iindiveéⁿ yā chí Ndyuūs ní ya'ai taavi yā Elisabet miiⁿ. ⁵⁹ Ch'iīnū

dacua'a 'líiⁿ niiⁿníⁿ nguuví, ní 'iiⁿ'yāⁿ ndāa yā na vaacú Elisabet chí diiⁿ yā circuncidar dacua'a miiⁿ. Níicú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é yā cu'neeⁿ yā chí cuuvi nguuví sá Zacarías tan'dúú^cā chí nguuví chiida sa Zacarías. ⁶⁰ Naati chεεcu sa míiⁿ caⁿ'a yā: Nguéé 'tíicā. Juan cuuvi nguúví sá.

⁶¹ Tuu'mi caⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí yā chεεcu sá miiⁿ: ¿Dé'ε cáávā? Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ní nguéé nguuví yā 'tíicā.

⁶² Ndúú^c chí ditá'a yā ntinguunéeⁿ yā chiida sa taacā néⁿ'e yā chí cuúvī nguúví sá. ⁶³ Zacarías miiⁿ ní 'neeⁿ ta'á yā naachi canee 'áámá caaca ní dingúⁿ yā chuū: Chí Juan duuchi sa. Tuu'mi ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní cuen'e yiinú yā. ⁶⁴ Caati hora míiⁿ nūⁿ, Zacarías miiⁿ nacan'dāā nduudu yeⁿ'e yā. Níicú tuu'mi tuca'á yā caⁿ'a yā: De'ε chúú^cā ch'εεte Dendyuūs. ⁶⁵ Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ niiⁿnuúⁿ va'ai 'dii'ya taavi cá yā chíi. Ní yeⁿ'e chí chó'ōo, chuū ní caⁿ'a nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ na yāāⁿ chí snúⁿ cuaaⁿ yaⁿ'āi yeⁿ'e chí snéé na yiicú s'eeⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Judea. ⁶⁶ Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí cadiinuⁿ yā yeⁿ'e chuū ní nacadiinuⁿ yā na staava yeⁿ'e yā. Ní caⁿ'a yā 'áámá yā ndúú^c taama yā: ¿De'ε cuuvi ndúú^c dacua'a 'líiⁿ chí 'tíicā? Caati 'tíicā Dendyuūs miiⁿ ní canéé ndúú^c dacua'a miiⁿ.

Zacarías caⁿ'a yā yeⁿ'e chí Dendyuūs caⁿ'á yā diiⁿ yā ndúú^c dacua'āa miiⁿ

⁶⁷ Zacarías, chíidāa dacua'āa miiⁿ, chiitúú 'iiⁿ'yāⁿ ndúú^c Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní caⁿ'a Zacarías nduudu chí caⁿ'a Ndyuūs chí caaⁿ'māⁿ yā. Ní caⁿ'a yā tan'dúú^cā 'áámá profeta chí candεε nduudu yeⁿ'é Ndyuūs:

⁶⁸ De'ε chúú^cā n'dai Señor Ndyuūs yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel chí ndāa yā nanaaⁿ s'uuúⁿ chí nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ, ní yeⁿ'é yā s'uuúⁿ.

⁶⁹ Ní tee yā s'uuúⁿ 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí nééné vεε poder yeⁿ'e yā chí nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e rey David chí dichíi'vε Ndyuūs ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ.

⁷⁰ Ní Ndyuūs diiⁿ yā chí cuaacu tan'dúú^cā chí caⁿ'a yā cáávā nduudu yeⁿ'e profetas chí caⁿ'a yā tiempo chí 'āā 'naaⁿ n'dai.

⁷¹ Ní caⁿ'a yā chí Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí taáⁿ yā yeⁿ'e yú. Ní nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé ngii n'diichí yā s'uuúⁿ.

⁷² Ní neene ya'ai 'iinú Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yú ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ, ní nan'gaacú yā yeⁿ'é chí caⁿ'a yā chí diiⁿ yā chí n'daacā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ.

⁷³ Chuū ní compromiso chí Ndyuūs caⁿ'ā cuaacu yā ndúú^c chíida yú

Abraham chi tee yā s'uuún.

74 Taachi Ndyuūs nadanguán'ai yā s'uuún yen'e 'ii'yāⁿ chi nduuví tááⁿ yā yen'e yú, diín yā 'túúcā caati dichíí'^{vē} yú Ndyuūs ní nguéé nduúcū vaadī 'va'a.

75 Tanducuén'e vida yen'e yú ní dichíí'^{vē} yú Ndyuūs, ní diiⁿ yú tan'dúúcā 'ii'yāⁿ chi dεεε ní n'dai nanááⁿ Ndyuūs.

76 Díí, saⁿ'ā 'lííⁿ chi daiyá, cūnee chi dúúchí dí profeta yen'é Ndyuūs chi ch'εεε n'dai chi canéé na va'ai chεeti nguuví caati caⁿ'ā di cuááⁿ vmnaaⁿ yen'e Señor Jesucristo. Ní 'cuúndiyāaⁿ di 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chi 'cuεetinéé ngiinu yā taachi ndaa Jesús.

77 Ní diiⁿ di chi 'ii'yāⁿ cadiinúúⁿ yā yen'e chí nguaⁿ'ai yā yen'e nuuⁿndi yen'e yā ní Ndyuūs nadich'εεcú yā yen'e yā.

78 Ní cucááⁿ Ndyuūs yen'e yú nééné ya'ai 'iinú yā s'uuún tee yā 'áámá dεεε yen'e yā s'uuún, dεεε chi chiicā yen'e va'ai chεeti nguuví.

79 Ní chi dεεε miiⁿ chí Ndyuūs ní cuuví dεεvé yā yen'e nducyaaca 'ii'yāⁿ chi snée yā na maāiⁿ ndúúⁿcū nuuⁿndi yen'é yā. Ní Ndyuūs nacandéε yā s'uuún na yúúⁿí yen'e vaadī 'diííⁿ.

⁸⁰ Ní saⁿ'ā 'lííⁿ ní ch'iita sa ní 'āā deenū sa ní ditiinú sa na espíritu yen'é sa. Ní taachi 'āā ch'εεε sa, saⁿ'ā miiⁿ ní cuen'e sa cuεeti ní canee sa miiⁿ ndii ndaa tiempo taachi caⁿ'a sa nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs nanááⁿ 'ii'yāⁿ yen'e Israel.

2

Yen'e chi ch'iindiyāaⁿ Jesús (Mt. 1.18-25)

¹ Nguuví s'eeⁿ emperador Augusto César caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chi 'cuεetinéé nguūⁿ nducyaaca 'ii'yāⁿ yen'e núúⁿmáⁿ yáⁿ'āa naachi caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

² Ní taachi Cirenio ní gobernador yā yen'e yáⁿ'āa Siria, 'āā diín yā chuū chí n'gεetinéé nguūⁿ yā.

³ Ní nducyaaca 'ii'yāⁿ snaⁿ'a yā na yāāⁿ naachi ch'iindiyāaⁿ yā ní ca'a yā chí nguúⁿví yā.

⁴ 'Tíicā chií José miiⁿ ní n'dāa yā na yāāⁿ Nazaret miiⁿ yen'e yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā na yaāⁿ Belén yen'e yáⁿ'āa Judea. Yāāⁿ miiⁿ ní duuchi Yāaⁿ yen'e David caati José miiⁿ ní na ndaata yen'e rey David miiⁿ 'ii'yāⁿ.

⁵ Cuen'e José miiⁿ ndúúⁿcū María ti chiida tá ndúúⁿcū chεecu tá diíⁿ yā prometer chi 'caandavaacu tá ndúúⁿcū José miiⁿ. María miiⁿ ní véé daiya tá chεeti tá. Miiⁿ ní ndaá yā ca'a yā nguúⁿví yā.

⁶ Taachi miiⁿ snée yā, snuū ca'a nguuví yen'e María miiⁿ chi 'cuundiyaāⁿ daiya yā. ⁷ Miiⁿ ch'iindiyāaⁿ saⁿ'a 'lííⁿ, daiya tá chí vmnááⁿ vmnaaⁿ, ní chεεcú yā tíínūⁿ saⁿ'a 'lííⁿ, ní sn'diiti yā saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ naachi snúúⁿ 'iiti. Ní

ch'εεtinee yā miiⁿ caati nguée
ndaacá yā va'āi chi n'dai.

*Angeles ndeé yā ndúúcū
'iīn'yāⁿ chí idiiⁿ cuidado 'iiti
cuūchī*

⁸ Ná campo ye^{n'e} yāāⁿ
Belén miiⁿ véeⁿ 'iīn'yāⁿ chi snée
cuidado 'iiti cuūchī. Ní n'gεεtí
nduuchí yā n'gaaⁿ na cuεeti
cucáāvā 'iiti cuūchī miiⁿ. ⁹ Ní
n'gaāⁿ miiⁿ 'áámá ángel chi
Señor Ndyuūs dichō'o yā
che'enaāⁿ yā nanáāⁿ 'iīn'yāⁿ
s'eeⁿ chi snée cuidado 'iiti
cuūchī. Ní chi dεεve ch'εεte
n'dai ye^{n'e} Ndyuūs chiiya
nanáāⁿ yā ní 'dii'yā n'dái
yā chii. ¹⁰ Angel miiⁿ ní
ca^{n'a} yā chii yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ:
Ndís'tiī, nguεε 'va'á nī ti 'úú
nindeé 'áámá nduudu chí
n'dai níicú cuuvi yeenu taavi
ndís'tiī ndúúcū nducyaaca
'iīn'yāⁿ. ¹¹ Tí maaⁿ ní na yāāⁿ
ye^{n'e} David ch'iindiyāāⁿ cááva
ndís'tiī 'áámá sa^{n'a} 'líiⁿ chi
nadanguán'ai yā 'iīn'yāⁿ ye^{n'e}
nuuⁿndi ye^{n'e} yā. Sa^{n'a} 'líiⁿ
miiⁿ ní CRISTO chi Señor chi
Ndyuūs dicho'ó yā. ¹² Ní
deenú nī chi cuaacu ndúúcū
señal'cūū. Ndís'tiī ní nndaaca
nī dacua'ā miiⁿ ndεεcu tīnūū
ní candiiti sa na lugar naachi
snúúⁿ 'iiti.

¹³ Hora miiⁿ nūuⁿ n'dee
n'dái ángeles ye^{n'e} va'ai chεeti
nguuví che'enaāⁿ yā naachi
canée ángel miiⁿ. Angeles
ní nga^{n'a} yā chi ch'εεte n'dai
Ndyuūs miiⁿ. 'Tíicā nga^{n'a} yā:

¹⁴ Ch'εεte n'dái Ndyuūs chi
canée na va'ai chεeti
nguuví. Ní vée vaadi
'diiⁿ na yāⁿāa nguaaⁿ
'iīn'yāⁿ chi cunée
n'daacā n'dai ti snée

yā ndúúcū favor ye^{n'e}
Ndyuūs.

¹⁵ Cho'ōo chúū ní ángeles
s'eeⁿ cuna^{n'a} yā va'ai chεeti
nguuví. Sa^{n'a} chi snée
cuidado 'iiti cuūchī miiⁿ ca^{n'a}
sa chí sa vī'i: Cú'u yú maaⁿ na
yāāⁿ Belén ní n'diichi yú chuū
chi Señor Ndyuūs miiⁿ chí yā
s'uūūⁿ.

¹⁶ Maaⁿnch'εεté nūuⁿ cuen'e
yā. Ní ndaacá yā María
ndúúcū José, ndúúcū sa^{n'a}
'líiⁿ dacua'a miiⁿ cándiiti sa na
lugar naachi snúūⁿ 'iiti. ¹⁷ Ní
taachi n'diichi yā sa^{n'a} 'líiⁿ
miiⁿ, ca^{n'a} yā chí yā 'iīn'yāⁿ
tan'dúúcā ángel ca^{n'a} yā chí
yā maāⁿ yā ye^{n'e} dacua'a
miiⁿ. ¹⁸ Nducyáácá 'iīn'yāⁿ
chi ch'iindiveéⁿ yā chuu chí
ca^{n'a} 'iīn'yāⁿ chi snée cuidado
'iiti cuūchī cuen'e yiinu taavi
yā ye^{n'e} chuū. ¹⁹ Naati
María miiⁿ ní nguain'dai yā
nducuén'e chuū na staava
ye^{n'e} tá. Ní nacadínuuⁿ yā
dε'ε cuuvi. ²⁰ 'Iīn'yāⁿ chi snée
cuidado 'iiti cuūchī cuína^{n'a}
yā ní nga^{n'a} yā chí ch'εεte
n'dai Dendyuūs. Ní s'téenu
yā Ndyuūs ye^{n'e} tanducuén'e
chi ch'iindiveéⁿ yā ní n'diichi
yā ti tan'dúúcā chí ángel miiⁿ
ca^{n'a} yā chí yā 'iīn'yāⁿ.

*Ye^{n'e} sa^{n'a} chí nguuví
Simeón ní ye^{n'e} 'áámá n'daataá
chí nguuví tá Ana*

²¹ Ch'iinu dacua'ā miiⁿ
núⁿnínⁿ nguuví ní ndaā ngu-
uvi chí diīⁿ yā circuncidar
dacua'ā miiⁿ. Ní s'néeⁿ yā chí
nguuví JESÚS, tan'dúúcā chí
ca^{n'a} ángel miiⁿ cuáāⁿ vmnaaⁿ
ndíi taachi 'āā cuée sa chεeti
María.

22 Taachí snuū ca'a niiⁿniⁿ nguuví chi 'aama n'daataá ní canéé δεεβε taachí véé dacua'a 'líiⁿ yeⁿe tá tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na ley yeⁿe Moisés, tuu'mi ní José ndúúcū María candée yā dacua'ā miiⁿ na yāāⁿ Jerusalén. Candée yā chi diíⁿ yā presentar dacua'ā miiⁿ nanááⁿ Señor 'iivú Ndyuūs. 23 'Tíicā caⁿ'a yā diíⁿ yā ti canéé nguūⁿ na ley yeⁿe 'iiví Ndyuūs chi tanducuén'ē dacuá'āa, chi vmnááⁿ vmnaaⁿ chi 'cuundiyaāⁿ yeⁿ'ē chéécūu chi sán'ā canéé lado yeⁿ'ē Ndyuūs. 'Tíica chiiⁿ chi diíⁿ yā chuū. 24 Ní cheⁿ'e yā ca'a yā ofrenda yeⁿe 'áamá n'daataá chi 'cuundiyaāⁿ daiya tá tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿe Señor 'iivú Ndyuūs. Ofrenda miiⁿ ní ná 'uūvī 'yaada palomas o na 'uūvī 'yaada pichones.

25 Na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ canee 'aama saⁿ'ā chi nguuví sa Simeón. Sáⁿ'a 'cūū ní neéné n'dai sa ní chiⁿ'i sá chi i'téenu sa Ndyuūs, ní yeⁿ'ē Ndyuūs saⁿ'ā. Canéé Espíritu N'dai yeⁿ'ē Ndyuūs ndúúcū sa. Ní cánéé ngiinu sa 'áamá 'iin'yāⁿ chi nadanguán'āi 'iin'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel. 26 Espíritu N'dai yeⁿ'ē Ndyuūs chíi yā saⁿ'á 'cūū chi nguée canéé chi 'cuūvī sa neⁿ'e chí 'āa cuée n'diichi sá Cristo chí Señor Ndyuūs dichó'ó yā ín'yeeⁿdí 'cūū. 27 Ní Espíritu N'dai yeⁿ'ē Ndyuūs canéé ndúúcū Simeón miiⁿ. Ní diiⁿ guiar Simeón miiⁿ. Ní cueⁿ'é yā na yaācū templo taachi José miiⁿ ndúúcū María ndāa yā na yaacū templo ndúúcū saⁿ'a

'líiⁿ Jesús miiⁿ. Ní 'íicú cuuvi diíⁿ yā presentar dacua'a miiⁿ nanááⁿ Ndyuūs tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ. 28 Tuu'mi ní Simeón miiⁿ caⁿ'nuúⁿ yā Jesús ní caⁿ'a yā chí ch'εετε n'dai Dendyuūs. 'Túúcā caⁿ'a yā:

29 Maaⁿ ní n'dií Señor Ndyuūs, diíⁿ nī chí cuaacu tan'dúúcā chí ngaⁿ'ā nduudu yeⁿ'e nī. Maaⁿ ní diíⁿ nī chí cuuvi 'cuūvī nduucú n'dai, 'úú chí dichii'v'ē n'dií.

30 Caati 'āa n'diichi ndúúcū nduutinaáⁿ 'iin'yāⁿ chí dichó'o nī chí inadan-guán'āi nús'uu.

31 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chíiⁿ chí s'néen'yaáⁿ nī chí cáávā nducyaaca 'iin'yāⁿ chí nadanguán'ai yā 'iin'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndí yeⁿ'é yā.

32 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí δεεβε ní cuuvi δεεβε yeⁿ'ē nducyaaca 'iin'yāⁿ chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel. Ní ca'a yā honor 'iin'yāⁿ yeⁿ'e nī chí 'iin'yāⁿ Israel yā.

33 José ndúúcū María ngen'e yiinu yā yeⁿ'e chí Simeón ngaⁿ'a yā yeⁿ'e saⁿ'ā 'líiⁿ Jesús miiⁿ. 34 Simeón miiⁿ di'viicú yā María ndúúcū José. Ní caⁿ'a yā chíi yā chεεcu sa María: 'Caandiveén nī. Saⁿ'ā 'líiⁿ 'cūū ndāa sa chí neené 'yaaⁿ 'iin'yāⁿ na yán'āa nguée i'téenu yā ní 'tiicá ntúūⁿ 'yaaⁿ 'iin'yāⁿ cu'téenu yā. Ní saⁿ'a 'líiⁿ 'cūū 'áamá seña ti neéné 'yaaⁿ 'iin'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā contra yeⁿ'ē sa. 35 Chuū ní diiⁿ chí 'iin'yāⁿ cuuvi cádiinuuⁿ yā yeⁿ'e ca'áamá cā'aama 'iin'yāⁿ taacā nadicádiinuuⁿ yā na

staava ye^{n'e} yā. Chuū ní tan'dúú^{cā} 'áámá machete 'uū^{vī} lados 'caāⁱⁿ chí cho'ōo alma ye^{n'e} n'diī María.

³⁶ Ná yaacú templo 'cūū, miiⁿ ntúūⁿ canee 'áámá n'daataá n'dai chí nguuví Ana. Ní nga^{n'a} tá dendu'ū chí cuchii. N'daataá miiⁿ ní daiya Fanuel, chí ye^{n'e} ndaataá ye^{n'e} Aser. Ní Ana miiⁿ 'āā neenē ndiicúú tá. Ch'iindivaacu tá taachi 'lííⁿ tá ní ndēēchē ndúuyū nūⁿ cánee tá ndúú^{cū} isa^{n'a} ye^{n'e} tá. Maaⁿ ní 'āā n'daataá nguá^a tá. ³⁷ 'Āā cuūⁿ ngē^εcú cuūⁿ nduuyúū chí nduuví tá n'daataá nguá^aā. 'Áámá canee tá na yáacū templo ye^{n'e} Ndyuūs ní canēé tá ndiī nguuví ndii n'gaaⁿ ní dichí^í_{ve} tá Ndyuūs. Ní ndii nguē^ε nga'diínú tá ti dámaāⁿ chí nga^{n'}āngua'a tá. ³⁸ Hora miiⁿ nūⁿ Ana miiⁿ chen'e tá yaacū templo ní ndee tá nduucú Dendyuūs, 'tíicā nga^{n'a} ta: N'dii, Ndyuūs teé gracias n'dii cáávā dacua'a 'lííⁿ miiⁿ. Cuayíivi ní ca^{n'a} ta chíi ta nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí canēé ngiinu 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí nadinguáⁿai yā 'iiⁿyāⁿ Israel yā ye^{n'e} sa^{n'a} 'lííⁿ miiⁿ.

José ndúú^{cū} María ndúú^{cū} dacua'a 'lííⁿ nandaá yā na yāāⁿ Nazaret

³⁹ Taachi José ndúú^{cū} María ch'iinu diíⁿ yā ndu^cué^{n'e} chí nga^{n'a} ley ye^{n'e} Señor Dendyuūs, tuu^{'mi} ní cuen'e ntuúⁿ yā ndúú^{cū} sa^{n'a} 'lííⁿ na yāāⁿ vaacú yā chí nguuví Nazaret ye^{n'e} yán^aā Galilea. ⁴⁰ Sa^{n'a} 'lííⁿ Jesús miiⁿ

ngiita sa ní ngii ditií^{nu} sa. Nééné deenu sa. Ní Ndyuūs di'viicú taavi cá yā sa^{n'a} 'lííⁿ miiⁿ.

Sa^{n'a} 'lííⁿ Jesús chēeti yáacū ye^{n'e} Ndyuūs ndúú^{cū} maestros

⁴¹ Nduuyu nduuyu taachi ndaā tiempo ye^{n'e} 'viicu ye^{n'e} pascua, tuu^{'mi} ní chiida Jesús ndúú^{cū} chē^εcu sa nge^{n'e} yā yāāⁿ Jerusalén. ⁴² Ní taachi Jesús chíi yā ndiichúúví nduūyū, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuen'e ntúūⁿ yā na yāāⁿ Jerusalén ndúú^{cū} Jesús miiⁿ tan'dúú^{cā} chí 'āā nge^{n'e} yā nduuyu nduuyu cáávā 'viicú miiⁿ. ⁴³ Cho'ōo 'viicú miiⁿ, ní José ndúú^{cū} María miiⁿ ní cuna^{n'a} yā. Nguéé tuumicadííⁿuuⁿ yā chí sa^{n'a} 'lííⁿ Jesús miiⁿ canee sá na yāāⁿ Jerusalén. ⁴⁴ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nadicadííⁿuuⁿ yā chí Jesús miiⁿ ní cuna^{n'a} sa ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ parientes ye^{n'e} yā. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ núúⁿmáⁿ nguuví ní chiica yā. Tuu^{'mi} nan^{'nuúⁿ} yā Jesús nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ ye^{n'e} yā ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chí n'dai nduucú yā, ⁴⁵ naati nguéé ndaacá yā sa^{n'a} 'lííⁿ Jesús miiⁿ. Ní nguē^εcunée yā sna^{n'a} yā na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ chí n'nuúⁿ yā Jesús miiⁿ.

⁴⁶ Ndíi ch'iinu iīnū nguuví ní ndaacá yā Jesús na yáacū templo. Véé sá ndúú^{cū} maestros chí ngi^{'cuéⁿ} yā ley. Jesús miiⁿ ní i^{'neeⁿ} veeⁿ sa chí nga^{n'a} yā ní tiinguuneeⁿ sá maestros ye^{n'e} chí nga^{n'a} yā. ⁴⁷ Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā chí nga^{n'a} sa^{n'a} 'lííⁿ Jesús miiⁿ nge^{n'e} yíínú yā ye^{n'e} sa chí déénu

sa ní nan'guεcútan^a sa chí ítiingúúneeⁿ yā saⁿ'a 'línⁿ miiⁿ.
 48 Taachí chíidá sá ndúúcū chεecu sa n'diichí yā Jesús miiⁿ cueⁿ'e yiinú yā yeⁿ'ē sa. Tuu'mi ní chεecu sa ní caⁿ'á yā chíi yā saⁿ'ā 'línⁿ: Díi, daiyá, ¿de'ē cuuvi chí 'tíicā diiⁿ di nduucú 'nū? Cuin'díichí dí. Chiida di ndúúcū 'úú ya'āi n'dai staava yeⁿ'é 'nū 'íicú chiicá 'nū in'nuúnⁿ 'nū dii.

49 Tuu'mi ní nan'guεcútan^a sa yeⁿ'é yā: ¿Dé'ē vεε? ¿Dé'ē cúúví chí in'nuúnⁿ nī 'úú? ¿'Áá nguée deenu ndís'tií chí 'úú ní canée chí cūneé ndúúcū dendu'ū yeⁿ'e Chiidá?

50 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée tuūmīcadiinúúnⁿ yā nduudu chí caⁿ'a daiyá yā Jesús miiⁿ chíi sá 'iiⁿ'yāⁿ.

51 Tuu'mi ní cunaⁿ'a Jesús nduucú yā na yāāⁿ Nazaret miiⁿ ní 'neeⁿ veeⁿ sa yeⁿ'e yā. Chεecu sa miiⁿ ní nada-cadiinúúnⁿ yā tanducuén^{'ē} na staava yeⁿ'e yā. 52 Jesús miiⁿ ní n'giita sa ndúúcū n'dee n'dái vaadi deenu, níicú véé favor yeⁿ'ē sa nanááⁿ Ndyuūs ní nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ na in'yeeⁿdí 'cūū. Níicú 'āā ngeénū ndu-uyu yeⁿ'ē sa.

3

Juan chí ngeédínuūⁿnīⁿ sa ngaⁿ'a sa chí ndaacadaamí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

1 Saⁿ'a chí nguuvi Tiberio César, 'āā ndíitiin^{'yu}n nduūyū chí ngaⁿ'a ntiin^{'nyú}n yā chí emperador yā. Ní saⁿ'ā chí nguuvi Poncio Pilato, ní

gobernador yā yeⁿ'e yāⁿ'āa Judea. Saⁿ'ā chí nguuvi Herodes ní rey yā yeⁿ'e yāⁿ'āa Galilea. 'Íicú 'diinū Herodes miiⁿ chí nguuvi Felipe ní rey yā yeⁿ'ē yāⁿ'āa Iturea ndúúcū yāⁿ'āa Trachonite Ní saⁿ'ā chí nguuvi Lisaniás ní rey yā yeⁿ'e yāⁿ'āa Abilinia. 2 Ní saⁿ'a Anás ndúúcū Caifás, saⁿ'ā s'uuⁿ ní chiiduú n'gεεε ca yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Tiempo miiⁿ ní Ndyuūs ní ca'á yā 'áámá nduudu n'dai Juan, chí daiya Zacarías. Juan miiⁿ canee sa na yāⁿ'āa cuūⁿmánⁿ naachi nguée ch'εetinée 'iiⁿ'yāⁿ. 3 Juan miiⁿ ní cachíi ca sa nducuén^{'ē} yāⁿ'āa chí snée nīⁿnuúnⁿ ná yíicú Jordán. Ní Juan miiⁿ chíi sá 'iiⁿ'yāⁿ chí canée chí cuεédínuūⁿnīⁿ yā níicú ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā, níicú Ndyuūs nadich'εécú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. 4 Chuū ní chíi tan'dúúcā chí profeta Isaías dingúuⁿ yā ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'ē:

'Caandiveeⁿ yú nduudu yeⁿ'ē 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'mánⁿ yā yuudū na yāⁿ'āa cuūⁿmánⁿ naachi nguée ch'εetinée 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā 'tuuca: Cu-undiyaáⁿ nī yúúni yeⁿ'e Señor Ndyuūs caati cuchii yā; nan'guáaⁿ nī 'aama yúúni cuaacu caavá yā. Didεεvé nī staava yeⁿ'é nī ní cuuvi 'cuaáⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ taachi ndaa yā.

5 Naachi yaanúū ní nduūtī,

ndúú^mánⁿ icyaⁿā
ndúú^cū nducyaaca
yīl^cū nduuvī neⁿe,
yúúⁿí 'cuéē nduuvī
cuaacu, yúúⁿí chí
nguée neⁿe ní nduuvī
neⁿe.

6 Nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ snaaⁿ yā
'iⁿ'yāⁿ yeⁿe Ndyuūs,
'iⁿ'yāⁿ chí nadin-
guáⁿai yā nducyaaca
'iⁿ'yāⁿ.

7 Juan miiⁿ ní ngaⁿ'a sá
ngii sa 'iⁿ'yāⁿ chí ndaá yā
chí cuēdínūⁿnīⁿ sa 'iⁿ'yāⁿ.
Ndís'tīⁿ ní tan'dúú^cā cúúⁿ 'tíicā
ndís'tīⁿ. ¿Du'ú chí 'cueeⁿ
ndís'tīⁿ chí cuuvi cáánu nī
yeⁿe castigo taaⁿ chí cúchiⁿ?

8 Díiⁿ nī dendu'ū chí n'dáacā
maaⁿ níicúⁿ 'cuuⁿ'mí nī 'iⁿ'yāⁿ
chí 'āā ndaacadaamí nī yeⁿe
nuuⁿndi yeⁿ'é nī. Nguēⁿ tucá'a
nī caaⁿ'maⁿ nī nguaaⁿ maaⁿ
nī chí Abraham miiⁿ ní chíidá
nī caati 'úú ngaⁿ'á ngii ndís'tīⁿ
chí Ndyuūs ní cuuvi díiⁿ yā
chí tuūu s'eeⁿ ní chí cuuvi
daiya Abraham. 9 Ní cutiīⁿ
míiⁿ ní 'āā canéé na dii'yu
yáⁿ'á. Nducyaaca yáⁿ'á chí
nguée ngii n'gui'i n'daacā
yeⁿ'ē canee chí 'caaca yáⁿ'á
míiⁿ ní cūnuuⁿ na yaⁿ'ā. 'Tiicá
ntúūⁿ Ndyuūs díiⁿ yā juzgar
nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ.

10 'Iⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ntiingu-
uneeⁿ yā Juan miiⁿ: ¿De'ē
cuuvi díiⁿ 'nū?

11 Juan miiⁿ ní nan'guēcútaⁿ'ā
sa: 'Iⁿ'yāⁿ chí 'uuvī catecai
yā, canéé chí ca'a yā 'áámá
catecai 'iⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿe
yā. 'Iⁿ'yāⁿ chí véé chí nge'e
yā, canéé chí ca'a yā 'iⁿ'yāⁿ
chí nguée yeⁿ'é yā.

12 Ndaá ntúūⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí
inn'guēⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa chí Juan
miiⁿ cuēdínūⁿnīⁿ sa 'iⁿ'yāⁿ.
Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā chíi
yā Juan: N'dií, maestro, ¿de'ē
cuuvi díiⁿ 'nū?

13 Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chíi
sa 'iⁿ'yāⁿ: Nguée caaca nī chí
mar 'aama ndo'o tan'dúú^cā
chí ngaⁿ'a na ley.

14 Tuu'mi ní soldados tiin-
guunéⁿ sá Juan: Nús'uu, ¿de'ē
cuuvi díiⁿ 'nū? Ní Juan caⁿ'a
sa chíi sa 'iⁿ'yāⁿ: Nguée didu-
ucú nī yeⁿ'ē mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ.
Nguée cunncāⁿ caaⁿ'maⁿ nī
yeⁿ'ē tanáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ. Níicú
'cuētinéⁿ nī ndúú^cū yaadi
yeenú ndúú^cū chí inadíⁿ've yā
ndís'tīⁿ.

15 'Iⁿ'yāⁿ s'uuⁿ snee yiinu
yā Juan ní nducyaaca yā ní
nadicádínuuⁿ yā na staava
yeⁿ'e yā chí ¿'áá nguée Juan
chí Cristo? 16 Tuu'mi ní
Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chíi
sa nducyaacá yā: Cuaacu
níiⁿ'nyúⁿ 'úú ní nguēdínūⁿnīⁿ
ndúú^cū nuūⁿnīⁿ; naati cuayi-
iví cuchíⁿ taamá yā chí
n'dáacā n'dai ca ndúú^cū
poder yeⁿ'é yā chí ch'ēte
taavi nguée ti 'úú. Ní 'úú ní
nguée n'daācā ca chí cuuvi
díiⁿ n'daatií yíiⁿ máⁿ yeⁿ'e
ndaacuú yeⁿ'é yā. 'Iⁿ'yāⁿ miiⁿ
ní cuēdínūⁿnīⁿ yā ndúú^cū
Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs
ndúú^cū yaⁿ'ā. 17 'Iⁿ'yāⁿ miiⁿ
ndéⁿ yā ní diiⁿ yā tan'dúú^cā
'Tíicā díiⁿ yā ndúú^cū 'iⁿ'yāⁿ.
Ndaa yā ndúú^cū zaranda
na ta'a yā. Naachí nadéⁿ
yā trigo miiⁿ, divíⁿ yā trigo
miiⁿ ní nguain'dai yā cheⁿti
díiⁿūⁿ. Ní 'neeⁿ yáⁿ'a yā

deεcú miiⁿ na nguuchí yaⁿā chí 'āā ntéε n'tuūvi. Deεcú miiⁿ ní tan'dúúccā 'iiⁿyāⁿ chí nguéε i'téenu yā Ndyuūs.

¹⁸ 'Túúccā ní ndúúccū n'deeε n'dái ca chí caⁿā Juan miiⁿ, caⁿ'a sá chí 'cueen sa nduudu n'dai chí ngai 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

¹⁹ Tiempo miiⁿ Juan miiⁿ ní yaaⁿvi neeⁿ sa rey Herodes miiⁿ chí canéε sá ndúúccū n'daataa yeⁿ'ē 'dīnū sa ní yeⁿ'ē tanducuén'ē chí nguεε n'daācā chí dīⁿ yā. N'daataa miiⁿ ní nguuvi tá Herodías.

²⁰ Tuu'mi ní rey Herodes miiⁿ ní dīⁿ yā táámá nuuⁿndi chí ch'εεte ca ní s'nuūⁿ chiichí yā Juan vácū.

Juan miiⁿ cheεdinúūⁿniⁿ yā Jesús

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Cuayivi taachí Juan ngεεdínúūⁿniⁿ yā n'deeε n'dái 'iiⁿyāⁿ, cheεdinúūⁿniⁿ ntúūⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní taachi Jesús miiⁿ ngaⁿ'angua'á yā nánguuví ní nánguāⁿ.

²² Ní ndaā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs vmnaaⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúccā 'áámá paloma. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'iindivéεⁿ yā 'áámá nduudu yeⁿ'ē va'ai ch'εεti nguuví chí ngaⁿ'ā: Díí, daiyá chí neⁿ'e taaví ní yeenú taaví cáávā dii.

'Iiⁿyāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'ē ndaata yeⁿ'ē Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús miiⁿ ní chíí yā ndúúccū ndiichi ndúuyū taachí tuc'a yā ntíínyúⁿ yeⁿ'é yā. Ndaata yeⁿ'e Jesús ní 'túccā: 'Iiⁿyāⁿ nadicádíínuuⁿ yā chí Jesús miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Elí. ²⁴ Elí miiⁿ

ní daiya Matat. Matat miiⁿ ní daiya Leví. Leví miiⁿ ní daiya Melqui. Melqui miiⁿ ní daiya Jana. Jana miiⁿ ní daiya José.

²⁵ José miiⁿ ní daiya Matatías. Matatías miiⁿ ní daiya Amós. Amós miiⁿ ní daiya Nahum. Nahum miiⁿ ní daiya Esli. Esli miiⁿ ní daiya Nagai.

²⁶ Nagai miiⁿ ní daiya Maat. Maat miiⁿ ní daiya Matatías. Matatías miiⁿ ní daiya Semei. Semei miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ

ní daiya Judá. ²⁷ Judá miiⁿ ní daiya Joana. Joana miiⁿ ní daiya Resa. Resa miiⁿ ní daiya Zorobabel. Zorobabel miiⁿ ní daiya Salatiel. Salatiel miiⁿ ní daiya Neri.

²⁸ Neri miiⁿ ní daiya Melqui. Melqui miiⁿ ní daiya Adi. Adi miiⁿ ní daiya Cosam. Cosam miiⁿ ní daiya Elmodam. Elmodam miiⁿ ní daiya Er.

²⁹ Er miiⁿ ní daiya Josué. Josué miiⁿ ní daiya Eliezar. Eliezar miiⁿ ní daiya Jorim. Jorim miiⁿ ní daiya Matat.

³⁰ Matat miiⁿ ní daiya Leví. Leví miiⁿ ní daiya Simeón. Simeón miiⁿ ní daiya Judá. Judá miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Jonán.

Jonán miiⁿ ní daiya Eliaquim. ³¹ Eliaquim miiⁿ ní daiya Melea. Melea miiⁿ ní daiya Mainán. Mainán miiⁿ ní daiya Matata. Matata miiⁿ ní daiya Natán.

³² Natán miiⁿ ní daiya David. David miiⁿ ní daiya Isaí. Isaí miiⁿ ní daiya Obed. Obed miiⁿ ní daiya Booz. Booz miiⁿ ní daiya Salmón. Salmón miiⁿ ní daiya Naasón.

³³ Naasón miiⁿ ní daiya Aminadab. Aminadab

miiⁿ ní daiya Aram. Aram miiⁿ ní daiya Esrom. Esrom miiⁿ ní daiya Fares. Fares miiⁿ ní daiya Fares. Fares miiⁿ ní daiya Judá. ³⁴ Judá miiⁿ ní daiya Jacob. Jacob miiⁿ ní daiya Isaac. Isaac miiⁿ ní daiya Abraham. Abraham miiⁿ ní daiya Taré. Taré miiⁿ ní daiya Nacor. ³⁵ Nacor miiⁿ ní daiya Serug. Serug miiⁿ ní daiya Ragau. Ragau miiⁿ ní daiya Peleg. Peleg miiⁿ ní daiya Heber. Heber miiⁿ ní daiya Sala. ³⁶ Sala miiⁿ ní daiya Cainán. Cainán miiⁿ ní daiya Arfaxad. Arfaxad miiⁿ ní daiya Sem. Sem miiⁿ ní daiya Noé. Noé miiⁿ ní daiya Lamec. ³⁷ Lamec miiⁿ ní daiya Matusalén. Matusalén miiⁿ ní daiya Enoc. Enoc miiⁿ ní daiya Jared. Jared miiⁿ ní daiya Mahalaleel. Mahalaleel miiⁿ ní daiya Cainán. ³⁸ Cainán miiⁿ ní daiya Enós. Enós miiⁿ ní daiya Set. Set miiⁿ ní daiya Adán. Adán miiⁿ ní yeⁿe Dendyuūs.

4

Yáá'n'guiinūuⁿ neⁿ'ē sá tuuⁿvineeⁿ sa Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Jesús ní ndiituú yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ ní n'daa yā na yíícú Jordán. Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs candéε yā Jesús na yán'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguéε ch'εεtinéε 'iiⁿ'yāⁿ.

² 'Uūvī ngεεcu nguuví canéε yáá'n'guiinūuⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ chí n'diichineeⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ. Nguéε dε'ē vεε che'ē

Jesús nguuví s'eeⁿ. Cuayiivi mííⁿ chí cuuicú yā. ³ Tuuⁿ'mi ní yáá'n'guiinūuⁿ caⁿ'a sa chí sa Jesús: Dii Jesús, ndúútí chí dii chí Daiya Dendyuūs dii caaⁿ'maⁿ dí cuuvi dí tuūuⁿ 'cūū chí nduuví pan. Ní nduuví pan ní cuuvi che'e di.

⁴ Jesús nan'guεεcútáⁿ'a yā: 'Túúcā cánéε nguūⁿ ná libro yeⁿ'é Dendyuūs: Nguéε dámaāⁿ pan che'ē 'iiⁿ'yāⁿ ní cunduūchí yā caati ndúúcū tanducuén'ē nduudu chí ngaⁿ'á Ndyuūs cunduuchí yā nduuti chí cu'téenu yā.

⁵ Yáá'n'guiinūuⁿ candéε sa Jesús na 'áámá yīícū yáácú. Maaⁿ nch'εεté nūuⁿ ch'íⁿ'i sa Jesús tanducuén'ē naciones yeⁿ'ē íⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁶ Tuuⁿ'mi ní yáá'n'guiinūuⁿ caⁿ'a sa chí sa Jesús. 'Úú ní teé dii nuuⁿ'maⁿ íⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí cuuví yeⁿ'ē di chí caaⁿ'maⁿ ntííⁿ'nyuⁿ dí yeⁿ'ē ndúúcū nuuⁿ'máⁿ ch'εεte naciones 'cūū ndúúcū chí ngaⁿ'a ntííⁿ'nyuⁿ yeⁿ'ē caati poder 'cūū yeⁿ'é. 'Āā du'ú nūuⁿ chí neⁿ'é chííⁿ chí ca'á. ⁷ Ndúútí chí caantiⁿ'ya di nanaáⁿ níícú cu'téenu di 'úú cuuví yeⁿ'ē di tanducuén'ē chuū.

⁸ Jesús caⁿ'a yā chí yā san'ā miiⁿ: Dii yáá'n'guiinūuⁿ cuví di nanaáⁿ caati 'túúcā cánéε nguūⁿ na libro yeⁿ'e Dendyuūs: Cu'téenu di Señor Ndyuūs yeⁿ'ē di, ní dámaāⁿ 'caandiveeⁿ di yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ mííⁿ nūuⁿ.

⁹ Cuayiivi candéε yáá'n'guiinūuⁿ Jesús miiⁿ na yáāⁿ Jerusalén ní cucheε sá ndúúcu yā na yáácú yeⁿ'ē yáacū templo. Ní

can'a sa: Nduuti chi dii chi Daiya Dendyuūs dii, cáávā di ndii 'múúⁿ ndii na yáⁿāa.

10 Caati 'túúcā canéé nguūⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Ndyuūs dichó'o yā ángeles yeⁿ'e yā chi diiⁿ yā cuidado yeⁿ'ē di.

11 Ní ángeles cundéε yā dii ndúúcu ta'á yā, ní nguéé cuuvi ya'ai ca'a di na tuūu.

12 Jesús miiⁿ nán'guεεcútaⁿ a yā: 'Tuucá ntúūⁿ canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Nguéé diiⁿ di mar 'áámá cosa chí n'diichineeⁿ di Señor Ndyuūs yeⁿ'ē di.

13 Taachí ch'iinu chi diiⁿ yááⁿn'guiinūuⁿ chí n'diichineeⁿ sa Jesús divíi sa yeⁿ'é yā 'áámá tiempo.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā na yáⁿ'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

14 Jesús miiⁿ nnguεεcúnée yā na yáⁿ'āa Galilea ní canéé poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcu yā. Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chicadíinuⁿ yā na nuuⁿmánⁿ na yáⁿ'āa cuaaⁿ 'diituú yeⁿ'e chí n'daācā n'dai idiiⁿ Jesús.

15 Ní Jesús ngi'cueeⁿ yā na yaācū sinagogas yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ Israel yeⁿ'e nducuéⁿ'ē yāāⁿ ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ idich'εεté yā Jesús.

Jesús canee yā na yāāⁿ Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

16 Ndaá Jesús na yāāⁿ Nazaret naachí ch'iita yā. Ní tan'dúúcu chí costumbre yeⁿ'é yā, nguuví sábadó chí

ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ndáa yā na yaācū sinagoga miiⁿ ní Jesús chééndii yā ní ch'eeⁿ yā yeⁿ'e libro yeⁿ'e Ndyuūs.

17 Ní nan'guáaⁿ yā libro miiⁿ naachi ngaⁿ'a yeⁿ'ē profeta Isaías. Taachí nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ, ndaacá yā naachi canéé nguūⁿ chúu:

18 Espíritu yeⁿ'é Ndyuūs canée yā nduucú, tí Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndεεvé yā 'úú chí 'úú ní caaⁿ'mánⁿ nduudu chí ngai yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ndaachí sneeⁿ ndúúcu nuuⁿndi yeⁿ'e yā. Dicho'ó yā 'úú chí diiⁿ chí nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chí yaⁿ'ai staava yeⁿ'e yā, ní caaⁿ'mánⁿ chí nánguaⁿ'ai 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā chí tan'duucā chí ca'á libertad 'iiⁿyāⁿ chí snúūⁿ vácū, ní diiⁿ chí inaaⁿ 'iiⁿyāⁿ cosa chí n'daacā chí nguéé déenu yā yeⁿ'ē caati maaⁿ canee yā tan'dúúcu 'iiⁿyāⁿ chí ngeenááⁿ, 'tiicá yā. Ní nadan'guaí 'iiⁿyāⁿ chí nguéé n'daacā diiⁿ ndúúcu yā caati cuuvi n'daacā idiiⁿ ndúúcu yā.

19 Ní caaⁿ'mánⁿ yeⁿ'e tiempo chí n'dai taavi chí Ndyuūs ndεεvé yā chí caaⁿ'mánⁿ, yeⁿ'ē vaadí n'dai taavi yeⁿ'é yā.

20 Tuu'mi ní Jesús nan'gaadí yā libro yeⁿ'é

Ndyuūs ní nanca'a yā 'iin'yān chi diín yā ntii'nyu ye'e yaācū sinagoga miiⁿ. Ní cuayiivi Jesús ch'iindí yā. Nducyaaca 'iin'yān snee yā n'gíinu yā ye'e Jesús. ²¹ Jesús tucá'a yā ca'n'a yā 'iin'yān s'eeⁿ: Maaⁿ cunuuⁿ ca'a chuū chi canee nguūⁿ cuáaⁿ vmnaaⁿ chi ye'e ndís'tiī, chuū chi ch'iinu ch'iindiveén nī.

²² Nducyáácá 'iin'yān n'dáácā nga'n'a yā ye'e Jesús. Nge'n'e yíínú yā ye'e nduudu chí n'dai chí nga'n'a Jesús miiⁿ ní nga'n'a yā: ¿Áá nguée sán'a 'cūū daiya José?

²³ Ní ca'n'a Jesús miiⁿ: Ndís'tiī ní cuuví nī nduudu 'cūū 'úú. N'diī 'iin'yān chi déenu nī diīⁿ yiicú nī 'iin'yān, diīⁿ yiicú maáⁿ nī n'diī. Tanducuén'e chi ch'iindiveén 'nū chi diín nī na yāāⁿ Capernaum, 'tiicá ntūūⁿ diín nī 'muuⁿ yāāⁿ vaacú nī.

²⁴ Naati 'uu ní ca'n'á chí ndís'tiī: Cuaacu ní'nyuⁿ mar 'áámá profeta ní nguée ngíí inee yā na yāāⁿ vaacú yā.

²⁵ Cuaacu ní'nyuⁿ nga'n'á ngíí ndís'tiī: Tiempo chi chó'oo neené 'yaaⁿ n'daataá nguá'āa vεε tá nguaaⁿ 'iin'yān Israel taachi profeta Elías cāneé yā i'yeendí 'cūū ní 'āā ntéé cheeⁿ cuuvi 'iinu ndúuyū canée ma'n'a tiempo miiⁿ. Ní ch'iīdī cuicu nuu'máⁿ yá'n'āa ye'e 'iin'yān Israel. ²⁶ Ní Ndyuūs nguée dichó'o yā Elías miiⁿ nanááⁿ nducyaaca n'daataá nguá'āa, dámaāⁿ 'áámá n'daataá nguá'āa ye'e táámá nación. Ní canee tá na yāāⁿ Sarepta chi nii'nuúⁿ

na yá'n'āa Sidón. ²⁷ Ní tiempo taachi canée profeta Eliseo na i'yeendí 'cūū, 'tiicá ntūūⁿ neené 'yaaⁿ 'iin'yān ndúúcū ca'ai chi lepra chí in'duuti yúutē ye'e yā naati nguée nducyaaca 'iin'yān s'eeⁿ ndu-uva ye'e yā, dámaāⁿ sa'n'ā Naamán ye'e táámá nación chi ye'e yá'n'āa Siria.

²⁸ Taachí 'iin'yān ch'iindiveén yā chuū nducyaaca yā na yaācū sinagoga miiⁿ neené nduuvi taaⁿ yā. ²⁹ Ní ch'εeti ndiī yā tí ne'n'é yā tun'daa yā Jesús cuaaⁿ chuva'āi yāāⁿ miiⁿ ní candée yā Jesús miiⁿ ndiī na yaacu n'dai ye'e yīlcū chi yaacú ca ye'e yāāⁿ miiⁿ. Ní 'iicu cuuví cun'dáa yā Jesús miiⁿ. ³⁰ Naati nguée cuuví diín yā ti Jesús miiⁿ ní cho'ó yā náávta'n'ā ye'e 'iin'yān s'eeⁿ ní cuna'n'a yā na vaacu yā.

'Áámá sa'n'ā chi canée sa ndúúcū espíritu chi nguεε n'daācā ye'e yāā'n'guiinūuⁿ

(Mr. 1:21-28)

³¹ Cuayiivi Jesús nangua'ái yā na yāāⁿ Capernaum ye'e yá'n'āa Galilea ní miiⁿ ngi'cueeⁿ yā 'iin'yān ngu-uvi sábadó chi nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ yā. ³² Ní 'iin'yān na yāāⁿ miiⁿ ngen'e yíínú yā ye'e chi ngi'cueeⁿ Jesús, ti ngi'cueeⁿ yā ndúúcū poder tan'dúúcā 'áámá 'iin'yān chí nga'n'ā ntii'nyuⁿ yā.

³³ Ní taachi snee Jesús na yaacu sinagoga miiⁿ canee 'áámá sa'n'ā ndúúcū espíritu ye'e yāā'n'guiinūuⁿ. Espíritu miiⁿ diīⁿ chí sa'n'ā miiⁿ neené yuudu 'caí sa. ³⁴ Ní espíritu

miiⁿ ní caⁿ'ā: N'diī, Jesús, yeⁿ'e yāāⁿ Nazaret, cuⁿ'éeⁿ nī nūs'uu. ¿Dé'ē canee yeⁿ'é 'nū nduucú nī? ¿Áá ndāa nī chi di'cuiⁿú nī nūs'uu? 'Úú n'diichí du'ú n'diī. N'diī ní 'Iiⁿ'yāⁿ chí N'dai chí Daiya Dendyuūs n'diī.

35 Jesús ní yaaⁿ'vineeⁿ yā ní caⁿ'a yā: Dii espíⁿitu n'gáádí dí cheendi di ní nan'dāa di yeⁿ'e sá 'tī. Tuu'mi ní espíⁿitu yeⁿ'e yāáⁿ'nguⁿiinūⁿ chíndēēve sa sán'a 'cūū náávtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nan'daā sa yeⁿ'e sán'a 'cūū. Nguéé de'ē vεε diīⁿ sa ndúúⁿcū sán'a 'cūū. 36 Nducyaaca yā ní ngeⁿ'e yiinú yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā vi': ¿Dé'ē nduudu chí 'túuca? 'Iiⁿ'yāⁿ 'cūū ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā espíⁿitu yeⁿ'e yāáⁿ'nguⁿiinūⁿ ndúúⁿcū poder tan'dúúⁿcā 'áámá 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē. Ngaⁿ'á yā chí nan'daā espíⁿitu yeⁿ'e yāáⁿ'nguⁿiinūⁿ ní nacan'daā.

37 Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ nducuén'ē cuaaⁿ nducuén'ē yāāⁿ cuááⁿ'diituú.

Jesús diīⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e indán'a Simon Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'dāa yā yaācū sinagoga miiⁿ ní ndaa yā va'ai yeⁿ'e Simón Pedro. Ní indán'a Simón Pedro miiⁿ ndéē 'aama 'iiⁿ'nūⁿ taaⁿ n'daataa ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e vaacu tá di'cuiⁿtu yā Jesús miiⁿ chí cunée yā ní nanduūvā yeⁿ'ē tá. 39 Jesús can'diī yā naachi canée n'daataa miiⁿ ní caⁿ'a yā chí cuavii 'iiⁿ'nūⁿ miiⁿ. Hora

miiⁿ 'iiⁿ'nūⁿ miiⁿ chivii yeⁿ'ē tá. N'daataa miiⁿ ní hora miiⁿ ncueeⁿ nuuⁿ tá ní diīⁿ tá mandados yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ca'a tá chí che'e yā.

Jesús diīⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiūtā

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

40 Taachí chiīya 'yán'a, 'yááⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ ndéē yā 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiūtā nanááⁿ Jesús. Nééné n'deeē naaⁿ ca'ai ndii yā. Jesús miiⁿ ní yiin'duu tá'a yā vmnaaⁿ ca'áámá ca'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ní 'tíicā nduuvā yeⁿ'e yā. 41 Ní yeⁿ'ē 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiūtā yā yinan'dāa espíⁿitus yeⁿ'e yāáⁿ'nguⁿiinūⁿ chí 'caí yā ní ngaⁿ'a yā: N'diī ní Daiya Dendyuūs n'diī. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní yaaⁿ'vineeⁿ yā espíⁿitus yeⁿ'e yāáⁿ'nguⁿiinūⁿ ní nguéé 'cuúⁿ yā chí caaⁿ'maⁿ sa ti espíⁿitus yeⁿ'e yāáⁿ'nguⁿiinūⁿ ní deenu sá chí Jesús miiⁿ chí Cristo.

Jesús ní caⁿ'a yā nduudu yeⁿ'ē Ndyuūs na yán'āa Judea

(Mr. 1.35-39)

42 Chidēēve táámá ngu-uví Jesús miiⁿ ní cuen'e yā chuva'ai yāāⁿ miiⁿ na 'áámá lugar naachi nguéé ch'εεtinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿya in'nuúⁿ yā Jesús ní ndaá yā naachi canée Jesús miiⁿ. Ní di'cuiⁿtu yā chí nguéé cuvii Jesús yeⁿ'e yā. 43 Naati Jesús miiⁿ ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Canée chíⁿ chí 'úú ní caaⁿ'mán yeⁿ'e nduudu ngai yeⁿ'ē naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanán'a yāāⁿ ti

yeⁿ'ē chūū chí Dendyuūs
dicho'ó yā 'úú.

44 Ní Jesús miiⁿ cuen^{'é} yā
yāāⁿ ndíí yāāⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa
Galilea ní nga^{'á} yā nduudu
yeⁿ'é Ndyuūs na yaācū sina-
gogas naachi cuen^{'é} yā.

5

*Ndúúćū vaadī n'giinu yeⁿ'ē
chī itungaāⁿ yā 'yaācā*

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

1 'Áámá tiempo taachi
Jesús canée yā niiⁿnuúⁿ ná
nuūⁿnīⁿyāⁿ'ā chī nguuvi
Genesaret, nééné 'yaaⁿ'iīⁿyāⁿ
ndaá yā nanáāⁿ yā ní chiitu
yā chī cuuvi 'caandiveénⁿ
yā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs.

2 Jesús n'diichi yā ná 'uūvī
barcos chī snée níⁿnuúⁿ
na nuūⁿnīⁿyāⁿ'ā. 'Iīⁿyāⁿ
chī itungaaⁿ 'yaācā miiⁿ 'āa
nan'daá yā na barco s'eeⁿ ní
cuen^{'é} yā naaⁿnú yā yāanā
yeⁿ'e 'yaācā na nuūⁿnīⁿyāⁿ'ā.

3 Tuu'mi Jesús sndáa yā na
'áámá barco chī yeⁿ'e Simón
Pedro miiⁿ ní chíi yā Simón
Pedro chí 'āa caⁿ'a rá barco
miiⁿ ndíí niiⁿnuúⁿ 'diituú
nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Tuu'mi ní Jesús
ch'iindii yā na barco miiⁿ ní
chī'cueeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ. 4 Taachi
Jesús ch'iinu chī'cueeⁿ yā
'iīⁿyāⁿ, tuu'mi ní caⁿ'a yā chíi
yā Simón: Cuen^{'e} di ndúúćū
barco ndíí ná yāanūⁿ ní
'caanuⁿ dí yaanā yeⁿ'e di
nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ní tungaāⁿ dí
'yaācā.

5 Simón miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ a
yā ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús:
N'dii Maestro, 'āa núuⁿmáⁿ
yaaⁿ ch'εεti nduuchí 'nū ní
díiⁿ ntiīⁿnyúⁿ 'nū ní nguée^{'é}

vεε ndaāca 'nū; naati ndúúćū
nduudu yeⁿ'e ní 'caanuúⁿ 'nū
yaānā yeⁿ'é 'nū chεεti nuūⁿnīⁿ
miiⁿ.

6 Taachi 'caanuúⁿ yā yaānā
miiⁿ chiitu 'yaācā chεεti
yaānā miiⁿ chí yaānā miiⁿ ndi-
ituú nūⁿ chííteēⁿ. 7 Tuu'mi ní
dita'a yā yeⁿ'ē tanáⁿ'a 'iīⁿyāⁿ
chī snūⁿ yā chεεti taamá
barco miiⁿ chí caⁿ'a yā ní
cunneé yā Simón. 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ
ní ndaa yā ní chiitu 'yaācā
nduu 'uuvi barcos chí nduu
'uuvi barcos neⁿ'e 'cuεεchi
ndii mááⁿ nuūⁿnīⁿ. 8 Taachi
Simón Pedro n'diichi yā chuū
chíintii'yā yā nanáāⁿ Jesús
miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús
miiⁿ: N'dii Señor, 'úú nguée^{'é}
n'daācā 'úú chí cuchíi nanáāⁿ
n'diī, ti 'úú ní 'iīⁿyāⁿ nuūⁿndi
'úú.

9 Simón Pedro miiⁿ ní nééné
ngeⁿ'e yiinú yā. 'Tiicá ntúūⁿ
'iīⁿyāⁿ chī snée yā ndúúćū
sa ngeⁿ'e yiinú yā cáávā
yeⁿ'ē chí diiⁿ Jesús chí 'iīⁿyāⁿ
s'eeⁿ itúngaāⁿ yā 'yaācā chí
'yaaⁿ taaví tī. 10 'Tiicá ntúūⁿ
Jacobo ndúúćū Juan, chí
daiya Zebedeo, chí dáámá diiⁿ
yā ntiiⁿnyuⁿ ndúúćū Simón,
dii'yā yā chíi. Ní Jesús caⁿ'a
yā chíi yā Simón: Díi, Simón,
nguée^{'é} 'va'a di; ndii maaⁿ ní
tan'dúúćā chí ituungaaⁿ di
'yaācā yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ, 'tíicā
maaⁿ ní 'úú idiīⁿ chí in'nuuⁿ
dí 'iīⁿyāⁿ chí cuuvi caⁿ'a yā
nduucú.

11 Taachi ndaa yā ndúúćū
barco miiⁿ niiⁿnuúⁿ 'diituú
nuūⁿnīⁿ, tuu'mi ní 'iīⁿyāⁿ
s'eeⁿ s'neeⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ
yeⁿ'é yā ndúúćū barco miiⁿ
ndúúćū nducueⁿ'ē chí snūⁿ

chɛeti barco miiⁿ ní cuen'e yā ndúúcū Jesús.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Taachi Jesús miiⁿ ndaa yā na 'áámá yāāⁿ ní canée yā miiⁿ, ndaa nanáāⁿ Jesús 'áámá saⁿ'ā chi ndii sa 'áámá ca'ai chi nguvi lepra chi ín'duuti yuūtē yeⁿ'ē sa. Taachí saⁿ'ā miiⁿ n'diichi sa Jesús miiⁿ, chíntii'ya sa can'dií sa ndii na yáⁿ'āa nanáāⁿ Jesús miiⁿ. Ní chiica sa Jesús: N'dií Señor, ndúúti chi n'dií neⁿ'e nī, ní diiⁿ nī chí nduūvā yeⁿ'ē.

13 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ n'doo ta'á yā ní tuu'ví yā saⁿ'ā ní caⁿ'a yā: 'Úú ní neⁿ'é chi nduūvā yeⁿ'ē di. Tuu'mi nūuⁿ nduūvā yeⁿ'ē sa ní nduūvī dɛɛvɛ sá. 14 Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ: Nguéé cuuvi di mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nduūva yeⁿ'ē di. Cuen'e di ní 'cuuⁿ'miⁿ di maaⁿ cuerpo yeⁿ'e di nanáāⁿ chiiduú. Ní ca'a di nanáāⁿ Ndyuūs ofrenda yeⁿ'ē di yeⁿ'e chi nanduūva yeⁿ'ē di tan'dúúcā chi ngan'a ley yeⁿ'e Moisés. Ní 'iicu cadíínuúⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi nduūvā yeⁿ'e di.

15 Yeⁿ'e chí diiⁿ Jesús miiⁿ dándoō ca, ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā chi 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. 16 Jesús cuen'e yā na lugar naachi nguéé ch'ɛtinéé 'iiⁿ'yāⁿ chi caaⁿ'maⁿngua'á yā.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 'Áámá nguvi Jesús ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ní miiⁿ vɛɛ 'iiⁿ'yāⁿ fariseos chi dingúuⁿ leyes ndúúcū maestros chí ngi'cueeⁿ ley. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngiicá yā yeⁿ'e táámá yāāⁿ ní yeⁿ'ē nducyáácá yaāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ndúúcū yáⁿ'āa Judea, níicú yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén. Jesús miiⁿ cuuvi diiⁿ yā chí nduūvā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ti poder yeⁿ'e Ndyuūs canée nduucú yā. 18 Tuu'mi ní ndaa ntúūⁿ n'duuvi saⁿ'ā chi n'diichí yā Jesús. Ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní ndɛɛ yā 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'āi chí in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa na 'áámá camilla. Ní ndiíⁿ yā chí ndaā saⁿ'ā miiⁿ chɛeti va'āi nanáāⁿ Jesús miiⁿ. 19 Nguéé ndaāca yā taacā cundāa yā ndúúcū saⁿ'a miiⁿ ti neené n'deeé 'iiⁿ'yāⁿ snuuⁿ yā. Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní chɛɛ yā tiíⁿ va'āi ní diví yā n'duuvi táátá tiíⁿ va'āi. Ní di'cua'ái yā saⁿ'ā na yiivɛ naachi candíití saⁿ'ā miiⁿ nanáāⁿ Jesús. 20 Taachí Jesús miiⁿ tuumicadíínuuⁿ yā chí vɛɛ vaadī i'teenu yeⁿ'é saⁿ'ā s'eeⁿ caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā: Díí saⁿ'ā, 'úú nadach'ɛɛcú nuuⁿndí yeⁿ'e di.

21 Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ chí ngi'cueeⁿ ley ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos tuca'a yā nadicadíínuuⁿ yā ní caⁿ'a yā: ¿Du'u sán'a 'cūu chí duuchineen yā yeⁿ'e Ndyuūs? ¿Du'ū nadich'ɛɛcu nuuⁿndi yeⁿ'ē yú? Dámaaⁿ Ndyuūs cuuvi diiⁿ yā

'tíicā.

²² Jesús tuūmicadiinúún yā chi nadicádiinuuⁿ 'iin'yāⁿ s'eenⁿ. Tuu'mi ní caⁿ'a yā chi yā 'iin'yāⁿ s'eenⁿ: Ndís'tiī, ¿dé'ē cúúví chí 'tíicā inadicádiinuuⁿ ndís'tiī na staava yeⁿ'é nī?

²³ ¿Chēē cá nguéeⁿ ngíⁿ'i chi caaⁿ'mánⁿ: 'Āā nuuⁿndi yeⁿ'e di ní nch'ēēcū o ndúúncuéeⁿ dí ní caaca dí? ²⁴ 'Túúcā caⁿ'á chí saⁿ'ā chi ndís'tiī cuuvi déēnu nī ti 'úú ní Saⁿ'a chi Daiyá Dendyuūs 'úú. Ní véé poder in'yeeⁿndí 'cūū chi in-adach'ēēcū nuuⁿndi. Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chí yā saⁿ'a miiⁿ: Ncueeⁿ di, nta'a di yiivē yeⁿ'e di ní cunaⁿ'ā di na vaacu di.

²⁵ Tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ chí ndii chí ca'āi sa 'āā ndúúvā yeⁿ'e sa ní sta'ā sa yiivē yeⁿ'e sa naachi cándiiti sa ní ngaⁿ'a sa: De'ē chúúcā ch'ēēte Dendyuūs. Ní cunaⁿ'ā sa naavtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iin'yāⁿ s'eenⁿ.

²⁶ Nducyáácá 'iin'yāⁿ chen'e yiinú yā ní neene di'va'á yā ní caⁿ'a yā: De'ē chúúcā ch'ēēte Dendyuūs. Ní caⁿ'a yā: Maaⁿ ní n'diichi yú dendu'ū chi nguéeⁿ ta nn'diichi yú chí caⁿ'a yiinú yú.

Jesús yaa'ví yā saⁿ'ā chi nguuvi Leví

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Cho'ōo chúū, ní Jesús miiⁿ can'daa yā cachiicá yā ní n'diichi yā 'áámá saⁿ'ā chí inn'guēē yeⁿ'e impuestos yeⁿ'e yáⁿ'āa chí nguuvi sa Leví. Saⁿ'ā miiⁿ ní véē sa naachi n'gēēteé saⁿ'ā chí inn'guēē yeⁿ'e impuestos. Jesús miiⁿ ní yaa'ví yā: Dii, sán'ā, cuchí di caⁿ'a di nduucú.

²⁸ Tuu'mi ní s'neenⁿ sá ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē sa ndúúcu nducueⁿ'ē dendu'ū ní ndúcueeⁿ sá ní cueⁿ'ē sa ndúúcu Jesús.

²⁹ Saⁿ'a Leví miiⁿ caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sá chí in'nuūuⁿ 'áámá comida ch'ēēte n'dai na vaacu sa. Na vaacu sa miiⁿ véé 'yááⁿ saⁿ'ā chí inn'guēē yeⁿ'e impuestos ndúúcu tanáⁿ'ā saⁿ'ā. Nducyaaⁿ yā ní véēte yā ndúúcu Leví na mesa miiⁿ. ³⁰ Tuu'mi maestros chí ngi'cueeⁿ ley miiⁿ ndúúcu 'iin'yāⁿ fariseos chí diiⁿ yā ley cunncāⁿ caⁿ'a yā yeⁿ'e discípulos yeⁿ'e Jesús ní caⁿ'a yā: ¿Dé'ē cúúví chí ndís'tiī ndúúcu Jesús nge'ē nī ní ngi'i nī ndúúcu 'iin'yāⁿ chí inn'guēē yeⁿ'e impuestos ndúúcu 'iin'yāⁿ nuuⁿndi? Chuū nguéeⁿ n'daācā.

³¹ Jesús ní n'guēēcútaⁿ'a yā: 'Iin'yāⁿ chí nguéeⁿ ngiitā nguéeⁿ nen'e yā chí cuuvi yíicú yā. Dámaāⁿ 'iin'yāⁿ chí ngiitā nen'e yā chí cuuvi yíicú yā.

³² 'Úú nguéeⁿ cuchí chí yaa'ví 'iin'yāⁿ chí nadacadiinúún yā chí n'dáaca yā chí nguéeⁿ dinuuⁿndí yā naati 'iin'yāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā ní 'íicú ndáácadáámí yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chí nguéeⁿ ca'diinú 'iin'yāⁿ

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Tuu'mi ní 'iin'yāⁿ s'eenⁿ tiingūūnéⁿ yā Jesús: ¿Dé'ē cúúví chí discípulos yeⁿ'e Juan chí ngeēdínūūⁿnīⁿ ndúúcu discípulos yeⁿ'e fariseos nééⁿ n'deēē cuūví ní ca'diinúún yā ní ngaⁿ'angua'á yā ní

discípulos yēn'e nī ní nge'e yā ní ngi'i yā?

³⁴ Jesús ní ca'n'a yā chii yā 'ii'n'yān: ¿Chēē yēn'ē maán nī cuuvi diín nī chi nguée che'e 'ii'n'yān chí nandaa naachi n'giindivaacu sa'n'ā ne'n'e chi canée sa'n'ā chi n'giindivaacu sa mii'n ndúúcu yā? Nguée cuuvi nī. ³⁵ Naati ndaa nguuvi chí 'cuūvī sā ní 'āā ntée sa ndúúcu yā, tuu'mi ní 'ii'n'yān ca'dii'nún yā nguuvi mii'n.

³⁶ Ca'n'a ntúūn Jesús chii yā 'ii'n'yān táamá ejemplo chí 'tēē nguēē daama: Mar 'áamá 'ii'n'yān nguée 'caaca yā 'áamá 'taa'n tiinūn ngai chí nguée 'āā naa'nu yā chí n'dyaatá yā 'áamá catecaí yā ndicū caati tiinūn ngai mii'n ní cū'tēēn tiinūn ndiicú. Ní ndiicú mii'n nguée n'daacā dináán diin naachi nn'dyaatá ndúúcū chí ngai mii'n. ³⁷ Tiicá ntúūn mar 'áamá 'ii'n'yān nguée ca'nuún yā vino ngai chēeti bolsa díí'mán 'iiti chí ndiicū tan'dúúcā chí diin 'ii'n'yān ndiicū ti vino ngai mii'n ní chó'ōo yaadi yēn'ē ní diin chí 'cáāncūn yíí'mán ndiicū. Ní vino mii'n ní cūngēē ndíí yíí'mán mii'n tuuvií. ³⁸ Cáāvā chuū ca'nuún yā vino ngai mii'n chēeti bolsa díí'mán ngai ní nduu 'uuvī ní n'daacā canee yēn'ē. ³⁹ Mar 'áamá 'ii'n'yān chí ngi'i yā vino ndiicū ne'n'é yā cu'u yā vino ngai cuayiivi caati nga'n'a yā chí vino chí ndiicū chíín chí n'dai nguée ti vino ngai.

6

Discípulos yēn'e Jesús

sta'á yā trigo nguuvi chí ntaavi'tuunúūn 'ii'n'yān Israel (Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ 'Áamá nguuvi sábadō chí ntaavi'tuunúūn 'ii'n'yān Israel, Jesús cho'ó yā ndúúcū discípulos yēn'é yā 'áamá campo naachi vée trigo. Discípulos yēn'e yā ní sta'á yā trigo ní chii yā tiin ndúúcū ta'á yā ní che'e yā trigo. ² Tuu'mi ní n'duuvī fariseos ca'n'a yā chí yā discípulos yēn'e Jesús: ¿Dē'ē cúúvī chí ndís'ti diin nī cosas chí nguée canee chí diin nī ti contra yēn'e ley yēn'e nguuvi chí canée chí ntaavi'tuunúūn?

³ Jesús nan'guēēcúta'n'a yā: ¿'Áá nguée n'geēn ndís'ti na libro yēn'é Ndyuūs tan'duucā chí diin rey David ndúúcū 'ii'n'yān chí snée ndúúcu yā taachi cuūcu yā? ⁴ David sndáa yā yaacū ndúúcū 'ii'n'yān chí snée ndúúcu yā ní David sta'a yā pan chí canée nátaí yēn'e Ndyuūs ní che'e yā ní ca'á yā chí che'e 'ii'n'yān chí snée ndúúcu yā. David mii'n nguée canee chí che'e yā pan ndúúcū 'ii'n'yān chí snée ndúúcu yā ti dámaān chiiduú s'een canee chí che'e yā pan mii'n.

⁵ Ní Jesús ca'n'a yā chii yā 'ii'n'yān s'een: 'Úú ní Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs ní 'úú ngií nga'n'á ntii'nyu'n yēn'e nguuvi chí ntaavi'tuunúūn 'ii'n'yān.

Jesús diin chí nduuvā yēn'e san'ā chí ndíí chēēchi ta'ā sa (Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Táamá nguuvi sábadō chí ntaavi'tuunúūn 'ii'n'yān Israel,

Jesús miiⁿ ní ndaa yā na yaācū sinagoga ní ch'i'cueeⁿ yā 'i'in'yāⁿ. Míⁿ canee 'áámá saⁿā chí ntí'i ta'a sa ta cuaācū sa. ⁷ Maestros yeⁿe ley ndúúcū 'i'in'yāⁿ fariseos ngeenu yā Jesús miiⁿ caati neⁿe yā n'diichi yā nduuti chí idiin Jesús chí nduuva yeⁿe sa nguuví chí intaavi'tuūnúúⁿ yā, ní 'túicā cuuvi caaⁿmáⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe Jesús miiⁿ. ⁸ Naati Jesús miiⁿ déenu yā yeⁿe chí nadicádiinuⁿ 'i'in'yāⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'a chí ntí'i 'áámá ta'a sa: Díi saⁿā, nducueeⁿ dí ní cuééndii dí náávtaⁿā yeⁿe 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ. Saⁿā miiⁿ ní cuééndii sa náávtaⁿā yeⁿe 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ. ⁹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú intiinguuneéⁿ ndís'tiī. ¿De'ē chí cuuvi diiⁿ yú nguuví chí ntaavi'tuūnúúⁿ 'i'in'yāⁿ? ¿'Áá diiⁿ yú cosas chí n'daacā o cosas chí nguéé n'daacā? ¿'Áá n'daacā chí nanguanⁿāi yú vida yeⁿe 'i'in'yāⁿ o 'caaⁿnuⁿ yú 'i'in'yāⁿ?

¹⁰ Jesús ch'iinu yā nducyaaca 'i'in'yāⁿ chí snée yā cuaaⁿ 'diitú yā ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿā: N'doo di ta'a di. Saⁿā miiⁿ ní n'doo ta'a sa ní ta'a sa míⁿ 'āā nduūvā yeⁿe sa. ¹¹ 'I'in'yāⁿ s'eeⁿ ní n'duuví taaⁿ n'dái yā ní yaaⁿvi yā vi'i: ¿Dé'ē diiⁿ yú chí cuuvi tun'daa yú nuuⁿndi yeⁿe Jesús miiⁿ?

Jesús ndeēve yā ndu'u chí ndiichúúví discípulos yeⁿe yā
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Nguuvi s'eeⁿ Jesús cuen^e yā 'áámá yīicū chí

caaⁿ'maⁿngua'á yā ní Jesús miiⁿ ní núúⁿmáⁿ yaaⁿ caⁿ'angua'á yā. ¹³ Ní taachí chidēve Jesús yaaⁿvi yā discípulos yeⁿe yā ní ndeēve yā ndiichúúví 'i'in'yāⁿ yeⁿe nguaaⁿ discípulos s'uuⁿ ní caⁿ'a yā chí ndiichúúví 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ chí apóstoles. ¹⁴ 'I'in'yāⁿ s'eeⁿ ní 'túúicā nguuví yā: Simón chí nguuví ntúuⁿ yā Pedro; ndúúcū Andrés chí 'diinū Simón Pedro miiⁿ, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Felipe, ndúúcū Bartolomé, ¹⁵ ndúúcū Mateo, ndúúcū Tomás, ndúúcū Jacobo chí saⁿ'a daiya Alfeo, ndúúcū Simón chí nguuví sa Zelote, ¹⁶ ndúúcū Judas chí 'diinū Jacobo ndúúcū Judas Iscariote chí cuayiivi chíⁿi sá du'ū chí Jesús miiⁿ chí cuuvi 'caaⁿnún yā 'yā.

Jesús chí'cuéⁿ yā 'yaaⁿ táávi 'i'in'yāⁿ
(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Jesús nangua'ái yā yeⁿe yīicū miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿe yā ní ndúúcū n'deēe n'dái discípulos yeⁿe yā ní cuen^e yā 'áámá yán'āa chí yúúduu. Ní canee ntúuⁿ nducú yā n'deēe n'dái 'i'in'yāⁿ yeⁿe yán'āa Judea ndúúcū yāā Jerusalén ní yeⁿe yāā s'eeⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿyán'ā ní yeⁿe yán'āa Tiro ndúúcū yán'āa Sidón. 'I'in'yāⁿ s'eeⁿ ní 'āā ndāa yā chí 'caandiveéⁿ yā yeⁿe chí ngi'cueeⁿ Jesús miiⁿ. Ní 'i'in'yāⁿ chí ngíta yā neⁿe yā chí Jesús diiⁿ chí nduūvā yeⁿe yā. ¹⁸ Ní 'i'in'yāⁿ chí snée yā ndúúcū espíritu

yen'e yáá'n'guiinūuⁿ ní Jesús diiⁿ yā chi nacan'daā yen'e 'iiⁿ'yāⁿ s'een ní ch'εεnuu chiī yen'é 'iiⁿ'yāⁿ s'een. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een nduuvā yen'é yā. ¹⁹ Ní nducyááca 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiitā neⁿ'e yā tuu'vi yā Jesús miⁿ ti véé cá poder yen'e yā chi diiⁿ yā chi nanduūvā yen'e yā.

Yen'é vaadī yeenú ndúúcu yen'e chi nguée vaadī yeenú (Mt. 5.1-12)

²⁰ Tuu'mi ní Jesús n'diichí yā discípulos yen'e yā ní caⁿ'a yā chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een: Dé'ε chúúca n'dai ndís'tiī chi nguée dé'ε véε yen'e nī ti yen'e ndís'tiī cuuví naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā na va'ai chεεti nguuvi.

²¹ Dé'ε chúúca n'dai ndís'tiī chi 'cueen cá nī libro yen'e Ndyuūs chi n'daācā ca canee staava yen'é nī. Dé'ε chúúca n'dai ndís'tiī chi maaⁿ ní nngεεcu nī nanááⁿ Ndyuūs ti neⁿ'e diíⁿ nī nducuén'e chi cuaacu ti Ndyuūs ya'āi 'iinú yā ndís'tiī.

²² Dé'ε chúúca n'dai ndís'tiī taachi 'iiⁿ'yāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguée cuuvi snaaⁿ yā ndís'tiī ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'een cuví yā yen'e ndís'tiī. Ní cunncāa diíⁿ yā ndúúcu ndís'tiī. Ní 'āā ntée neⁿ'e yā 'caandiveéⁿ yā chi duuchí nī. Caaⁿ'māⁿ yā chi nguée n'daaca ndís'tiī cucáávā 'úú chi Saⁿ'a chi Daiyá Ndyuūs.

²³ Ndís'tiī canée chí yeenú n'dai nī ní nguuvi miiⁿ cuuví yeenú n'dai ca nī caati Ndyuūs téé yā chi cuuvi yen'é nī dendu'ū chi ch'εεte n'dai taachi ndaa nī na va'ai chεεti

nguuvi. Ti ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tiicá ntúūⁿ idiíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cosas chi nguée n'daācā ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi candée yā nduudu yen'e Ndyuūs.

²⁴ Dé'ε chúúca ndaachiī yen'e ndís'tiī chí véé cá yen'e nī caati 'āā yeenú nī yen'e nducuén'e yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

²⁵ Dé'ε chúúca ndaachiī yen'e ndís'tiī chí nadacádíⁿnuuⁿ nī chí n'daācā canee nī nanááⁿ Dendyuūs ní nguée n'giindiveéⁿ nī nduudu yen'é Ndyuūs ti cuayiivi naachi neⁿ'e nī 'caandiveéⁿ nī ní nguée cuuví 'caandiveéⁿ nī. Dé'ε chúúca ndaachiī yen'e ndís'tiī chí maaⁿ ní n'gííⁿ'nyuⁿ nī ti cuayiivi ní cuεεcú nī ti ndaāchí nī.

²⁶ Dé'ε chúúca ndaachiī yen'e ndís'tiī taachi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ n'daācā yen'e nī. Caati ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ 'tiicá ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yen'e 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi falso yā ní nguée profetas yen'é Ndyuūs, ní nguée candée yā nduudu yen'é Ndyuūs.

Dinen'e yú 'iiⁿ'yāⁿ chi taan yā nduucú yú

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ 'Úú, Jesús, ní ngaⁿ'á ngī ndís'tiī chí n'giindiveéⁿ nī nduudu chí ngaⁿ'á: Dinén'e ntúūⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chí taāⁿ yā yen'e nī. Ní diiⁿ n'daaca nī ntúūⁿ ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chí nguée neⁿ'e yā ndís'tiī.

²⁸ Di'viicú nī 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chí caⁿ'a cunncāa yā ndúúcu nī. Ní caaⁿ'maⁿ'nguaⁿ'a nī caavā 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chí nguée n'daaca diíⁿ yā ndúúcu nī. ²⁹ Nduuti chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ

duuchineenⁿ yā yeⁿ'e nī nī n'geⁿ'e yā 'áámá tiicuaa náaⁿ nī, 'cuúⁿ nī chi diíⁿ yā táámá vmnéⁿ'ēe nduuti chi neⁿ'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi divíⁿ yā cotón yeⁿ'e nī, ca'ā ntúuⁿ nī catecai nī. 30 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caaca yā cosa yeⁿ'é nī caavā necesidades yeⁿ'e yā, ca'á nī. 'Iiⁿ'yāⁿ chi cuta'á yā chi yeⁿ'e nī, 'āā ntéé nguεεcunée nī ndaaca nī. 31 Tan'dúúⁿcā chi ndís'tiī neⁿ'e nī chi tanán'ā saⁿ'ā miiⁿ n'dáacā diiⁿ sa nduucú nī, 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ ndís'tiī ndúúⁿcū saⁿ'ā s'eenⁿ.

32 Ndúúⁿti chi ndís'tiī dinéⁿ'e nī 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e ndís'tiī, ¿dé'ē chi n'daacā idiíⁿ nī? Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée n'daacā, 'tiicá ntúūⁿ idiíⁿ yā. 33 Ndúúⁿti chi ndís'tiī n'daacā idiíⁿ nī ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chi din'daacā nduucú nī, ¿dé'ē chi n'daacā idiíⁿ nī? Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée n'daacā, 'tiicá ntuūⁿ idiíⁿ yā. 34 'Tiicá ntúūⁿ, nduuti chi diíⁿ nī prestar chiiⁿ chi yeⁿ'é nī 'iiⁿ'yāⁿ ní cunee ngiínú nī chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā tee yā chiiⁿ chi yeⁿ'é nī, ¿dé'ē cuuvi chi 'iiⁿ'yāⁿ téé yā gracias ndís'tiī? 'Tiicá ntúūⁿ idiíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε n'daacā. 35 Ndís'tiī dineⁿ'é nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ chi taán yā yeⁿ'e nī. 'Tiicá din'daacá nī ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée ngii n'diichí yā ndís'tiī. Diíⁿ nī prestar cosa chi yeⁿ'é nī ní nguée de'ē vεε nadacadiinuⁿ cá nī yeⁿ'e. Ní Ndyuūs téé yā ndís'tiī cosas chi dendu'ū chi ch'εεte ca yeⁿ'é yā taachi caⁿ'a nī na va'ai chεeti nguuví ní cuuví ndís'tiī daiyá Dendyuūs chi ch'εεte taavi ca. 'Tiicá

Ndyuūs téé yā cosas chí n'daaca 'iiⁿ'yāⁿ chi cunncaā chi nguée caaⁿ'máⁿ yā: N'dii Ndyuūs gracias. 36 'Tiicá ntúūⁿ yá'ai 'iinú nī cááva 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúⁿcā Chiidá nī Ndyuūs ya'ai 'iinú yā ndís'tiī.

Nguée caaⁿ'maⁿ nī nuuⁿndi yeⁿ'e mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 7.1-5)

37 Nguée caaⁿ'máⁿ nī nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ ní Ndyuūs ní nguée caaⁿ'maⁿ ntúūⁿ yā yeⁿ'é nī. Nguée diíⁿ nī condenar 'iiⁿ'yāⁿ ní Ndyuūs nguée diíⁿ yā condenar ndís'tiī. Nadich'εεcú nī nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e nī. 38 Ca'á n'daacá nī 'iiⁿ'yāⁿ chi véé necesidades yeⁿ'é yā ní 'íicú Ndyuūs téé yā ndís'tiī ní dicaadi n'dáaca yā chi cúúnú chiichi ndíí tuunu cungée na morral yeⁿ'é nī, caati Ndyuūs dicaadí yā ndís'tiī ndúúⁿcū maaⁿ caadi chí dicaadí nī.

39 Jesús ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ 'áámá ejemplo yeⁿ'e 'áámá nduudu chi 'téé nguεε daama. ¿'Áá cúúví diiⁿ 'áámá chi ngueenááⁿ candēē táámá chi ngueenááⁿ? ¿'Áá nguεε cun'dáá nūuⁿ nduu 'uuví yā na yiivi yáⁿ'āa? 40 'Áámá discípulo miiⁿ ní nguée ch'εεte cá yā nguée ti maestro yeⁿ'e yā. 'Āā du'ú nūuⁿ chí neⁿ'e cuuvi Maestro, canee chí 'cuiinu 'cueenⁿ yā din'daaca yā ní cuuví yā tan'dúúⁿcā maestro yeⁿ'e yā.

41 Táacā cuuví chi maaⁿ nch'εεté nūuⁿ n'giínu nī

nuuⁿndī chi diiⁿ tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ ní nguée inaaⁿ nī nuuⁿndī ch'εεε chi diiⁿ nī.
 42 Nguée n'daacā chi caaⁿmáⁿ nī 'iiⁿyāⁿ yeⁿe chi diiⁿ yā chi nguée n'daacā nduuti chi ndís'tiī diiⁿ nī cosas chi nguεε n'daacā. N'daacā ca chi ndaacadaamí nī yeⁿe nuuⁿndi chi diiⁿ nī ní 'íicú cuuvi caaⁿmáⁿ nī yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi canée chí din'daacá yā.

'Áámá yáⁿá ní ngíⁿi cucááⁿvā n'guiⁱ yeⁿe
 (Mt. 7.17-20; 12.34-35)

43 N'guiⁱ yeⁿe yáⁿá chi n'dai, n'daacā chi cuuvi n'guiⁱ yeⁿe ní yáⁿá chi nguée n'dai ní nguée n'daacā n'guiⁱ yeⁿe. Naati yáⁿá chi nguée n'daacā nguée cuuvi n'guiⁱ chí n'daacā yeⁿe. 44 'Tíicā ti tuunu tuunu ca yáⁿá n'giⁿi n'guiⁱ yeⁿe. Nguée n'giichi yā yaaⁿ chi 'cuūndi n'guiidī yaaⁿ nguuvi yeⁿe, ndíi nguée ndúú tuūⁿmá yā uvas yeⁿe diiⁿyu nduuti yaaⁿ. 45 'Tiicá ntúūⁿ saⁿā chi n'dai idiiⁿ sa denduⁿū chí n'daacā chi nadacadiínuuⁿ sa na staava yeⁿe sa chí n'daacā. Saⁿā chí cunncāā idiiⁿ sa tanducuéⁿe chí nadacadiínuuⁿ sa na staava yeⁿe sa caati staava yeⁿe sa nguée n'daaca. Nduudu chi ngaⁿā sa ngiica yeⁿe chí ndiituu na staava yeⁿe sa.

Yeⁿe ndúú 'uūví cimientos yeⁿe nduu 'uuvi va'āi
 (Mt. 7.24-27)

46 Caⁿa ntúūⁿ Jesús: ¿De'ε cúúví chí ndís'tiī ngaⁿā nī ngiiⁿ nī 'úú: N'diī, Señor yeⁿe, n'diī, Señor yeⁿe, ní nguée 'caandiveeⁿ nī chí ngaⁿā?

47 'Úú cuuvi ndís'tiī, duⁿū 'iiⁿyāⁿ chí chiī nanaáⁿ ní n'giindiveeⁿ nduudu yeⁿe ní n'daacā idiíⁿ yā tan'dúúⁿcā chi ngaⁿā, 48 'iiⁿyāⁿ miiⁿ tan'dúúⁿcā 'áámá saⁿā chí din'dái sa vaacu sá. Chiinú yáanūⁿ n'daaca sá ní s'nuūⁿ sa cimientos yeⁿe vmnaaⁿ 'áámá yááⁿvá. Ní taachi chiya 'áámá cuuvi naⁿā ní ch'iita yíicú ní diitūu n'dái chen'e nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní nuūⁿnīⁿ miiⁿ nguée cuuvi diiⁿ diiⁿu va'āi miiⁿ ti n'daacā candūū na yááⁿvá miiⁿ. 49 Naati 'iiⁿyāⁿ chi nguée ch'iindiveeⁿ yā nduudu yeⁿe ní nguée idiíⁿ yā tan'dúúⁿcā chi ngaⁿā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ tan'dúúⁿcā 'áámá saⁿā chí din'dái sa vaacu sa na yaⁿā ndúútī ní nguée ndúúⁿcū cimientos. Ní diitūu n'dai chen'e nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní va'āi miiⁿ maaⁿnch'εεé nūuⁿ chindεεε ní cunncāā ntuūvī va'āi miiⁿ.

7

Jesús idiíⁿ yā chí nduuvā yeⁿe 'áámá mozo yeⁿe capitán romano
 (Mt. 8.5-13)

1 Taachí Jesús ch'íínú ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, tuuⁿmi ní cueⁿe yā na yaāⁿ Capernaum.
 2 Ná yāāⁿ miiⁿya canée 'áámá saⁿā capitán romano yeⁿe soldados. Ní na vaacu capitán miiⁿ cánée 'áámá saⁿā mozo chí idiíⁿ mandado yeⁿe sa. Néené neⁿe sa mozo yeⁿe sa ní néené ya'āi 'iinu sa ti mozo ní neené ya'āi ngítā sa. 'Āā cháā 'cuūvī sa. 3 Taachi capitán miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa chí Jesús miiⁿ diiⁿ yā vaadi n'giinu, capitán miiⁿ dicho'o

sa n'dúúví 'iín'yān Israel chi caan'man ntiinyún yā na yaacū yen'e 'iín'yān Israel chi 'iín'yān s'een di'cuítu yā Jesús miiⁿ chi ca'n'a yā na vaacu sa ní diíⁿ yā chi nduūvā yen'e mozo yen'e sa. ⁴ 'Iín'yān s'een cuen'e yā nanáán Jesús miiⁿ. Ní di'cuítu yā Jesús, ní ca'n'a yā chii yā 'iín'yān: N'dií Jesús, 'caandiveén nī caati capitán yen'é 'nū ní neené n'dai yā chi diíⁿ nī chí nduūvā yen'e mozo yen'e yā. ⁵ Caati capitán romano miiⁿ ní idinéⁿe yā 'iín'yān yen'e yú chi yen'e ndaata Israel, ní din'dái yā yáacū sinagoga yen'e yú.

⁶ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ cuen'e yā ndúúcū 'iín'yān s'een. Ní taachi 'āā cháā ndaa nii'nuún yā ná va'ai yen'e sa, capitán miiⁿ dicho'o sa n'duuvi amigos yen'e sa chi caan'mán yā cuuvi yā Jesús mii: N'dií, Señor, nguée tuuviínúuⁿ nī ti 'úú nguée neené n'dai 'úú chi cundaa nī chεεti va'ai yen'é. ⁷ Maaⁿ ní deenú chi mar 'áámá 'iín'yān ní neené n'dai chi cuuvi ndaa nanáán nī. Dámaān chi caan'man ntiinyuⁿ núún nī ní nduūvā yen'e mozo chi diiⁿ mandado yen'é. ⁸ 'Āā de'ε nuūⁿ chi caan'man ntiinyún nī yen'e tuu'mi ní cuuvi chó'ōo. 'Tiicá ntúūⁿ 'úú ní vée 'iín'yān chí nga'n'a ntiinyún yā yen'é. 'Úú ní capitán ní nga'n'a ntiinyún yen'e soldados chi canee maaⁿ poder yen'é. Nga'n'á ngii'áámá sa: Cuna'n'a di, ní ina'n'a sa. Ní nga'n'á ngii taama sa: Cuchii di, ní chii sa. Ní nga'n'á ngii mozo chi diiⁿ mandado yen'é:

Diiⁿ di ntiinyún cūū, ní diiⁿ sa.

⁹ Ní taachí Jesús ch'iindiveén yā nduudu yen'e sa chi nga'n'a amigos yen'e capitán miiⁿ chéⁿe yiinu yā yen'e capitán. Ní nguεεcundii yā n'diichi yā 'iín'yān chi snée yā cuaaⁿ daami yā ní ca'n'a yā. 'Úú ní nga'n'á ngii ndís'tii: 'Úú nguée indaacá mar 'áámá 'iín'yān yen'e ndaata Israel chi i'teenú n'dai cá yā Ndyuūs tan'dúúca capitán miiⁿ.

¹⁰ Taachí ndaa 'iín'yān s'een va'ai chi capitán miiⁿ dichó'o sa, 'iín'yān s'een n'diichí yā chí mozo miiⁿ chi néené ngíita sa ní 'āā nduuvā yen'e sa.

Jesús nadanduuchi yā daiya 'áámá n'daata nguá'āa chi 'āā tinán'ā sa

¹¹ Cuayiivi, Jesús miiⁿ chen'e yā na yāāⁿ Naín ndúúcū discípulos yen'e yā ndúúcū 'yaaⁿ n'dái 'iín'yān chi cuen'e ndúúcu yā. Ní chúū chií.

¹² Taachí Jesús ndaa yā nii'nuún ná cheendi va'āi yen'e yāāⁿ miiⁿ, n'diichí yā chí ndεē 'iín'yān 'áámá caja tinán'ā canuún yúúní chí cuen'e yā cuεεchi yā. Tinán'ā miiⁿ 'áámá n'dyán'ā sa yen'e chεεcú sá. Ní n'daata miiⁿ ní n'daataá ngua'a yā. Ní neené 'yaaⁿ 'iín'yān yen'e yāāⁿ miiⁿ snee yā ndúúcu yā. ¹³ Taachí Jesús n'diichi yā n'daataá miiⁿ, néené ya'ai 'iínú yā n'daataá ní ca'n'a yā chii yā n'daataá miiⁿ: Nguée cuεεcú di.

¹⁴ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cuen'e ndaa yā ní tuu'ví yā caja yen'e tinán'ā. Ní

'iin'yāⁿ chi ndéε yā caja miiⁿ ch'εεtindii yā. Ní Jesús caⁿ'a yā: Saⁿ'ā 'díⁿ 'úú yaa'ví dii, nducueeⁿ di.

¹⁵ Tuu'mi ní 'nuūⁿndi saⁿ'ā 'díⁿ chi n'dii ní tucá'a sa ndeē sa. Ní Jesús miiⁿ ní nca'á yā saⁿ'a 'díⁿ chεεcu sa.

¹⁶ Nducyaaca 'iin'yāⁿ di'va'á yā yeⁿ'e chi n'diichi yā ní caⁿ'a yā: De'ε chúúcā ch'εεte Ndyuūs. Ní caⁿ'a yā chi 'áámá profeta ch'εεte ndāa yā nguaaⁿ nús'uu chí Ndyuūs dicho'ó yā caati ya'ai 'iinú yā yeⁿ'e s'uuúⁿ chi nación yeⁿ'é yā.

¹⁷ 'Tíicā ngaⁿ'a 'iin'yāⁿ s'een yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní caⁿ'a yā chuū núúⁿmán na yán'āa Judea ndúúcu nuuⁿmán yāāⁿ cuaaⁿ 'diituú.

Juan chi ngεεdínuūⁿnīⁿ dichó'o yā nduu 'uuvu 'iin'yāⁿ nanááⁿ Jesús

(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Discípulos yeⁿ'e Juan chi ngεεdínuūⁿnīⁿ caⁿ'a yā chii yā Juan miiⁿ yeⁿ'é tanducuén'ē dendu'ū chi diiⁿ Jesús. Tuu'mí Juan miiⁿ yaa'vi yā 'uuvu discípulos yeⁿ'e yā nanáaⁿ yā.

¹⁹ Ní dicho'ó yā discípulos s'eeⁿ chí ntiinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ chuū: ¿'Áá n'dií Cristo chi canéé chí ndaā o 'āā cūnee ngiínú 'nū taama yā? ²⁰ Discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ cuen'e yā ní ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'dií Señor, Juan chí ngεεdínuūⁿnīⁿ dicho'ó yā nús'uu chí ntíngúúneeⁿ 'nū n'dií: ¿'Áá n'dií chi canéé chí ndaā o 'āā cūnee ngiínú 'nū taama yā?

²¹ Tiempo miiⁿ Jesús diíⁿ yā chi nnduūvā yeⁿ'e 'yaaⁿ n'dai 'iin'yāⁿ yeⁿ'é ca'ai chi ndí yā ní yeⁿ'e ca'ai chi véé espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūⁿ ndúúcu yā. 'Tíicā ntúūⁿ diíⁿ yā chi snaaⁿ 'iin'yāⁿ chi ngueenááⁿ.

²² Tuu'mi Jesús nán'guεεcútaⁿ a yā yeⁿ'e nduu 'uuvu discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tií, cunaⁿ'a nī ní cuuvi nī Juan miiⁿ yeⁿ'e nducuén'ē chi n'diichi nī ndúúcu chi n'giindiveén nī. 'Iin'yāⁿ chi ngueenááⁿ ní inaaⁿ yā, 'iin'yāⁿ chi nguéeⁿ ngii ngíicā yā ní ngiica yā, 'iin'yāⁿ chí ndí ca'ai chí lepra chi in'duuti yuūtē yeⁿ'é yā ní nduuva yeⁿ'é yā, 'iin'yāⁿ chi chεεtúū ní n'giindiveén yā, 'iin'yāⁿ chi n'dí ní nnduuchí yā yeⁿ'é nguaaⁿ tinán'ā, ní 'iin'yāⁿ chi ndaachí snee yā 'úú ní ngaⁿ'á nanáaⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, nduudu ngai chí yeⁿ'é chí nanguan'āi 'iin'yāⁿ. ²³ De'ε chúúcā n'dai 'iin'yāⁿ chi nguéeⁿ cunncā ch'eenú yā 'úú ndúúcu nduudu yeⁿ'é.

²⁴ Taachi cuen'e discípulos yeⁿ'e Juan chi dicho'ó Juan miiⁿ, tuu'mi ní Jesús tucá'a yā caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ chi snee yā ndúúcu yā yeⁿ'e Juan chi ngεεdínuūⁿnīⁿ miiⁿ: ¿De'ε chen'e nī n'diichi nī na yán'āa cuuⁿmaⁿ naachi nguéeⁿ ch'εεtinéeⁿ 'iin'yāⁿ? ¿'Áá 'áámá ndúú chí idin'núⁿ'u 'yúúné? Nguεε 'tíicā. ²⁵ ¿Du'ú chen'e nī n'diichi nī tuu'mi? ¿'Áá 'aama saⁿ'ā chí canúⁿ sa catecai n'dai sa? Deenu nī chí 'iin'yāⁿ chí n'daā catecai

yā nguée n'geenu yā ngii ní snée yā na va'ai ye'n'e rey.
 26 ¿Du'ú chen'é nī n'diichí ní tuu'mi? ¿Áá 'áámá profeta chí nga'n'a nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs? 'Úú ní nga'n'á ngii ndís'tií chí 'tíicā. Chen'é nī n'diichí nī 'áámá 'i'in'yān ch'εεε ca yā nguée ti taná'n'a profetas. 27 Chuū canée nguūn ye'n'e Juan mii'n na libro ye'n'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaa'n:

Cun'diichí nī. 'Úú ní di-cho'ó 'áámá sa'n'a chí caa'ma'n sā nduudu cuaacu ye'n'é nanáán dii. Ní sa'n'a mii'n ní 'cuundiyaán sa yúúni cáávā dii.

28 'Úú ní nga'n'á ngii ndís'tií chí nguaa'n nducyaaca sa'n'a chí ch'iindiyaān sa na i'n'yee'ndí 'cūū nguée táámá sa'n'a chí ch'εεε ca sa ti 'āā Juan mii'n chí chεεdínuū'nīn sa. Naati 'i'in'yān chí ndiicuūn ca yā naachí Ndyuūs nga'n'a ntiin'yú'n yā ní ch'εεε cá yā nguée ti Juan mii'n.

29 Neené n'dai 'i'in'yān ndúúcu 'i'in'yān chí inn'guεε ye'n'e yá'n'āa ch'iindiveén yā nduudu chí nga'n'a Jesús. Ní 'i'in'yān s'een chí'téenu yā nduudu ye'n'e Juan mii'n ní diin yā tan'duucā Ndyuūs nen'e yā. Ní Juan mii'n chεεdínuū'nīn yā 'i'in'yān. 30 Naati 'i'in'yān fariseos mii'n ndúúcu maestros ye'n'e ley, 'i'in'yān s'een nguée nen'e yā Juan ndí nguée s'téenu yā nduudu ye'n'e Juan mii'n. Ní nguée chεεdínuū'nīn yā. 31 Jesús mii'n can'a yā chí yā 'i'in'yān: ¿Dé'ē cuuví na-

didaamá ndúucu tan'dúúca 'i'in'yān chí snée yā na i'n'yee'ndí 'cūū maa'n? ¿Dé'ē tan'duucá yā? 32 'i'in'yān s'een tan'dúúca sa'n'a ngaiyā chí n'gεεε sa nīi'vεε ní duūchí sa ndúúcu ví'i ní n'gai sa compañeros ye'n'e sa. Ní nga'n'á sa ngii sa ví'i: Tiiví 'nū flauta cáávā baile ní nguée nde'ei nī. Ngita 'nū canciones chí ndaachí ní nguée chεεcu nī. 33 Ní ndaā Juan chí ngεεdínuū'nīn chí 'aama 'i'in'yān chí nguée che'e yā pan ní nguée chí'i yā vino ní ndís'tií ní nga'n'a nī ye'n'e yā: Juan mii'n ní cánée yā ndúúcu espíritu ye'n'e yáán'n'guinūn. 34 'Úú ní ndaā, 'úú Sa'n'a chí Daiya Dendyuūs 'úú. Ní nge'é ní ngi'í ní ndís'tií nga'n'a nī ye'n'e 'úú: 'Cuin'díichí nī, 'i'in'yān chí n'deēe nge'é yā ní yaān n'dái ngi'í taaví yā vino. Ní nga'n'a ntuún nī chí 'úú 'áámá amigo ye'n'e 'i'in'yān chí inn'guεε ye'n'e yá'n'āa ndúúcu 'i'in'yān chí diin nuu'ndi. 35 Caati nducyaaca 'i'in'yān deenu yā chí vaadi deenu mii'n ní ye'n'e Ndyuūs. Ní 'i'in'yān ch'in'í yā vaadi deenu mii'n cáávā dendu'ū chí n'daāca chí diin yā ti ye'n'e Ndyuūs 'i'in'yān.

Jesús cuen'e yā na vaacu Simón chí sa'n'a fariseo

36 'Áámá sa'n'a fariseo di'cuítu sa Jesús chí ché'é yā ná váacu sá. Tuu'mi ní Jesús sndaa yā ná va'ai ye'n'e sa'n'a fariseo mii'n ní ch'iindi yā na mesa ndúúcu sa. 37 Tuu'mi ní 'áámá n'daataá chí véε nuu'ndi ye'n'e ta chí canee tá ye'n'e yáán mii'n, taachí

chicadíínuuⁿ tá chi Jesús miiⁿ canée yā na va'ái yen'e saⁿā fariseo ní vεε yā na mesa, n'daataá mííⁿ ndaa ta ní ndéε ta 'áámá caja yen'e aceite perfume. ³⁸ N'daataa mííⁿ chíntii'ya tá na ca'a Jesús ní ngεεcu tá. Ní ndúúcū nuūⁿnīⁿ nduutináaⁿ tá naaⁿnu tá ca'a yā ní nadidεεve tá ca'a yā ndúúcū yuūdū tiīⁿ tá. Ní 'neeⁿcheendi ta ca'a yā ní chíi tá aceite perfume ca'a yā. ³⁹ Taachí sán'ā fariseo miiⁿ n'dííchi sa chí diiⁿ n'daataá miiⁿ, tuu'mi nadicadíínuuⁿ sa ní caⁿā sa nguáán maāⁿ sa 'tíicā: Ndúútī chí sán'a 'cūū profeta sa, tuu'mi ní deēnū sa du'ū n'daātaa 'cūū chí ituu'vī tá saⁿā ti vée nuuⁿndi yen'e tá. ⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chíi yā saⁿa fariseo miiⁿ: Dii, Simón, vée de'ε chí cuuvi dii. Simón miiⁿ ní n'guεεcútaⁿa sa ní caⁿa sa: Maestro, caaⁿmaⁿ nī.

⁴¹ Jesús caⁿa yā ejemplo 'cūū: 'Uūvī 'iīⁿyāⁿ can'díícu yā yen'e 'áámá saⁿā. 'Áámá yā ní can'díícu yā nyuⁿu ciento caadi, taama yā ní 'uūvī ngεεcu ndiichi caadi. ⁴² Naati 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée tuūmī miiⁿ yen'e yā chí nadíí'vε yā. 'Āā ntée ndaaca yā tuūmī. Sán'ā chí chinnee miiⁿ ní nadach'εεcú sa yen'e ndúú 'uuvī sa. Maaⁿ ní cuuvi di 'úú, ¿cheē cá saⁿā s'eeⁿ nen'e cá yā 'iīⁿyāⁿ miiⁿ?

⁴³ Simón miiⁿ nan'guεεcútaⁿa yā: 'Úú inadacadíínuúⁿ chí dinéⁿe ca yā saⁿā chí n'deē ca can'díícū miiⁿ. Jesús nan'guaacútaⁿa yā: N'daācā inadacadíínuuⁿ di.

⁴⁴ Tuu'mi ní nguεεcundíí Jesús naachi canée n'daataá mííⁿ ní caⁿa yā chíi yā Simón: ¿'Áá ínaaⁿ di chí diiⁿ n'daātaa 'cūū? 'Úú indaá na vaacu di ní nguée tee di nuūⁿnīⁿ chí naaⁿnú ca'á tan'dúúcā costumbre yen'e yū naati n'daātaa 'cūū ní cheendāa tá nuūⁿnīⁿ nduutinaaⁿ tá ca'á ní nadidεεve tá ca'á ndúúcū 'yuūdū tiīⁿ ta. ⁴⁵ Taachí ndaá ní nguée 'neeⁿcheendi di 'úú tan'dúúcā costumbre yen'e yū naati n'daātaa 'cūū 'áámá i'neeⁿcheendi tá ca'á, ndíí taachi sndaá. ⁴⁶ Ndíí nguée ndúú cheendāa di aceite perfume tiīⁿ tan'dúúcā costumbre yen'e yū naati n'daātaa 'cūū cheendaa tá aceite perfume na ca'á chí diiⁿ tá honrar 'úú. ⁴⁷ Chuū ngaⁿá ngí, dii Simón; ti tan-ducuéⁿe nuuⁿndi chí n'deē n'dái yen'e tá nadach'εεcú yen'e tá caati neenē nen'e ta 'úú, ní diiⁿ tá 'túúcā cáávā chí nadach'εεcú yen'e tá. Ní 'iīⁿyāⁿ chí duū'vī nen'e yā 'úú ní duū'vī nadich'εεcú yen'e yā.

⁴⁸ Tuu'mi Jesús caⁿa yā chíi yā táⁿā: Díí n'daataá 'úú nadich'εεcú nuuⁿndi yen'e di.

⁴⁹ 'Iīⁿyāⁿ chí vεēté yā na mesa miiⁿ tuc'a yā caⁿa yā chíi yā vī'ī: ¿Du'u sán'ā chuū chí nadicadíínuuⁿ sa chí cuuvi nadich'εεcu sa nuuⁿndi yen'e 'iīⁿyāⁿ?

⁵⁰ Tuu'mi Jesús miiⁿ caⁿa yā chíi yā n'daataá míí: Cáávā chí i'téenu di 'úú, ndiī chí nanguáⁿai di. Maaⁿ ní cunaⁿā di ndúúcū vaadi 'diīⁿ.

8

*N'daataa s'eeⁿ chí chinnee
yā Jesús*

¹ Cuayivi miiⁿ, ní chen'e Jesús nuu^máⁿ yááⁿ n'gεεε ndúúcu nuu^máⁿ yááⁿ 'líⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Ní ndu'u ndiichúúví apóstoles yeⁿ'e Jesús miiⁿ cuen'e yā ndúúcu yā. ² 'Tiicá ntúūⁿ n'duuví n'daataá chí Jesús diíⁿ yā chí nanduūvā yeⁿ'e ca'ai yeⁿ'e yā ní chí diíⁿ yā chí nacan'dāá espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ yeⁿ'e nán'ā n'daataa s'eeⁿ. Ní nguaaⁿ n'daataa s'eeⁿ canee María yeⁿ'e yááⁿ Magdala. N'daata miiⁿ ní Jesús diíⁿ yā chí nán'daā ndēēchē espíritus yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ yeⁿ'ē ta. ³ Cuen'e ntúūⁿ Juana chí n'daataa yeⁿ'e san'ā chí nguuví Chuza chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sá yeⁿ'e cosas yeⁿ'e rey Herodes, ndúúcu táⁿ'ā Susana, ndúúcu 'yaaⁿ n'dái ca n'daataá chí ca'a tá tuumī yeⁿ'ē tá ní cuaī tá 'āā de'ē nūⁿ chí neⁿ'e Jesús.

*'Áámá ejemplo chí nguuví
parábola chí yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā
chí ngiūⁿ sa ndaata*

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Taachí nduuvidaama 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ chí chiica yā yeⁿ'e 'yaaⁿ n'dai yááⁿ tuu'mi ní ndaa yā nanááⁿ Jesús. Ní Jesús yaa'vi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcu 'áámá ejemplo tan'dúúcā 'áámá dendu'ū chí véé iⁿ'yééⁿdi 'cūū. Ní caⁿ'a yā 'tíicā: ⁵ 'Áámá saⁿ'ā

chí cuūnū ndaata míⁿ cuén'e sa cuūnū sa. Taachí chiūnū sa 'áámá duutu ndaata chiya 'diituú cyúúⁿ ní chí'inca'a 'iiⁿ'yāⁿ ní 'yaada ní che'e tī. ⁶ Duutu ndaata ní chiya naachi véé n'dee n'dái tuūū. Taachí can'daā, ní t'i' tī nguéé ya'ai yeⁿ'ē. ⁷ Duutu ndaata ní chiya nguaaⁿ yááⁿ. Yááⁿ miiⁿ chí dáámá chí'ita ndúúcu yaatá ní di'vaachí yeⁿ'ē vī'ī. ⁸ Nán'ā duutu ndaata ní chiya na yán'āa n'dáacā ní taachí can'daā n'dee n'dái cosecha chí yeⁿ'ē. Ní yeⁿ'ē 'áámá ndaata ní chí 'aama ciento ndaata yeⁿ'ē. Taachí Jesús caⁿ'a yā nduudú 'cūū, yuūdū n'dái caⁿ'a yā, ní caⁿ'a yā: Ndis'tií chí véé veén nī, ní 'caandiveén nī.

*Jesús caⁿ'a yā yeⁿ'e chí neⁿ'ē
caāⁿ'māⁿ ejemplo miiⁿ*

(Mt. 13.10-23; Mr. 4.10-20)

⁹ Tuu'mi ní discípulos yeⁿ'e Jesús caⁿ'a yā chí yā Jesús: ¿Dé'ē néⁿ'é caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū?

¹⁰ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndis'tií ní maaⁿ ní cuuvi déénu nī chí cánuuⁿ n'de'ei yeⁿ'e Ndyuūs naachi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā naati 'uú ní ngaⁿ'á ndúúcu nduudu chí 'tēε nguεε dáámá. Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ snaaⁿ yā nguéé cuuvi snaaⁿ n'daaca yā, ní taachí 'caandiveeⁿ yā nguéé tuumicadínuuⁿ yā yeⁿ'ē.

¹¹ Chuū chí neⁿ'e caāⁿ'māⁿ ejemplo miiⁿ. Ndaata miiⁿ ní chíⁿ chí tan'dúúcā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. ¹² Duutu ndaata chí chiya ná 'diitū cyúúⁿ, chíⁿ chí tan'dúúcā nduudu cuaacu

ye'n'é Ndyuūs chí 'i'in'yān
 ch'iindiveeⁿ yā. Daacá nūuⁿ
 ndaa yáán'n'guinuⁿ miiⁿ
 ní diví sa nduudu miiⁿ na
 staava ye'n'e 'i'in'yān ti nguée
 cuuvi cu'téenu yā ní nguée
 ndúú cuuví nnguan'ai yā.
 13 Ndaata chí chiya nguaaⁿ
 tuūu chí nguée dii'yu ye'n'e
 ní tan'dúúca nduudu cuaacu
 ye'n'é Ndyuūs chí 'i'in'yān
 n'giindiveeⁿ yā ní yeenú
 taavi yā. Cánée yā tan'dúúca
 'áamá milpa chí nguée véé
 dii'yu ye'n'e. 'Ii'n'yān s'eeⁿ ní
 'áamá tiempo nūuⁿ i'téenu yā
 ní taachí ndaa nguuví chí
 chíi'n'yū'néeⁿ 'i'in'yān ye'n'e yā
 chí 'cuināaⁿ yā cáávā nduudu
 miiⁿ ní 'i'in'yān s'eeⁿ diví yā
 nduudu miiⁿ na staava ye'n'e
 yā. 14 Dúútú ndaata chí
 chiya nguaaⁿ yáán tan'dúúca
 nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs
 chí 'i'in'yān ch'iindiveeⁿ yā.
 Ní 'i'in'yān s'eeⁿ damáaⁿ nada-
 cadiinúúⁿ yā ye'n'e vaadī
 'cuiica ndúúcu dendu'ū chí
 idi'vaachí ye'n'e i'n'yeeⁿdí 'cūu
 ndúúcu dendu'ū chí vicio
 ye'n'e yā. Nducuéⁿe di'vaachi
 nduudu miiⁿ ní diiⁿ chí nguée
 dichí'v'e nduudu miiⁿ na
 vida 'i'in'yān s'eeⁿ. 15 Duutu
 ndaata chí chiya na yán'āa
 n'dáacā chíiⁿ chí tan'dúúca
 nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs
 chí 'i'in'yān ch'iindiveeⁿ yā
 ní din'daacá yā ndúúcu
 'viich'εtíinūuⁿ. Ní i'téenu yā
 nduudu miiⁿ na staava ye'n'é
 yā. Ní ch'i'n'í yā taná'n'ā 'i'in'yān
 chí i'téenu yā nduudu cuaacu
 miiⁿ.

'Áamá ejemplo ye'n'e 'áamá

lámpara

(Mr. 4.21-25)

16 Ní Jesús chí'cueeⁿ yā
 'túúca: 'Áamá 'i'in'yān nguée
 ngi'i yā 'áamá lámpara ní
 cu'nuuⁿ yā maaⁿ 'áamá
 'cuééⁿ o cu'nuúⁿ yā maaⁿ
 'áamá cama ti cu'nuúⁿ yā
 na 'áamá mesa ní 'i'in'yān
 chí cundáa yā ní snaaⁿ yā.
 17 'Tiicá ntúúⁿ, nducuéⁿe chí
 nguée deenu 'i'in'yān ye'n'e chí
 cunúúⁿ n'de'ei nguée cunee
 chí nguée snaaⁿ yā. Ní nguée
 chí cunúúⁿ n'de'ei chí nguée
 cadíinuⁿ 'i'in'yān ye'n'e.

18 'Caandiveeⁿ n'daacá ní
 cáávā chí cuuvi deenu ní
 ti 'i'in'yān chí véé ye'n'e yā ní
 Ndyuūs ca'a cá yā ní n'deéⁿ cá
 cuuvi ye'n'e yā. Ní 'i'in'yān chí
 nguée ye'n'e yā 'áará chí dúú'ví
 nūuⁿ chí nadacadiinúúⁿ yā chí
 véé ye'n'e yā, chuū ní Ndyuūs
 diví yā ye'n'e yā.

*Chεεcu Jesús miiⁿ ndúúcu
 'díinu yā chí ndaa yā*

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Tuu'mi ní 'díinu Jesús
 ndúúcu chεεcú yā ne'n'e yā
 ndaa yā nanáán Jesús naati
 nguée cuuvi ndaa yā caati
 neené 'yaaⁿ n'dai 'i'in'yān snée
 yā miiⁿ. 20 Ní 'áamá 'i'in'yān
 cueⁿe yā nanáán Jesús ní
 caⁿ'a yā: N'dií Jesús, chεεcú
 ní ndúúcu 'díinu ní snée yā
 cuaaⁿ chuva'āi ní ne'n'e yā
 snaaⁿ yā n'dií.

21 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ
 caⁿ'a yā chíi yā 'i'in'yān s'ee:
 'Ii'n'yān chí n'giindiveeⁿ yā
 nduudu ye'n'é Ndyuūs ní
 i'téenu yā 'i'in'yān, 'i'in'yān s'eeⁿ

chíi chεεcú ní 'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ chíi 'diinú.

Jesús chin'neeⁿ 'diinⁿ yā 'yúúné ndúúcū nuū'nīⁿ yáⁿā
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 Chūū chíi. 'Áámá nguuví Jesús miiⁿ sndaá yā na 'áámá barco ndúúcū discípulos yeⁿe yā ní caⁿa yā chíi yā 'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ: Cho'o yú táámá 'diituú nuū'nīⁿ yáⁿā. Ní cueⁿe yā. 23 Taachí chiica yā na barco miiⁿ, Jesús miiⁿ ní cyaadu yā. Chéenū 'aama 'yúúné taaⁿ ní diiⁿ chí chindaā nuū'nīⁿ chεeti barco miiⁿ ti barco miiⁿ neⁿe 'cuεechi nguááⁿ nuū'nīⁿ. Ní discípulos 'va'a yā. 24 Tuu'mi ní discípulos s'eeⁿ ndaa yā naachi canéé Jesús miiⁿ ní nadin'duuchí yā 'ii'n'yāⁿ ní caⁿa yā: N'dii Maestro, n'dii Maestro, 'cuεechi yú nguááⁿ nuū'nīⁿ. Taachi Jesús miiⁿ nduuchi yā, tuu'mi ní caⁿa yā chí cūnéé 'diinⁿ 'yúúné miiⁿ ndúúcū nūu'nīⁿ, ní canéé 'diinⁿ. Tuu'mi ní 'āā ntéé chéenū 'yúúné miiⁿ ní canéé 'diinⁿ ní n'daacā cueⁿe yā ndúúcū barco miiⁿ. 25 Jesús ní caⁿa yā: ¿De'ε cúúvī chí nguée cu'téenu cá nī? Discípulos ní 'va'a n'daí yā ní cheⁿe yiinú yā ní ngaⁿa yā ngii yā vī'i: ¿Du'u sáⁿa 'cūū chí ngaⁿā ntiin'nyuⁿ sa yeⁿe 'yúúné ndúúcū nuū'nīⁿ ní n'giindiveéⁿ yeⁿe sa?

Jesús diinⁿ yā chí nanduūva 'áámá saⁿā yeⁿe yáⁿā Gadara chí canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿe yááⁿnguiniūuⁿ
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

26 Jesús ndúúcū discípulos yeⁿe yā cueⁿe yā na yáⁿā Gadara. Yáⁿā miiⁿ ní canee 'diituú nuū'nīⁿ yáⁿā Galilea. 27 Taachí Jesús nacan'dáa yā na barco miiⁿ ní ndaa yā na yáⁿā, ndaa niin'nuúⁿ Jesús miiⁿ 'áámá saⁿā yeⁿe yáⁿā miiⁿ. 'Āā 'naaⁿ tiempo canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿe yááⁿnguiniūuⁿ. Nguée catecai sa ndí nguée ndúú canúúⁿ rá sá va'āi ti na yiivi yááⁿ cānuuⁿ sa. Ní ndaa sa ní ndaāca sa Jesús miiⁿ. 28 Ní taachi sáⁿa 'cūū n'díichí sa Jesús miiⁿ chiintii'ya sá nanáⁿ yā ní 'caí yiicú sa: N'dii Jesús, Daiya Ndyuūs chí ch'εεte n'dai poder yeⁿe nī, ¿de'ε diinⁿ nī nduucú? 'Úú di'cuiitú n'dií chí nguée diinⁿ nī chí diinⁿ sufrir.

29 'Túúcā caⁿa sa ti Jesús caⁿa ntiin'nyúⁿ yā chí nan'daā espíritus yeⁿe yááⁿnguiniūuⁿ yeⁿe sáⁿā miiⁿ. 'Āā néené 'naaⁿ tiempo chí espíritus ichée ndúúcū saⁿā miiⁿ. 'Ii'n'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yáāⁿ miiⁿ ní ngaā chiichí yā saⁿā miiⁿ ndúúcū cadenas naati ch'iica sá cadenas ní espíritu yeⁿe yááⁿnguiniūuⁿ candée sa saⁿā naachi nguée 'ii'n'yāⁿ. 30 Tuu'mi ní Jesús tiinguunéeⁿ yā saⁿā miiⁿ: ¿Dé'ε nguuví di? Saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa: Legión nguūvī. 'Tíicā ngaⁿa 'ii'n'yāⁿ yeⁿe sa ti neené 'yaaⁿ espíritus yeⁿe yááⁿnguiniūuⁿ canee ndúúcū sa. 31 Ní espíritus idi'cuítú Jesús chí nguée dichó'o yā na abismo chí canéé cuaaⁿ maaⁿ yáⁿā. 32 Ní niin'nuúⁿ ná snée yā

néené n'deēe cuuchí vεε tī 'cuεεti miiⁿ chi in'nuūⁿ ti chí ché'e ti. Ní espíritus di'cuítū Jesús miiⁿ chí ca'á yā lugar chí cundáa chεētī cuuchí s'een. Jesús miiⁿ ní 'cuúⁿ yā. 33 Tuu'mi ní espíritus yeⁿ'e yááⁿⁿ'guiinūⁿ nan'dáa na cuerpo yeⁿ'e saⁿ'a miiⁿ ní sndaā na cuerpo yeⁿ'e cuuchí s'een. Ní 'iiti s'een ní chéenu tī na yīvi yaavā yeⁿ'e yīlcū miiⁿ ní chingéé nuūⁿ tī nguaaⁿ nuūⁿ nīⁿ ní ch'íi nuūⁿ tī nguaaⁿ nuūⁿ nīⁿ miiⁿ.

34 'Iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ cuidado cuuchí s'een taachí n'diichí yā chuū, cuen'é yā ngéenu yā ní cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ na yāaⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí snéé na 'cuεεti nducuén'ē chí chiī. 35 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāaⁿ miiⁿ ní chen'e yā n'diichí yā chí chiī. Ndaá yā nanáaⁿ Jesús miiⁿ ní n'diichí yā saⁿ'a chí nacan'daā espíritus yeⁿ'e yááⁿⁿ'guiinūⁿ. Saⁿ'a miiⁿ ní véé sa na ca'a Jesús. Canúúⁿ sá catecai sa ní 'āa n'daāca idiiⁿ sa. 'Iiⁿ'yāⁿ s'een ní dii'yā yā chí. 36 Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí n'diichí yā nducuén'ē chí chó'oo caⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chí caama ndaa yā táacā espíritus yeⁿ'e yááⁿⁿ'guiinūⁿ nan'dáa na cuerpo yeⁿ'e saⁿ'a miiⁿ. 37 Tuu'mi ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Gadara di'cuítū yā Jesús chí cuεεví yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'een ti neené 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesús ndaa yā barco miiⁿ. 38 Ní saⁿ'a chí nān'daa espíritus yeⁿ'e yááⁿⁿ'guiinūⁿ di'cuítū sa Jesús miiⁿ chí cundáa sa na barco miiⁿ ndúúcu yā. Jesús yaa'vi yā saⁿ'a miiⁿ

ní caⁿ'a yā: 39 Cunaⁿ'ā di ná vaacu di ní caaⁿ'maⁿ di cuuvi di 'iiⁿ'yāⁿ dendu'ū chí ch'εεte n'dai chí Ndyuūs diiⁿ yā ndúúcū di. Saⁿ'a miiⁿ ní cunaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chí sa 'iiⁿ'yāⁿ núú'máⁿ na yāaⁿ dendu'ū chí ch'εεte n'dai chí Jesús diiⁿ yā ndúúcū sa.

Yeⁿ'e daiya Jairo chí ngítā ní yeⁿ'e n'daataá chí tuu'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

40 Taachí Jesús cuen'e yā cho'o yā táamá 'diituú nuūⁿ nīⁿ yáⁿ'ā, ní ndaa yā yāaⁿ miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ 'cuúⁿ yā Jesús ndúúcū vaadi yeenú ti n'deee n'dai 'iiⁿ'yāⁿ ní snee ngiinu yā Jesús miiⁿ. 41 Miiⁿ cánée 'aama saⁿ'a chí nguuvi sa Jairo. Saⁿ'a miiⁿ ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e yaācū sinagoga ní ndaā sa nanáaⁿ Jesús ní chiintii'ya sa na ca'a Jesús miiⁿ. Ní di'cuítū sa 'iiⁿ'yāⁿ chí cundáa yā na vaācū sa, 42 caati 'áamá n'dyáⁿ'ā daiya sa 'āa 'náaⁿ tá tan'duu ndiichúúví nduūyū tá 'āa cháá 'cuuvi tá. Taachí cuen'e Jesús miiⁿ neené n'deee 'iiⁿ'yāⁿ cuen'e yā ndúúcu yā ní ndii tuunúúⁿ ngεεnúū chiichi yā.

43 Nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'een cánée 'áamá n'daataá chí 'āa ndiichúúví nduūyū canee tá ndúúcū 'áamá ca'āi chí ngéé yuuúⁿ yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e ta. 'Āa diiⁿ tá gastar ndúúcū médicos tanducuén'ē chí vεε yeⁿ'e tá. Mar 'áamá médico nguéé ngii diyicú yā tán'ā miiⁿ. 44 Ndaā nīiⁿnuⁿ tá cuaaⁿ daami Jesús ní tuū'vi tá

naachi n'dεε tií yē'e catecai Jesús miiⁿ. Tuu'mí nūuⁿ caneé naaⁿ chi ingéē yuuúⁿ yē'e cuerpo yē'e tá.

45 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: ¿Du'u tuū'vi 'úú? Nducyáácá 'iī'yāⁿ ní caⁿ'a yā: Nguεε 'úú. Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sa: N'diī Maestro, 'iī'yāⁿ miiⁿ ní i'nuuⁿ chiichí yā n'diī ní táácā chi ngaⁿ'a nī: ¿Du'ú tuū'vī 'úú?

46 Jesús caⁿ'a yā: Vée du'ū chi tuū'vī 'úú. 'Úú ní deenú chi ndúúcu poder yē'e nduūvā yē'e 'áámá 'iī'yāⁿ.

47 Taachi n'daata miiⁿ tuumicádiinuⁿ tá chi Jesús deenú yā in'duuví n'dai tá ní ndaā tá nanááⁿ Jesús miiⁿ ní chiintī'yā ta nanááⁿ yā. Ní caⁿ'a cuaacu tá nanááⁿ nducyáácá 'iī'yāⁿ dε'ε cáávā chí tuū'vi tá catecai Jesús. Ní hora miiⁿ nūuⁿ chí tuu'vi ta nduūvā yē'e tá. 48 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Díí, daiyá, cáávā chi i'teenú di 'úú, ní nduūvā yē'e di. Maaⁿ ní cunaⁿ'a di na vaacu di ndúúcu vaadī 'diīⁿ.

49 Ní taachi Jesús ngaⁿ'a yā chuū ndaā 'áámá saⁿ'ā yē'e na vaacu saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yē'e yaācū sinagoga. Ndaā sa nanááⁿ Jairo ní caⁿ'a sa: 'Āā ch'īī daiya di. 'Āā ntée yaa'vi di Maestro.

50 Jesús miiⁿ ch'iīndiveén yā nduudu 'cūú ní caⁿ'a yā: Nguée 'va'ā di. Cu'téenu di 'úú ní nanduūchi ta yē'e nguaaⁿ tináⁿ'ā.

51 Tuu'mi ní Jesús sndaā yā na vaacu Jairo. Nguée 'cuuⁿ yā chí nducyaaca 'iī'yāⁿ sndaá yā ndúúcu

yā cuaaⁿ chεeti va'āī miiⁿ, dámaāⁿ Pedro ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, ndúúcu chεecu n'daata 'lííⁿ, ndúúcu chiida tá. 52 Nducyaaca yā cuaaⁿ chuva'āī ch'εetinée yā ní ngeecu yā ní n'gai yā ti ya'ái yā caavā tá. Ní Jesús caⁿ'a yā: Nguée cuεecu nī. Nguée n'diī tá ti cyaadu tá.

53 'Iī'yāⁿ s'een ní taachi n'giīndiveén yā nduudu yē'e Jesús miiⁿ ch'iīnyuⁿneen yā yē'e Jesús miiⁿ ti 'āā deenú yā chí 'āā n'diī tá. 54 Tuu'mi ní Jesús ndaa yā cuaaⁿ chεeti va'āī ní sta'á yā ta'ā tá ní caⁿ'a yuudú yā: Diī, ta'dííⁿ, nducueeⁿ di.

55 Hora miiⁿ nūuⁿ espíritu yē'e ta'dííⁿ miiⁿ nnguεecunée ndúúcu ta. Tuu'mí nūuⁿ nducueⁿ tá. Jesús caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chí ca'á yā chí che'e tá. 56 Chiida tá ndúúcu chεecu tá neené ngeⁿ'e yiinu yā ní Jesús caⁿ'a yā chí yā 'iī'yāⁿ s'een chí nguée cuuví nī chí nduuchi tá yē'e nguaaⁿ tináⁿ'ā.

9

Jesús dichó'o yā ndu'u ndi-ichúúví discípulos yē'e yā

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

1 Jesús yaa'vi yā ndu'u ndiichúúví discípulos yē'e yā ní ca'a yā poder. Ní caⁿ'a yā chí tun'dáa yā espíritus yē'e yááⁿnguiinūuⁿ yē'e 'iī'yāⁿ ní diín yā chí nduūvā yē'e 'iī'yāⁿ chí ngítā. 2 Ní Jesús dichó'o yā discípulos chí caaⁿ'maⁿ yā nduudu n'dai yē'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní diín yā chí nduuvā yē'e 'iī'yāⁿ

chi ngíitā. ³ Ní caⁿ'a yā chii yā discipulos yeⁿ'e yā: Ndís'tiī nguée de'ē vεε candée nī cuaaⁿ cyúúⁿí. Nguée ndúú in'daacuú, ndíí nguée ndúú morral, ndíí nguée ndúú pan ra, ndíí nguée ndúú tuūmī ra, ndíí nguée nduu candée nī 'uūvī catecai. ⁴ Ní 'āā tiī nūuⁿ va'ai naachi ndaa nī 'cuεetinée nī miiⁿ ní ndíí taachi ndaa nī ndíí taachi nan'dāa nī yeⁿ'e yaāⁿ miiⁿ. ⁵ Ní naachi ndaa nī 'áámá yāāⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ nguée 'cuāāⁿ yā ndís'tiī, tuu'mi ní nan'dāa nī yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ ní n'dáádi nī yaācāā yeⁿ'e ca'a nī. Chuū ní 'áámá señal chi 'cuuⁿ'mīⁿ nī chi nguée n'daacā idiīⁿ yā ti contra yeⁿ'e nī.

⁶ Discipulos ican'dāa yā ní cheⁿ'é yā nuuⁿ máⁿ cuaaⁿ yāāⁿ s'eeⁿ ní nduu cuāāⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu ngai yeⁿ'é Ndyuūs, nduudu chi nanguaⁿ'āi 'iiⁿ'yāⁿ. Ní diīⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi ngíitā.

Rey Herodes nguée s'teenu yā yeⁿ'e Jesús

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Ch'iindiveeⁿ rey Herodes tanducuén^e chí Jesús miiⁿ idiīⁿ yā ní 'āā ntεε déenu yā de'ē nadicadínuuⁿ yā. Ní véé 'uūvī vandiicadínuúⁿ yā caati náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'a yā chí Jesús chí Juan miiⁿ chí nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁸ Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí profeta Elías miiⁿ ní 'āā che'enaāⁿ yā. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí 'áámá profeta chí n'díi yā ndíí yeⁿ'e tiempo chí 'āā 'naaⁿ nandúúchi yā

yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁹ Ní rey Herodes miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Úú caⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ chí 'chiitá daandu saⁿ'ā chí Juan chí cheedínuuⁿnīⁿ sa. ¿Dú'ū chí saⁿ'ā miiⁿ chí ch'iindiveeⁿ tanducuén^e yeⁿ'e sa? 'Úú neⁿ'é cadiinuúⁿ ní neⁿ'é snaáⁿ sáⁿ'a 'cūū.

Jesús ca'a yā che'e nyuⁿ'u mil 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Taachi discipulos ndaa yā naachí canee Jesús, tuu'mi ní caⁿ'a yā Jesús tanducuén^e chí diīⁿ yā. Cuayivi ní Jesús cuen^e yā ndúúcū discipulos yeⁿ'e yā níⁿnuúⁿ na yāāⁿ Bet-saida ní cuen^e yā cuεeti yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿya. ¹¹ Taachí 'iiⁿ'yāⁿ cadínuuⁿ yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ, cuen^e yā n'dāa yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní Jesús 'cuuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Ní diīⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiita yā.

¹² Taachí chí chíiⁿū, ndu'u chí ndiichúúví yā ndaa yā nanáāⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chí yā Jesús: Yaa'vi nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí caⁿ'a yā cuaaⁿ yāāⁿ s'eeⁿ, ní cuaaⁿ yāāⁿ 'líⁿ naachi snée 'iiⁿ'yāⁿ ní véé naachi 'cuεetinée yā ní ndaaca yā chí che'e yā, ti nguée de'ē vεε naachi snée yú.

¹³ Jesús caⁿ'a yā chí yā discipulos: Ndís'tiī ní ca'a nī chí che'e yā. Discipulos ní caⁿ'a yā: 'Āā ntée n'deēe yeⁿ'é 'nū véé ti táá nyuⁿ'u nūuⁿ pan ndúúcū 'uūvī 'yaācā. Nguée

cuuvi díiⁿ 'nū cuái 'nū chi che'e nducyaaca 'iiⁿyāⁿ s'tíi.

14 Miiⁿ ní snéé taanduu nyuⁿ'u mil saⁿā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'á yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ nī 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí 'cuēetē yā 'uūvī ngēecu ndiichí yā 'aama 'áamá cuaaⁿ.

15 'Tíicā díiⁿ discípulos ní ch'ēetē nducyaaca 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. 16 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ sta'á yā ndu'u nyuⁿ'u pan ndúúcu nduu 'uuví 'yaācā. Ní 'iicu n'diichí yā nanguuvi ní ca'á yā gracias Dendyuūs cáávā pan ndúúcu 'yaācā miiⁿ. Cuayiivi ní Jesús n'deé yā pan ndúúcu 'yaācā ní ca'a yā discípulos yeⁿ'e yā. Ch'iinu ní discípulos ca'a ntúuⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí che'e yā. 17 Che'e nducyaaca yā ní chiituú 'iiⁿyāⁿ. Cuayiivi ní discípulos nan'gaáⁿ yā chí ningaavā ní chiituú tá ndiichuuví 'cuēētē chí ningaāvā.

Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā cuaacu sa chí Jesús miiⁿ chí Cristo yā
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

18 'Áamá nguuví taachí Jesús ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā canéé yā 'aama lado ní ngaⁿ'āngua'á yā, tuu'mi ní Jesús itiinguunéⁿ yā discípulos: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'a 'iiⁿyāⁿ?

19 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'guēcútaⁿ'a yā: Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díi Juan chí chēdínūⁿnīⁿ sa díi. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díi ní profeta Elías díi; ní náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a ntúuⁿ yā chí díi ní 'aama profeta chí 'āā 'naaⁿ

tiempo chí n'dii ní nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿā.

20 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tíi, tuu'mi, ¿du'ū 'úú ngaⁿ'a ní? Tuu'mi ní Simón Pedro nan'guēcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: N'dii chí Cristo yeⁿ'e Ndyuūs.

21 Jesús chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguēé cuuvi yā chuū mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chí taācā 'cuūvi yā

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

22 Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā: Cánéé chí 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiyā Ndyuūs n'deee n'dái 'cueenú cuuvi ní 'íicú saⁿ'ā ndiicú chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū ndúúcu chiiduú n'gēetē chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndúúcu maestros yeⁿ'e ley ní nguēé neⁿ'e yā snaaⁿ yā 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs. Ní canéé chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú. Ní 'úú nduuchí yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā ndii 'cuínú 'iinū nguuví.

23 Cuayiivi ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā nducyáacá 'iiⁿyāⁿ: Ndúútí chí 'áamá 'iiⁿyāⁿ neⁿ'e yā caⁿ'a yā nduucú, canéé chí cu'néén maáⁿ yā tanducuén'ē dendu'ū chí véé yeⁿ'e yā, ní nguuví nguuví cuta'á yā cruz yeⁿ'e yā chí tan'dúúcā chí 'cueenu taaví yā cuuvi cucáávā 'úú ní caⁿ'a yā nduucú.

24 Caati nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí neⁿ'e cá yā nadanguáⁿ'ai yā vida yeⁿ'e maaⁿ yā na iⁿ'yee'dí 'cūū dindaí yā táámá vida yeⁿ'e yā nanaáⁿ Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí dindaí

yā vida ye'n'e yā cucáávā 'úú ndaāca yā táámá vida ye'n'é yā nanáán Ndyuūs. ²⁵ ¿De'ε dichíí'vē sa'n'ā ndúúti chi dii'n sa ganar nducué'n'é chi véé na i'n'yee'ndí 'cūū ní dii'n sa chi dindaí sa vida cuen'e daā'ma'n chi táámá vida ye'n'e yā ní idituuví sa maā'n vida ye'n'e sa? ²⁶ Ní 'i'in'yā'n chi cuuvi 'cuinaā'n yā ye'n'é 'úú nanáán 'i'in'yā'n ndúúcu nduudu ye'n'é tuu'mi ní 'úú chi Sa'n'a chi Daiya Dendyuūs cuuví 'cuinaā'n ye'n'é 'i'in'yā'n 'cūū taachi 'úú ndaā taama vmné'n'ēe tan'dúúca Rey ndúúcu poder ye'n'é Chiidá ndúúcu poder ye'n'é maā'n ní ndúúcu ángeles. ²⁷ 'Úú nga'n'a cuaacú ndúúcu ndís'tiī, chi véε ná'n'a nī chi snee nī 'muu'n chi nguée 'cuūvi nī taanduvée ndíí snaa'n nī ye'n'e naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā.

Jesús n'daa'n yā cuerpo ye'n'e maā'n yā

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Ch'íínú ní'ní'ní'n nguuvi chí Jesús ca'n'a yā nduudu 'cūū, Jesús cuen'e yā ndúúcu Pedro, ndúúcu Juan ndúúcu Jacobo ní chεε yā na yīlcū chí caa'n'ma'ngua'á yā. ²⁹ Ní taachi Jesús nga'n'angua'á yā, n'dáán naa'n yā ní cate-cai yā nduuví cuéé ní ngii n'gai. ³⁰ Ní tuu'mí nūu'n che'enaāa'n na 'uuvi sa'n'ā ndúúcu Jesús. Sa'n'ā s'een' chii'n Moisés ndúúcu profeta Elías chí 'āā 'naa'n tiempo chi n'dīi yā. ³¹ Nduu 'i'inú yā ní na chideεve chí ngíí n'gai ye'n'é va'ai chεeti nguuvi snée yā. Ní nga'n'a yā ye'n'é chí 'cuūvi

Jesús ní 'cueenu taaví yā na yāān Jerusalén. ³² N'dáá rá chí cyaadu Pedro ndúúcu Juan ndúúcu Jacobo nadacueén yā ní n'diichi yā chí ngíí n'gai naa'n Jesús ndúúcu sa'n'ā s'een' chi canee ndúúcu yā. ³³ Ní taachí Elías ndúúcu Moisés chivíi yā ye'n'e Jesús ní 'āā cuéé ca'n'a yā, tuu'mi ní Pedro mii'n ní ca'n'a yā chíi yā Jesús: N'dií Maestro, de'ε chúúca n'daāca ye'n'e yú chí 'cuεetinée yú 'muu'n. Ní dín'dái 'nū 'iīnū va'ai n'gaiyāā; 'áámá ye'n'e nī, 'áámá ye'n'é Moisés, nī 'áámá ye'n'é Elías. Pedro mii'n ní nguée déenu yā de'ε chí nga'n'a yā. ³⁴ Ní nen'e chí nga'n'a Pedro mii'n ndaā 'áámá meēen ní sn'díí 'i'in'yā'n s'een' ní 'va'a yā chí ndaa meēen vmnaa'n yā. ³⁵ Tuu'mi ní ch'iindiveén yā 'áámá nduudu chí nga'n'ā nguaa'n meēen: Sán'a 'cūū ní Daíyá chí nen'e taaví. Cu'neen veén nī nducué'n'é chí nga'n'a sa.

³⁶ Ch'íínú ch'iindiveén yā nduūdū mii'n ní discípulos n'diichí yā chí Jesús mii'n canee yā dámaa'n yā nduucú yā. Ní discípulos ch'εetinee 'dīi'n cheendí yā nguuvi s'een' ní nguée chíi yā mar 'áámá 'i'in'yā'n ye'n'é chí n'diichi yā.

Jesús dii'n yā chí nanduūvā ye'n'e 'áámá sa'n'ā 'lín' ye'n'e espíritu ye'n'e yáán'nguiinūu'

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Táámá nguuvi cuayiivi, 'i'in'yā'n s'een' ní nangua'á yā ye'n'e yīlcū mii'n ní nééné 'yaa'n 'i'in'yā'n can'dáa yā na yāān ní cuen'é yā chí ndaacá yā Jesús. ³⁸ Tuu'mi ní 'áámá

sa'n'ā chi canéé ndúúcū 'i'in'yān s'ee'n 'cái sa: N'dií Maestro di'cuítū n'dií chí snaa'n nī daiyá tí 'áamá n'dyá'n'ā daiyá.
 39 Tí 'áamá espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūn ita'a sa'n'ā ní ndáaca naáa'n nn'gaí sa ní 'caí diitú sa ní ican'daā yáí'n cuaa'n cheendi sa ní n'dee n'dái tiempo chí neéné taa'n idii'n espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūn ndúúcū sa ní nguée ngii vii espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūn ye'n'e sa. 40 Ní 'āa dií'n 'cuítuú discípulos ye'n'e nī chi divií yā espíritu mii'n ye'n'e daiyá naati nguée cuuvi dií'n yā.

41 Jesús nan'guεcúta'n'a yā: Ndís'tií, 'i'in'yān chi nguée i'téenu nī ndií nguée ndúú idii'n n'daacá nī. ¿'Áá 'naa'n tiempo canéé chí cuneé ndúúcū ndis'tií? ¿'Áá 'naa'n tiempo ní canéé chí cuhéé ndúúcū ndis'tií? Ní ngan'a yā ngii yā sán'ā mii'n: Cuchí di nanaá'n ndúúcū daiyá di.

42 Taachí sa'n'ā 'dii'n mii'n ndaa nii'nuú'n sá nanáá'n Jesús mii'n, espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūn mii'n chindεεve sa'n'ā 'dii' mii'n ní ch'εεcundáa sa'n'ā. Ní Jesús yaa'vinéen yā espíritu ye'n'e yáá'n'guiinūn chí divií ye'n'e sa'n'a 'dii'n mii'n, ní nanduūvā ye'n'e sa. Tuu'mi ní Jesús nca'á yā sa'n'ā 'dii'n mii'n chiida sa.
 43 Nducyáácá 'i'in'yān ngen'e yiinu yā ye'n'e poder ye'n'e Dendyuūs chí ch'εεte n'dai. Ní taachi nducyaaca yā chen'e yiinu yā ye'n'e tanducuen'e chí dií'n Jesús mii'n, Jesús ca'n'a yā.

ye'n'e chi 'cuuvi yā

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

44 Ní chii yā discípulos ye'n'e yā: 'Caandiveén nī n'daācā ye'n'e tanducuen'e nduudu chí caa'n'má'n ní nguée cuuvi naán nī ye'n'e. 'Úú Sa'n'ā chí Daiya Ndyuūs 'úú ní 'i'in'yān canee chí naca'a yā 'úú ta'a 'i'in'yān.

45 Discípulos ní nguée tumicádiinuu'n yā nduudu chí nga'n'a Jesús. Canúú'n n'de'ei nduudú 'cūū ye'n'e yā. Ní nguée túumicádiinuu'n yā. Ní 'va'a yā chí ntiinguunee'n yā Jesús dε'ε nen'e caa'n'ma'n nduudú 'cūū.

Nduudu ye'n'e du'ū chí ch'εεte ca

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

46 Tuu'mi ní discípulos ye'n'e yā tucá'a yā ca'n'a yā ndúúcū vi'i: ¿Du'ū ca chí ch'εεte ca nguaa'n s'uūú'n? 47 Jesús tuumicádiinuu'n yā táácā chí discípulos nadicádiinuu'n yā na staava ye'n'e yā ní sta'a yā 'áamá sa'n'ā 'lín' ní s'neen yā sa'n'ā nanáa'n yā. 48 Ní ca'n'a yā chii yā discípulos ye'n'e yā: 'Áa du'ú nūū'n 'i'in'yān chí 'cuaa'n yā sa'n'ā 'lín' 'cūū ndúúcū chí duuchí 'cuaá'n yā 'úú. 'Áa du'ú nūū'n 'i'in'yān chí 'cuaá'n yā 'úú 'cuaá'n yā 'i'in'yān chí dichó'o yā 'úú. 'I'in'yān chí ndiicuu'n ca yā nguaa'n ndis'tií ní 'i'in'yān 'cūū, ní ch'εεte ca yā nguaa'n ndis'tií.

Ti'n'yān chí nguée contra ye'n'e yú ní snée yā favor ye'n'e yú

(Mr. 9.38-40)

49 Tuu'mi ní Juan ca'n'a yā chii yā Jesús: N'dií, Maestro,

Jesús ca'n'a yā táámá cuuvi

'āā n'diichí 'nū 'áámá sa'nā
chí divíi sa espíritus ye'nē
yáá'n'guinūu'n ye'n'e 'i'in'yān
ndúúcu chí duuchí nī; ní
nguée cuún 'nū ti nguée canee
sa ndúucu yú.

50 Jesús ca'n'a yā chii yā
Juan: 'Cuaān nī chí diin sa
'túucā; ti 'i'in'yān chí nguée diin
yā contra ye'n'e s'uúú'n, 'i'in'yān
mii'n snée yā favor ye'n'e yú.

*Jesús yaa'vineen yā 'uūvī
discípulos ye'n'e yā*

51 Taachi snūu ca'a nguuvi
mii'n chí Jesús mii'n canée chí
ca'ná yā na va'ai chεeti ngu-
uvi, Jesús 'āā deenú yā de'ē
chí diin yā ní cue'n'e yā ndúúcu
valor na yāān Jerusalén. 52 Ní
dicho'ó yā na 'úúví sa'nā
vmnáān ye'n'e yā. Sa'nā s'ee'n
ní cue'n'e sa ní sndaā sa
na 'áámá yāān ye'n'e yā'nā
Samaría chí in'nuu'n sa nááchí
'cuεetinée yā. 53 Ní 'i'in'yān
samaritanos nguée 'cuu'n yā
Jesús mii'n ti chicadiinuun
yā chí Jesús ca'n'a yā yāān
Jerusalén. 54 Taachí discípulos
ye'n'e yā n'giindiveén yā chuū,
Jacobo ndúúcu Juan ca'n'a
yā: N'dií, Señor, ¿'áá ne'n'e nī
chí caa'n'ma'n ntii'nyu'n yú chí
cun'geēn ya'nā ye'n'e nanguuvi
ní di'cuinú yú 'i'in'yān 'muun
tan'dúucā chí diin profeta
Elías mii'n tiempo chí chó'oo
caati 'i'in'yān s'ee'n nguée ne'n'e
yā 'cuaān yā s'uúú'n?

55 Tuu'mi ní Jesús mii'n
yaa'vineen yā Jacobo ndúúcu
Juan ní ca'n'a yā chii yā
sa'nā s'ee'n: Ndís'tií ní nguée
tuumicadiinuun nī de'ε espíritu
ye'n'e chí nga'n'a nī. 56 'Úú,

ní Sa'nā chí Daiyá Ndyuūs.
'Úú ní nguée cúchií chí dindaí
vida ye'n'e 'i'in'yān s'ee'n naati
chí nadingua'n'aí vida ye'n'e
'i'in'yān s'ee'n. Tuu'mi ní cho'ó
yā yāān mii'n ní cue'n'e yā táámá
yāān.

*Ye'n'e 'i'in'yān chí ne'n'e yā
ca'n'a yā ndúúcu Jesús
(Mt. 8.19-22)*

57 Taachi snūu'n yā yúúní,
'áámá sa'nā ní ca'n'a sa chíi sa
Jesús mii'n: N'dií, Señor, ca'ná
nduucú nī 'āā tíí nūu'n naachi
ca'n'a nī.

58 Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'nā
mii'n: 'Yuunée nī véé yiivi
yáává ye'n'e tí ní 'yaada ní véé
'déece tí; naati 'úú, Sa'nā chí
Daiyá Dendyuūs, nguée mar
'áámá cuaa'n naachi cundiití
tíí.

59 Ní ca'n'a yā chíi yā 'áámá
sa'nā: Cuchíi nī nduucú. Ní
sa'nā mii'n ní ca'n'a sa: N'diín
Señor, téé nī lugar 'úú ti ca'ná
'cuūchí chiidá ní ca'ná yú.

60 Jesús ca'n'a yā: Cu'neen
dí 'i'in'yān chí nguée i'téenu
yā chí 'cuūchí yā tina'nā
ye'n'e yā ti 'i'in'yān s'ee'n chí
tan'dúucā tina'nā mii'n, 'tiicā
yā. Dií ní cue'n'e di ní caa'n'ma'n
di nduudu ye'n'e Ndyuūs
ye'n'e naachi Ndyuūs nga'n'a
ntii'nyún yā.

61 Tuu'mi ní táámá sa'nā
ca'n'a sa chíi sa Jesús mii'n:
N'dií, Señor, 'úú ne'n'e ca'ná
nduucú nī naati téé nī lugar
'úú ti ca'ná yaa'ví 'i'in'yān chí
snūu'n yā ndavaacú chí ca'ná
ndúucu nī.

62 Jesús ca'n'a yā chíi yā
sa'nā mii'n: 'Āā du'ú nūu'n sa'nā
chí cuūndū tá'a sa na laatú
ní 'cuíinu sa cuaa'n dáámí sá,

nguée dichí'vē sa chi cuuvi
sa can'a sa nduucú ní dii'
sa ntii'nyuⁿ ye'ē naachi
Ndyuūs nga'n'a ntii'nyúⁿ yā.

10

*Jesús dichó'o yā 'iīnū ngeecu
ndiichí discipulos ye'n'e yā chí
nga'n'ā nduudu cuaacu*

¹ 'Cuiinú chúū ní Jesús
nandεεve yā tá 'iīnū ngeecu
ndiichi discipulos ye'n'e yā ní
dichó'o yā cá'uūvī ca'uuví yā.
Ní cue'n'e yā cuááⁿ vmnaaⁿ
ye'n'e Jesús cuaaⁿ nducyáácá
yááⁿ ndúúcu nduu cuaaⁿ
naachi Jesús canée chi cán'a
yā. ² Ní Jesús nga'n'a yā ngii yā
'iīn'yāⁿ s'eeⁿ: 'Cuaacu ní'nyúⁿ
chi nééné n'deēe cosecha
véé chi nééné n'deēe 'iīn'yāⁿ
chi canée chi 'caandiveeⁿ yā
nduudu ye'n'ē Ndyuūs naati
sa'n'ā chi idiīⁿ ntii'nyuⁿ nguée
'yaaⁿ sa. Cáávā chuū di'cuíitu
ní 'iiví Ndyuūs chí dichó'o
yā 'iīn'yāⁿ chi caa'n'maⁿ yā
nduudu cuaacu ye'n'ē Ndyuūs
ní nadacuéeⁿ yā cosecha ye'n'ē
Ndyuūs. Cosecha miiⁿ ní
tan'dúúcā 'iīn'yāⁿ chi cu'téenu
yā Ndyuūs. ³ Ndís'tiī cue'n'e ní
caati 'úú dicho'ó ndís'tiī chi
ndís'tiī ní ca'n'a ní tan'dúúcā
'iiti cuūchī ca'n'a tī nguaaⁿ
lobos. ⁴ Nguée candée ní bolsa
ndúúcu tuūmī, ndíí nguée
nduu morral, ndíí nguée
ndúú ndaacuú ye'n'e ní. Ní
taachi diīⁿ ní saludar 'iīn'yāⁿ
cuaaⁿ cyúúní, ní nguée cuuvi
'naaⁿ ní. ⁵ Ní tanducuéⁿē
va'āi chi ndaá ní caa'n'máⁿ
ní vmnááⁿ vmnaaⁿ 'túúcā:
Cunee 'iīn'yāⁿ ye'n'e va'ái 'cūū
ndúúcu vaadī 'diīⁿ. ⁶ Ní
nduuti chi 'iīn'yāⁿ ní ndiicúⁿ

yā na va'ai miiⁿ, tuu'mi ní
vaadī 'diīⁿ cunée ndúúcu
yā. Ní nduuti chi nguée
véé 'iīn'yāⁿ ndiicúⁿ na va'ai
miiⁿ, vaadī 'diīⁿ nguée cunée
ndúúcu yā. ⁷ 'Cuεetinée núúⁿ
ní va'āi naachi 'iīn'yāⁿ 'cuaáⁿ
yā ndís'tiī. Che'é ní ní cu'u ní
chi téé yā caati 'iīn'yāⁿ chi idiīⁿ
ntii'nyuⁿ canée chi nduuvi
'í'vε yā. Ndís'tiī nguée ca'n'a ní
nduu va'āi nduu va'āi. ⁸ 'Āā
tíi nūuⁿ yááⁿ naachi cūndaa
ní ní 'iīn'yāⁿ míiⁿ 'cuaáⁿ yā,
che'é ní 'āā de'ε nūuⁿ chi téé
yā chi che'é ní. ⁹ Idiīⁿ ní
chi índuūvā ye'n'ē 'iīn'yāⁿ chi
ngiitā chi sneé yā na yááⁿ. Ní
cuuvi ní 'iīn'yāⁿ ye'n'ē naachi
Ndyuūs nga'n'a ntii'nyúⁿ yā
ní 'āā ndaā nii'nuúⁿ naachi
snee yā. ¹⁰ Naati 'āā tíi
nūuⁿ yááⁿ naachi ndaá ní
ní 'iīn'yāⁿ ní nguée 'cuááⁿ yā
ndís'tiī, tuu'mi ní can'daa ní
cuaaⁿ cyúúní ní caa'n'maⁿ ní
'túúcā: ¹¹ Ndíí yaācā ye'n'ē
yááⁿ 'cūū chí caī na ca'á 'nū
n'dáádi 'nū ti nguée cu'teenu
ní ye'n'ē 'nū. Naati cadíínuuⁿ
ní chuū chi ye'n'ē naachi
Ndyuūs nga'n'a ntii'nyúⁿ yā
ní 'āā ndaā nii'nuúⁿ naachi
snee ní. ¹² 'Úú, Jesús, nga'n'ā
ngii ndís'tiī chi nguuvi taachi
Ndyuūs caa'n'máⁿ yā nuu'ndi
ye'n'ē 'iīn'yāⁿ, castigo ye'n'ē
'iīn'yāⁿ ye'n'e yááⁿ s'tiī ní diitu
cá ní nguée ti chi cuuvi ye'n'ē
'iīn'yāⁿ chi nguée din'daācā
ye'n'e yááⁿ Sodoma.

*Ye'n'e yááⁿ s'eeⁿ naachi
'iīn'yāⁿ nguεε i'téenu yā Ndyuūs
(Mt. 11.20-24)*

¹³ Ca'n'a Jesús: De'ε chúúcā
ya'ai ye'n'e 'iīn'yāⁿ ye'n'e yááⁿ

Corazín. De'ē chúúcā ya'ai ye'n'e 'i'in'yān ye'n'e yáān Bet-saida. Ti ndúútī chi 'i'in'yān na yán'āa Tiro ndúúcū 'i'in'yān na yán'āa Sidón n'diichí yā vaadī n'giinu chí chiī nguāaⁿ ndís'tiī, 'i'in'yān ye'n'e yán'āa s'een 'āā 'naaⁿ ndaācādaamí yā ye'n'e nuuⁿndi ye'n'e yā. Ní ch'εetinúⁿ yā catecai yā tan'dúúcā díínūⁿ ní ch'εetē yā nguāaⁿ yaíyāā tan'dúúcā costumbre ye'n'e 'i'in'yān miinⁿ ndíí vmnaaⁿ taachi chinⁱ yā chi neenē ya'n'ai yā. ¹⁴ Cáāvā chuū ní 'i'in'yān ye'n'e yán'āa Tiro ndúúcū 'i'in'yān ye'n'e yán'āa Sidón 'duū'vī cá castigo ye'n'é yā nguéé ti ye'n'e ndís'tiī taachí ndaā nguuví chí Ndyuūs caaⁿ'maⁿ yā nuuⁿndi ye'n'e 'i'in'yān. ¹⁵ Ndís'tiī, 'i'in'yān ye'n'e yáān Capernaum, ne'n'é nī díín nī chí maán nī n'gεetē nī naati ca'n'á nī na infierno.

¹⁶ 'I'in'yān chí n'giindiveén yā nduudu ye'n'e ndís'tiī ní nduudu ye'n'e 'úú n'giindiveén yā. 'I'in'yān chí nguéé ne'n'e yā ndís'tiī, nguεε ne'n'e yā 'úú. Ní nguéé ne'n'e yā Ndyuūs ti 'i'in'yān miinⁿ dichó'o yā 'úú.

*Nanguεcuunéé 'iīnū
ngεεcu ndíichí discípulos ye'n'é
Jesús*

¹⁷ Nguεcuunéé ndu'ū 'iīnū ngεεcu ndíichí discípulos ndúúcū vaadī yeenú. Ní ca'n'a yā: N'diī, Señor, espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūⁿ n'giindiveeⁿ sa ye'n'e 'nū chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ 'nū ndúúcū chidu-uchí nī.

¹⁸ Jesús ca'n'a yā: Cuáácú 'úú ní inaán yáá'n'guiinūⁿ tan'dúúcā chí sn'daā sa ye'n'é

nánguuví tan'dúúcā 'cuai. ¹⁹ Ní Jesús ca'n'a yā chí yā discípulos ye'n'e yā: 'Úú ní teé poder ndís'tiī chí cunnca'á nī cúú ndúúcū 'iiti dán'ái, níicu cuchéε nī ndúúcū 'i'in'yān chí contra ye'n'e nī. Ní nguéé du'ū vεε cuuvi cuchéε ye'n'e ndís'tiī. Ní nguéé idiinⁿ daño ndís'tiī. ²⁰ Ndís'tiī nguéé ngii yeenú nī taachi caaⁿ'máⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ ye'n'é espíritus ye'n'e yáá'n'guiinūⁿ ní n'giindiveeⁿ ye'n'e nī naati yeenú nī chí canéé nguūⁿ chí dúúchí nī na libro ye'n'é Ndyuūs na va'ai chεeti ngu-uví.

*Jesús chí yeenú yā
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Hora míⁿ nūⁿ Jesús yeenú n'dai yā cáāvā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ní ca'n'a yā: N'diī, Chiidá, 'úú ní teé gracia n'diī chí 'iiví nī ye'n'e va'ai chεeti nguuví ndúúcū yán'āa 'cūū caati snuunⁿ n'dé'ei nī nduudú 'cūū ye'n'e 'i'in'yān chí déénu ca yā ndúúcū 'i'in'yān chí n'deēe n'dái túúmícadíínūⁿ yā. Ní ca'á nī chí cadíínūⁿ 'i'in'yān chí ndiicúⁿ yā chí nguéé n'deēe cá déénu yā caati 'túicā ne'n'e nī diīⁿ nī ti n'daācā.

²² N'diī Chiidá, 'āā tee nī tanducuén'ē 'úú. Mar 'áamá 'i'in'yān nguéé déénu yā du'ū chí 'aama n'dyaⁿ'ā Daiya Dendyuūs, dámaaⁿ n'diī Chiidá. Mar 'aama 'i'in'yān nguéé déénu yā du'ū chí n'diī Chiidá dámaaⁿ 'áamá n'dyaⁿ'ā daiyá nī, ndúúcū 'āā du'ū nūⁿ 'i'in'yān chí Daiyá

Dendyuūs nen'é yā 'cuu'n'mín yā.

²³ Tuu'mi ní Jesús nga'n'a yā ngii yā discípulos yen'e yā: De'ε chúúcā n'dai ndís'tiī chí ngii naa'n nī dendu'ū chí ndís'tiī n'gíinu nī. ²⁴ 'Úú ní nga'n'á ngii ndís'tiī chí neené 'yaa'n profetas ndúúcū reyes chí yen'e ndii cuáá'n vmnaa'n nén'e yā snaa'n yā chí ndís'tiī ínaa'n nī naati nguée n'diichí yā. Ní nen'é yā 'caandivee'n yā chí ndís'tiī n'giindivee'n nī naati nguée ch'iindivee'n yā.

San'ā samaritano chí n'dai

²⁵ 'Áámá maestro yen'e ley chí nen'e sa n'diichinee'n sa Jesús ndaa sa nanáa'n yā ní ntiinguuneen sa Jesús: N'dií, Maestro, ¿de'ε chí canee chí diín chí ndáácā vida cuen'e daānman?

²⁶ Jesús nan'guεεcúta'n'a yā: ¿Taacā canée nguū na ley yen'é chuū? ¿De'ε tuumicadi-inuū di yen'e ley yen'e chuū?

²⁷ Maestro yen'e ley mii'n nan'guεεcúta'n'ā sa: 'Túúcā canée nguū: Diné'n'e di Señor Ndyuūs yen'e di ndúúcū núúnmán staava yen'e di, ndúúcū núúnmán alma yen'e di, ndúúcū tanducuén'e fuerzas yen'e di, ndúúcū tanducuén'e vaadī cadíinūu'n yen'e di. Ní diné'n'e di nducyaaca 'iín'yā'n na nii'nnuú'n va'āi yen'e di tan'dúúcā chí nen'e di maā'n di.

²⁸ Jesús nan'guεεcúta'n'a yā: N'dáácā nan'guεεcúta'n'ā di. Diin di chuū, ní cunduūchi di cuen'e daānman.

²⁹ San'ā mii'n nen'e sa cunée n'daāca sa ní ca'n'a sa chíi sa

Jesús: ¿Dú'ū chí 'iín'yā'n chí canée chí nen'é chí nii'nnuú'n va'āi yen'é?

³⁰ Tuu'mi ní Jesús mii'n nán'guεεcúta'n'ā yen'e sa ndúúcū 'áámá cuento chí ejemplo chí 'tíicā: 'Áámá san'ā ngua'āi sa yen'e yāā'n Jerusalén mii'n ní cúna'n'a sa na yāā'n Jericó. Taachi canúún sá yúúní 'iín'yā'n duucu ní sta'á yā san'ā mii'n ní divíi yā ndii catecai sa ní ch'en'e yā san'ā ndíi chí ya'āi ca yen'e sa ní 'tεε 'téε nguée ch'ii sa ní cuna'n'a yā. ³¹ Tuu'mi ní 'áámá chiiduú cho'ó yā yúúní mii'n ní taachi n'diichí yā san'ā mii'n, divíi yā cuáá'n 'diituú yúúní ní cho'ó yā ní cuen'é yā. ³² 'Tiicá ntúū'n san'ā levita chí chiiduú chí diín ntiínyuū yen'e nátaí cho'ó yā naachi candíití san'ā mii'n. N'diichí yā san'ā mii'n ní divíi yā cuaa'n 'diituú yúúní. Ní cho'ó yā ní cuen'é yā. ³³ Cuayíivi ní 'áámá san'ā yen'e yá'n'āa Samaria cho'ó sa yúúní mii'n. Taachí ndaa nii'nnuú'n sa naachi candíití san'ā mii'n, n'diichí sa san'ā nnee ya'āi 'iínu sa san'ā. ³⁴ Ní ndaā sa naachi candíití san'ā mii'n ní idii'n yiícú sá naachi ya'āi ndúúcū aceite ndúúcū vino ní ch'εecu sa tínnūu'n naachí ya'āi yen'e sa. Ní sn'duū sa san'ā 'yúudūu yen'e sa ní candεε sa san'ā na yāā'n. Ní 'nuū'n sa 'áámá va'ai naachí cuuvi cu'neen sa san'ā mii'n naachi 'iín'yā'n diín yā cuidado san'ā mii'n. ³⁵ Chidεεve táámá nguuvi, taachi nen'e ca'n'a sa tun'dáa sa na 'uūvī caadi yen'e bolsa ní ca'ā sa san'ā vaacu mii'n. Ní ca'n'a sa chíi sa san'ā: N'dií, diín nī cuidado san'ā,

ti 'āā taa véé nūuⁿ chi diiⁿ
nī gaster ndúúcu sa, taachí
ngueεcuneé nadíí'vé yeⁿ'e nī.
³⁶ Maaⁿ ní Jesús ntinguunéeⁿ
yā saⁿ'ā miiⁿ: Naachi 'iinū
saⁿ'ā s'eeⁿ ¿cheε sá chi saⁿ'ā
chi neⁿ'e sa saⁿ'ā na niiⁿnuúⁿ
ya'āi chi 'nuū cá'ai chi duucu
miiⁿ?

³⁷ Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa:
Saⁿ'ā chi nnee ya'āi 'iinu sa.
Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā:
Díí, cueⁿ'e di, ní diiⁿ ntúuⁿ di
'túúca.

*Jesús canée yā na vaacu
Marta ndúúcu María*

³⁸ Cuayiivi ní cueⁿ'e Jesús
na 'áámá yāāⁿ 'lííⁿ ní ndaa yā
na vaacu 'áámá n'daataá chi
nguuví tá Marta. Ní 'cuūⁿ
tá chi canee yā na vaacu
tá. ³⁹ Ní Marta miiⁿ ní véé
'aama ví'i yā chi nguuví tá
María. Ní María miiⁿ ch'iindī
tá ná ca'a Señor Jesús miiⁿ,
ní n'giindiveeⁿ tá nduudu chí
chi'cueeⁿ yā. ⁴⁰ Marta miiⁿ
ní néené n'deēe ntiiⁿnyuⁿ idiīⁿ
tá ní ndaa tá nanááⁿ Jesús
ní caⁿ'a tá: N'díí Señor, ¿'áá
nguée inadiciádiinūⁿ yeⁿ'e chí
dāmaáⁿ n'nééⁿ ví'í 'úú chí diiⁿ
mandado? Cuuvi nī táⁿ'ā ní
cunnee tá 'úú.

⁴¹ Jesús caⁿ'a yā: Dii, Marta,
Marta, néené n'deēe dendu'ū
chi nadicádiínuuⁿ di yeⁿ'e
dendu'ū chí idi'vaachií. ⁴² Véé
'áámá nūuⁿ dendu'ū chí
n'daacā ca. Tá María miiⁿ
ndεεve tá chí n'daacā ca. Ní
chuū nguée ndivíí 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e
tá.

11

*Jesús ngi'cueeⁿ yā táacā chi
'iiⁿyāⁿ cuuvi caaⁿ'maⁿngua'á*

yā

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ 'Áámá vmnéⁿ'ēe ní Jesús
ngaⁿ'angua'á yā 'áámá cuaaⁿ,
ní taachí ch'iinu caⁿ'angua'á
yā, discípulos yeⁿ'e yā caⁿ'a
yā chii yā Jesús: N'díí Señor,
ca'cuéeⁿ nī nús'uu taacá
chí cuuvi caaⁿ'maⁿngua'á
'nū tan'dúúca chí Juan chí
cheεdínuūⁿnīⁿ chí'cueeⁿ yā
discípulos yeⁿ'e yā.

² Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a
yā chíí yā discípulos
yeⁿ'e yā: Taachí ndís'tíí
caaⁿ'maⁿngua'á nī 'túúca
caaⁿ'maⁿ nī:
N'díí, chí Chiidá 'nū chí
canée na va'ai cheεti
nguuví. N'daācā n'dai
chí 'iiⁿyāⁿ dich'εεté yā
n'díí. Cuchií tiempo
chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ
nī yeⁿ'e tanducueⁿ'ē.
Cúúví tan'dúúca chí
n'díí neⁿ'e nī tan'dúúca
ná va'ai cheεti nguuví,
'tiicá ntuūⁿ ná yán'āa
'cúú.

³ Téé nī chí cuuvi che'é 'nū
maaⁿnguuví.

⁴ Nadich'εεcú nī nuuⁿndi
yeⁿ'é 'nū, tan'dúúca
chí nús'ūū nadach'εεcú
'nū yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chí
ngueε n'daācā diiⁿ yā
nduucú 'nū. Nguée
'cuááⁿ nī chí ndaa
nanaáⁿ 'nū cosas chí
cheεchi ca chí diiⁿ chí
diiⁿ 'nū nuuⁿndi naati
cunnee nī nús'uu chí
nguée diiⁿ 'nū nuuⁿndi
ní cucheé 'nū.

⁵ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a
yā 'áámá ejemplo. ¿Du'ú
ndís'tíí chí véé amigo yeⁿ'e
nī ní caⁿ'á nī nduu vaacu

amigo ná maⁿ'a yaaⁿ ní caaⁿ'máⁿ nī: N'diī amigo, teé nī 'iinū panes yeⁿ'e nī 'úú, ⁶ caati 'áámá amigo yeⁿ'é chi canuⁿ sa yúúⁿí ndaā sa na vaacú ní nguée deⁿ'ē vee chi ca'á chi cheⁿ'e sa? ⁷ Ní 'iⁿ'yāⁿ chi canúⁿ yā va'ai miⁿ nán'guⁿecútaⁿ'a yā: Nguée diⁿ ndu'ú nī 'úú. 'Aā nduudí cheendi va'ai ní dá'caiyāa yeⁿ'é ní candiití yā nduucú na cama. 'Úú nguée cuuvi nducueéⁿ ní teé n'diī chiiⁿ chi neⁿ'e nī. ⁸ Jesús ngaⁿ'á yā: 'Úú ngaⁿ'á ngii ndís'tiī. 'Áará chi nguée nducueⁿ amigo yeⁿ'e sa chi ca'a yā pan saⁿ'ā miⁿ cááva chi amigo yeⁿ'e sa, naati nducueⁿ yā ní ca'a yā amigo miⁿ ti amigo miⁿ nguée 'cuinaaⁿ sa chi ngiica sa n'deeⁿ n'dái vueltas. ⁹ Ní 'úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Cáácá nī ní Ndyuūs ní téⁿ yā yeⁿ'e nī, in'nuúⁿ nī ní ndaāca nī, 'yáávi nī cheendi va'ai ní nan'guaaⁿ yeⁿ'e nī. ¹⁰ Nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chi ngiica yā Ndyuūs ní Ndyuūs ca'á yā yeⁿ'e yā. Ní nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chi in'nuúⁿ yā ní inndaaca yā. Ní nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chi yaa'vi yā cheendi va'ai, ní nan'guaaⁿ yeⁿ'e yā.

¹¹ Maaⁿ ní cheé ndís'tiī chi véé daiya nī, ndúúti chi daiya nī caaca pan, ¿'áá ca'á nī lado yeⁿ'e pan 'áámá túūu? O ndúúti chi caaca daiyá nī 'aama 'yaācā, ¿'áá ca'a nī lado yeⁿ'e 'yaācā miⁿ ní 'áámá cúú? ¹² O ndúúti chi caaca 'áámá dūtu'u, ¿'áá ca'á nī lado yeⁿ'e dūtu'u 'áámá 'iitidaⁿ'āi? ¹³ Ndúúti chi ndís'tiī chi

cúnncheeⁿ nī déenu nī ca'a nī dendu'ū chi n'dáacā daiya nī, tuu'mi ní Chiidá nī chi canée na va'ai cheeti nguuví n'deēe cá cá'a yā caati cá'a yā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs 'iⁿ'yāⁿ chí caaca yā chiida yú.

'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chi Jesús miⁿ véé poder yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ ndúúcu yā

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴ Jesús miⁿ tun'daa yā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā 'líiⁿ 'áámá espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ chi diⁿ chi nguée ngii ngaⁿ'ā sa. Ní taachí nan'daa espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ saⁿ'ā 'díi'mī miⁿ, ní caⁿ'a sa. Níicú 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā chuū ní chéⁿ'é yiinú yā yeⁿ'e. ¹⁵ Nán'ā 'iⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā: Sán'a 'cūū ní nitun'daa sa espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ cáávā poder yeⁿ'e Beelzebú chi Satanás chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e espíritus yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ.

¹⁶ Tanáⁿ'a yā ní neⁿ'e n'diichineeⁿ yā Jesús ní ngiica yā Jesús chi diⁿ'yā 'áámá señal yeⁿ'e na va'ai cheeti nguuví chi cuuvi n'diichí yā. ¹⁷ Jesús déenu yā chi nacadíinuⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Áámá gobernador chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e yáⁿ'āa naachi véé 'uuví partido yā chi nguⁿ'u 'aamá yā ndúúcū táámá yā, tuu'mi ní nguée cuuvi 'naaⁿ tiempo chi 'iⁿ'ntyéⁿ'e yā. 'Tiicá ntúūⁿ naachi 'áámá familia yā ndúúti chi n'deēe nadacadíinuⁿ yā chi véé partido yeⁿ'e familia miⁿ

nguεε cuuvi nduuvidaamá yā. ¹⁸ 'Tiicá ntúūn nduuti chi yáá'n'guiinūuⁿ 'cuuⁿ'maⁿ sa ndúúcū maaⁿ sa, ¿táácā canee naachí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ sa? Caaⁿ'máⁿ nī 'úú: ¿De'ē cáávā chi ngaⁿ'a ndís'tiī chi caavā yáá'n'guiinūuⁿ chi duuchi Beelzebú chi Satanás itun'daá espíritus yeⁿ'e yáá'n'guiinūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ? ¹⁹ Nduuti chi 'úú idivií espíritus yeⁿ'e yáá'n'guiinūuⁿ cáávā Beelzebú, tuuⁿ'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu nī ní ¿du'ū poder itun'dáa yā espíritus yeⁿ'e yáá'n'guiinūuⁿ? Chiin chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ndúúcu nī n'gin'í yā chi nguεε 'tíicā chi ngaⁿ'a nī. ²⁰ Ndúúti chi cáávā poder yeⁿ'é Ndyuūs 'úú itun'daá espíritus yeⁿ'e yáá'n'guiinūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ, tuuⁿ'mi ní cuaacu níiⁿ'nyúⁿ chi naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā nndaā nanááⁿ ndís'tiī.

²¹ Taachi saⁿ'ā ditiīnú diiⁿ cuidado sa ná vaacu sa ndúúcu ingaatu, tuuⁿ'mi ní na vaacu sa canéé seguro. ²² Taachí ndaa táámá saⁿ'ā chí véé fuerzas yeⁿ'e sa ní ichεε sa nduucú yā ní idivií sa tanducuén'ē ingaatu yeⁿ'é yā chi ngii chεetinúⁿ yā yeⁿ'e va'āi miiⁿ tuuⁿ'mi ní diiⁿ sa repartir ingaatu s'eeⁿ ndúúcu compañeros yeⁿ'ē sa.

²³ 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguée canéé yā lado yeⁿ'é, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní canéé yā contra yeⁿ'é. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguée daama diiⁿ cosechar nduucú tuuⁿ'mi ní diiⁿ yā tan'dúúca chi ingéé tanducuén'ē cosecha.

Espíritu yeⁿ'e yáá'n'guiinūuⁿ chi inguεεcunéé na saⁿ'ā
(Mt. 12.43-45)

²⁴ Caⁿ'a Jesús: Taachí espíritu yeⁿ'e yáá'n'guiinūuⁿ nacan'daa na 'áámá saⁿ'ā, cachiica na yáⁿ'āa cuuⁿ'maⁿ naachi nguée ch'εetinee 'iiⁿ'yāⁿ ní in'nuūuⁿ naachi cuuvi ntaavi'tuunuuⁿ ní nguée ndaācā. Tuuⁿ'mi espíritu miiⁿ nadicádínuuⁿ ní ngaⁿ'a: Nanguεεcunéé na vaacú naachi chiicá. ²⁵ Taachí nndaā na vaacu miiⁿ ndaācā chí saⁿ'ā miiⁿ tan'dúúca 'áámá va'ai chí 'āā déévé n'dai ndúúcu nducuén'e na lugar yeⁿ'ē. ²⁶ Tuuⁿ'mi ní espíritu miiⁿ cuen'e ní in'nuūⁿ tá ndεéchē espíritus chí cunncaā ca chí cuuví maāⁿ. Ní ndaā espíritus ní ch'εetinee na saⁿ'ā miiⁿ. Cuayiivi ní n'geenu sa ngii ca ní cunncaā ca canéé sá nguée ti cuááⁿ vmnaaⁿ.

Véé vaadiyeenú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs

²⁷ Taachí Jesús ngaⁿ'a yā dendú'u 'cūū 'áámá n'daataá 'caī yuudu tá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: De'ē chúúca n'dai n'daataá chí ch'iindiyáaⁿ nī ní ntaavi tá n'diī.

²⁸ Jesús ní caⁿ'a yā: N'daacā ca yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveén yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ní i'téenu yā nduudu miiⁿ.

'Iiⁿ'yāⁿ chí nguée n'daāca yā ngiica yā 'áámá señal
(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Taachí nduuvidaama 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu Jesús, Jesús tucá'a yā caⁿ'a yā nduudu miiⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ chí véé yā nguúví 'cūū néené cunncheeⁿ yā.

In'nuún yā señales naati nguée ndaācā táámá señal caati dámaāaⁿ snaaⁿ yā señal chí diiⁿ Ndyuūs ndúúcū profeta Jonás tiempo chí 'āā chó'ōo.
 30 Tan'dúúcā Ndyuūs diiⁿ yā señal ndúúcū profeta Jonás yen'e 'iiⁿyāⁿ na yāāⁿ Nínive, 'tiicá ntuūⁿ Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs cuuvi cunée yā lado yen'e señal tiempo 'cūū.
 31 Taachi ndaá nguuví yen'e juicio chí Ndyuūs caaⁿ'máⁿ yā yen'e nuuⁿndi yen'é 'iiⁿyāⁿ, n'daataá reina chí tiempo chí chó'ōo ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ tá yen'e lado yen'e sur chí caⁿ'a ta ní nducueeⁿ tá contra yen'e 'iiⁿyāⁿ chí snée yā maaⁿnguuví. Ní tán'ā miiⁿ ní diiⁿ tá condenar 'iiⁿyāⁿ chí snée yā maaⁿnguuví caati tán'ā miiⁿ yaⁿ'āi n'dai ngiica tá chí neⁿ'e tá ch'iindivee tá yen'e vaadī deenu yen'e rey Salomón. Maaⁿ ní 'muuⁿ canée 'áámá yā chí ch'εεε ca vaadī deenu yen'é yā nguée ti rey Salomón.
 32 'Iiⁿyāⁿ chí ch'εεtinée na yāāⁿ Nínive ndii cuááⁿ vmnaaⁿ nducueeⁿ yā ní caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yen'e 'iiⁿyāⁿ chí snée yā maaⁿ caati 'iiⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ Nínive ndaacadaamí yā yen'e nuuⁿndi yen'é yā cáávā nduudu yen'e Ndyuūs chí caⁿ'a profeta Jonás miiⁿ. 'Tiicā caⁿ'á yā diiⁿ yā nguuví chí Jesús caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yen'e 'iiⁿyāⁿ. 'Caandiveén nī. 'Múúⁿ ní vée 'áámá saⁿ'ā chí ch'εεε ca sa nguée ti profeta Jonás.

'Áámá ejemplo chí tan'dúúcā 'áámá δεεε yen'e

cuerpo yen'e yú

(Mt. 5.15; 6.22-23)

33 Caⁿ'a Jesús: Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguée cunuⁿ n'dé'ei yā 'aama lámpara chí ngiichi ní nguée ndúú i'nuūⁿ ra yā maaⁿ 'aama caja naati s'nuúⁿ yā na 'áámá mesa ní 'iiⁿyāⁿ chí cundaa yā ní snaaⁿ yā δεεε miiⁿ.
 34 Ndúútinaaⁿ yú chiiⁿ chí tan'dúúcā 'aama lámpara yen'e cuerpo yen'e yú. Taachí n'daí nduutináaⁿ nī 'tiicá ntúūⁿ n'daí cuerpo yen'é nī ní inaaⁿ chí δεεε. Naati taachí nguεε n'daacā nduutináaⁿ nī tan'dúúcā lámparas chí nguée ngiichi ní 'tiicá ntúūⁿ cuerpo yen'e nī cunee ná maāiⁿ.
 35 N'diichi nī, cundée nī cuidado nduutináaⁿ nī chí δεεε yen'e cuerpo yen'é nī chí nguée canee nī na maāiⁿ.
 36 'Tiicá ntúūⁿ inaaⁿ n'dááca nī ní nguée maāiⁿ naachi canee nī nduuti chí candée nī cuidado nduutinaaⁿ nī. Ní vée δεεε nanáaⁿ nī tan'dúúcā 'áámá lámpara ngiichi ní naāⁿ nī chí δεεε yen'e.

Jesús ngaⁿ'a nuuⁿndi yen'e maestros yen'e ley ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

37 Taachí Jesús miiⁿ ch'iinu cāⁿ'a yā chuū, 'áámá saⁿ'ā fariseo ndaa sá nanáaⁿ Jesús ní di'cuíitu sa Jesús chí ché'e yā ndúúcū sa. Ní cuen'e yā ndúúcū sa. Ní ndaa yā na vaacu sa ní chεεté yā na mesa.
 38 Taachí ndaa tiempo chí che'e yā ní saⁿ'a fariseo miiⁿ n'diichi sa chí nguée naāⁿnū

Jesús ta'á yā, (tan'dúúcā cos-tumbre yen'e 'iin'yān Israel) tuu'mi ní cuen'e yiinu sa. ³⁹ Ní Señor Jesús can'a yā chii yā sa'n'a fariseo: Díí ndúúcū tanán'a sa'n'a fariseos inadéévé nī cuāān daami vaso ndúúcū cu'u chi tan'dúúcā cuerpo yen'e nī naati cuáán chēēti chi tan'dúúcā staava yen'é nī ndiituú ndúúcū vaadi 'caa'va ndúúcū dendu'ū chi nguεε n'daacā. ⁴⁰ Ndís'tiī chi chēechi tiīn nī, ¿'áá nguée deenú nī chi Ndyuūs din'dái yā 'iin'yān ndúúcū staava yen'é yā ndúúcū cuerpo yen'e yā, ní nen'é yā 'iin'yān chi nadéévé cuerpo yen'é yā ndúúcū staava yen'e yā ndúúcū taan-duvéé chí véε chēeti cuerpo yen'é yā? ⁴¹ Ndís'tiī canée chi ca'á nī limosnas yen'é nī ndúúcū nuu'ma'n staava yen'é nī caati chuū ní cosa chi n'daacā.

⁴² De'ε chúúcā ya'āi yen'e ndís'tiī 'iin'yān fariseos caati nadicádínnuun nī chi n'daacā nī chi díin nī chi nga'n'a ley yen'é Ndyuūs ti ca'a nī Ndyuūs décima chi ndiichi parte yen'e nducuéen'e cosecha yen'e nī chi yiivií ndúúcū 'iicudaán ndúúcū tanducuéen'e yaātā ngaiyāā. Nguée véé vaadi nen'e yen'é Ndyuūs ndúúcū nī ndí nguée díin nī dendu'ū chi cuaacu. Canée chi díin nī tanducuéen'e chi nga'n'a ley yen'é Ndyuūs ní diné'e nī nducyaaca 'iin'yān ní ca'á nī décima dendu'ū.

⁴³ De'ε chúúcā ya'āi yen'e ndís'tiī chí nen'e nī 'cuēté nī na silla yen'e 'iin'yān chi nga'n'a ntiin'nyu'n yen'e yaācū

sinagogas. Ní ndís'tiī nen'é nī chi 'iin'yān díin yā saludar ndís'tiī taachi snée nī na yúúni.

⁴⁴ De'ε chúúcā ya'āi yen'e ndís'tiī chi ngi'cueen nī ley ndúúcū 'iin'yān fariseos. Ndís'tiī nga'n'a nī chi n'daacā idiin nī ní nguée n'daacā idiin nī. Ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áamá yáinyān chi 'iin'yān nguée inaan yā ní nguée déenu yā yen'é ní chiicá yā vmnáán yen'e yáinyān, 'tiicá nī.

⁴⁵ Tuu'mi ní nan'guεεcúta'n'a 'áamá abogado, chi maestros yen'e ley. N'dii, Maestro, taachi nga'n'a nī chuū, idiin nī chí induuvi táan'nū.

⁴⁶ Naati Jesús can'a yā: De'ε chúúcā ya'āi ntúūn yen'e ndís'tiī, abogados, maestros yen'e ley. Ndís'tiī idiin nī n'dee cá leyes chí chēechi cá ní nga'a nī tan'dúúcā chi chēēdi chi sa'n'a nguée cuuvi candée sa. Ní ndís'tiī ní ndii mar 'áamá ta'a nī ní nguée ituu'ví nī chéédí mii'n. Ní nguée díin nī, ní nguée nginne nī 'iin'yān.

⁴⁷ De'ε chúúcā ya'āi yen'e ndís'tiī chi nadin'dái nī yaīnyān yen'e sa'n'a profetas chi 'āā candée yā nduudu yen'é Ndyuūs tiempo chi 'āā chó'oo. Ní 'iin'yān yen'e ndaata yen'é nī ndii cuáán vmnaa'n ch'iin'nu'n yā sa'n'a profetas. ⁴⁸ Cuaacu ní'nyún chí ndís'tiī ní n'g'in'i nī chi yeenú nī yen'e chi 'iin'yān yen'e nī ndii cuáán vmnaa'n ti cuaacu ní'nyu'n 'iin'yān yen'e ndaata yen'e nī ch'iin'nú'n yā sa'n'a profetas ní maa'n ní ndís'tiī idin'dái nī yaīnyān yen'e profetas.

49 Ní cáávā chuū ní cáávā chi Ndyuūs deenú yā tan-ducué'nē, Ndyuūs ca'n'a yā 'tíicā: 'Úú dicho'ó profetas ndúúcu apóstoles ní nán'a yā 'caan'nún yā 'i'in'yān ní tanán'a yā can'dáa yā 'i'in'yān ní diín yā chi 'i'in'yān s'een n'geenú yā ngii. 50 Ndyuūs ca'n'a yā diín yā castigar 'i'in'yān chi maa'n snéé i'n'yee'ndí 'cūū ti 'i'in'yān yen'e ndaata yen'é yā ch'i'in'nún yā profetas ndíi tiempo taachí Ndyuūs din'dái yā í'n'yee'ndí. 51 Ní ndíi tiempo taachi ch'i'in'nun yā Abel ní chingéē yuúún yen'e sa, ndíi taachi ch'i'in'nun yā Zacarías miin naavta'nā yen'e nátai ndúúcu yen'é yaacu templo. Chuū ní nga'n'á ngii ndís'tiī, caati Ndyuūs ca'n'a yā diín yā castigar 'i'in'yān chi maa'n snee i'n'yee'ndí 'cūū cáávā yuúún yen'e 'i'in'yān s'een.

52 De'ε chúúcā ya'āi yen'e ndís'tiī chi 'cuée'n nī ley ní nguée ca'cuee'n nī chi cadíínúún 'i'in'yān vaadī deenu yen'é Ndyuūs, ní nguée diín nī tan'dúúca chi deenu nī chi canée chi diín nī.

53 Taachí Jesús ch'iinu ca'n'a yā dendu'u 'cūū, tuu'mi ní maestros yen'e ley ndúúcu 'i'in'yān fariseos nduuví taán yā yen'e Jesús ní tucá'a yā itiinguunée'n yā n'deee n'dái ní ca'n'a yā chi yā Jesús. 54 Ní n'diichinee'n yā Jesús ndúúcu nduudu yen'e yā. Ní canée ngiinu yā Jesús miin chi cucáávā nduudu yen'e yā ní Jesús cásta'a yā vaanī cadíínūu'n yen'e yā ní ca'n'a yā nduudu chi nguée cuaacu.

Ní 'íicú cuuvi caan'mán yā nuu'ndi yen'é Jesús.

12

Levadura yen'é 'i'in'yān fariseos

1 Tuu'mi ní neené 'yaa'n 'i'in'yān nduuvidaama yā chi tá tīi n'deee 'i'in'yān miin chingúú'ndai yā 'aamá yā taamá yā. Tuu'mi ní Jesús miin tucá'a yā ca'n'a yā chi yā discípulos yen'e yā: Diín nī cuidado yen'e chi ca'cuee'n 'i'in'yān fariseos ti tan'dúúca levadura yen'e pan. Nguée diín n'daaca yā yen'e chi ngi'cuee'n yā. 2 Ti nguée de'ε vεε chi nin'díi naa'n chi nguée cuuvi nánguaā'n naa'n. Ní nguée 'áamá dendú'ū chi cánúu'n n'de'ei chi nguée cuuvi cadíínuu'n yā. 3 'Tíicá ntúu'n dendu'ū chí nga'n'a n'de'ei ndís'tiī, tuu'mi ní 'i'in'yān ní 'caandiveén yā. Ní chíi'n chí ndís'tiī nga'n'a nī ndúúcu 'i'in'yān cheeti va'āi tuu'mi ní 'i'in'yān caan'ma'n yā cuuvi yā nducyáácá 'i'in'yān ndíi na yaacū yen'e va'āi.

*Du'ū di'va'a yú
(Mt. 10.28-31)*

4 Ca'n'a Jesús: Ndís'tiī chi n'dai nduucú, 'úú nga'n'á ngii ndís'tiī chi nguée 'va'á nī 'i'in'yān chí 'caan'nun yā cuerpo yen'e 'i'in'yān, ti 'āā ntée cuuvi diín yā cosa chi nguée n'daacā ca ti chuū. 5 'Úú ní cuuví ndís'tiī du'ū chi diín 'va'á nī: Ndís'tiī ní 'va'á nī Ndyuūs chi taachí 'āā n'díi 'i'in'yān, Ndyuūs cuuví diín yā 'caanuún yā 'i'in'yān infierno.

'Túúcā nga'á ngii ndís'tiī
'iī'yāⁿ miiⁿ chí di'va'a nī.

6 ¿'Áá nguée in'diicuí yā
na 'uūvī 'yáádā cáávā 'uūvī
taaⁿ tuūmī? Ndyuūs ní nguée
ngiinaáⁿ yā mar 'áámá 'yáádā.

7 Níicú ndíi nducyaaca
yuūdū tiīⁿ ndís'tiī ndii dúúché
ndúúcū Ndyuūs. Cáávā chuū
nguée 'va'á ndís'tiī. ¿'Áá nguée
ya'ai ca chíi'vε ndís'tiī nguée ti
'aama 'yáádā?

*Yen'e 'iī'yāⁿ chi i'teenú yā
Cristo ní nga'a yā yen'e chuū
nanááⁿ 'iī'yāⁿ*

(Mt. 10.32-33; 12.32;
10.19-20)

8 Ca'a Jesús: 'Úú nga'a
ngii ndís'tiī chi nducyaaca
'iī'yāⁿ chi nga'a yā chi yen'e
'úú nguaaⁿ 'iī'yāⁿ 'tiicá ntúūⁿ
'úú Sa'ā chi Daiya Ndyuūs
caan'máⁿ nanááⁿ ángeles yen'e
Ndyuūs chi 'iī'yāⁿ s'een ní
yen'e 'úú. 9 Nducyaaca 'iī'yāⁿ
chi nguée nga'a yā chi yen'e
'úú nguaaⁿ 'iī'yāⁿ 'tiicá ntúūⁿ
'úú Sá'ā chi Daiya Ndyuūs
caan'máⁿ nanááⁿ ángeles yen'e
Ndyuūs chi 'iī'yāⁿ s'een ní
nguée yen'e 'úú.

10 Nducyáácá 'iī'yāⁿ chí
ca'a yā nduudu taaⁿ chí
nguée n'daacā chí con-
tra yen'e 'úú chí Sá'ā chí
Daiya Dendyuūs, Ndyuūs
nadach'εcú yā yen'e yā.
Nducyáácá 'iī'yāⁿ chí ca'á
yā nduudu taaⁿ chí nguée
n'daacā chí contra yen'e
Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs,
Ndyuūs nguée nadach'εcú
yā yen'e yā. Ndíi nguée ndúú
i'yeendi 'cūū, ndíi nguée

ndúú táámá i'yeendi chí
cuchiī.

11 Taachí 'iī'yāⁿ ndée yā
ndís'tiī na yaācū sinagogas
nanááⁿ 'iī'ntyén'e ndúúcū
jueces, nguée nadicádínuuⁿ
nī dε'ε chí nan'guεcútaⁿ a nī o
dε'ε chí caaⁿ maⁿ nī. 12 Espíritu
N'dai yen'e Ndyuūs cuuvi
ndís'tiī hora miiⁿ nūuⁿ dε'ε chí
caaⁿ maⁿ nī.

*Jesús ngi'cueeⁿ yā yen'e peli-
gro yen'e vaadi 'cuiica*

13 'Áámá sa'ā ca'a sa ngii
sa Jesús: N'diī, Maestro, cu-
uvi nī 'diinú chí ntée sa vaadi
n'gua'áá yen'e chiidá 'nū cu-
uvi yen'e.

14 Jesús miiⁿ ní ca'a yā chíi
yā sa'ā: N'diī, sán'ā, ¿du'ú
s'neēⁿ 'úú vmnaaⁿ yen'e n'diī
tan'dúúcā juez chí nca'á chí
cuuvi yen'e nī yen'e 'taa chí véé
yen'e chiidá nī?

15 'Úú ní nga'a ngii
nducyáácá ndís'tiī: Cuin'diichi
nī ní cundée nī cuidado yen'e
chí nen'é nī yen'e vaadi 'cuiica
caati 'iī'yāⁿ nguée ndaaca yā
vida cueⁿe daāⁿ maⁿ cáávā chí
véé n'deee n'dái yen'e yā.

16 Tuu'mi ní Jesús miin
ca'a yā chíi yā ejemplo
'cūū 'iī'yāⁿ: 'Áámá sa'ā
'cuiica véé yán'āa yen'e sa
chí neen'é n'deee chíiⁿ sa.
17 Sá'ā miiⁿ ní nadicádínuuⁿ
sa ní ca'ā sa: ¿Táácá diīⁿ
ti nguée cuescomate ch'εtε
naachi nadidaamá cosecha
yen'e? 18 Ní ca'a sa: 'Túúcā
diīⁿ. Cúndεεvé cuescomate
yen'é ní ndiīⁿ taama chí
ch'εtε cá ní miiⁿ nadaamá
tanducueⁿ cosecha yen'e
ndúúcū dendú'ū yen'é.

19 Tuu'mi ní caaⁿmaⁿ māaⁿ cuuví alma yeⁿé. Dii alma yeⁿé de'ε chúúcā n'dai dii. Néené n'deēe vεε yeⁿé di chi nguáin'daí chí 'nááⁿ n'dai cuchéé. Maaⁿ ní ntaavi'tuunúūⁿ cuché'ε, cu'u, ní cuuvi yéénú. 20 Naatí Ndyuūs caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā. Díi saⁿ'ā chi chεεchi tiīⁿ di. Maaⁿnguuiⁿú 'cūū caⁿ'a di 'cuūvī di. Ní chíiⁿ chí nguáin'daí di chi vaadī 'cuiica yeⁿé di, ¿du'ū cuuvi yeⁿé? 21 Ní Jesús ngaⁿ'a yā: 'Tíicā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguain'dai yā chi véé yeⁿe maáⁿ yā cáávā maaⁿ yā naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée véé yeⁿé yā nanááⁿ Ndyuūs.

Ndyuūs idiīⁿ yā cuidado nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi daiyá yā (Mt. 6.25-34)

22 Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿe yā: Cáávā chuū chí ngaⁿ'á ngii ndís'tiī. Nguée nadicádiinuuⁿ nī yeⁿe vida yeⁿe maaⁿ nī yeⁿé chí nge'e nī cáávā vida yeⁿe nī ndii nguεε ndúú cáávā catecaí nī yeⁿé cuerpo yeⁿé nī. 23 Vida ní ya'ai ca chíi'vε nguée ti chi nge'é nī. Ní cuerpo ní ya'ai ca chíi'vε nguée ti catecaí nī. 24 Nadicádiínuuⁿ nī yeⁿe 'yaadā chí nguuvi tī cuervos. 'Yaada s'eeⁿ ní nguée ngiīnu tī ndaata; ndíi nguée ndúú ingii cosecha yeⁿé tī chi che'e tī; ndíi nguée ndúú véé ra vaacú tī chí nguain'dai tī; ndíi nguée ndúú cuescomates yeⁿe tī. Ní Ndyuūs nga'a yā chi nge'e tī. ¿'Áá yaⁿ'ai ca chíi'vε ndís'tiī nguée tī

'yaada s'eeⁿ? 25 ¿Du'u 'áámá chée ndís'tiī cuuví cundεé nī cuidado ní n'deēe n'dái nacadiínúūⁿ nī ní ntiinee nī maⁿ'a metro yeⁿé chí yaacu nī? 26 Ndúúti chí nguεε cuuvi díiⁿ nī chuū chí 'líiⁿ ¿de'ε cúúvī chí indεé nī cuidado ní n'deēe n'dái nadicádiínuuⁿ nī yeⁿe dendu'ū chí n'gεεtε cá?

27 Cuin'diichí nī naāndā táacā n'giita. Nguée din'dái tiīnūuⁿ, ndíi nguée ndúú idin'dái hilo. 'Úú ngaⁿ'á ngii n'dís'tiī tī rey Salomón canúuⁿ yā catecaí yā chí n'dεεvεé n'dai yeⁿe rey nguée neené n'dεεvεé tan'dúúⁿ 'áámá naāndā s'eeⁿ. 28 Nduuti chí Ndyuūs nga'a yā catecaí n'daacā naāndā chí maaⁿ ní snée cuεeti ní cavyaaⁿ ní nti'i ní 'iiⁿ'yāⁿ 'neen yáⁿ'a yā, n'deēe cá Ndyuūs téé yā ndís'tiī tī Ndyuūs díiⁿ yā cuidado yeⁿe ndís'tiī chí dúu'vīi i'téenu nī Ndyuūs. 29 Ndís'tiī ní nguée in'nuúⁿ nī chí che'e nī o cu'ú nī. Nguée nadicádiínuuⁿ nī yeⁿé ní 'cuεetinée 'diiīⁿ nī. 30 Tī 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿe ndaata Israel o judíos in'nuúⁿ yā tanducuén'ε dendu'ú 'cūū. Naati ndís'tiī nī véé 'aama Chiidá nī chí 'āā déenu yā yeⁿe tanducuén'ε dendu'ū chí necesidades yeⁿe ndís'tiī. 31 Vmnaáⁿ vmnaaⁿ ndís'tiī ní cánée chí in'nuúⁿ nī Ndyuūs ní yeⁿe nducuén'ε yeⁿe chí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiīnyúⁿ yā, ní 'íicú Ndyuūs téé yā ndís'tiī tánducueⁿε déndu'ū.

Vaadī 'cuiica chí véé na va'ai cheeti nguuvi (Mt. 6.19-21)

³² Ca'n'a Jesús: Ndís'tiī chi tan'dúúcā 'iiti cuūchī ye'n'é 'tiicá nī. Nguéé 'va'á nī ti Ndyuūs Chiida yú ne'n'é yā téé yā ndís'tiī dendu'ū ye'n'e naachí nga'n'a ntii'nyú'n yā. ³³ Cuin'díicui nī chi véé ye'n'e nī ní ca'á nī 'ii'nyā'n chi nguéé véé ye'n'e yā. Dii'n n'daacá nī caati cuuvi ye'n'é nī vaadī 'cuiica ye'n'e va'ai che'eti nguuvī naachi 'ii'nyā'n duucu nguéé cuuvi cundaa yā, ndii nguēē nduu í'yéēvē cuuvi di'tuuví tī. ³⁴ Caati naachi canéé vaadī 'cuiica ye'n'é nī, mii'n canee staava ye'n'é nī chí nadicadiinúú'n nī ye'n'e nducué'n'ē.

Canéé chi candéé nī cuidado ye'n'e nducué'n'ē

³⁵ 'Cuēētinēe chiichi n'daācā ndúúcū catecai nī. Cuēēchiichí nī paño che'ēti nī 'íicú candéē nī lámparas ye'n'e nī chí ngiichi. ³⁶ 'Cuēētinéé ndís'tiī tan'dúúcā 'áámá sa'n'ā chí snéé ngiinu sa chí ndaa patrón ye'n'e sa naachi n'giindivaacú 'ii'nyā'n. Ní maa'n nda'ai sa cheendi va'āi ní taachi ndaá yā chí di'cuēēcú yā tuu'mí nūu'n nn'guaā'n sa ye'n'e yā. ³⁷ Dē'ē chúúcā n'dai mozos chí dii'n mandado ní taachi ndaa Señor mii'n ní ndaaca yā mozos chí sндуuchí yā. Cuaacu ní'nyú'n nga'n'á ngií ndís'tiī chí Señor mii'n ní cuēēchiichí n'daacá yā paño che'ēti yā. Ní Señor mii'n ní dii'n yā chí mozos 'cuēēte sa na mesa. Tuu'mi ní Señor mii'n 'cuí yā cu'u che'e mozos. ³⁸ Áará chí Señor mii'n ndaa yā ma'n'a yaaa'n

o taachi 'āā cuéé chidēēvē nguuvī ní ndaacá yā mozos chí sндуuchi sa. Dē'ē chúúcā n'dai mozos ti sндуuchí yā. ³⁹ Ndís'tiī ní cadíinuu'n nī chuū. Ndúúti chí 'ii'nyā'n vaacu déēnu yā dē'ē hora chí ndaa chí duucu, cuaacu ní'nyú'n 'cuēēti sндуuchí yā ní nguéé 'cuaa'n yā chí duucu na vaacú yā. ⁴⁰ 'Tiicá ntúū'n ndís'tiī 'cuēētinéé yaá'n nī ti hora chí nguéé inacadiinuu'n nī 'úú chí Sa'n'ā chí Daiyá Dendyuūs ní ndaá taama vmné'n'ēe.

Ye'n'e mozo chí din'daacáā ndúúcū mozo chí nguēē din'daacáā
(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Tuu'mi ní Pedro mii'n ní ca'n'a yā chí yā Jesús: N'dií, Señor, ¿'áá ca'n'a nī ejemplo 'cūū caavā nús'uu o caavā nducyaaca 'ii'nyā'n?

⁴² Jesús mii'n ní ca'n'a yā: ¿Du'ú dueño ca'a yā ntii'nyu'n chí s'neen yā vmnaa'n ye'n'e va'ai ye'n'e yā 'áámá mayordomo nduuti chí nguēē ca'a sa chí che'e mozos ye'n'é yā hora chí che'e sa? ⁴³ Dē'ē chúúcā n'dai mayordomo chí dii'n sa ntii'nyu'n taachí dueño mii'n ní ndaa yā ní nandaaca yā mayordomo chí dii'n sa tan'dúúcā chí ne'n'e yā. ⁴⁴ Cuaacu ní'nyú'n nga'n'á ngií ndís'tiī chí dueño mii'n ní cu'néēn yā mayordomo mii'n chí caa'n'ma'n ntii'nyu'n sa ye'n'e tanduvéé chí véē ye'n'e yā. ⁴⁵ Ndúúti chí mayordomo mii'n nadicadiinuu'n sa na staava ye'n'e sa chí dueño cuuvi 'náa'n yā nndaa yā tuu'mi ní tuca'a sa 'cuen'e sa mozo ndúúcū n'daataá chí

snéé caadi 'iyyū ní nge'e sa ní ngi'i sa ndúúcū amigos ye'n'e sa ní cuu'vi sa. ⁴⁶ Tuu'mi ní dueño miiⁿ ní ndāa yā nguuvi chi mayordomo nguée cānee ngíinu sa ní 'áámá hora chi nguée déenu sa. Ní dueño miiⁿ ca'á yā castigo ch'εεε ca mayordomo miiⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs ca'a yā castigo 'iiⁿyāⁿ chi nguée i'téenu yā 'yā. ⁴⁷ Mayordomo chi deenu sa chí ne'n'e dueño ye'n'e sa naati nguée véé yaaⁿ sa ndíi nguée ndúú diiⁿ sa chi ngaⁿ'a dueño ye'n'e sa cuuvi sa castigado ndúúcū neené n'deee cuūví 'cueⁿ'é yā saⁿ'ā. ⁴⁸ Naati mayordomo chi nguée déenu sa taacā ne'n'e dueño ye'n'e sa chi diiⁿ sa, ní diiⁿ sa chi nguée n'daacā chi cuuvi sa castigado, tuu'mi ní cuuvi sa castigado ndúúcū 'téé nūuⁿ cuūví cueⁿ'é yā saⁿ'ā. 'Āā du'ú nūuⁿ saⁿ'ā chí n'deee nga'a dueño ye'n'e sa, dueño miiⁿ ní n'deēe cá caaca yā cuenta ye'n'e chí diiⁿ sa. 'Iiⁿyāⁿ chí nga'a n'deēe cá táámá yā, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ n'deēe cá caaca yā cuenta ye'n'e chí diiⁿ taamá yā.

Vée 'áámá 'uūvī taaⁿ 'iiⁿyāⁿ cáávā Jesús miiⁿ
(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ 'Úú Jesús ní ndāa chí cu'neén yaⁿ'ā ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. De'ε ca ne'n'é díiⁿ nduuti chí 'āā ngiichi. ⁵⁰ Canée chí 'úú 'cueenú cuuvi n'deee n'dái ní ne'n'é chí 'cueenú cuuvi ndíi taachi 'āā cuuvi cuaacu tanducuén'ē. ⁵¹ ¿'Áá nadicadínuuⁿ ní chí 'úú ndāa chí ndéé vaadī 'diīiⁿ 'iiⁿyāⁿ

ye'n'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū? 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chí nguée cuaacu caati ndéé vaadī 'caa'va, ní 'iiⁿyāⁿ 'caa'vá yā ndúúcū táámá 'iiⁿyāⁿ. ⁵² Ndíi tiempo miiⁿ ndíi tiempo chí cuchī, nduuti chí nyuⁿ'u 'iiⁿyāⁿ na 'áámá va'āi ndúúcū vaadī 'caa'va 'cuεetinée yā, 'iinu yā ní caⁿ'a yā contra ye'n'e na 'uuvi yā ní 'uuvi yā ní caⁿ'a yā contra ye'n'e ná 'iinú yā. ⁵³ Saⁿ'ā chí véé daiya sa ní 'caa'va sa ndúúcū daiya sa, 'íicú daiya sa ní 'caa'vá sa ndúúcū chiidá sa. Ní 'áámá n'daataá nguée cuuvi n'diichi tá daiya tá, 'íicú daiya ntūūⁿ tá nguée cuuvi n'diichi tá cheεcu tá. Ní taⁿ'ā indá'ā tá ní 'caa'vá yā ndúúcū dicuūnú ta, ní dicuūnú ta ní 'caa'vá yā ndúúcū táⁿ'ā indá'a tá.

Señales ye'n'e tiempo 'cūū
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ 'Tiicá ntūūⁿ ngaⁿ'a Jesús ngií yā 'iiⁿyāⁿ: Taachí ndís'tiī inaaⁿ nī méēeⁿ chí íneeⁿ naachí ngiia 'yáⁿ'ā, tuu'mi ní ngaⁿ'a nī chí 'cueeⁿ cúúvī. Ní 'tíicā ngií. ⁵⁵ Ní taachí ngéenū 'yúúné cuááⁿ ndiiaⁿ ngaⁿ'a nī chí cuuvi yáāaⁿ 'iicu ní ngií. ⁵⁶ Ndís'tiī chí 'uūvī naaⁿ'uūvī cheendi ní déenu ní taaca canée nánguuvī ndúúcū na yaⁿ'á, taachi ndāa 'íiⁿnūuⁿ ní taachi cuuvi 'cueeⁿ cuuvi. ¿De'ε cúúví chí nguée déenu ní ye'n'e señales chí inaaⁿ nī ye'n'e tiempo 'cūū?

Diinú yiiⁿnu di tun'dáa
n'dai di ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí táaⁿ
yā ye'n'e di
(Mt. 5.25-26)

57 Tuu'mi ní ca'n'a Jesús: ¿Dé'ē cúúví chí nguéé indéē ndís'tiī cuidado chεε chí n'daācā chí diiⁿ nī? 58 Taachi ca'n'a nī ndúúcu sá'n'ā chí tãān ndúúcu nī nanáán juez, n'diichí nī chí indee nī ndúúcu vi'i cuaaⁿ cyúúni ní diiⁿ nī chí 'cuεεtinéé n'dááca nī ndúúcu vi'i nī 'iicu nguéé ca'n'a nī nanáán juez. Ní juez miiⁿ nca'á yā ndís'tiī ta'ā policia, ní policia miiⁿ ní cu'nuūⁿ sá ndís'tiī vácūū. 59 'Úú nga'n'á ngī ndís'tiī ti nguéé nan'dáa nī vácūū nen'e chí nguéé 'cuiinu nadí'vē tanducuéⁿ ē chí ndiicuí nī.

13

N'dáácā n'dai chí ndaa-cadaamí nī yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e nī

1 Ndáa n'duuví sa'n'ā nanáán Jesús ní ca'n'a sa chíi sa Jesús tan'dúúcu chí diiⁿ gobernador Pilato. Ca'a yā orden chí ch'iīⁿnuⁿ sa n'dúúví 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yá'n'āa Galilea ní sta'n'a yā yuuúⁿ yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ s'een ndúúcu yuuúⁿ yeⁿ'ē 'iiti chí 'āā 'niiⁿnún 'iīⁿyāⁿ Israel s'een chí ca'a yā ofrenda yeⁿ'é Nduyūs. 2 Jesús ní ca'n'a yā chíi yā 'iīⁿyāⁿ s'een: ¿Áá nadicádíinuⁿ ndís'tiī chí 'iīⁿyāⁿ s'een yeⁿ'e yá'n'āa Galilea ch'eenu yā 'tíicā ti véé ca nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguéé ti taná'n'ā 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yá'n'āa Galilea? 3 'Úú nga'n'á ngī ndís'tiī: Nguéé 'tíicā. Ndúúti chí ndís'tiī nguéé ndaacadaamí nī yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e nī, tuu'mi ní nducyaaca ndís'tiī 'cuūvi ntúuⁿ nī cuen'e daāⁿmaⁿ.

4 ¿Dē'ē nadicádíinuⁿ ndís'tiī yeⁿ'ē nduūⁿ ndítiīⁿ'yu 'iīnu 'iīⁿyāⁿ chí ndíi cuaaⁿ vm-naaⁿ sndaā nduūⁿ torre na yāāⁿ Siloé vmnáāⁿ yā ní nducyáácá yā ch'iī yā? ¿Áá nadicádíinuⁿ ndís'tiī chí 'iīⁿyāⁿ s'een véé ca nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguéé ti taná'n'a yā chí snée yā na yāāⁿ Jerusalén? 5 'Úú ní nga'n'á ngī ndís'tiī chí nguéé 'tíicā. Nduuti chí ndís'tiī ntúuⁿ nguéé ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'ē nī, tuu'mi ní nducyaaca ndís'tiī 'cuūvi nī cuen'e daāⁿmaⁿ.

Ejemplo yeⁿ'e yá'n'á yeⁿ'e n'guídii yaaⁿ nguuví chí nguéé n'gui'i yeⁿ'ē

6 Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā ejemplo 'cūū: 'Áámá sa'n'ā ní catá'āi 'áámá yá'n'á yeⁿ'ē n'guídii yaaⁿ nguuví yeⁿ'e sa naachi véé yá'n'āa chεεti chéēⁿ yeⁿ'ē sa. Chó'oo tiempo ní chen'e sa in'nuuⁿ sa n'gui'i yeⁿ'e yá'n'á yeⁿ'e sa ní nguéé ndaācā sa n'gui'i yeⁿ'ē. 7 Tuu'mi ní ca'n'a sa chíi sa 'iīⁿyāⁿ chí diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yá'n'āa yeⁿ'e sa: 'Āā 'iīnu nduūyū chí ichiī ní nguéé indaāca n'gui'i na yá'n'á 'cūū. 'Caaca nī yá'n'á. ¿Dē'ε cuuvi chí yá'n'á di'vaachi na yá'n'āa naachi snée yá'n'á 'cūū? 8 Naati sa'n'ā chí idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na ya'n'ā miiⁿ nán'guεεcútaⁿ'ā sa: N'dií, señor, 'āā canéé rá nduuyú 'cūū ní 'úú nadidεεvé yá'n'á yeⁿ'ē ní ca'á taavi abono yeⁿ'ē. 9 Ní nduuti chí 'cuūndi n'gui'i

yeⁿ'ē ní n'daacā. Nduuti chi ngu^éé, ní 'caaca nī.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá n'daataá chí neenē n'guutí

10 Nguuvi sábadō chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iíⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ, Jesús ngi'cueeⁿ yā na 'áámá yaacū sinagoga. 11 Miiⁿ ní canéé 'áámá n'daataá chí 'āā ndítiiⁿ'yu 'iinu ndúuyū chí ndii n'guuti ta cáávā chí diiⁿ espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūuⁿ 'tíicā ndúúcū ta. Ndíí mar 'áámá naaⁿ ngu^éé ngí ndaa cuaacú ta. 12 Taachí Jesús n'diichí yā n'daata miiⁿ yaa'ví yā tán'ā ní caⁿ'a yā chiī yā tán'ā: N'díí, n'daataá, ¿'áá neⁿ'e nī chí nduuví cuaacú nī?

13 Jesús sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e n'daātā miiⁿ. Tuu'mí nūuⁿ ndaā cuaacu n'daataá miiⁿ ní n'daataá miiⁿ ní ngaⁿ'a yā: De'ē chúúcā ch'εεε Ndyuūs. 14 'Iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿ'e yaacu sinagoga nduuví taáⁿ yā ti Jesús miiⁿ ní diyicú yā n'daataá miiⁿ nguuví chí 'iíⁿ'yāⁿ ntaavi'tuunúúⁿ yā. Ní ngaⁿ'a yā ngii yā nducyaaca 'iíⁿ'yāⁿ: Jaāⁿ nguuví nūuⁿ canee chí diiⁿ 'iíⁿ'yāⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ ní nguuví s'eeⁿ 'iíⁿ'yāⁿ cuuvi chíí yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní cuuvi diiⁿ yiicú yā 'iíⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, naati ngu^éé cuuvi diíⁿ yā 'tíicā nguuví chí ntaavi'túunūuⁿ 'iíⁿ'yāⁿ.

15 Tuu'mi ní Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e sa: Ndís'tíí saⁿ'ā 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí nī, ¿'áá ngu^éé in'daatí ndís'tíí 'iiti yeⁿ'e nī naachi snéé 'iíⁿ'yu tī ní

ngeⁿ'é nī nga'a nī nuūⁿ'nīⁿ 'iiti nguuví chí ntaavi'tuunúuⁿ nī? 16 N'daataa 'cūū ní yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Abraham. 'Āā ndítiiⁿ'yu 'iinu nduūyū ncachiichí yááⁿ'n'guiinūuⁿ tán'ā. ¿'Áá ngu^éé canee chí n'daatií tán'ā miiⁿ yeⁿ'e ca'ai nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ nī?

17 Taachí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chuū, taanduvéé yā chí taaⁿ yā yeⁿ'e yā ní 'cuināaⁿ yā. Nducyáácá 'iíⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ'ya yeenú n'dai yā yeⁿ'é tanducuén'ē dendu'ū chí n'gεεε chí diiⁿ Jesús miiⁿ.

Ejemplo yeⁿ'e nduuti yéⁿ'e yíivē ntí'yāā

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 Jesús caⁿ'a yā: ¿De'ē tan'dúúcā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā? ¿De'ē nadídaamā nduūcū? 19 Tan'dúúcā nduutií yeⁿ'e yíivē ntí'yāā chí 'áámá saⁿ'ā ní sta'ā sa ní chiīnū sa na yāⁿ'āa yeⁿ'e sa. Yāāta miiⁿ ní ch'iita tan'dúúcā 'áámá yāⁿ'ā ch'εεε. 'Yáádá yeⁿ'e nanguuvi din'dái tī 'dεεcé tī na dúuⁿ'nē.

Ejemplo yeⁿ'e levadura yeⁿ'e pan

(Mt. 13.33)

20 Jesús ní caⁿ'a ntūūⁿ yā: ¿De'ē tan'dúúcā naachí Ndyuūs ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyúⁿ yā? 21 Tan'dúúcā 'aama tááⁿ levadura yeⁿ'e pan chí 'áámá n'daataá chistaⁿ'ā tá nguaaⁿ 'iínū medidas harina ndíí chí nan'guiita tanducuén'ē yaāchí yéⁿ'ē.

Cheendí va'āí 'tuucuú
(Mt. 7.13-14; 21-23)

22 Taachi Jesús canúún yā yúúni chí cho'ó yā na yāāⁿ Jerusalén cuen'é yā tanán'ā yāāⁿ n'gēte ndúúcū yāāⁿ n'gaiyāā ní ngi'cueen yā 'ii'yāⁿ. 23 Tuu'mi ní 'áámá sa'nā ndaā sa nanáaⁿ yā ní ntiinguuneeⁿ sa: N'dií, Señor, ¿'áá duū'ví 'ii'yāⁿ chí nngua'n'ai yā? Jesús miiⁿ ní ca'n'a yā chii yā sa'nā miiⁿ: 24 Diíⁿ nī tanducuen'e chí cuuví nī chí cundaā nī cheendi va'āi 'tuucuú caati nga'n'á ngii ndís'tií chí néené 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ ne'e yā cundaā yā cheendi va'ai 'tuucuú chí candéē naachi Ndyuūs nadanguan'ai yā 'ii'yāⁿ naati nguée cuuvi diíⁿ yā. 25 Taachi 'ii'yāⁿ ye'e va'ai nducueen yā ní n'gaadí yā cheendi va'āi ye'e ndís'tií, tuu'mi ní ndís'tií snee nī cuaaⁿ chuva'āi. Ní di'cuēcú nī cheendi va'āi ní caa'n'máⁿ nī: Señor, Señor, nn'guaáⁿ nī ye'e 'nū. 'Ii'yāⁿ ye'e va'ai ní nan'guēcuta'n'a yā: Nguée in'diichí ndís'tií ndii nguē deenú tií ndiicá nī. 26 'Áará chí ndís'tií nī tucá'a nī caa'n'maⁿ nī 'tíicā: Che'é 'nū ní chí'i 'nū ndúúcu nī taachi n'dií ní chí'cueeⁿ nī 'ii'yāⁿ na yúúni ye'e yāāⁿ vaacú 'nū. 27 'Ii'yāⁿ ye'e va'ai miiⁿ ní caa'n'maⁿ yā cuuvi yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú nga'n'á ngii ndís'tií ti nguée in'diichí ndís'tií ndií nguée deenú tií ndiica nī. Cueevii nī ye'é nducyaaca ndís'tií ti nguée n'daācā idiíⁿ nī. 28 Cuaacu chí ndís'tií snaaⁿ nī chiida yú s'eeⁿ Abraham, ndúúcū Isaac, ndúúcū Jacob, ndúúcū nducyaaca profetas chí ndii

cuááⁿ vmnaaⁿ snée yā naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyuⁿ. Ní ndís'tií ní 'cuētinée nī cuááⁿ chuva'āi. Miiⁿ ní cuēcú nī ní che'é nī 'dií'yúⁿ nī. 29 'Ii'yāⁿ s'eeⁿ chii yā ye'e nducuen'e cuaaⁿ ye'e in'yeendí 'cūū ní ndaa yā nanáaⁿ Ndyuūs. Chii yā ndií cuaaⁿ na ican'dáā 'yá'n'ā, ndii cuaaⁿ na ngiia 'yá'n'ā, ndií cuaaⁿ 'nín'nún, ndií cuaaⁿ ndiia, ní 'cuēte yā na mesa ye'e banquete naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyúⁿ yā. 30 Tuu'mi ní ná'n'ā 'ii'yāⁿ chí n'gēte chí nga'n'a ntii'nyúⁿ yā maaⁿ na in'yeendí 'cūū ní cuuvi ndiicuuⁿ cá yā naachi snée Ndyuūs ní na'n'a 'ii'yāⁿ chí ndiicuuⁿ cá maaⁿ na in'yeendí 'cūū ní cuuvi n'gēte yā naachi snée Ndyuūs.

Jesús cheēcú yā cáávā 'ii'yāⁿ ye'e yāāⁿ Jerusalén (Mt. 23.37-39)

31 Nguuvi 'cuú nūⁿ 'áámá chée 'ii'yāⁿ fariseos ndáa yā nanáaⁿ Jesús ní ca'n'a yā: N'dií, Jesús, cuen'e nī ti rey Herodes ne'n'é yā 'caa'n'nún yā n'dií.

32 Naati Jesús ca'n'a yā chii yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ: Cunan'á nī nanáaⁿ rey miiⁿ ní caa'n'maⁿ nī cuuvi nī: N'dií rey, tan'dúúca 'yuūné, 'tiicá nī. Cuin'diichí nī, Jesús miiⁿ nga'n'á yā 'túúca: 'Úú itun'daá espíritu ye'e yáa'n'guiinūⁿ ye'é 'ii'yāⁿ ní diíⁿ chí nduūvā ye'e 'ii'yāⁿ maa'nguuvu ndúúcū cavyaaⁿ, tuu'mi ní 'cuiinu ntii'nyuⁿ ye'é damáíⁿ. 'Tíicā canee chí diíⁿ ná 'iīnū nguuvu. 33 Naati 'úú ní canée chí caacá cuaaⁿ cyúúni ní diíⁿ ntii'nyuⁿ

ye'n'é maaⁿ ndúúcū cavyaaⁿ ndúúcū damáinⁿ, caati nguée canée chí 'cuuví 'áámá saⁿā profeta ch'εεε chí diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ ye'n'é Ndyuūs 'áámá lado ye'n'e yāāⁿ Jerusalén ti na yāāⁿ Jerusalén chí 'caaⁿnúⁿ yā saⁿā profetas.

³⁴ Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ ye'n'e yāāⁿ Jerusalén: Ndís'tiī chí 'muuⁿ n'giⁿnuⁿ nī 'iiⁿyāⁿ profetas ní ngíituú nī 'iiⁿyāⁿ chí Ndyuūs dicho'ó yā chí ndεε yā nduudu ye'n'é yā. Ní Jesús caⁿa yā: Neené n'deēe cuūví ne'n'é nadaamá daiyá 'iiⁿyāⁿ yāāⁿ Jerusalén miiⁿ tan'dúúcā 'áámá tú'u nadaamá tī daiya tī mááⁿ ngεēchi tī, ní nguée 'cuún nī. ³⁵ 'Túúcā caⁿa yā: N'diichí ndís'tiī. Vaacú nī cu'néeⁿ maāaⁿ. Ní ngan^a ngii ndís'tiī chí 'āā ntéeⁿ snaaⁿ nī 'úú ndíi ndáá tiempo chí caaⁿmaⁿ nī ye'n'é: De'ε chúúcā n'dai 'iiⁿyāⁿ chí cuchii yā ndúúcū chí duuchi Señor 'iivú Ndyuūs ti 'iiⁿyāⁿ ye'n'é Ndyuūs.

14

Jesús diiⁿ yā chí nduūvā ye'n'e 'áámá saⁿā

¹ 'Áámá sábado, nguuví chí ntaavi'túunuⁿ 'iiⁿyāⁿ, Jesús sndaa yā ní chen'e yā 'áámá va'ai ye'n'e 'áámá saⁿā fariseo chí ngan^a ntiiⁿnyuⁿ sa. Ní tanáⁿā saⁿā fariseos canee ngiinu sa Jesús de'ē chí caⁿā yā chí diiⁿ yā. ² Tuu'mi ní ndaā nanááⁿ Jesús 'áámá saⁿā chí ngiitā ní ndiituú núúⁿmáⁿ ch'εεε sa. ³ Jesús caⁿa yā chii yā maestros ye'n'e ley ndúúcū saⁿā fariseos: ¿'Áá 'cuaaⁿ

ley miiⁿ chí cuuví diiⁿ chí nduūvā ye'n'e 'iiⁿyāⁿ nguuví chí ntaavi'tuunúⁿ yā?

⁴ Saⁿā s'eeⁿ ní 'diiiⁿ 'diiiⁿ ch'εεtinee sa ní nguée nan'guεεcutaⁿa sa. Tuu'mi ní Jesús sta'á yā ta'a saⁿā chí ndiituú ní diiⁿ yā chí nduūvā ye'n'e saⁿā miiⁿ. Ní yaa'vi yā saⁿā chí cunaⁿa sa. ⁵ Cuayiivi ní Jesús yaa'vi yā saⁿā s'eeⁿ ní caⁿa yā: ¿Chεε ndís'tiī ndúúti chí 'áámá burro o 'áámá itiindu ye'n'e nī cun'dáá nuúⁿ tī na 'áámá viini ní nguéeⁿ tuu'mi núuⁿ ntun'dáa nī 'iiti 'áará chí nguuví chí ntaavi'tuunúⁿ 'iiⁿyāⁿ?

⁶ Saⁿā s'eeⁿ nguée chíi nan'guεεcutaⁿa sa cucáávā nduudu chí ngaⁿa yā.

'Iiⁿyāⁿ chí invitado yā naachi n'giindivaacu 'iiⁿyāⁿ

⁷ Taachí Jesús n'diichí yā táácā diiⁿ 'iiⁿyāⁿ chí invitados chí ndεεve yā silla ye'n'e mesa chí lugar chí n'daacā ca, tuu'mi ní caⁿa yā 'áámá ejemplo chí 'tεε nguεε dáama ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā invitados. ⁸ Ngan^a yā 'tíicā. Taachi 'áámá 'iiⁿyāⁿ diiⁿ yā invitar dii naachi n'giindivaacu 'iiⁿyāⁿ nguée 'cuūndi di na silla vmnááⁿ ymnāaⁿ caati cuuvi ndaa táámá 'iiⁿyāⁿ invitado chí ch'εεtē yā nguée ti dii. Ní silla miiⁿ ní caava 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. ⁹ Ní taachí ndaa 'iiⁿyāⁿ chí ch'εεtē ca yā, tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā invitar di ndaa yā nanááⁿ di ní caaⁿmáⁿ yā cuuvi yā dii: Cu'neeⁿ di lugar 'cūū ye'n'e 'iiⁿyāⁿ 'cūū. Tuu'mi ní cuuví 'cuināaⁿ di ní 'cuūndi di na silla n'díi naaⁿ

n'giinu. ¹⁰ Taachí 'iín'yān diín yā invitar dii ca'n'a di 'cuūndī di na silla ndíí naa'n n'giinu. Ní taachi ndaá nanáá'n dii 'iín'yān chi diín yā invitar dii, tuu'mi ní caa'n'mán yā cuuvi yā dii: Díí sán'ā chi n'dai nduucú, caaca dí cuaa'n 'nii'nu'n. Ní 'āā n'daacā cuuvi ye'n'ē di nanáá'n 'iín'yān chi vεεté yā na mesa. ¹¹ 'Iín'yān chi dich'εεté maán yā táámá 'iín'yān ní diín yā chi ndiicuu'n yā. Ní 'iín'yān chi maa'n yā diín chi ndiicuu'n yā tááma 'iín'yān ní diín yā chi ch'εεté yā.

¹² Tuu'mi ní Jesús nga'n'á yā ngii yā sa'n'ā chi diín invitar 'iín'yān's'een: Dii taachí in'nuu'n di chí che'e nguain di o chí che'e nguínū di, nguée 'cuai di 'iín'yān chi n'dai ndúúcu di, ndíí nguée ndúú ví'i rā di, ndíí nguée ndúú 'iín'yān ye'n'ē di, ndíí nguée ndúú 'iín'yān na nii'nuu'n va'āi ye'n'ē di chí 'cuíca yā caati 'iín'yān s'uu'n ní diín ntúu'n yā invitar dii chí che'e di nduucú yā. 'Tíicā ní nadií've yā diín cáávā chí ca'a di chí che'e yā. ¹³ Naatí taachi idin'dái di 'aama comida n'dai, 'cuai dí 'iín'yān chi ndaachí snee yā, ndúúcū 'iín'yān chi nguée ngii ngiicá yā, ndúúcū chí ngai yó'o, ndúúcū 'iín'yān chí ngueenáa'n. ¹⁴ Ní caa'n'man 'iín'yān s'een ye'n'ē di: De'ε chúúcā n'dai di. Tí 'iín'yān s'een nguée nteé yā dii. Naati Ndyuūs nadií've yā dii taachí ndaa nguuvi chí 'iín'yān chí n'dai nduuchí yā ye'n'ē nguaa'n tiná'n'ā.

che'e yā cena chí ch'εεte

¹⁵ Taachi 'áámá 'iín'yān chí vεε yā na mesa miin ch'iindiveén yā chuū, ca'n'a yā chíi yā Jesús: De'ε chúúcā n'dai chí ca'n'á yā che'e yā pan naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyú'n yā.

¹⁶ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā ejemplo 'cūū: 'Áámá sa'n'ā ca'ā sa chí din'dái yā 'áámá chí che'e nguínū 'yaa'n 'iín'yān, ní idii'n sa invitar n'deeé n'dái 'iín'yān. ¹⁷ Ní taachi 'āā chaa che'e nguínū yā dicho'o yā 'áámá mozo chí ca'n'a sa cuuvi sa 'iín'yān chí ndii yā invitado: Cuchíi nī. 'Āā véeé tanducuén'ē chí che'e nguínū yú. ¹⁸ Nducyaaca yā ní tucá'a yā ca'n'a yā 'tíicā: Ch'εetinúu'n nī ye'n'ē. Ní 'áámá sa'n'ā ní ca'n'ā sa: Cáámá ch'iínū 'caí 'áámá finca ní cánée chí ca'n'á n'diichí finca, chíi'n chí ch'εetinúu'n nī ye'n'ē. ¹⁹ Táámá yā ní ca'n'a yā: 'Caí nyu'n'u yáandā itiindu ní ne'n'ē diín ntii'nyu'n ndúúcu tí. Ngiicá favor. Ch'εetinúu'n nī ye'n'ē. ²⁰ Táámá yā ní ca'n'a yā: Cáámá ch'iinu ch'iindivaacú chí chíi'n nguée cuuvi ca'n'á. ²¹ Taachí nguεεcunée mozo, ca'n'a sa chuū chíi sa 'iivi sa. Tuu'mi ní 'iivi miin nduuví taán yā ní ca'n'a yā chíi yā mozo miin: Cuen'e di cuaa'n ní'vεε ndúúcū cuaa'n cyúúni ye'n'e yáān ní candée di 'iín'yān ndaachí, ndúúcū 'iín'yān chí nguée ngii ngiicá yā, ndúúcū 'iín'yān chí ngai yó'o, ndúúcū 'iín'yān chí ngueenáāa'n. ²² Sán'ā mozo ní cuen'ē sa. Cuayiivi ní ndaā sa ní ca'n'ā sa chíi sa 'iivi sa:

Ejemplo ye'n'e 'iín'yān chí

N'dií, señor, 'āā diíⁿ tan'dúú^{cā} chí nga^{'a} nī ní vée cá lugar chí 'cuēē^{tēē} 'iīⁿyāⁿ na mesa. ²³ Ca^{'a} señor miiⁿ chiī yā sa^{'ā} mozo miiⁿ: Cuen^{'e} di cuaaⁿ cyúú^{ní} n'gē^{ēē} ndúú^{cū} yúú^{ní} chí vée chí neē^e cuááⁿ 'diitū ní di'cuí^{tu} di 'iīⁿyāⁿ chí chiī yā na vaacú ní 'í^{cú} cuuvi diituú na vaacú. ²⁴ Tí 'úú ní nga^{'ā} ngī ndís'tī chí mar 'áámá sa^{'ā} chí diíⁿ invitar sa^{'ā} vmnaaⁿ nguée 'cuúⁿ ndáa sa che'ē nguī^{nú} sa nduucú na mesa yen^{'é}.

'Iīⁿyāⁿ chí ca^{'a} yā ndúú^{cū} Jesús canee chí 'cué^{ēnu} yā cuuvi

²⁵ Cuayī^{vi} mīⁿ néé^{né} n'dee 'iīⁿyāⁿ cuen^{'e} yā ndúú^{cū} Jesús. Ní Jesús miiⁿ ní ca^{'a} yā chiī yā 'iīⁿyāⁿ s'een 'áámá ejemplo: ²⁶ Ndúú^{ti} chí 'áámá 'iīⁿyāⁿ ne^{'e} ca yā chiidá yā o chē^{cú} yā o n'daataa yen^{'e} yā o daiya yā o 'dī^{nu} yā o vīⁱ yā o vida yen^{'ē} maáⁿ yā nguée ti 'úú chí Jesús, nguée cuuvi discípulo yen^{'é}. ²⁷ 'Āā du'ú nūⁿ chí ca^{'a} yā nduucú ní nguée ndē^e yā cruz yen^{'e} yā chí tan'dúú^{cā} nducuén^{'ē} chí 'cuen^u taavi yā cuuvi cucáá^{vā} 'úú nguée cuuvi discípulo yen^{'é}. ²⁸ 'Āá chē^ē nūⁿ 'áámá ndís'tī taachí ne^{'e} nī dīⁿdái nī 'áámá torre, 'āá nguée n'gē^{ēē} nī ní ididuuché nī? 'Āá n'dēē diíⁿ nī gasto ndúú^{ti} chí tu^{'néē} chí^{'vēē} yen^{'e} nī chí 'cui^{nu} dīⁿdái nī torre yen^{'e} nī? ²⁹ Ní nduuti chí cu^{'nuúⁿ} nī cimientos yen^{'ē} torre ní cuayī^{vi} nguée cuuvi dīⁿdái nī torre yen^{'e} nī, tuu^{'mi}

ní nducyaaca yā chí snaaⁿ yā 'cái^{nnyūⁿ}neeⁿ yā ndís'tī. ³⁰ 'Iīⁿyāⁿ s'een ní caa^{'n}maⁿ yā: Sá^{'a} 'cū^ū tucá^{'a} sa dīⁿdái sa ní nguée ch'iī^{nu} di'cuī^{nú} sa. ³¹ Ní Jesús nga^{'a} yā 'tī^{cā}: 'Du'ú rey ndúú^{ti} chí canee chí diíⁿ yā caandaá ndúú^{cū} táámá rey, 'áá nguée n'giī^{ndi} yā ndúú^{cū} táámá sa^{'ā} ní ididuuché yā? Nduuti chí tunéⁿ ndiicu mil soldados ní 'iicu ndúú^{cū} chuú nūⁿ cuuvi 'cuu^{'maⁿ} yā ndúú^{cū} soldados chí ndiichi mil yen^{'ē} táámá rey. ³² Ní nduuti chí nguée cuchē^e yā, taachi cuchíⁱ yā táámá rey ndúú^{cū} soldados yen^{'e} yā chí diíⁿ yā caandaá ní canée ya^{'ai} ca yā miiⁿ tuu^{'mi} ní rey miiⁿ dicho^{'ó} yā 'iīⁿyāⁿ chí candē^e nduudu miiⁿ. Ní 'iicu caaca yā taama rey chí 'cuē^{tinéē} 'diiⁿ yā. Ní nguée diíⁿ yā caandaá ndúú^{cū} rey yen^{'e} yā. ³³ 'Tiicá ntú^ū. 'Āā chē^ē nūⁿ ndís'tī nduuti chí nguée cu^{'nee} nī tanducuén^{'ē} chí vée yen^{'e} nī, nguée cuuví cuuvi ndís'tī discípulos yen^{'é}.

Jesús nga^{'a} yā yen^{'é} yiima chí nguée n'daā^{cā} sabor yen^{'ē} (Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ Jesús nga^{'a} yā: Yiima ní n'dai. Nduuti chí nguée n'daā^{cā} sabor yen^{'ē}, 'dē^{'é} ca^{'ā} sabor yen^{'ē}? ³⁵ Nguée dichí^{'vē}, ndii nguē^e cáá^{vā} yá^{'āa}, ndii nguē^e ndúú naachi vée abono, caati canangée yā yiima miiⁿ. 'Iīⁿyāⁿ chí vée veéⁿ yā, 'caan^{'diveén} yā yen^{'é}.

15

Ejemplo yen'e 'ítí cuūchī chi nindai

¹ Nducyáácá sa'nā chí inn'guεε sa yen'e yán'āa ndúúcū 'iin'yān nuuⁿndi ndaá yā nanáan Jesús chí 'caandiveén yā nduudu yen'e yā. ² Cáávā chuū 'iin'yān fariseos ndúúcū maestros chí ngi'cueen ley nga'nā yā n'de'ei yā nguáan maán yā contra yen'e Jesús. 'Túuca nga'nā yā: Jesús miiⁿ n'gúuⁿ yā chí ndaá nanáan yā 'iin'yān chí véé nuuⁿndi yen'e yā. Ní 'iin'yān miiⁿ ngé'e yā ndúúcū yā.

³ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní ca'nā yā 'aama chí 'téé nguεε daama ndúúcū 'iin'yān miiⁿ.

⁴ Chéé ndís'tiī ndúúti chí véé 'áámá ciento 'iiti cuūchī yen'e nī ní nduuti chí 'áámá chεε 'iiti s'uuⁿ cuuví ndái tī, ¿'áá nguée cu'nee nī ndu'u chí cuūⁿ nguεεcú nditiiⁿyú cuuúⁿ tī na 'cuééti? Ní ca'nā nī in'nuún nī 'iiti chí nindái miiⁿ ndíi taachí ndaaca nī 'iiti miiⁿ. ⁵ Ní taachí ndaaca nī 'iiti miiⁿ cun'duú nī 'iiti ná 'diimi nī ní candée nī 'iiti cuūchī miiⁿ naachi canée taná'nā 'iiti cuūchī. Ní yeenú n'dai nī.

⁶ Ní taachi ndaa nī na vaacu nī, tuu'mi ní nadidaama nī 'iin'yān chí n'dai ndúúcu nī ndúúcū 'iin'yān na niiⁿnuún na va'ai yen'e nī. Ní caa'nmaⁿ nī cuuvi nī, 'iin'yān s'een: Ndís'tiī cuuvi yeenú n'dai nī nduucú ní di'viicu yú ti 'āā n'daaca 'iiti cuūchī yen'é chí nīndai.

⁷ Tuu'mi ní Jesús nga'nā ntúuⁿ yā, 'úú nga'nā ngi ndís'tiī: 'Tíicā véé vaādī yeenú taavi na va'ai chεeti nguuvī yen'e

'áámá 'iin'yāⁿ chí véé nuuⁿndi yen'e yā ní ndaacadaami yā yen'e nuuⁿndi yen'e yā nguée ti yen'e cuūⁿ nguεεcú nditiiⁿyú cuūⁿ 'iin'yāⁿ chí n'dai chí nguée canee cuumi chí ndaacadaami yā yen'e nuuⁿndi yen'e yā.

Ejemplo yen'e 'áámá cáadí chí nindái

⁸ Ní ca'nā Jesús: Du'u 'áámá n'daataá chí véé ndiichi cáadí yen'e ta nduuti chí dindai tá 'áámá ¿'áá 'cuuⁿ'miiⁿ tá lámpara ní n'daaca tá va'āī, ní in'nuuⁿ tá ndúúcū cuidado taanduvée ndíi ndaācā ta tuūmī miiⁿ? ⁹ Taachí ndaācā tá nadaama tá 'iin'yāⁿ chí n'dai ndúúcu ta ndúúcū 'iin'yāⁿ na niiⁿnuún va'ai yen'e ta ní ca'nā tá: Cuuvi yeenú nī nduucú ní di'viicu yú ti 'āā ndaācā 'áámá cáadí yen'é chí chindai miiⁿ. ¹⁰ 'Úú nga'nā ngi ndís'tiī caati 'tiicá ntúuⁿ véé vaadi yeenú nguaaⁿ ángeles yen'é Ndyuūs cucáávā 'áámá 'iin'yāⁿ nuuⁿndi chí nandaacadaami yā yen'e nuuⁿndi yen'e yā.

Ejemplo yen'e sa'nā n'gaiyāā pródigo chí s'neeⁿ sa chiida sa

¹¹ Jesús nga'nā ntúuⁿ yā ejemplo 'cūū: 'Áámá sa'nā véé 'uūvī daiya sa. ¹² Sa'nā n'gaiyāā daiya sa chí 'líiⁿ ca miiⁿ ca'nā sá chíi sá chiida sa: N'diī, chiidá, té nī parte chí ituneen 'úú yen'e vaadi ngua'aá yen'e nī. Chiida sa ní naca'nā yā ní nca'a yā sa'nā chí parte yen'e sa. ¹³ Nguée chí 'naaⁿ, sa'nā 'líiⁿ ca miiⁿ ní nadīdaamá sá

tanducuén'e déndu'ū ye'n'e sa. Ní cue'n'e ya'n'ai sa táámá país. Míi'n ch'iinu dii'n sa gastar tanducuén'e ti dii'n sa nducuén'e chi nguεε n'daacā. 14 Ní taachi ch'iinu tuūmī ye'n'e sa tanducuén'e chi ca'a chiida sa, ndaā 'áámá cuiicu ch'εεte na país mii'n. Sá'n'ā mii'n ní ch'eenū n'dai sa chiī caati nguée chí che'e sa. 15 Sa'n'ā mii'n ní ndaā sa nanáán 'áámá 'ii'n'yān ye'n'e país mii'n. Ní ca'n'a sa chi ne'n'e sa dii'n sa ntii'nyu'n. 'Ii'n'yān mii'n ní ca'n'a yā chiī yā sa'n'a mii'n chi cue'n'e sa tan'dúúcā mozo ye'n'é yā ní dii'n sa cuidado cuúchí s'ee'n ye'n'é yā. 16 Sa'n'ā mii'n ní nacádiinu'n sa chí ne'n'e sa che'e sa chi ye'n'e cuuchi s'ee'n caati mar 'áámá 'ii'n'yān nguée ca'a yā de'ē vεε sa'n'ā. 17 Tuu'mi ní n'gaācu sa ní ca'n'a sa nguaa'n maa'n sa: N'dee n'dái mozos ye'n'e chiidá chí nge'e yā pan ní neen'e n'dee chí nge'e yā vεε, 'iicu 'muu'n 'úú ní idiī'n ntii'nyu'n ní ne'n'e 'cuūvi chi cuiicú. 18 N'daa cá 'muu'n. Na'n'á n'diichí chiidá ní caa'n'mán cuuví 'ii'n'yān: N'diī chiidá véε nuū'ndi ye'n'é nanáán Ndyuūs chi canée na va'ai cheeti nguuvi ní nanáán n'diī. 19 'Āā ntée n'dai ca 'úú chí tuneen 'úú chí caa'n'mān nī chí daiya nī 'úú. Cu'neēn nī 'úú tan'dúúcā 'aama mozo ye'n'e nī. 20 Tuu'mi ní cuna'n'ā sa ndaā sa nanáán chiidā sa. Taachi indái ca nndaa sa, tuu'mi ní chiida sa ní n'diichí yā sa'n'ā ní nnee ya'āi 'iinú yā sa'n'ā. Chiida sa ní cue'n'e yā ngeenu yā naachi canée sá ní tuma'n'á yā daiyá yā ní tuu'vi yā cheendi sa.

21 Daiya yā mii'n ní ca'n'a sa chiī sa chiida sa: N'diī, chiidá, véé nuu'ndi ye'n'é nanáán Ndyuūs chi canee na va'ai cheeti nguuvi ndúúcū nanáán n'diī. 'Āā n'tée n'dai ca 'úú chí ituneen 'úú chí caa'n'mán nī chí daiya nī 'úú. 22 Naati chiida sa mii'n ní ca'n'a yā chiī yā mozos ye'n'e yā: Dii mozos, maa'n nch'εεté nūu tun'dáa di tīnūu'n chí n'dai ca ní cu'nuú'n di sa'n'ā daiyá. Ní ca'a di chiīnūta'āa cunuū'n ta'ā sa ndúúcū ndaacuú chí cunuū'n ca'ā sa. 23 Cuén'e di canguai'n di itiindu 'līn chí 'viicheε. Ní 'caa'n'nu'n di 'iiti chí che'ē nū. Ní diī'n 'nū 'viicu. 24 Tī sán'a 'cūū daiyá cue'n'e sa ya'n'ai ní 'āā tan'dúúcā chí n'diī sá, Maa'n ní navaacuneé sa ní nduuchí sa. Ní tan'dúúcā chí nīndái sá ní ndaācā sa. Ní 'ii'n'yān s'ee'n ní yeenú taavi yā ní diī'n yā 'áámá 'viicu.

25 Ní sa'n'ā daiyá yā chí vm-naa'n canee sa cuεti. Ní taachí ndaā ní'nūu'n sa ná va'ai, ch'iindiveen sa chí itiivi sa'n'ā flauta ní 'ii'n'yān nde'ei yā. 26 Tuu'mi ní sa'n'ā mii'n ní 'caī sa 'aama mozo ní iti-inguneen sa mozo mii'n de'ē chí véé. 27 Mozo mii'n ní ca'n'ā sa chiī sa 'ii'n'yān: 'Āā ndāā 'dīnu nī. Ní nguée de'ē vεε ye'n'e sa. Ní chiidá nī ní ca'n'a ntii'nyu'n yā chí ch'ii itiindu 'līn chí 'viiche. 28 Sa'n'ā mii'n ní nduuvī taa'n sa. Nguée 'cuu'n sa nndaā sa va'āi. Tuu'mi ní chiida sa mii'n ní cun'dáa yā va'āi ní di'cuítu yā daiya yā chí nuū'n ndaā sa va'āi. 29 Naati sa'n'ā mii'n ní nán'guεεcúta'n'ā sa ye'n'e chiida sa: 'Āā 'naa'n n'dái idichí'vε 'úú n'diī, ní dii'n tanducuén'e chí nga'n'a

nī ní mar 'áamá ymnén'ēe nguéé tee nī mar 'áamá 'iiti cuūchī 'lín chi 'caan'nú' ní diín 'viicu. Ní 'úú cuuvi yeenú ndúúcū amigos yēn'ē. ³⁰ Naatí taachi ndaā daiya nī sán'a 'cūū, 'nín'nuún 'tuū'vī sa tanducué'nē chí vaadī n'guá'āa yēn'ē sa ndúúcū n'daataa s'een chí v'éé sa'nā s'een yēn'e. Ní nga'n'a ntii'nyú' nī chí mozos ch'iin'nú' yā itiindu 'lín chí 'viichéé chí che'e sa. ³¹ Tuu'mi ní chiida sa mii' can'a yā chí yā sa'nā: Díí, daiyá, 'áamá canee di nduucú ní tanducué'nē dendu'ū chí yēn'ē ní yēn'ē di. ³² Canéé chí diín yú 'viicu ti sa'nā 'diinu di chí 'úú nacadiinú chí tan'duucá chí 'āā n'dií sa ní nduuchí sa. 'Āā nindāa sa na vaacu yú ní maa' nī ndaācā yú sa'nā.

16

Ejemplo yēn'e 'áamá patrón chí nguéé n'daācā diín yā ndúúcū mozos yēn'e yā

¹ Jesús ní ca'n'a ntúu' yā chí yā discípulos yēn'e yā: 'Áamá dueño 'cuiica s'néén 'áamá mayordomo yēn'ē yán'āa yēn'e yā. Nán'ā mozos ndaa sa nanáán dueño ní tun'dáá nuu'ndi sa yēn'ē mayordomo mii' ní nga'nā sa de'ē chí diín mayordomo chí nguéé n'daācā ndúúcū dendu'ū chí yēn'ē dueño. ² Tuu'mi ní dueño mii' ní yaa'vi yā mayordomo yēn'e yán'āa ní ca'n'a yā chí yā sán'ā: N'dií, ¿de'ē 'túúcā n'giindiveén yēn'e nī? Teé nī cuenta 'úú yēn'ē ntii'nyu' chí diín nī tí 'āā ntéé cuuvi nī mayordomo. ³ Sa'nā mayordomo yēn'e

yán'āa mii' nadicádíinu' sa 'túúcā: ¿Taācā diín maa' caati dueño yēn'e yán'āa ndivíi yā 'úú yēn'e chí mayordomo 'úú yēn'ē ntii'nyu'? Nguéé ditiinu 'úú chí diín ntii'nyu' chí n'gii ní nduuti chí caācá limosnas, 'cuinaán. ⁴ 'Āā deenú de'ē chí diín ní taachi 'āā ntéé nga'n'a ntii'nyú' yēn'e mayordomo tuu'mi ní amigos yēn'ē 'cuaán yā 'úú na vaacu yā. ⁵ Tuu'mi ní mayordomo mii' yaa'vi sa nducyáácá 'ii'yā' chí cán'díicu yā yēn'e dueño yēn'e yán'āa yēn'e yā ní ca'n'a sa chí sa 'ii'yā' vmnáán vmnaan: ¿'Áá n'deēe cán'díicu di yēn'e dueño? ⁶ Sa'nā mii' ní ca'n'a sa: 'Úú cán'diicú 'áamá ciento toneles aceite. Tuu'mi ní mayordomo mii' ní ca'n'a sa sa'nā: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguū' yēn'ē di. Cuundi dí ní n'nee nguū' di 'uūvī nguéécu ndiichí toneles aceite. ⁷ Ch'iinu maa' ní ca'n'a sa chí sa taama sa'nā: Díí, ¿'áá n'deēe cán'díicu di? Sa'nā mii' ní ca'n'a sa: 'Úú cán'diicú 'áamá ciento maquilas yēn'ē trigo. Tuu'mi ní mayordomo mii' ca'n'a sa: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguū' yēn'ē di ní 'nee' nguū' di cuūu' nguéécú maquilas. ⁸ Tuu'mi ní dueño mii' tuumicádíinu' yā yēn'ē mayordomo chí nguéé n'daācā ní chuuné listo sa ndúúcū asuntos yēn'ē sa. Ní dueño míi' ca'n'a yā chí yā sa'nā: Tiempo mii' sán'ā chí snéé i'n'yee'ndí 'cūū nguéé n'daaca sa ní neene listo ca sa ndúúcū asuntos yēn'ē sa ndúúcū vaadī 'cuiica chí v'éé i'n'yee'ndí 'cūū nguéé ti 'ii'yā'

chi diín yā chiiⁿ chi Ndyuūs
nen'e yā chi snée yā na deεve.

9 Cáávā chuū 'úú ní ngaⁿ'á
ngí ndís'tiī: Ndúúcū vicios
yen'e vaadi 'cuiica chi vée
iⁿ'yeeⁿdí 'cūū diín nī n'daācā
ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ ti vée amigos
yen'e nī caati taachi 'cuūvi nī
'iⁿ'yāⁿ s'een chi nnee nī ní
ngaⁿ'á yā: N'dai ndís'tiī ¿'áá
cuuvi ndaa nī na va'ai cheeti
nguuvī 'tíicā?

10 'Iiⁿ'yāⁿ chi n'daacā idiíⁿ
yā ndúúcū cosas chi 'líiⁿ
'tiicá ntúūⁿ n'daacā idiíⁿ yā
ndúúcū cosas chi n'dee
n'dái ní n'geεε. 11 Nduuti
chi ndís'tiī nguée n'daacā
idiíⁿ nī ndúúcū tuūmī chi vée
iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ¿du'ú 'iⁿ'yāⁿ
cuuvi teé yā ndís'tiī ntiiⁿnyuⁿ
yen'é Ndyuūs chi ntiiⁿnyuⁿ
yen'e vaadi 'cuiica chi vée chi
yen'é Ndyuūs? 12 Ndúúti chi
ndís'tiī nguεε n'daacā idiíⁿ nī
ndúúcū dendu'ū chi vée yen'e
taamá yā, ¿du'ú 'iⁿ'yāⁿ tee yā
chi vée yen'e nī?

13 Mar 'áámá saⁿ'ā nguée cu-
uvi diiⁿ sa mandados yen'e
'uūvi 'iivi sa; ti nen'e ca sa
'aama yā nguée ti taama yā,
o n'daacā ca diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ
yen'e 'aama yā nguée ti taama
yā. Ndís'tiī ní nguée cuuvi
dichíi'vε Ndyuūs nduuti chi
nen'e ca nī vaadi 'cuiica chi
vée iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

14 'Iiⁿ'yāⁿ fariseos n'giindiveén
ntúūⁿ yā dendu'ū chi 'túúcā
ngaⁿ'a Jesús miiⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ
s'een dinéⁿ'e n'dai yā tuūmī ní
yaa'vi neen yā Jesús. 15 Jesús
miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā
'iⁿ'yāⁿ fariseos: Ndís'tiī ní
nadicádiinuūⁿ nī chi ndís'tiī ní

'iⁿ'yāⁿ n'dai ndís'tiī nanááⁿ
saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati
Ndyuūs ní n'diichí yā staava
yen'e ndís'tiī. Chíiⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ
nadicádiinuūⁿ yā chí ch'εεε
ca, chíiⁿ chí Ndyuūs diiⁿ yā
cuenta chi nguée de'e vεε.

*Jesús ngaⁿ'a yā chí ley ní
n'daācā*

16 Ley yen'e Moisés ndúúcū
chíiⁿ chí chí'cueen profe-
tas canee nanááⁿ ndís'tiī
ndíi taachi ndaa Juan chí
cheédínuūⁿ nī na iⁿ'yeeⁿdí
'cūū. Ndíi tiempo miiⁿ
'iⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā nduudú
n'dai chí ngai yen'e naachí
Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā
ní nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ nen'e yā
cu'téenu yā nduudu miiⁿ.

17 Ngíⁿ'i ca chí 'cuiīnu nan-
guuvi ndúúcū na yáⁿ'āa nguée
ti 'cuiīnū 'áámá letra 'líiⁿ yen'e
ley.

*Jesús ngí'cueen yā yen'e di-
vorcio*

(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

18 'Āā du'ú nūūⁿ sán'ā chí
cū'neeⁿ sa n'daataá yen'e sa
ní 'caandivaacu sá ndúúcū
taama tá diiⁿ nuuⁿndí sa.
Sán'ā chí cunee sá ndúúcū
n'daataá chí s'neeⁿ tá isaⁿ'ā
yen'e tá 'āā dinuuⁿndí ntúūⁿ
sa.

*Yen'e sán'ā 'cuiica ndúúcū
saⁿ'ā chí nguuvī Lázaro*

19 Caⁿ'a Jesús: Tiempo chí
chó'ōo canée 'áámá saⁿ'ā 'cui-
ica chí 'nuuⁿ sa catecai n'dai
sa ní diiⁿ sá 'viicu. Ní nge'e
sa cosas chí n'dai nguuvī
nguuvī. 20 Canée ntúūⁿ 'áámá
saⁿ'ā chí nguuvī sa Lázaro chí
ngiica limosnas. Ní diituú
n'duu'vi núúⁿmáⁿ cheεεε sa.
Ní vεε sa cheendi va'āi yen'e

sa'n'ā 'cuiica miiⁿ. ²¹ Sa'n'ā miiⁿ ní ñe'e sa che'e sa cosas chí ingéé ye'n'e mesa ye'n'e sa'n'a 'cuiicá miiⁿ. Ndaā 'yaānā s'eeⁿ naachi véé sa ní yaā'vi née tí naachí ya'āi ye'n'e Lázaro miiⁿ. ²² Cuayiivi miiⁿ ní ch'iī Lázaro. Ángeles ye'n'é Ndyuūs candéé yā Lázaro naachi canéé chiida yú Abraham na lugar paraíso chí ye'n'e 'iī'yāⁿ chí n'dái. Ch'iī ntúūⁿ sa'n'a 'cuiica miiⁿ ní ch'iichi yā sa'n'ā. ²³ Taachi sán'ā 'cuiica miiⁿ ch'eenu sa chiī na infierno n'diichi sa cuaaⁿ 'niīⁿnuⁿ ní n'diichi sa chiida yú Abraham ndúúcū Lázaro miiⁿ. ²⁴ Tuu'mi ní 'caī sa'n'ā 'cuiica miiⁿ: N'diī, chiidá Abraham, inneé ya'ai 'iīnú nī 'úú, ní dichó'o nī Lázaro chí di'caandá yā tí nduuti tá'a nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ní cun'duú yā na ch'iīyá ní di'caanda ch'iīyá ti neené n'geenú ngii ná nguuchi ya'n'ā 'cūú. ²⁵ Abraham miiⁿ ní ca'n'a yā chiī yā sa'n'ā: Díi, daiyá, n'gaacú di tí taachí canee dí iⁿ'yeēⁿdī miiⁿ ch'iīndī ndii n'deeé n'dái chí n'daācā ye'n'e di. Lázaro miiⁿ nguéé véé ye'n'e sa naati maaⁿ ní 'muuⁿ ní véé 'viich'ēētīnūⁿ ye'n'e sa ní díi ní 'cuéénú dí cuuvi miiⁿ. ²⁶ Miiⁿ véé 'áámá yíívi yā'n'āa chí neene ch'ēēte nguaaⁿ nús'uu ndúúcū ndís'tiī. 'Iī'yāⁿ chí ne'n'e yā chó'o yā ndii 'muuⁿ ndíi naachi snéé ndís'tiī nguéé cúúví díiⁿ yā. Ndíi nguéé ndúú 'iī'yāⁿ chí snéé yā taa nguéé cuuví cho'o yā ní ndaá yā naachi snéé 'nū. ²⁷ Tuu'mi ní sa'n'ā 'cuiica miiⁿ nga'n'ā sa: N'diī, chiidá Abraham, idi'cuítú n'diī chí dichó'o nī Lázaro iⁿ'yeēⁿdī

ndii vaacu chiidá, ²⁸ ti véé nyu'u 'diínú chí sa'n'ā miiⁿ ní Lázaro cuuvi sa 'diínú chí nguéé ndaa yā lugar 'cūú chí 'cueenu yā cuuvi. ²⁹ Abraham miiⁿ ní ca'n'a yā chiī yā sa'n'a: Canee nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs naachi canee nguūⁿ ye'n'e Moisés miiⁿ ndúúcū profetas ní cuuvi yā 'iī'yāⁿ chí 'caandiveén yā ye'n'é 'iī'yāⁿ s'eeⁿ. ³⁰ Tuu'mi ní sa'n'ā 'cuiica miiⁿ ní ca'n'ā sa: N'diī, chiidá Abraham, nguéé n'giindiveén yā ye'n'e yā. Ndúúti chí 'áámá 'iī'yāⁿ chí 'āā n'dii ca'n'a yā nanáán 'diínú, tuu'mi ní 'caandiveén yā ye'n'é 'iī'yāⁿ miiⁿ ní ndaa-cadaamí yā ye'n'e nuuⁿndi chí diiⁿ yā. ³¹ Abraham miiⁿ ní ca'n'a yā chiī yā sa'n'a 'cuiica: Ndúúti chí nguéé cu'téenu yā chí canéé nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs ye'n'e Moisés ndúúcū 'iī'yāⁿ profetas ndíi cuáán vmnaaⁿ, nguéé cu'téenu ntúuⁿ yā ye'n'é 'iī'yāⁿ 'cūú chí cuuví yā 'iī'yāⁿ s'eeⁿ 'áará chí 'iī'yāⁿ 'cūú ncuééⁿ yā ye'n'e nguaaⁿ tina'n'ā.

17

Jesús ngi'cueen yā chí nguéé canee chí diiⁿ yú nuuⁿndi

(Mt. 18.6-7; 21-22; Mr. 9.42)

¹ Jesús ca'n'a yā chiī yā discípulos ye'n'e yā: Cuaacu níi'nyúⁿ chí véé de'e cáávā chí diiⁿ chí 'iī'yāⁿ dinuuⁿndi yā naati de'e chúúcā ya'ai ye'n'e 'iī'yāⁿ chí diiⁿ yā chí taama 'iī'yāⁿ dinuuⁿndi yā. ² N'daacā ca chí cuuvi 'túúcā ndúúcū 'iī'yāⁿ miiⁿ. 'Iī'yāⁿ

s'eeⁿ caāchiichí yā 'áámá tuūu yúúdu chi inguúⁿ 'iin'yāⁿ na daandu 'iin'yāⁿ miiⁿ ní 'caanuú yā 'iin'yāⁿ miiⁿ naachi yāānūuⁿ yeⁿ'ē nuuⁿ'ni'yāⁿ'ā ní nguéé cuuvi diiⁿ 'iin'yāⁿ miiⁿ chi taama da'caiyāā idinuunⁿdi yā.

³ Cundéε ndís'tiī cuidado. Ndúúti 'diiⁿu nī dinuunⁿdi sa contra yeⁿ'e 'aama nī, yaa'vi neéⁿ nī saⁿ'ā. Ndúúti chi ndaacadaami sa yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e sa nadich'εεcú nī yeⁿ'e sa. ⁴ 'Áará chí ndεēchē cuuvi idinuunⁿdi sa contra yeⁿ'e nī 'áámá nguuvī ní ndεēchē cuuvi ndaa sa nanááⁿ ndís'tiī ní caaⁿ'maⁿ sa cuuvi sá ndís'tiī: Ndaacadaamí yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é, tuu'mi ní nadich'εεcu nī yeⁿ'e sa.

Poder yeⁿ'e vaadī i'teenu

⁵ Apóstoles caⁿ'a yā chii yā Señor Jesús: N'diī, Señor, diiⁿ nī chi nús'uu cuuvi cu'téenu cá'nū.

⁶ Tuu'mi Jesús caⁿ'a yā chii yā apóstoles: Ndúúti chi ndís'tiī duu'vi i'téenu nī, tuu'mi ní vaadī i'teenu yeⁿ'é nī ní tan'dúúcā 'áámá nduutí yeⁿ'e yiivē ntíi'yāá. Ní cuuvi caaⁿ'maⁿ nī 'tíicā ndúúcu yáⁿ'á: Díi yáⁿ'á cuví dí 'muuⁿ ní cueⁿ'e di ná nuūⁿnī'yáⁿ'ā. Ní 'caandiveeⁿ yáⁿ'á miiⁿ yeⁿ'e dii.

Yeⁿ'e táácā cuuvi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu Ndyuūs 'iivu yú

⁷ Ngaⁿ'a Jesús: Du'u ndís'tiī ndúúti chi vεε 'áámá mozo chí di'cuūndú 'iiti o diiⁿ sa cuidado 'iiti cuūchī yeⁿ'e nī taachi nguεεcunée sa yeⁿ'e

campo miiⁿ, ¿'áá hora miiⁿ nūuⁿ caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī saⁿ'ā?: Cho'o di 'cuūndi di na mesa. ⁸ ¿'Áá nguéé vmnááⁿ vmnaaⁿ caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī mozo miiⁿ 'tíicā?: N'nuuⁿ di chí che'e nguūnu yú. Ní 'cuiinduū di yeⁿ'é na mesa, 'cuii di ní 'úú cu'ú che'é. 'Cuiinu che'é 'cuiinu cu'ú tuu'mi ní dii cuuvi ché'e di cu'u di. ⁹ ¿'Áá aama patrón nca'a yā gracias mozo miiⁿ ti diiⁿ sa mandados chí cāⁿ'a patrón yeⁿ'e sa? Nguéé diiⁿ yā 'tíicā. ¹⁰ 'Tiicá ntúūⁿ, ndís'tiī, taachí 'cuiinu diiⁿ nī tanducuéⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'á Ndyuūs ndís'tiī, tuu'mi ní caaⁿ'maⁿ nī 'tiicā: Ndyuūs, nús'uu ní mozos yeⁿ'e nī naati nús'uu ní diiⁿ 'nū dámaāⁿ chí canee chí diiⁿ 'nū.

Jesús idiíⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e ndiichi 'iin'yāⁿ yeⁿ'e ca'āī lepra chí ín'duuti yuūtē yeⁿ'e yā

¹¹ Taachí Jesús miiⁿ canúuⁿ yā yúúni chí cueⁿ'e yā na yāāⁿ Jerusalén, cho'ó yā naavtaⁿ'ā yeⁿ'e na 'uuvī yáⁿ'āa chí Samaria ndúúcu Galilea. ¹² Ní taachí Jesús sndaā yā 'áámá yāāⁿ 'líiⁿ snéé ndiichi saⁿ'ā chí induuti yuūtē yeⁿ'e sa chí ndii sa ca'ai lepra. Ndaā sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ch'éētíndii yaⁿ'ai sa. ¹³ Ní 'cai sa: N'diī, 'iivú Jesús, nnéé ya'ai 'iinu nī nús'uu.

¹⁴ Taachí Jesús n'diichi yā saⁿ'ā s'eeⁿ, tuu'mi ní yaa'vi yā: Ndís'tiī, cueⁿ'e nī ní 'cuuⁿ'miⁿ nī nanááⁿ chiiduú s'eeⁿ. Ch'íinú caⁿ'a Jesús ndúúdu 'cūu saⁿ'ā s'eeⁿ ní nduuvá yeⁿ'e sa. ¹⁵ Tuu'mi 'áámá chéé saⁿ'ā s'eeⁿ taachí

n'diichi yā chi 'āā nduuvá yē'e yā, nguεεcunée yā ní chē'e yā naachi canée Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yuudu yā: Dε'ē chúúcā ch'εετε Ndyuūs. ¹⁶ Ní chiintii'yā yā nanáán Jesús ní chi snaaⁿ na yán'āa, ní ca'a yā gracias 'iiⁿ'yāⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní 'áámá saⁿ'ā yē'e yán'āa Samaria. ¹⁷ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: ¿'Áá nguεε ndiichi saⁿ'ā chí nduūvā yē'e sa? Ta nuuⁿ sa, ¿tii snée sa? ¹⁸ ¿'Áá nguεε táámá yā chí canée chi caaⁿ'maⁿ yā chí ch'εετε Dendyuūs? Dámaāⁿ saⁿ'ā miiⁿ chi canuuⁿ yúúni chí ca'a sa gracias.

¹⁹ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā chí ngiita miiⁿ: Nducueeⁿ dí. Cúnaⁿ'ā di. 'Áā nanduuvā yē'e di caati i'téenu nī.

Yē'e taaca Ndyuūs ngaⁿ'a ntiinnyúⁿ yā

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Taachi 'iiⁿ'yāⁿ fariseos intiinguúneeⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿Tíi cua'a ndáá naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiinnyúⁿ yā? Jesús miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'a yā: Naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiinnyúⁿ yā nguée ndaa tan'dúúcā 'áámá manera chí ndís'tiī cunee ngiinú nī yē'e. ²¹ Ní nguée ndúú 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ ra yā 'tíicā: 'Muuⁿ canee o miiⁿ canee ti Ndyuūs 'āā ngaⁿ'a ntiinnyúⁿ yā nguaaⁿ ndís'tiī.

²² Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yē'e yā: Tiempo miiⁿ ndaa nguuvi taachi ndís'tiī neⁿ'e nī snaaⁿ nī taachi canée Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs, naati nguée snaaⁿ

nī saⁿ'ā miiⁿ. ²³ Ní 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā nduudu yaadi ndís'tiī: 'Muuⁿ canée Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs, o miiⁿ canee sa. Nguée caⁿ'a nī ndí nguée ndúú can'dáa nī 'iiⁿ'yāⁿ cuayiivi. ²⁴ Tan'dúúcā chí inaaⁿ yú chí ngén'é 'cuai maaⁿ nchεεté nūuⁿ ngiiyā, 'tiicá ntúūⁿ cuuvi taachi 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs ndaa nguuvi miiⁿ. ²⁵ Naati vmnááⁿ vmnaaⁿ 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs ní neené 'cuenú cuuvi. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí maaⁿ snée iⁿ'yeeⁿ dí 'cūū díiⁿ yā condenar 'úú. ²⁶ Tan'dúúcā chí canee tiempo chí 'āā chó'ōo taachi canee saⁿ'ā Noé iⁿ'yéeⁿ dí 'cūū, 'tiicá ntúūⁿ cuuvi tiempo yē'e Saⁿ'a chí Daiyā Dendyuūs taachi ndaa sa. ²⁷ Tiempo yē'e Noé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngé'e yā ngi'i yā ní n'gíindivaacu yā. Ní ca'a yā daiya yā chí n'gíindivaacu ndii nguuvi chí Noé sndaá yā na arca. Tuu'mi ní chee taaⁿ cuūvī ní chiitu iⁿ'yeeⁿ dí 'cūū ndúúcū nuūⁿ nī ní ch'iī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁸ 'Tiicá ntúūⁿ chíi tiempo chí 'āā chó'ōo taachi canee saⁿ'a Lot iⁿ'yeeⁿ dí 'cūū. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nge'e yā ngi'i yā. Ngai yā ní n'diicui yā. Ní ngiinú yā ní idin'dái yā vaacu yā. ²⁹ Taachi can'daa saⁿ'ā Lot miiⁿ ná yāā Sodomā chí chee nguuchi yaⁿ'ā ndúúcū azufre chí tuūú chí ngiichi chí yē'e nanguuvi. Cáávā chuū ch'iī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ na yāā miiⁿ. ³⁰ 'Tíicā cuuvi nguuvi miiⁿ taachi 'úú Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs ndaa

taama vmnéⁿēe.

³¹ Ní nguūvī chi ndaá, taachí 'iīⁿyāⁿ chi snée yā tiīⁿ va'āi n'daacā ca chi 'iīⁿyāⁿ miiⁿ ní nguéeⁿ nch'éeⁿ yā ní cuta'a yā dendu'ū chi véé yeⁿ'e yā chεeti va'āi. 'Tiicá ntúūⁿ 'iīⁿyāⁿ chi snée yā cuεeti n'daacā ca chi nguéeⁿ naⁿ'a yā nduvaacu yā. ³² Nan'gáácú nī tan'dúú^{cā} chí ch'iīⁿ n'daataá yén'ē san'ā Lot. ³³ 'Āā du'ú nūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chí neⁿ'e cá yā vida yeⁿ'e yā nguéeⁿ ti 'úú, dindaí yā táámá vida yeⁿ'e yā. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chí dichííⁿve yā 'úú ní dindaí yā vida yeⁿ'e maán yā cucáávā 'úú, ní ndaacá yā táámá vida yeⁿ'e yā.

³⁴ 'Úú ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chi nguūnū miiⁿ 'uuvi yā chi ndiiti yā na 'áámá cama, 'aama yā ní ndaā naán ní taama yā ní canée yā. ³⁵ Níicú naachi 'uuvi n'daataá daama snee ta ingúu tá, 'aama ta ní ndaā naán tá ní taama tá ní canee ta. ³⁶ Naachí 'uūvi yā snée yā cuεeti, 'áámá yā ní ndaā naán yā, níicú taama yā ní canee yā.

³⁷ Taachí 'iīⁿyāⁿ s'een ch'iindiveén yā chuū itingu-uneén Jesús: Señor, ¿tiī cuuví chuū? Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā yeⁿ'e tiempo miiⁿ: Naachi candiití cuerpo yeⁿ'e tinán'ā, miiⁿ ní nduuvidaamá luutí ní che'e tī, tuu'mi ní cuuví chuū.

18

Ejemplo yeⁿ'ē n'daataa nguá'āa chí cueⁿ'e tá nanaaⁿ juez ndúú^{cū} 'áámá asunto

¹ Jesús caⁿ'a yā 'aama ejemplo chí 'téé nguéeⁿ daama yeⁿ'e chí 'iīⁿyāⁿ canée chí caaⁿ'maⁿngua'á yā cuén'ē daāⁿmaⁿ nguéeⁿ ndúú^{cū} vaadi 'daan'di. ² Ní caⁿ'a yā chíi yā 'iīⁿyāⁿ s'een ejemplo 'cūū: Canée 'áámá juez na 'aama yāāⁿ chí nguéeⁿ 'va'a sa Dendyuūs. Ní ndíi nguéeⁿ ndúú idiiⁿ rá yā respetar 'iīⁿyāⁿ chí ch'iindiveén yā asuntos yeⁿ'e yā. ³ Canée ntúūⁿ na yāāⁿ miiⁿ 'áámá n'daataa nguá'āa chí ndaa yā nguuvi nguuvi nanááⁿ juez miiⁿ ní ngiica tá justicia juez yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ chí taaⁿ ndúú^{cū} tá. ⁴ Juez miiⁿ ní nguéeⁿ 'cuuⁿ yā 'naaⁿ tiempo naati cuayiivi nadicádiinuⁿ yā: 'Áará chí nguéeⁿ 'va'á Dendyuūs ndíi nguéeⁿ ndúú idiiⁿ rá respetar 'iīⁿyāⁿ, ⁵ naati n'daata nguá'āa 'cūū nééné ididú'ū ta 'úú ní maaⁿ ní caⁿ'a díiⁿ n'daacā ndúú^{cū} tá chí 'āā ntéeⁿ candiī tá dindú'u ta ti 'cuiinu paciencia yeⁿ'ē.

⁶ Naati Señor miiⁿ caⁿ'a yā: 'Caandiveén nī chí ngaⁿ'ā juez chí nguéeⁿ n'daacā táácā idiīⁿ yā. ⁷ ¿'Áá Ndyuūs nguεε nnee ntúūⁿ yā 'iīⁿyāⁿ chí ndεεve yā, 'iīⁿyāⁿ chí caaⁿ'maⁿngua'á yā ndii nguuvi ndíi n'gaaⁿ ní Ndyuūs díiⁿ yā castigar 'iīⁿyāⁿ chí contra yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ chí ndεεve yā? ¿'Áá cuuvi 'naaⁿ Ndyuūs chí cunnee yā 'iīⁿyāⁿ? Nguéeⁿ 'tíicā. ⁸ 'Úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí Ndyuūs maaⁿ nch'εetē nadanguáⁿai yā 'iīⁿyāⁿ. Naati taachi 'úú

chi Saⁿā chi Daiya Dendyuūs
ndaá, ¿'áá ndaaca ntuún
'iⁿyāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs
ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū?

*Saⁿā fariseo ndúúcu saⁿā
chí inn'guεε yeⁿ'e yáⁿā*

9 Jesús caⁿa yā ejemplo 'cūū
chí 'téé nguée dáámá caava
n'dúúví 'iⁿ'yāⁿ chí idin'geeté
maán yā ní nguée díⁿ yā
respetar tanáⁿā 'iⁿ'yāⁿ. Ní
caⁿ'a yā: 10 Na 'úúví saⁿā
cheⁿ'e sa yáacū templo chí
caan'maⁿguaⁿā sa. 'Aama
sa ní saⁿā fariseo, taama
sa ní saⁿā chí inn'guεε yeⁿ'e
yáⁿā. 11 Saⁿā fariseo chí
ndii sa ní 'túúcā caⁿ'anguaⁿ
sa: N'dií Señor, nteé gracias
n'dií ti 'úú ní nguée tan'dúúcā
tanáⁿā saⁿ'a 'cūū. 'Úú nguée
ididuucú, nguée yáádíⁿ'yā 'úú,
nguée caⁿ'á ndúúcū taama
n'daataá chí nguεε n'daataá
yeⁿ'é, nguée idiíⁿ tan'dúúcā
chí idiíⁿ saⁿ'a 'cūū chí inn'guεε
sa yeⁿ'é yáⁿā. 12 'Úú ní nguée
nga'diíⁿnúⁿ 'uúví cuuvi 'áámá
ndεεε taachi caan'maⁿguaⁿā.
'Úú ní teé décima yeⁿ'e tandu-
cuéⁿé chí véé yeⁿ'é chí lado
yeⁿ'e Ndyuūs chíⁿ chí tunéeⁿ
Ndyuūs. 13 Naati saⁿā chí
inn'guεε yeⁿ'e yáⁿā yaⁿ'ai
caneé sa ní nguée neⁿ'e sa
snaaⁿ sa nánguuví. Dámaāⁿ chí
n'geⁿ'e sá niiⁿnuⁿ sa ní ngaⁿ'ā
sa: N'dií Ndyuūs, ya'ai 'iinu nī
'úú, ti 'úú 'iⁿ'yāⁿ nuūⁿndí 'úú.
14 'Úú ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Sán'a
'cūū cúnaⁿā sá ndavaacu
sa ní Ndyuūs nadich'εεcú
yā nuūⁿndí yeⁿ'é sa. Saⁿā
fariseo miiⁿ nguée 'tíicā. 'Áā

du'ú nūⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí dich'εεté
maāⁿ, cuuví yā ndicūⁿ
nanáⁿ Ndyuūs. Ní 'iⁿ'yāⁿ
chí nguée dich'εεté maán yā
'iⁿ'yāⁿ, Ndyuūs dich'εεté yā
'iⁿ'yāⁿ miiⁿ.

*Jesús idi'viicú yā da'caiyāa
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)*

15 'Iⁿ'yāⁿ ní candεε yā
da'caiyāa nanáⁿ Jesús ní
'iⁿcu Jesús tuu'ví yā da'caiyāa.
Taachí discípulos yeⁿ'e Jesús
n'diichi yā chuū, yaa'ví née
yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí indáa yā
ndúúcū dá'caiyāa. 16 Tuu'mi
ní Jesús yaa'ví yā discípulos
yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā: 'Cuááⁿ
nī chí dá'caiyāa chíⁿ yā
nanaáⁿ. Nguée 'caaca taaⁿ nī
caati naachí Ndyuūs ngaⁿ'a
ntiiⁿnyúⁿ yā ní yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ
chí ndiicuúⁿ yā tan'dúúcā
dá'caiyāa. 17 Cuaacu níⁿnyúⁿ
ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: 'Iⁿ'yāⁿ
chí nguée cu'téenu yā Ndyuūs
tan'dúúcā 'áámá dá'caiyāa
i'téenu yā nguée cuuví ndaa
yā naachí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā.

*'Áámá saⁿā chí 'cuiica ndeē
sa ndúúcū Jesús*

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 'Áámá saⁿā chí ngaⁿ'ā
ntiiⁿnyuⁿ sa itínguuneⁿ sa
Jesús miiⁿ: N'dií, Maestro
chí n'dai, ¿de'ē cuuvi díⁿ ní
ndaācá vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ
chí cuuvi yeⁿ'é?

19 Jesús ní caⁿ'a yā chíⁿ yā
saⁿ'ā: ¿De'ē cúúví chí ngaⁿ'a
di ngii di 'úú chí 'úú n'dai
'úú? Mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ nguée
n'dai yā, dámaāⁿ Dendyuūs.
20 Dii ní déenu di chí canée

nguūⁿ na ley 'tíicā: Nguéé 'caāⁿnūⁿ di; nguéé caⁿ'a di ndúúcu táámá n'daataá chi nguεε yeⁿ'ē di; nguεε diduucú di; nguéé caaⁿ'maⁿ di nduudu yaadi ndúúcu mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ; dinéⁿ'e di ch'εεcu di ndúúcu chiida di.

21 Saⁿ'ā miiⁿ n'nguεεcútaⁿ'ā sa ní caⁿ'ā sa: Tanducuéⁿ'ē chuū 'āā idiⁿ taachi saⁿ'ā 'lín' 'úú.

22 Taachí Jesús ch'iindiveéⁿ yā chuū, caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Véé 'áámá cosa nūuⁿ chí canéé chí diⁿ di. N'diicui dí tanducueⁿ'ē chí véé yeⁿ'ē di ní caⁿ'a di 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿ'e yā, ní ndaācā chí véé vaadī 'cuiica na va'ai chεeti nguuví chí cuuvi yeⁿ'ē di. Ní cuchí di ní caⁿ'a di nduucú.

23 Taachí saⁿ'ā miiⁿ ch'iindiveeⁿ sá chuū, neenē s'neeⁿ ndaachí yiinú sa, ti neenē 'cuiica sa. 24 Ní taachí Jesús n'diichi yā saⁿ'ā miiⁿ chí neenē s'neeⁿ ndaachí yiinú sa, tuu'mi ní caⁿ'a yā: De'ē chúucā ngíⁿ'i chí cundaa 'iⁿ'yāⁿ chí 'cuiica naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. 25 Ní tan'dúúcā ejemplo 'cūū 'tíicā. Nguéé ngíⁿ'i cá yeⁿ'e 'áámá 'iiti camello chí ch'εεtē cá ti 'yúúduu chí cho'ó ti nduutinááⁿ 'iini chí cheendi va'ai 'lín' nguéé ti 'aama saⁿ'ā chí 'cuiica i'téenu sa Ndyuūs ní cundaa sa na va'ai chεeti nguuví.

26 Taachi discípulos n'giindiveéⁿ yā chuū, caⁿ'a yā: ¿Du'ū cuuví nánguaⁿ'āi?

27 Ní Jesús caⁿ'a yā: Saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé ngíⁿ diⁿ sa chuū naati Ndyuūs cuuvi diⁿ yā tanducuéⁿ'ē.

28 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā: Señor, cuin'díichí nī. Nús'uu ní s'neeⁿ 'nū chí véé yeⁿ'ē 'nū, ní cuchí 'nū ndúúcu nī.

29 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'een: Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíⁿ ndís'ti chí 'āā du'ú nūuⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí cu'nee yā vaacu yā, o chiidá yā, o chεécú yā, o 'díinu yā, o n'daatā yeⁿ'e yā, o daiya yā, cáávā chí diⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, 30 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ n'deē ca ndaācā yeⁿ'e yā ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cuayiivi ní ndaacá yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ ná va'ai chεeti nguuví.

Jesús ngaⁿ'a yā chí 'cuūvi yā
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Jesús cuen'e yā 'áámá lado ndúúcu ndu'ū ndiichúúví discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'een: Maaⁿ ní caⁿ'ā yú na yāā Jerusalén ní miiⁿ cúnuuⁿ ca'a tanducuéⁿ'ē chí profetas dinguuⁿ yā ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs. 32 Ní 'iⁿ'yāⁿ s'een diⁿ yā entregar 'úú 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿ'e ndaata Israel. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní dūūchinéⁿ yā 'úú ní diⁿ taaⁿ yā nduucú níicú ca'a neeⁿ daⁿ' yā 'úú. 33 'Cuínú 'cuen'é yā 'úú ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú naati 'cuínú 'iⁿnu nguuví ní nduūchí yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā.

34 Discípulos s'een nguéé tuumicádíinuⁿ yā yeⁿ'ē dendū'u 'cūū ti canúúⁿ n'de'ei yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ s'een. Nguéé

tuumicádíínuuⁿ yā de'ē chi
caⁿ'a Jesús.

19

*Jesús diiⁿ yā chi nduūvā
yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā chi
ngueenááⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jericó*

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Taachí Jesús ndaā
niiⁿnuúⁿ yā na yāāⁿ Jericó,
'áámá saⁿ'ā ngueenááⁿ véé
sa niiⁿnuúⁿ cyúúⁿ. Ngiica
sá limosnas. ³⁶ Sán'a 'cūū
tááchí ch'iindiveeⁿ sa chí
cho'ó n'deēe n'dái 'iiⁿ'yāⁿ,
itiinguunééⁿ sá: ¿Dé'ē chí chíi?

³⁷ Ní 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā chíi
yā saⁿ'ā chí ngueenááⁿ chí
chó'oo Jesús chí yeⁿ'e yāāⁿ
Nazaret. ³⁸ Tuu'mi ní saⁿ'ā
nguéénaaⁿ miiⁿ 'caī sa: N'diī
Jesús, Daiya David, nneé ya'ai
'iinu nī 'úú.

³⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ chí cueⁿ'e vmnaaⁿ
yeⁿ'e Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā
saⁿ'ā miiⁿ chí 'āā ntéé 'cuai
sa, naati saⁿ'ā miiⁿ ní n'gai yi-
icu ca sa: N'diī, Daiya David,
nneé ya'ai 'iinu nī 'úú.

⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ
chééndii yā ní caⁿ'a yā chí
canguai yā saⁿ'a chí nguée
inaaⁿ. Taachí saⁿ'ā miiⁿ ndaā
sa nanááⁿ Jesús, Jesús miiⁿ ní
itiinguunééⁿ yā saⁿ'ā: ⁴¹ ¿De'ē
neⁿ'e di chí diiⁿ ndúúcu dii?
Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Señor,
diiⁿ nī chí snāaⁿ.

⁴² Jesús caⁿ'a yā chíi yā
saⁿ'ā: Cáávā chí i'téenu di
nduūvā yeⁿ'e di.

⁴³ Tuu'mi nūuⁿ snaāⁿ sa ní
cuéⁿ'e sa ndúúcu Jesús. Ní
ngaⁿ'a sa: De'ē chúúcā ch'etē
Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ
yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ chí n'diichí yā
chuū ní caⁿ'a yā: De'ē chúúcā
ch'etē Dendyuūs.

*Jesús ndúúcu saⁿ'ā chí ngu-
uvi Zaqueo*

¹ Taachí Jesús sndaa yā na
yāāⁿ Jericó, cánúuⁿ yā yúúⁿ
ní cho'ó yā náávtaⁿ'ā yāāⁿ
Jericó miiⁿ. ² Na yāāⁿ miiⁿ
caneé 'áámá saⁿ'ā chí 'cuiica
sa chí nguuvi sa Zaqueo.
Saⁿ'ā miiⁿ, ní saⁿ'ā ndíi tiīⁿ
yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guεε yeⁿ'e
impuestos yeⁿ'e yáⁿ'āa. ³ Saⁿ'a
miiⁿ ní neⁿ'e sa snaaⁿ sa ch'ée
yā chí Jesús miiⁿ naati nguée
ngiī inaaⁿ sa ti neené n'deēe
'iiⁿ'yāⁿ ti nguée yaacu sá.
⁴ Tuu'mi ní cueⁿ'e sa ngéenú
sa cuááⁿ vmnaaⁿ ní cuchεε sá
'áámá tiīⁿ yáⁿ'ā sicómoro caati
cuuvi sa snaaⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ, ti
Jesús miiⁿ caneé chí cho'ó yā
miiⁿ. ⁵ Taachí Jesús miiⁿ ndaā
yā miiⁿ, n'diichí yā Zaqueo
miiⁿ, ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā:
Díi, Zaqueo, maaⁿ nch'etē
nūuⁿ nch'éeⁿ dí ti maaⁿ ní
neⁿ'é cuneé na vaacu dí.

⁶ Tuu'mi ní Zaqueo miiⁿ
maaⁿ nch'etē nūuⁿ nch'eeⁿ
sa ní 'cuuⁿ sa chí cueⁿ'e
Jesús miiⁿ ndúúcu sa na
vaacu sa. Ní yeenú taavi
sa. ⁷ Taachí 'iiⁿ'yāⁿ n'diichí
yā chuū, nducyaaca yā ní
neené n'deēe caⁿ'a yā. Ní
caⁿ'a yā chí Jesús miiⁿ ní
chinndaá yā chí cuneé yā
ndúúcu 'aama saⁿ'ā chí véé
nuuⁿndi yeⁿ'e sa. ⁸ Tuu'mi
ní taachi ch'iindiveeⁿ Zaqueo
chuū, chééndii sa nanááⁿ
Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sá chíi sa
'iiⁿ'yāⁿ: Señor, 'caandiveeⁿ nī
yeⁿ'é. Ná maⁿ'a chí véé yeⁿ'é
ca'a 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e
yā. Ndúúti chí de'ē ndivií
yeⁿ'e 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní

n'guεεcunee cuūuⁿ tanto yeⁿ'e yā.

⁹ Jesús caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā: Maaⁿ ní nnguá'āi 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'ai Zaqueo yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā ti Zaqueo miiⁿ ní yeⁿ'e ndaata Abraham.
¹⁰ Ti 'úú chí Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ní ndaá chí in'nuúⁿ ní 'úú nadinguaⁿ'ái 'iīⁿ'yāⁿ chi nindái ndúúcu nuūⁿndi yeⁿ'e yā.

Ejemplo yeⁿ'e dueño chí ca'a tuumī mozos yeⁿ'é yā chí cuuvi diiⁿ sa negocio

¹¹ Taachí Jesús miiⁿ 'āā canee niiⁿnuⁿ yā na yāāⁿ Jerusalén, 'iīⁿ'yāⁿ chí ch'iindiveeⁿ yā chuū nadicádínuuⁿ yā chí 'āā maáⁿ nuuⁿ ndaá naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Tuuⁿ'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā 'áámá ejemplo. ¹² 'Áámá saⁿ'ā chí n'dai chí yeⁿ'e familia chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ cuen^e'e sa na 'aama país chí yaⁿ'ai chí cunee sa rey yeⁿ'é país miiⁿ. Cuen^e'e sa ní cuayiivi nguεεcunee sa. ¹³ Taachi 'āā cháā caⁿ'ā sa, yaaⁿ'vi sa ndiichi saⁿ'ā mozos yeⁿ'é sa ní ca'a sa 'áámá cáádí 'diiⁿ'nguāⁿ 'áámá 'áámá mozo yeⁿ'é sa. Ní caⁿ'a sa chiī sa mozos; Díiⁿ nī negocio ndúúcu tuumī 'cūū nuuⁿmaⁿ neⁿ'e chí caⁿ'á.
¹⁴ 'Iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e país chí yaⁿ'ai nguéeⁿ neⁿ'e yā saⁿ'a miiⁿ ní nguéeⁿ neⁿ'é yā chí cuuví rey yeⁿ'é yā saⁿ'ā. Dichó'o yā n'duuví 'iīⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'maⁿ ya 'túúca: Nguéeⁿ neⁿ'e nū chí saⁿ'á 'cūū ní cúuví sá rey yeⁿ'é nús'uu. ¹⁵ Saⁿ'ā miiⁿ chí rey

chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā cuen^e'e yā ní nguεεcunee yā ndāā yā na vaacu yā. Dichó'o sa 'iīⁿ'yāⁿ chí yaaⁿ'ví yā mozos chí ca'a sa tuumī miiⁿ chí ndaa sa nanāāⁿ yā ní cuuvi cadíínuuⁿ yā, ¿'áá n'deēe daiyā tuumi ndaacá 'aama 'aama yā?
¹⁶ Ndaa saⁿ'ā chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ní caⁿ'a sa chiī sa 'iīⁿ'yāⁿ: N'diī, señor, yeⁿ'e 'aama caadi 'diiⁿ'nguāⁿ yeⁿ'e nī, daiya túumī miiⁿ diiⁿ ganar ndiichi caadi 'diiⁿ'nguāⁿ.
¹⁷ 'Iīⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ ní caⁿ'a yā chí yā mozo miiⁿ: Díi, n'daacā idiīⁿ di; ní díi 'áámá mozo chí n'dai. Tan'dúúca chí n'daacā chí diiⁿ di ndúúcu chí 'téé chí teé dii maaⁿ ní díi ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'é ndiichi yāāⁿ. ¹⁸ Cuayiivi ndaá táámá sá ní caⁿ'ā sa: N'diī, señor, yeⁿ'e 'aama caadi 'diiⁿ'nguāⁿ yeⁿ'e nī, daiya tuumī miiⁿ diiⁿ ganar nyuⁿ'u cáádí 'diiⁿ'nguāⁿ. ¹⁹ Tuuⁿ'mi ní caⁿ'a 'iīⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ chiī yā mozo 'cūū: 'Tiicá ntuūⁿ dii ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'é nyuⁿ'u yāāⁿ. ²⁰ Ndaā táámá mozo ní caⁿ'ā sa chí sa 'iīⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ: N'diī, señor, ingāā tuumī yeⁿ'e nī chí cachiichi na pañuelo ní chí neen^e n'dai. ²¹ 'Úú ní 'va'á n'diī ti neen^e chεεchí n'diī chí nanguai nī cosas naachi nguéeⁿ idiīⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ ní ndúúcu tuumī yeⁿ'é nī diiⁿ nī cosechar naachi nguéeⁿ niiⁿnuⁿ nī ti yeⁿ'é nī. ²² Tuuⁿ'mi ní 'iīⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ caⁿ'a yā chí yā mozo miiⁿ: Díi, mozo chí nguéeⁿ n'daacā idiīⁿ di, cáávā nduudu chí ngaⁿ'a di canee di condenado. Dii

ní déenu di chi cheēchi 'úú ní nanangaáⁿ chi nguéé ye^{n'}é ní idiíⁿ cosechar chi nguéé diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ti ye^{n'}é. ²³ ¿De'ē cúúví chí nguéé s'nuūⁿ di tuūmī ye^{n'}é na banco? Maaⁿ níicú taachi nindaá ní cuta'á tuūmī ye^{n'}é ndúúcu daiya. ²⁴ Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ 'cuiica ca^{n'}a yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi snée yā miiⁿ: Diví ní tuūmī ye^{n'}é sa ní ca'á ní sa^{n'}a chí véé n'diichí caadi 'dííⁿnguāⁿ ye^{n'}é sa. ²⁵ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ca^{n'}a yā: N'dií, señor, sa^{n'}a miiⁿ ní 'āā véé ndiichi cáádí 'dííⁿnguāⁿ ye^{n'}é sa. ²⁶ 'Iiⁿyāⁿ 'cuiica nan'guεεcúta^{n'}a yā ní ca^{n'}a yā: 'Úú ní nga^{n'}á ngii ndís'ti chí 'iiⁿyāⁿ chí véé ye^{n'}e yā cuta'a cá yā chí cuuvi ye^{n'}e yā naati 'iiⁿyāⁿ chí dúú'vī véε ye^{n'}e yā 'téé chí véé ye^{n'}e yā ní 'iiⁿyāⁿ ndiví yā ye^{n'}e yā. ²⁷ 'Tiicá ntúūⁿ, 'iiⁿyāⁿ chí nguéé ne^{n'}e n'diichí yā chí táaⁿ yā nduucú, ní nguéé ne^{n'}e yā chí 'úú cuuvi rey ye^{n'}e yā, tuu'mi ní candée ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nanaáⁿ 'muuⁿ ní 'caaⁿnuⁿ ní 'iiⁿyāⁿ 'muuⁿ.

*Jesús ndaa yā na yāāⁿ
Jerusalén*

*(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11;
Jn. 12.12-19)*

²⁸ Ch'íínú ca^{n'}a yā chuū, Jesús cuen'e yā cuááⁿ vmnaaⁿ ní cuen'é yā ní ndaa yā na yāāⁿ Jerusalén. Cuayiivi cuen'e ntúūⁿ discípulos ye^{n'}e yā. ²⁹ Taachí ndaaⁿ niiⁿnúⁿ yā ye^{n'}e yāāⁿ Betfagé ndúúcu yāāⁿ Betania niiⁿnuúⁿ naachi canee yīlcū chí nguuvi Olivos, tuu'mi ní Jesús dichó'o yā

ná 'uūvī discípulos ye^{n'}e yā vmnaaⁿ yā. ³⁰ Ní Jesús ca^{n'}a 'túúcā: Cuen'e ní na yāāⁿ 'lííⁿ chí canée niiⁿnuúⁿ ní taachí cundaá ní yāāⁿ miiⁿ ndaaca ní 'áamá burro 'lííⁿ chí n'dééchiichí tī. Mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ 'āā cuéé cunduú yā 'iiti. N'daatí ní 'iiti ní candée ní 'iiti 'muuⁿ. ³¹ Ní nduuti chí 'áamá 'iiⁿyāⁿ tiinguuneeⁿ yā 'túúcā: Ndís'ti, ¿de'ē cúúví chí n'daatí ní 'iiti? 'Túúcā nan'guεεcúta^{n'}a ní chí Señor ye^{n'}e yú ní ne^{n'}e yā 'iiti.

³² Discípulos chí dicho'o Jesús cuen'e yā ní ndaāca yā 'iiti tan'dúúcu chí Jesús miiⁿ ca^{n'}a yā. ³³ Taachí n'daati yā burro 'lííⁿ miiⁿ, 'iiví tī ní ca^{n'}a yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē cúúví chí in'daatí ní burro 'lííⁿ ye^{n'}é?

³⁴ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ca^{n'}a yā: Señor ye^{n'}e yú ní ne^{n'}e yā 'iiti.

³⁵ Tuu'mi ní candée yā 'iiti nanááⁿ Jesús. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ sn'dúu yā cotón ye^{n'}e yā vmnááⁿ ye^{n'}e tī ní Jesús canduú yā 'iiti miiⁿ. ³⁶ Ní taachí Jesús cho'ó yā cyúúní miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ ní n'doo yā cotón ye^{n'}e yā cuaaⁿ cyúúní miiⁿ. ³⁷ Taachí Jesús ndaa niiⁿnúⁿ yā naachi nga'ái yúúní miiⁿ ye^{n'}é yīlcū chí nguuvi Olivos, nducyáácá discípulos ye^{n'}e yā ní yeenú taavi yā. Ní tuca'á yā ca^{n'}a yā chí ch'εεte n'dai Ndyuūs cucáávā chí vaadi n'giinu chí n'diichí yā chí Jesús diíⁿ yā. Níicú diitūu n'dai 'cai yā ti yeenu taavi yā. ³⁸ Ní 'cai yā: De'ē chúúcā n'dai Rey chí cuchii yā ndúúcu chí duuchi Señor Ndyuūs. Ní cuneé

vaadī 'diīiⁿ ná va'ai chεeti nguuvi. Ní caⁿ'á yā ndúú^{cū} vaadī yeenú. De'ē ch'εete ca n'dai Ndyuūs chi dεεvé n'dai yā ndúú^{cū} poder yen'é yā.

³⁹ Tuu'mi ní n'duuvi 'iiⁿ'yāⁿ fariseos chi snée yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: N'diī, Maestro, yaaⁿ'vi neeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ yā tí^{cā}.

⁴⁰ Jesús miiⁿ ní nán'guεε^{cú}taⁿ'a yā yen'e fariseos ní caⁿ'a yā: Ndúú^{ti} chi 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní 'tí^{cā} nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ yā, tuu'mi ní tuūu miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ 'tí^{cā}.

⁴¹ Taachí ndaa niiⁿnúⁿ yā chí n'diichí yā yāⁿ Jerusalén miiⁿ, tuu'mi ní Jesús chεε^{cú} yā cucáá^{vā} 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāⁿ miiⁿ ti ya'ai 'iinu yā caavā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴² Ní caⁿ'a yā 'túú^{cā}: Ndís'tiī, 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāⁿ Jerusalén, nduuti chi incheenaáⁿ nī yen'e nguuví 'cūū chi cuuvi nanguaⁿ'ai nī tuu'mi ní 'úú cuuví teé ndís'tiī vaadī 'diīiⁿ. Naati maaⁿ ní Ndyuūs canuuⁿ n'de'ei yā yen'e nī ní nguéeⁿ cuuvi deenu nī. ⁴³ Ti ndaá nguuvi taachí 'iiⁿ'yāⁿ chi taaⁿ ndúú^{cū} nī chééndii yā núú^{má}n 'diituú yāⁿ yen'e nī ní nguéeⁿ cuuvi cáánu nī yen'e yā. ⁴⁴ Ní diīⁿ yā chi cundεε nī ti nguεε cucheé nī ndúú^{cū} yā. Ní 'caaⁿ'núⁿ yā nducyaaca ndís'tiī ndúú^{cū} daiyá nī, ní dituuví yā yāⁿ Jerusalén yen'e nī ti 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ deenu yā chi tiempo maaⁿ ní nguuvi chi Ndyuūs s'neéⁿ yā chi cuuvi nanguaⁿ'ai yā.

Jesús nadīdεεvé yā yaācū templo

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Tuu'mi ní Jesús sndaá yā na yaācū templo ní tucá'a yā tun'dáa yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi in'diicui yā ní ngái ntúuⁿ yā miiⁿ. ⁴⁶ Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Túú^{cā} canéeⁿ nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs: Yāacū yen'é ní naachi caaⁿ'maⁿngua'a 'iiⁿ'yāⁿ naati ndís'tiī ní diīⁿ nī tan'dúú^{cā} chi yiivε yaava yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chí diduucu.

⁴⁷ Jesús miiⁿ nguuvi ngu- uvi ngi'cueeⁿ yā ná yāacū templo; naati 'iiⁿ'yāⁿ chiiduú n'gεε^{té}, ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chi ngi'cueeⁿ ley, ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chi ngan'a ntiiⁿnyuⁿ yen'e yāⁿ miiⁿ nduuvidaamá yā ti nen'é yā n'diichí yā táá^{cā} chi cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús miiⁿ. ⁴⁸ Nguéeⁿ indaacá yā táá^{cā} chi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús, ti nducyáá^{cā} 'iiⁿ'yāⁿ s'neeⁿ veeⁿ n'daacá yā yen'e chi ngi'cueeⁿ Jesús miiⁿ.

20

Jesús ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ 'Áámá nguuvi taachí Jesús miiⁿ ngi'cueeⁿ yā chεeti yaācū templo ní ngi'cueeⁿ yā ndu- udu chí ngai yen'e Ndyuūs, ndaā nanááⁿ Jesús miiⁿ chi- iduú n'gεε^{té} ndúú^{cū} maestros yen'e ley, ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ ndi- icúū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yen'e yaācū. ² Ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿Du'ú caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ

chi ca'cueeⁿ nī déndu'ū chi 'tu-
ucā? O ¿du'ú 'iintyén'ē tee yā
orden chi diiⁿ ní 'tíicā?

³ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ
nan'guεεcútaⁿa yā: 'Úú
ntúūⁿ ní ntinguuneéⁿ 'áámá
ndís'tiī. Nan'guεεcútaⁿa nī
yen'é; ⁴ ¿Dú'u ca'a orden Juan
chi chεεdínuūⁿnī yā 'iinyāⁿ?
¿Áá yen'e Ndyuūs o sa'a
iinyeendí 'cūū?

⁵ 'Iinyāⁿ s'eeⁿ nduuvidaamā
yā ní ca'a yā nguaaⁿ maaⁿ
yā: Ndúúti chi caaⁿmaⁿ yú
chí yen'e Ndyuūs, Jesús miiⁿ
ní cuuvi yā s'uūūⁿ: ¿De'ē
cuuvi chi nguéeⁿ chí'téenu
nī? ⁶ Nduuti chí caaⁿmaⁿ
yú chí yen'e saⁿā iinyeendí
'cūū, nducyaaca 'iinyāⁿ ní
cuiituú yā s'uūūⁿ ti 'iinyāⁿ
s'eeⁿ nadicádiinuⁿ yā chi
cuaacu níinyúⁿ Juan miiⁿ
ní 'áámá profeta chi Ndyuūs
dicho'ó yā.

⁷ Tuu'mi ní 'iinyāⁿ s'eeⁿ
nan'guεεcútaⁿa yā yen'e Jesús
chi nguéeⁿ déenu yā tíi ndiicá
yen'ē chí ngεεdínuūⁿnī Juan
miiⁿ. ⁸ Tuu'mi ní Jesús ca'a
yā chii yā 'iinyāⁿ s'eeⁿ: Ndíi
nguéeⁿ ndúú 'úú ra cuuvi
ndís'tiī du'u 'iintyén'ē tee yā
orden 'úú chí idiinⁿ chuū.

*Yán'āa yen'e saⁿā chí diin
cuidado dí'yú uvas*

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Jesús tucá'a yā ca'a yā chii
yā 'iinyāⁿ s'eeⁿ 'áámá ejemplo
chi 'téé nguéeⁿ dáámá: 'Áámá
saⁿā chiinū sa dí'yú uvas
ná yán'āa yen'ē sa. Dueño
miiⁿ ca'a yā n'duuvi saⁿā chí
idiinⁿ sa ntiinyuⁿ ní nadí'vε
yā saⁿā. Ní chiica yā yāāⁿ

vaacú yā ní cueⁿe yā chí
cuuvi 'náaⁿ yā. ¹⁰ Taachí
ndaā tiempo yen'e cosecha
yen'e uvas miiⁿ, dueño miiⁿ
dichó'o yā 'aama mozo yen'é
yā chí cueⁿe sa cuta'a sa
parte yen'e cosecha chí tuneenⁿ
dueño miiⁿ. 'Iinyāⁿ chí idiinⁿ
ntiinyuⁿ yen'e yán'āa ch'en'é
yā mozo ní nadichó'o yā
mozo miiⁿ. Ní nguéeⁿ de'ē vεε
ca'a yā mozo miiⁿ. ¹¹ Dueño
nguεεcunée yā dichó'o yā
táámá mozo nanááⁿ saⁿā chí
idiinⁿ ntiinyuⁿ na yán'āa yen'e
yā. 'Tiicá ntúūⁿ nguéeⁿ n'daacā
diiⁿ sa ndúúcū mozo miiⁿ.
Ch'en'é sa saⁿā ní nadicáanu
sa saⁿā miiⁿ. Ní nguéeⁿ de'ē
vεε ca'a sa saⁿā mozo miiⁿ.
¹² Dueño yen'e yán'āa miiⁿ
nguεεcunée ntúūⁿ yā dicho'ó
yā táámá mozo nanááⁿ 'iinyāⁿ
chí idiinⁿ ntiinyuⁿ na yán'āa
yen'e yā naati 'nuucá'a sa saⁿā
ní nadicaanu sa saⁿā.

¹³ Tuu'mi ní dueño yen'e
yán'āa miiⁿ ca'a yā: ¿Táácā
diiⁿ? Dicho'ó saⁿā daiyá
chí nen'e taaví. ¿Áá nguéeⁿ
taachí snaaⁿ sa saⁿā diiⁿ sa
honrar saⁿā daiyá? ¹⁴ 'Iinyāⁿ
chí idiinⁿ ntiinyuⁿ na yán'āa
miiⁿ taachí n'diichi sa saⁿā
daiya dueño yen'e yán'āa miiⁿ
nadicádiinuⁿ sa ní ca'a sa
chii sa ví'i: Sánaⁿ 'cuu chí
cuuvi yen'e sa yán'āa 'cūū.
'Caāⁿnuⁿ yú saⁿā ní yán'āa
ndúúcū chí véé naaⁿ cuuvi
yen'e yú. ¹⁵ Tuu'mi tun'dáa sa
saⁿā daiya dueño 'áámá lado
yen'e chéen yen'e dí'yú uvas
ní ch'iinyuⁿ sa saⁿā. Jesús
caaⁿ yā: Maaⁿ ní, ¿de'ē diiⁿ
dueño yen'e yán'āa nduucú
saⁿā s'eeⁿ chí diiⁿ 'tíicā?

16 Dueño miiⁿ taachi ndaa yā nī divíⁿ yā saⁿā chi idiiⁿ ntiinyuⁿ na yáⁿāa yeⁿé yā ní caaⁿnúⁿ yā saⁿā s'eeⁿ. Ní ca'á yā yáⁿāa miiⁿ yeⁿe yā táámá 'iín'yāⁿ. Taachí 'iín'yāⁿ fariseos ch'iindiveéⁿ yā chuū, tuu'mi ní caⁿa yā: N'daacā chi Ndyuūs nguéeⁿ 'cuaaⁿ yā chi 'tíicā.

17 Jesús ch'iínú yā 'iín'yāⁿ s'eeⁿ, ní caⁿa yā: ¿De'ē neⁿe caaⁿ'maⁿ nduudu chi canée nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs chi 'tuucā?

Tuūu ch'εεté chí 'iín'yāⁿ chi din'dái yā va'āi miiⁿ ní sta'á yā ní ch'εēcú yā 'áámá lado, ní tuūu 'cūū chí tuūu ch'εεté miiⁿ dichííⁿve ca ní canée tuūu ch'εεté yeⁿe esquina yeⁿe va'āi.

18 'Āā du'ú nūuⁿ 'iín'yāⁿ chí cun'daa nduú yā vmnaaⁿ na tuūu 'cūū ní caātū 'ííní yeⁿe yā. Naati 'āā du'ú nūuⁿ 'iín'yāⁿ chí cun'dáá nduūu tuūu 'cūū vmnaaⁿ yeⁿe yā, 'cuíínú ndúúví yuūni yā.

Yeⁿe tuumī chi ca'á yā emperador César

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 'Iín'yāⁿ chiiduú n'gεεté ndúúcu maestros yeⁿe ley neⁿé yā cuta'á yā Jesús ní diín yā chí preso yā naati di'va'a yā 'iín'yāⁿ yeⁿe yáāⁿ miiⁿ. Tuu'mí nūuⁿ tuumicadínuuⁿ yā chí Jesús miiⁿ caⁿa yā ejemplo 'cūū chí 'téé nguée dáámá ní yeⁿe yā. 20 Tuu'mi ní dichó'o yā 'iín'yāⁿ chí 'cueenuún Jesús miiⁿ. 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaacá yā táácā chí cástaⁿa yā nduudu Jesús miiⁿ

chi Jesús cuuví caaⁿ'máⁿ yā 'aama nduudu yaadi. 'Tíicā ní cuuvi dichó'o yā Jesús nanááⁿ gobernador. 21 Chiiⁿ chí 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní ntinguunéeⁿ yā Jesús nduudú 'cūū: N'dií, maestro, déénu 'nū chí ngaⁿ'a nī ní ngi'cueeⁿ nī chiiⁿ chí n'daacā. Ní nguéeⁿ diín nī juzgar 'iín'yāⁿ tan'dúúcu chí n'gee nī chí n'daacā o nguéeⁿ, naati ngi'cueeⁿ nī yúúní yeⁿe Ndyuūs ndúúcu nduudu cuaacu. 22 Maaⁿ ní cuuví nī chuū: ¿'Áá n'daacā chí nadííⁿve 'nū emperador César tuūmī yeⁿe yáⁿā o nguéeⁿ?

23 Jesús tuumicadínuuⁿ yā chí 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéeⁿ n'daacā chí diín yā ní caⁿa yā chí yā 'iín'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē cúúví chí neⁿe nī castaⁿ'á nī nduudu yeⁿé? 24 'Cuuⁿ'míⁿ nī 'áámá tuumī. Jesús n'diichí yā tuūmī ní caⁿa yā: ¿Du'ū naaⁿ ndéε tuūmī miiⁿ? ¿Du'ū chí nguuví canee nguūⁿ naaⁿ? Tuu'mi ní saⁿa s'uuⁿ nan'guεεcútaⁿ'ā sa: Naaⁿ emperador César cānee.

25 Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chí yā 'iín'yāⁿ s'eeⁿ: Nca'a nī tuūmī emperador César miiⁿ chíín chí yeⁿé yā ní ca'á nī Ndyuūs chíín chí yeⁿé yā.

26 Nguéeⁿ cuuvi diín yā chistaⁿ'a mar 'áámá nduudu yeⁿe Jesús miiⁿ ní cheⁿe yíínú yā yeⁿe chí nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús. Ní 'āā ntée caⁿa yā mar 'áámá.

'Iín'yāⁿ itiinguuneeⁿ yā Jesús yeⁿe chí nduuchi tináⁿ'ā
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Cuayiivi ní n'duuvi 'ii'nyān saduceos ndaa yā nanáán Jesús. Saduceos nguée s'téenu yā chí nduuchi tinán'ā. Ní ca'n'a yā chii yā Jesús: 28 N'díí, Maestro, Moisés dingúu'n yā na ley 'túicā: Nduúti chí 'áámá sa'n'ā 'cuuvi sa ní cu'nee'n sa n'daataá ye'n'e sa ní nguée daiya tá, tuu'mi ní 'díinu sa cuuvi 'caandavaacu sa ndúúcū n'daataá mii'n ní 'cuundi daiya sa lado ye'n'e 'díinū tinán'ā. 29 Maa'n ní vée ndēēchē 'díinu yā. Sa'n'ā vmnaa'n mii'n canee sa ndúúcū n'daataá ye'n'e sa ní ch'íi sa. Nguée ch'ētinée daiya sa. 30 Sa'n'ā 'díinu sa ndiichi ndii 'úúví canee sá ndúúcū n'daataá ye'n'e tinán'ā. 'Diinu sa mii'n ch'íi ntúū'n sa'n'ā mii'n. Nguée ch'ētinée ntúū'n daiya sa. 31 Sa'n'ā 'díinū sa ndiichi ndii 'íinú canée ntúū'n sa ndúúcū n'daataá mii'n. 'Tiicā ntúū'n ch'íi sa ní nguée ch'ētinée ntúū'n daiya sa. Nduu ndēēchē yā ch'ētinée yā ndúúcū n'daataá mii'n ní ca'áámá ca'áámá yā ch'íi yā ní nguée ch'ētinée mar 'áámá daiya yā. 32 Cuayiivi mii'n ní ch'íi n'daataá mii'n. 33 Taachí ndaa nguuvi chí nduuchi 'ii'nyān chí n'díí, ¿chéé sa'n'ā s'een' n'daataá ye'n'e sa tán'ā? Tí nduu ndēēchē yā ch'ētinée yā ndúúcū n'daataá mii'n.

34 Tuu'mi ní Jesús mii'n nan'guécúta'n'a yā ye'n'e 'ii'nyān s'een' ní ca'n'a yā: 'Ii'nyān chí snée yā i'nyee'ndí 'cūū n'giindivaacu yā ní 'ii'nyān ye'n'e yā nga'a yā chí n'giindivaacu yā. 35 'Ii'nyān chí túnee'n chí ndaa yā na táámá

i'nyee'ndí, taachi nduuchí yā ye'n'e nguaa'n tinán'ā, na yán'āa mii'nyā ní nguēē 'caandavaacu yā, ndíí nguée ndúú chí ca'a 'ii'nyān ye'n'e yā chí 'caandavaacu yā. 36 Yán'āa mii'nyā 'āā ntée 'cuuvi yā ti daama yā ndúúcū ángeles. 'Ii'nyān s'een' chí daiya Ndyuūs tí induuchi yā ye'n'e nguaa'n tinán'ā. 37 Ndíí cuaa'n vmnaa'n ndíí taachi maa'n Moisés mii'n dingúu'n yā ye'n'e yán'á 'líin chí ngiichi itee cadíinuun yú caati tinán'ā ninduuchi yā. Ní Moisés mii'n nga'n'á yā chí Señor Ndyuūs mii'n ní Ndyuūs ye'n'e Abraham, ndúúcū Isaac, ndúúcū Jacob. 38 Tí Ndyuūs ní nguée Ndyuūs ye'n'e tinán'ā ti ye'n'e 'ii'nyān chí sндуuchí yā. Caati nanáán Ndyuūs mii'n nducyaaca 'ii'nyān ní sндуuchí yā cue'n'e daā'ma'n.

39 Tuu'mi ní n'duuvi maestros chí ngi'cueen' ley ca'n'a yā chii yā Jesús mii'n: N'díí, Maestro, n'daacā nga'n'a nī.

40 'Ii'nyān s'een' 'āā ntée nen'e yā ntiinguunee'n ca yā.

¿Du'ū 'ii'nyān chí Cristo?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

41 Jesús ca'n'a yā chii yā 'ii'nyān s'een': Ndís'tií, ¿táácā chí nga'n'a nī chí Cristo mii'n ní daiya David? 42 Maā'n David mii'n ní nga'n'a yā na libro ye'n'é Ndyuūs chí Salmos 'túucā:

Ca'n'a Señor Ndyuūs chí yā Señor ye'n'é: 'Cuundi di lado tá cuaācū ye'n'é chí lado ye'n'e honor,

43 ndíí taachi 'úú cu'neén' 'ii'nyān chí enemigos chí contra ye'n'e di

cuaaⁿ ndii yā ca'a di
tan'dúúćā chi 'aama
banco 'línⁿ.

⁴⁴ Ndúúti chi David miiⁿ caⁿ'a
yā chi Cristo miiⁿ ní Señor
yeⁿ'e yā, ¿tááćā cuuvi chíi chi
Cristo miiⁿ ní daiya David?

*Jesús ngíćá nuuⁿndi yeⁿ'e
maestros chí ngí'cueeⁿ ley*

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40;
Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Nducyááćá 'iiⁿ'yāⁿ
n'giindiveeⁿ yā taachi Jesús
caⁿ'a yā ndúúćū discipulos
yeⁿ'e yā ní tuca'á yā caⁿ'a
yā chuū: ⁴⁶ Diíⁿ nī cuidado,
ndís'tiī, yeⁿ'é maestros chí
ngí'cueeⁿ ley. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ
ní neⁿ'e yā 'cuεeti núuⁿ yā
catecai n'geēnúú yā, ní neⁿ'e
yā chí ndís'tiī ní diíⁿ nī
saludar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taachi
snée yā nii'vεε ní neⁿ'é yā
chí diíⁿ nī respetar 'iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ. Ní neⁿ'e yā 'cuεeté yā na
sillas vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e
honor ná yaacū sinagogas ní
sillas yeⁿ'e honor yeⁿ'e 'viicu
naachi ché'e yā. ⁴⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ ní ndivíi yā va'ai yeⁿ'e
n'daataá nguá'āa. Ní neéne
n'deēe ngaⁿ'angua'á yā ní
neⁿ'e yā chí snaaⁿ tanán'ā
'iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā 'tíicā. 'Iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ ní neene ch'εεte ca
castigo yeⁿ'e yā nguuví yeⁿ'e
juicio.

21

*Ofrenda yeⁿ'e n'daataá
nguá'āa*

(Mr. 12.41-44)

¹ Jesús snée yā na yaācu
templo ní n'diichi yā chí
'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica ngii yā ofren-
das yeⁿ'e yā na cajas naachi

inúūⁿ ofrendas. ² N'diichi
ntúuⁿ yā 'áámá n'daataá
nguá'āa chí neene ndaachíi
cānee tá. Tán'ā miiⁿ ní s'nuūⁿ
tá cheeti caja miiⁿ 'uūvī
centavos chí cobre. ³ Jesús
miiⁿ ní ngaⁿ'a yā ngii yā
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níiⁿnyuⁿ
'uū ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí
n'daataá nguá'āa 'cūū ch'εεte
ca tuūmī chíi tá, nguée ti
tanán'ā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴ Tí 'iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ ní nga'a yā yeⁿ'e chí
nngaáva yeⁿ'e yā chí cuuvi
ofrenda yeⁿ'e Ndyuūs; naati
n'daataá 'cūū chí neene
ndaachíi canee tá ní ca'ā tá
tanducuén'ē chí véé yeⁿ'e ta
chí che'e tá.

*Jesús nn'geen yā táámá
ejemplo chí yeⁿ'e yaāćá chí
ntuvií*

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Nán'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'a yā
yeⁿ'e yaācū templo miiⁿ chí
yaáva canée ndúúćū tuūu
n'dεē cheeⁿ ndúúćū adornos
yeⁿ'e regalos chí lado yeⁿ'e
ofrenda. Jesús caⁿ'a yā chíi yā
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ⁶ Ndís'tiī ní inaaⁿ
nī dendú'ū chí 'túúćā. Ndáá
nguuví taachi nadituuví yā
yaācū miiⁿ ní 'āā ntée cūnee
tuūu cuaaⁿ vmnááⁿ yeⁿ'e vi'i
chí nguée ntuuvíi.

*Ejemplo yeⁿ'e tiempo
taachi 'āā cuée ndaa nguuví
chí 'cuiñū ín'yeēndi*

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ
ntiinguunéeⁿ yā Jesús miiⁿ:
N'diī, Maestro, ¿tíi cuan'ā
cuuví chuū? ¿De'ē señal
'cuu'mín nī taachi 'āā cuuvi
chí 'tiicā?

⁸ Jesús caⁿ'a yā: Cundéε nī cuidado chi 'iiⁿ'yāⁿ nguée canche'úi yā ndís'tiī caati neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ chí yā caaⁿ'máⁿ yā ndúúcu chi duuchí 'tííca: 'Úú chí Cristo; ní 'āā snée nguuví chi 'cuiīnū íⁿ'yeēⁿdī. Naati ndís'tiī, nguée caⁿ'á nī ndúúcu yā. ⁹ Ní taachí 'caandiveéⁿ nī chi vεε caandaá ní 'iiⁿ'yāⁿ 'cuuⁿ'maⁿ yā contra yeⁿ'e taama yā nguée dii'yá nī cuuvi. Tanducueⁿ'ē chuū canée chí cuuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ naati 'āā cuεε 'cuiīnū íⁿ'yeēⁿdī.

¹⁰ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Áámá nación ní 'cuuⁿ'máⁿ contra yeⁿ'e taama nación ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e 'áámá país ní 'cuuⁿ'máⁿ yā contra yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e taama país. ¹¹ Ní n'deēe cuuvi nuⁿ'u taaⁿ yáⁿ'āa, ndúúcu tiempos chi 'cuūndī cuiicu, ndúúcu ca'ai taaⁿ n'deēe cuaaⁿ n'dai, ní 'iiⁿ'yāⁿ snaaⁿ yā dendu'ū chí vaadī n'giinu yeⁿ'ē va'ai cheeti nguuví ní dii'yá yā cuuvi.

¹² Ní taachi 'āā cuée cuuvi tanducueⁿ'ē dendu'ū chí 'túúcā, 'iiⁿ'yāⁿ ní cuiítuú yā ndís'tiī ní cuta'á yā ndís'tiī chí presos nī. Ní nca'á yā ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū sinagogas ní 'cuii yā ndís'tiī vácū. Cuayiivi ní candéε yā ndís'tiī nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ reyes ndúúcu gobernadores cáávā chí ngaⁿ'a nī chí duuchí. ¹³ Chuū 'cueenu ndís'tiī cuuvi tí cuen'é nī nduucú ní nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é. ¹⁴ Cundéε n'daaca nī cuidado

ná staava yeⁿ'e nī ní nguée nadacádíinuⁿ nī vmnaaⁿ yeⁿ'e taācā nán'guεεcútaⁿ'a nī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁵ Ti hora miiⁿ nūuⁿ 'úú ní yaa'ví ndís'tiī nduudu chi caaⁿ'máⁿ nī. Ní teé ndís'tiī vaadī deenu yeⁿ'é ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée cucheε yā ndúúcu ndís'tiī, ndíi nguée ndúú cuuvi caaⁿ'maⁿ yā contra yeⁿ'ē ndís'tiī. ¹⁶ Naati chiidá nī, ndúúcu 'díínu nī, ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nī, ndúúcu amigos yeⁿ'e nī ní caaⁿ'máⁿ yā contra yeⁿ'e ndís'tiī chí 'iiⁿ'yāⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā náⁿ'ā ndís'tiī. ¹⁷ Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nguée cuuvi n'diichí yā ndís'tiī cucáávā 'úú tí cuen'é nī nduucú. ¹⁸ Naati mar 'áámá yuūdū tííⁿ nī nguée cuuvi ndái. ¹⁹ Nduuti chí ndís'tiī ngiinū ngiinū cuchéε nī na staava yeⁿ'é nī ní 'cuεεtinée n'daāca nī, tuu'mi ní ndáá nguuví chí ndaaca nī vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e nī.

²⁰ Taachi ndís'tiī snaaⁿ nī soldados nuuⁿ'maⁿ ndííví yā yáāⁿ Jerusalén, tuu'mi ní cadiinuⁿ nī chí yáāⁿ Jerusalén miiⁿ 'āā ntuvíí. ²¹ Tuu'mi ní n'daacā chí 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā na yáⁿ'āa Judea caⁿ'á yā cáánu yā cuaáⁿ yīlcū. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ ní nan'dáa yā miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā campo nguée nguεεcunee nndaa yā na yáāⁿ Jerusalén. ²² Ti nguuví s'eeⁿ ní nguuví chí cuchíi 'cuenú yā cuuvi cáávā nuuⁿ'ndí yā. Níícu canée chí cuuvi cuaacu tanducueⁿ'ē chí canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. ²³ Naati dε'ε chúúcā ya'āi yeⁿ'e n'daataá chí véε

daiya tá chεeti tá ndúúcū n'daataá chí ngiicú da'cua'āa daiya tá nguuví chi cáánu yā. Ní 'iī'yāⁿ miiⁿ nééné 'cueenu yā cuuvi na yáⁿ'āa 'cūū. ²⁴ Ní 'yááⁿ 'iī'yāⁿ ní 'cuūví yā ndúúcū machete 'uūví lados 'caāiⁿ taachi diiⁿ yā caandaá. Ní candεε yā 'yaaⁿ 'iī'yāⁿ chi presos yā ní caⁿ'á yā ndíí nducyaaca países. Níicú yāáⁿ Jerusalén miiⁿ cūnee ndúúcū 'iī'yāⁿ gentiles chi 'iī'yāⁿ chi nguée yēⁿ'ē ndaata Israel ní 'iī'yāⁿ s'eeⁿ canée yā na yáⁿ'āa miiⁿ ndíí tiempo chi Ndyuūs 'cuaaⁿ yā 'iī'yāⁿ gentiles cuuvi yēⁿ'é yā.

Táácā ndaá Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ Tuu'mi ní Ndyuūs 'cuuⁿ'miⁿ yā ndúúcū vaadī n'giinu señales ná yáⁿ'āa, ndúúcū ná 'iī'yu, ndúúcū na 'iī'nyúⁿ. Nééné ya'āi 'cueenu 'iī'yāⁿ yēⁿ'e tanáⁿ'ā naciones ni nducyaaca 'iī'yāⁿ dii'ya cá yā cuuvi. Ní nguée déenu yā taacā chi idiīⁿ yā cucáāvā chi 'yuudu n'dai 'cuεεcu nuūⁿ'nīⁿ'yáⁿ'ā ní can'dái yaacu nuūⁿ'nīⁿ miiⁿ. ²⁶ 'Iī'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi cúúnu yā chí 'va'á yā ndúúcū dendu'ū chí ndaa vmnááⁿ yáⁿ'āa 'cūū ní cucáāvā nducuéⁿ'ē nanguuvi ní 'nuⁿ'u. ²⁷ Tuu'mi ní 'iī'yāⁿ snááⁿ yā 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs chi ndaá na 'áámá meēⁿ ndúúcū poder ch'εεte yēⁿ'é ndúúcū chí dεεvé n'dai yēⁿ'e maáⁿ cuerpo yēⁿ'é. ²⁸ Taachí cungaⁿ'ā tanducuéⁿ'ē

chuū cu'neenⁿ diitú nī na staava yēⁿ'é nī tí ndaā nguuví chí nnguanⁿ'āi ndís'tiī ní canée nīiⁿ'nuúⁿ.

²⁹ 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī 'áámá ejemplo: Cuin'diichí nī yáⁿ'á yēⁿ'e n'guíidī yaaⁿ nguuví ndúúcū nducyaaca yáⁿ'á. ³⁰ Taachí snaaⁿ nī chí 'āā ndaa tá'āa yáⁿ'á miiⁿ, tuu'mi ní 'āā deenú nī ti 'āā snee nīiⁿ'nuúⁿ tiempo chí cuchī yáāaⁿ. ³¹ 'Tiicá ntúūⁿ cuuvi taachi snaaⁿ nī dendu'ū chuū chí ngaⁿ'á, 'āā deenú nī chí naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā 'āā snee nīiⁿ'nuúⁿ.

³² 'Úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, chí cuaacu níiⁿ'nyúⁿ 'iī'yāⁿ chí snée yā maaⁿ 'āā cuée 'cuuvi yā nenⁿ'e chí 'āā cuée cuuví tanducuéⁿ'ē chuū. ³³ Nanguuvi ndúúcū yáⁿ'āa ní chó'ōo naati nduudu yēⁿ'é nguée chó'ōo.

³⁴ Ndís'tiī ní cundεε nī cuidado chí staava yēⁿ'e nī nguée nduuvi chεεchí ndúúcū vicios chí véé iⁿ'yēendí 'cūū. Nguée nadicádiinúúⁿ ca nī yēⁿ'e chí che'é nī o cu'ú nī o yēⁿ'ē n'deee yēⁿ'e vida yēⁿ'e nī ti nguuví miiⁿ ní dácanaāⁿ ndaá nanááⁿ yēⁿ'e ndís'tiī. Ní canée chí canée listo nī. ³⁵ Tí nguuví s'eeⁿ ní ndaa nanááⁿ ndís'tiī ndúúcū 'iī'yāⁿ chí snée yā iⁿ'yēendí 'cūū ní nducyaacá yā ní 'cuenú yā cuuvi tí ndaā nguuví s'eeⁿ tan'dúúcā 'áámá tuūví dácanaāⁿ índuudi. ³⁶ 'Cuεeti nduuchí nī ní caaⁿ'maⁿ'nguaⁿ'á nī nguuví nguuví chí cuuví nnguanⁿ'ai nī yēⁿ'e dendu'ū vaadī ya'ai chí cuchī. Ní

cuuvi ndaa nī nanáán 'úú, San'a chi Daiya Ndyuús.

³⁷ Nguuvi nguuvi Jesús miiⁿ ngí'cueeⁿ yā na yāacū templo ní n'gaaⁿ ní nn'daa yā ná yīicū 'līíⁿ chi nguuvi Olivos. ³⁸ Ní nguuvi nguuvi cuaaⁿ ná nguεetiyaⁿ ní nducyaaca 'iīⁿyāⁿ ndaa yā na yaācū templo nanáán Jesús miiⁿ chí 'caandiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'e yā.

22

'Iīⁿyāⁿ chi contra Jesús ngaⁿ'a yā táacā chi diīⁿ yā chi cuuvi cuta'á yā Jesús

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ 'Āā snee nīⁿnuúnⁿ nguuví yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua chi 'viicu chi che'é yā pan chi nguéeⁿ levadura yeⁿ'ē. ² Ní 'iīⁿyāⁿ chiiduú n'gεeté ndúúⁿcū maestros yeⁿ'e ley nduuvidaamá yā ní ngaⁿ'á yā taacā chi cuuví 'caaⁿnúnⁿ yā Jesús naati 'va'á yā 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén miiⁿ.

³ Espíritu yeⁿ'e yāáⁿn'guiinūⁿ sndáa na staava yeⁿ'e saⁿ'ā chi nguuví Judas Iscariote chi 'aama discípulo yeⁿ'e Jesús naachí ndiichuuví yā. ⁴ Judas miiⁿ cheⁿ'e sa nanáán chiiduú n'gεeté ndúúⁿcū capitanes ní yaaⁿ'vi sá 'iīⁿyāⁿ táacā chi cuuví diīⁿ sa chi naca'a sa Jesús miiⁿ 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁵ 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní yeenú n'dai yā ní nduuvidaamá yā chí ca'a yā tuūmī Judas miiⁿ. ⁶ Judas sta'a sa tuūmī ní caⁿ'a sa. Nadacádiinūⁿ sa táacā cuuvi nta'a sa Jesús miiⁿ na ta'a 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ manera chi

'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén miiⁿ nguéeⁿ ntuumicadiinúⁿ yā yeⁿ'ē.

N'nuúnⁿ yā chi che'e yā cáávā 'víicú yeⁿ'e pascua

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

⁷ Ndaā nguuví yeⁿ'e pascua, 'viicu chi nducyaaca 'iīⁿyāⁿ che'e yā pan chi nguéeⁿ levadura yeⁿ'ē. Nguuvi miiⁿ ní 'iīⁿyāⁿ 'caaⁿnúnⁿ yā 'áámá 'iīⁿti cuūchī 'līíⁿ chí sacrificio yeⁿ'e pascua. ⁸ Jesús dicho'ó yā Pedro miiⁿ ndúúⁿcū Juan ní caⁿ'a yā chiī yā 'uuví yā: Cuéⁿ'é nī ní n'nuúnⁿ nī naachi che'e nguiinū yú yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua.

⁹ 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā Jesús miiⁿ: ¿Tíí neⁿ'e nī chí in'nuúnⁿ 'nū chí che'e nguiinū yú?

¹⁰ Jesús n'guεεcútaⁿ'a yā: Taachí cundaa nī na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ ndaāca nī 'áámá saⁿ'ā chí ndéε sa 'cuuti cuéeⁿ nuūⁿnīⁿ. Caⁿ'á nī ndúúⁿcū sa ndíí ná va'ai naachi ndaā sa. ¹¹ Ní caaⁿ'māⁿ nī cuuvi nī saⁿ'ā chí va'ai yeⁿ'ē miiⁿ: N'diī, señor Maestro yeⁿ'e yú ngaⁿ'á yā 'túúⁿcā: ¿Tíí cánéeⁿ cuarto chí che'é nguiinú yeⁿ'e pascua ndúúⁿcū discípulos yeⁿ'é? ¹² Saⁿ'ā miiⁿ ní 'cuuⁿ'mīⁿ sa ndís'tíí 'áámá cuarto ch'εεte yeⁿ'e va'āi chí ndíí 'uūⁿvī piso ní 'aa véé yaāⁿ. Miiⁿ in'nuúnⁿ nī chí che'e yú yeⁿ'e pascua.

¹³ Apóstoles ní cueⁿ'e yā ní ndaaca yā tanducuéⁿ'ē tan'dúúⁿcā chí Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā, ní n'nuúnⁿ yā chí che'e yā yeⁿ'e pascua.

14 Taachí ndaā snuū ca'a hora chi che'e nguiinú yā, Jesús miiⁿ ndúúcu apóstoles yen'e yā ch'εεté yā na mesa chi che'e nguiinú yā. 15 Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een: De'ε chúúcā nen'é che'é ndúúcu ndís'tiī 'viicu yen'e pascua 'cūū nen'e chí 'āā 'cuéé 'cuūví. 16 Caati ngaⁿ'á ngii ndís'tiī ti 'úú ní 'āā ntéé che'é ndúúcu nī táámá 'viicu pascua ndíi taachi cuuvi cuaacu chi nen'e caaⁿ'maⁿ yen'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

17 Tuu'mi ní Jesús sta'á yā taza ndúúcu vino ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní caⁿ'a yā chii yā apóstoles yen'e yā: Cuta'á nī chuū ní cu'u nī nguaaⁿ nducyaaca nī. 18 Ti 'úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī, chí 'āā ntéé cu'ú jugo yen'e uvas, ndii ndaá nguuví yen'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

19 Tuu'mi ní sta'a Jesús pan miiⁿ ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní n'deé yā ní ca'a yā apóstoles ní caⁿ'a yā: Chuū chí tan'dúúcu cuerpo yen'é 'tíicā. Ní teé lugar 'iiⁿ'yāⁿ chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú cáávā ndís'tiī. Díiⁿ nī chuū taachi n'gaacú nī yen'e 'úú.

20 'Tiicá ntúūⁿ díiⁿ yā ndúúcu taza. Taachí ch'íinú che'e yā ní caⁿ'a yā: Jugo yen'e uvas yen'e taza chí cuuvi cuaacu ní chuū tan'dúúcu chí yuūⁿ yen'é chí cungéé cáávā ndís'tiī.

21 Maaⁿ ní saⁿ'ā chí naca'ā 'úú vεε sa ndúúcu yú na mesa. 22 Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs chí 'úú cuaacu níiⁿnyúⁿ caⁿ'a sa 'cuūví sa tan'dúúcu chí

nen'e Dendyuūs. De'ε chúúcā ya'ai yen'e saⁿ'ā chí naca'ā sa 'úú.

23 Tuu'mi ní apóstoles tucá'a yā ntiingūūneeⁿ vi'i yā: ¿Du'u ra chí díiⁿ chuū?

Ngaⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿Du'ū chí ch'εεté ca?

24 Tuu'mi ní apóstoles tuca'a yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā chεé yā chí ch'εεté ca yā. 25 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een: Reyes yen'e tanáⁿ'ā naciones ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā tan'dúúcu chí 'iivi chεεchi ní 'iiⁿ'yāⁿ yen'e naciones ní ngaⁿ'a yā chí rey yen'e yā n'daacā idiíⁿ yā.

26 Naati nguaaⁿ ndís'tiī nguéé 'tíicā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí ch'εεté ca nguaaⁿ ndís'tiī canéé chí díiⁿ yā tan'dúúcu saⁿ'ā da'caiyāa chí díiⁿ mandados. 'Iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā nguaaⁿ ndís'tiī canee chí díiⁿ yā tan'dúúcu 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí dichíí'vε 'iiⁿ'yāⁿ. 27 Chεε cá yā chí ch'εεté yā. ¿'Áá 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindí yā na mesa o 'iiⁿ'yāⁿ chí n'gii chí cho'o chí cu'u? ¿'Áá nguéé 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindi na mesa? N'diichí nī. 'Úú ní canee nguaaⁿ ndís'tiī tan'dúúcu 'iiⁿ'yāⁿ ndíicuūⁿ chí dīchíí'vε.

28 Ndís'tiī ní ch'εetinée nī nduucú nguuví nguuví taachi 'úú n'geenú ngii tanducuéⁿ'ē. 29 Ní tan'dúúcu Chiidá tee yā 'úú naachí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ 'tiicá ntúūⁿ 'úú ní teé ndís'tiī 'áámá chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ nī. 30 Ní ndís'tiī 'cuεeté nī na mesa nduucú chí che'é nī ní cu'ú nī naachi 'úú ngaⁿ'á ntiiⁿnyuⁿ.

Ní 'cuεεté nī na sillas yen'e juez ní n'diichí nī nuuⁿndi yen'e ndichúúví ndaata yen'e 'iīⁿyāⁿ Israel chi judíos.

Jesús caaⁿ'maⁿyā chi Pedro caaⁿ'maⁿyā chi nguée deenu sa Jesús

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Jesús yaa'ví yā Pedro ní caⁿ'a yā: N'dii, Simón Pedro, Simón Pedro, cuin'diichí nī ti yááⁿ'nguiinūuⁿ ngiicá sa yen'e ndís'tiī chí cuuvi diiⁿ sa. N'diichineeⁿ sa ndís'tiī tan'dúú^{cā} 'iīⁿyāⁿ ndáádi yā trigo 'tíicā diiⁿ sa. Ní vée per-miso yen'e sa. ³² Naati 'úú ní ngaⁿ'angua'á cáávā dii, Pedro, chi cu'téenu ca di. Ní taachi ndaacadaamí di yen'e nuuⁿndi yen'e di ní cu'téenu ca di tuu'mi ní cunnee di tanáⁿ'ā hermanos yen'e di chi cu'téenu cá yā.

³³ Simón caⁿ'a yā chi yā Jesús miīⁿ: Señor, 'āā vée yaáⁿ chí caⁿ'á nduucú nī ndíí vácūú; ní ndúúti chí 'cuuví nī, 'úú ní 'cuuví ndúúcu nī.

³⁴ Jesús caⁿ'a yā chi yā Pedro: Ngaⁿ'á ngií dii chí tusáⁿ'ā ní nguée 'cuai tī ndíí taanduvée cueeⁿdiitú di 'iīnū cuuvi yen'e 'úú chí nguée in'diichí di 'úú.

Jesús ngaⁿ'a yā yen'e chí cuchíí.

³⁵ Tuu'mi ní Jesús itiingu-unéeⁿ yā apóstoles: Taachí dicho'ó ndís'tiī nguée cándεε nī bolsa yen'e tuumi nī, ndíí nguée ndúú morral yen'e nī, ndíí nguée ndúú ndaacuú yen'e nī, ¿'áá vée de'ε vεε chí

chii faltar yen'e nī? Apóstoles ní caⁿ'a yā: Nguée de'ε vεε.

³⁶ Ní Jesús caⁿ'a yā: Maaⁿ ní ndís'tiī chí vée bolsa yen'e nī, candεε nī. 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī chí vée morral yen'e nī, candεε nī. Ndís'tiī chí nguée 'aama machete 'uūví lados 'caāiⁿ yen'e nī, n'diicuí nī cotón yen'e nī ní cuái nī. ³⁷ Ti ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chí canée chí cuuvi cuaacú tanducuén'e chí canée nguūⁿ yen'é: Ní 'iīⁿyāⁿ caⁿ'a yā chí vée nuūⁿndi yen'e 'úú tan'dúú^{cā} tanáⁿ'ā 'iīⁿyāⁿ chí vée nuuⁿndi yen'e yā. Tí tanducuén'e chí canée nguūⁿ yen'e 'úú canée chí cuuvi cuaacu.

³⁸ Tuu'mi ní discípulos ní caⁿ'a yā: N'diī, Señor, íngāā na 'uuvi machete 'uūvi lados 'caāiⁿ. Jesús ní caⁿ'a yā: Ndúúcu stíí 'āā vée.

Jesús ngaⁿ'angua'á yā na jardín chi nguuvi Getsemaní

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Cuayivi ní can'daā Jesús tan'dúú^{cā} costumbre yen'e yā ní cueⁿ'é yā na yiīcū yen'e Olivos. Ní discípulos yen'e yā cueⁿ'é yā ndúúcu yā. ⁴⁰ Ní taachí ndaa yā na lugar miīⁿ, tuu'mi ní Jesús miīⁿ ní caⁿ'a yā chi yā discípulos yen'e yā: Ndís'tiī caaⁿ'maⁿngua'á nī chí yááⁿ'ngiīnūuⁿ nguée n'diichineeⁿ sa ndís'tiī chí diīⁿ nī nuuⁿndi.

⁴¹ Jesús ní cueⁿ'e yā yen'e discípulos yen'e yā tanduu naaⁿ chí naachi ndaa 'áámá tuūu chí ngií ya ní Jesús caantii'yá yā ní caⁿ'angua'á yā. ⁴² Ní caⁿ'a yā: N'diī, Chiidá, ndúútí chí nen'e nī ní

divíi nī yeⁿ'e chi canee chi 'cueenú cuuvi yeⁿ'e prueba 'cūū. Naati nguée cuuvi tan'dúúcā chi 'úú neⁿ'é naati tan'dúúcā chí n'dií neⁿ'e nī.

⁴³ Ní che'enaāaⁿ 'áámá ángel yeⁿ'ē nanguuvi ní ca'á yā fuerzas Jesús miiⁿ. ⁴⁴ Ti neenē ya'ai Jesús miiⁿ ní ndiituu n'dai ca ngáⁿ'angua'á yā. Ní nuuⁿ'niⁿyaaⁿ yeⁿ'e yā tan'dúúcā yuuúⁿ chí ndii na yáⁿ'āa ingée.

⁴⁵ Nducueeⁿ yā naachí ngaⁿ'angua'á yā ní ndaa yā nanááⁿ discípulos yeⁿ'e yā ní ndaaca yā chi styaadú yā, ti discípulos ní neenē ndaachi núúⁿ yā ti ya'ai yā cáávā Jesús miiⁿ. ⁴⁶ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā discípulos: ¿De'ē cúúví chí styaadú nī? Nducuéⁿ nī ní caaⁿ'maⁿngua'á nī ní yááⁿ'nguiniūⁿ nguée n'diichineeⁿ sa ndís'tií chi diíⁿ nī nuuⁿ'ndi.

Sta'a yā Jesús miiⁿ ní candéε yā preso

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Taachí Jesús indée yā neenē n'deee 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā ní saⁿ'ā chi nguuvi Judas miiⁿ chi 'áámá chée naachí ndiichuuvi discípulos yeⁿ'é yā cueⁿ'é yā vmnááⁿ yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaa niiⁿ'nuúⁿ yā Jesús miiⁿ chí 'neeⁿ'cheendí yā. ⁴⁸ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā: Díí, Judas, ¿'áá ndúúcū 'áámá beso ínaca'a di 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ?

⁴⁹ Discípulos chí snée yā ndúúcū Jesús taachí snaaⁿ yā chí cuuvi, tuu'mi ní caⁿ'a

yā chíi yā Jesús: N'dií, Señor, ¿'áá 'caaca taaⁿ 'nū ndúúcū machete 'uūví lados 'caāiⁿ yeⁿ'ē yú?

⁵⁰ Tuu'mi ní 'áámá chée discípulos 'nuūcá'ai yā 'áámá mozo yeⁿ'ē chiiduú ch'εεté ca ní ch'iica yā veeⁿ sa lado tá cuaācú sa. ⁵¹ Ní Jesús caⁿ'a yā: 'Āā ntéeⁿ 'cuuⁿ'miⁿ dí. 'Āā snéeⁿ ra yā. Ní Jesús tuu'ví yā veeⁿ sa ní nduūvā yeⁿ'ē sa. ⁵² Cuayiivi ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā chiiduú n'geεε ndúúcū soldados chí capitanes chí diíⁿ sa cuidado yaācū templo ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndicúū chí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿ'e yaācū chí ndaa yā ndúúcū Judas miiⁿ: ¿'Áá ndaa ndís'tií ndúúcū machetes 'uūví lados 'caāiⁿ ndúúcū yáⁿ'á yeⁿ'e soldados tan'dúúcā chí caⁿ'a nī cutá'a nī 'áámá chí duūcū?

⁵³ Taachí caneé ndúúcū ndís'tií nguuvi nguuvi ná yaācū templo nguée neⁿ'é nī cuta'á nī 'úú. Naati maaⁿ ní hora 'cūū chí yeⁿ'ē ndís'tií ti hora taachí maāiⁿ miiⁿ, chíiⁿ chí yááⁿ'nguiniūⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ sa.

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'a sa chí nguée in'diichi sa Jesús

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ sta'a yā Jesús miiⁿ ní candéε yā Jesús va'ai yeⁿ'ē chiiduú ch'εεté ca. Pedro miiⁿ ní ndáá yaⁿ'ai sa 'iiⁿ'yāⁿ. ⁵⁵ Nán'ā 'iiⁿ'yāⁿ tiivií yā yaⁿ'ā náávtaⁿ'ā chuva'ai ní ch'εεté yā cuaaⁿ 'diituu yaⁿ'ā miiⁿ chí dicuutú

yā. Pedro miiⁿ ní ch'iĩndi sa ntúuⁿ sa ndúúcū 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ.
 56 Tuu'mi ní 'áamá tán'ā chí cánéé caadi 'iĩyū, n'diichi tá Pedro miiⁿ chí vεε sa 'diituú na yaⁿā. Ní n'giinu n'dai tá saⁿā ní caⁿa tá: Sán'a 'cūū ní canee sa ndúúcū 'iĩ'yāⁿ chí preso yā.

57 Pedro miiⁿ ní caⁿa sa chii sa n'daātā miiⁿ: 'Úú nguée in'diichi 'iĩ'yāⁿ miiⁿ.

58 Cuayiivi miiⁿ ní 'aama saⁿā n'diichi n'dai sa ní caⁿa sa chii sa Pedro miiⁿ: Dii, ní ndúúcū di nguaaⁿ 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ. Pedro miiⁿ ní caⁿa sa chii sa saⁿā miiⁿ: Nguεε 'úú.

59 Cho'ōo 'áamá hora, ní táamá yā ní caⁿa yā: Cuaacu ní'nyúⁿ sán'a 'cūū ní cánéé sa ndúúcū 'iĩ'yāⁿ chí preso yā ti sán'a 'cūū ní yeⁿ'ē yán'āa Galilea ntúūⁿ.

60 Pedro miiⁿ ní caⁿa sa chii sa saⁿā miiⁿ: Díí, sán'ā, nguée deenú chí ngaⁿā di. Taachí Pedro miiⁿ 'āā cuée 'cuiinu sa caⁿa sa chúū, tusán'ā miiⁿ ní 'cai tī. 61 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nguεεcundí yā ní n'diichi yā Pedro. Pedro miiⁿ nán'gaācū sa nduudu chí caⁿa Jesús miiⁿ chii yā saⁿā 'túúcā: 'Āā 'iinu cúúví caaⁿmaⁿ dí chí nguée n'diichi di 'úú, taachi 'āā cuée 'caí 'áamá ymnéⁿ'ēe tusán'ā. 62 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿdāa sa cuaaⁿ va'ai, ní chεεcu taaví sa ti ya'ai staava yeⁿ'ē sa.

Saⁿā s'eeⁿ ch'eⁿe sa Jesús
 (Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 Sán'ā s'eeⁿ chí diin cuidado Jesús miiⁿ chí'nyuⁿneeⁿ yá? Tí maāⁿ yú ch'iindiveeⁿ sa Jesús miiⁿ ní ch'eⁿe sá 'iĩ'yāⁿ. 64 Ní n'gaadi sa

nduutináaⁿ yā ndúúcū 'aama tínuuⁿ. Tuu'mi ní ch'eⁿe sá naaⁿ Jesús ní ngaⁿa sa ngii sa 'iĩ'yāⁿ: Dii, caaⁿmaⁿ di, ¿du'ú ch'eⁿ'ē dii?

65 Ní neene cunncāā nduudu ngii sá Jesús.

Jesús nanááⁿ 'iĩ'ntyéⁿ'ē yeⁿ'ē yaācū templo

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 Taachí chidεεvε táamá nguuví, 'yaaⁿ n'dái 'iĩ'yāⁿ ndiicūū yeⁿ'ē yāāⁿ miiⁿ chí ngaⁿa ntiinyuⁿ yā yeⁿ'ē yaācū, ndúúcū chiiduú n'gεεté, ndúúcū maestros chí ngi'cueéⁿ ley miiⁿ candée yā Jesús nanááⁿ 'iĩ'ntyéⁿ'ē yeⁿ'ē yaācū templo.

67 Mííⁿ íntinguunéeⁿ yā Jesús: ¿'Áá díí chí Cristo? Jesús miiⁿ nan'guεεcutaⁿa yā yeⁿ'ē 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndúúti chí caaⁿmaⁿ chí 'tíicā, ní nguée cu'téenu nī yeⁿ'é. 68 Nduuti chí 'úú ntinguuneéⁿ ndís'tiī, nguée n'guεεcútaⁿa nī yeⁿ'é, ndíí nguée ndúú n'dεεchí ra nī 'úú. 69 Naati hora chí cuchíí ní Saⁿā chí Daiya Ndyuūs ní 'cuūndi sa lado yeⁿ'ē honor yeⁿ'é Ndyuūs chí véé tanducuén'ē poder yeⁿ'ē yā.

70 Tanducuén'ē 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿa yā: ¿'Áá díí Daiya Dendyuūs miiⁿ? Ní Jesús ní caⁿa yā: Ndís'tiī maāⁿ nī ngaⁿa nī chí 'úú ní 'tíicā.

71 Tuu'mi ní 'iĩ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: ¿De'ē cá nduudu cuaacu yeⁿ'ē 'iĩ'yāⁿ chí neⁿ'ē yá? Tí maāⁿ yú ch'iindiveeⁿ cuaacú yú nduudu chí caⁿa sa.

23

Jesús nanáán gobernador Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Tuu'mi ní nducyaaca 'ii'nyān ní candεε yā Jesús miiⁿ nanáán gobernador Pilato.

² Ní tuca'a yā caⁿ'a yā nuuⁿndi yeⁿ'ē Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Inndaacá 'nū sán'a 'cūū chí diiⁿ sa chí 'ii'nyān nguée i'téenu yā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'é 'nū. Ní nguée neⁿ'e sa chí nadíí'vε 'nū yeⁿ'e yán'āa emperador César tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'é nī. Ní sán'a 'cūū ní ngaⁿ'ā sa chí maāⁿ sa chí Cristo, chí Rey yeⁿ'é 'nū.

³ Tuu'mi ní saⁿ'ā Pilato miiⁿ ní itinguunéeⁿ sa Jesús: ¿'Áá dii chí Rey yeⁿ'e 'ii'nyān Israel s'een? Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: N'diī ngaⁿ'á cuaacú nī ti 'tíicā.

⁴ Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā chíiduú n'gεεtε ndúúcū 'ii'nyān s'een: 'Úú nguée inndaacá mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'e sán'a 'cūū.

⁵ 'Ii'nyān s'een ní diitu n'dái 'cai yā: Sán'a 'cūū ní idiiⁿ sa chí 'ii'nyān n'géeécú cheendi yā nguaaⁿ maaⁿ yā ndúúcū chí ngi'cueeⁿ yā ní ngi'cueeⁿ yā nuuⁿmán yán'āa Judea ndíi na yán'āa yeⁿ'ē Galilea ndii 'muuⁿ.

Jesús nanáán rey Herodes

⁶ Tuu'mi ní Pilato, taachi ch'iindiveeⁿ yā chí Jesús chen'e yā ndii yán'āa yeⁿ'e Galilea, ní ntiinguuneéⁿ yā Jesús nduuti chí yeⁿ'e yán'āa yeⁿ'e Galilea. ⁷ Ní taachí Pilato ch'iindiveeⁿ sa chí

Jesús miiⁿ ní yeⁿ'ē yán'āa Galilea yeⁿ'e yán'āa naachi rey Herodes ngaⁿ'a ntiⁿnyúⁿ yā, Pilato miiⁿ ngaⁿ'a ntiⁿnyúⁿ yā chí Jesús caⁿ'a yā nanáán rey Herodes tii canée yā na yáāⁿ Jerusalén nguuví miiⁿ.

⁸ Taachí rey Herodes n'díichi sa Jesús miiⁿ, neené yeenú sa ti 'āā 'náán n'dai tiempo néⁿ'é sá snaaⁿ sa Jesús. Tí neené n'deēε 'náán chí ch'iindiveeⁿ sa yeⁿ'é yā ní canée ngíínú sá chí snaaⁿ sa 'áámá vaadi n'giinu chí diiⁿ Jesús miiⁿ. ⁹ Néené n'deēε 'naaⁿ chí ntiingūūneeⁿ sa Jesús miiⁿ, naati nguée dε'ε vεε nan'guεεcútaⁿ'a Jesús.

¹⁰ Tuu'mi ní miiⁿ canee ntuuⁿ chíiduú n'gεεtε ndúúcū maestros chí ngi'cuéeⁿ ley miiⁿ chí n'deēε 'náán n'dai ngaⁿ'a yā chí nuuⁿndi yeⁿ'ē Jesús. ¹¹ Tuu'mi ní Herodes ndúúcū soldados yeⁿ'e yā chí'nuuⁿ yā 'áámá tiinūuⁿ n'dái tan'dúúcā catecai rey Jesús miiⁿ ní chíi'nyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ ní cuncnā caⁿ'a yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Cuayiivi ní dicho'o ntúuⁿ yā Jesús nanáán Pilato miiⁿ. ¹² Ndií nguuví miiⁿ tuu'mi ní Pilato ndúúcū Herodes naaⁿ n'daá n'dai yā ndúúcū vi'ī ti cuááⁿ vmnaaⁿ ní nguée n'diichí yā vi'ī.

Pilato nca'a sa Jesús chí 'cuūvī

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³ Tuu'mi ní Pilato nduu-vidaamá yā chíiduú n'gεεtε ndúúcū 'ii'ntyéⁿ'e ndúúcū nducyaaca 'ii'nyān yeⁿ'ē yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. ¹⁴ Ní caⁿ'a yā

chii yā 'i'in'yān s'een: Ndís'tiī ní ndaá nī chí 'cūú nī sán'a 'cūú chí diiⁿ sa chí 'i'in'yān ní nguée n'gētinée 'diiⁿ yā ndúúcū chí ngi'cueeⁿ sa. Taachí intiinguuneéⁿ sa'nā nanáán ndís'tiī nguée nindaācá mar 'áámá nuuⁿndi ye'nē sa chí ngaⁿ'a ndís'tiī ye'nē sa. ¹⁵ Ndíí nguée ndúú rey Herodes miiⁿ ndaāca yā nuuⁿndi ye'nē sán'a 'cūú chí canée chí 'cuūvi sa ti Herodes 'āā dicho'ó yā sán'a 'cūú nanaán. Sán'a 'cūú nguēē diiⁿ sa nuuⁿndi ch'ēēē chí 'cuūvi sa. ¹⁶ Maaⁿ ní diiⁿ 'cueⁿ'é sa'nā miiⁿ ní cuáyíívi n'dēēchí sa'nā.

¹⁷ Canée 'áámá costumbre ye'nē ní chí gobernador canee chí n'dēēchí yā 'áámá preso 'viicu pascua ní gobernador Pilato miiⁿ ní canée yā diiⁿ yā 'tíicā. ¹⁸ Ndúcyáácá 'i'in'yān 'cai yā: N'dēēchii ní sa'nā chí nguúví Barrabás. Ní 'āā 'cuuvi rá sán'a 'cūú.

¹⁹ Barrabás miiⁿ canúún sá vácūú chí diiⁿ sa chí 'i'in'yān ye'nē yáán Jerusalén miiⁿ ní 'cuuⁿ'míⁿ yā contra ye'nē gobierno ní ch'i'in'nuⁿ sa 'áámá tináⁿā. ²⁰ Gobernador Pilato miiⁿ ní ne'nē sa n'dēēchí sa Jesús, ní caⁿ'a sa chii sa 'i'in'yān s'een taama vmnéⁿēē chí n'dēēchí sá Jesús. ²¹ Naati 'i'in'yān s'een 'cai ntúuⁿ yā: Cu'nééⁿnga'á ní sa'nā, cu'nééⁿnga'á ní sa'nā.

²² Gobernador Pilato miiⁿ ní caⁿ'a ntúuⁿ yā ndii chíiⁿ ndii 'íínú cuuvi: ¿Dé'ē chí nguée n'dáacā ndííⁿ sán'a 'cūú? 'Úú nguée inndaācá mar 'áámá núúⁿndí ch'ēēē ye'nē sa chí 'cuūvi sa. 'Úú ní

ca'á orden chí ch'en'é yā sán'a 'cūú ní n'dēēchí sán'a 'cūú.

S'nééⁿnga'á yā Jesús

²³ 'i'in'yān s'een chí canndii cá yā 'cai yā chí chiica yā chí cu'neeⁿngá'āa Jesús miiⁿ. Ní 'i'in'yān s'een ndúúcū chiiduú n'gēēē diituú n'dái ca 'cai yā. ²⁴ Tuu'mi ní gobernador Pilato miiⁿ ní ca'a yā orden chí diiⁿ yā tan'dúúcā chí ne'nē 'i'in'yān s'een. ²⁵ Ní n'dēēchí yā sa'nā chí nguuvi Barrabás miiⁿ chí canúún vácūú. Sán'a miiⁿ ní diiⁿ sa chí 'cuuⁿ'míⁿ 'i'in'yān ye'nē Israel contra ye'nē gobierno ní 'niin'nuⁿ sa 'áámá tináⁿā. Sán'a 'cūú chí chiica 'i'in'yān s'een chí n'dēēchí yā sa'nā. Ní nca'a yā Jesús miiⁿ chí soldados cu'neeⁿnga'a sa tan'dúúcā chí ne'nē 'i'in'yān s'een.

Ye'nē chí cu'neeⁿnga'á yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Taachí cueⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúni miiⁿ ndúúcū Jesús miiⁿ, soldados sta'á yā 'áámá sa'nā ye'nē yán'āa Cirene chí nguuvi sa Simón. Sa'nā miiⁿ ní yúúni canuuⁿ sa chí cueⁿ'e sa cuēti. Soldados a fuerza di'cuítu yā Simón miiⁿ chí candēē sa cruz ye'nē Jesús miiⁿ ní cueⁿ'e sa cuaaⁿ daami Jesús miiⁿ.

²⁷ Nééⁿé 'yaaⁿ 'i'in'yān ye'nē yáán Jerusalén miiⁿ cueⁿ'e yā n'dáa yā Jesús miiⁿ ndúúcū n'daataá chí diituu ngēēcu yā ní ya'ai yā cáávā Jesús miiⁿ. ²⁸ Jesús miiⁿ ní ch'íínu yā n'daataá s'éeⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā tán'ā s'een: Ndís'tiī, daiya

'iin'yān ye'n'e yāān Jerusalén, nguée cuεεcú nī cáávā 'úú, naati cuεεcú nī cáávā maán nī ní caavā daiya nī. ²⁹ Ti ndaá nguuvi chí caa'n'ma'n 'iin'yān: ¿De'ē chúúcā n'dai n'daataá chi nguée ncuuvi daiya tá ní n'daataá chi nguée ntaavi daiya tá ní n'daataá chi nguée daiya tá chi ca'a ta daiya tá chí chiicu? ³⁰ Tuu'mi ní 'iin'yān s'een tucá'a yā ca'n'a yā 'tuucā: Díi yīcū cun'daá nduú nī vmnaa'n ye'n'é 'nū. Ca'n'a ntúu'n yā chíi yā yīcū n'gaiyāā: Cun'díi nee'n dí nús'uu. ³¹ Caati ndúúti chí 'iin'yān chí taa'n yā 'caaca yā yá'n'á cueeé chí tan'dúúcā 'úú, ¿'áá nguée caniicu cá yā 'caaca yā yá'n'á chí cuu'ma'n chí tan'dúúcā ndís'ti? 'Tíicā nga'n'a Jesús.

³² Nguuvi mii'n ní candéε ntúu'n yā na 'uuvi sa'n'ā chí n'gii'n'nu'n 'iin'yān chí cu'nee'nga'a yā sa'n'ā s'een dáámá ndúúcū Jesús mii'n. ³³ Taachí ndaa yā lugar ye'n'ē 'áámá yīcū 'líi'n chí nguuvi Calavera, mii'nya chí'néé'nga'a yā Jesús mii'n ndúúcū nduu 'uúví sa'n'ā chí n'gii'n'nú'n 'iin'yān, 'áámá sa lado ta cuaacú Jesús mii'n, ní táámá sá lado tá 'cueé yā. ³⁴ Tuu'mi ní taachi snée yā i'nee'nga'á yā, Jesús mii'n ca'n'a yā: N'dií, Chiidá, nadich'εεcú nī ye'n'e sa'n'ā s'uu'n caati nguεε déénu sá de'ē chí 'túúcā idiin sa. Tuu'mi ní soldados tun'dáa sa suerte na catecai Jesús chí ca'a sa 'áámá sá ndúúcū taama sa. ³⁵ 'Iin'yān ye'n'e yāān Jerusalén mii'n snée yā n'giinu yā níícú

'iin'tye'n'ē n'gii'nyu'neén yā Jesús mii'n. Ní nga'n'a yā ngii yā ye'n'e Jesús: Sán'a 'cūū ní nadanguán'ai sa tanán'ā 'iin'yān. ¿De'ē cuuvi chí nguée nadinguán'ai maān sa sa'n'ā nduuti chí sa'n'ā mii'n chí Cristo chí Ndyuūs dicho'ó yā?

³⁶ 'Tiicá ntúu'n soldados n'gii'nyu'neén sa Jesús mii'n. Che'n'e nii'n'nú'n yā ní ca'a yā vinagre. ³⁷ Ní ca'n'a yā chíi yā Jesús mii'n: Ndúúti chí díi chí Rey ye'n'e 'iin'yān Israel, nadanguán'ai maān di díi.

³⁸ Ní canée nguū'n na tiin cruz ye'n'e Jesús mii'n nduudu griego ndúúcū nduudu latín ndúúcū nduudu hebreo, chí nga'n'a: Sán'a 'cūū Rey ye'n'ē 'iin'yān ye'n'e ndaata Israel.

³⁹ 'Áámá cheε sa'n'ā chí véé nuu'ndi ye'n'ē sa chí ca'néé'nga'a yā 'áámá lado ye'n'e Jesús cunncāa ca'n'a sa ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: Ndúúti chí dii chí Cristo mii'n nadinguán'ai di maa'n di ní nadinguán'ai ntuu'n di nús'uu. ⁴⁰ Táámá sa'n'ā chí cu'néé'nga'a yā táámá lado ye'n'e Jesús 'caa'va sa ndúúcū sán'a 'cūū ní ca'n'a sa chíi sa sa'n'ā: Díi ¿'áá nguée 'va'a di Ndyuūs? Dii ní dáámá condenado ndúúcū nús'uu. ⁴¹ S'uú'n ní cuaacu níi'nyú'n n'geenu yú ngii ti véé nuu'ndi ye'n'ē yú chí nadíí'vē yú nuu'ndi ye'n'e yú naati sán'a 'cūū nguée de'ē véε nuu'ndi diin sa.

⁴² Sa'n'ā mii'n ní ca'n'a sa chíi sa Jesús mii'n: N'dií, Jesús, n'gaacú nī ye'n'ē 'úú taachí ndaá nī naachi caa'n'ma'n ntii'nyu'n ye'n'ē.

43 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ can'a yā chiī yā sa'ā: Cuaacu níⁿnyúⁿ nga'á ngii dii, ti maaⁿ ní cunee di nduucú na lugar chi nguuví paraíso.

Jesús ch'ii yā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

44 Taachí chii maⁿ'a nguuví chii maāiⁿ núú'máⁿ iⁿ'yeeⁿdi ndíi taanduū n'gεεcu 'íínú chiīnū. 45 'Yáⁿ'ā ní nduuví maāiⁿ ní cortina yeⁿ'e yaācū templo nda'ai náávtáⁿ'ā. 46 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ 'cai yā: N'dii, Chiidá, na ta'á nī cu'neéⁿ espíritu yeⁿ'é. Ch'íínú can'a yā chuū, ní Jesús ch'ii yā.

47 Taachí saⁿ'ā chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e soldados romanos n'diichi sa chí ch'ii Jesús, tuu'mi ní can'a sa: Dεε chúúcā ch'εεte Ndyuūs. Cuaacu níⁿnyúⁿ sán'a 'cūū saⁿ'ā chi nguéeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e sa.

48 Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí chen'e yā ní n'diichi yā chí chiī, nguεεcundi yā ch'en'e niiⁿnuⁿ yā taachi cueⁿ'é yā vaacu yā. 49 Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí n'diichi yā Jesús miiⁿ, ndúúcū n'daataá chí chen'e ndúúcū Jesús miiⁿ ndii yáⁿ'āa yeⁿ'e Galilea, ch'εetinée yaⁿ'ai yā ch'íínú yā dendu'ū chí 'túúcā.

Ch'iiichi yā Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50 Véé 'áámá saⁿ'ā chí n'dai ní n'daacad sa chí nguúví sá José. Sán'ā miiⁿ ní saⁿ'ā ch'εεte yeⁿ'é 'iiⁿntyén'ē ch'εεte yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ Israel. 51 Saⁿ'ā miiⁿ ní yeⁿ'e yáāⁿ Arimatea chí

yáⁿ'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Ní saⁿ'ā nguéeⁿ ndúúvídaama sa ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿntyén'ē ti nguéeⁿ canee yiínú sa ndúúcū chí diiⁿ yā. Tí saⁿ'ā miiⁿ canee ngíínú sá tiempo chí Ndyuūs ndaa yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

52 Ní cueⁿ'e sa ndaa sa nanááⁿ gobernador Pilato ní chiica sa cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ. 53 Cuayiivi taachi José ndiví sa cuerpo yeⁿ'e Jesús na cruz ní ch'εecu sa áámá sávana na cuerpo yeⁿ'e yā tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel ní ch'iiichi sa na 'áámá yáinyāⁿ ngai chí din'dái yā ch'εeti yiivi yaava naachí mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ nnúuⁿ yā. 54 Nguuví miiⁿ ní nguuví viernes chí 'iiⁿ'yāⁿ ch'iindiyaáⁿ yā tan-ducuéⁿ'ē cáávā 'viicu pascua ní cáávā nguuví chí cuchí chí sábadó chí nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel.

55 N'daata s'eeⁿ chí can'daa Jesús ndii na yáⁿ'āa Galilea, cueⁿ'e tá ní n'diichi tá yáinyāⁿ ní táácā canuúⁿ cuerpo yeⁿ'e Jesús. 56 Ní taachí n'daataá s'eeⁿ ndaa tá vaacu tá, n'nuuⁿ tá perfumes ndúúcū pomadas chí n'dεεvé ngeeⁿ. Ní nguuví cuayiivi, ní nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yā.

24

Jesús nanduuchí yā yeⁿ'e nguuaⁿ tináⁿ'ā

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Nguuvi domingo chi maaⁿ ní nguuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿē ndeεε, tyaaⁿ n'dái cueⁿe n'daataá s'ééⁿ ní cueⁿe yā ndúúcu tanáⁿā n'daataá. Candéε yā especias chi dεεvé ngeéⁿ chí 'āā véé yaáⁿ yā. ² Taachí ndāa yā na yáinyāⁿ miiⁿ, 'āā ntéé tuúu ch'εté miiⁿ na cheendi yáinyāⁿ ti canee 'aamalado. ³ Tuu'mi ní taachí sndaa yā chεti yáinyāⁿ miiⁿ, nguée ndaacá yā cuerpo yeⁿe Jesús. ⁴ Taachí n'diichí yā chuū, ní dii'yá yā chiī, tuu'mi ní neééⁿ na 'uuvi saⁿā 'diituú yā ndúúcu catecai chí dεεvé ngii. ⁵ Ní n'daataá s'eeⁿ dii'ya n'dai yā chiī ní n'diichí yā ndii na yáⁿāa. Saⁿā s'eeⁿ ní caⁿa sa: ¿De'ē cuuví chí in'nuúⁿ nī 'iiⁿyāⁿ chí candúúchí yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā? ⁶ 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní 'āā ntéé canee yā 'muuⁿ. 'Āā nduuchi yā nguaaⁿ tináⁿā. N'gáácú nī yeⁿē nduudu chí caⁿa yā taachi canee yā ndúúcu nī na yáⁿāa Galilea taachí 'āā cuéé 'cuūvi yā. ⁷ Ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chiī yā ndís'tiī: 'Úú Saⁿa chí Daiya Ndyuūs ní 'iiⁿyāⁿ canee chí nca'á yā 'úú ta'ā 'iiⁿyāⁿ chí dinuuⁿndí yā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cu'neeⁿnga'á yā 'úú; naati ndiichi ndii 'iínú nguuví 'úú nduuchí yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

⁸ Tuu'mi ní n'daata s'eeⁿ n'gaacu tá yeⁿē nduudu yeⁿē Jesús miiⁿ. ⁹ Ní cueⁿe tá yeⁿe yáinyāⁿ ní cunaⁿā ta ní caⁿā tá chiī tá ndu'u ndiicháamá apóstoles ndúúcu tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chí snée yā miiⁿya. ¹⁰ N'daata s'eeⁿ chí caⁿa ta chiī tá apóstoles ní

ta María yeⁿe yáāⁿ Magdala, ndúúcu ta Juana, ndúúcu tá María chí cheεcuú Jacobo, ndúúcu tanáⁿā n'daata s'eeⁿ. ¹¹ Apóstoles ní nadicadiinúúⁿ yā chí táⁿā s'eeⁿ ní loca tá cáávā chí ngaⁿa tá. Ní nguée s'téenu yā nduudu yeⁿē tá.

¹² Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní ncueeⁿ sa ní cueⁿe sa ngéenū sa na yáinyāⁿ. Taachí ndāa sa, tuu'mi ní n'diichi núúⁿ sa chεti yaīnyāⁿ ní 'āā dāmaāⁿ sábanas canee miiⁿ. Saⁿā ní cueⁿe yiinu sá yeⁿe chí chó'ōo ní cunaⁿā sa na vaacu sa.

Saⁿā s'eeⁿ ní cueⁿe sa cuaaⁿ cyúúni chí ngeⁿe cuaaⁿ na yáāⁿ Emaús

(Mr. 16.12-13)

¹³ Nguuvi míⁿ nūuⁿ, 'uuvi saⁿā s'eeⁿ cueⁿé yā 'áámá yáāⁿ 'líⁿ chí nguuví Emaús chí canee taanduū ndiichúúví kilómetros yeⁿe yáāⁿ Jerusalén. ¹⁴ Ní taachí cueⁿe yā cuaaⁿ cyúúni ní indeé yā yeⁿe tanducueⁿē dendu'ū chí chiī. ¹⁵ 'Nááⁿ chí indeé yā ní itiinguuneeⁿ vi'í yā, maaⁿ Jesús miiⁿ ndaa niiⁿnúⁿ yā ní cueⁿé yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁶ Taachí n'diichí yā Jesús miiⁿ nguée iintiinaaⁿ yā 'iiⁿyāⁿ. ¹⁷ Jesús caⁿa yā chiī yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē indeé ndís'tiī? ¿De'ē cuuví tátíi ndaachi yiinú nī?

¹⁸ Saⁿā chí nguuví Cleofas nan'guεcútaⁿa yā. ¿Áá díí, 'áámá n'dyáⁿā dii chí canuuⁿ di yúúni na yáāⁿ Jerusalén chí nguée déenu di de'é chí nguuví s'eeⁿ na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ?

19 Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chiī yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē chiī yāāⁿ miiⁿya? 'Iīn'yāⁿ s'eeⁿ ní ca'n'a yā: Jesús yeⁿe yāāⁿ Nazaret, chi 'áámá saⁿā profeta ní díīⁿ yā 'áámá ntiiⁿnyuⁿ n'dai ndúúcu poder. Ní díīⁿ yā n'deee n'dái vaadi n'giinu ní ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ Ndyuūs ní nanááⁿ nducyaaca 'iīn'yāⁿ.

20 Chiiduú n'gēetē ndúúcu 'iīn'tyéⁿē yeⁿ'ē yú tun'dāa nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús ní nca'a yā Jesús 'iīn'yāⁿ ní ca'n'a yā chí 'cuuvi yā. Níícu s'neeⁿnga'á yā Jesús. 21 Nús'uu ní snéé yúúni 'nū ní cunee ngiinu 'nū chí sán'a 'cūū ní nadinguán'ai sa 'iīn'yāⁿ yeⁿ'é nación Israel chi nación yeⁿ'é 'nū. Maaⁿ ní 'iīnū nguuví chí chiī chuū.

22 Ní ná n'duuví n'daataá chí chiicá yā dáámá nduucú 'nū chen'é yā tyaaⁿ na yáinyāⁿ ní cuen'e yíínú 'nū. 23 Ní ndaá yā nanaáⁿ 'nū ní ca'n'a yā chí nguéé ndaaca yā cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní n'diichí yā n'duuví ángeles chí ca'n'a yā chiī yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ chí Jesús miiⁿ 'āā nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿā. 24 Ní chen'é n'duuví saⁿā chí chiicá nduucú 'nū na yáinyāⁿ ní ndaāca sa tan'dúúca chí ngaⁿ'a n'daataá s'eeⁿ naati nguéé n'diichi sa Jesús.

25 Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chiī yā saⁿā s'eeⁿ: De'ē chúúca vaadicadíínūⁿ yeⁿ'e ndís'tī ndúúcu staava yeⁿ'e nī chí chēechí chí nguéé s'téenu nī tanducuéⁿē chí ca'n'a saⁿā profetas. 26 ¿'Áá nguéé canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs

chi Cristo miiⁿ canéé chí 'cueenú yā cuuvi cosas chí 'túúca ní cuayiivi miiⁿ cunaⁿ'á yā ná va'ai chēeti nguuví?

27 Tucá'a Jesús ca'n'a yā yeⁿ'e tanducuéⁿē chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndíí taachí dinguuⁿ Moisés ndúúcu chí dingúūⁿ nducyaaca profetas. Ní ngaⁿ'a Jesús yeⁿ'e chí dingúūⁿ yā yeⁿ'ē Cristo ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e chí canéé chí chó'ōo yeⁿ'é yā.

28 Tuu'mi ní taachi ndaá yā na yāāⁿ 'lííⁿ chí cueⁿ'e yā, Jesús miiⁿ ní dííⁿ yā chí candiicá ca yā. 29 Saⁿā s'eeⁿ di'cuítu sa Jesús chí canee yā ndúúcu sa, ní ca'n'a sa chiī sa Jesús: N'diī cuneé nī nduucú 'nū, ti cuuvi chíínú yeⁿ'e nī. 'Áā cuéé cuuví 'da'ā. Tuu'mi ní Jesús cueⁿ'e yā ndúúcu saⁿā s'eeⁿ cuaaⁿ chēeti va'āí ní canéé yā ndúúcu sa. 30 Taachí Jesús miiⁿ vee yā na mesa ní che'é yā ndúúcu 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ, tuu'mi ní sta'á yā pan ní caⁿ'angua'á yā ní ca'a yā gracias Ndyuūs caavā pan miiⁿ. Ní n'dee yā pan ní ca'a yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ. 31 Tuu'mi nūūⁿ saⁿā s'eeⁿ iintiinaaⁿ sa Jesús miiⁿ, naati Jesús ndaanaáⁿ yā yeⁿ'e saⁿā s'eeⁿ. 32 Ní saⁿā s'eeⁿ ngaⁿ'a sa ngiī sa vi'ī: ¿'Áá nguéé chicadiinuūⁿ yú na staava yeⁿ'e yú chí ya'ai taachi snúūⁿ yú yúúni taachí índéé yā ndúúcu yú, ní ngi'cueén yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ?

33 Hora miiⁿ nūūⁿ nducueeⁿ sa ní cunaⁿ'á sa na yāāⁿ Jerusalén. Ní ndaaca sa

ndu'ū ndiicháámá apóstoles ndúúvídaama yā ndúúcu tanán'ā 'iī'yān chi snée yā ndúúcu yā. ³⁴ 'Iī'yān s'een ní nga'n'a yā nguaa'n maán yā: Cuaacu ní'nnyú'n Jesús nduuchi yā nguaa'n tinán'ā ní che'enaán yā ye'n'e Simón.

³⁵ Tuu'mi ní 'uuví sa'n'ā s'een ní ca'n'a yā táacā chi yúúni chi cuen'e yā. Tiī ní iintiinaán Jesús mii'n taachí n'deé yā pan.

Jesús che'enaán yā ye'n'e discípulos ye'n'e yā

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Taachí sa'n'a s'een nga'n'a sa chuū, Jesús mii'n ní che'n'e naán yā naavta'n'a 'iī'yān s'een ní ca'n'á yā chi yā 'iī'yān s'een: Cuuví 'dii'n ndúúcu ndís'tiī.

³⁷ Tuu'mi ní 'iī'yān s'een dii'yá yā chi ti nadicádíinuun yā chí n'diichi yā 'aama espíritu. ³⁸ Naati Jesús mii'n ca'n'á yā chi yā 'iī'yān s'een: ¿De'ē cúúví chí dii'yá nī chi? ¿De'ē cúúví chí 'tíicā nadacádíinuun nī na staava ye'n'e nī? ³⁹ Cuin'diichí nī ta'á ndúúcu ca'á. 'Úú maán chuū. Cuituu'ví nī 'úú. Cuin'diichí nī. 'Úú nguée 'aama espíritu tan'dúúca chí nadacádíinuun nī. 'Áámá espíritu nguée 'iini ní nguée yuútē tan'dúúca chí inaa'n ndís'tiī chí véé ye'n'e 'úú.

⁴⁰ Taachi Jesús ca'n'a yā nduudú 'cūū, ch'i'n'i yā ta'a yā ndúúcu ca'a yā. ⁴¹ Naati 'iī'yān s'een ní nguée s'téenu yā ti yeenú n'dai yā ní nge'n'e yiinu yā. Ní cáávā chuū Jesús ca'n'a yā chi yā 'iī'yān s'een:

¿'Áá nguée de'ē véé 'muun chi che'e yú?

⁴² Tuu'mi ní ca'a yā 'áámá táán 'yaacā ndúúcu 'aama taa'n va'ai ndi'i. ⁴³ Cristo mii'n ní sta'a yā ní che'e yā nanáán 'iī'yān s'een. ⁴⁴ Ní ca'n'a yā chi yā 'iī'yān s'een: Ndúúdú 'cūū ca'n'á taachi caneé ndúúcu ndís'tiī. Caneé chí cúúví cuaacu tanducuén'ē dendu'ū chí caneé nguū'n ye'n'e 'úú na libro ye'n'é Ndyuūs chí caneé nguū'n na ley ye'n'é Moisés ndúúcu ye'n'e profetas ndúúcu ye'n'e salmos.

⁴⁵ Tuu'mi ní Jesucristo dii'n yā chí tuumicadiinuun 'iī'yān s'een chí caneé nguū'n na libro ye'n'é Ndyuūs. ⁴⁶ Ní ca'n'a yā chi yā 'iī'yān s'een: 'Tíicā caneé ye'n'e 'úú chí Cristo 'úú. 'Tíicā canee chí 'cúeenú cuuvi ní 'cuúví. Ní nduuchi ye'n'e nguaa'n tinán'ā ndii chí ndii 'ínú nguuvi.

⁴⁷ Ní 'iī'yān s'een caneé chí caa'n'ma'n yā nduudu mii'n chí ndaacadaami 'iī'yān ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā vmnaa'n núú'má'n na yáán ní Ndyuūs nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'e yā cáávā chí duuchi. Ní vmnáán vmnaa'n nanáán 'iī'yān ye'n'e yáán Jerusalén. Cuayiivi ye'n'e 'iī'yān ye'n'e núú'má'n naciones ye'n'e ín'yeendí. ⁴⁸ Ndís'tiī ní cuuví ní testigos ye'n'e chuū ti n'diichi nī chuū ní caneé chí caa'n'má'n nī 'iī'yān. ⁴⁹ Cuin'diichí nī. 'Úú dicho'ó Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs chí ca'n'ā Chiidá chí ndaā nanáán ndís'tiī. 'Cuεεtinée nuū'n nī na yáán Jerusalén ndí chí ndaāca nī poder ye'n'e Ndyuūs, poder

chí cuchĩi yeⁿ'ē cuaaⁿ 'nĩⁿnúⁿ.

*Jesús cunaⁿ'a yā va'ai chεeti
nguuvĩ*

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Cheⁿ'e Jesús ndúúcũ
'iĩⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na yāāⁿ 'lĩⁿ Beta-
nia ní di'viicú yā 'iĩⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁵¹ Taachĩ ch'iĩnu di'viicú yā
'iĩⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, cueⁿ'é yā yeⁿ'e
'iĩⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cundaa yā va'ai
chεeti nguuvĩ. ⁵² Cuayiivi

'iĩⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dich'εεté yā
Ndyuūs ní cunaⁿ'a ntuúⁿ
yā na yāāⁿ Jerusalén. Nĩ

neené yeenu taavi yā. ⁵³ Nĩ
'áámá chεetinée yā na yaācũ
templo ní ngaⁿ'á yā chí ch'εεte
Ndyuūs. Nĩ i'téenu yā Ndyuūs.
"Tĩicā chíi.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGÚŪⁿ APÓSTOL JUAN

N'dií ní saⁿā chi Nduudu

1 Cuááⁿ nááchí chín^ga'a 'āā ngaⁿ'a Dendyuūs ndúú^cū Nduudu, ní Nduudu míⁿ'āā ngaⁿ'ā ndúú^cū Dendyuūs, ní Nduudu miiⁿ ní Dendyuūs. 2 Chuū chíí naachi chín^ga'a ndúú^cū Dendyuūs miiⁿ. 3 Tanducuén^{'ē} chíí véé ní cucáá^{vā} 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ dín'dái yā chíí véé. Nduuti chíí nguée yā, nguée véé mar 'aama cosa chíí véé. 4 'Iⁿ'yāⁿ miiⁿ canée ndúú^cū vida cūeⁿ'e daāⁿmaⁿ ní vida miiⁿ ní dēē^{vē} yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ. 5 Níí^cú dēē^{vē} chíí dēē^{vē} na maaⁱⁿ, chíí maaⁱⁿ míⁿ'āā 'iⁿ'yāⁿ nguēē tuumicadííⁿuⁿ yā.

6 Dendyuūs nidichó'o yā 'áámá saⁿ'ā, chíí nguuví sa Juan. 7 Saⁿ'ā miiⁿ ndaa sa chíí caⁿ'a sa nduudu cuaacu. Ní caaⁿ'máⁿ sá nduudu cuaacu yeⁿ'e chíí dēē^{vē} caati nducyaacá yā cu'téenu yā cáá^{vā} saⁿ'ā miiⁿ. 8 Nguée saⁿ'ā miiⁿ chíí dēē^{vē}; naati chíí ngaⁿ'ā sa nduudu cuaacu yeⁿ'e dēē^{vē}. 9 Chííⁿ chíí nduudu cuaacu chíí dēē^{vē}. Chííⁿ ngaⁿ'ā dēē^{vē} yeⁿ'e nducyáácá yā chíí sneé yā íⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

10 'Iⁿ'yāⁿ miiⁿ chíí dēē^{vē} ní canée yā íⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ní dín'dái yā íⁿ'yeeⁿdí, ní 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e íⁿ'yeeⁿdí nguée n'diichi yā 'yā. 11 Ndaá yā caavā ndaata yeⁿ'é yā 'íí^cú

'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā nguée 'cuúⁿ yā chíí canée yā. 12 Nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chíí 'cuúⁿ yā chíí 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ canée yā nduucú yā, Nduuūs ca'a yā poder 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ chíí cuuvi daiya Dendyuūs 'iⁿ'yāⁿ, 'iⁿ'yāⁿ chíí í'téenu yā chíí nguú^ví yā. 13 Nguée cuuvi yā daiya yā cáá^{vā} yuúúⁿ, ní nguée caava yuútē, ní nguée caavā isáⁿ'ā, caati cáá^{vā} 'iivú Nduuūs.

14 Níí^cú Nduudu miiⁿ ní ch'iindiyáaⁿ yā tan'dúú^cā s'uuúⁿ ní canée yā ndúú^cū s'uuúⁿ. N'dái taavi yā ndúú^cū favor ndúú^cū nduudu cuaacu. Ní n'diichi yú poder yeⁿ'é yā, poder tan'dúú^cā yeⁿ'e 'áámá n'dyáⁿ'ā yeⁿ'e Chiidá yā chíí Dendyuūs miiⁿ. Ndiituú taavi yā ndúú^cū favor ndúú^cū nduudu cuaacu. 15 Juan caⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'é yā ní 'caí sa ní ngaⁿ'ā sa yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ 'cūū: 'Iⁿ'yāⁿ chíí cuchíí yā cuaaⁿ daamí ní vmnaaⁿ cá yā yeⁿ'e 'úú caati 'āā 'naaⁿ cá yā niicu 'úú.

16 Níí^cú nducyaaca yú ita'a yú favor ndúú^cū favor yeⁿ'e Jesús chíí ndiituú yā ndúú^cū favor. 17 Caati véé ley miiⁿ cucáá^{vā} Moisés ca'a yā naati véé favor ndúú^cū nduudu cuaacu cucáá^{vā} Jesucristo ca'a yā. 18 Mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ nguée n'diichí yā Dendyuūs miiⁿ. Jesús 'áámá n'dyáⁿ'ā yeⁿ'e Chiidá yā chíí canée nduucú yā, Jesús míⁿ'āā dín yā chíí 'iⁿ'yāⁿ deenú yā yeⁿ'e Chiidá yā.

Nduudu cuaacu yeⁿ'e Juan

chi ngeedinuūⁿnīⁿ

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Taachi 'iīn'yān Israel yeⁿ'e yāān Jerusalén dichó'o yā chiiduú s'eeⁿ ndúúcū 'iīn'yān levitas s'eeⁿ ní ndaá yā nanáāⁿ Juan miiⁿ chí itinguunéeⁿ yā: ¿Díí, du'ū dii? chuū chi nduudu cuaacu chí n'guēcútaⁿ'ā Juan. ²⁰ Ní Juan miiⁿ ntumiiⁿnúⁿ yā ní nguée cheēndiitú yā ní caⁿ'a cuaacú yā: Nguée 'úú chí Cristo.

²¹ Ní natinguunéeⁿ yā saⁿ'ā: ¿Du'ū dii, tuu'mi? ¿'Áá díí profeta Elías? Ngaⁿ'ā Juan: Nguée 'úú. Ní natinguunéeⁿ yā saⁿ'ā: ¿'Áá díí chí profeta? Ngaⁿ'ā ntúuⁿ sa: Nguée 'úú.

²² Ngaⁿ'ā ntúuⁿ yā ngii yā saⁿ'ā: ¿Du'ū di, tuu'mi? Ní 'tíicā caan'mán 'nū cuuvi 'nū 'iīn'yān chí dichó'o yā nús'uu. ¿De'ē ngaⁿ'ā di yeⁿ'e maāⁿ di?

²³ Tuu'mí caⁿ'a Juan: 'Úú nduudu chí caⁿ'a na yán'āa naachi nguée ch'etinéé 'iīn'yān: Nan'guáaⁿ nī yúúní cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs, tan'dúúcā chí ngaⁿ'a profeta Isaías miiⁿ naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs.

²⁴ 'Íicú 'iīn'yān s'eeⁿ chí ndaá yā miiⁿ ní 'iīn'yān yeⁿ'e fariseos. ²⁵ Níicú ntinguuneéⁿ yā saⁿ'ā ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: ¿De'ē cúúví chí ngeedinúⁿnīⁿ di, ndúúti chí díí nguée Cristo dii, ní nguée Elías dii, ní nguée profeta 'cūū dii?

²⁶ Níicú Juan nan'guēcútaⁿ'a yā yeⁿ'é yā ní caⁿ'a ya: 'Úú ní ngeedinúⁿnīⁿ ndúúcu nuūⁿnīⁿ; naati nguaaⁿ ndís'tiī

ní canée 'áamá yā ní nguée ináaⁿ nī 'iīn'yān. ²⁷ 'Iīn'yán 'cūū chí cuchii cuayiivi ní vmnaaⁿ ca yā yeⁿ'e 'úú. Niicu 'úú nguée n'dai 'úú, chí cuuvi dííⁿ n'daatiíí yííⁿmáⁿ yeⁿ'e ndaacuú yeⁿ'é yā.

²⁸ Cosa 'cūū chí chíí ná yán'āa Betábara na táamá lado yeⁿ'e yíicú Jordán, naachi Juan chéedinuūⁿnīⁿ sa 'iīn'yān.

'Iti cuūchī yeⁿ'e Dendyuūs

²⁹ Chí dēve táamá nguuvi ní Juan n'diichi sa Jesús ndaá yā naachi canee sa, níicú ngaⁿ'ā sa: Cun'diichí nī. 'Íngaā Jesucristo chí nguuví yā 'Íiti Cuūchī yeⁿ'é Dendyuūs chí nadivíí yā nuūⁿndī yeⁿ'e 'iīn'yān yeⁿ'e íⁿ'yeēndī. ³⁰ Chuū chí ngaⁿ'á yeⁿ'é yā: Cuchii 'áamá saⁿ'ā cuayiivi yeⁿ'e 'úú níicú 'āā vmnaaⁿ sa yeⁿ'e 'úú, caati 'āā 'naaⁿ ca sa niicu 'úú. ³¹ 'Úú ní nguée n'diichí 'iīn'yān naati deenú chí snaaⁿ 'iīn'yān Israel 'yā. Cáávā chuū 'úú cuchii ní ngeedinuūⁿnīⁿ ndúúcū nuūⁿnīⁿ.

³² Juan mííⁿ ní ngaⁿ'ā sa nduudu cuaacu: 'Úú ní n'diichí Espíritu N'dai yeⁿ'e Dendyuūs chí cuch'éeⁿ nanguuvi tan'dúúcā paloma ní ndaa vmnaaⁿ yeⁿ'é yā ní canée yā ndúúcu yā. ³³ 'Úú nguée n'diichí 'iīn'yān miiⁿ naati 'iīn'yān chí dichó'o yā 'úú chí ngeedinuūⁿnīⁿ ndúúcū nuūⁿnīⁿ, 'iīn'yān miiⁿ chí ngaⁿ'a yā ngii yā 'úú: Du'ū chí n'diichí di chí ndē Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní canee yā nduucú yā, 'iīn'yán 'cūū chí ngeedinúⁿnīⁿ ndúúcū

Espíritu N'dai ye^{n'}é Ndyuūs.
 34 'Úú ní n'diichí ní nga^{n'}a
 cuaacú chi chuū chi Daiya
 Dendyuūs.

*Discípulos chí vmnáán vm-
 naaⁿ*

35 Chi deεve táámá nguuvi
 canéé ntuūⁿ Juan ndúúcū
 'uuvi discípulos ye^{n'}é sa.
 36 Ní inaaⁿ sa Jesús miiⁿ chi
 cachiicá yā cuaaⁿ miiⁿ. Ní
 nga^{n'}ā sa: N'diichí nī. 'Íngaā
 Jesucristo chi nguuví yā 'Íti
 Cuūchī ye^{n'}é Dendyuūs.

37 Ndúú 'uuvī discípulos
 ye^{n'}e Juan chi ch'iindiveén yā
 chiiⁿ chi nga^{n'}ā sa, ní cue^{n'}é yā
 ndúúcū Jesús. 38 Nguεεcundí
 Jesús ní n'diichí yā chi n'dāa
 yā 'yā. Ní nga^{n'}a yā ngii yā
 'ii^{n'}yāⁿ s'eeⁿ: ¿D'é in'nuuⁿ di?
 Nga^{n'}ā 'ii^{n'}yāⁿ s'eeⁿ ngii yā
 'yā: Rabí (nduudu míiⁿ ne^{n'}e
 caa^{n'}maⁿ chi Maestro), ¿tíi
 canééⁿ vaacu dí?

39 Tuu'mi nga^{n'}a yā ngii yā
 sa^{n'}ā: Cuchíi nī níicú n'diichí
 nī. Ní ndaā yā ní n'diichí yā
 tii canéé yā. Ní ch'εetinée yā
 nduucú yā nguuvi miiⁿ caati
 'āa tandúú n'gεecú cuūúⁿ
 chíinū.

40 Ní ye^{n'}e 'uuví yā chi
 ch'iindiveén yā ye^{n'}é Juan ní
 cue^{n'}é yā ndúúcū Jesús. 'Áámá
 sa^{n'}ā miiⁿ ní nguuvi sa Andrés
 'diīnū Simón Pedro. 41 Ní
 Andrés miiⁿ ndaaca sa maaⁿ
 'diīnu sa Simón ní nga^{n'}a sa
 ngii sa sán'ā: Nndaaca 'nū
 Mesías miiⁿ (ne^{n'}e caa^{n'}maⁿ
 nduudu miiⁿ chí Cristo).

42 Ní candεε sa Simón
 nanááⁿ Jesús. Ní taachi Jesús
 miiⁿ n'gíinu yā sa^{n'}ā miiⁿ, ní
 nga^{n'}á yā: Díi Simón Pedro,

daiya Jonás miiⁿ. Mááⁿ ní
 cu'neen yú chi duuchi Cefas
 (nduudu míiⁿ ne^{n'}ē caa^{n'}maⁿ
 tuūú).

*Jesús yaa'ví yā Felipe
 ndúúcū Natanael*

43 Chi déévé táámá nguuvi
 Jesús ne^{n'}é yā ca^{n'}a yā na
 yá^{n'}āa Galilea, ní cue^{n'}é yā.
 Ndaaca yā Felipe ní nga^{n'}a yā
 ngii yā sa^{n'}ā: Cuchíi di ndu-
 ucú.

44 Ní yāāⁿ vaacú Felipe ní
 ye^{n'}é yāāⁿ Betsaida ní dáámá
 yāāⁿ vaacú sa ndúúcū Andrés
 ndúúcū Pedro. 45 Felipe míiⁿ
 ndaaca sá Natanael, níicú
 nga^{n'}ā sa ngii sa sán'ā: 'Āa
 ndaaca 'nū Jesús daiya José
 ye^{n'}e yāāⁿ Nazaret. Dingúūⁿ
 Moisés ye^{n'}é 'ii^{n'}yāⁿ 'cūū na
 ley, ní dingúūⁿ profetas ye^{n'}e
 'ii^{n'}yāⁿ 'cūū.

46 Ní nga^{n'}a Natanael: ¿'Áá
 véé cosa chi n'daacā na yāāⁿ
 Nazaret? Ní nga^{n'}ā Felipe
 miiⁿ: Cuchíi di ní n'diichí di.

47 Jesús miiⁿ ní n'diichí
 yā Natanael chi cuchii sa
 nanáaⁿ yā. Ní nga^{n'}á yā ye^{n'}é
 sa: N'diichí nī 'áámá sa^{n'}ā
 chí cuaacu níi^{n'}nyúⁿ ye^{n'}é
 ndaata Israel miiⁿ. Ní nguéé
 nginnche'ei sa 'ii^{n'}yāⁿ.

48 Nga^{n'}a Natanael ngii sa
 'ii^{n'}yāⁿ: ¿Tíi n'diichí di 'úú?
 Ní nga^{n'}ā Jesús ngii yā sa^{n'}ā:
 Taachi 'āa cuéé yaa'ví Felipe
 dii ní taachi canéé dí maaⁿ
 yá^{n'}á ye^{n'}e n'guíidíi yaaⁿ ngu-
 uvi, 'āa n'diichí díi.

49 Ní nan'guεεcután'ā
 Natanael miiⁿ ní nga^{n'}a sa
 ngii sa 'ii^{n'}yāⁿ: Maestro, n'diī
 chí Daiya Dendyuūs miiⁿ.
 N'diī chí Rey ye^{n'}e Israel.

50 Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: ¿'Áá cáávā chí ngaⁿ'á ngii dii chí n'diichí dii maaⁿ n'guídi yaaⁿ nguuví chí 'āā i'teenu di 'úú? Ch'εεε n'dai ca n'diichí dí dendú'ū nguéé ti chúū.

51 Ní ngaⁿ'á yā ngii yā saⁿ'ā: Cuaacu níⁿ'nyúⁿ cuāācū niiⁿ'nyuⁿ ngaⁿ'á ngii dii. Ngúúví maaⁿ ní ngúúví chí cuíchiī cunéé chí n'diichí di chí nanguaāⁿ nanguuví níⁿ'cú ángeles yeⁿ'é Dendyuūs miiⁿ ní ngeε yā ní nguaⁿ'á yā nanááⁿ Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs.

2

Ch'iindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Caná

1 Chiī ndii chíⁿ ndii 'íⁿú nguuví miiⁿ ní ch'iindivaacú 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ na yāāⁿ Caná yeⁿ'é yáⁿ'āa Galilea. Ní miiⁿ cánéé cheεcú Jesús. 2 Ní idiīⁿ yā invitar Jesús ndúúⁿcū discípulos yeⁿ'é yā nááⁿ chí ch'iindivaacú 'iiⁿ'yāⁿ. 3 Ní ch'iinu vino yeⁿ'é yā. Ní cheεcú Jesús ngaⁿ'á yā ngii yā Jesús: 'Áā ntéé vino yeⁿ'é yā.

4 Ní ngaⁿ'ā Jesús ngii yā cheεcú yā: ¿De'ē caneé yeⁿ'é ndúúⁿcū dii n'dataá? 'Áā cuéé ndaa hora yeⁿ'é miiⁿ'nyuⁿ.

5 Cheεcú yā miiⁿ ngaⁿ'á yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ chí diiⁿ mandado: Dii sáⁿ'ā s'eeⁿ, diiⁿ di tan'dúúⁿcā chí Jesús caaⁿ'máⁿ yā cuuví yā ndis'tí.

6 Miiⁿ snéé níyaaⁿ 'cuutií n'geεε chí nin'dai ndúúⁿcū tuū chí ngeε nuūⁿ'nīⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ naaⁿ'nū yā 'cuutií s'eeⁿ tan'dúúⁿcā costumbre yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. 'Aama 'aama

'cuutií ch'εεε tunéēⁿ nn'geēⁿ nduuví cuūⁿ ngeεcu ndii 'áámá ciento litros yeⁿ'e nuūⁿ'nīⁿ.

7 Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā chí idiīⁿ mandado: Diiⁿcuutú nī ndúúⁿcū nuūⁿ'nīⁿ 'cuutií n'geεε chí nin'dai ndúúⁿcū tuū. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diiⁿcuutú yā ndiituú n'dai ndúúⁿcū nuūⁿ'nīⁿ. 8 Ní ngaⁿ'á Jesús ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ chí idiīⁿ mandado: Tun'dáa nī naachi s'néēⁿ nuūⁿ'nīⁿ, ní tun'dáa nī nuūⁿ'nīⁿ, ní candéε nī nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí chééⁿ ndii vmnaaⁿ yeⁿ'e 'viicū. Ní candéε yā ch'iⁿ'í yā na 'iiⁿ'yāⁿ chí chééⁿndii vmnaaⁿ yeⁿ'e 'viicū. 9 Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ chí chééⁿndii vmnaaⁿ yeⁿ'e 'viicū canéé yíⁿú yā nuūⁿ'nīⁿ chí 'āā ndii vino naati nguéé déénú yā tii ngiica vino miiⁿ. Naati 'iiⁿ'yāⁿ chí idiīⁿ mandado ní déénú yā caati chenⁿ'é yā nguai yā nuūⁿ'nīⁿ. Tuu'mi ní yaaⁿ'ví yā saⁿ'ā chí n'giindivaacu miiⁿ. 10 Ní ngaⁿ'á yā ngii yā saⁿ'ā chí n'giindivaacu: Tanducuénⁿ'é saⁿ'ā miiⁿ dííncā vino chí n'dai ca ngaⁿ'a sa vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní taachi 'āā ndiitú yeⁿ'é yā, tuu'mi nngaⁿ'a sa vino chí nguéé n'dai ngi'i. Naati dii ní nnguaīⁿ'dai di vino chí n'dai ndii maaⁿ.

11 Chiīⁿ ní vmnááⁿ vmnaaⁿ señal chí diiⁿ Jesús ná yāāⁿ Caná yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea. Ní ch'iⁿ'i yā poder yeⁿ'é yā. Ní discípulos yeⁿ'é yā chí'teenú sa 'yā.

12 Cho'o chuū ní cuinaⁿ'á Jesús ndúúⁿcū cheεcú yā, ndúúⁿcū 'dííⁿu yā ndúúⁿcū discípulos yeⁿ'é yā na yāāⁿ

Capernaum. Ní duu'vī nguuví canée yā miiⁿ.

Jesús didεεvé yā yáacū templo

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

13 Ní 'āā snee niiⁿnuúⁿ nguuví chī ndaā 'viīcū yen'ē pascua yen'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel, ní cuchεε Jesús na yāāⁿ Jerusalén. 14 Ní ndaacá yā chεeti cheendi chéēⁿ yáacu templo 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chī ch'εεté yā n'diicuí yā 'itiindu ndúúcu 'iiti 'cuūchī ndúúcu palomas, ní ndaacá yā 'iiⁿ'yāⁿ chī inñ'daaⁿ tuūmī. 15 Taachí Jesús din'dái yā cuerda ní dichó'o yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chuva'āi cheendi cheēⁿ yáacū templo miiⁿ, ndúúcu 'iiti 'cuūchī s'eeⁿ ndúúcu 'itiindu s'ééⁿ. Ní ch'iinu ngéé yā tuūmī yen'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chī inñ'daaⁿ tuūmī ní chingúúⁿndaa yā mesas yen'ē yā. 16 Níicú ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā chī n'diicuí palomas: Diví nī chuū 'muuⁿ nī nguée diiⁿ nī va'āi yen'e Chiidá va'ai chī n'diicuí 'iiⁿ'yāⁿ.

17 Tuu'mí ní n'gaacu discípulos yen'ē yā yen'e chī cánée nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs chī vaādī n'diitē yen'ē vaacu di, ní di'cuiinú 'úú.

18 Níicú 'iiⁿ'yāⁿ Israel nan'guεεcutaⁿ'á yā ní caⁿ'a yā Jesús: ¿De'ε señal chí cu'neeⁿ di nús'uū chī véé poder yen'ē di chí diiⁿ di 'túúca?

19 Nan'guεεcutaⁿ'ā Jesús ní caⁿ'a yā: Nadtuuví nī yáacū templo 'cūū ní 'iīnū nguuví 'úú nadācueéⁿ.

20 Tuu'mi caⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ Israel: Ch'εeti na 'uūvī ngεecu

jaaⁿ ndúuyū chī n'dai yáacū templo 'cūū. Níicú dii, ¿'áá na 'iīnū nguuví nen'e di nadācueeⁿ di?

21 Naati Jesús caⁿ'a yā yen'ē yáacū templo chī cuerpo yen'ē maán yā. 22 Taachí Jesús nanduuchí yā yen'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā tuu'mi discípulos yen'ē yā nan'gaacú yā chí caⁿ'a yā chuū. Ní i'téenu yā chí canée nguūⁿ na libro yen'ē Dendyuūs ndúúcu nduudu chī ngaⁿ'a Jesús miiⁿ.

Jesús deenú yā nducyáácá saⁿ'ā

23 Taachí Jesús canée yā yāāⁿ Jerusalén, nguuví 'viicú yen'e pascua neenē 'yaāⁿ yā chí'téenu yā Jesús caati 'āā n'diichí yā señales chī diiⁿ yā. 24 Naati maaⁿ Jesús miiⁿ ní nguée ngí chεetinuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caati déénú Jesús yen'e nducyáácá yā. 25 Ní nguée nen'ē yā chí ndii 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ cuaacu yen'e saⁿ'ā ti deenú yā de'ε chī canée ndúúcu saⁿ'ā.

3

Jesús ndúúcu Nicodemo

1 Níicú canee 'áámá sán'ā yen'ē fariseos chī nguuví sa Nicodemo. Saⁿ'ā miiⁿ, saⁿ'ā chī chééⁿndii vmnááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel. 2 Sán'a 'cūū ndaa sa nanááⁿ Jesús nguīnū miiⁿ. Níicú ngaⁿ'a sa ngii sá 'iiⁿ'yāⁿ: N'diī Maestro, déénú 'nū chī ndaá nī yen'ē Dendyuūs chī lado yen'e maestro caati mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée cuuvi diiⁿ yā señales chī idiīⁿ nī ndúúti chī nguée canee Dendyuūs ndúúcu yā.

3 Jesús ní nan'guεεcútaⁿá yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Cuaacu níⁿnyúⁿ cuāācū níⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii dii, du'ū chi nguée nguεεcundí 'cundiyaāⁿ táámá vmnéⁿ'ēe nguée cuuví n'diichí yā naachi 'iivú Dendyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

4 Ní ngaⁿ'ā Nicodemo ngii sa Jesús: ¿Táácā nanguεεcundí 'áámá 'iⁿ'yāⁿ saⁿ'ā ndiicū 'cuundiyáaⁿ ntuúⁿ yā? ¿Táácā cuuví nuuⁿ ndáá ntuúⁿ yā na cheeti cheεcú yā ní 'cuundiyáaⁿ ntuúⁿ yā?

5 Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Cuaacu níⁿnyúⁿ cuāācū níⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii dii, du'ū chi nguée 'cuundiyáaⁿ yā cáāvā nuūⁿnīⁿ ní cáāvā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs nguée cuuvi cundáa yā naachi canée 'iivú Dendyuūs.

6 Du'u chí ch'iindiyáāⁿ yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ, 'iⁿ'yāⁿ canee ndúúⁿcū. Níⁿcú du'ū chí ch'iindiyáāⁿ yeⁿ'e Espíritu, espíritu canee ndúúⁿcū. 7 Nguée caⁿ'ā yiinu di chí ngaⁿ'á ngii dii chí nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ cánée chí 'cuundiyáāⁿ ntúuⁿ yā taama.

8 'Yúúné ní na neⁿ'e miiⁿ ngéenū. Níⁿcú n'giindiveeⁿ di chí ngeénū. Ní nguée déenu di tíⁿ chiicā tíⁿ caⁿ'ā. 'Tíicā nducyááⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí 'niindiyáaⁿ yā yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs.

9 Ní nan'guεεcútaⁿā Nicodemo yeⁿ'é yā ní ngaⁿ'a sa ngii sa Jesús: ¿Táácā cuuví chuū?

10 Nan'guεεcútaⁿā Jesús ní ngaⁿ'á yā ngii yā sáⁿ'ā:

¿'Áá díi maestro yeⁿ'ē 'iⁿ'yāⁿ Israel ní nguée deenu di chuū? 11 Cuaacu níⁿnyúⁿ cuāācū níⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii dii chí déenu 'nū chíi chí ngaⁿ'a 'nū. Níⁿcú chí n'diichí 'nū chíi chí ngaⁿ'a cuaacu 'nū ní nguée n'diichí 'nu chíi chí ngaⁿ'ā cuaacu 'nū. Níⁿcú nguée 'caandiveeⁿ di chí caaⁿ'maⁿ 'nū nduudu cuaacu. 12 Nduuti chí ngaⁿ'á cosa chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū niicu nguée i'téenu dí, ¿táácā cu'téenu di nduuti chí caaⁿ'máⁿ cosa chí véé na va'ai cheeti nguūⁿvi?

13 Ndií 'áámá 'iⁿ'yāⁿ nguée cheε yā na va'ai cheeti nguuví nduuti chí nguée 'iⁿ'yāⁿ chí ch'eēⁿ yeⁿ'e va'ai cheeti nguuví. 'Iⁿ'yāⁿ miiⁿ, Sáⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs, chí canée na va'ai cheeti nguuví. 14 Tan'dúúⁿcā Moisés miiⁿ chinadācuéeⁿ sa cúu na yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguée ch'εetinée 'iⁿ'yāⁿ 'tíicā canee chí nicueēⁿ Saⁿ'a chí Daiyá Dendyuūs. 15 Caati nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chí cu'téenu yā 'iⁿ'yāⁿ nguée cuuvi ndái yā caati cunduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

'Tíicā Dendyuūs dineⁿ'é yā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí

16 Caati chuū dínéⁿe Dendyuūs 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí chí dichó'o yā 'aama n'dyáⁿ'ā Daiya yā, caati nducyááⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí cu'téenu yā 'iⁿ'yāⁿ nguée cuuvi ndái yā. Níⁿcú cunduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 17 Caati Dendyuūs ní dicho'ó yā Daiyá yā iⁿ'yeeⁿdí chí Daiyá yā nguée diiⁿ yā juzgar 'iⁿ'yāⁿ chí

snéé iⁿ'yee^{ndi}, naati chi cuchii yā nadanguá^{n'ai} yā 'iⁿ'yāⁿ ye^{n'e} iⁿ'yee^{ndi} cááva yā.

18 Du'u chi i'téenu 'iⁿ'yāⁿ nguée^e condenado yā, niicu du'u chi nguée^e i'téenu 'iⁿ'yāⁿ 'āā condenado yā caati nguée^e chi'teenu chi nduuchi 'áámá n'dyá^{n'a} ye^{n'e} Chiidá yā chi Dendyuūs. 19 Níícú chuú ní condenación. Chí deεve 'cūū ndaá iⁿ'yee^{ndi} 'cūū naati sa^{n'a} ye^{n'e} iⁿ'yee^{ndi} 'cūū diné^{n'e} sa na maaiⁿ nguée^e ti chí deεve caati diiⁿ sa chí nguée^e n'daacā. 20 Caati nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā chí nguεε n'daacā, nguée^e diné^{n'e} yā chí deεve. Ní nguεε indaá yā chí deεve miiⁿ caati nguée^e ne^{n'e} yā chí cuuvi déénú 'iⁿ'yāⁿ ní caa^{n'}ma^{n'} 'iⁿ'yāⁿ chí nuu^{ndi} yā. 21 Naati 'iⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā ntiⁿnyuⁿ chí n'daacā, indaá yā naachi chí deεve caati 'iⁿ'yāⁿ snáaⁿ yā ntiⁿnyuⁿ ye^{n'e} yā chí ye^{n'e} Dendyuūs.

Juan chi ngεēdinuūⁿnīⁿ nga^{n'a} sa ndúúcu Jesús táámá vmné^{n'e}

22 Cho'oo chúū, ndaā Jesús ndúúcu discípulos ye^{n'e} yā na yá^{n'}āa Judea. Ní cunée yā ndúúcu 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Níícú Jesús chεēdinuūⁿnīⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ. 23 Ní Juan miiⁿ ngεēdinuūⁿnīⁿ ntúuⁿ yā na yāāⁿ Enón niiⁿnuúⁿ na yaāⁿ Salim ti miiⁿ neené vεε ca nuūⁿnīⁿ. Ní ndaā 'iⁿ'yāⁿ ní chεēdinuūⁿnīⁿ yā. 24 Caati Juan miiⁿ 'āā cuée^e cunúuⁿ yā vácūū.

25 Discípulos ye^{n'e} Juan ch'εecu cheendí yā ndúúcu 'iⁿ'yāⁿ Israel ye^{n'e} táácā

'iⁿ'yāⁿ nduuví deεvé yā. 26 Níícú nndaa sá nanáaⁿ Juan ní nga^{n'a} sa ngīⁿ sa sa^{n'a}: Dii, Maestro, 'iⁿ'yāⁿ chí canée^e ndúúcu di na táámá lado ye^{n'e} yíícú Jordán 'iⁿ'yāⁿ chí díi caa^{n'}ma^{n'} cuaacu di ye^{n'e} yā; n'diichi di, 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ ngεēdinuūⁿnīⁿ yā. Niicu nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ ndaa yā nanáaⁿ yā.

27 Nan'guεεcúta^{n'a} Juan ní ca^{n'a} sa: Nguée^e cúúví cuta'a 'iⁿ'yāⁿ de^{n'}ε vεε nduuti chí nguée^e cuchii ye^{n'e} va'ai chεeti nguuví. 28 Ndís'tiī testigo ye^{n'e} chí ca^{n'a}: 'Úú ní nguée^e Cristo 'úú, caati dichó'o Dendyuūs 'úú vmnaaⁿ ye^{n'e} yā. 29 Du'ū chí véé n'daataá ye^{n'e} yā, 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ ní isá^{n'a} ye^{n'e} tá. Amigo ye^{n'e} isá^{n'a} miiⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ chí cánée ndúúcu yā ní n'giindiveéⁿ yā ye^{n'e} yā. Yeenú taavi yā cáávā nduudu ye^{n'e} isá^{n'a} miiⁿ. 'Tiícā vaadi yeenu ye^{n'e} ní 'áámá ndiituú taaví ca. 30 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ ní canée^e chí ch'εetε yā, niicu 'úú dánduu'vi 'lín'úú.

'iⁿ'yāⁿ chí cuchii yā ye^{n'e} va'ai chεeti nguuví

31 Du'ū chí nndaā ye^{n'e} va'ai chεeti nguuví ch'εetε ca ye^{n'e} nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ. Du'ū chí ye^{n'e} yā^{n'}āa ní ye^{n'e} yā^{n'}āa ni nga^{n'a} ye^{n'e} cosas ye^{n'e} yā^{n'}āa. 'iⁿ'yāⁿ chí nndáa yā ye^{n'e} va'ai chεeti nguuví, ch'εetε cá yā ye^{n'e} nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ. 32 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ nga^{n'a} cuaacú yā ye^{n'e} chí n'diichi yā ndúúcu chí ch'iindiveéⁿ yā ní mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ ní nguée^e

nen'é yā 'caandiveéⁿ yā ndu-
udu cuaacu yen'é yā. ³³ 'Iiⁿ yāⁿ
chi n'gúuⁿ yā nduudu cuaacu
yen'e Jesús nduuvidaamá yā
ndúúcu yā ní ngaⁿ a yā chi
Dendyuūs miiⁿ chi cuaacu.
³⁴ Du'ū chí Dendyuūs dichó'o
yā, 'iiⁿ yāⁿ miiⁿ ngán'a yā
nduudu yen'e Dendyuūs
miiⁿ, caati Dendyuūs nga'a
yā 'iiⁿ yāⁿ Espíritu N'dai
yen'e Ndyuūs nguée ndúúcū
caadi. ³⁵ Dendyuūs Chiida
yú dinéⁿ e yā Daiyá yā. Níicú
tanducuén'e dendu'ū ca'á yā
ta'a Daiyá yā. ³⁶ 'Iiⁿ yāⁿ chi
i'téenu yā Daiya Dendyuūs
miiⁿ canée yā ndúúcū vida
cuen'e daāⁿ maⁿ. Naati 'iiⁿ yāⁿ
chi nguée i'téenu yā Daiya
Dendyuūs miiⁿ nguée snaaⁿ
yā vida cuen'e daāⁿ maⁿ miiⁿ
naati caⁿ á yā cuta'á yā
castigo yen'e Dendyuūs chi
diituú n'dai.

4

*Jesús ndúúcu n'daataá yen'e
yáⁿ āa Samaria*

¹ Tááchí Jesús itu-
umicádiinuuⁿ yā 'tíicā chi
saⁿ ā fariseos ch'iindiveeⁿ
sa chíiⁿ chí Jesús diiⁿ yā ní
chí chεεdinuūⁿ niⁿ yā 'yaaⁿ
ca 'iiⁿ yāⁿ ní vée 'yaaⁿ ca
discípulos yen'é yā nguée ti
Juan miiⁿ; ² áará chí nguée
Jesús chi ngεεdinuūⁿ niⁿ yā
caati discípulos yen'e yā
ngεεdinuūⁿ niⁿ yā; ³ Jesús
s'néeⁿ yā yáⁿ āa Judea ní
chen'e ntuún yā yáⁿ āa Galilea.

⁴ Ni canée chi cho'ó yā
yáⁿ āa Samaria. ⁵ Ní ndaá yā
na áámá yáāⁿ yen'e Samaria

chi nguuvi Sicar, niiⁿ nuúnⁿ
ná yáⁿ āa chí ca'a Jacob yen'e
daiya sa José. ⁶ Ní míiⁿ canée
vaacunuūⁿ niⁿ yen'e Jacob.
Jesús chicúúⁿ nu yā chi ngiica
yā ní ch'iindí yā niiⁿ nuúnⁿ na
vaacunuūⁿ niⁿ. Ní 'āā tanduu
n'gεεcu ndiichuuví. ⁷ Ndaā
'áámá n'daataá yen'e yáⁿ āa
Samaria chi sta'a tá nuūⁿ niⁿ.
Ní Jesús caⁿ a yā chi yā táⁿ ā:
Díi n'daataá, téé dí tíi nuūⁿ niⁿ
cu'ú.

⁸ Discípulos yen'é yā cuen'e
sa yáāⁿ Sicar chi cuaí sa chi
che'é yā. ⁹ Ní n'daataá yen'e
yáⁿ āa Samaria ngaⁿ a tá ngii
tá Jesús: ¿Táácā chi ngiica
di nuūⁿ niⁿ chi cu'ú di 'úú
ti dii ní 'iiⁿ yāⁿ Israel dii ni-
icu 'úú yen'e yáⁿ āa Samaria
'úú? Saⁿ ā Israel s'eeⁿ ní nguée
n'diichi sa 'iiⁿ yāⁿ yen'e yáⁿ āa
Samaria. ¹⁰ Ní n'guεεcútaⁿ a
Jesús, ní ngaⁿ a yā ngii yā
táⁿ ā: Ndúúti chí n'diichi di re-
galo yen'e Dendyuūs miiⁿ, ní
du'ū chí ngaⁿ ā ngii dii, tee di
nuūⁿ niⁿ cu'ú, tuu'mi ní caaca
di nuūⁿ niⁿ yen'é yā. Ní 'iiⁿ yāⁿ
miiⁿ caⁿ a yā teé yā nuūⁿ niⁿ
chi cu'ú di, nuūⁿ niⁿ chi diiⁿ
chi canduuchi 'iiⁿ yāⁿ.

¹¹ N'daataa míiⁿ ní ngaⁿ a tá
ngii tá Jesús: Señor, nguée de'ē
chi cuta'á nduucú nī tíi vaa-
cunuūⁿ niⁿ yáānūuⁿ. ¿Tíi cu-
uvi canguaí nuūⁿ niⁿ yen'é nī
chi diiⁿ chi canduuchi 'iiⁿ yāⁿ?
¹² ¿'Áá vmnaaⁿ ca n'dii yen'e
chiida 'nū Jacob? 'Iiⁿ yāⁿ miiⁿ
din'dái yā vaacunuūⁿ niⁿ 'cūū
cáāvā nús'uu. 'Múúⁿ sta'á
yā nuūⁿ niⁿ ndúúcū daiya yā
ndúúcū 'iiti yen'é yā.

¹³ Nan'guεεcútaⁿ a Jesús
ngaⁿ a yā ngii yā táⁿ ā:

Nducyáácá 'iín'yāⁿ chi ngi'i yā nuūⁿnīⁿ 'cūū canéé chi cuuvi yaaca ntúuⁿ yā. ¹⁴ Naati du'ú 'iín'yāⁿ chi cú'u yā nuūⁿnīⁿ chi 'úú chi ca'á, 'āā ntéé cuuvi yaacá yā. Nuūⁿnīⁿ chi 'úú ca'á 'iín'yāⁿ mīⁿ, nuūⁿnīⁿ miiⁿ tan'dúú^{cā} chí cuuvi nduucú yā 'áámá vaacunuūⁿnīⁿ chí ngáāa nuūⁿnīⁿ miiⁿ ye'é yā caavā vida cuen'e daāⁿmaⁿ.

¹⁵ N'daataá miiⁿ ní ngaⁿ'a tá ngii tá Jesús: Dii Señor, téé nī 'úú nuūⁿnīⁿ 'cūū. Cu'ú ní 'aa ntéé cuuvi yaacá, ní 'aa ntéé chíi cuta'á nuūⁿnīⁿ.

¹⁶ Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā tán'ā: Cuén'é dí ní cananguaī di isaⁿ'ā yeⁿ'ē di. Ní cuchii di ndúú^{cū} sa 'muuⁿ.

¹⁷ N'guεεcútaⁿ'a n'daataa mīⁿ ní ngaⁿ'a tá ngii tá 'iín'yāⁿ: Nguéé isaⁿ'ā yeⁿ'é. Ngaⁿ'a Jesús ngii yā tán'ā: N'daacā chi ngaⁿ'a di chi nguéé isaⁿ'ā yeⁿ'e di. ¹⁸ Caati nyuⁿ'u isaⁿ'ā canéé ndúú^{cū} dii, ní saⁿ'ā chi canéé ndúú^{cū} dii mīⁿniiⁿyuⁿ nguéé isaⁿ'ā yeⁿ'e di. Chiin chuū ní ngaⁿ'ā cuaacú dí.

¹⁹ Ngaⁿ'a n'daataá ngii ta Jesús: N'diī Señor, deenú chi n'diī ní 'áámá profeta n'diī. ²⁰ Chiida 'nū ní diīⁿ yā adorar ná cuéétí 'cūū naati 'iín'yāⁿ Israel chi judíos ngaⁿ'ā ntuuⁿ yā chí na yāāⁿ Jerusalén chi cánéé chi diīⁿ yā adorar Ndyuūs.

²¹ Ní ngaⁿ'ā Jesús ngii yā tán'ā: N'daataá, cu'téenu di 'úú. Ndaā hora taachi ní nguéé cuéeti 'cūū ní nguéé yāāⁿ Jerusalén 'iín'yāⁿ diīⁿ yā adorar Chiida yú. ²² Ndís'tiī ní diīⁿ nī adorar chi nguéé deenú nī. Nús'uū ní idiīⁿ

'nū adorar chi déenu 'nū naati vaadi nguaⁿ'ai ndaā lado yeⁿ'e 'áámá 'iín'yāⁿ chi nadanguáⁿ'āi ní yeⁿ'e 'iín'yāⁿ Israel. ²³ Naati hora miiⁿ ní cúchiī níicú hora miiⁿ ní ndaā, taachi cuaacu níiⁿnyúⁿ 'iín'yāⁿ s'een diīⁿ yā adorar Dendyuūs Chiida yú ndúú^{cū} chidεεve yeⁿ'é yā ndúú^{cū} vaadi cuaacú. Caati 'tíicā Chiida yú mīⁿ in'nuúⁿ yā 'iín'yāⁿ chí diīⁿ yā adorar 'yā ní cu'téenu yā 'yā. ²⁴ Dendyuūs ní Espíritu 'yā. Ní 'iín'yāⁿ cánéé chí diīⁿ yā adorar 'yā cánéé chí diīⁿ yā adorar 'yā ndúú^{cū} chidεεve yeⁿ'é yā ndúú^{cū} vaadi cuaacu.

²⁵ N'daataá mīⁿ ngaⁿ'a ta ngii ta Jesús: Deenú chí Mesías canéé chí ndaá chí duuchi Cristo. Taachí 'iín'yāⁿ miiⁿ ndaá yā, tuu'mí caaⁿ'maⁿ yā nducuéⁿ'ē cosas.

²⁶ Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā tán'ā: 'Úú chí Cristo chí indeé ndúú^{cū} di.

²⁷ Taachí indeé yā ndúú^{cū} n'daataá mīⁿ, ndáa discípulos yeⁿ'é yā. Ní cuen'e yíínú sá chí indeé yā ndúú^{cū} n'daataá miiⁿ. Mar 'áámá saⁿ'ā nguéé natiinguuneeⁿ sa Jesús: ¿De'ē iⁿ'nuuⁿ di? ¿De'ē cuuvi chí ndee di ndúú^{cū} tá? ²⁸ Ní n'daataá mīⁿ ní s'neen tá 'cuuti cuééé yeⁿ'e tá ní cuen'ē tá ná yāāⁿ miiⁿ. Ní caⁿ'a tá chíi tá 'iín'yāⁿ s'een: ²⁹ Cuchiī nī ní n'diichí nī 'áámá saⁿ'ā chí caⁿ'a sa chíi sa 'úú tanducuéⁿ'ē chí ndiīⁿ. ¿Áá nguéé 'iín'yāⁿ miiⁿ chí Cristo?

³⁰ Ní 'iín'yāⁿ s'een can'dáa yā na yāāⁿ miiⁿ. Cuen'e yā n'diichí yā Jesús. ³¹ Ní taachi

cuen'e n'daataa míiⁿ na yáaⁿ tuu'mi ní discípulos yen'é yā ngaⁿ'a sa ngii sá Jesús: N'diī Maestro, che'é nī yuūndū nduucú nū.

32 Nī Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'een: 'Úú ní vée 'áamá comida yen'é chi che'é. Ndis'tiī nguée déenu nī.

33 Níicú discípulos ngaⁿ'a sa ngii sa vi'ti: ¿Áá ndaa 'iī'yāⁿ chí cuú yā chí che'é yā?

34 Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā s'een: Comida yen'é chíiⁿ chí cuuví diīⁿ tan'dúú^{cā} chí neⁿ'ē 'iī'yāⁿ chí dichó'o yā 'úú. Ní di'cuuinú ntiīⁿnyuⁿ yen'é yā. 35 Ngaⁿ'a ndis'tiī: ¿Áá nguée vée cá tá cuūuⁿ 'iīyū taachi ndaa tiempo yen'e cosecha? N'diichí nī. 'Úú ngaⁿ'ā ngii ndis'tiī: N'diichí nī cuaaⁿ 'niīⁿnuⁿ. Snaáⁿ nī cuééti yen'e nī. 'Áá ndaa nguuví chí diīⁿ nī cosechar. 36 'Iī'yāⁿ chí nadacuéeⁿ yā cosecha vée chíiⁿvée yen'é yā. Ní vée n'gui'i yen'é yā chí cūnee cuen'e daāⁿmaⁿ. Níicú 'iī'yāⁿ chí niīnu yā ndúú^{cú} 'iī'yāⁿ chí nadacuéeⁿ yā cosecha ní nduu 'uuví yā yeenú taaví yā. 37 Caati chuū chí cuaacu níiⁿnyúⁿ chí nduudu cuaacu: 'Áamá 'iī'yāⁿ ní ngiīnu yā ní táamá yā ní nadacuéeⁿ yā. 38 'Úú nidicho'ó ndis'tiī ní nadacuéeⁿ nī cosecha chí nguée nīdiīⁿ nī ntiīⁿnyuⁿ. Táamá yā diīⁿ yā ntiīⁿnyuⁿ. Ní ndis'tiī chí ndaa nī tuu'ví nī ntiīⁿnyuⁿ nīdiīⁿ yā.

39 Nī neené 'yaaⁿ 'iī'yāⁿ samaritanos yen'e yāaⁿ miiⁿ s'teenú yā Jesús cucáávā

nduudu yen'e n'daātāa miiⁿ chí caⁿ'a yā nduudu cuaacu: 'Iī'yāⁿ míiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā 'úú tanducuén'e cosa chí nīdiīⁿ. 40 Ndaa saⁿ'ā samaritanos nanááⁿ Jesús. Di'cuítu sa 'iī'yāⁿ chí canée yā ndúú^{cú} sa. Ní canée yā miiⁿ 'uuví nguuví. 41 Neené 'yaaⁿ cá yā s'teenú yā cucáávā nduudu yen'e Jesús. 42 Níicú 'iī'yāⁿ s'een ngaⁿ'a yā ngii yā n'daataá miiⁿ: 'Áá ntée cu'teenú 'nū caavā chí ch'iīndiveén 'nū chí cuaacu níiⁿnyúⁿ nguée dámaaⁿ yen'e chí ngaⁿ'ā di. Caati maáⁿ 'nū n'diichí 'nū ní ch'iīndiveén 'nū chí cuaacu níiⁿnyúⁿ chí 'iī'yāⁿ 'cūū nguuví Cristo chí inadan'guán'ai yā 'iī'yāⁿ yen'e iī'yeeⁿdi 'cūū.

Jesús diīⁿ yā chí nduuvā yen'e daiya 'áamá rey

43 Ch'iīnú 'uuví nguuví ní Jesús cuen'é yā yáⁿ'āa Galilea. 44 Caatí maaⁿ Jesús miiⁿ caⁿ'a cuaacú yā chí 'iī'yāⁿ nguée diīⁿ yā honrar 'áamá 'iī'yāⁿ profeta taachi ngaⁿ'a yā yāaⁿ vaacú yā. 45 Ní ndaa yā yáⁿ'āa Galilea ní 'iī'yāⁿ yen'e yáⁿ'āa Galilea miiⁿ tuu'mi di'cuúⁿ yā chí canée yā. 'Áá n'diichí yā tanducuén'e chí diīⁿ yā na yāaⁿ Jerusalén, nguuví yen'e 'viicu yen'e pascua, caati 'iī'yāⁿ s'uúⁿ chen'e ntuúⁿ yā 'viicu miiⁿ.

46 Ndaa ntúūⁿ Jesús na yāaⁿ Caná yen'e yáⁿ'āa Galilea naachi diiⁿdái yā vino ndúú^{cú} nuūⁿnīⁿ. Miiⁿ canée 'áamá rey yen'e yāaⁿ Caper-naum. Ngiiⁿtā 'áamá daiya rey miiⁿ. 47 'Iī'yāⁿ 'cūū miiⁿ

ch'iindiveén yā chí ndaā Jesús yē'ē yá'n'āa Judea na yá'n'āa Galilea. Chen'é yā nanáán Jesús ní di'cuítu yā 'yā chí ca'n'a yā n'diichí yā daiya sa chí nanduūvā yē'ē caati 'aa cháá 'cuuvi. ⁴⁸ Tuu'mi ní nga'n'ā Jesús ngii yā sa'n'ā: Nduúti chí nguée snaa'n di señales ndúúcū milagros chí vaadī n'giinu nguée cu'téenu di.

⁴⁹ 'Ii'n'yān yē'e rey nga'n'á yā ngii yā Jesús: Señor, cú'u yú caati 'āa cuée 'cuūvī sa'n'ā 'lín yē'ē.

⁵⁰ Nga'n'ā Jesús ngii yā 'ii'n'yān: Cúna'n'a di, daiya dí cánduuchi sa. Ní sa'n'ā mii'n ní chí'téenu sa nduudu chí ca'n'ā Jesús mii'n. Ní cuina'n'a sa.

⁵¹ Taachi 'āā ndaa nii'n'nuún vaacu sa 'ii'n'yān chí idii'n mandado yē'ē sa can'dáa yā n'diichi yā sa'n'ā. Ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: Daiyá ní mii'n candúúchi sa.

⁵² Tuu'mi ní itiinguunée'n sa 'ii'n'yān s'een: ¿De'ē hora naachi cuaán yē'ē sa? Níícú nga'n'a yā ngii yā sa'n'a: 'Iicu taachi n'gēecu 'áámá ní ch'iiinu 'i'n'nūún mii'n sán'ā.

⁵³ Tuu'mi ní chiida sa'n'ā 'lín mii'n tuumicádíinuun yā chí hora mii'n chí nga'n'a Jesús ngii yā: Daiya dí ní cánduuchi sa. Ní 'ii'n'yān mii'n ndúúcū nducyaaca familia yē'e yā s'téenu yā Jesús.

⁵⁴ Chuū ndii 'úúví señal chí Jesús díi'n yā cuayiivi chí ndáa yā yē'e yá'n'āa Judea ndii yá'n'āa Galilea.

5

Sa'n'ā chí nguēē ngii ngíicá

¹ Chó'ōo tanducuén'ē cosa 'túucā. Véé 'áámá 'viicu yē'ē 'ii'n'yān Israel. Níicu Jesús cuchéē yā yāān Jerusalén.

² Mii'n canée 'áámá viini ch'ēēē nii'n'nu' cheendi chéēn, cuaa'n naachí indáa yā ndúúcū 'iiti cuūchí chí n'diicui yā na yāān Jerusalén. Viini ch'ēēē mii'n nguuvī Betesda na nduudu hebreo. Véé nyu'u'u corredor nuu'ma'n

ndiivi viini ch'ēēē. ³ Na corredor mii'n ndiitú ndúúcū n'deēē n'dái 'ii'n'yān ngíitā; 'ii'n'yān ngueenáán, ndúúcū 'ii'n'yān chí nguée ngii ngíicá yā, ndúúcū 'ii'n'yān chí ntí'i ta'á yā o ca'a yā. 'Ii'n'yān mii'n canée ngíínú yā chí in'nu'u nuū'nīn.

⁴ Caati véē tiempo chí 'áámá ángel nch'eén yā níícú idi'nú'u yā nuū'nīn chí snéē ná viini ch'ēēē. Ní cuayiivi 'ii'n'yān chí ndáa yā vmnáán vmnaa'n ch'ēēē viini mii'n nanduuva yē'ē yā yē'ē 'āā de'ē nūu'n ca'āi chí ndii yā.

⁵ Ní mii'n canée 'áámá sán'ā ndiicú nditii'n'yun 'iiinu ndúuyū chí ngíitā sa. ⁶ Taachí Jesús n'diichí yā sa'n'ā chí candítí sá, níícú 'āā deenú yā chí 'āā 'naán ngíitā sa, tuu'mi ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: ¿'Áá né'n'ē dí chí nduūvā yē'ē di?

⁷ Ní sa'n'ā chí ngíitā mii'n nan'guēēcúta'n'ā sa yē'ē yā: Señor, nguée mar 'áámá sa'n'ā chí cu'nuūn sa 'úú ch'ēēē viinī taachí i'nu'u nuū'nīn. Caati taachí ndaá, 'āā ndáa taamá yā ch'ēēē viinī.

⁸ Ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'ā: Nacuée'n di. Nadacuée'n di yiive yē'ē di ní cúna'n'a di.

⁹ Tuu'mi nūu'n nduūvā yē'ē

sa. Ní nadacuéeⁿ sa yiivε yeⁿ'ē sa. Ní cunaⁿ'a sá. Ní ngu-
uvi miiⁿ ní sábadu nguuví chí
ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel.
10 Níicú 'iiⁿ'yāⁿ Israel ngaⁿ'a
yā ngii yā saⁿ'ā chí 'āā nan-
duuvá yeⁿ'ē sa: Caati maaⁿ
ní sábadu miiⁿ, tan'dúúccā chí
caⁿ'a ley, nguéeⁿ cuuví nandéeⁿ
di yiivε yeⁿ'ē di.

11 Ní n'guεεcútaⁿ'ā sa yeⁿ'é
yā: 'Iiⁿ'yāⁿ chí diíⁿ yā chí
nduuvā yeⁿ'é, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ
ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'úú:
Nadacuéeⁿ di yiivε yeⁿ'ē di. Ní
cuinaⁿ'a di.

12 Tuuⁿ'mi ní tiinguunéeⁿ
'iiⁿ'yāⁿ Israel saⁿ'ā: ¿Du'ú
chí 'tíicā ngaⁿ'ā ngii di:
Nadacuéeⁿ di yiivε yeⁿ'ē di, ní
cuinaⁿ'a di?

13 Níicú saⁿ'ā chí 'āā ndu-
uvá yeⁿ'ē sa nguéeⁿ déénú sá
du'ū 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ, caati Jesús
diví yā yeⁿ'ē saⁿ'ā miiⁿ. Ní
neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ snée yā
miiⁿ. 14 Cuayiiví Jesús nan-
daacá yā saⁿ'ā na yáácū tem-
plo. Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā
saⁿ'ā: Cun'díichí dí maaⁿ 'āā
nduuvá yeⁿ'ē di. 'Aa ntéeⁿ
diiⁿ di nuuⁿ'ndi niicu nguéeⁿ
cuta'āa táámá ca'ai chí más cā
taaⁿ di.

15 Tuuⁿ'mí saⁿ'ā miiⁿ cunaⁿ'ā
sa ní caⁿ'a sa chíi sa 'iiⁿ'yāⁿ
Israel chí Jesús chí diíⁿ
yā chí nduúvā yeⁿ'ē sa.
16 Ní cáávā chuū ní can'dáā
'iiⁿ'yāⁿ Israel Jesús miiⁿ
chí nen'é sa 'caan'núⁿ sa
'iiⁿ'yāⁿ caati diíⁿ yā cosa chí
'tíicā miiⁿ nguuví chí sábadu
chí ntaavi'túúnuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.
17 Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā
yeⁿ'ē sa: Chiidá ní ndíí maaⁿ

chí idiíⁿ cá yā ntiiⁿnyuⁿ. Ní
'úú idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ dendu'ū.

18 Tuuⁿ'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel
nen'e taaví sa 'caan'núⁿ sa
Jesús, caati nguéeⁿ damaāⁿ
chí nguéeⁿ diíⁿ yā cumplir chí
ngaⁿ'ā na ley yeⁿ'ē sábadu,
caati ngaⁿ'á yā chí Dendyuūs
Chiidá yā, ní diíⁿ yā chí
nduuvíidáámá yā ndúúccū
Dendyuūs.

*Dendyuūs dicho'ó yā Daiya
yā*

19 Nan'guεεcutaⁿ'á Jesús
ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā:
Cuaacu nííⁿnyúⁿ, cuāācū
niiⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'á ngii
ndis'tíi chí nguéeⁿ cuuvi diíⁿ
Daiyá Dendyuūs mar 'áámá
cosa dámaāⁿ ndúútí chí
nguéeⁿ n'diichí yā chí diíⁿ Chi-
idá yā. Caati tanducuén'ē chí
diiⁿ Chiidá yā, 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ
Daiyá yā. 20 Caati Dendyuūs
Chiidá ní dinéⁿ'ē yā 'úú chí
Daiya yā. Ní n'giⁿ'i yā 'úú
tanducuén'ē dendu'ū chí diíⁿ
yā. Niicu Chiidá n'giⁿ'i cá yā
'úú ntiiⁿnyuⁿ n'gεεte ca nguéeⁿ
tii chuū. Níicú ndis'tíi caⁿ'a
yíínú ní yeⁿ'ē. 21 Tan'dúúccā
Chiidá nadacuéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ
chí 'āā n'dii ní ngaⁿ'a yā vida
yeⁿ'é yā, 'tiicá ntúūⁿ 'úú Daiyá
yā ní nadacuéeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí
'āā n'díí ní ngaⁿ'á vida 'iiⁿ'yāⁿ
miiⁿ chí nen'é ngaⁿ'á. 22 Caati
Chiidá nguéeⁿ diíⁿ yā juzgar
mar 'aama 'iiⁿ'yāⁿ naatí caⁿ'á
yā 'úú chí Daiya yā chí diíⁿ
juzgar tanducuén'ē. 23 Caati
tanducuén'ē 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā
honrar 'úú chí Daiyá yā
tan'dúúccā tanducuén'ē 'iiⁿ'yāⁿ
diíⁿ yā honrar Chiidá. Du'ū
chí nguéeⁿ idiíⁿ yā honrar 'úú

chi Daiyá Dendyuūs ní nguéeé idiín yā honrar Chiidá chi dichó'ó yā 'úú.

²⁴ Cuaacu níⁿnyúⁿ, cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndis'tiī: 'Iiⁿyāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā nduudu chi ngaⁿ'á, ní i'téenu yā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chi dichó'ó 'úú, véé vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. Niicu nguéeé condenado yā. Nguéeé canee yā dácaā yeⁿ'ē chi n'gii caati véé vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. ²⁵ Cuaacu níⁿnyúⁿ, cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndis'tiī: Cuchií hora ní hora miiⁿ chuū taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi 'āā n'dií yā, 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e 'úú chi Daiyá Dendyuūs. 'Iiⁿyāⁿ chí i'teenu yā nduudu yeⁿ'é cunduuchi yā cuen'e daāⁿmaⁿ. ²⁶ Tan'dúúca Chiidá véé vida yeⁿ'ē maāⁿ yā, 'tiícā ntúūⁿ ca'a yā 'úú chi Daiya yā vida yeⁿ'ē maāⁿ. ²⁷ 'Tiícā ca'á yā poder 'úú chi diín juzgar 'iiⁿyāⁿ caati 'úú Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuus 'úú. ²⁸ Nguéeé caⁿ'ā yiinu di yeⁿ'ē chuū, caati cuchií hora taachi nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi chinúu yā maaⁿ yaⁿ'āa 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é. ²⁹ Ní nadacuéeⁿ yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. 'Iiⁿyāⁿ chi diín yā chi n'daacā, ní caⁿ'á yā cuneé yā ndúúcu vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. Ní 'iiⁿyāⁿ chi nguéeé n'daacā idiín yā, caⁿ'á yā na condenación.

'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'ē Jesús

³⁰ Ní caⁿ'a Jesús: 'Úú ní damaāⁿ ní nguéeé de'ē vεε cuuvi diín. Tan'dúúca chi n'giindiveéⁿ, 'tiícā diín juzgar.

Ní chi diín juzgar ní cuaacu caati nguéeé in'nuúⁿ chi nen'é maāⁿ naati chi nen'e maāⁿ Chiidá chi dichó'ó yā 'úú. ³¹ Ndúútī chi yeⁿ'é māaⁿ chi ngaⁿ'á cuaacu ní nguéeé cuaacu. ³² Táamá 'iiⁿyāⁿ chi diín yā caaⁿ'maⁿ cuaacú yā yeⁿ'ē 'úú. 'Úú ní deenú tī chí ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē 'uú chi cuaacu. ³³ Ní ndís'tiī ní dichó'ó nī 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ Juan. Ní Juan miiⁿ caⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'e 'úú. ³⁴ Caati 'úú nguéeé ita'á nduudu cuaacu yeⁿ'ē sán'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati ngaⁿ'á tanducuén'ē chuū caati ndís'tiī ní cuuvi nanguán'ai nī. ³⁵ Níicú Juan chi cheédínuūⁿnīⁿ yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ tan'dúúca 'áamá chi deεve ngiichi ní ngii n'gai, 'tíica yā. Ní ndís'tiī ní dinén'e nī vaadi yeenú yeⁿ'é nī 'áamá tiempo ndúúcu chi deεve yeⁿ'é yā. ³⁶ Naati 'úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu chi ch'εεε ca chi caⁿ'a Juan miiⁿ caati ntiiⁿnyuⁿ chi teē Chiidá 'úú, ní chuū idiín. Tan'dúúca maāⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi diín ní ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿ'é chi Chiidá dichó'ó yā 'úú. ³⁷ Níicú maaⁿ Chiidá chi dichó'ó yā 'úú ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'ē 'úú. Ndís'tiī mar 'áamá vmnéⁿ'ēe nguéeé n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e chiidá, ndíi nguéeé ndúú n'diichí nī 'iiⁿyāⁿ taacá yā. ³⁸ Ní ndis'tiī ní nguéeé 'áamá canée nī ndúúcu nduudu yeⁿ'é yā caati ndís'tiī nguéeé s'téenu nī chi 'úú ní 'iiⁿyāⁿ chi Dendyuūs dichó'ó yā. ³⁹ In'nuúⁿ nī naachi cánée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs,

níicú cadiinúúⁿ nī chī vée vida cuen'e daāⁿman yeⁿ'é nī. Ní míⁿ ngaⁿ'ā cuaacu yeⁿ'é 'úú.
 40 Ndis'tiī nguée neⁿ'é nī chī nī nanaáⁿ tiī cuūvī vida cuen'e daāⁿman yeⁿ'é nī.

41 'Úú ní nguée cuta'á honra yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeendí 'cūū. 42 Naati 'úú ideenú táacā ndís'tiī ní nguée neⁿ'é nī Dendyuūs. 43 'Úú ní cuchí ndúú^{cū} chī duuchi Chiidá. Ní nguée 'cuaaⁿ nī ndís'tiī 'úú. Ndúúti chī taamá yā cuchí yā ndúú^{cū} nduudu yeⁿ'e maáⁿ yā, tuu'mi ní 'cuaáⁿ nī 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ. 44 ¿Táacā cu'téenu ndís'tiī chī diíⁿ nī honrar 'áamá nī yeⁿ'é taamá nī ní nguée neⁿ'é nī chī Dendyuūs diíⁿ yā honrar n'dií? 45 Nguée nadacadíinuⁿ ndis'tiī chī 'úú ngaⁿ'á nuuⁿndi yeⁿ'e ndís'tiī nanaáⁿ Chiidá. Vée 'áamá 'iⁿ'yāⁿ chī ngaⁿ'a nuuⁿndi yeⁿ'e ndís'tiī chī Moisés chī 'iⁿ'yāⁿ chī i'téenu nī. 46 Ndúúti chī ndís'tiī chī'téenu nī yeⁿ'e Moisés miiⁿ tuu'mi ní cu'téenu nī 'úú caati yeⁿ'é 'úú chī dingúuⁿ sa. 47 Ndúúti chī nguée i'téenu nī chī dingúuⁿ Moisés, ¿táaca cu'téenu nī nduudu yeⁿ'é 'úú?

6

Jesús ca'á yā chī che'e nyuⁿ'u mil saⁿ'ā

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

1 Cho'o cosa chuū, ní cuen'e Jesús taama lado yeⁿ'é nuuⁿniⁿ'yáⁿ'ā Galilea chī nguuvī ntúū Tiberias. 2 Néené n'deée 'iⁿ'yāⁿ cuen'e yā n'dáa yā Jesús caati n'diichí

yā señales yeⁿ'é yā chī diíⁿ yā ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chī ngiitā. 3 Ní cucheε Jesús 'áamá cuεti ní míⁿ ch'iindí yā ndúú^{cū} discípulos yeⁿ'é yā. 4 Ní chinee niiⁿnuúⁿ nguuví yeⁿ'e pascua yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. 5 Tuu'mi n'diichi Jesús cuaaⁿ 'niiⁿnuúⁿ níicú snaaⁿ yā chí n'deée n'dái 'iⁿ'yāⁿ cuchí yā nanaáⁿ yā. Ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā Felipe: ¿Tií caⁿ'a yú cuaí yú pan chī che'e 'iⁿ'yāⁿ s'tíí?

6 Ní chuū Jesús ngaⁿ'a yā ti diíⁿ yā probar saⁿ'ā miiⁿ táacā diíⁿ sá maáⁿ sa, caati Jesús maáⁿ yā deenú yā de'ē chī diíⁿ yā. 7 Nan'guεcútaⁿ'a Felipe miiⁿ yeⁿ'é yā: Ndúú^{cū} nyuⁿ'u ciento caadi tuūmī chī caⁿ'á nguai pan nguée tunéeⁿ chí cuta'á 'iⁿ'yāⁿ s'tiī 'aama taaⁿ chí che'e yā.

8 'Áamá discípulo yeⁿ'é yā chí nguúví Andrés chī 'diínu yā Simón Pedro, ngaⁿ'a sá ngii sa Jesús: 9 'Áamá saⁿ'ā 'líⁿ chī canee 'muuⁿ ndée sa nyuⁿ'u panes cebada ndúú^{cū} na 'uuví 'yaācā n'gaiyāā. ¿De'ē tunéeⁿ chuū chī che'e 'iⁿ'yāⁿ s'tíí?

10 Tuu'mi ní nan'guεcútaⁿ'ā Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Cúúví nī 'iⁿ'yāⁿ s'tiī ní 'cuεté núúⁿ yā. Néené vée yuune lugar miiⁿ níicú ch'εte 'áamá número tan'duucā nyuⁿ'u mil saⁿ'ā. 11 Ní Jesús miiⁿ sta'á yā panes miiⁿ níicú taachi ngaⁿ'a yā ngii yā: Gracias N'dii Ndyuūs, tucá'a yā ca'a yā discípulos, ní discípulos ní ca'á yā 'iⁿ'yāⁿ chī vεté miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ

diiⁿ Jesús ndúúcū 'yaācā. Ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ sta'á yā 'yaācā. Sta'á yā nducuén'ē chi nen'ē yā. ¹² Taachi 'āā ntēē vée chi nen'ē yā, Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yen'ē yā: Nadicuéeⁿ di nducuén'ē tááⁿ panes chi nángaāva caati nguéeⁿ cuuvi ndái dē'ē vee.

¹³ Nadicuéeⁿ yā tan-ducuéⁿē taaⁿ panes chi nángaāva. Níicú chiitu ndi-ichúúví 'cuētēē naachi nyuⁿ'u pan cebada chi ningaāva naachi che'ē 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁴ Taachi n'diichi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ señal chi diiⁿ Jesús miiⁿ tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngii yā vi'i: Cuaacu níⁿnyúⁿ 'iiⁿyāⁿ 'cúū chi profeta chi canee chi ndaá yā iⁿ'yééⁿdi 'cúū.

¹⁵ Taachiⁿ tuumicádíinuⁿ Jesús chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nen'ē yā cuta'á yā 'yā ní cu'néeⁿ yā 'yā lado yen'ē rey tuu'mi ní cuen'ē máaⁿ yā na 'áámá cuētī.

Jesús ngiica yā vmnaaⁿ nuūⁿnī'yáⁿ'ā

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ 'Āā chii chíinū miiⁿ ní cuen'ē discípulos yen'ē yā na nuūⁿnī'yáⁿ'ā. ¹⁷ Ní chi ndaa yā 'áámá barco ní cuen'ē yā ná nuūⁿnī'yáⁿ'ā. Ní 'āā ntéé ndaá yā na yāāⁿ Capernaum. 'Āā chii 'da'a ní nguéeⁿ ndāā Jesús naachi snée yā. ¹⁸ Ní cho'ō 'aama 'yúúné taaⁿ ní nadācuéeⁿ n'dai nuūⁿnī'yáⁿ'ā. ¹⁹ Taachi 'āā cuen'ē yā tanduu nyuⁿ'u candúū nyaaⁿ kilómetros, tuu'mi n'diichi yā chí cúchī Jesús miiⁿ. Ngiicá yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ. Ní taachi

'aa cháá ndaa Jesús niiⁿnuúⁿ na barco miiⁿ discípulos dii'yā sá chíi. ²⁰ Ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Nguéeⁿ 'va'ā ndís'tiī ti 'úú.

²¹ Tuu'mi ngaⁿ'a sá ngii sa Jesús: Cho'ó nī cuaaⁿ chēeti barco. Yeenú n'dai sa chí sndaā Jesús na barco. 'Āā nuúⁿ ndaa barco miiⁿ na yáⁿ'āa naachi cuén'ē.

'Iiⁿyāⁿ in'nuúⁿ yā Jesús

²² Chi dēēē táámá nguuvi ní 'iiⁿyāⁿ chi snée yā táámá lado yen'ē nuūⁿnī'yáⁿ'ā n'diichi yā 'áámá barco nūūⁿ, barco miiⁿ chi 'āā cuen'ē discípulos. Ní n'diichi yā chí nguéeⁿ cuen'ē Jesús ndúúcū discípulos yen'ē yā. Ní discípulos yen'ē yā cuinaⁿ'á yā dámaāⁿ yā. ²³ Tan'duuví barcos yen'ē Tiberias ndaa niiⁿnuúⁿ na lugar naachi ch'etē yā chí che'ē yā pan 'iicū cuayiivi chí Jesús ngāⁿ'a yā: Gracias n'dii Dendyuūs Chiidá. ²⁴ Taachi 'iiⁿyāⁿ n'diichi yā chí nguéeⁿ Jesús miiⁿ ndíi nguéeⁿ ndúú discípulos yen'ē yā, tuu'mi ní chí ndaá yā chēeti barcos. Ní cuen'ē yā na yāāⁿ Capernaum. N'nuūⁿ yā Jesús miiⁿ.

Jesús tan'dúúcā yuūndū chí ca'a vida

²⁵ Taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndaacá yā Jesús táámá lado yen'ē nuūⁿnī'yáⁿ'ā tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'iiⁿyāⁿ: N'dii Maestro, ¿tíi cuan'a ndaá nī 'muuⁿ?

²⁶ Nan'guēcútaⁿ'a Jesús yen'ē yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā: Ndís'tiī, cuaacu níⁿnyúⁿ cuāácū niiⁿnyuⁿ nguéeⁿ

in'nuúⁿ nī 'úú ti n'diichí nī chi diiⁿ señales naati chí teé pan, ní che'é nī ní chiitu ndis'tiī.
 27 Nguéé diiⁿ nī ntiinyuⁿ yen'e comida chí ch'ó'oo ti yen'e comida chí cunéé cuen'e daāⁿmaⁿ, cheε chí tee Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs ndís'tiī caati Dendyuūs Chiidá ca'á yā poder Daiyá yā.

28 Tuu'mi ní ngaⁿ'ā saⁿ'ā s'eeⁿ ngii sá 'iin'yāⁿ: ¿Taacā diiⁿ 'nū chí cuuví diiⁿ 'nū ntiinyuⁿ chí ntiinyuⁿ yen'e Dendyuūs miiⁿ?

29 Nan'guεcutáⁿ'ā Jesús yen'e sa ní ngaⁿ'á yā ngii yā saⁿ'ā: Chuū chí ntiinyuⁿ yen'e Dendyuūs miiⁿ chí cu'téenu di yen'e 'iin'yāⁿ chí Ndyuūs dichó'o yā 'iin'yāⁿ.

30 Tuu'mi ngaⁿ'ā sa ngii sa 'iin'yāⁿ: ¿De'ε señal chí cu'neeⁿ nī chí snaán 'nū, ní cu'téenu 'nū n'diī? ¿De'ε ntiinyuⁿ idiīⁿ nī? 31 Chiida yú ní che'é yā yuūdū maná na yán'āa naachi nguéé ch'εtinéé 'iin'yāⁿ tan'dúúca chí canéé nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs 'tíicā: Yuūdū yen'e nanguuvi Ndyuūs ca'á yā chí che'é 'iin'yāⁿ s'eeⁿ.

32 Nan'guεcutáⁿ'ā Jesús yen'e sa: Cuaacu níinyúⁿ, cuāācū ntiinyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndis'tiī: Nguéé teé yā Moisés miiⁿ yuūdū chí maná chí yen'e nanguuvi, naati Chiidá teé yā n'diī pan chí cuaacu níinyúⁿ chí yen'e va'ai cheεti nguuvi. 33 Caati pan chí yen'é Dendyuūs ní 'iin'yāⁿ miiⁿ chí inch'één yā yen'e va'ai cheεti nguuvi ní nga'á yā vida cuen'e

daāⁿmaⁿ yen'e 'iin'yāⁿ yen'eⁿ ín'yeēⁿdī.

34 Tuu'mi ní ngaⁿ'ā sa ngii sa Jesús: Señor, téé nī pan 'cūū nús'uu cuen'é daāⁿmaⁿ.

35 Jesús ngaⁿ'ā yā ngii yā saⁿ'ā: 'Úú ní tan'dúúca pan 'tíicā 'úú ní ca'á vida cuen'e daāⁿmaⁿ. Du'u chí chii nanaán nguéé cúúví cuiicú yā. Ní du'ū chí cu'teenu 'úú 'āā ntéé cuuví yaacá yā. 36 Naati 'úú ní ngaⁿ'á ndis'tiī: 'Āā n'diichí nī 'úú, níicú ndiī nguéé s'téenu nī 'úú. 37 Tanducuén'e 'iin'yāⁿ chí itée Chiidá 'úú, 'iin'yāⁿ s'tíi cuchii nanaán. Du'ū chí chii nanaán nguéé tun'daá 'iin'yāⁿ chuva'aī. 38 Caati 'úú chiicá yen'e na va'ai cheεte nguuvi ní nguéé diiⁿ chí 'úú nen'é maán, caati diiⁿ chí nen'e maāⁿ 'iin'yāⁿ chí dichó'o yā 'úú. 39 Chuū chí nen'e Chiidá chí dichó'o yā 'úú, caati 'úú ní nguéé nindaí mar 'áamá yen'e tanducuén'e chí tee yā 'úú. 'Úú ní nadin'duuchí tanducuén'e 'iin'yāⁿ yen'e nguaaⁿ tináⁿ'ā nguuvi chí 'cuiīnū ín'yeēⁿdī. 40 Chuū chí nen'e 'iin'yāⁿ chí dichó'o yā 'úú: Nducyaaca 'iin'yāⁿ chí n'diichí yā Daiya Ndyuūs, ní i'téenu yā 'iin'yāⁿ, véé vida cuen'e daāⁿmaⁿ yen'é yā. Niicu 'úú ní nadicueén 'iin'yāⁿ s'eeⁿ nguuvi chí 'cuiīnū ín'yeēⁿdī.

41 Tuu'mi ngaⁿ'ā 'iin'yāⁿ Israel yen'é yā: Nguéé n'daacā chí ngaⁿ'ā yā: 'Úú tan'dúúca pan chí cuch'één nanguuvi, 'tíicā 'úú. 42 Ní ngaⁿ'ā yā: ¿'Āá nguéé sán'a 'cūū chí Jesús daiya José? Ní n'diichi yú

chiidá yā ndúúcu chεεcú yā. ¿Taacā chi ngan'a sa: 'Úú chi cuch'eén yēn'e na va'ai chεeti nguuví?

43 Ní Jesús nan'guεεcútan'a yā yēn'e sa, ní ngan'a yā ngii yā san'a: Nguéé caan'mán ndís'ti nguáán maán nī. 44 Mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuvi ndaá yā nanaán ndúútí chi Chiidá chi dichó'o yā 'úú nguéé nndéε yā 'iin'yān. 'Úú nadan'duuchí yā nguuví chi 'cuiinū i'nyēndī. 45 Canéé nguūn na libro yēn'e Ndyuūs naachi ngan'a profetas 'tíicā: Dendyuūs ca'cueen yā nducyaaca yā. Nducyaaca 'iin'yān chi ch'iindiveén yā yēn'e Chiidá ní 'āā cueén yā yēn'e Chiidá, cuchíi yā nanaán 'úú.

46 Mar 'áámá 'iin'yān 'āā n'diichí yā Chiidá, dámaa'n Cristo chí yēn'e Dendyuūs ti Daiyá Ndyuūs. 'Iin'yān 'cūū dámaa'n n'diichí yā Chiidá. 47 Cuaacu ní'nyūn, cuāacū nii'nyun ngan'a ngii ndis'ti: Du'ū chí i'téenu yā 'úú cunduuchí yā cuen'e daānman. 48 'Úú tan'dúúcā pan chí canduuchi, 'tíicā 'úú. 49 Chiidá nī che'é yā pan maná na yán'āa naachi nguéé 'iin'yān ní ch'ii yā. 50 Chūū chí pan chí cuch'één na va'ai chεeti nguuví caatí 'iin'yān chí che'é yā yēn'e nguéé 'cuūvi yā. 51 'Úú tan'dúúcā pan chí canduuchi chí cuch'één na va'ai chεeti nguuví. Du'ū 'iin'yān chí ché'e yā pan 'cūū, cunduuchí yā cuen'e daānman. Níicú pan mii'n chí 'úú can'á ní yuūtē yēn'é maán. Chuū chí ca'á

cáávā vida yēn'é 'iin'yān yēn'e i'nyēndī 'cūū.

52 Tuu'mi ní 'iin'yān Israel ch'εecu cheendí sá nguaa'n maán sa: ¿Taácā cuuvi téε sá cuerpo yēn'e sa chí che'é 'nū?

53 Tuu'mi ngan'a Jesús ngii yā san'a: Cuaacu ní'nyūn, cuāacū nii'nyun ngan'a ngii ndis'ti: Nduuti chí nguéé che'e nī cuerpo yēn'e San'a chí Daiya Dendyuūs ní nduuti chí nguéé cu'ú nī yuúún yēn'e sa, nguεε cūnee vida cuen'e daānman ndúúcu nī. 54 Du'ū chí che'e cuerpo yēn'é ní cu'ū yuúún yēn'é, cunéé vida cuen'e daānman ndúúcū. Níicú 'úú nadicueén 'iin'yān s'een nguuví chí 'cuiinū i'nyēndī. 55 Caati cuerpo yēn'é, cuaacu ní'nyūn yuūtē chí che'e yā. Ní yuúún yēn'é, cuaacu ní'nyūn chí yuúún chí cu'ū yā. 56 Du'ū chí che'e cuerpo yēn'é ní cu'ú yuúún yēn'é cunee yā nduucú, ní 'úú cunéé ndúúcu yā. 57 Tan'dúúcā chí Chiidá canduuchí yā ní dichó'o yā 'úú, ní 'úú canduuchí cáávā 'iin'yān mii'n. 'Tíicā ntúūn 'iin'yān chí che'e yā 'úú, 'iin'yān mii'n ní cunduuchi ntúún yā cáávā 'úú. 58 Chūū pan chí cuch'eén yēn'e na va'ai chεeti nguuví. Nguéé tan'dúúcā pan maná chí che'e chiidá nī mii'n tiempo chí 'āā chó'oo ní ch'ti yā. Du'ū chí che'e pan 'cūū cunduuchí yā cuen'e daānman.

59 Chuū chí can'a Jesús na yáacū sinagoga taachi cuen'e yā na yáān Capernaum.

Nduudu yēn'e vida cuen'e daānman

60 Tuu'mi n'deeē n'dái discipulos ye^{n'}é yā taachi ch'iindiveēⁿ yā chuū ní ca^{n'}a yā: Chεεchí 'téé nduudu 'cūū. ¿Du'ū rá 'caandiveenⁿ rá?

61 Taachí déénú maāⁿ Jesús chi discipulos ye^{n'}é yā indeē sa nguááⁿ maāⁿ sa ye^{n'}e chúū tuu'mi ní nga^{n'}á yā ngii yā sa^{n'}ā s'eeⁿ: ¿'Áá chuū chi nguεε ineēⁿ nūuⁿ ndís'tiī?

62 ¿De'ē ca diīⁿ ndís'tiī, taachí n'diichí nī Sa^{n'}ā chí Daiya Dendyuūs chí ch'ee sa na va'ai chεeti nguuví naachi canéé sa vmnááⁿ vmnaaⁿ?

63 Espíritu chuū chí nga'a vida ye^{n'}é 'iīⁿyāⁿ ní 'iīⁿyāⁿ canéé ndúúcu espíritu ye^{n'}é yā. Yuūtē miiⁿ nguéé de'ē vεε idiīⁿ. Nduudu chí nga^{n'}á ngii ndís'tiī, ní ye^{n'}é espíritu ní ca'a vida 'iīⁿyāⁿ. 64 Véé n'duuví ndís'tiī chí nguéé i'téénú nī. Caati Jesús ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ 'āā deenú yā du'ū 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguéé cu'téenu yā, níícu du'ū 'iīⁿyāⁿ chí diīⁿ yā entregar 'iīⁿyāⁿ. 65 Ní Jesús nga^{n'}a yā: Cáávā chuū chí nga^{n'}á ngii ndís'tiī, caati mar 'áámá 'iīⁿyāⁿ nguéé cuchíí yā nanaáⁿ ndúúti chí nguéé cáávā chí Dendyuūs 'cuúⁿ yā 'iīⁿyāⁿ. 66 Ndií tuu'mi, neenē 'yaaⁿ discipulos ye^{n'}é yā ndaacadáámí sá ní 'āā ntéé cachiica sa ndúúcu Jesús. 67 Tuu'mí ní nga^{n'}a Jesús ngii yā sa^{n'}ā chí ndiichúúví: ¿'Áá ne^{n'}é nī ntuūⁿ ndís'tiī ndaacadáámí nī ye^{n'}é?

68 Tuu'mi ní nan'guεεcúta^{n'}ā Simón Pedro: Señor, ¿du'u chí ca^{n'}ā ndúúcu 'nū? N'diī ní canéé nī ndúúcu nduudu

ye^{n'}é vida cue^{n'}e daāⁿmaⁿ. 69 Nús'uu i'téenu 'nū ní deenú 'nū chí n'diī chí Cristo, Daiya Dendyuūs chí canduuchi cue^{n'}e daāⁿmaⁿ.

70 Ní Jesús nan'guεεcúta^{n'}ā yā: ¿'Áá nguéé 'úú chí ndεεvé ndís'tiī ndiichúúví nī? Ní 'áámá chéé ndís'tiī ní yááⁿn'guiinūⁿ.

71 Ní nga^{n'}a yā ye^{n'}e Judas Iscariote, daiya Simón caati sán'a 'cūū chí canee chí diīⁿ sa entregar 'iīⁿyāⁿ. Sa^{n'}ā miiⁿ 'áámá sá ye^{n'}é naachi ndiichúúví sá.

7

'Diīnū Jesús nguéé i'teenú yā

1 Cho'ōo tanducue^{n'}é chuū, Jesús cachiicá yā na yá^{n'}āa Galilea. Nguéé ne^{n'}é yā cuchicá yā na yá^{n'}āa Judea caati sa^{n'}ā Israel s'eeⁿ canéé ngiiⁿu sa chí 'caa^{n'}núⁿ sa Jesús. 2 Ní 'āā chinee nīⁿnuúⁿ nguuví 'viicu ye^{n'}é va'āi chí 'neeⁿ n'dái yā arco ye^{n'}é testamento ye^{n'}é 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. 3 Tuu'mí ní nga^{n'}a 'diīnu yā ngii yā 'iīⁿyāⁿ: Nan'dáa di 'múúⁿ ní cue^{n'}e di na yá^{n'}āa Judea caati discipulos ye^{n'}é di cuuví snaaⁿ yā dendu'ū ntiiⁿnyuⁿ chí idiīⁿ di. 4 Caati ndiī 'áámá 'iīⁿyāⁿ nguéé diīⁿ yā 'áámá chí canúúⁿ n'de'ei. Níícu maáⁿ yā ní ne^{n'}é yā chí 'iīⁿyāⁿ n'diichí yā 'yā. Ndúúti chí dii chí diīⁿ di cosa chí 'tíicā tuu'mi ní 'cuuⁿ'miⁿ di maāⁿ di nanááⁿ 'iīⁿyāⁿ ye^{n'}e iⁿ'yeeⁿdi 'cūū.

5 Ní mar 'áámá 'diīnu yā nguéé chí'teenú yā 'iīⁿyāⁿ.

6 Tuu'mí nga^{n'}a Jesús ngii yā sa^{n'}ā: 'Aa ntéé véé chí

'aacu hora yen'é, caati tiempo yen'é nī 'āā canée. ⁷ 'Iin'yān yen'é in'yéēndī cuuvi n'diichí yā ndis'tiī. Nguéé cuuvi n'diichí yā 'úú caati 'úú ní nga'ná cuaacú chεε chi nguéé n'daacā idiin 'iin'yān yen'e in'yéēndi 'cūū. ⁸ Ndís'tiī ca'n'a nī 'viicú 'cūū. 'Úú ní nguεε ca'ná maa'nguuvī, caati 'āā cuéé cunuūn ca'a hora yen'é.

⁹ Taachi ch'iinu ca'n'a yā chii yā nduudú 'cūū 'dīnu yā, tuu'mi Jesús canée ca yā yán'āa Galilea.

Jesús cuen'e yā 'viicu yen'é va'āi chi 'nee n'dái yā arco yen'é testamento

¹⁰ Taachi cuen'é sa'n'a 'dīnu yā 'viicu, 'tiicá ntúūn mii'n ní cuen'é Jesús cuayivi. Nguéé ch'in'í yā chi Jesús mii'n. Chen'e n'de'ei núu yā. ¹¹ Tuu'mi ní sa'n'a Israel s'een ní in'nuu sa 'iin'yān na 'viicu mii'n. Ní nga'n'a sa: ¿Tíí cánée 'iin'yān mii'n?

¹² 'Iin'yān yāān mii'n neenē n'deēe nga'n'a yā yen'é yā. N'duuví yā nga'n'a yā: 'Iin'yān mii'n n'dai taavi yā. Ta n'duuví yā nga'n'a yā: Nguéé, caati nginnche'ei yā 'iin'yān.

¹³ Mar 'áámá sa'n'a chí chen'e sa 'viicu nguéé ca'n'a sa yen'é yā ti 'va'a sa 'iin'yān Israel.

¹⁴ Chí ma'n'a 'viicu, tuu'mi ní Jesús cuhéé yā chεeti yāacū templo ní ch'i'cueēn yā.

¹⁵ Níicú sa'n'a Israel ngen'e yiinu sa ní nga'n'a sa: ¿Táácā déēnu sán'a 'cūū letras caati sán'a 'cūū nguεε 'née sa?

¹⁶ N'guεεcútan'a Jesús ní ca'n'a yā: Chii'n chí ngi'cueēn chi deenú ní nguéé yen'é, ti

yen'e 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú. ¹⁷ Ndúuti chi 'iin'yān nen'é yā diín yā voluntad yen'é Dendyuūs, tuu'mi ní deenú yā ch'ngi'cueēn nduuti chi yen'é Dendyuūs o nduuti chi 'úú nga'ná yen'é maán. ¹⁸ 'Iin'yān chí nga'n'a yā yen'é maán yā in'nuún yā poder yen'é maán yā. Naati 'iin'yān chi in'nuún yā poder yen'e 'iin'yān chi dichó'o yā 'yā, 'iin'yān mii'n ní cuaacú yā. Ní nguéé chi nguéé cuaacu nduucú yā.

¹⁹ ¿Áá nguéé ca'a Moisés ndís'tiī yen'é ley? Ní mar áámá ndís'tiī nguéé idiin nī chi nga'n'a ley mii'n. ¿De'ē cáāvā chí nen'e 'caan'nu'ndís'tiī 'úú?

²⁰ N'guεεcután'a 'iin'yān ní ca'n'a yā Jesús: Yáán'guiinūn canée ndúúcū di. ¿Du'ū idiin núún yiinu chi nen'é 'caan'nūn dii?

²¹ Jesús ní n'guεεcután'a yā ní nga'n'a yā ngii yā 'iin'yān: Diín 'áámá ntii'nyu' ní nducyaaca ndís'tiī ngen'e yiinu nī. ²² Cuaacu chi Moisés mii'n tee sa ley yen'e circuncisión ndís'tiī. (Nguéé chíin yen'é Moisés mii'n chi yen'é chiidá nī.) Ni sábado chi nguuvī chí 'iin'yān Israel ntaavi'tuunúūn yā, ndís'tiī idiin nī circuncidar sa'n'a 'líin. ²³ Ndúuti chí cuaán nī chí diín yā circuncidar sa'n'a 'líin nguuvī sábado caati ley yen'é Moisés canée chí diín nī cumplir, ¿de'ē induuvi táan nī nduucú caati sábado idiin chí nduūvā n'daacā yen'e 'áámá sa'n'a? ²⁴ Nguéé diín nī juzgar tan'dúúcā chí nadacadíinuun

nī naati diín nī juzgar chi
cuaacu ndúúcū chi n'dai miín.

¿'Áá san'ā miín chi Cristo?

25 Tuu'mí nga'n'a n'duuví
'iín'yān yen'e yāān Jerusalén:
¿'Áá nguée 'iín'yān 'cūū chí
nen'e 'caan'núñ yā? 26 N'diichí
nī. Jesús nguée 'va'á yā nga'n'a
yā nanáán nducyáácá 'iín'yān.
Ní nguée du'ū véé 'iín'yān
nga'n'a yā ngii yā 'yā. ¿'Áá
cuaacu níñnyún chí 'iín'yān
n'gēete chi nga'n'ā ntiiñnyún yā
ní déénú yā chí 'iín'yān 'cūū chí
cuaacu níñnyún chí Cristo?
27 'iín'yān 'cūū deenu yú tí
ndiicá yā naati taachi ndiicá
Cristo miín, mar 'áámá 'iín'yān
nguée deenú yā tí ndiicá yā.

28 Tuu'mí ní nga'n'a yuudu
Jesús taachí chí'cueen yā na
yáacu templo ní nga'n'a yā:
Ndís'tií, ní 'āā n'diichí nī 'úú.
Ní 'āā deenú nī tí yāān yen'é.
Níicú 'úú ní nguée cuchií yen'e
maán, naati 'iín'yān chí dichó'o
yā 'úú ní cuaacú yā. Ndís'tií
nguée n'diichí nī 'iín'yān miín.
29 Naati 'úú ní n'diichí 'iín'yān
miín caati 'úú ndiicá yen'é yā,
ní 'iín'yān miín dichó'o yā 'úú.

30 Tuu'mí ní idiín núñ
yiinu 'iín'yān chí cuta'á yā
Jesús naati mar 'áámá 'iín'yān
nguée che'ē ta'á yā Jesús, caati
'āā cuée ndaa hora yen'é yā.
31 Níicú 'yaa n'dái 'iín'yān
yen'e 'iín'yān chí snée miín
chitéenu yā Jesús. Ní nga'n'a
yā ngii yā 'iín'yān s'een: Taachi
ndaá Cristo miín, ¿'áá nguée
cuuvi diín yā más cā señales
chí diín sá'n'a 'cūū?

*San'ā fariseos dicho'ó yā
policías chí sta'á yā Jesús*

32 Tuu'mí ní san'ā fariseos
ch'iindiveen sa yen'e 'iín'yān
chí neené n'deee nga'n'a
yā 'túúcā yen'é Jesús miín.
Chiiduú n'gēetē ndúúcū san'ā
fariseos dicho'ó yā policías
chí cuta'a sa Jesús. 33 Tuu'mí
ní Jesús nga'n'a yā ngii yā
san'ā s'een: 'Áā ntē 'náán
cuneé ndúúcū ndís'tií ní na'n'á
n'diichí 'iín'yān chí dichó'o yā
'úú. 34 In'nuún nī 'úú ní 'āā
ntēé ndaacá nī 'úú. Ní naachi
'úú caneé, ndís'tií ní nguée
cuuvi ndaa nī.

35 Tuu'mí ní nga'n'a 'iín'yān
Israel nguaa maán yā: ¿Tí
cán'ā 'iín'yān 'cūū chí nguée
nindaaca yú 'iín'yān? ¿'Áá
can'á yā n'diichí 'iín'yān Israel
chí cuen'é yā 'muun cuen'é
yā miinyā nguaa 'iín'yān chí
nguée yen'e ndaata Israel
ní ca'cueén yā 'iín'yān miín?
36 ¿Dē'ē chí ntúūn nga'n'ā
Jesús: In'nuún nī 'úú ní nguée
nindaaca nī 'úú; ní naachi 'úú
caneé, nguée cuuvi cundaā
ndís'tií?

*Yíicú yen'e nuūñnī chí can-
duuchi*

37 Ngúúví chí ch'iínū 'viicu
ch'ēete miín, Jesús cheendii yā
can'ā diitú yā: Du'u chí yaaca
chií nanaán ní 'úú ca'á chí
cu'u yā. 38 Du'ū chí i'teenu
'uú, véé vida yen'é yā. Ní vida
canée tan'dúúcā 'áámá yíicú
nuūñnī chí ca'a vida cuen'e
daānman 'iín'yān miín. Chuū
caneé nguūñ na libro yen'e
Dendyuūs.

39 Ní chuū nga'n'á yā yen'e
Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs.
'iín'yān chí cu'téenu yā Jesús
canée chí cuta'á yā Espíritu
N'dai yen'e Ndyuūs. Ní

Dendyuūs nguée ca'a yā Espíritu N'dai ye'n'e yā ti Jesús miin ní 'āā cuée chen'ē yā na va'ai cheeti nguuví.

Vée división nguaa'n 'iin'yān

40 Tuu'mí ní neené 'yaa'n 'iin'yān taachí ch'iindivee'n yā chuū nga'n'a yā: Cuaacu níinyú'n 'iin'yān 'cūū chi profeta.

41 Ta n'duuví yā nga'n'a yā: 'Iin'yān 'cūū chi Cristo. Naati n'duuví yā nga'n'a yā: ¿'Áá ye'n'e yá'āa Galilea chí cánée chí ndaa Cristo? 42 ¿'Áá nguée nga'n'a naachi cánée nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs chí Cristo ní cuchíí yā ye'n'e ndaata ye'n'e rey David, ní ye'n'e yāā'n 'lín Belén, yāā'n chí chiica David miin?

43 Tuu'mí neene vee división nguaa'n 'iin'yān cucáávā Jesús miin. 44 N'duuví 'iin'yān ne'n'e yā cuta'á yā Jesús naati mar 'áámá sa'n'a miin nguée tuu'vi sa 'iin'yān.

Mar 'áámá sa'n'a ndii tiin nguée i'téenu sa Jesús miin

45 Policías ndaa sa nanáán chiiduú n'geetē ndúúcu sa'n'a fariseos. Ní 'iin'yān s'een ní nga'n'a yā ngii yā policías: ¿De'e cuuvi chí nguée candeé nī sa'n'a?

46 Policías n'guεεcután'a yā 'iin'yān: Mar 'áámá sa'n'a nguée nga'n'a sa tan'dúúca chí nga'n'a 'iin'yān 'cūū.

47 Tuu'mí sa'n'a fariseos n'guεεcuta'n'a sa policías: ¿'Áá nginnche'ei yā ntúū'n ndis'tii?

48 ¿'Áá i'teenu n'duuví 'iin'yān chí ca'n'a ntii'nyu'n yā o sa'n'a fariseos nduudu Jesús miin?

49 'Iin'yān chí nguée déenu yā chí cánée nguū'n na ley, 'āā condenado 'iin'yān.

50 Sán'a miin nguuví Nicodemo chí 'āā ndaa nanáán Jesús n'gaa'n, sa'n'a miin cánée sa ndúúcu yā. Tuu'mí nga'n'a Nicodemo ngii sa 'iin'yān: 51 ¿'Áá ley ye'n'e yú cuuvi caa'n'ma'n nuu'ndi ye'n'e 'iin'yān, ndúúti chí nguée n'diichi di 'iin'yān, ní 'caandivee'n dí ye'n'e 'iin'yān ní túmícádíinuun di chí diin yā?

52 Nan'guεεcután'a yā ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'a: ¿'Áá 'iin'yān ye'n'e yá'āa Galilea ntúū'n dii? In'núún dí níícú n'diichi di chí cánée nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs caati ye'n'e yá'āa Galilea mar 'áámá vmné'ēe nguée can'dāá 'áámá profeta.

53 Ní cuna'n'a nducyaacá yā na vaacu yā.

8

'Áámá n'daataá chí cue'n'e tá ndúúcu sa'n'a

1 Jesús miin ní cue'n'e yā cuéetí chí nguuví Olivos. 2 Tyaa'n tyaa'n chí deεve táámá nguuví ndaa ntúū'n yā yaácū templo. Nuunmán yāā'n 'iin'yān ndaa yā nanáán yā. Ch'iindí yā ní ca'cueén yā 'iin'yān s'een. 3 Tuu'mí ní ndaa n'duuví sa'n'a chí ngi'cueen ley ndúúcu n'duuví sa'n'a fariseos. N'dée sa nanáán Jesús 'áámá n'daataá chí cyaadu tá ndúúcu 'aama sa'n'a chí 'āā 'niinivaacu. Níícú chí canee sa chí nuu'n sa tán'a náávtan'a ye'n'e 'iin'yān s'een. 4 Nga'n'a sa'n'a s'een: Maestro,

n'daataá 'cūū ní tunéé 'nū tá'nā ndúúcu táámá sa'nā.
 5 Naachi canéé nguun ley ye'nē Moisés mii'n ní nga'nā chí cuítuú 'nū n'daataá chí 'tíicā. N'dīi túú'mí, ¿de'ē nga'nā n'dīi?

6 Chuū nga'nā sa'nā s'een chí ne'nē sá n'diichi sa táácā dii'n Jesús 'iicu tun'dáá nuu'ndi sa ye'né yā. Jesús ní can'dii yā ní dingúu yā na yá'nāa mii'n ndúúcu nduutita'á yā. Dii'n yā tan'dúúca chí nguéé ch'iindiveén yā ye'nē 'ii'n'yā'n mii'n. 7 Taachí nitiinguunéén ntuū'n sán'ā 'ii'n'yā'n, tuu'mí nanguaacundii yā ni nga'nā yā ngii yā: Du'ū ndís'tiī chí nguéé nuu'ndi ye'né nī, cuta'á nī ymnáán ymnaa'n 'áámá túūu ní ca'á nī tá'nā.

8 Can'diī ntuun yā ní dingúū ntuū yā ná yá'nāa.
 9 'Ii'n'yā'n chí ch'iindiveén yā chuu tuumicadínuu yā chí véé nuu'ndi ye'né yā. Ní ca'áámá ca'áámá inan'daá yā, 'ii'n'yā'n ndiicūū 'āā ndiī ná ch'iinu maa'n. Nan'daā nducyáácá yā. Ní 'aa dámaā'n Jesús canee yā ndúúcu tá'nā chí canéé naavta'nā.
 10 Nacuee'n Jesús ní n'diichi yā 'āā ntéé du'ū vee ti 'āā dámaā'n n'daataá mii'n. Ní nga'nā yā ngii yā tá'nā: Dii n'daataá, ¿tiī canéé 'ii'n'yā'n chí tun'dáá nuu'ndi yā ye'né di? ¿'Áá ndii 'áámá 'ii'n'yā'n nguēē nga'nā yā nuu'ndi ye'né di?

11 N'daata míi'n ní nga'nā tá: Señor, mar 'áámá 'ii'n'yā'n. Tuu'mí ní Jesús nga'nā yā ngii yā tá'nā: 'Úú nguéé caa'n'mán nuu'ndi ye'né di. Cuna'nā di ní 'āā ntéé dii'n nuu'ndi di.

Jesús chí de'ē i'n'yeē'di

12 Cuayiivi Jesús ní nga'nā ntúu yā ngii yā 'ii'n'yā'n: 'Úú tan'dúúca de'ē ye'nē i'n'yeē'di 'cūū, 'tíicā 'úú. Du'u chí can'daá 'úú nguéé ca'nā yā na maa'n caati cunee yā ndúúcu chí de'ē ye'nē vida.

13 Tuu'mí ní nga'nā sa'nā fariseos ngii sa Jesús: Dii ní ye'nē maa'n di nduudu cuaacu chí nga'nā di. Nduudu chí nga'nā di nguéé nduudu cuaacu.

14 Nan'guēcúta'nā Jesús nga'nā yā ngii yā sa'nā: 'Úú ní nga'nā nduudu cuaacu ye'né maán. Nduudu chí nga'nā ní nduudu cuaacu mii'n. Deenú tiī ndiicá ní tiī ca'nā. Naati ndís'tiī nguéé déenu nī tiī ndiicá ní nguéé déenú nī tiī ca'nā. 15 Ndís'tiī ní nga'nā nī nuu'ndi ye'nē 'ii'n'yā'n dacaā 'ii'n'yā'n. Naati 'úú nguéé nga'nā nuu'ndi ye'nē mar 'áámá 'ii'n'yā'n. 16 Ndúúti chí 'úú nga'nā nuu'ndi ye'nē 'ii'n'yā'n, nduudu ye'né ní nduudu cuaacu chí, caati 'úú ní nguēē damaāā'n ti 'úú ní ndúúcu Chiidá chí dichó'o yā 'úú. 17 Caati naachi canéé nguū'n na ley ye'né nī naachi nga'nā na 'uuvi 'ii'n'yā'n, chí chí nduudu cuaacu. 18 'Úú chí nga'nā nduudu cuaacu ye'né māa'n. Ní Chiidá chí dichó'o yā 'úú nga'nā yā nduudu cuaacu ye'né.

19 Tuu'mí nga'nā sán'ā s'een ngii sa Jesús: ¿Tiī canéé Chiida di? Nan'guēcúta'nā Jesús: Nduuti chí nguéé 'āā n'diichi nī 'úú, ndiī nguéé ndúú 'āā n'diichi nī Chiidá. Ndúúti chí

'āā n'diichi nī 'úú, 'tiicá ntūūn
'āā n'diichi nī Chiidá.

²⁰ Ndúúdú 'cūū nga'nā Jesús
taachi canée yā naachi snūūn
cajas yen'e ofrendas. Tuu'mi
ní taachí ngi'cueén yā chεeti
yáácū templo mar 'áámá
'iī'yān inátuu'vi yā Jesús caati
'āā 'cuéé cunuūn ca'a hora
yen'é yā.

*Naachi 'úú ca'ná ndís'tiī ní
nguée cuuvi ndaá nī*

²¹ Jesús nga'nā ntūūn yā ngii
yā sa'nā: 'Úú ní ca'ná ní ndís'tiī
in'nuūn nī 'úú. Ná nuu'ndi
yen'é nī 'cūūvi nī. Naachi 'úú
ca'ná ndís'tiī ní nguée cuuvi
ndaá nī.

²² Tuu'mi sa'nā Israel s'een
nga'nā sa: ¿'Áá 'caa'nuu
maán yā 'iī'yān caati nga'nā
yā: Naachi 'úú ca'ná, ndís'tiī
nguée cuuvi ndaa nī?

²³ Tuu'mi ní Jesús nga'nā yā
ngii yā sa'nā: Ndís'tiī ní yen'e
cuaa'ndiīyā ndís'tiī niicu 'úú
ní yen'e cuaa'niī'nuu 'úú.
Ndís'tiī ní yen'e in'yee'ndí 'cūū
ndís'tiī naati 'úú ní nguée yen'e
in'yee'ndí 'cūū 'úú. ²⁴ Caavā
chūū chi nga'nā ngii ndís'tiī
chi 'cuūvi nī na nuu'ndi yen'e
nī. Ndúúti chi nguée cu'téenu
nī chi 'úú chi Cristo mii'n
tuu'mi ní na nuu'ndi yen'é nī
ní 'cuūvi nī.

²⁵ Nī nga'nā sa ngii sa
'iī'yān: ¿Díi du'ū díi? Tuu'mi
ní Jesús nga'nā yā ngii yā sa'nā:
Tan'dúúcā nūūn chí nga'nā
ndii cuaa'vmnaa'n, 'tíicā 'úú.
²⁶ Nééé n'deée dendú'ū chi
canée chí caā'n'má'n ndúúcu
ndís'tiī ní díi'n juzgar ndís'tiī.
'iī'yān chí dichó'o yā 'úú,
'iī'yān mii'n chí cuaacu yā.

Chíín chí n'giindiveén yen'e yā,
chii'n nga'nā na in'yee'ndí 'cūū.

²⁷ 'iī'yān s'een nguée tu-
umicádínnuu yā chí 'iī'yān
mii'n ní nga'nā yā yen'e Chiidá
yā. ²⁸ Tuu'mi nga'nā Jesús ngii
yā sa'nā: Taachí nadacuée'n
nī Sa'nā chí Daiya Dendyuūs,
tuu'mi ní cuuvi déenu nī
chí 'úú. Nguée du'ū vεε chí
díi'n chí yen'e maán naati
Chiidá chí'cueé yā 'úú. Ní
chíín chí nga'nā. ²⁹ Ní 'iī'yān
chí dichó'o yā 'úú canée yā
nduucú. Chiidá ní nguée
chí'neen yā 'úú dámaán. Naati
'úú ní díi'n tanducuén'e chí
nen'e yā.

³⁰ Taachí nga'nā Jesús chuū
nééé 'yaa'n 'iī'yān chí'téenu
yā yen'é yā.

*Nduūdū Cuaacu chí nan-
gua'nai 'iī'yān*

³¹ Tuu'mi nga'nā Jesús ngii
yā sa'nā Israel sen'e chí i'téenu
sa 'yā: Ndúúti chí ndís'tiī
cunée nī ndúúcu nduudu
yen'é tuu'mi ní cuaacu chí
ndís'tiī discípulos yen'é. ³² Ní
n'diichí nī nduudu cuaacu.
Ní caavā nduudu cuaacú mii'n
ndís'tiī nanguá'nai nī.

³³ Nan'guεεcútan'ā sa'nā
yen'é yā: Nús'uu ní ndaata
yen'e Abraham. Níicú mar
'áámá 'iī'yān nguée dichii'vε
'nū. ¿Táácā chí nga'nā díi
chí ndís'tiī ní canee chí
nanguá'nai nī?

³⁴ Jesús ní nan'guεεcután'a
yā yen'e sa: Cuaacu ní'nyún,
cuāácū niī'nyu'n nga'nā ngii
ndís'tiī chí nducyáácá 'iī'yān
chí díi'n yā nuu'ndi, 'iī'yān
s'tíi dichii'vε yā yen'e nuu'ndi.
³⁵ 'iī'yān chí díi'n mandado

ye'n'e 'iiví yā nguéé 'áámá ineén
yā ndúúcū familia ye'n'e 'iiví
yā naati daiya 'iiví miiⁿ ní
'áámá cuneén yā. ³⁶ Ndúúti
chí Daiyá yā nadinguán'ai yā,
cuaacu ní'nyúⁿ chí ndís'tiī ní
nínguaⁿ'ai nī. ³⁷ 'Úú deenú chí
ndís'tiī chí ndaata ye'n'e Abra-
ham. Naati dinúúⁿ yiinu nī
chí ne'n'e 'caaⁿ'núⁿ nī 'úú, caati
nduudu ye'n'é nguéé ngii neé
ndúúcū ndis'tiī. ³⁸ Chiiⁿ chí
n'diichí ndúúcū Chiidá, chiiⁿ
chí 'úú ngaⁿ'á. Ndís'tiī ní diíⁿ
nī chí n'diichí nī chiidá nī.

*Ndís'tiī ye'n'e yááⁿ'n'guiinūⁿ
chí chiidá nī*

³⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nan'guεεcutáⁿ'a
yā ye'n'é yā ní ngaⁿ'á yā:
Chiidá 'nū Abraham. Ngaⁿ'a
Jesús ngii yā saⁿ'ā: Nduuti
chí daiya Abraham ndís'tiī
tuu'mi ní ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e sa
idíiⁿ nī.

⁴⁰ Naati maaⁿ ní idinúuⁿ yi-
inu nī chí 'caaⁿ'nuⁿ nī 'úú,
caati 'úú saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ndu-
udu cuaacu chí ch'iindiveén
ye'n'e Dendyuūs. Abraham
nguéé diiⁿ sa chuū. ⁴¹ Ndís'tiī
ní diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e chi-
idá nī. Tuu'mi ní ngaⁿ'a sa
ngii sa Jesús: Nús'uū nguéé
ch'iindiyáaⁿ 'nū ye'n'e daiya sa
saⁿ'ā cyúúⁿí. Canéé 'áámá
chiidá 'nū chí Dendyuūs miiⁿ.

⁴² Tuu'mi ní ngaⁿ'a Jesús
ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndúúti
chí chiidá nī chí Dendyuūs
miiⁿ cuaacu ní'nyúⁿ chí
dinéⁿ'e nī 'úú, caati 'úú
ní ye'n'é Dendyuūs chiicá
ní ndaá. Ní nguéé ndaá
ye'n'é maáⁿ ti Ndyuūs maáⁿ
yā dichó'o yā 'úú. ⁴³ ¿De'ε
cuuvi chí nguεε n'gúuⁿ nī

nduudu ye'n'é? Ti nguεε
n'giindiveén nī nduudu ye'n'é.
⁴⁴ Ndís'tiī ní yááⁿ'n'guiinūⁿ
chiidá nī. Ndís'tiī ní ne'n'é nī
diíⁿ nī tanducuéⁿ'e chí ne'n'e
chiida nī. Yááⁿ'n'guiinūⁿ chí
n'giīⁿ'nūⁿ 'āā canéé núuⁿ yā
ndíi naachi ngaⁿ'ā. Nguéé
'áámá canéé yā na nduudu
cuaacu ti nguéé nduudu
cuaacu nduucú yā. Taachí
yááⁿ'n'guiinūⁿ ngaⁿ'ā sa
nduudu yaadi ye'n'e maaⁿ sa
ngaⁿ'a sa ti saⁿ'ā ye'n'e nduudu
yaadi ní chiida nduudu yaadi
sáⁿ'ā. ⁴⁵ Naati 'úú ní ngaⁿ'á
nduudu cuaacu ní nguéé
i'téenu nī ye'n'é. ⁴⁶ ¿Du'ú
ye'n'e ndís'tiī ngaⁿ'a chí idiíⁿ
nuuⁿndi? Ní nduuti chí 'úú
ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu,
¿de'ε chí nguéé i'téenu nī 'úú?
⁴⁷ Du'u chí ye'n'e Dendyuūs
miiⁿ nduudu ye'n'e Dendyuūs
n'giindiveén yā. Chiiⁿ chí
ndís'tiī ní nguéé n'giindiveén
nī ti nguéé ye'n'é Dendyuūs
ndís'tiī.

*Jesús canéé yā vmnááⁿ vm-
naaⁿ chí iⁿ'yeēⁿdī*

⁴⁸ Tuu'mi ní nan'guεεcutáⁿ'a
saⁿ'a Israel s'eeⁿ ní ngaⁿ'a
sa ngii sa Jesús: ¿'Áá nguéé
cuaacu ngaⁿ'ā nús'uū chí
samaritano dii, ní canéé dí
ndúúcū yááⁿ'n'guiinūⁿ?

⁴⁹ Nan'guεεcutáⁿ'a Jesús:
'Úú nguéé canéé ndúúcū
yááⁿ'n'guiinūⁿ. 'Úú diíⁿ
honrar Chiidá. Ndís'tiī nguéé
i'téenu nī 'úú. ⁵⁰ 'Úú ní nguéé
in'nuúⁿ honra ye'n'é maaⁿ. Véé
'iiⁿ'yāⁿ chí in'nuúⁿ yā honra
ye'n'é ní diíⁿ yā juzgar 'iiⁿ'yāⁿ.
⁵¹ Cuaacu ní'nyúⁿ, cuāācū

niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Du'u chí n'giindiveēⁿ nduudu yeⁿ'é nguéé n'diichí yā vaadī n'gii taanduvéé nguuvī.

52 Tuu'mi ní saⁿ'a Israel s'eeⁿ ngaⁿ'ā sa ngii sa Jesús: Maaⁿ ní tuumicádíinuⁿ 'nū yeⁿ'ē di. Canee di ndúúcu yááⁿn'guinuⁿ.

Abraham miiⁿ ní ch'iī ndúúcu profetas 'iicu díi ní ngaⁿ'ā di: Du'u chí n'giindiveēⁿ nduudu yeⁿ'é nguéé n'diichíneēⁿ yā vaadī n'gii taanduvéé nguuvī.

53 ¿'Áá vmnaaⁿ ntuūⁿ ca dii yeⁿ'ē chiida yú Abraham chí ch'iī yā ní yeⁿ'e profetas chí ch'iī yā? ¿Du'ū nadacádíinuⁿ di chí máāⁿ di?

54 Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: Ndúúti chí 'úú díiⁿ honrar maaⁿ tuu'mi ní honra yeⁿ'é ní nguéé dε'ε vεε. Chiidá míiⁿ chí idiíⁿ yā honrar 'úú. Ní yeⁿ'e chiidá chí ngaⁿ'ā ndís'tíi chí Dendyuūs yeⁿ'é nī. 55 Ní nguéé 'āā n'diichí nī 'iīⁿ'yāⁿ naati 'úú 'āā nin'diichí 'iīⁿ'yāⁿ. Ndúúti chí ngaⁿ'á chí nguéé nin'diichí 'iīⁿ'yāⁿ tan'dúúca chí yaadi ndís'tiī, 'tíicā ntúúⁿ 'úú. Caati 'āā n'diichí 'iīⁿ'yāⁿ ní n'giindiveēⁿ nduudu yeⁿ'é yā. 56 Chiidá nī Abraham yéénú taavi sa chí 'āā n'diichí sa nguuvī yeⁿ'é. Ní 'āā n'diichí sa. Ní yéénú taavi sa.

57 Tuu'mi ní ngaⁿ'a 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ: ¿'Áá 'āā cuéé cuuvi 'uuvi ngeεcu ndiichi nduūyū ní 'āā n'diichi di Abraham?

58 Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'a: Cuaacu níⁿnyuⁿ, cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii

ndís'tiī chí 'úú vmnáaⁿ vmnaaⁿ chí Abraham.

59 Tuu'mi ní saⁿ'ā s'eeⁿ sta'á sa tuūu chí ca'á sa Jesús, naati Jesús ní canúúⁿ n'de'ei yā ní nan'dáa yā cheeti yáacū tem-plo ní cho'ó yā náavtaⁿ'á yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cunaⁿ'á yā.

9

Jesús ca'á yā vista yeⁿ'e 'áamá sáⁿ'ā chí ngueenááⁿ ndii taachi chí ch'iīndiyāⁿ sa

1 Níicú taachi cho'ōo Jesús ní n'diichí yā 'áamá saⁿ'ā chí ngueēe nduutináaⁿ sa ndíi taachí ch'iīndiyáaⁿ sa.

2 Níicú discípulos yeⁿ'é yā ntiinguuneeⁿ yā Jesús ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'iīⁿ'yāⁿ: N'dii Maestro, ¿du'u dínuūⁿndí? ¿'Áá chiida sa ndúúcu cheεcu sa vεε nuuⁿndi yeⁿ'é yā? ¿'Áá maaⁿ sa 'tíicā sa chí ngueēe nduutináaⁿ sa taachí ch'iīndiyáaⁿ sa?

3 Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús ní nguéé ndúú sáⁿ'a cūū ní nguéé chiida sa ndúúcu cheεcu sa vεε nuuⁿndi yeⁿ'é yā chí ngueēe nduutináaⁿ sa. 'Tíicā saⁿ'ā ní 'cuuⁿ'mīⁿ chí diiⁿ Dendyuūs miiⁿ nduucú yā.

4 Cánée chí díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ chí idiíⁿ 'iīⁿ'yāⁿ chí dicho'ó yā 'úú neⁿ'e chí véé nguuvī. Ndaá chí cuuvi 'da'á taachi mar 'áamá 'iīⁿ'yāⁿ ní nguéé díiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ. 5 Nuuma neⁿ'e chí cuneé iⁿ'yeēⁿdí 'úú chí cuneé tan'dúúca dεεve yeⁿ'ē iⁿ'yeēⁿdí 'úú.

6 Taachí níngaⁿ'a yā chuū chiidaiⁿ yā na yáⁿ'āa níicú in'dái yā incheetí ndúúcu nuuⁿniⁿ daíⁿ yā. Níicú s'neeⁿ

yā ncheetí nduutináaⁿ saⁿā
ngueenáaⁿ. ⁷ Ní ngaⁿ'a
yā: Cúnaⁿā dí. Náaⁿnú dí
nduutináaⁿ di na cheendi
yiive yeⁿ'ē Siloé. (Nduudu
miiⁿ nen'e caaⁿ'maⁿ Dichó'o
Yā.) Tuu'mi ní cunaⁿā sa
ní naāⁿnu sa ní nguēcundí
sa 'āā inaaⁿ sa. ⁸ Tuu'mi
ní 'iⁿ'yāⁿ na níⁿnúⁿ va'ai
yeⁿ'ē sa ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ chí 'āā
ndíí vmnaaⁿ n'diichí yā saⁿ'ā
chí gueenáaⁿ ní ngaⁿ'a yā:
¿Áá nguée sán'a 'cūū n'giīndi
ngiica limosna?

⁹ N'duuví yā ngaⁿ'a yā: Sán'a
'cūū. Ta n'duuví yā ní ngaⁿ'a
yā: Tan'dúúcā saⁿ'ā miiⁿ, 'tíicā
saⁿ'ā. Saⁿ'ā miiⁿ ngaⁿ'a sa: 'Úú.

¹⁰ Ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā:
¿Taaca nínguaaⁿ nduutináaⁿ
di?

¹¹ N'guēcútāⁿ ā sa ní ngaⁿ'ā
sa: Saⁿ'ā chí nguuví Jesús
miiⁿ din'dái sa ncheetí ní
chí'neeⁿ sa nduutináaⁿ. Ní
ngaⁿ'ā sa ngii sa 'úú: Cuen'e
di cheendi yiive nuūⁿnīⁿ yeⁿ'ē
Siloé. Naaⁿnu di nduutináaⁿ
di. Níicú chen'é, ní naāⁿnu
nduutináaⁿ, ní 'āā inaaⁿ.

¹² Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngii
yā saⁿ'ā: ¿Tii canée saⁿ'ā
miiⁿ? Tuu'mi ngaⁿ'ā sa: Nguée
deenú.

*Fariseos itiinguunéeⁿ yā
saⁿ'ā gueenaaⁿ chí 'āā ndu-
uva yeⁿ'ē sa*

¹³ Tuu'mi ní candée yā saⁿ'ā
chí gueenaaⁿ ndíí cuaaⁿ vm-
naaⁿ nanáaⁿ saⁿ'ā fariseos.
¹⁴ Ní sábadó miiⁿ nguuví chí
ntaavi'túunuⁿ 'iⁿ'yāⁿ Israel
chí Jesús idin'dái yā ncheetí
miiⁿ. Ní nin'guáaⁿ yā nduuti-
naaⁿ sa. ¹⁵ Tuu'mi ní nti-
inguuneeⁿ ntúuⁿ yā fariseos:

¿Táácā 'āā inaaⁿ di? Tuu'mi
ní ngaⁿ'ā sa: S'néⁿ yā ncheetí
na nduutináaⁿ, níicú naāⁿnú.
Maaⁿ ní inaaⁿ.

¹⁶ Tuu'mi ní 'áámá saⁿ'ā
fariseo ngaⁿ'a sa: Sán'a 'cūū
ní nguée yeⁿ'ē Dendyuūs saⁿ'ā
caati nguée diiⁿ sa nguuví
sábadó tan'dúúcā chí ngaⁿ'a
ley yeⁿ'ē yú. Ta n'duuví sa
ngaⁿ'a sa: ¿Táácā saⁿ'ā chí
véé nuuⁿndi yeⁿ'ē sa diiⁿ sa
señales chí 'tuucā? 'Uuvi nuúⁿ
diiⁿ sa vaanicadiinuūⁿ yeⁿ'ē
sa. ¹⁷ Nguēcundí ntúuⁿ sa
ní ngaⁿ'a sa ngii sa saⁿ'ā chí
ngueenaaⁿ sa: Díí, ¿de'é ngaⁿ'a
di yeⁿ'ē saⁿ'ā chí nan'guaaⁿ
nduutináaⁿ di? Saⁿ'ā miiⁿ
ngaⁿ'ā sa: 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ profeta.

¹⁸ Saⁿ'a Israel s'eeⁿ nguée
i'téenu sa yeⁿ'ē saⁿ'ā chí
chingueenaaⁿ sa ní inaaⁿ sa
ndíí 'cai yā chiida sa ndúúcū
cheecu sa yeⁿ'ē sán'a chí 'āā
inaaⁿ sa. ¹⁹ Ní ntiinguunéeⁿ
saⁿ'ā s'eeⁿ 'iⁿ'yāⁿ, ní ngaⁿ'ā
sa: ¿Áá sán'a 'cūū daiyá nī,
saⁿ'ā chí ngaⁿ'ā ndís'tií chí
ch'iindiyáaⁿ sa 'āā gueenaaⁿ
sa? ¿Táácā chí maaⁿ inaaⁿ sa?

²⁰ Nan'guēcútāⁿ a yā chiida
sa ndúúcū cheecu sa ní
ngaⁿ'a yā 'iⁿ'yāⁿ: Déenu
'nū daiya 'nū saⁿ'ā 'cūū 'āā
ngueeé nduutináaⁿ sa taachi
ch'iindiyáaⁿ sa. ²¹ Maaⁿ ní
inaaⁿ sa. Nguée déenu 'nū
táácā inaaⁿ sa. Du'ú yā chí
nin'guaaⁿ yā nduutináaⁿ sa
núⁿ'uu nguée déenu 'nū. Saⁿ'ā
tii 'āā 'naaⁿ sa, ntiingúúneeⁿ
nī saⁿ'ā. Saⁿ'ā tii caaⁿ'maⁿ sa
yeⁿ'ē maaⁿ sa.

²² Chuū chí nan'guēcútāⁿ a
sa chiida sa ndúúcū cheecu

sa, caati 'va'á yā 'iin'yān Is-
rael s'een. Caati 'iin'yān Is-
rael s'een 'āā indeē sa chi du'ū
chí caa'maⁿ chí Mesías chí
Cristo miiⁿ chuⁿ ní tun'daa
yā chεeti yaācū. ²³ Chii chí
'tíicā caⁿ'ā chiida sa ndúúcū
chεecu sa: Sáⁿ'ā 'caa 'āā 'nāaⁿ
sa. Ntíingúúneeⁿ ní saⁿ'ā.

²⁴ 'Tíicā ní 'caī ntúuⁿ yā saⁿ'ā
chí ngueenáaⁿ níicú ngaⁿ'a
yā ngii yā saⁿ'ā: Dii, ní ca'a
di honra Dendyuūs. Nús'uu
deenu 'nū chí sáⁿ'a 'cūū véé
nuuⁿndi yeⁿ'ē sa.

²⁵ Tuuⁿmi ní nan'guεεcutáⁿ'a
sa ní caⁿ'ā sa: Ndúúti chí
nuuⁿndi yā o nguée nuuⁿndi
yā nguée deenú. 'Áamá chí
deenú chí ngueeé nduutinaáⁿ
ní maaⁿ ní ināaⁿ.

²⁶ Ní ngaⁿ'ā ntúuⁿ yā ngii yā
saⁿ'ā: ¿Dε'ē diiⁿ yā ndúúcū dii?
¿Táácā 'āā inaaⁿ di?

²⁷ Nan'guεεcutáⁿ'a sa yeⁿ'é
yā: 'Āā ngaⁿ'á ngii ndís'tiī ní
nguée chíiⁿdiveéⁿ nī. ¿Dε'ē
cúúví chí neⁿ'ē ntúuⁿ ní 'caan-
diveéⁿ nī? ¿'Áá neⁿ'é nī ntúuⁿ
ndís'tiī chí cuuvi discípulos
yeⁿ'é yā ndís'tiī?

²⁸ Ní 'caa'vá yā ndúúcu sa
ní caⁿ'a yā: Díí, chí discípulo
yeⁿ'é yā dii, naati nús'uū
discípulos yeⁿ'ē Moisés nús'uu.
²⁹ Nús'uu ní déenu 'nū chí
Dendyuūs ní yaa'vi yā Moisés
naati nguée déenu 'nū tíí
ndiica sáⁿ'a 'cūū.

³⁰ Nan'guεεcutáⁿ'a saⁿ'ā
miiⁿ ní caⁿ'a sa: Chuū ní
cuaacu ní cosa chí 'āā ngeⁿ'e
yiinu yú caati ndís'tiī nguée
déenu nī tíí ndiicá yā ní
nn'guaaⁿ yā nduutinaáⁿ. ³¹ Ní
deenu yú chí Dendyuūs ní
nguée n'giindiveé yā yeⁿ'e

'iin'yāⁿ nuuⁿndi. Du'ú 'iin'yāⁿ
chí neⁿ'ē Dendyuūs níicú idiíⁿ
yā chíiⁿ chí neⁿ'ē Dendyuūs,
tuuⁿmi ní Dendyuūs miiⁿ
nn'giindiveéⁿ yā yeⁿ'ē 'iin'yāⁿ
'cūū. ³² Ní taachi chí
nga'ā in'yeeⁿdí 'cūū, nguée
ch'iindiveeⁿ yú chí mar 'áámá
'iin'yāⁿ nn'guaaⁿ yā nduuti-
naáⁿ 'iin'yāⁿ chí ngueenáaⁿ
ndíí chíiⁿdíyáaⁿ yā. ³³ Ndúúti
chí 'iin'yāⁿ 'cūū chí nguée yeⁿ'é
Dendyuūs 'iin'yāⁿ, tuuⁿmi ní
nguée du'ú véε cuuvi dííⁿ yā.

³⁴ Nan'guεεcutáⁿ'ā 'iin'yāⁿ
s'een ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā:
Dii ní na nuuⁿndi chíiⁿdíyáaⁿ
di. ¿'Áá dii ngi'cuéeⁿ dí
nús'uu? Ní tun'daa yā saⁿ'a
chεeti yaācū.

*Ngueenáaⁿ yeⁿ'ē cosa chí
yeⁿ'ē Espíritu*

³⁵ Jesús chíiⁿdiveéⁿ yā chí
'āā tun'dáa yā saⁿ'ā chiva'āī
yaacu templo. Taachi nin-
daaca yā saⁿ'ā ní ngaⁿ'a yā
ngii yā saⁿ'ā: ¿'Áá i'téenu dí
Daiya Dendyuūs miiⁿ?

³⁶ Tuuⁿmi ní nan'guεεcutáⁿ'a
sa ní caⁿ'a sa: Señor, ¿du'ū
miiⁿ, ní 'tíicā cu'teenú?

³⁷ Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā
saⁿ'ā: In'diichi dí 'iin'yāⁿ ní
'iin'yāⁿ miiⁿ ní 'iin'yāⁿ chí in-
deé yā ndúúcū di.

³⁸ Tuuⁿmi ní ngaⁿ'ā sa ngii
sa Jesús: Señor, cu'teenú n'diī.
Ní diiⁿ sa adorar yā.

³⁹ Ní ngaⁿ'ā Jesús: 'Úú
nindaá in'yeeⁿdí 'cūū chí
caaⁿ'máⁿ nuuⁿndi yeⁿ'é 'iin'yāⁿ
caati 'iin'yāⁿ chí nguée inaáⁿ
yā ní naáⁿ yā. Ní 'iin'yāⁿ
chí cuuvi inaáⁿ yā cuuvi
ngueenáaⁿ yā.

40 N'duuví 'iín'yāⁿ fariseos chí canée yā ndúúcu yā ch'iindiveén yā chuū ní ca'n'á yā Jesús: ¿'Áá ngueēe ntúuⁿ nduutináaⁿ 'nū tuu'mí?

41 Tuu'mí ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndúúti ngueenáaⁿ nī nguée nuuⁿndi yeⁿ'e nī. Naati maaⁿ ní ngaⁿ'a nī: Inaaⁿ 'nū. Chiiⁿ chí nuuⁿndi yeⁿ'é nī 'áámá cunée nūuⁿ.

10

Cuenta yeⁿ'ē 'iín'yāⁿ chí véé 'iiti yeⁿ'e yā

1 Cuaacu níⁿnyúⁿ cuāacū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Du'u chí nguée indāa cuaaⁿ cheendi chéēⁿ yeⁿ'ē 'iiti cuūchī naati nge'ē yā na chéēⁿ táámá lado, tuu'mí ní 'iín'yāⁿ 'cūu duucú yā ní diduucú yā. 2 Du'ú 'iín'yāⁿ chí indāa yā cuaaⁿ cheendi chéēⁿ miiⁿ, 'iín'yāⁿ miiⁿ ineenaáⁿ yā 'iiti. 3 'Iín'yāⁿ ineenaáⁿ yā cheendi chéēⁿ ní inin'guaáⁿ yā cheendi chéēⁿ caavā 'iín'yāⁿ miiⁿ ní 'iiti cuūchī n'giindiveén tī nduudu yeⁿ'é yā. Ní n'gaí yā duuchi 'iiti cuūchī yeⁿ'é yā. Ní n'daá tī saⁿ'ā. 4 Taachi intuun'dāa yā tanducuén'e 'iiti yeⁿ'é yā cuaaⁿ dáámí cheēⁿ candéε tī vmnaaⁿ yeⁿ'é tī. Níⁿcú 'iiti cuūchī cueⁿ'é tī cuayiivi 'iivi tī. Caati 'caandiveén tī nduudu yeⁿ'é yā. 5 Nguée can'dāa tī 'iín'yāⁿ chí nguée 'iivi tī níⁿcú ngéenu tī yeⁿ'é yā caati nguée 'caandiveén tī nduudu yeⁿ'é yā chí nguée 'iivi tī 'iín'yāⁿ.

6 Chuū cuenta chí caⁿ'a Jesús 'iín'yāⁿ ní 'iín'yāⁿ miiⁿ nguée tuumicadínuuⁿ yā de'ē chí caⁿ'a Jesús miiⁿ.

Jesús chí n'dai ca pastor yā

7 Nguεcúndíi ntuūⁿ Jesús ní ngaⁿ'a yā: Cuaacu níⁿnyúⁿ, cuāacū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: 'Úú tan'dúúca cheendi cheēⁿ naachi cho'ō 'iiti cuūchī. 8 Tanducuén'e 'iín'yāⁿ chí ndaá yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē 'úú, 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní duucu yā ní diduucúu ntúuⁿ yā. Caati nguée ch'iindiveén yā 'iiti cuūchī miiⁿ yeⁿ'é yā. 9 'Úú tan'dúúca cheendi cheēⁿ 'úú. Du'ú 'iín'yāⁿ chí indāa caavā yeⁿ'é, ninguaⁿ'ai yā. Ní can'dāa yā. Ní nndaa ntuúⁿ yā. Ní ndaacá yā chí che'ē yā.

10 Duucú míⁿ taachi ndaa sa miiⁿ, iduucu sa. Ní n'giin'nuⁿ sa ní nadi'tuuví sa. 'Úú nindāa chí ca'á vida níⁿcú ca'á vida chí yeenu taavi yā. 11 'Úú 'iivi 'iiti cuūchī chí n'dai taavi. 'Iivi 'iiti cuūchī chí n'dai taavi yā, nga'á yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā caavā 'iiti. 12 'Iín'yāⁿ chí canee naáⁿ 'iiti cuūchī chí nguée yeⁿ'é yā 'iiti ní nguée 'iivi tī 'iín'yāⁿ. Taachí ináaⁿ yā yáá'yāⁿ ngaátāa chí cuchíi tī ní cu'néeⁿ yā 'iiti cuūchī ní ngen'e yā ngéenu yā. Ní yáá'yāⁿ ngaátāa cúchíi tī miiⁿ ní cuta'á tī 'iiti cuūchī ní 'iiti cuūchī miiⁿ idií'yáa tī ngii ní ngéenu tī. 13 'Iín'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e yā 'iiti ngéenu yā caati nguée yeⁿ'é yā 'iiti. Ní nguée idiíⁿ yā cuidado 'iiti cuūchī.

14 'Úú 'iivi n'dai taavi 'iiti cuūchī. Ní canúnaáⁿ 'iiti cuūchī yeⁿ'é. Ní 'iiti

cuŭchī ye^{n'}é ní canúnaáⁿ tī 'úú. ¹⁵ Tan'dúúcā chi Chiidá in'diichí yā 'úú, 'tíicā 'úú in'diichí Chiidá. Ní nga'á vida ye^{n'}é cucaava 'iiti cuŭchī. ¹⁶ V'éé ntúūⁿ ta n'duuvi 'iiti cuŭchī ye^{n'}é chi ngu'éé ye^{n'}e cheēndī chéēⁿ 'cūū 'iiti. 'Iiti miiⁿ ntúūⁿ ní cánée chí candéé 'iiti. Ní 'caandiveéⁿ tī chí caāⁿ'máⁿ níicú 'áámá cheēⁿ nduuví tī ní 'áámá nūuⁿ 'íiví 'iiti.

¹⁷ Caavā chiiⁿ chí ne^{n'}e Chiidá 'úú caati 'úú ca'á vida ye^{n'}e maáⁿ chi ní nanguεcundíí ntúūⁿ cuta'á. ¹⁸ Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ngu'éé cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú naati 'úú ca'á vida ye^{n'}e maáⁿ. Cuuví diíⁿ cu'neéⁿ vida ye^{n'}é ní cuuví diíⁿ cuta'á. Chuū mandamiento chi diíⁿ chi nga^{n'}ā Chiidá.

¹⁹ Ch'íindi ntúūⁿ vaadī 'caa'va nguaaⁿ nán'ā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ cáávā nduudú 'cūū. ²⁰ Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel ca^{n'}a yā chuū: Canée yā ndúúcū yááⁿ'guiinūuⁿ ní nguεε nndéé yā vaanicadi-inúúⁿ ye^{n'}é yā. ¿De'ē cúuví chí n'giindiveéⁿ nī ye^{n'}e yā?

²¹ Tá n'duuví yā ní nga^{n'}a yā: Ndúúdú 'cāā ní ngu'éé ye^{n'}e 'iiⁿ'yāⁿ chí cánée ndúúcū yááⁿ'guiinūuⁿ. ¿'Áá cúuví nán'guaaⁿ yááⁿ'guiinūuⁿ nduutinaáⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ngueenāāⁿ?

'Iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ngu'éé 'cuúⁿ yā Jesús

²² Ch'iindī 'víicú ye^{n'}e dedicación na yáāⁿ Jerusalén tiempo chí 'iicheεε. ²³ Níicú Jesús cachiicá yā cheεti yaácū templo na corredor chí

nguuvi Salomón. ²⁴ 'Iicu sa^{n'}a Israel s'eeⁿ ní che^{n'}e sa nduuvidaama sa nanáaⁿ yā ní ca^{n'}a sa chii sa Jesús: ¿Tíi cua^{n'}ā casta^{n'}ā di chídeεve ye^{n'}e 'nū? Ndúúti chí dii chí Cristo miiⁿ, caa^{n'}maⁿ cuaacú dí cuuvi dí nús'uu.

²⁵ Nan'guεεcúta^{n'}a Jesús ye^{n'}e sa: 'Áā ngii ndís'tiī ní ngu'éé i'teenu nī. Ntiiⁿnyuⁿ chí diíⁿ ndúúcū chí dúúchī Chiidá, chuū nga^{n'}ā nduudu cuaacu ye^{n'}e. ²⁶ Ndís'tiī ngu'éé i'téenu nī caati ngu'éé 'iiti cuŭchī ye^{n'}é ndís'tiī, tan'duucā 'āā nga^{n'}ā. ²⁷ 'Iiti cuŭchī ye^{n'}é n'giindiveéⁿ tī nduūdū ye^{n'}é ní 'úú in'diichí ntúūⁿ 'iiti. Ní 'iiti miiⁿ can'daa tī 'úú. ²⁸ 'Úú ní nga'á vida cue^{n'}e daāⁿmaⁿ ye^{n'}é tī ní ngu'éé 'cūūvi tī. Ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuví cuta'á yā 'iiti s'eeⁿ taachí 'āā cánée ta'á. ²⁹ Chiidá chí téē yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'úú vmnaáⁿ yā ye^{n'}e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuví cuta'á yā taachi 'āā cánée ta'ā Chiidá. ³⁰ 'Úú ndúúcū Chiidá 'áámá núúⁿ 'nū.

³¹ Tuu'mi ní sta'ā ntúūⁿ sa^{n'}a Israel s'eeⁿ túūu chí ne^{n'}e ca'a sa Jesús.

³² Nan'guεεcúta^{n'}a Jesús 'iiⁿ'yāⁿ: Nééné n'deēe n'daacā ntiiⁿnyuⁿ chí n'gin'i ye^{n'}e Chiidá. ¿Chéé ntiiⁿnyuⁿ chí ngu'éé innéé yiinú ndís'tiī chí ngiitúú nī 'úú?

³³ Nan'guεεcúta^{n'}ā sa^{n'}a Israel s'eeⁿ ní nga^{n'}ā sa ngii sá Jesús: Ngu'éé caavā ntiiⁿnyuⁿ n'daacā chí ngiitúú 'nū dii naati cáávā chí nga^{n'}ā di chí ngu'éé n'daacā, ní caati dii chí

sa'n'ā i'n'yeeⁿdí 'cūū ní diiⁿ di
chi Dendyuūs dii.

11

Lázaro ch'ī yā

34 Nan'guεεcútaⁿa Jesús
yeⁿ'ē sa: ¿'Áá nguée cánée
nguūⁿ na ley 'tíicā: 'Úú
ninganⁿ'á chi ndyuūs s'eeⁿ
ndís'tiī? 35 Ndúúti chí ngaⁿ'á
yā chi 'iīⁿyāⁿ miiⁿ ní ndyuūs
s'eeⁿ, 'iīⁿyāⁿ chi staⁿ'á yā
nduudu yeⁿ'e Dendyuūs níicú
naachi cánée nguūⁿ canée
chí cuuvi cuaacu. 36 Chiidá
indεεve nuūⁿ yā 'úú ní dicho'o
yā 'úú i'n'yeeⁿdí 'cūū. ¿'Áá
ndís'tiī ní ngaⁿ'a nī chi nguée
n'daacā yeⁿ'é chi 'úú nduu-
vidaamá ndúúcu Dendyuūs
caati caⁿ'á chi 'úú Daiya
Dendyuūs 'úú? 37 Nduuti
chi nguée diīⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē
Chiidá, nguée cu'téenu di
'úú. 38 Naati ndúútī chi diīⁿ
ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ 'áará chi nguée
i'téenu di 'úú, cu'téenu di na
ntiiⁿnyuⁿ chi diīⁿ. 'Iicu cuuvi
deenu di ní cu'téenu di chí
Chiidá canee nduucú níicú
'úú ní canée ndúúcu Chiidá.

39 Ní neⁿ'e ntuuⁿ sa cuta'a
sa Jesús, naati Jesús miiⁿ ní
nan'dáa yā na ta'a sa s'uuⁿ.

40 Níicú nguεεcúndii yā
taama lado yeⁿ'ē yíicú Jordán
na yáⁿ'āa miiⁿ naachi vmnááⁿ
vmnaaⁿ nachεēdinúuⁿnīⁿ
Juan. Níicú canée yā miiⁿ.
41 Níicú nééné 'yaaⁿ 'iīⁿyāⁿ
ndaá yā nanáaⁿ yā, ní ngaⁿ'á
yā: Nduudu cuaacu tii Juan
miiⁿ ní 'áamá señal nguée diiⁿ
sa naati tanducuénⁿ'ē chí caⁿ'ā
Juan yeⁿ'é yā, chuū nduudu
cuaacu.

42 Níicú nééné 'yaaⁿ 'iīⁿyāⁿ
miiⁿ ní chí'téenu yā Jesús na
yáⁿ'āa miiⁿ.

1 Véé 'áamá sán'ā ngiitā
sa chí nguuví sa Lázaro na
yáāⁿ Betania. Yáāⁿ miiⁿ
vaacú tá María nduucú ví'i
tá Marta. 2 Niicu tá María ní
ví'i tá Lázaro. N'daataa miiⁿ
ch'eendái tá aceite Jesús ní
nātī'í tá ca'a yā ndúúcu yuūdū
tiīⁿ tá. 3 Vi'í sa miiⁿ ní dicho'o
ta 'áamá 'iīⁿyāⁿ chí yaa'ví yā
yeⁿ'ē Jesús miiⁿ chí caⁿ'a yā:
Señor, n'diichí nī. Saⁿ'ā chí
néⁿ'e nī ní ngiitā sa.

4 Taachi ch'iindiveeⁿ Jesús
chuū, ní caⁿ'a yā: Ca'āi miiⁿ
ní nguée ca'āi chí 'cuūvi sa,
naati ca'āi chí diiⁿ honrar
Dendyuūs, níicú cuuvi yā
honrar Daiyá Dendyuūs
caava ca'ai 'cūū.

5 Niicu Jesús ní ya'āi 'iīnu
yā Marta ndúúcu ví'i tá María
ndúúcu ví'í tá Lázaro. 6 Taachí
Jesús ch'iindiveeⁿ yā chí ngi-
itā saⁿ'ā miiⁿ canée yā tá 'uuvi
nguuví lugar naachi canée
yā. 7 Cho'o 'uuvi nguuví
ngaⁿ'a Jesús ngii yā discípulos
yeⁿ'é yā: Cuⁿ'u ntúūⁿ yú na
yáⁿ'āa Judea.

8 Ní discípulos ní ngaⁿ'á yā
ngii yā 'iīⁿyāⁿ: N'dii Maestro,
ngiituūu 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ
n'diī. ¿'Áá neⁿ'e ntúūⁿ nī caⁿ'ā
nī miiⁿ?

9 Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús:
¿'Áá nguée ndεε nguuví
ndiichúúví hora? 'Iiⁿyāⁿ chí
chiicá yā nguuví nguée indεε
ca'a yā tii inaaⁿ yā chí dεεve
yeⁿ'é i'n'yeeⁿdí 'cūū. 10 'Iiⁿyāⁿ
chí ngiica na maāiⁿ indεε ca'á
yā, ti nguée chí dεεve ndúúcu
yā.

11 Can'a yā chuū, ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'eeñ: Lázaro amigo yen'e yú cyaadu sa. Can'á nanduūchí sa'nā chi cyaadu sa.

12 Tuu'mí can'á discípuos yen'é yā: Señor, ndúúti chi cyaadu sa ní 'āā ńingua'nāi sa.

13 Chuū nga'nā Jesús miiñ yen'e vaadī n'dii yen'e Lázaro níicú 'iin'yān s'eeñ ní cadíinuun yā chi nga'nā yā chi cyaadu n'dai Lázaro. 14 Tuu'mi ní Jesús can'a cuaacú yā: Lázaro miiñ ch'ii sa. 15 'Úú ní yeenú cáāvā ndís'tiī chi nguée caneé miiñ ní 'íicú cu'téénú nī. Naati can'ā yú n'diichi yú sa'nā.

16 Tuu'mi ní can'ā Tomás, sa'nā chi duuchi Dídimo chí Gemelo ní nga'nā sa ngii sa sa'nā s'eeñ chi discípuos ndúúcu sa: Cú'u ntúún s'uún ní 'cuūvi yú ndúúcu yā.

Jesús chí nanduuchi niicu teéyā vida yen'é yā

17 Taachi ndaā Jesús miiñ ní 'āā cuūñ nguuví n'dii Lázaro canúún sa na cheeti yáinyāñ. 18 Ní yāāñ Betania 'āā nīn'nuún ná yāāñ Jerusalén tan'dúúca 'iinu kilómetro. 19 Neené 'yaañ 'iin'yāñ ndaá yā na vaacu Marta ndúúcu María chí nica'á yā 'viicheetínūuñ n'daata s'eeñ yen'e vi'i yā Lázaro. 20 Tuu'mi ní Marta miiñ taachí ch'iindiveén yā chí ndaā Jesús miiñ can'dáa yā chuva'ai ní nandaaca yā 'iin'yāñ. Naati María miiñ canúun yā cheeti va'ai. 21 Ní Marta miiñ ní nga'nā yā ngii yā Jesús: Señor, ndúúti chí caneé nī ndúúcu 'nū nguée ch'ii vi'í. 22 Naati maañ deenú

chí tanducuén'e chí caaca di Dendyuūs miiñ ní téé yā dii.

23 Tuu'mí nga'nā Jesús ngii yā Marta: Nnduuchi ntúūñ ví'i di.

24 Marta nga'nā ta ngii ta Jesús: 'Úú ní deenú chí nduuchi ntúūñ sa ní nacueeñ sa nguuví chí 'cuiinu iñ'yeeñdī.

25 Ní nga'nā Jesús ngii yā tán'ā: 'Úú chí nanduuchi niicu 'úú teé vida yen'é yā. Du'ū chí i'téénū 'úú 'aara n'díi yā, 'tíicā nduuchi yā. 26 Ní nducyáácá 'iin'yāñ chí véé vida yen'e yā chí i'téenu yā 'úú, nguée 'cuūvi yā cueñ'e daāñman. ¿Áá i'teenu di chuū?

27 Tuu'mi ní Marta nga'nā yā: I'teenú Señor. 'Úú i'teenú dii chí Cristo Daiya Dendyuūs chí ndaá nī iñ'yeeñdī 'cūū.

Cueecu Jesús taachi snée yā na yáinyāñ yen'e Lázaro

28 Taachi Marta ch'iinu can'a ta chuū cueñ'e tá ní yaa'vi n'dé'ei ta vi'i María ní nga'nā ta: Dii María, Maestro caneé yā ní ngai yā dii.

29 Taachi María ch'iindiveeñ ta chuū ní ncueeñ ta ngéeniicu tá ní ndaa ta nanáāñ Jesús. 30 Jesús miiñ 'āā cuéeñ nindáa yā yaañ miiñ. Naati caneé yā miiñ naachi nandaaca María 'iin'yāñ. 31 Tuu'mi ní 'iin'yāñ Israel s'eeñ chí snée yā na vaacu tá ndúúcu tá ní inca'á yā 'viicheetínūu María. Taachi n'diichi yā chí María miiñ ní nnicueeñ tá ngéeniicu tá, tuu'mi ní can'dáa yā cuaañ chuva'āi. 'Iin'yāñ s'eeñ cueñ'é yā ndaá yā ní nga'nā yā: Tán'ā 'cāá ní can'a tá na yáinyāñ. Can'a tá cueecu ta.

32 Maríá miiⁿ taachi ndaa ta nanááⁿ Jesús ní n'diichí ta 'iiⁿyāⁿ ní chiin'tiia tá ná ca'ā Jesús. Ní ngaⁿ'a ta ngii ta Jesús: Señor, ndúúti chi canee ní muuⁿ, ní nguée ch'iī vi'í.

33 Tuu'mi ní taachi n'diichí Jesús miiⁿ chí ngεεcu Maríá ndúúcu 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chi ndaá yā ndúúcu Maríá ngεεcu ntuúⁿ yā ní neenē yaⁿ'āi 'iinu Jesús ndii Espíritu yeⁿ'é yā.

34 Ní ngaⁿ'a yā: ¿Tíí s'neeⁿ yā saⁿ'ā? Ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'iiⁿyāⁿ: Señor, cuchí ní ní n'diichí ní.

35 Ní chεεcu Jesús. 36 Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Cún'díichí ní tan'dúúca chí dinéⁿe yā saⁿ'ā.

37 Ní n'duuví 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Áá nguée ngii diiⁿ 'iiⁿyāⁿ 'cúu chí inin'guaáⁿ yā nduutináaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ngueenáaⁿ, nguée cuuvi diiⁿ yā chí saⁿ'a 'cúu nguée ní ch'ii sa?

Nanduuchi Lázaro yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā

38 Ní Jesús neenē ya'ai 'iinu ntuúⁿ yā maáⁿ yā ní ndaá yā na yáinyāⁿ. Ní yáinyāⁿ miiⁿ 'aamá yiivi yáává. Nícu canee 'aama túūu vmnaaⁿ yeⁿ'ē.

39 Ngaⁿ'ā Jesús miiⁿ: Ndiví ní túūu. Marta vi'í saⁿ'ā chí ch'iī ngaⁿ'a ta ngii ta Jesús miiⁿ: Señor, 'āā ngeéⁿ sá. 'Āā cuūⁿ nguuví n'dii sa.

40 Jesús ní ngaⁿ'a yā ngii yā Marta: ¿Áá nguée ngii dii chí nduuti chí cu'téenu dí tuu'mi ní n'diichí di poder yeⁿ'ē Dendyuūs?

41 Tuu'mi ní ndiví yā túūu naachí canee tináⁿ'ā. Nícu

Jesús ní n'diichí yā cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ ní caⁿ'a yā: N'dii Chiidá, 'úú ca'á gracias n'dii Dendyuūs chí n'giindiveéⁿ ní yeⁿ'é. 42 'Úú ní deenú chí 'āā cueⁿ'e daaⁿmaⁿ nūuⁿ n'giindiveéⁿ ní yeⁿ'é ti cáávā 'iiⁿyāⁿ chí snéē nanaáⁿ cuuvi cu'téenu yā chí n'dii dicho'ó ní 'úú.

43 Ní ch'iinu caⁿ'a yā chuū neenē yuudu caⁿ'a yā: Lázaro, cuchí di.

44 Saⁿ'ā chí n'dii miiⁿ ní nan'dáa sa. Nandéécú sá ndíí ta'ā sa ndíí ca'ā sa ndúúcu cintas tiinūuⁿ. Ndεεcuú nuuⁿmaⁿ cuerpo yeⁿ'ē sa ndii naaⁿ sa. Nícu pañuela canee naaⁿ sa. Tuu'mi ngaⁿ'a Jesús miiⁿ 'iiⁿyāⁿ: Nn'daatí ní saⁿ'ā ní 'āā naⁿ'ā sa.

Nduuvidaamá yā chí diiⁿ yā 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

45 Néenē 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí ndaá yā ndúúcu Maríá ní n'diichí yā chí diiⁿ Jesús miiⁿ chí'teenú yā 'iiⁿyāⁿ. 46 Taná'a yā ní chen'é yā nanááⁿ saⁿ'ā fariseos ní chí yā saⁿ'ā s'eeⁿ chí diiⁿ Jesús miiⁿ. 47 Tuu'mi ní saⁿ'ā chiiduú n'geetē ndúúcu saⁿ'ā fariseos nduuvidaamá yā ndeé yā. Ní ngaⁿ'a yā: ¿De'ē diiⁿ yú? Tíí sáⁿ'a 'cúu caati neenē n'deē chí n'giⁿ'i sa señales nanáaⁿ yú.

48 Ndúúti chí cu'nee yú saⁿ'ā chí 'tíca nūuⁿ nducyáácá yā ní cu'téenu yā saⁿ'ā. Ní ndaa saⁿ'ā romanos ní ndiví yā lugar yeⁿ'ē yáacú yeⁿ'ē yú ndúúcu nación yeⁿ'ē yú.

49 'Áámá chéé sa'n'ā s'een chi nguuví Caifás miiⁿ, sa'n'ā chi chiiduú ch'εεε ca ye'n'e nduuyu miiⁿ ca'n'a sa chii sa sa'n'ā s'een: Ndís'tií ní nguée du'ū vεε deenú nī. 50 Ní nguée nacádiinúúⁿ nī chi 'áámá sa'n'ā 'cuūví sa ye'n'e nducyaacá yā níicú nguée ti nación ye'n'e yú cuuvi ndái.

51 Chuū ní nguée ca'n'a yā ye'n'e maáⁿ yā caati 'ii'n'yāⁿ miiⁿ chiiduú ch'εεé ca ye'n'e nduuyu miiⁿ. Ca'n'ā cuaacú sa chí cuchii chi 'cuūví Jesús cáávā nación 'cūū. 52 Ní Jesús nduuvidaamá yā nguée damaāⁿ 'ii'n'yāⁿ nación miiⁿ naati ndúúcu taná'n'ā daiyá Dendyuūs miiⁿ chí snée 'muuⁿ chí snée miiⁿ. 53 'Tíica ndíí tuu'mi ndeé yā chí 'caa'nuⁿ yā Jesús.

54 Tuu'mi ní 'aa ntée cuchiica nguuví Jesús nguaaⁿ 'ii'n'yāⁿ Israel s'een naati cunen'é yā na 'áámá yāāⁿ nii'nuúⁿ yá'n'āa cuu'mán' naachi nguée ch'εεtinée 'ii'n'yāⁿ chí nguuví Efraín. Ní canée yā miiⁿ ndúúcu discípulos ye'n'é yā.

55 Ní 'viicu pascua ye'n'e 'ii'n'yāⁿ Israel s'een 'āā chí née nii'nuúⁿ nguuví. Néené 'yaaⁿ yā cuchéε yā ye'n'e yāāⁿ ye'n'é yā na yāāⁿ Jerusalén, vmnaaⁿ tiempo ye'n'e 'viicu pascua. Ní 'ii'n'yāⁿ s'een didεεvé yā vida ye'n'é yā tan'dúúca costumbre ye'n'é yā. 56 Ní in'nuúⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní 'ii'n'yāⁿ s'een indeé yā ndúúcu vi'í naachi canée yā chεeti yaācū templo taacā chí ngii ye'n'e ndís'tií: ¿'Áá nguée chii Jesús 'viicu?

57 'Ii'n'yāⁿ chiiduú n'gεεé ndúúcu sa'n'ā fariseos 'āā s'néeⁿ yā caaca 'tíicā. Ndúúti du'ū chí déénú tíi canée Jesús miiⁿ caa'n'maⁿ ye'n'e chiiduú n'gεεé níicú cuta'á yā 'ii'n'yāⁿ.

12

Cheēndāa yā aceite Jesús na yāāⁿ Betania

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

1 Níicú indaá cá taaⁿ jááⁿ nguuví chí ndaa 'viicu ye'n'e pascua. Ndaā Jesús yāāⁿ Betania naachi canee Lázaro, sa'n'ā chí 'āā chí'ii ní n'duuchi ntuūⁿ Jesús miiⁿ sa'n'ā ye'n'e nguaaⁿ 'ii'n'yāⁿ chí n'dii. 2 Ní miiⁿ ca'a yā chí che'e nguūnū Jesús. Marta miiⁿ ní n'gii yā cu'u na mesa. Ní Lázaro miiⁿ vεε sa ndúúcu Jesús na mesa. 3 Tuu'mi ní sta'a María miiⁿ 'áámá libre ye'n'e aceite perfume ye'n'e nardo nūuⁿ chí ya'n'ai chíi'vε. Ní cheēndāa tá ca'a Jesús miiⁿ. Ní ndúúcu yuūndū tíiⁿ tá miiⁿ nadεεve tá ca'a Jesús miiⁿ. Niicu nuu'mán' ch'εεε chεeti va'āi cheēⁿ perfume ye'n'e aceite miiⁿ. 4 'Áámá chéé discípulo ye'n'é yā chí nguuví Judas Iscariote chí daiya Simón chí sa'n'ā chí canée chí diín sa entregar Jesús, nga'n'a sa: 5 ¿De'ε cúúví chí nguée n'diīcuí yú aceite 'cūū ndúúcu ndεēchē ciento caadi canée 'uūví ngεεcu ndiichi centavo ní ca'a yú 'ii'n'yāⁿ chí nguée ye'n'e yā?

6 Ní ca'n'a sa chuū ní nguée chí ya'āi sa 'ii'n'yāⁿ chí ndaachí snée yā, naati cáávā chí duucu sa. Ní ndεē sa bolsa miiⁿ snúúⁿ tuūmī. 7 Tuu'mi

ní ngaⁿā Jesús: 'Āā canéé 'nū tá, taachi n'dai tá chuū cáávā nguuví chī caⁿá 'cuεεchí.
 8 Caati 'iīⁿyāⁿ chī nguéeⁿ yeⁿ'e yā 'āā canee núúⁿ nī nduucú yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ, naati 'úú ní nguéeⁿ 'áámá cuneé núúⁿ nduucú nī.

Nduuvidaamá yā contra yeⁿ'e Lázaro

9 Tuuⁿmí neenē 'yaaⁿ 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'ē 'iīⁿyāⁿ Israel tuumicadíínuuⁿ yā chī Jesús miiⁿ ní cunee yā na yāāⁿ Betania. Ní nīndaā yā nguεε cáávā damaāⁿ chī neⁿ'e n'diichí yā Jesús miiⁿ ti neⁿ'e n'diichí yā Lázaro, saⁿá chī 'āā n'dii ní nduuchi. 10 Saⁿá s'eeⁿ chī chiiduú n'gεεtē nduuvidaāma yā chī neⁿ'ē 'caaⁿnuⁿ ntúuⁿ yā Lázaro. 11 Ti neénē 'yaaⁿ 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ngeⁿ'e yā ní i'téenu yā Jesús miiⁿ caavā Lázaro.

Jesús ndaá yā yāāⁿ Jerusalén lado yeⁿ'e rey

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

12 Chī dεεve táámá nguuví nī neenē 'yaaⁿ 'iīⁿyāⁿ ndaá yā 'viicu taachi ch'iindiveéⁿ yā chī Jesús miiⁿ ndaa yā Jerusalén. 13 Sta'á yā n'duuví tiicuáá yíí'yúⁿ ní can'daa yā Jesús. Ní ndaacá yā Jesús ní 'caí yā: Hosanna. N'dái taavi 'iīⁿyāⁿ chī cuchí yā ndúúcu chī dúúchí Señor chī Rey yeⁿ'ē Israel ntúuⁿ.

14 Ní ndaācā Jesús 'aama burro 'lííⁿ nī canduú yā 'iiti tan'dúúcā chī canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs 'tíicā:

15 Táⁿā daiya Sión nguéeⁿ 'va'a di. N'díichí dí, cuchii

Rey yeⁿ'ē di. Canduú yā 'aama daiya burro.

16 De'ε ndúúcu chī 'tuucā nguéeⁿ tuumicadiinúuⁿ yā discípulos yeⁿ'ē yā nguuví miiⁿ. Taachi Jesús cánéé yā na va'ai chεeti nguuví tuuⁿmi ní discípulos yeⁿ'e yā nn'gaacú yā tanducuéⁿ'ē de'ε chī canee nguūⁿ yeⁿ'ē yā, 'íicú dííⁿ yā de'ε ndú'u chī 'túúcā.

17 'Iīⁿyāⁿ chī canéé yā ndúúcu Jesús ngaⁿ'a cuáácú yā: Taachi yaaⁿví yā Lázaro na yáinyāⁿ ní nnduuchi sa nguaaⁿ tinaⁿā.

18 Cáávā chuū ní n'daā 'yaaⁿ 'iīⁿyāⁿ caati n'giindiveéⁿ yā chī Jesús ní dííⁿ yā señal miiⁿ. 19 Saⁿá fariseos ní ngaⁿ'a sa nguaaⁿ maāⁿ sa: Inaaⁿ nī ti nguéeⁿ de'ε veε idiiⁿ nī aprovechar yeⁿ'e asunto 'cūū. N'díichí nī. Núúⁿmaⁿ iⁿ'yeēⁿdi ní caⁿā can'dāā Jesús.

Saⁿā griegos in'nuūⁿ yā Jesús

20 'Iicu véε 'iīⁿyāⁿ griegos chí chεε yā yeⁿ'ē 'viicū miiⁿ ní dííⁿ yā adorar. 21 'Iīⁿyāⁿ s'uúⁿ ndaá yā nanáāⁿ Felipe yeⁿ'ē yāāⁿ Betsaida chī yeⁿ'ē yāⁿāa Galilea. Ní di'cuutú yā 'iīⁿyāⁿ, ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'iīⁿyāⁿ: Señor, neⁿ'ē 'nū n'diichí 'nū Jesús.

22 Ndaā Felipe miiⁿ nī ngaⁿ'a yā ngii yā chuū Andrés. Tuuⁿmi ní Andrés ndúúcu Felipe ngaⁿ'a yā ngii yā Jesús. 23 Tuuⁿmi ní Jesús nan'guεεcutáⁿ'a yā, ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿā s'eeⁿ: Hora miiⁿ cuchii taachi Saⁿā chī Daiya Dendyuūs cánéé chī caⁿá yā na va'ai chεeti

nguuví. ²⁴ Cuaacu níⁿnyúⁿ cuāācū níⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Nduuti chí 'áámá trigo nguéé cuuvā na yáⁿ'āa ní 'cuū^vī damaāaⁿ canee. Naati ndúúti chí trigo 'cuū^vī neenē n'deeē nduuví trigo 'cūuⁿndī. ²⁵ Du'u chí neⁿ'e vida yeⁿ'é yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū n'dái yā vida yeⁿ'e yā cuen'e daāⁿmaⁿ. ²⁶ Du'u 'iiⁿ'yāⁿ chí dichí^vē yā 'úú ní chíi yā can'daa yā 'úú, naachi 'úú chí canee, míⁿ ntúūⁿ snée 'iiⁿ'yāⁿ chí dichí^vē 'úú. Nduuti 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí dichí^vē yā 'úú, Chiidá ní díiⁿ yā honrar 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús yaa'ví yā yeⁿ'ē vaadī n'gii yeⁿ'ē yā

²⁷ Ní caⁿ'a Jesús: Maaⁿ ní neenē ndístaⁿ'ā alma yeⁿ'é. ¿De'ē caāⁿ'maⁿ? N'diī Chiidá, ¿'áá nadanguán'ai ní 'úú yeⁿ'e hora 'cūū? Cáāvā chuū chí cuchíi hora 'cūū. ²⁸ N'diī Chiidá, ch'iⁿ'i ní poder yeⁿ'e chí duuchi yeⁿ'é ní. Tuu'mi ní cuchíi 'áámá nduudu yeⁿ'ē nanguuvi chí ngaⁿ'a: 'Úú ní 'āā ch'iⁿ'i poder yeⁿ'é ní cuuvi 'cuuⁿ'míⁿ poder yeⁿ'é ntúūⁿ taama vmnéⁿ'ēe.

²⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ chí chinée yā miiⁿ ní ch'iindiveēⁿ yā 'áámá nduudu ní ngaⁿ'a yā: Daavi miiⁿ. Ta n'dúúvi yā ní ngaⁿ'a yā: Angel yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ.

³⁰ Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús ní caⁿ'a yā: Nguéé ndaā nduudu 'cūū caavā 'úú, ti cáāvā ndís'tiī. ³¹ Maaⁿ ní véé chí díiⁿ juzgar 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ ní 'aama saⁿ'ā chí ch'εεte yeⁿ'é iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'cuεεcú yā cuaaⁿ chuva'āī. ³² Ndúúti chí 'úú

chí ncueéⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'āa 'cūū tuu'mi candéε nducyaacá yā nanáaⁿ'úú.

³³ Ní chuū ngaⁿ'a Jesús ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'á yā de'ē vaadī n'gii 'cuuví yā. ³⁴ Nan'guεεcútaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'é yā: Nús'uū ní n'giindiveēⁿ 'nū chí canee nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs chí Cristo cuneé yā cuen'e daāⁿmaⁿ. ¿Táácā chí ngaⁿ'ā dii, cánée chí níncueeⁿ Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs? ¿Du'ū chí Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs?

³⁵ Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Téé nūⁿ chí canee chí deεve nanáaⁿ ní. Cúchiicá ní naachi canee chí deεve neⁿ'e chí canee chí deεve nduucú ní, ní nguéé ndaā maāiⁿ naachí canee yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí cachiicá yā na maāiⁿ nguéé deenú yā tíi caⁿ'a yā. ³⁶ Naachi canee chí deεve ndúúcu ní cu'téenu ní chí deεve miiⁿ ní cuuvi daiya chí deεve ndís'tiī. Chuū caⁿ'a Jesús, ní cuen'e yā ní canúúⁿ n'de'ei yā maāⁿ yā yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

'Iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguéé i'téenu yā

³⁷ Néené ch'iⁿ'i Jesús señales dendu'ū nanáaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ naati nguéé chí'teenú yā 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁸ 'Iicu cuuví cuaacu chí caⁿ'ā saⁿ'ā profeta Isaías naachí canee nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs 'tíicā:

Señor, ¿du'ū i'teenú chí ngaⁿ'a yā? ¿Du'ū n'diichi chí n'giiⁿ yā poder yeⁿ'e Señor?

³⁹ Cáāvā chuū chí nguéé i'téenu yā chí táámá vmnéⁿ'ēe

can'a Isaías naachí ndii nguūn na libro yen'e Ndyuūs 'tíicā:

40 Nan'gaadí yā nduutinaán 'iīn'yān s'een ní diīn chεechí yā staava yen'é yā, caati nguée inaán yā ndúúcu nduutinaán yā, ní nguée deenú yā yen'e staava yen'é yā, ndii nguée ndúú cu'téenu yā, ni 'úú diyiiicú 'iīn'yān s'een.

41 Chuū ca'n'a Isaías mii'n taachí n'diichi sa Dendyuūs ndúúcu poder yen'é yā ní ca'n'a sa yen'e yā ní 'āā dinguūn sa yen'e.

42 Caavā yen'e nducuén'e chuū nééné 'yaa'n 'iīn'yān chí n'gεεε ca chi'téenu yā Jesús naati nguée ntumii'nú'n yā chi chi'téenu yā ti 'va'a yā chi nan'daa yā yaācū cáāvā sa'n'ā fariseos. 43 Caati nen'é ca yā honra yen'e sa'n'ā in'yee'ndí 'cūū, nguée ti honra yen'e Dendyuūs mii'n.

Nduudu yen'e Jesús diīn juzgar sa'n'ā s'een

44 Naati Jesús ní ca'n'a yuudú yā: Du'ū chi i'téenu 'úú, nguée 'úú i'téenu yā ti 'iīn'yān chí dichó'o yā 'úú. 45 Du'ú 'iīn'yān chí inaa'n yā 'úú, inaa'n yā 'iīn'yān chí dichó'o yā 'úú. 46 'Úú tan'dúúca dεεεε ní ndaá in'yee'ndí 'cūū. Ní 'iicu nducyáácá 'iīn'yān chí cu'téenu yā 'úú nguée cunee yā ndúúcu maáin. 47 'Iīn'yān chí n'giindiveén yā nduudu yen'é ní nguée i'téenu yā nduudu yen'é, 'úú nguée diīn juzgar 'iīn'yān mii'n. Caati nguée ndaá diīn juzgar 'iīn'yān yen'e in'yee'ndí 'cūū, ti ndaá

chi nadanguan'ái 'iīn'yān yen'e in'yee'ndí. 48 Du'ū chí nguée nen'e 'úú, ní nguée n'gúu'n yā nduudu yen'é. Véé 'iīn'yān chí diīn yā juzgar 'iīn'yān s'een nguuvi chí 'cuiinu in'yee'ndí. 49 Caati 'úú nguée nga'n'á yen'e maán. Chiidá chí dichó'o yā 'úú, 'iīn'yān mii'n teé yā nduudu cuaacu chí nga'n'á ní yen'e chí canée chí caa'n'mán. 50 'Úú deenú chí cucáāvā nduudu cuaacu yen'é yā cúnduuchi yú cuen'e daān'man. 'Tíicā nga'n'ā 'úú, tan'dúúca chí nga'n'a Chiidá ngii yā 'úú.

13

Jesús naa'nú yā ca'a discípulos yen'é yā

1 Ní vmnáán vmnaa'n 'viicu yen'e pascua 'āā deenu Jesús chí hora 'āā cuée ndaa chí cho'ó yā yen'e in'yee'ndí 'cūū chí ndaá yā nanáán Chiidá yā. Tan'dúúca chí dine'n'e Jesús 'iīn'yān yen'é yā chí snée yā in'yee'ndí 'cūū, 'āā dinén'e núún yā 'iīn'yān ndii cuáán ná ch'iinu.

2 Ch'íinú che'e nguiinú yā. Yáán'nguiinūu'n 'āā s'neen sa na staava yen'e Judas Iscariote chí daiya Simón chí canée chí diīn yā entregar Jesús. 3 Déenú Jesús chí tanducuén'e ní ca'a Chiidá yā ta'a daiyá yā ní chí nan'daa yā yen'é Dendyuūs ní duu'vī tiempo tuu'mí na'n'á yā nanáán Dendyuūs. 4 Nadacuéen yā naachi chí che'e nguiinú yā ní ndivíi yā catecaí yā. Ní sta'á yā 'aama toalla chεεcu vmnaa'n cuerpo yen'e yā. 5 Ní ch'iinuún yā

nuūⁿnīⁿ chεeti tina ní tucá'a yā naaⁿnu yā ca'a discípulos. Ní natí'i yā ndúúcū toalla chi ndεεcú yā.

⁶ Ndaá yā naachi canée Simón Pedro ní sán'a 'cūū ngaⁿa sa ngii sa 'iiⁿyāⁿ: Señor, ¿'áá n'diī ntúūⁿ naaⁿnú nī ca'á?

⁷ Nan'guεεcútaⁿā Jesús ní ngaⁿa yā ngii yā saⁿā: 'Úú ní chi diīⁿ nguée deenu di maaⁿ naati cadíinuⁿ di cuayiivi.

⁸ Ngaⁿā Pedro ngii sa 'iiⁿyāⁿ: N'diī, nguée nááⁿnú nī ca'á mar 'áámá tiempo. Nan'guεεcútaⁿā Jesús yen^e sa: Ndúúti chi nguεε naaⁿnú yen^e di nguée 'áámá parte yen^e di nduucú.

⁹ Tuu'mi ní ngaⁿa Simón Pedro: Señor, nguée dámaāⁿ ca'á ti ndii ta'á ntúūⁿ ndúúcū tiīⁿ.

¹⁰ Tuu'mi ní ngaⁿa Jesús ngii yā saⁿā: Du'u chí chíīnē nguée nen^e sa chi naaⁿnu sa cuerpo yen^e sa ti dámaāⁿ ca'a sa caati tanducuén^e cuerpo yen^e sa ní dεεve. Ndis'tiī ní 'āā dεεvé nī 'āā n'dáá rá chí nguée nducyaaca nī.

¹¹ Ti deenú yā du'u chí diīⁿ entregar 'iiⁿyāⁿ ní cáávā chíīⁿ chi caⁿ'a yā: Nguée nducyaaca nī dεεve nī.

¹² Taachí ch'iinu naaⁿnú yā ca'a discípulos, ní sta'á yā catecaí yā nguεεcundíi ntuúⁿ yā 'cuundi yā. Ngaⁿa yā ngii yā saⁿā s'een: ¿'Áá déénú nī dε'ε chí idiīⁿ nduucú nī? ¹³ Ndis'tiī ngaⁿa nī chí 'úú ni Maestro, chí 'úú ni Señor. N'daācā ngaⁿa nī caati 'tíicā 'úú. ¹⁴ 'Úú ní Señor yen^e nī,

'úú ni Maestro yen^e nī. 'Úú inaaⁿnú ca'a nī. Ndis'tiī canée nī ntúūⁿ chí naaⁿnu nī 'aama nī ca'a taama nī. ¹⁵ Caneéⁿ chí diīⁿ chuū. Tan'dúúcā chí 'úú chí diīⁿ 'tíicā nī ntúūⁿ diīⁿ ndis'tiī. ¹⁶ Cuaacu níⁿnyúⁿ cuāācū níⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndis'tiī: 'Iiⁿyāⁿ chí diīⁿ mandado nguée 'āā 'naaⁿ ca yā chí 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiīⁿnyūⁿ yen^e yā. Ndiī nguée ndúú 'iiⁿyāⁿ chí dicho'ó yā nguée 'āā 'naaⁿ cá yā chí 'iiⁿyāⁿ chí dicho'ó yā 'iiⁿyāⁿ. ¹⁷ Nduuti chí deenu nī taanduvée dendu'ū ní yeenu taaví nī ndúúti chí diīⁿ nī chuū.

¹⁸ Nguée ngaⁿ'á yen^e nducyaaca ndis'tiī. 'Úú ní deenú 'iiⁿyāⁿ chí ndεεvé. Ní 'iicu canée chí cuuví cuaacu chí canée nguūⁿ. Du'ū chí nge'é pan nduucú, canée chí caⁿ'á yā contra yen^e 'úú. ¹⁹ Ndiī maaⁿ 'āā ngaⁿ'á 'aara chí 'āā cuée cuuvi níⁿnyuⁿ. Taachí 'āā cho'óo chuū cuuvi cu'téenu nī chí 'úú. ²⁰ Cuaacu níⁿnyuⁿ cuāācū níⁿnyuⁿ 'úú ngaⁿ'á ngii ndis'tiī: 'Iiⁿyāⁿ chí 'cuáaⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chí 'úú dicho'ó 'cuáaⁿ yā 'úú. Ní 'iiⁿyāⁿ chí 'cuáaⁿ yā 'úú 'cuáaⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chí dicho'ó yā 'úú.

Jesús diīⁿ yā anunciar chí Judas diīⁿ yā entregar 'iiⁿyāⁿ
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Taachí ngaⁿ'a Jesús chuū ya'ai 'iinú yā na espíritu yen^e yā ní caⁿ'a cuaacú yā: Cuaacu níⁿnyuⁿ cuāācū níⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndis'tiī chí 'áámá chée ndis'tiī diīⁿ nī entregar 'úú.

22 Tuu'mi discípulos n'gíínú yā na 'áámá yā na táámá yā. Nguéé tuumicadiinúúⁿ yā du'u yen'e chi ngaⁿ'a yā. 23 'Áámá discípulo, chi nééné neⁿ'é Jesús, candíítí neeⁿ yā na níⁿ'núⁿ Jesús. 24 Simón Pedro ca'a yā señas saⁿ'á 'cūū ní ngaⁿ'a yā saⁿ'ā chí nati- ingúúneeⁿ sa yen'e sán'ā chi ngaⁿ'a Jesús. 25 Níícú taachi candiítí neeⁿ yā níⁿ'núⁿ Jesús, tuu'mí ngaⁿ'á yā: Señor, ¿du'ū chii?

26 Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: Can'á di'caandá pan ní ca'á 'iín'yāⁿ ní 'iín'yāⁿ miiⁿ chííⁿ. Ní di'caandá yā pan ní ca'á yā Judas Iscariote, daiya Simón. 27 Ch'íínú che'e sa pan miiⁿ ní yááⁿ'nguiniūⁿ ndaa sa na staaⁿ yā yen'e sa. Tuu'mí Jesús ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Chíí chi neⁿ'e di diiⁿ dí miiⁿ, diiⁿ núúⁿ yiiⁿ'nu nuuⁿ di.

28 Naati mar 'áámá 'iín'yāⁿ chi véé na mesa miiⁿ nguéé tuumicadiinúúⁿ yā de'ē chúú chí 'tíicā caⁿ'a yā. 29 N'duuví yā nnacadiínúuⁿ yā chí caati Judas ndéé sa bolsa chí Jesús ní 'āā ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Cuái di chí neⁿ'e yú yen'e 'vi- icu o cuica'a dí 'tēé 'iín'yāⁿ chí ndaachí snée yā. 30 Ch'íínú che'é yā pan can'daā núuⁿ Ju- das chuva'ai ní 'āā chí 'da'a.

Mandamiento chí ngāi

31 Taachí Judas miiⁿ can'daā sa miiⁿ tuu'mí ní ngaⁿ'ā Jesús: Maaⁿ ní canéé chí cuuvi ch'εεte Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs. Ní Dendyuūs miiⁿ canéé chí ch'εεte ndúúcu yā. 32 Ndúúti

chí Dendyuūs canéé chí ch'εεte yā, 'tiicā ntúūⁿ diiⁿ yā chí ch'εεte maáⁿ yā. Ní 'cuiinu ní diiⁿ yā chí ch'εεte 'iín'yāⁿ. 33 N'dií daiya n'gaiyāá 'téé 'téé nuúⁿ cuneé ndúúcu ndis'tií. In'nuúⁿ ní 'úú tan'dúúcu chí 'úú chí ngaⁿ'á ngii 'iín'yāⁿ Israel s'eeⁿ: Naachi 'úú caⁿ'á ndis'tií ní nguéé cuuvi ndaa ní. 'Tíicā ngaⁿ'á ndis'tií maaⁿ. 34 'Áámá ley ngai iteé ndis'tií chí diiⁿ yá'āi 'iinu ní vi'í 'aama ní taama ní tan'dúúcu chí idiíⁿ yá'āi 'iínú ndis'tií. 'Tiicā ntúūⁿ diyá'ai 'iínú ní vi'í 'aama ní taama ní. 35 'Íícú chúú tuumicadiinuuⁿ nducyaaca 'iín'yāⁿ chí ndis'tií ní discípulos yen'é ndúúti chí neⁿ'é ní 'áámá ní taama ní.

Jesús ngaⁿ'a yā chí Pedro caaⁿ'máⁿ yā chí nguεε n'diichi yā Jesús

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

36 Tuu'mí ngaⁿ'ā Simón Pedro ngii sa Jesús: Señor, ¿tií cáⁿ'a di? Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús miiⁿ: Naachi 'úú caⁿ'á nguéé cuuví chíí ndis'tií can'dáa ní 'úú. Naati canéé chí chíí ní can'dáa ní 'úú cuayiiví.

37 Tuu'mí ngaⁿ'ā Pedro miiⁿ: Señor, ¿de'ē cuuví chí 'āā nteε cuuví chí can'daā dii maaⁿ? Vida yen'é cu'neéⁿ lugar yen'e di.

38 Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús miiⁿ: ¿'Áá 'cuūvi di lado yen'e 'úú? Cuaacu nííⁿ'nyúⁿ cuāācū nííⁿ'nyuⁿ ngaⁿ'á ngii dii chí nguéé 'cai tusáⁿ'ā taachí nguéé cueeⁿdiitū di 'úú 'iínú cuuvi vuelta.

14

Jesús ní tan'dúúcā yúúní chí candéé 'iī'yāⁿ nanááⁿ Chiidá yā

¹ Can'a Jesús: Nguéé ndii 'úúví staava yen'é nī. Cu'téenu nī Dendyuūs. Cu'téenu nī 'úú dendu'ū. ² Na vaacu Chiidá véé taavi naachi 'cuεetinée yú. Ndúúti chí nguéé nduudu cuaacu, tuu'mi ní 'úú nguéé caaⁿmáⁿ 'tiicá. Can'a nan'guain'daí naachi 'cuεetinée ndís'tiī. ³ Ndúúti chí naⁿ'á ní nnguain'daí 'áámá cuaaⁿ yen'e ndís'tiī chí 'cuεetineé ndis'tiī, cuchii ntuún táámá vmnéⁿ'ée ní candéé māaⁿ ndís'tiī. Naachí cuneé miiⁿ ndís'tiī ní 'cuεetinée nī ntúuⁿ nī. ⁴ Ní déénú nī naachi caⁿ'á míiⁿ, ní n'diichí nī yúúní.

⁵ Tuu'mi ní ngaⁿ'a Tomás ngii sa Jesús: Señor, nguéé déenu 'nū tíí caⁿ'á nī. ¿Táácā n'diichí 'nū yúúní?

⁶ Jesús nan'guεεcutáⁿ'a yā yen'e sa: 'Úú tan'dúúcā yúúní, 'úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu, 'úú teé vida. Nguéé du'ū véé ndaá nanááⁿ Chiidá ndúúti chí nguεε cáávā 'úú. ⁷ Ndúúti chí n'diichí nī 'úú in'diichí nī ntúuⁿ Chiidá. Ní ndii maaⁿ ní n'diichí nī 'iī'yāⁿ. Ní n'diichí nī ntúuⁿ 'iī'yāⁿ.

⁸ Tuu'mi ngaⁿ'a Felipe miiⁿ ngii sa 'iī'yāⁿ: Señor, 'cuuⁿ'míⁿ nī Chiida yú ní 'cuεetinée 'nū ndúúcu vaadī yeenú.

⁹ Jesús ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Dii Felipe, 'naaⁿ n'daí ntúuⁿ caneé ndúúcu ndis'tiī ní ¿'áá nguéé nīn'diichí di 'úú, Felipe? Du'ú 'iī'yāⁿ chí n'diichí yā 'úú, n'diichí

yā Chiidá. ¿Táácā caaⁿ'maⁿ di: 'Cuuⁿ'miⁿ nī Chiida yú? ¹⁰ ¿'Áá nguéé i'téenu di chí 'úú ní caneé ndúúcu Chiidá ní Chiidá caneé yā nduucú? Nduudu chí ngaⁿ'á nanááⁿ ndís'tiī nguéé ngaⁿ'á yen'é maáⁿ ti yen'e Chiidá chí caneé yā nduucú. 'Iī'yāⁿ miiⁿ diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ. ¹¹ Cu'téenu di 'úú ti 'úú caneé ndúúcu Chiidá ní Chiidá míiⁿ caneé yā nduucú, o cu'téenu di 'úú cáávā ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ. ¹² Cuaacu níiⁿnyuⁿ cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndis'tiī: Du'ū chí i'teenu 'úú, ní ntiiⁿnyuⁿ chí 'úú idiíⁿ, 'tiicá ntúuⁿ diiⁿ yā. Ní ch'εεε ca ntiiⁿnyuⁿ nidiíⁿ yā nguéé ti chuū caati 'úú ní caⁿ'á nanááⁿ Chiidá. ¹³ Ní tanducuén'e chí caaca nī Chiidá ndúúcu chí duuchí, chuū 'úú idiíⁿ niicu Chiidá miiⁿ ní 'cuuⁿví 'cuuⁿ'míⁿ yā poder caavā 'úú. ¹⁴ Ndúúti chí de'ε chí caaca nī ndúúcu chí duuchí, 'úú ní diiⁿ.

Jesús caⁿ'a yā dicho'ó yā Espíritu N'dai yen'e Dendyuūs

¹⁵ Ndúúti chí nen'e nī 'úú, diiⁿ nī chí ngaⁿ'a ley yen'é. ¹⁶ 'Úú di'cuítu Chiidá ní teé yā taama yā chí teé yā poder ndis'tiī. Ní cuneé yā ndúúcu nī cuen'e daāⁿ'maⁿ. ¹⁷ Espíritu ngaⁿ'a yā vaadī cuaacu. Chiiⁿ chí nguéé 'cuúⁿ 'iī'yāⁿ yen'e iⁿ'yeēⁿdī caati nguéé 'iī'yāⁿ s'eeⁿ inaaⁿ yā ní nguéé ntúuⁿ ní n'diichí yā Espíritu miiⁿ. Naati ndís'tiī n'diichí nī ti Espíritu miiⁿ caneé ndúúcu ndís'tiī ní cuneé ntúuⁿ yen'e ndis'tiī. ¹⁸ Nguéé cu'neéⁿ ndís'tiī da'caiya nguá'āa.

Ndaá nanaáⁿ ndis'tiī. ¹⁹ Tεε 'téé nūuⁿ 'āā ntéé snaāⁿ iⁿ'yeēⁿdī 'úú. Ndis'tiī ní snaāⁿ nī 'úú. Caati 'úú ní canduūchí, ní ndís'tiī canduuchi ntuúⁿ nī. ²⁰ Tuu'mí nguuví miiⁿ ní canéé chí n'diichí nī 'úú chí canéé ndúúcu Chiidá. Ní ndís'tiī canéé nī nduucú. Ní 'úú canéé ndúúcu nī. ²¹ Du'ú 'iīⁿyāⁿ chí canéé yā ndúúcu ley yeⁿ'é ní diīⁿ yā tan'dúúca chí ngan'a ley yeⁿ'é, 'iīⁿyāⁿ miiⁿ chí neⁿ'é yā 'úú. Ní 'iīⁿyāⁿ chí neⁿ'é yā 'úú, Chiidá neⁿ'e ntúuⁿ yā 'iīⁿyāⁿ miiⁿ ní 'úú ní neⁿ'é ntuúⁿ 'iīⁿyāⁿ miiⁿ. Ní 'úú 'cuuⁿmíⁿ maáⁿ nanááⁿ 'iīⁿyāⁿ miiⁿ.

²² Tuu'mí ngan'a Judas ngii sá Jesús (nguée saⁿ'ā Judas Iscariote): Señor, ¿de'ε véé chí 'cuuⁿmíⁿ nī nanááⁿ nús'uu ní nguée nanááⁿ 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī?

²³ Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús ní can'a yā: Dú'ú 'iīⁿyāⁿ chí neⁿ'e yā 'úú, nduudu yeⁿ'é n'giindiveéⁿ yā. Ní Chiidá míⁿ neⁿ'é yā 'iīⁿyāⁿ. Ní ndaá 'nū nanááⁿ yā. Ní ndaāca 'nū naachi 'cuεεtinée 'nū nduucú yā. ²⁴ Du'ú 'iīⁿyāⁿ chí nguée neⁿ'é yā 'úú ní nguée n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é. Nduudu chí n'giindiveéⁿ nī nguée yeⁿ'é caati yeⁿ'ē Chiidá chí dichó'o yā 'úú.

²⁵ Chuū ngan'a taachi canéé ndúúcu ndís'tiī. ²⁶ 'iīⁿyāⁿ chí téé yā poder s'uuúⁿ, 'iīⁿyāⁿ miiⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Chuū chí dichó'ó Chiidá ndúúcu chí duuchí. 'iīⁿyāⁿ míⁿ ca'cueeⁿ yā ndís'tiī tanducuén^{'ē} dendu'ū. Ní nin'gaacú yā ndís'tiī

tanducuén^{'ē} chí caⁿ'á nanááⁿ ndís'tiī.

²⁷ Chí cunee 'diiⁿ cu'neéⁿ ndúúcu ndís'tiī. Chí cu'neéⁿ 'diiⁿ yeⁿ'é māaⁿ teé ndis'tiī. Nguée tan'dúúca chí iⁿ'yeēⁿdī teé chí 'úú teé ndis'tiī. Nguée 'cuūdi daānā yeⁿ'e staava yeⁿ'é nī, ndíi nguée ndúú 'va'a rá nī. ²⁸ Ch'iindiveéⁿ nī chí 'úú ngan'a: Caⁿ'á ní cuchii ntūuⁿ nanááⁿ ndís'tiī. Ndúuti chí neⁿ'é nī 'úú, tuu'mí ní cuaacu níⁿ'nyúⁿ chí yeenu taavi nī ti ngan'a chí caⁿ'á nanááⁿ Chiidá. Ní Chiidá ymnaaⁿ cá yā ní chí cuuvi 'úú. ²⁹ Maaⁿ ní ngan'a yeⁿ'e chí cuuvi, ní 'iicu taachi chó'ōo chuū cuuvi cu'téenu nī.

³⁰ 'Āā ntéé 'yaaⁿ caⁿ'á ndúúcu ndís'tiī caati ndaa saⁿ'ā chí 'iīⁿntyén^{'ē} yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī 'cūū. Ní nguée du'ū vεε canéé yeⁿ'é yā nduucú. ³¹ 'Ticu cuuví cu'téenu 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī chí 'úú neⁿ'é Chiidá. Ní tan'dúúca chí Chiidá ca'a yā mandamiento 'úú 'tíicā chí diīⁿ. Ncueeⁿ yú ní caⁿ'a yú maaⁿ.

15

Jesús tan'dúúca 'áámá dii'yu dúnde'e chí cuaacu

¹ Can'a Jesús: 'Úú tan'dúúca dii'yu dúnde'e chí cuaacu, ní Chiidá diīⁿ yā cuidado yeⁿ'e dii'yu dúnde'e. ² Tanducuén^{'ē} duuⁿnē yeⁿ'é chí nguée de'ε vεε n'gui'i yeⁿ'ē 'caacá yā ní divíi yā. Ní nducuén^{'ē} duuⁿnē chí véé n'gui'i yeⁿ'ē ní didεεvé yā 'iicu cuuví n'deēe ca n'gui'i yeⁿ'ē. ³ Ndis'tiī 'āā deεvé nī cáāvā nduudu chí ngan'a. ⁴ Ndis'tiī cunee nī

nduucú ní 'úú cuneé ndúúcú nī. Tan'dúúcā duúⁿne nguée 'cuεεtinée n'gui'i yeⁿ'ē nduūtī chi nguεε canée na dii'yu dúnde'e, 'tiicá ntúūⁿ ndis'tī nduuti chi nguée cunée nī nduucú.

5 'Úú tan'dúúcā dii'yu dúnde'e ní ndís'tī ní dúuⁿnē, 'iī'yāⁿ chi canée yā nduucú ní 'úú caneé nduucú yā, 'iī'yāⁿ miiⁿ néené n'dee n'gui'i candée yā. Ndúútī chi nguée 'úú nduucú yā ní nguée dē'ē vεε cuuvi diīⁿ yā. 6 Du'u 'iī'yāⁿ chi nguεε canée yā nduucú cun'dāa yā tan'dúúcā dúuⁿne chi nguée n'gui'i yeⁿ'ē ní ntí'i. Ní 'iī'yāⁿ ita'á yā ní ngii yā na yaⁿ'ā. Ní ngiichi.

7 Ndúúti chi canée nī nduucú, ní nduudu yeⁿ'ē canée nduucú nī, caaca nī tanducuén'ē chi neⁿ'ē nī ní cuuvi. 8 Taachi candée nī n'dee n'dái n'gui'i yeⁿ'ē nī, ní ch'iⁿ'í nī chi discípulos yeⁿ'ē tuu'mi ní ndúúcū chuū ní ch'iⁿ'í nī poder Chiidá. 9 Tan'dúúcā chi neⁿ'e Chiidá 'úú 'tiicá ntúūⁿ 'úú neⁿ'ē ndís'tī. Cunée nī ndúúcū vaadī neⁿ'e yeⁿ'ē. 10 Ndúúti chi diīⁿ nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'ē, tuu'mi cunée nī ndúúcū vaadī neⁿ'e yeⁿ'ē. Ní chuū tan'dúúcā chi 'úú idiīⁿ nducuén'ē chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'ē Chiidá ní caneé ndúúcū vaadī neⁿ'e yeⁿ'ē yā.

11 Dendú'ū chi 'tuucā ngaⁿ'á. Níicú vaadī yeenú yeⁿ'ē cunee nduucú nī. Ní vaadī yeenú yeⁿ'ē nī diīⁿ cumplir. 12 Chuū ley yeⁿ'ē chi dineⁿ'ē nī vi'ī 'aama nī taama nī tan'dúúcā chi 'úú neⁿ'ē ndis'tī. 13 Mar 'áamá

saⁿ'ā nguée vaadī neⁿ'e chi ch'εεtε cá yeⁿ'ē chi 'cuuvi 'áamá saⁿ'ā caavā amigo yeⁿ'ē sa. 14 Ndís'tī ní amigos yeⁿ'ē ndís'tī ndúúti chi diīⁿ nī cosa chi 'úú ngaⁿ'á. 15 'Āā ntée caaⁿ'máⁿ chi ndis'tī ní mozos yeⁿ'ē ti mozos nguεε deenu sa dē'ē chi diīⁿ 'iī'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiīⁿnyūⁿ yā yeⁿ'ē sa. Naati ngaⁿ'á chi ndís'tī ní amigos yeⁿ'ē ti tanducuén'ē chi n'giindiveén yeⁿ'ē Chiidá, ngaⁿ'á ngii ndis'tī. 16 Ndís'tī nguée ndεεvε nī 'úú, naati 'úú nindεεvε ndís'tī. Ní 'neéⁿ ndís'tī caati cuuvi candée nī n'gui'i. Ní n'gui'i yeⁿ'e nī 'áamá cūnee. Ní tanducuén'ē chi caaca nī Chiidá ndúúcū chi duuchí, 'iī'yāⁿ miiⁿ ní téé yā ndís'tī. 17 Chuū ní ngaⁿ'á ndis'tī chi dinéⁿ'e nī vi'ī 'áamá nī táamá nī.

'Iī'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī nguée n'diichi ndís'tī

18 Ndúúti chi 'iī'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī nguée neⁿ'e yā ndís'tī 'āā déenu nī chi vmnááⁿ vmnaaⁿ nguée neⁿ'e yā 'úú. 19 Ndúúti chi canée nī ní diīⁿ nī cosas ndúúcū 'iī'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī, 'iī'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī dinéⁿ'e yā ndís'tī, naati ndís'tī nguée yeⁿ'ē iⁿ'yeēⁿdī ndís'tī. Ndεεvε ndís'tī vmnaáⁿ yeⁿ'ē chi din'dái iⁿ'yeēⁿdī. Cáavā chuū chi iⁿ'yeēⁿdī nguée neⁿ'e ndís'tī. 20 N'gaacu nī yeⁿ'e nduudu chi 'úú ngaⁿ'á ngii ndis'tī: Nguée vmnaaⁿ ca 'iī'yāⁿ chi diīⁿ mandado ti 'iī'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiīⁿnyūⁿ. Ndúúti chi 'iī'yāⁿ s'tī ní can'daa yā 'úú 'tiicá ntúūⁿ can'daa yā ndís'tī. Nduuti chi

diín yā tan'dúúcā chi nga'n'á 'tiicá ntúūⁿ diín yā tan'dúúcā chi nga'n'á nī. ²¹ Tanducuén'e chuū diín yā ndúúcū ndis'tiī caavā chi duuchí ti nguée n'diichí yā 'iín'yāⁿ chi dichó'o yā 'úú.

²² Ndúúti chi nguée ndaa ndíi nguée ndúú yaa'ví rá 'iín'yāⁿ tuu'mi 'iín'yāⁿ ní nguée déenu yā chi véé nuuⁿndi yen'é yā. Maaⁿ ní nguée mar 'áámá yā chi cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi nguée véé nuuⁿndi yēⁿ'e yā. ²³ 'Iín'yāⁿ chi nguée neⁿ'é yā 'úú 'tiicá ntúūⁿ Chiidá míiⁿ ní nguée neⁿ'e yā 'iín'yāⁿ. ²⁴ Ndúúti chi 'úú nguée diín nguaaⁿ yā ntiinⁿyuⁿ chi mar 'áámá 'iín'yāⁿ nguée diín yā, nguée déenu yā chi véé nuuⁿndi yēⁿ'e yā. Naati maaⁿ ní n'diichí yā 'úú, ní nguée neⁿ'é yā 'úú ndúúcū Chiidá. ²⁵ 'Iicu cuuví cuaacu nduudu chi canée nguūⁿ na ley yēⁿ'e yā: Nguée deⁿ'ē caavā chi nguē neⁿ'é yā 'úú.

²⁶ Naati taachi ndaa yā 'iín'yāⁿ chi Espíritu N'dai yen'e Dendyuūs ní téé yā poder s'uuúⁿ. Ní 'úú ní dicho'o Espíritu N'dai chi yen'e Chiidá. Espíritu N'dai yen'e Dendyuūs ní cuaacu ní cuchii yen'e Chiidá. Espíritu miiⁿ caaⁿ'maⁿ cuaacú yā yen'e 'úú. ²⁷ 'Iicu ndís'tiī ní caaⁿ'maⁿ cuaacú nī yen'e 'úú caati canée nī nduucú ndii cuááⁿ naachi chi nga'ā.

16

¹ Caⁿ'a Jesús: Chuū nga'n'á ngii ndis'tiī 'iicu nguée nduuvi taáⁿ nī. ² 'Iín'yāⁿ

ní 'cuēcú yā ndís'tiī cuaaⁿ chuva'āi yaācū. Ní taachí ndaa hora chi 'caaⁿ'núⁿ yā ndís'tiī, nacádiinúúⁿ yā chi n'daacā idiín yā ntiinⁿyuⁿ yen'é Dendyuūs. ³ Ní 'iín'yāⁿ s'tiī ní 'tiicá idiín yā ti nguē n'diichí yā Chiidá, ndii nguée nduu 'úú ra. ⁴ Maaⁿ ní nga'n'á ngii chuū ndis'tiī caati taachí ndaa hora miiⁿ n'gáacú nī ti 'úú ní 'āā caⁿ'á. Chuū ni nguée caⁿ'á ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ ti 'úú caneé ndúúcū ndis'tiī.

Ntiinⁿyuⁿ yen'e Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs

⁵ Caⁿ'a Jesús: Naati maaⁿ ní caⁿ'á n'diichí 'iín'yāⁿ chi dichó'o 'úú. Ní mar 'áámá ndís'tiī nguée ntiinguuneéⁿ nī 'úú: ¿Tíi caⁿ'a nī? ⁶ Chiin chi caⁿ'á chi 'túúcā, ní néené chi ndaāchií staava yen'é nī. ⁷ 'Úú nga'n'á nduudu cuaacu miiⁿ: N'daacā cáavā ndís'tiī chi caⁿ'á. Ndúúti chi 'úú nguée caⁿ'á tuu'mi ní Espíritu N'dai yen'e Dendyuūs chi téé yā poder ndís'tiī nguée ndai yā nanááⁿ ndís'tiī. Ndúúti chi 'úú caⁿ'á ní 'úú dicho'o 'iín'yāⁿ. ⁸ Taachí 'iín'yāⁿ miiⁿ ní ndāā yā, ní caaⁿ'máⁿ yā ndúúcū 'iín'yāⁿ yen'e iⁿ'yeēⁿdí yen'e nuuⁿndi, ní yen'e vaadi cuaacu, ní yen'e 'iín'yāⁿ chi diín juzgar. ⁹ Caaⁿ'máⁿ yā yen'e nuuⁿndi chi nguée i'téenu yā 'úú. ¹⁰ Caaⁿ'máⁿ yā yen'e vaadi cuaacu chi 'úú caⁿ'á nanááⁿ Chiidá ní 'āā ntéé n'diichí yā 'úú. ¹¹ Caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yen'e 'áámá 'iín'tyeⁿ'ē ch'ēte yen'e iⁿ'yeēⁿdí 'cūū 'āā caneé juzgado sa.

12 Nééné n'deee dendu'ū chi vée chi cuuvi ndis'tiī naati maaⁿ ní nguεε cuuvi cūnee ná vaanicadiinūuⁿ yen'é nī. 13 Taachí ndaa Espíritu yen'é vaadi cuaacu, 'iīn'yāⁿ miiⁿ ní ca'cuéⁿ yā ndis'tiī na tanducuén'ē vaadi cuaacu. Ní nguée caaⁿ'máⁿ yā yen'ē maáⁿ yā ti caaⁿ'máⁿ yā tanducuén'ē chi n'giindiveén yā. Ní ch'iⁿ'i yā ndis'tiī de'ē chí cuchiī. 14 'Iīn'yāⁿ miiⁿ ní ch'iⁿ'í yā poder yen'é ti cuta'á yā poder yen'e 'úú ní ch'iⁿ'í yā ndis'tiī. Ní cuuvi cádiinúuⁿ nī. 15 Nducuéⁿ'ē chi vée yen'ē Chiidá, chuū ní yen'é. Cáávā chuū ngaⁿ'á chi Espíritu yen'e vaadi cuaacu cuta'á yā yen'ē 'úú ní ch'iⁿ'í yā ndis'tiī. Ní cádiinúuⁿ nī.

Chi ndaachii yen'é nī ní nduuvi vaadi yeenú

16 Caⁿ'a Jesús: Taa 'lííⁿ ní 'āā ntée snaáⁿ nī 'úú. Taama vmnéⁿ'ēe, taa 'lííⁿ ní snaáⁿ nī 'úú ti 'úú ní caⁿ'á nanááⁿ Chiidá.

17 Tuu'mí caⁿ'a n'duuvi discípulos yen'é yā ngii yā 'áámá yā táámá yā: ¿De'e chí 'tíicā ngaⁿ'a yā ngii yā s'uuúⁿ taaⁿ 'lííⁿ ní 'āā ntée chinaáⁿ nī 'úú ní taama vmnéⁿ'ēe taaⁿ 'lííⁿ ní chinaáⁿ nī 'úú, ti 'úú ní caⁿ'á nanááⁿ Chiidá? 18 Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā. ¿De'e chí 'tíicā taaⁿ 'lííⁿ? Nguée tuumicadiinuuⁿ yú.

19 Ní tuumicadiinuuⁿ Jesús chi neⁿ'e ntiinguuneeⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ, ní ngaⁿ'a yā: ¿'Áá ntíngúúneeⁿ vi'í nī chí 'túúcā caⁿ'á chíí taaⁿ 'lííⁿ ní 'āā ntée chí naaⁿ nī 'úú, ní taama vmnéⁿ'ēe, taa 'lííⁿ ní chí naáⁿ

nī 'úú? 20 Cuaacu níⁿnyú cuāācū níⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndis'tiī: Maaⁿ ní cuεεcu nī ní ya'ai nī. Ní iⁿ'yeēⁿdī ní cuuvi yeenú naati ndis'tiī ní chí n'daaⁿ chí yá'ai nī ndúúcū vaadi yeenú. 21 N'daataá chí canee chí 'āā 'cuundiyāāⁿ daiyā tá, vée vaadi ya'ai yen'ē ta, ti 'āā chée ndaa hora yen'ē tá. Taachí 'āā vée daiyā tá 'āā ntée n'gaacu tá yen'e vaadi ya'ai yen'ē tá chí yeenú tá chí vée 'áámá daiyā tá yen'é iⁿ'yeēⁿdī. 22 'Tiicá ntúūⁿ ndis'tiī ní canée vaadi ndaachii nanááⁿ nī. Naati taama vmnéⁿ'ēe ní n'diichí ntúūⁿ ndis'tiī. Ní cuneé nī vaadi yeenú na staava yen'é nī. Ní mar 'áámá 'iīn'yāⁿ ní nguée divií yā vaadi yeenú yen'é ndis'tiī.

23 Ní nguuvi miiⁿ nguée ntiinguuneeⁿ nī du'ū vεε yen'é. Cuaacu níⁿnyúⁿ cuāācū níⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndis'tiī chí tanducuén'ē chí caaca nī Chiidá ndúúcū chí duuchí ní Chiidá téé yā ndis'tiī. 24 Ndií maaⁿ nguée du'ū vεε ngiica nī ndúúcū chí duuchí. Caaca nī ní Chiidá téé yā ndis'tiī. Ní vaadi yeenú yen'é nī cuuvi yeenu taavi.

Jesús chiché yā ndúúcū iⁿ'yeēⁿdī

25 Chuū chí ngaⁿ'á ndúúcū cuentas yen'é ndúúcū ndis'tiī. Maaⁿ ní ndaa hora chí 'āā ntée caⁿ'á yen'é ndis'tiī ndúúcū cuentas naati caaⁿ'máⁿ cuaacu yen'ē Chiidá. 26 Nguuvi miiⁿ ní caaca nī ndúúcū chí duuchí. Ní 'úú nguée ngaⁿ'á chí 'úú nídi'cuíítú Chiidá cáávā

ndis'tiī. ²⁷ Maaⁿ Chiidá neenē ne^{n'}é yā ndís'tiī caati ndís'tiī ne^{n'}é nī 'úú. Ní i'teenu nī chi 'úú chiicá ye^{n'}ē Chiidá. ²⁸ Chiicá ye^{n'}ē Chiidá ní ndaá i^{n'}yeē^{n'}dī 'cūū. Cu^{n'}neeⁿ ntuúⁿ i^{n'}yeē^{n'}dī. Ní na^{n'}á n'diichí Chiidá.

²⁹ Tuu^{n'}mí nga^{n'}a discípulos ye^{n'}é yā: Cun'diichí dí maaⁿ ní nga^{n'}ā cuaacu di nguée ndúú^{n'}cū cuentas. ³⁰ Maaⁿ ní tuumicadiinú^{n'}ūⁿ 'nū chi deenú nī tanducuén^{'ē} dendu'ū. Ní nguée canee ngiinú nī chi ntinguuneeⁿ 'i^{n'}yāⁿ n'diī. Cáávā chuū i'teenu 'nū chi chiica nī ye^{n'}é Dendyuūs.

³¹ Nan'guεεcúta^{n'}ā Jesús: ¿Áá i'téenu nī maa^{n'}? ³² Cun'diichí nī. Hora miiⁿ ní cuchii. Ní 'āā ndaá chí ca^{n'}ā 'muuⁿ ca^{n'}ā miiⁿ ndís'tiī na vaacú nī. Ní cu^{n'}neēⁿ nūⁿ nī 'úú dámaa^{n'}. Naati nguée canee dámaa^{n'}ā ti Chiidá canée yā nduucú. ³³ Chuū nī nga^{n'}ā ngii ndis'tiī chi cucáávā 'úú canee 'diiⁿ nī. I^{n'}yeē^{n'}dī ní 'cureenú nī cuuvi. Cuuvi ch'εētiinúⁿ nī. 'Úú ní chichεé ndúú^{n'}cū i^{n'}yeē^{n'}dī.

17

Jesús ndee yā ndúú^{n'}cū Chiidá yā caavā discípulos ye^{n'}é yā

¹ Chuū ca^{n'}a Jesús ní n'diichí yā cuaaⁿ nanguuvi ní ca^{n'}a yā: N'diī Chiidá, hora ye^{n'}é ní 'āā ndaā. Diíⁿ nī dich'εεté nī Daiya nī. 'Tiicā ntúūⁿ 'úú chí Daiya nī cuuvi dich'εεté n'diī. ² Tan'dúú^{n'}cā chí tee nī poder 'úú chí Daiya nī ye^{n'}e dε'ε chí diíⁿ nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ cáávā chí ca^{n'}á vida

cuen'e daā^{n'}ma^{n'} 'i^{n'}yāⁿ chí tee nī 'úú. ³ Chuū chí vida cuen'e daā^{n'}ma^{n'} chí n'diichí yā n'diī chí 'áámá n'dya^{n'}ā Dendyuūs chí cuaacu ní^{n'}nyúⁿ chí Dendyuūs ndúú^{n'}cū Jesucristo chí dichó'o nī.

⁴ 'Úú ní dich'εεté n'diī na yā^{n'}āa 'cūū. 'Áā ch'iinú diíⁿ ntii^{n'}nyuⁿ chí tee nī chí diíⁿ. ⁵ Maaⁿ ní n'diī, Chiidá, dich'εεté nī 'úú, n'diī ndúú^{n'}cū maáⁿ nī, ndúú^{n'}cū poder chí canee nduucú maáⁿ taachi 'āā 'cuée cunee i^{n'}yeē^{n'}dī.

⁶ Nga^{n'}a cuaacú ye^{n'}ē chí duuchi ye^{n'}é nī nanááⁿ sa^{n'}ā s'eeⁿ ye^{n'}e i^{n'}yeē^{n'}dī 'cūū chí tee yā 'úú. Sa^{n'}ā s'eeⁿ ye^{n'}é nī. Ní tee nī 'úú. Ní n'giindiveéⁿ yā nduudu ye^{n'}é nī. ⁷ Maaⁿ ní déenú yā chí tanducuén^{'ē} dendu'ū chí tee nī 'úú ní ye^{n'}é nī. ⁸ Ti ndúú^{n'}dú chí tee nī 'úú ní ca^{n'}á nanááⁿ 'i^{n'}yāⁿ ní 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ ní n'giindiveéⁿ yā nduudu miiⁿ. Ní deenu cuaacu yā chí chiicá nanááⁿ n'diī. Ní i'téenu yā chí n'diī dicho'ó nī 'úú.

⁹ 'Úú ngiicá caavā 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ. Nguée nidi'cuí^{n'}tu cáávā i^{n'}yeē^{n'}dī ti cáávā 'i^{n'}yāⁿ chí tee nī 'úú, ti ye^{n'}é n'diī. ¹⁰ Ní taanduvéeⁿ dendu'ū ye^{n'}é ní ye^{n'}é nī. Ní taanduvéeⁿ dendu'ū ye^{n'}é nī ní ye^{n'}é. Ní chuū ch'i^{n'}i poder ye^{n'}é.

¹¹ Ní 'āā ntée cūneé i^{n'}yeē^{n'}dī naati 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ snée yā i^{n'}yeē^{n'}dī. 'Úú ní cuchii nanááⁿ nī. N'diī Chiidá chí dεεve, diíⁿ nī cuidado 'i^{n'}yāⁿ chí tee nī 'úú ndúú^{n'}cū chí duuchí nī. Ní chí cuuvi 'áámá yā tan'dúú^{n'}cā s'uuúⁿ ní 'áámá yú. ¹² Taachí

caneé ndúúcū 'i'in'yān i'n'yeēndī nī dīn cuidado 'i'in'yān ndúúcū chi duuchi nī, 'i'in'yān chi nteé nī 'úú. 'Úú nī dīn cuidado 'i'in'yān nī mar 'áámá yā nguée chindāi yā. 'Áámá nūuⁿ saⁿā daiya yááⁿn'guiinūuⁿ chindai sa. Ní 'iicu naachi cánéé nguūⁿ nī cúúví cuaacu.

13 Naati maaⁿ nī cuchí nanáaⁿ nī. Ní ngaⁿá chuū taachi cuneé i'n'yeēndī 'cūū caati vaadī yeēnu yeⁿé canéé nduucú yā, nī cuuvi yeenú taavi yā. 14 'Úú nī ca'á 'i'in'yān nduudu yēⁿe nī. I'n'yeēndī nguée dinéⁿe 'i'in'yān ti nguée yeⁿe i'n'yeēndī 'i'in'yān. 'Tiicā ntúūⁿ nguée yeⁿe i'n'yeēndī 'úú. 15 Nguée di'cuítūu chi ndiví nī 'i'in'yān yeⁿe i'n'yeēndī. Díⁿ nī cuidado 'i'in'yān s'eeⁿ yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ. 16 Nguée yeⁿe i'n'yeēndī 'i'in'yān s'eeⁿ tan'dúúcā chi nguée yeⁿe i'n'yeēndī 'úú. 17 Díⁿ nī didεεvé nī 'i'in'yān cucáávā nduudu cuaacu yeⁿé nī. Nduudu yeⁿé nī nī nduudu cuaacu. 18 Tan'dúúcā chi dicho'ó nī 'úú i'n'yeēndī 'tiicā ntúūⁿ dicho'ó 'i'in'yān s'eeⁿ i'n'yeēndī. 19 Cáávā 'i'in'yān s'eeⁿ 'úú māaⁿ didεεvé maáⁿ. Ní 'i'in'yān s'eeⁿ cuuví yā δεεε na nduudu cuaacu.

20 Nguée di'cuiitúú dámaaⁿ caavā 'i'in'yān miiⁿ ti cáávā 'i'in'yān chi cu'téenu yā 'úú cáávā nduudu yeⁿe 'i'in'yān s'eeⁿ. 21 Ní nducyaaca yā nī 'áámá nūuⁿ cuuví yā tan'dúúcā n'diī canéé nī nduucú, nī canéé nduucú nī. Níicú 'i'in'yān s'eeⁿ nī canéé ntúūⁿ yā 'áámá nūuⁿ ndúúcu

yú. Ní 'iicu cu'téenu 'i'in'yān yeⁿe i'n'yeēndī chi n'diī dicho'ó nī 'úú. 22 Ní poder chi téé nī 'úú, miiⁿ nī ca'á 'i'in'yān. Ní 'áámá nūuⁿ cuuví yā tan'dúúcā chi 'áámá nus'ūu. 23 'Úú nī ndúúcū 'i'in'yān s'eeⁿ. Ní n'diī nī ndúúcū 'úú. Níicú 'áámá nūuⁿ chi n'daacā cuuví yā. Ní i'n'yeēndī nī cuuvi deenu chi dicho'ó nī 'úú nī chí dinéⁿe nī 'i'in'yān s'eeⁿ tan'dúúcā chi neⁿé nī 'úú.

24 N'diī Chiidá, 'i'in'yān s'eeⁿ chi téé nī 'úú, neⁿé chi naachi 'úú cuneéⁿ, 'i'in'yān s'eeⁿ cūnéé yā nduucú. Ní cuuvi n'diichí yā poder yeⁿé chi téé nī 'úú caati n'diī nī neⁿé nī 'úú ndiī taachi 'āā 'cuée i'n'yeēndī. 25 N'diī Chiidá chi δεεε, 'aa ntée rá chi i'n'yeēndī nguée n'diichí n'diī 'úú n'diichí n'diī. Ní 'i'in'yān s'tíi nī deenú yā chi n'diī dicho'ó nī 'úú. 26 'Úú nī ngaⁿá yeⁿe chi duuchí nī, nī can'á ngāⁿaⁿ yeⁿe chi duuchí nī. Níicú maaⁿ vaadī neⁿe chi néⁿe nī 'úú cuuvi cuneé ndúúcu yā. Ní 'úú caneé ndúúcu yā.

18

Sta'á yā Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

1 Taachí Jesús can'á yā chuū, can'dáa yā ndúúcū discípulos yeⁿé yā táamá lado yíicú 'líiⁿ chi nguuví Cedrón naachi canéé 'áámá cheēⁿ yeⁿe naāndā. Ní miiⁿ sndaā Jesús ndúúcū discípulos yeⁿé yā. 2 Judas chí diiⁿ sa entregar Jesús nī n'diichi ntúūⁿ saⁿā na cheēⁿ miiⁿ ti 'āā cánéé n'dee cuuví nduuví dáámá yā Jesús ndúúcū discípulos

yen'é yā na cheēⁿ miiⁿ.
³ Saⁿā chiiduú n'g^εεt^ε ndúúcū
 saⁿā fariseos teé yā Judas
 Iscariote soldados ndúúcū
 policías ní Judas cuen'e sa
 ndúúcū 'aama taaⁿ soldados
 ndúúcū policías. Ndaa
 yā na cheēⁿ miiⁿ ndúúcū
 lámparas, ndúúcū antorchas,
 ndúúcū armas. ⁴ Naati Jesús
 chi déénú yā tanducuén'e
 dendu'ū chí cuchiī, cuen'e yā
 ní ndaa yā nanáaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ
 ní caⁿ'a yā: ¿Du'u in'nuún nī?

⁵ Ní nan'gu^εεcutáⁿ'a sa yen'e
 yā: Jesús yen'e yāāⁿ Nazaret
 miiⁿ. Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ngií
 yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Úú 'iiⁿyāⁿ
 miiⁿ. Canée ntúūⁿ Judas
 miiⁿ, saⁿ'ā chí diīⁿ nca'a sa
 'iiⁿyāⁿ. ⁶ Taachí Jesús caⁿ'a
 yā: 'Úú 'iiⁿyāⁿ miiⁿ, tuu'mi ní
 saⁿ'ā s'eeⁿ ndaacadaamí yā
 ní ch'ε^εtindiití yā na yáⁿāa.
⁷ Nan'gu^εεcúnée ntuúⁿ yā
 tiinguuneeⁿ yā: ¿Du'u ra
 in'nuún nī? Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ
 ní caⁿ'a yā: Jesús yen'e yāāⁿ
 Nazaret miiⁿ.

⁸ Nan'gu^εεcutáⁿ'ā Jesús: 'Āā
 ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chí 'úú.
 Ndúúti chí 'úú chí in'nuún nī,
 'cuáaⁿ nī chí naⁿ'a 'iiⁿyāⁿ s'tíi.

⁹ Ní cuuvi cuaacu chí 'úú
 chí caⁿ'á: 'Iiⁿyāⁿ chí teé nī 'úú,
 mar 'áamá yā nguée chí ndai
 yā. ¹⁰ Tuu'mi Simón Pedro
 chí ndée sa espada ní tun'dáa
 sa ní 'nuúcal'ai sa ní ch'iica
 sa veeⁿ sa lado tá cuaacu
 yen'e sáⁿ'ā chí diīⁿ mandado
 yen'e chiiduú ch'ε^εte ca. Ní
 saⁿ'ā miiⁿ ní nguuví sa Malco.
¹¹ Tuu'mí Jesús ngaⁿ'a yā ngií
 yā Pedro: N'nuūⁿ dí espada
 vaacu. Prueba chí teé Chi-

idá 'úú, ¿'áá nguée cánée chí
 'cueenú cuuvi yen'e?

*Jesús nanáaⁿ chiiduú
 ch'ε^εté ca*

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-
 54; Lc. 22.54)

¹² Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ yen'e
 'áamá taaⁿ soldado ndúúcū
 soldado chí yuudu ndúúcū
 policías yen'e 'iiⁿyāⁿ Israel
 s'eeⁿ ní sta'á sa Jesús ní
 cachiichí sa 'iiⁿyāⁿ. ¹³ Ní
 candée sa vmnáaⁿ vmnaaⁿ
 nanáaⁿ saⁿ'ā chí nguuví Anás,
 tii sáⁿ'ā miiⁿ ní nchan'ā ndiicú
 Caifás miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní
 chiiduú ch'ε^εté ca nduuyu
 miiⁿ. ¹⁴ Ní Caifás miiⁿ ca'a sá
 consejo saⁿ'ā Israel s'eeⁿ chí
 cañée chí 'cuūvī 'aama saⁿ'ā
 cáávā 'iiⁿyāⁿ.

*Pedro canée yā chuva'ai
 yen'e Anás*

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-
 68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Ní n'daā Simón Pedro
 Jesús miiⁿ ní táamá discípulos.
 Ní chiiduú ch'ε^εté ca n'diichí
 yā discípulos miiⁿ chí sndaá sa
 ndúúcū Jesús corredor yen'e
 va'ai yen'e chiiduú ch'ε^εté ca
 miiⁿ. ¹⁶ Naati Pedro miiⁿ
 canée sá cuaaⁿ dáamí cheendi
 va'āi. Ní can'dáā taama
 discípulo chí chiiduú ch'ε^εté
 ca n'diichí yā 'iiⁿyāⁿ. Ní
 yaa'ví yā n'daataá chí canée
 cheendi va'āi. Ní diinyúⁿ
 yā Pedro miiⁿ cheeti va'āi.
¹⁷ Tuu'mi ní n'daataá chí diiⁿ
 mandado chí canée cheendi
 va'āi ngaⁿ'a tá: ¿'Áá nguée dí
 ntúūⁿ 'áamá discípulo yen'e
 saⁿ'a 'cūū? Tuu'mí Pedro
 ngaⁿ'ā sa: Nguée 'úú.

¹⁸ Ní chéendii saⁿ'ā chí
 dichíí'vē ndúúcū policías,
 saⁿ'ā miiⁿ tiiví sa yaⁿ'ā yen'e

yíyūu ti 'áámá 'iichεε. Saⁿā miiⁿ nga'a tavii'nu sa. Ní canée nī ntúūⁿ Pedro ndúúcu sa. Ní chéendii sa nga'a tavii'nu sa ca'a sa.

Anás tiinguunéeⁿ sa Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

19 Ní chiiduú ch'εεté cá miiⁿ nítiinguuneeⁿ sa Jesús yen'e discípulos yen'é yā ndúúcu yen'e chi Jesús chi'cueén yā.

20 Jesús nan'guεεcutáⁿ a yā yen'e sa: 'Úú ní ngaⁿá cuaacú nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ yen'e iⁿ'yeēⁿdī. 'Úú ní chi'cueén na yaācū sinagogas ní na yaacū templo ntúūⁿ naachí nduuvidaama nducyaaca 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní nguée de'ε vεε chi ngaⁿ a n'de'εί. 21 ¿De'ε tíngúúnéeⁿ di 'úú? Tíngúúnéeⁿ dí 'iiⁿyāⁿ chi ch'iindiveén yā chí caⁿá chí 'iiⁿyāⁿ. N'diichi nī. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ déénú yā chí caⁿá.

22 Taachí Jesús ch'iinu caⁿá yā chuū, 'áámá policía chi canée miiⁿ ch'éⁿe sá Jesús, ní caⁿ a sa: ¿'Áá 'tíicā nan'guεεcutáⁿ a di yen'e chiiduú ch'εεte ca?

23 Nan'guεεcutáⁿ a Jesús: Ndúúti chi nguεε n'daacā chi ngaⁿá caaⁿmaⁿ di de'ε chi nguεε n'daacā chi ngaⁿá. Ndúúti chi n'daacā, ¿de'ε cuuvi chi n'gen'e di 'úú?

24 Anás miiⁿ ní dichó'o sa Jesús ch'εεchiichí yā nanááⁿ saⁿā chi nguuví Caifás miiⁿ, saⁿā chi chiiduú ch'εεté cá miiⁿ.

Pedro miiⁿ ngaⁿ a sa taama vmnéⁿēe chí nguée n'diichi sa

Jesús miiⁿ

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

25 Chéendii Simón Pedro miiⁿ ní nga'a tavii'nu sa saⁿā. Ní ngaⁿ a yā ngii yā saⁿā: ¿'Áá nguée 'tíicā chí díí ní discípulo yen'é yā? Pedro cheeⁿdiitu sa ní ngaⁿ a sa: Nguée 'úú.

26 'Áámá saⁿā chí diiⁿ mandado yen'e chiiduú ch'εεté cá ní saⁿā miiⁿ ní 'iiⁿyāⁿ yen'e saⁿā chí chiica Pedro miiⁿ veeⁿ sa. Ngaⁿ a sa ngii sa saⁿā: ¿'Áá nguée n'diichi dii cheeti chéēⁿ naāndā miiⁿ ndúúcu yā?

27 Taama vmnéⁿēe ní cheeⁿdiitú táaⁿ Pedro: Nguée 'úú. Ní miⁿniiⁿyu miⁿniiⁿyu ní tusaⁿā chiita tī.

Jesús nanááⁿ Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

28 Ní candεε sa Jesús miiⁿ tyaaⁿ tyaaⁿ yen'e nanááⁿ Caifás miiⁿ ndii naachi canée cuarto yen'e juzgado. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée chí ndaá yā cuaaⁿ cheeti va'ai ch'εεte miiⁿ cáāvā chí nguée neⁿe yā chí cuneedáámí yā nuuⁿndi taachi ché'e yā nguiinú yen'e pascua. 29 Tuu'mi ní can'daā Pilato chuva'ai nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ a sa: ¿De'ε nuuⁿndi yen'e saⁿ a 'cūū vεε?

30 Nan'guεεcutáⁿ a yā ní caⁿá yā 'iiⁿyāⁿ: Ndúúti chí saⁿ a 'cūū chí nguεε du'ū vεε diiⁿ sa, nguée teé 'nū saⁿā n'diī.

31 Tuu'mi ní ngaⁿ a Pilato ngii sa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuta'á nī 'iiⁿyāⁿ. Ní n'diichi yā de'ε nuuⁿndi yen'e yā véé tan'dúúcā chí canée na ley

yen'é nī. Níicú 'iīn'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Nús'uu ní nguée cánée chí 'caaⁿ'nuⁿ 'nū mar 'áámá 'iīn'yāⁿ.

32 Ní cuuví cuaacu chí caⁿ'a Jesús mīiⁿ. Ní caⁿ'a yā chí cadiinuⁿ 'iīn'yāⁿ de'é vaadī n'gii 'cuuvi yā. 33 Níiⁿnuuⁿ ndáá ntūⁿ Pilato cuarto yen'e juzgado. Ní 'cái sa Jesús mīiⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Áá díí chí Rey yen'e 'iīn'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí judíos?

34 Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: ¿Áá ngaⁿ'a dii chuū yen'e maāⁿ dí o 'iīn'yāⁿ 'cūū ch'iⁿ'i yā ní ngaⁿ'a yā n'diī yen'e 'úú?

35 Pilato mīiⁿ ní n'guεεcutáⁿ'a sa: ¿Áá 'úú chí saⁿ'a Israel 'úú? 'Iīn'yāⁿ yen'e nación yen'e dí ndúúcū chiiduú n'gεεté nteé yā dii 'úú. ¿De'ē ndiīⁿ dí?

36 Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: Cuaaⁿ naachi 'úú chí 'iīⁿntyen'e nguée canée iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ndúúti chí yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naachi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ tuuⁿ'mī ní 'iīn'yāⁿ chí diiⁿ mandado yen'é ní 'cuuⁿ'maⁿ yā cáávā 'úú ní nguée nica'á yā 'úú 'iīn'yāⁿ Israel s'eeⁿ. Maaⁿ ní cuaaⁿ naachi 'úú chí 'iīⁿntyen'e nguée yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

37 Tuuⁿ'mī ngaⁿ'a Pilato ngii sa 'iīn'yāⁿ: Tuuⁿ'mī, ¿Áá díí chí rey mīiⁿ? Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: Díí ngaⁿ'ā dí chí rey 'úú ní 'tíicā 'úú. 'Úú ní cáávā chuū ch'iīndiyaáⁿ, ní cáávā chuū chí ndáá iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, caavā chí caaⁿ'maⁿ cuaacú yen'e nduudu cuaacu. Nducyáácá 'iīn'yāⁿ chí yen'e vaadī cuaacu

mīiⁿ, n'giīndiveéⁿ yā nduudu yen'é.

Jesús canée chí 'cuūvi yā
(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

38 Tuuⁿ'mī ngaⁿ'ā Pilato: ¿Chεε chí vaadī cuaacu? Taachí caⁿ'a Pilato chúū ní can'dáá ntuúⁿ sa nanááⁿ 'iīn'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní caⁿ'a sa 'iīn'yāⁿ Israel s'eeⁿ: 'Úú ní nguée ndaācá mar 'áámá nuuⁿ'ndi yen'é yā. 39 Naati cáávā costumbre yen'e ndís'tiī ní 'úú caneecúúⁿmīⁿ chí ín'dεεchí 'áámá saⁿ'ā chí preso sa 'viicu yen'e pascua. ¿Áá neⁿ'é nī chí ín'dεεchí Rey yen'e 'iīn'yāⁿ Israel s'eeⁿ?

40 Tuuⁿ'mī ní 'cai ntūūⁿ nducyaaca yā, ní ngaⁿ'a yā: Nguée 'iīn'yāⁿ 'cūū ti Barrabás. Níicú saⁿ'ā Barrabás mīiⁿ ní neené duucu sa.

19

1 Tuuⁿ'mī ní sta'āa Pilato Jesús mīiⁿ ní ch'en'e sa 'iīn'yāⁿ.

2 Ní soldados ní din'dáa sa 'áámá corona yen'e yááⁿ ní chí n'duu sá na tíiⁿ yā. Ní chí nuúⁿ sa 'áámá catecai morado 'iīn'yāⁿ. 3 Ní caⁿ'a sa: Néené 'nááⁿ cānee di iⁿ'yeeⁿdi, dii, Rey yen'e 'iīn'yāⁿ yen'e Israel. Ní n'gen'é sa 'iīn'yāⁿ.

4 Tuuⁿ'mī can'dáa ntuūⁿ Pilato chuva'āi. Ní caⁿ'ā sa chíi sa 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ: Cuīn'diichí nī, tun'dáa 'iīn'yāⁿ chuva'āi niicu tuumicadiinúúⁿ nī chí nguée n'diichí mar 'áámá nuuⁿ'ndi yen'é yā.

5 Ní can'daā Jesús chuva'āi. Can'dée yā corona yen'e yááⁿ ndúúcū catecai morado

yā. Ní ngaⁿ'a Pilato miinⁿ: Cun'díichí nī saⁿ'ā.

6 Taachí n'diichí yā 'iin'yāⁿ tuu'mi ní chiiduú n'gεεté ndúúcū policias n'gai yiicu sa: Cu'nééⁿnga'á nī 'iin'yāⁿ. Cu'nééⁿnga'á nī 'iin'yāⁿ. Tuu'mi ngaⁿ'ā Pilato ngii yā 'iin'yāⁿ s'een: Cuta'a ndis'tiī 'iin'yāⁿ, ní cu'nééⁿnga'á nī 'iin'yāⁿ, ti 'úú ní nguéeⁿ indaaca mar 'áámá nuuⁿndi yēⁿ'e yā.

7 Nan'guεεcútaⁿ'ā 'iin'yāⁿ Israel s'een: Nús'uū ní cánéeⁿ ley yeⁿ'é 'nū. Ní tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miinⁿ canee chi 'cuuvī caati caⁿ'a yā chi maán yā Daiya Dendyuūs 'iin'yāⁿ.

8 Taachí ch'iindiveeⁿ Pilato chuū dii'yā ca sá chiī. 9 Chindáa ntuūⁿ sa cuarto yeⁿ'é juzgado ní caⁿ'á yā chii yā Jesús: ¿Tiī 'iin'yāⁿ dii? Naati Jesús ní nguéeⁿ caⁿ'a yā.

10 Tuu'mi ní caⁿ'a Pilato Jesús: Dii, ¿'áá nguεε ngaⁿ'ā di yeⁿ'é? ¿'Áá nguéeⁿ deenu di chi 'úú ní cúúví caaⁿ'maⁿ ntiinnyúⁿ chi cu'nééⁿnga'á nī dii, ní cuuvi n'tεεchí ntúuⁿ dii?

11 Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús miinⁿ: Nguéeⁿ du'ū vεε cuuvi diin di ndúúcū 'úú ndúúti chi nguéeⁿ du'ū vεε ndii ca'a yeⁿ'é di yeⁿ'é va'ai chεeti nguuvi. 'Iin'yāⁿ chi tee yā 'úú chi preso 'úú nanáá n'dii, 'iin'yāⁿ miinⁿ dich'εεte ca nuuⁿndi yēⁿ'e yā.

12 Ndíí tuu'mi ní neⁿ'e Pilato n'tεεchi sa 'iin'yāⁿ. Naati 'iin'yāⁿ Israel s'een n'gai yiicú yā ní ngaⁿ'a yā: Ndúúti chi saⁿ'á 'cūū n'tεεchi di, nguéeⁿ dii amigo yeⁿ'é César. Nducyáácá 'iin'yāⁿ chi ngaⁿ'a yeⁿ'é yā chi

maán yā rey ngaⁿ'a yā contra César.

13 Tuu'mi Pilato, taachi ch'iindiveeⁿ sa chuū, candéeⁿ sa Jesús chuva'āi. Ní ch'iindi sa ná silla yeⁿ'e juzgado chi nguuvi Enlosado, ní nduudu hebreo neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Gabata. 14 Ní nguuvi chi diiⁿ yā ntiinnyun yeⁿ'é 'viicu yeⁿ'é pascua, tan'dúúcā ndiichúúví na nguuvi. Tuu'mi ngaⁿ'a Pilato 'iin'yāⁿ Israel s'een: Cuin'diichí nī Rey yeⁿ'é nī.

15 Naati 'iin'yāⁿ s'een 'caí yā diitú yā: Divíi nī 'iin'yāⁿ, divíi nī 'iin'yāⁿ, cu'nééⁿnga'á nī 'iin'yāⁿ. Tuu'mi ngaⁿ'a Pilato: ¿'Áá rey yeⁿ'é nī chi cu'nééⁿnga'á nī? Tuu'mi nan'guεεcútaⁿ'ā saⁿ'ā chiiduú n'gεεté: Nguéeⁿ rey yēⁿ'e 'nū caati 'āá César nuúⁿ.

16 Tuu'mi ní Pilato ca'á yā Jesús miinⁿ 'iin'yāⁿ s'een ní 'iicu cu'nééⁿnga'á yā. Ní 'iin'yāⁿ s'een sta'á yā Jesús miinⁿ ní candéeⁿ yā 'iin'yāⁿ.

Cu'nééⁿnga'a yā Jesús ní ch'ti yā

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

17 Ní Jesús candéeⁿ yā cruz yēⁿ'e yā. Ní can'dáa yā na lugar chi 'áámá lado yeⁿ'e yáaⁿ Jerusalén chi nguuvi Calavera chi lugar 'Iini Nga'ai Tiīⁿ, 'iicu nduudu hebreo neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Gólgota. 18 Naachí cu'nééⁿnga'á yā Jesús ndúúcū taa na 'uuví yā. 'Áámá yā 'áámá 'áámá lado 'iicu Jesús miinⁿ ní naavtáⁿ'ā canuúⁿ yā. 19 Ní 'neenⁿ Pilato miinⁿ 'áámá letra chi n'duu sá nanááⁿ cruz ní canéeⁿ nguūⁿ miinⁿ, Jesús

ye'n'e yaān Nazaret, Rey ye'n'e 'iin'yān ye'n'e ndaata ye'n'e Israel. ²⁰ Ní neenē 'yaa'n 'iin'yān Israel s'ee'n ch'eén yā letra 'cūū ti nááchí cu'neé'nga'a yā Jesús mii'n nii'nuún na yāān Jerusalén mii'n. Canéé nguū'n mii'n na nduudu hebreo ndúúcu nduudu griego ndúúcu nduudu latín. ²¹ Ní nga'n'a sa'n'ā chiiduú n'geetē ye'n'e 'iin'yān Israel s'ee'n ngii sa Pilato: Nguéé 'nee'n di Rey ye'n'e 'iin'yān ye'n'e ndaata ye'n'e Israel naati maán yā nga'n'a yā: 'Úú Rey ye'n'e 'iin'yān ye'n'e Israel 'úú.

²² Nan'guεεcúta'n'ā Pilato sa'n'ā mii'n: Chii'n 'neén 'āā 'neén.

²³ Taachi soldados chi'nee'nga'a sa Jesús, sta'a sa catecai yā ní dii'n sa repartir catecai yā. Niicu 'áámá 'áámá táán catecai yā 'aama soldado. Abrigo catecai yā mii'n nguéé n'deenyú ndii 'nii'nuún ndíi cuaa'n ndiia.

²⁴ Ní ca'n'a sa nguaa'n maán sa: Nguéé 'canuu cuū'n yú naati tun'dai yú suerte ye'n'e yú nduúcu. Du'ú ye'n'e cuuvi. Ní 'iicu cuuví cuaacu naachí canee nguū'n chi nga'n'ā:

Nca'á yā catecai nguaa'n maán yā, ní na catecai ch'ií yā suerte.

Ní soldados ní dii'n sa chuū.

²⁵ Ní cheεcuú Jesús mii'n canéé yā nii'nuún ná cruz ye'n'e Jesús ndúúcu vi'i cheεcuú yā chi nguuvi María chi n'daataá ye'n'e Cleofas, ndúúcu María Magdalena. ²⁶ Taachí n'diichi Jesús cheεcú yā ndúúcu discípulos chi ya'āi

'iinú yā chi canéé nii'nuún tuu'mi ní Jesús nga'n'á yā ngii yā cheεcú yā: N'dii n'daataá, cun'díichí nī daiya nī. ²⁷ Tuu'mi ní nga'n'a yā ngii yā discípulo: Cun'diichi di, 'íingā cheεcu di. Ndíi tuu'mi ní discípulo mii'n ní dichεcú yā 'iin'yān.

Jesús ch'ti yā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸ Cho'ó tanducuen'e chuū ní déenú Jesús chi tanducuen'e dendu'ū ní 'āā chii cuaacu. Niicu naachi canéé nguū'n nícu cuuvi cuaacu. Nga'n'a Jesús: Yaacá.

²⁹ Mii'n canéé 'áámá vaso ndiitu vinagre. Tuu'mi ní 'áámá soldado dicuutu yā 'áámá esponja ndúúcu vinagre. Ní chi'nee'n yā na áámá yá'n'á hisopo. Ní s'nee'n yā na cheendi Jesús. ³⁰ Taachí Jesús chi'i yā vinagre, ca'n'a yā: Ch'íinú tanducuen'e dendu'ū. Ní nadicua'á yā tiin yā chi n'neén maán yā espíritu yē'n'e yā.

Soldado n'da'ai yā 'iini 'ticua Jesús ndúúcu 'aama lanza

³¹ Tuu'mi ní caati nguuvi viernes chi dii'n yā ntii'nyu'n ye'n'e 'viicu pascua mii'n, ní 'iin'yān Israel s'ee'n di'cuítu sa Pilato chi 'cúu'mān sa 'íiní ca'a sa'n'ā s'ee'n ní candéε sa cuerpo ye'n'é yā. Caati nguéé ne'n'é sa chi canéé cuerpo ye'n'é yā na cruz nguuvi sábadu mii'n caati sábadu ní nguuvi ch'εete ye'n'e 'viicu pascua. ³² Ní ndaā soldados ní ndaa sa nanáán sa'n'ā chi vmnáán vmaana'n. 'Tíicā 'cuú'n sa ca'a

sa. 'Tíicā 'cuúⁿ ntúūⁿ sa ca'ā taama sa. ³³ Naati taachí ndaa sa nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní caati n'diichí yā chí 'āā n'dii Jesús nguée 'cuúⁿ sa ca'a yā.

³⁴ Naati 'áámá soldado n'da'ai sa tiicúa Jesús ndúú^{cū} 'aama lanza ní can'daā yuuúⁿ ndúú^{cū} nuūⁿnīⁿ. ³⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'diichí yā ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu. Níicú chiiⁿ chí ngaⁿ'á yā. Miiⁿ ní cuaacu chíⁿ. 'Iicu déenu yā chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu níicú ndís'tīⁿ ntúūⁿ ní cu'teenúⁿ nī. ³⁶ Níicú chuū cho'ōo ní cúúví cuaacu chí canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs: Mar 'áámá 'iini yeⁿ'é yā nguée 'cuúⁿ sa. ³⁷ Ní taama naachi canée nguūⁿ ní ngaⁿ'ā: N'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ chí cho'ōo nééⁿ tiicúa yā.

S'nuúⁿ yā Jesús chεti yáinyāⁿ

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Cho'ōo chuū. José yeⁿ'é yāāⁿ Arimatea chí 'áámá discípulo yeⁿ'e Jesús n'de'ei n'de'ei nūⁿ ti 'va'a sa 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ, di'cuítu sa Pilato miiⁿ chí cuuví candε sa cuerpo yeⁿ'é Jesús. Ní 'cuūⁿ Pilato saⁿ'ā miiⁿ. Tuu'mi ní ndaā sa ní nadiví sa cuerpo yeⁿ'é Jesús miiⁿ ní candε sa cuerpo miiⁿ. ³⁹ Ndaa ntúūⁿ Nicodemo, saⁿ'ā chí vmnaaⁿ indaá sá nanááⁿ Jesús miiⁿ 'aama n'gaaⁿ, ní ndéε sa 'áámá perfume chí ndístaⁿ'ā perfume yeⁿ'é mirra ndúú^{cū} áloes. Ngíi tanduu 'áámá ciento libras. ⁴⁰ Sta'á yā cuerpo yeⁿ'e Jesús ní ch'εcú yā ná tiīnūⁿ ndúú^{cū} perfume miiⁿ, tan'dúú^{cā}

costumbre yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ taachí n'giichí yā tinaⁿ'ā. ⁴¹ Ní lugar miiⁿ naachi chí'neeⁿnga'a yā, miiⁿ canée 'áámá chéēⁿ naāndā. 'Íicú chεti chéēⁿ miiⁿ canée 'áámá yáinyāⁿ ngai. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée in'nuúⁿ yā chεti. ⁴² Cáávā chí nguuvi viernes chí ch'iindiyaāⁿ yā yeⁿ'e 'viicú yeⁿ'e pascua yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ, s'nuúⁿ yā cuerpo Jesús miiⁿ chεti yáinyāⁿ miiⁿ chí canee niiⁿnuúⁿ.

20

Jesús nduuchi yā yeⁿ'e nguuaⁿ tináⁿ'ā

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ 'Áámá domingo chí nguuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndεεtē miiⁿ tá María Magdalena nééné 'da'a ca ndaā tá na yáinyāⁿ. Ní n'diichi tá tuū miiⁿ chí ndiiví na yáinyāⁿ. ² Tuu'mi ní n'daataá ngéenū tá nanááⁿ Simón Pedro ndúú^{cū} táámá discípulo, 'iiⁿ'yāⁿ chí dinéⁿ'e taavi yā Jesús. Tuu'mi ngaⁿ'ā tá ngii tá saⁿ'ā s'eeⁿ: 'Āā ndiiví yā Jesús miiⁿ ná chεti yáinyāⁿ, ní nguée deenu yú tíi n'néeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ.

³ Ní can'dáā Pedro miiⁿ ndúú^{cū} taama discípulo ní ndaá yā na yáinyāⁿ. ⁴ Ngéenū, ngéenū nduu 'uuví yā. Táámá discípulo diitu cá chéenu sa nguée ti Pedro, ní ndaá vmnaaⁿ sa na yáinyāⁿ. ⁵ Can'dí sa ní n'diichi sa. Ní n'diichi sá chí 'aa dámaaⁿ tiīnūⁿ miiⁿ snúūⁿ naati nguée chí ndaa sa

chɛeti yáinyāⁿ. ⁶ Simón miiⁿ ní sndaa sa chɛeti yáinyāⁿ. Ní n'diichi sa tiĩnūⁿ miiⁿ naachi snúⁿ. ⁷ Niicu pañuelo ch'ɛete ca tiĩⁿ nguée dáámá tiĩnūⁿ lino. Ndéeti nduu cánée táámá cuaaⁿ. ⁸ Tuu'mí ní sndaa ntúūⁿ táámá discípulo chí ndaa vmnááⁿ vmnaaⁿ ná yáinyāⁿ ní n'diichi yā ní ch'i'téenu yā. ⁹ Tii nguée déenu yā chí cánée nguūⁿ chí Jesús miiⁿ cuuvi nduuchí yā yen'e nguaaⁿ tináⁿā. ¹⁰ Ní nguɛcundií discípulos na vaacu yā.

Jesús nndaaca yā María Magdalena
(Mr. 16.9-11)

¹¹ Naati tá María canee ta chúva'āi yáinyāⁿ. Neenée nguɛcu tá. Ní di'cua'ái naaⁿ tá n'diichi tá chɛeti yáinyāⁿ. ¹² Ní n'diichi tá na 'uuvi ángeles ndúúcū catecaí yā cuéē. 'Áámá ángel miiⁿ vɛɛ yā cuaaⁿ tiĩⁿ naachi canúúⁿ cuerpo Jesús miiⁿ ní táámá yā vɛɛ yā cuaaⁿ ndiia. ¹³ Ní caⁿ'á yā: Díi n'daataá, ¿de'ē cúúví chí nguɛcu di? Tuu'mí ngaⁿ'a tá: Caati candée yā Señor yen'é, ní nguée deenu tíi s'néeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁴ Taachi caⁿ'a tá chuū, ndaacadaami tá. Ní n'diichi ta Jesús chí cánée yā miiⁿ naati nguée deenu tá chí Jesús miiⁿ. ¹⁵ Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ní ngii yā tán'ā: Díi n'daataá, ¿de'ē cúúví chí nguɛcu di? ¿Du'ū in'nuuⁿ di? 'Iicu n'daataá miiⁿ ní nacadiĩnuuⁿ tá chí 'iiⁿ'yāⁿ 'cúú ní 'iiⁿ'yāⁿ chí diĩⁿ cuidado yen'e chéēⁿ yen'e naāndā miiⁿ.

Ní caⁿ'a tá: Señor, ndúúti chí dii candée di 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi di 'úú tíi chí'neeⁿ dí 'iiⁿ'yāⁿ ní 'úú ní candée 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁶ Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús miiⁿ: María. Nguɛcundií ntuūⁿ ta ní ngaⁿ'ā ta: Raboni. (Nduudu 'cūū neⁿ'e caaⁿ'maⁿ, Maestro.)

¹⁷ Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús: Nguée tuū'vī di 'úú caati 'āā cuéē caⁿ'á nanááⁿ Chiidá. Naati dii, cuén'e di n'diichi di hermanos yen'e yú ní caaⁿ'maⁿ di cuuvi di 'iiⁿ'yāⁿ: Caⁿ'á nanááⁿ Chiidá ní nanááⁿ Chiida yú, nanááⁿ Ndyuūs yen'é ní nanááⁿ Ndyuūs yen'é yú.

¹⁸ Chen'e tá María Magdalena nanááⁿ discípulos ní caⁿ'a tá chí n'diichi tá Jesús miiⁿ. Caⁿ'a tá chíi tá discípulos nduudu chí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā tán'ā.

Jesús nndaacá yā discípulos
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Chíi chí nguĩnū yen'e maāⁿ nguuvi domingo miiⁿ, nguuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ yen'e ndɛete miiⁿ ní naachi snúūⁿ discípulos ní nduudí cheendi va'āi miiⁿ caati 'va'á yā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. Ndaa Jesús miiⁿ. Ní cánée yā naavtaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní caⁿ'a yā: Cuuvi 'diiĩⁿ ndúúcū ndís'tiĩ.

²⁰ Taachí caⁿ'a yā chuū, ní ch'iⁿ'i yā ta'á yā ndúúcū ti-icuáá yā. Ní discípulos yeenú taaví yā chí n'diichi yā Jesús. ²¹ Tuu'mí ngaⁿ'ā ntúūⁿ Jesús ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ: Cuuvi 'diiĩⁿ ndúúcū ndís'tiĩ. Tan'dúúca

chi dichó'o Chiidá 'úú, 'tiicá ntúūn 'úú dicho'ó ndis'tiī.

22 Taachí ca'n'a yā chuū ti-ivineen yā 'iīn'yān ní ca'n'a yā: Cuta'á nī Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. 23 'Iīn'yān chi ndís'tiī nadich'εεcu nī nuū'ndī yen'é yā, ní 'āā nach'εεcu yen'é yā. 'Iīn'yān chí nguée nadich'εεcu nī nuū'ndī yen'é yā, 'āā nguée nach'εεcu yen'é yā.

Nguée chi'teenú Tomás

24 Naati Tomás 'áámá discípulo chi nguuví Dídimó chi Gemelo nguée cúnée sá ndúúcū sa'n'ā s'een taachi Jesús mii'n ndaá yā. 25 Chí tan'duuví discipulos mii'n nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: N'diichí 'nū Señor mii'n. Sa'n'ā mii'n ní nga'n'a sa ngii sá 'iīn'yān s'een: 'Úú ní nguée cu'teenú ndúúti chi nguée n'diichí, ní nguée tiinguú nduutita'á naachí ch'εεchi clavos, ní tiinguú ta'á ná tiicuáá yā.

26 Ch'iinu niiní nguuví vεεε ntúūn discipulos snée yā chεeti va'āī. Mii'n canée Tomás ndúúcu yā. Ní nduudí cheendi va'āī mii'n. Ndaa ntúūn Jesús mii'n. Ní canúu yā naavta'n'ā ní ca'n'a yā: Cuuvi 'dii'n ndúúcū ndís'tiī.

27 Tuu'mí ní Jesús nga'n'a yā ngii yā Tomás mii'n: Ti-ingúú nduutitá'a di 'muu'n ní n'diichí di ta'á. Ní tiinguú ta'a di ndii 'muu'n ní tiinguú ta'á di tiicuáá. Ní nguée chí nguée cu'téenu dí, canée chi cu'téenu dí.

28 Tuu'mí ní Tomás mii'n ní ca'n'ā sa: N'diī Señor yen'é. N'diī Dendyuūs yen'é.

29 Tuu'mí ní nga'n'a Jesús mii'n: Tomás, díí ní chi'téenu di tiī n'diichí di 'úú. N'dai 'iīn'yān chi nguée n'diichí yā 'úú ní chi'téenu yā.

¿De'e cúúví chi véé libro 'cūú?

30 Ní nééné n'deēe ca señales chi ch'i'n'i Jesús nanáán discipulos yen'é yā chi nguée canée nguūn na libro 'cūú.

31 Naati chuū ní canée nguūn nícu cuuvi cu'téenu di chi Jesús mii'n chi Cristo chi Daiya Dendyuūs. Ní chi cu'téenu di 'iīn'yān ní cunee ndúúcū vida cūe'n'e daā'ma'n cáávā chi duuchi yā.

21

Jesús nndaacá yā ndεēchε discipulos yen'é yā

1 Cuayiivi chi cho'ōo chuū chiináān ntúūn maa'n Jesús mii'n yen'e discipulos yen'é yā niin'uú'n ná yaana nuu'nin'yā'n'ā chi nguuví Tiberias ní 'túúcā chiinaán yā. 2 Ndidaama yā Simón Pedro ndúúcū Tomás mii'n chi nguuví Dídimó chi Gemelo, ndúúcū Natanael sa'n'ā yen'e yáān Caná yen'e yā'n'ā Galilea, ndúúcū na 'úúví sa'n'ā daiya Zebedeo ndúúcū táá na 'uuví discipulos yen'e Jesús.

3 Tuu'mí nga'n'a Simón Pedro: Ca'n'á tungaán 'yaācā. Tuu'mí nga'n'ā 'iīn'yān s'een ngii yā sa'n'ā: Ca'n'ā ntúūn nús'uu ndúúcu di. Ní cūe'n'e yā ní chindáa yā na 'áámá barco. Nguiīnū mii'n nguée sta'á yā mar 'áámá ti. 4 Chi dεεvε táámá nguuví, Jesús ní canée yā cuaa'n 'diitú yā yaana nuu'nin'yā'n'ā naati discipulos

nguée túmicadínuuⁿ yā chi Jesús miiⁿ. ⁵ Ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'een: Ndís'tiī, saⁿ'ā n'gaiyāāⁿ ¿'áá véé chi tungaaⁿ di chi che'e yú? Nan'guεcutáⁿ'a yā yeⁿ'e yā: Nguée.

⁶ Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'een: Ca'nuúⁿ nī yaāna lado ta cuaacu yeⁿ'ē barco miiⁿ ní ndaacá nī. Tuu'mi ní chi'nuúⁿ yā yaāna tíí ní 'āā ntεε ngii dííⁿ yā tun'dáa yā chi neené tááⁿ n'gii 'yaācā. ⁷ Tuu'mi ní discípulo chi neené diya'āī 'íinu Jesús ngaⁿ'ā sa ngii sa Pedro: Señor miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'tiī. Ní Simón Pedro, taachi ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús miiⁿ nuⁿnuúⁿ sá catecai sa ti dámaāⁿ ngāaⁿ sa, ní chindāa sa cheεti yaana nuūⁿnīⁿ'yāⁿ'ā. ⁸ Ní tanduu 'uuvi discípulos ndaá yā ndúúcu barco ti nguée dáanā yaⁿ'āī chi chinée yā yeⁿ'e yāⁿ'āa miiⁿ ti tandúú na cuūúⁿ ngεecu ndiichi metros. Ngíí n'daā yā yaāna yeⁿ'e 'yaācā. ⁹ Taachí n'cheéⁿ yā yāⁿ'āa miiⁿ n'diichí yā n'giichí yāⁿ'ā. Ní 'áamá 'yaācā nduú tī nanááⁿ nduucyāⁿ'ā. Ní n'diichí yā pan. ¹⁰ Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: Teé nī ta n'duuvi 'yaācā chí caama sta'á nī maaⁿ.

¹¹ Cucheε Simón Pedro ní nandéε sa yaāna na yāⁿ'āa miiⁿ ndiituú 'yaācā n'geεté, ngii 'áamá ciento 'uuvī ngεecu n'diichi 'íínú, ní yaāna miiⁿ nguée chi teēⁿ n'dáá rá chi n'deeε taaví 'yaācā. ¹² Tuu'mi Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'een: Cuchíí nī ca'diinú nī.

Mar 'áamá discípulo miiⁿ nguée tiinguuneéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ: ¿Du'u rá díí? Tí 'āā deenú yā chi Jesús miiⁿ. ¹³ Ndaā Jesús miiⁿ ní sta'á yā pan ní ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ. 'Tííca nī ntúūⁿ dííⁿ yā ndúúcu 'yaācā.

¹⁴ 'Āā chíí 'iinu cuuvi chí n'geenaāaⁿ Jesús yeⁿ'ē discípulos yeⁿ'é yā taachí 'āā nnduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'ā.

Ca'a di chi ché'é 'iiti cuūchī yeⁿ'é

¹⁵ Taachí ch'iinu ca'diinú yā, Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā Simón Pedro: Simón, díí daiya Jonás, ¿'áá neⁿ'e ca di 'úú, nguée ti chuū? Tuu'mí ngaⁿ'a sa ngii sa Pedro: 'Tííca, Señor, n'diī ní déénú nī chi neⁿ'é n'diī. Ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Ca'á di 'iiti cuūchī 'lííⁿ yeⁿ'é chí ché'é tī.

¹⁶ Jesús ní ntiinguuneéⁿ ntúúⁿ yā yeⁿ'e saⁿ'ā naachi ndiī 'uuvi cuuvi: Simón, díí daiya Jonás, ¿'áá neⁿ'e di 'úú? Nan'guεcutaⁿ'a sa yēⁿ'e yā: 'Tííca, Señor, n'diī ní déénú nī chi neⁿ'é n'diī. Tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Ca'á dí 'iiti cuūchī yeⁿ'é chí ché'é tī.

¹⁷ Tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā naachi ndiī chííⁿ ndiī 'íínú cuuvi: Simón, díí saⁿ'ā daiya Jonás, ¿'áá neⁿ'e di 'úú? Canée ndaachi yiínú Pedro chí 'āā naachi ndiī chííⁿ ndiī 'íínú cuuvi yaa'ví yā saⁿ'ā: ¿'Áá neⁿ'e di 'úú? Tuu'mí ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Señor, n'diī déénú nī tanducuéⁿ'ē dendu'ū. Maaⁿ ní deenu nī chí neⁿ'é n'diī. Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: Ca'á dí 'iiti cuūchī yeⁿ'é, chí ché'é tī. ¹⁸ Cuaacu níínyúⁿ

cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngii dii: Taachi saⁿ'ā 'lín dii inⁿnuuⁿ canúúⁿ dí catecai di ní cheⁿ'e di naachi neⁿ'e di. Naati taachí 'āā cuuvi ndiicú di ndoo tá'a di ní táámá 'iiⁿyāⁿ inⁿnuúⁿ yā catecai di ní candéε yā dii naachi nguée neⁿ'ē di.

¹⁹ Ní chuū Jesús caⁿ'a yā ní ngá'a yā chi cádiinuⁿ sa de'ε vaadī n'gii diiⁿ honrar Dendyuūs miiⁿ. Ch'iinu caⁿ'a yā chuū, tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā Simón Pedro: Can'dáa di 'úú.

Discípulo chi neⁿ'e taavi Jesús

²⁰ Nguεεcundī Pedro miiⁿ n'diichi sá discípulo chi dineⁿ'é Jesús, discípulo chi cuneⁿ'e sa ndúúⁿcū Jesús. Sán'ā chi candiitínee sa 'iiⁿyāⁿ taachi 'āā caama chi che'e nguúⁿ yā. Ní 'āā caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Señor, ¿du'ū chi canéé chí diiⁿ entregar n'dii? ²¹ Taachi Pedro miiⁿ n'diichi sa discípulo miiⁿ tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā Jesús: Señor, ¿de'ε idiⁿ sán'ā tí?

²² Tuu'mí ngaⁿ'ā Jesús ngii yā saⁿ'ā: Ndúúti chi 'úú chi neⁿ'é chi cunee sá ndii taachi nindaá, ¿de'ε ineeⁿ di chííⁿ? Dí can'dáa di 'úú.

²³ Caāvā nduudu 'cūū tuumicadiinuⁿ vi'ī s'eeⁿ chi discípulo miiⁿ nguée canéé chí 'cuūvī sa. Naati Jesús ní nguée caⁿ'á yā chi nguée 'cuūvī sa, naati Jesús caⁿ'a yā: Ndúúti chi 'úú chi neⁿ'é chi cunee sá ndii taachi nindaá, ¿de'ε ineeⁿ di chííⁿ?

²⁴ Saⁿ'á 'cūū discípulo chi ngaⁿ'ā cuaacu sa yeⁿ'ē chúū. Ní idingúuⁿ sa chuū. Ní deenu

yú chi chiiⁿ chi ngaⁿ'a sa ní nduudu cuaacu ní cuaacu níⁿnyúⁿ chi nduudu cuaacu.

²⁵ Neené n'deēe n'dái cosa chi diiⁿ Jesús miiⁿ. Ndúúti chi canéé nguūⁿ 'áámá 'áámá cosa 'úú nadacadínúúⁿ chi maaⁿ rá inⁿ'yeēⁿdí 'cūū nguée tunééⁿ libros chi canéé nguūⁿ yeⁿ'e chuū. 'Tíicā chí.

CHUŪ CHI DIIⁿ APÓSTOLES

*Dendyuūs caⁿ'a yā chi téé
yā Espíritu N'dai*

¹ Dii Teófilo, taachí vmnááⁿ vmnaaⁿ dingúúⁿ yeⁿ'e di, caⁿ'á yeⁿ'e tanducuén^{'ē} chí 'túúcā diiⁿ Jesús ní ca'cueénⁿ yā, ² ndii nguuví chí cunaⁿ'ā Jesús va'ai chεεti nguuví. Vmnááⁿ vmnaaⁿ chí cunaⁿ'ā Jesús miiⁿ ch'íínú ca'a yā orden yeⁿ'é yā apóstoles caava Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Jesús ndεεvé yā ní dichó'o yā apóstoles. ³ Jesús ch'eenú yā chií ní ch'íi yā. Cuayiivi taachi 'āā ch'íi yā nééné n'deeé nááⁿ chíín ch'ín'i maáⁿ yā yeⁿ'é yā tan'dúúcā chí 'āā cuéē 'cuūvi yā vmnááⁿ apóstoles caati apóstoles cuuvi déénu yā chí cánduuchi ntuuⁿ yā. Canée yā ndúúcū apóstoles yeⁿ'é yā 'uuví ngεεcu nguuví ní caⁿ'a yā yeⁿ'ē chí Dendyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ⁴ Taachí ndii dáámá yā tuu'mi ní Jesús caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā apóstoles. Nguéé náⁿ'a nī yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén naati cunee ngíínú nī yeⁿ'ē chí caⁿ'a Chiida yú chí téé yā. Chuū chí 'āā ch'iindiveénⁿ nī yeⁿ'ē 'úú. ⁵ Juan cuaacu nííⁿnyúⁿ chí ndúúcū nuūⁿnīⁿ chεεdinuūⁿnīⁿ sa naati ndís'tiī ní cuεεdinuūⁿnīⁿ nī ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs.

Jesús cuchée yā

⁶ Tuu'mi ní saⁿ'a chí ndúúvídáámá nitiinguunéeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ ní ngaⁿ'á yā: Señor

Jesús, ¿'áá nadicuéeⁿ ntuuⁿ nī taama saⁿ'ā Israel chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ Israel maaⁿ nguuví 'cūū? ⁷ Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā 'iiⁿyāⁿ: Nguéé ituneenⁿ ndís'tiī chí cadíínuuⁿ nī dε'ε tiempo o dε'ε nguuví yeⁿ'e chuū chí Chiida yú s'neeⁿ yā na poder yeⁿ'e maáⁿ yā. ⁸ Naati cuta'á nī poder chí diitú nī taachi 'āā ndaa Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs vmnaaⁿ yeⁿ'é nī. Ní ndís'tiī ní caaⁿ'máⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é na yāāⁿ Jerusalén ndii nuuⁿ'maⁿ yáⁿ'āa Judea, ndii yáⁿ'āa Samaria, ndii núúⁿ'máⁿ iⁿ'yeēⁿdi. ⁹ Ní ch'íínú caⁿ'a yā chuū taachi n'diichi saⁿ'ā s'eeⁿ Jesús cuchée yā ní che'enaāⁿ sa 'iiⁿyāⁿ ná meēⁿ. Ní 'āā ntée snaaⁿ saⁿ'a s'eeⁿ 'iiⁿyāⁿ.

¹⁰ Ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní n'gíínú sa nanguuvi. Taachí 'āā cuchée Jesús, n'diichi sa na 'uuví saⁿ'ā chí ángel chineē ndúúcū sa ndúúcū catecai cuéē sa. ¹¹ 'Úuvi 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndís'tiī saⁿ'a yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea, ¿dε'ε n'gíínú nī nanguuvi? Maāⁿ Jesús chí cunaⁿ'a yā yeⁿ'e ndís'tiī nanguuvi 'túícā ndaa túuⁿ yā tan'dúúcā chí n'diichí nī 'iiⁿyāⁿ cuinaⁿ'á yā nanguuvi.

Ndεεve yā saⁿ'ā lado yeⁿ'e Judas

¹² Can'dáa yā ná yīcū 'líín chí nguuví Olivos chí canée niiⁿ'nuⁿ ná yāāⁿ Jerusalén ní ndáá yā na yāāⁿ Jerusalén. Distancia 'cūū chí ngaⁿ'a ley chí cuuvi caacá yā sábado

nguuvi chi ntaavi'tuunuún yā. ¹³ Ndaá yā na yāān miiⁿ. Chéé yā na cuarto yaacu naachi cānee Pedro, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Andrés, ndúúcū Felipe, ndúúcū Tomás, ndúúcū Bartolomé, ndúúcū Mateo, ndúúcū Jacobo dáiyā saⁿā chi nguuví Alfeo, ndúúcū Simón Zelote, ndúúcū Judas chi 'diínū Jacobo. ¹⁴ Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ s'een ndúúcū n'daata s'eeⁿ ndúúcū María chi chεεcu Jesús ndúúcu 'díínu Jesús nduuvidaamá yā ní 'áámá vaādī cadiinúún yeⁿé yā ní ngaⁿ'angua'á yā ní di'cuiitú yā Dendyuūs. ¹⁵ 'Iiⁿyāⁿ chi nduuvídaama miiⁿ ngí yā tan'dúúcā 'áámá ciento canee ndiicú yā. Hora miiⁿ nacueén Pedro naavtaⁿ'a yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'een chi i'téenu yā Cristo ní caⁿ'a sa: ¹⁶ Ndís'tīi hermanos, canee cuu^mmiⁿ chí cuuvi cuaacu Escritura chí Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs caⁿ'a David cuaaⁿ ymnaāⁿ ní David miiⁿ dingúún yā yeⁿe Judas. Judas miiⁿ ch'iⁿ'i sá du'u chí Jesús. Maaⁿ níicú chiī chita'á yā Jesús. ¹⁷ Judas miiⁿ ní ndúúcū nús'uu ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū nús'uu.

¹⁸ Sáⁿ'a miiⁿ ní cái sa 'áámá táán yáⁿāa ndúúcū tuūmī yeⁿé nuuⁿndi yeⁿé sa. Ní chin'daā sa dácaā n'díi sa ní nda'ai naavtaⁿ'a cuerpo yeⁿé sa ní tanducueⁿé ngeeti sa ch'iínu cān'daa. ¹⁹ Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāān Jerusalén chicadiínuuⁿ yā chuū. Ní yáⁿāa miiⁿ ní 'tíicā canee chi duuchi Acéldama davaacu yeⁿé yā chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ

campo yeⁿé yuūúⁿ.

²⁰ Ti canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs naachi chi duuchi Salmos:

Naachí navaacu sa miiⁿ ndu-
uvi díyáaí. Ndíí nguéé
'iiⁿyāⁿ chí 'cuεetinée yā
miiⁿ.

Níicú canéé nguūⁿ:

Cuta'a taamá yā ntiiⁿnyuⁿ
yeⁿe saⁿā ndíi tīiⁿ.

²¹ 'Iiⁿyāⁿ sáⁿ'ā miiⁿya
canee cuu^mmiⁿ chí canéé yā
ndúúcu 'nū nducueⁿe tiempo
chí Señor Jesús canéé yā
ndúúcu 'nū. ²² 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ
canee cuu^mmiⁿ chí canéé yā
ndúúcu 'nū taachi tucá'a yā
chεεdinuūⁿnī Juan ndíi ngu-
uvi chí Jesús cunaⁿ'á yā cuaaⁿ
'niiⁿnuⁿ nanguuvi. 'Túúcā
canee cuu^mmiⁿ chí 'áámá yā
caaⁿ'maⁿ yā ndúúcū nús'uu
nduudu cuaacu yeⁿé chí
nduuchi Jesús ngaaⁿ tináⁿ'ā. ²³ Ní 'neeⁿ ndutá'a yā ná
'uuví 'iiⁿyāⁿ. 'Áámá saⁿ'ā miiⁿ
ní nguuví sa José Barsabás
chí nguuví Justo ndúúcū
taama saⁿ'ā miiⁿ chí nguuví
sa Matías. ²⁴ Ní caⁿ'angua'á
yā ní caⁿ'a yā: N'diī, Señor
Ndyuūs, chí n'diichi nī staava
yeⁿé nducyáácá yā, 'cuuⁿ'mín
nī nús'uu 'áámá chéé sáⁿ'ā
s'ūuⁿ chí 'āā ndεεvé nī. ²⁵ Níicú
cunee ndúúcū sa ntiiⁿnyuⁿ
ndúúcū apóstoles lado yeⁿe
Judas. Ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ
yeⁿé Judas ntiiⁿnyuⁿ chí
nguéé diiⁿ sa cumplir cucáávā
nuuⁿndi yeⁿé sa. 'Tíicā ní Ju-
das cúnaⁿ'a sa na lugar naachí
tuneeⁿ saⁿ'ā. ²⁶ Níicú dingúún
yā na 'úúví caaca ndúúcū
'uuví chí nguuví 'iiⁿyāⁿ,

José miiⁿ ndúúcū Matías. Ní tun'dáá yā 'áámá chi nguuví Matías ní Matías miiⁿ tuneenⁿ. Ní nduuvidaama sa chíí ndicháámá apóstoles chi 'iiⁿyāⁿ chi dichó'ó Dendyuūs.

2

Ndaa Espíritu N'dai

¹ Nducyáácá yā nduuví daamá yā taachi ndaā nguuví yen'e Pentecostés chi 'viicu yen'e cosecha. ² Tuu'mí nūuⁿ tucá'ā ch'éēcu ruuⁿ cuchíi nanguuvi tan'dúúcā 'áámá 'yúúné tááⁿ chí ngéenu. Ch'iindiveén yā ruūⁿ miiⁿ chí chíitú va'āi naachi snée yā miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ s'uúⁿ vεεté yā. ³ Ní che'enaāāⁿ n'deee n'dai cosas tan'dúúcā ch'íyā yen'e yaⁿā n'gaiyāā. Ní ch'εεte ndúūu vmnaaⁿ yen'e 'iiⁿyāⁿ. ⁴ Níícú canée yā nducyáácá yā chiitu ndúúcū Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. Níícú Espíritu N'dai miiⁿ diiⁿ yā chi tucá'a yā caⁿ'a yā táámá naaⁿ davaacu s'eeⁿ tan'dúúcā nduudu chí ca'ā Espíritu N'dai miiⁿ.

⁵ Tuu'mi ní na yāāⁿ Jerusalén ch'εεtinéé 'iiⁿyāⁿ yen'e Israel chi san'ā chí i'téénú Dendyuūs yen'e nducyaaca naciones yen'e in'yeeⁿdí 'cūū. ⁶ Taachí ndaā chí 'εεcu ruuⁿ miiⁿ nduuví daamá n'deee n'dái yā ní chidáanā yen'é yā ti ca'áámá ca'áámá yā ch'iindiveén yā chí ngaⁿ'ā davaacu yen'e maáⁿ yā. ⁷ Nducyáácá yā 'áámá cheⁿ'e yiinu yā ní 'áámá nínacadiínuuⁿ yā, ní ngaⁿ'á yā: N'diichí nī, ¿'áá nguéeⁿ yen'e yáⁿ'āa Galilea nducyaaca

san'ā s'eeⁿ chí ngaⁿ'ā sa? ⁸ ¿'Taacā chíiⁿ n'giindiveeⁿ yú nduudu yen'e yú tan'dúúcā naachí ch'iindiyaāⁿ yú? ⁹ V'éé 'iiⁿyāⁿ yen'e país Partia, 'iiⁿyāⁿ país Media, país Elam, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí snée yā na país Mesopotamia, 'iiⁿyāⁿ yáⁿ'āa Judea, yáⁿ'āa Capadocia, yáⁿ'āa Ponto, yáⁿ'āa Asia, ¹⁰ 'iiⁿyāⁿ yáⁿ'āa Frigia ndúúcū país Panfilia, país Egipto, yáⁿ'āa s'eeⁿ yen'e Africa chí canee cuaāⁿ 'diituú 'áámá lado cuaaⁿ yen'e yáⁿ'āa Cirene, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ yen'e yáāⁿ Roma chí snée yā miiⁿ. Tan'dúúcā ntúūⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ 'tiicá ntúūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí 'āā maaⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel. ¹¹ Níícú 'iiⁿyāⁿ isla Creta, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ país Arabia snée yā miiⁿ. Nducyaaaca yú n'giindiveeⁿ yú davaacu yen'e yú. Ngaⁿ'á yā yen'e chí ch'εεte taavi cá yen'é Dendyuūs.

¹² Nducyaacá yā ní 'áámá cheⁿ'é yen'é yā, ní ndiíiⁿ 'uuví yā vaanicadiínuuⁿ yen'é yā. Ní ngaⁿ'á yā 'aamá yā ndúúcū taamá yā: ¿'D'é'é neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chuū? ¹³ Tanáⁿ'a yā ní sta'á yā tan'dúúcā 'áámá duuchi ní ngaⁿ'a yā: 'Āā chí'í yā.

Chuū ngaⁿ'a Pedro vmnáāⁿ vmnaaⁿ

¹⁴ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ cheendii sa ndúúcū ndi-icháámá yā ní caⁿ'a yuudu sá ní ngaⁿ'a sā ngii sa 'iiⁿyāⁿ: Ndís'tiī san'ā s'eeⁿ yen'e Israel ndúúcū nducyaaca chí snée yā na yāāⁿ Jerusalén. Ní cánée chí 'cuuⁿ'míⁿ ndís'tiī ní tumicadiínuuⁿ nī chuū.

Ní 'caandiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'ē 'úú. ¹⁵ Sán'ā s'uuⁿ nguéé cúú'ví sá tan'dúú^{cā} chí nadacá^{dinúúⁿ} ndís'tiī caati maaⁿ ní n'gē^{ecu} nuuⁿ 'yáⁿ'ā. ¹⁶ Chuū canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs naachi caⁿ'a profeta Joel chi ngaⁿ'a chi cuchī:

¹⁷ Ndyuūs ní caⁿ'a yā taachi ndaā nguuví cuayi-ivi chí cuchī, chí teé Espíritu yeⁿ'é vmnaaⁿ nducyaacá 'iīⁿ'yāⁿ. Ní daiyá nī saⁿ'ā ndúú^{cū} daiyá nī n'daataá caaⁿ'máⁿ yā nduudu yeⁿ'é. Ní saⁿ'ā n'gaiyāā n'deēe nááⁿ chí 'cuuⁿ'mín'náāⁿ yeⁿ'ē sa. Ní 'iīⁿ'yāⁿ ndiicúū yeⁿ'é nī n'deēe nááⁿ chí 'cuíⁿnu yā.

¹⁸ 'Tíicā yeⁿ'e nguuví miiⁿ, 'úú teé Espíritu yeⁿ'é vmnaaⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā chí dichí^{'vē} 'úú ndúú^{cū} n'daataa chí dichí^{'vē} 'úú. Ní caaⁿ'maⁿ yā nduudu yeⁿ'é.

¹⁹ Níicú 'cuuⁿ'mín vaadi n'giinu yeⁿ'é cuaaⁿ 'niiⁿ'nuⁿ nanguuvi, ndúú^{cū} señales yeⁿ'é cuaaⁿ ndiīyā na yáⁿ'āa, ndúú^{cū} yuūúⁿ, ndúú^{cū} yaⁿ'ā, ndúú^{cū} yaaⁿ'mī,

²⁰ 'iicu 'yáⁿ'ā miiⁿ nduuví maāⁿ. Níicú 'iīyū mīⁿ ndúú^{ví} yuūúⁿ, taachi 'aa cuéé ndaa nguuví yeⁿ'ē Señor. Nguuvi miiⁿ ch'ē^{ete} ní chí 'cuuⁿ'mín yā.

²¹ Níicú nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ chí caaca: Señor 'iivú, ní Ndyuūs nanguán'ai yā.

²² Ndís'tiī saⁿ'ā yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ Israel, 'caandiveéⁿ nī nduudu 'cūū: Jesús yeⁿ'e yāāⁿ Nazaret ní 'áamá saⁿ'ā chí Dendyuūs n'diichí yā chí n'daācā sa nguaaⁿ ndís'tiī. Ní Dendyuūs diīⁿ yā vaadi n'gíinú ndúú^{cū} señales ndúú^{cū} ntiiⁿ'nyuⁿ ch'ē^{ete} cáá^{vā} saⁿ'ā miiⁿ nguaaⁿ ndís'tiī tan'dúú^{cā} ndís'tiī deenú nī. ²³ Sán'a 'cūū Ndyuūs ní caⁿ'a yā saⁿ'ā cáá^{vā} voluntad yeⁿ'e maaⁿ yā tan'dúú^{cā} chí déénú n'dai yā ndíí vmnaaⁿ. Ndís'tiī ní chiicá nī chí sta'á yā sán'a 'cūū chí'neéⁿnga'á yā saⁿ'ā. Ní chí'īⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā cucáá^{vā} 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéé n'daacā. ²⁴ Sán'a 'cūū Ndyuūs nadacuéeⁿ yā saⁿ'ā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Sán'a 'cūū nguéé cuuví cunée sa nguaaⁿ tináⁿ'ā. Cáá^{vā} chuū ní Dendyuūs nadacuéeⁿ yā saⁿ'ā nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²⁵ David caⁿ'a sá yeⁿ'e sán'a 'cūū:

Ti cueⁿ'e daāⁿmaⁿ inaán Señor 'iivú Ndyuūs vmnááⁿ yeⁿ'é. Ní canée yā lado yeⁿ'e honor, ní mar 'aamá 'iīⁿ'yāⁿ nguéé cuuví di'vaachí yā 'úú.

²⁶ Cáá^{vā} chuū caaⁿ'máⁿ ndúú^{cū} 'áamá vaadi yeenú yeⁿ'ē staava yeⁿ'é ndúú^{cū} vaadi yeenú yeⁿ'e cheendí. 'Iicu cuerpo yeⁿ'é 'intaavi'tuunúūⁿ ndúú^{cū} chí canee ngiínú yeⁿ'é Ndyuūs.

²⁷ Ti nguéé cu'néeⁿ nī alma yeⁿ'é na lugar Hades chí lugar yeⁿ'ē alma. Ní nguéé 'cuaaⁿ nī 'úú chí daiyá nī 'úú chí 'iīⁿ'yāⁿ

chi nguée nuuⁿndi 'úú
chí choō cuerpo yen'é.

28 Diíⁿ nī chí n'diichí chí
yúúní cuaacu yen'e
vida. N'diī dích'εεté
nī vaadi yeenú 'úú ti
caneé nī nduucú.

29 Ndís'tiī vi'í, cuuví
caanⁿmanⁿ cuaacú ndís'tiī yen'e
chiida yú David. Ch'iī yā
ní ních'εεchí yā na yáinyāⁿ.
Ní yáinyāⁿ yen'é yā canee
ndúúcu yú ndii nguuví 'cūū.

30 Saⁿ'a miiⁿ saⁿ'ā profeta
miiⁿ chí nganⁿ'a nduudu yen'e
Dendyuūs. Ní deenū sa chí
Ndyuūs nganⁿ'a cuaacú yā
ndúúcu nduudu cuaacu chí
'áámá 'iīⁿ'yāⁿ chí cuchiī na
ndaata yen'é yā. Ní Dendyuūs
nadacuéeⁿ yā Cristo chí
'cuundi yā na trono yen'é
yā nī caanⁿmanⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā.

31 David déenu sa chí cuaaⁿ
vmnaaⁿ ní caⁿ'a sa chí Cristo
nanduuchí yā yen'e nguaaⁿ
tináⁿ'ā. Nguée cunee alma
yen'é yā na lugar Hades chí lu-
gar yen'e alma ní nguée yúute
yen'é yā chí choo. 32 Ndyuūs
nadinⁿ'duuchí yā Jesús yen'e
nguaaⁿ tináⁿ'ā ní cáávā 'iīⁿ'yāⁿ
miiⁿ nducyaaca 'nū cuuví
caanⁿmanⁿ 'nū nduudu cuaacu
yen'é yā. 33 'Tíicā Jesús canée
yā ná yaacu na lado yen'e
honor yen'e Dendyuūs ní diīⁿ
yā recibir yen'e Chiidá yā miiⁿ
yen'e chí caⁿ'ā Chiidá yā chí
ca'a yā Espíritu N'dai. Chuū
ní Jesús teé yā ndís'tiī ní inaáⁿ
nī ní n'giindiveeⁿ nī. 34 Tí
David miiⁿ nguée cucheε sa
nanguuvi; ti maāⁿ sa ngaⁿ'a
sa:

Caⁿ'a Señor chíí yā Señor yen'é:
'Cuundi dí lado yen'e

honor,

35 ndíí cuⁿ'neén 'iīⁿ'yāⁿ chí táaⁿ
yā yen'e di chí tun'dáá
n'dai di ndúúcu yā ní
cunée yā na poder
yen'e di.

36 Cuaacu niiⁿnyuⁿ
cádiinuⁿ nducyáácá 'iīⁿ'yāⁿ
yen'e ndaata Israel chí Jesús
chí ndís'tiī ní chíⁿ'néenⁿga'á
nī 'iīⁿ'yāⁿ, Ndyuūs diīⁿ yā chí
Señor ní Cristo yā ní 'iīⁿ'yāⁿ
ch'εεε taavi.

37 Taachí ch'iindiveeⁿ yā
chuū ní néené ya'ai chí
staava yen'é yā. Ní caⁿ'a yā
chii yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ Pedro
ndúúcu taa na 'uuví apóstoles:
Ndís'tiī saⁿ'ā vi'í, ¿de'ē diīⁿ 'nū?

38 Pedro miiⁿ nganⁿ'a sa ngii
sa 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Nguεεcúndí
nī yen'e nuuⁿndi yen'é nī
ní cuεεdinúuⁿniⁿ ca'áámá
ca'áámá nī cucáávā chí chí
duuchi Jesús. Níicú Ndyuūs
nadach'εεcú yā nuuⁿndí yen'e
ndís'tiī; ní cuta'á nī chí tee
Ndyuūs miiⁿ chí Espíritu N'dai
yen'é yā. 39 Caati Espíritu N'dai
caⁿ'ā Chiida yú chí teé yā
cucáávā ndís'tiī ndúúcu daiya
nī ní cucáávā nducyaaca
'iīⁿ'yāⁿ chí snée yā yaⁿ'ai, ní
cucááva nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ
chí 'cuaī Señor 'iivú Ndyuūs
yen'e yú 'iīⁿ'yāⁿ.

40 Pedro miiⁿ nganⁿ'á yā
nduudu cuaacu nanááⁿ na
'uuví yā ndúúcu n'deee taavi
nduudu ní nganⁿ'a diitú yā
'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nganⁿ'a yā:
Nanguáⁿ'ai nī yen'e 'iīⁿ'yāⁿ chí
nguée n'daacā.

41 'Tíicā 'iīⁿ'yāⁿ chí
'cuún yā nduudu yēⁿ'e yā
chεεdinúuⁿniⁿ yā, ní chí 'yaáⁿ

yā nguuvi miiⁿ tan'dúúcā 'iiⁿnūⁿ mil 'iiⁿyāⁿ. ⁴² Ní 'áámá canee yā ndúúcū chí chi'cueeⁿ apóstoles ní nduuvidaama yā ní n'dee yā pan ní caⁿangua'á yā.

Vida yen'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yen'e Evangelio yen'e Jesucristo vm-nááⁿ vmnaaⁿ

⁴³ Ní vaadi 'va'a nínđāā nanááⁿ nducyaaca yā. Nééne n'deēe vaadi n'giinu ndúúcū señales chí díⁿ apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs. ⁴⁴ Ní nducyaacá yā chí i'téenu yā nduuvidaama yā. Ní nducuéⁿe chí véé yen'é yā canee yen'e nducyaaca yā. ⁴⁵ Ní n'diicuí yā yáⁿāa yen'é yā ndúúcū chí véé yen'e yā ní nga'a yā 'téé 'téé nducyáácá 'iiⁿyāⁿ tuunu tuunu cá chí ngi'vaachí 'iiⁿyāⁿ. ⁴⁶ 'Áámá ninduuvidaamá yā na yáacu nguuví nguuví. Ní ninduuvidaamá yā ní yeenú taaví yā staava yen'é yā ndúúcū 'áámá vanicadiinúⁿ yen'e yā taachi n'deé yā pan ní taachí che'é yā na vaacú yā. ⁴⁷ 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ dich'eté yā Dendyuūs. Ní véé favor yen'é yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ miiⁿ. Ní Señor Ndyuūs nguuví nguuví idi'yāāⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chí i'teenú yā 'iiⁿyāⁿ.

3

Saⁿā chí nguée ngii ngíicá sá ní nānduūvā yen'e sa

¹ Pedro miiⁿ ndúúcū Juan dáámá cueⁿe yā cuheé yā na yaacū templo cuaaⁿ nan'geécú 'íⁿnúⁿ chíinu, hora chí caⁿangua'á yā. ² Ní ná'a

yā ndéé yā 'áámá saⁿā chí ndii dúúvā sá ndíi cheeti cheecu sa. Saⁿā miiⁿ ní nguúví nguúví i'néeⁿ yā saⁿā cheendi yaacū chí nguuví Hermosa o N'deevéé. Saⁿa miiⁿ ngiica sa limosna 'iiⁿyāⁿ chí ngen'e yaacū templo. ³ Sáⁿa 'cūū taachi n'diichí sa Pedro ndúúcū Juan chí chindáa yā yāacū ch'etē, chiica sá limosna 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁴ Pedro ndúúcū Juan ch'etinée yā ch'íinu yā saⁿā miiⁿ, ní caⁿá yā chíi yā saⁿā: Cun'diichi dí nús'uu.

⁵ Tuu'mi ní saⁿā miiⁿ ch'íinu sa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí canee ngíinu sá de'ē ca'á yā saⁿā. ⁶ Naati Pedro miiⁿ caⁿá yā: Nguée tuūmī 'díiⁿguēē yen'é ní nguée 'diiⁿguāāⁿ yen'é chí canee yen'é chí teé dii, cucáāvā Jesucristo yen'e yāāⁿ Nazaret miiⁿ, nacuéeⁿ dī ní caaca di.

⁷ Ní sta'á yā ta'ā sa lado tá cuaacū sa ní nadacuéeⁿ yā saⁿā. Hora miiⁿ nūuⁿ ní ndaā dítiinú ca'a sa ndúúcū 'íⁿí ruundi ca'a sa. ⁸ Ní caī yaacú sa, ní cheéndii sá, ní chíicā sa. Sndáa sa ndúúcū Pedro ndúúcū Juan cheeti yaacū templo miiⁿ. Ngiica sá ní ngái yaacú sa ní i'téenu sá Dendyuūs. ⁹ Núúⁿmáⁿ yāāⁿ 'iiⁿyāⁿ n'diichí yā saⁿā chí ngiica sa ní i'téenu sa Dendyuūs. ¹⁰ Ní nntíinaaⁿ yā chí saⁿā miiⁿ chí saⁿā chí n'giindí cheendi yaacū templo chí nguuví Hermosa, ní ngiica sa limosnas. Ní cheⁿe yiinu yā ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ dii'yá yā chíi chí 'túicā nanduuvá yen'e sa.

Pedro ngaⁿá yā na corredor chi nguuvī Salomón

11 Saⁿā chí nguεε ngiica ní chi nduūvā yeⁿē sa sta^a sa Pedro ndúú^{cū} Juan ní nuuⁿmaⁿ yāaⁿ yā ngeⁿe yiinú yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cueⁿé yā na corredor chi nguuvī Salomón chi 'áámá corredor yeⁿe yaā^{cū} ch'εεε. 12 Taachi Pedro n'diichi sa 'iiⁿ'yāⁿ s'uúⁿ Pedro nan'guεεcútáⁿa sa yeⁿé 'iiⁿ'yāⁿ yāaⁿ: Ndís'tiī saⁿā yeⁿe Israel, ¿de'ē cuuvi chí ngeⁿe yiinú nī yeⁿe chúū? O ¿de'ε cuuví chí n'gíinu nī nús'uū? ¿Áá caava chí diitú 'nū o chí n'dái 'nū chí diīⁿ 'nū chí ngíicá sáⁿa 'cūū? 13 Ndyuūs yeⁿe saⁿā s'eeⁿ, Abraham ndúú^{cū} Isaac ndúú^{cū} Jacob ní Ndyuūs yeⁿē chiida yú, Ndyuūs diīⁿ yā honrar Daiyá yā Jesús. Ndís'tiī ní ca^aá nī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cheeⁿdiitú nī nanááⁿ Pilato miiⁿ taachi Pilato neⁿé yā ca^aá yā libertad yeⁿé yā. 14 Ndís'tiī ní cheeⁿdiitú nī chí Jesús chí n'daaca yā, Jesús chí n'dai taaví yā, ní chiica nī chí canéé libre 'áámá saⁿā chí 'niiⁿ'nún 'iiⁿ'yāⁿ. 15 Ní ch'iiⁿ'nuⁿ nī Jesús chí cā^a yā vida yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní nadin'duūchí Dendyuūs 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿē nguaaⁿ tinán^a ní nús'uú caaⁿ'maⁿ cuaacú 'nū yeⁿé yā. 16 Sán'a 'cūū chí nguεε ngiica chí ndís'tiī inaáⁿ nī ní n'diichí nī, sán'a 'cūū ní ditiinú sa cucáávā chí i'téenu sa Jesús. Ndúú^{cū} vaadī i'téenu chí ca^a Jesús, sán'a 'cūū 'āā nduuvī n'dái sá tan'dúú^{cā} chí n'diichí nducyaacá ndís'tiī.

17 Naati maaⁿ ní, ndís'tiī vi'í, deenú chí ndís'tiī diīⁿ nī chuū cucáávā chí nguεε déenu nī tan'dúú^{cā} chí diīⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿē ndís'tiī. 18 'Tíicā Dendyuūs ní snuūⁿ ca^a chí caⁿ'a yā vmnááⁿ vmnaaⁿ cáávā cheendi nducyaaca profetas chí n'dai chí caⁿ'a nduudu yeⁿe Dendyuūs yeⁿe chí Cristo Daiyá yā. Ní cánéé chí Cristo ní 'cuenú yā cuuvi. 19 'Tíicā maaⁿ ní nacadiínuuⁿ nī ní ndaacadáámí nī yeⁿē nuuⁿndi yeⁿé nī ní cu'téenu nī. Níicú Ndyuūs nadiví yā nuuⁿndi yeⁿé nī. Níicú ndaa tiempo chí ntaavi'tuunúúⁿ nī nanááⁿ Señor 'iivú Ndyuūs. 20 Ndyuūs ní ndεεvε yā Jesucristo ndíi vmnaaⁿ níicú caⁿ'a yā chí dichó'o yā Jesucristo tan'dúú^{cā} chí caⁿ'a yā ndíi cuááⁿ vmnaaⁿ. 21 Cuaacu níiⁿ'nyúⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canee cúúⁿmíⁿ chí canéé yā va'āi cheeti nguuvī ndíi taachi ndáá nguuvī chí Dendyuūs diīⁿ yā taanduvéé dendú'ū chí Dendyuūs caⁿ'á yā vmnááⁿ vmnaaⁿ cucáávā cheendi profetas yeⁿe yā. Profetas chí n'dai caⁿ'a yā chí cuchíi ndíi cuááⁿ vmnaaⁿ. 22 Caati Moisés miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā chiida yú s'eeⁿ ndíi vmnaaⁿ: Señor Ndyuūs yeⁿé yú nadacuéeⁿ yā 'áámá profeta nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿé yú tan'dúú^{cā} 'úú. Ní yeⁿé 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ 'caandiveéⁿ nī yeⁿé taanduvéé dendu'ū chí caaⁿ'maⁿ yā ndúú^{cū} ndís'tiī. 23 Ní cuuví chí nducyaaca yā chí nguéé 'caandiveéⁿ yā yeⁿe

'iin'yāⁿ profeta miiⁿ canéé chí can'dáa yā ye^{n'}ē nguaaⁿ 'iin'yāⁿ.

24 Tanducuén^e profetas ní ndii tiempo ye^{n'}e Samuel ndii tiempo chí cuchíⁱ 'yaaⁿ n'dái yā ní ca^{n'}a yā, ní 'aā ca^{n'}a ntúuⁿ yā ye^{n'}ē nguuvⁱ 'cūū.

25 Ndís'tiī daiya profetas chí ca^{n'}a nduudu ye^{n'}é Dendyuūs ní ye^{n'}e compromiso chí Dendyuūs ca^{n'}a cuaacú yā ndúúcū chiida yú s'eenⁿ ní ca^{n'}a yā chii yā Abraham: Ná ndaatá ye^{n'}ē di cuchíⁱ 'áámá sa^{n'}ā cuayiivi, caati sá^{n'}ā miiⁿ cúúví di'viicú sa tanducuén^e 'iin'yāⁿ ye^{n'}e i^{n'}yee^{n'}dí 'cūū.

26 Ndyuūs nadicuéeⁿ yā Daiyá yā vmnááⁿ vmnaaⁿ cáávā ndís'tiī. Ní dichó'ó yā 'iin'yāⁿ miiⁿ chí di'viicú yā ndís'tiī chí 'áámá 'áámá nī ndaacadaamⁱ nī ye^{n'}ē nuu^{n'}ndí ye^{n'}é nī.

4

Pedro ndúúcū Juan nanááⁿ 'iintyén^e Concilio

1 Taachi Pedro ndúúcū Juan yaa^{n'}ví yā nanaaⁿ 'iin'yāⁿ miiⁿ chí nduuvídaámá yā tuu'mí ndaá nanááⁿ 'iin'yāⁿ s'eenⁿ chiiduú s'eenⁿ ye^{n'}é Israel ndúúcū soldados ndíí tiiⁿ ye^{n'}ē soldados chí diiⁿ cuidado ye^{n'}e yáacū templo ye^{n'}e 'iin'yāⁿ Israel ndúúcū 'iin'yāⁿ saduceos chí nguéeⁿ i'teenú yā chí nnduuchí 'iin'yāⁿ ye^{n'}e nguaaⁿ tiná^{n'}ā.

2 'Iin'yāⁿ s'eenⁿ miiⁿ ya'āi chí ye^{n'}e staava ye^{n'}é yā taachi ch'iindiveénⁿ yā chíⁿ chí Pedro ndúúcū Juan ca^{n'}a yā chí chí'cuéeⁿ yā 'iin'yāⁿ yááⁿ miiⁿ. Ní ca^{n'}a yā chí Dendyuūs

nadacuéeⁿ yā 'iin'yāⁿ s'eenⁿ ye^{n'}e nguaaⁿ tiná^{n'}ā cucáávā Jesús miiⁿ. 3 Ch'ínū nguuvⁱ miiⁿ ní 'iin'yāⁿ s'eenⁿ chita'á yā Pedro ndúúcū Juan ní chinuúⁿ yā sa^{n'}a s'eenⁿ vácūū ndíí chideεεε miiⁿ. 4 Naati nguaaⁿ tanducuén^e yā neen^e 'yaaⁿ yā chí ch'iindiveénⁿ yā ní n'deeε taaví yā chí chí'teenú yā, ní 'iin'yāⁿ s'eenⁿ ní ngii yā taanduū nyu^{n'}u mil.

5 Chideεεε táámá nguuvⁱ miiⁿ nduuvídaamá na yááⁿ Jerusalén 'iin'yāⁿ s'eenⁿ chí nga^{n'}ā ntiinⁿyuⁿ ndúúcū 'iin'yāⁿ ndiicú^u chí nga^{n'}ā ntiinⁿyuⁿ ye^{n'}ē yáacū ndúúcū maestros ye^{n'}e ley, 6 ndúúcū chiiduú ch'εεε cá ye^{n'}é Israel chí nguuvⁱ Anás, ndúúcū Caifás, ndúúcū Juan, ndúúcū Alejandro, ndúúcū nducyáácá 'iin'yāⁿ ye^{n'}e familia chiiduú ch'εεε cá ye^{n'}e Israel. 7 Ní ch'iinú yā Juan ndúúcū Pedro naavta^{n'}ā, ní ntinguunéⁿ yā sa^{n'}ā s'eenⁿ: ¿De'ē poder, o de'ē duuchí 'iin'yāⁿ chí teē poder chí diiⁿ nī chuū?

8 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní diituú Espíritu N'dai ye^{n'}e Ndyuūs 'iin'yāⁿ ca^{n'}a yā chii yā sa^{n'}a: Ndís'tiī 'iin'yāⁿ chí nga^{n'}ā ntiinⁿyuⁿ yā ndúúcū 'iin'yāⁿ ndiicú^u chí nga^{n'}ā ntiinⁿyuⁿ yā ye^{n'}ē yáacū ye^{n'}ē 'iin'yāⁿ Israel; 9 ndúúti chí ndís'tiī maaⁿ ní diiⁿ nī juzgar nús'uu ye^{n'}e sa^{n'}ā chí ngiītā miiⁿ ní n'daacá 'nū ndúúcū sa, ní sán'a 'cūū miiⁿ nanduuva ye^{n'}ē sa, 10 cadíinuⁿ nducyaaca ndís'tiī ndúúcū nducyáácá

'i'in'yān yen'e Israel miiⁿ chi sán'a 'cūū chi canée sá ndúúcu yú nanduuvá yen'e sa cucáávā Jesucristo yen'e yāān Nazaret. 'Ii'yān miiⁿ ndís'tiī ní s'néeⁿnga'á nī 'i'in'yān ní Dendyuūs nadicuéeⁿ yā 'i'in'yān yen'e nguaaⁿ tinán'ā. 11 Jesús tan'dúúccā tuūu 'cūū chi ndís'tiī 'i'in'yān chi din'dái va'ai ní nguéeⁿ canee yiinú nī, naati maaⁿ ní Ndyuūs chi cu'néeⁿ yā tuuú 'cūū yen'e lado tuūu ch'εεté yen'e esquina yen'e va'ai. 12 Véé dámaān 'áamá n'dyán'ā sán'a 'cūū chi cuuvi nadanguán'ai sa 'aa du'ú nūuⁿ 'i'in'yān. Nen'e chi nguéeⁿ ndúúccū 'i'in'yān miiⁿ nguéeⁿ nínguaⁿāi yú, ti nguéeⁿ táamá 'i'in'yān ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi nadanguán'ai yā s'uuúⁿ.

13 Tuu'mi ní taachí n'diichi yā chi Juan ndúúccū Pedro ditiinú taavi sa, nguéeⁿ di'vá'a sa ní cudéenu yā chi nguéeⁿ san'ā chi deenu sa letra ti tonto sa, chen'e yiinú yā chiī. Ní deenú yā chi san'ā s'eeⁿ ch'εetinéeⁿ sa ndúúccū Jesús. 14 Taachí n'diichi yā chi chééndii san'ā chi 'āā nduuvá yen'e ndúúccū 'i'in'yān s'eeⁿ nguéeⁿ ngúí ngan'a yā contra yen'e sa. 15 Tuu'mi ngan'á 'i'in'yān s'eeⁿ ngii yā san'ā s'eeⁿ miiⁿ chí nacan'dáa sa nguaaⁿ 'i'in'yān s'eeⁿ. Ní 'i'in'yān s'eeⁿ chí nndeé yā nguaaⁿ maán yā. 16 Ní ngan'a yā: ¿De'ē diiⁿ yú ndúúccū san'ā s'eeⁿ? Cuaacu níⁿnyúⁿ chi véε 'aama señal caavā san'ā s'eeⁿ diiⁿ sa 'tiícā ní cadíínuuⁿ nducyaaca yā na yāān Jerusalén miiⁿ. Ní nguéeⁿ cuuvi 'cuεεcutáⁿa yú yen'e

chúū. 17 Naati chi 'aa ntéeⁿ caan'maⁿ sa chi 'yaaⁿ cá chuū nguaaⁿ yāān, tuu'mi ní 'i'in'yān chi ngan'a ntiinnyúⁿ yā yen'e yāān miiⁿ ngan'a yā: Yáá'ví yúúdu yú yen'e san'ā s'eeⁿ chí 'aa ntéeⁿ caan'maⁿ sa mar 'áamá yen'e Jesús ndii mááⁿ ndíi nguuvi chi cuchiī.

18 Ní 'cai yā san'ā s'eeⁿ ní can'a yúúdu yā chiī yā san'ā s'eeⁿ chi 'āā ntéeⁿ caan'maⁿ sa ní 'aa ntéeⁿ ca'cuéeⁿ sa yen'e Jesús miiⁿ. 19 Naati Pedro ndúúccū Juan nán'guεεcutáⁿa sa yen'e yā ní can'ā sa yen'e yā: Canéeⁿ chí tuumicadiinuⁿ nī nanááⁿ Dendyuūs. ¿Áá canéeⁿ chí cu'téenu 'nū yen'e ndís'tiī vmnááⁿ vmnaaⁿ o cu'teenú 'nū yen'e Dendyuūs? 20 Ti nguéeⁿ cuuvi chí 'aa ntéeⁿ caan'máⁿ nūs'uū de'ε chí n'diichi 'nū o chíⁿ chí ch'iindiveén' nū.

21 Tuu'mi ní taachi yaa'vi yuudú yā san'ā s'eeⁿ ní nadichó'o yā san'ā s'eeⁿ cáávā nducyáácá yā i'téenu yā Dendyuūs cucáávā chíⁿ 'āā chiī. Ní nguéeⁿ indaacá yā mar 'áamá nuuⁿndi ch'εεte yen'e san'ā s'eeⁿ chí cuuvi diiⁿ yā castigar san'ā s'eeⁿ cáávā chí 'va'á yā 'i'in'yān yāān miiⁿ. 22 Níicú diiⁿ yā 'áamá milagro ndúúccū san'ā miiⁿ chí nduūvā yen'e sa. San'ā miiⁿ 'āā ngo'o sá 'uūvī ngεεcu nduūyū yen'e sa.

*'Ii'yān chi i'teenú caacá yā
confianza ndúúccū ánimo*

23 Taachí 'āā nduuví yā libre cueⁿé yā nanááⁿ compañeros yen'e yā. Tuu'mi ní can'á yā nducuéⁿe chí ncaⁿa chiiduú n'gεεté yen'e

Israel ndúúcū 'ii'nyān ndiicúū
chi nga'a ntii'nyuⁿ yen'e
yáacū. ²⁴ Ní 'ii'nyān s'een ní
taachí ch'iindiveén yā chuū,
nduuvidaamá yā ní ca'a
yā ndúúcū Dendyuūs: N'dí,
Señor Dendyuūs chi ch'εεε
n'dai ca, n'diī 'ii'nyān chi
din'dái nī nanguuvi ndúúcū
yá'āa ndúúcū nuū'nii'nyā'ā
ndúúcū tanducuén'ē chi véé.
²⁵ Caati ndúúcū cheendi
David, sa'n'a chi n'diī chí 'āa
diin mandado yen'é nī ní 'āa
ca'n'a nī:

¿De'ē cuchíi chi rebelde 'ii'nyān
chi nguée 'ii'nyān yen'e
ndaata Israel? Níicú
'ii'nyān yen'e naciones
miiⁿ inacádiinúūⁿ
yā cosa chi nguée
dichii'vē.

²⁶ Nduuvidaamá reyes yen'e
yá'āa 'cúū, 'íicú sa'n'a
n'gεεε chí nga'a
ntii'nyúⁿ yā nduu-
vidaamá yā contra
yen'e Señor Dendyuūs,
ndúúcū Cristo yen'é yā.

²⁷ Maaⁿ ní cuaacu ní'nyúⁿ
chí nduuvidaamá yā Herodes
ndúúcū Poncio Pilato,
ndúúcū 'ii'nyān chi nguée
'ii'nyān yen'e ndaata Israel
ndúúcū 'ii'nyān yen'e Israel na
yáaⁿ 'cúū contra yen'e Jesús
chi Daiya nī chi n'dai. Ní
n'diī ca'á nī ntii'nyuⁿ chi diin
yā. ²⁸ 'Ii'nyān miiⁿ diin yā chi
cuuvi tan'dúúcā chi ne'ē nī
vmnááⁿ vmnaaⁿ chí cuuvi
'tíicā. ²⁹ Maaⁿ ní n'diī Señor,
n'diichí nī chi tan'dúúcā
chi chiiduú n'gεεé yen'e
Israel nga'a taán yā ndúúcū
nú'suu. N'diī Señor, teé nī
nú'suu chi idiiⁿ mandado

yen'é nī chí nguée 'va'á 'nū
ní caaⁿ máⁿ 'nū nduudu yen'é
nī. ³⁰ Ch'í'í maán nī chí
diitú nī chí 'ii'nyān diin yā
chí nánduūvā yen'e 'ii'nyān, ní
diin yā señales ndúúcū vaadi
n'giinu cucáávā Daiyá nī chí
Jesús chi n'dai taavi.

³¹ Taachí ch'iinu ca'n'ángua'á
yā naachi nduuvidaamá
yā, nu'u va'āi miiⁿ. Ní
nducyaaca yā ní chiitu
Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs
'ii'nyān. Nguée 'va'á yā
chí ca'n'a yā nduudu yen'e
Dendyuūs.

*Nducuén'ē chi véé yen'e
nducyáácá 'ii'nyān*

³² 'Ii'nyān n'deee n'dái chí
chí'téenu yā nduuvidaamá
yā ní 'áámá staava yen'é yā,
'áámá alma yen'é nducyaaca
yā. Mar 'áámá 'ii'nyān
nguεε ca'n'a yā chí yen'é yā
dendu'ū chí véε yen'é yā ti
nducuén'ē chí véé ní yen'e
nducyáácá yā. ³³ Apóstoles
chí dichó'ó Ndyuūs nga'a
yā nduudu cuaacu ndúúcū
poder ch'εεε yen'e Señor Jesús
chí nadacuéeⁿ yā yen'e nguaaⁿ
tinán'ā. Níicú favor ch'εεε
taavi cá yen'é Dendyuūs cánéé
nanáán 'ii'nyān s'een. ³⁴ Mar
'áámá 'ii'nyān nguεε ngii
'vaachí yā. Nducyáácá 'ii'nyān
chí véé yen'e chiidá yā chí
yen'e yā ndúúcū dendu'u yen'é
yā ín'diicuí yā. Ní ndéε yā chí
ndāāca yā chí n'diicuí yā chiiⁿ.
³⁵ Ní 'neen yā na ca'a apóstoles
chí dichó'ó Dendyuūs. Ní
nga'á yā ca'áámá 'ii'nyān
tuunu tuunu ca ngii 'vaachí
'ii'nyān. ³⁶ Tuu'mi ní José, ní

'iin'yāⁿ chi s'neeⁿ apóstoles chi duuchi Bernabé (chi nen'e caan'maⁿ, 'Iin'yāⁿ chi ngaⁿ'a 'viich'εtíinūⁿ). José miiⁿ 'iin'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e levita ní ch'iindiyāⁿ yā na isla Chipre. ³⁷ 'Iin'yāⁿ miiⁿ véeⁿ 'áamá vaadī ngua'aá yeⁿ'é yā. N'diicui yā ní ndéeⁿ yā tuumi yeⁿ'ē miiⁿ, ní s'neeⁿ yā na ca'a apóstoles chi dichó'ó Ndyuūs.

5

Ananías ndúúcū Safira

¹ Véeⁿ 'áamá saⁿ'ā chi nduuvi sa Ananías ndúúcū Safira n'daataá yeⁿ'ē sa chi n'diicui sá 'áamá vaadī ngua'aá yeⁿ'ē sa. ² Nguéeⁿ tanducuén'e tuumi chi sta'a sa yeⁿ'e yáⁿ'āa ndεε sa, ní n'daataá yeⁿ'ē sa chicadínúúⁿ tá chuū. Saⁿ'ā miiⁿ ní 'téé nūu ndéeⁿ sa chi 'neeⁿ sa na ca'a apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. ³ Tuu'mí ngaⁿ'ā Pedro miiⁿ: Díí, Ananías, ¿de'ē cuuví chi yááⁿ'nguiniūⁿ chistaⁿ'a sa na staavā yeⁿ'ē di, ní nguéeⁿ caⁿ'a cuaacū dí nanááⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs, ní nguéeⁿ ndéeⁿ di tanducuén'e tuumí yeⁿ'ē yáⁿ'āa miiⁿ? ⁴ Naaⁿ chi cánéeⁿ ta'a di, ¿'áá nguéeⁿ yeⁿ'ē di? Ní taachi 'āa n'diicui di, ¿'áá nguéeⁿ yeⁿ'ē di dendu'ū? ¿De'ε cuuví chí chi'neeⁿ di na staava yeⁿ'ē di? Nguéeⁿ caⁿ'a di nduudu yaadi miiⁿ ná saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿ dí 'cūū naati nanááⁿ Dendyuūs.

⁵ Taachi Ananías ch'iindiveeⁿ sa nduudú 'cūū sndeεveⁿ sá ní ch'iī sa. Ní nducyááca yā chi ch'iindiveeⁿ yā chuū dii'yā taaví yā chiī. ⁶ Ní saⁿ'ā da'cáiyāa chi s'neeⁿ

miiⁿ nadicuéeⁿ sa 'iin'yāⁿ, ní ch'εεcu sa tíinūⁿ 'iin'yāⁿ, ní tun'dáa sa 'iin'yāⁿ chuva'āi. Ní ch'iichi sá 'iin'yāⁿ na panteón.

⁷ Cho'ōo tan'dúúcā 'iinnūⁿ hora chi ndāa n'daataá yeⁿ'ē sa cheεti yaacū. Táⁿ'a 'cūū ní nguéeⁿ deenū tá de'ē chí chiī. ⁸ Tuu'mi ní Pedro ngaⁿ'a sa ngii sa táⁿ'ā: Cuuvi di 'úú, ¿'áá n'deēe tuumí sta'a di yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ chí n'diicui sa? Ní tá miiⁿ ní caⁿ'a tá: 'Tíicā. ⁹ Pedro miiⁿ ngaⁿ'a sa ngii sa táⁿ'ā: ¿De'ē cáavā chí diiⁿ di ndúúcū isaⁿ'a yeⁿ'ē di chí chinnche'ei dí Espíritu yeⁿ'e Señor 'iivú Ndyuūs? N'diichí dí. 'Iin'yāⁿ chí chen'e chí n'guuchi isaⁿ'ā yeⁿ'ē di sneéⁿ yā cheendi yaacū ní canéeⁿ chí tun'dáa ntúuⁿ yā dii. ¹⁰ Tuu'mi ní chí nndeεveⁿ túūⁿ tá 'cūū na ca'a Pedro ní ch'iī tá. Taachi ndāa saⁿ'ā s'eeⁿ yáacū ní nndaaca sa táⁿ'a 'āa n'dii ntúūⁿ tá. Ní tun'dáa nī ntúūⁿ saⁿ'ā da'cáiyāa s'eeⁿ táⁿ'ā. Ní ch'iichi sa táⁿ'ā nīⁿ'nuúⁿ ná yáinyāⁿ yeⁿ'ē saⁿ'a yeⁿ'ē tá. ¹¹ Nducyááca 'iin'yāⁿ yeⁿ'ē yáacū ndúúcū 'iin'yāⁿ chí ch'iindiveeⁿ yā chuū neenē dii'yā yā chiī.

N'dee taaví señaal s'eeⁿ ndúúcū vaadī n'giinu s'eeⁿ

¹² Cáavā ta'a apóstoles neenē n'dee nááⁿ señaales ndúúcū vaadī n'giinu s'eeⁿ diiⁿ yā na yāāⁿ miiⁿ. Ní nducyááca yā 'áamá nduvidaamá yā corredor chí nguuvi Salomón yeⁿ'e yaacū templo yeⁿ'e 'iin'yāⁿ Israel. ¹³ 'Iin'yāⁿ chí nguéeⁿ nduvidaamá yā ndúúcū 'iin'yāⁿ

yen'e yáacū 'va'á yā chi nduuvíidāāma yā nduucú yā. Naati 'iin'yān yen'e yāān miiⁿ diin yā honrar 'iin'yān yen'e yáacū. ¹⁴ 'Iin'yān chi i'téénú Señor 'iivú Ndyuūs chi 'yaaⁿ cá yā tan'dúúcā chi 'yaaⁿ sán'ā 'tiicá ntúūⁿ n'daataá; ¹⁵ tun'dáa yā 'iin'yān s'eeⁿ chi ngíta miiⁿ cyuuni. Ní sn'duú yā 'iin'yān na cama, ní sn'duú yā 'iin'yān na colchones, ti taachi cho'o Pedro miiⁿ ní 'aa cunee 'cuutí yēⁿ Pedro miiⁿ vmnaaⁿ yēⁿ 'áámá chεε 'iin'yān s'eeⁿ. ¹⁶ Níicú 'iin'yān yāān na niiⁿnuúⁿ miiⁿ neenē 'yāān yā ndaá yā yāān Jerusalén ndúúcū 'iin'yān chi ngíta ndúúcū 'iin'yān chí sta'ā 'yúúné chí nguéeⁿ n'dāācā yēⁿ yááⁿ n'guiinūⁿ. Nducyáácá yā nduuva yēⁿ yā.

'Iin'yān s'eeⁿ can'dáa yā chi n'nuuⁿ cá'ai yā Pedro ndúúcū Juan

¹⁷ Tuu'mi ní chiiduú ch'εεε ca yēⁿ Israel ndúúcū 'iin'yān chí snée yā ndúúcu yā chí yēⁿ s'eeⁿ chí nguée i'téénú yā chí nduuchi 'iin'yān nguaaⁿ tinán'ā diin yā contra yēⁿ 'iin'yān s'eeⁿ. Ní diin nguée yā. ¹⁸ Ní sta'á yā apóstoles chí dichó'ó Ndyuūs ní s'nuúⁿ yā sa'n'ā s'eeⁿ vácū yēⁿ yāāⁿ miiⁿ. ¹⁹ Naati 'áámá ángel yēⁿ Señor 'iivú Dendyuūs miiⁿ ní nn'guaaⁿ yā cheendi vácū miiⁿ n'gaaⁿ, ní tun'dáa yā 'iin'yān s'eeⁿ ní can'a yā: ²⁰ Cunan'á nī, ní 'cueetíndí nī na yáacū templo ní caa'maⁿ nī tanducuén'ē nduudu yēⁿ vida ngai 'cū

nanááⁿ nducyaaca 'iin'yān yēⁿ yāāⁿ miiⁿ.

²¹ Taachí ch'iindiveén yā chuū ní sndaa yā yaācū templo miiⁿ tyaaⁿ tyaaⁿ ní ca'cueeⁿ yā. 'Naaⁿ chí snée yā chεeti yaācū miiⁿ ní nduuvíidāámá chiiduú ch'εεε ca yēⁿ Israel ndúúcū 'iin'yān chí snée nduucú yā. Ní 'cai yā 'iin'yān chí ngaⁿ a ntiin'nyuⁿ ndúúcū nducyaaca 'iin'yān ndicú yēⁿ 'iin'yān Israel. Ní dichó'ó yā soldado s'eeⁿ chí can'ā sa na vácū chí canguái sa 'iin'yān. ²² Taachi ndáa soldado s'eeⁿ nguée indaāca sa 'iin'yān s'eeⁿ vácū tuu'mi ní nguεεcundí sa ní yaa'vi sa 'iin'yān s'eeⁿ. ²³ Ní ngaⁿ sa: Cuaacu ní n'nyúⁿ taachí ndaá 'nū, ní nduudí vácū ní canée candado, ní 'iin'yān chí snée cuidado vácū snée yā cheendi vácū. Taachí nan'guaaⁿ 'nū miiⁿ, mar 'áámá 'iin'yān nguée yā chεeti vácū miiⁿ. ²⁴ Taachi chiiduú ch'εεε ca yēⁿ Israel miiⁿ ndúúcū soldado ndíitiin yēⁿ soldado s'eeⁿ chí idiin cuidado yaācū templo miiⁿ ndúúcū chiiduú n'gεεε ch'iindiveén yā nduudu 'cū, nééné nadacadíinuⁿ yā chí chí chuū. ²⁵ Naati 'áámá 'iin'yān ndaá yā ní chí yā 'iin'yān s'eeⁿ chuū: Cun'diichí nī, sán'ā chí s'nuúⁿ nī vácū miiⁿ yáacū templo snúuⁿ sa. Ní ngi'cuéeⁿ sa 'iin'yān yāāⁿ.

²⁶ Tuu'mi ní cueⁿ soldado ndíi tiin yēⁿ soldado s'eeⁿ chí diin cuidado yēⁿ yáacū ndúúcū soldado s'eeⁿ ní nguée ndúúcū vaadī caa'va chí

nguái yā sa'nā, ti 'va'á yā chí cuítuū 'ii'yān yāān miiⁿ.
 27 Taachi ndéε yā sa'nā s'een ní diíⁿ yā presentar sa'nā s'een nanáán 'ii'ntyén'e yen'e concilio tuu'mi ní chiiduú ch'εεε cá yen'e Israel miiⁿ ntiinguunéeⁿ yā sa'nā s'een.

28 Ní ngaⁿ'a yā sa'nā s'een: ¿'Áá nguée caⁿ'a 'nū chii 'nū diituú ndís'tiī chí nguée ca'cueén nī yen'e Jesús? Maaⁿ ní 'āā dicutúu ntúuⁿ nī na yāān Jerusalén ndúúcu nduudu náⁿ'á yen'é nī. Ní nen'e cu'neén nī nuuⁿndi nús'uu ndúúcu nuuⁿndi yen'e vaadi n'gii yen'e sán'a 'cūū. 29 Nanguεεcútaⁿ'ā Pedro ndúúcu apóstoles ní caⁿ'a yā: Canee chí diíⁿ 'nū o cu'téenu 'nū yen'é Dendyuūs vmnáán vmaaaⁿ chí 'cuinu ní cu'téenu 'nū yen'é sa'nā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 30 Dendyuūs yen'e chiida yú nadācuéeⁿ yā Jesús. Ní ndís'tiī ní ch'ii'núⁿ nī 'ii'yāⁿ ní dicuái nī 'ii'yāⁿ ná 'áámá yáⁿ'á. 31 Ndyuūs nadicuéeⁿ yā Jesús lado yen'e honor. Ní chí'néén yā 'ii'yāⁿ chí ch'εεε ní Salvador chí nadach'εεcu Jesús 'ii'yāⁿ yen'e nuuⁿndi yen'é yā. Ní chuū ní cáávā chí Jesús ca'a yā 'ii'yāⁿ Israel chí cuuvi ndaacadáámí yā yen'e nuuⁿndi yen'e yā. Níicú Dendyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yen'é yā. 32 Níicú nús'uu ní testigo 'nū yen'é yā yen'e cosa 'cūū ndúúcu Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. Dendyuūs miiⁿ ca'a yā Espíritu N'dai miiⁿ 'ii'yāⁿ chí ch'iindiveén yā yen'é yā.

33 Taachí 'ii'yāⁿ s'een

ch'iindiveén yā chuū neené nduuví taán yā ní nen'e 'caaⁿ'núⁿ yā sa'nā s'een.
 34 Tuu'mi ní nguaaⁿ 'ii'ntyén'e yen'e concilio ncueen 'áámá sa'nā yen'é 'ii'yāⁿ fariseo s'een chí nguuví sa Gamaliel, chí sa'nā chí déénú taavi yen'e ley. Sa'nā miiⁿ 'áámá sá chí neené induuví 'ii'yāⁿ yāān sán'a. Caⁿ'a ntiinyuⁿ sa chí can'daa apóstoles chí dichó'ó Ndyuūs chuva'ai miiⁿ 'áámá rato 'lííⁿ. 35 Tuu'mi ní caⁿ'a sa: Ndís'tiī, 'ii'yāⁿ Israel, cuin'dúichí nī chí diíⁿ nī ndúúcu sán'a s'een. 36 Caati nguuví chí 'āā chó'oo nācuaeⁿ sa'nā chí nguuví Teudas chí caⁿ'a sá 'ii'yāⁿ chí 'áámá 'ii'yāⁿ ch'εεε. Ní nduuvidaamá 'ii'yāⁿ ndúúcu sa'nā miiⁿ tan'dúúca cuuⁿ ciento 'ii'yāⁿ. Sán'a 'cūū ní ch'ii sa, ní 'ii'yāⁿ chí ch'iindiveén yā yen'e sa, tuunu tuunu ca na vaacú yā cuinán'a yā. Mar 'áámá yā 'āā ntée ch'εetinée yā. 37 Chó'oo chúū ní nācuaeⁿ Judas, sa'nā yen'e yán'āa Galilea taachí nduuví duuché 'ii'yāⁿ. Ní neené 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ n'dáa yā sa'nā. Sa'nā miiⁿ ní ch'ii ntúuⁿ sa ní nducyaaca 'ii'yāⁿ chí ch'iindiveén yā cuen'e 'múúⁿ cuen'e miiⁿ yā. 38 Maaⁿ ní ngaⁿ'á ngii ndís'tiī: Cuvíⁿ nī yen'e sán'a s'een. Ní 'āā snée ra sa ti ndúúti chí consejo 'cūū o ntiinyuⁿ 'cūū yen'e sa'nā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tuu'mi ní nguée de'ē vεε dichíí'vε. 39 Nguée cuuvi diíⁿ nī chí nadituuví nī chuū ndúúti chí yen'e Dendyuūs ní nguée diíⁿ nī chí cuuví cuuⁿ'máⁿ nī ndúúcu Dendyuūs.

40 Canee yiinú yā chi ca'n'a sa. Ní 'cai yā apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs ní che'n'é yā sa'n'ā s'ee'n. Ní yaa'vi yuudu yā sa'n'ā s'ee'n chi nguée caa'n'ma'n sa ye'n'e Jesús mii'n. Ní n'dēechí yā sa'n'ā s'ee'n. 41 Sa'n'ā s'ee'n ní nan'dáa sa nguaa'n 'iin'yā'n concilio s'ee'n, ní yeenú taavi sa caati Dendyuūs 'cuún yā chi ch'ēnu sa chiī cucáāvā Jesús. 42 Nguée i'nee'n naa'n yā chi ndii ngi'cuee'n yā, ní nga'n'a yā ye'n'e Jesucristo mii'n chēeti yāacū templo ndúúcū ná vaacú 'iin'yā'n nguuvu ngu-uvi.

6

Diín yā votar ndēechē sán'ā diáconos

1 Nguuvi mii'n chi'yáán 'iin'yā'n s'ee'n chi i'téenu yā Jesús. Ch'iindivee'n yā nduudú vaadi caa'va nguáa'n yā. 'iin'yā'n s'ee'n chi griego yā ca'n'a yā chí 'iin'yā'n Israel s'ee'n nguée diín yā cuenta ndii nguē ca'á yā nguuvu nguuvu n'dáátaa nguá'aā chi cuta'ā tá chēē chi che'ē tá. 2 Tuu'mi ní ndiichúúví apóstoles nadi-daama yā nducyáácá 'iin'yā'n chi i'téenu yā Jesús, ní ca'n'a yā: Nguée n'daacā chí cu'nee'n 'nū chi caa'n'má'n 'nū ye'n'e nduudu ye'n'e Dendyuūs ní ca'á 'nū chi che'ē 'iin'yā'n. 3 Ndís'tiī hermanos, in'nuún nī nguaa'n s'uuún ndēechē sa'n'ā chi n'daacā vida ye'n'e yā ní chi diitú yā ndúúcū Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ndúúcū vaadi cadíinū'n. Sa'n'ā s'ee'n ca'á yú ntíinnyún 'cūū sa'n'ā. 4 Ní nús'uū

'cuētinée 'nū caa'n'ma'ngua'á 'nū ní 'cuētinée 'nū lado ye'n'e chi caa'n'má'n 'nū nduudu ye'n'e Dendyuūs.

5 Nducyáácá yā ní canee yiinú yā chuū. Ní diín yā votar Esteban sa'n'ā chi i'teenú taavi ní ndiituū ndúúcū Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs, ndúúcū Felipe, ndúúcū Prócoro, ndúúcū Nicanor, ndúúcū Timón, ndúúcū Parmenas, ndúúcū Nicolás 'aama chi i'teenú ye'n'e yāān Antioquía ní maa'n ní 'āā sa'n'ā Israel. 6 Nducyaacá yā chi'nee'n yā sa'n'ā s'ee'n ní cue'n'e sa nanáān apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. Ní cuayíví chi ca'n'angua'á yā tuu'mi ní sn'dúu yā ta'á yā vmnáān ye'n'e sa'n'ā s'ee'n cáāvā ntiinnyū'n chí ca'a yā sa'n'ā.

7 Níicú chiī 'yaān 'iin'yā'n chí chi'teenú yā nduudu ye'n'e Dendyuūs mii'n. Ní 'iicu 'iin'yā'n s'ee'n chí i'teenú yā Jesús neenē chiī 'yaa'n taavi sá ná yāān Jerusalén. Neenē 'yāān chiiduú s'úú'n ye'n'e Israel chí'téenu yā tan'dúúcā chi 'iin'yā'n s'ee'n chí'téenu yā.

Sta'á yā Esteban

8 Esteban mii'n ní 'áámá 'iin'yā'n chí i'teenú taavi yā níicú chí diitú yā ndúúcū poder. Ní neene n'gēte vaadi n'giinu ndúúcū señales diín yā nguaa'n 'iin'yā'n yāān. 9 Tuu'mi ní tanán'ā 'iin'yā'n chí ca'n'á yā yaacū sinagoga ye'n'e yāān ye'n'e yā 'iin'yā'n chí nguuvu Libertos, ndúúcū 'iin'yā'n ye'n'e yāān Cirene, ndúúcū 'iin'yā'n ye'n'e yāān Alejandría, ndúúcū dendu'ū 'iin'yā'n ye'n'e yán'āa

Cilicia, ndúúcū 'ii'yān yen'e yāān Asia, 'ii'yān s'een ch'εεcu cheendí yā ndúúcū Esteban.

¹⁰ Naati nguée chi chéé yā ndúúcū Esteban cáávā vaadī deenu yen'é yā ndúúcū chi Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ca'n'a chi caa'n'ma'n Esteban. ¹¹ Tuu'mi ní n'de'ei n'de'ei ca'n'a yā chi yā nán'ā 'ii'yān chi caa'n'mán yā chi 'āā n'giindiveén yā chi Esteban mii'n ca'n'a yuudú yā contra Moisés ndúúcū Dendyuūs.

¹² 'Ii'yān s'een ní chicadiinuun yā chi nducyaaca 'ii'yān yen'e yāān mii'n ní nééné ch'εεcu cheendí yā ní ndásta'n'a vaadī cadiinuún yen'é 'ii'yān ndicúū ndúúcū maestros yen'e ley. Ní nducyáácá 'ii'yān s'een ndaacá yā Esteban, ní sta'á yā 'ii'yān, ní ndéε yā nanáán 'ii'ntyén'e concilio. ¹³ Ní 'nēen yā testigos chí nga'n'a nduudu yaadi ní nga'n'a sa: Esteban 'cūū ní nguée í'nēēnaa'n sa chí nga'n'a taa'n sá yen'e lugar 'cūū yen'é Dendyuūs ní contra yen'e ley. ¹⁴ N'giindiveén 'nū chi nga'n'a sa chi Jesús mii'n yen'e yāān Nazaret nadatuuví yā lugar 'cūū ní n'daán yā costumbre chi teē Moisés s'uúún.

¹⁵ Tuu'mi ní nducyaacá 'ii'ntyén'e concilio vεεté yā ní n'diichí yā sa'n'ā mii'n. N'diichí yā naa'n sa tan'dúúcā naa'n ángel chi sa'n'ā yen'e va'ai chεeti nguuvi chi diin ntii'nyu'n yen'é Ndyuūs.

7

Esteban ca'n'á yā yen'e maán yā nī ch'ii yā

¹ Tuu'mi ní nga'n'ā chiiduú ch'εεte cá mii'n yen'e Israel: ¿'Áá 'tíicā chuū? ² Ní Esteban mii'n ní nga'n'ā sa: Ndís'tiī sa'n'ā vi'í ndúúcū chiida yú s'tiī, 'caandiveén nī yen'e 'úú: Chiida yú Abraham n'diichí yā Ndyuūs chi dεεve taavi ca taachi canée yā na yán'āa Mesopotamia taachí 'āā cuée cuneé yā na yāān Harán. ³ Ní Ndyuūs ca'n'a yā chi yā 'ii'yān: Can'dáa di yen'e yāān vaacú di ndúúcū yen'e 'ii'yān yen'e di, ní cuchii di na yán'āa chi 'cuu'mi'n dii. ⁴ Tuu'mi ní Abraham mii'n nan'dáa yā yen'e ná yán'āa yen'e 'ii'yān s'een yen'e yán'āa Caldea ní canée yā na yāān Harán. Cuayiivi chí ch'ii chiidá yā, tuu'mi ní Ndyuūs nadachó'o yā 'ii'yān mii'n ná yán'āa 'cūū naachi snée ndís'tiī maa'n. ⁵ Tiempo mii'n Ndyuūs nguée ca'a yā Abraham de'ē vεε chí cuuvi yen'é yā yen'e na yán'āa mii'n, mar'aama naachi 'canca'á yā naati ca'n'a Ndyuūs chí ca'á yā cuayiivi yán'āa 'cūū chí yen'e Abraham, ní yen'e daiyá yā chí cuchii'ca ndíi cuayiivi ca taachi 'āā cuée daiya yā. ⁶ Ní Ndyuūs ní 'túúcā ca'n'a yā chí yā: Daiyá nī chí cuchii ní 'ii'yān chí snúún yúúni ca'n'á yā yāān vaacú 'ii'yān. Ní 'ii'yān yán'āa mii'n ní cuta'á yā daiyá yā chí dichíi'vε 'ii'yān yán'āa mii'n. Ní 'ii'yān yán'āa mii'n ní nguée n'daacā ti 'cueenu yā cuuvi chεeti cuūu'n ciento nduūyū. ⁷ Tuu'mi ca'n'a Ndyuūs: 'Úú ca'á castigo

'iin'yāⁿ na yáⁿ'āa chi cuuví yā mozos yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ. Ní cuayiivi chi chó'oo chúū, ní nan'dāa yā. Nícu cu'téenu yā 'úú na lugar 'cūū ní diiⁿ yā chεε chi neⁿ'é. ⁸ Ní Ndyuūs diiⁿ yā 'áámá compromiso yeⁿ'ē circuncisión ndúúcū Abraham. Circuncisión miiⁿ 'áámá señal chi 'caacá yā na cuerpo. Ní Abraham miiⁿ véé daiyá yā chi nguuví Isaac, ní diiⁿ yā circuncidar daiyá yā Isaac nguuví chi niini nguuví sa. 'Tiicá ntúūⁿ Isaac ndúúcū daiyá yā Jacob, ní Jacob ndúúcū ndichúúvi daiyá yā chi saⁿ'ā patriarcas chi chiida yú s'eeⁿ.

⁹ Ní chiida yú s'eeⁿ chinn'gueé yā yeⁿ'e 'dínu yā José. Ní n'diicui yā 'dínu yā José miiⁿ na 'iin'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto. Ní cuen'e José na yáⁿ'āa Egipto naati Dendyuūs canée yā ndúúcu yā. ¹⁰ Dendyuūs nadanguáⁿ'ai yā saⁿ'ā yeⁿ'e tanducuen'e chi ch'eēnu sa chiī na yáⁿ'āa Egipto. Ní Dendyuūs diiⁿ yā chi rey Faraón yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto n'diichí yā José chí saⁿ'ā n'dai ní saⁿ'ā chi déenu taavi ndúúcū taanduvéé vaadi deenu chí ca'a Dendyuūs. Ní cucáávā chuū rey Faraón chi'neen yā José lado yeⁿ'e gobernador nanááⁿ yeⁿ'ē yán'āa Egipto ndúúcū taanduvéé chi véé na vaacú yā.

¹¹ Ndaā cuiicú ní nuuⁿ'máⁿ na yáⁿ'āa Egipto ndúúcū yáⁿ'āa Canaán, ní nch'eenu n'dái yā chiī. Chiida yú s'eeⁿ ní nguéé índaāca yā chi che'e yā. ¹² Taachí ch'iindiveeⁿ

Jacob miiⁿ chi véé trigo ná yáⁿ'āa Egipto, dichó'o yā daiyá yā chi chiida yú s'eeⁿ ndíi vmnááⁿ vmnaaⁿ ní cuen'é yā 'áámá viaje. ¹³ Ndiichi ndii 'úúví viaje ntiinaaⁿ sá chi José miiⁿ ní diiⁿ sa cáávā chi José ch'iⁿ'i maāⁿ sa chi 'diiⁿ sa. Tuu'mi ní rey Faraón miiⁿ ní n'diichí yā ti 'iin'yāⁿ yeⁿ'ē José saⁿ'ā s'eeⁿ. ¹⁴ José miiⁿ ní diiⁿ sa chí ndaā chiidá sa Jacob ndúúcū nducyaaca 'iin'yāⁿ yeⁿ'ē sa. 'Iin'yāⁿ yeⁿ'ē sa ní ngii yā 'iinnūⁿ ngeεcu ndítiⁿ'yu yā. ¹⁵ 'Tíicā cuen'e Jacob na yáⁿ'āa Egipto naachí ch'íi yā ndúúcū chiida yú s'eeⁿ. ¹⁶ Ní cuerpo yeⁿ'ē tináⁿ'ā s'eeⁿ candεε yā 'iin'yāⁿ na yāāⁿ Siquem ní ch'iichí yā 'iin'yāⁿ na yáinyāⁿ chi caī Abraham. Abraham miiⁿ ní ndúúcū túumī yeⁿ'é yā caī yā yáⁿ'āa miiⁿ na yāāⁿ Siquem yeⁿ'ē daiya saⁿ'ā s'eeⁿ Hamor yeⁿ'ē yāāⁿ Siquem miiⁿ.

¹⁷ Ní taachi 'āā snee niiⁿ'nuúⁿ nguuví chi Dendyuūs diiⁿ yā chi cā'a yā chiī yā Abraham, ch'iitá 'iin'yāⁿ Israel ní chiī 'yāāⁿ yā na yáⁿ'āa Egipto. ¹⁸ Ní nducueēēⁿ táámá rey na yáⁿ'āa Egipto chi nguéé in'diichí yā José. ¹⁹ Ní rey miiⁿ ní nguéé n'daacā diiⁿ sa ndúúcū ndaata yeⁿ'e yú ndúúcū chiida yú s'eeⁿ. Ní chí cu'neen sa daiyá yā na peligro chi 'cuūvī. Ní nguéé cuuví 'yāāⁿ yā. ²⁰ Tiempo miiⁿ ní ch'iindiyāāⁿ Moisés, ní Ndyuūs n'diichí yā saⁿ'ā 'líiⁿ chí n'daacā sa. Ch'iita sá na vaacu chiida sa 'iinnuⁿ 'iiyū taaví yā saⁿ'ā. ²¹ Ní taachí

chiida Moisés chi cu'néeⁿ yā saⁿ'a 'lín na peligro chi 'cuūví sa, tuu'mi ní táⁿ'ā 'díí daiya rey Faraón chinguaí tá saⁿ'ā 'lín ní taavi tá saⁿ'ā tan'dúúca 'áamá daiya tá. 22 Ní Moisés miiⁿ ní ch'eēⁿ sa yeⁿ'ē taanduvéé vaadī deenu yeⁿ'ē yáⁿ'āa Egipto. Ní diitinú taavi sa ndúúcu nduudu yeⁿ'ē sa ndúúcu ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'ē sa.

23 Taachi chii sá 'uuvi ngeεcu ndúuyū, nacádiinuⁿ sa na staava yeⁿ'ē sa chi caⁿ'a sa n'diichi sa 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa chi saⁿ'ā Israel miiⁿ. 24 Taachí n'diichí yā 'áamá saⁿ'a yeⁿ'ē yáⁿ'āa Egipto chi nguεε n'daacā idiiⁿ sa ndúúcu 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē ndaata yeⁿ'é yā, Moisés miiⁿ ní diíⁿ yā nadanguán'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ch'eⁿ'e ca yā ní 'nuūcá'ai yā saⁿ'ā Egipto 'cūū ní ch'íi sa. 25 Moisés miiⁿ nacádiinuⁿ sa chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa tuumicadiinúúⁿ yā chi Dendyuūs caⁿ'á yā ca'a yā libertad 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cáávā ta'ā sa. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée tuumicadiinúúⁿ yā chi 'tíicā. 26 Táamá nguuvi miiⁿ ní Moisés cuenⁿ'ē sa naachi nguⁿ'u 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa. Neⁿ'e sa chi ntun'dáá n'dai yā ndúúcu paz. Ní ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Ndís'tií saⁿ'ā 'diinú, nguée 'cuuⁿ'máⁿ nī, ¿de'ē cáávā chi nguⁿ'u nī ndúúcu ví'i? 27 'Áamá saⁿ'ā Israel chí n'geⁿ'e ví'i miiⁿ chinguúⁿ ndaā sa Moisés ní nadivíi sa 'iiⁿ'yāⁿ 'áamá lado ní ngaⁿ'a sá ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ: ¿Du'ú s'neeⁿ n'dií tan'dúúca 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē o juez nanááⁿ nús'uú? 28 ¿'Áá

neⁿ'é nī 'caāⁿ'nuⁿ nī 'úú tan'dúúca chí ch'iiⁿ'nuⁿ nī saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto 'iicu? 29 Táachí Moisés ch'iindiveéⁿ yā nduudú 'cūū, chéenu yā ní chindaa sa na yáⁿ'āa Madián. Cánée yā tan'dúúca 'áamá sáⁿ'ā canuuⁿ yúúⁿi. Ní ch'iindí na 'uūví daiyá yā.

30 Cho'ōo 'úúvi ngeεcu ndúuyū, ní 'áamá ángel che'enaán yā yeⁿ'ē Moisés ní 'cai yā 'iiⁿ'yāⁿ naachi ngiichi yaⁿ'a 'lín na yīicū 'lín chí nguuvi Sinaí. 31 Moisés miiⁿ n'diichí yā ní cuenⁿ'ē yíinu yā yeⁿ'ē chí n'diichi yā miiⁿ. Ndaa niiⁿ'núⁿ yā chí cuuvi n'diichi yā. Saⁿ'ā miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'ē Dendyuūs miiⁿ chí ngaⁿ'a: 32 'Úú Ndyuūs yeⁿ'ē chiidá nī s'eeⁿ, Ndyuūs yeⁿ'ē Abraham, Ndyuūs yeⁿ'e Isaac, ní Ndyuūs yeⁿ'e Jacob. Moisés miiⁿ ní néené dii'yá yā chií ndíí 'āā ntéé nēⁿ'e yā n'diichi yā. 33 Ní caⁿ'a Señor Ndyuūs chii yā 'iiⁿ'yāⁿ: Tun'dáá ca'a di ndaacuú yeⁿ'ē di caati naachi canée dí chíí chéendí di nanááⁿ Dendyuūs. 34 Cuaacu níⁿ'nyuⁿ chí n'diichí chí ch'eēnu taavi chií 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é chí snée yā yáⁿ'āa Egipto. N'giindiveéⁿ chí n'gai ya'ái yā. Ní caⁿ'á chí nadinguaⁿ'ái 'iiⁿ'yāⁿ. Maaⁿ ní cuchí di. 'Úú dicho'ó dii na yáⁿ'āa Egipto.

35 Moisés miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chí saⁿ'a diiⁿ sa chí cheenu yā chuva'āi yáⁿ'āa miiⁿ taachi caⁿ'a sa: ¿Dú'ū s'neeⁿ n'dií tan'dúúca 'iiⁿ'ntyéⁿ'e o juez? Maaⁿ ní Moisés miiⁿ Ndyuūs dichó'o yā chí cuuví yā saⁿ'a

ntyén'ē, ní nadinguán'ai yā 'iīn'yān. Dendyuūs diīn yā chi canéé Moisés ndúúcū nduudu yen'é yā cucáāvā ángel chí che'enaán yā yen'e Moisés na yán'á líín. ³⁶ Moisés cuayiivi taachi diīn yā vaadī n'gíínú ndúúcū señales na yán'āa Egipto, na nuūn'nīn'yán'ā chi nguuvī Cuá'ā, ní na yán'āa cuu'mán chεεti 'uuvī ngεεcu ndúuyū, ní tun'dáa yā 'iīn'yān. ³⁷ Moisés mii'n chiīn chi ngā'n'a yā ngíi yā 'iīn'yān Israel: Señor Dendyuūs yen'ē yú can'á yā s'neén yā profeta chi caa'n'ma'nduudu yen'é yā nguaa' vi'ī yú. 'Iīn'yān mii'n tan'dúúcā 'úú. Ní 'caandiveén nī yen'ē 'iīn'yān profeta mii'n. ³⁸ Sán'a 'cūū Moisés 'cūū chí canee sa naati nduuvidaamá yā na yán'āa cuu'mán ndúúcū ángel chí yaa'vi yā sa'n'ā na yīlcū chí nguuvī Sinaí, ní canee sa ndúúcū chiida yú. Ní Dendyuūs ca'á yā nduudu yen'ē vida chí tee sa s'uuún. ³⁹ Chiida yú ní nguée ch'iindiveén yā yen'ē Moisés mii'n ní chi'neén yā sa'n'ā 'áamá lado, ní divíi yā vaanicadínuu' yen'e yā, ní nen'é yā nanguεεcúndíi yā yán'āa Egipto. ⁴⁰ Ní can'á yā chiī yā Aarón 'iīn'yān chí chiida yú: Din'dái nī nús'uu dendyuūs s'een chí cuuvī ca'n'a yā vmnáán yen'e yú caati Moisés 'cūū chí tun'dáa sa nús'uu yen'ē yán'āa Egipto, nguée deenu yú de'ē chí ndúúcū sa. ⁴¹ Tuu'mi ní din'dái yā 'áamá ídolo 'itiindu líín yen'e 'díínguāa' chí n'duún yā 'iiti nátai ní

'caa'n'nú' yā 'iiti cuūchī líín ní ca'a yā ídolo mii'n tan'dúúcā sacrificio. Ní yeenú taaví yā caavā ntiīnnyu' yen'ē ta'ā sa'n'ā s'een. ⁴² Níicú Ndyuūs chivíi yā yen'e 'iīn'yān s'een. Ní chí'née' yā 'iīn'yān s'een chí i'teenú yā tanducuén'ē cosa chí véé nanguuvi tan'dúúcā 'yán'ā ndúúcū 'iīyū, ndúúcū 'íīnyún. 'Tíicā canee ngúū' na libro yen'e Ndyuūs naachi ngúū' profetas:

N'diī 'iīn'yān Israel mii'n, ¿'áá tee nī 'úú 'iiti sacrificio chí 'āa 'nín'nú' nī ndúúcū dendú'ū na ya'n'āa cuu'mán chεεti 'uuvī ngεεcu ndúuyū?

⁴³ Nguée de'ē vεε tee nī 'úú. Candée nī yaácū tíínūu' yen'ē ídolo Moloc, ndúúcū 'íīnyún yen'e ndyuūs yen'é nī chí nguuvī Renfán, ndúúcū cosa chuū chíín chí din'dái nī chí cu'téenu nī. Níicú 'úú dichó'ó ndis'tiī táamá lado yen'e yán'āa Babilonia.

⁴⁴ Chiida yú s'een ní canéé yen'é yā na yáacū tiínūu' yen'é Ndyuūs chí ca'n'ā nduucú yā na yán'āa cuu'mán. Ní ca'n'a Ndyuūs chíi yā Moisés mii'n chí din'dái sa yáacū tiínūu' tan'dúúcā chí n'diichi sa. ⁴⁵ Chíín yáacū tiínūu' mii'n ní sta'a chiida yú s'een ní candée yā ndúúcū Josué tiempo mii'n taachi sta'á yā yán'āa yen'e 'iīn'yān chí nguée 'iīn'yān yen'e ndaata Israel. Ndyuūs nadacaanú yā 'iīn'yān s'een chí nguée 'iīn'yān yén'ē ndaata Israel nanáán chiida

yú s'eeⁿ. Ní yaācu tínnūuⁿ snee ndúúcu yā ndii nguuví yēⁿē David miiⁿ. ⁴⁶ David miiⁿ nandaāca sa favor nanááⁿ Dendyuūs ní chiica sa chí din'dái sa yaācū ch'εεε yēⁿé Ndyuūs chí i'téénú Jacob miiⁿ. ⁴⁷ Salomón nídín'dái sa yaācū ch'εεε yēⁿe Dendyuūs. ⁴⁸ Naati Ndyuūs chí canée yā na va'ai chεeti nguuví, nguée canée yā na yaācu chí din'dái 'iín'yāⁿ ndúúcu ta'á yā, tí tan'dúúca chí ngaⁿ'ā profeta nduudu Dendyuūs tiempo chí chó'ōo:

⁴⁹ Nángúúví miiⁿ chí tan'dúúca trono yēⁿé, ní yáⁿ'āa miiⁿ ní tan'dúúca banco yēⁿé ca'á. ¿Dé'ē va'āi idín'dái dí yēⁿé? ngaⁿ'a Señor 'iivú Ndyuūs. O ¿de'e lugar chí ntaavi'tuūnuúⁿ?

⁵⁰ ¿'Áá nguée 'úú dín'dái ndúúcu ta'á tandu-
cuén'e dendu'ū?

⁵¹ Chééchí tíⁿ ní ní chεechí staava yēⁿé ní ní nduudí veéⁿ nī. Ndis'tiī ní nguée diīⁿ díveéⁿ ní yēⁿe Espíritu N'dai yēⁿe Ndyuūs cuen'e daāⁿmaⁿ. Tan'dúúca chiidá ní 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī. ⁵² ¿Du'u profeta chí caⁿ'a nduudu yēⁿe Dendyuūs chí chiidá ní nguée can'dáa yā chí ya'ái yā 'iín'yāⁿ? Ní ch'iín'nuⁿ yā 'iín'yāⁿ chí caⁿ'a yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chí cuchii 'iín'yāⁿ chí n'dai taavi. Ní 'iín'yāⁿ miiⁿ chí n'dai taavi ndís'tiī ní sta'á ní 'iín'yāⁿ ní ch'iín'núⁿ yā 'iín'yāⁿ. ⁵³ Ndis'tiī ní sta'á ní ley chí tee ángeles ní nguée diīⁿ ní cumplir.

⁵⁴ Taachi ch'iindiveeⁿ saⁿ'ā s'uuⁿ chuū chí caⁿ'a Esteban nduuví taaⁿ n'dái sa na staava yēⁿe sa ní ndiitunuúⁿ ngé'é 'diín'yuⁿ sa contra yēⁿe Esteban. ⁵⁵ Naati Esteban miiⁿ ndiitu Espíritu N'dai yēⁿe Ndyuūs che'enaáⁿ yā nanguuvi ní n'diichi yā Dendyuūs chí neené ngii 'yáⁿ'ā ní n'diichi yā Jesús miiⁿ chí canée yā lado yēⁿē honor yēⁿe Dendyuūs. ⁵⁶ Tuu'mi ní Esteban caⁿ'a yā: Cuín'diichi ní, inaáⁿ nanguuvi canda'ái 'íicú Daiyá Dendyuūs canée lado yēⁿe honor yēⁿe Dendyuūs. ⁵⁷ Tuu'mi ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní 'caī yiicú yā ní n'gaadí yā veéⁿ yā ní tanducuén'e yā ndaá yā nanááⁿ Esteban. ⁵⁸ Ní tun'dáa yā saⁿ'ā yáāⁿ miiⁿ ní chíituú yā saⁿ'ā. Ní 'iín'yāⁿ testigos s'néén yā cotón ná ca'a 'áamá saⁿ'ā 'diín chí nguuví Saulo. ⁵⁹ Tuu'mi ní nga'a yā tuūu Esteban. 'Iicu Esteban miiⁿ ní 'cai sá Ndyuūs ní ngaⁿ'ā sa: Señor Jesús, nánguái ní espíritu yēⁿé.

⁶⁰ Chiintii'ya sá ní 'caī yiicu sá: Señor, nguée diīⁿ cuenta ní núúⁿndí 'cūū yēⁿē 'iis'tí. Ní taachi caⁿ'ā sa chuū, ní ch'iī sa.

8

Saulo diín sa chí 'iín'yāⁿ yēⁿe yaācū chéenu yā

¹ Ní Saulo miiⁿ canee yiínú sa chí 'cuūvī Esteban miiⁿ. Nguuvi miiⁿ n'dee n'dái 'iín'yāⁿ ní nduuví taáⁿ yā yēⁿe 'iín'yāⁿ ná yāacū chí canée yáāⁿ Jerusalén ní nducyaaca yā chí i'teenú Jesús cuen'e

'muuⁿ cuen'é miiⁿyā. Chéenu yā cuaaⁿ na yāⁿāa Judea ndúúcu yāⁿāa Samaria. Dámaaⁿ apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs nguεε chéenu yā. ² Saⁿā s'eeⁿ chi n'dai nanááⁿ Dendyuūs candée sa Esteban. Ní ch'iichi sá 'iiⁿyāⁿ ní chεεcu taavi sá yēⁿe yā. ³ Saulo miiⁿ ní can'dáa sa 'iiⁿyāⁿ chí ngeⁿe yaācū chi n'nuūⁿ cá'ai sa 'iiⁿyāⁿ. Chen'e sa ndúú va'ai nduu vā'āi ní candée sa 'iiⁿyāⁿ ndii n'daataá ndii saⁿā. Ní n'gii sa 'iiⁿyāⁿ vácū.

Can'a yā ndúúdu ngai na yāāⁿ Samaria

⁴ 'Iiⁿyāⁿ chi chéenū miiⁿ chen'é yā nduu yāāⁿ nduu yāāⁿ ní can'a yā ndúúdu ngai yeⁿe Jesucristo chi evangelio. ⁵ Tuu'mi ní Felipe miiⁿ can'dáa sa na yāāⁿ Samaria ní ngaⁿa sa yeⁿe Cristo. ⁶ Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ ch'iindiveéⁿ niiⁿnyúⁿ yā dε'ε ndu'ū chi ngaⁿā Felipe miiⁿ. Ch'iindiveéⁿ yā ní inaaⁿ yā señales chiiⁿ idiiⁿ sa. ⁷ Neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcu 'yúúné chi espíritus chi nguεε n'daacā yeⁿe yááⁿn'guiiⁿūⁿ taachí can'daa 'yúúné na cuerpo yeⁿé yā néené 'cai espíritus. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ ndúúcu ca'āi chi in'dúuví cuerpo yeⁿé yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi nguée ngíicá ní nducyaacá yā nanduūvā yeⁿé yā. ⁸ 'Iiⁿyāⁿ yeⁿé yāāⁿ miiⁿ ní yeenú taaví yā.

⁹ Cánée 'áámá saⁿā chi nguuví Simón chi déenu sa magia chi cuaaⁿ vmnaaⁿ

neené diiⁿ sa na yāāⁿ miiⁿ. Ní nginnche'ei sá 'iiⁿyāⁿ na yāāⁿ Samaria. Ngaⁿā sá ngii sa 'iiⁿyāⁿ chi ch'εεε sa. ¹⁰ Chi'neenⁿ veenⁿ ndii n'gaiyāā ndii n'gεεε yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní can'a yā: Chuū poder ch'εεε yeⁿe Dendyuūs.

¹¹ Ní s'neenⁿ veenⁿ yā yeⁿé sa ti ndúúcu artes magias yeⁿé sa neené 'nááⁿ chinnche'ei sá 'iiⁿyāⁿ. ¹² Taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi'téenu yā yeⁿé Felipe miiⁿ chi ngaⁿā yā ndúúdu ngai yeⁿe chi Ndyuūs ngaⁿā yā ntiiⁿnyuⁿ ní yeⁿé ndúúdu ngai yeⁿe Jesucristo miiⁿ, tuu'mi chεēdinúⁿnīⁿ ndii n'daataá ndii sáⁿā 'iiⁿyāⁿ. ¹³ S'teenú ntúūⁿ Simón. Chεēdinúⁿnīⁿ sa. 'Áámá cānee sa ndúúcu Felipe. Taachi n'diichi sa señales ndúúcu vaadī n'giinu ch'εεε chi diiⁿ Felipe miiⁿ tuu'mi ní chen'e yiinu sá.

¹⁴ Taachi ch'iindiveéⁿ apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs chí snée yā yāāⁿ Jerusalén chi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāāⁿ Samaria i'téenu yā nduudú yeⁿe Dendyuūs miiⁿ, dicho'ó yā Pedro ndúúcu Juan miiⁿ. ¹⁵ Taachí ndaa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ tuu'mi can'angua'á yā cáávā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi diiⁿ yā recibir Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs, ¹⁶ ti Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs miiⁿ 'āā cuée can'a nanááⁿ ndii 'áámá 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Dámaāⁿ chi chεēdinuūⁿnīⁿ núuⁿ yā ndúúcu chi duuchi Jesús miiⁿ. ¹⁷ Apóstoles sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿé 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní diiⁿ yā recibir Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs.

18 Taachi Simón n'diichī sa chi cáavā chi sn'duū tá'ā apóstoles diiⁿ yā recibir Espíritu N'dai ye^{n'e} Ndyuūs, tuu'mi ní ca^{n'a} sa chi ca'a sa tuumī. 19 Ní ca^{n'a} sa: Téē ntúuⁿ nī poder 'cūū 'úú ní 'āā du'ú nūuⁿ chi cun'duū ta'á vmnaaⁿ ye^{n'e}, 'iⁱn'yāⁿ miiⁿ cunéé yā ndúúcu Espíritu N'dai ye^{n'e} Ndyuūs.

20 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ca^{n'a} sá chii sa 'iⁱn'yāⁿ: Túumī ye^{n'e} di 'cuiinú ndúúcu di caati nacádiinuuⁿ di chi regalo ye^{n'e} Ndyuūs ní ndúúcu tuūmī cuai di. 21 Nguéé ituneeⁿ di ndíí nguéé ndúú suerte ye^{n'e} di na asunto 'cūū ti staava ye^{n'e} di nguéé n'daacā nanááⁿ Dendyuūs. 22 Ndáácadáámí dí ye^{n'e} nuuⁿndi ye^{n'e} di, ní caaca di Dendyuūs ti ne^{n'e} Ndyuūs nadāch'εεcú yā ye^{n'e} di chí nacádiinuuⁿ di na staava ye^{n'e} di. 23 Ti 'úú inaán dii ní cunee di na vaadī ngueēe ye^{n'e} di. Ní n'dεε chiichí di ndúúcu nuuⁿndi ye^{n'e} di.

24 Tuu'mi ní Simón nan'guεεcúta^{n'a} sa ye^{n'e} yā ní ca^{n'a} sa: N'diī caacā nī Señor caavā 'úú chi nadach'εεcú yā nuuⁿndi ye^{n'e} ti mar 'áámá chi nga^{n'a} nī nguéé chiī nanááⁿ ye^{n'e} 'úú.

25 'Iiⁿyāⁿ s'een ca^{n'a} cuaacú yā nduudu ye^{n'e} Ndyuūs miiⁿ. Ní ca^{n'a} yā ye^{n'e} evangelio chi ndúúdu ngai ye^{n'e} Cristo. Ní cuen'e yā ndíí néené n'deeē yāāⁿ ye^{n'e} yā^{n'a} Samaria. Ní ndaa ntúuⁿ yā na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ.

Felipe ndúúcu sa^{n'a} ye^{n'e} yā^{n'a} Etiopía

26 'Áámá ángel ye^{n'e} Señor miiⁿ yaa'vi yā Felipe ní ca^{n'a} yā: Nducuéēⁿ dí ní cuén'é dí ndii cuaaⁿ ndiia sur na yúúní chi nga'ai ye^{n'e} yāāⁿ Jerusalén ndii yāāⁿ Gaza. Yúúní miiⁿ ní cho'ō na yā^{n'a} cuūⁿmáⁿ. 27 Tuu'mi ní Felipe miiⁿ nducueeⁿ sá ní cuen'e sa. Ní chó'ōo chi 'áámá sa^{n'a} ye^{n'e} yā^{n'a} Etiopía canuuⁿ sa yúúní ní sán'a miiⁿ eunuco. Sa^{n'a} miiⁿ chi idiin sá ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'e} n'daataá reina chi duuchi Candace. Sa^{n'a} miiⁿ ní diiⁿ sa cuidado nducuéⁿe tuūmī ye^{n'e} reina. Ndaa sa yāāⁿ Jerusalén miiⁿ chi diiⁿ sa chi cu'teenu sá Ndyuūs. 28 Nanguεεcunéēⁿ sá yāāⁿ ye^{n'e} yā ní ch'iindī sa na carreta ye^{n'e} sa. Ní n'geēⁿ sa libro ye^{n'e} Ndyuūs naachi profeta Isaías chi ca^{n'a} nduudu Dendyuūs tiempo chi chó'ōo. 29 Ní Espíritu miiⁿ ní nga^{n'a} yā ngii yā Felipe miiⁿ: Cuen'e di ní ndaa niiⁿnūⁿ di na carreta 'cūū.

30 Ní Felipe miiⁿ cuen'e sa ngeēnū sa nī ch'iindiveeⁿ sa chi n'geēⁿ sa^{n'a} miiⁿ naachi dingūⁿ profeta Isaías miiⁿ. Ní ca^{n'a} sa: ¿'Áá túúmícadīinuuⁿ nī chi n'geēⁿ nī?

31 Sa^{n'a} miiⁿ ca^{n'a} sa: ¿Taacā cuuvi diiⁿ ti mar 'áámá 'iⁱn'yāⁿ nguéé ngi'cueeⁿ yā 'úú? Ní ne^{n'e} sa chi Felipe miiⁿ caa sa ní 'cuūndī sa ndúúcu sa.

32 Naachí n'geēⁿ sa ye^{n'e} Escritura, chuū chii: Tan'dúúcā 'iiti cuūchī candéε yā 'iiti ní 'caaⁿnún yā 'iiti. Tan'dúúcā 'iiti cuūchī 'līiⁿ nguéé ngii ngai ti taachi ngii yā

duudú tī 'tíicā nguée
n'dai yā cheendi yā.

33 Caati ndiicuuⁿ yā 'iī'yāⁿ
n'dái yā ní nguée ca'a
sa justicia ye'n'é yā;
¿du'u caaⁿmaⁿ ye'n'e
ndaatá ye'n'é yā? Caati
divíi 'iī'yāⁿ vida ye'n'é
yā na iⁿ'yeēⁿdī.

34 Saⁿā eunuco nan'guεεcútaⁿā^{sa}
sa ní caⁿ'a sa chíi sa Felipe
miiⁿ: Ngíicá chí cuuvi nī 'úú:
¿Du'ú ye'n'é chí caⁿ'a profeta
'túucā? ¿'Áá ye'n'é maán yā o
ye'n'é taama 'iī'yāⁿ?

35 Tuu'mi ní Felipe miiⁿ
nan'guεεcútaⁿā sa. Tucá'ā
sa ye'n'é libro 'cūū ní caⁿ'a sa
ye'n'é evangelio chí ndúúdu
ngai ye'n'é Jesús. 36 Canúuⁿ yā
yúúní chíi cuen'é yā ndaá yā
naachi véε nuūⁿnīⁿ. Ní caⁿ'a
saⁿā eunuco: 'Muūⁿ ní véε
nuūⁿnīⁿ. ¿De'ē cucáávā chí
nguée cuεεdinúūⁿnīⁿ?

37 Felipe miiⁿ ngaⁿ'ā sa:
Nduuti chí i'téénú nī ndúúcū
núúⁿmáⁿ staava ye'n'é nī
tuu'mí cuuvi cuεεdinuūⁿnīⁿ
nī. Nan'guεεcútaⁿā sa ye'n'é
yā ni ngaⁿ'ā sa: I'teenú
chí Jesucristo miiⁿ ní Daiyá
Dendyuūs 'iī'yāⁿ.

38 Ní caⁿ'a sa chí cuééndii
carreta. Nduu 'uuví yā,
Felipe ndúúcū eunuco cuen'e
yā naachi véé nuūⁿnīⁿ ní
chεεdinuūⁿnīⁿ sa. 39 Taachí
cuícheε yā naachi véé nuūⁿnīⁿ
Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs
candē Felipe miiⁿ. Ní saⁿ'ā
eunuco 'āā ntéé n'diichi sa
saⁿ'ā. Ní cuinaⁿ'ā sa ní yeenú
taavi sa. 40 Felipe miiⁿ ndaaca
sa na yāāⁿ Azoto. Cho'o sá
nduu yāāⁿ nduu yāāⁿ ndii

ndaā sa yāāⁿ Cesarea ní caⁿ'a
sa ye'n'é evangelio chí ndúúdu
ngai ye'n'e Jesucristo nanááⁿ
tanducuén'e 'iī'yāⁿ ye'n'e yāāⁿ
miiⁿ.

9

*Saulo ndaacadaami sa
ye'n'e nuūⁿndi ye'n'é sa ní i'téenu*
sa (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

1 Taachi Saulo taanⁿ sa ní
yāāⁿvī yuudu sa ye'n'e chí
'cuūvī 'iī'yāⁿ chí i'téenu yā
Señor Jesucristo, ndaa sá
nanááⁿ chiiduú ch'εεε cá
ye'n'e 'iī'yāⁿ Israel. 2 Ní chiica
sa carta s'een chí 'cuuⁿ'mīⁿ
sá nanááⁿ 'iī'yāⁿ ye'n'e yaācu
sinagogas ye'n'e yāāⁿ Damasco
chí ndúútī chí ndaācā sa
saⁿ'ā o n'daataá miiⁿ ye'n'e
Yúúní ye'n'é vaadi i'téenu ye'n'e
Jesucristo miiⁿ cúúví diiⁿ sa
nandéε sa 'iī'yāⁿ chí preso yā
ní nndaa yā na yāāⁿ Jerusalén.
3 Taachi canúuⁿ sá yúúní miiⁿ
taachi 'āā cháā ndaa sa yāāⁿ
Damasco dācānaāⁿ chiya
'áámá dεεvé ye'n'é nanguuvi
naachi canée sa. 4 Taachí
sndεεvé sá ná yaⁿ'āa miiⁿ
ch'iindiveeⁿ sa 'áámá nduudu
chí ngaⁿ'ā: Saulo, Saulo, ¿de'ē
cúúví chí nn'daā di 'úú?

5 Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: ¿Du'ú
n'diī, Señor? Tuu'mi ní ngaⁿ'ā
yā: 'Úú Jesús chí n'daā dī.
Nguée n'daacā chí diiⁿ di ti diiⁿ
di tan'dúúcā 'iiti chí ca'a ca'a
tī na yāⁿ'á cuiiⁿ'nyuⁿ.

6 Saulo miiⁿ ní in'duuví sa,
ní 'va'a sa, ní caⁿ'a sa: Señor,
¿de'ē nén'e nī chí diiⁿ? Señor
Jesús miiⁿ ngaⁿ'ā yā ngii yā
saⁿ'ā: Nducueeⁿ dí ní cuen'e di
yāāⁿ, ní cuuví yā dii de'ē diiⁿ
di.

7 Ní 'i'in'yān chi cuén'ē ndúúcū Saulo neé yā n'giĩnu yā. N'giindiveéⁿ cuaacú yā nduudu ti nguée du'ū vεε inaaⁿ yā. 8 Tuu'mi ní Saulo nducueēⁿ sá ná yáⁿāa miiⁿ naachi chí ndεεvε sá. Nán'guaaⁿ sa nduutináaⁿ sa naati nguée inaaⁿ sa. Candée neeⁿ yā taⁿā sa, ní ndaā sa yáaⁿ Damasco. 9 Miiⁿ ní canee sa 'i'in'ūⁿ nguuví ní nguée inaaⁿ sa, ní nguée che'e sa, ní nguée chí'i sa.

10 Na yáaⁿ Damasco canée 'áamá saⁿā chí n'geeⁿ chí i'téénū sa Jesucristo chi nguuví sa Ananías. Tuu'mi ní Señor Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿā na visión yeⁿ'ē sa: Dii Ananías. Ananías miiⁿ nan'guεεcutáⁿ'a sa: Señor, 'úú canee.

11 Ní Señor Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿā: Nadacueeⁿ di ní cueⁿ'e di yúúní chí nguuví Cuaacú miiⁿ ní in'nuuⁿ dí vaacu Judas. Miiⁿ canée 'áamá saⁿā chí nguuví sa Saulo ní sáⁿā yeⁿ'ē yáaⁿ Tarso. N'diichi ní, saⁿā miiⁿ ngaⁿ'anguaⁿā sa. 12 Ní Saulo miiⁿ n'diichi sa na visión yeⁿ'ē sa 'áamá saⁿā chí nguuví sa Ananías. Ní Ananías miiⁿ cho'o sá cuaaⁿ chεeti va'āi ní chí 'nduūⁿ sá tá'a sá vmnááⁿ yeⁿ'e Saulo, ní ninguaāⁿ nduutináaⁿ sa. 'Tíicā n'diichi Saulo miiⁿ na visión yeⁿ'ē sa.

13 Naati Ananías miiⁿ nan'guεεcutáⁿ'ā sa: Señor Jesús, n'giindiveéⁿ chí neené ngaⁿ'a 'i'in'yān yeⁿ'e sáⁿ'a 'cūū. Saⁿā miiⁿ ní nguée n'daacā díiⁿ sa ndúúcū 'i'in'yān chí i'téénū Jesucristo na yáaⁿ

Jerusalén. 14 Chiiduú n'gεεte yeⁿ'e Israel ca'á yā poder Saulo miiⁿ chí cuta'a sa ní candée sa vácūū 'i'in'yān chí ngaⁿ'anguaⁿā yā ndúúcū chí duuchi Cristo.

15 Señor miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿā: Cunaⁿ'ā di. Saⁿ'ā miiⁿ 'úú ndεēvε saⁿ'ā chí cándεε sa chí duuchí nanáaⁿ 'i'in'yān s'eeⁿ chí nguée 'i'in'yān yeⁿ'ē ndaata Israel ndúúcū rey s'eeⁿ ndúúcū 'i'in'yān Israel. 16 Ti 'úú 'cuuⁿ'míⁿ naaⁿ sa chí cánée chí 'cueenu sa cuuvi caavā 'úú.

17 Tuu'mi ní cueⁿ'ē Ananías ní chindaā sa va'ai ní sn'duū sa ta'a sa vmnááⁿ yeⁿ'ē Saulo. Ní caⁿ'a sa: Díi, Saulo hermano, Señor Jesús miiⁿ chí che'enaáⁿ yā yeⁿ'ē di na yúúní chí cuchii di. 'I'in'yān miiⁿ dichó'o yā 'úú 'íicú cuuvi nan-guaāⁿ nduutináaⁿ di. Ní cuuvi cuūtū di ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs.

18 Hora miiⁿ chiiya na nduutináaⁿ sa cosa tan'dúúca díiⁿmáⁿ 'yaācā ní inguaāⁿ nduutináaⁿ sa. Nacueeⁿ sá ní chεēdinuūⁿnīⁿ sa. 19 Taachí che'ē sa yuūndū miiⁿ nndaaca tiinú sa. Saulo miiⁿ cánée sá nguuví chí ch'εetinee sa ndúúcū 'i'in'yān s'eeⁿ chí i'teenú yā Cristo chí snée yā yáaⁿ Damasco.

Saulo ngaⁿ'ā sa nduudu cuaacu na yáaⁿ Damasco

20 Cuayiivi míiⁿ chí 'cueéⁿ sa yeⁿ'e Cristo na yaācū sinagoga. Ní ngaⁿ'ā sa 'i'in'yān miiⁿ chí Cristo ní Daiya Dendyuūs. 21 Nducyáácá 'i'in'yān chí ch'iindiveéⁿ yā cheⁿ'e yiinú yā ní ngaⁿ'á

yā: ¿'Áá nguée sán'a 'cūū chi n'gaā'vā sa ndúúcū 'iīn'yān chi ngan'āngua'á yā ndúúcū chi duuchi Cristo na yāān Jerusalén? ¿'Áá nguée cáāvā chiīn chí cuchīī sán'a 'cūū chí candée sa 'iīn'yān 'cuēē chiichí yā nanáān chiiduú n'gētē ye'n'e Israel?

22 Saulo miiⁿ ditiīnú taavi sa. Ní vée 'uuví nadacádiinūⁿ 'iīn'yān ye'n'e Israel ye'n'e yāān Damasco. Sa'n'ā miiⁿ ní ch'īn'i sá chi Jesús miiⁿ chí Cristo.

Saulo nanguán'ai yā ye'n'e 'iīn'yān Israel s'een

23 Cheēnū n'deēe nguuví ní 'iīn'yān Israel s'een nduuvidaamá yā ní ndeē yā chi 'caan'nuⁿ yā Saulo. 24 Saulo 'āā deenu sa dē'ē chi ne'n'e diīⁿ yā. 'Iīn'yān s'een ní ch'ētinēe yā cuidado cheendi va'āi ye'n'e pared ye'n'e yāān miiⁿ ndii nguuví ndíi n'gaan ti cuuvi 'caan'nún yā sán'ā. 25 Tuu'mi ní 'iīn'yān s'een chi i'teenú yā Cristo ní tun'dāa yā sa'n'ā chēti va'ai n'gaan. Ní s'núuⁿ yā sa'n'ā chēti 'áámá 'cuéētē. Tun'dāa yā sa'n'a na tiīn pared ye'n'e yāān miiⁿ i'cuáa yā sa'n'ā ndúúcū 'cuéētē.

Saulo na yāān Jerusalén

26 Taachi ndaā Saulo na yāān Jerusalén ne'n'e sa nduuvidaama sa ndúúcū 'iīn'yān s'een chi i'téenu yā Cristo. Nducyáácá yā ní 'va'a yā sa'n'ā ti nguée i'téenu yā chi i'teenusa'n'ā miiⁿ. 27 Tuu'mi ní Bernabé ndāa yā ndúúcū sa nanáān apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. Ní chiī yā 'iīn'yān s'een táácā n'diichi Saulo

miiⁿ Señor Jesús na yúúní. Ní Señor yaa'vi yā sa'n'ā. Ní 'túuca ca'n'ā Saulo miiⁿ nduudu cuaacu ye'n'e Jesús miiⁿ na yāān Damasco, ní nguée ndúúcū vaadī 'va'ā. 28 Saulo miiⁿ canee sa ndúúcū 'iīn'yān s'een yāān Jerusalén miiⁿ. 29 Ca'n'a sa nduudu cuaacu ye'n'e Señor Jesús nguée ndúúcū vaadī 'va'ā. Ní n'dee n'dái nga'n'ā sa ndúúcū 'iīn'yān chi nguée ndaata Israel naati 'iīn'yān s'uún nacádiinúⁿ yā chi 'caan'nún yā Saulo. 30 Taachi hermanos chicádiinuuⁿ yā chuū, candē yā Saulo ndii yāān Cesarea, ní dichó'o yā sa'n'ā yāān Tarso.

31 Tuu'mi ní nducyaaca yāacū canée 'diiⁿ tan'dúúca ná yán'āa Judea ndúúcū yán'āa Galilea ndúúcū yán'āa Samaria. Ní ngi'cueeⁿ yā ná nduudu cuaacu ní chi chiicá yā ná vaadī i'teenusa'n'ā Señor Jesús miiⁿ. Ní Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs miiⁿ ca'á yā vaadī diituú 'iīn'yān s'een, ní chí'yaaⁿ yā.

Sa'n'ā Eneas nanduuvá ye'n'e sa

32 Chiī chuū Pedro miiⁿ ní cue'n'e yā nduu cuáān ndaa yā ntúuⁿ yā naachi snée 'iīn'yān chi i'téenu na yāān Lida. 33 Ní ndaaca yā 'áámá sa'n'ā chi nguuví sa Eneas. 'Āā nínníⁿ nduūyū chi canee sa na cama. Ní sa'n'ā canee sa ndúúcū ca'āi chi in'dúuví cuerpo ye'n'e sa. 34 Ní ca'n'a Pedro miiⁿ: Eneas, Jesucristo miiⁿ ní diīⁿ yā chi nduūvā ye'n'e di. Nacueeⁿ di ní cuta'a di yiivē ye'n'e di. Hora míⁿ nūuⁿ nacueeⁿ sá.

³⁵ Nducyáácá 'iin'yāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Lida ndúúcū yāāⁿ Sarón n'diichí yā sán'a 'cūū. 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ ndaacadaamí yā ní ch'i'téenu yā Ndyuūs Señor.

Nadacuéeⁿ yā tán'ā Dorcas yeⁿ'e nguaaⁿ tínáⁿ'a

³⁶ Canée 'áámá n'daataá chi i'teenu Jesucristo na yāāⁿ Jope chi nguuvi tá Tabita chi neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ ndúúcū dávaacu griego Dorcas. Tá 'cūū neené n'daacā diiⁿ tá ní ca'a tá limosnas. ³⁷ Nguuvi miiⁿ ní chiitā tá ní ch'iī ta. Ch'iinu naaⁿ'nú yā cuerpo yeⁿ'ē tán'ā ní chin'diiti yā cuerpo yeⁿ'e tán'ā na 'áámá sala. ³⁸ Yāāⁿ Lida miiⁿ canée niiⁿ'nuūⁿ ná yāāⁿ Jope. 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu Jesucristo ch'iindiveeⁿ yā chi Pedro canée sá miiⁿ. Dichó'o yā na 'uuvi sán'ā chi caⁿ'a sa cuuvi sa Pedro. Nguéé cuuvi 'naaⁿ di ní chiī di naachi sneé 'nū.

³⁹ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní ncueeⁿ sa ní cueⁿ'e sa ndúúcū yā. Taachi ndaā sa miiⁿ candéε yā saⁿ'ā na sala naachi ndúúvídaama nducyaaca n'daataá nguá'āa. Ngεεcu yā ní n'giⁿ'i yā ntúuⁿ yā camisas yeⁿ'e yā ndúúcū vestidos yeⁿ'é yā chi Dorcas miiⁿ din'dái tá taachí canduūchi tá. ⁴⁰ Tun'dáá Pedro nducyaaca yā chuva'āī. Pedro miiⁿ chiintii'yá yā ní caⁿ'angua'á yā, ní nguεεcundí yā naachi canée cuerpo yeⁿ'ē tináⁿ'ā ní caⁿ'a yā: Tabita, nacuéeⁿ di. Tan'ā miiⁿ ní nn'guaāⁿ tá nduutinaaⁿ tá ní taachi n'diichí tá Pedro, 'nuūⁿ ndii tá. ⁴¹ Pedro miiⁿ ní ca'a sa ta'a sa tán'ā miiⁿ ní nadacuéeⁿ

sa tán'ā. Tuu'mi ní n'gaī sa 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs miiⁿ ndúúcū n'daataá nguá'āa. Ní ch'iⁿ'i sa tán'ā nááⁿ 'iin'yāⁿ chi 'āa canduūchī ta. ⁴² Nducyáácá 'iin'yāⁿ yāāⁿ Jope ch'iindiveeⁿ yā chuū. Ní neené 'yaáⁿ yā s'téenu yā Señor miiⁿ. ⁴³ Ní chó'ōo chí Pedro miiⁿ canée yā 'áámá tiempo na yāāⁿ Jope na vaacu 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi Simón chi idicuuⁿ'nuⁿ sa dííⁿmán 'iiti.

10

Pedro ndúúcū Cornelio

¹ Cánée 'áámá saⁿ'ā na yāāⁿ Cesarea chi nguuvi sa Cornelio. Saⁿ'ā miiⁿ capitán yeⁿ'ē 'áámá taaⁿ soldado chi nguuvi Italiano. ² Saⁿ'ā miiⁿ ní n'dai taavi sa ní i'téenu sa Dendyuūs ndúúcū nducyaaca 'iin'yāⁿ na vaacu sá. Saⁿ'ā miiⁿ neéné nga'a sa limosnas yeⁿ'e 'iin'yāⁿ chí nguá'āa yeⁿ'e na yāāⁿ. Cuen'é daāⁿ'maⁿ ngaⁿ'angua'ā sa Ndyuūs. ³ Sán'a 'cūū ní claro n'diichí cuaacú sa ná 'áámá visión tan'dúúcā chi n'gεεcu 'iin'nuⁿ yeⁿ'ē nguuvi miiⁿ. 'Áámá ángel yeⁿ'ē Dendyuūs chindáa yā naachi cánée sa miiⁿ. Ní ngaⁿ'a ángel ngii yā saⁿ'ā: Díí, Cornelio.

⁴ Sán'ā miiⁿ ní ch'íínú cuaacú sa ndúúcū vaadi 'va'ā, ní caⁿ'a sa: ¿Du'u n'diī, Señor? Ní ngaⁿ'a ángel ngii yā saⁿ'ā Cornelio: Chíⁿ chi ngaⁿ'āngu'a di ndúúcū limosnas chi nga'ā di, Dendyuūs n'giindiveeⁿ yā ní nan'gaacú yā dii. ⁵ Ángel ngaⁿ'a yā ngii yā Cornelio:

Dicho'ó di 'iín'yān s'eeⁿ na yāāⁿ Jope ní diiⁿ di chí cuchiiⁿ saⁿ'ā Simón chí nguuví sa Pedro. ⁶ Sán'a 'cūū ní canee sa na vaacu sán'ā chí nguuví Simón, saⁿ'ā chí idicuúⁿnuⁿ sa dííⁿmánⁿ 'iiti. Va'ai yen'e saⁿ'ā miiⁿ canééⁿ niíⁿnuúⁿ na nuūⁿnīⁿ'yāⁿ'ā. Saⁿ'ā miiⁿ cuuvi sa dííⁿ de'ē chí diiⁿ di.

⁷ Cuen'e ángel chí caⁿ'a yā ndúúⁿcū Cornelio, níⁿcú Cornelio miiⁿ ní 'cai sa 'uuví saⁿ'ā chí diiⁿ mandado yen'e sa ndúúⁿcū 'áámá soldado chí i'téénú Dendyuūs chí snééⁿ ndúúⁿcu sa. ⁸ Dichó'o sa 'iín'yān s'eeⁿ yāāⁿ Jope taachí chíⁿíⁿú caⁿ'a sa tanducuén'e chí chó'ōo.

⁹ Chideεεε tááma nguuví taachí snúⁿ yā yúúⁿ ní taachí snee niíⁿnuúⁿ yā yāāⁿ miiⁿ Pedro miiⁿ ncheε sa tiíⁿ va'āi chí caaⁿ'maⁿngua'a sa tan'dúúⁿcā chí n'gεεcu ndichúúⁿví nguuví. ¹⁰ Saⁿ'ā miiⁿ ndaa cuiicú sá. Ní neⁿ'e sa che'e sa naatí nuuⁿ'máⁿ ne'e chí idin'dái yā chí che'e sa miiⁿ, n'diichi sa 'áámá visión. ¹¹ N'diichi sá nanguuvi chí candá'āi ní cuich'ééⁿ nanguuvi 'áámá cosa tan'dúúⁿcā 'áámá tiinūⁿ chíⁿεεε chí n'déé chíⁿíⁿ chí nduūⁿ cúūⁿ esquinas cuch'ééⁿ cuaacu na yáⁿ'āa miiⁿ. ¹² Ní miiⁿ ní n'diichi sa nducyaaca naaⁿ 'iiti chí cuuúⁿ ca'a tī chí véé ná yáⁿ'āa ndúúⁿcū nducyaaca naaⁿ cúú ndúúⁿcū 'yaada chí véé nanguuvi. ¹³ Ní ndaa 'áámá nduudu ní caⁿ'a: Díí Pedro, nducueeⁿ di, 'caaⁿ'nuⁿ di ní che'e di.

¹⁴ Tuuⁿ'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Nguéé, Señor. Mar

'áámá chí vaatíⁿ ndúúⁿcū chí nguεε n'daacā, nguéé che'e.

¹⁵ Yááⁿ'ví ntuūⁿ nduudu miiⁿ ndiichi ndiiⁿ 'úúⁿví cuuvi ní ngaⁿ'ā: Chuū chí nadindeεvé Ndyuūs miiⁿ, nguéé caaⁿ'maⁿ di yen'e chí vaatíⁿ.

¹⁶ Chuū ní chíⁿ 'iínⁿūⁿ cuuvi ní tiinūⁿ miiⁿ cuinaⁿ'ā ntúūⁿ nanguuvi. ¹⁷ Naachí Pedro miiⁿ nadācadíⁿnuuⁿ sa yen'e visión de'ε chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ, tuuⁿ'mi ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ chí nadicho'ó Cornelio, 'iín'yāⁿ s'eeⁿ itiingúúⁿnéⁿ yā tií va'ai yen'e Simón. Ní ndaa yā cheendi va'āi. ¹⁸ Ní 'cai yā ní ntínguuneeⁿ yā: ¿'Áá miiⁿ canee Simón chí nguuví sa Pedro? ¹⁹ Taachi 'āa chicadíⁿnuuⁿ Pedro yen'e visión chí n'diichi sa Espíⁿritu N'dai yen'e Ndyuūs miiⁿ ngaⁿ'a ngii saⁿ'ā: Cun'diichi dí. 'Iínⁿūⁿ saⁿ'ā in'nuuⁿ sá dii. ²⁰ Nducueeⁿ dí ní nangua'ai di ní nguéé n'deé nacadíⁿnuuⁿ di chí caⁿ'ā di nduucú yā, ti 'úú dicho'ó 'iín'yāⁿ.

²¹ Tuuⁿ'mi ní ca'āi Pedro miiⁿ ní cuen'e sa naachí snéé 'iín'yāⁿ s'eeⁿ chí dicho'ó Cornelio, ní caⁿ'a sa: N'diichi ní. 'Úú saⁿ'ā chí in'nuúⁿ ní. ¿De'ē cáávā chí cuchiiⁿ ní?

²² 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Cornelio, capitán romano, 'áámá saⁿ'ā chí n'dái taavi ní i'téenu sa Dendyuūs. Sán'ā miiⁿ, 'iín'yāⁿ Israel s'eeⁿ déenu yā chí saⁿ'ā miiⁿ n'daacā n'dai sa. Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a 'áámá ángel yen'e Ndyuūs chíⁿ yā saⁿ'ā, chí neⁿ'e yā chí ndaa ní na vaacú yā ní 'caandiveén yā nduudu yen'e ní.

²³ Tuuⁿ'mi ní Pedro miiⁿ 'cai yā saⁿ'ā na vaacú yā ní canee

sa ndúúcu yā. Chideενε táámá nguuví miiⁿ nacueeⁿ sá ní cuen'e sa ndúúcu yā. Ní cuen'e n'duuví hermanos yen'e yāāⁿ Jope miiⁿ ndúúcu sa.

24 Táámá nguuví miiⁿ ndaá yā yāāⁿ Cesarea. Ní Cornelio cunee ngíínú yā. Ní 'cai yā 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yā ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí amigo chí n'dai ndúúcu yā ní nduuvidaama nducyaaca yā. 25 Taachí ndaā Pedro miiⁿ, can'daā Cornelio miiⁿ ní díiⁿ yā recibir saⁿ'ā s'eeⁿ. Chintii'yā yā na ca'a Pedro miiⁿ ní chí'téénú yā 'iiⁿ'yāⁿ. 26 Pedro miiⁿ nadacuéⁿ sa Cornelio miiⁿ ní caⁿ'a sá chíi sa 'iiⁿ'yāⁿ: Nacueeⁿ dí. 'Úú saⁿ'ā ntúūⁿ 'úú.

27 Ní nen'e chí indeé yā ndúúcu sa ní candée yā saⁿ'ā cheeti va'āī. Néené 'yaaⁿ yā nduuvidaámá yā miiⁿ. 28 Ní caⁿ'ā Pedro: Ndís'tiī ní deenu nī chínguée n'daacā chí 'áámá saⁿ'ā Israel nduuvidaámá sá o ndaa niiⁿnuúⁿ sá ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée 'iiⁿ'yāⁿ yen'e ndaata Israel. Ndyuūs ní ch'iⁿ'i yā 'úú chí nguée canée chí caaⁿ'maⁿ yā mar 'áámá saⁿ'ā vaatī sa o chí nguée n'daacā sa. 29 Taachí Dendyuūs 'cai yā 'úú, núúⁿ ndaá. Maaⁿ ní intínguuneéⁿ ndís'tiī: ¿De'e nen'é nī 'úú chí cuchii? 30 Tuu'mi ní Cornelio caⁿ'á yā: Maaⁿ cuūⁿ ngūūví chí 'āā hora 'cūū nūⁿ chí n'geecu 'iiⁿnuúⁿ chíinū taachí 'āā cuée ca'diinú, cucáávā chí ngaⁿ'angua'á na vaacú. N'dííhí 'áámá saⁿ'ā. Neené ngii 'yāⁿ'ā catecai sa. 31 Ní ngaⁿ'ā sa ngii sa 'úú: Díí Cor-

nelio, chíiⁿ chí caⁿ'angua'a di ndúúcu limosnas yen'e di Dendyuūs n'giindiveéⁿ yā ní nan'gaacu yā. 32 Díí, dichó'o di saⁿ'ā na yāāⁿ Jope ní díiⁿ di chí chíi Simón chí nguuví Pedro miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ canée sa na vaacu sa Simón, saⁿ'ā chí idicuúⁿnuⁿ díiⁿ máⁿ 'iiti. Vaacu sa niiⁿnuúⁿ ná nuūⁿnīⁿ'yāⁿ'ā. Taachí ndaa saⁿ'ā miiⁿ ní yaa'vi sa díí. 33 Tuu'mi ní Cornelio ngāⁿ'a yā ngii yā Pedro: Hora miiⁿ dicho'ó 'iiⁿ'yāⁿ cáávā di. N'dááca díiⁿ di chí cuchii di. Maaⁿ ndúcyaacá 'nū ní snée 'nū 'muuⁿ ndúúcu Dendyuūs. Ní sneé 'nū chí 'caandiveéⁿ 'nū tanducuén'e chí Dendyuūs caⁿ'á yā chíi yā díi.

34 Tuu'mi ní Pedro ngaⁿ'a sa ngii sa: Maaⁿ ní, 'úú tuumicadiinúⁿ chí Ndyuūs ní nen'e yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ daama daama. 35 Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yen'e nducyaaca yáⁿ'āa chí i'téenu yā Dendyuūs ní díiⁿ yā n'daacā ní Ndyuūs ní 'cuaáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. 36 Ndyuūs ní dicho'ó yā 'áámá nduudu yen'e yā nanáán 'iiⁿ'yāⁿ yen'é Israel. Caⁿ'a yā nduudú ngai yen'e evangelio ní véé vaadi 'díiⁿ cucáávā Jesucristo. 'Iiⁿ'yāⁿ 'cūū Señor 'iivú Ndyuūs yen'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. 37 Ndís'tiī ní déénú nī nduudu chí caⁿ'a yā nuuⁿmáⁿ yáⁿ'āa Judea. Tucá'a yā ndii yáⁿ'āa Galilea, cuayiivi chíiinu chí caⁿ'a Juan yen'e chí cheedinuūⁿnīⁿ yā. 38 'Tíicā Dendyuūs tee yā Jesús yen'e yāāⁿ Nazaret Espíritu N'dai ndúúcu poder. Jesús miiⁿ ní

chiica yā diín yā chi n'daacā. Ní diín yā chi nduuvā yen'e nducyáácá 'iín'yān chi canee yā ndúúcū espíritus yen'e yáá'nnguiinūu caatí Ndyuūs miiⁿ canee yā ndúúcū Jesús. 39 Ní nús'uū ní testigo 'nū yen'e tanducueⁿē chi Jesús diín yā na yá'nāa Judea ndúúcū na yááⁿ Jerusalén. 'Iín'yān s'eeⁿ miiⁿ ní ch'iín'nuⁿ yā 'iín'yān. Ní chi'néeⁿnga'á yā 'iín'yān na 'áámá yá'ná. 40 Jesús 'cūū Ndyuūs nadicuéeⁿ yā 'iín'yān yen'e nguaan tiná'nā ndiichi ndii 'íín'núⁿ nguuví miiⁿ ní diín yā chí che'enaáⁿ yā nguaan 'iín'yān. 41 Nguéeⁿ che'enaáⁿ yā yen'e nducyaaca 'iín'yān caati yen'e testigo chí Dendyuūs ndεεε yā cuááⁿ vmnaaⁿ. Nús'uū ní che'é 'nū ní chí'í 'nū nduucú yā cuayiivi taachí nducueeⁿ yā yen'e nguaan tiná'nā. 42 Ní dichó'o yā nús'uū chi caan'mán 'nū evangelio chi nduudú ngai nanááⁿ 'iín'yān. Ní nga'n'a cuaacú 'nū chi Cristo miiⁿ ní s'neéⁿ Ndyuūs 'iín'yān lado yen'e Juez yen'é 'iín'yān chi nduuchi ndúúcū 'iín'yān chi n'díí. 43 Nducyaaca profeta s'eeⁿ chi ca'n'a nduudú yen'e Dendyuūs ca'n'a yā yen'e 'iín'yān miiⁿ. Nducyáácá 'iín'yān chi cu'téenu yā 'iín'yān, véé vaadi nadich'εεcú nuūⁿndí yen'é yā cucaavā Jesús miiⁿ.

44 Taachi nga'nā Pedro nduudú 'cūū, Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ní ndaā vmnaaⁿ yen'e nducyaaca 'iín'yān chí ch'iindiveéⁿ yā nduudu

'cūū. 45 Ní 'iín'yān yen'e Israel chí'téénú yā chí ndaā yā ndúúcū Pedro, 'iín'yān s'eeⁿ ch'εεtinéeⁿ n'giinu yā chí vmnaaⁿ yen'e 'iín'yān s'uūⁿ chí nguéeⁿ 'iín'yān yen'e ndaata Israel, Dendyuūs ca'a ntuúⁿ yā regalo yen'e Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs, 46 caatí ch'iindiveéⁿ yā chí nga'n'a 'iín'yān s'eeⁿ taná'nā davaacu. Ní nga'ná yā chí ch'εεε taaví Dendyuūs. 47 Tuu'mi ní nan'guεεcúta'nā Pedro: ¿'Áá cúúví chí 'āā du'ú nūuⁿ 'iín'yān chí nguéeⁿ 'cuáaⁿ yā yen'é nuūⁿnīⁿ chí cuεεdinúuⁿnīⁿ 'iín'yān chí dīn yā recibir Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs tan'dúúcā s'uūúⁿ?

48 Ní dichó'o yā 'iín'yān chí cuεεdinuūⁿnīⁿ yā ndúúcū chí duuchi Jesús. Tuu'mi ní 'iín'yān s'eeⁿ chiica yā Pedro chí cunee yā 'áámá tiempo ndúúcu yā.

11

Pedro ca'n'a yā chuū ná yaācū templo yen'e yááⁿ Jerusalén

1 Ch'iindiveeⁿ apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs ndúúcū hermanos chí snée yā na yá'nāa Judea chí 'tiicá ntúūⁿ 'iín'yān s'eeⁿ chí nguéeⁿ 'iín'yān yéⁿē ndaata Israel chí dīn yā recibir nduudu yen'e Dendyuūs. 2 Taachí Pedro miiⁿ cuchεε sa yáāⁿ Jerusalén, hermanos yen'e 'iín'yān Israel ch'εεcu cheendí yā ndúúcū Pedro. 3 Ngan'á yā: ¿De'ε cúúví chí sndáa di va'ai yen'e 'iín'yān

chi nguée ye'n'e 'ii'n'yān Israel, ní che'e di ndúúcu yā?

4 Tuu'mi ní Pedro mii'n ní tuca'a sa chii sa 'ii'n'yān s'ee'n táacā chii. Ní ca'n'a sa: 5 Caneé na yāān Jope ní nga'n'anguā'á ní nnduūchí ní n'diichí 'áámá visión dácaā 'áámá tiinūn ch'etē cuch'ée'n nanguuvi n'dée chii chii nduū cúūn esquinas ndaā ndii vmnāān. 6 Taachi n'diichí, nacádiinúūn. Tuu'mi ní n'diichí ye'n'e icyā'n'ā 'iiti chí cuūn cá'a tī ndúúcu 'iiti taā' ndúúcu cúū ndúúcu 'yaada ye'n'e nanguuvi. 7 Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chí ca'n'ā chii 'úú: Dí Pedro, nacuee'n di. 'Caa'n'nu' dí 'iiti, ní ch'ée dí 'iiti. 8 Ní ca'n'ā chuū: Señor, nguée; ti mar 'áámá chí vaatí chí nguē n'daacā che'é. 9 Tuu'mi ní nduudu ye'n'e nanguuvi ca'n'a ntuūn ndiichi ndii 'úúví: Chii chí Ndyuūs nádindeevé yā, nguée caa'n'ma'n di ye'n'e chí vaatí. 10 Chuū ní 'ii'nu' cúúví chii. Cuina'n'ā ntúūn tanducuén'e nandé yā cuáān 'nii'nu' nanguuvi. 11 Ní n'diichí nī. Hora mii'n ndaā na 'ii'nu' sa'n'ā na va'āi naachi 'úú caneé. 'Áámá 'ii'n'yān chí nguuvi Cornelio dichó'o yā sa'n'ā ye'n'e yāān Cesarea ndii naachi caneé. 12 Ní Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs nga'n'a ngii 'úú chí ca'n'ā ndúúcu sa. Ní nguée de'ē vee nadicádiinúūn. Chen'é ndúúcu niyaa'n hermanos ní sndāa 'nū vaacu Cornelio. 13 Sa'n'ā mii'n ca'n'a sá chii sá nús'uū, táaca n'diichi sa 'áámá ángel vaácū sa chí cheendii yā ní cā'n'a yā: Dí Cornelio, dicho'ó dí sa'n'ā s'ee'n yāān Jope ní dii' dí chí ndaa sá'n'ā

Simón chí nguuvi Pedro mii'n. 14 Sa'n'ā mii'n ní caa'n'ma'n sá nduudu chí nanguan'āi dii ndúúcu nducyáácá 'ii'n'yān ye'n'e di na vaacu di. 15 Ní taachí tucá'á ca'n'ā, ndaā Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ye'n'e cuaa'n 'nii'nu' vmnaa'n ye'n'e nducyaaca 'ii'n'yān s'ee'n dendu'ū, tan'dúúca chí chii ndúúcu s'uūūn vmnāān vmnaa'n. 16 Tuu'mi ní nn'gaácú chí ca'n'a Señor mii'n, chí ca'n'a yā: Juan mii'n ch'edinuū'n'ni yā ndúúcu nuū'n'ni naati ndís'ti ní cuéédinuū'n'ni nī ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. 17 Nduuti chí Dendyuūs chí ca'a yā regalo mii'n 'ii'n'yān tan'dúúca chí teé yā s'uūūn chí i'teenú yú Señor Jesucristo, ¿du'ū 'úú chí di'vaachí ye'n'e Dendyuūs mii'n?

18 Tuu'mi ní ch'iindiveén yā nduudu mii'n ní ch'etinéé 'diin yā ní cā'n'a yā chí ch'etē yā Ndyuūs, ní ca'n'a yā: 'Tiicá ntúūn ca'a Dendyuūs 'ii'n'yān s'ee'n chí nguée 'ii'n'yān ye'n'e ndaata Israel chí ndaacadamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā ní ndaāca yā vida cue'n'e daā'ma'n.

Yáacū ye'n'e yāān Antioquía

19 Maa'n ní 'ii'n'yān chí cue'n'e 'múūn cue'n'e mii'n yā cucáāvā chii chí diin 'ii'n'yān ndúúcu Esteban, 'ii'n'yān mii'n cho'ó yā ndii yā'n'āa Fenicia, ndúúcu isla Chipre, ndii yāān Antioquía. Ní nguée cā'n'a yā nduudu ye'n'e Dendyuūs ndúúcu nducyáácá 'ii'n'yān, dámaān 'ii'n'yān Israel s'ee'n ca'n'a yā nducú yā. 20 Nguaa'n

'iin'yān s'een ni snéé sa'nā yen'e isla Chipre yen'e yāān Cirene. Sa'nā s'een ní taachi ndaā sa yāān Antioquía yaa'vi sá 'iin'yān s'een chi nguée 'iin'yān yén'ē ndaata Israel dendú'ū ní can'a sa evangelio chi ndúúdú ngai yen'ē Señor Jesús. ²¹ Ní ta'ā Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ canéé ndúúcū sa. Chii 'yaaⁿ n'dái 'iin'yān chi'téenu yā Señor miiⁿ. Ní can'dáa yā Señor miiⁿ.

²² Cho'ōo chi 'iin'yān yen'e yáacū chi snée yā yāān Jerusalén ch'iindiveén yā chuū. Ní dichó'o yā Bernabé chi ca'n'a sa yāān Antioquía. ²³ Sán'a 'cūū taachi ndaā sa ní n'diichi sa favor ch'εεε taavi yen'ē Dendyuūs miiⁿ, yeenú taavi sa. Ní ch'i'cueen sa chí nducyáácá yā 'cuεetinée yā ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yen'é yā ndúúcū Señor 'iivú Dendyuūs miiⁿ. ²⁴ Sa'nā Bernabé miiⁿ ní n'dai sa, ní ndiituú sa'nā Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ní i'téenu sá ndúúcū núúⁿmán staava yen'e sa. Chii 'yaaⁿ n'dái 'iin'yān chi'téenu yā Señor miiⁿ.

²⁵ Cuayiivi miiⁿ ní cuen'ē Bernabé na yāān Tarso chi in'nuuⁿ sa Saulo miiⁿ; ní ndaācā sa sa'nā ní nandεε sa sa'nā na yāān Antioquía. ²⁶ Ní nduuvidaamá yā 'áámá nduuyu na yaācū miiⁿ, ní ch'i'cuéeⁿ yā neené 'yaaⁿ 'iin'yān. Chii vmnáán vmnaaⁿ na yāān Antioquía 'iin'yān s'een yen'e yāān miiⁿ can'a yā chi duuchí cristiano s'een, 'iin'yān chi i'teenu Cristo.

²⁷ Nguuvi s'uún tanán'ā

profetas chi nga'nā nduudu yen'e Dendyuūs can'dáa yā na yāān Jerusalén. Ndaá yā na yāān Antioquía. ²⁸ Nadacueen 'áámá yā chí nguuví yā Agabo ní diín yā chí inadacádiinūⁿ 'iin'yān s'een cáāvā Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs chí ndaa 'áámá cuicu ch'εεε núúⁿmán yáⁿāa chí véé 'iin'yān. Cho'ōo chuū nguuví yen'e sa'nā Claudio. ²⁹ Tuu'mi ní 'iin'yān s'een chí i'téenu Cristo diín yā chí dicho'ó yā ofrendas yen'ē hermanos chí snée yā yáⁿāa Judea. 'Áámá 'áámá yā tuunu tuunu ca tan'dúúcā chí cuuvi ca'á yā. ³⁰ Chuū ní diín yā ní ca'á yā 'iin'yān ndiicūū. Ní 'iin'yān ndiicūū dichó'o yā limosna ndúúcū Bernabé ndúúcū Saulo.

12

Herodes 'caan'nún yā Jacobo, ní s'nuún yā Pedro vácūū

¹ Tiempo miiⁿ ní rey Herodes diinyun ta'á yā chí nen'e 'caan'nún yā nán'ā 'iin'yān chí ngen'e yaācū. ² Níicú ch'iin'nuⁿ rey miiⁿ ndúúcū machete chí 'caāín ndúú 'uuví lados Jacobo chí 'dínū Juan. ³ N'diichí yā chí 'iin'yān Israel s'een canee yiinú yā chuū. Dichó'o yā sa'n'a s'een chí cuta'ā ntúuⁿ sa Pedro dendu'ū. Nguuvi miiⁿ ní nguuví yen'ē pan chí nguée yiinūⁿ levadura miiⁿ. ⁴ Sta'á yā Pedro ní s'nuún yā sa'nā vácūū naachi snée cuūuⁿ taán soldado, 'áámá táán soldado miiⁿ cuūuⁿ ngí sa. Soldado s'een cunun'dai sa Pedro ní cho'ó yen'ē pascua

ní rey Herodes tun'dái yā saⁿā. ⁵ Cunun'dai sa Pedro miiⁿ chí canuuⁿ sa vácūū. 'Iiⁿyāⁿ chí ngeⁿe yaācū miiⁿ ngāⁿánguāⁿá yā ní ngúicá yā Dendyuūs ndii nguuví ndíi n'gaaⁿ cucáāvā Pedro miiⁿ.

Nanguan'ai Pedro yen'e vacūū

⁶ Taachi neⁿe ntun'dáa Herodes miiⁿ Pedro miiⁿ, nguuiⁿū míⁿ nūⁿ ní cyaadu Pedro miiⁿ naavtaⁿa yen'e 'uuví soldado s'eeⁿ. Ndεε chíichí sa ndúúⁿcū 'uuví cadena s'eeⁿ. Saⁿā s'eeⁿ chí diiⁿ cuidado vácūū míⁿ snée sa cheendi vacūū miiⁿ. ⁷ 'Caandiveéⁿ nī, ndaā 'áámá ángel yen'e Señor. Ní 'áámá δεεⁿvε canéeⁿ na vácūū. Tuu'vi yā tíicuaa Pedro ní nanduuchi yā Pedro. Ní caⁿ'a yā: Nacueeⁿ di cániicū di. Cadena s'ūⁿ ní chiví na taⁿā sa. ⁸ Tuu'mí ní ngaⁿ'a ángel miiⁿ ní ngii yā saⁿā: Cuⁿneeⁿ di cinto yen'e di ní cunuūⁿ cá'a di ndaacuú yen'e di ní diiⁿ chíichí di cinta yen'e. 'Tíicā diiⁿ sa. Ní caⁿ'a yā: Nunúⁿ dí catecai vmnaaⁿ di ní cuchí di, ní caⁿ'daā dī 'úú.

⁹ Ní n'daa sa ní cuen'e sa n'daā sa 'iiⁿyāⁿ. Pedro miiⁿ ní nguéeⁿ deenu sa chí cuaacu chí diiⁿ ángel miiⁿ. Nadacádiinuⁿ sa chí 'áámá visión chí n'gíⁿnuⁿ sa nguaaⁿ na 'yúúduyaāⁿ yen'e sa. ¹⁰ Cho'ó yā, yen'e 'áámá tááⁿ soldado s'eeⁿ, ní cho'ó yā ndii chiiⁿ ndii 'úúví tááⁿ soldado s'eeⁿ. Ní ndaā yā ná cheendi va'ái cū chí canéeⁿ cuaaⁿ na yāāⁿ miiⁿ. Chii ní nánguááⁿ máāⁿ cheendi va'ai yen'e yā. Can'dáa yā ní cho'ó yā 'áámá

yúúⁿí, ní ángel miiⁿ ní chiví yā yen'e yā. ¹¹ Tuu'mí ní Pedro miiⁿ ní nduuchi sa. Ní caⁿ'ā sa: Maaⁿ ní ituumicadiinuⁿ chí Ndyuūs miiⁿ nidicho'ó yā ángel yen'e yā ní nanguáⁿai yā 'úú yen'e ta'a rey Herodes. Níicú yen'e tanducueⁿe yāāⁿ chí yāāⁿ yen'e 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí snéeⁿ ngiinu yā chí 'cuúvi 'úú.

¹² Taachí Pedro nacadíinuⁿ yā yen'e chuū cuen'e yā, ní ndaa yā na vaacu María cheεcu Juan, chí ngúúví ntúūⁿ sa Marcos, naachí neení 'yaaⁿ yā snée yā chí nduu-vidáámá yā ní ngaⁿ'anguaⁿá yā. ¹³ Taachí di'cuεεcú Pedro cheendi va'āi yen'e patio, can'dāā 'áámá n'daataá chí nguuví tá Rode. ¹⁴ Tá 'cūú ní 'naanaveeⁿ tá nduudu yen'e Pedro ní chíiⁿ yeenú tá. Ní nguéeⁿ nn'guaaⁿ tá cheendi va'āi. Cunaⁿ'ā tá ngeēnū tá cheεti va'āi ní caⁿ'a tá chí Pedro miiⁿ canee sa cheendi va'āi. ¹⁵ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿ'ā yā ngii yā táⁿā: Loca dii. Taⁿ'ā miiⁿ dicuaācu tá saⁿ'ā miiⁿ. Tuu'mí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā: Angel chí diiⁿ cuidado saⁿ'ā.

¹⁶ Pedro miiⁿ ní iyaa'vi ca sá. Taachí nn'guaaⁿ yā ní n'diichi yā saⁿ'ā dii'yá yā chíi. ¹⁷ Pedro miiⁿ ní ditá'a sa yen'e yā chí 'cuεεtinéeⁿ diiⁿ cheendi yā. Ní chíi sa 'iiⁿyāⁿ táácā ángel yen'e Señor ntun'dáa yā saⁿ'ā vácūū. Pedro ní caⁿ'a sa: Diiⁿ nī chí cadiinuⁿ Jacoⁿbo ndúúⁿcū hermanos. Pedro can'dáa sa ní cuen'e sa taama lugar.

¹⁸ Chí δεεⁿvε míⁿ ní dii'yā n'dái soldado s'eeⁿ chí chíi

ndúúcū Pedro. ¹⁹ Herodes miiⁿ ní n'nuúⁿ yā saⁿ'ā. Nguéé ndaaca yā saⁿ'ā. Ch'iinu maaⁿ ní tiinguuneéⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ chi diiⁿ cuidado. Can'a yā chi 'cuūvī saⁿ'a s'eeⁿ. Cuayi-ivi cuen'e Herodes miiⁿ yāⁿ'āa Judea ná yāāⁿ Cesarea ní ca-nee yā miiⁿ.

Ch'iī rey Herodes

²⁰ Herodes miiⁿ taan n'dai yā yen'e 'iīⁿ'yāⁿ yāāⁿ Tiro ndúúcū 'iīⁿ'yāⁿ yāāⁿ Sidón. Naati 'iīⁿ'yāⁿ yen'e yāāⁿ s'eeⁿ ní ndaá yā nanáāⁿ rey Herodes miiⁿ chí nen'e taaví yā chi canéé 'diiⁿ, ti chí nge'é yā chi yen'e yāⁿ'āa yen'e rey. Cuta'á yā tan'dúúcā amigo yen'é yā saⁿ'ā chi nguuvī Blasto chi diiⁿ cuidado va'ai yen'e rey, cuarto naachi cyaadú yā. Nen'é yā chi cuuví caaⁿ'maⁿ sa ndúúcū rey cáava yā. ²¹ Áámá nguuvī chí diiⁿ señalado cáávā chuū, Herodes canuūⁿ yā catecai rey. Ch'iindí yā na trono yen'é yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iīⁿ'yāⁿ 'áámá nduudu. ²² Ní 'iīⁿ'yāⁿ yāāⁿ miiⁿ 'cai yiicú yā ní caⁿ'a yā: Ndúúdú miiⁿ yen'e Dendyuūs, nguéé yen'e saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

²³ Hora miiⁿ ní 'áámá ángel yen'e Señor miiⁿ n'nuuⁿ cá'ai yā saⁿ'ā Herodes caati nguéé caⁿ'a sa chi yen'e Dendyuūs chí ch'εετε taavi chi ngaⁿ'a sa. Ní che'e taavi n'dáá rey miiⁿ ní ch'iī sa.

²⁴ Nduudú yen'e Señor Jesucristo miiⁿ ndíí ch'εετε ca ní 'iīⁿ'yāⁿ chí i'téenu ngíí 'yaaⁿ cá yā.

²⁵ Bernabé ndúúcū Saulo miiⁿ ndaá ntúuⁿ yā yāāⁿ

Jerusalén ti 'āā diiⁿ yā cumplir ntiiⁿnyuⁿ yen'é yā. Ndeē ntúuⁿ yā Juan chi nguuvī Marcos.

13

Bernabé ndúúcū Saulo tucan'á yā viaje vmnááⁿ vm-naaⁿ

¹ Véé 'iīⁿ'yāⁿ profetas chi caaⁿ'maⁿ nduudu yen'e Dendyuūs ndúúcū maestros yen'e yaacū yen'e yāāⁿ Antioquía. 'Iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní Bernabé, ndúúcū Simón chí nguuvī sa Niger, ndúúcū Lucio yen'e yāāⁿ Cirene, ndúúcū Manaén saⁿ'ā chí dáámá chiita sá ndúúcū rey Herodes, ndúúcū Saulo. ² 'Iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní taachí snée yā i'téenu yā Señor Jesucristo. Ní taachí 'āā cuéé che'é yā tuu'mí Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs caⁿ'a yā: Cu'neeⁿ ví'i nī 'āā ví'i Bernabé ndúúcū Saulo cáávā ntiiⁿnyuⁿ chí 'úú ca'á saⁿ'ā s'eeⁿ. ³ Taachi 'āā cuéé che'é yā ní ngaⁿ'āngua'á yā níicú sn'duúⁿ yā ta'á yā vmnaaⁿ yen'e saⁿ'ā s'eeⁿ ní diiⁿ yā despedir yen'e sa.

Apóstoles caⁿ'a yā nduudu cuaacu na isla Chipre

⁴ Espíritu N'dai dichó'o yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuen'é yā yāāⁿ Seleucia. Ndiī miiⁿ ní cuen'é yā na barco isla Chipre.

⁵ Ndaá yā na yāāⁿ Salamina ní ngaⁿ'a yā nduudu yen'e Dendyuūs miiⁿ na yāacū sinagogas yen'e 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. Ní canéé ntúuⁿ yā ndúúcū Juan miiⁿ chí nginnee sá 'iīⁿ'yāⁿ. ⁶ Ní ch'iinu snee yā chen'e yā núuⁿmán yāāⁿ yen'e isla Chipre ní

ndaá yā na yāāⁿ Pafos, ní ndaaca yā 'áamá saⁿā Israel chi nguuví Barjesús. Saⁿā miiⁿ saⁿā chí idin'dái magia ní profeta chi nguéé ngaⁿā nduudu cuaacu yeⁿe Dendyuūs nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ.
 7 Saⁿā miiⁿ canéé sá ndúúcu saⁿā gobernador Sergio Paulo ní 'áamá saⁿā chí déenu sa. Sergio Paulo miiⁿ ní 'cai sa Bernabé ndúúcu Saulo. Neⁿe sa 'caandiveeⁿ sa nduudú yeⁿe Dendyuūs.
 8 Sáⁿā Elimas (nguuví sá neⁿe caaⁿmāⁿ davaacú 'cūu saⁿā chí idin'dái magia) nguéé 'cūuⁿ sa saⁿā. Neⁿe sa diví sa chí i'teenu Sergio Paulo chi gobernador. 9 Tuu'mi ní Saulo chí nguuví Pablo dendú'ū, ndiituú sa ndúúcu Espíritu N'dai ní n'gínu sa saⁿā Elimas miiⁿ. 10 Pablo caⁿa sa: Dii, sáⁿā diitú yeⁿe tanducuén'ē vaadī nginche'éi ndúúcu nducuén'ē chí nguεε n'daācā, daiya yááⁿn'guiinūuⁿ ní contra yeⁿe tanducuén'ē vaadī cuaacu. ¿Áá nguéé cuⁿēēⁿ 'naaⁿ di chí di'vááchí di yeⁿe yúúni cuaacu yeⁿe Señor Jesucristo? 11 Maaⁿ ní ta'ā Señor miiⁿ canee contra yeⁿe di ní cúuví nngueenáaⁿ di. Nguéé n'díichi di 'yáⁿā 'áamá tiempo. Tuu'mi nūuⁿ chí nngueenáaⁿ sa ní 'áamá chí maái yeⁿe sa. Ní cachiica 'múuⁿ cachiicá miiⁿ sa ní in'nuūⁿ sa du'ū chí cundéé neeⁿ ta'ā sa. 12 Tuu'mi ní gobernador Sergio Paulo n'diichi sa chí chíi, ní s'teenu sa. Ngeⁿe yíínú sá yeⁿe nduudu yeⁿe Señor Ndyuūs.

Pablo ndúúcu Bernabé cuēⁿe yā na yāāⁿ Antioquía yeⁿe distrito Pisidia

13 Pablo ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí ndúúcu sa cuēⁿe yā na barco yeⁿe yāāⁿ Pafos ní cuēⁿe yā na yāāⁿ Perge yeⁿe país Panfilia. Naati Juan miiⁿ ní cuēⁿe sa yēⁿe yā na yāāⁿ Jerusalén. 14 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cuēⁿe yā yeⁿe yāāⁿ Perge ní ndaá yā yāāⁿ Antioquía yeⁿe distrito Pisidia. Ní ndaa yā na yaācu sinagoga nguuví sábado, 'áamá nguuví chí ntaavi'tuunúuⁿ yā tiempo miiⁿ. Ní ch'εεté yā na silla. 15 Cuayiivi chí saⁿa ch'εεté yeⁿe yaācu sinagoga ch'eeⁿ sa ná libro yeⁿe ley ndúúcu ná libro yeⁿe profetas, saⁿā ch'εεté dichó'o sa saⁿā s'eeⁿ chí caāⁿmāⁿ sa ní caⁿa sa: Ndís'tiī saⁿā vi'í, ndúúti chí canee 'áamá nduudu yeⁿe chí ca'cueeⁿ di 'iiⁿyāⁿ 'cūu, caaⁿmaⁿ di.

16 Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ní nacueeⁿ sa. Diīⁿ sá ndúúcu ta'a sa chí cuuvi 'diīiⁿ. Ní caⁿa sa: Ndís'tiī saⁿā yeⁿe Israel ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu Ndyuūs, 'caandiveeⁿ nī. 17 Ndyuūs yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yú Israel ndεεve yā chiida yú s'eeⁿ ní diīⁿ yā chí 'iiⁿyāⁿ ch'εεté. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ snéé yā yáⁿāa Egipto tan'dúúca 'iiⁿyāⁿ snúuⁿ yúúni. Ní Ndyuūs ndúúcu poder yeⁿe yā ndúúcu ta'á yā ní tun'dáa yā 'iiⁿyāⁿ. 18 Ní taandúú 'úúví ngeεcu nduūyū diīⁿ yā cuidado 'iiⁿyāⁿ na yáⁿāa cuūⁿmaⁿ. Ní chí chεé yā taanduvéé chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ diīⁿ yā. 19 Ní taachí Ndyuūs

diiⁿ tuuví yā ndēēchē nación yēⁿe 'iīⁿyāⁿ chi nguēé ndaata Israel na yāⁿāa Canaán, ca'á yā yāⁿāa miiⁿ chí cuuvi yēⁿe 'iīⁿyāⁿ Israel. ²⁰ Cho'ó chuū chεεti cuūⁿ ciento canéé 'uūⁿvī ngεεcu ndiichi ndúuyū ca'a yā juez yēⁿé yā ndii nguuvi profeta Samuel miiⁿ chí caⁿ'a nduudu Ndyuūs. ²¹ Tuu'mi ní tiempo miiⁿ chiica yā rey ní Ndyuūs ní ca'á yā Saúl miiⁿ chí cuuvi sa rey. Chεεti 'uuvi ngεεcu nduūyū Saúl miiⁿ rey miiⁿ. Saúl miiⁿ saⁿ'a daiya Cis, 'áámá saⁿ'ā yēⁿē 'iīⁿyāⁿ yēⁿē Benjamín. ²² Diví yā saⁿ'ā ní Ndyuūs nadicuéeⁿ yā táámá rey chí David chí caⁿ'a yā nduudu cuaacu yēⁿé yā. Ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā: 'Úú ndaacá David daiya Isaí miiⁿ 'áámá saⁿ'ā tan'dúúcā chí neⁿ'e staava yēⁿé. Saⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa tanducuén'ē chí neⁿ'é. ²³ Yēⁿe ndaata sáⁿ'a 'cūū miiⁿ tan'dúúcā chí Ndyuūs ngaⁿ'a chí cā'a yā, Ndyuūs nadicuéeⁿ yā Jesús yēⁿe 'iīⁿyāⁿ Israel lado yēⁿe Salvador chí 'iīⁿyāⁿ chí nadanguán'ai yā 'iīⁿyāⁿ yēⁿe nuuⁿndi yēⁿé yā. ²⁴ Taachí 'aa cuéé ndaá Jesús miiⁿ, caⁿ'ā Juan miiⁿ chí cuεεdinuūⁿniⁿ yā yēⁿē chí nducyaaca 'iīⁿyāⁿ yēⁿe Israel ndaacadaamí yā yēⁿē nuuⁿndí yēⁿe yā. ²⁵ Juan miiⁿ taachí ch'iīnu diiⁿ sa ntíⁿnyūⁿ yēⁿē sa, caⁿ'a sa: ¿Du'ū 'úú nadicádiinuūⁿ ndis'tiī? Nguéé 'iīⁿyāⁿ miiⁿ 'úú. Cun'diichi ní. Cuchii 'áámá na cuaaⁿ daami 'úú ní 'úú nguéé n'daācā 'úú chí cuuví diiⁿ n'daatí

yíⁿmáⁿ naaⁿ ndaacuú yēⁿē chí cánúúⁿ ca'a.

²⁶ Ndís'tiī saⁿ'ā vi'í, daiya 'iīⁿyāⁿ yēⁿe Abraham ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcū ndis'tiī chí i'téénú yā Ndyuūs, caavā ndís'tiī dicho'ō Ndyuūs nduudu chí nnguaⁿ'ai 'iīⁿyāⁿ. ²⁷ 'Iīⁿyāⁿ chí snée yā na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ ndúúcū nducyáácá yā chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ yēⁿé yā nguéé n'diichi yā Jesús ní nguéé nduudu yēⁿe profetas chí n'geeⁿ yā nducuéⁿē nguuvi sábadó chí intaavi'tuunúúⁿ yā. Ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ diiⁿ yā condenar Jesús. ²⁸ 'Íicu ní nguéé ndaacá yā falta yēⁿe yā chí 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iīⁿyāⁿ. Chiica 'iīⁿyāⁿ nanááⁿ Pilato miiⁿ ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chí Pilato 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús ní 'cuūvi yā. ²⁹ Taachí ch'iīnu chí tanducuén'ē chí canéé nguūⁿ yēⁿé yā, 'iīⁿyāⁿ diví yā Jesús na yāⁿ'á cruz ní s'nuūⁿ yā 'iīⁿyāⁿ na yáinyāⁿ. ³⁰ Ndyuūs nadicueeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ yēⁿe nguaaⁿ tinaⁿ'ā. ³¹ Jesús miiⁿ ch'iⁿ'í maáⁿ yā nééné n'deēe nguuvi nanááⁿ 'iīⁿyāⁿ chí dáámá cuchéé yā ndúúcu yā yēⁿe yāⁿ'ā Galilea ní ndaá yā yāāⁿ Jerusalén. 'Iīⁿyāⁿ s'uuⁿ testigos yēⁿé yā nanááⁿ 'iīⁿyāⁿ.

³² Nús'uú ntuūⁿ ngaⁿ'á 'nū ndúúdu ngai. Chuū chí nduudu chí Ndyuūs ca'a yā chiida yú s'eeⁿ taachi Ndyuūs caⁿ'a yā chí diiⁿ yā. ³³ Chuū chí Ndyuūs miiⁿ ní dicuaacú yā ní Ndyuūs diiⁿ yā cáávā

s'uuúⁿ chi 'iiⁿyāⁿ daiyá chiida yú s'eeⁿ yeⁿ'e Israel tááchí Ndyuūs nadacueéⁿ yā Jesús miiⁿ. Chuū chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'ē Ndyuūs naachi nguūⁿ salmo ndii 'úúví chí ngaⁿā: Dii daiyá dii, maaⁿ nguuví 'úú n'gíⁿ'í chi daiyá dii 'tíicā. ³⁴ Ndyuūs nadacueéⁿ yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿā. 'Āā ntéé nguεεcunéé choó yā. 'Túúcā caⁿ'a yā: 'Úú teé dii cosa chi n'dai chi cāⁿ'a chi ca'á David. Chuū chi cuaacu. ³⁵ Cáávā chuū ngaⁿ'á yā na táámá salmo: Nguéé 'cuaáⁿ nī chi Daiyá nī chi n'dai chí nguεεcunéé choō cuerpo yeⁿ'é yā. ³⁶ Cuaacu níⁿ'nyúⁿ chi David miiⁿ tááchí dichíⁿ'vε yā 'iiⁿyāⁿ yēⁿ'e yā tan'dúúcā chi neⁿ'e Dendyuūs, ch'īi yā núcú ch'εεchí yā naachi ch'εεchi chiidá yā. Ní choo yā. ³⁷ Naati 'iiⁿyāⁿ chí Dendyuūs nadacueéⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿā ní nguéé choo yā. ³⁸ Nadacadíinuⁿ nī chuū, ndís'tīi saⁿ'ā vī'í. Caⁿ'a 'nū ndís'tīi nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e nī cucáávā 'iiⁿyāⁿ 'cūū. ³⁹ Cucáávā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ Ndyuūs nadach'εεcú yā nducuéⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Dendyuūs. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní diíⁿ yā chi nduuvī n'dai dii nanááⁿ Dendyuūs, naati ley yeⁿ'e Moisés nguéé cuuví nach'εεcu nuūⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ. ⁴⁰ Cuin'díichí nī chi nguéé chiī nanááⁿ ndís'tīi chí cánéé nguūⁿ cáávā profetas chi caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs, ní canéé nguūⁿ na

libro yeⁿ'e Ndyuūs:

⁴¹ Cuin'díichí nī ndís'tīi chí taaⁿ nī, ní ngen^e yiiⁿnúúⁿ nī, ní 'cuuví nī; caati 'úú ní diíⁿ 'áámá ntiiⁿnyuⁿ neⁿ'e chí ndís'tīi snéε nī in'yeeⁿdí 'cūū, 'Áámá ntiiⁿnyuⁿ chí nguéé i'téenu nī ndúúti chí du'ū 'iiⁿyāⁿ caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e chuū.

⁴² Taachí nan'daa yā na yaācū sinagoga yeⁿ'ē 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguéé yeⁿ'e ndaata Israel di'cuútu yā 'iiⁿyāⁿ, chí cúúví dεεve táámá nguuví sábadó, nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ nī chí caaⁿ'māⁿ nī yeⁿ'e chuū. ⁴³ Ní taachi 'āā diíⁿ yā despedir 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yaācū sinagoga neen^e 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e Israel ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí n'daacā chí 'āā maaⁿ ní 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ, can'dáa yā Pablo ndúúcū Bernabé. Pablo ndúúcū Bernabé ní caⁿ'a yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí 'áámá 'cuεεtinéé yā na favor ch'εεte yeⁿ'é Dendyuūs.

⁴⁴ Chidεεve táámá nguuví sábadó, nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ yā, nduuví dáámá yā n'deeε taaví 'iiⁿyāⁿ 'téε nuuⁿmaⁿ yáaⁿ yā chí 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs. ⁴⁵ Naati 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ taachi n'diichí yā chí n'deeε n'dai 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní ndiitú yā ndúúcū vaadi ngueēε, caⁿ'a yā chí nguéé n'daacā chí ngaⁿ'ā Pablo miiⁿ. Ní caⁿ'a taáⁿ yā contra yeⁿ'é yā ní contra yeⁿ'e Dendyuūs. ⁴⁶ Tuu'mi

ní Pablo ndúúcū Bernabé miiⁿ caⁿ'a yā nguéeⁿ ndúúcū vaadī 'va'a caⁿ'a yā: Ndís'tī cuaacu níⁿnyúⁿ cánéeⁿ chí caaⁿ'máⁿ 'nū ndúúcū ndís'tī nduudu yeⁿ'é Dendyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ naati ndís'tī ní divíⁿ nī yeⁿ'é veéⁿ nī. Ní túúmícaadiⁿúúⁿ maáⁿ nī chí nguéeⁿ n'daacá nī chí tuneⁿ nī vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Cáávā chí diíⁿ nī, Ndyuūs nguéeⁿ teeⁿ yā ndís'tī vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ndís'tī. Cuin'diichí nī. Nguεεcunéeⁿ 'nū caⁿ'a ntuúⁿ 'nū ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ yeⁿ'é ndaata Israel.

⁴⁷ Caati 'tíicā chidichó'ó Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ nús'uu, ní Ndyuūs cáⁿ'a yā chí yā nús'uu:

'Úú chíⁿneéⁿ ndís'tī tan'dúúcā chíδεενε yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ yeⁿ'é ndaata Israel, chí cuuvi caaⁿ'máⁿ nī nduudu chí nanguaⁿ'āi 'iiⁿ'yāⁿ ndii núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī.

⁴⁸ Taachí ch'iindiveéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ yeⁿ'é ndaata Israel chuū ndiitú yā ndúúcū vaadī yeenú ní caⁿ'a yā chí ch'εετε taavi Ndyuūs cáávā nduudu yeⁿ'e Señor Ndyuūs miiⁿ. Ní s'teenú yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí Ndyuūs chíndeενε yā ní tee yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ⁴⁹ Ní nduudu Señor miiⁿ 'āā chí chíicadiíⁿuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ti cheⁿ'e núúⁿmáⁿ yāā estado miiⁿ. ⁵⁰ Naati 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ diíⁿ yā chí nguéeⁿ snéeⁿ 'diíⁿ yā n'daataá chí n'dai taavi chí n'dááca taavi ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yāā miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ndúúcū

n'daataá ndúúcū 'iiⁿ'ntyénⁿe nadacuéeⁿ yā vaadī 'caa'va contra yeⁿ'e Pablo ndúúcū Bernabé ní ndiví yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é na yāāⁿ naachí snéeⁿ yā. ⁵¹ Pablo ndúúcū Bernabé ní n'dáádi yā iyaacá yeⁿ'e ca'a yā ti 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ ní contra yā. Cueⁿ'e yā ní ndaa yā yāāⁿ Iconio. ⁵² 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu yā Cristo ní yeenú taavi yā ndúúcū vaadī yeenú ndúúcū Espíritu N'dai.

14

Pablo ndúúcū Bernabé na yāāⁿ Iconio

¹ Chí na yāāⁿ Iconio chí Pablo ndúúcū Bernabé sndaā yā daama daama na yaācū sinagoga yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. Ní túúcā caⁿ'a yā. Ní neené n'dai 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ s'téenu yā. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ yeⁿ'é ndaata Israel. ² Naati 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí nguéeⁿ i'téenu yā, n'gεεcu cheendí yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ yeⁿ'é ndaata Israel ní diíⁿ yā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ yeⁿ'é ndaata Israel nguéeⁿ nacadiíⁿuuⁿ yā n'daacā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā. ³ Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ndúúcū Bernabé 'naaⁿ n'dái ch'εεtinée yā miiⁿ ní Señor Jesucristo diíⁿ yā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ 'va'a yā caⁿ'a yā yeⁿ'é Señor Jesucristo. Señor Jesucristo miiⁿ ní ch'iⁿ'i yā chí nduudu cuaacu miiⁿ chí nduudú yeⁿ'é yā yeⁿ'é favor ch'εετε yeⁿ'é yā. Ní Señor miiⁿ diíⁿ yā chuū ní cā'a yā poder chí Pablo ndúúcū Bernabé diíⁿ yā

señales ndúúcū vaadī n'giinu.
 4 Níícū 'iīn'yān s'een ye'nē yāān
 miiⁿ ní 'uūwī vaanicadiinúūⁿ
 ye'nē yā. Ná'n'a yā ní lado ye'n'e
 'iīn'yān Israel s'een ní taná'n'a
 yā ní lado ye'nē apóstoles chi
 dichó'ó Dendyuūs. 5 'Iīn'yān
 Israel s'een ndúúcū 'iīn'yān
 s'een chi nguéé ye'nē ndaata
 Israel ndúúcū 'iīn'yān chi
 nga'n'a ntiīnyūn in'núún yā
 vaadī 'caa'va chi tun'dáa yā
 Pablo ndúúcū Bernabé ní
 chí cuituú yā 'iīn'yān s'een.
 6 Taachí chicadínuuⁿ sa'nā
 s'een chuū, cūen'é yā ngeenu
 yā na yāān Lистра ndúúcū
 yāān Derbe chi distrito ye'n'e
 Licaonia ndúúcū nducyaaca
 yāān nuuⁿmaⁿ ndiivíí ná
 yá'nāa. 7 Ní miiⁿ ca'n'a yā
 evangelio chí ndúúúdu ngāi
 ye'n'e Jesucristo miiⁿ.

*'Iīn'yān ca'ā tuú yā Pablo na
 yāān Lистра*

8 Cánéé 'áámá sa'nā ye'n'e
 yāān Lистра chí vée sá ti
 mar 'áámá fuerza ye'nē ca'a
 sa. Nguéé ngiica sa ndíi
 ch'iīndiyaān sa. 9 Sán'a 'cūū
 ní ch'iīndiveeⁿ sa chi ca'n'a
 Pablo. Ní Pablo miiⁿ ní n'gíūnu
 yā sa'nā miiⁿ ní nacádiinúūⁿ
 yā ye'nē sa'nā miiⁿ ti i'téenu
 sa chi cuuví nduūvā ye'nē
 sa. 10 Ní ca'n'a yuudú yā:
 Nducueeⁿ cuaacú di ndúúcū
 ca'a di. Hora miiⁿ ní sa'nā
 miiⁿ nducueeⁿ sa ní chiica
 sa. 11 'Iīn'yān chí n'diichí yā
 chí diīn Pablo 'cai diitú yā
 ní ca'n'á yā ndúúcū davaacu
 ye'n'e yá'nāa Licaonia chi
 ndyuūs s'een ndāa yā nanāaⁿ
 yā tan'dúúcā sa'nā in'yeeⁿdí
 'cūū.

12 Ca'n'a yā ye'n'e Bernabé
 chí Júpiter, ní Pablo miiⁿ ní
 Mercurio ti Pablo miiⁿ ní
 chindéé yā nduudu. 13 Yāacū
 ye'nē Júpiter cánéé chuva'āi
 yāān miiⁿ. Chiiduú ye'nē
 Júpiter ndéé yā itiindu s'éeⁿ
 ndúúcū corona s'een ye'n'e
 naāndā nanāaⁿ chééndí
 cheēn yāān miiⁿ. Ní ne'n'e
 yā 'caa'n'ún yā 'iití chi ca'a
 yā sacrificios. 'Tiicá ntūūⁿ
 n'dee taaví 'iīn'yān ye'n'e yāān
 miiⁿ ne'n'e yā diīn yā. 14 Ní
 naachí ch'iīndiveeⁿ apóstoles
 Bernabé ndúúcū Pablo chuū
 chíin'cuuⁿ yā catecai yā tí
 neené ndachíí ní cūen'é yā
 nguaaⁿ 'iīn'yān. Ní 'cai yā.
 15 Ní ca'n'a yā: Ndís'tiī sa'nā,
 ¿dé'ē cuuvi chí 'tíicā idiīⁿ ní?
 Nús'uu sán'ā ntuuⁿ nús'uu
 tan'dúúcā ndís'tiī. Ní nga'n'a
 'nū nduudu cuaacu chí divíi
 ní ye'nē nducuéⁿē dendu'ū
 ní cu'téenu ní Ndyuūs chí
 cánduuchi chí din'dái yā
 nanguuvi ndúúcū yá'nāa
 ndúúcū nuūⁿniⁿ'yá'nā ndúúcū
 nducyáácá dendu'ū chí vée.
 16 Nguuvi chí 'āa cho'ōo
 Ndyuūs s'neen yā nducyaaca
 'iīn'yān s'een chí cá'n'a yā yúúni
 damaán yā. 17 Nguéé s'neen yā
 ti nguéé cosa chí ch'i'n'i dú'ūu
 'iīn'yān yā. Din'daacá yā. Ní
 teé yā cuuví ye'n'e nanguuvi
 ndúúcū tiempo ye'nē n'deēe
 taaví n'gui'í o cosecha. Ní
 di'cuiitá yā staava ye'nē yú
 ndúúcū vaadī yeenú ti teé yā
 chí ne'n'e cuerpo ye'nē yú.

18 Ca'n'a yā chuū, ngii n'dái
 naati idiīn yā chí 'iīn'yān yāān
 miiⁿ nguéé idiīⁿ yā sacrificio.

19 Tuu'mi ní ndāa nán'a

'iin'yān Israel s'een ye'n'e yāān Antioquía ní ye'n'ē yāān Iconio chi yaa'ví yā nducyáácá yā contra ye'n'e Pablo. Ní ca'a tuú yā sa'n'ā ní chíí n'dai yā sa'n'ā 'áámá lado chuva'ai yāān miiⁿ ní 'áácú yā chí 'āā n'diī sa. ²⁰ 'Ii'n'yān s'een chí i'téenu yā Cristo ní nuuⁿmaⁿndiiví nanáān yā. Pablo miiⁿ ní nacueeⁿ sá ní nuuⁿ ndáá tuuⁿ sa na yāān miiⁿ. Ní chideενε táámá nguuví cue'n'e sa ndúúcū Bernabé na yāān Derbe.

²¹ Ní ca'n'a yā evangelio chí ndúúdú ngai ye'n'e Jesucristo yāān miiⁿ. Ní diín yā chi néené 'yaaⁿ 'iin'yān chí i'teenu. Pablo ndúúcū Bernabé nguεεcunée yā yāān Listra, yāān Iconio, ndúúcū yāān Antioquía. ²² Ní diín yā chí ditiinú yā ndúúcū vaadī i'teenu na alma ye'n'ē 'iin'yān s'een chí i'téenu yā Cristo ndúúcū staava ye'n'ē yā. Ní ngi'cueén yā 'iin'yān chí 'áámá cunee yā ndúúcū vaadī i'teenu. Ní ca'n'a yā ndúúcū 'iin'yān s'een: Cánée chí néené n'deēe chí cho'o núuⁿ yú maaⁿ níicú ndaā yú va'ai cheεti nguuví. ²³ S'néén yā 'iin'yān ndūícū chí sa'n'a ndiī tīīn ye'n'ē 'áámá 'áámá yaācū ní ca'n'angua'á yā taachi 'āā cuεε ca'diinú yā. Ní s'néeⁿ yā na ta'a Señor 'iivú Ndyuūs 'iin'yān chí i'téenu.

Ngúécundií yā ní cue'n'ē yā yāān Antioquía ye'n'e yán'āa Siria

²⁴ Cuayiivi chí cho'ó yā distrito ye'n'ē Pisidia ní ndaā yā yán'āa Panfilia. ²⁵ Taachi ca'n'a yā nduudu cuaacú miiⁿ

na yāān Perge cunaⁿ'á yā na yāān Atalia. ²⁶ Ye'n'e yāān miiⁿ cunaⁿ'á yā na barco na yāān Antioquía. Miiⁿ ní naachi hermanos s'een vmnáān vmnāaⁿ tucá'a yā Pablo ndúúcū Bernabé na ta'a Dendyuūs ndúúcū favor ye'n'e Dendyuūs cáāvā ntii'nyūⁿ chí 'āā diín yā. ²⁷ Ní ndaā yā na yāān Antioquía. Ní taachi nduuvidaamá yā na yaacū ca'n'a yā tanducuén'ē cosa ch'εεε chí 'āā diín Dendyuūs ndúúcū yā. Ní táácā Dendyuūs ca'á yā permiso 'iin'yān chí nguéé ye'n'ē ndaata Israel chí cu'téenu yā nduudu yē'n'e yā. ²⁸ 'Náán tiempo canée yā ndúúcū 'iin'yān s'een chí i'téenu yā Cristo.

15

Concilio na yāān Jerusalén

¹ Tuu'mi ní nán'a yā chí nndaā yā ye'n'ē yán'āa Judea chí'cueén yā hermanos chuū: Ndúúti chí nguéé diín di circuncidar 'iin'yān tan'dúúcā chí nga'n'a 'áámá ley ye'n'e Moisés tuu'mi ní nguéé cuuvi nínguaⁿ'ai di. ² Pablo ndúúcū Bernabé ch'εεcu cheendí yā ndúúcū 'iin'yān ye'n'e yāān miiⁿya ní néené n'deēe ca'n'a yā. Ní 'iin'yān ye'n'e yāān miiⁿ ca'n'a yā chí ca'n'a Pablo ndúúcū Bernabé ndúúcū tan'duuví 'iin'yān s'een na yāān Jerusalén. Ní ca'n'á yā ní tiinguuneeⁿ yā ye'n'ē chuū nanáān 'iin'yān ndiicū chí 'iin'yān ndií tīīn ye'n'e yaācū ndúúcū apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs.

3 'Ii'nyān s'een ye'n'e yaācū ch'εεtinúún yúúní yā ndúúcū 'ii'nyān s'een. Ní cho'ó yā 'ii'nyān s'een na yán'āa Fenicia ndúúcū yán'āa Samaria. Ní 'ii'nyān s'een ca'n'a yā taacā chi i'teenu 'ii'nyān s'een chi nguée ye'n'e ndaata Israel. Ní nducyaaca hermanos mii'n yeenu taaví yā.

4 Ní ndaá yā na yāān Jerusalén. Ní apóstoles ndúúcū 'ii'nyān ndiicúū ndúúcū 'ii'nyān ye'n'e yaācū mii'n diín yā recibir 'ii'nyān s'een. Ní 'ii'nyān s'een ca'n'a yā tanducuén'e chi Dendyuūs diín yā ndúúcū yā. 5 Na'n'a 'ii'nyān ye'n'e fariseos chi s'teenu yā ní diín yā costum-bre ye'n'é yā nacuée'n yā ní ca'n'a yā: Canée chí diín yú circuncidar 'ii'nyān ní canee cúú'mín yā diín yā chi ngan'a ley ye'n'e Moisés.

6 Ní nduuvidaamá yā apóstoles ndúúcū 'ii'nyān ndiicúū chi 'ii'ntyén'e ye'n'e yaācū chí n'diichí yā ye'n'e chuū. 7 Ní ch'iinu ca'n'a yā n'deee n'dái, ní Pedro mii'n ní ncuee'n sá ni ca'n'a sa: Ndís'tiī, sa'n'a hermanos, deenú nī tan'dúúcā 'āā 'naa'n tiempo chi Dendyuūs ndεēv'é yā 'úú nguaa'n s'uūún ni cáávā cheendí ní 'ii'nyān s'een chi nguée ye'n'e ndaata Israel ch'iindiveé'n yā nduudu cuaacu ní s'téenu yā. 8 Ní Ndyuūs chi inaa'n yā staava ye'n'e yú ch'i'n'i yā chi i'téenu 'ii'nyān s'een. Ní ca'a yā Espíritu N'dai 'ii'nyān s'een chí nguée ye'n'e ndaata Israel tan'dúúcā s'uūún. 9 Dáámá

nducyaaca yú ndúúcū 'ii'nyān s'een ní Ndyuūs nadidεεv'é yā staava ye'n'e 'ii'nyān s'een cáávā chi i'téenu yā. 10 Maa'n ní ζδε'ē cáávā chi di'vaachi nī ye'n'e Ndyuūs, ní s'née'n nī na tiīn 'ii'nyān s'een chí i'téenu yā Cristo tan'dúúcā 'áámá yugo chí s'uūún nguée cuuvi candεε yú ndii nguεε chiī candεε yā chiida yú s'een dendú'ū? 11 Maa'n ní i'téenu yú cucáávā favor ch'εεte taavi ye'n'e Señor Jesús cuuví nanguan'āi yú dáámá dáámá ndúúcū 'ii'nyān s'een chí nguée ye'n'e ndaata Israel.

12 Tuu'mi ní nducyaaca 'ii'nyān s'een 'aa ntée ca'n'a yā mar 'áámá. Ní ch'iindiveé'n yā ye'n'e Bernabé ndúúcū Pablo chí ca'n'a yā n'deee n'dái señales ndúúcū vaadi n'giinu chí Ndyuūs diín yā cáávā 'ii'nyān mii'n nguáán 'ii'nyān s'een chí nguée ye'n'e ndaata Israel. 13 Taachí 'ii'nyān s'een mii'n snée 'diín yā tuu'mi Jacobo nan'guεεcutan'ā sa ní ca'n'a sa: Ndís'tiī san'ā hermanos cu'nee'n vee'n nī ye'n'é. 14 Simón mii'n 'āā ca'n'a sá táaca Dendyuūs vmnāán vmnaa'n n'diichí yā 'ii'nyān s'een chí nguée ye'n'e ndaata Israel ní sta'á yā 'ii'nyān nguaa'n 'ii'nyān s'een chí 'ii'nyān ye'n'é yā cáávā chí i'téenu yā Jesucristo. 15 Ndúúcū nduudu 'cūū ní ndíí tiempo vmnaa'n cunee yiínú profetas chí ca'n'a chí cuchíi tan'dúúcā chí cunee nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs:

16 Cho'ōo chúū nanguεεcúndíí ní nadin'daí va'ai ye'n'e

David chí sndεενε ní nadin'dai to'o ndiicúū, ní va'ai miiⁿ nanguεεcuneé nādacuéén ntuúnⁿ.

17 Ní taná'n'a yā 'ii'n'yān n'nuuⁿ ntuúnⁿ yā Señor Jesucristo, ní yen'e nducyaaca 'ii'n'yān chí nguée yen'e ndaata Israel miiⁿ chí Dendyuūs ca'n'a yā chí cuuvi déenu yā.

18 Chuū nga'n'a Señor miiⁿ chí din'dai tuuū ndεεvée ní dendú'ū diiⁿ yā chí cadiinuūⁿ 'ii'n'yān chúū ndíi tiempo ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ.

19 Maaⁿ ní 'úú diiⁿ in-acádiinuúnⁿ yen'e chuū, chí nguée di'vaachi yú yen'e 'ii'n'yān s'een chí nguée yen'e ndaata Israel chí cu'téénú yā Dendyuūs. 20 Míiⁿ dingúuⁿ yú yen'e 'ii'n'yān chí cūvii yā yen'e tanducuén'e chí yen'e ídolos ndúúcu yen'e 'áamá sa'n'a 'áamá n'daataa chí nguée sneé yā ndúúcu vi'i ní nguée n'giindivaacu yā, ndíi nguée che'é yā yuūtē yen'e 'áamá 'iiti chí idi'núú yā daandú tī, ndíi nguée che'é yā ingée yā yuuúnⁿ yen'é tī. 21 Ndíi tiempo yen'e Moisés miiⁿ ní ndíi cuááⁿ vmnaaⁿ ndíi nducyáácá yāāⁿ vée 'aama yā chí nga'n'a yā yen'e Dendyuūs na yaācū sinagoga naachí n'geen yā libro yen'e Dendyuūs nguuvi nguuvi chí intaavi'tuunúúⁿ yā chí sábadó.

22 Apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs ndúúcu 'ii'n'yān ndiicúū chí nga'n'a ntii'nyuⁿ yen'e yáacu ndúúcu nducuén'e

'ii'n'yān na yaācū canée yiinú yā chí n'daacā chí níndεενε yā yen'e nguááⁿ yā 'uuvi sa'n'a. Ní dicho'ó yā sa'n'a s'een ndúúcu Pablo ndúúcu Bernabé na yāāⁿ Antioquía. Ní ndεενε yā Judas chí nguuvi sa Barsabás, ndúúcu Silas. Sa'n'a s'een n'gεετε sá nguaaⁿ hermanos. 23 Ní dicho'ó yā caaca ndúúcu 'ii'n'yān s'een. Apóstoles ndúúcu 'ii'n'yān ndiicúū ndúúcu hermanos níngúuⁿ yā chuu yen'e hermano chí nguée yen'e ndaata Israel chí snée yā na yāāⁿ Antioquía, na yán'āa Siria, ndúúcu na yán'āa Cilicia: N'dai n'dii. 24 Nús'uū ní n'giindiveén 'nū chí nán'a yā cueⁿé yā yen'é 'nū ní diiⁿ yā chí ndís'tiī nguée ch'εetinée 'diiⁿ nī ndúúcu nduudu yen'é yā. Ní nguée ca'n'a ntii'nyuⁿ 'nū chí can'dáa yā. 'Ii'n'yān miiⁿ diiⁿ yā chí stan'a yā alma yen'é nī ní chí'cueen yā chí diiⁿ circuncidar 'ii'n'yān ní diiⁿ yā chí nga'n'a ley yen'e Moisés. 25 N'daacā n'dai canée nus'uū chí 'āā ndúúvídaama nducyáácá 'nū chí dεενε 'nū sa'n'a s'een ní dicho'ó 'nū nanááⁿ ndís'tiī sa'n'a s'een ndúúcu Bernabé ndúúcu Pablo, 'ii'n'yān s'een chí nen'e taavi yú. 26 Sa'n'a s'een n'deēe cuūví cueⁿé yā naachi deenú yā chí vεε peligro chí 'cuūvi yā cáávā Señor Jesucristo yen'e yú. 27 Chíiⁿ chí dicho'ó 'nū Judas ndúúcu Silas. 'Ii'n'yān s'een ní 'tiicá ntúūⁿ caan'mán yā chí cuuvi deenú nī. 28 Chuū ní n'daacā canee ndúúcu Espíritu N'dai ndúúcu nús'uū

diín 'nū chi nguée i'neen 'nū
vmnaa' ndís'tiī mar 'áámá
carga chí ngo'o ca ndís'tiī
caati 'āā chí ne'e nūuⁿ.
29 Nguée tuu'ví nī cosa chí
nga'á yā na ídolos ndíí nguée
ye'e yuūuⁿ ndíí nguée yuute
ye'e 'iiti chí nge'e yíicú ndíí
nguée diiⁿ nī chí cunee nī
ndúúcu 'áámá 'iín'yāⁿ chí
nguée n'giindivaacu ndúúcu
nī. Ndúúti chí diiⁿ nī chuū
tuu'mi ní n'daacā idiíⁿ nī.
N'daacā cho'ó nī. Chuū chí
nga'n'á.

30 'Tíicā chí 'iín'yāⁿ chí
dichó'o yā cuen'e na yāāⁿ
Antioquía. Ní nduuvidaamá
yā ndúúcu nducyaaca her-
manos. Ní nica'á yā carta
'iín'yāⁿ. 31 Taachí ch'een yā
carta miiⁿ ní yeenú taavi yā
cáāvā nduudu 'viich'etínūuⁿ.
32 Judas ndúúcu Silas chí
profetas ntúūⁿ chí ca'n'a
nduudu ye'e Dendyuūs
ní ca'a yā 'viich'etínūuⁿ ní
didiitú yā hermanos ndúúcu
neene n'dái nduudu. 33 Canée
yā 'áámá tiempo miiⁿ ní
hermanos diiⁿ yā despedir
'iín'yāⁿ ní ne'e yā chí n'daacā
canée yā chí 'cuētinée 'diíⁿ
yā ndúúcu vaadī 'diíⁿ. Ní
'iín'yāⁿ miiⁿ nguēcuneeⁿ yā
na yāāⁿ naachí snée 'iín'yāⁿ
chí dichó'o yā. 34 Silas miiⁿ
canée yíinu sa chí canée
sa miiⁿ. 35 Pablo ndúúcu
Bernabé miiⁿ canee yā na
yāāⁿ Antioquía. Ngí'cuéeⁿ
yā nduudu Dendyuūs miiⁿ
ní nga'n'a yā evangelio chí
ndúúdu ngai ye'e Jesucristo
ndúúcu ná'n'ā 'yááⁿ 'iín'yāⁿ.

*Pablo divíi yā ye'n'e Bern-
abé ní cuen'é yā ndíi 'uuvi viaje*
36 Cuayiivi chí cho'ō
tan'duuví nguuví, Pablo
ngā'n'a yā ngii yā Bernabé:
Nanguēcunée ntuūⁿ yú, ca'n'ā
yú n'diichi yú hermano s'een
ye'n'e nducyaaca yāāⁿ naachí
che'n'e yú, ní ca'n'a yú nduudu
ye'n'e Señor. Ní n'diichi yú
táacā snée yā.

37 Ní Bernabé miiⁿ ne'n'e
sa chí ca'n'ā Juan chí nguuví
Marcos ndúúcu sa. 38 Naati
Pablo miiⁿ ní nguée canee
yíinu sa chí candē sa 'iín'yāⁿ
chí divíi yā ye'n'e sa'n'ā s'een
ndíi yá'n'ā Panfilia. Ní 'iín'yāⁿ
miiⁿ nguée che'n'é yā chí diiⁿ
yā ntii'nyuⁿ. 39 Nguée canée
yíinu yā nguaaⁿ maán yā ní
ndaacādaamí yā hermanos
Bernabé ndúúcu Marcos ní
cuen'é yā isla Chipre na barco.
40 Pablo miiⁿ ní ndēve sa
sa'n'ā Silas ní ná'n'ā hermanos
ca'n'a yā chíi yā chí vaadī
ch'ete ye'n'e Dendyuūs cunée
ndúúcu Pablo ndúúcu Silas
miiⁿ. 41 Ní cuayiivi cho'ó yā
yá'n'ā Siria ndúúcu yá'n'ā
Cilicia. Ch'etínée chíichi yā
'iín'yāⁿ ye'n'e yaācū.

16

*Timoteo cuen'é yā ndúúcu
Pablo ndúúcu Silas*

1 Cuayiivi miiⁿ índaa sa yāāⁿ
Derbe ndúúcu yāāⁿ Listra, ní
'caandiveén nī. Canee 'áámá
sa'n'ā discípulo chí ch'eeⁿ chí
nguuví sa Timoteo, daiya
'áámá n'daataa 'iín'yāⁿ Israel
chí i'téenu tá Dendyuūs, ní
chiidá sa miiⁿ nguée ye'n'e
ndaata 'iín'yāⁿ Israel. 2 Ní
hermanos chí snée yā yāāⁿ

Listra ndúúcū yáān Iconio ngaⁿ'a cuaacú yā yen^e sáⁿ'ā miiⁿ chi neené n'dai sa. ³ Pablo miiⁿ ní nen^e yā chi caⁿ'a sa nduucú yā. Ní sta[']á yā saⁿ'ā ní diíⁿ yā circuncidar saⁿ'ā miiⁿ caavā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eenⁿ ti déénú yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yen^e yáān miiⁿ chi saⁿ'ā miiⁿ daiya sa saⁿ'ā chi nguéeⁿ yen^e ndaata Israel. ⁴ Ní taachi cho[']ó yā yáān s'eenⁿ caⁿ'a yā orden chi nn'gaacú yā chí caⁿ'a apóstoles chi caⁿ'a nduudu yen^e Dendyuūs ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yen^e yáacū chi snée yā na yáān Jerusalén chi diíⁿ yā nducuéⁿ'ē chuū. ⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eenⁿ yen^e yáacū s'eenⁿ 'āā neē chiichí yā ndúúcu vaadī i'teenu. Ní ngíⁱ 'yaaⁿ ca yā 'áámá nguuví taama nguuví.

Pablo n'diichi yā na visión yen'é yā 'áámá saⁿ'ā yen^e yáⁿ'āa Macedonia

⁶ Ní cho[']ó yā yáⁿ'āa Frigia ndúúcū yáⁿ'āa Galacia. Espíritu N'dai yen^e Ndyuūs miiⁿ nguéeⁿ 'cuūⁿ chi caⁿ'á yā caaⁿ'mán yā nduudu cuaacu na yáⁿ'āa Asia. ⁷ Ndaá yā yáⁿ'āa Misia ní nen^e caⁿ'a yā yáⁿ'āa Bitinia naati Espíritu miiⁿ nguéeⁿ 'cuūⁿ. ⁸ Ní cho[']ó yā 'diituú yáⁿ'āa Misia ní cueⁿ'é yā na yáān Troas. ⁹ Nguuinū miiⁿ ní Pablo miiⁿ ní ch'iⁿ'i 'yúúdiyaan sáⁿ'ā na yaān yen^e sa. Ní n'diichi sa 'áámá saⁿ'ā yen^e yáⁿ'āa Macedonia chééndii sa ní di'cuítu sa Pablo ní caⁿ'a sa: Cho[']ó dí yáⁿ'āa Macedonia miiⁿ ní cunnee di nús'uū. ¹⁰ Ní Pablo

miiⁿ taachi n'diichi sa na 'yúúdiyaan yen^e sa, cuayiivi miiⁿ nacádínuuⁿ 'nū chi caⁿ'a 'nū yáⁿ'āa Macedonia. Déénú 'nū chi Dendyuūs ndéevé yā nús'uu chi caaⁿ'man 'nū yen^e evangelio chi ndúúdú ngai yen^e Jesucristo.

Cueⁿ'é yā vácūū na yáān Filipos

¹¹ Chen[']é 'nū na barco yen^e yáān Troas ní ndaá 'nū yúúni cuaacu na isla Samotracia. Chidéevé táámá nguuví ní ndaá 'nū yáān Neápolis. ¹² Ndií miiⁿ cueⁿ'é 'nū na yáān Filipos chi yen^e 'iiⁿ'yāⁿ romanos ní yáān miiⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yen^e yáⁿ'āa Macedonia. Ní ch'etinéé 'nū 'aama tiempo yáān miiⁿ. ¹³ 'Áámá nguuví sábado chi intaavi'tuunuún yā tan'dúúcā ley yen[']é yā can'daa 'nu cuaaⁿ dáámí cheendi va'āi yen^e yáān miiⁿ niiⁿ'nuuⁿ yíicú naachi caⁿ'angua[']á yā ní ch'eté['] 'nū. Ní caⁿ'a n'deéé 'nū ndúúcū n'daataá chí nduuvidaama.

¹⁴ Miiⁿ canée['] 'áámá n'daataá chí nguuví tá Lidia. N'diicui tá tiiⁿ'nuuⁿ morada cua[']áá yen^e yáān Tiatira. Ní i'téenu tá Dendyuūs. Tán[']ā miiⁿ ní n'giindiveeⁿ tá. Ní Señor miiⁿ ní nnda'ai yā vaanicadiinúuⁿ yen^e tá chí cu'neeⁿ veeⁿ tá chí caaⁿ'man Pablo. ¹⁵ Ní taachi chéedinuūⁿ ní tá ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yen^e tá, di'cuítu tá nús'uu ní ngaⁿ'a tá: Ndúúti chí deenu ní chí 'úú 'áámá canée['] ndúúcū Dendyuūs, cundáa nī vaacú ní 'cuéetinée['] nī. Ní di'cuítu tá nús'uu ní ch'etinéé 'nū. ¹⁶ Taachí cueⁿ'é 'nū na lugar chí caⁿ'angua[']á 'nū tuu'mi ní

ndaacá 'nū 'áámá n'daata 'línⁿ chi canee tá ndúúcū espíritu yeⁿ'e yáán'n'guinūⁿ chi diiⁿ adivinar. Ní ndaā tá nanáaⁿ 'nū. N'daata miiⁿ neéné n'deēe idiⁿ tá ganar yeⁿ'e 'iivi tá ndúúcū espíritu yeⁿ'e chi diiⁿ adivinar. ¹⁷ Tá 'cūū nī cán'dā tá Pablo ndúúcū nús'uu nī n'gai yiicu ta ní caⁿ'a tá: Saⁿ'ā s'uuⁿ ní saⁿ'ā chi dīchīⁿ vē Dendyuūs chi ch'εεε n'dai chi canéé na va'ai chεeti nguuvī. Saⁿ'ā s'eeⁿ n'giⁿ'i sa yúúⁿ chi nanguaⁿ'āi yú.

¹⁸ N'daata miiⁿ diiⁿ tá 'túúca neené 'yaaⁿ nguuvī. Pablo miiⁿ ní nguéé canéé yiinū sa ní caⁿ'a sá chii sa espíritu miiⁿ: 'Úú dicho'ó dii ndúúcū chi duuchi Jesucristo chi nan'dáa di yeⁿ'e tá 'tī. Ní nan'dáa espíritu miiⁿ hora miiⁿ. ¹⁹ Taachí n'diichī 'iivi tá chi cueⁿ'e espíritu yeⁿ'e adivinanza chí diiⁿ tá ganar cááva yā, tuu'mi sta'á yā Pablo ndúúcū Silas. Ní candéε yā saⁿ'ā s'eeⁿ na vaacūyāáⁿ nanááⁿ 'iⁿ'ntyéⁿ'e. ²⁰ Ní ch'iⁿ'i yā saⁿ'ā s'eeⁿ nanááⁿ 'iⁿ'ntyéⁿ'e ní caⁿ'a yā: Sá'a s'uuⁿ, 'iⁿ'yā Israel s'eeⁿ diiⁿ yā chi véé vaadī 'caa'va na yāāⁿ yeⁿ'e yú. ²¹ Ní ngi'cueeⁿ yā s'uuúⁿ costumbre chí nguεε 'cuaaⁿ yú ní nguéé canéé chi diiⁿ yú, caati s'uuúⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ romanos s'uuúⁿ.

²² Ní 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ nduuvidadáama yā ndúúcū 'iⁿ'ntyéⁿ'e. Ní 'iⁿ'ntyéⁿ'e s'eeⁿ chíin'cuūⁿ yā catecai sa ní ca'á orden yā chi 'cueⁿ'é yā saⁿ'ā ndúúcū nduucu. ²³ Ch'íinú ch'eⁿ'é yā saⁿ'ā s'eeⁿ n'deeē taaví vueltas ní s'nuúⁿ yā

saⁿ'ā s'eeⁿ vácūū. Ní chii yā saⁿ'ā chíⁿ idiⁿ yā cuidado chééndí vácūū chi diiⁿ yā cuidado n'daacā saⁿ'a s'eeⁿ. ²⁴ Taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū s'nuúⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ vácūū chí yāanū ca ní snuūⁿ chiichí yā ca'a sa na cepo.

²⁵ Maⁿ'a yāāⁿ miiⁿ taachi Pablo ndúúcū Silas ngáⁿ'ángua'á yā ní ngiita yā canciones yeⁿ'é Dendyuūs ní 'iⁿ'yāⁿ chi snúūⁿ vácūū miiⁿ ní n'giindiveéⁿ yā. ²⁶ Hora miiⁿ diituú nuⁿ'u yán'āa ní cimientos yeⁿ'e vácūū miiⁿ ní nuⁿ'u. Ní hora miiⁿ nūⁿ nducyaaca cheendi vácūū miiⁿ ní nánguaāⁿ. Ní ndaatī ca'a yā ndúúcū ta'a yā nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chi snúūⁿ vácūū. ²⁷ Saⁿ'ā soldado chi canéé cuidado vácūū miiⁿ taachí nduuchi sa chí cyaadu sa, ní n'diichi sa chí sdá'aī nducyaaca cheendi vácūū. Tuu'mi ní nntun'dáa sa espada yeⁿ'e sa ní neⁿ'e sa 'caaⁿ'nuⁿ maaⁿ sa saⁿ'ā, caati nadacadiínuuⁿ sa chí 'iⁿ'yāⁿ chi snúūⁿ vácūū miiⁿ cheenú yā. ²⁸ Pablo miiⁿ 'cai yiicu sa ní ngaⁿ'ā sa: Nguéé diiⁿ di ndúúcū di 'tíicā. Nducyaacá 'nū snée 'nū.

²⁹ Tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ ngi-ica sa dεεve. Chindáa sa ngeēnū sa chεeti cuarto miiⁿ. Ní yinduuvī sa ní chíntīi'ya sa na ca'a Pablo ndúúcū Silas. ³⁰ Ní tun'dáa sa saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: Ndís'tī Señores, ¿táácá diiⁿ ní 'iicu nanguaⁿ'ái?

³¹ Saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: Cu'téénú dí Señor Jesucristo níicū nanguaⁿ'āi di ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e di ná vaacu di.

32 Ní caⁿ'a yā nduudu yen'e Señor saⁿ'ā miiⁿ ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ná vaacu sa. 33 Saⁿ'ā miiⁿ ní hora miiⁿ nūuⁿ yen'e yāāⁿ sta'a sa 'iiⁿ'yāⁿ ní naāⁿnū sa chi ya'āi yen'e yā. Cuayiivi miiⁿ ní chεεdinuūⁿnīⁿ saⁿ'ā miiⁿ ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yen'e sa. 34 Ní candée sa 'iiⁿ'yāⁿ na vaacu sa ní ca'a sa chi che'e yā. Nducyááca yā navaacu sa yeenú taavi yā chi s'téenu yā Dendyuūs miiⁿ.

35 Chidεεve táamá nguuvi miiⁿ 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē s'een dichó'o yā policía chi yaa'vi sa saⁿ'ā ní caⁿ'a sa: N'dεεchi yā saⁿ'ā s'een. 36 Ní saⁿ'ā soldado chi canee cuidado cheendi vácūū chii sa Pablo nduudú 'cūū: 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē yaa'vī yā 'úú chi 'úú tun'dáá ndís'tiī. Maaⁿ ní cho'ó nī ní caⁿ'á nī ndúúcū cuidado. 37 Naati Pablo miiⁿ ní ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Cuayiivi chí ch'íínú ch'ēⁿ'e yā nús'uu nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndíí nguée itinguuneén yā yen'e asunto miiⁿ de'ē chi caaⁿ'mán 'nū ní candée yā nús'uu vácūū, ¿'áá ntun'dáá n'de'ei yā nús'uu, ti nús'uu 'iiⁿ'yāⁿ romanos s'uuuⁿ ní s'nuúⁿ yā nús'uu vácūū?

38 Ní soldado s'een ní ca'a sa chi cádiinuuⁿ 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē. Taachí ch'iindiveén yā chuū ní dii'yá yā chii taachi chicadiinúúⁿ yā chi romanos 'iiⁿ'yāⁿ s'een. 39 Ní 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē ndaá yā ní di'cuiitú yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní tun'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ vácūū. Ní chii yā saⁿ'ā s'een chi nan'daa sa na yāāⁿ miiⁿ. 40 Tuu'mi ní taachi nan'dáa yā vácūū snda yā na vaacu 'áámá n'daataá chi

nguuvī Lidia. Ní n'diichí yā hermanos ní chii yā 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā ndúúcū cuidado. Ní cunaⁿ'a yā.

17

Nduuvitaán yā na yāāⁿ Tesalónica

1 Cho'ó yā yāāⁿ Anfípolis, cho'ó yā yāāⁿ Apolonia ní ndaá yā na yāāⁿ Tesalónica. Naachi véé 'áámá yaacū sinagoga yen'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'een. 2 Ní Pablo miiⁿ ti 'āā ndii níⁿnuⁿ yā chēⁿ'e yā naachi snée 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿnuⁿ sábadō chi ntaavi'tuunúuⁿ yā, caⁿ'a yā ndúúcū nducyaaca yā nduudú yen'e Dendyuūs. 3 Chí'cueeⁿ sá ní caⁿ'a sa yen'e chi neenē nguūⁿ na Escrituras. Ngaⁿ'ā sa chi canée chi Cristo 'cuūvi yā ní nnduuchí yā nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Jesús yen'e chi 'úú chi ngaⁿ'á, Jesús miiⁿ chi Cristo chi Ndyuūs dεεve yā.

4 Nán'a 'iiⁿ'yāⁿ s'een s'téenu yā ní nduuvidaamá yā ndúúcū Pablo ndúúcū Silas ndúúcū n'dee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ s'een chi nguée yen'e ndaata Israel chi 'iiⁿ'yāⁿ n'dai taavi, ndúúcū n'dee n'dái n'daataá chi n'dái taavi, nguée duu'vī yā. 5 Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'een chi nguée i'téenu yā ní ngueé yā sta'á yā nán'a saⁿ'ā chi nguée n'daacā saⁿ'ā chi 'daāⁿdī. Ní n'deeé nduuvidaamá yā ní nduuvī taán yā 'iiⁿ'yāⁿ yāāⁿ miiⁿ ní ndaa staⁿ'a vaadicadiinuuⁿ yen'é yā. Ní sta'á yā 'iiⁿ'yāⁿ yen'e vaacu Jasón. Ní neⁿ'é yā tun'dáa yā Pablo ndúúcū Silas nanááⁿ

'ii'nyāⁿ yāāⁿ miiⁿ. ⁶ Naati nguée^é nindaāca yā 'ii'nyāⁿ s'eeⁿ. Candée yā Jasón ndúúcu náⁿā hermanos nanáāⁿ 'ii'ntyen^{'ē} yen^{'ē} yāāⁿ miiⁿ. Ní 'cai yiicú yā: Sán^{'ā} s'ūūⁿ nidi'vaachi sā nducyááca 'ii'nyāⁿ yen^{'ē} núúⁿmáⁿ in'yeēⁿdī ní ndaa sa ndii 'múúⁿ. ⁷ Ní Jasón miiⁿ snée yā 'ii'nyāⁿ s'eeⁿ na vaacu sa. Ní nducyaaca yā nguée^é idiíⁿ yā tan'dúúca chi ngaⁿā César. 'Ii'nyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿā yā ti véé táamá rey chi Jesús.

⁸ Ní 'ii'nyāⁿ s'eeⁿ ndúúcu 'ii'ntyén^{'ē} yen^{'ē} yāāⁿ 'cūū ndu-uvi taāⁿ yā taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū. ⁹ Tuu'mi ní sta'á yā tuumi yen^{'ē} Jasón ndúúcu náⁿa yā ní n'deēchi yā 'ii'nyāⁿ.

Pablo ndúúcu Silas na yāāⁿ Berea

¹⁰ Tuu'mi nūūⁿ hermanos dichó'o yā Pablo ndúúcu Silas ndii yāāⁿ Berea. Ní taachí ndaá yā miiⁿ ní sndaā yā na yaacū sinagoga yen^{'ē} 'ii'nyāⁿ Israel s'eeⁿ. ¹¹ 'Ii'nyāⁿ s'uuⁿ n'daacá yā nanáāⁿ Dendyuūs nguée^é tan'dúúca 'ii'nyāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Tesalónica. Sta'á yā nduudu miiⁿ ndúúcu vaadī yeenú ní ch'eeⁿ yā nguuvi nguuvi Escrituras. Ne^{'é} yā n'diichí yā, ¿'áá cuaacu chi 'tíicā? ¹² Neené 'yaaⁿ yā s'téenu yā, n'daataá chi nguée^é yen^{'ē} ndaata Israel chi táⁿā n'dai taavi ndúúcu nééné 'yaaⁿ saⁿā. ¹³ Taachi 'ii'nyāⁿ Israel s'eeⁿ yen^{'ē} yāāⁿ Tesalónica chicadínuuⁿ yā chi 'ii'nyāⁿ yen^{'ē} yāāⁿ Berea 'aa deenú ntúūⁿ yā yen^{'ē} nduudu yen^{'ē} Dendyuūs cáāvā chi ngaⁿa Pablo, tuu'mi

ní che^{'é} yā miiⁿ. 'Tíicā ntúūⁿ ca'á yā vaadī 'caa'va 'yaaⁿ 'ii'nyāⁿ. ¹⁴ Hora miiⁿ nūūⁿ hermanos dichó'o yā Pablo ndíí na nuūⁿnī'yáⁿā. Ní Silas ndúúcu Timoteo ch'εεtinée yā miiⁿ. ¹⁵ 'Ii'nyāⁿ chí cánée chi can'dáa yā Pablo, candée yā saⁿa miiⁿ na yāāⁿ Atenas. Ní Pablo ca'a sa orden 'ii'nyāⁿ s'eeⁿ chi dichó'o yā Silas ndúúcu Timoteo naachí cunée sa chinúūⁿ cue^{'é} nūūⁿ. Ní cue^{'é} 'ii'nyāⁿ s'eeⁿ.

Pablo na yāāⁿ Atenas

¹⁶ Pablo miiⁿ canee ngiinu sa 'ii'nyāⁿ na yāāⁿ Atenas. Ní neené ndaachi ndíí espíritu yen^{'ē} sa taachí n'diichi sa nducyaaca 'ii'nyāⁿ yen^{'ē} yāāⁿ chí nééné i'téenu yā ídolos. ¹⁷ Caⁿa yā n'deee n'dái ná yaācū sinagoga ndúúcu 'ii'nyāⁿ Israel s'eeⁿ ndúúcu 'ii'nyāⁿ chí i'téenu yā chí maaⁿ ní 'ii'nyāⁿ Israel. Ní nguuvi nguuvi caⁿa ntúūⁿ yā ndúúcu 'ii'nyāⁿ chí sneé yā niivēē. ¹⁸ Ní náⁿā 'ii'nyāⁿ chí ch'eeⁿ chí neené n'dái tiíⁿ, 'ii'nyāⁿ s'eeⁿ yen^{'ē} 'ii'nyāⁿ epicúreos, yen^{'ē} 'ii'nyāⁿ estoicos ní n'gēcú cheendí yā ndúúcu yā. Ní n'dúúví 'ii'nyāⁿ ngaⁿā yā: ¿De'ε ne^{'é} caaⁿmaⁿ sán^{'ā} 'cūū chí tá'tií n'deēé ngaⁿā sá? Ní náⁿa yā ní caⁿa yā: Ngaⁿā sa tan'dúúca chí 'ii'nyāⁿ chí ngaⁿa yen^{'é} ndyuūs ngai. Pablo miiⁿ caⁿa yā yen^{'ē} evangelio chí ndúúdú ngai yen^{'ē} Jesucristo ní yen^{'ē} 'ii'nyāⁿ chí nduuchí yā nguaaⁿ tináⁿā. ¹⁹ Ní sta'á yā saⁿā ní ndaá yā nanáāⁿ 'ii'ntyén^{'ē}

ndúúcu sa yīlcū chi nguuvi Areópago. Ní ca'n'a yā: ¿'Áa cuuvi cádíinuun 'nū dē'ē chi ca'cueén nī chí ngai chí nga'n'a nī? ²⁰ Nga'n'a nī dendu'ū chi n'daa' ní ne'n'é 'nū cadiinuun 'nū dē'ē ne'n'e caa'n'mān chuū.

²¹ (Naati 'iī'yān ye'n'e yāān Atenas ndúúcū 'iī'yān chi snúun yúúní chi snée yā mīn, nguée tuumicadíinuun yā ye'n'e taama naa'n, caati dāmaān ne'n'e yā 'caandiveén yā ní caa'n'ma' yā cosa chí ngai.)

²² Tuu'mi ní Pablo mīn chéendī sa náavta'n'ā 'iī'ntyé'n'ē yīlcū chi nguuvi Areópago, ní ca'n'a sa: Ndís'tī sa'n'a ye'n'e yaān Atenas, 'úu tuumicadiinúun ye'n'e nī chí neené i'téenu nī ndyuūs s'ee'n.

²³ Cho'ó ní n'diichí lugar naachi cu'téenu nī ndyuūs s'ee'n ye'n'é nī. Ndaacá 'áamá na santo naachi canée nguūn nduudu 'cūū, NDYUŪS CHI NGUÉE N'DIICHI YÚ. Ndyuūs chi ndís'tī nguée n'diichí nī ní i'téenu nī, Ndyuūs mīn chi 'úu ní nga'n'á.

²⁴ Ndyuūs chi din'dái yā i'n'yeendī ndúúcū tanducué'n'ē chi vée i'n'yeendī, Señor mīn chí ye'n'é yā nanguuvi ndúúcū ye'n'e na yā'n'āa mīn. Ní nguée canúun yā yaācū chi nín'dai ta'ā 'iī'yān. ²⁵ Ndíí nguée ndúú chí ne'n'é yā dē'ē vee ye'n'e 'iī'yān caati 'iī'yān mīn ní ca'a yā vida nducyaaca 'iī'yān ye'n'e i'n'yeendī ndúúcū 'yúúné chi yícú yā ndúúcū tanducué'n'ē dendu'ū.

²⁶ Ndyuūs diīn yā chí 'áamá ndaata nducyáacá 'iī'yān chí 'cuεtinée yā vmnaa'n

yán'āa. Ní vmnáān vmnaa'n diīn yā señalar yán'āa naachi 'cuεtinée yā ndúúcū tiempo chí 'cuεtinée yā na yán'āa.

²⁷ Dendyuūs s'neén yā 'iī'yān na yán'āa chí n'nuún yā Dendyuūs mīn ndúúti chí cuuvi ndaā nī'nún yā níícú ndaacá yā 'iī'yān, 'áará chí cuaacu ní'nnyún nguée ya'n'ai canée yā ye'n'e ca'áamá ca'áamá s'uūun. ²⁸ Ní cucáāvā 'iī'yān mīn canduuchi yú ní inu'u yú ndúúcu yā ní s'uūun 'cuεtinée yú ndúúcu yā. Tan'dúúcā chí ca'n'a tanán'ā 'iī'yān poetas ye'n'é nī: Tí ndáátá ye'n'e Ndyuūs s'uūun. ²⁹ Canee yú na ndaata ye'n'é Dendyuūs. Nguée cánée chí nadacadíinuun yú chí Dendyuūs mīn tan'dúúcā 'díínguāan 'iī'yān, tan'dúúcā 'díínguεε 'iī'yān, tan'dúúcā tuūú 'iī'yān, tan'dúúcā chí sa'n'ā din'dái ndúúcū vaadi cadiinūn ye'n'e sa. ³⁰ Tuu'mi ní Dendyuūs nguée diīn cuenta ye'n'e tiempo ye'n'e vaadī tonto ye'n'e 'iī'yān. Maa'n ní Ndyuūs ca'á yā orden nducyaaca 'iī'yān nducué'n'ē cuaa'n chí 'iī'yān ndaacadáámí yā ye'n'e nuu'ndí ye'n'é yā. ³¹ Cáāvā chuū Dendyuūs 'cuu'n'mīn yā 'áamá nguuvi chí diīn yā juzgar 'iī'yān ye'n'e i'n'yeendī ndúúcū justicia cucáāvā sa'n'ā mīn chí ndεεve. Cáāvā sa'n'ā mīn Dendyuūs diīn yā chí nducyaaca 'iī'yān deenú yā chí cuaacu chí Dendyuūs nadacuée'n yā sa'n'ā nguāan tinán'ā.

³² Taachí ch'iindiveén yā

chi nduuchi yā nguaaⁿ tináⁿā, náⁿā yā diiⁿ duuchi yā 'iiⁿyāⁿ. Níicú náⁿa yā caⁿa yā: 'Āā 'caandiveeⁿ ntúuⁿ 'nū yeⁿ'é nī ndii táámá.

³³ Pablo miiⁿ nan'daa sa naavtaⁿā yeⁿ'é yā. ³⁴ Náⁿa yā chi'téenu yā ní nduuvidaamá yā ndúúcū Pablo miiⁿ. Nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ canee 'áámá saⁿā Dionisio yeⁿ'é 'iiⁿntyéⁿ'é concilio chi nduuvidaamá yā na lugar Areópago ndúúcū 'áámá n'daataá chí nguuvi tá Dámaris, ndúúcū táámá 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿyāⁿ miiⁿ.

18

Pablo na yáāⁿ Corinto

¹ Cuayiivi chí chó'ōo chúū Pablo miiⁿ ní nan'dáa sa yeⁿ'é yáāⁿ Atenas ní cuen'e sa na yáāⁿ Corinto. ² Ní nndaaca sa 'áámá saⁿā Israel chí nguuvi sá Aquila. Saⁿā miiⁿ yeⁿ'e yáⁿāa Ponto chí cáámá ndaā sa yeⁿ'e yáⁿāa Italia ndúúcū táⁿā sa chí nguuvi Priscila ti Claudio miiⁿ chí rey ch'εετε ní ca'a sa orden chí nan'daā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Roma. Pablo cuen'e sa naachi canéé 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ³ Saⁿā miiⁿ ní dáámá diiⁿ sa ntiⁿnyūⁿ ní canéé sá ndúúcu yā. Dáámá nūu diiⁿ yā ntiⁿnyuⁿ. Ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí din'dái yā va'ai tীনūⁿ. ⁴ Ní nguuvi nguuvi sábadō miiⁿ Pablo n'deee indeé yā na yáacū sinagoga. Ní diiⁿ yā chí nduuvidaamá yā 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿyāⁿ

s'eeⁿ chí nguéé yeⁿ'é ndaata Israel lado yeⁿ'é yā.

⁵ Taachi Silas ndúúcū Timoteo ndaá yā yeⁿ'é yáⁿāa Macedonia, Pablo miiⁿ 'aama canéé sá chí ngaⁿ'ā sa nduudu yeⁿ'é Dendyuūs. Ní ngaⁿ'ā sa nduudu cuaacu ní ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí Jesús miiⁿ chí Cristo. ⁶ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā contra yeⁿ'e Pablo ní 'caa'va yā yeⁿ'é sa. Pablo ch'iidī sa tiinuúⁿ yeⁿ'é sa. Ní Pablo caⁿa sa chí sa 'iiⁿyāⁿ: Ndis'tiī ní canéé chí 'āā maáⁿ nī can'diícu nī chí cuuvi ndúúcu nī. 'Úú nguéé can'diicú yeⁿ'é chuū. Maaⁿ ní caⁿ'á ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguéé yeⁿ'é ndaata Israel.

⁷ Nan'dáa sa miiⁿ ní cuen'e sa na vaacu 'áámá saⁿā chí nguuvi Justo chí i'téenu sa Dendyuūs. Vaacu sa canéé sá na niiⁿnuúⁿ na yaācū sinagoga. ⁸ Níicú saⁿā Crispo saⁿā chí ndii tiīⁿ yeⁿ'é yáacū sinagoga s'téenu sa Señor 'iivú Ndyuūs ndúúcū nducyaaca yā na vaacu sa. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Corinto miiⁿ ch'indiveéⁿ yā. Ní s'téenu yā ní chεεdinuūⁿniⁿ yā. ⁹ Tuu'mi ní Señor caⁿa yā ndúúcū Pablo na 'yúúdūyaaⁿ yeⁿ'é sa: Nguéé 'va'a di caāⁿmāⁿ di. Nguéé cunēé 'diiⁿ cheendí di. ¹⁰ Caati 'úú canéé ndúúcu di ni mar'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéé diiⁿ n'gínu yā ndúúcu di. Ti 'úú neené n'deee 'iiⁿyāⁿ chí véé ní yeⁿ'é na yáaⁿ 'cūū.

¹¹ Ní canee sá miiⁿ 'áámá nduūyū canee maⁿā. Ch'icueeⁿ sa nduudu yeⁿ'e Dendyuūs 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

¹² Taachi saⁿ'ā Galión canéé sa 'iiⁿtyéⁿ'ē gobernador yeⁿ'e yáⁿ'āa Acaya, tuu[']mi ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní nducueeⁿ yā ti nduuvidaamá yā contra Pablo. Ní candéε yā saⁿ'ā nanááⁿ silla yeⁿ'e juez miiⁿ. ¹³ Ní caⁿ'a yā: Saⁿ'a 'cūū ngaⁿ'a sa chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cu'téénu yā Dendyuūs nguée tan'dúúca chi ngaⁿ'a ley.

¹⁴ Taachí Pablo miiⁿ ní tuca'a sa caⁿ'a sa, tuu[']mi saⁿ'a Galión ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ: Ndis'tiī 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ, ndúúti chi 'áámá cosa chi ya'ai n'dai chiī o 'áámá tinaⁿ'ā n'dīi yā tuu[']mi ní cuaacu cuchéε ndúúcu nī. ¹⁵ Ndúúti chi vaadi tiinguuneéⁿ yeⁿ'ē nduudu yeⁿ'é nī ndúúcu chi duuchi 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu yeⁿ'ē ley yeⁿ'é nī, tuu[']mi ní, ndis'tiī, diīⁿ nī juzgar chuū. Ti 'úú nguée neⁿ'é diīⁿ juzgar chi 'túúca.

¹⁶ Tuu[']mi ní tun'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ chuva'ai yeⁿ'e cuarto yeⁿ'e juez. ¹⁷ Tuu[']mi ní nducyaacā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée yeⁿ'e ndaata Israel sta'á yā saⁿ'ā Sóstenes chí chééndii vmnaaⁿ yeⁿ'ē yāacū sinagoga ní ch'eⁿ'é yā saⁿ'ā nanááⁿ silla yeⁿ'ē juez. Naati Galión miiⁿ nguée diīⁿ yā cuenta yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chuū.

¹⁸ Níicú Pablo miiⁿ neené 'naaⁿ canee sa mii[']ya ní caⁿ'a sa hermanos: Cuidado 'cuεtinée nī. Cueⁿ'e sa na barco na yáⁿ'āa Siria ndúúcu 'áámá táⁿ'ā chi nguvi Priscila ndúúcu 'áámá saⁿ'ā chi nguvi Aquila. Vmnaáⁿ vmnaaⁿ na yāāⁿ Cencrea Pablo miiⁿ 'chiica sa yuūdū tiīⁿ sa ti 'áámá

seña chi diiⁿ sa compromiso ndúúcu Dendyuūs. ¹⁹ Tuu[']mi ní ndaā sa yāāⁿ Efeso ní Pablo s'neeⁿ sá 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Ní sndaa maāⁿ sa na yāacū sinagoga miiⁿ. Ní caⁿ'a sa ní n'deéé ndeē sa ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. ²⁰ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ di'cuítu yā saⁿ'ā chi 'nááⁿ cunee sa ndúúcu yā naati nguée chiī 'tuucā. ²¹ Naati yaa'vi sá 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a sa: Cánée chí nguεcúndi na yāāⁿ Jerusalén cáāvā 'viicu chi cuchí. Nguεcunée ntuúⁿ n'diichí ndis'tiī ndúúti chi Dendyuūs neⁿ'e yā. Ní chiica sá yeⁿ'ē yāāⁿ Efeso ní cueⁿ'e sa ná barco.

Pablo ndaá yā yāāⁿ Antioquía ní cueⁿ'e yā ndii chi 'iiⁿnūⁿ viaje

²² Cuchεε sá na yāāⁿ Cesarea ní chen'e sá diiⁿ sa saludar hermanos chi caⁿ'ā yā na yaacū. Tuu[']mi ní cueⁿ'e sa na yāāⁿ Antioquía. ²³ Canée sá miiⁿ 'áámá tiempo. Cun'dáa sa ní cueⁿ'e sá na orden yeⁿ'ē nducyaaca yáⁿ'āa Galacia ndúúcu yáⁿ'āa Frigia. Ní s'neeⁿ chiichi sa nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Cristo ná vaadi i'teenu.

Apolos ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu na yāāⁿ Efeso

²⁴ 'Áámá saⁿ'ā Israel chi nguvi sa Apolos ndáa sa yāāⁿ Efeso yeⁿ'e yāāⁿ vaacú sa chi nguvi Alejandría. Saⁿ'ā miiⁿ saⁿ'ā chí deenú taavi sa. Neené n'dεεve nduudu yeⁿ'ē sa ní véε valor sa chí caāⁿ'māⁿ sa Escrituras chí canée nguūⁿ. ²⁵ Saⁿ'ā miiⁿ ní 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí 'cueéⁿ

yā saⁿa yúúní yeⁿē Señor miiⁿ. Ní saⁿā miiⁿ ní diiⁿ sa ndúúcū núúⁿmáⁿ espíritu yeⁿē sa. Ní ngaⁿa sá ngíⁿcueéⁿ sa cuéⁿe daāⁿmaⁿ nduudu yeⁿe Dendyuūs miiⁿ, 'áará chí dámaāⁿ deenu sa yeⁿē chí cheēdinuūⁿnīⁿ Juan. ²⁶ Ní Apolos miiⁿ tucá^a sa caⁿa sa nguée ndúúcū vaadī 'va'a cheēti yaācū sinagoga taachí saⁿā Aquila ndúúcū táⁿā sa Priscila ch'iindiveéⁿ yā, s'nééⁿ vi'i yā saⁿā ní chíⁿ'cuééⁿ cá yā saⁿā más ca yeⁿē yúúní cuaacu yeⁿē Ndyuūs. ²⁷ Apolos neⁿe sa cho'o sa yáⁿāa Acaya, ní hermanos ní caⁿa yā chí caⁿā sáⁿā miiⁿya. Ní hermanos dingúuⁿ yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu yā Cristo chí 'cuaáⁿ yā saⁿā. Tuu'mi ní ndaā sa miiⁿ ní chinnee taaví sa 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā cáāvā favor ch'ēte yeⁿe Dendyuūs. ²⁸ Ndúúcū nducuéⁿē poder n'deēé ch'écū cheendi sa ndúúcū 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'giⁿi sa chí Jesús miiⁿ chí Cristo chí ndeēve Dendyuūs cáāvā Escrituras.

19

Pablo na yāā Efeso

¹ Taachí canée Apolos miiⁿ yāāⁿ Corinto, Pablo miiⁿ ch'íínú cheⁿe sa yáⁿāa yeⁿe distrito cuaaⁿ niiⁿnuúⁿ ní ndaa sá yāāⁿ Efeso. Ní ndaaca sá n'dúúví saⁿā chí i'téenu yā Cristo. ² Ní caⁿa sa: ¿Áá diiⁿ di recibir Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs taachí chíⁿteenu di? Ní

'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ miiⁿ ní caⁿa yā: Nguée n'giindiveeⁿ 'nū chí véeⁿ Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs.

³ Tuu'mi ní caⁿa sa: ¿Du'u cheēdinuūⁿnīⁿ dii? 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cāⁿa yā: Cheēdinuūⁿnīⁿ 'nū cucáāvā nduudu Juan.

⁴ Pablo miiⁿ ní caⁿa sa: Juan miiⁿ cheēdinuūⁿnīⁿ sa chí cuēdinuūⁿnīⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿē chí indaacadaamí yā yeⁿē nuuⁿndi yeⁿe yā, ní Juan ngaⁿa sa ngii sa 'iiⁿyāⁿ chí cu'téenu yā 'iiⁿyāⁿ chí cuchii yā cuaaⁿ dáámí sá. 'Iiⁿyāⁿ 'cúu chí Cristo Jesús miiⁿ.

⁵ Taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū cheēdinuūⁿnīⁿ yā ndúúcū chí duuchi Señor Jesús miiⁿ. ⁶ Taachí Pablo sn'duun ta'á yā vmnaaⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ tuu'mi ní ndaá vmnaaⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. Ní caⁿa yā davaacu chí n'dááⁿ ní caⁿa yā chíⁿ chí Dendyuūs yaaⁿvi yā. ⁷ Saⁿā s'eeⁿ ní ngii sa tan'dúúcā ndiichúúví sá.

⁸ Sndáá Pablo miiⁿ na yaācū sinagoga miiⁿ ní caⁿa cuaacú sá taandúú cuuví 'iiⁿnuⁿ 'iiyū, nguée ndúúcū vaadī 'va'a. Ní n'cueeⁿ sa ní ngaⁿa sa ndíi neⁿe sa chí cu'téenu yā yeⁿē chí Dendyuūs ngaⁿa yā ntiiⁿnyuⁿ. ⁹ Naatí diiⁿ cheēchí náⁿa yā na staava yeⁿé yā ní nguée chíⁿteenu yā. Nguée caⁿa yā n'daacā yeⁿe yúúní yeⁿe Dendyuūs miiⁿ nanaaⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. Ndaacadaamí Pablo yeⁿé yā ní snee vi'i sa 'iiⁿyāⁿ chí i'teenú yā Cristo. Ngíⁿcueeⁿ sá nguuví nguuví ná escuela

chi nguuvu Tiranno. ¹⁰ Canéé sá taandu 'úúvi nduūyū. 'Tíicā chi nducyaaca 'iī'yān chi snée yā na yā'nāa Asia, 'iī'yān Israel s'ee' ndúúcū 'iī'yān s'ee' chi nguée' ye'n'e ndaata Israel ch'iīndivee' yā nduudu ye'n'e Señor Jesús. ¹¹ Dendyuūs mii' diī' yā vaadi n'giinu ch'εεε n'dai cáávā ta'a Pablo mii'. ¹² Manera chi 'tíicā sta'a yā paños ndúúcū delantales chi tuu'vi cuerpo ye'n'e Pablo ní candée yā nanáán 'iī'yān ngiita. 'Ticu ndiivī ca'ai ye'n'e yā ndúúcū 'yúúné s'ee' chi nguée' n'daacā ye'n'é yáán'nguiinūn.

¹³ Tuu'mi ní nán'a 'iī'yān Israel s'ee' chi ngiicā yā ndíi mii' ndíi 'muu' chí ngan'a yā ndúúcū espíritu chi nguée' n'daacā ye'n'e yáán'nguiinūn ne'n'é yā caan'mán yā chi ye'n'e Jesús mii'. Ní ngan'a yā: 'Úú ní caacá cáávā Jesús mii', 'iī'yān chí ngan'a Pablo ye'n'e chi can'daā na cuerpo mii'.

¹⁴ 'Áámá san'ā chi nguuvu Esceva véé ndēēchē daiya sa chi san'ā s'ee'. San'ā mii' ní san'ā Israel ní san'ā chí ngan'a ntiī'nyu' ye'n'e chiiduú s'ee' ye'n'e Israel. Ní daiya sa diī' yā chuū. ¹⁵ Nan'guεεcúta'nā espíritu chi nguée' n'daacā ye'n'e yáán'nguiinūn ní can'á yā: 'Úú ní n'diichi Jesús mii' ní deenú ntúūn du'ū chi Pablo. Ndís'tiī, ¿du'ū ndís'tiī?

¹⁶ Ní 'iicu san'ā chi canee sa ndúúcu espíritu chi nguée' n'daacā cú'u sá ndúúcū 'iī'yān s'ee', ní chíche sa ndúúcū 'iī'yān s'ee' ní diī' ca sá ndúúcū 'iī'yān s'ee'.

'Iī'yān s'ee' ní chéenu yā ye'n'é va'āi mii'. 'Āā ntée snúún yā catecai vmnáan yā ní nca'ái yā. ¹⁷ Chuū chicadiinúún nducyaaca 'iī'yān chí snee na yáán Efeso, tan'dúúcā 'iī'yān Israel s'ee' 'tiicá ntúūn 'iī'yān s'ee' chí nguée' ye'n'e ndaata Israel. Ní nducyaaca yā diī'yā yā chii. Ní chíi ch'εεε ca Señor Jesús mii'.

¹⁸ Neené 'yaa' yā chí s'téenu yā ní ndaa yā. Ní can'a yā chí véé nuu'ndi ye'n'é yā. ¹⁹ Neené 'yaa' 'iī'yān chí ch'ēe' yā cosas magias ndée yā libros ye'n'é yā ní chicyán'a yā nanáán nducyaaca 'iī'yān. Ntun'dáa yā cuenta ye'n'e libros ní chicadiinúún yā chí ngíi 'uūvī ngεεcu ndiichi mil tuūmī ye'n'e 'diī'nguεε. ²⁰ 'Tíicā chíi 'yaa' 'iī'yān chí chí'teenu nduudu ye'n'e Señor 'iivú Dendyuūs mii'. Ní 'áámá canée chíichi yā nduudú Dendyuūs mii'.

²¹ Cho'ōo chúū ní Pablo mii' nacadiinu sa na staava ye'n'e sa chí cho'ō sa na yā'nāa Macedonia ndúúcū yā'nāa Acaya ní cuayiivi can'ā sa na yáán Jerusalén. Ní ngan'ā sa: Cuayiivi chí 'āā chen'é yáán s'ee' canee chí n'diichí ntúūn yáán Roma. ²² Ní dicho'o na yā'nāa Macedonia 'uūvī san'a, Timoteo ndúúcū Erasto chí cunnée yā 'iī'yān. Pablo mii' canee sa 'áámá tiempo na yā'nāa Asia.

'Caa'vá yā na yáán Efeso

²³ Tiempo mii' ch'iīndi 'áámá vaadi 'caa'va ch'εεε ye'n'e yúúní ye'n'e Dendyuūs mii'. ²⁴ Caati cunee 'áámá

sa'n'ā chi nguuvī sa Demetrio chi din'dái sa yaācū n'gaiyāā yen'e imagen chi nguuvī Diana. Dámaān 'dii'nguεε din'dái sa. Ní dii' sa ganar n'deee taaví tuūmī yen'e ntii'nyu' yen'e sa ndúúcū sa'n'ā s'ee' chidin'dái yā yaācū n'gaiyāā s'ee'. ²⁵ Demetrio mii' ní dii' sa chí nduvidaamá sa'n'ā s'ee' chí idii' ntii'nyu' mii'. Ca'n'a Demetrio: Ndís'tiī sa'n'ā, déenu nī chi véé tuūmī yen'e yú yen'e ntii'nyu' 'cūū. ²⁶ Naati inaán nī ní n'giindiveén nī chí Pablo 'cūū taanduvéé dii' sa chí neené n'dai 'ii'nyān s'téenu yā. Nguéé dámaān yāā Efeso ti nuu'ma' yán'āa Asia. Ní ngan'ā sa chí nguéé dendyuūs s'ee' chí din'dái yā ndúúcū ta'a yā. ²⁷ Nguεε dámaān negocio yen'e yú chí véé peligro yen'e chí 'aa ntéé du'ū véε. 'Tiicá ntúūn yāacū yen'e imagen Diana chí ch'εεte mii', mar 'áamá 'ii'nyān 'āā ntéé nen'e yā. Ní tuca'ā yā natuuví yā chí ch'εεte yen'e Diana mii' chí i'teenu nuu'ma' nación yen'e yán'āa Asia ndúúcū núu'mán i'nyee'dí 'cūū.

²⁸ Taachí ch'iindiveén yā chuū nduuvī taán yā ní 'cai yā, ngan'a yā: Ch'εεte n'dai tá tán'ā imagen Diana yen'e 'ii'nyān yen'e yāā Efeso.

²⁹ 'Ii'nyān yāān mii' chiidáánā yen'é yā. Ní sta'á yā sa'n'ā chí nguuvī Gayo ndúúcū sa'n'ā chí nguuvī Aristarco ní candéε yā sa'n'ā s'ee' na teatro. Sa'n'ā mii' ní yen'e yán'āa Macedonia ní compañeros yen'e Pablo.

³⁰ Pablo mii' nen'e sa can'dáa sa nanáán 'ii'nyān yāān mii' naati 'ii'nyān s'uú' chí i'téenu yā Cristo nguéé 'cuú' yā. ³¹ Dendú'ū nán'a 'ii'ntyén'e sa'n'ā yen'e yán'āa Asia, sa'n'ā chí amigo yen'e Pablo dichó'o yā caaca yen'e chí ngan'ā yā chí nguéé ca'n'ā sa na teatro. ³² Nán'a yā n'gai yā 'áamá cosa, nán'a yā táamá cosa ti ngiidáánā yen'é yā. Nán'a yā mii' ní nguéé déenu yā de'ε cáávā nduvidaamá yā. ³³ Ní 'ii'nyān yen'e Israel tun'dáa yā Alejandro nguaan 'ii'nyān chí n'deee n'dái. 'Ii'nyān Israel s'ee' ingúúndaí yā sa'n'ā. Tuu'mi ní Alejandro mii' ca'a sa ndúúcū ta'a sa chí cunee 'dii'. Nen'e sa caan'ma' sa yen'e maa' sa nanáán 'ii'nyān yāān mii'. ³⁴ Taachí tuumicadiinúūn yā chí sa'n'a Israel sa'n'a mii' nducyáácá yā 'cai yā taanduu 'uuvī hora: Ch'εεte n'dai imagen ndyuūs Diana yen'é 'ii'nyān yen'e yāān Efeso.

³⁵ Tuu'mi ní sa'n'ā 'ii'ntyén'e chí idingúūn dii' sa chí 'caadii nducyaaca yā cheendi yā ní ca'n'a sá: Ndís'tiī sa'n'ā s'ee' yen'e yāān Efeso, ¿du'u sa'n'ā chí nguéé deenu sa chí 'ii'nyān yen'e yāān Efeso dii' yā cuidado yaācū yen'e tán'ā ch'εεte n'dai chí imagen Diana ní imagen yen'e tá chí ndaā yen'e nanguuvi? ³⁶ Deenu yú chuū chí mar 'áamá 'ii'nyān nguéé cuuvi caan'mán yā contra yen'e chuū. Ndís'tiī canéé chí 'cuεεtinéé 'dii' nī ní inada-cadiinúūn nī. Ní nguéé dii'

nī de'ē vεε. ³⁷ Naatí candéε nī san'ā s'eeⁿ ti nguée diiⁿ duucú sá 'áámá cosa yen'e yáacū ndíi nguée ndúú nga'a rá yā chi nguεε n'daaca lado yen'e imagen dendyuūs n'daataá yen'e yú. ³⁸ Nduuti chi Demetrio miiⁿ ndúúcū tanán'ā 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ yā ntiinyuⁿ miiⁿ véé vaadī 'caa'va ndúúcu sa o dendú'ū contra 'áámá 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní, can'déε yā san'ā vaacuyāāⁿ ní véé san'a 'iiⁿntyén'ē. Míiⁿ ní cuuvi caaⁿ'maⁿ 'áámá yā táámá yā. ³⁹ Ndúúti chi ngiicá nī yen'e táámá naaⁿ dendu'ū 'iiⁿntyén'ē s'eeⁿ cuuví cāāⁿ'maⁿ yā chée chí cuaacu. ⁴⁰ Tí cáándá yen'e yú chi caaca nuuⁿndí yā yen'e yú ní cadiinúúⁿ yā yen'e chí 'caī yú 'maaⁿ. Nguée mar 'áámá nduudu chi caaⁿ'maⁿ yú yen'e chuū.

⁴¹ Taachí can'á yā chuū ní diiⁿ yā despedir nducyaaca yā.

20

Pablo cuen'é yā yán'āa Macedonia ndúúcū yán'āa Grecia

¹ Taachí canee 'díiⁿ 'iiⁿyāⁿ, yaa'vi Pablo miiⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi i'téenu yā Cristo. Ní taachí Pablo ca'a sa consejo 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'cuetinéε n'daāca yā ndúúcū Dendyuūs miiⁿ. Ní diiⁿ sa despedir yen'é yā ní tu'man'á sá 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Tuu'mí can'dáa sa ní cuen'é sa yán'āa Macedonia. ² Cuayivi miiⁿ chen'e ntúuⁿ sa yāā s'eeⁿ chi ch'cueeⁿ taavi sa 'iiⁿyāⁿ yen'e ndúúdú yen'e Dendyuūs miiⁿ ní ndaā sa yán'āa Grecia.

³ Cuayivi taachi 'āā cānee sa 'iiⁿnuⁿ 'iīyū miiⁿ ní cuayivi taachí nadicadiiⁿnuuⁿ sa chi 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chi diiⁿ n'giīnu yā ndúúcu sa hora chi neⁿ'e sa tucá'a sa sndāa sa na barco miiⁿ na yán'āa Siria, tuu'mi ní nadacadiiⁿnuuⁿ sa chuū chi cho'o ntúuⁿ sa na yán'āa Macedonia. ⁴ Ní sán'ā s'ūuⁿ chen'e sá ndúúcū Pablo ndii yán'āa Asia. Sán'ā s'uuⁿ ní Sópater yen'e yāāⁿ Berea, ndúúcū Aristarco ní san'ā chi nguuví Segundo san'ā s'eeⁿ yen'e yāāⁿ Tesalónica, ndúúcū san'ā chi nguuví Gayo yen'e yāāⁿ Derbe, ndúúcū Timoteo, ndúúcū san'ā s'eeⁿ yen'e yán'āa Asia chi sán'ā Tíquico ndúúcū sán'ā Trófimo. ⁵ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ néε can'dáa naaⁿ yā ní canée ngiīnú yā nús'uuⁿ na yāāⁿ Troas chi niiⁿnuúⁿ nuūⁿnīⁿ'yāⁿā. ⁶ Taachi 'aa chó'ōo nguuví yen'e pan chi nguée levadura, tuu'mi cuen'é 'nū na barco yen'e yāāⁿ Filipos. Cho'ōo nyuⁿ'u nguuví ní ndaā 'nū ní nduuvidaamá 'nū ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yen'e na yāāⁿ Troas. Ní ch'εetinée 'nū ndēēchē nguuví miiⁿ.

Pablo na yaāⁿ Troas

⁷ Nguuví domingo vmnāāⁿ vmnaaⁿ yen'e ndaata miiⁿ nduuvidaamá 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi i'téenu yā Cristo chi n'dée yā pan. Pablo miiⁿ ní ngi'cueeⁿ sa 'iiⁿyāⁿ. Canée chi can'dáa sa nguuví chi cuchī. Ní ch'cueeⁿ sa taanduu ndíi man'a yaaⁿ. ⁸ Ní na cuarto yáacū naachi nduuvidaama yā néénε n'deēε lámparas vεε. ⁹ 'Náá tiempo can'a

Pablo miiⁿ ní 'áámá saⁿ'a 'díiⁿ chí nguuví sá Eutico chí véé sá na ventana, cyaadú n'dai sa. Saⁿ'á miiⁿ chin'dáa sa ndiichí ndii 'iⁿnuⁿ piso. Taachí nadacuéeⁿ yā saⁿ'á miiⁿ ní 'āā n'dii sa. ¹⁰ Tuu'mi ní nangua'āi Pablo miiⁿ ní tu'man'á yā saⁿ'á ní can'nuu yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a Pablo chíi yā saⁿ'ā s'uun': Nguée 'va'á nī. Canduuchi ntúūⁿ staava yeⁿ'ē sa taama vmnéⁿ'ē. ¹¹ Ch'iinu maáⁿ ní Pablo cuindáa tuuⁿ yā cuaaⁿ 'niiⁿnuúⁿ. Ní n'dee yā pan. Ní che'é yā ndúúcu yā chí candii yā chí'cueeⁿ ntúūⁿ yā nuuⁿmaⁿ yaaⁿ ndii chíδεενε. Nícu cuēⁿ'e yā. ¹² Candée yā saⁿ'á 'díiⁿ miiⁿ ní candúúchi sa. Ní yéénú n'dai yā ndúúcu 'viich'εεtíiⁿūuⁿ ch'εετε.

Cueⁿ'é yā yeⁿ'e yāāⁿ Troas ndii yāāⁿ Mileto

¹³ Nús'uū ní can'dáa naaⁿ 'nū ní cueⁿ'e 'nū na barco na yāāⁿ Asón chí ndaacá 'nū Pablo yāāⁿ miiⁿ. Pablo miiⁿ 'āā neⁿ'e sa chí caaca sa na yāⁿ'āa. ¹⁴ Taachí Pablo nduuvidaama sa nduucú 'nū na yāāⁿ Asón miiⁿ, ní cueⁿ'é 'nū na barco miiⁿ, ní ndaá 'nū na yāāⁿ Mitilene. ¹⁵ Cueⁿ'é 'nū na barco miiⁿ ní chideενε táámá nguuví ndaa 'nū niiⁿnuúⁿ na isla Quío. Ní chideενε táámá nguuví chí ndaa 'nū isla Samos. Ní cueⁿ'é 'nū ndaa 'nū na yāāⁿ Trogilio. Ch'εεtineé 'nū nguiiⁿū miiⁿ. Chideενε táámá nguuví cueⁿ'é 'nū na barco ní ndaa 'nū yāāⁿ Mileto. ¹⁶ Pablo miiⁿ nacadiiⁿūuⁿ sa chí chó'o sa yāⁿ'āa Asia. Canée chí

cacyiinu sa chí cunee ngiinu sa nguuví yeⁿ'ē Pentecostés chí 'viicu yeⁿ'e cosecha na yāāⁿ Jerusalén ndúúti chí cuūvi.

Pablo ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu ní diiⁿ sa despedir 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Mileto

¹⁷ Pablo dichó'o sa 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yāāⁿ Mileto ndii yāāⁿ Efeso chí 'cái yā 'iⁿ'yāⁿ ndiicúⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē yaācū. ¹⁸ Taachí ndaa 'iⁿ'yāⁿ s'een nanááⁿ Pablo, caⁿ'a sá chíi sa 'iⁿ'yāⁿ s'een: Ndís'tiⁿ deenú nī ti ndii nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ chí ndaá yāⁿ'āa Asia táácā diiⁿ ní caneé nduucú nī tanducuén^{'e} tiempo. ¹⁹ Diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor ndúúcu vaadi ndiicúⁿ taavi. Ch'eenú chíi taanduvée chí nguée n'daacá chí diiⁿ 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een nduucú. Chεεcú nícu tun'daa nuūⁿnⁱ nduutinaⁿ. ²⁰ Ní 'áámá ngaⁿ'a tanducuén^{'e} dendú'u chí n'daacá yeⁿ'é nī. Ní chí'cueeⁿ nanááⁿ nducyaacá 'iⁿ'yāⁿ nduu va'ai nduu va'ai. ²¹ Ní caⁿ'á nduudu cuaacu 'iⁿ'yāⁿ Israel s'een ndúúcu 'iⁿ'yāⁿ s'een chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel yeⁿ'ē chí ndaacādaamí yā yeⁿ'é nducuén^{'e} nuuⁿndi yeⁿ'é yā nanááⁿ Dendyuūs. Ní cu'téenu yā yeⁿ'ē Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. ²² Maaⁿ ní cun'diichi nī. Canée chí diiⁿ cucaava espíritu yeⁿ'é. Caⁿ'á na yāāⁿ Jerusalén ní nguée deenú de'ē 'cueēnú miiⁿ. ²³ Maaⁿ deenú chí Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā 'úú na nducyáácá yāāⁿ chí caⁿ'á

cunee ngíínú chi 'cueēnú cuuví ní ca'n'á vácūū. ²⁴ Naati mar 'áámá naa'n nguéeé idiín cuenta ndii nguéeé ndúú ya'ái 'úú vida ye'n'é maán. Canee ngiinú chi di'cuiínú ntii'nyūn ye'n'é, ntii'nyūn chi teē Señor Jesús 'úú chi caa'n'mán nduudu cuaacu ye'n'é yā ye'n'ē evangelio chí ndúúúú ngai ndúúúú vaadī yeenú. Nduūdū mii'n ye'n'e favor ch'εεε ye'n'é Dendyuūs.

²⁵ Maa'n ní 'caandiveén nī. 'Úú ní deenú ti mar 'áámá ndís'tiī nguaa'n 'ii'n'yān naachí chō'o ní ca'n'á ye'n'e chi Dendyuūs nga'n'a yā ntii'nyūn mar 'áámá nī 'aa ntéeé n'diichí nī naán.

²⁶ Tanducuén'ē chuū nga'n'á ngii ndís'tiī maa'nguuvī caati 'úú nguéeé canee chi dii'n responder ye'n'ē mar 'áámá nī ye'n'ē tanducuén'ē vida ye'n'ē tanducuén'ē 'ii'n'yān. ²⁷ Nguéeé chee'ndiitú ti ca'n'á tanducuén'ē consejo ye'n'e Dendyuūs ndúúúú ndís'tiī. ²⁸ Tuu'mi ní cundεε nī cuidado ye'n'ē maán nī ndúúúú nducyáácá 'ii'n'yān chi i'téenu yā ti Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs chí'neén yā ndís'tiī cáávā chi cuuvi dii'n nī cuidado ye'n'e 'ii'n'yān chi i'téenu Señor, 'ii'n'yān chi ca'n'á yā yaācū ye'n'e Señor. Señor mii'n ní cai yā 'ii'n'yān ndúúúú yuuún ye'n'ē maán yā.

²⁹ 'Úú ní deenú chi cuayiivi taachí 'āā ntéeé canduuchí ní ndaa 'ii'n'yān tan'dúúúú lobos nguaa'n ndís'tiī ní dii'n yā chí nguéeé dii'n n'daāca nī ndúúúú tanducuén'ē 'ii'n'yān. ³⁰ Nguaa'n ndís'tiī nūn' nacuee'n sán'ā s'ee'n chi nga'n'a nduudu chí

nguéeé n'daacā chi cuuvi candéeé sa 'ii'n'yān s'ee'n chí i'téenu yā Cristo ndúúúcu sa. ³¹ Cáávā chuū cuin'diichi n'daaca nī. N'gáácú nī ti chεεti 'ii'n'nūn nduuyū ndii nguuvi ndii n'gaa'n nguéeé chí'neén naán ca'n'á ndúúúú nūn'nīn nduutinaán 'áámá 'áámá ndís'tiī. ³² Maa'n ní ndís'tiī hermanos, i'neén ndís'tiī ye'n'e Dendyuūs ndúúúú nduudu ye'n'ē favor ch'εεε taavi ye'n'é yā. Nduudu mii'n diitu ch'εεé chí 'cuiitá ndís'tiī ní teē ndís'tiī 'áámá cosa chí véé chí cuuvi ye'n'e nī ndúúúú nducyaaca 'ii'n'yān chí Dendyuūs didεεvé yā.

³³ Nguéeé dii'n ngueēe ndíi nguéeé tuumi 'dii'nguεε ndíi nguéeé ndúú tuumi 'dii'nguāa'n ndíi nguéeé ndúú catecai 'ii'n'yān. ³⁴ Ndís'tiī ní deenú nī chí ta'á dichí'vē 'úú ndúúúú 'ii'n'yān chí snéeé nducú ye'n'ē nducué'n'ē chí nen'é 'nū. ³⁵ Tanducuén'ē chuū chí'cueén ndís'tiī chí dii'n yú ntii'nyūn 'túúcā. Canee chí cuuvi cunnee yú 'ii'n'yān chí ngi'vaachí. Ní nn'gaacu yú nduudu ye'n'ē Señor Jesús mii'n chí ca'n'a yā: N'dai taavi ca chí ca'a yú nguéeé ti chí cuta'ā yú.

³⁶ Taachi ca'n'a yā chuū chiintii'yā yā ní ca'n'angua'á yā ndúúúú nducyaaca 'ii'n'yān s'uún. ³⁷ Tuu'mi ní nducyaaca yā chεεcu taavi yā ní tú'man'á yā Pablo, maa'n ní 'nee'n cheendi yā 'ii'n'yān. ³⁸ Nééné ya'ai taavi yā cáávā nduudu chí ca'n'ā Pablo mii'n chí 'āā ntéeé nanguεεcunee n'diichi nī naán. Ní cuen'e yā canguu yúúni yā san'ā ndii na barco.

21

*Pablo cuen'e sa na yāān
Jerusalén*

¹ Cuayivi chi n'daā cá 'nū yen'e 'iī'yān s'eeⁿ, cuen'e 'nū na barco ní cuen'e 'nū yúúní cuaacu ní ndaá 'nū na isla Cos. ² Chideεεεε táámá nguuví cuen'e 'nū na barco ní cho'ó 'nū na isla Rodas ní ndii yen'e isla miiⁿ ndaá 'nū na yāān Pátara. ³ Ní ndaaca 'nū 'áámá barco chí can'a na yān'āa Fenicia, cuch'ée 'nū cuen'é 'nū na barco. ⁴ Ní n'diichí 'nū isla Chipre chí snee lado tá 'cueēe. Ní cuen'é 'nū na yān'āa Siria, ní ndii miiⁿ ndaá 'nū na yāān Tiro ti barco miiⁿ miiⁿ cu'neen carga yen'e.

⁵ Nndaacá 'nū 'iī'yān s'eeⁿ chí i'téénú Cristo ní canéé 'nū miiⁿ ndeēchē nguuví. 'Iī'yān s'eeⁿ ní nga'a yā ngii yā Pablo miiⁿ cáávā Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs chí nguée can'a sa yāān Jerusalén. ⁶ Taachi snuūⁿ ca'a nguuví miiⁿ nan'dáa 'nū nducyaaca 'iī'yān ndaá yā chí cunee ngíínú yā nús'uu ndúúcu n'daataá yen'e yā ndúúcu daiya yā ndii 'áámá lado yen'e yāān. Ní nducyaaca yā chiintii'yā yā na 'diituú nuūⁿnī'yān'ā. ⁷ Ní tu'maⁿ'a 'nū hermanos 'áámá 'nū taama 'nū ní cuen'é 'nū na barco. Ní 'iī'yān s'eeⁿ ní cunaⁿ'a yā na vaacu yā.

⁸ Nús'uu ní ch'iīnu chen'é 'nū na barco. Cuen'é 'nū yen'e yāān Tiro ní ndáa 'nū yāān Tolemaida. Ní taachí yaa'vi hermanos nús'uu ch'εεtineé 'nū ndúúcu yā 'áámá nguuví. ⁹ Chideεεεε táámá nguuví miiⁿ ní Pablo ndúúcu nús'uu chí

snée 'nū ndúúcu sa, can'dáa 'nū. Cuen'é 'nū na yāān Cesarea. Ní sndāa 'nū va'āi yen'e Felipe chí ngaⁿ'a sa evangelio chí ndúúdu ngai yen'e Jesucristo. Felipe miiⁿ 'áámá saⁿ'ā naachi ndeēchē diáconos. Ní canéé 'nū ndúúcu sa. ¹⁰ Saⁿ'ā miiⁿ cuūⁿ n'daataá n'gáiyāa daiya sa chí ngaⁿ'ā tá chí Ndyuūs yaa'ví yā. ¹¹ Ch'εεtinéé 'nū n'deeē nguuví. Cuch'éeⁿ 'áámá saⁿ'ā profeta chí caaⁿ'maⁿ chí cuchí chí yen'e yān'āa Judea. Saⁿ'ā miiⁿ nguuví sa Agabo. ¹² Saⁿ'ā miiⁿ ní n'diichí sá nús'uu. Staⁿ'ā sá cinta yen'e Pablo miiⁿ ní ca'a chiichi sá ca'a Pablo ndúúcu ta'á yā. Ní can'a sá: Chuū ngaⁿ'a Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs: 'Tíicā 'iī'yān Israel s'eeⁿ yen'e yāān Jerusalén ca'a chiichí yā saⁿ'a yen'e cinta 'cūū. Ní nca'á yā sa'a ta'a 'iī'yān s'eeⁿ chí nguée yen'e ndaata Israel.

¹³ Taachí ch'iīndiveéⁿ 'nū ndúúcu 'iī'yān yāān miiⁿ nducyáácá 'nū chiica 'nū Pablo miiⁿ chí nguée cáⁿ'a sa yāān Jerusalén. ¹⁴ Tuu'mi ní Pablo miiⁿ nan'gueεcútaⁿ'ā sa: ¿De'ē cúúví chí ngeεcú ndís'tiī ní nééne i'neen ya'ai ní staāvā yen'é? Ti 'úú ní nguée dámaāⁿ chí 'caāchiichí yā 'úú caati canéé chí 'cuuví na yāān Jerusalén cucáávā Jesús miiⁿ.

¹⁵ Nguée cuuví di'cuítu 'nū 'iī'yān chí cu'neen 'nū 'iī'yān ní ngaⁿ'á 'nū: Cuuví tan'dúúca chí neⁿ'e Señor.

¹⁶ Cho'oo nguúví miiⁿ cúcheε 'nū na yāān Jerusalén ndúúcu dendu'ū yen'é 'nū. Ní ndaa ntúuⁿ yā ndúúcu

nús'uu ná'n'a yā chi i'téénú Jesucristo ye'n'e yāān Cesarea. Ní 'iin'yān s'een ndéε yā nús'uu na vaacu 'áámá sa'n'ā chi nguuví Mnasón chi ye'n'e isla Chipre. Sa'n'ā miiⁿ i'teenú sa cuaaⁿ vmnaaⁿ ní nús'uu ch'εεtinée 'nū ndúúcu sa.

Sta'á yā Pablo na yaācū templo

17 Taachí ndaá 'nū na yāān Jerusalén, hermanos yeenú taavi yā taachi sndaa 'nū. 18 Chidεεve táámá nguuví Pablo miiⁿ cueⁿ'e sa ndúúcu 'nū ní snaáⁿ 'nū Jacobo ndúúcu nducyáácá 'iin'yān ndiicúú s'een chi 'āā nduuvidaama yā. 19 Taachi diiⁿ sa saludar 'iin'yān s'een, Pablo ca'n'a sá chii sa 'iin'yān ca'áámá ca'áámá nducuéⁿ'e dendu'u chi Dendyuūs diiⁿ yā nguaaⁿ 'iin'yān s'een chi nguée⁹ yeⁿ'e ndaata Israel caavā ntiin'yúⁿ yā. 20 Taachí 'iin'yān s'een ch'iindiveéⁿ yā chuū, s'téenu yā Dendyuūs ní ca'n'a yā chii yā sa'n'ā: 'Caandiveéⁿ nī, hermanos. Véé cá 'iin'yān Israel s'een chi s'téenu yā tan'duucā 'yaaⁿ millares. Ní nducyaaca yā ní neené ch'i'téenu yā ley yeⁿ'e Moisés. 21 Naati 'āā ca'n'a yā chii yā 'iin'yān s'een yeⁿ'e ndís'tiī chi ndís'tiī ca'cuéeⁿ nī nducyaaca 'iin'yān Israel s'een chi snée yā nguaaⁿ 'iin'yān s'een chi nguée⁹ yeⁿ'e 'iin'yān Israel. Ca'cueéⁿ nī chi 'iin'yān Israel s'een nguée⁹ cánée chí diiⁿ yā chi nga'n'a ley yeⁿ'e Moisés ndíí nguée⁹ diiⁿ yā circuncidar daiya yā, ndíí nguée⁹ ndúú diiⁿ yā costum-bres yeⁿ'e Moisés. 22 ¿Dé'ε chí

tuu'mī? Neené n'deeé 'iin'yān ca'n'á yā ní nduuvidaámá yā taachi ch'iindiveéⁿ yā chi nddaá nī. 23 Diiⁿ dí chuū chi nga'n'a 'nū ndúúcu dii: Véé cuūuⁿ sa'n'ā nguaaⁿ nús'uu chí véé compromiso yeⁿ'e sa ndúúcu Dendyuūs. 24 Candéε di sa'n'ā s'een. Tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e religión yeⁿ'e di, nínduuví dεεvé di ndúúcu yā yeⁿ'e nducuéⁿ'e. Niicú cuayiivi nadíí^{ve} di sa'n'ā chí cuū tiīⁿ sa. Ní nducyáácá 'iin'yān tuumíadiinúúⁿ yā ti nguée⁹ dε'ε véε chí ca'n'á yā cucaavā yeⁿ'e di. Ní tuumíadiinúúⁿ yā chí ngíicá cuaacu di ní chí diiⁿ di chí nga'n'a ley. 25 Naati 'iin'yān s'een chí nguée⁹ yeⁿ'e ndaata Israel chí i'téenu yā nguée⁹ cánée chí diiⁿ yā chuū. Nús'uu ní idingúuⁿ 'nū chí nguée⁹ du'ū chí cánée chí diiⁿ chuū. Dámaāⁿ chí nguée⁹ cuta'á yā yuute yeⁿ'e 'iiti chí 'caa'n'núⁿ yā caavā ídolos, ndíí nguée⁹ ndúú yuuúⁿ yeⁿ'é tī, ndíí nguée⁹ ndúú yuuúⁿ yeⁿ'e 'iiti chí nduuchi díi'nú yā daandu tī. Ní nguée⁹ cánée chí cunée sa ndúúcu 'áámá n'daatāa chí nguée⁹ n'daataá yeⁿ'e sa.

26 Tuu'mi ní Pablo miiⁿ nícandéε sa 'iis'uuⁿ. Ní chidεεve táámá nguuví tan'dúúcā costumbre yeⁿ'é yā Pablo 'āā nididεεvé sa maaⁿ sa ndúúcu sa'n'ā s'een. Ní sndāa yā yaācū templo chí caa'n'máⁿ yā chí cúúnú ca'a nguuví yeⁿ'e compromiso yeⁿ'é yā, chí cánée chí ca'a yā 'áámá 'aama yā ofrenda yeⁿ'é yā.

27 Taachi cánée chí cúúnú ca'a chí ndεēchē nguuví,

taachí 'ii'n'yān Israel ye'n'ē yán'āa Asia n'diichí yā Pablo chεeti yaācū templo n'gaā'vā yā ndúúcu sa. Ní diín yā chi nduuví taán yā nducyaaca yā. Ní sta'á yā Pablo. ²⁸ N'gaī yiicú yā: Ndís'tiī sa'n'ā Israel, cúnneé nī. Sán'a 'cūū chí nduu cuaaⁿ ngi'cueeⁿ sa nducyaaca 'ii'n'yān contra yáāⁿ miiⁿ ndúúcu ye'n'ē contra ye'n'e ley ndúúcu ye'n'ē contra ye'n'e lugar 'cūū. N'déee ca nguée ti chuū. Ní candεε sa 'ii'n'yān chi nguée ye'n'e ndaata Israel chεeti yaācū templo. Ní divaatí sa yaācū templo chí dεεve.

²⁹ Tii cuááⁿ vmnaaⁿ ní ná'n'ā 'ii'n'yān n'diichí yā ndúúcu sa sán'ā chi nguuví Trófimo ye'n'ē yáāⁿ Efeso. Ní nadacádiínuuⁿ yā chi Pablo miiⁿ nicandεε sa sa'n'ā chεeti yaācū templo. ³⁰ Nducyáácá 'ii'n'yān miiⁿ n'gεécú cheendí yā ní ch'ii dáanā ye'n'ē yā. Ní din'gíinu yā ní sta'á yā Pablo miiⁿ ní tun'dáa yā sa'n'a chεeti yaācū templo. Ní hora miiⁿ nūuⁿ n'gaadí yā cheendi va'aī yáacū templo. ³¹ Ní diiⁿnú yiinu yā chi 'caaⁿ'nuⁿ yā Pablo. 'Áamá yā ca'n'a yā ye'n'ē comandante, chi nducyáácá 'ii'n'yān yáāⁿ Jerusalén nguεε 'diiiⁿ snée yā. ³² Tuu'mí nūuⁿ comandante sta'á yā soldado s'eeⁿ ndúúcu capitán ní chéenu yā 'ii'n'yān s'eeⁿ naachi canée Pablo miiⁿ. Taachí nducyaaca yā n'diichí yā comandante ndúúcu soldado s'eeⁿ tuu'mí s'neeⁿnaaⁿ yā chí n'ge'n'ē yā Pablo miiⁿ. ³³ Taachí ndaā comandante

tuu'mí ní sta'á yā Pablo ní ca'n'á yā orden chí chεε chiichí sá ndúúcu 'uuví cadenas. Ní comandante tiinguuneéⁿ yā: ¿Du'u rá sa'n'ā miiⁿ ní dε'ε vεε miiⁿ ní dε'ε idiiⁿ sa? ³⁴ Naachi n'deee n'dai 'ii'n'yān, ná'n'a yā ní n'gaí yā 'aama naaⁿ, ná'n'a yā n'gaí yā taama naaⁿ, ní 'ii'n'yān s'eeⁿ nguée itumicádiínuúⁿ yā ye'n'ē sa chí tatiī n'gaí yā. Ca'á yā orden chí cho'ó yā sa'n'ā na vácūū naachi sneé soldado s'eeⁿ. ³⁵ Taachi Pablo miiⁿ cúchεε sa nandεε, candεε yā yaācū soldado s'eeⁿ sa'n'a cáávā chí taāⁿ 'ii'n'yān s'eeⁿ ndúúcu sa. ³⁶ Ti n'deee n'dái 'ii'n'yān ye'n'e yaāⁿ miiⁿ cuen'e yā cuaaⁿ dáámí sa'n'ā miiⁿ ní n'gaí yā: 'Cuuví sa.

Pablo nga'n'a sa ye'n'ē maaⁿ sa na yáāⁿ Jerusalén

³⁷ Taachí tucá'a yā diiⁿyú yā na vácūū tuu'mí ní Pablo miiⁿ nga'n'a sa ngii sa comandante: ¿'Áá 'cuááⁿ nī chí caaⁿ'mán 'tεε ndúúcu n'diī? Ní comandante ca'n'ā sa: ¿'Áá déénú dí davaacu griego? ³⁸ ¿'Áá nguée díí sa'n'ā ye'n'e yán'āa Egipto chí diiⁿ di chí nduuví taán yā 'ii'n'yān vmnaaⁿ ye'n'e nguuví miiⁿ ní tun'dáa di cuūuⁿ mil 'ii'n'yān chí duucu na yán'āa cuuⁿmán?

³⁹ Tuu'mí ní ca'n'ā Pablo: 'Úú ní sa'n'ā Israel ye'n'ē yáāⁿ Tarso, sa'n'ā ye'n'ē 'áamá yáāⁿ ch'εetē ye'n'e yán'āa Cilicia. Ngiiⁿ náanāⁿ nī, 'cuaaⁿ nī chí yaa'ví 'ii'n'yān.

⁴⁰ Taachí sa'n'ā miiⁿ ca'a sa lugar, Pablo miiⁿ chéendii sa nāndεε ní ca'a sa señal 'ii'n'yān ndúúcu ta'a sa, ní taachí 'diiiⁿ

ní ca'n'a sa ndúúcū davaacu
hebreo. Ní ca'n'a sa:

22

¹ Ndís'tī sa'n'ā ní ndís'tī
vī'í ndúúcū 'iī'yāⁿ ndicū,
'caandiveéⁿ nī chī nga'n'á ye'n'e
maáⁿ nanááⁿ ndis'tī.

² Taachí ch'iīndiveéⁿ yā chī
nga'n'ā sa davaacu hebreo,
ch'εεtinéé 'dīīⁿ cá yā. Pablo
mīīⁿ ní ca'n'ā sa: ³ Cuaacu
nīī'nyúⁿ sa'n'ā Israel 'úú.
Ch'iīndiyaáⁿ na yāāⁿ Tarso
ye'n'e yā'n'āa Cilicia, naatí
ch'iitá na yaáⁿ 'cūū. Ch'éeⁿ
ndúúcū maestro Gamaliel
mīīⁿ. Tan'dúúcā chī nga'n'ā na
ley ye'n'e chiida yú. 'Úú chí
dīīⁿ ndúúcū núú'mánⁿ staava
ye'n'é tan'dúúcā chī maaⁿ
nducyaaca nī dīīⁿ nī ndúúcū
Dendyuūs. ⁴ 'Iī'yāⁿ chī cuén'e
Yúúní 'cūū 'úú can'daá 'iī'yāⁿ
mīīⁿ. Ní sta'á ndīī n'daataa
ndīī sa'n'ā ní nca'á 'iī'yāⁿ
chī cuεεtinúúⁿ yā vácūū chí
'cuūvi yā. ⁵ 'Tiicá ntúūⁿ
chiiduú ch'εεte cá ye'n'e Israel
mīīⁿ testigo ye'n'é ndúúcū
nducyaaca 'iī'yāⁿ ndiicū.
'Tiicá ntúūⁿ 'úú sta'á carta
ndúúcū orden chī 'cuu'mīīⁿ
'iī'yāⁿ s'eeⁿ ní cuen'é naachi
snée hermanos. Ní cuen'é
yāāⁿ Damasco ní cuen'é chī
candéé presos hermano s'eeⁿ
ndīī yāāⁿ Jerusalén. 'Tiicá
ntúūⁿ 'iī'yāⁿ chī sneé yā mīīⁿ
ní cuuvi yā castigados.

*Pablo nga'n'a yā taacā
i'teenú yā*

(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Naatí chīī taachi yúúní
canuúⁿ, ndaá nīī'nuúⁿ yāāⁿ
Damasco tan'dúúcā ma'n'a
nguuvī dáácánaāⁿ nndaā

'áámá dεεve ye'n'e nanguuvi
naachi 'úú caneé. ⁷ Ní sndεεvé
ná yā'n'āa. Ní ch'iīndiveéⁿ
'áámá nduudu chī nga'n'a
ngīī 'úú: Saulo, Saulo, ¿dε'ē
cúú chī nn'daā dī 'úú chī
néené ya'ai 'úú? ⁸ Tuu'mi
nan'guεεcuta'n'á: ¿Du'ú n'dīī,
Señor? Ní ca'n'a yā chīī yā
'úú: 'Úú Jesús ye'n'e yāāⁿ
Nazaret mīīⁿ chí n'daā dī
'úú ní nguéeⁿ ne'n'e dī n'diichi
dī 'úú. ⁹ 'Iī'yāⁿ chī snée
nduucú cuaacu nīī'nyúⁿ
n'diichí yā dεεve mīīⁿ. Ní
dīī'yā yā chīī. Naatí nguéeⁿ
ch'iīndiveéⁿ yā nduudu chí
nga'n'a Señor Jesús nduucú.
¹⁰ Ní ca'n'á: ¿Dε'ē dīīⁿ, Señor?
Señor mīīⁿ nga'n'á yā ngīī yā
'úú: Nducueeⁿ dī ní cuen'e
dī na yāāⁿ Damasco. Mīīⁿ
cadiinuuⁿ dī tanducueⁿ chī
caneé chī dīīⁿ dī. ¹¹ 'Úú ní
nguéeⁿ inaáⁿ cáávā chí ch'εēdī
nduutinaáⁿ ye'n'e vaadī dεεve
ch'εεte ca chī dεεve mīīⁿ.
'Iī'yāⁿ chī snée yā nduucú
candéé nee yā ta'á ní ndaá
yāāⁿ Damasco.

¹² Tuu'mi nī mīīⁿ caneé
'áámá sa'n'ā chī nguuvī
Ananías, sa'n'ā chī dīīⁿ sa
tan'dúúcā chī nga'n'a ley mīīⁿ.
Ní nguaaⁿ nducyaaca 'iī'yāⁿ
Israel s'eeⁿ chī snée yā, nga'n'á
yā chī sa'n'ā mīīⁿ n'dai taavi
sa. ¹³ Ndaá yā nanaáⁿ ní ndaa
nīī'núⁿ yā ní ca'n'a yā: Dīī
hermano Saulo, nan'guaāⁿ
nduutināāⁿ dī. Ní hora mīīⁿ
nūūⁿ n'guaaⁿ nduutinaáⁿ ní
snaáⁿ. ¹⁴ Sa'n'ā mīīⁿ ní ca'n'ā sa:
Ndyuūs ye'n'e chiida yú ndεεve
yā dīī chí cuuvi déénú dī chí
ne'n'e yā. Ní cuuvi n'diichí
dī Jesús chī n'dai taavi. Ní

'caandiveeⁿ di chí ngaⁿ'a yā.
 15 Ti cuuví di caaⁿ'maⁿ di
 nduudu cuaacu yeⁿ'é yā yeⁿ'ē
 cosa chi 'aa n'diichi di ndúú^{cū}
 chi 'aa ch'iindiveeⁿ di nanááⁿ
 nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ. 16 Maaⁿ ní
 ¿de'ē ínee ngiinu di? Cuééndii
 di ní cuēdinuūⁿnīⁿ di ní
 didēvé di dii yeⁿ'ē nuuⁿndi
 yeⁿ'ē di. Caaⁿ'maⁿngua'a di
 nanááⁿ Señor Jesús.

*Dicho'ó yā Pablo nanaaⁿ
 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ yeⁿ'ē
 ndaata Israel*

17 'Túú^{cā} chiī. Taachí
 nanguēcúndii na yaāⁿ
 Jerusalén miiⁿ ní taachí
 caⁿ'angua'á na yaā^{cū} templo
 n'diichí 'áámá visión, cosa
 tan'dúú^{cā} chiīⁿ ch'iīⁿnú. 18 Ní
 n'diichí 'iⁿ'yāⁿ ní caⁿ'á yā
 chii yā 'úú: Diinú yīⁿnu
 di ní cueenu di yeⁿ'e yāāⁿ
 Jerusalén, ti nguéeⁿ 'cúaaⁿ yā
 nduudu cuaacu yeⁿ'é. 19 'Úú
 ní caⁿ'á: Señor 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ
 deenú yā yeⁿ'ē nducyáácá yā
 chi snúuⁿ yā yaā^{cū} sinagoga
 s'eeⁿ ti 'úú ní ch'iī 'iⁿ'yāⁿ
 vácūū ní ch'en'é 'iⁿ'yāⁿ chi
 i'teenú yā n'dii. 20 Ní taachi
 ch'iī Esteban saⁿ'ā chi caⁿ'a
 nduudu cuaacu yeⁿ'é nī, 'úú
 ntúūⁿ ní caneé nanááⁿ sa.
 'Úú ní 'cuúⁿ chi ch'iī sa. Ní
 nguain'dai cotón yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ
 chi ch'iīⁿnūⁿ saⁿ'ā. 21 Tuu'mi
 caⁿ'a Jesús chiī yā 'úú: Cuéⁿ'é
 dí, ti 'úú idicho'ó dii yán'ái
 n'dai ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi
 nguéeⁿ yeⁿ'ē ndaata Israel.

Pablo nanááⁿ comandante

22 Ní taachí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ
 ch'iindiveeⁿ yā ndii nduudú
 'cūū tuu'mi ní caⁿ'a yuudú yā:
 Diví di sán'a 'cūū na yán'āa ti

nguéeⁿ canéeⁿ chí cunduuchi
 sa.

23 Taachí 'cai yā ní
 chíin'cuuⁿ yā catecai yā ní
 chingée yā iyaācá na 'yúúné,
 24 comandante chi ngaⁿ'a
 ntiiⁿnyuⁿ caⁿ'ā sa chi cuⁿ'nuúⁿ
 yā Pablo vácūū. Ní caⁿ'ā
 orden chi caⁿ'á yā tiingúúneeⁿ
 yā Pablo ní ch'en'é yā Pablo,
 maaⁿ niicu cadíinuⁿ yā de'ē
 cáávā chi n'gāi yā contra yeⁿ'ē
 sa. 25 Taachí dichiiⁿchí yā
 Pablo ndúú^{cū} yīⁿmaⁿ, Pablo
 miiⁿ ní caⁿ'ā sa capitán chi
 sneé yā miiⁿ: ¿'Áá canéeⁿ chi
 'cuen'é nī 'áámá saⁿ'ā romano
 ndúú^{tí}chi nguéeⁿ ndaaca nī
 nuuⁿndi yeⁿ'ē sa?

26 Taachí capitán miiⁿ
 ch'iindiveeⁿ sa chuū, cuen'e
 sa ní^{cú} caⁿ'a sa yeⁿ'e coman-
 dante ní yaa'vi sa: N'diichí nī,
 ¿de'ē diīⁿ nī caati sán'a 'cūū ní
 saⁿ'ā romano sa?

27 Ndaa comandante ní
 caⁿ'a sa: Cuuvi di 'úú. ¿'Áá
 díi saⁿ'ā romano? Pablo miiⁿ
 ní caⁿ'a yā: 'Tíicā.

28 Nan'guēcútaⁿ'ā coman-
 dante: 'Úú caí māaⁿ 'úú.
 N'deéeⁿ tuūmī ca'á ní ndii chíi
 saⁿ'ā romano 'úú. Tuu'mi ní
 Pablo miiⁿ ní caⁿ'a sa: 'Úú ní
 ch'iīndiⁿyāⁿ na yán'āa romano
 'tíicā.

29 Ní cuen'é yā yeⁿ'ē sa
 'iⁿ'yāⁿ chi sta'a orden chi
 'cuen'é yā saⁿ'ā. Taachí
 comandante tuumíⁿcadinuⁿ
 sa chi saⁿ'ā romano sa,
 tuu'mi dii'yá ntúūⁿ sa chiī, chi
 dichiiⁿchí sa Pablo.

Pablo nanááⁿ concilio

30 Chidēve táámá nguuvi
 sán'a miiⁿ nen'e sa cadíinuⁿ
 sa de'ē cáávā chi tun'dáá
 nuuⁿndi 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ.

Divíi yā cadenas yen'e Pablo miiⁿ ní ca'a yā orden chí cho'ó yā Pablo nanááⁿ chiiduú n'gεεté yen'e Israel ndúúcū nducuén'e 'iinyāⁿ yen'e concilio. Ní tun'dáa yā Pablo miiⁿ. Ní ch'iⁿi yā saⁿā nanááⁿ 'iinyāⁿ s'eeⁿ.

23

1 Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ch'íínú cuaacu sa saⁿā s'eeⁿ yen'e concilio. Ní caⁿa sa: Ndís'tiī saⁿā vi'í, Ndyuūs ní n'diichí yā taanduvéé chí 'úú diiⁿ ní nguée diiⁿ 'uūvī staava yen'e yen'e cosa chí diiⁿ.

2 Ananías, saⁿā chí chi-iduú ch'εεte cá yen'e Israel caⁿa yā chíi yā 'iinyāⁿ chí canee daama yā ndúúcu sa chí 'cueⁿe yā cheendi sa. 3 Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ní caⁿa sa: Ndyuūs 'cueⁿe yā dii, saⁿā chí tan'dúúcā 'aama chεεti cuéé. ¿Áá diiⁿ di juzgar 'úú tan'dúúcā ley miiⁿ, 'iicu nguée idiiⁿ di cumplir chí ngaⁿā ley, níicú maaⁿ ní ngaⁿā di chí 'cueⁿe yā 'úú?

4 'Iiⁿyāⁿ chí snée yā nanááⁿ Pablo caⁿa yā: ¿Áá chiiduú ch'εεte ca yen'e Dendyuūs ngaⁿā taaⁿ di ngii di 'tíicā?

5 Pablo miiⁿ ní caⁿa sa: Ndís'tiī vi'í, 'úú ní nguée deenú chí sán'a 'cāa chí chiiduú ch'εεte cá yen'e Israel. Naati cánée nguūⁿ. Nguée caaⁿmaⁿ taaⁿ di yen'e 'áámá saⁿā ch'εεte yen'e Israel yen'e 'iinyāⁿ yen'e di.

6 Tuu'mi Pablo miiⁿ tumicádiinuūⁿ sa chí 'áámá taaⁿ yā yen'e 'iinyāⁿ saduceo s'eeⁿ chí nguée i'téenu yā chí nanduuchi 'iinyāⁿ ní táámá

táaⁿ yā yen'e 'iinyāⁿ fariseos chí i'téenu chí nanduuchi 'iinyāⁿ. Ní 'cai yuudu sa nanááⁿ nducyaaca 'iinyāⁿ yen'e concilio: Ndís'tiī saⁿā vi'í, 'úú ní saⁿā fariseo 'úú ní daiyá saⁿā fariseo 'úú. Diiⁿ yā juzgar 'úú yen'e chí canee ngíínú yā chí nadacuéⁿ yā yen'e nguaaⁿ tináⁿā.

7 Taachí caⁿa yā chuū véé 'uuvī vaanicadiinūⁿ yen'e saⁿā fariseos ndúúcū saⁿā saduceos. Ní 'iinyāⁿ s'eeⁿ ní divíi yā 'áámá taaⁿ táámá taaⁿ. 8 Caati 'iinyāⁿ saduceos ngaⁿā yā chí nguée iniduuchi 'iinyāⁿ ndii nguée nduu ángel ra ndíi nguεε nduu espíritus. 'Iiⁿyāⁿ fariseos ngaⁿā yā ti véé 'tíicā. 9 Ní n'deee n'dái caⁿa yā 'iinyāⁿ s'eeⁿ. Ní nacuéⁿ 'iinyāⁿ chí déénú taavi ley lado yen'e fariseos ní caⁿa yā chí chuū chí cuaacu. Ní ngaⁿa yuudu yā: Nguée de'ε véε chí nguεε n'daacā inndaacá 'nū yen'e saⁿā miiⁿ. Ndúúti 'áámá espíritu o 'áámá ángel yaa'vi yā Pablo miiⁿ nguée n'daacā chí 'cuuⁿmaⁿ yú ndúúcū Dendyuūs.

10 Taachi véé vaadi 'caa'va chí ch'εεte ca tuu'mi ní comandante 'va'á yā chí 'caaⁿnúⁿ yā Pablo. Ní comandante miiⁿ dicho'ó yā soldado s'eeⁿ chí cuen'e sa ní cuta'a sa Pablo miiⁿ nguaaⁿ 'iinyāⁿ s'eeⁿ ní candée sa Pablo na vácūū. 11 Táámá nguiinū miiⁿ ndaā Señor Jesús nanáaⁿ yā ní caⁿa yā: Pablo, nguée cu'neen duuva di. Tan'dúúcā chí ngaⁿa di nduudu cuaacu yen'e 'úú na yáaⁿ Jerusalén

'tiicá ntúūⁿ caaⁿmaⁿ di yeⁿ'ē
'úú na yāāⁿ Roma.

*'Ti'yāⁿ s'eeⁿ diiⁿ yā compro-
miso chí 'caaⁿnúⁿ yā Pablo*

12 Chideεεε táamá nguuvi,
náⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ
nduuvidaamá yā ni diiⁿ yā
compromiso chí nguéeⁿ che'e
yā ndíi nguéeⁿ cu'ú yā neⁿ'e
chí 'āā cuéeⁿ 'caaⁿnúⁿ yā Pablo
miiⁿ. 13 Ngo'o 'úúvi ngεεcu
'iiⁿyāⁿ chi nduuvidaamá yā
yeⁿ'e chúū. 14 'Iiⁿyāⁿ s'uúⁿ
ní cheⁿ'é yā nanááⁿ chiiduú
n'gεεté yeⁿ'e Israel ndúúcu
'iiⁿyāⁿ ndiicúū ní caⁿ'a yā:
Nús'uū ní nduuvidaámá
'nū ní diiⁿ 'nū compromiso
chi diiⁿ 'nū sufrir ní nguéeⁿ
du'ū vεε 'nuú 'nū cheⁿ'é 'nū
taanduvéeⁿ ndíi 'caaⁿnúⁿ 'nū
Pablo. 15 Maaⁿ ní ndís'tiī
ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e concilio,
cavyaaⁿ cáácá yā nanááⁿ
comandante chi candée yā
Pablo ní chicuú yā nanááⁿ
nús'uū. Diiⁿ ní tan'dúúcā chi
neⁿ'e di tiinguuneeⁿ di cosa
chi cuaacu yeⁿ'é yā. Niicu
nús'uū, 'aa snéeⁿ ngiinú 'nū
chi 'caaⁿnúⁿ 'nū saⁿ'ā taachí
ndaⁿ sa.

16 Tuu'mi ní 'áámá saⁿ'ā
daiya táⁿ'ā vi'ī Pablo, taachí
ch'iindiveeⁿ sá chí caⁿ'a yā
de'ε chí diiⁿ yā, cheⁿ'e sa ní
chi ndaa sa cheeti vácūū miiⁿ
ní caⁿ'a sa chii sa Pablo miiⁿ.
17 Pablo miiⁿ 'cai sa capitán
ní caⁿ'a sa: Candée di saⁿ'ā
'diiⁿ 'cūū nanááⁿ comandante
ti canéeⁿ chí cuuvi sa 'iiⁿyāⁿ
de'ē chí deenu sa.

18 Saⁿ'ā miiⁿ sta'a sa saⁿ'ā
'diiⁿ ní candée sa saⁿ'ā nanááⁿ
comandante ní caⁿ'a sa:
Pablo chí canúúⁿ vácūū
di'cuítu sā 'úú chí candée

saⁿ'ā 'diiⁿ 'cūū nanááⁿ nī. Véé
chí déénú sá chí caaⁿmaⁿ sa
ndúúcu nī.

19 Comandante miiⁿ ní sta'a
yā ta'a sa ní cuen'é yā taama
lado ndúúcu sa ní ntiingu-
unéeⁿ yā saⁿ'ā: ¿De'ē chí cuuvi
di 'úú?

20 Ní caⁿ'a sa chii sá 'iiⁿyāⁿ:
'Iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní chii yā
ní caacá yā nanááⁿ nī chí
cavyaaⁿ ní candée nī Pablo
nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e concilio.
'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nduuvidaamá yā
ní itiingúuneéⁿ yā Pablo miiⁿ
'áámá chí cuaacu níiⁿnyúⁿ
yeⁿ'e sa. 21 Naati n'diī, nguéeⁿ
cu'téenu nī. Ngo'ō 'uuvi
ngεεcu saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ
Israel chí 'cuεetinúú n'de'ei
yā 'diituú cyúúni. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ
nduuvidaama yā chí diiⁿ yā
compromiso ní cadíinuū yā
chí nguéeⁿ n'daacā chí nguéeⁿ
ndúú che'e yā ndíi nguéeⁿ
ndúú cu'u ra yā taanduvéeⁿ
ndii yā chí 'caaⁿnúⁿ yā Pablo.
Maaⁿ ní listos canee yā ní
canee ngíínú yā cáávā chí
caaⁿ'máⁿ n'diī.

22 Tuu'mi ní comandante
dichó'o sa saⁿ'ā 'diiⁿ chí nguéeⁿ
caaⁿ'maⁿ sa cuuvi sa mar
'áámá 'iiⁿyāⁿ chí caⁿ'a sa chii
sa 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e chúū.

*Dicho'ó yā Pablo nanááⁿ
Félix saⁿ'a gobernador*

23 Comandante miiⁿ 'cai yā
na 'uuvi capitán. Ní caⁿ'ā
yā chii yā saⁿ'ā soldados chí
nduuvidaámá sá taanduu
n'gεεcu nuúⁿ yaaaⁿ na 'uuvi
ciento soldado s'eeⁿ ndúúcu
'iiⁿnūⁿ ngεεcu ndiichí solda-
dos chí sndúuⁿ sa 'yúūdūu
ndúúcu 'uuvī ciento soldado
chí véé lanza yeⁿ'é yā. Ní

cho'ó nducyaaca yā yāāⁿ Cesarea. ²⁴ Ní cundiyaáⁿ nī 'iiti ti cunduū Pablo ní candéε nī saⁿā ndúú^{cū} cuidado nanááⁿ Félix chí gobernador. ²⁵ Ní dingú^u sa 'áámá carta ndúú^{cū} nduudú 'cūū:

²⁶ 'Úú Claudio Lisias idinguúⁿ yeⁿé nī Félix saⁿā gobernador chí n'dai taavi: N'dái nī. ²⁷ Saⁿa 'cūū ní sta'a 'nū saⁿā caava 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí neⁿe 'caaⁿ'nuⁿ yā saⁿā. 'Úú ninguáⁿ'ái saⁿā miiⁿ ndúú^{cū} soldado s'eeⁿ tí deenú chí saⁿā romano saⁿā miiⁿ. ²⁸ Ní neⁿé deenú de'ε cáávā tun'dáá yā nuuⁿndi yeⁿé sa. Candéε saⁿā nanááⁿ 'iīⁿntyéⁿé yeⁿé concilio yeⁿé yā. ²⁹ Ní táácā chí tun'dáá nuuⁿndi yā yeⁿé sa caavā ley yeⁿé yā naati mar 'áámá nuuⁿndi ch'εεε yeⁿé sa chí 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿā o cunúúⁿ sa vácūū. ³⁰ Taachí 'úú chicadi-inúúⁿ chí nduuvidaamá yā contra yeⁿé saⁿā 'cūū, hora miiⁿ dicho'ó saⁿā nanááⁿ n'diī. Ní ngaⁿ'á ngiī saⁿā chí tun'dáá nuuⁿndi yeⁿé sa chí chí yā nanááⁿ nī. Ní cuuví yā n'diī de'ε chí canée yā ndúú^{cū} sa. N'dáácā canée nī.

³¹ Soldado s'eeⁿ sta'á yā Pablo tan'dúú^{cā} chí caⁿa yā chí yā saⁿā ní nguīnū miiⁿ candéε yā saⁿā ná yāāⁿ Antípatris. ³² Chidεεε táámá nguuví ní soldado chí sndúū 'yuúdūu cuen'é yā ndúú^{cū} Pablo ní nán'a yā nguεεcunée yā na va'āi ch'εεε naachí canée vácūū. ³³ Taachí ndaá yā 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ na yāāⁿ Cesarea, ca'á yā carta gobernador Félix

ní diīⁿ yā presentar ntúuⁿ Pablo nanááⁿ gobernador. ³⁴ Gobernador miiⁿ ch'eéⁿ yā carta ní tiinguunéeⁿ yā: ¿Tíí yáⁿ'āa saⁿā? Ní tumicadíⁿnuuⁿ yā chí saⁿā ní yeⁿe yáⁿ'āa Cilicia. ³⁵ Ní caⁿa yā chí yā Pablo: Cu'neeⁿ veén yeⁿé di taachi ndaa sa chí tun'dáá nuuⁿndi yeⁿé di. Ní dicho'ó yā 'áámá saⁿā soldado chí diīⁿ cuidado saⁿā na váácū Herodes naachí diīⁿ juzgar 'iīⁿyāⁿ.

24

Pablo caⁿa sa yeⁿé maaⁿ sa nanááⁿ Félix

¹ Cho'ó nyuⁿ'u nguuví ní ca'ái chiiduú ch'εεε ca yeⁿe Israel chí nguuví Ananías ndúú^{cū} nán'a 'iīⁿyāⁿ ndiicúū ndúú^{cū} 'áámá saⁿā chí nguuví sa Tértulo. Saⁿā miiⁿ neené n'dεεvé indee sa. 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí yā nanááⁿ gobernador ní caaⁿ'mán yā contra yeⁿe Pablo miiⁿ. ² Taachí gobernador Félix 'cai yā Pablo miiⁿ tuuⁿ'mi ní saⁿā chí nguuví Tértulo caⁿa sa nuuⁿndi yeⁿé Pablo miiⁿ ní caⁿa sa: Déenu 'nū tí cááva nī, n'diī Félix, véε vaadi yeenú 'nū ní 'āā nin'guεεtinée 'nū ndúú^{cū} vaadi 'diīⁿ ch'εεε. Néené n'deeé n'dái déndu'ū chí n'dai na yāāⁿ vaacú 'nū cáávā vaanicadiinúⁿ n'dái yeⁿé nī. ³ N'diī, Félix chí n'dai taavi n'diī, nús'uū ní ch'iīndiveén 'nū nduudu yeⁿé nī nducuéⁿé tiempo nducuéⁿé cuaaⁿ ní caⁿ'á 'nū Ndyuūs nadíⁿ've n'diī cáávā chí diīⁿ nī. ⁴ Chí 'āā ntéé tee 'nū vaadi 'caaⁿ'va n'diī 'naaⁿ tiempo ngiicá nanááⁿ n'diī

chi n'dai chi 'caandiveeⁿ nī yeⁿ'e 'nū ndúú^{cū} vaadī n'dai yeⁿ'é nī. ⁵ Sán'a 'cūū néené itee sa vaadī 'caā'vā nūs'uū yāāⁿ vaacú 'nū. Ní^{cū} ididán'a sa 'iīⁿ'yāⁿ nguaaⁿ nducyáácá 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi snée yā núúⁿmán' iīⁿ'yeeⁿdī. Ní saⁿ'ā mīiⁿ ngaⁿ'ā ntīiⁿ'nyuⁿ sa yeⁿ'ē 'iīⁿ'yāⁿ chi nazarenos chi i'téenu yā Jesús. ⁶ Ní neⁿ'e ntúⁿ sa divaatí sa yaācū templo. Sta'á 'nū saⁿ'ā ní neⁿ'é 'nū cadíínuuⁿ 'nū yeⁿ'ē sa tan'dúú^{cā} ley yeⁿ'é 'nū. ⁷ Comandante yeⁿ'ē 'áámá taaⁿ soldado chi nguuvi Lisias ndáa sa naachi snée 'nū nī sta'a sa Pablo ndúú^{cū} vaadī diituú yeⁿ'ē sa nī diví sa Pablo na ta'á 'nū. ⁸ Dicho'ó yā saⁿ'ā s'eeⁿ chi tun'dáa nuuⁿndi yeⁿ'e Pablo chi ndáa sá nanááⁿ n'diī. Maaⁿ ní taachi diīⁿ nī juzgar cadíínuuⁿ nī yeⁿ'é nducuén'ē dendu'ū dē'ē cáāvā chi tun'dáa 'nū nuuⁿndi yeⁿ'ē sa.

⁹ 'Iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chi 'tíicā chi caⁿ'a Tértulo mīiⁿ. ¹⁰ Tuu'mi ní ca'a gobernador señal Pablo chi caaⁿ'maⁿ sa. Pablo mīiⁿ n'guεcútaⁿ'ā sa: 'Úú deenú ti 'āā néené 'āā 'naaⁿ canee nī juez yeⁿ'ē nación 'cūū. 'Úú ngaⁿ'á yeⁿ'ē maáⁿ ndúú^{cū} confianza. ¹¹ Ti ní deenu nī maaⁿ taandúū ndichúúví nguuvi chí chéé na yāāⁿ Jerusalén chi cuuvi cu'teenú Dendyuūs. ¹² Nguéé ndaāca yā 'úú chi nguⁿ'ú ndúú^{cū} mar 'áámá 'iīⁿ'yāⁿ, ní nguéé diīⁿ chi n'deee n'dái 'iīⁿ'yāⁿ nguεε snée diīⁿ yā, ní nguéé ndúú ná yáacū templo mīiⁿ, ní nguéé

ndúú ná yaācū sinagoga, ní nguéé na yāāⁿ 'cūū. ¹³ Ní nguéé cuuví caaⁿ'mán' yā chi chuū idiīⁿ. ¹⁴ Chuū ngaⁿ'á ngiī n'diī. Tan'dúú^{cā} chi 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chi nguéé cuaacu, 'tíicā 'úú i'teenú Ndyuūs yeⁿ'ē chiidá 'nū s'éeⁿ. Ní 'úú i'teenú tanducuén'ē dendu'ū chí cánée nguūⁿ na ley ndúú^{cū} nduudu yeⁿ'ē profetas chi caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. ¹⁵ Véé chí cánée ngiīnú 'áámá cosa yeⁿ'é Dendyuūs tan'dúú^{cā} 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canee ngiīnu ntúⁿ yā, chí Dendyuūs nduuchí yā 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā, tan'dúú^{cā} 'iīⁿ'yāⁿ chí n'dai taaví ndúú^{cū} 'iīⁿ'yāⁿ chí nguεε n'dai taavi. ¹⁶ Cáāvā chuū cuen'e daāⁿ'maⁿ deenú chí nguéé véé nuuⁿndi na staava yeⁿ'é nanááⁿ Dendyuūs ndíí nguéé ndúú nanááⁿ 'iīⁿ'yāⁿ.

¹⁷ Cho'oo 'áámá na 'uuví nduūyū ndaá ní nga'á limosnas 'iīⁿ'yāⁿ vaacú ní nga'á ofrenda. ¹⁸ Cuneé na yaācū templo taachi náⁿ'ā 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Asia ndáácá yā 'úú ná yaācū templo ndúú^{cū} compromiso chí nadidεεvé tan'dúú^{cā} costumbre yeⁿ'ē religión yeⁿ'é. Nguéé diīⁿ ndúú^{cū} n'deee n'dái 'iīⁿ'yāⁿ ní nguéé n'deēe n'dái 'caí 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁹ 'Iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cánée chí cuuvi yā n'diī ní caaⁿ'maⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'é, ndúúti véé dē'ē chí cánée yā nduucú. ²⁰ Ní cánée cúúⁿmíⁿ yā chí caaⁿ'máⁿ maáⁿ yā ndúúti chí ndaaca yā chí nguéé n'daaca chí diīⁿ taachí canee ndúú^{cū}

saⁿā 'iⁿntyén^e concilio s'eenⁿ.
 21 Ndúúti chi chuū chi 'caī
 yiicú, caⁿá yeⁿē chi nduuchí
 yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā taachí
 canee nanaáⁿ 'iⁿyāⁿ s'eenⁿ.
 Cáāvā chuū maaⁿnguuvⁱ diíⁿ
 yā juzgar 'úú.

22 Tuu'mi ní Félix
 ch'iindiveén yā chuū. Déénú
 cuaacú yā yeⁿē Yúúni cuaacu
 yeⁿe Ndyuūs ní s'néén ca
 yā chi caāⁿmāⁿ sa ní caⁿa
 yā: Taachí ndaa Lisias miiⁿ
 chi comandante 'cuiinu
 tuumicádiinuúⁿ yeⁿē asunto
 yeⁿe di.

23 Félix cho'ó yā chii yā
 capitán chi diíⁿ sa s'neeⁿ
 sa Pablo preso ní ca'a sa
 duu'vi libertad yeⁿē sa naati
 s'néén sa Pablo arrestado. Ní
 capitán miiⁿ cuuvi yā Pablo
 chí cuchíi 'iⁿyāⁿ yeⁿē sa
 nanááⁿ sa ndúúcū 'iⁿyāⁿ chí
 dichíiⁿve yā yeⁿē sa ní ca'á yā
 chí neⁿe sa.

24 N'duuvⁱ nguuvⁱ cuayiivi
 ndaā Félix ndúúcū n'daataá
 yeⁿē yā chí nguuvⁱ Drusila
 chí ndaataá yeⁿē Israel. 'Caī
 sa Pablo ní ch'iindiveén sa
 yeⁿe vaadⁱ i'teenu yeⁿē Jesu-
 cristo. 25 Taachí caⁿa Pablo
 yeⁿē nduudu cuaacu yeⁿe chí
 diíⁿ yā chí nguéé n'daacā ní
 yeⁿē juicio chí cuchíi, tuu'mi
 ní Félix miiⁿ dii'yā sá chí ní
 caⁿa sa: Cunaⁿa di maaⁿ.
 Ní taachí véé cuaáⁿ tuu'mi ní
 'cuaí dií.

26 Félix canee ngíínú yā
 chuū chí Pablo miiⁿ ní ca'a
 sa tuūmī yeⁿē yā tuu'mi ní
 n'deēchi yā saⁿā. Caavā chuū
 chí neene n'deéé cuuvi 'cai
 yā ní ndaā sa ní ndee sa
 nduucú yā. 27 Ch'iinu 'uūvī
 nduuyū miiⁿ ní nan'daā Félix

miiⁿ yeⁿē lado gobernador ní
 sndaā saⁿā chí nguuvⁱ Porcio
 Festo. Naati Félix miiⁿ ní neⁿe
 sa cunée sa chí ch'εεε sa lado
 yeⁿē 'iⁿyāⁿ Israel s'eenⁿ ní
 snuūⁿ ntuūⁿ sa Pablo vácūū.

25

*Pablo ngaⁿa sa chí caⁿā sa
 nanááⁿ César*

1 Taachí ndaā saⁿā Festo
 na yáⁿāa yeⁿē yā cho'ōo
 'iⁿnūⁿ nguuvⁱ ní cuchéé yā
 yeⁿē yāāⁿ Cesarea ní ndaa
 yā na yāāⁿ Jerusalén. 2 Ní
 'iⁿyāⁿ chiiduú ch'εεε ca yeⁿe
 chiiduú n'gεεé yeⁿe Israel
 ndúúcu 'iⁿntyén^e yeⁿē 'iⁿyāⁿ
 Israel s'eenⁿ chen'e yā nanááⁿ
 Festo miiⁿ ní ngaⁿá yā contra
 yeⁿe Pablo miiⁿ. Ní chiicá
 yā saⁿā. 3 Ngaⁿá yā contra
 Pablo miiⁿ ní ngiica yā 'áámá
 favor chí nandéé yā Pablo
 na yāāⁿ Jerusalén. Tí 'iⁿyāⁿ
 s'eenⁿ ní canéé listo yā ní
 nadicadínuuⁿ yā chí 'caaⁿnúⁿ
 yā saⁿā cuaaⁿ cyúúni. 4 Naati
 Festo miiⁿ nan'guεεcútaⁿā
 sa chí Pablo miiⁿ canuuⁿ sa
 vácūū na yāāⁿ Cesarea ní
 'úú cáámá can'daá yeⁿē yāāⁿ
 'cūū. 5 Tuu'mi ní ngaⁿā sa:
 Ndís'tií chí ngii diíⁿ ní, caⁿá
 ní nduucú na yāāⁿ miiⁿ ní
 nduuti chí véé nuūⁿndi yeⁿē
 saⁿá 'cūū tuu'mi caaⁿmáⁿ ní
 chεε nuuⁿndi yeⁿē sa.

6 Ní canéé chí Festo cuuvi
 'náaⁿ yā ndúúcū 'iⁿyāⁿ
 s'eenⁿ tan'dúúcā níni nguuvⁱ
 ndííchi nguuvⁱ. Ní ndaá yā na
 yāāⁿ Cesarea. Chideεεε táámá
 nguuvⁱ ní Festo chíiindí yā
 na silla yeⁿē juez ní caⁿá
 yā chí cinguai yā Pablo.
 7 Sáⁿa 'cūū taachí ndaā sa,

'iin'yān Israel s'een chi ndaá yā yen'e yāān Jerusalén 'iin'yān miiⁿ nanguεεcundií yā Pablo miiⁿ ní caⁿ'a yā neené n'deēe nuuⁿndi yen'e sa. Mar 'áámá 'iin'yān cuuvi ngaⁿ'a yā chεε chi cuaacu. ⁸ Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ní caⁿ'a maāⁿ sa yen'e sa: Nguεε nuūⁿndī yen'é mar 'áámá, ndii nguée ndúú yen'e ley yen'e 'iin'yān Israel s'een ndii nguée ndúú yen'e costumbre yen'e yaācū templo ndíi nguée ndúú yen'e rey César.

⁹ Naati Festo miiⁿ nen'e sa caⁿ'a sa favor yen'e 'iin'yān Israel s'een. Ni nan'guεεcútaⁿ'ā sa yen'e Pablo, ní caⁿ'ā sa: ¿'Áá nen'e di caⁿ'ā di na yāān Jerusalén ní míiⁿ 'cuundi-caadi yen'e di de'ε ndu'ū miiⁿ nanáán 'úú níicū cádiinuⁿ de'ε falta yen'e di?

¹⁰ Pablo miiⁿ ni caⁿ'a sa: Nanáán saⁿ'ā ntyen'e canee na juzgado yen'e César naachi canee, chi 'cuūndīcaadi yen'e. 'Iin'yān Israel s'een nguée de'ε vεε ndíiⁿ ndúúcu yā, tan'dúúca chi n'dai deenú nī. ¹¹ Caati nduutí chi de'ε chi 'áámá ch'εētē ndíiⁿ o n'niiⁿ'núⁿ tinaⁿ'ā, nguée 'va'á chí 'cuūví. Ndúúti chi nguée de'ε vεε ndíiⁿ yen'e chí ngiica 'iin'yān s'tíi, mar 'áámá 'iin'yān nguée cuuvi ca'a yā 'úú saⁿ'a s'tíi. 'Úú nen'e caⁿ'ā caaⁿ'mán nanáán César.

¹² Tuu'mi ní Festo miiⁿ taachí caⁿ'a sá chii sa saⁿ'ā ntyen'e yen'e concilio, ní n'guεεcútaⁿ'ā sa: Ngaⁿ'a ntúuⁿ di chí naⁿ'a di nanáán César miiⁿ tuu'mi ní naⁿ'a di.

Pablo nanáán Agripa ndúúcu Berenice

¹³ Cho'ōo 'áámá nduu 'úúví nguuvi ní rey Agripa ndúúcu táⁿ'ā Berenice ndaá yā yāān Cesarea chí diiⁿ yā saludar Festo. ¹⁴ 'Naan 'tεε ch'εetinée yā ndúúcu Festo miiⁿ ní Festo miiⁿ caⁿ'a cuáácú sá rey yen'e nuuⁿndi yen'e Pablo ni ngaⁿ'ā sa: 'Áámá saⁿ'ā canúúⁿ sa vácūu caavā Félix miiⁿ. ¹⁵ Chuū chí yen'e saⁿ'ā miiⁿ. Taachí chen'é na yāān Jerusalén tuu'mi ní chiiduú n'gεεté yen'e Israel ndúúcu 'iin'yān ndiicū yen'e 'iin'yān Israel s'een ndaá yā nanaāⁿ ní chiica yā chí 'úú diiⁿ condenar saⁿ'ā. ¹⁶ Nan'guεεcutaⁿ'ā yen'e 'iin'yān s'een. Nguée costumbre yen'e 'iin'yān romano s'een chí 'caan'nún yā 'áámá 'iin'yān nen'e chí 'āā cuée 'cuūndīcaadi yen'é yā ní caaⁿ'mán yā yen'e maāⁿ yā nanáán 'iin'yān chí ngiica nuuⁿndi yen'é yā. ¹⁷ Nguée chí 'naāⁿ. Nduuvidaamá yā 'muuⁿ. Chidεεvε táámá nguuvi 'úú ch'iindí na silla yen'e juez ní ca'á orden, ní dicho'ó chí canguaī saⁿ'ā miiⁿ. ¹⁸ 'Āā snée saⁿ'ā chí ngiica nuuⁿndi yen'e sa. Nguée caⁿ'a yā mar 'áámá nuuⁿndi tan'dúúca chí 'úú nacádiinuⁿ. ¹⁹ Tí vée vaadi 'caa'va yen'é yā ndúúcu sa lado yen'e religión yen'e 'áámá Jesús chí 'āā n'dii yā. Ní Pablo miiⁿ ngaⁿ'a cuaacu sa chí nguée n'díi yā. ²⁰ 'Úú nguée deenú de'ε ra idiíⁿ yen'é chuū ní tiinguūneéⁿ saⁿ'ā miiⁿ: ¿'Áá nen'e di chí caⁿ'a di na yāān Jerusalén ní

miiⁿ 'cuundicaadi yā nuūⁿndī yēⁿē di? ²¹ Naati Pablo miiⁿ chiica sa chí 'cuεetinéé ngíínú sa saⁿā Augusto ní saⁿā miiⁿ ní cadíínuuⁿ sa nuuⁿndi yēⁿē sa. 'Úú ní chiicá chi cu'núuⁿ yā saⁿā vácūū neⁿe chí caⁿá dicho'ó saⁿā nanááⁿ César Augusto.

²² Tuu'mi ní Agripa ngaⁿa sa ngii sa Festo: 'Úú ní neⁿé 'caandiveéⁿ yēⁿē sa. Saⁿā miiⁿ ngaⁿa sa ngii sa saⁿā: Cavyaaⁿ ní 'caandiveeⁿ di.

²³ Chideεεε táámá nguuví Agripa ndúúcū táⁿā Berenice ndaá yā tan'dúúcā costumbre yēⁿē rey. Ní sndaa yā naachi snée 'iīⁿyāⁿ ndúúcū comandante ndúúcū saⁿā n'gεεε yēⁿe yāā miiⁿ. Ní Festo miiⁿ caⁿa yā chí dicho'ó yā Pablo miiⁿ, ní caⁿá yā nguai yā saⁿā. ²⁴ Tuu'mi ní Festo miiⁿ ní caⁿā sa: N'diī rey Agripa ndúúcū nducyáácá ndis'tī 'iīⁿyāⁿ chí snée nī nduucú 'nū. 'Muuⁿ canéé sán'a 'cūū. Nducyáácá 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ yēⁿē yāā Jerusalén ní yēⁿē yāā 'cūū ngiicá yā nuūⁿndī yēⁿē sán'a 'cūū. N'gai yuudú yā chí 'cuūvi sa. Ní 'āā ntéé cunéé sá. ²⁵ Nguéé ndaacá mar 'áámá falta yēⁿē sa chí 'cuūvi sa. Maaⁿ sa ngiica sa chí caⁿā sa nanááⁿ yēⁿē sán'a Augusto César. Ní 'úú dicho'ó saⁿā. ²⁶ 'Úú nguéé de'ε vεε chí deenú chí dinguúⁿ yēⁿē Augusto César yēⁿē saⁿā miiⁿ. Candéé saⁿā nanááⁿ ndis'tī ní vmnááⁿ vmnaaⁿ nanaáⁿ n'diī saⁿā rey Agripa ti taachí 'cuiinu tascaadí yēⁿē sa, canee chí dinguúⁿ. ²⁷ Caati

deenú chí nguéé n'daacā chí 'úú dicho'ó saⁿā ndiī nguéé cadiinuúⁿ nuūⁿndī yēⁿe sa chí diīⁿ nguúⁿ tandiī ra.

26

Pablo caⁿa sayēⁿe maaⁿ sa nanááⁿ rey Agripa

¹ Tuu'mi ní rey Agripa ngaⁿa sa ngii sa Pablo: Teé lu-gar chí caaⁿmaⁿ di yēⁿē maaⁿ di. Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ndo'ō sa ta'a sa. Tucá'a sa caⁿa sa yēⁿē maāⁿ sa: ² N'diī rey Agripa, de'ε chúúcā n'daacā chí cuuví caaⁿmán yēⁿē maāⁿ nanááⁿ nī yēⁿē tanducuén'e nuuⁿndi chí ngaⁿa 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. ³ N'diī ní deenú nī tanducuén'e costumbre ndúúcū chí itinguuuneeⁿ yēⁿē chí véé nguaaⁿ 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. Ní ngiicá n'diī chí 'caandiveéⁿ nī yēⁿē ndúúcū n'dai.

Vida yēⁿē Pablo

⁴ Ndiī cuááⁿ vmnaaⁿ ndiī saⁿā 'līⁿ 'úú canéé na yāāⁿ Jerusalén ndúúcū 'iīⁿyāⁿ Israel. N'diichi 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ 'úú. ⁵ 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ntúūⁿ déenu yā yēⁿē ndiī cuaaⁿ vmnaaⁿ. Ní nduuti chí neⁿe yā caaⁿmaⁿ cuaacú yā, canee tan'dúúcā saⁿā fariseo chí cheεchi taavi yēⁿē religión yēⁿē 'nū ndúúcū costumbre yēⁿē 'nū. ⁶ Maaⁿ ní caavā chí 'úú i'teenú chí Dendyuūs caⁿá yā nadacuéeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ yēⁿe nguaaⁿ tinán'a tan'dúúcā chí ngaⁿa yā ngii yā chiida 'nū 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ n'gai yā 'úú nanááⁿ juez. ⁷ 'Iīⁿyāⁿ yēⁿe ndiichúúví daiyá yā 'iīⁿyāⁿ Israel yēⁿē

'nū i'teenu yā chi Ndyuūs ca'n'a yā chi diiⁿ yā. Ní cáávā chuū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ idiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Dendyuūs ndii nguuvⁱ ndii n'gaaⁿ. N'diī rey Agripa, caati cáávā chuū chi cunee ngíínú ntuúnⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel ngiicá yā yeⁿ'é. ⁸ ¿De'ē nacadiinúúnⁿ nī yeⁿ'ē chúū? ¿De'ē cuuvi chí ndís'tiī nadacadiinúúnⁿ nī chi Dendyuūs nguée cuuvi nadin'duuchí yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā?

Pablo ditaⁿ yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ

⁹ 'Úú ní cuaacu níⁿnyúⁿ s'teēnú chi cánée chi n'deēe n'dái diiⁿ contra yeⁿ'e Jesús yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret. ¹⁰ 'Tiicá ntúūⁿ diiⁿ na yáāⁿ Jerusalén. 'Úú ch'íi 'iiⁿyāⁿ chi i'téénú Jesús vácūū. Chiiduú n'gēetē yeⁿ'e Israel tee yā poder 'úú. Ní taachí ch'iiⁿnúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, 'úú caⁿ'á tī 'túicā. ¹¹ Néené n'deee cuūvi ch'íi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi i'teenu na nducyáácá yaācū sinagoga na vácūū. Diiⁿ chi 'iiⁿyāⁿ cuuví caaⁿ'maⁿ yā chi nguée i'téenu yā Jesús. Neené taaⁿ diiⁿ ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu yā Jesús. Ní can'daá 'iiⁿyāⁿ ndií na yáāⁿ chi nguée n'diíchi.

Pablo caⁿ'a yā taacā chi i'téenu yā

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² Taachí diiⁿ chuū cueⁿ'e na yáāⁿ Damasco ní candēē caaca ndúúcū orden yeⁿ'ē chiiduú n'gēetē yeⁿ'e Israel. ¹³ N'diī rey, taachi canuúⁿ yúúⁿí taanduu ná maⁿ'a nguuvⁱ n'diíchí 'áámá dēēve

nanguuvi chi ch'ēēte n'dái cá dēēve nguée tii dēēve yeⁿ'ē 'yáⁿ'ā. Dēēvé miiⁿ ní nuuⁿmaⁿ ndiivⁱ 'úú ndií 'iiⁿyāⁿ chi sneé yā nduucú. ¹⁴ Chindēēve nducyaaca nús'ūu na yáⁿ'āa. 'Úú ch'iindiveénⁿ 'áámá nduudu chí yaāⁿ'vī 'úú ndúúcū davaacu hebreo chí ngaⁿ'ā: Saulo, Saulo, ¿de'ē cáávā n'daā di 'úú? Chééchí taavi chí diiⁿ di tan'dúúcā 'áámá 'iiti ca'a ca'a tī na yáⁿ'á cuiiⁿnyuⁿ. ¹⁵ 'Úú ní caⁿ'á: ¿Du'ú n'diī, Señor? Ní Señor miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Úú Jesús chí n'daā di. ¹⁶ Naati nacuéeⁿ di, ní cueendiī di. Cáávā chuū che'enaaáⁿ yeⁿ'ē di. Ní cu'neén dii lado yeⁿ'ē 'iiⁿyāⁿ ndií tiiiⁿ chí diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é ní caaⁿ'maⁿ di nduudu cuaacu yeⁿ'e dendú'ū chí n'diíchi di yeⁿ'e dendú'ū chí 'úú diiⁿ chí 'cuuⁿ'mín náāaⁿ yeⁿ'ē di. ¹⁷ Maaⁿ ní 'úú ní dicho'ó dii nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e di ndúúcū yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel. Ní taachi nen'é yā sta'a yā dii ní 'úú nneé dii. ¹⁸ Ní cuuví diiⁿ di chí 'iiⁿyāⁿ chí nguēē snaaⁿ yā ní snaaⁿ yā ní tun'dáa di 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ná maáiⁿ ní naⁿ'á yā na dēēve. Ní tun'dáa di 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e poder yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ ní naⁿ'á yā lado yeⁿ'ē Dendyuūs. Ní ndaācá yā 'úú ní 'úú inadach'ēcú nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā ní caavā chí cu'téenu yā yeⁿ'é. Ní véé herencia yeⁿ'é yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí Dendyuūs dindēēve yā.

Pablo diiⁿ yā tan'dúúcā

visión

¹⁹ Cáávā chuū, n'diī rey Agripa, nguée diīⁿ chí cheeⁿdiitú diīⁿ n'diichí cosa yeⁿ'ē Dendyuūs. ²⁰ Naati caⁿ'á vmnaaⁿ vmnaaⁿ 'iīⁿyāⁿ chí snée na yāāⁿ Damasco, ní cuayiivi caⁿ'á na yāāⁿ Jerusalén ndúúcū nuuⁿmaⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'e Judea ndúúcū 'iīⁿyāⁿ s'een chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel chí canee cuuⁿmiⁿ yā chí ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā níicu cu'téenu yā Dendyuūs. Ní diīⁿ yā ntiīⁿnyuⁿ chí n'daacā n'dai ní ch'iⁿ'í yā tanáⁿ'ā 'iīⁿyāⁿ chí ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ²¹ Cáávā chuū 'iīⁿyāⁿ Israel s'een staⁿ'á yā 'úú na yāacū templo ní nadacadíinuⁿ yā chí 'caaⁿ'nuⁿ yā 'úú. ²² Ndyuūs chinnee yā 'úú chí chéé ndíí maaⁿ ní caⁿ'á nduudu cuaacu ndúúcū 'iīⁿyāⁿ ndiicúūⁿ ní 'iīⁿyāⁿ chí ngaⁿ'a ntiīⁿnyúⁿ yā. Nguée n'deēe cá caⁿ'á yeⁿ'e dendu'ū chí caⁿ'a profetas ndúúcū Moisés yeⁿ'é dendu'ū chí canée chí chíi. ²³ Caati Cristo miiⁿ cánée chí 'cueenu yā cuuvi ní 'iīⁿyāⁿ miiⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ nnduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'ē dεεve nanááⁿ 'iīⁿyāⁿ Israel yeⁿ'é ndúúcū 'iīⁿyāⁿ s'een chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel.

Pablo ngaⁿ'a sa Agripa chí canée chí cu'téenu yā

²⁴ Caⁿ'a Pablo chúú cáávā maāⁿ sa. Festo gobernador miiⁿ ní caⁿ'a yuudu sa: Loco dii, Pablo. Cáávā chí n'geēⁿ taaví dí chíiⁿ chí nduuví loco dii.

²⁵ Naati saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Nguée loco 'úú, n'diī Festo, chí n'dai taavi. Ngaⁿ'á nduudu cuaacu chí n'dai. ²⁶ Rey Agripa miiⁿ deenú ntúuⁿ yā chuū. 'Úú ngaⁿ'á nduucú yā yeⁿ'ē tanducuén^{'ē} ndúúcū confianza. 'Úú nadacadiinúúⁿ chí déenu yā chuū. Nguεε chó'ōo chuū ná n'de'ei. ²⁷ N'diī rey Agripa, ¿áá i'téenu ní 'iīⁿyāⁿ profetas chí caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs? 'Úú deenú chí i'téenu ní.

²⁸ Tuu'mi ní Agripa miiⁿ caⁿ'a sa chíi sa Pablo: 'Tεε 'tεε núuⁿ diiⁿ di chí cu'teenú ndaacá Dendyuūs.

²⁹ Pablo miiⁿ ní caⁿ'ā sa: 'Úú ngiicá Dendyuūs ndiī ta'líiⁿ o ndiī ch'εεε, nguée dámaāⁿ n'diī ti 'tiicá ntúuⁿ nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí n'giindiveén yā yeⁿ'é, cuuvi cu'téenu ntuuⁿ yā Ndyuūs miiⁿ tan'dúúcá 'úú, naati nguée cuneé yā ndúúcū cadenas 'cūū.

³⁰ Taachí caⁿ'a sa chuū ncueeⁿ rey ndúúcū gobernador ndúúcū Berenice ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí canée yā ndúúcū 'iīⁿyāⁿ s'een. ³¹ Taachí 'iīⁿyāⁿ s'uun cuen^{'é} yā 'áámá lado caⁿ'á yā nguaaⁿ maáⁿ yā: Mar 'áámá nuuⁿndi ch'εεε nguée véé yeⁿ'ē sa 'cūū nguεε chí 'caaⁿ'nuⁿ yú saⁿ'ā, ndíi nguée chí caⁿ'a sa vácūū.

³² Níicú Agripa ngaⁿ'ā sa ngii sa Festo: Sá 'cūū cúúví nguáⁿ'ai sa nduuti chí nguée caⁿ'ā sa 'tíicā: 'Úú caⁿ'á nanááⁿ César.

27

Dicho'ó yā Pablo na yaāⁿ Roma

1 Taachí Festo ca'á yā orden chí cuen'é 'nū na barco na yán'āa Italia, diín yā entregar Pablo ndúúcū tanán'ā 'iín'yā chí preso yā capitán chí nguuví sa Julio. Capitán miiⁿ chí yen'e 'áámá taaⁿ soldados chí nguuví Augusto. 2 Cuen'e ntúuⁿ 'nū na 'aama barco yen'e yāāⁿ Adramitio chí caama cáácá ní ca'nā ná cheendi va'ai s'een yen'e nuū'nī'yán'ā na yāāⁿ s'een yen'e yán'āa Asia. Sndaá 'nū na barco ní cuen'é 'nū. Ní canée sa ndúúcū nūs'uu 'áámá sa'nā chí nguuví Aristarco yen'e yán'āa Macedonia chí yen'e yāāⁿ Tesalónica. 3 Táámá nguuví ndaá 'nū cheendi va'ai yen'e nuū'nī'yán'ā nīiⁿnuúⁿ na yāāⁿ Sidón. Julio miiⁿ diín yā ndúúcū Pablo miiⁿ tan'dúúcā amigo n'dai. 'Cuúⁿ yā chí cuen'e sa naachi canee amigos yen'e sa. Amigos ca'á yā chí nen'e Pablo miiⁿ. Ní Pablo miiⁿ ntaavi'tuunúúⁿ sa. 4 Ní cuen'e ntúuⁿ 'nū na barco ní cho'ó 'nū cuaaⁿ ndiíya lado sur yen'e isla Chipre caati 'yúúné ní contra yen'e barco miiⁿ. 5 Taachi cho'ōo cuaacú 'nū nuū'nī'yán'ā cuen'é 'nū nīiⁿnuúⁿ yán'āa Cilicia ndii yán'āa Panfilia. Ndaá 'nū na yāāⁿ Mira chí 'áámá yāāⁿ yen'e yán'āa Licia.

6 Ní capitán chí nga'a ntiínyúⁿ yā nndaaca yā 'áámá barco yen'e yāāⁿ Alejandría chí na'nā yán'āa Italia. Cuchéé 'nū na barco miiⁿ ní cuina'a 'nū. 7 Ní ngiínū ngiínū cuen'é 'nū na barco chí 'náán taavi n'deēe nguuví.

Ní cuen'é 'nū ndúúcū nééné n'deēe peligro na barco nīiⁿnuúⁿ ná yaāⁿ Gnido ní 'āā ntéé 'cuūⁿ 'yúúné chí ca'nā 'nū cuáán vmnaaⁿ. Tuu'mi ní cuen'é 'nū na nduu 'uuví isla, isla Salmón chí canee nīiⁿnuúⁿ ndúúcū isla Creta caati nguéé 'yúúné taaⁿ miiⁿ. 8 Níicú a fuerza diín 'nū ndaá 'nū nīiⁿnuúⁿ 'áámá yāāⁿ chí nguuví Buenos Puertos ní nīiⁿnuúⁿ yāāⁿ miiⁿ canée yāāⁿ Lasea.

9 Taachí cho'ōo 'naaⁿ tiempo cuen'é 'nū na barco ndúúcū nééné n'deēe peligro. 'Āā cho'ōo nguuví yen'e 'viicu chí nguéé che'é 'nū. Tuu'mi ní Pablo ca'nā yā chíi yā 'iín'yāⁿ s'uuⁿ. 10 Ní cā'nā yā: Ndís'tiī sa'nā, 'úú inaán chí 'āā nééné n'deēe peligro cuen'e ndúúcu yú chí cuuví ndaa yú. Nguéé dámaāⁿ carga yen'e barco cuuví ndái caati ndii s'uuúⁿ cuuví ndai yú.

11 Naati capitán miiⁿ ní n'giindiveén yā nduudu yen'e sa'nā chí ndéē barco ndúúcū sa'nā chí nga'a ntiínyuⁿ yen'e barco miiⁿ ti 'āā chí caaⁿmaⁿ 'nūū Pablo miiⁿ. 12 N'deēe n'dái ināaⁿ yā chí 'āā ntéé n'daacā chí canee barco na cheendi va'āi yen'e nuū'nī'yán'ā miiⁿ tiempo chí 'iiche. Ní n'deēe n'dái 'iín'yāⁿ nduuvidaamá yā chí ca'nā yā nuū'nī'yán'ā yen'e miiⁿ. Ní nen'é yā chí ndaá yā na yāāⁿ Fenice chí 'áámá cheendi va'āi yen'e nuū'nī'yán'ā yen'e isla Creta chí canee cuaaⁿ ndiíya sur, cuaaⁿ naachi n'giíya 'yán'ā. Ní miiⁿ cánée tiempo chí 'iiche.

'Yúúné tááⁿ na nuuⁿniⁿ'yáⁿā

13 Ndaā 'yúúné ngíinu yeⁿē cuaaⁿ ndiia tan'dúú^{cā} chí nacadiinuⁿ yā chí n'daāca. Candéε yā anclas cūū chí 'caanu barco miiⁿ ní cuen^eé yā canéé diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿā niiⁿnuúⁿ isla Creta. 14 Nguéé neé 'naaⁿ ndaā táámá 'yúúné taāⁿ taavi chí nguuví Euroclidón tan'dúú^{cā} ciclón chí contra yeⁿē barco miiⁿ. 15 Taachi 'yúúné miiⁿ diiⁿ chí barco 'āā ntéé cuuvi caⁿ'a barco miiⁿ contra yeⁿē 'yúúné, tuu'mí s'neeⁿ maáⁿ 'nū candéε 'yúúné barco miiⁿ naachi neⁿē. Ní nús'uu cuen^eé 'nū 'tíicā. 16 Ndaā 'nū na 'áámá isla chí nguuví Claudia naachi nguéé véé 'yúúné taāⁿ. 'Āā nééné ngíⁿīi candéε yā barco 'liiⁿ vmnaaⁿ barco ch'εεε ní dichiiⁿ chí yā barco 'líiⁿ miiⁿ. 17 Taachi 'āā chí n'daí yā dichiiⁿ chí yā barco 'líiⁿ ndúú^{cū} 'ii'yū cuaaⁿ náávtaⁿā, tuu'mí ní 'va'á yā chí ndáa yā Sirte chí 'áámá cuaaⁿ chεεti nuūⁿnīⁿ'yáⁿā naachi canéé yáⁿāa dúúⁿ naachi 'āā ntéé cuuvi caaca barco miiⁿ. Tuu'mí di'cuá'á yā tínnūⁿ yeⁿe barco miiⁿ. Tuu'mí ní chí 'nééⁿ yā barco miiⁿ chí cuen^ee maāⁿ ntúūⁿ. 18 Ní diiⁿ 'yúúné miiⁿ chí cuen^eé barco ndúú^{cū} peligro ti 'yúúné tááⁿ. Chidεεve táámá nguuví tucá'a yā ndaavi yaí yā carga yeⁿē barco na nuūⁿnīⁿ'yáⁿā. 19 Ndiichí ndii 'íiⁿnúⁿ nguuví miiⁿ ndúú^{cū} ta'á yā chíi yā nducuén^e dendú'ū chí ndεε barco na nuūⁿnīⁿ'yáⁿā. 20 Nguuví nguuví s'eeⁿ 'āā ntéé n'diichí

'nū 'yáⁿā ndii nguεε ndúú 'íiⁿnyúⁿ cucáávā 'yúúné tááⁿ miiⁿ chí nuuⁿmaⁿ ndiiví 'nū. Tuu'mí 'āā ntéé nacadiinuúⁿ 'nū chí nanguáⁿai 'nū.

21 'Āā 'nááⁿ nguuví chí nguéé nge^e 'nū. Tuu'mí Pablo miiⁿ cheendii yā naavtaⁿā yeⁿé nducyaaca 'nū ní caⁿ'a yā: Ndúúti chí ndís'tiī chí chí'téenu ní yeⁿé ní nguéé cuen^eé yú na barco yeⁿé isla Creta chí cuta'ā yú peligro miiⁿ ndúú^{cū} dendu'ū chí dindεε yú. 22 Maaⁿ ní cuuví ndis'tiī. Canee cúúⁿmiⁿ ní más cā ánimo caati nguéé mar 'áámá 'ii'yāⁿ chí dindaí yā vida yeⁿé yā nguaāⁿ yú, dámaāⁿ barco miiⁿ chí cuuvi ndaí. 23 Caati maaⁿ nguiiⁿú 'cūū canéé ángel yeⁿe Dendyuūs nduucú. 'Úú ní yeⁿe Dendyuūs 'úú ní 'úú dichiiⁿvé 'ii'yāⁿ. 24 Caⁿ'a ángel miiⁿ chíi yā 'úú: Pablo, nguéé 'va'ā di. Canee chí cuéendii di nanááⁿ César. Nducyáácá 'ii'yāⁿ chí caⁿ'á yā na barco ndúú^{cū} di cunduūⁿ chí 'ii'yāⁿ. 25 N'diichí ní compañeros. Cuneé ngíiⁿú ní ánimo caati 'úú i'teenú Dendyuūs. Canéé chí cuuvi tan'dúú^{cā} chí chíi yā 'úú. 26 Canéé chí ca'ā naaⁿ yú na 'áámá isla.

27 Chíi ndiichí cuūⁿ yaaⁿ níicú tan'dúú^{cā} chí cuchiiⁿ 'nū na nuūⁿnīⁿ'yáⁿā chí nguuví Adriático, ní cúchii ná maⁿ'a yaaⁿ ní saⁿ'ā s'eeⁿ chí diiⁿ manejar barco chí tuumicádíiⁿnuuⁿ sa chí 'āā snée 'nū niiⁿnuúⁿ na yáⁿāa. 28 Tuu'mí ní ca'a nuuⁿ sá sonda ní ndaaca sa ngii ndiicú 'ya'āa chí yáánūⁿ ní

cho'ō ca ta'líⁿ cuaaⁿ vmnaaⁿ nnguεεcunée sa ca'a nuuⁿ ntú^u sa sonda. Ndaaca ntuuⁿ sa ndítiiⁿ 'yu 'ya'aa chí yáánū^u.²⁹ 'Va'á yā chí ca'a naánⁿ yā na 'vaachií. Tuu'mi ní ca'ā nuúⁿ ya ná cuú^u ancla cū^u yeⁿ'ē cuaaⁿ dáámí, cosa chí cueendii barco miiⁿ ní 'āā ntéé caaca. Ní snee ngíⁿú yā chí cú^uví dεεve.³⁰ Tuu'mi ní saⁿ'ā chí diíⁿ yā manejar barco ch'εeti yaaⁿ sá chí cáanu sa yeⁿ'ē barco. Ní ca'a nuúⁿ yā barco líⁿ na nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā. Diíⁿ yā tan'dúú^{cā} chí cangúu yā ancla cū^u yeⁿ'ē cuaaⁿ vmnaaⁿ barco miiⁿ.³¹ Pablo miiⁿ caⁿ'a yā chí yā capitán: Ndúúti chí saⁿ'ā s'eeⁿ nguée canee sa na barco miiⁿ ndís'tí ní nguée cuuvi nanguaⁿ'ai nī.

³² Tuu'mi ní soldados ch'iica sa lazo yeⁿ'ē barco 'líⁿ. Diíⁿ sá chí cueⁿ'e maāⁿ ní chindai.

³³ Taachí caama chidεεve Pablo caⁿ'a yā chí yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí che'é yā. Ní caⁿ'a yā: Maaⁿ ní ndiichi cuú^u nguuví chí 'āā ntéé ché'e nī ní 'cuεetinée nī ndúú^{cū} cuidado. Ní nguée che'é nī mar 'áámá yuū^{ndū}.

³⁴ 'Úú ngiicá ndis'tí chí ché'e nī maaⁿ ní^{cú} véé fuerza yeⁿ'ē nī ti mar 'áámá yuū^{dū} tíⁿ nī nguée cuuvi ndai.

³⁵ Taachí caⁿ'a yā chuū, sta'á yā pan. Ca'á yā gracia Ndyuūs nanááⁿ nducyaaca yā ní taachi n'dée yā pan tucá'a yā che'é yā. ³⁶ Tuu'mi ní nducyaaca yā canee cú^u'míⁿ yā más ca ánimo ní che'é ntuúⁿ yā. ³⁷ Nducyáácá 'nū chí snú^u 'nū na barco

tan'dúú^{cā} 'uū^{ví} ciento canée 'iiⁿniⁿ nguεεcunditiiⁿ 'yu 'áámá 'nū. ³⁸ 'Āā nduuví ditiinú yā. Diíⁿ yā chí nan'daa ca'ái barco miiⁿ. 'Canuúⁿ yā trigo chí ndéε barco miiⁿ na nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā.

Chindai barco

³⁹ Taachí chidεεve táámá nguuví nguée 'iintinaáⁿ 'nū tíⁿ yáⁿ'āa naachí snée 'nū naati n'diichi 'nū 'áámá lugar naachi veε 'áámá playa o yáⁿ'āa ndúú^{tí}. Nduuvidáámá 'nū neⁿ'e 'nū cundaa 'nū na playa miiⁿ ndúú^{cū} barco.

⁴⁰ Ní chiica ntú^u yā 'iiⁿ'yu yeⁿ'ē cucáávā chí ancla cū^u chí canuúⁿ na nuūⁿniⁿ'yáⁿ'ā. Tuu'mi ní cuaaⁿ dáámí barco miiⁿ nadatí yā remos chí tan'dúú^{cā} 'áámá tabla chí diíⁿ guiar barco miiⁿ. Ní ch'eeⁿ yā tiinū^u miiⁿ yeⁿ'ē cuaaⁿ vmnaaⁿ barco miiⁿ na 'yúú^{né} ni cueⁿ'ē 'nū na playa chí yáⁿ'āa ndúú^{tí}. ⁴¹ Caⁿ'a 'naaⁿ 'nū naachi 'áámá lugar chí 'uū^{ví} nuūⁿniⁿ ní diíⁿ yā chí ndaā barco miiⁿ na yáⁿ'āa cuaaⁿ diituú chεeti nuūⁿniⁿ. Diíⁿ yā chí nacan'dáā barco 'iicu cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'ē barco miiⁿ chí canú^u ca nguaaⁿ nuūⁿniⁿ 'āā na yáⁿ'āa canée chεechi. Chééndii chí 'āā ntéé chiicā 'iicu cuaaⁿ dáámí barco miiⁿ neⁿ'e nda'ai ndúú^{cū} fuerza yeⁿ'ē nuūⁿniⁿ miiⁿ. ⁴² Tuu'mi ní soldado s'eeⁿ caⁿ'a yā chí 'caanⁿ'nuⁿ yā preso s'uuⁿ ní^{cú} mar 'áámá yā nguée cuuvi cáaⁿ'yuuⁿ yā nuūⁿniⁿ ní^{cú} cunaⁿ'a yā na yáⁿ'āa. ⁴³ Naati capitán miiⁿ neⁿ'e sa dingúáⁿ'ai sa Pablo miiⁿ. Tuu'mí chícataáⁿ yā chí

neⁿe soldado s'uuⁿ. Tuu'mi ní capitán chi ngaⁿā ntiiⁿnyuⁿ caⁿá sa chi nducyáácá yā chi cuuvi 'caaⁿ'yuuⁿ yā nuūⁿnīⁿ níicú chi cun'daa yā vmnaāⁿ nuūⁿnīⁿ ní 'caaⁿ'yuuⁿ yā ní nandaá yā na yán'āa ní nnguaⁿái yā. ⁴⁴ Níicú tanán'a yā ní na tablas yeⁿē barco ndúúcu yán'á yeⁿē barco cuuví nacan'dáa yā. 'Tíicā chiī nducyááca yā nanguán'ai yā nandáa yā na yán'āa cuūⁿmáⁿ.

28

Pablo snée yā na isla Malta

¹ Taachi 'āa nnguaⁿái 'nū chicadínūuⁿ 'nū isla miiⁿ nguuví Malta. ² 'Iiⁿ'yāⁿ chi snée na isla miiⁿ diiⁿ yā tratar nús'uu n'daacā caati tiiví yā yán'ā ní diiⁿ yā recibir nducyaaca 'nū cáávā chí 'iiche miiⁿ ndúúcu chí ngeeⁿ cúúvī. ³ Tuu'mi ní Pablo miiⁿ nanguáiⁿ yā nduuví táāⁿ dúuⁿnē yán'á cuuⁿmaⁿ ní ch'íi yā na yán'ā. Ní 'áamá cúú cuen'e tī chéenu tī caavā chí 'íi'nūuⁿ ní ch'ēcú tī na tá'a Pablo miiⁿ. ⁴ Taachi 'iiⁿ'yāⁿ chí snée miiⁿyā n'diichí yā cúú can'dícu tī na ta'a Pablo tuu'mi ní caⁿ'a yā nguááⁿ maáⁿ yā: Nduudu cuáácú sán'a 'cūū 'nín'nún sa 'iiⁿ'yāⁿ. 'Áará chí nanguán'āi sa na nuūⁿnīⁿ'yán'ā nguéé 'cuááⁿ chí cunduūchi sa.

⁵ Naati Pablo miiⁿ ch'íidi sa cúú miiⁿ na yaⁿā. Nguéé de'ē vεε diiⁿ tī ndúúcu sa. ⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ snée ngínú yā chí n'diichí yā chí cundiitu ta'a sa o cundéévé sá chí 'cuūvī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'ééⁿ ní ch'εetinée

ngínú yā de'ē cuuví ndúúcu sa. Ní n'diichí yā chí nguεε de'ē vεε chiī ndúúcu sa. Tuu'mi ní na'dáán yā vaanicaadínūuⁿ yeⁿ'é yā cucáávā chí n'diichí yā. Tuu'mi ní caⁿ'a yā: Pablo miiⁿ ní dendyuūs saⁿā.

⁷ Na yāāⁿ miiⁿ véé yán'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿā ntíiⁿnyúⁿ yā chí nguúví yā Publio. 'Iiⁿ'yāⁿ yāāⁿ miiⁿ diiⁿ yā recibir nus'uu. Ní tee yā naachí ch'εetinée 'nū 'iiⁿnūⁿ nguuví. ⁸ Ní chiida Publio canée yā na cama chí ngíta yā yeⁿ'e ca'ai 'íiⁿ'nūuⁿ ndúúcu ca'ai yuuúⁿ. Tuu'mi chí ndaā Pablo ní n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ch'íínú caⁿ'angua'á yā niicu s'nééⁿ Pablo miiⁿ ta'á yā cuerpo yeⁿ'é yā. Níicú nnduuva yeⁿ'é yā. ⁹ Ch'íínú chí diiⁿ yā chuū tuu'mi ní cuchii tanán'a yā chí snée yā na isla chí vεε ntúūⁿ ca'ai yeⁿ'é yā. Ndaá yā naachi canée Pablo ní nduuva ntúūⁿ yeⁿ'e yā. ¹⁰ 'Iiⁿ'yāⁿ s'úūⁿ dinén'e yā nús'uu ní diiⁿ yā n'daacā nduucú 'nū. Taachí chí ndaá 'nū na barco tee yā taanduvéé cosa chí neⁿ'e 'nū.

Pablo ndaá yā na yāāⁿ Roma

¹¹ Ch'εetinéeⁿ 'nū 'iiⁿnūⁿ 'iiyu miiⁿ ní cueⁿ'é 'nū na barco chí yeⁿ'e yāāⁿ Alejandría chí ch'εetinée 'áamá tiempo 'iiche na isla miiⁿ. Barco miiⁿ ní cuaaⁿ vmnaaⁿ canée imágenes yeⁿ'e Cástor ndúúcu Pólux chí dendyuūs s'eeⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ¹² Ní ndaa ntúūⁿ 'nū na yaāⁿ Sira-cusa ní ch'εetinée ntuuⁿ 'nū yāāⁿ miiⁿ na 'iiⁿnūⁿ nguuví. ¹³ Yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ cueⁿ'e ntuúⁿ

'nū na barco niiⁿnuúⁿ ná 'diituú nuūⁿnīⁿ'yaⁿā miiⁿ. Ndaa ntúuⁿ 'nū niiⁿnuúⁿ na yaāⁿ Regio. Táamá nguuvī cuayiivī chī ndāā 'yúúné yeⁿ'ē cuaaⁿ ndiia sur nī ndii chiiⁿ ndii 'úúví nguuvī ndaa ntúuⁿ 'nū na yāāⁿ Puteoli. ¹⁴ Miiⁿ ní naachi ndaāca 'nū hermanos chī i'téenu yā Cristo di'cuítu yā nús'uu ní 'cuētinéé 'nū ndúúcu yā ndēēchē nguuvī. Ch'iinu ní cueⁿ'e 'nū chiicá 'nū yāāⁿ Roma. ¹⁵ Taachi ch'iindiveeⁿ hermano s'uuⁿ yeⁿ'é 'nū ní can'dāa yā ní diíⁿ yā recibir nús'uu ndí yāāⁿ Apio naachi vee niiⁿvēē ní ndii yāāⁿ chī nguuvī Tres Tabernas. Taachi Pablo n'diichi yā 'iīⁿyāⁿ, ca'á yā gracias Ndyuūs níicú vee ca ánimo yeⁿ'e yā. ¹⁶ Taachi ndaá 'nū yaāⁿ Roma, capitán diiⁿ sa entregar preso s'eeⁿ jefe. Níicú jefe miiⁿ 'cuuⁿ yā chī cunéé 'āā vi'i Pablo ndúúcu 'aama soldado chī diiⁿ sa cuidado 'iīⁿyāⁿ.

Pablo ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu na yāāⁿ Roma

¹⁷ Ch'íínú tá 'iīⁿnūⁿ nguuvī Pablo miiⁿ ní ca'á yā chī cádiinuⁿ saⁿā n'gēete yeⁿ'ē 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. Níicú taachi nduuvídaama sa Pablo miiⁿ caⁿ'á yā chii yā saⁿā: Ndís'tiī vi'í, 'úú ní nguée dē'ē vee diiⁿ ndúúcu 'iīⁿyāⁿ ndíi nguée ndúú contra yeⁿ'e costumbre yeⁿ'e chiidā yú chī yeⁿ'ē ndíi vmnaaⁿ. Ní 'iīⁿyāⁿ diiⁿ yā entregar 'úú ndíi yāāⁿ Jerusalén na ta'ā saⁿā romano s'uuⁿ. ¹⁸ Saⁿā s'eeⁿ, ní taachi tu-umicadiinúúⁿ sa yeⁿ'é chī

nguée nuūⁿndī ch'ēete yeⁿ'é neⁿ'e sa nn'dēechii sa 'úú caati nguée indaaca sa mar 'áamá nuūⁿndi yeⁿ'é chī 'cuúví. ¹⁹ Naati 'iīⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ snée yā contra yeⁿ'é, chii obligado chī canée chī caⁿ'á n'diichi saⁿā chī rey César. Nguée dē'ē caavā chī caacá contra 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'é. ²⁰ Chiiⁿ chī cucáāvā 'úú chiicá n'diichi ndis'tiī maaⁿ níicú snaaⁿ nī, níicú ndee nduucú nī. Caati cucáāvā chī canee ngiinú cosa yeⁿ'ē Israel, canee chī diiⁿ sufrir ndúúcu cadena cūū.

²¹ Tuu'mí caⁿ'a sa chii sa Pablo: Nús'uu ní nguée ndiíⁿ 'nū recibir carta yeⁿ'e yāⁿā Judea cucáāvā dii, ndíi nguée ndúú chiiⁿ ndaá mar 'áamá vi'i yú chī caaⁿ'māⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'ē di. ²² Naati neⁿ'é 'nū 'caandiveeⁿ 'nū chí nadicadiinuⁿ di caati cucáāvā chí i'téenu dí. Nús'uu ní déenu 'nū chī nducuéⁿ'e cuaaⁿ ngaⁿ'a yā contra cosa chī i'téenu di.

²³ Tuu'mi ndēēve yā 'áamá nguuvī ní ndaā taaví 'iīⁿyāⁿ na vaacu sa. Ní Pablo miiⁿ caaⁿ'maⁿ cuaacú yā ní ch'iⁿí yā 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e chī Ndyuūs ngaⁿ'a yā ntiiⁿnyúⁿ yā ndíi naachi ngíi ndēēve ndíi naachi ngíi 'da'a. Ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Jesús tan'dúúca chī yeⁿ'ē Moisés. 'Āā 'tíica nūⁿ yeⁿ'ē profetas chī ca'ā nduudu yeⁿ'é Dendyuūs. ²⁴ 'Ticu náⁿ'a yā ní i'téenu yā chī caⁿ'a sa. Niicu náⁿ'a yā nguée i'téenu yā. ²⁵ Naati nguée nduuvídaamá yā. Ní cuindaacadáámí yā naati

vmnááⁿ vmnaaⁿ chi cuin-
daacadaamí yā Pablo miiⁿ
caⁿ'a sa nduudu 'cūū ndúúcū
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chi
caⁿ'a cuaacu Espíritu N'dai
yen'e Ndyuūs cucáāvā profeta
Isaías ndúúcū chiidá yú. Ní
cāⁿ'a Espíritu N'dai chuū:

26 Cuen'e di yáaⁿ 'cūū níícú
cuuvi di 'iiⁿ'yāⁿ:
N'giindiveéⁿ di ndúúcū
veeⁿ di ní nguéeⁿ tuumi-
cadiinuuⁿ di; inaaⁿ di
ndúúcū nduutináaⁿ di
ní nguéeⁿ i'téenu di;

27 caati staava yen'e 'iiⁿ'yāⁿ
yáaⁿ 'cūū nééné
chéechi, níícú nguéeⁿ
cuuvi tuumicadíinuuⁿ
yā ndúúcū staava
yēⁿ'e yā ndúúcū veéⁿ
yā nguéeⁿ n'dáácā
ch'iindiveéⁿ yā, ndíí
nguéeⁿ n'giindiveéⁿ
yā ndúúcū veéⁿ yā,
nduutináaⁿ yā ní nndu-
udí maaⁿ, tí nguéeⁿ
chinaáⁿ yā ndúúcū
nduutinaáⁿ yā, ndíí
nguéeⁿ nanguεεcundií
yā yen'e nuuⁿndi yen'é
yā caatí 'úú idiíⁿ chi
nduuví n'dái yā nan-
duūvā yen'é yā.

28 Maaⁿ ní cádiinúúⁿ nī chiíⁿ
chi Ndyuūs nadach'εεcú yā
nuuⁿndi yen'e nducyáácá
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ yen'e
ndaata Israel cáāvā chi 'tíicā
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caandiveéⁿ yā
yen'e chuū.

29 Níícú taachi caⁿ'a sa ndu-
udu 'cūū, 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ
caⁿ'a yā. Nééné n'deeé caⁿ'a
yā nguaaⁿ maáⁿ yā.

30 Pablo miiⁿ ní canée yā
'uūví ndúuyū na 'áámá va'ai

chí nadííⁿve yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ
dííⁿ yā recibir ndúcyáácá
yā chi nndaā na vaacú yā.
31 Caⁿ'á yā yen'e chi Dendyuūs
ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā níícú
chi'cueeⁿ yā yen'e Señor
Jesucristo. Caⁿ'a yā ndúúcū
nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Mar 'áámá
'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ chiicatáaⁿ yā
yēⁿ'e yā.

PABLO IDINGUÚⁿ YĀ CARTA 'CŪŪ YEⁿ'E 'Iⁿ'YĀⁿ CHI SNĒE YĀ YĀĀⁿ ROMA

*Pablo idinguún yā yen'e
'iⁿ'yāⁿ yen'e yaacū yen'e yāāⁿ
Roma*

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú dichíí'vē Señor Jesucristo. Ndyuūs yaa'ví yā 'úú ní ndεεvé yā 'úú. Ní dichó'o yā 'úú chi cuuví apóstol chi candεé nduudu yen'é Ndyuūs chi nduudu yen'e evangelio yen'e chi nanguan'ai 'iⁿ'yāⁿ.

² Ndyuūs ní caⁿ'a yā n'dee n'dái tiempo chi 'āā chó'ōo chi ca'a yā evangelio chí nduudu cuaacu chi nadanguáⁿ'ai yā taachi profetas ngaⁿ'á yā yen'ē. Ní dingúuⁿ yā na libro yen'e Dendyuūs yen'ē chúū. ³ Nduudu 'cūū chi evangelio ní yen'e Señor Jesucristo yen'e yú chi Daiya Dendyuūs. Cristo ní ndāa yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúⁿcū cuerpo tan'dúúⁿcā s'uuúⁿ cáávā na ndaata yen'ē rey David. ⁴ Ní cucááva Espíritu chi n'dai taavi yen'e Cristo, Cristo dicuaacú yā chí Daiyá Ndyuūs ndúúⁿcū poder yen'é Ndyuūs chi ch'εεε taavi ca taachi nducuéⁿ yā yen'e nguaaⁿ tinán'ā. ⁵ Ní cáávā Cristo miⁿ Ndyuūs tee yā 'aama favor 'úú ti dicho'ó yā 'úú chi 'úú cuuvi apóstol yen'é yā cáávā chi duuchi Cristo. Ní cáávā chi 'úú

cuuvi 'cuuⁿ'mín 'iⁿ'yāⁿ yen'e nducuéⁿē nacióⁿ táácā cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Ní 'caandiveéⁿ yā nduudu yen'e yā. ⁶ Ní ndís'tiī ní yen'e 'iⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo caati Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yen'é Cristo ndís'tiī.

⁷ 'Úú idinguún carta 'cūū yen'e nducyáácá ndís'tiī chi snée nī na yāāⁿ Roma, ndís'tiī chi Ndyuūs nen'e yā ní yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuví yen'é yā ndís'tiī. Nen'é chi Ndyuūs Chiida yú ndúúⁿcū Señor Jesucristo téé yā ndís'tiī vaadī n'dai ca yen'é yā ndúúⁿcū vaadī 'diīⁿ yen'é yā.

*Pablo nen'e yā caⁿ'á yā yāāⁿ
Roma*

⁸ Vmnaán vmnaaⁿ ca'á gracias Ndyuūs cáávā Jesucristo cucáávā nducyaaca ndís'tiī caati 'iⁿ'yāⁿ yen'e núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdí ch'iindiveéⁿ yā tan'dúúⁿcā chi ndís'tiī i'téenu nī Jesucristo ní ngaⁿ'á yā yen'e ndís'tiī. ⁹ 'Úú ndúúⁿcū nuuⁿmaⁿ staavā yen'é dichii'vé Ndyuūs. Ní candεé nduudu ngai yen'e evangelio yen'e Daiyá yā. Ndyuūs deenú yā chi 'úú cuen'e daāⁿmaⁿ nan'gaacú yen'e ndís'tiī ní taachí ngaⁿ'āngua'á ní ngaⁿ'āngua'á cucáávā ndís'tiī. ¹⁰ Ní ngiicá Ndyuūs chi nduuti chi nen'é yā chi téé yā lugar 'úú chi tiempo 'cūū cuuví ndaá nanaán ndís'tiī. ¹¹ Nen'e cá snaán ndís'tiī ní cunnee ndís'tiī ndúúⁿcū Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chi cu'téenu cá nī ní 'íicú ndís'tiī diitūu 'cuεetinée nī ndúúⁿcū chi i'téenu nī. ¹² Ní

'íícú ndís'tiī ndúúcū 'úú ca'á díítuu yú 'aama yú taama yú ndúúcū chi i'téenu yú ti daama daama i'téenu yú.

13 Ndís'tiī hermanos yen'é, nen'é chí cádiinuuⁿ ndís'tiī chi neené n'deee cuuvi nen'é chíi n'diichí ndís'tiī naati ndii máán nguée ngii chí chíi. Nen'é n'diichí ndís'tiī caati tan'dúúcā chi vée n'gui'i yen'e cosecha 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī cuuvi tan'dúúcā n'gui'i yen'e cosecha yen'e ntiinnyun yen'é caati 'tíicā vée n'gui'i yen'é nguaaⁿ 'iin'yāⁿ yen'e tanán'ā naciones yen'e in'yeendí 'cūū.

14 Ní 'úú cánée chi cunnee 'iin'yāⁿ chi yen'e ndaata yen'é ndúúcū 'iin'yāⁿ chi yen'e tanán'ā naciones, 'iin'yāⁿ chi deenu ndúúcū 'iin'yāⁿ chi nguée deenū. 15 Ní 'tiicá ntúūⁿ 'úú caneé listo chi caaⁿmán nduudu cuaacu yen'e evangelio chi nanguan'ai 'iin'yāⁿ. Ní caaⁿmán nanáán ndís'tiī chi snee nī na yāāⁿ Roma.

Poder yen'e evangelio chí nduudu ngai yen'é Cristo

16 Ní nguée 'cuinaán chi caaⁿmán nduudu cuaacu yen'e evangelio ti nduudu miiⁿ ní poder yen'é Ndyuūs. Ní nanguan'āi nducyáácá 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā Cristo, vmnáán vmaaaⁿ 'iin'yāⁿ chi 'iin'yāⁿ Israel chi judío s'een. 'Tiicá ntúūⁿ 'iin'yāⁿ s'een chi nguée yen'e ndaata Israel.

17 Ní nduudu cuaacu yen'e evangelio míiⁿ ní n'gi'i chi Ndyuūs ní diiⁿ yā aceptar s'uuúⁿ chi cuuvi yen'é yā s'uuúⁿ cáávā chi i'téenu yú Jesucristo, ní dámaaⁿ cáávā chí i'téenu yú Jesucristo.

'Tíicā canee nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs: 'Iiⁿyāⁿ chi Ndyuūs díiⁿ yā aceptar chi cuuvi yen'é yā, 'cuεεtineé yā cucáávā chi i'téenu yā.

Núúⁿndí yen'e 'iin'yāⁿ chí snee yā na in'yeendí 'cūū

18 Déenu yú chi Ndyuūs ca'á yā castigo chi neené díítuu nducyaaca 'iin'yāⁿ chi nguée n'daacā idiíⁿ yā ndúúcū 'iin'yāⁿ chi dinuuⁿndí yā. Ní cucáávā nuuⁿndi yen'é yā nguεε n'gúúⁿ chí 'iin'yāⁿ cuuvi deenú yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Castigo yen'é yā ngíicá ndíi na va'ai chεεti nguuvi. 19 Ní 'iin'yāⁿ s'een chí deenu n'dái yā cuuvi cadíinuuⁿ yā chí yen'e Ndyuūs caati Ndyuūs ch'íní yā 'iin'yāⁿ s'een chuū. 20 Dendu'ū chí yen'é Ndyuūs chí nguée inaaⁿ yú cuuvi déenu yú cucáávā nducuén'e chí Ndyuūs din'dái yā ndúúcū poder yen'é yā chí 'áámá cānee. Ní chuū cuuvi snaaⁿ 'iin'yāⁿ ndii tiempo chí Ndyuūs din'dái yā in'yeendí. Ní deenú yā chí Ndyuūs ní Ndyuūs nuuⁿmán cuaacu. Ní nguée cuuvi caaⁿmán yā chí nguée cuuvi n'diichí yā Ndyuūs. 21 'Iiⁿyāⁿ s'een n'diichí yā Ndyuūs naati nguée chí'téenu yā Ndyuūs miiⁿ chí ch'εεte yā ní nguée ca'á yā gracias Ndyuūs. Nguée 'tíicā díiⁿ yā. Naati nadicadíinuuⁿ yā yen'e dendu'u chí nguée dichíí'vē chí yen'e maāiⁿ. Ní cáávā chí necio yā ch'εεtinée yā na maāiⁿ. 22 'Iiⁿyāⁿ s'een ní ngaⁿ'a yā chí deenu ca

yā naati diín yā chi tonto yā. ²³ Ní n̄daán yā vaadī dεενε ngii ye'n'é Ndyuūs chi canduuchí yā cue'n'e daāⁿmaⁿ cáávā santos ídolos o imágenes chi idin'dái 'iin'yāⁿ, santos chi tan'dúúcā 'iin'yāⁿ chi n'díí. 'Tíicā santos miiⁿ ndúúcū ídolos ye'n'e 'yáádā, ndúúcū ídolos ye'n'e cúú ndúúcū ídolos ye'n'e 'iiti chi cuūuⁿ cá'a tī.

²⁴ Ní cáávā chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ni nguée ne'n'e yā tuumi-cadíínuuⁿ yā ní Ndyuūs s'neéⁿ yā chi diín yā dendú'ū chi nguée n'daacā chi ne'n'e diiⁿ cuerpo ye'n'é yā. Ní diiⁿ yā ndúúcū cuerpo ye'n'é yā nguáán maán yā dendu'ū chí vaadī 'cuíínuúⁿ. ²⁵ Ní diiⁿ yā 'túúcā tī nguée i'téénú yā nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs tī i'téenu yā nduudu yaadi. Ní dich'εεté yā dendu'ū chi Ndyuūs din'dái yā naati nguée dich'εεté yā maán Ndyuūs chi din'dái yā dendu'ū. Nducyáácā 'iin'yāⁿ cuén'é daāⁿmaⁿ canée chi dich'εεté yā Ndyuūs. 'Tíicā canee chi diín yā.

²⁶ Ní cáávā chi diín yā 'tuucā Ndyuūs diín yā chi'néeⁿ maán yā 'iin'yāⁿ chi diín yā dendu'ū chi nguεε n'daacā chi 'cuináaⁿ yā. Ní n'daataá s'eeⁿ nguée caⁿ'á yā ndúúcū saⁿ'a naati caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá ní diiⁿ yā tan'dúúcā chi ch'iindivaacú yā ndúúcū vi'í. ²⁷ 'Tiicá ntúūⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ nguée caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá naati caⁿ'á yā ndúúcū saⁿ'ā ní diiⁿ yā tan'dúúcā chi ch'iindivaacú yā ndúúcū vi'í. Diiⁿ yā nguaaⁿ maán yā cosas

chi vaadī 'cuíínuuⁿ ní sta'á yā castigo na cuerpo ye'n'é yā ye'n'e chi nguεε n'daacā chi diín yā.

²⁸ Ní cáávā chi nguée ne'n'é yā ntiinaán yā Ndyuūs, Ndyuūs chi'néeⁿ yā 'iin'yāⁿ chi diín yā nducuéⁿ'ē chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ nadacadíínuuⁿ yā chi nguεε n'daacā. Ní diiⁿ yā cosas chi nguée canee chi diín yā. ²⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ neéné nadacadiiⁿúúⁿ yā ye'n'e nducuéⁿ'ē chi nguεε n'daacā. Ní caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá o saⁿ'ā chi nguεε ye'n'e yā. Ní neené yaadii'yá yā ní diiⁿ yā cosas ye'n'e yááⁿ'nguiniūⁿ. Ní ne'n'é yā dendú'ū chi nguεε ye'n'e yā. Ní neene idiíⁿ yā cosa chi nguεε n'daacā tī ne'n'e yā diiⁿ yā 'tíicā. Ní neené nngueé yā. Ní n'giⁿ'núⁿ yā 'iin'yāⁿ. Ní neené n'gεεcu cheendí yā ndúúcū 'iin'yāⁿ, ní nginnche'éí yā 'iin'yāⁿ. Ní neéné nguεε n'daacā staava ye'n'é yā. Ní neené n'gεεcu cheendí yā ye'n'e chi 'iin'yāⁿ diiⁿ yā ye'n'e chi nguεε n'daacā. ³⁰ Ngaⁿ'á yā ye'n'e chi nguée n'daacā ye'n'e taama yā. Nguée ne'n'é yā Dendyuūs. Ngaⁿ'á yā nanáán 'iin'yāⁿ ye'n'e s'uuúⁿ ní ngii 'cuináán 'iin'yāⁿ ye'n'e s'uuúⁿ. Maán yā dich'εεté yā 'iin'yāⁿ. Ní idiyaadí taaví yā ní nadacadíínuuⁿ yā cosa chí ngai chi nguεε n'daacā. Ní nguée i'téenu yā ye'n'e chεεcú yā ye'n'e chiida yā. ³¹ Nguée itúúmícadíínuuⁿ yā, nguée idiíⁿ yā chí ngāⁿ'a yā chí diiⁿ yā. Nguée idinéⁿ'e yā 'iin'yāⁿ ní nguée déenu yā nadach'εεcú

yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁱn'yāⁿ 'áará chí ngaⁿ'a yā chí nadach'εεcú yā yeⁿ'e yā. Ní nguée^ε ya'āi 'iⁱnú yā 'iⁱn'yāⁿ. ³² 'Iⁱn'yāⁿ s'eenⁿ nééné déénu yā chí Ndyuūs ngaⁿ'a yā chí canée^ε chí diiⁿ yā. Ní déénu yā chí 'iⁱn'yāⁿ chí nguée^ε diiⁿ 'túicā, tuu'mí chí 'cuūvi yā naati icandiícá yā chí idiíⁿ yā 'túicā. Yeenú taaví yā taachi inaánⁿ yā 'iⁱn'yāⁿ chí diiⁿ yā 'túicā.

2

Ndyuūs ináaⁿ yā 'iⁱn'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi ní yeⁿ'e chí cuaacu

¹ Ndís'tiī amigos yeⁿ'é, ¿'áá n'diichí nī dε'ē chí idiíⁿ taamá yā o 'āā du'ú nūuⁿ 'iⁱn'yāⁿ? Véé nuuⁿndi yeⁿ'e maánⁿ yā taachi diiⁿ yā 'túicā. Taachi n'diichí yā nuuⁿndi chí idiíⁿ taamá yā, ní maánⁿ yā diiⁿ yā 'túicā, tuu'mi ní dich'εεté maánⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ² Deenu yú chí Ndyuūs diiⁿ yā cosa chí cuaacu taachi diiⁿ yā condenar 'iⁱn'yāⁿ chí diiⁿ yā chí 'túucā. ³ ¿'Áá 'aacu nī chí Ndyuūs nguée^ε inaaⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁱn'yāⁿ chí idiíⁿ yā 'túucā taachi n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e taamá yā? Nguεε 'túicā. ⁴ ¿'Áá nguée^ε inee yiinú nī yeⁿ'é Ndyuūs cucáávā chí ya'ai 'iⁱnú yā ndís'tiī ní ndai yā ndúúcū ndís'tiī ní teé yā ndís'tiī n'deeé n'dái favores yeⁿ'é yā ndúúcū vaadī 'diiíⁿ yeⁿ'e yā? Ní nguée^ε diiⁿ nī cuenta chí Ndyuūs tee yā ndís'tiī favores yeⁿ'e yā ní n'giⁿ'í yā ndís'tiī taaca cuuvi ndaacadaamí nī yeⁿ'e

nuuⁿndi chí idiíⁿ nī. ⁵ Naati 'iⁱn'yāⁿ chí diiⁿ yā 'túucā ní dich'εεchi yā staava yeⁿ'e yā. Ní nguée^ε ndaacadaamí yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Cáávā chí idiíⁿ yā 'túicā ní nduu-vidáámá castigo yeⁿ'e maánⁿ yā nguuvi taachi Ndyuūs diiⁿ yā juzgar nuuⁿndi yeⁿ'e yú ní téé yā castigo yeⁿ'é chí diiⁿ yú ndúúcū vaadī cuaacu. ⁶ Ní Ndyuūs ní ca'a yā ca'áámá cā'aama 'iⁱn'yāⁿ nadíí'vē yā yeⁿ'e chí diiⁿ yā. ⁷ Ní ca'a yā vida cuen'e daāⁿman' 'iⁱn'yāⁿ chí chεé yā chí diiⁿ yā nducuén'ē chí n'daacā, ní n'nuúnⁿ yā, ní diiⁿ yā nducuén'ē chí yeⁿ'é va'ai chεεti nguuvi, ní diiⁿ yā chí honrado yā. ⁸ Naati 'iⁱn'yāⁿ chí neⁿ'e nducuén'ē yeⁿ'e maánⁿ yā ní nguée^ε i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs naati diiⁿ yā nducuén'ē chí nguεε n'daacā, Ndyuūs nguée^ε canee yiinú yā yeⁿ'e 'iⁱn'yāⁿ s'eenⁿ. Ní ca'a yā castigo 'iⁱn'yāⁿ s'eenⁿ. ⁹ Ní nducyáácá 'iⁱn'yāⁿ chí nguée^ε n'daacā idiíⁿ yā canée^ε chí n'deeé n'dái 'cuéénú yā cuuvi, vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iⁱn'yāⁿ chí yeⁿ'e ndaata Israel chí judíos ní cuayiivi ní 'iⁱn'yāⁿ chí nguée^ε yeⁿ'e ndaata Israel. ¹⁰ Naati Ndyuūs diiⁿ yā chí dεεvé 'iⁱn'yāⁿ ní dich'εεté yā 'iⁱn'yāⁿ ní ca'a yā vaadī 'diiíⁿ yeⁿ'é nducyáácá 'iⁱn'yāⁿ chí din'daacá yā, vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iⁱn'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ní cuayiivi 'iⁱn'yāⁿ chí nguée^ε yeⁿ'e ndaata Israel.

¹¹ Caati nanááⁿ Ndyuūs ní 'āā daamá nūuⁿ nducyaaca 'iⁱn'yāⁿ. ¹² Ní 'iⁱn'yāⁿ chí

idinuuⁿndí yā chi nguéeⁿ
ndúúcū ley yeⁿ'e Moisés
miiⁿ ní cuuvi ndái yā nguéeⁿ
ndúúcū ley miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ
chi idinuuⁿndí yā ní ndeε yā
ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ tuu'mi
ní ley miíⁿ nūuⁿ ní cuuví yā
castigo. ¹³ Caati nguéeⁿ cuaáⁿ
Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ chi dámaaⁿ
chi n'diichí yā ley miiⁿ naati
Ndyuūs cuaáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi
diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a
ley miiⁿ. ¹⁴ Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ
chi nguéeⁿ yeⁿ'e ndaata Israel
s'eeⁿ ní nguéeⁿ déenu yā yeⁿ'e
ley Moisés, naati neⁿ'e yā
cadiinúúⁿ yā diíⁿ yā cosa chi
cuaacu tan'dúúcā chi ngaⁿ'a
ley miiⁿ, 'áará chí nguéeⁿ
ndúúcū ley miiⁿ véé 'aama
ley yeⁿ'é yā chi 'āā vi'í cā
nguaaⁿ maáⁿ yā. ¹⁵ Ní ch'in'í
yā cáávā chi idiiⁿ yā chi ley
yeⁿ'é Ndyuūs tan'dúúcā chi
canéeⁿ nguūⁿ na staava yeⁿ'é
yā 'túicā canéeⁿ. Ní chiiⁿ chi diíⁿ
yā ní 'áamá prueba yeⁿ'e chuū
ní chiiⁿ chi nadacadiinúúⁿ
yā diíⁿ yā condenar maáⁿ
yā o caaⁿ'maⁿ cuaacu yeⁿ'é
maáⁿ yā. ¹⁶ Ní taachi ndaá
nguuví chi Ndyuūs diíⁿ yā
juzgar cáávā Jesucristo miiⁿ
nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū
nducuéⁿ'e chi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ
maáⁿ yā canúúⁿ n'de'ei na
staava yeⁿ'é yā, tuu'mi ní
Ndyuūs diíⁿ yā chuū ndúúcū
nduudu cuaacu yeⁿ'e yā chi
nadanguan'ai 'iiⁿ'yāⁿ. Chuū ní
nduudu cuaacu chi 'úú Pablo
ngaⁿ'á.

*'Tiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ndúúcū
ley yeⁿ'e Moisés*

¹⁷ Diiⁿ ní ngaⁿ'a di chi
'iiⁿ'yāⁿ Israel di. Ní ngaⁿ'a di
chi i'téenu dí ley yeⁿ'e Moisés
ní dich'εεté maāⁿ di dii. Ní
dii ngaⁿ'a di chi yeⁿ'é Ndyuūs
dii. ¹⁸ ¿'Áá déenu di de'ε
chi neⁿ'e Ndyuūs ní ley chi
'cuuⁿ'miⁿ di chi cuuvi in'nuuⁿ
di dendu'ū chi n'daacā ca chi
diiⁿ di? ¹⁹ ¿'Áá déenu di chi
cuaacu chi cuuvi ca'cueeⁿ di
'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ o 'iiⁿ'yāⁿ
chi nguéeⁿ de'ε véε deenu, ní
ndeε di nduudu chi tan'dúúcā
chidεεvé nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi
ngiica yā na maāiⁿ? ²⁰ ¿'Áá
i'teenu di chi cuuví diiⁿ di
ca'cueeⁿ di 'iiⁿ'yāⁿ chi tonto
yā ní táácā chi ngi'cueeⁿ di
da'caiyáā? ¿Ní ndúúcū ley
yeⁿ'e di véé nducuéⁿ'e chi
diiⁿ chi cuuví deenu di vaadi
cuaacu? ²¹ Díí chi ngi'cueeⁿ
di tanáⁿ'a yā, ¿de'ε cáávā chi
nguéeⁿ ngi'cueeⁿ maāⁿ di dii?
Díí chi ngaⁿ'a di 'iiⁿ'yāⁿ chi
nguéeⁿ canéeⁿ chi diduucú yā,
¿de'ε cáávā chi diduucú di?
²² Díí saⁿ'ā o n'daataá chi
ngaⁿ'a di chi 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ
can'á yā ndúúcū isaⁿ'ā o
n'daataá chi nguéeⁿ yeⁿ'é yā,
¿de'ε cáávā chí maaⁿ dí can'a
di ndúúcū n'daataá o isaⁿ'ā
chi nguéeⁿ yeⁿ'e di? Díí chi
nguéeⁿ ngii n'diichí di santos
ídolos, ¿de'ε cáávā chi diduucu
di vaadi 'cuiica yeⁿ'e yáacū
yeⁿ'e santos ídolos? ²³ Díí chi
ngaⁿ'a maaⁿ di yeⁿ'e di chi
ch'εεte di cucáávā chi canee
di ndúúcū ley yeⁿ'é Ndyuūs
¿de'ε cáávā chi nguéeⁿ diiⁿ di
honrar Ndyuūs? 'Tiicá diiⁿ di
caati nguéeⁿ diiⁿ di tan'dúúcā
chi ngaⁿ'a ley chi Ndyuūs tee
yā dii. ²⁴ Canéeⁿ nguūⁿ na libro

ye'n'é Ndyuūs 'tiicā: 'Ii'n'yān
chi nguée ye'n'e ndaata Israel
nguée n'daacā nga'n'a yā ye'n'e
chi duuchi Ndyuūs. Ní chuū
ni nuuⁿndi ye'n'e di.

25 Cuaacu níⁿnyúⁿ chí ley
ye'n'e circuncisión ye'n'e sa'n'a
Israel s'eeⁿ ní dichíí'vē cáávā
di nduuti chí diiⁿ di chí nga'n'a
ley ye'n'e Moisés. Ní ndúúti
chí nguée diiⁿ di chí nga'n'a
ley miiⁿ, tuu'mi ní canee
di tan'dúúcā sa'n'ā chí nguée
circuncidado di. 'Tíicā canee
di. 26 Ní ndúúti chí 'áámá
sa'n'ā chí nguée ye'n'e ndaata
Israel ní nguée circuncidado
yā tan'dúúcā chí nga'n'a ley
ye'n'e Moisés, naati sa'n'ā miiⁿ
diiⁿ sa chí nga'n'a ley miiⁿ,
sa'n'ā miiⁿ 'aara chí nguée
circuncidado sa, Ndyuūs diiⁿ
yā cuenta ye'n'e sa'n'ā miiⁿ chí
tan'dúúcā chí circuncidado,
'tiica sa. 27 Sa'n'ā chí nguée
circuncidado na cuerpo ye'n'e
sa ní diiⁿ sa tan'dúúcā chí
nga'n'a ley, sa'n'ā miiⁿ diiⁿ sa
condenar dii chí nguée diiⁿ di
tan'dúúcā chí nga'n'a ley 'áará
chí véé ley ye'n'e di ní canee
circuncidado di na cuerpo
ye'n'e di. 28 Cuaacu níⁿnyúⁿ
nguée nduudu cuaacu chí
'áámá sa'n'ā ní sa'n'ā Israel chí
ndíí sa circuncidado ndúúcū
seña na cuerpo ye'n'e sa.
Ndíí nguée ndúú chí nduudu
cuaacu chí circuncisión chí
seña chí canee na cuerpo
ye'n'e sa diiⁿ chí Israel sa.
29 Nguée 'tíicā. Sa'n'ā chí
cuaacu níⁿnyúⁿ chí sa'n'ā
Israel miiⁿ, sa'n'ā miiⁿ ní sa'n'ā
chí circuncidado na staava
ye'n'e sa. Chuū ní circuncisión
chí cuaacu níⁿnyúⁿ chí

cuaacu. Nguée tan'dúúcā
chí canee nguūⁿ na ley ye'n'e
sa naati chí ye'n'e Espíritu
N'dai ye'n'é Ndyuūs. Sa'n'ā chí
circuncidado na staava ye'n'e
sa, Ndyuūs n'diichinee yā chí
sa'n'a n'dai sa. Nguée cuuvi
n'diichinee sa'n'ā s'eeⁿ ye'n'e
iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

3

1 Tuu'mi ní ¿de'ē chíí'vē
cáávā chí sa'n'ā miiⁿ chí sa'n'ā
ye'n'e ndaata Israel? ¿O dé'ē
dichíí'vē nduuti chí sa'n'ā ní
circuncidado sa? 2 N'dáácā
n'dai dichíí'vē cáávā n'deee
n'dái razones. Vmnaáⁿ
vmnaaⁿ Ndyuūs s'neeⁿ yā
nduudu cuaacu ye'n'e ley ye'n'é
yā vmnaaⁿ ndís'tií chí 'ii'n'yān
Israel. 3 Ní nduuti chí ná'n'ā
'ii'n'yān Israel nandaacadaamí
yā ye'n'e chí i'téenu yā, ¿'áá
cucáávā chíiⁿ chí diiⁿ Ndyuūs
chí nguée dichíí'vē chíiⁿ chí
Ndyuūs nga'n'a yā chí ca'n'á
yā diiⁿ yā? Nguée 'tíicā.
4 Ndyuūs ní cuaacu ní diiⁿ
yā nducuén'ē chí cuaacu
naati nducyaaca 'ii'n'yān ye'n'e
iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nga'n'a nduudu
yaadi. Canée nguūⁿ na libro
ye'n'e Dendyuūs ní Ndyuūs
nga'n'á yā 'tíicā:

Canee chí 'cuuⁿmiⁿ di 'ii'n'yān
cáávā nduudu chí
nga'n'a di chí diiⁿ di
chí cuaacu ní naachi
n'diichí yā dii, deenú
yā chí dii ní diiⁿ di chí
cuaacu.

5 Ní taachi diiⁿ yú cosas chí
nguεε n'daacā, tuu'mi ní más
ca 'cuuⁿmiⁿ chí Ndyuūs chí
cuaacu, ¿de'ē cuuvi caaⁿ'maⁿ
yú? ¿'Áá caaⁿ'maⁿ yú chí

Ndyuūs nguée dííⁿ yā cosas chi cuaacu taachi dííⁿ yā castigar s'uūuⁿ? Nguée 'tíicā. ('Úú ngaⁿ'á tan'dúúicā chi ngaⁿ'a 'iíⁿ'yāⁿ yeⁿ'e in'yeēⁿdí 'cūū.) ⁶ Nduuti chi Ndyuūs nguée dííⁿ yā tanducuén'e chi n'daacā, ¿táácā cuuvi dííⁿ yā juzgar nuuⁿndi yeⁿ'e 'iíⁿ'yāⁿ yeⁿ'e in'yeēⁿdí? Dííⁿ yā juzgar 'iíⁿ'yāⁿ caati dííⁿ yā tanducuén'e chi n'daacā.

⁷ Ní ndúúti chi nduudu yaadi miiⁿ yeⁿ'e yú dichííⁿ'vē chi cuuvi dich'εεε ca yú Ndyuūs, ¿de'ē cúúvī chi Ndyuūs dííⁿ yā juzgar nuuⁿndi yeⁿ'e yú chi nuuⁿndi yú? ⁸ ¿De'ē cúúvī chi nguée ngaⁿ'a yú 'tíicā? S'uúúⁿ ní dííⁿ yú cosas chi nguεε n'daacā ní cuuvi candεε cosas chi n'daacā yeⁿ'ē. 'Tíicā ngaⁿ'a tanáⁿ'a yā chi s'uúúⁿ ngi'cueen yú 'tíicā ní nguée n'daacā yeⁿ'e yú. 'Iíⁿ'yāⁿ s'een ní canee chi condenado yā.

Nducyáácá 'iíⁿ'yāⁿ ní dinuuⁿndi yā

⁹ ¿De'ē tuuⁿ'mi ngaⁿ'a yú? ¿'Áá n'daacā ca s'uúúⁿ chi 'iíⁿ'yāⁿ Israel s'uúúⁿ nguée ti 'iíⁿ'yāⁿ chi nguée 'iíⁿ'yāⁿ Israel? Nguée 'tíicā. Ndís'tīi deenú nī tan'dúúicā chi ngaⁿ'á chí s'uúúⁿ dinuuⁿndi yú tan'dúúicā 'iíⁿ'yāⁿ chi nguée yeⁿ'e 'iíⁿ'yāⁿ Israel dinuuⁿndí yā. Ní nducyaaca 'iíⁿ'yāⁿ dinuuⁿndí yā ní na poder yeⁿ'e nuuⁿndi snée yā.

¹⁰ Canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Dendyuūs 'tiicā:

Nguée 'iíⁿ'yāⁿ chi n'dái yā, nguée mar 'áámá yā.

¹¹ Nguée véé mar 'áámá 'iíⁿ'yāⁿ chi tuumicadíínuuⁿ yā, nguée véé mar 'áámá 'iíⁿ'yāⁿ chi in'nuúⁿ yā Ndyuūs.

¹² Nducyáácá yā ndaacadaamí yā yeⁿ'e Ndyuūs, nducyáácá yā dííⁿ yā cosas chi nguεε n'daacā. Nguée 'áámá yā chi n'daacā idiíⁿ yā, nguée ndíí mar 'áámá yā.

¹³ Daandú yā canée tan'dúúicā 'áámá yáinyāⁿ chi candá'āī, 'tíicā daandú yā; ní nginnche'éei yā 'iíⁿ'yāⁿ ndúúicū cheendi yā. Ní cheεti cheendí yā ní snūū tan'dúúicā chi veneno yeⁿ'ē cúú 'tíicā cheendí yā ndúúicū nduudu chi tan'dúúicā veneno, 'tíicā.

¹⁴ Dámaāⁿ ngaⁿ'á yā ndúúúdu taaⁿ contra yeⁿ'e 'iíⁿ'yāⁿ ndúúicū nduudu chi nguée n'daacā.

¹⁵ Ní neene nadacadíínuuⁿ yā chi 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iíⁿ'yāⁿ.

¹⁶ Ní nducuén'e cuaaⁿ naachí caⁿ'á yā, dííⁿ yā chi 'iíⁿ'yāⁿ cuncnáā 'cueenú yā cuuvi ní dituūví yā nducuén'e dendu'ū ndúúicū vaadi cadíínuuⁿ yeⁿ'ē 'iíⁿ'yāⁿ s'een.

¹⁷ Ní nguée déenu yā yeⁿ'e yúúní chi candεε na vaadī 'dīíⁿ yeⁿ'ē Ndyuūs.

¹⁸ Ní nguée nadacadíínuuⁿ yā chi canee chi 'va'a yā Ndyuūs.

19 Maaⁿ ní s'uuúⁿ deenu yú chi tanducuéⁿē chi canéé nguúⁿ na ley yeⁿ'e Moisés ní cáávā 'iⁿ'yāⁿ chi n'gεεtinee yā ndúú^{cū} ley miiⁿ. Ní cáávā 'iⁿ'yāⁿ s'een' 'āā ntéé caaⁿ'maⁿ yā nanááⁿ Ndyuūs chi nguεε deenú yā yeⁿ'ē. Ní 'í^{cū} ley miiⁿ diiⁿ chi Ndyuūs caⁿ'á yā n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'é nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núú^máⁿ iⁿ'yeēⁿdī. 20 Ní Ndyuūs nguéé diⁿ yā recibir 'iⁿ'yāⁿ cáávā chi diⁿ yā tan'dúú^{cā} chi ngaⁿ'a ley miiⁿ caatiley miiⁿ n'g'iⁿ'i s'uuúⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú nanááⁿ Ndyuūs.

Ndyuūs nadinguaⁿ'ai yā 'iⁿ'yāⁿ caati i'téenu yā Jesucristo

21 Maaⁿ ní nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs n'g'iⁿ'i s'uuúⁿ chi Ndyuūs diⁿ yā recibir s'uuúⁿ manera chi 'āā vi'í cā yeⁿ'e ley miiⁿ. Ní canéé nguúⁿ na libro yeⁿ'é ley yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e chuū naachi saⁿ'a profetas ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'e chuū. 22 Ndyuūs diⁿ yā recibir nducyáá^{cā} 'iⁿ'yāⁿ dámaāⁿ cáávā chi i'téenu yā Jesucristo ní nanááⁿ Ndyuūs nducyáá^{cā} 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núú^máⁿ iⁿ'yeēⁿdī 'āā daamá nūuⁿ. Ndyuūs nguéé n'dáaⁿ yā. 23 Ní nducyáá^{cā} 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núú^máⁿ iⁿ'yeēⁿdī ní dinuuⁿndí yā ní nguéé cuuvi diⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'een' chi dεεvε n'dai tan'dúú^{cā} Ndyuūs chi dεεvε n'dai. 24 Naati Ndyuūs cáávā chi n'dai taaví yā diⁿ yā recibir 'iⁿ'yāⁿ cucáávā Jesucristo chi nadanguáⁿ'ai yā

'iⁿ'yāⁿ. Ní Jesucristo nadí^vε yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ lado yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ. 25 Ní Ndyuūs dicho'ó yā Jesucristo iⁿ'yeēⁿdí 'cūū lado yeⁿ'e ofrenda chi ch'iⁿ yā caava nuuⁿndi yeⁿ'e nducyáá^{cā} 'iⁿ'yāⁿ. Ní cáávā chi ch'iⁿ Cristo, Cristo cuuvi nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo. 'Tíicā Ndyuūs ch'iⁿ'i yā 'iⁿ'yāⁿ táácā cuuvi ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní tiempo chi chó'ōo ní Ndyuūs chi n'dai taavi ch'iⁿ'i yā 'iⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs diⁿ yā cosas chi cuaacu taachi nguéé diⁿ yā cuenta yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ taachi 'āā 'cuéé dicho'ó yā Cristo. 26 Ní 'tiicā ntūūⁿ tiempo 'cūū Ndyuūs cáávā chi nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ ní ch'iⁿ'i yā chi caⁿ'á yā chi diⁿ yā recibir 'iⁿ'yāⁿ chí cuuví yeⁿ'é yā 'iⁿ'yāⁿ. 'Tíicā Ndyuūs ch'iⁿ'i yā chi cuaacu yā. Ní diⁿ yā chi nducyáá^{cā} 'iⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Cristo ní yeⁿ'e yā 'iⁿ'yāⁿ.

27 Maaⁿ ní ¿dē'ē cúúvī chi 'iⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi ch'εεtē yā? Nguéé cuuví yā. ¿De'ē cáávā? ¿'Áá cáávā chi diⁿ yā tan'dúú^{cā} chi ngaⁿ'a ley miiⁿ? Nguéé 'tíicā. Naati maaⁿ ní Ndyuūs diⁿ yā recibir s'uuúⁿ dámaāⁿ cáávā chi i'teenu yú Jesucristo. 28 Maaⁿ ní n'diichi yú chi Ndyuūs diⁿ yā recibir 'iⁿ'yāⁿ caati cucáávā chi i'téenu yā Jesucristo ní nguéé caavā chi diⁿ yā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ.

29 ¿'Áá Ndyuūs ní dámaāⁿ Ndyuūs yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ Israel

s'eeⁿ chi judíos? ¿'Áá nguée^s Ndyuūs ní yen'e 'iin'yāⁿ chi nguée^s yen'e ndaata Israel? Cuaacu chi Ndyuūs ní Ndyuūs dendú'ū yen'e 'iin'yāⁿ chi nguée^s yen'e ndaata Israel. ³⁰ Cuaacu chi véé^s 'áámá n'dyáⁿ'ā Ndyuūs. Ní Ndyuūs diiⁿ yā recibir nducyáácá 'iin'yāⁿ chi i'téénú yā Cristo 'iin'yāⁿ chi Israel s'eeⁿ ní 'tiicá ntuūⁿ 'iin'yāⁿ chi nguée^s yen'e ndaata Israel. ³¹ Maaⁿ ní ¿'áá cucáávā chi i'téenu yú Jesucristo chi diiⁿ yú chi nguée^s 'caandiveeⁿ yú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ? Ní ley miiⁿ 'āā vi'i caā yen'e yú. Ní nguée^s dichíí'vē s'uuúⁿ. Mar 'áámá naaⁿ, nguεε 'tíicā. N'giindiveeⁿ ca yú chí ngaⁿ'ā ley miiⁿ.

4

Tan'dúúcā chí diiⁿ Abraham

¹ ¿De'ē ngaⁿ'a yú yen'e chiida yú Abraham chi chiida ndaata yen'e yú? ¿De'ē ndaaca yā nanááⁿ Ndyuūs? ² Nduuti chi Ndyuūs diiⁿ yā recibir Abraham miiⁿ cáávā cosa chi diiⁿ yā, tuu'mi ní Abraham cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi ch'εεε maáⁿ yā. Nguée^s cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi ch'εεε maáⁿ yā nanááⁿ Ndyuūs. ³ Canée nguūⁿ na libro yen'e Dendyuūs 'tíicā: Abraham i'téenu yā Ndyuūs ní cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs, Ndyuūs diiⁿ yā recibir Abraham miiⁿ chi yen'é yā 'iin'yāⁿ. ⁴ Maaⁿ ní 'iin'yāⁿ chí idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní sta'a yā chíí'vē yen'e ntiiⁿnyuⁿ yen'é yā. Nguée^s nadacadíínuuⁿ

yā chí chíí'vē yen'e ntiiⁿnyuⁿ yen'é yā ní 'aama regalo naati tan'dúúcā 'áámá cosa chi can'diicú yā. ⁵ Maaⁿ ní nduuti chi 'áámá 'iin'yāⁿ i'téenu yā Jesucristo ní nguée^s cuuvi diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ cáávā chi cuuvi cu'téenu yā. Ní Ndyuūs diiⁿ yā recibir 'iin'yāⁿ nuuⁿndi chi cuuvi yen'é yā, tuu'mi ní Ndyuūs diiⁿ yā recibir 'iin'yāⁿ miiⁿ caati i'téenu yā Jesucristo. ⁶ 'Tiicá ntúūⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo David ngaⁿ'á yā 'tíicā yen'e chuū. N'dai saⁿ'ā chí Ndyuūs diiⁿ yā recibir chi yen'é yā saⁿ'a. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní n'dai sa n'dáá rá chí nguée^s idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ chí cuuvi yen'é Ndyuūs. ⁷ 'Tíicā ngaⁿ'a sa:

De'ε chúúcā n'dai 'iin'yāⁿ chi Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yen'e yā ní diví yā nuuⁿndi yen'é yā chí 'āā ntée^s vεε.

⁸ De'ē chúúcā n'dai 'iin'yāⁿ chi Ndyuūs diiⁿ cuenta yā chí nguεε véé nuuⁿndi yen'é yā.

⁹ Ní yen'e chí ngaⁿ'a David yen'e chí de'ē chúúcā n'dai 'iin'yāⁿ, ¿'áá dámaāⁿ caava 'iin'yāⁿ Israel chí yen'e na circuncisión? Nguεε 'tíicā, ti cáávā 'iin'yāⁿ chí nguée^s yen'e 'iin'yāⁿ Israel ní nguée^s véé ley yen'e circuncisión yen'e yā. 'Āā ngaⁿ'a 'nū chí canée nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs 'tíicā. Abraham i'téenu yā Ndyuūs ní cáávā chí i'téenu yā Ndyuūs, Ndyuūs diiⁿ yā recibir Abraham miiⁿ chí yen'é yā 'iin'yāⁿ. ¹⁰ ¿De'ē tiempo chí Ndyuūs diiⁿ yā

recibir Abraham miiⁿ? ¿Áá taachi 'āā cuéé cuuvi circuncidado o cuayiivi taachi chi yā circuncidado? Ndyuūs 'āā diiⁿ yā recibir 'iiⁿyāⁿ taachi 'āā cuéé cuuvi yā circuncidado. ¹¹ Cuayiivi chi Abraham i'téenu yā Ndyuūs, tuu'mi ní chi yā circuncidado. Ní chuū ní 'áamá seña chi Ndyuūs diiⁿ yā recibir Abraham miiⁿ cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs. Ní chuū ní diiⁿ yā chi Abraham miiⁿ ní cuuvi yā chiidaá nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs 'áará chi nguée chi yā circuncidado. Ní 'tíicā Ndyuūs ngaⁿá yā chi diiⁿ yā recibir 'iiⁿyāⁿ chi nguée circuncidado yā. ¹² Cuaacu chi Abraham ní chiidaá 'iiⁿyāⁿ circuncidado yā chi Israel. Naati 'tíicā chiidaá 'iiⁿyāⁿ s'een nguée dámaāⁿ cáávā chi circuncidado yā naati cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs tan'dúúcā chi Abraham chi'téenu yā Ndyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ taachi 'āā cuéé cuuvi yā circuncidado yā.

Compromiso chi diiⁿ Ndyuūs ní chi cucáávā chi chi'teenú 'iiⁿyāⁿ

¹³ Ndyuūs caⁿa yā chi yā Abraham chi iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuuvi yeⁿe Abraham ndúúcū 'iiⁿyāⁿ yeⁿé yā chí cuchii cuayiivi ní Ndyuūs caⁿa yā chi yā Abraham 'tíicā. Ní nguée cáávā chi idiiⁿ Abraham chi ngaⁿa ley caati cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs. Ní cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs, Ndyuūs diiⁿ yā

cuenta chi saⁿā Abraham miiⁿ ní yeⁿé yā. ¹⁴ Ní nduuti chi 'iiⁿyāⁿ chi véé ley yeⁿe yā ní diiⁿ yā chi ngaⁿa ley miiⁿ ní cuuvi yeⁿé yā chiin chi Ndyuūs caⁿa yā chi caⁿa yā, tuu'mi ní nguée dichííⁿvē yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs. Ní nguée dichííⁿvē chiin chi Ndyuūs caⁿa yā chi caⁿa yā chi cuuvi yeⁿé yā cáávā chi i'téenu yā. ¹⁵ Naachi véé ley, véé castigo cáávā 'iiⁿyāⁿ chi nguée diiⁿ yā chiin chi ngaⁿā. Naachi nguée véé ley, 'iiⁿyāⁿ nguée cuuvi diiⁿ yā nuuⁿndi chi contra ley.

¹⁶ Ndyuūs caⁿa yā chi caⁿa yā compromiso yeⁿé yā, compromiso chi n'dai taavi 'iiⁿyāⁿ chi cuuvi yeⁿé yā cucáávā chi i'téenu yā Ndyuūs ní nguée nadííⁿvē yeⁿe. Ní 'tíicā seguro cānee chi Ndyuūs caⁿa yā chí caⁿa yā chi cuuvi yeⁿe nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿe ndaata Israel ní nguée dámaāⁿ caava 'iiⁿyāⁿ chi véé ley yeⁿé yā ní diiⁿ yā chi ngaⁿa ley miiⁿ, naati cáávā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs tan'dúúcā chi Abraham chi'téenu yā Ndyuūs. 'Tíicā Abraham miiⁿ ní cuuvi chiidaá nducyaaca s'uuúⁿ. ¹⁷ Ní canée nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs 'tíicā. Ndyuūs ngaⁿa yā ngii yā Abraham: Díí Abraham, 'úú idiiⁿ chí díí cuuvi chiidaá 'yaaⁿ n'dái naciones. Ní nanááⁿ Ndyuūs chuū ní n'daacā canee, ní Abraham ní i'téenu yā Ndyuūs chi cuaacu caⁿa yā vida 'iiⁿyāⁿ chi n'díí. Ní caⁿá yā din'dai yā cosas

chi 'āā cuéé snaan yú.

18 Abraham miiⁿ taachi 'āā cuéé de'ē vee chi cānee ngiínú yā, chi'teenu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs ní diín yā chí cūnee ngiínú yā ye^{n'}ē chi Ndyuūs ca^{n'}a yā ca'a yā chi cuuví ye^{n'}e yā. Ní cáávā chuū ni Abraham miiⁿ ní chiī chiidaā 'yaaⁿ n'dái naciones tan'dúúca chi Ndyuūs 'āā nga^{n'}a yā ye^{n'}e yā. Ní Ndyuūs nga^{n'}á yā: 'Tíicā cuuví 'yaaⁿ taavi ndaata ye^{n'}ē dii. 19 Sa^{n'}a Abraham miiⁿ 'āā ngii sa tan'dúúca 'aama ciento nduūyū ye^{n'}e sa. Ní 'tiicā ntúūⁿ véé nduūyū ye^{n'}e Sara chi n'daata ye^{n'}ē sa. Ní caneé yā tan'dúúca 'ii^{n'}yāⁿ chi n'diī caati Abraham ndúúcu Sara miiⁿ nguéé ch'iindī daiya tá. 'Áará chi 'tíicā ní nguéé ch'iindi daiya yā Abraham miiⁿ chi'teenu yā Ndyuūs. 20 Ní nguéé diín yā 'uūvī vaanicadínuūⁿ ye^{n'}e yā ye^{n'}e chi Ndyuūs ca^{n'}a yā chí diín yā cááva yā naati chi'teenu cá yā ní véé ca confianza ye^{n'}é yā ndúúcu Ndyuūs. Ní dich'eté yā Ndyuūs. 21 Ní deenú n'dai yā chí Ndyuūs cuuví diín yā nducuén'ē chi ca^{n'}a yā chí cuuví diín yā. 22 Ni cucáávā chi Abraham i'téenu yā 'tíicā Ndyuūs diín yā chí cuuvi ye^{n'}é yā 'ii^{n'}yāⁿ.

23 Ní nduudu chi canéé nguūⁿ chi Ndyuūs nga^{n'}a ye^{n'}e Abraham miiⁿ chí diín yā chí cuuví ye^{n'}é yā cáávā chí i'teenu yā Ndyuūs nguéé dámaāⁿ caavā Abraham. 24 'Tiicā ntúūⁿ ní cáávā s'uūūⁿ cánéé nguūⁿ. Ndyuūs diín yā recibir s'uūúⁿ chí cuuvi

ye^{n'}é yā s'uūúⁿ chí cu'teenu yú Ndyuūs chí nadicuéⁿ yā Señor Jesucristo ye^{n'}e yú ye^{n'}e nguaaⁿ tinán'ā. 25 Ndyuūs dicho'ó yā Jesucristo caati ch'íi yā cucáávā nuuⁿndi ye^{n'}e yú. Ní nadicuéⁿ yā Jesucristo ye^{n'}e nguaaⁿ tinán'ā caati Ndyuūs cuuvi diín yā recibir s'uūúⁿ ní ye^{n'}é Ndyuūs s'uūúⁿ.

5

Véé chí cuuvi ye^{n'}e yú taachi Ndyuūs nga^{n'}a yā chí nguéé véé nuuⁿndi ye^{n'}e yú

1 Maaⁿ ní chí Ndyuūs diín yā recibir s'uūūⁿ cáávā chí i'teenu yú Jesucristo véé vaadi 'diín ye^{n'}e yú ndúúcu Ndyuūs caava Señor Jesucristo ye^{n'}e yú. 2 Ní cáávā Señor Jesucristo ndaa yú nanáaⁿ Ndyuūs. Ní Ndyuūs itée yā s'uūúⁿ dendu'ū chí n'dai taavi ye^{n'}é yā. Ní díitú i'teenu yú ndúúcu dendu'ū chí n'dai ye^{n'}é yā chí itée yā s'uūúⁿ. Ní yeenú n'dai yú ní canéé ngiinu yú chíⁿ chí cuuvi ye^{n'}e yú na va'ai chεeti nguuvi naachi canéé Ndyuūs chí δεεvé n'dai. 3 Ní 'tiicā ntúūⁿ yeenú taavi yú taachi n'geenu yú ngii caati deenu yú chí taachi n'geenu yú ngii ní n'daacā ca ye^{n'}e yú ti véé cá paciencia ye^{n'}e yú. 4 Ní taachi cuchεε yú ye^{n'}e nducuén'ē, tuu'mi ní deenu yú chí diín yú chí Ndyuūs ne^{n'}e yā chí diín yú 'túúca. Ní cūnee ngiinu yú chí cuuvi ye^{n'}e yú chí Ndyuūs ca^{n'}á yā téé yā s'uūúⁿ. 5 Ní deenu yú chí cuaacu chí cuuvi ye^{n'}e yú chí cūnee

ngiinu yú. Ní nguée 'cuináaⁿ yú caati Ndyuūs 'āā tee yā s'uūuⁿ na staava yen'e yú vaadi neⁿ'e yen'é yā cucáāvā Espíritu N'dai yen'é yā chi 'āā tee yā s'uūuⁿ.

6 Taachi 'āā cuée cuuvi nanguaⁿ'āi yú cucáāvā maaⁿ yú, tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā Cristo tiempo chi neⁿ'e yā caati Cristo ch'i yā cáāvā 'iⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yen'e yā. 7 Nguée n'gíⁿ'i chi 'áámá 'iⁿ'yāⁿ 'cuūvi yā cucáāvā táámá 'iⁿ'yāⁿ chi nguée nuuⁿndi yen'e yā. Ní n'dáá rá chi 'áámá 'iⁿ'yāⁿ 'cuūvi yā cáāvā táámá 'iⁿ'yāⁿ chi n'daāca díⁿ yā, 'áará chi 'iⁿ'yāⁿ chi cuaacu chi n'daāca yā. 8 Ní Ndyuūs ch'iⁿ'í yā chi neⁿ'é yā s'uuúⁿ taachi dicho'ó yā Cristo iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi ch'i yā cáāvā s'uuúⁿ caati s'uuúⁿ véé nuuⁿndi yen'e yú. 9 Maaⁿ ní Ndyuūs díⁿ yā recibir s'uuúⁿ cáāvā Cristo chi ch'i yā chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs caⁿ'á yā nadanguaⁿ'ai cá yā s'uuúⁿ yen'e castigo cucáāvā Cristo. 10 Ní taachi s'uuúⁿ 'āā cuée cuuvi n'diichi yú Ndyuūs, Ndyuūs díⁿ yā chi cuuvi yen'é yā s'uuúⁿ cáāvā Jesucristo chi ch'i yā. Maaⁿ ní s'uuúⁿ ní yen'e Ndyuūs s'uuúⁿ ní nanguaⁿ'ai cá yú cáāvā chi Cristo cánduuchi yā ní yen'e yā s'uuúⁿ. 11 Ní yeenu ca yú nanááⁿ Ndyuūs nguée damaāⁿ cáāvā chuū ti yen'é Ndyuūs s'uuúⁿ cáāvā Señor Jesucristo yen'e yú. Ní cáāvā Cristo miiⁿ véé vaadi 'diíⁿ yen'e yú nanááⁿ Ndyuūs.

Yen'e saⁿ'ā Adán ndúúcu Cristo

12 'Tíicā caati cáāvā 'áámá saⁿ'ā chi duuchi Adán ndaā nuuⁿndi iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cáāvā nuuⁿndi miiⁿ 'iⁿ'yāⁿ n'di yā. Maaⁿ ní chíⁿ chi nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ní 'cuūvi yā caati nducyáaca yā ní dinuuⁿndi yā. 13 Ní nuuⁿndi miiⁿ canée iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní 'iⁿ'yāⁿ idinuuⁿndí yā vmnaaⁿ chi ndaā ley yen'e Moisés. Ní nguée díⁿ yā cuenta yen'e nuuⁿndi taachi nguée ley miiⁿ chi ch'iⁿ'i 'iⁿ'yāⁿ yen'e nuuⁿndi. 14 ¿D'é yen'e chuū? Ndi tiempo chi canée Adán ní dinuuⁿndi sa ndi tiempo chi canée Moisés. Ní Moisés caⁿ'á yā ley miiⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi dinuuⁿndí yā ní canée chi 'cuūvi yā. Ní ch'i yā 'áará chi nguée dinuuⁿndí yā tan'dúúca Adán chi nguée n'giindiveeⁿ yā chi ngaⁿ'a Ndyuūs. Ní cáāvā chi Adán miiⁿ dinuuⁿndí yā, chuū ch'iⁿ'i 'iⁿ'yāⁿ chi Daiyá Ndyuūs canée chí cúchi ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caandiveeⁿ yā nduudu yen'é Ndyuūs.

15 Ní nguée cuuvi nduu-vidáámá cosa chi Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ ndúúcu nuuⁿndi chi díⁿ Adán miiⁿ. Cáāvā chi 'áámá saⁿ'ā Adán miiⁿ idinuuⁿndí yā, nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ canée chi 'cuūvi yā caati condenado yā. Ní cáāvā 'áámá saⁿ'ā Jesucristo, Ndyuūs dátē yā s'uuúⁿ chi nadinguaⁿ'ái yā s'uuúⁿ ní nguée nadíⁿ'vē yú yen'é yā. Ní chuū chi tee Ndyuūs ní n'daacā ca ní cáāvā n'deēe n'dái 'iⁿ'yāⁿ. 16 Ní 'āā víⁿ'í cá

nuuⁿndi chi diiⁿ Adán yen'e
chiiⁿ chi Ndyuūs tee yā 'iiⁿ'yāⁿ
chi nadinguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ.
Cuayiivi chi Adán idinuⁿndí
yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní
caneé yā condenado. Maaⁿ
ní Ndyuūs nadinguáⁿ'ai
yā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi yen'e
yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿ'yā s'eeⁿ
nguée nadí^í'vε yā ní Ndyuūs
nadinguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ chi
n'deēe n'dái nuuⁿndi idiⁿ yā.
17 Cuaacu chi 'iiⁿ'yāⁿ canee
chi 'cuūvi yā cáávā chi 'áámá
saⁿ'ā dinuⁿndi sa. Ní maaⁿ
ní n'daacā ca chi diiⁿ 'áámá
'iiⁿ'yāⁿ chi Jesucristo miiⁿ.
Ni cucáávā Jesucristo miiⁿ
Ndyuūs diiⁿ yā recibir 'iiⁿ'yāⁿ
s'eeⁿ chi cuuvi yen'e yā. Ní
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée nadí^í'vε yā
yen'e chuū. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní vée
poder yen'e Ndyuūs ndúúcu
yā chi 'cuεεtinée n'dááca yā
na vida yen'e yā chi ngai.

18 'Tíicā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ
caneé condenado yā cáávā
'áámá saⁿ'ā Adán chi
dinuⁿndí yā. Naati cáávā
Jesucristo miiⁿ chi diiⁿ yā
chi neⁿ'e Ndyuūs, Ndyuūs
diiⁿ yā recibir nducyaaca
'iiⁿ'yāⁿ chi cuuví yen'e yā ní
vée vida cuen'e daāⁿmaⁿ yen'e
yā. 19 Chuū ní neⁿ'e caaⁿ'maⁿ
'tíicā. Cáávā chi 'áámá saⁿ'ā
Adán nguée ch'iindiveeⁿ sa
nduudu chi ngaⁿ'a Ndyuūs
nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ snée yā
maaⁿ poder yen'e nuuⁿndi.
'Tiicá ntúūⁿ. Cáávā chi 'áámá
saⁿ'a Cristo ch'iindiveeⁿ yā
nduudu chi ngaⁿ'a Ndyuūs
néené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cuuví
ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs, ní
cuuvi yen'e Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ

s'eeⁿ.

20 Ndyuūs tee yā ley miiⁿ
caati 'iiⁿ'yāⁿ cuuví n'diichi
cá yā chi dinuⁿndi cá yā.
Ní taachi dinuⁿndi cá yā
Ndyuūs tee yā vaadī n'dai
ca yen'e yā chí ch'εεε ca chi
nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ nguée
ti nuuⁿndi miiⁿ. 21 Maaⁿ ní
cho'ó chuū caati taachi 'iiⁿ'yāⁿ
idinuⁿndí yā ní canee chi
'cuūvi yā cáávā poder yen'e
nuuⁿndi. 'Tiicá ntúūⁿ vaadī
n'dai ca yen'e Ndyuūs ndúúcu
poder yen'e yā diiⁿ chi diiⁿ
yā aceptar s'uuúⁿ chi cuuvi
yen'e yā s'uuúⁿ ní diiⁿ chi
vée vida cuen'e daāⁿmaⁿ yen'e
yú cucáávā Señor Jesucristo
yen'e yú.

6

*N'dii yú cucáávā nuuⁿndi
yen'e yú naati canduuchi yú
cucáávā Cristo*

1 Maaⁿ ní ¿de'ε caaⁿ'māⁿ
yú? ¿Áá dinuⁿndi yú
caati Ndyuūs cuuvi téε
yā s'uuúⁿ vaadī n'dai ca
yen'e yā? 2 Nguée diiⁿ yú
'tíicā. 'Āā ch'iī yú yen'e
nuuⁿndi chi diiⁿ yú, ¿táácā
cuuvi 'cuεεtinée chiichi yú
ndúúcu nuūⁿndí chi diiⁿ yú?
3 ¿'Áá nguée déenu ndís'tīi
chi nducyaaca s'uuūⁿ chi
chēēdínuūⁿniⁿ yú cáávā chi
s'uuúⁿ ní yen'e Cristo s'uuúⁿ,
ní vée 'aama parte yen'e yú
ndúúcu Cristo taachi ch'iī yā?
4 Ní caavā chí chēēdínuūⁿniⁿ
yú tan'dúúca chi daama
ch'ēēchi yú ndúúcu Cristo, ní
tan'dúúca chi ch'iī yú ndúúcu
yā caati cuuvi nduuchi yú
yen'e guaaⁿ tinánⁿ'ā ndúúcu

Cristo. Ní tiicá ntúūⁿ véé vida ngai yen'e yú ti 'tiicá Cristo nduuchí yā yen'e nguaaⁿ tinaⁿā cáávā poder chi ch'εεté ca yen'e Chiida yú.

5 Ní nduuti chi tan'dúúccā chi daama cueⁿe yú ndúúcu yā taachi ch'i yā, 'tiicá ntúūⁿ cuaacu níⁿnyúⁿ chi dáámá cunee yú ndúúcu yā. Ní nnduuchi yú tan'dúúccā chí maáⁿ yā nnduuchi yā yen'e nguaaⁿ tináⁿā. 6 Ní chuū ní deenu yú vida ndiicū yen'e yú tan'dúúccā chí dáámá ca'neeⁿngá'āa na cruz ndúúccū Señor Jesucristo yen'e yú caati vida ndiicū yen'e yú ndúúccū chí neⁿe chí diiⁿ yú ní canee tan'dúúccā chí n'diī ndúúccū poder yen'e nuuⁿndi caati nguée cuuvi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ vida yen'e yú chí dinuuⁿndi yú. 7 Deenu yú chí taachi 'iiⁿyāⁿ 'āā ch'i yā 'āā ntée cuuvi dinuuⁿndi yā. 8 Ní nduuti chí s'uuúⁿ ní 'āā ch'i yú dáámá ndúúccū Cristo miiⁿ, tuu'mi ní i'téenu yú chí canduuchi yú ní cunee yú ndúúccū Cristo. 9 Deenu yú chí taachi Cristo 'āā ch'i yā ní nnduuchí yā yen'e nguaaⁿ tináⁿā, 'āā ntée nguεεcunee yā 'cuūví yā caati vaadī n'gii miiⁿ nguée dε'ε vεε cuuvi diiⁿ ndúúcu yā. 10 Taachi Cristo ch'i yā, ch'i yā 'áámá vmneⁿ'é nūuⁿ ní cáávā nducyáácá 'iiⁿyāⁿ ní cáávā nuuⁿndi yen'é yā. Maaⁿ ní nnduuchí yā ní vida yen'e yā nnduuchi yā cáávā Ndyuūs. 11 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī diiⁿ ní cuenta chí n'diī ní ndúúccū nuuⁿndi yen'e ní ní maaⁿ ní canduuchí

nī cáávā Ndyuūs caati ndís'tiī ní yen'e Jesucristo ndís'tiī ní Jesucristo ní Señor yen'e yú.

12 Ní cáávā chuū ndís'tiī nguée ca'á ní lugar chí nuuⁿndi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ yen'e cuerpo yen'e ní ti ndís'tiī diiⁿ ní nuuⁿndi tan'dúúccā chí neⁿe cuerpo yen'é ní. 13 Ní nguée nca'á ní cuerpo yen'e maaⁿ ní na poder yen'e nuuⁿndi chí cuuvi dinuuⁿndi ní tan'dúúccā chí neⁿe cuerpo yen'é ní. Nguée diiⁿ ní 'tiicā. Nca'á ní vida yen'e maáⁿ ní ndúúccū cuerpo yen'e maáⁿ ní maaⁿ poder yen'e Ndyuūs tan'dúúccā chí 'āā n'diī ní 'āā nnduuchí ní ndúúccū 'áámá vida ngai. Maaⁿ ní cuuvi din'daacá ní. 14 Ní nuuⁿndi ní nguée véé poder yen'e nanááⁿ ndís'tiī caati nguée canee ní maaⁿ yen'e ley miiⁿ naati canee ní maaⁿ nducuéⁿ'é vaadī n'dai yen'é Ndyuūs.

Yen'e ejemplo yen'e 'iiⁿyāⁿ chí 'áámá idiīⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yen'é Ndyuūs

15 ¿Tuu'mi ní dε'ε diiⁿ yú? ¿'Áá diiⁿ yú nuuⁿndi caati 'āā ntée canee yú maaⁿ ley miiⁿ naati canee yú maaⁿ dendu'ū chí n'dai taavi chí yen'é Ndyuūs? Nguεε yen'e mar 'áámá naaⁿ. 16 Ndís'tiī ní deenu ní chí nduuti chí ca'á ní vida yen'e maáⁿ ní na ta'a 'áámá patrón yen'e ní ní 'áámá canee ní chí diiⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'a 'iiví ní, tuu'mi ndís'tiī ní esclavos ndís'tiī yen'e 'iiví ní. Ní canee chí diiⁿ ní nducuéⁿ'é chí ngaⁿ'a 'iiví ní chí diiⁿ ní. 'Tiicá ntúūⁿ nduuti chí diiⁿ ní chí ngaⁿ'a nuuⁿndi chí diiⁿ ní tuu'mi ní canee ní

tan'dúúcā chi nuuⁿndi miiⁿ
 patrón yeⁿe nī. Ní cuuvi
 'cuūvi nī cuen'e daāⁿmaⁿ. Ní
 nduuti chi diiⁿ nī chi ngaⁿ'a
 Ndyuūs, tuu'mi ní n'daacā
 diiⁿ nī nanááⁿ Ndyuūs. ¹⁷ 'Úú
 ní ca'á gracias Ndyuūs caava
 ndís'tiī caati ndís'tiī 'áará chi
 tiempo chi chó'ōo ní ndís'tiī
 esclavos yeⁿe nuuⁿndi ndís'tiī
 naati maaⁿ ní ch'iindiveéⁿ
 nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava
 yeⁿ'é nī nduudu cuaacu yeⁿ'é
 Ndyuūs chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'āā
 chí'cueéⁿ yā ndís'tiī. ¹⁸ Ní
 taachi canee libre nī yeⁿ'e
 poder yeⁿ'e nuuⁿndi, tuu'mi
 ní ndís'tiī diiⁿ nī nducuéⁿ'ē
 chi n'daacā cáávā poder yeⁿ'é
 Ndyuūs chí ngaⁿ'a ntiinyuⁿ
 yeⁿ'é nī. ¹⁹ Ngaⁿ'á ndúúcū
 ndís'tiī ndúúcū nduudu chi
 tuumicadiinúúⁿ nī caati
 ndís'tiī cuuvi tuumicadiinuⁿ
 cá nī. Tiempo chi chó'ōo
 ndís'tiī s'neéⁿ nī cuerpo
 yeⁿ'é nī cáávā nuuⁿndi ní
 dinuuⁿndí nī tan'dúúcā chi
 maaⁿ cuerpo yeⁿ'é nī neⁿ'e
 chi diiⁿ nī. Ní diiⁿ cá nī chi
 nguéeⁿ n'daacā. Maaⁿ ní 'āā
 'neéⁿ nī cuerpo yeⁿ'e nī cáávā
 chi diiⁿ nī cosa chi n'daacā ní
 nducuéⁿ'ē chi diiⁿ nī, diiⁿ nī
 cáávā Ndyuūs.

²⁰ Taachi ndís'tiī canee nī
 maaⁿ poder yeⁿ'e nuuⁿndi,
 nguéeⁿ cuuvi diiⁿ nī dendu'ū
 chi n'daacā. ²¹ Ní ¿de'ē
 chi n'daacā chi diiⁿ nī
 aprovechar yeⁿ'e nuuⁿndi chí
 diiⁿ nī chí ngii 'cuináaⁿ nī
 yeⁿ'ē? Chíⁿ chí diiⁿ chí caⁿ'á
 nī 'cuūvi nī cuen'e daāⁿmaⁿ.
²² Naati maaⁿ ní nguéeⁿ canee
 nī maaⁿ poder yeⁿ'ē nuuⁿndi
 caati dichí'vē nī Ndyuūs chí
 diiⁿ nī ntiinyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.

Ní cuayivi ní véé vida cuen'e
 daāⁿmaⁿ chi yeⁿ'e nī. ²³ Chí
 chí'vē yeⁿ'e nuuⁿndi miiⁿ
 ní diiⁿ chí 'iiⁿyāⁿ ch'iī yā
 cuen'e daāⁿmaⁿ naati chíiⁿ
 chí Ndyuūs téé yā 'iiⁿyāⁿ
 s'eeⁿ ní regalo chi vida cuen'e
 daāⁿmaⁿ ti 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní
 yeⁿ'e Jesucristo chi Señor
 yeⁿ'e yú.

7

*Ejemplo yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chi
 n'giindivaacuyā*

¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é
 chí véé ley yeⁿ'é nī, deenu
 nī chí 'iiⁿyāⁿ canée chí
 'caandiveéⁿ yā ley miiⁿ
 nuuⁿmáⁿ neⁿ'e chí canduuchí
 yā. ² Maaⁿ ní ca'á 'aama
 ejemplo. 'Áámá n'daataá
 chí n'giindivaacu tá ní véé
 isan'ā yeⁿ'e tá, n'daataá
 miiⁿ ní n'daataá yeⁿ'e isan'ā
 tá tanducuéⁿ'ē tiempo chí
 canduuchi sa tan'dúúcā chí
 ngaⁿ'a ley. Ní taachi chíiⁿ
 isan'ā yeⁿ'e tá canee tá libre
 yeⁿ'e ley miiⁿ chí ngaⁿ'a yeⁿ'e
 isan'ā yeⁿ'e tá. ³ Naati taachi
 cánduuchi isan'ā yeⁿ'e tá ní
 caⁿ'a tá ndúúcū táámá saⁿ'ā,
 tuu'mi ní idinuūⁿndí ta. Ní
 nduuti chí chíiⁿ isan'ā yeⁿ'e
 tá, nguéeⁿ canee yā maaⁿ ley
 yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chí n'giindivaacú
 yā ní cuuvi 'caandavaacú yā
 ndúúcū táámá saⁿ'ā ní nguéeⁿ
 dinuuⁿndi tá.

⁴ Ní 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī
 hermanos yeⁿ'é chí yeⁿ'e
 Cristo, ley miiⁿ tan'dúúcā
 esposo yeⁿ'e nī chí 'āā n'díí,
 ní 'āā n'diī ley miiⁿ cáávā
 ndís'tiī. Ní maaⁿ ní cuuvi
 yeⁿ'e táámá yā ndís'tiī ní yeⁿ'e

Cristo ndís'tiī. 'Ii'nyāⁿ miiⁿ ní nducuéⁿ yā ye'n'e nguaaⁿ tináⁿā ní cucáāvā 'ii'nyāⁿ miiⁿ dichii'vε yú Ndyuūs. ⁵ Ní tiempo chí chó'ōo taachi diiⁿ yú tan'dúúⁿcā chí ne'n'e maaⁿ cuerpo ye'n'e yú tuumicadíⁿnuuⁿ yú chí véé nuuⁿndi ye'n'e yú cáāvā chí ngaⁿ'a ley miiⁿ chí diiⁿ yú 'tíicā. Ní nuuⁿndi chí diiⁿ yú diiⁿ chí 'cuūvi yú cuen'e daāⁿmaⁿ. ⁶ Naati maaⁿ ní diiⁿ yú cuenta chí n'diī yú ye'n'e ley miiⁿ. Ní nguéeⁿ canee yú maaⁿ poder ye'n'e ley miiⁿ. Maaⁿ ní libre canee yú chí dichii'vε yú Ndyuūs ndúúⁿcū vida ye'n'e yú chí ngai. Ní vida ye'n'e yú ní ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. Ní nguéeⁿ canee yú maaⁿ poder ye'n'e ley ndiicū chí canée nguūⁿ.

Nuuⁿndi chí idiīⁿ yú

⁷ Maaⁿ ní ¿de'ε caaⁿmaⁿ yú? ¿'Áá ley miiⁿ chí nuuⁿndi? Nguéeⁿ ye'n'e mar 'áámá naaⁿ. 'Úú ní nguéeⁿ n'diichí nuuⁿndi nduuti chí nguéeⁿ cáāvā ley miiⁿ. Ní 'tíicā ntúūⁿ, 'úú ní nguéeⁿ deenú chí nuuⁿndi 'úú nduuti chí ne'n'é dendu'ū chí véé ye'n'e tanáⁿā 'ii'nyāⁿ nduuti chí ley miiⁿ nguéeⁿ 'tíicā ngaⁿ'a: Nguéeⁿ dinén'e nī dendu'ū chí véé ye'n'e tanáⁿā 'ii'nyāⁿ. ⁸ Ní cáāvā ley miiⁿ tuumicadiiⁿnuūⁿ nuūⁿndi miiⁿ chí cuuvi ne'n'é diiⁿ tanducuén'e dendu'ū chí nuuⁿndi. Ní ndúúⁿti chí nguéeⁿ cáāvā ley miiⁿ, nuuⁿndi miiⁿ canée tan'dúúⁿcā chí n'diī. Ní nguéeⁿ deenú ye'n'e. ⁹ Tiempo chí chó'ōo 'úú ní nadacadiiⁿnuūⁿ chí n'daacā

canée nguéeⁿ ndúúⁿcū ley miiⁿ naati taachi n'diichí ley miiⁿ, tuu'mi n'diichí nuuⁿndi, ní 'úú ní canée tan'dúúⁿcā chí ch'iī. ¹⁰ Ní 'tíicā ley miiⁿ ch'iī 'ii'nyāⁿ táácā cuuvi cunduuchí yā cuen'e daāⁿmaⁿ, naati cucáāvā 'úú n'giⁿ'i chí idiīⁿ nuuⁿndi tuu'mi ní cuuvi 'cuūvi cuen'e daāⁿmaⁿ. ¹¹ Ní cáāvā ley miiⁿ deenú chí nuuⁿndi chí diiⁿ chíⁿ chinnche'ei 'úú ti nguéeⁿ diiⁿ tan'dúúⁿcā chí ch'iindiveén ley miiⁿ. Naati cáāvā ley miiⁿ, deenú nuuⁿndi chí diiⁿ ní diiⁿ chí ch'iī cuen'e daāⁿmaⁿ.

¹² Ní ley miiⁿ ní δεεεε ní ye'n'e Ndyuūs. Ní mandamiento ye'n'e ley miiⁿ 'tíicā ntúūⁿ ní δεεεε ní cuaacu ní n'dáácā. ¹³ Tuu'mi ní ley ¿'áá cucáāvā chí n'daacā diiⁿ chí 'úú 'cuūvi cuen'e daāⁿmaⁿ? Nguéeⁿ 'túúⁿcā. Nuūⁿndi chí diiⁿ, diiⁿ chí 'úú 'cuūvi. Ní 'tíicā cuuvi deenú nuuⁿndi ti nuuⁿndi miiⁿ ch'iī chí cuáácú chí nuuⁿndi cáāvā ley miiⁿ chí cosa chí n'daacā. Ní cosa chí n'daacā miiⁿ ní mandamiento chí ch'iī chí nguεε n'daacā chí nuūⁿndi miiⁿ.

¹⁴ Deenu yú chí ley miiⁿ ní ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. Naati 'úú ní saⁿ'ā ye'n'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 'Úú chí dinuuⁿndi ní canée maaⁿ poder ye'n'e nuuⁿndi chí idiīⁿ nuuⁿndi. ¹⁵ 'Úú nguéeⁿ deenú de'ε cáāvā chí diiⁿ chíⁿ chí diiⁿ. 'Úú nguéeⁿ diiⁿ chí ne'n'é diiⁿ naati diiⁿ chí nguéeⁿ ne'n'é diiⁿ ti nguéeⁿ ne'n'é diiⁿ. ¹⁶ Ní nduuti chí nguéeⁿ ne'n'é diiⁿ ní chíⁿ chí diiⁿ, tuu'mi ní deenú chí ley miiⁿ

ní n'dai. ¹⁷ 'Tíicā nguée 'úú chi diín, naati nuuⁿndi chi canée nduucú chíiⁿ diiiⁿ chi dinuuⁿndí. ¹⁸ Caati deenú chi maaⁿ 'úú chi cuerpo yeⁿ'é nguée vée mar 'áamá dendu'ú chi n'daacā. Cuaacu chi 'úú neⁿ'é diín chi n'daacā naati nguée deenú táacā cuuvi diín chi n'daacā. ¹⁹ Dendu'ú chi n'dai chi neⁿ'é diín, nguée diín naati chi nguée n'daacā chi nguée neⁿ'é diín, chíiⁿ chí diín. ²⁰ Maaⁿ ní nduuti chí diín chi nguée neⁿ'é diín, tuu'mi nguée 'úú chi diín naati nuuⁿndi ndúúcū poder yeⁿ'é chi canée nduucú chíiⁿ diiiⁿ chi dinuuⁿndí.

²¹ Ní 'tíicā canee nduucú. Taachi neⁿ'é diín chi n'daacā miín, dámaāⁿ chi nguée n'daacā canee nduucú. ²² Cuáácú chi neⁿ'é diín chiíiⁿ chi ngaⁿ'ā ley yeⁿ'é Ndyuūs. ²³ Naati deenú chi vée táamá cosa na cuerpo yeⁿ'é chí nguée neⁿ'é chí 'úú idiín cosa chí n'daacā tan'dúúcā chí nadacadiinúúⁿ chí diín. Chuū ní ley yeⁿ'e nuūⁿndí chí vée na cuerpo yeⁿ'é. Ní 'úú canee tan'dúúcā preso yeⁿ'e ley yeⁿ'e nuuⁿndi. 'Tíicā 'úú.

²⁴ Dé'ε chúúcā nndaachií yeⁿ'é maaⁿ. ¿Du'ú cuuvi nadanguáⁿ'ai 'úú yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'é chí diín chí 'cuūví cuen^e daāⁿman? ²⁵ Maaⁿ ní 'úú ní ncā'a gracias Ndyuūs chí dámaaⁿ Ndyuūs cuuvi nadinguáⁿ'ai yā 'úú cáávā Jesucristo Señor yeⁿ'e yú. 'Úú ní dichíí'vē 'úú ley yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū núúⁿmaⁿ staāvā yeⁿ'é naati cuerpo yeⁿ'é ní neⁿ'e dinuuⁿndi cáávā ley yeⁿ'e nuuⁿndi chí canee

nduucú.

8

Vida chi vée cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs

¹ Maaⁿ ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ chí yeⁿ'e Señor Jesucristo nguée condenado yā. Ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ nguée n'gεetinee yā chí diín yā chíiⁿ chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e maāⁿ yā naati n'gεetinee yā tan'dúúcā chí neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ² Caati ley yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chíiⁿ diiiⁿ chí vée vida cuen^e daāⁿman yeⁿ'e 'iín'yāⁿ chí yeⁿ'e Jesucristo. Ní diiiⁿ chí 'úú canee libre yeⁿ'é nuuⁿndi chí diiiⁿ chí ch'íí cuen^e daāⁿman. ³ Ní Ndyuūs diín yā chíiⁿ chí nguée cuuvi diiiⁿ ley yeⁿ'e Moisés miín caati 'iín'yāⁿ ní duūvá yā na cuerpo yeⁿ'e yā. Ní Ndyuūs diín yā condenar nuuⁿndi chí vée na cuerpo yeⁿ'é 'iín'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū taachi dicho'ó yā 'áamá n'dyáⁿ'ā Daiya yā ndúúcū cuerpo tan'dúúcā s'uuúⁿ cáávā chí divíi yā nuūⁿndi yeⁿ'é 'iín'yāⁿ. ⁴ Ní chúū Ndyuūs diín yā cáávā chí s'uuúⁿ cuuvi ch'εetinee yú tan'dúúcā chí ngaⁿ'ā ley miín ti yeⁿ'e Espíritu N'dai s'uuúⁿ. Ní nguée diín yú chíiⁿ chí neⁿ'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'e yú ti diín yú tan'dúúcā chí neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs.

⁵ 'Iín'yāⁿ chí n'gεetinée yā ní diín yā chí neⁿ'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'é yā nacadiinúúⁿ yā ní diín yā dendu'ú chí neⁿ'é yā. 'Iín'yāⁿ chí yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs nadacadiinúúⁿ

yā ní diín yā chi neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. ⁶ Ní 'iín'yāⁿ chi nadacadiinúúⁿ yā ní diín yā dē'ē chi cuerpo yeⁿ'ē maán yā neⁿ'e, ní 'cuūvi yā cuen'e daāⁿmaⁿ naati 'iín'yāⁿ chi nadacadiinúúⁿ yā ní diín yā dendu'ū chi neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní vεε vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā ní n'gεεtinéé yā ndúúcu vaadī 'diín. ⁷ 'Iín'yāⁿ chi nadacadiinúúⁿ yā dendu'u chi yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'é yā, 'iín'yāⁿ s'een ní contra yeⁿ'é Ndyuūs 'iín'yāⁿ ti nguée neⁿ'é yā diín yā chi ngaⁿ'a ley miín, ní nguée cuuvi diín yā. ⁸ Ní cáávā chuū 'iín'yāⁿ s'een chi diín yā tan'dúúca chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yā Ndyuūs nguée inee yiínú yā chíín chí diín yā.

⁹ Naati maaⁿ ní ndís'tiī nguée diín ní tan'dúúca chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e maán ní naati diín ní tan'dúúca chi neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ti maaⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cánée yā ndúúcu ndís'tiī. Ní nduuti chí 'áamá 'iín'yāⁿ nguée cánée yā ndúúcu Espíritu yeⁿ'é Cristo, tuu'mi ní 'iín'yāⁿ 'cūu nguée yeⁿ'e Cristo 'iín'yāⁿ. ¹⁰ Ní nduuti chí ndís'tiī ní yeⁿ'e Cristo ndís'tiī, 'áará chí cuerpo yeⁿ'é ní cuuvi n'diī cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'é ní, tuu'mi ní canduuchí ní cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs miín caati Ndyuūs diín yā aceptar ndís'tiī chí yeⁿ'é yā ndís'tiī. ¹¹ Ní ndúúti chí canée ní ndúúcu Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs, Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí nadacuéeⁿ yā

Cristo yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, tuu'mi ní maaⁿ Ndyuūs miín chí nadacuéeⁿ yā Cristo caⁿ'a yā chí téé yā cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí canée nduucú ní vida ngai na cuerpo yeⁿ'é ní chí 'āā n'dií.

¹² Ní cáávā chuū, ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, vée chí canée chí diín yú naati nguée 'cuεεtinee yú ní nguée diín yú tan'dúúca chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú. ¹³ Caati ndúúti chí diín yú tan'dúúca chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e maaⁿ yú, tuu'mi ní cuuvi 'cuūvi yú cuen'e daāⁿmaⁿ. Naati nduuti chí nguée diín yú cuenta chí diín cuerpo yeⁿ'e yú, tuu'mi ní cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí canee ndúúcu yú 'cuεεtinee yú.

¹⁴ Ní nducyáácá 'iín'yāⁿ chí Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'a yā chí cuuvi diín yā 'iín'yāⁿ s'een ní daiya Dendyuūs 'iín'yāⁿ. ¹⁵ Ní Ndyuūs 'āā tee yā s'uuúⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'é yā nguée cáávā chí diín yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā chí di'va'a yú ley cáávā chí condenado yú taama vmnéⁿ'ēe naati cáávā chí s'uuúⁿ ní daiya Ndyuūs s'uuúⁿ. Ícú cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní s'uuuⁿ ní cuuvi caaⁿ'maⁿ yú: N'diī, Ndyuūs ní Chiidá. ¹⁶ Ní maaⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'á yā ndúúdu cuaacu ndúúcu espíritu yeⁿ'e yú chí s'uuuⁿ ní daiya Dendyuūs s'uuúⁿ. ¹⁷ Ní nduuti chí s'uuuⁿ ní daiyá Ndyuūs s'uuuⁿ, tuu'mi ní vée chí cuuvi yeⁿ'e yú chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí téé

yā s'uuún. Ní cuta'a yú chi cuuvi ye'n'e yú ndúúcū Cristo maán yā nduuti chi s'uūuⁿ ní 'cueenu yú cuuvi maaⁿ cáávā chi ye'n'e Cristo s'uuún. Cuayiivi ní vée parte ye'n'e yú ndúúcū Cristo ndúúcū vaadī dεεve n'dái taavi ye'n'é yā.

18 Maaⁿ ní inadacadiinúúⁿ chí dendu'ū chi n'geenu yú ngii maaⁿ nguée dε'ē vεε chí ch'εεte nguée tan'dúúcā dendu'ū chi dεεve ca ní ch'εεte ca chi Ndyuūs 'cuu'n'mín yā s'uuún. 19 Tanducuén'e ye'n'e i'n'yeeⁿdī chi din'dái Ndyuūs cuáácú cunee ngiinu tiempo chi cuuvi n'diichi 'i'n'yāⁿ s'eeⁿ chi daiya Ndyuūs. 20 Caati tanducuén'e chí din'dái Ndyuūs ndāā nguuvi chí 'āā ntée n'daacā. Ní nguée cucáávā chi maāⁿ néⁿ'e naati cucáávā chi Ndyuūs neⁿ'e yā chí 'tíicā. Ní maaⁿ ní tanducuén'e tiempo miiⁿ ní tanducuén'e dendu'ū cunee ngiinu chí Ndyuūs diiⁿ yā chí canée n'daacā cáávā ye'n'e. 21 Ní tanducuén'e chí din'dái Ndyuūs canée chí natuuvíí. Naati ndāā tiempo chi nguée natúúvíí caati vée parte ye'n'e ndúúcū libertad chí n'dai taavi chí ye'n'e 'i'n'yāⁿ s'eeⁿ chí daiyá Dendyuūs. 22 Ní s'uūuⁿ ní deenu yú chí ndíí nguuvi maaⁿ tanducuén'e chí din'dái Ndyuūs ní n'gai ya'āi ngεεcū ye'n'e tan'dúúcā 'áámá n'daataá ndúúcū vaadī ya'ai ye'n'e chí 'cundiyáaⁿ daiya tá. 23 Ní nguée dámaāⁿ tanducuén'e chí din'dái Ndyuūs ní n'gái ya'āi naati 'tiicá ntúūⁿ s'uuún n'geenu yú ngii. 'Áará chí canee yú ndúúcū

Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs chí Ndyuūs datee yā s'uuún chí vmnááⁿ vmnaaⁿ sta'a yú ye'n'é Ndyuūs. Ní 'cueenu taavi yú cuuvi 'naaⁿ chí canée ngiinu yú tiempo chí Ndyuūs cuta'á yā s'uūuⁿ chí daiyá Ndyuūs s'uuún. Ní nanguaⁿ'ái yā s'uūuⁿ ye'n'e cuerpo ye'n'e yú chí vée maaⁿ. Ní 'āā ntée vée cuerpo ndíícuū ye'n'e yú naati vεε cuerpo chí ngai ye'n'e yú. 24 Ní s'uuún nguaⁿ'ai yú cáávā chí canee ngiinu yú chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí téé yā s'uuún. Nduuti chí 'āā inaaⁿ yú dε'ē chí canee ngiinu yú 'āā ntée canee ngiinu yú ye'n'e. Chíⁿ chí 'āā inaaⁿ 'i'n'yāⁿ 'āā ntée canée ngiinu yā ye'n'e. 25 Naati nduuti chí canée ngiinu yú chí 'āā cuée snaaⁿ yú canée chí cunee ngiinu yú ndúúcū 'víích'εεtíínūuⁿ.

26 Ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs nnginnée yā s'uūuⁿ taachi dúuvā yú. S'uuún nguée deenu yú táácā canée chí caaⁿ'maⁿngua'a yú tan'dúúcā chí Ndyuūs neⁿ'e yā, ní maaⁿ ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs inneé yā s'uuún taachi ngaⁿ'angua'a yú nanááⁿ Ndyuūs taachi n'gai ya'ái yā ní nguée cuuvi caaⁿ'maⁿ yú chuū ndúúcū nduudu. 27 Ní Ndyuūs chí n'diichí yā staava ye'n'e yú deenú yā chí nadacadiinuuⁿ Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs caati Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ngiica yā dámaāⁿ ye'n'e chí neⁿ'e Ndyuūs ní cáávā 'i'n'yāⁿ chí ye'n'e Ndyuūs.

*Cuchεε ca yú yen'e ndu-
cuén'ē*

²⁸ Ní deenu yú chi Ndyuūs diín yā chi tanducuén'ē chi chó'ōo yen'e s'uūuⁿ chí yen'e s'uūuⁿ ní cáávā chi n'daacā yen'e yú caati nen'e yú Ndyuūs. Ní Ndyuūs yaa'ví yā 'iín'yāⁿ s'een chi cuuvi yen'é yā 'iín'yāⁿ s'een. ²⁹ Ní Ndyuūs ndεενε yā 'iín'yāⁿ chi cuuvi yen'é yā ní divíi yā 'iín'yāⁿ s'een lado yen'é yā ndii vmnááⁿ vmnaaⁿ caati 'iín'yāⁿ s'een cuuvi daiyá yā tan'dúúccā Daiyá yā Jesucristo. Ní 'íicú Cristo chi Daiya Ndyuūs ní Daiyá yā vmnááⁿ vmnaaⁿ nguaaⁿ n'deee n'dái vi'i yā.

³⁰ Ní 'iín'yāⁿ s'een chi Ndyuūs chíndεενε yā ndíi vmnááⁿ vmnaaⁿ Ndyuūs yaa'ví yā 'iín'yāⁿ s'een chi cuuvi yen'é yā 'iín'yāⁿ s'een. Ní yaa'ví yā 'iín'yāⁿ chí sta'á yā 'iín'yāⁿ s'een chi cuuvi daiyá yā. Ní Ndyuūs chí sta'a yā 'iín'yāⁿ s'een chi cuuvi yen'é yā ní cuayiivi dich'εεtē yā 'iín'yāⁿ s'een.

³¹ ¿Dé'ē cuuvi caaⁿmaⁿ yú yen'é dendú'ū s'een? Dámaāⁿ cuuvi caaⁿmaⁿ yú chuū. Nduuti chi Ndyuūs canée yā ndúúccū s'uuúⁿ, ¿du'ū cuchéε cūnee contra yen'e s'uuúⁿ?

³² Ní Ndyuūs nguée diya'āi 'íinu yā Daiya yā cáávā s'uuúⁿ naati dicho'ó yā Daiyá yā caati ch'iī Daiya yā caavā nducyaaca s'uuúⁿ. Ní nduuti chi 'tíicā diín yā ndúúccū Daiya yā, ¿'áá nguée tee Ndyuūs tanducuén'ē s'uuúⁿ daama ndúúccū Daiyá yā ní n'deee n'dái yen'ē? ³³ ¿Dú'ū

cuuvi caaⁿmaⁿ nuuⁿndi yen'é 'iín'yāⁿ chi Ndyuūs ndεενε yā? Ndyuūs maáⁿ yā diín yā aceptar 'iín'yāⁿ chi yen'é yā. ³⁴ ¿Dú'u tuu'mi cuuvi diín yā condenar s'uuúⁿ? Cristo ní 'iín'yāⁿ chi ch'iī yā cáávā nuuⁿndi yen'e yú ní nduuchí yā yen'e nguaaⁿ tinaⁿā. Ni maaⁿ ní Cristo canee yā na lado yen'e honor yen'ē Chiidá yā. Ní ngaⁿ'angua'á yā cáávā s'uuúⁿ. ³⁵ ¿Du'ū cuuvi divíi yā s'uūuⁿ yen'e Cristo chi nen'é yā s'uuúⁿ? ¿'Áá chiiⁿ chi n'geenu yú ngii, 'áá cuuvi nadivíi s'uūuⁿ, o dendu'ū chi diiⁿ chi idi'vaachi yú o dendu'ū chi diín 'iín'yāⁿ chi 'cueenu yú cuuvi o taachi cuuví cuica yú o taachi 'āā ntée catecai yú o cáánda yen'e yú o taachi ch'iín'núⁿ yā s'uūuⁿ ndúúccū machete chi 'uūvī lados 'caāiⁿ? ¿'Áá cuuvi diiⁿ nducuén'ē chuū nadivíi s'uuúⁿ ná vaadi nen'e yen'e Cristo? Nguée cuuvi. ³⁶ 'Tíicā canée nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs:

Cáávā chi s'uuúⁿ ní yen'e di s'uuúⁿ nuuⁿmaⁿ nguuvi canee yú listo chi 'caaⁿnúⁿ yā s'uuúⁿ cáávā di. Ní 'iín'yāⁿ diín cuenta yā chi s'uuúⁿ tan'dúúccā 'iiti cuūchī chi caⁿ'á yā 'caaⁿ'nuⁿ yā, 'tíicā s'uuúⁿ.

³⁷ Naati yen'e nducuén'ē dendu'ū cuchεε cá yú cáávā Cristo chi dinén'e yā s'uuúⁿ.

³⁸ 'Tíicā 'úú ní deenú chi cuaacu chi mar 'áámá 'iín'yāⁿ nguée cuuvi divíi yā s'uūuⁿ yen'e Ndyuūs chi dinén'e yā

s'uuúⁿ. Ndíí nguéeé ndúú vaadī n'gii, ndíí nguéeé ndúú chi cunduūchi yú, ndíí nguéeé ndúú ángeles, ndíí nguéeé ndúú espíritus chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu poder yeⁿ'e espíritus, ndíí nguéeé ndúú dendu'ū chi véé maaⁿ, ndíí nguéeé ndúú dendu'ū chi cuchii, ³⁹ ndíí nguéeé ndúú yeⁿ'e chi véé chí na yáácú, ndíí nguéeé ndúú yeⁿ'e chi véé ndii na yáanūⁿ, ndíí nguéeé ndúú táámá naaⁿ chi véé, tanducuén'ē chuū nguéeé cuuví divíi s'uuúⁿ yeⁿ'e Ndyuūs chi dinén'e yā s'uuúⁿ caati s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Jesucristo s'uuúⁿ.

9

Ndyuūs ndεεve yā 'iiⁿ'yāⁿ Israel chí judíos chi cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yā

¹ 'Úú Pablo ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu ti 'úú ní yeⁿ'é Cristo 'úú, ní nguéeé ngaⁿ'á nduudu yaadi. Chíⁿ chi nadacádiinúⁿ na staava yeⁿ'é ní yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Cáávā chuū cuaacu niiⁿnyúⁿ deenú chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu. ² Neené ndaachíi yíinú ní neené ya'ai staava yeⁿ'é cáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é, ³ ndíí chi 'úú maáⁿ neⁿ'é chi cuneé condenado 'úú ní caneé 'aama lado yeⁿ'e Cristo nduuti chi chíiⁿ cuuví diíⁿ, ní cuuví 'cuεεtinée n'daacā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é, ní cuuví yā yeⁿ'e Cristo 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel. Ní Ndyuūs sta'á yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi daiyá yā. Ní Ndyuūs chí

dεεve n'dái taavi ca canée yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní diíⁿ yā 'áámá compromiso ndúúcu yā. Ní ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ley yeⁿ'é yā chí ley yeⁿ'e Moisés. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canée yā ndúúcu ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū ní ndúúcu compromiso yeⁿ'é Ndyuūs chí Ndyuūs can'a yā chí ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁵ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní daiya chiida yú cuááⁿ vmnaaⁿ ní yeⁿ'e ndaata 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní yeⁿ'e ndaata 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ Cristo ní ndaa yā ndúúcu cuerpo tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní Cristo miiⁿ ní Ndyuūs, ní ch'εεte taavi yā yeⁿ'e nducuén'ē. Cuen'e daāⁿman dich'εεte yú Ndyuūs. 'Tíicā.

⁶ 'Úú nguéeé ngaⁿ'á chí compromiso chí ngaⁿ'a Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel chí nguéeé dichíi'vē. N'daācā ca chí ngaⁿ'á chí nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel miiⁿ cuaacu chí nguéeé yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ⁷ Naati nguéeé nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ní daiya Abraham 'iiⁿ'yāⁿ. Naati 'túúcā ngaⁿ'a Ndyuūs: Dii Abraham, cáávā saⁿ'ā daiya di chí nguuvi Isaac véé 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē di cuayiivi. ⁸ Ní cáávā nduudu chí ngaⁿ'a Ndyuūs cuuvi deenú chí mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi daiya Ndyuūs cáávā chí ch'iindiyáaⁿ yā na ndaata yeⁿ'é Abraham. Nguεε 'tíicā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní daiya Dendyuūs nduuti chí cucáávā compromiso yeⁿ'e Ndyuūs, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuaacu chí daiyá Ndyuūs. ⁹ Nduudú 'cūū nduudu chí canée nguūⁿ yeⁿ'ē

compromiso miiⁿ chi Ndyuūs ca'a yā Abraham: Tiempo chi ch'iⁿí, 'úú nndaá ní ch'iⁿí poder yeⁿé ní Sara chi n'daataá yeⁿé di ní 'cuundi 'aama daiya tá.

10 Ní nguée dámaaⁿ chuū. Nduu 'uuvi daiya tán'ā Rebeca miiⁿ ní cuaāchī. Ní nguuvī yā Esaú ndúú^{cū} Jacob ní yeⁿé 'áamá chiidaá ní chiidá yā ní Isaac chi yeⁿe ndaata yeⁿe 'iin'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe yú. 11-13 Ní taachi daiyā Rebeca miiⁿ chi cuaāchī 'āā cuée 'cuεtiyāaⁿ yā ní 'āā cuée diiⁿ yā cosa chi n'daacā o cosa chi nguée n'daāca, Ndyuūs yaa'vī yā tán'ā Rebeca miiⁿ 'tíicā: Daiya di chi saⁿā vmnaaⁿ chí Esaú diiⁿ sa servir daiya di chi saⁿā chí cuchī cuayiivi chi Jacob. Ní chuū ní tan'dúú^{cā} chi canée nguūⁿ naachī Ndyuūs ngaⁿ'a yā 'tíicā: 'Úú dineⁿé saⁿ'a Jacob miiⁿ, naati sán'ā Esaú miiⁿ 'úú nguée neⁿé. Déenu yú chi canée cuaacu chi Ndyuūs cuuvi ndεεvε yā 'āā du'ú nūuⁿ 'iin'yāⁿ chi neⁿe yā tan'duucā chi neⁿe yā. Ní cuuvi yaa'vī yā 'iin'yāⁿ chi neⁿé yā yaa'vī yā chi cuuvi yeⁿe yā. Ní nguée diiⁿ yā cuenta chiiⁿ chi diiⁿ 'iin'yāⁿ chi yaa'vī yā. Ní ndεεvε yā Jacob.

14 ¿De'ē cuuvi caaⁿ'maⁿ s'uūuⁿ yeⁿe chi diiⁿ Ndyuūs? ¿'Áá diiⁿ Ndyuūs cosa chi nguée cuaacu? Nguée mar 'áamá naaⁿ. 15 Ndyuūs ní caⁿ'a yā chii yā Moisés miiⁿ 'tíicā: 'Úú ní ya'ái cáávā 'iin'yāⁿ chi 'úú neⁿé chi caⁿ'á chí ya'ái yeⁿe yā; ní 'úú ya'āi 'iinú

cáávā 'iin'yāⁿ chi 'úú neⁿé chi caⁿ'á chí ya'āi 'iinú cááva yā. 16 Maaⁿ ní nguée tan'dúú^{cā} chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ neⁿé yā o diiⁿ yā chi cuuvī yeⁿé Ndyuūs 'iin'yāⁿ, naati dámaaⁿ tan'dúú^{cā} chi Ndyuūs ya'ai 'iinú yā caava 'āā du'ú nūuⁿ chi neⁿé yā chi cuuvi yeⁿé yā. 17 Ní canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs taachi Ndyuūs yaa'vī yā rey yeⁿe yán'āa Egipto 'tíicā: Dii Faraón, 'úú s'neéⁿ dii rey caati 'úú cuuvi 'cuuⁿ'mín poder yeⁿé cucáávā dii. Ní 'iin'yāⁿ yeⁿe núúⁿ'máⁿ ín'yeedī cuuvi déénú yā chi duuchí ní caaⁿ'máⁿ yā chi duuchí. 18 Ní 'tíicā diiⁿ Ndyuūs. Ya'ái yā cáávā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chi maán yā neⁿé yā, ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs dichεechí yā staava yeⁿe 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chi maán yā neⁿé yā dichεechí yā.

19 Tuu'mi ní 'aamá nī caⁿ'a nī chīi nī 'úú 'tíicā: Nduuti chi 'tíicā, ¿de'ε cúúvī chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi nuuⁿndi ní yeⁿe saⁿ'ā? Ní ¿dú'ū cuuvi diiⁿ cosa chi contra yeⁿe chi Ndyuūs neⁿé yā chi diiⁿ? 20 'Úú ní ngaⁿ'á ngī díi saⁿ'ā: ¿Dú'ú dii chi díi cuuvi n'guεcútaⁿ'a di yeⁿé Ndyuūs? ¿'Áá cuaacu chi 'áamá 'cúutīi yeⁿé íncheētī cuuvi caaⁿ'maⁿ ndúú^{cū} 'iin'yāⁿ chi din'dái yā 'cúutīi miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ 'tíicā: ¿De'ē cúúvī chi din'dái nī 'úú 'túú^{cā}? 21 Deenu yú chi 'iin'yāⁿ chi din'dái yā 'cúutīi cuuvi din'dái yā yeⁿe íncheētī tan'dúú^{cā} chi neⁿé yā din'dái yā. Cuuvi din'dái yā yeⁿe 'áamá taaⁿ íncheētī

'uūvī 'cúutī, 'áámá chi ya'n'ai chíí'vē ní táámá chíi nguée ya'n'ai chíí'vē.

22 Ní 'tiicá ntúūⁿ chi diin Ndyuūs. Ndyuūs neⁿ'é yā 'cuuⁿ'mín yā 'iīⁿ'yāⁿ táácā cuuvi diīⁿ yā castigar 'iīⁿ'yāⁿ ní ch'iⁿ'í yā poder yeⁿ'é yā. Ní n'deee 'náán tiempo Ndyuūs cheé yā ndúúcū vaadī ngiinu yeⁿ'é yā ndúúcū 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguée n'daacā idiīⁿ yā. Ní Ndyuūs canée chi diīⁿ yā castigar 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní Ndyuūs ditúūví yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. 23 Ní Ndyuūs neⁿ'é yā ch'iⁿ'í yā s'uūⁿ chí cheeⁿ ca vaadī deēve taavi yeⁿ'é yā ní néené ya'ai 'iīⁿú yā cááva s'uūⁿ. Ní ndii vmnáánⁿ vmnaaⁿ diīⁿ yā chí s'uūⁿ ní véé parte yeⁿ'e yú ndúúcū yā ndúúcū deēve taavi ca yeⁿ'é yā. 24 Ní Ndyuūs yaa'ví yā s'uūⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā s'uūⁿ, nán'ā s'uūⁿ chí 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí judíos s'uūⁿ ní tanáⁿ'a s'uūⁿ chí nguée 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí judíos s'uūⁿ. 25 Tan'dúúcā chí canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi dingūⁿ profeta Oseas ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā 'tíicā:

'iīⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é, 'úú yaa'ví 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi yeⁿ'é; 'iīⁿ'yāⁿ chí nguée dineⁿ'é vmnaánⁿ ti nguée 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e 'úú maaⁿ ní ngaⁿ'á 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí neené neⁿ'é 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

26 Ní lugar mīⁿ nūⁿ naachi Ndyuūs caⁿ'a yā chíi yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'túúcā:

Ndís'tī ní nguée 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'é ndís'tī, mīⁿ nūⁿ ní ngaⁿ'á 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní chí duuchí yā daiya Dendyuūs chí candu-uchi.

27 Ní saⁿ'a profeta Isaías caⁿ'a sá yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ Israel 'tíicā: 'Áará chí 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ní n'deee n'dái yā tan'dúúcā yáⁿ'āa ndúútiⁿ yeⁿ'e yiicu dámaāⁿ n'duuⁿ'vi núúⁿ yā nnguaⁿ'ai yā. 28 Ní Señor Ndyuūs diīⁿ yā chí cuuvi cuaacu nduudu chí 'āā caⁿ'a yā yeⁿ'e yáⁿ'āa 'cūū ní nuuⁿ diīⁿ yā nducuéⁿ'ē. 29 Ní 'tíicā ngaⁿ'a profeta Isaías cuaaⁿ vmnaaⁿ:

Nduuti chí Señor chí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē nguée s'neéⁿ yā 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yú ndúúcū yú, tuu'mi ní s'uūⁿ canee yú tan'dúúcā nducyáácá 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Sodoma ndúúcū yáāⁿ Gomorra chí ch'īi yā cucáāvā nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā. 'Tíicā s'uūⁿ.

Yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní yeⁿ'e nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio

30 ¿Dé'ē cuuvi caaⁿ'man yú tuu'mi? 'Tíicā cuuvi caaⁿ'man yú. 'iīⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿ'e ndaata Israel chí judíos 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée in'nuúⁿ yā Ndyuūs ní nguée diīⁿ yā chí canee n'daāca yā nanáánⁿ Ndyuūs. Naati cuayiivi mīⁿ ní 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canee n'daāca yā nanáánⁿ Ndyuūs cáāvā chí i'téenu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs diīⁿ yā aceptar 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí

yen'é yā 'iīn'yān s'een. ³¹ Nguéé 'tíicā ndúúcu 'iīn'yān chi yen'e ndaataá Israel. Caneé yā ndúúcu ley yen'e Moisés chi cuuvi diiīn chi n'daacā caneé yā nanáán Ndyuūs. Ní 'áará chi nen'é yā caneé n'daacā nanáán Ndyuūs naati nguéé cuuvi diīn yā cumplir chiīn chi nga'a ley miiīn. ³² ¿De'ē cúúvī chi 'tíicā? 'Tíicā canee, caati 'iīn'yān yen'e ndaata Israel nguéé n'daacā canee yā nanáán Ndyuūs cáávā ntii'nyuū chi diīn yā cáávā ley yen'é yā, ní nguéé nen'é yā cu'téenu yā Jesucristo. Ní cáávā chuū 'iīn'yān s'een canee tan'dúúcu chi candéē ca'a yā ná tuū chi Jesucristo chi diiīn chí indēē ca'a 'iīn'yān. ³³ Ní 'tíicā caneé nguūn na libro yen'e Ndyuūs yen'e tuū miiīn:

'Úú Ndyuūs ní cu'neén na yāān Sión 'áámá 'iīn'yān chi Jesucristo chi nguuvi tuū chi cuundēē ca'a 'iīn'yān ní tuū miiīn ní 'áámá tuū ch'ēte chi diiīn chi cundēēvē 'iīn'yān; ní nducyáácá 'iīn'yān chi cu'téenu yā 'iīn'yān miiīn, nguéé cuuvi 'cuináan yā.

10

¹ Ndís'tīī hermanos yen'é, nen'é ndúúcu núú'mán staava yen'é chi nducyaaca 'iīn'yān Israel yen'e ndaata yen'é cuuvi nngua'aí yā. Ní 'úú ní nga'angua'á cááva yā. ² Deenú chi cuaacu chi 'iīn'yān yen'e ndaataá yen'é ní nen'é yā dich'ēte cá yā Ndyuūs naati nguéé diīn yā tan'dúúcu

chi nen'e Ndyuūs caati nguéé déenu yā táácā cuuvi diīn yā. ³ Ní nguéé déenu yā táácā Ndyuūs diīn yā aceptar 'iīn'yān chi cuuvi yen'é yā 'iīn'yān. Ní diīn yā chēē chi nadacádínuu yā chi n'daacā. Ní nguéé nen'é yā diīn yā tan'dúúcu chi Ndyuūs nen'e yā chi diīn yā caati n'daacā caneé yā nanáán Ndyuūs. ⁴ Ní taachi ndaā Cristo diīn yā chi 'āā ví'í cā ley yen'e Moisés. Ní maa'n ní nducyáácá 'iīn'yān chi i'téenu yā Cristo, 'iīn'yān s'een n'daacā caneé yā nanáán Ndyuūs.

⁵ Ní Moisés miiīn dinguu'n yā yen'e 'iīn'yān chi nen'é yā canee n'daāca yā nanáán Ndyuūs cáávā chi diīn yā chi nga'a ley miiīn. 'Tíicā dinguu'n yā: 'Iīn'yān chi diīn yā tanducuén'ē dendu'ū chi nga'a ley yen'e Moisés canduuchí yā cuen'e daā'ma'n cucáávā ley miiīn. ⁶ Naati chuū ní nga'a yen'e 'iīn'yān chi canee n'daacā nanáán Ndyuūs cáávā chi i'téenu yā Jesucristo. Díí nguéé nga'a di na staava yen'e di 'tíicā: ¿Du'u ca'nā na va'ai chēeti nguuví? Taachi nga'a di 'tíicā, nadicua'ái di Cristo yen'é va'āī chēeti nguuvi. ⁷ Ní nguéé caa'n'ma'n di na staava yen'e di 'tíicā: ¿Du'ū cuuvi ca'ná yā i'nyēēndí chí yāanūu tan'dúúcu chi chen'e Cristo? Taachi diīn di 'tíicā, diīn di chi Cristo nadacuéēn yā yen'e nguaa'n tinán'ā. ⁸ Chuū chi canee chi caa'n'ma'n yú: Nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs 'āā niī'nuūn canee yen'é ní ní canee na cheendí ní ní canee

na staava ye'n'é nī. Nduudu cuaacu miin ní nduudu chi nga'n'á 'nū nanáán ndís'tī cááva chi cuuvi cu'téenu nī. ⁹ Nduuti chi caa'n'mán nī ndúúcū 'iin'yān ní nga'n'a nī 'tíca chi Jesús miin chí'n chí 'iiví nī ní i'téenu nī ndúúcū núú'mán staava ye'n'é nī chi Ndyuūs nadicuéeⁿ yā Cristo miin ye'n'e nguaaⁿ tiná'n'ā, tuu'mi ní díi nanguá'n'ai di. ¹⁰ Canée chi cu'teenú nī ndúúcū núú'mán staava ye'n'e nī ní Ndyuūs cuaán yā ndís'tī. Canée chi caa'n'mán nī ndúúcū 'iin'yān ní nga'n'á nī chí i'téenu nī Jesucristo ní cuuvi nangua'n'ai nī.

¹¹ Ní canée nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs 'tíca: Nducyáácá 'iin'yān chi cu'téenu yā Cristo nguée cuuví 'cuináaⁿ yā. ¹² Nguée n'dáaⁿ yā 'iin'yān Israel s'eeⁿ ndúúcū 'iin'yān ye'n'e taná'n'ā naciones. Maaⁿ Señor Jesucristo miin ní maaⁿ Señor ye'n'e nducyáácá 'iin'yān. Ní Señor miin itée yā ye'n'e nducuéⁿē chi n'dai ye'n'é yā nducyaaca 'iin'yān chi nga'n'angua'á yā nanáán Ndyuūs cáávā chi duuchi yā. ¹³ Caati 'tíca canée nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs: Nducyáácá 'iin'yān chí nga'n'a yā ngii yā: “N'díi Señor Jesucristo ye'n'é,” ní cuuvi nangua'n'ai yā. ¹⁴ ¿Táácā cuuvi caa'n'mán yā ndúúcū Señor miin nduuti chi nguēē i'téenu yā 'iin'yān? ¿Ní táácā cuuvi cu'téenu yā ye'n'é 'áámá 'iin'yān chí nguée n'giindiveén yā ye'n'e yā? ¿Ní táácā cuuvi caandiveén yā nduuti chí nguée 'aama 'iin'yān chí

caa'n'mán yā nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs? ¹⁵ ¿Ní táácā cuuvi caa'n'mán yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs miin nduuti chí nguée du'ū vεε dicho'ó? 'Tíca canée nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs: Dε'ε chúúcā n'daacā chí ndaā 'iin'yān s'eeⁿ chí candée yā nduudu cuaacu ye'n'e vaadi 'diin nī nga'n'á yā nduudu ngai ye'n'é Cristo.

¹⁶ Naati nguée nducyaaca 'iin'yān i'téenu yā nduudu cuaacu ye'n'é Cristo. Ní tan'dúúcā chí nga'n'a profeta Isaías ndii cuáán vmnaaⁿ taachi nga'n'a 'tíca: N'díi Señor, ¿dú'ū i'téenu nduudu cuaacu chí nga'n'ā cuaacu yú? ¹⁷ 'Tíca tuu'mi, 'iin'yān i'téenu yā nduudu cuaacu ye'n'e Jesucristo cáávā chí n'giindiveén yā nduudu miin, ní n'giindiveén yā nduudu cuaacu ye'n'e Cristo.

¹⁸ Naati 'úú itiinguuneén ndís'tī: ¿'Áá cuaacu chí nguée n'giindiveén yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs? Cuaacu chí n'giindiveén yā. 'Tíca canée nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs:

Nduudu cuaacu chí nga'n'a yā, nga'n'a yā na núú'mán ín'yeeⁿdī. Ní nduudu ye'n'e yā ní nga'n'a yā ní ndíi núú'mán cuaaⁿ chí ya'n'ai ca ye'n'é ín'yeeⁿdī.

¹⁹ Táámá vmnéⁿēe itiinguuneén ndís'tī: ¿'Áá nguée diin cuenta 'iin'yān Israel chí judíos s'eeⁿ ye'n'e nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs? Moisés miin, 'iin'yān chí vmnáán vmnaaⁿ

nguεεcuneé yā yen'e chuū, ní 'tíicā canéé nguūn:

'Úú ní diín chí cuuvi nngueé nī yen'e 'iīn'yān yen'e táámá nación chí nguée véé nación yen'é Ndyuūs. 'Úú ní diín chí nduuví táaⁿ nī ndúúcū 'iīn'yān chí nguée yen'é chí yen'e táámá nación caati caⁿ'á diín cosa chí n'daacā nduucú yā.

20 Ní profeta Isaías miiⁿ claro ca chí ngan'á yā ndúúcū nduudú 'cūū. Ndyuūs ngan'á yā 'tíicā:

'Iīn'yān chí nguée n'nuún yā 'úú ní indaacá yā 'úú. 'Iīn'yān chí nguée itiinguuneén yā yen'é, 'úú ní ch'iⁿ'í maán 'úú nanáaⁿ yā.

21 Ní taachi Isaías miiⁿ ngan'a yā nanáán 'iīn'yān yen'e Israel, 'tíicā ngan'a yā: Ndyuūs ngan'a 'tíicā: Nguuvi nguuvi n'doó ta'á ní yaa'ví 'iīn'yān chí nguée n'giindiveén yā nduudu yen'é. Ní chεεchi staava yen'é yā.

11

'Iīn'yān yen'e Israel chí nan-guán'ai yā

1 Maaⁿ ní intíínguuneén ndís'tiī: ¿'Áá diín Ndyuūs chí s'neén yā 'iīn'yān Israel yen'e ndaata yen'é yā? Nguée diín yā 'tíicā. 'Úú Pablo maán 'iīn'yān yen'e ndaata Israel 'úú ní yen'e ndaata yen'é Abraham 'úú, ní yen'é 'iīn'yān yen'e ndaata Benjamín 'úú. 2 Ndiī cuáán vmnaaⁿ Ndyuūs diín yā recibir 'iīn'yān yen'e ndaata yen'é yā, 'iīn'yān

Israel chí ndεēve yā chí cuuvi yen'e yā 'iīn'yān. Ní ndís'tiī, ¿'áá nguée déenu nī yen'e chí canéé nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs naachi profeta Elías ngan'angua'á yā ní di'cuiitú yā Ndyuūs contra yen'é 'iīn'yān Israel? Ní caⁿ'a yā 'tíicā: 3 N'díi Señor Ndyuūs, 'iīn'yān Israel s'een ní 'niiⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā profetas yen'é nī ní dituūví yā nátai s'een yen'e nī, n'diī Ndyuūs chí canduuchi. Ní maaⁿ dámaāⁿ 'úú canéé ní 'tíicā ntúūⁿ nen'é yā 'caan'nuⁿ yā 'úú. 4 Naati Ndyuūs nan'guεεcútaⁿ'a yā yen'e profeta Elías miiⁿ, 'tíicā: Canéé lado yen'é ndεēchē mil saⁿ'ā chí nguée chiintii'yá yā nanáán santo ídolo chí nguuvi Baal. 5 Ní 'tíicā ntúūⁿ yen'e tiempo 'cūū canéé duu'ví 'iīn'yān yen'e Israel chí i'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ndεεve yā 'iīn'yān s'een. Ní diín yā cosa chí n'dai taavi cááva yā. 6 Ní nduuti chí yen'é Ndyuūs 'iīn'yān s'een cáávā chí Ndyuūs ní diín n'dai taaví yā ní ndεεve yā 'iīn'yān s'een, tuu'mi ní nguée cáávā cosa chí 'iīn'yān s'een maán yā cuuvi diín yā. Ní ndúúti chí cáávā cosa chí 'iīn'yān s'een cuuví diín yā, tuu'mi ní nguée cáávā vaadi n'dai yen'é Ndyuūs chí yen'é Ndyuūs 'iīn'yān.

7 ¿D'é ra tuu'mi? 'Iīn'yān Israel nguée ndaaca yā dε'ē chí in'nuún yā. Naati 'iīn'yān chí Ndyuūs ndεεve yā, 'iīn'yān s'een ndaaca yā. Ní tanán'ā 'iīn'yān nguée n'giindiveén yā nduudu yen'é Ndyuūs ti ndii chεεchí maán yā 'iīn'yān.

8 'Tíicā canée nguūⁿ na libro ye^{n'}é Ndyuūs; Ndyuūs diīⁿ yā chi nguéeⁿ tuumicádiīnuuⁿ yā na staava ye^{n'}é yā dendu'ū ye^{n'}e Espíritu N'dai ye^{n'}é Ndyuūs; ní diīⁿ yā chi nduutináaⁿ yā nguéeⁿ snaaⁿ yā ní veéⁿ yā nguéeⁿ 'caandiveéⁿ yā. Ní 'tíicā 'iīⁿ'yāⁿ Israel ndii tiempo 'cūū. ⁹ 'Tiicá ntúūⁿ David nga^{n'}a yā:

'Viicu ye^{n'}e chi che'é yā ní nduuvi tan'dúúcā tuūvī cáávā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní tiempo chi che'é yā ndaā enemigos ye^{n'}é yā ní nadītuu'ví ya 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní 'tíicā Ndyuūs cuuvi diīⁿ yā castigar 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

¹⁰ Ní nduutinaāⁿ yā tan'dúúcā chi cuuvi ngueēe chí nguéeⁿ snaaⁿ yā. Ní dáámí yā 'áámá nūuⁿ can'díi yā cuen'e daāⁿmaⁿ.

Nanguan'ai 'iīⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ 'iīⁿ'yāⁿ Israel

¹¹ Maaⁿ ní itiinguuneéⁿ ndís'tiī: Taachi 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ candéeⁿ ca'a yā chí cundεεve yā caati nguéeⁿ i'téenu yā Ndyuūs, ¿'áá 'áámá canee chi chindεεve yā? Nguεε 'tíicā mar 'áámá naaⁿ. Naati chó'ōo chuū caati 'iīⁿ'yāⁿ Israel chí judíos s'eeⁿ nguéeⁿ n'giindiveéⁿ yā nduudu ye^{n'}é Ndyuūs. Ní 'íicú 'iīⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ ye^{n'}e ndaata Israel cuuvi nángua^{n'}ai yā. Ní diiīⁿ chí 'iīⁿ'yāⁿ ye^{n'}e ndaata Israel nngueé yā ye^{n'}e tanán'a 'iīⁿ'yāⁿ ní cu'téenu cá yā Ndyuūs. ¹² Ní caati 'iīⁿ'yāⁿ

Israel s'eeⁿ nguéeⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu ye^{n'}e Ndyuūs ní chó'ōo chí tuneéⁿ 'iīⁿ'yāⁿ ye^{n'}e núúⁿmán i^{n'}yeēⁿdí chí cuuvi cu'teenú yā Ndyuūs. Ní sta'a yā ye^{n'}e vaadī n'dai ye^{n'}é Ndyuūs. Ní nduuti chí 'iīⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ ye^{n'}e ndaata Israel cuuvi cu'téenu yā caava 'iīⁿ'yāⁿ ye^{n'}e ndaata Israel nguéeⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu ye^{n'}é Ndyuūs, tuu'mi n'deee ca n'daacā ca ye^{n'}e nducyáácá 'iīⁿ'yāⁿ taachi 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nanguεεcúndií yā ní cu'téenu yā nduudu ye^{n'}é Ndyuūs taama vmnéⁿ'ēe.

¹³ Maaⁿ ní ne^{n'}é caāⁿ'mán nduucú ndís'tiī chí nguéeⁿ 'iīⁿ'yāⁿ Israel ndís'tiī. Maaⁿ chí Ndyuūs dicho'ó yā 'úú chí 'úú ní apóstol chí candéeⁿ nduudu ye^{n'}é yā nanáán 'iīⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ Israel s'eeⁿ. Úú deenú chí ch'εεε ntiīⁿnyuⁿ ye^{n'}é.

¹⁴ Ní 'úú ne^{n'}é chí 'iīⁿ'yāⁿ ye^{n'}e ndaata ye^{n'}é ngueé yā ye^{n'}e ndís'tiī níicu cu'téenu yā Ndyuūs tan'dúúcā chí ndís'tiī i'téenu ní Ndyuūs. Ní 'iicú cuuvi nangua^{n'}ai n'nduuvi 'iīⁿ'yāⁿ ye^{n'}e ndaata ye^{n'}é tan'dúúcā ndís'tiī nangua^{n'}ai ní. ¹⁵ Ní taachi Ndyuūs s'neéⁿ yā 'áámá lado 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ diīⁿ yā 'tíicā caati nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ ye^{n'}e i^{n'}yeēⁿdí 'cūū chí nguéeⁿ ye^{n'}e 'iīⁿ'yāⁿ Israel cuuvi cunee 'diiīⁿ yā ndúúcū Ndyuūs. ¿Táácā cuuvi ye^{n'}e 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ taachi Ndyuūs cuaāⁿ ntuúⁿ yā 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ? Ndyuūs nca'a yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ ye^{n'}é yā lugar ye^{n'}e vaadī n'gii cuen'e

daaⁿmaⁿ. 16 N'giindiveén nī yen'e chuū chi caaⁿmaⁿ: Nduuti chi ca'a yú Ndyuūs 'áamá taaⁿ yen'e masa yen'é pan cáávā ofrenda, 'tiicá ntúūⁿ nducuén^e masa yen'e pan miiⁿ ní yen'é Ndyuūs. Ní nduuti chi ca'a yú Ndyuūs cáávā ofrenda dii'yu yen'e yáⁿá, 'tiicá ntúūⁿ nducuén^e yáⁿá ní yen'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs di'viicú yā 'iin'yāⁿ yen'e ndaata Israel caati 'āā di'viicú yā 'iin'yāⁿ vmnáāⁿ vmnaaⁿ yen'e ndaata yen'é yā.

17 Náⁿá dúuⁿnē yen'e yáⁿá olivo chi canéé na yáⁿāa 'iin'yāⁿ, ní 'iin'yāⁿ 'caaca yā ní staⁿá yā dúuⁿnē yen'e yáⁿá olivo chi canéé icyáⁿā ní diiⁿ yā chi yen'e yáⁿá olivo yen'é yā. 'Tíicā ndís'tiī, 'iin'yāⁿ chi nguéeⁿ yen'e ndaata Israel. Ní ndís'tiī tan'dúúⁿcā dúuⁿnē yen'e yáⁿá olivo yen'e icyáⁿā miiⁿ 'tiicá nī naati maaⁿ ní véeⁿ parte yen'é nī ndúúⁿcū 'iin'yāⁿ Israel chi tan'dúúⁿcā yáⁿá olivo chi canéé yáⁿāa 'iin'yāⁿ. Ní maaⁿ ní ndís'tiī chi nguéeⁿ yen'e ndaata Israel cuuvi yen'é nī nducuén^e chi n'dai taavi yen'e 'iin'yāⁿ chi Israel yā. 18 Maaⁿ ní ndís'tiī chi nguéeⁿ Israel nī, nguéeⁿ caaⁿmaⁿ nī chi ch'εεⁿεε maáⁿ nī ndís'tiī, caati nguéeⁿ 'iin'yāⁿ chi Israel yā chi tan'dúúⁿcā chi nguéeⁿ yen'e yáⁿá. Ní 'iin'yāⁿ 'caaca yā dúuⁿnē miiⁿ, 'tíica yā. Ndís'tiī n'gaacú nī chi ndís'tiī ní tan'dúúⁿcā 'áamá dúuⁿnē 'tíicā ndís'tiī. Tan'dúúⁿcā dúuⁿnē nguéeⁿ ca'a fuerzas yen'e dii'yu yen'e yáⁿá

naati yáⁿá ca'a fuerzas yen'e dúuⁿnē, 'tíicā ndís'tiī. Cutaⁿá nī fuerzas yen'e 'iin'yāⁿ chi Israel yā.

19 'Úú nguéeⁿ deenú nduuti chi ndís'tiī caaⁿmaⁿ nī 'tíicā yen'e chuū: 'Iiⁿ'yāⁿ ch'iicá yā dúuⁿnē s'eeⁿ caati 'úú cuuvi caneé lado yen'e dúuⁿnē chi ch'iicá yā. 'Úú chi nguéeⁿ Israel 'úú caneé lado yen'e 'iin'yāⁿ chi Israel yā. 20 N'daacā ngaⁿa nī naati deenú nī chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúⁿcā dúuⁿnē chi ch'iicá yā, 'tiicá yā, ti nguéeⁿ i'téenu yā Cristo. Ní maaⁿ ní ndís'tiī tan'dúúⁿcā dúuⁿnē yen'e yáⁿá miiⁿ 'tiicá nī caati i'téenu nī Cristo. Maaⁿ ní ndís'tiī nguéeⁿ diiⁿ nguee nī naati cundéeⁿ nī cuidado táácā chi 'cuεεⁿtiinée nī. 21 Caati nduuti chi Ndyuūs nguéeⁿ diiⁿ yā perdonar 'iin'yāⁿ Israel chi nguéeⁿ i'téenu chi tan'dúúⁿcā dúuⁿnē yen'e yáⁿá, nguéeⁿ diiⁿ yā nadach'εεⁿcú yā nuuⁿndi yen'e ndís'tiī chi vmnáāⁿ vmnaaⁿ tan'dúúⁿcā dúuⁿnē chi yen'e yáⁿá yen'e icyáⁿā nduuti chi nguéeⁿ candéeⁿ nī cuidado táácā chi 'cuεεⁿtiinée nī. 22 Cuin'diichí nī, tuu'mi Ndyuūs ní neené n'dai taavi yā ndúúⁿcū 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā naati neene chεεⁿchí ntúūⁿ yā vaa. Chεεⁿchí yā ndúúⁿcū 'iin'yāⁿ ti nguéeⁿ i'téenu yā. Naati Ndyuūs ní neené n'dai taavi yā ndúúⁿcū nī nduuti chi 'áamá cuneé nī chi cu'téenu nī. Ní nduuti chi nguéeⁿ diiⁿ nī 'tuucā, tuu'mi 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs caⁿá yā diiⁿ yā castigar ndís'tiī tan'dúúⁿcā chi ch'iicá yā dúuⁿnē yen'e maaⁿ yáⁿá. 23 Ní nduuti

chi 'iin'yān Israel cu'téenu yā Cristo, tuu'mi ní Ndyuūs ní cuta'á yā ní nguεεcunéé diín yā chi 'iin'yān s'een ní táamá vmné'nē canee yā tan'dúúcā 'āā dúu'nē ye'n'e maa'n yán'á mīn 'tíicā yā. Ní véé poder ye'n'e Ndyuūs chi cuuvi diín yā 'tíicā. 24 Ní nduuti chi ndís'tiī chi nguée 'iin'yān Israel ndís'tiī, ní Ndyuūs sta'á yā ndís'tiī tan'dúúcā chí n'giicá yā dúu'nē ye'n'e táamá yán'á olivo ye'n'e icyán'ā ní diín yā chi ye'n'e yán'á olivo ye'n'é yā, 'tíicā ndís'tiī maa'n. 'Tiicá ntúūn n'dáácā n'dai ca diín Ndyuūs ndúúcū 'iin'yān Israel chi vmnáán vmnaa'n tan'dúúcā dúu'nē ye'n'e yán'á ye'n'é yā, ní cuuvi diín yā chí táamá vmné'nē ní ye'n'e maa'n yán'á mii'n.

Ye'n'e chi nanguan'ai 'iin'yān Israel ye'n'e tiempo chi cuchī

25 Maa'n ní hermanos ye'n'é, nen'é chí ndís'tiī cadíínúún nī chí canúún n'de'ei. Ní nguée nadicádíínuu'n nī chí deenu ca nī. 'Áamá tiempo nūn 'iin'yān Israel dichεεchí yā staava ye'n'é yā dámaān 'naa'n tiempo taachi nducyaaca 'iin'yān chí nguée 'iin'yān Israel ní Ndyuūs ndεεvε yā nducyaaca 'iin'yān s'een chí nen'é yā chí cuuvi ye'n'é yā. 26 Ní taachi cho'ōo tiempo mii'n nducyáácá 'iin'yān Israel ní can'a yā cu'téenu yā caati 'tíicā canée nguūn na libro ye'n'é Ndyuūs:

'Iin'yān chí nadanguán'ai yā 'iin'yā Israel chíicá yā ye'n'e yāān Sión,

ní divíi yā nducuén'e nuu'ndi ye'n'e 'iin'yān ye'n'e ndaata Israel.

27 Ní 'úú Ndyuūs dicuaacú compromiso ye'n'é ndúúcū 'iin'yān s'een, taachi 'úú nadivií nuu'ndi ye'n'e yā.

28 Ní 'iin'yān Israel nguée i'téenu yā nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs ye'n'e chí nadanguán'ai yā. Ní maa'n ní contra ye'n'é Ndyuūs 'iin'yān s'een caati ndís'tiī chí nguée 'iin'yān Israel ndís'tiī, cuuvi ye'n'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní 'áará chí 'iin'yān Israel s'een nguée i'téenu yā Cristo, Ndyuūs dine'n'é yā 'iin'yān s'een caati Ndyuūs níndεεvε yā 'iin'yān s'een chí vmnáán vmnaa'n chí ye'n'e ndaata ye'n'é yā. 29 Ní Ndyuūs nguée ndaacadaamí yā ye'n'é 'iin'yān s'een chí yaa'ví yā chí cuuvi ye'n'é yā 'iin'yān s'een. Ní Ndyuūs di'viicú ntúūn yā 'iin'yān s'een. 30 Ní tiempo chí chó'ōo ndis'tiī chí nguée 'iin'yān Israel ndís'tiī, nguée n'giindiveén nī nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs naati maa'n ní 'iin'yān Israel s'een nguée n'giindiveén yā nduudu ye'n'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs yá'ai yā caavā ndís'tiī chí nguεε i'téenu nī. 31 Ní 'tiicá ntúūn, 'iin'yān Israel s'een nguée n'giindiveén yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs ní diín yā 'tíicā caati cuayiivi Ndyuūs cuuvi ya'ái yā cáávā 'iin'yān s'een tan'dúúcā chí ya'ái yā cáávā ndís'tiī. 32 Ní Ndyuūs 'āā daamá nūn s'née'n yā nducyaaca 'iin'yān chí nguée ch'iindiveén yā nduudu ye'n'é

yā cáávā chi Ndyuūs cuuvi ya'ái yā caavā nducyaaca 'iín'yān.

³³ De'ε chúúcā n'deee cá vaadī n'dai yen'é Ndyuūs. De'ε chúúcā n'deee cá chi tuumicadíínūuⁿ yā ndúúcū chi déenu yā. S'uuúⁿ ní nguée cuuvi caaⁿmaⁿ yú de'ε cuuvi chi tuumicadíínūuⁿ yā 'tíicā; ní nguée cuuvi tuumicadíínūuⁿ yú chiíⁿ chi diíⁿ yā. ³⁴ Ní 'tíicā canée nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs: ¿Dú'ū cuuvi túúmícadíínūuⁿ vaadī cadíínūuⁿ yen'e Señor Ndyuūs? ¿Du'ū cuuvi ca'a consejo Ndyuūs? ³⁵ ¿Du'ú 'iín'yāⁿ ca'a yā algo Ndyuūs vmnáán vmnaaⁿ ní cuayíivi Ndyuūs ca'á yā tan'dúúcā chi nadíí'vε yā yen'é? ³⁶ Tanducuén'é dendu'ū chí véé ní Ndyuūs din'dái yā ní tee yā s'uuúⁿ tanducuén'e. Ní cucáávā 'iín'yāⁿ miiⁿ véé tanducuén'é dendu'ū chi yen'é yā. Maaⁿ ní cuen'e daāⁿmaⁿ dich'εεε yú Ndyuūs. 'Tíicā.

12

Ca'a yú vida yen'e yú Ndyuūs ní diíⁿ yú tanducuén'é chi nen'é yā

¹ Maaⁿ ní ndís'tiī, hermanos yen'é, cáávā chi Ndyuūs ya'ai iínú yā yen'e ndís'tiī, di'cuítūu ndís'tiī chi ca'á nī vida yen'e maáⁿ nī tan'dúúcā 'áámá ofrenda chí candu-uchi nanáán Ndyuūs cáávā ntiiⁿnyuⁿ yen'é Ndyuūs. Ní diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ chi nen'é yā chi diíⁿ nī. Chuū chi diíⁿ nī ní cuaacu chi n'dai taavi chí inee yíinú Ndyuūs. Ní canée chi diíⁿ nī 'tíicā. ² Ní nguée

diíⁿ nī tan'dúúcā chi nen'e 'iín'yāⁿ yen'e in'yeeⁿdí 'cūū naati cuaáⁿ nī lugar Ndyuūs chi nīdaán yā vaanicadíínūuⁿ yen'é nī ní 'tíicā ntuūⁿ nīdaán yā vida yen'é nī. Ní 'íicú cuuví deenú nī chεε chi Ndyuūs nen'é yā chi diíⁿ nī, chεε chi n'daacā, chεε chi cunee yíinú Ndyuūs ní chεε chi n'dai taavi ca.

³ Ní cáávā chi Ndyuūs tee yā 'úú chi n'dai taavi ntiiⁿnyuⁿ yen'é yā 'úú ní ngaⁿ'á ngī ca'áámá ca'aama ndís'tiī chí nguée nadacadíínūuⁿ nī chí n'gεεε cá nī ngo'o ca chí canée chí nadacadíínūuⁿ nī naati nadacadíínūuⁿ nī ní n'diichí nī yen'e maáⁿ nī ndúúcū chí i'téenu nī chí Ndyuūs itée yā ndís'tiī. ⁴ Caati 'tíicā tan'dúúcā 'áámá cuerpo yen'e 'iín'yāⁿ chí neené n'deee nááⁿ chí véé yen'é ní nguée dáámá ntiiⁿnyuⁿ chí yen'é n'deee nááⁿ yen'é; ⁵ 'tíicā ntúūⁿ s'uuúⁿ 'áará chí neené 'yaaⁿ yú ní s'uuúⁿ ní tan'dúúcā chí 'áámá cuerpo ti yen'e Cristo s'uuúⁿ, 'tíicā s'uuúⁿ ní s'uuúⁿ ní tan'dúúcā chí nduuví-daama yú 'aama yú taama yú tan'dúúcā chí n'deee nááⁿ yen'e 'áámá cuerpo yen'e maaⁿ yú, 'tíicā s'uuúⁿ.

⁶ Ní Ndyuūs tee yā yen'e vaadi n'dai yen'é yā ntiiⁿnyuⁿ chí nīdaán ca'áámá ca'aama s'uuúⁿ tan'dúúcā chí nen'é yā diíⁿ yā. Ní canee chí diíⁿ yú n'dai ntiiⁿnyuⁿ yen'e yú. Ní nduuti chí Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ yen'e yú chí candεε yú nduudu cuaacu yen'é yā chí tee yā s'uuúⁿ canée chí caaⁿmaⁿ yú nduudu miiⁿ

tan'dúúcā chi i'téenu yú. ⁷ Ní nduuti chi Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi nginnee yú, tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ canee chi cunnee yú n'daacā ca. Ní s'uuúⁿ chi véé ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yú chí ngi'cueeⁿ yú canéé chi ca'cueeⁿ yú n'daacā. ⁸ S'uuūⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi yaaⁿvi née yú 'iiⁿyāⁿ chi cu'téenu cá yā canéé chi diiⁿ yú n'daacā ca. S'uuúⁿ chi véé ca yeⁿ'e yú chi cuuvi ca'a yú taama yā, canéé chi ca'a yú ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e yú. S'uuúⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e tanáⁿā s'uuúⁿ canee chí nga'a ntiiⁿnyuⁿ yú n'daacā ca. S'uuúⁿ chi ca'a yú tanáⁿā s'uuúⁿ chi nguéeⁿ véé necesidades yeⁿ'é yā canéé chi diiⁿ yú ní yeenu yú.

Yeⁿ'e chi canéé chi diiⁿ yú ti yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

⁹ Canéé chi dineⁿ'e yú 'aama yú taama yú ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e yú. Ní nguéeⁿ dineⁿ'e yú cosa chi nguεε n'daacā naati canéé chi diiⁿ yú tanducuén^{'e} chi n'daacā. ¹⁰ Canéé chi dineⁿ'e yú 'aama yú taama yú tan'dúúcā chi 'aama vi'i yú chi cuaacu chi 'áámá yuuuⁿ yú ní dineⁿ'e yú 'aama yú ndúúcū taama yú.

¹¹ Ní n'daacā idiⁿ ca yú ntiiⁿnyúⁿ ní nguéeⁿ 'daan'dí yú ní diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e yú ti neⁿ'e yú Señor yeⁿ'e yú.

¹² Ní cáávā chi Ndyuūs caⁿ'á yā chí téé yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú canéé chi yeenu yú. Ní taachi n'geenu yú ngii

canéé chi cuchéeⁿ yú ngiinū ngiinū. Ní cuén^{'e} daāⁿmaⁿ canéé chi caaⁿ'maⁿngua'a yú.

¹³ Ní canéé chi cunnee yú 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs ní téé yú yeⁿ'e necesidades chi nguéeⁿ véé yeⁿ'é yā. Canéé chi cuaaⁿ yú 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā visitar s'uuúⁿ.

¹⁴ Canéé chi caaⁿ'maⁿ yú: Dé'ε chúúcā n'dai yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ n'daacā idiⁿ yā ndúúcū s'uuúⁿ. Ní ngiica yú Ndyuūs chí di'viicú yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéeⁿ taaⁿ yú nducú yā.

¹⁵ Ní canéé chí cuuvi yeenu yú ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí yeenu yā. Ní canéé chí cuεεcu yú ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí ngεεcú yā.

¹⁶ Ní 'cuεεtinee yú n'daacā ndúúcū 'áámá yú taama yú. Nguéeⁿ nadacádíínuuⁿ yú yeⁿ'é maaⁿ yú chí ch'εεté naati ndi-icúúⁿ n'dai 'cuεεtinee yú ní nguéeⁿ nadacádíínuuⁿ yú yeⁿ'é maaⁿ yú chí s'uuūⁿ chí deenu yú.

¹⁷ Nguéeⁿ nanguεεcundii yú ní diiⁿ yú cosa chí nguεε n'daacā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí 'āā diiⁿ yā cosa chí nguéeⁿ n'daacā ndúúcū yú. Diiⁿ núúⁿ yíiⁿnuⁿ yú chí diiⁿ yú dámaāⁿ chí n'daacā ndúúcū nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ¹⁸ Ní diiⁿ yú nducuén^{'e} chí n'daacā chí cuuvi diiⁿ yú caati 'diiⁿ cuuvi cunee yú nguaaⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ¹⁹ Ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chí neⁿ'é taavi, nguéeⁿ diiⁿ yú castigar 'iiⁿyāⁿ naati cu'neen yú nanááⁿ Ndyuūs ní nguéeⁿ cuuvi 'cuinaaⁿ yú. Ní 'íícú Ndyuūs cá'a yā castigo 'iiⁿyāⁿ.

Canéé nguūⁿ na libro ye^{n'e} Ndyuūs 'tíicā: 'Úú chi Señor ní nga^{n'a} chi 'úú ní díiⁿ castigar 'iⁿ'yān ye^{n'e} 'úú ní nadíí^{vē} yā ye^{n'e} chi nguéeⁿ n'daāca chi díiⁿ yā. ²⁰ Naati s'uuúⁿ ní díiⁿ yú tan'dúúca chi canéé nguūⁿ na libro ye^{n'e} Ndyuūs 'tíicā: Nduuti chi 'iⁿ'yān chi taán yā ye^{n'e} ní nadich'εεcú ní ye^{n'e} yā. Nduuti chi cuiicu yā, ca'a ní chi che'e yā. Ní nduuti chi yaaca yā, ca'a ní chi cu'u yā. Tí caati díiⁿ ní 'túúca, tuu'mi ní díiⁿ ní chi 'cuinaán yā ye^{n'e} chi díiⁿ yā chi taán yā ndúúcu ní. ²¹ Maaⁿ ní cucheε yú cáávā cosa chi nguεε n'daacā chi díiⁿ yú naati cucheε yú ye^{n'e} tanducuén'ē chi nguεε n'daacā cáávā chi n'daacā chi idiíⁿ yú.

13

¹ Nducyaaca yú canee chi cu'neenⁿ veeⁿ yú ye^{n'e} 'iⁿ'ntyén'ē caati nguéeⁿ véé mar 'áámá 'iⁿ'ntyén'ē chi nguéeⁿ Ndyuūs ca'a yā 'iⁿ'yān chi véé lugar ye^{n'e} yā chi 'iⁿ'ntyén'ē. Ní Ndyuūs s'neénⁿ yā nducuén'ē 'iⁿ'ntyén'ē chi véé na lugar ye^{n'e} yā. ² Ní 'iⁿ'yān chi nguéeⁿ idiíⁿ yā chi nga^{n'a} 'iⁿ'ntyén'ē 'tiicá ntúūⁿ 'iⁿ'yān ní contra ye^{n'e} chi Ndyuūs nga^{n'a} ntiíⁿnyúⁿ yā. Ní 'iⁿ'yān chi díiⁿ yā 'túúca idinuuⁿndí yā ní cuuví yā condenado. ³ Ní 'iⁿ'yān chi n'daacā idiíⁿ yā nguéeⁿ canee chi di'va'a yā ye^{n'e} 'iⁿ'ntyén'ē naati 'iⁿ'yān chi nguéeⁿ n'daacā idiíⁿ yā 'va'a yā ye^{n'e} 'iⁿ'ntyén'ē. ¿Áá ne^{n'e}

ní chi nguéeⁿ 'va'a ní ye^{n'e} 'iⁿ'ntyén'ē? Díiⁿ ní chi n'daacā ní 'iⁿ'ntyén'ē miiⁿ ní cuuví nga^{n'a} yā chi n'daacā idiíⁿ ní, ⁴ caati 'iⁿ'ntyén'ē chi nga^{n'a} yā ntiíⁿnyuⁿ dichíí^{vē} Ndyuūs cáávā chi cuuvi n'daacā ye^{n'e} ní. Naati nduuti chi idiíⁿ ní chi nguéeⁿ n'daacā, tuu'mi ní di'va'a ní ye^{n'e} 'iⁿ'ntyén'ē. Caati cuaacu chi 'iⁿ'ntyén'ē cuuvi díiⁿ yā castigar 'iⁿ'yān tií 'iⁿ'ntyén'ē ní véé poder ye^{n'e} yā. 'iⁿ'ntyén'ē ní dichíí^{vē} Ndyuūs ní canéé chi díiⁿ yā dendu'ū chi cuaacu. Ní díiⁿ yā castigar 'iⁿ'yān caati Ndyuūs nguéeⁿ inee yiínú yā ye^{n'e} 'iⁿ'yān chi nguéeⁿ n'daacā idiíⁿ yā. ⁵ Ní cáávā chuū canee chi 'caandiveénⁿ ní chi nga^{n'a} 'iⁿ'ntyén'ē nguéeⁿ dámaān caavā chi cuuví ní castigo ti cáávā deenú ní chi n'daacā chi nacadiínúúⁿ ní na staava ye^{n'e} ní. ⁶ Ní 'tiicá ntúūⁿ caavā chúū, ca'a ní tuumí cobrador ye^{n'e} gobierno. 'iⁿ'ntyén'ē miiⁿ dichíí^{vē} Ndyuūs taachi díiⁿ yā ntiíⁿnyuⁿ ye^{n'e} yā.

⁷ Canee yú chi ca'a yú tuumí cobrador ye^{n'e} gobierno. Canee yú chi ca'a yú tuumí ye^{n'e} yán'āa ye^{n'e} yú cobrador miiⁿ. Canee yú chi díiⁿ yú chí cu'teenú yú 'iⁿ'yān 'iⁿ'ntyén'ē ní díiⁿ yú estimar 'iⁿ'yān s'eenⁿ. ⁸ Nguéeⁿ cun'diicú ní ye^{n'e} mar 'áámá 'iⁿ'yān nguéeⁿ du'ū véε. Dámaān canee chi dinen'e yú nducyaaca 'iⁿ'yān. 'iⁿ'yān chi dinen'ē nducyaaca 'iⁿ'yān díiⁿ yā tan'dúúca chi nga^{n'a} ley ye^{n'e} yú. ⁹ Ní mandamiento ye^{n'e} ley ye^{n'e} yú ní chuū

chiiñ: Nguéé caa'ná nī ndúúcū n'daata o isan'ā chi nguéé ye'né nī. Nguéé 'caan'nún nī 'iñ'yāñ. Nguéé diduucú nī. Nguéé caa'nmañ nī nduudu yaadi ye'n'e mar 'aámá 'iñ'yāñ. Nguéé diné'n'e nī dendu'ū chi véé chi ye'n'e táámá yā. Ní nducuén'ē mandamiento 'cūū ndúúcū taná'nā mandamiento ye'n'ē ley ye'n'e yú chi véé, ní cuuvi cuaacú nduudu ní tuumicadíínuuñ yú na nduudú 'cūū: Diné'n'e nī 'iñ'yāñ nii'nuún vaacú nī tan'dúúcā chi diné'n'e nī maáñ nī. ¹⁰ 'Iñ'yāñ chi diné'n'e yā 'iñ'yāñ nii'nuún vaacú yā nguéé cunncāa idiñ yā ndúúcu yā. Ní 'tíicā. Taachi diné'n'e yú 'iñ'yāñ diñ yú tan'dúúcā chi nga'a ley ye'n'e yú.

¹¹ N'dee cá ní nguéé dámaañ chúū. Nadacadíínuuñ yú ye'n'e nguuvi s'eeñ chi canee yú iñ'yeendí 'cūū. Canéé chi 'cuεtinéé ngiinu yú caati ye'n'e hora chi nguañ'ai yú ní 'āā snee nii'nuún cá ye'n'e s'uuún nguéé ti taachi caama i'téenu yú Cristo. ¹² Maañ ní hora miiñ tan'dúúcā chi 'āā chéé cuuvi dεεve ní 'āā cūchii nguuvi taachi ndaá Cristo maañ. Ní nguéé canee chi diñ yú dendu'ū chi nguεε n'daacā chi diñ yú tan'dúúcā chi na maañ, naati n'daacā 'cuεtinee yú tan'dúúcā chi canee yú na dεεve ye'n'é Ndyuūs ní n'daacā canee cáávā s'uuún. ¹³ Ní 'cuεtinee yú n'daacā tan'dúúcā chi canéé chi diñ yú na dεεve ye'n'é Ndyuūs. Nguéé cuuvi cuu'vi yú ní nguéé idiñ yú

'viicu ye'n'ē chi che'e yú ndúúcū n'dee n'dái ruido. Ní nguéé 'cuáañ yú cañ'a yú ndúúcū n'daataá o isan'ā chi nguéé ye'n'e yú. Ndií nguéé ndúú canee yú ndúúcū vicio ye'n'e yú. Nguéé 'caa'va yú ní nguéé ngueé yú ye'n'ē táámá 'iñ'yāñ. ¹⁴ Naati 'cuεtinee yú n'daacā ní diñ yú tan'dúúcā chi Señor Jesucristo ye'n'e yú diñ yā. Ní nguéé diñ yú tan'dúúcā chi ne'n'e maañ cuerpo ye'n'e yú.

14

Nguéé caa'nmañ nī ye'n'ē chi idiñ hermano ye'n'é nī

¹ Ndís'tiñ ní cuta'á nī nguaañ ndís'tiñ hermanos ye'n'e yú chí duūva yā ye'n'e chi i'téenu yā; ní nguéé néené n'dee caa'nmañ nī nduucú yā ye'n'e chi nadacadíínuuñ yā chi nguéé ituumicadíínuuñ yú ye'n'ē. ² Ti 'tíicā, véé 'iñ'yāñ chi i'téenu yā Ndyuūs ní nadicadíínuuñ yā chi cuuvi che'é yā nducuén'ē chi véé. Ní náñ'á 'iñ'yāñ chi nguéé i'téenu n'daaca yā ní nguéé cuuvi che'é yā nducuén'ē. Taachi cañ'á yā che'é yā ní'vεε nguéé che'e yā yuūte cáávā religión ye'n'e yā. ³ 'Iñ'yāñ chi che'é yā tanducuén'ē chi véé nguéé cánéé chi caa'nmañ yā ye'n'e chi nguεε ineeñ yiinú yā ye'n'é 'iñ'yāñ chi nguéé nge'é yā nducuén'ē. Ní 'iñ'yāñ chi nguéé che'é yā nducuén'ē nguéé canéé chí n'diichí yā 'iñ'yāñ chi che'e tanducuén'ē chí véé caati Ndyuūs sta'á ntúuñ yā 'iñ'yāñ s'eeñ chi cuuvi

yen'é yā 'iin'yān. ⁴ Ndís'tiī, ¿du'ū ndís'tiī chi n'diichí nī chi diin 'iin'yān chi dichíí'vē táámá yā? nduuti chi diin yā chi n'daacā o chi nguée n'daacā. Dámaān 'iiví yā canée chi n'diichí yā 'iin'yān chi dichíí'vē yā. Ní n'daacā cuuvi canee caavá yā, caati Señor Ndyuūs yen'e yú cuuví diin yā chi canée n'daacā yen'é yā caati Señor Ndyuūs véé poder yen'é yā chi inneé yā 'iin'yān chi dichíí'vē yā.

⁵ Ní 'tiicá ntúūn, 'áámá 'iin'yān nadacadíinuuⁿ yā chi 'áámá nguuví ní ch'εεε ca nguée ti táámá nguuví. Táámá 'iin'yān nadacadíinuuⁿ yā chi 'āā daamá nūūⁿ nducué'nē nguuví. Ní ca'áámá ca'aama nī ní canée nī tan'dúúcā chi diitu nadicádiinúūⁿ nī. ⁶ 'Iin'yān chi diin yā cuenta chi 'áámá nguuví ní ch'εεε ca nguée ti tanán'ā nguuví, 'iin'yān miiⁿ nadicádiinuuⁿ yā 'tíicā cáávā chi dich'εεé yā Señor Ndyuūs yen'é yā. 'Iin'yān chi nadicádiinuuⁿ yā dáámá nūūⁿ nducué'nē nguuví 'tiicá ntúūn diin yā cáávā chi dich'εεé yā Señor Ndyuūs yen'é yā. Ní 'iin'yān chi nguée che'é yā yen'e tanducué'nē chi véé diin yā 'túúcā cáávā chi i'téenu yā Señor ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā chi che'e yā. Ní 'tiicá ntúūn 'iin'yān chi che'é yā yen'e tanducué'nē chi véé diin yā 'túúcā cáávā chi i'téenu yā Señor ní 'tiicá ntúūn ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā chi che'e yā.

⁷ Ní 'tíicā mar 'áámá s'uuún nguée sндуuchi yú cucáávā

maan yú ndíi nguée ndúú 'cuuvi yú cucáávā maan yú. ⁸ Ndúúti chi sндуuchi yú, sндуuchi yú cáávā Señor. Ní nduuti chi 'cuuvi yú, 'cuuvi yú cáávā Señor. Maan ní ndúúti chi sндуuchi yú o n'diī yú yen'e Señor s'uuún. ⁹ Ní Cristo ch'ti yā ní nduuchi ntuún yā yen'e nguaan tinán'ā caati cuuví yā Señor yen'e tinán'ā, ní 'tiicá ntuún yen'e 'iin'yān chí sндуuchi.

¹⁰ Maan ní dii, ¿dē'ē cúúví chí n'díichí nuuⁿndi yen'e hermano yen'e di? ¿O dē'ē cúúví chi nguεε nen'e di hermano yen'e di? 'Tíicā nducyaaca yú canee chi naⁿ'a yú nanáán Cristo. Ní Cristo miiⁿ caⁿ'á yā n'diichí yā nuuⁿndi yen'e yú. ¹¹ Canée nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs 'tíicā:

Cuaacu níⁿnyūⁿ tan'dúúcā chi 'úú chí canduuchí, ngaⁿ'a Señor Ndyuūs, nducyáácá 'iin'yān canée chi cáánti'yá yā nanáan 'úú, ní nducyaaca yā canee chi caan'mán yā chi 'úú ní Ndyuūs 'úú.

¹² Ní 'tíicā vaa. Ca'áámá ca'aama s'uuūⁿ canee chi ca'a yú cuenta nanáán Ndyuūs yen'e chi maan yú diin yú.

Nguée diin nī chi hermano yen'e nī dinuuⁿndi yā

¹³ Cáávā chuū nguée canée chi n'diichí yú yen'e chi diin hermanos yen'e yú. Nguée idiin yú 'túúcā. Canée chi nadacadíinuuⁿ nī chi nguée idiin nī mar 'áámá naaⁿ chi hermanos yen'e nī nguée cūnee yiinú yā ní cuuvá

yā na nuuⁿndi. ¹⁴ Maaⁿ ní chi 'úú ní yeⁿ'é Jesu-cristo 'úú, deenú chi cuaacu chi ngu^éé véé mar 'áámá dendu'ū chi ngu^éé n'daacā yeⁿ'ē maāⁿ. Ní nduuti chi 'iⁿ'yāⁿ nadacádíⁿnuuⁿ yā chi 'áámá dendu'ū ngu^éé n'daacā, tuu'mi ní chuū ní cáávā 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ cuaacu chi ngu^éé n'daacā. ¹⁵ Ní nduuti chí cáávā 'áámá dendu'ū chi che'ē ní ní diiⁿ ní chi hermano yeⁿ'é ní cuuvi ya'ái yā, tuu'mi ní ngu^éé diiⁿ ní 'túúcā cáávā chi dineⁿ'é ní hermano yeⁿ'é ní. Ngu^éé diiⁿ ní chi cuuvi ndai hermano yeⁿ'e ní cáávā 'áámá dendu'ū chi che'ē ní caati Cristo ní ch'i yā cáávā 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ. ¹⁶ Ngu^éé diiⁿ ní cosas chi 'iⁿ'yāⁿ cuuvi caan'mán yā yeⁿ'e chi ndís'tií chi ngu^éé n'daacā idiⁿ ní yeⁿ'e chi ndís'tií deenú ní chi n'daacā. ¹⁷ Naati chíⁿ chi yeⁿ'ē Ndyuūs chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē ngu^éé yeⁿ'ē chi nge'e yú ndúúcū chi ngi'i yú. Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē dendu'ū chi cuaacu ndúúcū vaadī 'diíⁿ ndúúcū vaadī yeenú chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ. ¹⁸ Ní 'iⁿ'yāⁿ chi dichíⁿvē Cristo ní diíⁿ yā dendú'ū chi 'túúcā, 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ diíⁿ yā tan'dúúcā chi neⁿ'e Ndyuūs. 'Tiicá ntuūⁿ 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿ'a yā chi n'daacā idiⁿ 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ.

¹⁹ Maaⁿ ní 'túúcā canee chi diiⁿ yú. Canéé chi diiⁿ yú dendu'ū cáávā chi 'iⁿ'yāⁿ 'cuéⁿtinée yā ndúúcū vaadī 'diíⁿ ní ndúúcū chi diiⁿ yú cunnee yú 'aama yú taama

yú chi cu'téenu ca yú yeⁿ'e Ndyuūs. ²⁰ Ní ngu^éé ŋdituuví ní dendú'ū ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ Ndyuūs cáávā 'áámá dendu'ū chi nge'ē ní. Cuaacu chi tanducuⁿ'ē dendu'ū ní deⁿve naati ngu^éé n'daacā idiⁿ yú. Nduuti chi che'e yú 'áámá dendu'ū, ní cáávā chi che'e yú tuu'mi ní diiⁿ yú chí táámá 'iⁿ'yāⁿ dinuuⁿndí yā. ²¹ N'daacā ca chi ngu^éé diiⁿ yú mar 'áámá dendu'ū chi diiⁿ chí hermano yeⁿ'e yú cuuvi dinuuⁿndí yā o diiⁿ chí ngu^éé i'téenu yā n'daacā. Ngu^éé che'e yú yuutē o ngu^éé ngi'i yú vino o ngu^éé diiⁿ yú 'áámá dendu'ū chí 'túúcā chí diiⁿ chí hermano yeⁿ'e yú nduuví duūva yā yeⁿ'e chí i'téenu yā. ²² Ní yeⁿ'e chí ndís'tií i'téenu ní yeⁿ'e chí ngaⁿ'a maāⁿ ní canéé chí i'téenu ní yeⁿ'ē nanááⁿ Ndyuūs. Deⁿ chúúcā n'dai taavi 'iⁿ'yāⁿ chí staava yeⁿ'é yā ngu^éé diiⁿ condenar maāⁿ yā cáávā cosa chí diiⁿ yā chí ngu^éé n'daacā. ²³ 'iⁿ'yāⁿ chí che'ē yā 'áámá dendu'ū ní n'deee nadicádíⁿnuuⁿ yā yeⁿ'ē nduuti chí n'daacā o chí ngu^éé n'daacā cuuví yā condenado caati ngu^éé nge'ē yā ndúúcū núúⁿmán staava yeⁿ'é yā. Ní nducuⁿ'ē chí diiⁿ yú taachi ngu^éé deenu yú nduuti chí n'daacā o ngu^éé n'daacā, tuu'mi ní dinuuⁿndi yú.

15

Dinéⁿ'e yú 'iⁿ'yāⁿ niiⁿnuⁿ ná vaacu yú ngu^éé dinéⁿ'e yú maāⁿ
yú

1 S'uuúⁿ chi i'téenu ca yú Jesucristo canee chi cunnee yú 'iⁿyāⁿ chi duu'vi i'téenu yā Jesucristo. Ní nguée diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e maaⁿ yú chi canee nn'daacā yú. 2 Ní ca'áamá ca'aama yú canée chi diiⁿ yú chi n'daacā ndúúcū 'iⁿyāⁿ niiⁿnuúⁿ vaacu yú cáávā chi n'daacā canee yā ní cuuvi cu'téenu cá yā. 3 Deenu yú chi ní nguée Cristo diiⁿ yā chi neⁿ'e maáⁿ yā ti 'tíicā tan'dúúcā chi canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. Cristo ngaⁿ'á yā yeⁿ'e maáⁿ yā nanááⁿ Ndyuūs: Chíⁿ chi nguεε n'daacā chi 'iⁿyāⁿ ngaⁿ'a yeⁿ'e di ní canée vmnaaⁿ yeⁿ'é. 4 Ní nducuéⁿ'ē chi vmnááⁿ vmnaaⁿ canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ní canée nguūⁿ caavā chi 'cueēⁿ yú; ní cáávā chi 'áámá canee yú ndúúcū chi i'téenu yú ní cáávā chi diiⁿ animar s'uuúⁿ chi cunee ngiinu yú yeⁿ'e chi cuuvi yeⁿ'e yú. 'Tíicā diiⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs cáávā s'uuúⁿ. 5 Ndyuūs chi tee yā vaadī yeenú s'uuuⁿ ndúúcū chi cunee ngiinu yú chi cuuvi yeⁿ'e yú, Ndyuūs ní inneé yā ndís'tiī chi cuuvi 'diiⁿ 'diiⁿ 'cuεεtineé ní 'áámá ní ndúúcū taama ní tan'dúúcā Cristo neⁿ'é yā chi diiⁿ ní. 6 Tuu'mi ní nducyáácá ní tan'dúúcā chi 'áámá ní cuuvi dich'εεté ní Ndyuūs chi chiidá Señor Jesucristo yeⁿ'e yú.

Tiⁿyāⁿ candée yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo nanááⁿ 'iⁿyāⁿ chi nguée yeⁿ'e ndaata Israel

7 Ní 'tíicā 'cuaáⁿ ní ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é ní 'áámá ní taama ní tan'dúúcā Cristo 'cuúⁿ yā s'uuúⁿ ní 'iicu cuuvi dich'εεté yú Ndyuūs. 8 Ní chuū maaⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī. Cristo ndaa yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi dichíⁿ'vé yā 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní idicuaacú yā chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi ca'a yā chiida yú tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní 'tíicā Cristo ch'iⁿ'í yā chi Ndyuūs ní diiⁿ yā tanducuéⁿ'ē chi caⁿ'a yā chi diiⁿ yā. 9 Ní 'tiicá ntúūⁿ ndái yā cáávā chi tanáⁿ'ā 'iⁿyāⁿ chi nguée yeⁿ'e ndaata Israel cuuvi dich'εεté yā Ndyuūs caati Ndyuūs ya'āi 'iinú yā yeⁿ'e tanáⁿ'ā 'iⁿyāⁿ dendúⁿ'ū. Ní 'tiicá ntúūⁿ canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Cáávā chuū 'úú ní dich'εεté n'diī Señor nguaaⁿ na nducyáácá nación, ní 'úú ní caatá canciones chi diiⁿ honrar n'diī.

10 Ní táámá cuaaⁿ naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs ngaⁿ'a 'tíicā:

'Iiⁿyāⁿ yeⁿ'e nducyáácá nación canée chi yeenú yā ndúúcū 'iⁿyāⁿ chi Ndyuūs nndεεvé yā chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ.

11 Táámá cuaaⁿ yeⁿ'e libro yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'a 'tíicā:

'Iiⁿyāⁿ yeⁿ'e nducyáácá nación canee chi dich'εεté yā Ndyuūs, ní nducyáácá yā ngaⁿ'á yā chí n'diī Ndyuūs ní ch'εεté n'dai n'diī.

12 Ní 'tiicá ntúūⁿ canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi profeta Isaías dingúuⁿ yā

'tíica yen'e 'ii'n'yāⁿ chi Ndyuūs
ngaⁿ'á yā chi caⁿ'á yā chi
dichó'o yā:

'Úú idiíⁿ chi ndaa 'ii'n'yāⁿ
yen'e ndaata yen'e saⁿ'ā
Isaías, ní 'ii'n'yāⁿ miiⁿ
ncué^e yā chi gober-
nador chi caaⁿ'maⁿ
ntiiⁿnyuⁿ yā yen'e
nducuén^{'ē} nación. Ní
véé chi 'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ ní
cūnee ngiinu yā nanáaⁿ
yā cáávā chi caⁿ'a yā
chi diiⁿ yā.

13 Ní Ndyuūs chi ca'á yā
ndís'tiī chi véé chi cūnee
ngiinu ní nanáaⁿ yā, neⁿ'é chi
tee yā ndís'tiī n'deee n'dái
vaadī yeenú ndúúcū vaadī
'diiíⁿ, ti ndís'tiī ní i'téenu
ní Jesucristo. Caati cáávā
poder yen'e Espíritu N'dai
yen'é Ndyuūs cuuvi cá ní
cūnee ngiinu cá ní yen'e chi
cuuví yen'é ní.

14 Ndís'tiī hermanos yen'é,
'úú ní deenú chi cuaacu chi
ndís'tiī ní diíⁿ ní dendu'ú chi
n'dai. Ní ndís'tiī ní 'ii'n'yāⁿ
chi deenu ndís'tiī. Ní deenú
ní ca'a ní consejo 'áamá ní
ndúúcū taama ní. 15 Naati
maaⁿ ní na carta 'cūū 'úú
diitu idinguúⁿ n'deee n'dái
cá yen'é ní yen'e dendu'ú
'cūū caati ndís'tiī ní cuuvi
n'gaacu ní yen'e chi 'āā deenú
ní. Chuū ní dingúúⁿ chεchi
caati Ndyuūs chí n'dai taavi
nduucú ní tee yā 'úú yen'e chi
n'dai taavi yen'é yā chí diíⁿ.
16 Ní 'úú ní dichíí'vē Cristo
'úú nguaaⁿ 'ii'n'yāⁿ chi nguée
Israel yā. Ní nguaaⁿ 'ii'n'yāⁿ
miiⁿ 'úú diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yen'e
chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu
yen'e evangelio chi nduudu

ngai yen'e Jesucristo chi
nadanguáⁿ'āi 'ii'n'yāⁿ. Ní 'tíicā
cuuvi candεé 'ii'n'yāⁿ chi nguée
Israel yā nanáaⁿ Ndyuūs
tan'dúúcā chi ofrenda n'dai
yā chi Ndyuūs 'cuaáⁿ yā
'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ, caati Espíritu
N'dai yen'é Ndyuūs s'née yā
'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ cáávā ntiiⁿnyuⁿ
yen'é Ndyuūs.

17 Ní 'úú ní cáávā chi i'teenú
Jesucristo, 'úú ní yeenú chi
diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ n'dai yen'é
Ndyuūs. 18 Tí 'úú ní nguée
du'ū véε ngaⁿ'á, dámaāⁿ chííⁿ
chi Cristo diíⁿ yā cáávā 'úú.
Ní 'íicú 'ii'n'yāⁿ chi nguée
Israel yā cuuvi cu'téenu yā
Ndyuūs. Ní chúū idiíⁿ cáávā
nduudu cuaacu chi ngaⁿ'á
ní cáávā nducuén^{'ē} chi diíⁿ.
19 Ní 'úú ní ngāⁿ'a cuaacú
tanducuén^{'ē} yen'e evange-
lio yen'e Cristo nducuén^{'ē}
yāāⁿ taachí chō'ó ndíí yāāⁿ
Jerusalén ndii yáⁿ'āa Ilírico.
Ní diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yen'é ndúúcū
poder yen'e Espíritu N'dai
yen'é Ndyuūs, ndúúcū señales
chi inaaⁿ yú ndúúcū vaadī
n'giinu. 20 Ní idiíⁿ ca ntiiⁿnyuⁿ
caati cuuvi caaⁿ'máⁿ nduudu
cuaacu chí nadanguaⁿ'āi
'ii'n'yāⁿ ndii nducuén^{'ē} yāāⁿ
naachi 'āā cuée 'caandivéeⁿ
yā chí duuchí Cristo, caati
'úú nguée neⁿ'é caaⁿ'máⁿ
nduudu cuaacu yen'e Cristo
naachi táámá yā 'āā candεé
yā nduudu miiⁿ ní diíⁿ yā
ntiiⁿnyuⁿ yen'e Cristo. 21 Naati
neⁿ'é diíⁿ tan'dúúcā chi canée
nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs
'tíicā:
'Iiⁿ'yāⁿ chi 'aa cuée ndaa
tááma yā nanáaⁿ yā
chi caaⁿ'máⁿ yā yen'e

Cristo, 'iɪn'yān s'eeⁿ
cuuví cadíínuuⁿ yā
yeⁿ'é yā. Ní 'iɪn'yān chi
mar 'áámá vmnéⁿ'ēe
nguéeⁿ n'giindivéⁿe yā
yeⁿ'e Cristo ní 'caan-
divéeⁿ yā ní cuuvi
tuumicadíínuuⁿ yā
yeⁿ'e yā.

*Pablo neⁿ'é yā caⁿ'a yā na
yáāⁿ Roma*

22 Neené n'deee cuuví
nadicaadínuuⁿ chi neⁿ'é chí
nanááⁿ ndís'tiī naati nguéeⁿ
chíí ndāa. 23 Naati maaⁿ ní 'āā
ch'iīnū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é na yāāⁿ
s'uuⁿ. Néené n'deee nduūyú
chi neⁿ'é ndaá n'diichí ndís'tiī.
24 Ní neⁿ'é naⁿ'á ndii yāⁿ'āa
España ní taachi caⁿ'á cyúúⁿ
neⁿ'é n'diichí ndís'tiī ní cuneé
nduucú nī 'áámá tiempo
nūuⁿ. Ní cuayiivi chi yeenú
chi canee ndúúⁿcū ndís'tiī
neⁿ'é chí ndís'tiī cunnee nī
'úú taachi naⁿ'á ndii yāāⁿ
Roma. 25 Maaⁿ ní caⁿ'á na yāāⁿ
Jerusalén ní ndéé ofrenda
chí cunnee hermanos Israel
yeⁿ'e yú chi i'téenu yā Cristo.
26 Caati hermanos yeⁿ'e
yú yeⁿ'e yāⁿ'āa Macedonia
ndúúⁿcū hermanos yeⁿ'e yú
yeⁿ'e yāⁿ'āa Acaya maáⁿ yā
neⁿ'é yā caⁿ'á yā ofrenda ní
nadacadíínuuⁿ n'daaca yā
taachi staⁿ'á yā 'aama ofrenda
yeⁿ'e tuumī nguaaⁿ yeⁿ'é yā
chi dichó'o yā tuumī miiⁿ
yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú chi
snée yā na yāāⁿ Jerusalén,
yeⁿ'e hermanos chí pobre yā
chi nguéeⁿ véé necesidades
yeⁿ'e yā. 27 Ní 'túicā diiⁿ
yā naati cuaacu nííⁿnyúⁿ
hermanos canee chí cunnee
yā hermanos Israel s'eeⁿ chí

pobre yā chí snée yā na yāāⁿ
Jerusalén caati hermanos
Israel s'uuⁿ ní 'āā diiⁿ yā chí
hermanos chí nguéeⁿ Israel
yā staⁿ'á yā yeⁿ'e dendúⁿ'ū
chí n'dai chí yeⁿ'e Espíritu
N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cáāvā
hermanos Israel yeⁿ'e yú
'túúⁿcā diiⁿ yā hermanos chí
nguéeⁿ Israel yā ndúúⁿcū chí
n'deee n'dái yeⁿ'é yā canee
chí cunnee yā 'iɪn'yāⁿ Israel
chí i'téenu yā Cristo. 28 Maaⁿ
ní taachi 'cuūiⁿū diiⁿ asunto
'cūū ní taachi ngaⁿ'á ofrenda
'cūū hermanos Israel, tuuⁿ'mi
ní naⁿ'á na yāⁿ'āa España. Ní
taachi caⁿ'á cyúúⁿ ní ndaá
na yāāⁿ yeⁿ'é nī, cho'ó n'diichí
ndís'tiī. 29 Ní deenú chí taachi
ndaá nanááⁿ ndís'tiī seguro
chí ndaá ndúúⁿcū tanducuénⁿ'ē
chí n'dai taavi chí véé chí yeⁿ'e
nduudu n'dai yeⁿ'é Cristo.

30 Maaⁿ ní ndís'tiī her-
manos yeⁿ'é di'cuiitú ndís'tiī
cáāvā Señor Jesucristo yeⁿ'e
yú ní cáāvā Espíritu N'dai
yeⁿ'é Ndyuūs chí dinénⁿ'e yā
s'uuúⁿ chí 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī
caaⁿ'maⁿngua'a cá nī cáāvā
'úú. Ní 'úú ngaⁿ'anguaⁿ'á
chí Ndyuūs cunnee yā 'úú.
31 Caaⁿ'maⁿnguaⁿ'á nī chí
Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā 'úú
yeⁿ'e ta'a 'iɪn'yāⁿ Israel chí
snée yā na yāⁿ'āa Judea,
'iɪn'yāⁿ chí nguéeⁿ i'téenu yā
Cristo. Ní caaⁿ'maⁿnguaⁿ'á
nī chí ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ
cáāvā hermanos chí snée yā
na yāāⁿ Jerusalén, Ndyuūs
inee yiinú yā ntiiⁿnyuⁿ chí
diiⁿ. 32 Ní 'íicú nduuti chí
Ndyuūs neⁿ'é yā, 'úú ní yeenú
taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī
ní cuntaavi'tuūnūú ndúúⁿcū

ndís'tiī. ³³ Nen'é chi Ndyuūs tée yā nducyaaca ndís'tiī vaadī 'diīn chi 'cuētinéé 'diīn nī. 'Tiīcā.

16

Pablo dicho'ó yā, N'dai ndís'tiī, hermanos ye'n'é yā

¹ 'Úú ní nga'ná ngī ndís'tiī chi 'cuaán nī Febe chi hermana ye'n'e yú. N'daata mīn dichíí'vε yā 'iī'yān ye'n'e yāacū chi canéé na yāān Cencrea. ² Ní n'daacā 'cuaán nī n'daata mīn ndúúcū chí duuchi Señor ye'n'e yú, tan'dúúcā chi canéé chi 'cuaán nī hermanos ye'n'e yú chi i'téenu yā Cristo. Ní cunneé nī n'daata mīn ye'n'e tanducuén'ē chi ne'n'e tá ti n'daata mīn neené 'yaa'n 'iī'yān chinnee tá 'iī'yān. 'Tiīcā ntúūn chinnee tá 'úú.

³ Ní n'dís'tiī caa'n'mán nī hermano Aquila ndúúcū n'daataá Priscila chi n'daata ye'n'é yā, N'daí ndís'tiī. 'Iī'yān s'ee'n idiīn yā ntiīnyu'n ye'n'e Señor Jesucristo dáamá nduucú. ⁴ 'Iī'yān s'ee'n n'geenú yā ngī cáávā 'úú ndíi chi cuuvi 'cuūvi yā cáávā chi cuuvi nadanguán'ai yā 'úú. Ní 'úú ní ca'á 'iī'yān s'ee'n gracias. Ní nguée dámaān 'úú, 'tiīcā ntúūn diīn nducyaaca hermanos ye'n'e yú chí nguée na'ná yā yaácú ye'n'e 'iī'yān Israel s'ee'n. ⁵ Ní 'iī'yān ye'n'e yaácū chí nduuvidaamá yā na vaacu tán'ā Priscila ndúúcū isán'ā ye'n'é yā chí Aquila: N'daí ndís'tiī, caa'n'mán nī. Ní Epeneto amigo chí neené ne'n'é: N'daí dii, caa'n'mán nī. Epeneto mīn sa'n'a vmnāán vmnaa'n chí'teenu sá Cristo na

yán'āa Acaya. ⁶ Ní tá María chí neené diīn tá ntiīnyu'n nguaa'n ndís'tiī: N'daí tá, caa'n'mán nī. ⁷ Ní sa'n'ā Andrónico ndúúcū sán'ā Junias canée yā vácūū taachi 'úú canée vácūū, ní sa'n'ā s'ee'n ní n'geete nguaa'n 'iī'yān chí apóstoles. Ní sa'n'ā s'ee'n i'téenu yā Cristo vmnaa'n cá nícu 'úú: N'daí ndís'tiī, caa'n'mán nī.

⁸ Ní sán'ā Amplias chí neené ne'n'é ti ye'n'e Señor sa'n'a mīn: N'daí dii, caa'n'mán nī. ⁹ Ní sa'n'ā Urbano chí dáamá diīn sa ntiīnyu'n ye'n'é Señor nduucú 'nū: N'daí dii, caa'n'mán nī. Ní sa'n'a Estaquis chí neené ne'n'é: N'daí dii, caa'n'mán nī. ¹⁰ Ní sa'n'ā Apeles chí neené ch'eenú yā chí cáávā chí i'téenu yā Cristo: N'daí dii, caa'n'mán nī. 'Tiīcā ntúūn nducyaaca 'iī'yān ye'n'e vaacu Aristóbulo: N'daí ndís'tiī, caa'n'mán nī. ¹¹ Ní sa'n'a Herodión chí ye'n'e yāān vaacú: N'daí dii, caa'n'mán nī. Ní 'iī'yān chí i'téenu yā ye'n'e vaacu Narciso: N'daí ndís'tiī caa'n'mán nī. ¹² Ní n'daataá Trifena ndúúcū n'daataá Trifosa chí diīn yā ntiīnyu'n chí ntiīnyu'n ye'n'e Señor: N'daí ndís'tiī caa'n'mán nī. Ní n'daataá Pérsida, hermana ye'n'é chí neené ne'n'é chí n'deee n'daí ntiīnyu'n diīn tá ye'n'é ntiīnyu'n ye'n'e Señor: N'daí tá, caa'n'mán nī. ¹³ Ní sa'n'ā Rufo, chí sa'n'ā ch'εεε nguaa'n 'iī'yān chí i'téenu yā Cristo ndúúcū chεεcu sa chí tan'dúúcā chεεcú dendú'ū: N'daí ndís'tiī, caa'n'mán nī. ¹⁴ Ní sa'n'a s'ee'n Asíncrito ndúúcū Flegonte ndúúcū Hermas ndúúcū

Patrobas ndúúcū Hermes ndúúcū tanáⁿā hermanos chí snée yā ndúúcu yā: N'daí ndís'tiī, caaⁿ máⁿ nī. ¹⁵ Tiicá ntúūⁿ saⁿa Filólogo ndúúcū n'daataá Julia ndúúcū saⁿā Nereo ndúúcū n'daataá ví'i yā, ndúúcū saⁿa Olimpás ndúúcū nducyáácá hermanos yeⁿe yú chí snée yā ndúúcū 'iīⁿyāⁿ s'een: N'daí ndís'tiī, caaⁿ máⁿ nī.

¹⁶ Maaⁿ ní nguaaⁿ maáⁿ nī chí i'téenu nī Cristo: N'daí diī, caaⁿ máⁿ nī, ní ca'á nī 'áámá beso 'áámá nī ndúúcū taama nī tan'dúúcā costumbre yeⁿe nī caati néⁿe nī ví'ī. Nducyáácá 'iīⁿyāⁿ yeⁿe nducyáácá yaācū: N'daí ndís'tiī ngaⁿa yā.

¹⁷ Maaⁿ ní di'cuiitú ndís'tiī hermanos yeⁿe chí cundéε nī cuidado yeⁿe 'iīⁿyāⁿ chí diīⁿ 'úúví vaadi cadíínūⁿ nguaaⁿ ndís'tiī. Ní diīⁿ yā chí ndís'tiī dinuuⁿndí nī. 'iīⁿyāⁿ s'een ní contra yeⁿe chí 'iīⁿyāⁿ ca'cueén yā ndís'tiī. Ní contra yeⁿe chí ch'éeⁿ nī. Divíi nī 'iīⁿyāⁿ s'een yeⁿe nguaaⁿ ndís'tiī. ¹⁸ Caati 'iīⁿyāⁿ s'een nguée dichí'vε yā Señor Jesucristo yeⁿe yú ti diīⁿ yā tan'dúúcā chí neⁿe yā. Ní nginnche'éei yā staava yeⁿe 'iīⁿyāⁿ chí ndiicūⁿ caati ngaⁿá yā ndúúcū nduudu cúuⁿnūⁿ yeⁿe yā chí cunee ngíinu yā. ¹⁹ Nducyáácá 'iīⁿyāⁿ 'āā deenú yā tan'dúúcā chí ndís'tiī n'giindiveén nī nduudu yeⁿe Ndyuūs ní cáávā chuū 'úú ní yeenú. Neⁿe chí ndís'tiī listo canee nī chí diīⁿ nī dendu'ū chí n'daacā. Nguée chí diīⁿ

nī cosa chí nguée n'daacā. ²⁰ Ní Ndyuūs chí vée nducuéⁿe vaadi 'diīⁿ nduucú yā maaⁿ nch'εēté cu'néeⁿ yā yááⁿnguīnūⁿ miiⁿ cuaaⁿ mááⁿ ca'á nī. Neⁿe chí Jesucristo téé yā nducyáácá ndís'tiī nducuéⁿe vaadi n'dai yeⁿe yā.

²¹ Saⁿa Timoteo chí dáámá idiīⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ nduucú ndúúcū sán'ā Lucio ndúúcū sán'ā Jasón ndúúcū sán'ā Sosípater chí sán'ā s'een yeⁿe yáāⁿ vaacú: N'daí ndís'tiī, ngaⁿá yā.

²² Ní 'úú, sán'ā chí nguuví Tercio chí dinguūⁿ carta 'cūū cáávā Pablo: N'daí ndís'tiī, ngaⁿá ti yeⁿe Cristo s'uuūⁿ.

²³ Ní tiicá ntúūⁿ saⁿa Gayo: N'daí ndís'tiī, ngaⁿa sa. 'Úú ní canee na vaacu sa ní nduuví daamá yā 'iīⁿyāⁿ yeⁿe yaācū na vaacu sa. Ní sán'ā Erasto ntúūⁿ chí sán'ā tesorero yeⁿe yáāⁿ 'cūū, ndúúcū hermano Cuarto: N'daí ndís'tiī, ngaⁿa yā.

²⁴ Neⁿe chí Señor Jesucristo yeⁿe yú di'viicú yā nducyaaca ndís'tiī. 'Tiicá.

'Cuíinū carta 'cūū ndúúcū chí dich'εεε yú Ndyuūs

²⁵ Maaⁿ ní dich'εεε yú Ndyuūs. Ndyuūs cuuvi diīⁿ cá yā chí díitū canee di ndúúcū chí i'téenu di tan'dúúcā chí 'úú caⁿá nduudu cuaacu chí Cristo nadanguán'ai yā ndís'tiī. Ní chí'cueén ndís'tiī yeⁿe evangelio chí nduudu ngai yeⁿe Cristo. Chuū chí ngaⁿá ní chíiⁿ chí Ndyuūs snúūⁿ n'de'éei yā ndii tiempo vmnááⁿ vmnaaⁿ chí canee iⁿ'yeendí ní Ndyuūs chí iⁿ'í

yā 'úú nduudu yeⁿ'e Cristo.
²⁶ Ní maaⁿ ní deenu yú chuū
 cáávā chi profetas dīngúuⁿ yā
 na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'é
 chuū. Ní diiⁿ yā tan'dúúcā
 Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chuū.
 Ní Ndyuūs cuén^{'é} daāⁿmaⁿ
 caneé yā. Ní maaⁿ ní Ndyuūs
 ch'in'í yā nduudu cuaacu
 yeⁿ'é Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ
 yeⁿ'e nducuéⁿ'ē naciones
 cáávā chi 'caandiveéⁿ yā ní
 cu'téénu yā.

²⁷ Cuén^{'é} daāⁿmaⁿ canee chi
 dich'εεε yú Ndyuūs chi 'aama
 n'dyáⁿ'ā Ndyuūs chi deenú
 yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū. Ní
 diiⁿ yú 'tíicā cáávā Jesucristo
 Señor yeⁿ'e yú. 'Tíicā diiⁿ yú.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ CORINTO

*Pablo idinguún yā carta
'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū na
yāāⁿ Corinto*

1 'Úú Pablo 'úú. Dendyuūs yaa'ví yā 'úú chi cuuvi apóstol yeⁿ'e Jesucristo tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā. 'Úú ndúúcū hermano Sóstenes yaa'ví 'nū ndís'tiī. 2 'Úú idinguún carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs, 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Corinto. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ti yeⁿ'e Cristo Jesús. Idinguún dendu'ū yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducyáácá yāāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ngaⁿ'angua'á yā ndúúcū Señor Jesucristo. Señor Jesucristo miiⁿ 'iivú Ndyuūs yeⁿ'é yā ndúúcū s'uūūⁿ. 3 Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo cuuvi téé yā s'uūúⁿ cosa chí n'dáácā n'dai yeⁿ'é yā, ní 'íícú cunée vaadī 'diiīⁿ yeⁿ'é yā na staava yeⁿ'e yú.

*Pablo caaⁿ'maⁿ yā gracias
Ndyuūs caava chí Ndyuūs
dateé yā 'iiⁿ'yāⁿ*

4 Cuen'é daāⁿmaⁿ ngaⁿ'á gracias Ndyuūs cáávā cosa chi n'daacā n'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí dátee yā s'uūúⁿ chí yeⁿ'e Jesucristo. 5 Dendyuūs dateé yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí véé yeⁿ'é yā ti maaⁿ ní ndís'tiī

ní yeⁿ'e Cristo ndís'tiī. Ní Ndyuūs chinnee yā ndís'tiī chí caaⁿ'māⁿ nī nduudu yeⁿ'é yā, ní teé yā ndís'tiī vaadī deenu. 6 'Tíicā chiīⁿ chí 'úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu miiⁿ yeⁿ'ē Jesucristo miiⁿ. Ní ndís'tiī n'giindiveéⁿ nī ní diīⁿ nī 'tíicā, ní ch'in'í nī chí nduudu miiⁿ chí cuaacu. 7 Ní cuuvi yeⁿ'é nī nducuéⁿ'ē chí dateé Ndyuūs, ní ndís'tiī nguéeⁿ diīⁿ faltar mar 'áámā. Neⁿ'é chí ndís'tiī 'cuεetinéeⁿ ngiinu nī Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú chí ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe. 8 Ní Cristo miiⁿ ní téé yā fuerzas ndís'tiī, ní 'cuεetinéeⁿ nī n'daacā ndíí nguuvi chí Jesucristo ndaa ntuúⁿ yā. Ní nguéeⁿ véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī nguuvi chí ndaa Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. 9 Ndyuūs ní diīⁿ yā chí caⁿ'a yā chí diīⁿ yā. Ní yaa'ví yā ndís'tiī chí 'cuεetineéⁿ nī ndúúcū daiyā yā chí Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú.

*Vée divisiones nguaaⁿ
'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'á yā na yāacū*

10 Ndis'tiī hermanos yeⁿ'é, 'úú ngiicā ndís'tiī cáávā chí duuchi Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú chí 'cuεetinéeⁿ ngínú nī, ní nguéeⁿ véé divisiones nguaaⁿ ndís'tiī. N'dáácā n'dai 'cuεetinéeⁿ nī ní daama daamā nī ndúúcū 'aama vaanicadi-inūūⁿ yeⁿ'e ndís'tiī chí n'daacā ndúúcū tanducuéⁿ'ē chí diīⁿ nī. 11 N'duuví 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē familia yeⁿ'e n'daataá Cloé yaa'ví yā 'úú yeⁿ'e ndís'tiī hermanos yeⁿ'é. Ní ngaⁿ'á yā chí ndís'tiī n'gεecu cheendí nī. 12 Chuū chí yeⁿ'ē chí caaⁿ'māⁿ.

'Áámá 'áámá ndís'tiī nga'n'á nī yen'e 'áámá sa'n'ā 'tíicā. 'Áámá yā ní nga'n'a yā: 'Úú yen'e sa'n'a Pablo; taamá yā ní nga'n'a yā: 'Úú yen'e sa'n'a Apolos; taamá yā ní nga'n'a yā: 'Úú yen'e sa'n'a Pedro; taamá yā ní nga'n'a yā: 'Úú yen'e Cristo. ¹³ ¿'Áá cuaacu chi Cristo yen'e yú chi 'yaa' yā? Nguéé 'tíicā. ¿'Áá ca'neen'ngá'āa Pablo cáávā nuu'ndi yen'e ndís'tiī? Nguéé. ¿'Áá cheedinuū'nin nī ndúúcū chi duuchi Pablo? Nguéé 'tíicā. ¹⁴ 'Úú cā'n'a: Gracias Dendyuūs, ti 'úú chi Pablo, nguéé cheedinuū'nin mar 'áámá ndís'tiī. Dámaān cheedinuū'nin sa'n'ā Crispo ndúúcū sa'n'ā Gayo. ¹⁵ Maa'n ní mar 'áámá ndís'tiī nguéé cuuvi caa'n'mán nī chi ndeedinuū'nin ndúúcū chi duuchi. ¹⁶ Cheedinuū'nin ntúún 'iin'yān yen'e familia yen'e sa'n'ā Estéfanos. Ní yen'e tanán'ā 'iin'yān 'úú nguéé deenú chi ndeedinuū'nin du'ū ca táámá 'iin'yān. ¹⁷ Cristo nguéé dichó'o yā 'úú chi cuēdinuū'nin 'iin'yān caati dichó'o yā 'úú chí caa'n'mán nduudu yen'e evangelio chí nduudu ngai yen'e Cristo. 'Úú nguéé caa'n'mán ndúúcū nduudu deenu yen'e sa'n'ā yen'e in'yeendí 'cūū, ní 'iicu nducué'n'e chi nga'n'á ní yen'e poder yen'e Cristo chí ch'i yā na cruz.

Cristo mii'n ní poder yen'e Ndyuūs ndúúcū vaadi deenu

¹⁸ 'Úú deenú chí taachi 'iin'yān chí nguéé deenú yā du'ū chi Cristo mii'n ní

n'giindiveén yā nduudu yen'e cruz, 'iin'yān mii'n nacadiínuu' yā chí 'áámá cosa chí duuchi. S'uūú' chí nanguan'āi yú, deenu yú chí Ndyuūs ch'in'í yā poder yen'é yā cucáávā nduudu yen'é yā. ¹⁹ Naati canéé nguū'n na libro yen'é Ndyuūs ndíi vmnaa' chí nga'n'a 'tíicā:

'Úú dituūví vaadi deenu yen'e 'iin'yān chí deenu, ní idií' chí nguéé dichí'vē nduudu yen'e 'iin'yān chí deenu taavi.

²⁰ ¿De'ē dichí'vē vaadi deenu yen'e 'iin'yān chí deenu? ¿De'ē dichí'vē vaadi deenu yen'e maestro chí deenu taavi? ¿De'ē dichí'vē vaadi deenu yen'é 'iin'yān chí deenu taavi ní caa'n'mán yā ndúúcū compañeros yen'é yā yen'e cosas chí véé in'yeendí 'cūū? Ndyuūs ch'in'í yā chí vaadi deenu yen'e in'yeendí 'cūū ní dúú'vī vēē ní nguéé de'ē vēē. ²¹ 'Iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū nguéé cuuvi n'diichí yā Dendyuūs cucáávā vaadi deenu yen'é in'yeendí 'cūū. Ndyuūs canee yiinú yā ní nadanguan'ái yā 'iin'yān chí i'téenu yā nduudu cuaacu yen'é yā, naati tanán'ā 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū nga'n'á yā chí nduudu cuaacu mii'n ní tan'dúúcā 'áámá cosa chí duuchi.

²² 'Iin'yān Israel s'een chí judíos ngiicá yā señales Ndyuūs ní 'iicu 'iin'yān griegos ní in'nuu' cá yā vaadi deenu yen'e in'yeendí 'cūū. ²³ S'uūú' ní ca'cueen yú yen'e Cristo chí ca'néén'ngá'ā na cruz cáávā

nuuⁿndī yeⁿ'e nducyáácá 'iīⁿ'yāⁿ. 'Iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguéeⁿ neⁿ'e 'caandiveeⁿ yā nduudú 'cūū, ní tanáⁿ'ā 'iīⁿ'yāⁿ sta'á yā nduudú 'cūū tan'dúúcā 'áámá cosa chí duuchi. ²⁴ Nduuti chí 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ o nduuti chí 'iīⁿ'yāⁿ griegos, Ndyuūs yaa'ví yā 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā 'iīⁿ'yāⁿ. Cristo ní poder yeⁿ'é Ndyuūs ní Cristo miiⁿ vaadī deenu yeⁿ'é Ndyuūs cucááva nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ. ²⁵ Nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chí 'iīⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chí cosa chí duuchi, nduudu miiⁿ nduudu déénú ca nguéeⁿ tí nduudu yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cosa chí sta'á yā tan'dúúcā chí duuvā yeⁿ'é Dendyuūs chíⁿ chí ditiīnú ca, nguéeⁿ tí yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ²⁶ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nadacádiinúúⁿ nī yeⁿ'é maáⁿ nī. Nguéeⁿ 'yaaⁿ ndís'tiī 'iīⁿ'yāⁿ chí deenu taavi, nguéeⁿ 'yaaⁿ ndís'tiī 'iīⁿ'yāⁿ ndíí tiiⁿ, ndíí nguéeⁿ 'yaaⁿ ndís'tiī 'iīⁿ'yāⁿ 'cuiica. ²⁷ Ndyuūs ndεεvé yā 'iīⁿ'yāⁿ chí nguεε deenu taaví yā ní 'íícú 'iīⁿ'yāⁿ chí deenu taaví yā cuuví 'cuináaⁿ yā. Ní Ndyuūs ndεεvé yā 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí véé duu'vī fuerzas yeⁿ'é yā ní 'íícú 'iīⁿ'yāⁿ chí véé fuerza yeⁿ'é yā cuuví 'cuináaⁿ yā. ²⁸ Ndyuūs ndεεvé yā 'iīⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ du'ū vεε nanááⁿ 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní ndεεvé yā 'iīⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ inuuⁿndi ní ya'ai 'iīnú yā 'iīⁿ'yāⁿ. Ní 'iicu Ndyuūs dííⁿ yā chí nguéeⁿ dε'ε vεε cosa chí ch'εεte chí 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū dííⁿ yā. ²⁹ 'Tíicā

Ndyuūs idiíⁿ yā ti mar 'áámá 'iīⁿ'yāⁿ nguéeⁿ cuuvi dich'εεté yā 'iīⁿ'yāⁿ nanááⁿ Dendyuūs. ³⁰ 'Tíicā Dendyuūs maáⁿ yā teé yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e ndís'tiī tí i'teenú nī Cristo Jesús. Ndyuūs dichó'o yā Jesucristo iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí cuuvi deenu yú nducuéⁿ'e cáávā Cristo. Ní cáávā Cristo miiⁿ nguéeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'é yú nanááⁿ Ndyuūs ti Cristo miiⁿ ch'ti yā na cruz cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ, ní 'iicu s'uūuⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā s'uūuⁿ. ³¹ Cáávā chuū canéeⁿ nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndíí vmnaaⁿ 'tíicā: 'Iīⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a chí idich'εεté maáⁿ yā 'iīⁿ'yāⁿ, nguéeⁿ n'daacā idiíⁿ yā. Dámaāⁿ canéeⁿ chí dich'εεté yā 'iivú Ndyuūs.

2

Ngaⁿ'a yā chí Cristo ca'néeⁿnga'á yā

¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'e, taachí ndāa ní canéeⁿ ndúúcu nī 'tíicā caⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs. Nguéeⁿ caⁿ'á nduudu miiⁿ ndúúcu núúⁿmáⁿ vadicadíinūuⁿ yeⁿ'e vaadī deenu. ² 'Tíicā ngaⁿ'á, ti nguéeⁿ neⁿ'é caāⁿmaⁿ táámá cosa nanááⁿ ndís'tiī, dámaaⁿ neⁿ'é caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e Jesucristo chí ca'néeⁿnga'á yā. ³ Taachi canéeⁿ ndúúcu ndís'tiī ndii cuūⁿnūⁿ 'úú; ní 'va'ā 'úú; ní nééné in'duuví vaa. ⁴ Nguéeⁿ ngaⁿ'á nduudu miiⁿ ndúúcu vaadī deenu chí cadíinuuⁿ 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, naati ngaⁿ'á nduudu cuaacu miiⁿ ndúúcu nduudu chí nguéeⁿ ngiⁿ'i.

Ngaⁿá chiiⁿ chi Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ch'iⁿí yā 'úú ndúú^{cū} poder yeⁿé yā chí nduudu cuaacu miiⁿ ní yeⁿe Dendyuūs. Ní^{cū} 'iiⁿyāⁿ cuuvi deenú yā chí nduudu cuaacu miiⁿ ní nduudu yeⁿé Dendyuūs. ⁵ 'Tíicā ngaⁿá ti chíⁿ chi i'teenú yú nguéé chiicā na vaanīcadiīnuuⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe in'yeeⁿdí 'cūū ti yeⁿe poder yeⁿé Dendyuūs.

Dendyuūs diiⁿ yā chi deenu 'iiⁿyāⁿ cucáavā Espíritu N'dai yeⁿe yā

⁶ Taachi caneé 'nū nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chi i'teenú yā Dendyuūs ní 'áamá caneé yā ndúú^{cū} Dendyuūs, tuu'mi ní ngaⁿá 'nū ndúú^{cū} nduudu ngiⁿíi yeⁿe vaanicadiīnuuⁿ. Nguéé ti vaadī deenu chi nadacadiīnuuⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe in'yeeⁿdí 'cūū, 'iiⁿyāⁿ chi nguéé i'téenu yā Dendyuūs yeⁿe yú. Ndíi nguéé ti yeⁿé saⁿā chí ndii tīiⁿ yeⁿe in'yeeⁿdí 'cūū chí chó'oo poder yeⁿe yā. ⁷ Naati ngaⁿá 'nū vaadī déenu yeⁿé Dendyuūs. Ní nguéé deenú 'iiⁿyāⁿ yeⁿe in'yeeⁿdí 'cūū vaadī deenu miiⁿ, ti Ndyuūs caⁿa yā vaadī deenú 'cūū chí yeⁿe maáⁿ yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chí din'dái yā ín'yeeⁿdí 'cūū, ní 'iicu cuuvi nadin-guáⁿai yā s'uūúⁿ. ⁸ Mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ n'gēēē yeⁿe in'yeeⁿdí 'cūū déenú yā yeⁿe vaadī deenú 'cūū, ti nduuti chí déenu yā, tuu'mi ní nguéé s'neeⁿngaⁿá yā Señor Jesucristo chí chíica yā yeⁿe va'ai chēēti nguūvī. ⁹ Canéé

nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ná libro yeⁿé Ndyuūs 'tíicā:

Nducuéⁿē chí din'dái Dendyuūs ní yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chí i'teenú 'iivú Ndyuūs, tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe in'yeeⁿdí 'cūū nguéé n'diichí yā Jesucristo, ndíi nguéé n'giindiveén yā yeⁿé yā, ndíi nguéé nadicadiīnuuⁿ yā yeⁿe dendu'ū chuū na staava yeⁿe yā.

¹⁰ Ndyuūs ch'iⁿí yā nducuéⁿē s'uūúⁿ cucaavā Espíritu N'dai yeⁿé yā. Espíritu N'dai yeⁿé Dendyuūs ní deenú yā nducuéⁿē, ní deenú yā nducuéⁿē vaadī deenu yeⁿé Ndyuūs.

¹¹ ¿Du'ú 'iiⁿyāⁿ cuuvi deenú yā chí nadacadiīnuuⁿ taama 'iiⁿyāⁿ? Dámaaⁿ espíritu yeⁿe maáⁿ yā deēnu chí maáⁿ yā nadacadiīnuuⁿ yā. 'Tíicā ntúūⁿ mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguēē cadiīnuuⁿ yā chí Ndyuūs nadicadiīnuuⁿ yā, ti dámaaⁿ Espíritu N'dai yeⁿé Dendyuūs deenu yā yeⁿé Dendyuūs.

¹² S'uūúⁿ ní nguéé staⁿā yú espíritu chí yeⁿe in'yeeⁿdí ti staⁿā yú Espíritu N'dai chí cuchíi yeⁿé Ndyuūs. Maanⁿ ní cuuvi deenu yú nducuéⁿē chí n'daacā n'dai ti Ndyuūs teé yā s'uūúⁿ Espíritu N'dai yeⁿé yā. ¹³ Ngaⁿa ntúūⁿ yú yeⁿe nducuéⁿē chuū. Nguéé ngaⁿa yú ndúú^{cū} nduudu chí ngi'cueen 'iiⁿyāⁿ yeⁿe in'yeeⁿdí 'cūū. Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ca'cueén yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí canee ndúú^{cū} Espíritu N'dai miiⁿ.

¹⁴ 'Iiⁿyāⁿ chí nguéé i'téenu

yā Jesucristo yen'e yú nguée ituumicadiinuuⁿ yā dendu'ū chí yen'e Espíritu N'dai yen'é Dendyuūs, ti sta'á yā nduudu miiⁿ tan'dúúcā 'áámá cosa chí duuchi. Ní nguée cuuvi tuumicadiinúúⁿ yā nduudu miiⁿ ti canée chí cadiinúúⁿ yā nduudu miiⁿ cáávā Espíritu N'dai yen'é Dendyuūs. ¹⁵ 'Iiⁿyāⁿ chí canée ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Dendyuūs n'diichí yā tanducuéⁿ dendu'ū, naati 'iiⁿyāⁿ chí nguée i'téenu yā Jesucristo nguée cuuvi tuumicadiinúúⁿ yā táácā idiíⁿ 'iiⁿyāⁿ chí canee ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Dendyuūs. ¹⁶ Canée nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs ndíí vmnaaⁿ chí ngaⁿ'a tíicā: 'Iiⁿyāⁿ chí nguée i'téenu yā Jesucristo, ¿táácā cuuvi deenú yā chí nadacadiinúúⁿ 'iivú Ndyuūs? ¿Du'ú 'iiⁿyāⁿ cuuvi ca'cueéⁿ yā Ndyuūs? S'uuúⁿ chí canee yú ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Dendyuūs snee yú ndúúcū vaanicadiínūuⁿ yen'é Cristo chí 'iivú Ndyuūs yen'e yú.

3

S'uuúⁿ ní compañeros yen'e yú vi'í ní diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yen'é Dendyuūs

¹ Ndís'tiī hermanos yen'é, nguée cuuvi caaⁿmáⁿ ndúúcū ndís'tiī tan'dúúcā chí ndís'tiī ní 'iiⁿyāⁿ chí 'áámá canée ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, ní 'iiⁿyāⁿ chí n'giindiveén yā yen'e yā. Naati caⁿ'á nduucú ní tan'dúúcā chí ndís'tiī daiya yen'é Ndyuūs ndís'tiī, tan'dúúcā chí ndís'tiī

'iiⁿyāⁿ chí caama i'téenu yā Cristo ndís'tiī. ² Tan'dúúcā da'caiyāa chí ngi'i leche ti 'āā cuée cuuvi che'é yā, 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī. Ca'cueéⁿ ndís'tiī ndúúcū dendu'ū nduudu chí nguée ngiⁿ'iī, tí nguée diíⁿ ní tan'dúúcā chí ngaⁿ'a Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. ³ Naati tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū diíⁿ yā chí nen'e maán yā, 'tíicā idiíⁿ ní. Ndís'tiī ní 'téé ní nguⁿ'u ní nguée nduuvidaamá ní. Nguée idiíⁿ n'daacá ní tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā 'iivú Ndyuūs chí idiíⁿ yā, ti idiíⁿ ní tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chí nguée i'teenú yā 'iivú Ndyuūs chí idiíⁿ yā 'tíicā, ní idiíⁿ 'tíicā ní. ⁴ Caati náⁿ'ā ndís'tiī ngaⁿ'á ní: 'Úú ní i'teenú tan'dúúcā chí ngaⁿ'a Pablo, ní táámá ní ngaⁿ'a ní: 'Úú i'teenú tan'dúúcā chí ngaⁿ'a saⁿ'a Apolos. ¿'Áá nguée ngaⁿ'á ní tan'dúúcā chí caⁿ'a ní tiempo chí 'āā chó'ōo taachi 'āā cuée cu'téenu ní Jesucristo? ⁵ ¿Du'ú saⁿ'a Pablo 'úú? ¿Du'ú saⁿ'a Apolos miiⁿ? ¿'Áá nguée nús'ūu 'iiⁿyāⁿ chí dichí'vē Dendyuūs? Ngaⁿ'á 'nū nduudu chí ch'iⁿi Dendyuūs nús'ūu ní ndís'tiī ní i'teenú ní. ⁶ 'Úú ngaⁿ'á nduudu yen'é Dendyuūs nanááⁿ ndís'tiī ní diíⁿ tan'dúúcā chí chíiⁿú ndaata na staava yen'é ní. Sáⁿ'ā Apolos miiⁿ canee sa ndúúcu ní ní ngi'cueeⁿ sá ndís'tiī ní diiⁿ sa tan'dúúcā chí ch'iⁿyú sa ndaata miiⁿ. Dendyuūs diíⁿ yā chí 'cuiita ndaata miiⁿ. ⁷ Cáávā chuū 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿ'a nduudu

yen'e Dendyuūs o 'i'in'yān chí ca'cueen nduudu miiⁿ nguée ch'εεté yā. Dámaaⁿ Ndyuūs chi 'cuiitá yā nduudu miiⁿ ní ch'εεte cá yā. ⁸ 'I'in'yān chi caaⁿmán yā nduudu miiⁿ ní 'i'in'yān chi ca'cueeⁿ yā nduudu miiⁿ, 'āā daamá nūuⁿ diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yen'é Ndyuūs. Ndyuūs ca'á yā 'i'in'yān miiⁿ chiiⁿ chi cuuvi yen'é yā caavā ntiiⁿnyuⁿ yen'e yā chi diiⁿ yā. ⁹ Nús'uu ní daama dáamá nuún idiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu Dendyuūs. Ndís'tiī ní tan'dúúca 'áamá campo yen'é Ndyuūs chi Ndyuūs chidi'cuiitá yā 'tíicā ndís'tiī. Tan'dúúca 'áamá va'ai chi idin'dai Dendyuūs, 'tíicā ndís'tiī. ¹⁰ Ndyuūs teé yā 'úú vaadī deenū yen'é yā ní tan'dúúca 'áamá saⁿā deenu din'dai sa cimientto yen'e va'ai, 'tíicā 'úú. 'Úú ngaⁿá nduudu cuaacu chi tan'dúúca cimientto miiⁿ chi din'dai sa. Táamá 'i'in'yān 'iicandíí yā ndúúcu va'ai miiⁿ. Ca'áamá ca'aama 'i'in'yān chi 'iicandíí yā nduúcu canée chi 'iicandíí yā ndúúcu va'āi ndúúcu cuidado. ¹¹ Mar 'áamá 'i'in'yān nguée cuuvi cu'neeⁿ yā táamá cimientto chi n'daaⁿ yen'e chi 'úú chi'neéⁿ, ti tuúú yen'e cimientto miiⁿ ní Jesucristo. ¹² 'I'in'yān s'eeⁿ chi 'iicandíí yā vmnaaⁿ cimientto miiⁿ ndúúcu 'diiⁿnguaaⁿ, o ndúúcu 'diiⁿnguεε, o ndúúcu tuūu ndεε cheeⁿ, o ndúúcu yán'á, o ndúúcu yaāta o ndúúcu 'í'voōo canée chí cadi-inúúⁿ yā, ti chuū chí ngaⁿá. ¹³ Nguuvi chi Jesucristo diiⁿ

yā juzgar ntiiⁿnyuⁿ yen'e ca'áamá ca'áamá 'i'in'yān, ní 'íicú 'i'in'yān cádiinuun yā dε'ē ntiiⁿnyuⁿ chiiⁿ yen'e 'áamá 'áamá yā. Ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní canée chí cho'ōo naavtaⁿā ngiichí yaⁿā ní deenú yā 'i'in'yān yen'e ntiiⁿnyuⁿ yen'é yā. ¹⁴ Nduuti chí cunee ntiiⁿnyuⁿ yen'e 'i'in'yān s'eeⁿ chi 'iicandíí yā vmnaaⁿ cimientto miiⁿ, ntiiⁿnyuⁿ chi 'āā chó'ōo naavtaⁿā ngiichi yaⁿā ní nguεε chiichi, tuu'mi ní 'i'in'yān s'eeⁿ vée chi cuuvi yen'e yā. ¹⁵ Ndúúti chí cuucu ntiiⁿnyuⁿ chi 'iicandíí yā ndúúcu yaⁿā, tuu'mi ní di'cuiinú ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ. 'I'in'yān s'eeⁿ ní nanguáⁿai yā tan'dúúca 'i'in'yān chí chéenu yā yen'e va'ai yen'e yā taachí ngiichi va'ai yen'é yā.

¹⁶ ¿'Áá nguée déenu ndís'tiī chí i'teenú nī Jesucristo chí cuerpo yen'e nī ní yāacū yen'e Dendyuūs, ní canée Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ndúúcu ndís'tiī? ¹⁷ Ndúútí chí 'áamá 'i'in'yān dituuví yā yaacū yen'é Ndyuūs, Ndyuūs ní di'cuiinú yā 'i'in'yān miiⁿ. Yāacū yen'é Ndyuūs ní dεεvε. Ndís'tiī ní yaacū yen'é Ndyuūs ndís'tiī.

¹⁸ Mar 'áamá nī ní nguée nginnche'éí maáⁿ nī ndís'tiī. Taachi 'aamá ndís'tiī nada-cadiinuun nī chí nge'e taaví nī yen'e vaadī deenu yen'e iⁿ'yeedí 'cūū, tuu'mi ní canee cuuⁿmiⁿ chí diiⁿ nī tan'duucā 'áamá 'i'in'yān chí nguée deenu. Ní cuuvi ndaācā vaadī deenu yen'é nī chí yen'e Dendyuūs. ¹⁹ Vaadī déenu yen'é 'i'in'yān yen'e iⁿ'yeedí 'cūū tan'dúúca

'áamá cosa chí duuchi nanááⁿ Ndyuūs. 'Āā canéé nguūⁿ na libro ye^{n'}é Ndyuūs ndíí vmnaaⁿ 'tíicā: Ndyuūs díiⁿ yā chí vaadī deenu ye^{n'}é 'iīⁿ'yāⁿ ye^{n'}é iīⁿ'yeēⁿdí 'cūū díiⁿ chí 'cuuvi 'iīⁿ'yāⁿ ní 'iīⁿ'yāⁿ miiⁿ canee yā tan'dúúcā chí cundaí yā na trampa ye^{n'}e maáⁿ yā. 20 Canéé nguūⁿ ntuuⁿ táámá chí 'tuucā: 'Iivú Ndyuūs déenu yā vaanicadiiⁿūⁿ ye^{n'}é 'iīⁿ'yāⁿ chí deenu ye^{n'}é iīⁿ'yeēⁿdí 'cūū. Nguéé de'ē vεε dichííⁿvē chí nadacadiiⁿūⁿ 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. 21 Mar 'áamá 'iīⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi caa^{n'}máⁿ yā chí dich'εεté yā sa^{n'}ā iīⁿ'yeēⁿdí 'cūū. Tanducuén^{'ē} dendu'ū ní ye^{n'}e ndís'tiī. 22 Nduuti chí 'úú chí Pablo, o sa^{n'}ā Apolos, o sa^{n'}ā Pedro, o nduuti chí ye^{n'}é íⁿ'yeēⁿdí, o ye^{n'}e vida ye^{n'}é yú, o ye^{n'}e vaadī n'gii, o ye^{n'}e cosa chí 'āā vεε o ye^{n'}é dendu'ū chí caama cuchíi, tanducuén^{'ē} chuū ní ye^{n'}e ndís'tiī. 23 Ní ndís'tiī ní ye^{n'}e Cristo ndís'tiī. Ní Cristo miiⁿ ní ye^{n'}e Dendyuūs chí cánduuchi yā cue^{n'}e daāⁿmaⁿ.

4

Ntiīnyuⁿ ye^{n'}e apóstoles

1 Ndís'tiī ní didúúché ní nús'uu tan'dúúcā 'iīⁿ'yāⁿ chí idiīⁿ ntíiⁿnyuⁿ yā ye^{n'}e Jesucristo. Nús'uu ní nga^{n'}á 'nū nduudu cuaacu ye^{n'}é Ndyuūs nanaaⁿ ndís'tiī. Vmnaáⁿ vmnaaⁿ ní nguéé chí cadiiⁿūⁿ ní naati maaⁿ ní cádiinuuⁿ ní nduudu cuaacu miiⁿ. 2 'Iīⁿ'yāⁿ chí díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'}e 'iivú Ndyuūs canee cuuⁿmiⁿ chí díiⁿ yā cumplir tanducuén^{'ē}

chí caa^{n'}maⁿ Ndyuūs ye^{n'}é ntiiⁿnyuⁿ chí díiⁿ yā. 3 Nguéé de'ē vεε tuneē 'úú nduuti chí 'iīⁿ'yāⁿ díiⁿ yā juzgar 'úú, o nduutī chí ndís'tiī, o táámá 'iīⁿ'yāⁿ o 'úú maáⁿ n'diichí nuuⁿndi ye^{n'}é. 4 'Áará chí staava ye^{n'}é ngéé díiⁿ condenar 'úú cáávā chíiⁿ chí díiⁿ, 'úú nguéé cuuvi caa^{n'}máⁿ chí nguéé nuuⁿndi ye^{n'}é. Dámaāⁿ Señor Jesucristo díiⁿ yā juzgar 'úú, ní caa^{n'}máⁿ yā nuuⁿndi ye^{n'}é. 5 Ndís'tiī nguéé díiⁿ ní juzgar 'iīⁿ'yāⁿ. Taachí ndáá Señor Jesucristo ye^{n'}é yú taama vmné^{n'}ēe tuuⁿmi 'cuuⁿ'míⁿ yā tanducuén^{'ē} chí cadiiⁿūⁿ yú 'aama 'aama yú ndii na staava ye^{n'}é yú. Tiempo miiⁿ ní 'iivú Ndyuūs téē yā s'uuúⁿ chí cuuvi ye^{n'}é yú caavā ntiiⁿnyuⁿ chí díiⁿ yú.

6 'Úú nga^{n'}á ye^{n'}é chí 'úú ndúúcū sa^{n'}ā Apolos díiⁿ 'nū. Ní 'íicú ndís'tiī cuuvi 'cueén^{'ē} ní tan'dúúcā chí cuuvi díiⁿ ní tan'dúúcā chí canéé nguūⁿ ndíí vmnaaⁿ na libro ye^{n'}e Ndyuūs. Ndís'tiī nguéé n'diichí ní 'iīⁿ'yāⁿ. Ní nguéé caa^{n'}máⁿ ní chí 'áamá 'iīⁿ'yāⁿ chí ch'εεte ca yā nguéé ti táámá yā. 7 ¿Dé'ē cuuvi chí nga^{n'}a ní chí na^{n'}a 'iīⁿ'yāⁿ chí ch'εεte yā? ¿'Áá nguéé tee Ndyuūs tanducuén^{'ē} chí vεε ye^{n'}é ní? ¿De'ē cuuvi chí nga^{n'}a ní chí tanducuén^{'ē} chí vεε chí ye^{n'}é ní ní maáⁿ ní sta'á ní, ní nguéé díiⁿ ní cuenta ye^{n'}é chíiⁿ chí tee Ndyuūs ndís'tiī?

8 Ndís'tiī ní nadacadiiⁿūⁿ ní chí deenú ní nducuén^{'ē} chí ye^{n'}e nduudu ye^{n'}e Dendyuūs. Ní díiⁿ ní tan'dúúcā 'iīⁿ'yāⁿ

chi 'cuiica. Taachi nguéeé ch'εεtineé 'nū ndúúcū ndís'tiī, tuu'mi ní ndís'tiī diín nī tan'dúúcā chi reyes ndís'tiī. Nduuti chi ndaa tiempo chi ndís'tiī caa'n'mán nī ntii'nyuⁿ ti rey ndís'tiī, tuu'mi ní nús'uu caa'n'maⁿ ntii'nyúⁿ 'nū nduucú nī. ⁹ Tan'dúúcā chí 'úú nadacádiinúúⁿ, nús'uu chí apóstoles ní candée 'nū nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. Ndyuūs s'neéⁿ yā nus'ūū lugar chi ndii na n'giinū yeⁿ'e fila. Ní nús'uu caneé 'nū tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi niiⁿnuúⁿ cánee nguuví chi 'cuūvi yā, ní niiⁿnuúⁿ caneé nguuví chi ch'iiⁿ'núⁿ yā nús'uu. 'Tíicā snéeⁿ nús'uu. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū ángeles yeⁿ'e nanguuvi n'gíinu yā nús'uu. ¹⁰ 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿ'á yā chi nús'uu tonto 'nū ti neⁿ'é 'nū Cristo, naati ngaⁿ'á yā ti ndís'tiī ní saⁿ'ā deenu ndís'tiī. Ngaⁿ'á yā ti nús'uu ní 'va^a 'nū naati ndís'tiī ní ditiinú nī. Ngaⁿ'á yā chi nús'uu ní nguéeé n'dááca 'nū naati ndís'tiī ní n'dááca nī. ¹¹ Ndii nguuví miiⁿ ní cuiicu 'nū ní yaaca 'nū va. Ní 'āā ntéeⁿ n'deeē catécai 'nū chí n'daacā. Ní 'iiche yeⁿ'é 'nū. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ch'eⁿ'é yā nús'uu. Ní diín yā chí chéénú 'nū ndii miiⁿ ní ndii múúⁿ ní nguéeé vaacu 'nū. ¹² Ní diín 'nū ntii'nyuⁿ ndúúcū ta^a 'nū chí cuuvi cheⁿ'é 'nū. Taachi 'caa'va yā yeⁿ'é 'nū tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ di'viicú yā nús'uu. Diín yā chí nééné ch'eenu 'nū chíi ní nús'uu ní chí chéeⁿ 'nū yeⁿ'é nducuéⁿ'é. ¹³ Caⁿ'a yā cunncáā yeⁿ'é 'nū ní chéeⁿ 'nū ndúúcū vaadī

ngiinu. Ndii nguuví miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nacadiinúúⁿ yā chí nús'uu tan'dúúcā dεεcūū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'tíica nús'uu.

¹⁴ 'Úú nguéeé idinguún yeⁿ'e dendu'ú 'cūū yeⁿ'e ndís'tiī caati chí cuuvi 'cuinaán nī. Yaa'ví ndís'tiī yeⁿ'e nducuéⁿ'é chuū tí ndís'tiī tan'dúúcā daiyá chí nééné neⁿ'é, 'tíicā ndís'tiī. ¹⁵ 'Áará chí véé ndiichi mil maestros chí ngi'cueéⁿ yā ndís'tiī yeⁿ'e Cristo, nguéeé nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā tan'dúúcā chiidá nī. 'Úú ní tan'dúúcā chiidá nī na ndaata yeⁿ'é Dendyuūs, ti candée evangelio chí nduudu cuaacu chí ngai yeⁿ'é Cristo nanááⁿ ndís'tiī. Ní ndís'tiī ní chí'téenu nī ní ch'iindiyāāⁿ ntúuⁿ nī na ndaata yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁶ Cáávā chíiⁿ 'úú idi'cuítú ndís'tiī. Diín nī tan'dúúcā chí 'úú idiíⁿ.

¹⁷ Cáávā chuū dicho'ó Timoteo nanááⁿ ndís'tiī. Saⁿ'ā miiⁿ tan'dúúcā daiyá, 'tíica sa. Ní saⁿ'a chí neⁿ'é. Saⁿ'ā miiⁿ ní 'áamá canee sa ndúúcū 'iivú Ndyuūs. Saⁿ'ā miiⁿ ní ca'cueeⁿ sa ndís'tiī yeⁿ'e Cristo. Ní n'gaacu nī yeⁿ'é tanducuéⁿ'é chí cuuvi diín nī maaⁿ chí i'teenú nī Cristo tan'dúúcā chí 'úú ngi'cueéⁿ nduu cuaaⁿ nducuéⁿ'é yáacū va. ¹⁸ Maaⁿ ní deenú chí náⁿ'ā ndís'tiī ngaⁿ'ā nī chí n'gεεte ndai maaⁿ nī. Ní nadacádiinuuⁿ nī chí 'úú ní 'aa ntéeⁿ ndaaⁿ naachi cánee nī. ¹⁹ Ndaa nuúⁿ yeⁿ'é ndís'tiī nduuti chí Ndyuūs neⁿ'é yā chí ndaa. Taachi ndaa tuu'mi 'úú cadiinúúⁿ yeⁿ'e chí 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a maáⁿ yā chí n'gεεte yā. Cadiinúúⁿ nduuti chí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ diín yā

tan'dúúcā chi Ndyuūs nen'e yā chi diín yā. ²⁰ Nducuéñ'e yen'e naachi Ndyuūs nga'a ntii'nyu yā nguée dámaān yen'e chi nga'a yā, ti chiiñ chi diín yā ti poder yen'é Ndyuūs. ²¹ De'ē nen'é ndís'tiī. ¿'Áá nen'e nī chi taachi ndaá nī diín regañar ndís'tiī, o taachi ndaá caan'mán nduucú ndis'tiī ndúúcū vaadi néné'e?

5

Nga'a yā nuu'ndi yen'e 'áamá san'a chi can'a yā na yaacū

¹ N'giindiveén 'nū chi nguáán ndis'tiī véé 'áamá san'a chí diín nuu'ndi ca tí canee sa ndúúcū n'daataá chi nguée yen'e sa. Nguée 'tíicā nguaa' 'ii'nyān gentiles chi nguεε i'téenu yā Jesucristo. N'giindiveén 'nū chi san'a miiñ sta'a n'daataá yen'e chiida sa ní canee sá ndúúcū tá. ² Ní ndís'tiī nga'a maán nī yen'e nī chi n'gεεε nī n'dáará chi idiiñ san'a miiñ nuu'ndi 'tíicā. ¿De'ē cuuvi chí nguée divií nī san'a miiñ na yaacū yen'é Ndyuūs yen'e yú? ³ N'dáará chi 'úú nguée canee ndúúcū ndís'tiī inacadiiñuún yen'é ndís'tiī. 'Úú ní caan'mán nuu'ndi yen'e san'a miiñ yen'e dendú'u chi idiiñ sa tan'dúúcā chi 'úú canee ndúúcū ndís'tiī. ⁴ Taachí nduuvíadámá ndís'tiī ná chí duuchi Señor Jesucristo tuu'mi ní poder yen'e Señor Jesucristo canee ndúúcū ndís'tiī. Ní diín nī tan'dúúcā chí 'úú canee ndúúcū ndis'tiī. ⁵ 'Tíicā nadacadiiñuún chí ndís'tiī canee cuu'miñ chí diín nī. Divií nī san'a miiñ

nguaa' ndís'tiī ti san'a miiñ ní canee sa yen'e na poder yen'e yáá'n'guiniūn. 'Tíicā castigo yen'e sa. Ní cuuvi cadíinuū sa yen'e alma yen'e sa. Ní cuuvi nanguan'ai alma yen'e sa nguuvi chí ndaa ntúūn Señor Jesucristo yen'e yú.

⁶ Nguée n'dáácā ndís'tiī ní nga'a' nī chí n'dái ndís'tiī, ní véé 'ii'nyān chí idiín yā nuu'ndi nguaa' ndís'tiī. ¿'Áá nguée deenú nī ti ta 'líiñ chuundi levadura ichéé ndúúcū tan-ducuéñ'e yaachí? ⁷ Sa'nā miiñ tan'dúúcā levadura 'tíicā sa. Ndis'tiī divií nī san'a miiñ ní cūnee n'dáaca nī. Cuneé nī tan'dúúcā yaachí chí nguée levadura yen'e, tan'dúúcā pan chí che'e yā yen'e pascua. 'Ii'nyān ch'ii'nún yā Cristo. Ní Cristo miiñ ní tan'dúúcā 'iiti cuūchí chí ch'ii'nún yā cáávā 'viicu pascua. Cáávā s'uūuñ ní Cristo miiñ ní sta'á yā lugar yen'e 'iiti cuūchí yen'e 'viicu pascua ti ch'li yā cucáávā s'uūuñ. ⁸ Maañ ní nguée dich'εεε yú 'viicu yen'e pascua miiñ tan'dúúcā 'ii'nyān chí véé nuu'ndi yen'é yā ti nguée yen'e Cristo 'ii'nyān s'een. Ní nguée dich'εεε yú ndúúcū vaadi n'giinu na staava yen'e yú o ndúúcū cosa chí nguée n'daacā, ti chuū ní tan'dúúcā levadura 'tíicā. Dich'εεε yú pascua miiñ dámaān ndúúcū nducuen'e chí n'dáacā na staava yen'e yú ti tan'dúúcā pan chí nguée levadura yen'e, 'tíicā canee yú.

⁹ 'Áá dingúuñ yen'e ndís'tiī chí nguée cá'nā nī ndúúcū san'a chí canee sa ndúúcū n'daataá chí nguεε yen'e sa

ndíí nguée cá'n'a nī ndúúcū n'daataá miiⁿ. ¹⁰ 'Úú nguée ngaⁿ'á chi nguée n'diichí nī sán'ā chi vée n'daataá yeⁿ'ē sa, o n'daataá chi vée saⁿ'ā yeⁿ'ē tá, o 'iⁿ'yāⁿ chi nginnche'ēi yā 'iⁿ'yāⁿ, o 'iⁿ'yāⁿ chi duúcú, o 'iⁿ'yāⁿ chi i'teenú yā ídolos. Ndis'tiī nguée cuuvi cuneé nī na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní nguée n'diichí nī 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹¹ Naati maaⁿ ní 'āā dinguún yeⁿ'é ndis'tiī chi nguée cá'n'a nī ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ngaⁿ'á yā chi hermanos yeⁿ'é nī ní nguée n'daacā idiín yā, ti saⁿ'ā chi canee ndúúcū n'daataá chi nguεε yeⁿ'e sa, o n'daataa chi canee ndúúcū saⁿ'a chi nguεε yeⁿ'ē tá. Ndíí nguée cá'n'a nī ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ chi i'teenú yā ídolos. Ndíí nguée cá'n'a nī ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā nduudu yaadi, o ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ chi nginnche'ēi yā 'iⁿ'yāⁿ, o ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ chi ngii cuu'vi, o ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ chi duucu. Ní nguée che'é nī ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹² ¿De'ē cúúví chí 'úú n'diichí nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chi nguée i'téenu yā Jesucristo yeⁿ'ē yú? Chuū ní nguée ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'é ti yeⁿ'é Dendyuūs. Ndis'tiī canee chi n'diichí nī nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí caⁿ'á yā yaacū ndúúcu nī. ¹³ Jesucristo n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chi nguée i'téenu yā Ndyuūs. Maaⁿ ní ndis'tiī diví nī saⁿ'ā miiⁿ nguaaⁿ ndis'tiī.

6

'Ii'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo naⁿ'á yā nanááⁿ

juez ndúúcū vaadi 'caa'va yeⁿ'é yā

¹ Nduuti chi 'aama chée ndis'tiī vée vaadi 'caa'va ndúúcū taama chée ndis'tiī, ¿de'ē cúúví chí caⁿ'á nī nanááⁿ juez yeⁿ'e yaāⁿ vaacú nī, ní nguée caⁿ'á nī nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí chée vmnaaⁿ yeⁿ'e yáacū yeⁿ'é nī? ² ¿'Áá nguée deenu ndis'tiī ti s'uuún chí i'teenú yú Jesucristo ndáá nguuvi chí cuuvi n'diichi yú nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū? Nduuti chí ndis'tiī caⁿ'á nī n'diichí nī nuuⁿndi chí idiín 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ¿'áá nguée cuuvi n'diichí nī ta 'líiⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e nī chí nguaaⁿ ndis'tiī? ³ ¿'Áá nguée deenu ndis'tiī chí s'uuún caⁿ'a yú n'diichi yú nuuⁿndi yeⁿ'e ángeles? Ní nduuti chí cuuvi diín yú 'tíicā tuu'mi ní cuuvi n'diichi yú dendu'ū nuuⁿndi chí vée yeⁿ'e yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁴ Nduuti chí canée chí n'diichí nī dendu'ū vaadi 'caa'va nguaaⁿ ndis'tiī, n'daacā chí caⁿ'á nī nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū 'aara chí nguée 'iⁿ'yāⁿ chí duū'vī nēⁿ'e yā vī'ī. ⁵ Ngaⁿ'á chuū chí cuuvi 'cuinaáⁿ nī. ¿'Áá cadiinuūⁿ nī chí nguée vée mar 'áamá 'iⁿ'yāⁿ nguaaⁿ ndis'tiī, mar 'áamá 'iⁿ'yāⁿ chí nguée cuuvi n'diichí yā du'u hermano chí vée nuuⁿndi yeⁿ'e yā? ⁶ Nduuti chí vée 'aama hermano chí deenu ca nguaaⁿ ndis'tiī, ¿de'ē cúúví chí ngeⁿ'e hermanos ndúúcū vaadi 'caa'va yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú?

⁷ Cuaacu níⁿ'nyúⁿ nguée

n'gi'n'i ndís'tiī chi ye'n'e Ndyuūs ndís'tiī tī vée vaadī 'caa'va ye'n'e 'áámá nī táámá nī ndúúcū vī'i. ¿De'e cúuví chi nguée ichée nī nguaaⁿ ndís'tiī dendu'ū chi nguεε n'daacā chi hermano diín yā nduucú nī? N'daacā n'dai chi ichée nī tanducuen'e ní nguée ca'n'á nī nanáán 'iī'yāⁿ cucáávā hermanos chi idiín yā ndúúcu nī. ⁸ Ndís'tiī, hermanos, ní nguée n'daacā idiín nī chi nginnche'í nī 'áámá nī ndúúcū taama nī chi hermano ye'n'e nī.

⁹ Ndís'tiī nguée 'caandiveén nī chiiⁿ chi 'iī'yāⁿ nga'n'a yā chi cuaacu ní nguée cuaacu. ¿'Áá nguée deenu nī chi 'iī'yāⁿ chi nguée idin'daacá yā nguée ndaa yā naachí Ndyuūs nga'n'a ntii'nyuⁿ yā? Ní nguée 'iī'yāⁿ s'een ndíi nguεε 'iī'yāⁿ chi sta'á yā n'daataá ye'n'e taama sa, o isa'n'á ye'n'e taama ta, ní nguée n'daataá chi n'diichi tá sa'n'á chi nguée ye'n'e tá, ní nguée sa'n'á chi n'diichi sa n'daataá chi nguée ye'n'e sá, ndúúcū 'iī'yāⁿ chi i'teenu ídolos chi santos, ndúúcū sa'n'á chi iduuchinéén vī'i sa. ¹⁰ 'Tiicá ntúūⁿ 'iī'yāⁿ duucu, ndúúcū 'iī'yāⁿ chi ne'n'e cá yā dendu'u chi vée ye'n'e taama 'iī'yāⁿ, ndúúcū 'iī'yāⁿ chí ngii cúú'vī, ndúúcū 'iī'yāⁿ chí nga'n'a taán yā ye'n'e taama 'iī'yāⁿ, ndúúcū 'iī'yāⁿ chí itá'á yā ye'n'e taama yā. Nducuéⁿe 'iī'yāⁿ s'een nguée cuuvi nndaá yā naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyuⁿ yā. ¹¹ 'Tiicá ntúūⁿ diiⁿ ndís'tiī. Dinuuⁿndí nī tiempo chí 'āā chó'ōo naati

maaⁿ ní Ndyuūs n'diichí yā ndís'tiī tan'dúúcā chí 'āā ntéeε vεε nuuⁿndi ye'n'é nī cáávā Jesucristo. Maaⁿ ní ndís'tiī ní diín nī nducuéⁿe chí n'daacā ti ye'n'é Jesucristo ndís'tiī. Ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ye'n'é yú canée ndúúcu nī.

Ye'n'e chí n'daacā chí diiⁿ yú

¹² Tanducuéⁿe chí nguée nuuⁿndi cuuvi diín, naati nducuen'e chí n'daacā nguée ne'n'é diín, ti nguée n'dai chí diín. Cuuvi diín tanducuéⁿe chí ne'n'é chí n'daacā, naati nguée necio canée ye'n'e mar 'áámá dendu'ū. ¹³ Cuaacu chí yúutē chí che'e yú ní caavā cheeti yú. Cheeti yú ní ne'n'e che'e yúutē. Naati Ndyuūs di'cuiinú yā yúutē chí che'e yú ndúúcū cuerpo ye'n'e yú ndúúcū chí vée ye'n'e. Nguée cuuvi caa'n'maⁿ yú chí Ndyuūs teé yā cuerpo ye'n'e yú chí n'daataá n'diichí yā sa'n'á. Ndyuūs diín yā chí s'uuúⁿ chí cuuvi ye'n'é yā ní cuerpo ye'n'e yú ní ye'n'é Dendyuūs. ¹⁴ Jesucristo chí 'iivi yú, Ndyuūs nducuéⁿ yā ye'n'e nguaaⁿ tinán'ā. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs nadacueēⁿ ntúuⁿ yā s'uuúⁿ ndúúcū poder ye'n'é yā.

¹⁵ ¿'Áá nguée deenu ndís'tiī chí cuerpo ye'n'é nī ní ye'n'e Cristo? ¿'Áá cuta'á nī 'áámá sa'n'á chí ye'n'e Cristo ní diín nī chí sa'n'á miiⁿ ye'n'e 'áámá n'dáátāa chí 'yaaⁿ sa'n'á ye'n'e tá? Ndyuūs nguée 'cuáaⁿ yā chí 'tíicā. ¹⁶ ¿'Áá nguée deenu ndís'tiī chí sa'n'á chí ca'n'a sa ndúúcū n'daátāa chí 'yaaⁿ sa'n'á ye'n'e tá nduuví 'aama nú yā? 'Iivú Ndyuūs nga'n'a

yā ndii cuáánⁿ vmnaaⁿ naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿe yā 'tiicā: Naachí na'uuví yā ní nduuví 'aama cuerpo núú yā. ¹⁷ S'uuúⁿ chi i'teenu yú Jesucristo chí 'iivi yú canee yú ndúúcū dáámá espíritu chí yeⁿe Jesucristo.

¹⁸ Ndis'tiī n'daataá, nguéeⁿ caⁿ'á nī ndúúcū saⁿ'ā, o saⁿ'ā nguéeⁿ caⁿ'á nī ndúúcū n'daataá, chi idinuuⁿndí nī ti idiiⁿ nuuⁿndí nī ndúúcū cuerpo yeⁿe maáⁿ nī. Castigo yeⁿe nuuⁿndi miiⁿ 'áámá cūnee na cuerpo yeⁿe nī. Tanáⁿ'a ca nuuⁿndi chi idiíⁿ nī ní nguéeⁿ contra cuerpo chí yeⁿe maáⁿ nī. ¹⁹ ¿'Áá nguéeⁿ deenú ndis'tiī chí cuerpo yeⁿe nī chííⁿ chí yaācū yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs chí canéé ndúúcū ndis'tiī? Ndyuūs tee yā Espíritu N'dai yeⁿe yā ndis'tiī. Maaⁿ ni cuerpo yeⁿe nī nguéeⁿ yeⁿe maáⁿ nī ti yeⁿe Espíritu N'dai chí yeⁿe Ndyuūs. Ní Ndyuūs tee yā ndis'tiī Espíritu N'dai yeⁿe yā. ²⁰ Chuū ní cáávā Jesucristo cáí yā ndis'tiī ndúúcū 'áámá precio chí néené yaⁿ'ai chiiⁿvē. Cáávā chuū dich'etéⁿ nī Dendyuūs ndúúcū nuuⁿmánⁿ cuerpo yeⁿe nī ti ndis'tiī ní yeⁿe Ndyuūs ndis'tiī.

7

Pablo ca'á yā consejo 'iín'yāⁿ chí n'giindivaacuyā

¹ Maaⁿ ní idinguúⁿ ní nan'guēcútāⁿ'a yeⁿe pre-guntas chí dingúuⁿ nī yeⁿe. N'daacā chí 'aama saⁿ'ā nguéeⁿ 'caandavaacu sa. ² Naati

'tíicā. Deenú chí saⁿ'ā neⁿ'e sa cūnee sa ndúúcū n'daataá. Cáávā chuū n'dáaca chí 'caandavaacu sá ní véeⁿ n'daataá yeⁿe sa. 'Tiicá ntúūⁿ chí 'aama n'daataá 'caandavaacu tá ní véeⁿ saⁿ'ā yeⁿe tá. 'Tíicā ní nguéeⁿ diíⁿ yā nuuⁿndi. ³ Saⁿ'ā ní canéé chí cun'diití sá ndúúcū n'daataá yeⁿe sa. 'Tiicá ntúūⁿ n'daata miiⁿ canéé chí cun'diití tá ndúúcū sáⁿ'ā yeⁿe tá. ⁴ N'daataá chí n'gíindivaacu tá, cuerpo yeⁿe tá nguéeⁿ yeⁿe tá dámaāⁿ tá ti yeⁿe sa ndúúcū tá. 'Tiicá ntúūⁿ saⁿ'ā miiⁿ. Cuerpo yeⁿe sa nguéeⁿ yeⁿe sa dámaāⁿ sa ti yeⁿe sa ndúúcū tá. ⁵ Diíⁿ nī cumplir ndúúcū n'daata yeⁿe nī o isaⁿ'ā yeⁿe nī. Nduuti chí nduu 'uuví nī canee yiínú nī yeⁿe 'áámá tiempo chí 'áámá caaⁿ'maⁿnguaⁿ'á nī ní ndeé nī ndúúcū 'iivú Ndyuūs, tuuⁿ'mí chuū ní chí diíⁿ nī cumplir tiempo 'cūū. 'Cuiinū caaⁿ'maⁿnguaⁿ'á nī ndúúcū 'iivú Ndyuūs, tuuⁿ'mi ní diíⁿ nī cumplir ndúúcū isaⁿ'ā o n'daataá yeⁿe nī. Nduuti chí nguéeⁿ diíⁿ nī 'tuucā, tuuⁿ'mi ní cuuvi neⁿ'e nī caⁿ'á nī ndúúcū táámá saⁿ'ā o n'daataá. Ní yááⁿ'nguiinūⁿ n'diichínēēⁿ sa ndis'tiī neⁿ'e chí nguéeⁿ diíⁿ nī cumplir ndúúcū isáⁿ'ā o n'daataá yeⁿe nī. Ní cuuvi diíⁿ nī nuuⁿndi.

⁶ 'Úú nguéeⁿ caaⁿ'máⁿ ndis'tiī chiiⁿ chí diíⁿ nī, ndis'tiī chí neⁿ'e nī 'caandavaacú nī. Nguéeⁿ tee chuū tan'dúúcā 'áámá ley. ⁷ Ti neⁿ'e chí nducyaaca saⁿ'ā nguéeⁿ 'caandavaacu sa ní cūnee sa dámaāⁿ sa tan'dúúcā chí 'úú

caneé, naati nguεε cuuví chi 'tíicā. 'Úú deenu chi Ndyuūs ca'á yā 'áámá 'áámá 'iin'yāⁿ chiiⁿ chi cuuvi diiⁿ yā.

8 'Úú ngaⁿá ngī saⁿā n'gaiyāa o n'daataá n'gaiyāa ndúúcū n'daataá n'guá'āa chi n'daacā chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ nguée 'caandavaacú yā ní cunee yā dámaāⁿ yā tan'dúúcā chi 'úú caneé. 9 Nduuti chi nguée cuuvi 'cuεεtinée yā damaāⁿ yā, tuu'mi ní 'caandavaacú yā. Ti n'daacā chi 'caandavaacú yā ní nguée cūnee yā ndúúcū deseo chi saⁿā neⁿe sa n'daataá o n'daataá neⁿe tá saⁿā.

10 Chuū ngaⁿá yeⁿ'é 'iin'yāⁿ chí n'giindivaacu yā. Saⁿā miiⁿ nguée diví sa n'daataá yeⁿ'é sa, o tán'ā miiⁿ nguée diví tá isáⁿā yeⁿ'é tá. Chuū chi ley yeⁿ'e Ndyuūs. 11 Ndúúti chi 'áámá n'daataá diví tá yeⁿ'e isaⁿā yeⁿ'e ta caati nguée yaaⁿ yiinú tá ndúúcū isaⁿā yeⁿ'é tá, tuu'mi ní 'āā ntée 'caandavaacu tá ndúúcū taama sán'ā. 'Tiicá ntúūⁿ saⁿā yeⁿ'é tá nguée cu'neeⁿ sá n'daataá yeⁿ'é sa cucáāvā taama n'daataá.

12 Maaⁿ ní chuū chí ngaⁿá ngī tanán'ā 'iin'yāⁿ ní cosa tan'dúúcā chi deenú chi n'daacā cáava yā. Ní chuū ní nguée ley yeⁿ'e Ndyuūs. Nduuti chi 'áámá saⁿā chi i'teenu Ndyuūs ní n'daataá yeⁿ'é sa ní nguée i'teenu tá, tuu'mi nguée cu'neeⁿ sa n'daataá yeⁿ'é sa nduuti chi tán'ā miiⁿ n'daacā canee tá ndúúcū sa. 13 'Tiicá ntúūⁿ n'daataá chi i'teenu tá ní saⁿā yeⁿ'e tá nguée i'téenu sa

ní n'dááca canee tá ndúúcū sa, tuu'mi nguée cu'neeⁿ tá isáⁿā yeⁿ'é tá. 14 Sán'ā yeⁿ'é tá chi nguée i'téenu sa ní cuuvi yeⁿ'é Jesucristo saⁿā miiⁿ cucáāvā n'daataá yeⁿ'é sa chi i'teenu tá. 'Tiicá ntúūⁿ, n'daataá chi nguée i'teenu tá ní cuuvi yeⁿ'é Jesucristo n'daataá miiⁿ cucáāvā isaⁿā yeⁿ'e tá chi i'teenu sa. Ndúúti chi nguée 'tíicā, tuu'mi ní nguée cuuví yeⁿ'e Jesucristo daiyá yā. Naati 'tíicā, tuu'mi ní cuuví yeⁿ'e Jesucristo daiyá yā. 15 Naati nduuti chi saⁿā o n'daata chi nguée i'téenu yā Señor Jesucristo nguée cūnee n'dááca saⁿā miiⁿ ndúúcū n'daataá yeⁿ'é sa, o n'daataá miiⁿ ndúúcū isaⁿā yeⁿ'é tá chi i'téenu yā Señor Jesucristo, tuu'mi ní cuuvi diví yā yeⁿ'e ví'í. 'Iin'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo nguée a fuerza chi cunee yā ndúúcū 'iin'yāⁿ chi nguεε i'téenu yā Señor Jesucristo. Ndyuūs neⁿ'é yā chi 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo cunee n'dááca yā ndúúcū vaadi 'diiⁿ. 16 Ndís'tiī 'iin'yāⁿ chi i'téenu nī Señor Jesucristo, ¿táácā cuuvi deenú nī nduuti chi cuuvi dinguán'ai nī isaⁿā yeⁿ'é nī o n'daataá yeⁿ'é nī? Nguée cuuvi déenu nī chuū chí 'tíicā.

17 Ndyuūs yeⁿ'é yú yaa'ví yā s'uuún chi yeⁿ'é yā s'uuún. Ní tee yā 'áámá 'áámá s'uuún ntiiⁿnyuⁿ s'uuún chí yeⁿ'é yā chí ituneeⁿ s'uuún. Ní 'íicú véé ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'é 'áámá 'áámá s'uuún. Ní canee chi 'cuεεtinee yú

n'daacā tan'dúúcā Ndyuūs nen'e yā chi diiⁿ yú. 'Tíicā ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ 'úú yen'e nducyáácá yáacū. ¹⁸ Nduuti chi Ndyuūs yaa'ví yā 'áámá saⁿ'ā yen'e ndaata Israel chi cuuvi yen'e yā ní 'iiⁿ'yāⁿ 'āā diiⁿ yā circuncidar cuerpo yen'e saⁿ'ā miiⁿ ndii chi 'líiⁿ sa tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley yen'e 'iiⁿ'yāⁿ ndaata Israel, 'āā canee sa 'tíicā. Ndúúti chi Ndyuūs yaa'ví yā 'áámá saⁿ'ā chi cuuvi yen'é yā ní saⁿ'ā miiⁿ nguée yen'e ndaata Israel ní nguée diiⁿ yā circuncidar cuerpo yen'e saⁿ'ā miiⁿ, 'āā canee sa 'tíicā. ¹⁹ Nguée de'e vεε nanááⁿ Ndyuūs nduuti chi diiⁿ yā circuncidar cuerpo yen'e saⁿ'ā o nguée. Damaāⁿ dichíi'vε nduuti chi cu'teenu yú Jesucristo ní diiⁿ yú tan'dúúcā chi Ndyuūs nen'e yā. ²⁰ Tan'dúúcā chi ndís'tiī 'āā canee nī taachí Ndyuūs yaa'ví yā 'áámá 'áámá ndís'tiī 'tiicá ntúūⁿ cuneé nī. ²¹ Taachi Ndyuūs yaa'ví yā n'diī chi cuuvi yen'é yā, nduuti chi n'diī canée nī tan'dúúcā chi canée 'iiⁿ'yāⁿ chi canée caadi 'iiyu ní nguée cuuvi nan'a yā nguée nacádiinúúⁿ nī de'e vεε yen'e chúū. Ní nduuti chí cuuvi canee libre ndís'tiī, chí diiⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ caadi 'iiyu tuu'mi ní caⁿ'á nī. Ní cunée nī libre. ²² Taachí Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ chi canée caadi 'iiyu ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ i'téenu yā Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ canée yā tan'dúúcā chi libre, tī canee libre yā yen'e nuuⁿndi yen'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi canée libre taachí Ndyuūs

yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguée libre ti dichíi'vε yā Ndyuūs. ²³ 'Iivú Ndyuūs ní cái yā ndís'tiī ndúúcū 'áámá precio chi néené yaⁿ'ai chíi'vε ti yuuúⁿ yen'e daiyá yā. Maaⁿ ní ndís'tiī ní yen'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní diiⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yen'é Ndyuūs. Nguée diiⁿ nī tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi nguεε i'téenu yā Jesucristo ngaⁿ'a yā chí diiⁿ nī. ²⁴ Ndís'tiī hermanos yen'é, ca'áámá ca'áámá ndís'tiī canée nī ndúúcū Ndyuūs. Naachi canée nī míiⁿ canée Dendyuūs ndúúcu nī.

²⁵ 'Úú ca'á 'áámá consejo yen'e n'daataá chi nguée n'giindivaacu tá. Deenú chi ngaⁿ'á tan'dúúcā chí Dendyuūs néⁿ'é yā, naati chuū ní nguée ley yen'é yā. 'Úú Pablo 'úú chi i'teenú Ndyuūs. Ní Ndyuūs ch'iⁿ'í yā 'úú chíiⁿ chi 'úú diiⁿ ní ngaⁿ'á. ²⁶ 'Úú nadacadiinúúⁿ chi n'daacā chí saⁿ'ā s'eeⁿ 'cuεetinée sa damaāⁿ sa. Ti maaⁿ ní deenu yú chi ndaā tiempo chi n'geenu yú ngii. ²⁷ Ndís'tiī saⁿ'ā chí vée n'daataá yen'é nī, nguée cu'neeⁿ nī tán'ā. Ndís'tiī saⁿ'ā chí nguée n'daataá yen'é nī nguée in'nuúⁿ nī n'daataá chí cuuvi yen'é nī. ²⁸ Nduuti chí 'áámá saⁿ'ā ch'iindivaacu sa, nguée dinuūⁿndí sa. Nduuti chí n'daataá míiⁿ 'caandavaacú tá, nguée dinuūⁿndí tá. 'Úú nadacádiinúúⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'iindivaacu yā ní 'cueenu cá yā cuuvi. Nguée nen'é chí ndís'tiī 'cueenu cá nī cuuvi.

²⁹ Chuū ngaⁿ'á ngii ndís'tiī

hermanos ye'n'é: Nguéé 'naaⁿ tiempo 'cuεεtinée yú i'n'yee'ndí 'cūū. Sa'n'ā chi vée n'daataá ye'n'ē sa n̄diⁿ sa ntii'nyuⁿ ye'n'e 'iivú Ndyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ nguéé ti ne'n'e n'daataá ye'n'ē sa. ³⁰ Nguéé diiⁿ nī cuenta ye'n'e dε'ε vεε chi chó'ōo ye'n'ē nī. Nduuti chi ngεεcú nī ye'n'e 'aama tiná'n'ā nguéé 'naaⁿ tiempo cuεεcú nī. Nduuti chi yeenú nī ti vée 'áámá 'viicu nguéé 'naaⁿ tiempo cunée vaadi yeenú nanáaⁿ nī. Nduuti chi ngái nī tuu'mi ní ngáácú nī chi nguéé 'naaⁿ tiempo cunee. ³¹ Ní ndís'tiī chi vée negocio ye'n'ē nī ye'n'ē cosa chi vée ná i'n'yee'ndí 'cūū, nguéé 'cuεεtineé nī dámaāⁿ ye'n'e chuū, ti i'n'yee'ndí ndúúcū nducuén'ē chi vεε ye'n'ē ní chó'óo.

³² 'Úú ne'n'ē chi nguéé nadacádiinuⁿ nī ye'n'ē dendu'ū chi vée. Sa'n'ā s'eeⁿ chi nguéé n'giindivaacu sa ndée sa cuidado ye'n'e dendú'ū chi ye'n'ē 'iivú Ndyuūs. Ní idiⁿ sa tan'dúúcā chi ne'n'ē Ndyuūs. ³³ Sa'n'ā chi n'giindivaacu sa ndée sa cuidado ye'n'ē chi vée na i'n'yee'ndí 'cūū táácā cuuvi cunee yínūu n'daataá ye'n'ē sa. ³⁴ 'Tiicá ntúūⁿ idiⁿ n'daataá chí n'gíndiváacu tá. 'Áámá n'daataá chí nguéé n'giindivaacu tá ndée tá cuidado ye'n'e dendu'ū ye'n'e 'iivú Ndyuūs. Ní diiⁿ tá ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava ye'n'ē tá nducuén'ē chi ne'n'e Ndyuūs. Nguéé 'tíicā idiⁿ n'daataa chí n'gīndivaacu tá. Ndée tá cuidado ye'n'e

nducuén'ē ye'n'ē vaacu tá ní táácā chi cuuvi cunee yínūu isa'n'ā ye'n'ē tá.

³⁵ Nga^{n'}á ngīi ndis'tiī chuū: Nguéé chi nguéé 'caandavaacú nī ti ne'n'ē chi ndís'tiī ní cuuvi cunee n'daaca cá nī. Ne'n'ē chi ndís'tiī diiⁿ nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava ye'n'e nī chiⁿ chi cuuvi dichí'vε ca Ndyuūs. Ní cu'neéⁿ nī nducuén'ē chi vée i'n'yee'ndí 'cūū chí cuuví nī.

³⁶ Nduuti chí 'áámá sa'n'ā nadacádiinuⁿ sa chi n'daacā chí daiya sa chí n'daataa cuiinu 'caandavaacu tá ti vée nduuyu ye'n'ē tá tuu'mi ní cuuvi diiⁿ sa n'daacā caava tá. Ní 'caandavaacú tá. Chuū ní nguéé nuuⁿndi. ³⁷ Nduuti chí táámá sa'n'ā miiⁿ nguéé ne'n'e sa chí daiya sa 'caandavaacu tá ti canée ditiinú sa na staava ye'n'ē sa chí nguéé ne'n'e sa 'caandavaacu tá, tuu'mi ní cunee libre sa. Ní cuuví diiⁿ sa chεε chí ne'n'ē sa. Ní diiⁿ sa cuidado tá'n'ā daiya sa. Ní n'daacá idiⁿ sa. ³⁸ Sa'n'ā chí nga^{n'}a sa chí n'gīndivaacu tá, o sa'n'ā chí nguéé ne'n'e sa chí 'caandavaacú tá, nduu 'uuví sa'n'ā miiⁿ dín'daacá sa. Naati n'daacā ca idiⁿ sa'n'ā chí nguéé ne'n'e sa chí 'caandavaacú tá.

³⁹ N'daataá chí n'gíidiváacu tá canée chí 'cuεεtinee tá ndúúcū isa'n'ā ye'n'ē tá núúⁿmáⁿ ne'n'e chí cándúúchi sá. Ndúúti chí 'cuūvī sa'n'ā ye'n'e tá tuu'mi ní cuuví 'caandavaacu tá ndúúcū táámá sa'n'ā chí i'téenu sa Jesucristo.

⁴⁰ 'Úú inadacádiinúúⁿ chí n'daacā ca ye'n'ē tá chí 'aa ntée 'caandavaacu tá. Chuū chí nga^{n'}á nguéé dámaāⁿ ye'n'e chí 'úú nadicádiinúúⁿ ti

tan'dúúcā chi nen'e Espiritu
N'dai yen'é Ndyuūs.

8

*Yen'e yuūtē chi 'iin'yān cá'a
yā yen'e nátaí yen'e ídolos*

¹ Maaⁿ ní idinguúⁿ taama
chi yen'e yuūtē yen'e 'iiti chi
'iin'yān 'caan'nún yā ní cá'a
yā yuūtē miiⁿ yen'e nátaí
cáávā ídolos. Deenu yú
chi nducyaaca yú deenu
yú 'tεε yen'e chuū. 'Iin'yān
chi nadacadiinúúⁿ yā chi
deenú cá yā cuuvi dich'εεté
maán yā 'iin'yān. 'Iin'yān chi
nen'é yā Ndyuūs ní nen'é
yā hermanos, 'iin'yān miiⁿ
néⁿé yā chi tanán'ā her-
manos chi cuuvi déenu cá yā
yen'e Ndyuūs. ² 'Iin'yān chi
nadacadiinúúⁿ yā chi deenu
yā nguée tanducuéⁿē deenu
yā tan'dúúcā chi canée chi
cuuví deenu yā. ³ Nduuti
chi 'áámá 'iin'yān dinén'e yā
Ndyuūs, tuu'mi ní Ndyuūs
inaaⁿ yā 'iin'yān miiⁿ. ⁴ Maaⁿ
ní 'úú nen'é chi cadiinúúⁿ nī
yen'e yuūtē chi 'iin'yān cá'a yā
yen'e nátaí yen'e ídolos. Deenu
yú chí ídolos nguée cánduuchi.
Deenu yú ti 'áámá n'dyán'ā
Ndyuūs chi vεε yā ní nguée
ca táámá yā. ⁵ 'Iin'yān ngaⁿ'a
yā chi néené vée cá ídolos na
yán'āa 'cūū níícú nanguuvi
vāá. Ní 'iin'yān ngaⁿ'á yā chi
cosa s'een ní dendyuūs s'een.
⁶ S'uuúⁿ deenu yú chi vée
'áámá nuúⁿ Ndyuūs yen'e yú.
Ndyuūs Chiida yú chi din'dái
yā tanducuéⁿē dendu'ū. Ní
Ndyuūs diiⁿ yā chi cuuvi yen'é
yā s'uuúⁿ. Vée 'áámá n'dyán'a

'iivú Ndyuūs yen'e yú chi
Jesucristo. Ndyuūs Chiida
yú ndúúcū Jesucristo daiyá
yā din'dái yā tanducueⁿē
dendu'ū chi vée. Jesucristo
yen'e yú tee yā vida yen'e yú
cueⁿē daāⁿmaⁿ.

⁷ Nguée nducyaaca 'iin'yān
chi i'téenu yā Jesucristo
deenú yā chi 'aama n'dyán'ā
Dendyuūs vεε yā. Ndií maaⁿ
ní nán'a yā ní i'téenu yā chi
canduuchi ídolos. Taachi
'iin'yān cá'a yā yuūtē yen'e
nátaí yen'e ídolos, ní i'téenu
yā chi ca'a yā yuūtē nátaí
yen'é dendyuūs s'een. Ní
taachi 'iin'yān chi duu'ví
deenú yā yen'e Ndyuūs che'é
yā yuūtē yen'e nátaí s'een,
'iin'yān miiⁿ nadacádiinuuⁿ
yā chi vée nuūⁿndi yen'e yā.
⁸ Ndyuūs nguée diiⁿ cuenta
yā yen'e s'uuúⁿ nduuti chi
nge'e yú yuūtē miiⁿ o nguée.
Nduuti chi nge'e yú yuūtē
miiⁿ nguée idiíⁿ chi n'daacā ca
yú. Nduuti chi nguée che'e yú
nguée idiíⁿ chi nguée n'daacā
ca yú. ⁹ Ndis'tií chi déenu nī
cheε chi Ndyuūs nen'é yā chi
diiⁿ nī, 'caandiveén nī. Nguée
diiⁿ nī de'ē vεε chi 'iin'yān
chi duu'vī déenu yā yen'e
Jesucristo cuuvi nacádiinuuⁿ
yā chi vεε nuuⁿndi yen'e yā.
¹⁰ 'Úú ngaⁿ'á ngi ndís'tií chi
caneé diituu cá nī chi i'téenu
cá nī Ndyuūs. Deenu nī
chi nguée vée nuuⁿndi yen'e
nī taachi chi snée na mesa
yen'e ní'vée yen'e yaácū yen'e
ídolos. Naati 'iin'yān chi duu'vī
déenu yā yen'é Jesucristo
cuuvi n'diichí yā ndís'tií,
tuu'mi ní 'iin'yān miiⁿ chi

nadacadiinúúⁿ yā chi ndís'tiī 'tēē 'tēē i'téenu nī ídolos. 'Iiⁿ yāⁿ miiⁿ cuuvi diiⁿ yā tan'dúúcā ndis'tii idiíⁿ nī. Caⁿ'á yā che'é yā yuūtē miiⁿ ní diiⁿ yā sentir chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ¹¹ 'Áará chi cuuvi che'é nī yuutē 'cūū ní nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī nguée neⁿ'é nī chi hermanos chi duuⁿvī deenú yā yeⁿ'é Jesucristo diiⁿ yā 'tíicā, caati nguēcúndií yā ní 'tēē 'tēē i'téenu yā ídolos. Ní 'tíicā idiíⁿ hermanos ní Cristo ch'ií yā na cruz ntúūⁿ caavá yā. ¹² Taachí diiⁿ nī 'tuucā 'tíicā idinuūⁿndi nī contra Cristo núicú contra yeⁿ'e hermano chi duuⁿvī déenu yā yeⁿ'é Jesucristo. Caati hermanos miiⁿ 'tēē 'tēē i'téenu yā ídolos, ní véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ¹³ 'Úú nacádiinúúⁿ yeⁿ'e chuū 'tíicā. Nduuti chi 'úú che'é yuūtē miiⁿ, ní 'úú diiⁿ chi hermano chi duuⁿvī deenú yā yeⁿ'é Jesucristo che'é yā ní véé nuuⁿndi yā, tuu'mi ní 'āā ntéé che'é yuūtē miiⁿ.

9

Pablo ca'á yā orden ti 'áamá apóstol yeⁿ'é Jesucristo

¹ ¿'Áá nguée 'úú Pablo 'áamá apóstol 'úú ní cuuvi diiⁿ nducueⁿ'ē chi nguée nuuⁿndi? ¿'Áá nguée 'úú nnguan'āi 'úú? 'Úú n'diichí Señor Jesucristo yeⁿ'é yú. 'Úú candéé nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs. Ní ndís'tiī i'téenu nī nduudu miiⁿ caavā ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'é. ² Nduuti chi tanáⁿ'a yā nguēē i'téenu yā chi 'úú apóstol 'úú, ndís'tiī i'téenu nī chi cuaacu. Ndís'tiī ní tan'dúúcā

sello 'tiicá nī, ti i'téenu nī Señor Jesucristo. Ní deenú nī chi 'úú 'aama apóstol yeⁿ'e Señor Jesucristo. Ndís'tiī ní yeⁿ'e Jesucristo caavā chi 'úú candéé nduudu miiⁿ.

³ 'Iiⁿ yāⁿ chi itíinguuneeⁿ yā 'úú yeⁿ'ē chi 'úú chi 'aama apóstol, 'túúcā nan'guēcútaⁿ'á yeⁿ'e yā. ⁴ Nús'uu chi apóstoles ¿'áá nguée tuneénⁿ 'nū chi ché'é 'nū ní cú'ú 'nū ndúúcū ndís'tiī na vaacu nī? ⁵ ¿'Áá nguée tuneénⁿ 'nū chi 'áamá 'áamá 'nū candéé 'nū n'daataá yeⁿ'e 'nū taachi caⁿ'a 'nū cuaaⁿ cyúúmi? 'Túúcā diiⁿ tanáⁿ'ā apóstoles, ndúúcū hermanos chi yeⁿ'e Jesucristo, ndúúcū hermano Pedro. ⁶ Dámaāⁿ 'úú ndúúcū Bernabé diiⁿ 'nū ntiíⁿnyuⁿ cáavā chi ché'é 'nū. ⁷ ¿Du'ú soldado diiⁿ sa gastar tuumi caavā gastos yeⁿ'e sa taachi diiⁿ sa ntiíⁿnyuⁿ miiⁿ? ¿Du'ú saⁿ'ā ngiichi sa dí'yú uvas ní 'áá nguée cuuvi ché'é sá yeⁿ'ē? ¿Du'ú 'iiⁿ yāⁿ chi diiⁿ cuidado 'áamá taaⁿ 'iiti cuūchī ní 'áá nguée cuuvi cu'ú yā leche yeⁿ'ē 'iiti miiⁿ? ⁸ 'Úú nguée ngaⁿ'á chuū tan'dúúcā chi ngaⁿ'a saⁿ'a chi ca'a orden. Ngaⁿ'á chuū, ti 'tíicā ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ. ⁹ Canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs chi ley chi Moisés dingúūⁿ yā chi 'tíicā: Nguée cu'nuúⁿ nī yaana duutú tī chi inde'ei nuúⁿ tī nguaaⁿ trigo chi nguée cuuvi che'é tī: ¿'Áá ndēē cuidado Ndyuūs dámaāⁿ 'iiti? Nguée 'túúcā. ¹⁰ Cáavā nús'uu, ní cuaacu níⁿnyúⁿ canéé nguūⁿ 'tíicā:

'Ii'nyān chí di'cuūndú yā 'iiti ndúúcū 'ii'nyān chí yiinenaān yā 'iiti chí inde'ei nuún tī nguaaⁿ trigo, 'ii'nyān s'een ní cunee ngiinú yā cosechā ye'ne yā. ¹¹ Candéé 'nū nduudu ye'ne Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiī taachi 'āā cuéé 'caandiveén nī nduudu miiⁿ. ¿'Áá nguéé téé nī nús'uuⁿ necesidades ye'ne 'nū? ¹² Nduuti chí tanán'ā apóstoles cuuvi cuta'á yā necesidades ye'ne yā ye'ne ndís'tiī, ¿'áá nguéé cuuvi cuta'á 'nu necesidades ye'ne 'nū dendú'ū? Nguéé caa'n'mán 'nū chí ndís'tiī téé nī necesidades ye'ne 'nū naatí chí chéé 'nū nducué'nē dendu'ū, caati 'ii'nyān cuuvi cu'téenu yā nduudu ye'ne 'iivú Ndyuūs. ¹³ ¿'Áá nguéé déénú ndís'tiī chuū ndii tiempo chí 'aa chó'ōo ye'ne 'ii'nyān chí diiⁿ ntii'nyuⁿ ye'ne yaacū templo? 'Ii'nyān miiⁿ che'é yā comida ye'ne yaācū. 'Tiicā ntúūⁿ, 'ii'nyān chí diiⁿ yā ntii'nyuⁿ ye'ne nátai, 'ii'nyān miiⁿ che'é ntúūⁿ yā chí véé nátai chí 'ii'nyān ndéé yā ndaa yā nátai. ¹⁴ 'Tíicā nga'a Señor 'iivú Ndyuūs ye'ne 'ii'nyān chí candéé yā nduudu ye'ne evangelio chí nduudu ngai ye'ne Jesucristo. 'Ii'nyān miiⁿ 'cuēetinée yā ndúúcū 'ii'nyān chí i'téenu yā Señor Jesucristo, ní ca'á yā 'ii'nyān s'uuⁿ chí che'é yā. ¹⁵ 'Úú nguéé sta'á túumī ye'ne nī, ní nguéé che'é de'ē vee, ti téé túumī ndís'tiī. Nguéé dingúūⁿ chuū chí 'tíicā diiⁿ nī nducú, N'dáacā ca ye'ne chí 'cuūví ní mar 'áamá 'ii'nyān nguéé

cuuvi caa'n'maⁿ yā chí 'úú candéé ndúúdu cuaacu ye'ne Dendyuūs cáávā chí nadí'v'e yā 'úú.

¹⁶ 'Áará chí nga'a evangelio chí ndúúdu ngai ye'ne Jesucristo 'úú nguéé cuuvi caa'n'mán chí 'úú chí ch'εεté. Canéé chí caa'n'mán ye'ne evangelio, ti cáávā chuū chíiⁿ chí Ndyuūs dicho'ó yā 'úú. Nééné 'cuenú cuuvi nduuti chí nguéé caa'n'mán ye'ne evangelio. ¹⁷ Ndúúti chí caa'n'mán ye'ne evangelio ti diiⁿ buscar ntii'nyuⁿ miiⁿ tuu'mi ní Ndyuūs nadí'v'e yā 'úú, naati nguεε 'tíicā. Cáávā chuū canéé chí caa'n'mán evangelio chí ndúúdu ngai ye'ne Jesucristo. ¹⁸ ¿De'ē ndaacā ye'ne 'úú? Nguéé de'ē vee ndaacā ye'ne. Cáávā 'úú nadí'v'e ye'ne chíiⁿ chí nga'a ndúúdu ngai. 'Úú caa'n'mán nduudu ngai ye'ne Jesucristo ní yeenú taavi 'úú ti nguéé cuta'n'á dendú'ū ye'ne nī. Nguéé caa'n'mán chí ndís'tiī tee nī 'úú de'ē vee cáávā ntii'nyuⁿ ye'ne 'aara chí cuaacu chí canéé chí diiⁿ nī.

¹⁹ N'daacā canéé 'tíicā, Nguéé du'ū vee cuuvi caa'n'maⁿ ntii'nyuⁿ ye'ne, ti 'ii'nyān nguéé nadí'v'e yā 'úú. 'Úú dichí'v'e nducyáácá 'ii'nyān 'iicu cuuvi cu'téenu yā Jesucristo ye'ne yú. ²⁰ 'Áará chí maaⁿ nguéé costumbre ye'ne chí idiíⁿ tan'dúúcā chí nga'a ley ye'ne Moisés, naati taachi canéé nguaaⁿ 'ii'nyān hebreo s'een chí diiⁿ yā tan'dúúcā chí nga'a ley ye'ne Moisés, 'tíicā idiíⁿ dendu'ū.

Idiín 'tiicā ní 'iicu 'iin'yān hebreo s'een cuuvi cu'téenu yā Jesucristo. ²¹ Taachi 'úú caneé ndúúcū 'iin'yān chi 'āā vi'i cā ley ye'n'é yā nguée ti ley ye'n'é Moisés miiñ, 'úú idiín tan'dúúcā 'iin'yān s'een. Naati nguée idiín cosa chi Ndyuūs nguεε ne'n'é yā chi 'úú diín. 'Tíicā idiín, ní 'íicú 'iin'yān miiñ cuuvi cu'téenu yā Jesucristo. ²² Taachi caneé nguaa'n 'iin'yān chi duūvā tuu'mi 'úú idiín tan'dúúcā 'aama chi duūvā, ní 'iicu cuuvi cu'téenu yā Jesucristo. Nduu cuaa'n naachi ca'n'á 'úú idiín nducuén'ē tan'dúúcā chi idiín 'iin'yān s'uuñ. Idiín 'tíicā ní 'iicu diín chí nanguán'ai ná'n'a yā. ²³ 'Úú idiín tanducuén'ē chuū chi 'úú cuuvi caa'n'mán nduudu ye'n'e Ndyuūs nanáán 'iin'yān. Ní cuuvi cuta'a yú cosa chi n'dai chi Ndyuūs téé yā s'uūñ.

²⁴ ¿'Áá nguée déenu ndís'tiī ye'n'e 'iin'yān chi ngéenu yā na juego? Nducyaaca yā ngéenu yā na juego naati 'áámá núuñ yā chi diín yā ganar ní ndaaca regalo ye'n'e yā. Maa'n ní ndís'tiī diín nī tan'duucā 'aama chi ngéenu yā ní diín nī ganar. 'Tíicā diín nī chiiñ chi Ndyuūs ne'n'é yā, ní tunée ndís'tiī chi cuuvi ye'n'é nī chεε chí Ndyuūs téé yā ndís'tiī. ²⁵ Ca'áámá ca'aama sa'n'ā chi ngeēnū sa nguée cuuvi diín sa nducuén'ē chi ne'n'e sa. Dámaān idiín sa cosas chi n'daācā caavā sa cucáāvā chi ditiinú sa. 'Tíicā idiín sa nī cuuví ndaacā sa 'áámá corona ye'n'e naāndā chi ngo'o yén'ē. S'uūñ ní idiín cá yú

tan'dúúcā chí Dendyuūs ne'n'é yā chí diín yú, ní ndaaca yú 'áámá corona chi nguée tuvií ye'n'e chí Dendyuūs téé yā s'uuñ. ²⁶ 'Úú idiín ntii'nyuñ ye'n'é Ndyuūs tan'dúúcā 'áámá chí ngeenu na juego ní diín yā ganar. 'Úú idiín ntii'nyuñ díitūu tan'dúúcā 'iin'yān chí nguñ'ú yā ndúúcū taamá yā, nguée tan'duucā chí nguñ'ú yā ní ngé'ē yā na 'yúúné. ²⁷ 'Úú idiín sufrir cáāvā ntii'nyuñ ye'n'é Ndyuūs, ní diín n'dai cá ntii'nyuñ miiñ. 'Tíicā idiín, ti nguée ne'n'é chí cuayiivi chí caa'n'mán nduudu cuaacu miiñ, Ndyuūs cuuvi caa'n'mán yā ye'n'e 'úú chí nguée n'daaca diín ntii'nyuñ ye'n'e yā.

10

Pablo ca'á yā consejo chí 'iin'yān nguée canee chí i'teenú yā ídolos

¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, ne'n'é chí ndís'tiī nan'gáácú nī ye'n'e tiempo chí 'āā chó'oo. 'Iin'yān hebreos diín yā seguir 'áámá meēē chí ngíicá nanguuvi. Ndyuūs dicho'ó yā mééē miiñ. Ní nducyaaca 'iin'yān n'diichí yā tíí cue'n'ē mééē miiñ. Ní ngíicá yā ní cho'ó yā naavta'n'ā yíicú chí nuūñn'i'yán'ā chí nguuvi Roja naachí Ndyuūs diín yā chí nduūvī cuu'mán 'áámá yáanūu ye'n'e caavá yā. ² Nducyaaca 'iin'yān ní cue'n'ē yā ndúúcū Moisés. Ní meēē miiñ ch'in'ī yúúní 'iin'yān s'een. Ní cho'ó yā naavta'n'ā nuūñn'i'yán'ā ndúúcū Moisés miiñ. Chuū

ní tan'dúúcā chi Ndyuūs cheédínuūⁿniⁿ yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū Moisés miiⁿ.
 3 Nducyáácá yā che'é yā pan chi Ndyuūs dicho'o. Ní pan miiⁿ chí chiicā ndii nanguuvi.
 4 Ndyuūs ca'a yā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ nuūⁿnīⁿ chi can'daā na tuūu, ní nducyáácá yā chi'i yā nuuⁿnīⁿ miiⁿ. Ní tuūu miiⁿ ní tan'dúúcā chi Cristo miiⁿ, 'tíicā. Espíritu yeⁿ'é Cristo cuen^e ndúúcu yā naachi cuen^e yā.
 5 Ndyuūs nguéeⁿ canee yiinú yā tan'dúúcā chi idiiⁿ n'deēe n'dai 'iīn'yāⁿ ti nguéeⁿ ch'iindiveén yā yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ch'īi yā cuaaⁿ naachi nguéeⁿ 'iīn'yāⁿ na yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ.

6 Dendú'ū chuū chi chó'ōo ní 'íicú n'diichí yú, 'íicú s'uūúⁿ nguéeⁿ neⁿ'e yú yeⁿ'e dendú'ū chi nguéeⁿ n'daacā tan'dúúcā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ chí idinéⁿ'e yā.
 7 Cáávā chuū nguéeⁿ idiiⁿ yú 'viicu cáávā ídolos, tan'dúúcā chi idiiⁿ tanáⁿ'ā 'iīn'yāⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo. Canéeⁿ nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā: 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ diiⁿ yā 'viicu cáávā ídolos, ní ch'εεté yā, ní che'e yā, ní chi'í yā ní ch'iinu chuū, ní nacueeⁿ yā, ní nde'ei yā. Cuayiivi ní san'a s'eeⁿ n'diichí yā n'daataa s'eeⁿ ní dinuuⁿndí yā.
 8 Nguéeⁿ n'diichí yú 'áámá sán'ā o 'aama n'daataá taachí 'āā cuéeⁿ 'caandavaacu yú ndúúcu yā, tan'dúúcā chi idiiⁿ tanáⁿ'ā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā, na 'áámá nguuvi nūuⁿ n'diicu 'íinú mil 'iīn'yāⁿ ch'īi yā ná yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguéeⁿ

'iīn'yāⁿ.
 9 Nguéeⁿ diiⁿ yú chí tuuⁿvī yú Ndyuūs, ti neⁿ'e yú n'diichí yú nduutī chi Ndyuūs diiⁿ yā castigar s'uūúⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs diiⁿ yā ndúúcū tanáⁿ'ā 'iīn'yāⁿ. Ní Ndyuūs dichó'o yā cúu taaⁿ chí che'é tī 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'īi yā.
 10 Ní nguéeⁿ caaⁿ'maⁿ taaⁿ yú yeⁿ'e Ndyuūs tan'dúúcā chi diiⁿ tanáⁿ'ā 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ. Cáávā chuū ní Ndyuūs dichó'o yā ángel yeⁿ'é yā ní ch'īi yā.

11 Tiempo chí 'āā chó'ōo ndíi cuááⁿ vmnaaⁿ, chó'ōo tanducueⁿ chuū ní canéeⁿ nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. Maaⁿ ní s'uūúⁿ cuuvi deenu yú yeⁿ'e 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéeⁿ diiⁿ yú tan'dúúcā chí diiⁿ yā.
 12 Cáávā chuū 'iīn'yāⁿ chi nadacadiinúúⁿ yā chi i'teenu diitú yā Ndyuūs canee chi nadacadiinúúⁿ yā cheε chi diiⁿ yā, ní nguéeⁿ 'cuūvá yā na nuuⁿndi.
 13 Ndís'tīi 'caandiveén nī yeⁿ'é. Mar 'áámá cosa chi nguéeⁿ n'daacā nguéeⁿ ndaā nanááⁿ ndís'tīi nduutī chi nguéeⁿ ndaā nanááⁿ tanáⁿ'ā ca 'iīn'yāⁿ. Ndyuūs ní n'dai ca yā ndúúcū ndís'tīi, ní nguéeⁿ 'cuún yā chi ndaā nanááⁿ ndís'tīi dendu'ū chi nguεε cuuví cuchéeⁿ nī. Taachi ndaā dendu'ū chi nguéeⁿ n'daacā nanaaⁿ ndís'tīi Ndyuūs teé yā fuerzas ndís'tīi chí nguéeⁿ diiⁿ nī dendu'ū chí nguéeⁿ n'daacā. Ní 'íicú cuuví cuchéeⁿ nī.

14 Cáávā chuū ndís'tīi hermanos chí neⁿ'é taavi, divíi nī yeⁿ'é nducyaaca ídolos.
 15 'Úú ngaⁿ'á ngīi ndís'tīi chí 'iīn'yāⁿ chí deenu, ní ndís'tīi cuuvi deenú nī yeⁿ'é chíiⁿ

chí ngaⁿ'á nduuti chi nduudu cuaacu o nguée. ¹⁶ Taachi diin yú 'viicu ní che'e yú Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo ní sta'a yú taza chi cu'u yú vino, tuu'mi ní caaⁿ'maⁿ yú gracias Ndyuūs chi di'viicú yā vino miⁿ. Diin yú chuū ti maaⁿ ní ch'in'i yú chi yeⁿ'é Cristo s'uūuⁿ. Ní véé vida yeⁿ'é yú cueⁿ'e daāⁿ'maⁿ cucáāvā yuūúⁿ yeⁿ'é Cristo chí n'geen. Pan yeⁿ'é Santa Cena chi n'dee yú, n'dee yú ti maaⁿ ní yeⁿ'é Cristo s'uuúⁿ. Ní cuerpo yeⁿ'e yā ca'néeⁿngá'āa na cruz cáāvā s'uūuⁿ. ¹⁷ S'uūuⁿ ní 'yaaⁿ yú ní nducyaacu yú che'e yú yeⁿ'é 'áámá pan nūuⁿ. 'Tíicā s'uuúⁿ ní tan'dúúcā 'áámá cuerpo nūuⁿ ti yeⁿ'é Cristo s'uuúⁿ.

¹⁸ Cuin'diichí nī 'iin'yān yeⁿ'e ndaata Israel tiempo chi 'āā chó'ōo. 'Iin'yān s'een 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti ní tee yā yuūtē vmnaaⁿ nátaⁱ yeⁿ'e Ndyuūs. Ní i'téenu yā 'iivú Ndyuūs yeⁿ'e yú. Cuayiivi ní che'é yā yuūtē miⁿ. 'Tíicā 'iin'yān ch'in'i chi yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁹ Nen'é caāⁿ'máⁿ yeⁿ'é yuūtē chi 'iin'yān che'é yā maaⁿ chi yeⁿ'e nátaⁱ yeⁿ'e ídolos. Nguée véé poder yeⁿ'e ídolos. Nguée véé poder yeⁿ'e yuūtē miⁿ. ²⁰ Chuū ní ngaⁿ'á. 'Iin'yān chi ch'iin'núⁿ yā 'iiti s'een ní tee yā yuūtē nátaⁱ yeⁿ'e ídolos diin yā chuū cáāvā yááⁿ'nguiniūuⁿ s'een. Ní nguée diin yā cáāvā 'iivú Ndyuūs. 'Úu nguée neⁿ'é chi che'é nī yuūtē miⁿ yeⁿ'e nátaⁱ miⁿ, nī ndís'tiī ní nguée caⁿ'á nī lado yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūuⁿ.

²¹ Ndís'tiī nguée cuuvi cu'ú nī vino yeⁿ'e taza nī yeⁿ'e chi véé na mesa yeⁿ'é Santa Cena yeⁿ'e Jesucristo nduuti chi cu'ú nī yeⁿ'é chi véé na mesa yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūuⁿ. Nguée cuuvi yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī nduuti chi yeⁿ'é yááⁿ'nguiniūuⁿ ndís'tiī. ²² ¿'Áá neⁿ'e nī 'cuun'miⁿ nī 'iivú Ndyuūs chi ca'á nī lado yeⁿ'é yááⁿ'nguiniūuⁿ? ¿'Áá ditiinú cá ndís'tiī nguée ti 'iivú Ndyuūs ti Ndyuūs nguée diin yā castigar ndís'tiī?

*Yeⁿ'e chi 'iin'yān cuuvi diin yā ti i'teenúyā Jesucristo ní ca-
nee yā ndúúcu vaadī neⁿ'e yeⁿ'é
Ndyuūs*

²³ Cuuvi diin yú tanducuén'e chi n'daacā, naati nguée diin yú cosa chi nguée n'daacā ti nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'é yú. Nguée nducuén'e chi n'daacā chi diin yú nginne s'uuúⁿ chi yeⁿ'e Cristo. Ní dendu'ū miⁿ chi n'daacā, nguée n'daacā cá caavā s'uuúⁿ chi i'téenu yú 'iivú Ndyuūs. ²⁴ Mar 'áámá 'iin'yān chi yeⁿ'e Cristo damaán yā nadacadíinuⁿ yā dendu'ū chi yeⁿ'e maán yā, naati nadacadíinuⁿ ntúuⁿ yā yeⁿ'e chi neⁿ'e tanán'a 'iin'yān.

²⁵ Yúútē chi 'iin'yān in'diicuí yā ní'vée cuuvi che'é nī. Ní nguée itínguuneeⁿ nī yeⁿ'e yuūtē miⁿ. 'Tíicā diin nī ní nguée dinuuⁿndi nī. ²⁶ Ní yáⁿ'āa ndúúcu nducuén'e chi véé vmnaaⁿ yeⁿ'e ní yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs.

²⁷ Nduuti chi 'aama 'iin'yān chi nguée i'téenu yā Jesucristo diin yā invitar ndís'tiī chi

che'é nī ndúúcu yā, ní nduuti chi nen'é nī tuu'mi ní ca'n'á nī ndúúcu yā. Tanducuén'ē chi cun'duú yā na mesa ní che'é nī. Nguéé tiinguuneeⁿ nī de'ē γε ye'n'e chi che'é nī. 'Tíicā nguεε dinuuⁿndí nī. ²⁸ Nduuti chi 'áámá 'ii'yāⁿ nga'n'a yā ngii yā ndís'tii chuu: Yúúte 'cūū ní canéé vmnaaⁿ nátaī ye'n'e ídolos, tuu'mi ní nguéé ché'e nī yuūtē miiⁿ. Ní nguéé diíⁿ nī chi 'ii'yāⁿ miiⁿ cuuvi nadacádiinúúⁿ yā chi dinuuⁿndí nī. Ní yá'n'āa ndúúcu nducuén'ē chi véé vmnaaⁿ ye'n'e ní ye'n'é 'iivú Ndyuūs. ²⁹ 'Úú nga'n'á ngii ndís'tii chuū. Nguéé che'é nī yuūtē miiⁿ chi ye'n'e nátaī taachi 'ii'yāⁿ nga'n'á yā chi che'é nī yuūtē miiⁿ, ti 'ii'yāⁿ nadacádiinúúⁿ yā chi véé nuuⁿndi ye'n'é nī taachi che'é nī yuūtē miiⁿ. 'Úú deenú chi cuuvi che'é yuūtē miiⁿ ní nguéé idinuuⁿndí. 'Ii'yāⁿ chi duu'vī déénu yā ye'n'e Jesucristo nguéé cuuvi ché'e yā. 'Túúcā yúúte 'cūū, ní diíⁿ yā juzgar cosa chi nguéé ituneeⁿ yā. 'Úú deenú chi nguéé véé poder ye'n'e ídolos. 'Úú ca'n'á, gracias Ndyuūs caava yuūtē miiⁿ, ní che'é yuūtē miiⁿ.

³⁰ Ndúúti chi ca'n'á, gracias Ndyuūs cáávā yuūtē chi che'é, ¿de'ē cuuvi chi cuncnáā nga'n'a yā ye'n'e 'úú ye'n'e chi che'é? ³¹ Diíⁿ nī tan'dúúccā chi nga'n'á. Ní nduuti chi nge'e nī, o ngi'i nī, o ye'n'e táámá cosa chi diíⁿ nī, ndís'tii diíⁿ nī tanducuén'ē cucáávā chi cuuvi dich'εεté

n'dai nī Ndyuūs. ³² Nguéé diíⁿ nī cosa chi 'ii'yāⁿ Israel s'een o 'ii'yāⁿ s'een chi nguéé ndaata Israel, o 'ii'yāⁿ s'een chi i'téenu yā Jesucristo ye'n'e yú cuuvi nadacádiinuuⁿ yā chi véé nuuⁿndi ye'n'é nī. ³³ 'Āā tíi nūuⁿ lugar taachi 'úú caneé, 'úú idiíⁿ tanducuén'ē chi cunéé yiinu 'ii'yāⁿ na lugar miiⁿ. Nguéé idiíⁿ cosa chi nen'é maáⁿ, ti diíⁿ tanducuén'ē ní 'iicu cuuvi nan-guáⁿ'ai 'ii'yāⁿ.

11

¹ Ndís'tii ní diíⁿ nī tan'dúúccā chi 'úú idiíⁿ ti 'úú idiíⁿ tan'dúúccā chí Cristo chí cueeⁿ yā 'úú.

Ye'n'e n'daata s'één chí ca'n'á yā yaācū

² 'Úú nga'n'á n'daacā ye'n'e ndís'tii hermanos ye'n'é ti n'gaacú nī ye'n'e 'úú, ndúúcu tanducueⁿ'ē dendu'ū. Ní diíⁿ nī tan'dúúccā chí 'úú ngi'cueéⁿ ndís'tii. ³ 'Úú nen'é chí cadíinūūⁿ ndís'tii chí Cristo miiⁿ ní nga'n'a ntiiⁿnyúⁿ yā ye'n'e nducyaaca sa'n'ā. 'Íicú sa'n'ā ní nga'n'ā ntiiⁿnyuⁿ sa ye'n'e n'daataá yé'n'e sa. 'Íicú Ndyuūs Chiida yú nga'n'ā ntiiⁿnyúⁿ yā ye'n'e Cristo miiⁿ. ⁴ Nducyáácá sa'n'ā chí nga'n'ángua'a sa o nga'n'a sa nduudu ye'n'é Ndyuūs ndúúcu sndiíⁿ ye'n'e sa chí canúúⁿ tíiⁿ sa, ngíí 'cuináaⁿ sa. ⁵ Nducyáácá n'daataá chí nga'n'angua'a tá o nga'n'a tá nduudu ye'n'é Ndyuūs ní nguéé ndεεcu paño ye'n'e tá tíiⁿ tá, ngíí 'cuináaⁿ tá ti idiíⁿ tá tan'dúúccā chí ndíí

tiin ta. ⁶ Nduúti chi nguée ndεεcu paño yen'e tá tiin tá tuu'mi ní cuū tá yuudū tiin tá. Nduuti chi 'aama n'dáátaá ngíi 'cuináaⁿ tá chi ndíi tiin tá, tuu'mi ní canée chi chεεcu paño yen'e tá tiin tá. ⁷ Saⁿ'ā ní nguée cánée chi caaⁿ'maⁿ sa nduudu yen'e Ndyuūs ndúúcū sndiin yen'e sa chi canuun tiin sa, ti Ndyuūs din'dái yā saⁿ'ā tan'dúúcā maán yā chi caaⁿ'maⁿ ntiinⁿyuⁿ sa, 'tíicā. Saⁿ'ā s'uūuⁿ, saⁿ'ā ní diin sa ntiinⁿyuⁿ yen'e Ndyuūs. N'daataá nguée 'tíicā. Idiin tá chíiⁿ chí ngaⁿ'a isan'ā yen'e tá, ti saⁿ'ā miiⁿ caaⁿ'maⁿ ntiinⁿyuⁿ sa yen'e n'daata miiⁿ. ⁸ Ti Ndyuūs nguée din'dái yā saⁿ'ā yen'e n'daataá naati din'dái yā n'daataá yen'e sán'ā. ⁹ Ti Ndyuūs nguée din'dái yā saⁿ'ā chí dichíi'vē sa n'daataá, naati din'dái yā n'daataá chí dichíi'vē tá saⁿ'ā. ¹⁰ N'daataá ní canée chi ndεεcu paño yen'e tá tiin tá ti ch'iⁿ'i tá chi nguée caaⁿ'maⁿ ntiinⁿyuⁿ tá. 'Tiicá ntúūⁿ ángel s'eeⁿ ní chí canuúⁿ tiinuú náaⁿ yā taachí canee yā nanáaⁿ 'iivú Ndyuūs. ¹¹ Ndyuūs diin yā chí sán'ā nguée canee sa dāmāaⁿ sa, ndíi nguée n'daataá canee tá dāmāaⁿ tá. Ndyuūs diin cuenta chi saⁿ'ā ní n'daataá daama daamá yā nanaaⁿ yā ti Jesucristo ch'iⁿ yā cucáávā nduu 'uuví 'iin'yāⁿ s'uuⁿ. ¹² Vmnaáⁿ vmnaaⁿ n'daata miiⁿ ní yen'e saⁿ'ā. Maaⁿ ní saⁿ'ā ch'iindiyáaⁿ sa yen'e n'daataá naati tanducuén'e dendu'ū ní yen'e 'iivú Ndyuūs.

¹³ ¿De'e nadacadiinúuⁿ nī yen'e chuū? ¿'Áá n'daacā chí n'daata caaⁿ'maⁿngua'a tá ndúúcū Ndyuūs 'aara chí nguée ndεεcuú paño yen'e tá tiin tá? ¹⁴ Nducyáácá 'iin'yāⁿ deenú yā chí saⁿ'ā chí n'géénūu yuūdū tiin sa ti 'cuináaⁿ sa. ¹⁵ Nduuti chí n'daata n'géénūu tiin tá n'daacā yen'e tá. Ní yuūdū tiin tá n'daacā chí in'díi tiin tá chí tan'dúúcā 'áámá paño. ¹⁶ Nduuti chí 'iin'yāⁿ nen'e caaⁿ'maⁿ taán yā yen'e chuū, 'úú nguée cuuvi caāⁿ'maⁿ cá yen'e ti 'tíicā costumbre yen'e yú. 'Tiicá ntuūⁿ costumbre yen'e nducyaaca 'iin'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo.

Cosas chi nguεε n'daācā idiin yā taachi che'é yā Santa Cena yen'e Señor Jesucristo

¹⁷ Maaⁿ ní 'úú idinguún yen'é ndís'tiī ti nguée n'daacā diin nī. Taachi nduuvidaamá nī nguée n'daacā ca idiin nī ti cunncāa ca idiin nī. ¹⁸ 'Úú n'giindiveeⁿ chí ndís'tiī nguée daama vaadi cadiiuun yen'e nī taachi nduuvidaamá nī ná yaācū. Vée 'téé chí i'teenú chí cuaacu chí ch'iindiveeⁿ. ¹⁹ Canée chí vée chí nduuvidaamá 'āā vi'í caā ndís'tiī chí i'téenu nī Jesucristo, ti cuuvi deenú nī cheé hermanos nguaaⁿ ndís'tiī chí 'áámá canee yā chí i'téenu cá yā. ²⁰ Taachi 'āā vi'í caā nduuvidaamá nī ní che'é nī Santa Cena yen'e Señor Jesucristo nguée che'é nī Cena miiⁿ tan'dúúcā chí Jesucristo caⁿ'a ntiinⁿyuⁿ yā. ²¹ Ndís'tiī nguée canee ngíinú nī taachí

ndaa nducyaaca hermanos naati ca'áamá ca'aamá nī diiⁿ núúⁿ yiinu nī ní caⁿ'á nī na yáacū ní che'é nī Cena yeⁿ'e nī. Ní taachi ndaa tiempo chi che'é nī Santa Cena náⁿ'a nī ní cuiicu nī. Tanáⁿ'a nī ní cuu[']vi nī. ²² ¿Dé'ē chuū? ¿'Áá nguéé véé va'ai yeⁿ'e nī naachi cuuvi che'e nī ní cu'u nī? Nduuti chi nguéé neⁿ'é nī repartir Cena yeⁿ'é nī, ¿dé'ē cuuví chí candéé nī Cena yeⁿ'é nī cheeti yaacū? Nguéé n'daacā idiíⁿ nī taachi nduuvidaamá nī na yaacū yeⁿ'e iivú Ndyuūs. Dííⁿ nī cosa chi cuuvi 'cuinááⁿ iin'yāⁿ chi nguéé véé chi che'e yā. ¿Dé'ē neⁿ'é nī chi 'úú caaⁿ'máⁿ ndúúcū ndís'tiī yeⁿ'e chuū? ¿'Áá neⁿ'é nī chi 'úú caaⁿ'máⁿ ndúúcū ndís'tiī chi n'daacā idiíⁿ nī? Nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ 'tiicā.

Chuū historia yeⁿ'ē Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Iivú Señor Jesucristo chii yā 'úú chiiⁿ chi 'úú ca'cueéⁿ ndís'tiī. Nguiinū miiⁿ chi 'āā cuéé nca'a Judas Iscariote miiⁿ Jesucristo chi ndíi yā preso na ta'á iin'tyéⁿ'ē, Jesús miiⁿ ní sta'a yā pan. ²⁴ Ch'iinu Jesús nca'a gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ, tuu'mi ní n'deé yā pan. Ní Jesús ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Ndís'tiī cuta'á nī ní che'e nī. Pan 'cūū chi 'úú n'deé tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'é 'tiicā. Ní cuerpo yeⁿ'é ca'á chí n'deé cucáávā ndís'tiī. Nadiíⁿ nī chuū, ní taachi nache'é nī pan miiⁿ ní nan'gaacú nī yeⁿ'ē 'úú

cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²⁵ Cuayiivi chi che'é nī pan 'cūū Jesús sta'a ntúuⁿ yā taza chi s'néeⁿ vino ní ngaⁿ'a yā: Vino cheeti taza 'cūū ní tan'dúúcā yuuúⁿ yeⁿ'é 'tiicā. Ndúúcū yuuúⁿ yeⁿ'é idiíⁿ 'áámá compromiso chí ngai. Nadiíⁿ nī chuū ní taachi nangi'í nī vino miiⁿ nan'gaacú nī yeⁿ'ē 'úú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²⁶ Maaⁿ ní taachi che'é nī pan 'tiicā, ní cu'ú nī vino yeⁿ'e taza 'tiicā, tuu'mi ní ch'iⁿ'í nī iin'yāⁿ chi Jesucristo ch'iⁿ yā caavā ndís'tiī. Nadiíⁿ nī Cena 'cūū ndii tiempo chi ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe.

Yeⁿ'e táácā cuuvi che'e yú Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo

²⁷ Iin'yāⁿ chi nge'é yā pan yeⁿ'e Cena 'cūū ní ngi'í ntúuⁿ yā vino yeⁿ'e taza yeⁿ'e Santa Cena yeⁿ'ē Jesucristo, canéé chi canéé ndúúcū staava yeⁿ'é yā dēve nanááⁿ Dendyuūs. Nduuti chi nguéé dēve staava yeⁿ'é yā nanááⁿ Dendyuūs taachi che'é yā Cena miiⁿ, tuu'mi ní diiⁿ nuuⁿndí yā contra cuerpo yeⁿ'e Señor Jesucristo ndúúcú yuuúⁿ yeⁿ'e yā dendu'ū, ti nguéé diíⁿ yā respetar Jesucristo. ²⁸ Caava chúū 'áámá 'áámá iin'yāⁿ chi neⁿ'é yā che'é yā yeⁿ'ē Santa Cena yeⁿ'ē Señor Jesucristo, canéé chi n'diichi maáⁿ yā ndúútí chí dēve staava yeⁿ'é yā nanááⁿ Dendyuūs. Taachí dēve staava yeⁿ'é yā nanááⁿ Dendyuūs tuu'mi ní cuuvi che'e yā pan yeⁿ'e Santa Cena yeⁿ'ē Señor Jesucristo,

ní cu'ú yā vino yen'e taza yen'ē Cena 'cūū. ²⁹ 'Ii'nyān chi nge'é yā ní ngi'i yā yen'e Cena yen'ē Señor Jesucristo ní ngu'é nacádiinúún yā yen'e cuerpo yen'e Jesús chí ch'iī caava s'uūún, Dendyuūs diīn yā castigar 'ii'nyān miiⁿ. Véé nuuⁿndi yen'é yā nanáán 'iivú Ndyuūs. Maán yā dinuuⁿndí yā ní diīn yā chi cuuví castigado yā. ³⁰ Cáávā chi diīn nī 'túúcā, 'yaaⁿ n'dái ndís'tiī ní duuva nī, ní ná'n'a nī ní ngííta nī, tanán'ā ní ch'iī nī nguaaⁿ ndís'tiī. ³¹ Ndúúti chi s'uūún n'diichi maaⁿ yú chi n'daacā canee yú nanáán Ndyuūs yen'ē yú, Ndyuūs ngu'é diīn yā castigar s'uūún. ³² Taachi 'iivú Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yen'ē yú ní ngu'é deεεε staava yen'ē yú taachi che'ē yú Santa Cena yen'ē Jesucristo, tuu'mi ní tee yā 'aama castigo s'uūún. Níicú nadacadíinuuⁿ yú yen'e nuuⁿndi yen'e yú. Ní 'iicú ngu'é canee yú condenado tan'dúúcā tanán'ā 'ii'nyān yen'e in'yeeⁿdí 'cūū chi ngu'é i'téenu yā 'iivú Ndyuūs.

³³ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yen'é, taachi nduvidaamá nī ní che'é nī Santa Cena yen'e Jesucristo 'cuεεtinee ngiinú nī ti ndāā tanán'ā hermanos yen'é nī. ³⁴ Nduuti chi 'áámá 'ii'nyān cuiicú yā, canéé chí ch'éé yā na vaacú yā. Tuu'mi ní nducyaaca nī nduvidaama nī na yaácū ní che'é nī Santa Cena yen'e Señor Jesucristo. 'Tíicā cuuvi che'é nī pan ní ngi'í nī vino ní diīn nī respetar

Señor Jesucristo. Ní n'diichi Ndyuūs chi ngu'é véé nuuⁿndi yen'é nī. Tan'dúúcā tanán'ā chi véé 'úú caaⁿmán yen'ē taachi ndaá ní cuneé ndúúcu nī.

12

Yen'ē nducuén'ē chi Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs tee yā s'uūún ti yen'é Señor Jesucristo

¹ Maaⁿ ní 'úú neⁿ'é idinguún yen'e chí nca'a Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs s'uūún. Neⁿ'é chí cadíinuuⁿ nī chuū. ² Ndís'tiī chí ngu'é 'ii'nyān yen'e ndaata Israel ndís'tiī, ti taachi 'āā cu'éé i'teenú nī Señor Jesucristo diīn nī tan'dúúcā costumbre yen'é nī ní s'téenu nī ídolos chí ngu'é cuuví caāⁿmaⁿ. ³ Neⁿ'é chí ndís'tiī cadíinúún nī chuū. 'Ii'nyān chí canee ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yen'é Dendyuūs, ngu'é cuuvi caaⁿmán yā contra yen'e Jesucristo. 'Ii'nyān chí ngaⁿ'á yā chí Jesucristo ní 'iivú Ndyuūs yen'e yā, ngaⁿ'a yā 'túúcā ti Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs diīn yā chí 'túúcā chí ngaⁿ'a yā.

⁴ Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ s'uūún chí 'āā vi'i caā ntiiⁿnyuⁿ yen'ē 'áámá 'áámá s'uūún. Ní tee yā poder s'uūún chí cuuvi diīn yú ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ chí 'āā vi'i caā. Niicu véé 'áámá n'dyán'ā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. ⁵ Idiiⁿ yú n'deeé náán ntiiⁿnyuⁿ chí 'āā vi'i caā chí yen'e 'iivú Ndyuūs, naati nducyaaca ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní yen'e 'áámá n'dyán'ā

'iivú Ndyuūs. ⁶ N'dee n'áán n'tiinyuⁿ yeⁿ'e Dendyuūs véé chi idiíⁿ yú ní Ndyuūs ngínnee yā 'áámá 'áámá s'uuúⁿ. ⁷ Ndyuūs tee yā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā s'uuúⁿ ní Espíritu miiⁿ ngínnee s'uuúⁿ. Ní s'uuúⁿ cuuvi cunnee yú nducyaaca 'iinyāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo chí 'iivi yú. ⁸ Espíritu N'dai miiⁿ ní cunnee tanáⁿ'ā 'iinyāⁿ chi ngaⁿ'a n'dááca yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngínnee naⁿ'a 'iinyāⁿ chi cuuvi caaⁿ'maⁿ yā ndúúcū vaadī deenú ca. Dámaāⁿ 'áámá n'dyáⁿ'ā Espíritu N'dai miiⁿ diiⁿ chuū. ⁹ Ní Espíritu N'dai miiⁿ ní ngínnee nducyaaca 'iinyāⁿ chi i'téenu cá yā Dendyuūs. Ní Espíritu N'dai ngínnee náⁿ'ā 'iinyāⁿ ní ca'á poder miiⁿ 'iinyāⁿ s'uuⁿ chi 'iinyāⁿ s'uuⁿ cuuvi diiⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'é 'iinyāⁿ chi ngiitā. ¹⁰ Espíritu N'dai miiⁿ ca'á naⁿ'a 'iinyāⁿ chi idiíⁿ yā vaadī n'giinuú ní ngaⁿ'a poder náⁿ'ā 'iinyāⁿ chi cuuvi candéé yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Espíritu N'dai miiⁿ ní diiⁿ chí náⁿ'ā 'iinyāⁿ cuuvi déenu yā chεε 'iinyāⁿ ngaⁿ'á yā caavā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs o cáávā espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ. Ní Espíritu N'dai ca'a náⁿ'a yā poder chí caaⁿ'maⁿ yā n'dee n'áán davaacu, ní náⁿ'a yā chí caⁿ'a yā chíⁿ chí neⁿ'e caāⁿ'maⁿ nduudu miiⁿ. ¹¹ 'Áámá n'dyáⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tee yā poder 'áámá

'áámá s'uuúⁿ chí cuuvi diiⁿ yú n'tiinyuⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúcā chí néⁿ'e yā.

S'uuúⁿ ní tan'dúúcā chí s'uuúⁿ ní 'áámá cuerpo nūⁿ s'uuúⁿ

¹² 'Tíicā véé 'áámá cuerpo yeⁿ'é yú ní nééné n'dee n'áán chí véé yeⁿ'é. Ní ndúúcū n'dee n'áán chí véé yeⁿ'é, ní yeⁿ'é 'áámá cuerpo nūⁿ, 'túúcā. Cucáávā chí yeⁿ'e Jesucristo s'uuúⁿ, tuuⁿmi s'uuúⁿ ní tan'dúúcā chí s'uuúⁿ ní 'áámá cuerpo nūⁿ s'uuúⁿ. Ní cuerpo miiⁿ ní Jesucristo miiⁿ. ¹³ Ti cááva Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ ngeēdinuūⁿnīⁿ yú ní maaⁿ ní s'uuúⁿ ní yeⁿ'é 'áámá cuerpo s'uuúⁿ. Nduuti chí 'iinyāⁿ Israel chí judíos s'uuúⁿ, o 'iinyāⁿ griegos s'uuúⁿ o 'iinyāⁿ chí snéé caadi 'iiyu s'uuúⁿ, o 'iinyāⁿ chí diiⁿ n'tiinyuⁿ cáávā maán yā s'uuúⁿ, nducyaaca s'uuúⁿ ní yeⁿ'é 'áámá Espíritu N'dai yeⁿ'é Dendyuūs.

¹⁴ 'Tíicā cuerpo yeⁿ'é yú, ní nguéé 'áámá n'dyáⁿ'ā nūⁿ ti 'yaaⁿ n'dái yeⁿ'é. ¹⁵ Ndúúti chí ca'a yú chí ngí ngaⁿ'a ní miiⁿ ní caāⁿ'maⁿ: Caati 'úú nguéé 'áámá ta'á 'úú nguéé yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú. ¿Áá nadacadíinuuⁿ nī chí cáávā chíiⁿ chí caⁿ'a ca'a yú, ní ca'a yú nguéé yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú? Nguéé 'tíicā. ¹⁶ Ndúúti chí veeⁿ yú chí ngí ngaⁿ'a ní miiⁿ ní caāⁿ'maⁿ: Caati 'úú ní nguéé 'áámá nduutināⁿ 'úú nguéé yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú. ¿Áá nadacadíinuuⁿ nī chí cáávā chíiⁿ chí caⁿ'a veeⁿ yú, ní veeⁿ yú nguéé yeⁿ'e

cuerpo yeⁿe yú? Nguéé 'tíicā.
 17 Nduuti chi nuu^mmaⁿ cuerpo
 yeⁿe yú ní 'áámá nduutinaaⁿ
 yú tuu^mmi ní ḡtaacā cúúví
 'caandiveeⁿ yú? Ní ndúútí chi
 nuu^mmáⁿ cuerpo yeⁿe yú ní
 veeⁿ yú tuu^mmi ní ḡtáacā cuuvi
 'táaⁿnuⁿ yú? 18 Dendyuūs
 s'néeⁿ yā ca'áámá ca'áámá chi
 canee yeⁿe cuerpo yeⁿe yú
 na lugar naachi canee yiinú
 yā. 19 Nduuti chi cuerpo yeⁿe
 yú ní 'áámá parte nūuⁿ ḡtíí
 canéé nducuén^e cuerpo yeⁿe
 yú? 20 'Tíicā Dendyuūs din'dái
 yā 'áámá cuerpo yeⁿe yú chí
 n'deeē nááⁿ chí vεε naati véé
 'áámá cuerpo yeⁿe yú.

21 Nduuti chi nduutinaaⁿ
 yú chí ngíí ngaⁿa ní miiⁿ
 ní caāⁿmaⁿ yeⁿe ta'ā yú
 'tíicā: Dii ta'ā, nguéé dichíí'vē
 di. 'Tiicā ntūūⁿ tīiⁿ ra yú ní
 caaⁿmaⁿ yeⁿe ca'ā yú 'tiicā:
 Díí ca'ā, nguéé dichíí'vē dii.
 Nguéé cuuvi 'tíicā. 22 Dendu'ū
 chí snée na cuerpo yeⁿe yú
 chí duūvā ní lííⁿ chí nguéé
 diiⁿ yú cuenta yeⁿe, chííⁿ
 chí neenē dichíí'vē s'uuúⁿ.
 23 Dendu'u chí yeⁿe cuerpo
 yeⁿe yú chí nacadiinuⁿ
 yú chí nguéé importante,
 chuū ní diiⁿ yú cuidado
 yeⁿe tan'dúúccā chí ch'εεε
 ca. Dendu'ū yeⁿe cuerpo
 yeⁿe yú chí nguéé neⁿe yú
 chí 'iiⁿyāⁿ n'diichi yā chí
 n'díí yú ndúúccū catecai yú.
 24 Tanáⁿā parte yeⁿe cuerpo
 yeⁿe yú 'āā n'daacā canee 'āā
 tiiní caā. Dendyuūs diiⁿ yā
 cuerpo yeⁿe yú ní diiⁿ yā chí
 cundεε ca yú cuidado yeⁿe
 nducuén^e chí nadacādiinuⁿ
 yú chí nguéé importante yeⁿe

cuerpo yeⁿe yú. 25 Chuū ní
 diiⁿ Dendyuūs chí nducuén^e
 parte yeⁿe cuerpo n'daacā
 diiⁿ ntiiⁿnyūⁿ yeⁿe cuerpo
 yeⁿe yú. Ní nducuén^e cuerpo
 yeⁿe yú diiⁿ yú cuidado 'áámá
 parte yeⁿe yú ndúúccū táámá
 parte yeⁿe yú. 26 Nduuti chí
 diiⁿ yú cuidado yeⁿe 'áámá
 dendú'ū nūuⁿ yeⁿe cuerpo
 yeⁿe yú ti diiⁿ sufrir, tuu^mmi
 ní nuu^mmaⁿ ch'εεε cuerpo
 yeⁿe yú diiⁿ sufrir. Nduuti chí
 dich'εεé yā 'áámá dendu'ū
 yeⁿe cuerpo yeⁿe yú tuu^mmi
 ní núú^mmáⁿ cuerpo yeⁿe yú
 ní yeenú taavi.

27 Chuū chí caaⁿmáⁿ. Maaⁿ
 ní nducyaaca ndís'tīí ní yeⁿe
 cuerpo yeⁿe Cristo Jesús.
 Ní ca'áámá ca'áámá ní véé
 parte yeⁿe cuerpo yeⁿe Cristo
 Jesús. 28 Ndyuūs tee yā
 ntiiⁿnyuⁿ ca'áámá ca'áámá
 s'uuúⁿ chí i'teenu yú Jesu-
 cristo. Vmnaáⁿ vmnaaⁿ ca'a
 yā ntiiⁿnyuⁿ chí ch'εεε ca chí
 ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe apóstoles chí
 dichó'ó Dendyuūs. Cuayiivi
 ní tee yā tanáⁿā yú ntiiⁿnyuⁿ
 yeⁿe profetas chí ndεε yú
 nduudu yeⁿe 'iivú Ndyuūs.
 Cuayiivi ní tee yā tanáⁿā yú
 ntiiⁿnyuⁿ chí maestros yeⁿe
 nduudu yeⁿe Ndyuūs. Ní
 tanáⁿā yú Ndyuūs tee yā
 ntiiⁿnyuⁿ s'uuúⁿ chí diiⁿ yú
 vaadí n'giinu. Tuu^mmi ní tee
 yā tanáⁿā yú ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ
 yú chí induūvā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ.
 Tee yā tanáⁿā yú ntiiⁿnyuⁿ
 chí cunnee yú 'iiⁿyāⁿ. Tee
 yā tanáⁿā yú ntiiⁿnyuⁿ
 chí caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ yú
 yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí cunnee yā
 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ

yen'e Ndyuūs. Ni teé yā ntiinnyuⁿ tanán^a yú chi ngaⁿ'a yú n'deeē 'nááⁿ davaacu. ²⁹ ¿'Áá nadacadíínuuⁿ nī chi nducyaaca yú apóstoles? ¿'Áá nadacadíínuuⁿ nī chi nducyaaca yú profetas chi ndēē nduudu yen'e 'iivú Ndyuūs? ¿'Áá nadacadíínuuⁿ nī chí nducyaaca yú mae-stros yen'e nduudu yen'é Ndyuūs? ¿'Áá nducyaaca yú diiⁿ yú vaadī n'giinu? ³⁰ ¿'Áá nducyaaca yú cuuvi diiⁿ yú chi nduuvā yen'e 'iiⁿ'yāⁿ? ¿'Áá nducyaaca yú ngaⁿ'a yú n'deeē 'naaⁿ davaacu? ¿'Áá nducyaaca yú cuuvi caaⁿ'maⁿ yú chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ táamá davaacu? Nguéé 'tíicā. ³¹ Canéé chí diiⁿ yú ntiinnyuⁿ yen'é Dendyuūs tan'dúúicā chí Dendyuūs neⁿ'é yā chí diiⁿ yú. Ní caavā s'uuúⁿ ní ntiinnyuⁿ miiⁿ ní n'daacā ca. Maaⁿ ní 'úú 'cuuⁿ'míⁿ ndís'tiī táacā cuuvi chí diiⁿ yú chí más cā n'daacā ca.

13

Yen'e vaadī neⁿ'e chí ch'εεte n'dai

¹ Nduuti chí s'uuúⁿ caaⁿ'maⁿ yú tan'dúúicā chí ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ chí deenu, o tan'duucā chí ngaⁿ'a ángeles, ní nguéé neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní nduudu yen'e yú tan'duucā 'áámá cūū 'līiⁿ chí n'gēecu, o tan'dúúicā 'áámá cu'u lata chí di'cuεēcú yú. ² Ndúúti chí Ndyuūs tee yā ntiinnyuⁿ s'uuúⁿ chí cuuvi caaⁿ'maⁿ yú dendú'ū chí cuchī, ní nduuti chí cadiinuⁿ yú nducuéⁿ'ē chí

yen'é Ndyuūs chí nguεε deenu tanán^a yā, ní nducuéⁿ'e vaadī deenu chí yen'e iⁿ'yeendí 'cūū, ní nguéé neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní chíiⁿ chí diiⁿ yú nguéé dichíi'vē nanááⁿ Dendyuūs. Ní nduuti chí i'teenu ca yú Dendyuūs chí cuuvi caaⁿ'maⁿ yú yen'e 'áámá yīicū 'tíicā: N'dii yīicū, diví nī yen'e 'muuⁿ, ní yīicū miiⁿ caⁿ'ā taama lado. Ní nduuti chí nguéé neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní chíiⁿ chí diiⁿ yú nguéé dichíi'vē nanááⁿ Dendyuūs. ³ Ndúúti chí ca'a yú nducuéⁿ'ē chí vée yen'e yú 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé yen'é yā, ní 'áará chí ca'a yú maaⁿ cuerpo yen'e yú chí 'iiⁿ'yāⁿ cuucú yā s'uuúⁿ cucáavā chí ngaⁿ'a yú nduudu cuaacu, ní nguéé neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní nguéé de'ē vεε chí diiⁿ yú chí dichíi'vē nanááⁿ Dendyuūs.

⁴ Ndúúti chí s'uuúⁿ ní neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéé caaⁿ'maⁿ taaⁿ yú ndúúicū 'iiⁿ'yāⁿ ní cuchεε yú tandu-cuéⁿ'e tuu'mi ní neene n'dai yú. Ndúúti chí s'uuúⁿ neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéé ngueē yú chíiⁿ chí naaⁿ yú chí vée yen'e 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéé nadacadíínuuⁿ yú chí ch'εεte n'dai yú. Ní nguéé maāⁿ yú caaⁿ'maⁿ yú chí ch'εεte n'dai maāⁿ yú. ⁵ Ndúúti chí s'uuúⁿ neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nguéé a fuerza diiⁿ yú dámaāⁿ chíiⁿ chí neⁿ'e yú. Ní nguéé nadacadíínuuⁿ yú dámaāⁿ yen'e maaⁿ yú, naati nginneē yú 'iiⁿ'yāⁿ chí di'vaachi. Ní cuchεε yú taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ

dí'vaāchí yā s'uuúⁿ. Ní nguée nadacadiinuⁿ yú yeⁿ'ē chi nguée n'daacā. ⁶ Nduuti chi s'uuúⁿ neⁿ'e yú nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ nguée yeenu yú taachi táámá 'iⁿ'yāⁿ díⁿ yā chi nguée n'daacā, ti yeenu yú taachi 'iⁿ'yāⁿ díⁿ yā dendu'ū chi n'daacā. ⁷ Nduuti chi s'uuúⁿ neⁿ'e yú nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ tuu'mi ní cuchée yú tanducueⁿ'ē dendu'ū chi chó'ōo ndúúcu yú. Ní nguée i'teenu yú tanducueⁿ'ē dendu'ū chi n'giindiveeⁿ yú chí 'iⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yeⁿ'e táámá 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e chi nguée n'daacā idiíⁿ yā. Ní cunee yíⁿu yú nducueⁿ'e chi n'daacā. Ní cuchée yú yeⁿ'ē tanducueⁿ'ē dendu'ū chi díⁿtu n'dái taachí chó'ōo yeⁿ'ē yú.

⁸ Nduuti chi s'uuúⁿ neⁿ'e yú nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní 'áámá canee yú ndúúcu vaadī neⁿ'e yeⁿ'é Dendyuūs chi 'áámá cūneé ndúúcu yú. Ndaā tiempo chi profetas chi ngaⁿ'a nduudu yeⁿ'é Dendyuūs 'āā ntée caaⁿ'maⁿ yā 'tiicā. Ní 'iⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā n'dee 'náāⁿ davaacu 'āā ntée caaⁿ'máⁿ yā 'túicā. Ní vaadī déenū ntúūⁿ chi 'iⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a ní cho'ōo yéⁿ'ē. Dámaāⁿ canee vaadī neⁿ'e. ⁹ Maaⁿ ní caaⁿ'maⁿ yú nduudu yeⁿ'é Dendyuūs tan'dúúca chi n'giⁿ'í yā s'uuúⁿ naati Ndyuūs nguée ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ vaadī déenū yeⁿ'ē tanducueⁿ'ē. ¹⁰ Taachi chó'ōo tanducueⁿ'ē dendu'ū chi canée chi cuchī tuu'mi ní deenu yú nducueⁿ'ē, nguée dámaāⁿ 'téé nūⁿ.

¹¹ Taachí saⁿ'a 'lín 'úú, ngaⁿ'a tan'dúúca chi ngaⁿ'a

da'cáiyā ní nadacadiinuⁿ tan'duucā da'cáiyā. Taachí chi ch'εεε 'úú 'āā ntée díⁿ tan'dúúca da'cáiyā. ¹² Maaⁿ ní inaaⁿ yú tanducueⁿ'ē tan'dúúca chi inaaⁿ yú chεεti 'áámá espejo yaāⁿ yáāiⁿ, ní nguée inaaⁿ yú n'daacā. Cuayiivi miiⁿ ní n'diichi yú 'iivú Señor Jesucristo dánaaⁿ dánaaⁿ yú. Maaⁿ ní 'téé nuúⁿ deenu yú. Cuayiivi miiⁿ ní snaaⁿ yú tan'dúúca 'iivu Señor Jesucristo n'diichí yā s'uuúⁿ. 'Tiicā snaaⁿ yú. ¹³ Ná vida yeⁿ'e s'uuúⁿ véé 'iinū chi n'daacā. Véé chi i'teenu yú Dendyuūs, ní véé chi canee ngiinu yú chi díⁿ Dendyuūs ndúúcu yú, ní véé chi neⁿ'e yú Dendyuūs. Nduu 'iinú naaⁿ chuū ní chíⁿ chi ch'εεε n'dai, ní chíⁿ chi neⁿ'e yú 'iivú Dendyuūs ní neⁿ'e yú nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ.

14

Yeⁿ'ē chi 'iⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā táámá davaacu

¹ Nducueⁿ'ē chi díⁿ yú canée chi díⁿ yú chi n'daacā, ti neⁿ'e yú nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ. Véé ntiⁿ'nyuⁿ ch'εεε yeⁿ'é Ndyuūs. Ntiⁿ'nyuⁿ miⁿ chuū chi vⁿnaáⁿ vⁿnaaⁿ chi ndís'tiī cuuⁿ yeⁿ'ē ní chi díⁿ nī. Chíⁿ chí caaⁿ'máⁿ nī nduudu cuaacu chi Ndyuūs ch'iⁿ'í yā ndís'tiī. ² 'Áámá hermano yeⁿ'e yú chi ngaⁿ'a táámá davaacu chi n'dááⁿ chi nguée déenū yú, hermano miⁿ nguée ngaⁿ'a sa ndúúcu 'iⁿ'yāⁿ ti ngaⁿ'a sa ndúúcu Ndyuūs. S'uuúⁿ nguεε n'giindiveeⁿ yú nduudu miⁿ,

naati Ndyuūs n'giindiveénⁿ yā, ní hermano miiⁿ ngaⁿ'a sa yeⁿ'e espíritu yeⁿ'ē maaⁿ sa. ³ 'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs na veedi diíⁿ yā chi hermanos chi i'téenu cá yā Ndyuūs. Ní ca'cueeⁿ yā hermanos. Ní cá'a yā 'viich'εεtiínūⁿ hermanos. ⁴ 'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā nduudu chi n'dááⁿ chi nguéeⁿ deenú tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngi'cueeⁿ maáⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi candéε nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chí n'giindiveeⁿ tanáⁿ'a yā, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngi'cueeⁿ yā tanáⁿ'a yā chi snúūⁿ yaacū.

⁵ Nen'é chi nducyaaca ndís'tiī cuuvi caaⁿ'máⁿ nī tanáⁿ'ā davaacu chi n'dááⁿ naati n'daacā ca chi caaⁿ'máⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs na veedi ní n'giindiveénⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā tanáⁿ'a davaacu chi n'dááⁿ chi nguéeⁿ deenu yú, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ ca'cueeⁿ yā s'uuúⁿ. Dámaāⁿ n'giindiveeⁿ yú nduuti chi táámá yā caaⁿ'máⁿ yā de'é neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ nduudu miiⁿ. ⁶ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, ndúúti chi 'úú ndaá ní caaⁿ'máⁿ ndúúcu táámá davaacu chi n'dááⁿ chi nguéeⁿ n'giindiveeⁿ nī, ζtáácā cuuvi cunnee ndís'tiī? Naati nduuti chi caaⁿ'máⁿ na veedi tuu'mi ní cuuví caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē cosas chi cuchii, o yeⁿ'ē nduudu cuaacu chí n'dai chí yeⁿ'é Ndyuūs. Tuu'mi ní cuuvi 'cuεεtinée nī tan'dúúca chi ngaⁿ'á nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ní ca'cueeⁿ ndís'tiī.

⁷ Taachí 'iiⁿ'yāⁿ itii'ví yā 'áámá flauta, o tuu'ví yā 'áámá

guitarra, ní nguéeⁿ n'daaⁿ tono chi itii'ví yā, o tuu'ví yā tuu'mi ní ζtáácā cuuvi deenú tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ de'é música chi itii'ví yā o tuu'ví yā? ⁸ Nduuti chi 'áámá soldado itii'ví yā trompeta yeⁿ'e música yeⁿ'e caanda, ní nguεε n'daaⁿ tono chi itii'ví yā, ζtáácā cuuvi deenú tanáⁿ'ā soldados ní cuundiyaáⁿ yā chi 'aa ndaá caanda? ⁹ 'Tiicá ntúūⁿ. Nduuti chi ndís'tiī ní caaⁿ'maⁿ nī ndúúcu nduudu chi nguéeⁿ deenu tanáⁿ'a yā ζtáácā tuumicadiinúúⁿ yā chi ngaⁿ'á nī? Ndís'tiī ní diíⁿ nī tan'dúúca chi ngaⁿ'á nī na 'yúúné. ¹⁰ Néené n'dee 'nááⁿ davaacu véé iⁿ'yeeⁿdi 'cūū. Ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā maaⁿ na nduudu yeⁿ'e yā nducueⁿ'ē chi neⁿ'é yā ní tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caandiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'e yā. ¹¹ Nduuti chi 'úú nguεε n'giindiveeⁿ nduudu yeⁿ'e tanáⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canée yā tan'dúúca 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi canúúⁿ yúúni. 'Tiica ntúūⁿ, 'úú ní caneé tan'dúúca 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi canúúⁿ yúúni ti nguéeⁿ n'giindiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'é. ¹² Ndís'tiī chi neⁿ'é nī diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ ch'εεte yeⁿ'é Ndyuūs, ngiicá nī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi téé yā ntiiⁿnyuⁿ ndís'tiī, ntiiⁿnyuⁿ chi cuuví ca'cuéeⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'íicú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi déenu ca yā yeⁿ'e Ndyuūs.

¹³ 'Iiⁿ'yāⁿ míⁿ chi caaⁿ'maⁿ yā táámá davaacu chi n'dááⁿ canée chi ngiicá yā Ndyuūs de'ε chi neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ

nduudu chí caa'n'a yā. Ní cuuvi caa'n'mán yā tanán'a yā nduudú miiⁿ. ¹⁴ Nduuti chí 'úú caa'n'mán'ngua'á ndúúcū táámá davaacu chí ñ'dáán ní nguée deenú chíⁿ chí caa'n'mán' tuu'mi ní dámaān espíritu ye'n'é caā'n'man. Ní 'úú ní nguée tuumicadiínúúⁿ dé'ē vεε chí caa'n'mán. ¹⁵ ¿De'ē diíⁿ tuu'mi? Caa'n'ma'ngua'á ndúúcū nduudu na veedi ní espíritu ye'n'é ní túúmícadíínúúⁿ chíⁿ chí diíⁿ. Ní caatá ndúúcū nduudu na veedi ní espíritu ye'n'é ní túúmícadíínúúⁿ chíⁿ chí caātá dendu'ū. ¹⁶ Ndúúti chí ndís'tiī caa'n'ma'ngua'á ní ndúúcū táámá davaacu chí ñ'dáán ní nga'n'á ní 'tíicā: N'dií Ndyuūs, gracias, ní diíⁿ ní ndúúcū espíritu ye'n'é ní, tuu'mi ní ¿táácā cuuvi caa'n'man tanán'a yā chí 'tíicā chíⁿ chí nga'n'a ní? ¹⁷ 'Áará chí n'daacā nga'n'a ní, nguée cunnee ní 'iín'yāⁿ chí ca'n'á yā yaācū. ¹⁸ 'Úú Pablo nca'á gracias Ndyuūs ye'n'e yú chí nga'n'á cá n'deee 'náán' davaacu chí ñ'dáán ndúúcū espíritu ye'n'é nguεε ti ndís'tiī. ¹⁹ Taachí nga'n'á na yaācū n'daacā ca chí caa'n'mán nyu'u nduudu na veedi chí 'úú çadiínúúⁿ ní 'iicu ca'cueén tanán'a yā, ti 'úú nga'n'á ta ndiichi mil nduudu táámá naaⁿ davaacu chí ñ'dáán chí nguée itúúmícadíínúúⁿ tanán'a yā.

²⁰ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, nguée nadacadiínúúⁿ ní tan'dúúcā dá'caiyaā, o tan'dúúcā 'áámá da'cuá'āa chí nguée inadacadiínúúⁿ yā ye'n'é nuu'ndi ye'n'e yā 'tíicā ní. Maaⁿ ní nducuen'e chí

diíⁿ ní ní nadacadiínúúⁿ ní ye'n'é tan'dúúcā sa'n'á n'gεεε nadacadiínúúⁿ sa. ²¹ Canée nguūⁿ na libro ye'n'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaaⁿ 'tíicā: 'Úú chí 'iivú Ndyuūs nga'n'á chuū. 'Úú dicho'ó 'iín'yāⁿ chí canúúⁿ yúúni chí nga'n'á yā nduudu cuaacu ye'n'é ndúúcū táámá naaⁿ davaacu. Ndaa yā nanáán 'iín'yāⁿ s'een ní 'iín'yāⁿ s'een nguée ne'n'é yā 'caandiveén yā nduudu ye'n'é. 'Tíicā nga'n'a Ndyuūs. ²² Cáávā chíⁿ ní Ndyuūs ca'á yā poder 'iín'yāⁿ chí caa'n'mán yā n'deee 'naaⁿ davaacu chí 'iín'yāⁿ nguée tuumicadiínúúⁿ yā. Ní chíⁿ chí n'gín'i Ndyuūs ní 'aama seña chí poder ye'n'e yā cááva 'iín'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Ndyuūs. Nguée caavā s'uúúⁿ chí i'téenu yú. 'iín'yāⁿ chí ca'cueén yā nduudu ye'n'é Ndyuūs ní nga'n'a yā cáávā s'uúúⁿ chí i'teenu yú nguée ti cáávā 'iín'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Dendyuūs ye'n'é yú. ²³ Ndúúti chí 'iín'yāⁿ chí nguée i'téenu yā 'iivú Ndyuūs, o 'iín'yāⁿ chí canúúⁿ yúúni, ndaa yā na yāacū ní nduuvidaamá yā ndúúcu yú ní nducyaaca yú nga'n'a yú davaacu chí ñ'dáán. ¿'Áá nguée caa'n'mán yā chí s'uúúⁿ ní loco yú? ²⁴ Ndúúti chí nducyaaca ní ca'cueen ní nduudu ye'n'é Ndyuūs na veedi ní ndaa 'áámá 'iín'yāⁿ cheeti yaācū, 'iín'yāⁿ chí nguée i'téenu yā 'iivú Ndyuūs o nguée déenu yā 'iivú Ndyuūs ye'n'é yú, tuu'mi ní 'iín'yāⁿ miiⁿ cuuvi diíⁿ yā sentir nuu'ndi ye'n'é yā. Ní nadacadiínúúⁿ

yā yen'e nuuⁿndi yen'é yā na staava yen'é yā. ²⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cuuvi deenú yā de'ē chi maáⁿ yā nadacadiinúⁿ yā na staava yen'e yā chi nguεε cuuvi n'diichí yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cundiitⁿ'dii yā ní cu'téenu yā Ndyuūs. Ní ngaⁿ'á yā 'tiicā: Cuaacu níⁿnyúⁿ Ndyuūs canee yā ndúúcū ndís'tiī.

Diiⁿ n'daaca nī tanducuén'e ndúúcū orden

²⁶ Ndís'tiī ní 'tíicā diiⁿ nī taachi nduuyidaámá nī. Naⁿ'a ndís'tiī ní candéε nī 'aama canción. Ní naⁿ'a nī ch'eeⁿnee listo nī chi ca'cueén nī tanáⁿ'a yā. Naⁿ'á nī ní ch'eeⁿnee listo nī chi caaⁿ'máⁿ nī 'áámá nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Naⁿ'á nī ní caaⁿ'máⁿ nī táámá naaⁿ dayaacu chi ñ'dááⁿ naati n'nuúⁿ nī vm-naaⁿ vmnaaⁿ 'áámá hermano chi cuuvi caaⁿ'máⁿ de'ē chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudu s'eeⁿ chi ñ'dááⁿ. 'Tíicā cuuvi, ní cu'téenu cá nī yen'e 'iivú Ndyuūs. ²⁷ Damaāⁿ 'uuvī o 'iinú nī 'aama 'aamá nī caaⁿ'máⁿ nī ndúúcū naaⁿ davaacu, nduudú chí ñ'dááⁿ, naati táámá nī ch'eeⁿnee listo chi caaⁿ'máⁿ nī de'ē neⁿ'e caaⁿ'māⁿ nduudu s'eeⁿ chi ñ'dááⁿ. ²⁸ Nduuti chi nguée véé 'áámá yā nguaaⁿ ndís'tiī chi cuuvi caaⁿ'maⁿ de'ε neⁿ'e caaⁿ'māⁿ nduudu s'eeⁿ chí ñ'dááⁿ tuu'mi 'iiⁿ'yāⁿ nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ yā ndúúcū davaacu chí ñ'dááⁿ naachi nduuvidaamá nī. Naati 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cuuvi ndee yā cúūnū cúūnū ndúúcū Dendyuūs ndúúcū davaacu chí ñ'dááⁿ. ²⁹ Taachi nduuvidaamá nī, 'uuví nī o 'iinu nī candéε nī nduudu

cuaacu yen'é Ndyuūs ní ca'aama ca'aama nī caaⁿ'máⁿ nī nduudu na veedi ní tanaⁿ'á yā nadacadiinuuⁿ yā yen'e nduudu chí ngaⁿ'a nī. ³⁰ Ní nduuti Ndyuūs ní n'giⁿ'i yā 'áámá ndís'tiī chí véε nī 'áámá nduudu yen'é yā chí caaⁿ'máⁿ nī, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ chí candéε yā nduudu miiⁿ canee chí tee yā lugar chí caaⁿ'máⁿ nī nduudu yen'é Ndyuūs. ³¹ 'Tíicā nducyaaca nī cuuvi caaⁿ'máⁿ nī nduudu yen'é Ndyuūs ca'áámá ca'áámá nī. Tanáⁿ'a nī n'giindiveén nī. Ní 'tíicā ní cuuvi déenu cá nī yen'é Ndyuūs ní cu'téenu cá nī yen'e yā. ³² 'Iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā nduudu yen'é Ndyuūs deenu yā de'ε tiempo chí caaⁿ'máⁿ yā. ³³ Ndyuūs neⁿ'e yā chí véé orden cheeti yáacū yen'é yā ní véé vaadi 'diiⁿ. 'Tíicā ní ch'eeⁿnee 'diiⁿ nī dendu'ū na staava yen'é nī. 'Tíicā cānee tanducuén'e yaacū yen'é Ndyuūs. ³⁴ Taachi nduuyidaámá nī n'daataá nguée cuuvi candéε tá nduudu yen'e Dendyuūs, naati 'diiⁿ 'diiⁿ nūuⁿ 'cuεetinée cheendi tá. 'Tíicā canee nguūⁿ na ley yen'é Ndyuūs. ³⁵ Nduuti chí 'áámá n'daataá nguée tuumicadiinuuⁿ tá yen'e nducuén'e chí ngaⁿ'a yā cheeti yaacū, tuu'mi taachi ndaa tá ná vacu tá cuuvi nítiinguuneeⁿ ta isaⁿ'ā yen'e tá. Nduuti chí 'ááama n'daataá candéε tá nduudu yen'é Ndyuūs cheeti yaacū, tuu'mi 'cuináⁿ tá.

³⁶ ¿'Áá nguée neⁿ'e nī 'caandiveén nī chí dinguún yen'e nī? ¿Dé'ε ra tuu'mi?

¿'Áá yeⁿe ndís'tiī nduudu yeⁿe Ndyuūs o ndaā dāmáāⁿ nanááⁿ ndís'tiī nduudu miiⁿ?
 37 Nduuti chi 'áámá saⁿā nguaaⁿ ndís'tiī nadacadiīnuuⁿ sa chi cuaacu chi ntiīnyuⁿ yeⁿē sa chiiⁿ chi caaⁿmaⁿ sa nduudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs, ní Espíritu N'dai yeⁿē Ndyuūs ca'cueéⁿ yā saⁿa miiⁿ, tuu'mi ní cuuvi deenu sa chíiⁿ chi idinguúⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs ch'iⁿí yā 'úú. 38 Nduuti chi saⁿā miiⁿ nguéeⁿ 'caandiveeⁿ sa nduudu yeⁿē, tuu'mi ní ndís'tiī nguéeⁿ 'caandiveeⁿ nī nduudu yeⁿē sa.

39 'Tíicā diīⁿ nī, ndís'tiī hermanos yeⁿē. Caaⁿmaⁿ nī nduudu cuaacu ní ca'á nī lugar chi 'iiⁿyāⁿ caaⁿmaⁿ yā táámá davaacu chi n'dááⁿ. 40 Diiⁿ n'daacá nī tanducuéⁿē ndúúcū orden.

15

Jesucristo 'aā nnduuchi yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā

1 Ndís'tiī hermanos yeⁿē, maaⁿ ní chuū ngaⁿa cuaācú ngii ndís'tiī nduudu yeⁿe evangelio chi ndúúdú ngai yeⁿē Jesucristo. Chíiⁿ 'āā ngaⁿá, ní ngi'cueéⁿ ndís'tiī. Ní ndís'tiī ní n'giindiveeⁿ nī ní s'téenu nī. Ní 'aama canee n'daacá nī ná nduudu 'cūū. 2 Cáāvā nduudu cuaacu yeⁿē Dendyuūs ndís'tiī ní nguáⁿai nī yeⁿē nuuⁿndi yeⁿē nī nduuti chi 'áámá cānee na staava yeⁿē nī chíiⁿ chi ca'cueéⁿ ndís'tiī. Nduuti chi ndís'tiī nguéeⁿ i'teenú nī nguéeⁿ dichíiⁿvē nduudu miiⁿ cáāvā ndís'tiī.

3 Vmnaáⁿ vmnaaⁿ ní chi'cueéⁿ ndís'tiī chēē chi mās ca importante tan'dúúcā chi Cristo chi'cueéⁿ yā 'úú. Chuū chiiⁿ chi Cristo ní ch'iⁿí yā cáāvā nuuⁿndi yeⁿē yú tan'dúúcā chi canée nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿē Ndyuūs. 4 'Iiⁿyāⁿ ní ch'iichi yā Cristo ní cho'ōo ndii 'íínú nguuví ní Dendyuūs nadin'duuchí yā Cristo yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā tan'dúúcā chi canée nguūⁿ na libro yeⁿē Dendyuūs. 5 Cuayiivi chi Cristo nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā saⁿā Pedro n'diichi sá Cristo. Cuayiivi chi cho'ōo chuū ní ndichuuví apóstoles n'diichí yā Cristo. 6 Cuayiivi miiⁿ ní 'áámá tiempo nūuⁿ nyuⁿu ciento hermanos nduuvidaamá yā ní n'diichí yā Cristo chi 'āā nduuchi yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā. N'deee cá yā yeⁿe nyuⁿu ciento hermanos snduuchí yā ndíi maaⁿ, naati duuⁿví yā n'diī yā. 7 Cuayiivi miiⁿ ní Jacobo, apóstol chi ndēē nduudu yeⁿē Dendyuūs n'diichi ntúuⁿ yā Cristo. Ní cuayiivi ní nducyaaca apóstoles n'diichí yā Cristo.

8 Cho'ōo 'yááⁿ n'dai nguuví ní 'úú, Pablo, n'diichi ntuúⁿ Cristo, 'áará chí 'úú nguéeⁿ intiinaáⁿ Cristo taachi cánée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 9 'Úú, Pablo, nacadiinúúⁿ chi 'úú nguéeⁿ n'daacā 'úú, tan'dúúcā yeⁿe tanáⁿā apóstoles chi candēē yā nduudu yeⁿē Ndyuūs. 'Úú nguéeⁿ canée chi cuuví apóstol ti vmnaáⁿ vmnaaⁿ can'daá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yaācū

yeⁿ'é Dendyuūs, ti neⁿ'é chi 'iⁱnⁿtyéⁿ'ē ca'á yā orden chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iⁱn'yāⁿ chi naⁿ'á yā yaacū yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁰ Maaⁿ ní 'úú 'aama apóstol 'úú ti Ndyuūs diiⁿ yā n'daacā n'dai nduucú. Caati Ndyuūs diiⁿ yā n'daacā n'dai nduucú maaⁿ ní 'úú idiⁱn nⁿtiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. Ní chíiⁿ chi Ndyuūs diiⁿ yā nduucú dichiiⁿ'vē. Nguéé dámaāⁿ 'úú chi diiⁿ ca nⁿtiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā ti Ndyuūs. Ndyuūs chi diiⁿ yā n'daacā n'dai nduucú ní canée yā nduucú ní nginne^e yā 'úú. ¹¹ Nguéé dε'ε vεε ndii nduuti chi 'úú o náⁿ'a yā chi candεε nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, tí nús'ūū ngaⁿ'a 'nū nduudu miiⁿ. Ní ndís'tií ní i'téenu nī nduudu miiⁿ.

Tiⁿ'yāⁿ caⁿ'á yā nnduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā

¹² Ndís'tií ní i'téenu nī chí ngaⁿ'a 'nū chi Cristo nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¿Táácā cuuvi chí ngaⁿ'á nī chi nguéé nnduuchí 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā? ¹³ Nduuti chi nguéé nnduuchí 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā Cristo ntúūⁿ ní nguéé 'āā nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní cuerpo yeⁿ'e Cristo canee na yáinyāⁿ ndíí maaⁿ. ¹⁴ Ndúúti chi Cristo nguéé 'āā nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā tuu'mi ní nduudu chi ngaⁿ'á 'nū nguéé dichiiⁿ'vē. 'Tiicá ntúūⁿ nguéé dichiiⁿ'vē chiiⁿ chi i'téenu 'nū yeⁿ'e Cristo. ¹⁵ 'Tiicá ntuūⁿ chiiⁿ chi ngaⁿ'á 'nū chi nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs, tuu'mi ní nduudu yaadi nduuti chi

nguéé 'tíicā. Naati ngaⁿ'a cuaacú 'nū chi Ndyuūs diiⁿ yā chi 'āā nduuchi Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Nduuti chi nguéé nnduuchí tanáⁿ'ā 'iⁱn'yāⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā 'tiicá ntuūⁿ nguéé 'āā nduuchí Ndyuūs Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tinaⁿ'ā. ¹⁶ Ndúúti chi tanáⁿ'a 'iⁱn'yāⁿ nguéé nnduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'tiica ntúūⁿ, Cristo nguéé 'āā nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹⁷ Nduuti chi Cristo nguéé 'āā nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā nguéé dichiiⁿ'vē chi i'téenu yú Ndyuūs. Ní s'uuúⁿ canee yú condenado ndúúcū nuuⁿndi yeⁿ'ē yú. ¹⁸ Nduuti chi 'tíicā, tuu'mi ní 'iⁱn'yāⁿ chi 'āā i'téenu yā Cristo, ní maaⁿ ní 'āā n'díi yā, 'āā chindái yā ndúúcū nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ¹⁹ Nduuti chi nguéé nduuchi Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā tuu'mi ní s'uuúⁿ chi i'teenu yú Cristo, núúⁿ máⁿ neⁿ'e chi snée yú na iⁿ'yeendí 'cūū neené ndaachi yíinu yú nguéé ti tanáⁿ'ā 'iⁱn'yāⁿ.

²⁰ Naati cuaacu chi Cristo miiⁿ 'āā nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Cristo miiⁿ ní 'iⁱn'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ chi nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'a yeⁿ'ē nducyáácá 'iⁱn'yāⁿ chi n'díi. ²¹ Ti cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e 'áámá saⁿ'a Adán, canée chi nducyaaca yú 'cuūvi yú. Ní cáávā chi diiⁿ 'aama saⁿ'ā Cristo miiⁿ, canée chí nduuchí yú yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²² S'uuúⁿ ní yeⁿ'e Adán chi diiⁿ nuuⁿndi sa. S'uuúⁿ ní 'iⁱn'yāⁿ chi diiⁿ nuuⁿndi s'uuúⁿ. Taachí

'iin'yāⁿ diiⁿ nuuⁿndí yā tuu'mi canee chi 'cuūvi yā. S'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ ní 'cuεti nduuchi yú. ²³ Ti 'áámá 'áámá 'iin'yāⁿ caⁿ'á yā nnduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā tan'dúúcā chi itunééⁿ 'iin'yāⁿ. Cristo 'āā nduuchi yā vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní cuayiivi taachi ndaá Cristo na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū taama vmnéⁿ'ēe, tuu'mi ní 'iin'yāⁿ chi n'díi chi yeⁿ'e Cristo, 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'á yā nnduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²⁴ Tuu'mi ní ndaā nguuví chi 'cuūnū iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuayiivi taachi chó'ōo tanducuén^{'ē} chi Dendyuūs Chiida yú neⁿ'é yā chi chó'ōo. Ní Cristo caaⁿ'maⁿ ntiin^{'nyú}n yā yeⁿ'ē nducyaaca 'iin'yāⁿ ndíi tiiⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū poder yeⁿ'ē. Tuu'mi ní Cristo nca^{'á} yā Chiidá yā tanducuén^{'ē} chi yeⁿ'e chi ngaⁿ'a ntiin^{'nyú}n yā. ²⁵ Ti maaⁿ ní Cristo miiⁿ canée yā tan'dúúcā 'áámá Rey. Ní taachi chí cuchéε yā yeⁿ'ē tanducuén^{'ē} enemigo yeⁿ'e yā, tuu'mi ní enemigos yeⁿ'é yā canée yā tan'dúúcā chi canée yā mááⁿ ca'a Cristo; ²⁶ tuu'mi ní chi 'cuiinu enemigo yeⁿ'e Cristo chi vaadī n'gii. Ní Cristo chichεε yā yeⁿ'ē. ²⁷ Dendyuūs 'āā ca'a yā nducuén^{'ē} dendu'u na ta'a Cristo ní Cristo ngaⁿ'a ntiin^{'nyú}n yā yeⁿ'e tanducuén^{'ē}. Ní nducuén^{'ē} canee tan'dúúcā chi canee maaⁿ ca'a Cristo. Cristo miiⁿ nguéeⁿ ngaⁿ'a ntiin^{'nyú}n yā yeⁿ'ē Chiidá yā naati Chiidá yā 'āā

ca'a yā Cristo tanducuén^{'ē}. ²⁸ Taachí Cristo cheé yā yeⁿ'e tanducuén^{'ē}, tuu'mi ní Cristo, chí daiya Dendyuūs, ca'a yā nducuén^{'ē} na ca'a Dendyuūs chí Chiidá yā. Ní Cristo miiⁿ maáⁿ yā canée yā maaⁿ poder yeⁿ'ē Chiidá yā.

²⁹ ¿De'ε rá tuu'mi? Nduuti chí nguéeⁿ nnduuchi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, ¿de'ε cúúví chí diiⁿ yā 'iin'yāⁿ chí ndéédínuūⁿniⁿ yā cáávā tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chí n'dii? ¿De'ε cáávā idiíⁿ yā 'tíicā? Nduuti chí nguéeⁿ i'téenu yā chí 'iin'yāⁿ chí n'dii caⁿ'á yā nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā.

³⁰ 'Tiicá dendu'ū. ¿De'ε cúúví chí 'úú cuneé ndúúcū cáándá chí 'iin'yāⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú ndii hora miiⁿ? ³¹ Cuáácú chí nguuví nguuví 'iin'yāⁿ neⁿ'e 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú cucáávā chí i'teenú Cristo. Cuáácú chí yeenú, ti cáávā Señor Jesucristo chí Señor yeⁿ'e yú ndís'tiī i'téenu nī Jesucristo ti 'úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo nanááⁿ ndis'tiī. ³² ¿De'ε chí cuuvi yeⁿ'é chí cuchéε yeⁿ'é 'iin'yāⁿ yāāⁿ Efeso chí diiⁿ yā nduucú tan'dúúcā 'iiti taaⁿ nduuti chí nguéeⁿ nduuchi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā? Tuu'mi ní ngaⁿ'a yú 'tiicā: Che'e yú vaa, cu'u yú vaa, ti cavyaaⁿ ní 'cuūvī yú.

³³ Nguéeⁿ diiⁿ nī chí 'iin'yāⁿ canche'éi yā ndís'tiī. Nduuti chí caⁿ'á nī ndúúcū 'iin'yāⁿ chí nguéeⁿ n'daacā idiíⁿ yā tuu'mi ndís'tiī cuuví diiⁿ nī tan'dúúcā chí idiíⁿ 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. Nguéeⁿ n'daacā chí diiⁿ nī 'tíica.

³⁴ Nadacadíínuuⁿ nī chεε chi diíⁿ nī. Ní diíⁿ nī cosa chi n'daacā. Ní nguée^é dinuuⁿndi nī. Tanáⁿ'ā 'iíⁿ'yāⁿ nguée^é deenú yā yeⁿ'e Dendyuūs. Chuū ní ngaⁿ'á yeⁿ'e ndís'tiī ní cuuvi 'cuináaⁿ nī.

Yeⁿ'e tan'dúúca chi 'iíⁿ'yāⁿ can'á yā nnduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā

³⁵ Nduuⁿ'ví 'iíⁿ'yāⁿ ní cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chuū. ¿Táácā chí 'iíⁿ'yāⁿ chi 'āā tináⁿ'ā chi nnduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā? Ní vεε cuerpo ngai yeⁿ'é 'iíⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, ¿táácā canée^é? ³⁶ Ndís'tiī chí ngaⁿ'a nī 'túúca nguée^é nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e chí ngaⁿ'a nī. Ndís'tiī chí ngiīnu nī ndaata deenú nī chí ndaata miiⁿ canée^é chí n'dii vmnááⁿ vmnaaⁿ chí dichíⁿ'vē ní ndεē n'guiⁿ'i yeⁿ'ē. ³⁷ Ndaata miiⁿ chí ndís'tiī ngiīnu nī. ¿'Áá nguée^é tan'dúúca 'áámá planta chí cuchii, nduuti chí trigo, o nduuti chí niīⁿnuⁿ, o dε'ē vεε ndaata chí vée^é? ³⁸ Dendyuūs diíⁿ yā chí 'cuiita ca'áámá ca'áámá ndaata miiⁿ tan'dúúca chí neⁿ'e yā, ní 'āā vi'í cā ca'áámá ca'áámá yaata naaⁿ yeⁿ'ē ndaata miiⁿ. ³⁹ 'Tíicá ntúūⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Nguεε dáámá cuerpo yeⁿ'e 'iíⁿ'yāⁿ. 'Āā vi'í caā cuerpo yeⁿ'e 'iiti, 'āā vi'í caā cuerpo yeⁿ'ē 'yáádá, ní 'āā vi'í caā cuerpo yeⁿ'ē 'yáacā. ⁴⁰ Vée^é cuerpo yeⁿ'e cosa s'eeⁿ chí vée^é nanguuvi. Ní vée^é cuerpo yeⁿ'e 'iíⁿ'yāⁿ chí canée^é na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cuerpo yeⁿ'e cosa chí vée^é nanguuvi ní dεεvε. Ní 'aa vi'í caā cuerpo chí ndεεvε yeⁿ'e 'iíⁿ'yāⁿ yeⁿ'e

iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁴¹ 'Tiicá ntúūⁿ 'yáⁿ'ā, ní 'iīyū, ní 'iīnyúⁿ, ní nducyaaca ní dεεvεε cá ní 'āā vi'í caā. Nguaaⁿ 'iīnyuⁿ s'eeⁿ chí dεεvεé, nguεε dáámá tí 'āā vi'í caā. ⁴² 'Tiicá ntúūⁿ cuerpo yeⁿ'ē yú, chí yú ní choō cuerpo yeⁿ'ē yú, naati taachi nnduuchi yú yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'āā ntée^é nuuⁿndi yú. ⁴³ Maaⁿ ní idinuunⁿdi yú ní 'cuináaⁿ yú cáávā cuerpo yeⁿ'e yú. Naati taachi nnduuchi yú yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, tuuⁿ'mí ní cuerpo yeⁿ'ē yú ní dεεvε, ní n'daacā canée^é. ⁴⁴ Maaⁿ ní cuerpo yeⁿ'ē yú ní yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní 'cuuvi yú. Ní taachi nnduuchi yú yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, tuuⁿ'mí ní cuerpo yeⁿ'e yú ní yeⁿ'e espíritu. Nduuti chí vée^é cuerpo yeⁿ'ē yú chí yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, tuuⁿ'mí ní vée^é cuerpo yeⁿ'ē yú chí yeⁿ'e espíritu.

⁴⁵ Canée^é nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Dendyuūs 'tíicā: Dendyuūs din'dái yā cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā Adán chí sáⁿ'ā chí cunduuchi sá vmnááⁿ vmnaaⁿ. Naati táámá Adán chí cuayiivi ní nguuvi yā Jesucristo. Ní Jesucristo miiⁿ ní yeⁿ'ē vida chí espíritu chí canduuchi. Ní Jesucristo ca'á yā vida 'iíⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí vida chí yeⁿ'e espíritu. ⁴⁶ Nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e chuū. Vmnááⁿ vmnaaⁿ vée^é cuerpo tan'dúúca cuerpo yeⁿ'e s'uuúⁿ, ní cuayiivi vée^é cuerpo chí yeⁿ'ē espíritu. ⁴⁷ Dendyuūs din'dái yā Adán chí saⁿ'a vmnááⁿ vmnaaⁿ

yen'e ya'n'á 'cūū. Naati sa'n'ā cuayiivi miiⁿ chiicā sa ná va'ai cheeti nguuvi ní sa'n'ā miiⁿ chí Jesucristo. 48 Nducyáácá 'ii'n'yāⁿ yen'e i'n'yee^{ndí} 'cūū canéé ndúú^{cū} cuerpo tan'dúú^{cā} 'ii'n'yāⁿ yen'e i'n'yee^{ndí} 'cūū. Nducyáácá 'ii'n'yāⁿ chí yen'e Cristo cuuvi canéé ndúú^{cū} cuerpo tan'dúú^{cā} cuerpo yen'e Jesucristo chí yen'e va'ai cheeti nguuvi. 49 Maaⁿ ní cuerpo yen'e yú tan'dúú^{cā} cuerpo yen'e 'ii'n'yāⁿ yen'e i'n'yee^{ndí} 'cūū. Cuayiivi ní ndaāca yú 'áámá cuerpo yen'e yú tan'dúú^{cā} chí véé na va'ai cheeti nguuvi.

50 Maaⁿ ní chuū nga'n'á ngī ndís'tiī hermanos yen'e: Ndúú^{cū} cuerpo yen'e yú ndúú^{cū} yuūtē yen'e ndúú^{cū} yuūⁿ yen'e nguéé cuuvi ndaa yú na va'ai cheeti nguuvi. Ndíí nguéé véé 'áámá cuaaⁿ dendú'ū chí nchoo ndúú^{cū} chí nguéé ngoō. 51 Cuin'diichí nī. 'Úú ní nga'n'á n'gīⁿí ndís'tiī yen'e 'áámá cosa chí 'ii'n'yāⁿ nguéé deenu yā. Nguéé nducyaaca yú 'cuūvi yú. Naati Ndyuūs téé yā nducyaaca s'uuúⁿ 'áámá cuerpo chí ngai tan'dúú^{cā} cuerpo yen'é yā chí yen'e espíritu. 52 Ní 'áámá tiempo 'līⁿ 'līⁿ nūⁿ tan'dúú^{cā} chí 'áámá ingaaⁿ 'áámá in'gaadi nduutinaaⁿ yú, mááⁿ n'cheetē nūⁿ, ní n'daaⁿ cuerpo yen'e yú, taachi 'cué^εcú trompeta chí ndii na 'cuiinu. Ní taachi 'cué^εcu trompeta miiⁿ, tuu'mi ní 'ii'n'yāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo

chí maaⁿ ní 'āā tináⁿ'ā ní nducuéⁿ yā yen'e nguaaⁿ tináⁿ'ā ndúú^{cū} cuerpo ngai yen'é yā chí 'āā ntéé choo. Ní 'tiicá ntúūⁿ. S'uuúⁿ chí i'teenu yú Jesucristo ní canduuchi yú, ní n'daaⁿ cuerpo yen'e yú. 53 Cuerpo yen'e yú chí ngoō. Ní Ndyuūs canéé chí n'daaⁿ yā cuerpo yen'e yú ní téé yā s'uuúⁿ táámá cuerpo chí nguéé nchoo. Cuerpo yen'e yú chí n'gī, Ndyuūs canéé chí téé yā s'uuúⁿ táámá cuerpo chí 'āā ntéé ndaa nguuvi chí 'cuūvi. 54 Taachí cuerpo yen'e yú chí n'gī ní ngoo, 'āā n'daaⁿ cuerpo yen'e chí nguéé cuuvi n'gī ndíí nguéé cuuvi chōō. Tuu'mi cuuvi cuaacu chí canéé nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yen'e Ndyuūs 'tíicā: Vida cuen'e daāⁿmaⁿ miiⁿ ní chicheé yen'e vaadī n'gī miiⁿ ti 'āā ntéé ch'iī 'ii'n'yāⁿ. 55 Vaadī n'gī ní 'āā chó'ōo. ¿Táácā cuuvi cuchéé vaadī n'gī yen'e 'ii'n'yāⁿ chí nguéé cuuvi 'cuūvi yā? ¿Táácā cuuvi diiⁿ vaadī n'gī miiⁿ tan'dúú^{cā} chí 'áámá 'iiti chí nga'a tī 'ii'n'yāⁿ ní n'gī yā? Nguéé cuuvi. 56 Nuun^{ndi} miiⁿ chí diiⁿ yú, chíⁿ chí tee lugar vaadī n'gī, ní n'gī yú. Ní vaadī n'gī miiⁿ diiⁿ tan'dúú^{cā} chí nga'a tī 'ii'n'yāⁿ ní n'gī yā. Ley miiⁿ chíⁿ chí diiⁿ chí 'ii'n'yāⁿ deenu yā chí véé nuun^{ndi} yen'e yā. 57 Nca'a yú gracias Ndyuūs, ti nginneé yā s'uuúⁿ chí ichéé yú yen'e nducuéⁿ chí yen'e yááⁿn'guiniūⁿ cáávā Señor Jesucristo yen'e yú. 58 Cáávā chuū ndís'tiī hermanos yen'é

chi nen'e taaví, 'cuεεtinéen n'daaca nī ndúúcū chiin chi i'téenu nī. Ní nguée n'daan chíin chi i'téenu nī. Ní cuen'e daāman diin nī ntiinyuⁿ yen'e Señor Jesucristo yen'e yú. Ní deenú nī chí ntiinyuⁿ miiⁿ ní véé chiivē.

16

Yen'e ofrenda caavā hermanos

¹ Maaⁿ ní nen'é caan'mán ndís'tiī yen'e ofrenda yen'é nī chi ca'á nī 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo cáavā 'iin'yāⁿ ndaachī snée yā ní nguée dendu'ū yen'e. Diin nī tan'dúúcā chi 'úú ngaⁿá ngī 'iin'yāⁿ yen'e tanán'ā yāacū s'eeⁿ na yán'āa Galacia. ² Tíicā diin nī. Nguuví vmnáán vmnaaⁿ yen'é ndεētē chi domingo miiⁿ, ca'áamá ca'áamá ndís'tiī ní cu'néeⁿ nī 'āā vi'í caā parte yen'é nī chi tunéén Ndyuūs chi yen'e nducuén'e chi Ndyuūs tee yā ndís'tiī. Ní ndís'tiī ca'a nī ofrenda yen'é nī na ta'a 'iin'yāⁿ chí ngaⁿa ntiinyuⁿ yen'e yāacū. Ní taachi 'úú ndaá nguée canée chi ca'a nī ofrenda yen'e nī. ³ Ní taachi ndaá, 'úú dicho'ó 'iin'yāⁿ chi ndís'tiī ne'én nī chi candεε yā ofrenda yen'é nī ndí yāāⁿ Jerusalén. 'Iin'yāⁿ miiⁿ candεε yā carta yen'é ndúúcū ofrenda yen'e nī. ⁴ Nduuti chi 'úú canée chi caⁿá yāāⁿ Jerusalén tuu'mi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ caⁿá yā nduucú.

Pablo caⁿa yā chi caⁿá yā yaāⁿ s'eeⁿ

⁵ Canée chi cho'ó na yán'āa Macedonia. Ní taachi cho'ó

na yán'āa miiⁿ cuayivi ní ndaá na yāāⁿ Corinto ní cuneé ndúúcū ndís'tiī. ⁶ Nen'é chi cūnee ndúúcū ndís'tiī tiempo chi 'iichεε. Ní cuayivi ní ndís'tiī cuuvi caⁿá nī nduucú 'téε nūuⁿ naachi 'úú naⁿá cuaaⁿ cyúúni. ⁷ Nguée nen'é n'diichi ndís'tiī taachi cho'ó yāāⁿ vaacú nī, naati canée ngiinú chi ndaá n'diichi ndís'tiī 'áamá tiempo nduuti chi Ndyuūs téε yā lugar 'úú. ⁸ Naati cuneé na yāāⁿ Efeso ndii tiempo yen'e 'viicu yen'e Pentecostés. ⁹ Miiⁿ ní véé n'dee ca ntiinyuⁿ chi diin. Ní yāāⁿ Efeso miiⁿ tan'dúúcā 'áamá cheendi va'āi chi ch'εεε n'dai nī ndεεvéε n'dai caavā 'úú, ti véé ca ntiinyuⁿ chi diin. Miiⁿ ntúūⁿ neene véε 'iin'yāⁿ chi induuví táaⁿ yā yen'é.

¹⁰ Ndúúti chi ndaa saⁿā Timoteo nanáán ndís'tiī, canée chi diin nī recibir saⁿā miiⁿ tan'dúúcā 'áamá saⁿā chi diin ntiinyuⁿ sa yen'é Ndyuūs, ti saⁿā miiⁿ ní idiin sa ntiinyuⁿ yen'é Ndyuūs tan'dúúcā 'úú. ¹¹ Mar 'áamá ndís'tiī nguée diin nī ndúúcū Timoteo tan'dúúcā chi saⁿā chi nguεε n'daacā, ní nguée deenu sa. Cuaviivi taachi dicho'ó nī Timoteo miiⁿ cuaaⁿ cyúúni, dicho'ó nī saⁿa miiⁿ ndúúcū n'dai. Canee ngiinú chi ndaa sa ndúúcū tanán'ā hermanos nanáán 'úú.

¹² 'Úú nen'é chi hermano Apolos ndaa sa nanáán ndís'tiī taachi ndaa tanán'ā hermanos. Apolos miiⁿ nguée nen'e sa ndaa sa maaⁿ, naati ndaa sa nanáán ndís'tiī taachi véé yaaⁿ sa.

Pablo diín yā saludar hermanos

13 'Cuéete n'daacá nī ndúúcū cuidado. Ní 'cuéetinéé n'daacá nī ndúúcū chi i'téenu nī chi yen'e Ndyuūs. Ní tan'dúúcā sa'nā n'geete diín yā ní 'tíicā diín nī. Ní cunée diitú nī. 14 Tanducuén'e chi diín nī, ní diín nī ti nen'e nī Ndyuūs.

15 Ndís'tiī ní deenú nī chi 'iín'yān yen'e va'āi sa'nā Estéfanos s'téenu yā Jesucristo vmnáán vmnaan taachi snee yā na yá'nāa Acaya. 'Úú yaa'ví ndís'tiī chi 'iín'yān s'een nen'é yā diín yā ntiínnyun chi nginne nducyaaca 'iín'yān chi i'téenu yā Señor Jesucristo yen'e yú. 16 'Úú ngiicá ndís'tiī hermanos yen'é, chi 'caandiveén nī yen'e chi nga'nā 'iín'yān s'een yen'e va'ai Estéfanos ní cunee nī 'áamá 'áamá 'iín'yān chí idiīn ntiínnyun yen'é Dendyuūs. 17 Yeenú chi ndaa hermano Estéfanos ndúúcū hermano Fortunato ndúúcū hermano Acaico. N'daacā chi canée yā ndúúcu nī na lugar yen'é. 18 'Iín'yān s'een ní nduūví n'daí yā na espíritu yen'é ní ca'ná yā nduūví n'daí yā na espíritu yen'e nī dendú'ū. Canée chi diín nī aceptar taná'nā 'iín'yān chi diín yā tan'dúúcā 'iín'yān s'een.

19 'Iín'yān yen'e yaācū yen'e yá'nāa Asia dicho'ó yā saludos yen'é nī: N'daí nī, nga'nā yā. Sa'nā Aquila ndúúcū n'daataá Priscila ndúúcā 'iín'yān yen'e yaācū chi snée yā ndavaacú yā dicho'ó yā saludos yen'e nī: N'daí nī, nga'nā yā. 20 Nducyáácá hermanos ní

dicho'ó yā saludos yen'e nī: N'daí nī, nga'nā yā. Ndís'tiī ní caan'ma nī 'tíicā yen'e hermanos: N'daí yā, nga'nā nī. Ní ca'á nī ta'a nī taachi diín nī saludar hermanos ti ndís'tiī ní nen'é nī Dendyuūs.

21 'Úú Pablo dingúun carta mii'n ndúúcū ta'á, ní: N'daí nī, nga'nā.

22 Nduuti chi 'áamá sa'nā nguée idiné'n'e yā Señor Jesucristo yen'e yú 'āa cuuví yā condenado. Nii'nun nii'nun canee tiempo chi Señor Jesucristo yen'e yú cuuvi ndaa ntúun yā.

23 Ní Señor Jesucristo yen'e yú tee yā ndís'tiī nducué'n'e chi n'daacā yen'e yā. 24 'Úú nen'é ndís'tiī ti ndís'tiī ní yen'e Cristo Jesús ndís'tiī. 'Tíicā.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ CHI SNĒE YĀ YĀ^Āⁿ CORINTO

*Pablo idinguún yā carta
'cūūyen'e 'iiⁿ'yāⁿyen'e yaacū na
yāāⁿ Corinto*

1 'Úú Pablo 'úú. Ní Ndyuūs
nen'é yā chi 'úú cuuvi 'áámá
apóstol chi candéé nduudu
cuaacu yen'e Jesucristo. 'Úú
ndúúcū Timoteo chi her-
mano yen'e yú idinguún carta
'cūū yen'e 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāāⁿ
Corinto chi caⁿ'á yā yāacū
yen'e 'iivú Ndyuūs, ní yen'e
nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenú
yā Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ chi snée
yā na núúⁿmán yáⁿ'āa yen'e
Acaya. 2 Ndyuūs Chiida
yú ndúúcū Señor Jesucristo
cuuvi téee yā s'uuúⁿ cosa chi
n'daacā yen'é yā ní 'íicú cunée
vaadī 'diiⁿ yen'é yā na staava
yen'e yú.

Pablo ch'eenú yā chiī

3 Dich'εεε yú Ndyuūs ti
néené n'dai Ndyuūs Chiida
yú chi Chiida Señor Jesucristo
yen'e yú. Ndyuūs Chiida
yú ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ ní
tee yā 'viich'εεtínūⁿ s'uuúⁿ.
4 Ndyuūs yen'e yú itee yā
'viich'εεtínūⁿ nús'uu yen'e
tanducuén'ē chi n'geenú 'nū
ngii ti nús'uu ní cuuvi ca'á 'nū
dáámá 'viich'εεtínūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ
chi n'geenú yā ngii ndúúcū
dáámá 'viich'εεtínūⁿ chi
Ndyuūs tee yā nús'uu.
5 Nús'uu ní n'geenú 'nū ngii

n'deee ca cáavā chi idiⁿ
'nū ntiⁿnyuⁿ yen'e Señor
Jesucristo. Ní Señor Jesu-
cristo tee ca yā 'viich'εεtínūⁿ
nús'uu. 6 Maaⁿ ní, nduuti
chi n'geenú 'nū ngii, chuu ní
cáavā ndís'tiī cuuvi cuta'á nī
'viich'εεtínūⁿ yen'é Ndyuūs
ní cuuvi nnguan'ai nī. Ní
nduuti chi Ndyuūs tee yā
nús'uu 'viich'εεtínūⁿ, chuū ní
cáavā ndís'tiī cuuvi cuta'á nī
'viich'εεtínūⁿ yen'é Ndyuūs,
ní cuuvi nnguaiⁿ'ai nī. 'Tiicá
ntúūⁿ ndís'tiī cuuvi cuchéε nī
nducuén'ē chi n'geenu nī ngii
tan'dúúcā chi nús'uu n'geenú
'nū ngii. 7 Ní canee ngiinú
'nū yen'e ndís'tiī chi cunee
n'daaca nī. Ti deenú 'nū ti
taachi ndís'tiī n'geenu nī ngii
tan'dúúcā nús'uu 'tiicá ntúūⁿ
Ndyuūs tee yā, 'viich'εεtínūⁿ
ndís'tiī tan'dúúca chí tee yā
nús'uu.

8 Ní ndís'tiī hermanos
yen'é 'nū. Nen'é 'nū chi
cadiinuⁿ nī yen'e tanduvéε
vaadī caa'va chi cho'ō nuúnⁿ
'nū na yáⁿ'āa yen'e Asia.
Chíⁿ chí ch'eenu taaví 'nū
chiī ní néené n'deee ca, ní
nadicadiinúⁿ 'nū chi nguéε
fuerzas yen'é 'nū chí cuchéε
'nū yen'e nducuén'ē ti cuuvi
'cuūvi 'nū. 9 Nacadiinúⁿ 'nū
chí ca'á yā orden chí 'cuūvi
'nū naati chuū ní chí chí
ch'in'i nús'uu chí cu'téenu cá
'nū Ndyuūs chí nadacuééⁿ yā
'iiⁿ'yāⁿ yen'e nguaaⁿ tináⁿ'ā.
Ní nguεε i'téenu 'nū yen'e
maán 'nū. 10 'Tíicā Ndyuūs
nadanguáⁿ'ai yā nús'uu yen'e
peligro chí 'āa chéé 'cuūví 'nū.
'Tiicá ntúūⁿ cunee ngiinú 'nū
Ndyuūs chí nadanguáⁿ'ai yā
nús'uu yen'e nducuén'ē chí

n'geenú 'nū ngii ní ye^{n'}é chí ch'εετε n'dai. ¹¹ Ní ndís'tiī ní nginneé ntúuⁿ nī nús'uu ti nga^{n'}anguá'á nī caavā nús'uu. Caati ndúútí chí 'yááⁿ ca hermanos nga^{n'}angua'á yā ye^{n'}é 'nū, tuu'mi ní ca'á yā gracias Ndyuūs, ti Ndyuūs diín yā n'dai ca cáávā nús'uu.

Pablo chí'naaⁿ yā chí ndaá yā na yáāⁿ Corinto

¹² Ní yeenú 'nū ti deenú 'nū na staava ye^{n'}é 'nū chí chiín chí idiín 'nū ní cáávā 'iín'yāⁿ ye^{n'}e i^{n'}yeendí'cūū. Ní n'daacā diín 'nū. Ní n'daacā diín 'nū cáávā ndís'tiī. Ndyuūs chí n'dai taavi chíinneé yā nús'uu chí 'túúcā din'daacá 'nū. Chuū nguée cuuvi diín 'nū cáávā vaadi deenu ye^{n'}e maáⁿ 'nū. ¹³ Chíⁿ chí dinguúⁿ 'nū ye^{n'}e ndís'tiī ní ndís'tiī ní cuuvi 'cueéⁿ nī ní intiinaáⁿ nī. Cuneé ngíínú 'nū chí túúmícadíinúúⁿ nī nducuén'ē. ¹⁴ Tan'dúúcā chí ndís'tiī túúmícadíinúúⁿ nī 'téé maaⁿ naati taachi ndaa Señor Jesucristo taama vmné^{n'}ēe tuu'mí ndís'tiī cuuvi yeenú nī cáávā nús'uu tan'dúúcā chí cuuvi yeenú 'nū cáávā ndís'tiī.

¹⁵ Caati véé confianza ye^{n'}é 'nū ndúúcū ndís'tiī, vmnááⁿ vmnaaⁿ nadacádiinúúⁿ chí chíⁿ ní ndaá ní caneé nduucú nī 'áámá tiempo ní cuayiivi ndaá taama vmné^{n'}ēe ní cuneé nduucú nī chí cuyi yeenú cá nī. ¹⁶ Nadacádiinúúⁿ chí cho'ó yaā'ví ndís'tiī taachi ca^{n'}á na yá^{n'}āa Macedonia. Ní cuayiivi míⁿ taachi n'daá yá^{n'}āa Macedonia miⁿ tuu'mi ní nandaa ntuúⁿ yaa'ví ndís'tiī ní cuneé ndúúcū

nī. Ní taachi can'daá ye^{n'}e nī, ndís'tiī cuuvi cunnee nī 'úú ndúúcū necesidades ye^{n'}é caati ca^{n'}á yá^{n'}āa Judea. ¹⁷ 'Tíicā nadacádiinúúⁿ chí diín. 'Úú nguée diín tan'dúúcā 'iín'yāⁿ chí diín yā tan'dúúcā chí maáⁿ yā ne^{n'}e yā. Ní nga^{n'}a yā: Júūⁿ, júūⁿ chuū chí diín, ní cuayiivi nga^{n'}á yā chí nguée diín yā ti diín yā tan'dúúcā chí ne^{n'}é yā. ¹⁸ Naatí Ndyuūs deenú yā nduudu chí nga^{n'}á 'nū chí nguée nga^{n'}á 'nū 'tíicā idiín 'nū ní cuayiivi nguée idiín 'nū 'tíicā. ¹⁹ Ti taachi 'úú ndúúcū sa^{n'}ā Silvano ndúúcū Timoteo candéé 'nū nduudu cuaacu ye^{n'}e Señor Jesucristo chí Daiya Dendyuūs nguée nga^{n'}á 'nū chí Jesucristo miⁿ nga^{n'}á yā chí júūⁿ 'tíicā, ní cuayiivi nguée 'tíicā diín yā. Cristo ní nga^{n'}á yā ní diín yā tanducuén'ē dendu'ū chí cuaacu. ²⁰ Ti Cristo miⁿ nga^{n'}á yā chí 'tíicā, ye^{n'}e nducuén'ē chí Ndyuūs Chiida yú ca^{n'}á yā chí téé yā 'iín'yāⁿ ndúúcū s'uuúⁿ chí i'téenu yú Ndyuūs. Cáávā chuū idich'εετε yú Ndyuūs ti cucáávā Cristo ca^{n'}a yú chí 'tíicā. ²¹ Ní Chiida yú diín yā chí ndís'tiī ndúúcū nús'uu cunee diitu ca yú ndúúcū chí i'teenu yú ye^{n'}e Cristo. Ní Ndyuūs nadidεεvé yā s'uuúⁿ chí diín yú ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'}é yā. ²² Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ 'áámá sello ye^{n'}é yā na cuerpo ye^{n'}e yú ti ye^{n'}é yā s'uuúⁿ. Tee yā Espíritu N'dai ye^{n'}é yā na staava ye^{n'}é yú. Ní cáávā Espíritu N'dai ye^{n'}é yā deenu

yú chi cuuvi yeⁿ'e yú chiiⁿ chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi téé yā s'uuúⁿ.

²³ Nguéé cuen^{'é} yāāⁿ Corinto ti nen^{'é} yaa^{'vi} neénⁿ ndís'tiī ní nguéé nen^{'é} 'caa^{'vá} cucáāvā chi 'cuεεtinéé ya'ai nī. Maaⁿ ní Ndyuūs deenú yā staava ye^{'é} ní testigo yeⁿ'é. ²⁴ Nguéé nen^{'é} 'nū caaⁿ'máⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī ye^{'ē} chiiⁿ chi canee chi i'téenu nī ti 'āā canee diitú nī ndúú^{cū} chi i'téenu nī. Naati nen^{'é} 'nū cunneé 'nū ndís'tiī. Nús'uu diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ndúú^{cū} ndís'tiī ní cuuvi yeenú nī. Ní ndís'tiī snéé n'daaca nī caavā chi i'teenú nī Jesucristo.

2

¹ 'Úú nadicáadiinúúⁿ māaⁿ chi nguéé ndaá nanááⁿ ndís'tiī chi cuuvi ndaachí nī. ² 'Úú nguεε nen^{'é} ndaá nanááⁿ ndís'tiī nduuti chi 'úú idiíⁿ chi ngii ndaachi yiinú ndís'tiī. ¿De'ē cúúví chi diiⁿ chi ngii ndaachi yiinú ndís'tiī ti nguéé du'ū chi cuuvi tee yā 'úú vaadi yeenú nduuti chi ndaachi yiinú ndís'tiī? ³ Chuū idinguúⁿ yeⁿ'é ndís'tiī ti taachi ndaá nguéé cu'neeⁿ ndaachi nuúⁿ cucáāvā ndís'tiī ti ndís'tiī cuuvi tee nī 'úú vaadi yeenú. Véé 'viich'εεtinúúⁿ 'cúú nanááⁿ nducyáácá ndís'tiī chi vaadi yeenu chi véé yeⁿ'é, maaⁿ vaadi yeenú miiⁿ cunéé ndúú^{cū} nducyaaca nī. ⁴ Ní taachi dingúúⁿ ye^{'é} ndís'tiī neené di'vaachi 'úú ndii ná staava yeⁿ'é ndíí tuunu cheεcú. Nguéé diiⁿ 'tuucā ti cu'neeⁿ ndaachi yiinú ndís'tiī ti nen^{'é} chi ndís'tiī cuuvi

déenu nī chi neené nen^{'ē} taavi cá ndís'tiī.

Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iīⁿyāⁿ

⁵ Ndúútí chi 'aama 'iīⁿyāⁿ diiⁿ yā 'aama cosa chi véé de'ē cáāvā chi cu'neeⁿ ndaachi yiinú ná^{'ā} ndís'tiī 'úú ntúūⁿ cu'neeⁿ ndaachi yiinú 'úú ndúú^{cū} nducyáácá ndís'tiī dendu'ū 'téé nūuⁿ. 'Úú nguéé nen^{'é} caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ miiⁿ chi véé cá nuuⁿndi yeⁿ'é yā ye^{'ē} chi dinuuⁿndí yā. ⁶ Deenú ntúūⁿ chi n'deēe cá ndís'tiī 'āā n'diichí nī nuuⁿndi yeⁿ'é yā nī nadacáadiinúúⁿ chi 'āā véé castigo ye^{'ē} 'iīⁿyāⁿ miiⁿ, ní nguéé diiⁿ nī más ca ndúú^{cū} 'iīⁿyāⁿ miiⁿ. ⁷ Maaⁿ ní canéé chi nca^{'á} nī 'viich'εεtinúúⁿ 'iīⁿyāⁿ 'cúú ní nadach'εεcú yā yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ 'cúú ní nguéé neené taanⁿ cu'neeⁿ ndaachi yiinú yā. ⁸ Caavā chuū chi nga^{'á} chí ndís'tiī 'cuuⁿ'miⁿ nī chi diné^{'e} ca nī 'iīⁿyāⁿ 'cúú. ⁹ Níícu taachi idinguúⁿ chuū yeⁿ'e ndís'tiī yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ 'cúú nen^{'é} cadiinúúⁿ ní n'diichí nduuti chi ndís'tiī ní diiⁿ nī ndúú^{cū} yā tan'dúú^{cā} chi 'āā nga^{'á} ngii ndís'tiī na carta ye^{'é}. ¹⁰ 'Úú dendú'ū ca^{'á} inadich'εεcú nuuⁿndi yeⁿ'e 'āā de'ē nūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chi ndís'tiī nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní taachi 'úú nadich'εεcú ye^{'é} yā, ní 'túúca diiⁿ cucáāvā ndís'tiī ní nanááⁿ Cristo. ¹¹ Nduuti chí diiⁿ yú 'túú^{cā} tuu^{'mí} ní yááⁿn'guinúúⁿ nguéé cuuvi cuchéε sa ye^{'ē} yú ti deenu yú de'ē chi ginnche'ei sá.

Pablo nguεε yeenú yā chi ndaa yā na yāāⁿ Troas

12 Taachi cuen'é cuaaⁿ cyuuni ní ndaá na yāāⁿ Troas chi caaⁿ máⁿ nduudu yeⁿe evangelio yeⁿe Cristo, tuuⁿ mi ní Ndyuūs nn'guaáⁿ yā yāāⁿ miiⁿ tan'dúú^{cā} chi nn'guaaⁿ 'iiⁿ yāⁿ 'áámá cheendi va'āi. 'Tíicā diiⁿ Ndyuūs cucaavā 'úú chi caaⁿ máⁿ nduudu yeⁿe evangelio. 13 Ní neené nadacadiinúⁿ na staava yeⁿe ti nguée nndaacá saⁿ ā Tito, hermano yeⁿe yú. Cáavā chuū diiⁿ despedir 'iiⁿ yāⁿ yeⁿe yāāⁿ miiⁿ ní chiicá ni cuen'é na yāⁿ āa Macedonia.

Chεε yú yeⁿe nducuén'ē ti yeⁿe Cristo s'uuúⁿ

14 'Úú ní ca'á gracia Ndyuūs caati Ndyuūs caⁿ á yā nduucú 'nū 'āā tíi nūⁿ lugar naachi caⁿ á 'nū caati nūs'uu cuuvi chεé 'nū yeⁿe nducuén'ē cucáavā s'uuúⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuúⁿ. Níicú Ndyuūs diiⁿ yā cáavā nūs'uu chi deenu 'nū yeⁿe Cristo chi cuuvi caaⁿ máⁿ 'nū yeⁿe Cristo nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿ yāⁿ yeⁿe núúⁿ máⁿ iⁿ yeen'di. Ní 'iiⁿ yāⁿ cuuvi deenú yā yeⁿe Cristo dendú^ū. Ní chuū ní tan'dúú^{cā} 'áámá cosa chi n'dēēvεε ngééⁿ chi véé nducuén'ē yāāⁿ naachi cuen'é 'nū. 15 S'uuúⁿ tan'dúú^{cā} 'áámá cosa chi n'dēēvεε ngééⁿ chi incienso nanááⁿ Dendyuūs. 'Tíicā s'uuúⁿ chi i'teenu yú Cristo. 'Tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ nanááⁿ 'iiⁿ yāⁿ chi caⁿ á yā cu'téenu yā Jesucristo ní caⁿ á yā na va'ai chεeti nguuvi. Ní nanááⁿ 'iiⁿ yāⁿ chi nguée

i'téenu yā ní caⁿ á yā ná vaadi n'gii cuen'e daāⁿ maⁿ, 16 s'uuúⁿ tan'dúú^{cā} 'áámá cosa chi ngééⁿ chi n'díi chí 'āā ntεε n'dáaca, 'tíicā s'uuúⁿ nanááⁿ 'iiⁿ yāⁿ chi nguée i'téenu yā Jesucristo. Ní chuū ch'iⁿ i chi caⁿ á yā 'cuūvi yā cuen'e daāⁿ maⁿ. Ní s'uuúⁿ ní tan'dúú^{cā} 'áámá cosa chi n'dēēvεε ngééⁿ ti véé vida yeⁿe. 'Tíicā s'uuúⁿ nanááⁿ 'iiⁿ yāⁿ chi caⁿ á yā cu'téenu yā Jesucristo ni caⁿ á yā na va'ai chεeti nguuvi. ¿Dú'ū cuuvi diiⁿ yeⁿe chuū 'tuucā? 17 Nūs'uu ní nguée caaⁿ máⁿ 'nū nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs chi 'iiⁿ yāⁿ nadíí'vε yā nūs'uu, tan'dúú^{cā} chi diiⁿ n'deēe n'dái 'iiⁿ yāⁿ. Naati Ndyuūs dichó'o yā nūs'uu ní nūs'uu ní caaⁿ máⁿ 'nū nduudu miiⁿ ndúú^{cū} núúⁿ máⁿ staava yeⁿe 'nū. Ní Ndyuūs inaáⁿ yā nūs'uu ti diiⁿ 'nū tan'dúú^{cā} chi Cristo nen'é yā chi diiⁿ 'nū, ti yeⁿe Cristo nūs'uu.

3

Yeⁿe Nduudu Ngai yeⁿe Ndyuūs

1 Taachi dingúúⁿ 'nū chuu, ¿'áá nadacadiinúúⁿ nī chi nūs'uu caaⁿ maⁿ cá 'nū chi n'daacā idiíⁿ 'nū? O ¿'áá canee chi ndéε 'nū taama carta chi ndéε recomendación, nanááⁿ ndís'tiī, o 'áámá carta chi dingúúⁿ nī chi ngúicá nī recomendación yeⁿe nī tan'dúú^{cā} chi ndéε tanán'ā 'iiⁿ yāⁿ? Nguεε 'tíicā. 2 Ndís'tiī ní tan'dúú^{cā} carta yeⁿe 'nū 'tíicā ndís'tiī ti yeⁿe Cristo ndís'tiī. Ní ndís'tiī

tan'dúúcā chi carta ye^{n'}é 'nū chi canéé nguūⁿ na staava ye^{n'}é 'nū 'tíicā ndís'tiī. Ní 'íicú nducyáácá 'ii^{n'}yāⁿ cuuvi 'cueenⁿ yā níicú cadíínuuⁿ yā chi ndís'tiī i'téenu nī Jesucristo. ³ Ní nducyáácá 'ii^{n'}yāⁿ deenú yā chi ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá carta chi dingúūⁿ Cristo ní tee yā nús'uu 'tiicā ndís'tiī cáávā ntii^{n'}nyuⁿ ye^{n'}e Cristo chi diiⁿ 'nū nanáán ndís'tiī. Carta miiⁿ nguéeé cánéé nguūⁿ ndúúcū tinta ndíi nguéeé ndúú tan'dúúcā chi Ndyuūs diiⁿ nguūⁿ yā ley na tabla ye^{n'}e tuūu ti Espíritu N'dai ye^{n'}é Ndyuūs chi canduuchi dingúūⁿ carta 'cūū staava ye^{n'}é yú.

⁴ Ní seguro chi Ndyuūs ndeεεε yā ndís'tiī ní véé 'viich'εεtiinūⁿ ye^{n'}é 'nū caati Jesucristo innee yā 'úú. Ní deenú chi dichíi^{n'}ve Ndyuūs ndúúcū ntii^{n'}nyuⁿ n'daacā chi diiⁿ cucááva Cristo. ⁵ Nguéeé nadacadiinúúⁿ 'nū chi cuuvi cundεε yú cuidado ye^{n'}e nducué^{n'}ē chi diiⁿ yú. Ndyuūs nginneε yā nús'uu ní tee yā poder nús'uu ní cuuvi diiⁿ 'nū nducué^{n'}ē. ⁶ Ndyuūs tee yā nús'uu ntii^{n'}nyuⁿ chi candεé 'nū táámá compromiso ye^{n'}é yā chí ngai. Ní compromiso chí ngai miiⁿ nguéeé ye^{n'}e ley ye^{n'}e yú chi canéé nguūⁿ ti ye^{n'}e Espíritu N'dai ye^{n'}é Dendyuūs. Nduudu ye^{n'}e ley ye^{n'}e yú diiⁿ chi condenado s'uuúⁿ ní 'cuūvi yú naati Espíritu N'dai miiⁿ itee vida cuen^{n'}e daāⁿman s'uuúⁿ.

⁷ Ley ye^{n'}é yú chi Ndyuūs

dingúūⁿ yā na tabla ye^{n'}e tuūu nanáán Moisés ní dichíi^{n'}ve chi deenu yú chi véé nuuⁿndi ye^{n'}e yú, ní chīndai yú. Ní taachi ndaā ley miiⁿ chi dεεεε n'dai ca ye^{n'}é Ndyuūs tuu'mi ní ngii na naaⁿ Moisés miiⁿ. Ní 'ii^{n'}yāⁿ ye^{n'}e Israel nguéeé cuuvi n'diichí yā naaⁿ Moisés miiⁿ cáávā chi neené dεεεε ngii naán yā, naati dεεεε miiⁿ na naán yā 'āā ntuūvī. ⁸ Taachi ndaā ley miiⁿ ní dεεεε cá ngii ní chó'ōo dεεεε ye^{n'}é 'áá nguéeé cuuvi ch'εεεε n'dái cá ngii ntii^{n'}nyuⁿ ye^{n'}e Espíritu N'dai ye^{n'}é Ndyuūs nguéeé ti ntii^{n'}nyuⁿ ye^{n'}e ley miiⁿ? ⁹ Ní nduuti chí ntii^{n'}nyuⁿ ye^{n'}e ley miiⁿ chi dεεεεε n'dai ní diiⁿ condenar 'ii^{n'}yāⁿ chí ndai yā, tuu'mi ní 'áá nguéeé más cā ch'εεεε taavi cá ngii ntii^{n'}nyuⁿ ye^{n'}é nduudu ye^{n'}é Ndyuūs ndúúcū Espíritu N'dai ti diiⁿ yā aceptar 'ii^{n'}yāⁿ nguéeé ti ley miiⁿ? 'Tíicā váá. ¹⁰ Caati 'aara chí dεεεε n'dai ley miiⁿ nguéeé dεεεε chíi chi cuuvi tan'dúúcā chi dεεεε n'dai ca ye^{n'}é Ndyuūs. Maaⁿ ní ley miiⁿ canee tan'dúúcā chi nguéeé dεεεεε n'dai. ¹¹ Caati chí ley miiⁿ chí dεεεεε ní cunee 'áámá tiempo nūⁿ tuu'mi ní chuunee dεεεεε taavi cá nduudu ye^{n'}é Ndyuūs chíiⁿ chí 'áámá cūnee.

¹² Cáávā chuū deenú 'nū chi compromiso chí ngai canéé cuen^{n'}e daāⁿman ní 'tíicā cuuvi. Maaⁿ ní caaⁿ'mán 'nū nduudu ngai ye^{n'}é Ndyuūs ní nguéeé 'va'a 'nū mar 'áámá. ¹³ Nguéeé diiⁿ 'nū tan'dúúcā chi diiⁿ Moisés taachi sduú yā 'áámá velo naán yā ti 'ii^{n'}yāⁿ Israel

nguée cuuvi snáaⁿ yā naaⁿ
 Moisés miiⁿ cucáávā dεεve
 yeⁿe Ndyuūs chi canée na
 náaⁿ yā. Dεεvé miiⁿ nguée
 chíiⁿ 'naaⁿ. ¹⁴ Ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel
 s'eeⁿ nguée tuumicadiinúⁿ
 yā yeⁿe dεεvé chi canée náaⁿ
 Moisés miiⁿ. Ndiⁱ nguuví
 'cūū taachi 'iiⁿ'yāⁿ Israel
 s'eeⁿ ch'eeⁿ yā compromiso
 ndiicūū miiⁿ, nguεε cuuvi
 deenú yā caati canée yā
 tan'dúúcā chi canée 'aama
 velo na naaⁿ yā. Velo miiⁿ
 Cristo diiⁿ chí chó'ōo yeⁿē.
¹⁵ Ndiⁱ nguuví 'cūū taachi
 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cueeⁿ yā ley
 yeⁿe Moisés, cunee velo miiⁿ
 ti nan'gaadí vaanīcadiinūⁿ
 yeⁿe yā. ¹⁶ Ní ndiⁱ taachi
 cu'téenu yā Señor Jesucristo
 Daiyá Dendyuūs tuu'mi ní
 velo miiⁿ ní cuavii. ¹⁷ Señor
 miiⁿ ní Espíritu yeⁿe Cristo.
 Ní naachi véé Espíritu miiⁿ
 yeⁿe Señor miiⁿ tuu'mi ní
 'iiⁿ'yāⁿ canée libre yā. ¹⁸ Maaⁿ
 ní cáávā chuū nducyaaca yú
 nguée snee yú tan'dúúcā chí
 véé 'áamá velo na naaⁿ yú.
 Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ n'diichi yā
 dεεve yeⁿe Señor Jesucristo
 yeⁿe yú na vida yeⁿe yú
 ti s'uuúⁿ tan'dúúcā 'áamá
 espejo, 'tíicā s'uuúⁿ. Ní taachi
 n'diichi yú Señor Jesucristo
 yeⁿē yú tuu'mi ní n'daaⁿ vida
 yeⁿe yú chi cuuvi tan'dúúcā
 vida yeⁿē Cristo. Ní cūnee
 ngiinu yú chí n'daāⁿ vida
 yeⁿe yú tan'dúúcā chí ch'εεε
 ca dεεve vida yeⁿē Señor
 Jesucristo yeⁿē yú. Chuū
 chí idiīⁿ Espíritu yeⁿe Cristo
 cáávā s'uuúⁿ.

4

¹ Deenu yú chi Señor
 Jesucristo tee yā s'uuúⁿ cosas
 chí n'dai ca. Cáávā chuū
 diiⁿ 'nū ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿē yā ní
 caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu cuaacu
 yeⁿē yā ní nguεε cuuvi cúunū
 'nū. ² Maaⁿ ní nguεε diiⁿ
 'nū cosas chí nguεε n'daacā
 chí cuuvi snáaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, cosa
 chí diiⁿ 'nū chí 'cuināaⁿ 'nū
 nanāaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguée
 cachiicā 'nu nginnche'éei 'nū
 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguée ndastaⁿ'á 'nū
 nduudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs
 ndúúcū nduudu yaadi. 'Tíicā
 idiīⁿ 'nū ní caaⁿ'maⁿ 'nū
 dámaāⁿ nduudu cuaacu
 yeⁿē Dendyuūs ní cuuvi
 deenú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, ní
 Dendyuūs n'diichi yā nús'uu.
³ Nduuti chí 'iiⁿ'yāⁿ nguée
 ituumicadiinuuⁿ yā nduudu
 cuaacu chí ngaⁿ'á 'nū tuu'mí
 ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguée i'téenu yā
 Señor Jesucristo yeⁿē yú ní
 cuuvi ndái yā. ⁴ 'Iiⁿ'yāⁿ nguée
 i'téenu yā Señor Jesucristo
 caati ndyuūs yeⁿē iⁿ'yeeⁿ dí
 'cūū chí yááⁿ'nguiinūⁿ
 n'gaadi sá ná vaadī cadīinúⁿ
 yeⁿe yā, caati yaaⁿ'nguiinūⁿ
 nguée n'gúúⁿ sá chí n'diichi yā
 dεεve yeⁿe Dendyuūs. Maaⁿ
 ní 'iicu 'iiⁿ'yāⁿ nguée snaaⁿ
 yā dεεvé n'dai yeⁿe nduudu
 yeⁿe Cristo chí dεεve. Ní
 s'uuúⁿ taachi inaaⁿ yú Cristo
 miiⁿ inaaⁿ yú Ndyuūs. ⁵ Ní
 taachi ngaⁿ'á 'nū nduudu
 yeⁿe Dendyuūs nguée ngaⁿ'á
 'nū nduudu yeⁿe maá 'nū ti
 ngaⁿ'á 'nū chí Jesucristo miiⁿ
 ní Señor yeⁿē yú. Tii nús'uu ní
 dichíiⁿ've 'nū ndís'tiī cucáávā
 chí Cristo neⁿē yā nducyaaca

'iin'yān. ⁶ Ní taachi Ndyuūs din'dái yā in'yeeⁿdī ngan'a yā 'tíicā: Yeⁿe naachí maaiⁿ miiⁿ canée dεεve. Maaⁿ Ndyuūs miiⁿ ní diiⁿ yā chi dεεve miiⁿ canée na staava yeⁿ'é 'nū. Ní ndúúcu dεεve miiⁿ cuuvi deenú 'nū vaadī deenu yeⁿ'é Ndyuūs chí n'dai taavi ca. Ní nús'uu n'diichí 'nū dεεve yeⁿ'é Ndyuūs taachi n'diichi 'nū naaⁿ Jesucristo miiⁿ.

Vida yeⁿ'é 'iin'yān chi i'téenu yā Jesucristo

⁷ Ní nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs chi i'téenu 'nū canée na staava yeⁿ'e 'nū tan'dúúca tesoro 'tíicā. Ní 'áará chi cuerpo yeⁿ'é 'nū tan'dúúca 'cuutí yáⁿāa chi nguεε dεεvéé, nús'uu ch'iⁿí 'nū cáávā ntiⁿnyuⁿ chi diiⁿ 'nū chi poder chi cānee nduucú 'nū ní ch'εεte ca ní yeⁿ'é Ndyuūs. Ní nguée yeⁿ'é nús'uu. ⁸ 'Áará chi nduū cuaaⁿ n'geenú 'nū ngii mar 'áamá naāⁿ nguée diiⁿ chi dúú'va 'nū. 'Áará chi n'dee nááⁿ inadacadiinúúⁿ 'nū deenú chεε chi diiⁿ 'nū. ⁹ 'Áará chi 'iin'yān ní n'daa yā chi neⁿ'e 'caan'núⁿ yā nús'uu Dendyuūs canee yā nduucú 'nū. 'Áará chi 'iin'yān cun'dáa yā nús'uu na yáⁿāa nguεε 'cuuvi 'nū. ¹⁰ 'Āā tíí nūⁿ cuááⁿ naachi caⁿ'á 'nū cuen'e daāⁿmaⁿ canee na staava yeⁿ'é 'nū chi cuuvi 'cuuví 'nū tan'dúúca chi ch'iⁿ Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Ní 'íicú 'iin'yāⁿ cuuvi n'diichí yā chi Jesucristo nadanguáⁿai yā nús'uu. Ní cuuvi deenú yā chí Jesucristo canduuchí yā. ¹¹ Ní nducuéⁿe tiempo chi

snduuchí 'nū na in'yeeⁿdí 'cūū deenú 'nū chi cuuvi 'cuuví 'nū cucáávā chi nús'uu diiⁿ 'nū ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo. Ní 'íicú 'iin'yāⁿ cuuvi n'diichí yā chi poder yeⁿ'e Cristo Jesús canée ndúúcu nús'uu. ¹² 'Tíicā ní vaadī n'gii diiⁿ ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'é na vida yeⁿ'é 'nū 'tíicā ntuūⁿ vida cuen'e daāⁿmaⁿ diiⁿ ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'é na vida yeⁿ'é ndís'tiī.

¹³ 'Tíicā canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ: 'Úú i'teenú, ní cáávā chiiⁿ chi ngan'á. Ní 'tíicā ntúūⁿ nús'uu i'téenu 'nū ní cáávā chuū ngan'á 'nū. Ní daama chi'téenu 'nū ndúúcu yā. ¹⁴ Caati deenu yú chi 'iin'yāⁿ chi nadacuéⁿ yā Señor Jesucristo yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā, 'iin'yāⁿ miiⁿ nadacuéⁿ ntúūⁿ yā s'uuúⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Dendyuūs candéé yā nús'uu ndúúcu ndís'tiī nanááⁿ Jesucristo. ¹⁵ Nducuéⁿe chi diiⁿ 'nū ní cucáávā chi ndís'tiī cuuvi cuta'á nī tanducuéⁿe chí n'dai. Ní 'íicú n'deeé 'nááⁿ 'iin'yāⁿ cuuvi cuta'á yā cosa chi n'dai yeⁿ'é Dendyuūs. Ní n'deeé n'dái 'iin'yāⁿ cuuvi caaⁿ'maⁿngua'á yā, ní ca'a yā gracia, Dendyuūs, ní cuuvi ch'εεte cá yā Dendyuūs chi dεεve taavi ca.

¹⁶ Cáávā nducuéⁿe chuū nguée ngii cúunu yú 'aara chi cuerpo yeⁿ'e yú n'gii nééⁿ nguuvi nguuvi naati Dendyuūs téé yā fuerzas s'uuúⁿ nguuvi nguuvi. ¹⁷ Níicú chuū chi n'geenú yú ngii na in'yeeⁿdí 'cūū nguée ch'εεte ní nuuⁿ nūuⁿ chó'ōo, ní diiⁿ cáávā s'uuúⁿ chi véé

yen'e yú 'aama lugar chí n'deεve n'dai ca ní n'deēe ca chí 'áamá cunee cuen'e daā'maⁿ. ¹⁸ Maaⁿ ní nguεε diiⁿ yú cuenta yen'e dendu'ū chí inaaⁿ yú ti chíiⁿ chí inaaⁿ yú ní ngo'o yéⁿē. Naati chíiⁿ chí nguεé inaaⁿ yú cunee cuen'e daā'maⁿ.

5

¹ Maaⁿ ní deenu yú chí cuerpo yen'e yú 'cuiinu ti tan'dúúca 'áamá va'ai chí nguεé 'áamá cūnee 'tíicā cuerpo yen'e yú naati Ndyuūs idin'dái yā 'aama va'āi yen'e yú ná va'ai cheeti nguuví chí 'áamá cūnee. Ní nguεé saⁿā yen'e in'yeeⁿdí 'cūū din'dái sa ndúúcu ta'a sa va'ai miiⁿ. ² Maaⁿ ní chí n'dai yiinu yú ti néené neⁿé yú n'daaⁿ yú cuerpo yen'e yú ní snee yú na va'ai cheeti nguūvī ndúúcu cuerpo ngai ní deεve chí yen'e va'ai cheeti nguuví. ³ Nguuvi miiⁿ ní Ndyuūs ca'a yā chí téé yā 'aama cuerpo ngai yen'e yú chí tan'dúúca chí 'aama vestido. Ní Ndyuūs nguεé cuuvi ndaacá yā s'uuúⁿ chí nguεé chí deεve cuerpo yen'e yú. ⁴ Nen'e chí snée yú na in'yeeⁿdí 'cūū na va'ai yen'e yú chí cuerpo yen'e yú, nandái yiinu yú ti n'geenu yú ngii. Nguéé cucaavā chí neⁿe yú chí cuerpo ndiicūū yen'e yú 'cuūvī naati neⁿe yú chí Ndyuūs téé yā chí'caadí na cuerpo yen'e yú chí ngai chí tan'dúúca chí catecai ngai yú. Ní 'íicú cuerpo ndiicūū yen'e yú yen'e in'yeeⁿdí 'cūū ní 'cuiinu ti snée yú ndúúcu cuerpo chí ngai

ní véé vida cuen'e daā'maⁿ yen'e yú. ⁵ Ní cáavā chuū ní Ndyuūs chí'indiyaáⁿ yā yen'e yú cuerpo chí ngai ní tee yā Espíritu N'dai yen'e yā s'uuúⁿ chí cuuvi deenu yú chí cuaacu chí tee yā chuū chí cuuvi yen'e yú.

⁶ 'Tíica rā va, cuen'e daā'maⁿ véé confianza yen'e yú ndúúcu Dendyuūs. Deenu yú chí neⁿe chí snée yú na in'yeeⁿdí 'cūū ndúúcu cuerpo ndiicūū yen'e yú nguεé cuuvi cunee yú ndúúcu Señor yen'e yú na va'ai cheeti nguuví. ⁷ Maaⁿ ní chíiⁿ chí diiⁿ yú, diiⁿ yú ti i'teenu yú Jesucristo ní nguεé idiiⁿ yú cucáavā chí n'diichi yú cosa chí yen'e in'yeeⁿdí 'cūū. ⁸ 'Íicú véε confianza yen'e yú. Nen'e yú caⁿa yú yen'e vaacu yú chí cuerpo ndiicūū yen'e yú ní cunee yú ndúúcu cuerpo ngai yen'e yú na va'ai cheeti nguuví ndúúcu Señor yen'e yú. ⁹ Cáavā chuū neⁿe yú diiⁿ yú cuen'e daā'maⁿ chíiⁿ chí Ndyuūs neⁿé yā chí diiⁿ yú nduuti chí snée yú na va'āi yen'e yú na in'yeeⁿdí 'cūū o nduuti chí snée yú na va'āi yen'e yú na va'āi cheeti nguuví ndúúcu Señor Jesucristo. ¹⁰ Ti 'tíicā nducyaaca yú canee chí naⁿa yú nanááⁿ juez chí Cristo ní 'íicu ca'aama ca'aama s'uuúⁿ cuuvi cuta'ā yú chuu chí cuuvi yen'e yú tan'dúúca chí diiⁿ yú ntiⁿnyuⁿ yen'e yā neⁿe chí snee yú na cuerpo ndiicūū yen'e yú na in'yeeⁿdí 'cūū, nduuti chí ntiⁿnyuⁿ chí n'daacā o nguεε n'daacā.

Nduudu cuaacuyen'e vaadi 'diin

11 Nús'uu ní deenú 'nū chi Señor Jesucristo ca'á yā n'diichí yā nducyaaca 'iin'yān. Ní nen'é 'nū diin 'nū n'daacā. Ní cáávā chuū ní nús'uu diitu diin 'nū nducué'nē chi ch'in'í 'nū 'iin'yān chi nga'á 'nū nduudu cuaacu yen'e Señor Jesucristo. Ndyuūs déenu yā chii'n chi diin 'nū ní cunee ngiinú 'nū chi ndís'tiī cuuvi déenu nī chuū dendu'ū. 12 Nguéé nga'á 'nu taama vmné'nēe yen'e vida yen'é 'nū nanáán ndís'tiī naati ca'á 'nū 'áámá lugar ndís'tiī ti cuuvi caa'n'mán nī chi n'daacā idiin 'nū. Nga'á 'nū nduudu cuaacu nanáán ndís'tiī. Maa'n ní 'iicu ndís'tiī cuuvi nan'guécútá'nā nī yen'e 'iin'yān chi itiinguuneén nī, 'iin'yān chi nga'a yā yen'e maán yā chi n'daacā yā tan'dúúcā chi tanán'ā 'iin'yān snaa'n yā, ní 'iin'yān mii'n nguéé nacádiinúún yā yen'e chíin chi véε na staava yen'é yā. 13 Ní nduuti chi nadaçádiinúún nī chi nús'uu tan'dúúcā loco nús'uu, 'tíicā nga'á 'nū ní diin 'nū chi Ndyuūs ní ch'εεtē yā nanáán ndís'tiī. Ní nduuti chí nguéé loco 'nū ní cáávā chi diin 'nū ntii'nyu'n yen'e Ndyuūs cucáávā ndís'tiī. 14 Jesucristo nga'a ntii'nyu'n yen'é 'nū ti nen'é yā nús'uu. Deenu yú chi cuaacu chi 'áámá sa'nā chi Cristo ch'iī sa, ní cucáávā sa'nā mii'n ní tan'dúúcā chi nducyaaca 'iin'yān ní ch'iī. 15 'Tíicā Cristo ch'iī yā cucáávā nducyaaca 'iin'yān maa'n ní 'iin'yān chi snée yā na

in'yeendí 'cūū. 'Iin'yān s'een 'āā ntéé snée yā cucáávā vida yen'e maán yā caati snée yā yen'e Jesucristo chi ch'iī yā ní nduuchi ntuu'n yā yen'e nguaa'n tinán'ā cucáávā 'iin'yān. 16 Maa'n ní cáávā chuū chi chó'ōo nús'uu nguéé inaán 'nū 'téé yen'e 'iin'yān tan'dúúcā tanán'ā 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. Tiempo chi 'āā chó'ōo nús'uu inaán 'nū Cristo ndúúcū yen'e chi diin yā taachi canee yā na in'yeendí 'cūū naati maa'n ní nguεε inaán 'nū 'tíicā. Inaán 'nū chi Cristo ní Ndyuūs. 17 'Tíicā ní 'iin'yān chi i'téenu yā Cristo ní yen'é Cristo. Ní 'iin'yān mii'n 'áámá 'iin'yān ngai. Cosas chi diin yā vmnaa'n nguéé diin yā maa'n ti nducué'nē chí diin yā ní yen'e vida ngai yen'e yā.

18 Ní tanducuen'e chúū ní Ndyuūs diin yā. Cucáávā Cristo mii'n ní Ndyuūs diin yā chi s'uuún ní yen'é yā s'uuún ní nguéé contra yen'e yā s'uuún. Ní Ndyuūs nga'a ntii'nyún yā yen'é 'nū chi caa'n'mán 'nū nduudu yen'é yā chi 'iin'yān na in'yeendí 'cūū cuuvi yen'é yā 'iin'yān. 19 'Tíicā canee chi caa'n'mán 'nū nduudu cuaacu yen'e Cristo chi 'iin'yān s'een cuuvi yen'é yā 'iin'yān. Ní cucáávā Cristo mii'n Ndyuūs diin yā chi véé vaadi 'diin nguaa'n 'iin'yān nduucú yā. Ní nguéé diin Ndyuūs cuenta yen'e nuu'ndi yen'e 'iin'yān s'een. Níicu Ndyuūs tee yā nús'uu ntii'nyu'n chi caa'n'mán 'nū nduudú 'cūū yen'é yā chi vaadi 'diin. 20 Maa'n ní 'tíicā ndaá 'nū nanáán ndís'tiī

ndúúcū nduudu yeⁿ'e Cristo ní caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu miiⁿ na lado yeⁿ'e Ndyuūs. Ní tan'dúúcā chi Cristo ngaⁿ'á yā chi ndaacadaamí nī, cáávā chuū nūs'uu ngiicá 'nū ndís'tiī cááva Cristo chi ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿ'ndi yeⁿ'é nī ní 'íícú véé vaadī 'diīⁿ yeⁿ'e ndís'tiī ndúúcū Ndyuūs. ²¹ Cristo nguéé dinuuⁿ'ndí yā mar 'áámá. Caati cucáávā s'uūⁿ Ndyuūs diīⁿ cuenta yā ní diīⁿ yā tan'dúúcā chi Cristo dinuuⁿ'ndí yā. Ní 'íícú taachi yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ Ndyuūs n'diichí yā s'uuúⁿ chi nduuví n'dai vida yeⁿ'é yú nanáaⁿ yā.

6

¹ 'Tiicá ntúūⁿ nūs'uu diīⁿ 'nū ntiiⁿ'nyuⁿ tan'dúúcā chi ntiiⁿ'nyuⁿ chi neⁿ'e Ndyuūs. Ngicá 'nū ndís'tiī chi cutaⁿ'á nī vaadī n'dai chi itée Ndyuūs chi vaadī n'dai chi Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ. ² Caati 'tíicā Ndyuūs ngaⁿ'a yā. Ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é yā:

'Úú ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿ'é
nī tiempo chi n'daacā.

Ní chinneé ndís'tiī ngu-
uvi chí nanguaⁿ'ái nī.

Nguuvi 'cūū ní 'áámá nguuvi chí cuuvi n'dai cáávā ndís'tiī, nguuvi 'cūū ní nguuvi chí cuuvi nanguaⁿ'ai nī.

³ Maaⁿ ní nguéé diīⁿ 'nū mar 'áámá cosa chi di'vaachí 'iīⁿ'yāⁿ ti 'iīⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs chi diīⁿ 'nū nguéé n'daacā. ⁴ Naati diīⁿ 'nū nducuéⁿ'ē ntiiⁿ'nyuⁿ miiⁿ chi n'daacā ti neⁿ'é 'nū ch'iⁿ'í 'nū nducyáácá 'iīⁿ'yāⁿ chi ntiiⁿ'nyuⁿ chi diīⁿ 'nū ní

yeⁿ'e Ndyuūs. Ní cucáávā ntiiⁿ'nyuⁿ miiⁿ chí chéé 'nū yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chí ch'eenú 'nū chiī nguuvi nguuvi. Ní neéné n'deéē dendu'ū chíⁿ chí di'vaachi nūs'uu ndúucū chí véé necesidades yeⁿ'é 'nū ndúúcū vaadī 'caa'va. ⁵ Ní ch'eⁿ'é yā nūs'uu chí cu'néeⁿ yā nūs'uu na vacūū. Ní neené 'yaaⁿ 'iīⁿ'yāⁿ nduuvidaamá yā yeⁿ'e chí neⁿ'e 'cuen'e yā nūs'uu. Ní diīⁿ 'nū n'deēē n'dái ntiiⁿ'nyuⁿ chí neéné díítūu. Ní cho'ōo 'náaⁿ nguuvi chí nguéé cheetiyaadú 'nū, ní nguéé che'e 'nū va. ⁶ Níícú nducuéⁿ'ē dendu'ū chuū ní ch'iⁿ'í 'nū 'iīⁿ'yāⁿ chí vida yeⁿ'é 'nū ní n'daacā. Ní ch'iⁿ'í 'nū chí deenú 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní diīⁿ 'nū ntiiⁿ'nyuⁿ miiⁿ ndúúcū vaadī ngiīnū ní ndúúcū vaadī n'dai. Ní diīⁿ 'nū nducuéⁿ'ē cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs canee nduucú 'nū. Diīⁿ 'nū túúcā ti cuaacu níiⁿ'nyúⁿ dineⁿ'é 'nu nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ. ⁷ Ní ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu cucáávā poder yeⁿ'e Ndyuūs chí canee nduucú 'nū ní caavā chí n'daacā canéé 'nū nanáaⁿ Ndyuūs. 'Tíicā diīⁿ 'nū. Ní diīⁿ 'nū defender nūs'uu ndúúcū vaadī cuaacu. Nduúcū vaadī cuaacu miiⁿ ní tan'dúúcā chí ndéé 'nū 'áámá machete chí uūvi lados 'caāiⁿ ní diīⁿ 'nū defender nūs'uu nduúcū. 'Tíicā diīⁿ 'nū. ⁸ Ní náⁿ'á 'iīⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chí n'dái 'nū ní tanáⁿ'a yā ngaⁿ'á yā chí nguéé n'dái 'nū. Ní náⁿ'á 'iīⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á n'daaca yeⁿ'é 'nū ní tanáⁿ'a yā nguéé ngaⁿ'a n'daaca yeⁿ'é 'nū. 'Áámá tiempo ní diīⁿ yā

tratar nduucú 'nū tan'dúúcā
chí ngaⁿá 'nū nduudu yaadi
ní taama tiempo tan'dúúcā
chí ngaⁿá 'nū chí cuaacu.
9 Ní 'áámá tiempo 'iín'yāⁿ
dííⁿ yā tan'dúúcā chí nguée
n'diichí yā nús'uu 'tíicā dííⁿ
yā, ní táámá tiempo dííⁿ yā
tan'dúúcā chí nús'uu amigos
yeⁿé yā, 'tíicā dííⁿ yā. Ní
n'deee n'dái tiempo cuuví
'cuūvi 'nū ní nguée 'cuūvi 'nū.
Ní tee yā nús'uu 'áámá castigo
chí neené díítūu n'deee
n'dái tiempo naati nguée
'caanⁿnún yā nús'uu. 10 'Áará
chí di'vaachí yā nús'uu, nús'uu
ní yeenú 'nū. 'Áará chí pobre
nús'uu, dííⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ní
n'deee n'dái 'iín'yāⁿ véé vaadi
'cuiica yeⁿé yā. 'Áará chí
nguée de'ē véé yeⁿé 'nū
nducuén'ē chí véé ní yeⁿé 'nū.

11 Ndís'tiī hermanos yeⁿe
yú yeⁿe yáān Corinto, dinguúnⁿ
'nū nduudu yeⁿé 'nū yeⁿe
nducuén'ē chí véé tan'dúúcā
chí véé ca. Ní nduudu miiⁿ
cachiica yeⁿé staava yeⁿé 'nū
ti neⁿé 'nū ndís'tiī. 12 Nús'uu
ch'iⁿí 'nū nducuén'ē chí
caneé na staava yeⁿé 'nū
naati ndís'tiī nguée dííⁿ nī
'túucā nduucú 'nū ti nguée
ch'iⁿí nī nús'uu chí neⁿé
nī nús'uu ndúúcū núúⁿmáⁿ
staava yeⁿé nī. 13 Nús'uu
ngiica 'nū ndís'tiī tan'dúúcā
'áámá chiida ngiica yā daiya
yā 'tíicā ngiica 'nū ndís'tiī
ti cuuví dinéⁿe nī nús'uu
ndúúcū núúⁿmáⁿ staava
yeⁿé nī. Ní ndís'tiī cuuví
caanⁿmáⁿ nī nduudu cuaacu
yeⁿé nducuén'ē tan'dúúcā chí
nús'uu dííⁿ 'nū ndúúcu nī.

Cuerpo yeⁿe yú miiⁿ ní

*yáacū yeⁿé Ndyuūs chí candu-
uchi*

14 Ndís'tiī, nguée caⁿá nī
ndúúcū 'iín'yāⁿ chí nguée
i'téenu yā Jesucristo ti nguée
cuuvi dííⁿ nī dáámá ntiiⁿnyúⁿ
ndúúcu yā. Ní dííⁿ nī
tan'dúúcā 'áámá yunta chí
nguée daamá tī, 'tíicā dííⁿ nī.
¿'Áá cuuví cuuvi dáámá chí
n'daācā ndúúcū chí nguée
n'daācā? O ¿'áá daama canee
chí deⁿve ndúúcū chí maāiⁿ?
Nguée cuuvi. 15 ¿'Áá cuuvi
nduuvidaamá Cristo ndúúcū
Satanás? O ¿'áá daama véé
parte yeⁿe 'iín'yāⁿ chí i'téenu
yā Cristo ndúúcū 'iín'yāⁿ chí
nguée i'téenu yā Cristo? Nguée
cuuvi. 16 ¿'Áá nduuvidaama
templo yeⁿe Ndyuūs ndúúcū
ídolos? Nguée cuuvi. Cuerpo
yeⁿe ndís'tiī ní yaacū yeⁿé
Ndyuūs. Ndyuūs maāⁿ yā
ngaⁿa yā na libro yeⁿé yā
'tíicā:

'Úú Ndyuūs caneé nduucú
'iín'yāⁿ yeⁿé ní cachi-
icā nguaanⁿ 'iín'yāⁿ yeⁿé.
'Úú ní cuuvi Ndyuūs
yeⁿé yā ní 'iín'yāⁿ cuuvi
'iín'yāⁿ yeⁿé.

17 Cááva chuū Ndyuūs ngaⁿá
yā ní canée nguūⁿ 'tíicā:

Nan'dáa nī nguaanⁿ 'iín'yāⁿ
s'eenⁿ ní diví nī yeⁿe
'iín'yāⁿ s'eenⁿ. 'Tíicā
ngaⁿa Señor 'iivú
Ndyuūs. Nguée tuu'ví
nī dendu'ū chí vaatī.
Ní 'iicu 'úú Ndyuūs dííⁿ
aceptar ndís'tiī.

18 Ní 'úú Ndyuūs cuuví Chiidá
nī. Ní ndís'tiī cuuvi
daiyá ndís'tiī, 'tíicā
ngaⁿa 'iivú Ndyuūs

caati nducuéⁿē poder
chi véé ní yen^e yā.

7

1 'Tiicá ndís'tiī hermanos
yen^e chi neen^e nen^e. Ndu-
cuén^e chuū ní promesa chi
Ndyuūs téé yā s'uūⁿ. Cáávā
chuū canee ntúūⁿ chi diiⁿ
yú ndúúcu cuerpo yen^e yú
ní ndúúcu espíritu yen^e yú
nducuéⁿē chi n'daacā 'iicu ní
δεεε yú. Ní nguée diiⁿ yú mar
'áámá cosa chi nguée n'daacā
ti vεε nuūⁿndi yen^e yú. Ní
néⁿē chi canduuchi yú na
iⁿ'yeeⁿdí 'cūū canee chi diiⁿ
yú chi δεεε ca yú tan'dúúca
chi nen^e Ndyuūs. 'Tiicá diiⁿ
yú ti 'va'a yú Ndyuūs.

*'Iiⁿyāⁿ chi i'teenú yā Cristo
na yāⁿ Corinto nanguεεcuné
yā dīn'daacá yā*

2 Maaⁿ ní ngiica 'nū ndís'tiī
chi 'cuáaⁿ nī nduudu yen^e 'nū
na staava yen^e nī. Nús'uu
nguεε diiⁿ daño 'nū yen^e
mar 'áámá nī, ndíí nguée
diíⁿ 'nū chi diiⁿ nuuⁿndi nī
ndíí nguée nginnche'éei 'nū
mar 'áámá 'iⁿ'yāⁿ. 3 'Úú
nguεε ngaⁿ'á chuū ti diíⁿ
condenar ndís'tiī chi nguée
n'daacá nī. Naati tan'dúúca
chi ngaⁿ'á vmnááⁿ vmnaaⁿ,
nen^e taavi ndís'tiī. Ní canee
yú tan'dúúca chi daama snée
yú. 'Tiicá ntúūⁿ ní canduuchi
yú daama vida yen^e yú na
iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní dáámá 'cuūvi
yú. 4 Vεε 'viich'étéiⁿúúⁿ n'dai
yen^e ndúúcu nī ní yeenú
yen^e nī. Ní maaⁿ ní ndúúcu
nducuéⁿē chi ch'eenú chii
nguée di'vaachi 'úú ti néen^e
véé vaadi yeenú yen^e.

5 Ní ndíí tiempo taachi
ndaá 'nū na yáⁿāa Mace-
donia nguée ntaaviⁿtuūnuúⁿ
cuerpo yen^e 'nū naati
n'geenú 'nū ngíí nducuéⁿē
cuaaⁿ. Ní nguⁿ'u 'iⁿ'yāⁿ
nduucú 'nū ní di'va'á 'nū
na staava yen^e 'nū. 6 Naati
Ndyuūs chi ca'a yā 'vi-
ich'εétiⁿūⁿ 'iⁿ'yāⁿ chi
chicuūnú, maaⁿ Ndyuūs
ní tee yā 'viich'εétiⁿūⁿ
nús'uu taachi ndaā saⁿ'ā Tito
hermano yen^e 'nū. 7 Nguée
dámaāⁿ caavā chi ndaā
saⁿ'ā Tito miiⁿ ti cáávā chi
chiiⁿ sá chi ndís'tiī ca'a nī
'viich'εétiⁿūⁿ saⁿ'ā miiⁿ. Ní
saⁿ'ā miiⁿ yaa'vi sá nús'uu chi
ndís'tiī neen^e nen^e nī n'diichi
nī nús'uu, ní neene dindaachi
nī yen^e 'nū ndii ná stááva
yen^e nī. Ní neen^e nen^e nī
diíⁿ nī nducuéⁿē chi 'úú nen^e
chi diíⁿ nī. Ní cucáávā chíiⁿ ní
yeenú taavi ca.

8 Vmnááⁿ vmnaaⁿ diíⁿ
sentir yen^e carta chi dinguúⁿ
yen^e nī. 'Aara chi s'neenⁿ
ndaachi yiinu nī cáávā carta
miiⁿ. Maaⁿ ní nguée diíⁿ
sentir yen^e chi dinguúⁿ yen^e
nī. Vmnaaⁿ vmnaaⁿ nduuti
chi s'neenⁿ ndaachi núúⁿ nī,
deenú chi carta miiⁿ diíⁿ chí
ch'εétiⁿéé ndaachi nī 'áámá
tiempo nūⁿ. 9 Maaⁿ ní véé
vaadi yeenú yen^e. Nguée
cucáávā chi s'neenⁿ ndaachi
núúⁿ nī naati s'neenⁿ ya'ai 'iinú
nī taanduvée ní ndaacadaamí
nī yen^e nuuⁿndi chi diíⁿ nī.
Ní ndís'tiī s'neenⁿ ndaachi nī
tan'dúúca chi Ndyuūs nen^e
yā chi diíⁿ nī ní 'íicú nús'uu
nguée diíⁿ 'nū mar 'áámá chi
cuuvi ndái nī cucáávā nús'uu.
10 Caati chíiⁿ chi diíⁿ Ndyuūs
chi inee ya'ai 'iinú yú ní diiⁿ

chi ndaacadaami yú ye'n'e nuuⁿndi ye'n'e yú ní nnguanⁿ'ai yú. Ní 'íícú cáávā chuū nguée diiⁿ yú chi cunée ya'āi 'íinu yú ye'n'e chi nadacadaami yú ye'n'e nuuⁿndi ye'n'e yú. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguée i'téenu yā Ndyuūs ní ndaachi canee yā na iⁿ'yeendí 'cūū ní 'cuūvi yā cuen^e daāⁿmaⁿ. ¹¹ Naati ndís'tiī cuchεε nī chi inée ndaachi nī. N'diichi nī maaⁿ ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e vaadi ndaachi táacā idiiiⁿ na vida ye'n'é nī. ¿'Áá diiiⁿ chi nadacadiinúⁿ nī n'daacā ye'n'e nuuⁿndi chi diiⁿ nī ní caaⁿ'máⁿ nī chi nguεε n'daacā idiⁿ nī? ¿'Áá diiiⁿ chi ndís'tiī nguée canee yiinú nī ye'n'e chíiⁿ chi diiⁿ nī? ¿'Áá 'va'a nī cúcááva nuuⁿndi chi diiⁿ nī? Cuayiivi ní neⁿ'é nī n'diichi nī 'úú ní neⁿ'é nī chi ca'a castigo ye'n'e 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuuⁿndí yā. Ní ye'n'e nducueⁿ'é chuū ch'iⁿ'í nī ndúúcu chiⁿ chi diiⁿ nī chi ndís'tiī diiⁿ nī chíiⁿ chí n'daacā. ¹² 'Tíicā taachi dinguúⁿ carta miiⁿ ye'n'e ndís'tiī, nguée dinguúⁿ cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuuⁿndi o cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'eenú yā chii caavā nuuⁿndi miiⁿ. Dinguúⁿ ye'n'e nī ti ndís'tiī cuuvi deenú nī chi nús'uu ní n'giⁿ'í 'nū chi véé cuidado ye'n'é 'nū ndúúcu ndís'tiī nanáaⁿ Dendyuūs. ¹³ Ní cáávā chuū sta'á 'nū 'viich'εεtíinūⁿ ye'n'é ndís'tiī. Nguée dámaāⁿ chi sta'á 'nū 'viich'εεtíinūⁿ ye'n'é ndís'tiī naati saⁿ'ā Tito miiⁿ diiⁿ sá chi yeenú taaví 'nū taachi yaa'vi sá nús'uu ye'n'é nī tan'dúúca ndís'tiī diiⁿ nī ndúúcu sa. Ní yeenú taavi sá. ¹⁴ 'Úú ngaⁿ'á

ngī saⁿ'ā Tito miiⁿ chi ndís'tiī ní n'daacā nī ní 'caandiveénⁿ nī nduudu ye'n'e carta miiⁿ. Ní nguεε 'cuinaaⁿ cucáávā chi ngaⁿ'á 'tuucā ye'n'é nī ti 'tíicā diiⁿ nī. Nducueⁿ'é chi ngaⁿ'á 'nū ndúúcu ndís'tiī ní nduudu cuaacu. 'Tiicā ntúūⁿ nduudu chi ngaⁿ'á 'nū ngíi 'nū Tito miiⁿ ye'n'é ndís'tiī ní chiⁿ chi n'giindiveénⁿ nī nduudu ye'n'e carta miiⁿ ní 'tíicā diiⁿ nī. ¹⁵ 'Tiicā ntúūⁿ Tito miiⁿ dineⁿ'é cá sa ndís'tiī taachi nan'gaacu sa ye'n'é ndís'tiī tan'dúúca ndís'tiī ch'iindiveénⁿ nī nduudu ye'n'é sa ní diiⁿ nī 'tuucā. Ní ndís'tiī ní 'cuūⁿ nī saⁿ'ā miiⁿ ní din'daaca nī caatí 'va'a nī. ¹⁶ Cáávā chuū véé 'viich'εεtíinūⁿ ye'n'é ndúúcu ndís'tiī ye'n'e tanducueⁿ'é dendu'ú chi diiⁿ nī.

8

'Iiⁿ'yāⁿ ca'á yā n'deee n'dái ofrenda

¹ Ndís'tiī, hermanos ye'n'é, maaⁿ ní caaⁿ'máⁿ 'nū ndís'tiī ti deenú nī ye'n'e vaadi n'dái ch'εεte ye'n'é Dendyuūs ní táacā chi diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e na nducueⁿ'é yaacū ye'n'é Ndyuūs chi snee na nducueⁿ'é yán'āa ye'n'e Macedonia. ² 'Aara chi 'iiⁿ'yāⁿ s'een ye'n'e yáacū s'een diitū n'dái n'geenú yā ngī cucáávā chi chó'ōo ye'n'e yā yeenú taavi cá yā. Ní 'áará chi pobre yā ca'á yā n'deee n'dái ofrenda tan'dúúca chi 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chi 'cuiica, 'tíica diiⁿ yā caava hermanos chi snée yā na yán'āa Judea. ³ 'Úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu ye'n'é

yā. Ndúúcu núúⁿ máⁿ staava yeⁿé yā ca'á yā ofrenda, ní ca'á yā nducuén^e chi cuuvi yeⁿe yā. Ní ndii ca'á yā más cā chi cuuvi yeⁿe yā. ⁴ Caⁿ'a diitú yā ndúúcu 'nū chi 'cuaaⁿ 'nū ofrenda chi 'áamá ayuda yeⁿe chi cuuvi yeⁿe hermanos yeⁿe yú chi nguée^e véé yeⁿe yā ní ca'á 'nū hermanos s'uuúⁿ. ⁵ Ní diíⁿ yā más cā chi cunee ngiinú 'nū chi diíⁿ yā. Vmnaáⁿ vmnaaⁿ ca'á yā vida yeⁿe maáⁿ yā na ta'a Señor Jesucristo yeⁿe yú. Ní cuayiivi, tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿé yā chi diíⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ téé yā vida yeⁿe yā nús'uu chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ cáávā nús'uu. ⁶ Nducuén^e chuū vmnaáⁿ vmnaaⁿ cuuvi 'nū Tito ní dicho'ó 'nū saⁿ'ā chi caaⁿmaⁿ yā yeⁿe ofrendá yeⁿé ndís'tiī. 'Tiicá ntúūⁿ maaⁿ ní dicho'ó 'nū Tito chi 'cuiīnu ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní cutá'a sa ofrenda yeⁿé nī chi ntiiⁿnyuⁿ chi n'dai taavi chi yeⁿé Ndyuūs. ⁷ Ní ndís'tiī ní tan'dúúcā chi 'cuiicá nī 'tiicá nī ti i'téenu cá nī Ndyuūs. Ní ngaⁿ'a cá nī nduudu cuaacu, ní déenu cá nī. Ní néené neⁿé nī cunnee nī nús'uu, ní neⁿé nī nús'uu. Maaⁿ ní neⁿé 'nū chi ndís'tiī ní ca'a cá nī ofrenda yeⁿé nī ní din'dai ca ntiiⁿnyúⁿ 'cūū chi cunnee nī hermanos yeⁿe yú.

⁸ 'Úú nguée^e ca'á orden yeⁿé chuū. Dámaāⁿ neⁿé chi deenú nī tan'dúúcā chi diíⁿ tanáⁿ'ā hermanos yeⁿe yáⁿ'āa yeⁿe Macedonia ní 'íicú cuuvi deenú chi cuaacu chi ndís'tiī dinén^e nī Ndyuūs caavā ofrenda chi ca'á nī.

⁹ Ní ndís'tiī ní 'āā deenú nī chéé^e chí vaadi n'dai taavi ca yeⁿé Señor Jesucristo yeⁿe yú. Cristo miiⁿ 'āā 'cuiicá yā naati diíⁿ yā chi pobre yā cucáávā chi néⁿe yā s'uuúⁿ. Ní 'íicú ndís'tiī cuuvi cutá'a nī vaadi 'cuiica yeⁿé yā cáávā Cristo chi diíⁿ yā chi pobre yā.

¹⁰ Ní yeⁿe ofrenda 'cūū 'úú yaaⁿvi neénⁿ ndís'tiī chuū. N'daacā ca chi 'cuiinú nī chεε chi diíⁿ nī nduuyu chi 'āā chó'ōo. Ndís'tiī ní vmnaáⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chi diíⁿ yā 'tuucā ní 'tiicā ní neⁿé chi di'cuiinú nī yeⁿe ofrenda miiⁿ nguuvi chi cuchī. ¹¹ Maaⁿ ní diíⁿ nī 'tiicā ní di'cuiinú nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe nī chi 'āā neⁿé nī tan'dúúcā chi cuchī nī diíⁿ nī ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Ní ca'á nī ofrenda chεε chi cuuvi diíⁿ nī. ¹² Ní nduuti chi 'áamá ndís'tiī cuaacu níⁿnyúⁿ neⁿé nī ca'a nī ofrenda, tuu'mi ní Ndyuūs diíⁿ yā aceptar ofrenda yeⁿé nī ní diíⁿ cuenta yā yeⁿe chi véé yeⁿé nī nguée^e yeⁿe chi nguée^e véé yeⁿé nī.

¹³ 'Úú nguée^e neⁿé chi ndís'tiī ca'á nī más cā ofrenda chi cuuvi nī nī 'āā ntée^e véé necesidades yeⁿé nī cucáávā chi inneé nī náⁿ'ā hermanos. ¹⁴ Maaⁿ ní véé ca yeⁿé nī ní cuuvi diíⁿ nī completar ofrenda yeⁿé nī ní ca'á nī 'iiⁿyāⁿ chi nguée^e véé yeⁿé yā. Ní cunnee nī 'iiⁿyāⁿ. Ní cuuvi ca'á nī daamá nduucú yā. Cuayiivi ní taachi nguée^e véé yeⁿé nī ní 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ vεε ca yeⁿé yā, 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ cuuvi téé yā ofrenda yeⁿé nī ní téé yā ofrenda ndís'tiī. Ní ginnee yā ndís'tiī. 'Tiicá

ca'á nī daama ndúúcu yā.
 15 'Tíicā canee nguūⁿ na
 libro yen'e Ndyuūs ndii cuááⁿ
 vmaanaⁿ: 'Iiⁿyāⁿ chi véé cá
 yen'é yā nguée nacaáva yen'é
 yā. 'Iiⁿyāⁿ chi duūⁿvī véé yen'é
 yā nguée chii faltar yen'é yā.

*Yen'é saⁿā Tito ndúúcu
 compañeros yen'é yā*

16 Maaⁿ ní 'úú ca'á gracias
 Ndyuūs ti Ndyuūs chi'neénⁿ
 yā na staava yen'e Tito chí
 neⁿe yā cunnee cá yā ndís'tiī
 tan'dúúca chi nús'uū diīⁿ 'nū.
 17 Ní neⁿé yā diīⁿ yā tan'dúúca
 chi ngaⁿá 'nū nduucú yā yen'e
 ndís'tiī. Ní neéné neⁿé yā
 nginnee yā ndís'tiī caati neⁿé
 yā n'diichi yā ndís'tiī.

18 Ní dicho'ó 'nū ndúúcu
 Tito miiⁿ táamá hermano
 yen'e yú ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ
 yen'e nducyáácá yaácū ngaⁿá
 yā chi hermano miiⁿ ní neené
 n'dai diīⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ. Ní
 ngaⁿa sa nduudu cuaacu
 yen'e evangelio chi nduudú
 ngai yen'e Jesucristo. 19 Nguée
 damáāⁿ chuū idiīⁿ saⁿā miiⁿ
 ti nducyáácá 'iiⁿyāⁿ yen'e
 nducyáácá yaácū s'eeⁿ naachi
 caⁿá 'iiⁿyāⁿ chi i'teenú yā
 Señor Jesucristo yen'e yú
 nndéévé yā saⁿā miiⁿ chi caⁿa
 sa ndúúcu nús'uu caati cuuvi
 cunnee sa nús'uu ndúúcu
 ofrenda chi cuuvi cunnee
 hermanos. Ní íicú hermanos
 cuuví yā dich'εεε cá yā Señor
 yen'e yú. Ní cuuvi 'cuuⁿmín
 'nū hermanos chi ndís'tiī
 neⁿé nī cunnee nī hermanos.
 20 'Tíicā ní 'iiⁿyāⁿ nguée cuuvi
 caaⁿmaⁿ neeⁿ yā nús'uū yen'e
 chi diīⁿ 'nū ndúúcu ofrenda
 miiⁿ chi cuta'á 'nū yen'e
 hermanos. 21 Ní 'tíicā neⁿé

'nū diīⁿ 'nū nducuén'e n'daacā
 nanááⁿ Ndyuūs ní 'tíicā ntúūⁿ
 nanááⁿ nducyáácá 'iiⁿyāⁿ.

22 Maaⁿ ní dicho'ó 'nu
 taama hermano yen'e yú
 ndúúcu Tito miiⁿ. Ní 'āā diīⁿ
 'nū probar hermano miiⁿ
 n'deee n'dái naaⁿ ní ch'iⁿí
 saⁿā miiⁿ n'deee n'dái naaⁿ
 chi neⁿe sa nginnee sa nús'uu.
 Maaⁿ ní saⁿa miiⁿ neené neⁿe
 sa nginnee sa ndís'tiī ti véé
 'viich'εεtiinūⁿ ca yen'é 'nū
 ndúúcu ndís'tiī. 23 Ní ndúúti
 chi 'áámá 'iiⁿyāⁿ ítiinguuneéⁿ
 yā yen'e saⁿā Tito miiⁿ tuu'mi
 ní ndís'tiī caaⁿmaⁿ nī chi
 saⁿā miiⁿ compañero yen'é.
 Ní diīⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ dáámá
 nduucú ní diīⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ
 chí dich'íⁿvē ndís'tiī. O nduuti
 chí itiinguuneéⁿ yā yen'e
 tanáⁿā hermanos chi dicho'ó
 tuu'mi ní ndís'tiī caaⁿmaⁿ nī
 chí 'iiⁿyāⁿ yen'e nducyaaca
 yaácū s'eeⁿ dich'ó yā her-
 manos s'eeⁿ. Ní hermanos
 ní dich'εεé cá yā Cristo
 yen'e yú. 24 Ca'á nī ofrenda
 yen'é nī ní 'tíicā cuuvi deenú
 'iiⁿyāⁿ yen'e yaacu s'eeⁿ chi
 dineⁿé nī hermanos chi
 dicho'ó. Ndís'tiī ní 'cuuⁿmín
 nī nducyáácá 'iiⁿyāⁿ cáávā
 ofrenda yen'é nī chi cuaacu
 ntiīⁿnyuⁿ neⁿé nī hermanos.
 Ní nús'uu deenú 'nū chi caⁿá
 nī diīⁿ nī 'tíicā. Ní yeenú 'nū
 cucáávā ndís'tiī. Ní 'iiⁿyāⁿ
 cuuvi deenú yā chiiⁿ chi
 ngaⁿá yen'e nī ní cuaacu.

9

*Ofrenda cáávā hermanos
 yen'e yú*

1 Ndís'tiī hermanos yen'e
 nguée canee chi dinguúnⁿ
 yen'e ndís'tiī yen'e ofrenda chi

nga'a nī hermanos chi i'téenu yā Jesucristo yen'e yú. ² 'Úú tuumicadiinúúⁿ chi ndís'tiī neⁿ'é nī cunneé nī hermanos. Ní yeenú cucáāvā ndís'tiī taachi 'úú yaa'ví 'iīn'yān yen'e yán'āa yen'e Macedonia yen'e ndís'tiī chi snée nī na yán'āa Acaya táácā idiīⁿ nī. Ní 'úú yaa'ví 'iīn'yān s'een chi ndís'tiī canee yaaⁿ nī ndiī nduuyu chi chó'ōo chi nginneé nī hermanos yen'e yú. Ní maaⁿ ní n'deee 'nááⁿ hermanos yen'e yán'āa Macedonia neⁿ'é yā nginneé yā hermanos cáāvā chi ndís'tiī caⁿ'á nī chi ca'a nī ofrenda yen'e nī. ³ Ní cáāvā chuū dicho'ó Tito ndúúcū 'uuvi hermanos. Ní nguée cúúví chó'ōo 'áámá cosa chi nguée cuaacu yen'e nī yen'e chi 'úú yaa'ví 'iīn'yān s'een yen'e tan'dúúcā chi ndís'tiī n'daacā diīⁿ nī yen'e ofrenda 'cūū. Ní ndís'tiī 'cuēti yaáⁿ nī ofrenda yen'e nī chi cunneé nī hermanos. ⁴ Nguée deenú nduuti chi naⁿ'a 'iīn'yān yen'e yán'āa Macedonia caⁿ'á yā nduucú. Ní taachi ndaá 'nū nanááⁿ ndís'tiī nguée véé yaáⁿ nī ndúúcū ofrenda yen'e nī. Ní nús'uu cuuvi 'cuinaáⁿ 'nū ti yaa'ví 'nū hermanos yen'e yán'āa Macedonia ti véé 'viich'etíínuuⁿ ch'ēte yen'e 'nū nduucú nī. Ní ndís'tiī cuuvi 'cuinaáⁿ nī dendú'ū. ⁵ Ní caavā chííⁿ 'úú nadicadiinúúⁿ chi chíicá hermanos chi chíi yā vmnááⁿ vmnaaⁿ nanááⁿ ndís'tiī ní cunée yā nduucú nī. Ní 'íicú ndís'tiī ca'a nī ofrenda yen'e nī hermanos chi dicho'ó. Níicú cuuvi cunneé nī hermanos yen'e yán'āa Judea ndúúcū

ofrenda yen'e nī, ofrenda miiⁿ chi ngaⁿ'a nī chi ca'a nī. 'Tíicā níicú 'cuēti yaáⁿ nī ndúúcū ofrenda yen'e nī ní ch'iⁿ'í nī 'iīn'yān s'een chi cuaacu chi neⁿ'é nī ca'a nī ofrenda yen'e nī. Ní nguée a fuerza canée chi ca'a nī ofrenda.

⁶ Maaⁿ ní ndís'tiī ní n'gaacú nī yen'e chuū chí caaⁿ'mán. 'Iīn'yān chi duu'vī cá ngīnu yā cuta'á yā duū'vī ca cosecha yen'e yā ní 'iīn'yān chi n'deeé ca ngīnu yā cuta'á yā n'deeé cá cosecha yen'e yā.

⁷ Ca'áámá cá'áámá nī ca'a nī ofrenda yen'e nī tan'duucā chi nacádiinuuⁿ nī chi diīⁿ nī na staava yen'e nī. Nguée ca'a nī nduuti chi nguée neⁿ'e nī, ní nguée a fuerza ca'a nī. Ndyuūs neⁿ'é yā 'iīn'yān chi ca'a yā ofrenda yen'e yā tí yeenú yā chi ca'a yā. ⁸ Ní Ndyuūs ní cuuví téé yā ndís'tiī n'deeé cá yen'e nducuén'e chi n'dai taavi ca. Ní 'tíicā ndís'tiī ní cuuví 'cuūndi necesidades yen'e nī. Ní cuuvi cunneé nī hermanos ndúúcū nducuén'e necesidades yen'e yā. ⁹ Ní canée nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs ndiī cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíica:

Nduuti chí 'iīn'yān ca'a yā n'deee cá yen'e 'iīn'yān chi pobre yā; tuu'mi ní vee ca yen'e maáⁿ yā chi cuuvi ca'a yā 'iīn'yān ní 'áámá cāneé yā 'tíicā.

¹⁰ Ní Ndyuūs chí nga'á yā ndaata chí 'iīn'yān cuūnu yā ndaata miiⁿ, nga'a ntuún yā pan chí che'é yā. Maaⁿ ní Ndyuūs miiⁿ téé yā ndaata ndís'tiī nducuén'e chí cuūnu nī. Ní diīⁿ yā chí véé ca

cosecha yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā chi diiⁿ nī. ¹¹ 'Tiicā ntúūⁿ ndís'tiī cuuvi cuta'á nī yeⁿ'e nducuén'ē vaadī 'cuiiá ní 'íicú cuuvi ca'a cá nī ofrenda yeⁿ'e nī. Ní cucáávā nús'uu, ca'a yā ofrenda yeⁿ'é nī hermanos, tuu'mi ní hermanos ngaⁿ'á yā: Ndyuūs nadíí'v^e n'diī cáávā ofrenda miīⁿ. ¹² Ní ndúú^cū ofrenda yeⁿ'e nī chi ca'a nī nguée^é damāāⁿ ca'a nī ti vée^é yeⁿ'ē hermanos naati diiⁿ nī chi hermanos ca'a yā n'deeé cá gracias Ndyuūs. ¹³ Ní 'íicú hermanos dich'et^eé yā Ndyuūs nduuti chi ndís'tiī ch'iⁿí nī hermanos chi i'téenu nī nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo. 'Tiicā ntúūⁿ hermanos dich'et^eé yā Ndyuūs ti ndís'tiī ca'a cá nī ofrenda yeⁿ'é nī cáávā hermanos miīⁿ ní caavā tanán'ā hermanos. ¹⁴ 'Tiicā ntúūⁿ hermanos ngaⁿ'angua'á yā caavā ndís'tiī. Ní dinen'e cá yā ndís'tiī. 'Tíicā diiⁿ yā ti Ndyuūs s'neén yā na staava yeⁿ'é nī chi ndís'tiī diiⁿ nī cosa chi n'daacā. ¹⁵ Maaⁿ ní ca'a yú gracias Ndyuūs ti tee yā s'uuúⁿ nducuén'ē chi vaadī n'dai ca yeⁿ'e yā chi ch'et^eé taavi cá chi nguée^é cuuvi caaⁿ'maⁿ yú yeⁿ'ē nducuén'ē.

10

Pablo caaⁿ'máⁿ yā chi cuaacu chi apóstol yā yeⁿ'e Señor Jesucristo

¹ 'Úú Pablo di'cuiitú ndís'tiī chuū. 'Úú ní ndiicúúⁿ ní vée^é cá paciencia yeⁿ'é ní tan'dúú^cā Cristo ngaⁿ'a yā, 'tíicā ngaⁿ'á. 'Iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a

yā yeⁿ'e 'úú chi 'úú 'aama saⁿ'ā ndiicúúⁿ taachi canee^é nduucú ndís'tiī ní naati nguée^é canee^é nduucú ndís'tiī tuu'mi ní ch^eechí yaa'ví ndís'tiī. ² 'Úú di'cuiitú ndís'tiī chi diiⁿ n'daacā nī ti taachi ndaaⁿ n'diichí ndís'tiī nguée^é canee^é chi caaⁿ'máⁿ nduudu ch^eechi ndúú^cū ndís'tiī. Nán'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'á yā yeⁿ'é 'nū chi nús'uu diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs tan'dúú^cā chi neⁿ'é 'nū diiⁿ 'nū. 'Úú v^eē yaáⁿ chi nandaācā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caaⁿ'maⁿ taáⁿ nduucú yā. ³ Cuaacu chi neⁿ'e chi nús'uu ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nús'uu diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs. Nguée^é diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ cucáávā chi vée^é chi cuuvi yeⁿ'é 'nū na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tan'dúú^cā chi diiⁿ tanán'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi nguée^é i'téenu yā Cristo. ⁴ Caati ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ 'nū nguée^é diiⁿ 'nū ndúú^cū vaadī deenu yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tí diiⁿ 'nū ndúú^cū poder yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs nginneé yā s'uuúⁿ chi cuuvi dituúví 'nū dendu'ū chi yeⁿ'e enemigo yeⁿ'é 'nū chi yááⁿ'nguiniūⁿ miīⁿ. ⁵ 'Tíicā chuū cuuvi diiⁿ 'nū. Dituuví 'nū nducuén'ē vaanicadiiⁿūⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi contra yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'íicu 'iiⁿ'yāⁿ cuuví nadacadiiⁿúúⁿ yā yeⁿ'e Cristo ní cuuví cu'téenu yā yeⁿ'e yā. ⁶ Maaⁿ ní taachi ndís'tiī n'giindiveén nī nduudu chí ngaⁿ'á tuu'mi ní nús'uu canee^é yaáⁿ 'nū chi diiⁿ 'nū castigar nducyáácā nī chi nguée^é n'giindiveén nī nduudu chi ngaⁿ'á.

⁷ Ndís'tiī ní n'diichí nī

dendu'u chi vée tan'duucā chi cānéé. Ní ndúúti chi 'áámá yā ye'e ndís'tiī deenú yā chi seguro chi ye'e Cristo 'iī'yāⁿ miīⁿ, tuu'mí canee cúúⁿmiīⁿ yā chi nadacadínnuuⁿ yā chi nús'uu ntúūⁿ ní ye'e Cristo nús'uu. Tan'dúúca yā 'tiicá ntúūⁿ nús'uu. ⁸ Áará chi 'úú Pablo ngaⁿá chi 'úú ch'etē 'úú na ntiiⁿnyuⁿ ye'e Señor Jesucristo nguée 'cuinaáⁿ cáávā chi caaⁿmán 'túúcā. Deenú 'nū chi Señor ye'e yú tēe yā nús'uu ntiiⁿnyuⁿ chi díiⁿ 'nū ndúúcū poder ye'é yā ti ndís'tiī cuuvi cu'téenu ca nī Ndyuūs, ní nguée cáávā chi díiⁿ chi nguée i'téenu nī Ndyuūs. ⁹ 'Úú nguée ne'e chí ndís'tiī nadacadínnuuⁿ nī chí dinguúⁿ carta ye'é nī cucaavā chí candií ndís'tiī chí 'va'á nī. ¹⁰ 'Iiⁿyāⁿ ngaⁿa yā chí cartas ye'é chí nguúⁿ ní neenē ditiīnu nduudu ye'é ní taachi canee nanááⁿ ndís'tiī ní 'úú ní duūvā 'úú. Ní nduudu chí ngaⁿá ní nguée de'e vée ye'e. ¹¹ Ne'e chí 'iī'yāⁿ chí ngaⁿa yā 'túúcā ye'é, cadínnuuⁿ yā chuū. 'Túúcā tan'dúúcā chí dinguuⁿ 'nū na cartas ti ya'ai canee 'nū ye'e nī, 'tiicá ntúūⁿ taachi ndaá 'nū nanááⁿ ndís'tiī ngaⁿá 'nū ndúúcu yā ní dáámá díiⁿ 'nū ndúúcu yā.

¹² Nguée caaⁿmán 'nū chi nduuvidaamá 'nū ndúúcū tanáⁿa yā chí ngaⁿá yā chí maáⁿ yā ní n'gētē yā. 'Iiⁿyāⁿ s'een ngaⁿá yā tan'dúúcā chí tonto yā tí dicaadi maáⁿ yā ndúúcū 'áámá yā táámá yā hermanos. ¹³ Nús'uu ní nguē caaⁿmán 'nū ye'e

ndúcuéⁿe chí n'gēte chí nguée candē 'nū cuidado ye'e. Ndyuūs ch'iⁿí yā nús'uu naachi cuuvi cuchiiⁿcá 'nū ní díiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ye'é yā. Ní ch'iⁿí yā chí nús'uu cho'ó 'nū nanááⁿ ndís'tiī chí snēe na yāáⁿ Corinto. ¹⁴ Cáávā chuū ní deenú 'nū chí nguée cuen'é 'nū mar 'áámá yāⁿāa nduuti chí Ndyuūs nguée ch'iⁿí yā nús'uu chí caⁿá 'nū miīⁿya. Ní cáávā chuū ndaá 'nū nanááⁿ ndís'tiī ní candē 'nū nduudu cuaacu chí nduudu ngai ye'e Señor Jesucristo ye'e yú. ¹⁵ Nguée ngaⁿá 'nū chí n'gēte ntiiⁿnyuⁿ ye'e táámá yā tan'dúúcā chí nús'uu díiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ye'é yā. Damaāⁿ ngaⁿá 'nū ye'e ntiiⁿnyuⁿ chí díiⁿ 'nū. Cuneē ngiīnú 'nū chí ndís'tiī cu'téenu cá nī ní nús'uu cuuvi díiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ chí más cā ch'etē ca nguaaⁿ ndís'tiī, naati dámaāⁿ díiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ naachi Ndyuūs ch'iⁿí yā nús'uu chí díiⁿ 'nū. ¹⁶ Cuayiivi miīⁿ ní ne'e 'nū caⁿá 'nū táámá cuaaⁿ chí táámá lado ye'e ndís'tiī chí cuuvi caaⁿmán 'nū nduudu cuaacu ye'é Ndyuūs. Ní nguée cānéé chí caaⁿmán ye'e ntiiⁿnyuⁿ ye'e táámá yā tan'dúúcā chí nús'uu díiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ye'é yā.

¹⁷ Ní nduuti chí 'áámá 'iī'yāⁿ ne'e yā caaⁿmán yā ye'e cosa chí ch'etē ca tuu'mi ní canee chí caaⁿmán yā chí Ndyuūs díiⁿ yā chíiⁿ chí ch'etē ca. ¹⁸ Nduuti chí Ndyuūs deenu yā chí 'áámá 'iī'yāⁿ ní n'daacā idiīⁿ yā tuu'mi ní cuaacu. Nduuti chí maáⁿ yā ngaⁿa yā chí n'daacā

chi diín yā tuu'mi ní ¿du'ū
deenu chí cuaacu?

11

*Pablo ndúúcū 'iín'yān chi
nga'n'á chi apóstoles 'iín'yān ní
nguée cuaacu*

¹ Nen'é chi ndís'tiī cuchéε nī
yen'é 'aara chí nadacadiinúún
nī yen'é chi duuchi nga'n'á
nduucú nī. ² Caati 'úú ní
nen'é ndís'tiī tan'duucā chí
Ndyuūs nen'é yā ndís'tiī. Ní
'úú nga'n'á ngī ndís'tiī chí
yen'e Jesucristo yen'e yú chí
ndís'tiī ca'n'á nī lado yen'é
Cristo. Ní nen'é chí ndís'tiī
cunée nī nanáán Ndyuūs. Ní
tan'dúúcā 'áámá n'daataá chí
cuínú chí ca'n'a 'caandavaacu
tá ndúúcū 'áámá sa'n'á nuūn.
'Tíicā ndís'tiī nanáán Ndyuūs.
³ Ní 'úú 'va'á cáávā ndís'tiī.
Caati tan'dúúcā chí 'áámá
cúú chinnche'ei tī tán'a
Eva ndúúcū nduudu yaadi
yen'é tī chí nduudu yen'e
yáán'nguiinuūn, 'tiicá ntúūn
'iín'yān canncche'ei yā ndís'tiī
nícú diví yā vaadi cadiinúún
yen'é nī ní nguée dinen'é nī
Jesucristo ndúúcū nuu'man
staava yen'é nī. ⁴ Caati
ndís'tiī ca'á nī lugar 'āā du'ú
núūn 'iín'yān chí caan'mán
yā nduudu chí n'dáán yen'e
Jesucristo yen'e yú nguée
tan'dúúcā nduudu cuaacu
chí ca'n'a 'nū nanáán ndís'tiī.
Ní ndís'tiī ní n'giindiveén nī
yen'e taama espíritu chí n'dáán
ní nguée n'giindiveén nī yen'e
Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs
chí sta'á nī yen'e Ndyuūs
taachi nga'n'a 'nū nduudu
cuaacu nanáán ndís'tiī. Ní
ch'iindiveén nī nduudu chí
n'dáán chí nga'n'á yā yen'e

chí nadinguán'ai yā. Nguée
tan'dúúcā nduudu cuaacu
chí nús'uu ca'n'á 'nū nguaan
ndís'tiī. Ní yeenú nī yen'e
chuū. ⁵ 'Úú nadacadiinúún
chí nguée n'geεε ca tanán'a
'iín'yān chí nga'n'á yā chí
apóstoles naati nguεε 'tíicā.
N'dáán yā nduudu yen'e Cristo
ní ndís'tiī cu'teenú nī yen'e
yā. ⁶ 'Áará chí nguεε ca'n'á
nduudu cuaacu yen'e Cristo
ndúúcū nduudu deenu ca,
deenú ca yen'e nduudu chí
nga'n'á. 'Tíica ch'i'n'í 'nū ndís'tiī
yen'e nducuén'e ntii'nyu'n chí
diín 'nū nguáán ndís'tiī.

⁷ O nguée n'daacā diín
chí nga'n'á nduudu cuaacu
yen'é Cristo nanáán ndís'tiī ní
nguée nadií've nī 'úú caavā
ntii'nyu'n chí diín. Nguée
nadicadiinúún yen'e maán
naati nen'é chí ndís'tiī cuuvi
n'geεté nī. ⁸ 'Úú ní nguée
chita'á tuumi yen'e 'iín'yān
yen'e tanán'a yaacū cucáávā
chí cuuvi diín ntii'nyu'n yen'é
Cristo nguaan ndís'tiī. ⁹ Ní
nen'e chí canee ndúúcū
ndís'tiī ní véε necesidades
yen'é tuu'mi ní hermanos
yen'e yú ndaá yā yen'e yán'āa
Macedonia ní tee yā 'úú chii'n
chí nguεε vεε yen'é. 'Tíicā
nguée di'vaachí mar 'áámá
ndís'tiī caavā necesidades
yen'é ní nguée ndaá di'vaachí
ndís'tiī tiempo chí cuchí.
¹⁰ Neené seguro chí nduudu
cuaacu yen'e Cristo canee
nduucú. Ní 'íicú mar 'áámá
'iín'yān cuuvi diín yā chí
nguεε cuuvi caan'mán nduudu
cuaacu mii'n na núūmán
yán'āa Acaya caati nguée

sta'á tuumī cáávā ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. ¹¹ ¿De'ē cáávā chi caaⁿ'máⁿ 'túúcā? ¿'Áá cáávā chi nguéeⁿ neⁿ'é ndís'tií? Nguéeⁿ 'tíicā. Ndyuūs deenú yā chi neenéⁿ neⁿ'é ndís'tií.

¹² Ní ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ canéeⁿ chí diíⁿ naati nguéeⁿ cuta'á tuu'mi yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. Ní 'íicú 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e caaⁿ'máⁿ yā chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā chí dáámá ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ 'nū nguéeⁿ lugar chi cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chí 'tíicā ti sta'á yā tuumi yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā. ¹³ 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéeⁿ apóstoles yeⁿ'e Cristo ti apóstoles chi falso yā. Ní nginnche'etí yā 'iiⁿ'yāⁿ ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi maáⁿ yā apóstoles yeⁿ'e Jesucristo chi candéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Cristo. ¹⁴ Ní nguéeⁿ nadacadiínuuⁿ yú yeⁿ'ē chi vεε ca apóstoles chi falso yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ yááⁿ'nguiniūⁿ miiⁿ ní diíⁿ sa chí maāⁿ sa ní tan'dúúcā 'áámá ángel yeⁿ'e Ndyuūs. 'Tíicā diíⁿ sa. ¹⁵ Cáávā chuū ní nguéeⁿ cosa chí ch'εετε chí 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ tan'dúúcā chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Taachí 'cuiinu iⁿ'yeeⁿdí 'cuū caⁿ'á yā cuta'a yā chí cuuvi yeⁿ'é yā.

Pablo néené ch'eenú yā chii cáávā chí apóstol yeⁿ'e Jesucristo

¹⁶ Maaⁿ ní taama vmnéⁿ'ēe neⁿ'é caaⁿ'máⁿ ndúúcū ndís'tií ní nguéeⁿ nadacadiínuuⁿ ní chí 'úú ngaⁿ'á tan'dúúcā chí 'aama chí loco yā, ti ngaⁿ'á

chí ch'εετε maáⁿ. Ní 'aara chí nadacadiínuuⁿ ní yeⁿ'é 'tíicā, ¿'áá 'tíicā 'caandiveéⁿ ní yeⁿ'é? ¹⁷ 'Úú nguéeⁿ caⁿ'á chuū chí Señor Jesucristo yeⁿ'e yú yaa'ví yā 'úú chí caⁿ'á 'tíicā. Caati caⁿ'á tan'dúúcā 'aama chí loco 'tíicā caⁿ'á. Ní 'íicú māaⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ chí dich'εετε 'úú. ¹⁸ Ní n'deeⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē maáⁿ yā chí ch'εετε yā cucáávā chíiⁿ chí diíⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní maaⁿ ní 'úú ntúūⁿ ngaⁿ'á chí 'úú ní ch'εετε maáⁿ. ¹⁹ Ní ndís'tií ní nadacadiínuuⁿ ní chí deenu cá ní ní chichéⁿ ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'á yā chí maáⁿ yā ch'εετε yā tan'dúúcā chí loco yā, ní yeenú yā. ²⁰ Ní chichéⁿ ní yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'iindiveéⁿ ní yeⁿ'e yā ní diíⁿ ní tan'dúúcā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chí a fuerza diíⁿ ní. Ní tan'dúúcā chí s'neéⁿ yā 'áámá trampa 'tíicā diíⁿ yā ndúúcū ndís'tií. Ní n'diichí yā ndís'tií tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ du'ū vεε 'tíicā ndís'tií. Ní caaⁿ'máⁿ yā chí ch'εετε maáⁿ yā. Ní ch'en'é yā naaⁿ ní. Ní cuchéⁿ ní yeⁿ'e nducuéⁿ'ē. ²¹ Nús'uu nguéeⁿ cuuvi diíⁿ 'nū ndúúcū ní 'tíicā 'aara chí nadacadiínuuⁿ ní chí n'daacā diíⁿ yā ndúúcū ní 'tíicā. Maaⁿ ní 'áará chí 'cuinaaⁿ yeⁿ'ē chí caaⁿ'máⁿ, 'tíicā caaⁿ'máⁿ. Nús'uu diíⁿ 'nū chí duūva 'nū ní 'iicu cuuvi diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é 'nū. Maaⁿ ní caaⁿ'máⁿ tan'dúúcā chí loco 'úú. Ní 'úú ní caaⁿ'máⁿ chí ch'εετε maáⁿ yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chí diíⁿ tan'dúúcā chí tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a yā chí ch'εετε yā maáⁿ yā cáávā ntiiⁿnyuⁿ

chi diín yā. ²² ¿'Áá 'iín'yān hebreos 'iín'yān s'een? 'Tiicá ntúūn 'úú. ¿'Áá 'iín'yān s'een yen'e ndaata Israel? 'Tiicá ntúūn 'úú. ¿'Áá 'iín'yān s'een yen'e ndaataá Abraham? 'Tiicá ntúūn 'úú. ²³ ¿'Áá 'iín'yān s'een 'iín'yān chi idiín ntii'nyun yen'e Cristo? Deenú chi caan'mán tan'dúúcā 'iín'yān chi loco yā taachi caan'mán 'tiicā. 'Úú idiín más ca ntii'nyún yen'e Cristo nguée ti 'iín'yān s'een. Ní canée taavi yaātū na cuerpo yen'é chi ch'en'é yā 'úú. Neené n'dee cuuví chen'é vácū. Ní neené n'dee cuuvi chí 'āā cháā 'caan'nún yā 'úú. ²⁴ Ní cho'ó nyun'u cuuvi chí 'iín'yān Israel s'een ch'en'é yā ndiicu ndíitii'nyun cuūn vuelta 'úú ndúúcū cuarta. ²⁵ Ní cho'ó iínū tiempo chi ch'en'é yā 'uu ndúúcū nduucu. Ní 'áámá cuuvi nūn chíítuú yā 'úú. Ní cho'ó iínū cuuvi chí chεεchi barco naachi cuen'é na nuū'nī'yán'ā. Ní 'áámá vmné'ēe cánée nguaa nuū'nī'yán'ā núú'mán yaa núú'mán nguuvi. ²⁶ N'dee n'dái cuuví cachiicá ní n'diichi peligros yen'é, peligros yen'e yíicú, ndúúcū peligros cáávā 'iín'yān chí duucu yā, ndúúcū peligros nguaa 'iín'yān yen'e yāā yen'é ní yen'e 'iín'yān yen'e táámá yāā, ndúúcū peligros taachi cánée ná yāā n'geete, ní taachi caneé na yán'āa cuūnmán naachi nguée ch'εetinée 'iín'yān, ní taachí cachiicá na barco vmnaa nuū'nī'yán'ā. Ní chó'oo peligros yen'é taachi canée

nguaa 'iín'yān chi nga'a yā chi hermanos yen'e 'nū ní nguée 'tiica yā. ²⁷ 'Úú diín ntii'nyun chí néené díitūu ndúúcū vaadī 'caa'va ní chicuūnū 'úú. Ní n'dee taavi nguīnū nguée chíi cyaadú, ní cho'oo n'dee taavi cuuvi chí ch'eenú chíi ti 'āā ntée che'é ní 'āā ntée chíi nuū'nī'va. Ní 'āā 'iiche yen'é ní nguée catecaí.

²⁸ Ní 'āā vi'í cā yen'e nducué'nē chuū chí chó'oo na cuerpo yen'é, vεε más cā dendu'ū ti nguuvi nguvi candεε cuidado yen'é nducyáácá 'iín'yān yen'e nducyáácá yaacū. ²⁹ Ní nduuti chí 'áámá 'iín'yān duūvá yā ní 'úú ntúū diín tan'dúúcā chí duūva 'úú. Ní nduuti chí 'áámá 'iín'yān diín yā chí taama 'iín'yān dinuu'ndí yā, 'úú ntúū n'geenú ngii ní 'cuináa' 'úú, ní nduuví taán. ³⁰ Maa ní nduuti chí canée chí dich'εeté yen'e maán, tuu'mí dich'εeté yen'e maán yen'e nducué'nē chí chó'oo yen'é níicu 'cuun'mín ti duūva 'úú. ³¹ Dendyuūs chí Chiidá Señor Jesucristo yen'e yú ní n'dai taavi cá yā cuen'e daā'ma. Ndyuūs ní deenú yā chí nguée nga'á nduudu yaadi. ³² Chó'oo chí taachí caneé na yāā Damasco chí gobernador chí maa poder yen'e rey Aretas, gobernador mii s'nee yā soldados na cheendi va'aí s'een chí n'geete yen'e yāā Damasco miñ caati ne'n'e sa cuta'a sa 'úú ní candεε sa 'úú chí preso 'úú. ³³ Naati hermanos yen'e yú s'nuún yā 'úú chεeti 'áámá 'cuééte ch'εete ní dicua'aí yā 'úú na

'áamá ventana yeⁿ'e ncheēti yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ ní 'tíicā ca'ái na ta'a soldado s'eeⁿ caati yāāⁿ miiⁿ ní nuuⁿmaⁿ ndiivi canéé ncheēti chí yaacū tan'dúúicā coral.

12

Visión yeⁿ'e Pablo ndúúicū chi n'diichí yā

¹ Cuaacu níⁿnyúⁿ chi nguεε de'ε vεε n'daacá chi caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē 'úú maáⁿ chí 'úú ch'εεté 'úú. N'dáaca ca chí 'úú caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē n'deeē nááⁿ chí canéé chí snaáⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo ní yeⁿ'e chí canúúⁿ n'de'ei chí n'gín'í yā 'úú. ² Cuayiivi chí i'teenú Cristo chó'ōo ndiichi cúūⁿ nduuyúū chí n'diichí 'áamá visión tan'dúúicā chí ch'iinú. Ní 'aama 'iⁿ'yāⁿ candéε yā 'úú ndii va'āi cheēti nguuví. Nguéé deenú nduuti chí candεε yā cuerpo yeⁿ'é o nguéé. Dámaaⁿ Ndyuūs deenú yā chuū. ³ Naati chíí ní nguεε deenú nduuti chí cuen'ē ndúúicū cuerpo yeⁿ'é o nguéé ndúúicū cuerpo yeⁿ'é naati dámaaⁿ Ndyuūs deenú yā táácā cuen'ē. ⁴ 'Úú deenú chí candéε yā 'úú ní cuen'ē ndii paraíso chí va'ái cheēti nguuví. Ní 'úú n'giindiveéⁿ nduudu chí nguéé tan'duucā nduudu yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ti yeⁿ'e Ndyuūs. Nguéé véé permiso chí cuuvi caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē chí n'giindiveéⁿ. ⁵ 'Úú cuuvi caaⁿ'máⁿ chí 'úú ní ch'εεte maáⁿ yeⁿ'ē chí Ndyuūs dííⁿ yā nduucú. 'Úú nguéé caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e maáⁿ chí ch'εεté maáⁿ.

Dámaaⁿ caaⁿ'máⁿ chí duūvā 'úú. ⁶ 'Áará chí caaⁿ'máⁿ chí 'úú ch'εεté maáⁿ nguéé caaⁿ'máⁿ tan'dúúicā chí zongo 'úú ti caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'ē naati nguéé caaⁿ'máⁿ 'tíicā ti nguéé neⁿ'é chí mar 'áamá 'iⁿ'yāⁿ nada-cadínuuⁿ yā chí 'úú ch'εεte ca 'úú. Neⁿ'é chí 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ nadacadínuuⁿ yā yeⁿ'e 'úú tan'dúúicā chí n'diichí yā 'úú, ní n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é.

⁷ Chuū chí Cristo chí iⁿ'í yā 'úú ní 'áamá visión chí ch'εεte ní deεvε taavi ca. Ní Cristo tee yā 'úú 'áamá ya'ai na cuerpo yeⁿ'é chí 'áamá canéé ní tan'dúúicā chí 'áamá yááⁿ chí cata'āi na cuerpo yeⁿ'é. Ní chíí tan'dúúicā chí yááⁿn'guinūⁿ s'neen sa yááⁿ miiⁿ chí neⁿ'e sa chí 'cuenú cuuvi. Ní Ndyuūs tee yā permiso chí 'úú canee ndúúicū dolor miiⁿ cáávā chí nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e maáⁿ chí ch'εεté 'úú. ⁸ Ní 'iⁿnū cuuvi chíicā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú chí divíi yā vaadí ya'ái 'cūū yeⁿ'é. ⁹ Naati Señor yeⁿ'e yú ngaⁿ'á yā ngii yā 'úú 'tíicā: Vaadí neⁿ'e yeⁿ'é ní tūneeⁿ dí ní nguéé más ca neⁿ'e ní ti chuū. Ní poder yeⁿ'é chuū chí n'gín'í cá taachí 'iⁿ'yāⁿ chí duūva cuerpo yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní cucáávā chí yaa'ví Señor 'úú 'túúicā, 'úú yeenú ti 'úú duūvā 'úú ti Cristo cuuvi 'cuuⁿ'mín yā poder yeⁿ'é yā ti canéé yā na cuerpo yeⁿ'é. ¹⁰ Cáávā chuū ní yeenú ti duūvā. Ní yeenú 'aara chí 'iⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a taaⁿ yā yeⁿ'é, ní nguéé véé necesidades yeⁿ'é,

ní 'iin'yāⁿ diín yā chi n'geenú ngiī. Ní yeⁿ'e dendú'ū díitūu chi cho'ōo yeⁿ'é ní n'geenú ngiī nducuéⁿ'ē chuū cáávā Cristo. 'Tíica rā va. Taachi duūvā cuerpo yeⁿ'é tuu'mi ní más ca ditiīnu 'úú.

Pablo nadacadiinuun cá yā yeⁿ'e 'iin'yāⁿ yeⁿ'e yaacū yeⁿ'e yāāⁿ Corinto

11 'Úú deenú chi ngaⁿ'á tan'dúúcā chi loco 'úú taachi ngaⁿ'á yeⁿ'ē maánⁿ naati ndís'tiī diín nī chi a fuerza canee chi caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e maánⁿ ti ndís'tiī nguεε ngaⁿ'á nī yeⁿ'é 'túúcā. N'daacā ca chi ndís'tiī caaⁿ'maⁿ n'dááca nī yeⁿ'é. 'Úú nguéeⁿ duu'ví 'úú yeⁿ'ē tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā chi apóstoles ní nguéeⁿ 'tíicā 'aara chi 'úú nguéeⁿ de'ē vεε 'úú. 12 Ní taachi canéé nduucú nī ch'iⁿ'í ndís'tiī chi cuaacu chi 'úú 'áámá apóstol yeⁿ'e Jesucristo 'úú ndúúcū vaadī n'giinu ch'εεte chi diín ní ndúúcū ntiinⁿyuⁿ ch'εεte chi diín ní nduúcū vaadī n'giinu n'dai chi diín. 13 De'ē vεε chi nguéeⁿ diín ndúúcū ndis'tiī taachi canéé ndúúcū nī tan'dúúcā chi diín ndúúcū nducyaaca 'iin'yāⁿ yeⁿ'ē tanáⁿ'ā yaācū. 'Āā daamá nūuⁿ idiín nduucú nī. Deenú chi nguéeⁿ ngiicā ndís'tiī chi cunneé nī 'úú caavā necesidades yeⁿ'é. Maaⁿ ní nadich'εεcú nī yeⁿ'é caavā falta 'cūū ti nguéeⁿ diín daamá ndúúcū nī.

14 Maaⁿ ní vεε yaáⁿ chi ndaá nanááⁿ ndís'tiī ndiichi ndiī 'iínú cuuvi, ní taachi ndaá nguéeⁿ di'vaachi ndís'tiī. Ní nguéeⁿ neⁿ'é de'ē véeⁿ yeⁿ'e nī chi maánⁿ nī in'nuúⁿ nī naati

'úú neⁿ'é ndís'tiī. Deenu yú chi 'iin'yāⁿ chi chiidá yā canéé chí in'nuúⁿ yā necesidades yeⁿ'ē daiyá yā, nguéeⁿ ti daiyá yā in'nuúⁿ yā necesidades yeⁿ'ē chiidá yā. 15 Ní 'úú diín gastar tuūmī yeⁿ'é chi diín ntiinⁿyuⁿ cáávā ndís'tiī ní ndíí chi cuūnū 'úú cáávā almas yeⁿ'e nī níicú 'cuεεtinéé n'daacá nī. 'Áará chí neⁿ'e cá ndís'tiī ní nguéeⁿ ti ndís'tiī neⁿ'é nī 'úú.

16 Ní 'áará chi 'úú nginneé ndís'tiī, náⁿ'ā 'iin'yāⁿ nguaaⁿ ndís'tiī chi deenú yā chi nguéeⁿ sta'á tuumi yeⁿ'é nī, ngaⁿ'á yā chi 'úú nginnche'éi 'iin'yāⁿ s'een. 17 ¿'Áá nginnche'éi ndís'tiī cucáávā 'iin'yāⁿ s'een chi dicho'ó nanááⁿ ndís'tiī? Nguεε 'tíicā. 18 'Úú chiicá saⁿ'ā Tito chi naⁿ'á yā. Ní dicho'ó Tito ndúúcū táamá hermano yeⁿ'e yú nanááⁿ ndís'tiī. ¿'Áá cuaacu chi Tito miiⁿ chinnche'éi yā ndís'tiī? Nguεε 'tíicā. O ¿'áá cuaacu chi 'úú ndúúcū 'iin'yāⁿ miiⁿ nguéeⁿ diín 'nū dáámá ntiinⁿyuⁿ nguaaⁿ ndís'tiī ní nguéeⁿ ndúúcū dáámá sentido yeⁿ'é 'nū? Nguεε 'tíicā.

19 Maaⁿ ní ndis'tiī, ¿'áá nadacadiinuunⁿ nī chi ngaⁿ'a 'nū chi chííⁿ chi diín 'nū ní cuaacu caatí chi idiín 'nū defender ntiinⁿyuⁿ yeⁿ'é 'nū? Nguéeⁿ 'tíicā. Ngaⁿ'á 'nū nanááⁿ Ndyuūs nduudú 'cūū cáávā chi nús'uu ní yeⁿ'é Jesucristo. Ní nducuéⁿ'ē chi diín 'nū, diín 'nū ti ndís'tiī hermanos chi neⁿ'é 'nū cuuvi cu'téenu cá nī Ndyuūs. 20 Ní 'úú nī 'va'á ti taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī 'úú nguéeⁿ

nndaācā chi ndís'tiī diín nī tan'dúúcā chi 'úú nen'é chi diín nī. Ní ndís'tiī nguée nndaācā nī 'úú tan'dúúcā chi nen'é nī chi 'úú idiín tí canée chi 'caa'vá ndúúcū ndís'tiī. Ní nndaācā ndís'tiī tan'dúúcā chi nguée canée chi 'cuεtinee nī. Ní nndaācā chi véé nguaaⁿ ndís'tiī 'iín'yāⁿ chi n'gεecu cheendí yā, ndúúcū 'iín'yāⁿ chi nen'é yā cosas tan'dúúcā chi véé yen'e taama yā ndúúcū 'iín'yāⁿ chi nduuví taán yā. Ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ chí 'caa'vá yā ndúúcū táámá hermano ní maán yā divíi yā yen'é yā tí nen'é yā ngaⁿ'a yā chi ch'εεε maán yā. Ní 'iín'yāⁿ ngaⁿ'á yā contra yen'e taama yā. Ní 'iín'yāⁿ néené nen'e caaⁿ'máⁿ yā yen'e chí diín taama yā. Ní 'iín'yāⁿ ngaⁿ'á yā chí maán yā ní ch'εεε yā, ní nguée véé vaadī 'diín nguaaⁿ ndís'tiī. ²¹ Ní 'va'á chí 'cuinaán nanááⁿ Ndyuūs cáávā ndís'tiī taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī taama vmnéⁿ'ée. Ní taachi canée ndúúcu nī ngii ya'āi 'iínú yen'é 'yááⁿ ndís'tiī chí dinuuⁿndí nī ní nguée nadaacadaamí nī yen'e nuuⁿndí nī chí diín nī yen'e chí nen'e cuerpo yen'e nī. Ní diín nī cosas chí nguεε n'daacā. Chíⁿ ní diín nī chí sán'ā sta'a sa n'daataá yen'e táama saⁿ'ā.

13

Pablo dingúūⁿ diitú yā yen'e 'iín'yāⁿ yen'e yāāⁿ Corinto ní ngaⁿ'á yā: N'dai ndís'tiī

¹ Chuū ní ndii 'iínú cuuvi chí caⁿ'á ndaá nanááⁿ ndís'tiī ní taachi ndaá nduuti chí 'iín'yāⁿ caaⁿ'maⁿ nuuⁿndí yen'e táámá 'iín'yāⁿ canée

chí véé 'uūvī o 'iínú testigo ndúúcu yā. Ní cunee n'daacā nduudu miiⁿ tan'dúúcā chí canée nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs. ² Āā ngaⁿ'á cuááⁿ vmnaaⁿ taachi cānee nduucú nī ndúúcū 'iín'yāⁿ chí dinuuⁿndí yā ní ndúúcū nducyaacá nī. Maaⁿ ní chí canee ya'ái yen'e ndís'tiī din-guūⁿ taama vmnéⁿ'ée yen'e chúū tan'dúúcā chí ngaⁿ'á cuaaⁿ vmnaaⁿ nanááⁿ ndís'tiī. Taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī taama vmnéⁿ'ée n'diichi nuuⁿndí yen'e nducyaaca hermanos. ³ Ní 'úú idiín tí ndís'tiī cadiinuⁿ nī nduuti chí Cristo yen'e yú ch'iⁿ'í yā 'úú nduudu chí ngaⁿ'á o nguée. Ní Cristo yen'e yú nguée duūvā taachi diín yā tratar nduucú nī. Caⁿ'á yā ch'iⁿ'í yā chí dítiⁿú yā nguée tí ndís'tiī. ⁴ Cuáácú chí 'iín'yāⁿ chí nééⁿngaⁿ'á yā Cristo tan'dúúcā chí Cristo ní 'aama 'iín'yāⁿ chí duuvā, naati maaⁿ ní Cristo miiⁿ canduuchí yā yen'e nguaaⁿ tinán'ā cucáávā poder yen'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ nús'uu ní yen'e Cristo. Nús'uu ní duūvā 'nū naati poder yen'e Ndyuūs canee ndúúcu 'nū. Ní cáávā chuū cuuví n'diichi 'nū nuuⁿndí yen'e ní ní díchíí'vε 'nū ndís'tiī.

⁵ Maaⁿ ní ndís'tiī n'diichi maán nī nduuti chí ndís'tiī 'āā canee diitú nī ndúúcū chí i'téenu nī yen'e Cristo. N'diichi maán nī chí cuaacu chí i'téenu nī. ¿Áā nguée déénú ndís'tiī nduuti chí Cristo canee nduucú nī o nguée? Ní nduuti chí cuaacu chí nguée i'téenu nī cáávā nuuⁿndí yen'é ní tuu'mi ní nguée yen'é Ndyuūs

ndís'tiī. ⁶ Nen'é chi ndís'tiī cadiinūuⁿ nī chi nūs'uū nī dichii'vé 'nū Ndyuūs ní ti yen'é Ndyuūs nūs'uū. Nguéé falso 'nū. ⁷ Maaⁿ ní nga'angua'á 'nū Ndyuūs caavā ndís'tiī chi ndís'tiī nguéé dinuunⁿdí nī yen'e mar 'áámá chi nguéé n'daacā. Nen'é 'nū chi ndís'tiī ní diíⁿ nī nducuén^e chi n'daacā. Nguéé ti cuuvi 'cuuⁿmiⁿ 'nū chi diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā. 'Iiⁿyāⁿ ní cuuvi n'diichí yā ntiiⁿnyuⁿ yen'é 'nū, ní caaⁿmáⁿ yā chi nguéé n'daacā idiíⁿ 'nū. Dámaāⁿ nen'é 'nū chi ndís'tiī din'daacá nī. ⁸ Nūs'uū ní nguéé dε'ε vεε diíⁿ 'nū chi contra yen'e nduudu cuaacú naati nducuén^e chi diíⁿ 'nū ní yen'e nduudu cuaacu miiⁿ. ⁹ Cáávā chuū nūs'uū ní yeenú taaví 'nū taachi duūva 'nū ní taachi ndís'tiī ditiinú nī ndúúcū chi i'téenu nī. Ní nga'angua'a cá 'nū ní ngiicá 'nū Ndyuūs chi ndís'tiī cuuvi diíⁿ nī chi n'daacā n'dai ní 'cuεetineé nī tan'dúúcā chi Jesucristo nen'é yā chi diíⁿ nī. ¹⁰ Idingúuⁿ 'nū yen'e ndís'tiī vmnaaⁿ taachi 'āā cuéé ndaá 'nū nanááⁿ ndís'tiī caati taachi ndáa 'nū nanááⁿ ndís'tiī nguéé cheechi caaⁿmáⁿ ndúúcu nī cucáávā poder chi Señor Jesucristo tee yā 'úú. Ní Señor yen'e yú tee yā poder 'úú caavā chi ndís'tiī ní cuuvi cu'téenu cá nī nguéé caava chi cuuvi ndái nī.

¹¹ Maaⁿ ní 'cuiīnū carta yen'é. Nī na carta yen'é ní nga'á ti n'dai taavi ndís'tiī ní diíⁿ nī chi 'cuεetineé n'daacá nī ndúúcū vaadī 'diīⁿ na vida yen'e nī. Níícú cunée nī ndúúcū dáámá

vaanicádiinūuⁿ yen'é nī ní Ndyuūs chi véé vaadī 'diīⁿ yen'e yā ní dinén'e yā ndís'tiī Ndyuūs miiⁿ canee nduucú nī. ¹² Ní nguaaⁿ maáⁿ nī diíⁿ nī saludar 'áámá nī ndúúcū taamá nī. Caaⁿmáⁿ nī chi n'dai hermano yen'é nī ní túú'yí nī cheendi hermano yen'é nī tan'dúúcā costumbre yen'é nī ti yen'é Ndyuūs ndís'tiī. ¹³ Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi i'teenú yā Jesucristo yen'e yú dichó'o yā saludos na carta 'cūú yen'é nī ní nga'á yā: N'dai ndís'tiī.

¹⁴ Ní nen'é chi Señor Jesucristo téε yā ndís'tiī vaadī n'dai taavi yen'é yā. Ní vaadī nen'e yen'é Ndyuūs ní Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs canée nduucú nī. Chuū carta chi 'úú Pablo dingúuⁿ yen'e nī. 'Tíicā chii.

CARTA YE^{n'}E 'II^{n'}YĀⁿ YE^{n'}E YĀ^{n'}ĀA GALACIA

*Pablo idinguún yā carta
'cūū ye^{n'}e 'ii^{n'}yāⁿ chí ca^{n'}á yā
yaācū s'eeⁿ na yā^{n'}āa Galacia*

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú 'áámá
apóstol chí dichó'ó Ndyuūs.
Mar 'áámá sa^{n'}ā nguée dichó'o
sa 'úú chí 'úú nga^{n'}á nduudu
ye^{n'}é Ndyuūs, ndíí nguée
ndúú ndεεve sá 'úú, ti Ndyuūs
Chiida yú ndúúcū Señor
Jesucristo dichó'o yā 'úú.
Ní Chiida yú nadacuéeⁿ
yā Jesucristo ye^{n'}é nguaaⁿ
tiná^{n'}ā. ² Nducyaaca vi'i yú
s'tiī chí 'cuεεtinée yā yāāⁿ
miiⁿ ndúúcū 'úú, idinguún
carta 'cūū ye^{n'}e ndís'tiī chí
i'téenu ní Jesucristo ní ca^{n'}á ní
yaācū s'eeⁿ na ya^{n'}āa Galacia.
³ Ne^{n'}é chí Chiida yú ndúúcū
Señor Jesucristo ye^{n'}é yú téé
yā s'uuúⁿ dendú'ū chí n'dai.
Ní ndís'tiī canee ní ndúúcū
vaadī 'diīⁿ chí Ndyuūs itée yā
s'uuúⁿ. ⁴ Jesucristo miiⁿ ca'a
yā vida ye^{n'}e maáⁿ yā cucáávā
nuuⁿndi ye^{n'}e yú. Maaⁿ
ní nadanguá^{n'}ai yā s'uuúⁿ
ye^{n'}e dendu'ū chí nguée
n'daacā chí vée i^{n'}yeedí 'cūū.
'Tíicā ne^{n'}e Ndyuūs Chiida
yú. ⁵ Cue^{n'}e daāⁿmaⁿ canee
Ndyuūs ndúúcū dεεve ye^{n'}é
yā. Nducyáácá 'ii^{n'}yāⁿ canee
chí dich'εεte cá yā Ndyuūs chí
dεεve cue^{n'}e daāⁿmaⁿ. 'Tíicā.

*Nguée vée táámá nduudu
ye^{n'}e chí Cristo nanguá^{n'}ai yā
s'uuúⁿ*

⁶ Neené nge'e yiinú chí
ndís'tiī neené niiⁿnuúⁿ nūuⁿ
idivíi ní ye^{n'}e Ndyuūs chí
n'gai yā ndís'tiī, ní ye^{n'}e cosas
chí n'dai ca chí Cristo tee
yā ndís'tiī. Ní n'giindiveéⁿ
ní nduudu chí nguée cuaacu
ye^{n'}é táámá 'ii^{n'}yāⁿ chí nga^{n'}a
nduudu miiⁿ tan'dúúcā chí
táámá evangelio. ⁷ Cuaacu
chí nguée vée táámá evangelio
chí nduudu ye^{n'}e Dendyuūs
naati vée n'dúúví yā chí
idi'vaachí yā ndís'tiī. Ní ne^{n'}e
yā n'daaⁿ yā evangelio chí
nduudu ngai ye^{n'}e Cristo.
⁸ 'Aara chí s'uuúⁿ o 'áámá
ángel chí ndaa ye^{n'}e va'ai
chēēti nguuví nga^{n'}a yā táámá
evangelio chí n'daaⁿ nguée
tan'dúúcā chí ca^{n'}a 'nū chíi
'nū ndís'tiī, tuu'mi 'ii^{n'}yāⁿ
s'eeⁿ cuuví yā condenado.
⁹ 'Āa ca^{n'}á chuū maaⁿ ní
ne^{n'}é caa^{n'}maⁿ ntuúⁿ táámá
vmné^{n'}ēe: Nduuti chí 'áámá
'ii^{n'}yāⁿ caa^{n'}maⁿ yā táámá
evangelio chí n'daaⁿ nguée
tan'dúúcā chí ca^{n'}a 'nū chíi
'nū ndís'tiī, tuu'mi ní 'ii^{n'}yāⁿ
s'eeⁿ cuuví yā condenado.

¹⁰ Taachi nga^{n'}á chuū, ¿dε'ε
inadacadíínuuⁿ ní nduucú?
Nguée ne^{n'}é chí cunee yiinú
ní ye^{n'}é caati ne^{n'}é chí Ndyuūs
cunee yiinú yā ye^{n'}é. O ¿'áá
canee chí 'úú idiíⁿ chí cunee
yíínū sa^{n'}ā i^{n'}yeedí 'cūū?
Nduuti chí 'úú idiíⁿ chíiⁿ ti
inee yíínū sa^{n'}ā i^{n'}yeedí
'cūū, tuu'mi ní nguée idiíⁿ
ntiíⁿnyuⁿ ye^{n'}é Cristo.

Taacā chí chíi Pablo apóstol

¹¹ 'Úú nga^{n'}á cuaacu ní
ngíi ndís'tiī hermanos ye^{n'}é.
Nduudu ngai chí evangelio
ye^{n'}é Jesucristo chí 'úú nga^{n'}á,

nguée yēn'ē mar 'áamá sa'n'ā yēn'e i'n'yēendí 'cūū. ¹² Ti 'úú nguée sta'á nduudu miiⁿ yēn'e sa'n'ā, ndíí nguée ndúú ch'eēēⁿ yēn'ē mar 'áamá sa'n'ā caati Jesucristo ch'i'n'i yā 'úú nduudu cuaacu yēn'ē yā.

¹³ Ndís'tiī ch'iindiveēⁿ nī tan'dúúca chi 'úú i'teenú tiempo chi chó'oo ní canee chεεchí na religión yēn'e 'i'n'yāⁿ judíos chi Israel. Ní deenú nī taacā chi diīⁿ. Ní diīⁿ chi dícaānū 'i'n'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo ti ca'n'á yā na yaācū yēn'ē Ndyuūs. Ní diīⁿ chuū ti ne'n'ē can'daá 'i'n'yāⁿ s'eeⁿ yēn'e nducyáácá yaācū yēn'ē Ndyuūs ti ne'n'ē di'cuiīnū 'i'n'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁴ Ní chi'teenú más ca yēn'e religión yēn'e 'i'n'yāⁿ chi ndaata yēn'e Israel s'eeⁿ nguaaⁿ nducyaaca yā chi dáamá ndaata yēn'ē ndúúcu yā ti ne'n'ē diīⁿ nducuéⁿ'ē tan'dúúca chi diīⁿ 'i'n'yāⁿ ndiicúū chi 'āā n'díí. ¹⁵ Naatí Ndyuūs ndεεvε yā 'úú taachi 'āā cuée 'cuundiyaáⁿ. Ní taachi ndaa tiempo chi Ndyuūs ne'n'e yā, Ndyuūs yaa'ví yā 'úú cáávā chi ne'n'ē yā 'úú chi 'úú n'giindiveēⁿ nduudu yēn'ē yā ní cu'teenú Ndyuūs. ¹⁶ Ní Ndyuūs yaa'ví yā 'úú yēn'ē Daiyá yā Jesucristo chi 'úú i'teenú 'yā, ti 'úú ní caan'máⁿ nduudu yēn'e Cristo nguaaⁿ 'i'n'yāⁿ gentiles, 'i'n'yāⁿ chi nguεε yēn'e ndaata Israel. Ndíí tuu'mi nguée tiinguuneēⁿ mar'aama sa'n'ā yēn'e nduudu yēn'ē Cristo. ¹⁷ Ndíí nguée ndúú ndaá na yāāⁿ Jerusalén chi intiinguuneēⁿ apóstoles

chi dichó'ó Ndyuūs vmnaaⁿ chi dichó'o yā 'úú, naati 'úú chen'ē na yā'n'āa Arabia. Ní cuayiivi miiⁿ ní nguεεcunee na yāāⁿ Damasco.

¹⁸ Cuayiivi chi cho'ó 'iīnū nduūyū ndii tiempo chi 'āā i'teenú Jesucristo tuu'mí ní cuen'ē yāāⁿ Jerusalén tuu'mí n'diichí Pedro tí 'āā cuée n'diichí sa'n'ā. Ní canee ndúúcu sa ndíitiⁿ'yuⁿ nguuví. ¹⁹ Yāāⁿ miiⁿ nguée n'diichí táamá apóstol chi dichó'ó Ndyuūs. Dámaāⁿ n'diichí Jacobo sa'n'ā 'diinū Jesús miiⁿ. ²⁰ Chuū idinguún yēn'e ndís'tiī. 'Cuiⁿ'díichí ndís'tiī. 'Úú nguée nga'n'á nduudu yaadi ti Ndyuūs n'diichí yā 'úú ní deenú yā chi cuaacu nga'n'á.

²¹ Cuayiivi ní ndaá na yā'n'āa yēn'e Siria ndúúcu yā'n'āa Cilicia. ²² 'Iiⁿ'yāⁿ yēn'e yā'n'āa Judea chi cuen'ē yā na yaācū naachi nge'n'ē yā yēn'e Cristo nguée iitiinaáⁿ yā 'úú ti nguée in'diichí yā 'úú. ²³ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dámaāⁿ n'giindiveēⁿ yā yēn'ē 'úú cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicā, 'i'n'yāⁿ chi can'dáa yā s'uuún ti ne'n'ē yā di'cuiīnū yā s'uuún maaⁿ ní nga'n'a yā nduudu cuaacu yēn'e Jesucristo. Cuááⁿ vmnaaⁿ nguée ne'n'ē yā chi 'i'n'yāⁿ i'téenu yā nduudu cuaacu yēn'e Jesucristo. ²⁴ Ní yēn'ē chúū 'i'n'yāⁿ s'eeⁿ dich'εεté yā Ndyuūs caavā chi maaⁿ ní 'úú i'teenú Jesucristo.

2

Taná'n'ā apóstoles diīⁿ yā

*acceptar Pablo chi 'áamá
apóstol ndúúcu yā*

¹ Cho'ōo ndiichi cúūuⁿ ndu-
uyúú chi 'úú cheⁿe ntuún yāāⁿ
Jerusalén. Cheⁿé ndúúcu
saⁿā Bernabé chi compañero
yeⁿé ndúúcu saⁿā Tito.

² Ní ndaá ti Ndyuūs ch'iⁿi
yā 'úú chi canéé chi caⁿá.
Vmnaáⁿ vmnaaⁿ caⁿá nanááⁿ
apóstoles chi n'geete yeⁿe
yaācū miiⁿ. Ní chií 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ taacā chi ngaⁿá nduudu
ngai yeⁿe Cristo nanááⁿ
'iiⁿyāⁿ gentiles chi nguée yeⁿe
ndaata Israel. Chuū diíⁿ
chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cu'téenu yā
chi dichíⁿvē ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe
Ndyuūs chi diíⁿ nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ
gentiles. Ní apóstoles n'geete
nguée caⁿa yā chi nguée 'cuúⁿ
yā 'úú. ³ Ní apóstoles n'geete
ní canee yiinú yā ndúúcu
nduudu chi ngaⁿá. Ní saⁿā
Tito chi saⁿā griego chi canéé
sa nduucú, nguée canee
chi cuuví circuncidar Tito
tan'dúúca chi ngaⁿa ley yeⁿe
'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ti nguée
yeⁿe ndaata Israel. ⁴ Chuū
diíⁿ ti naachi nduuvidaama
yú chí ndaā n'dé'ei 'iiⁿyāⁿ
chi diíⁿ yā tan'dúúca chi
hermanos yeⁿe yú 'yā, naati
nguée 'tíicā. Ní ndaa yā chí
n'diichí yā s'uuúⁿ caati 'āā
cuée diíⁿ yú tan'dúúca chi
ngaⁿā ley yeⁿe circuncisión
ti s'uuúⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuúⁿ
ní diíⁿ yú chi ngaⁿa Cristo.
Neⁿé yā chi diíⁿ yú tan'dúúca
chi ngaⁿa ley yeⁿe Moisés
miiⁿ. ⁵ Nús'uuu ní nguée diíⁿ
'nū tan'dúúca chi 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ neⁿé yā yeⁿe ley yeⁿe
circuncisión caati neⁿé 'nū

chi nduudu cuaacu chi 'āā
ngaⁿá 'nū yeⁿe evangelio
yeⁿe Señor Jesucristo, ní
'áamá cūnēe ndúúcu ndís'tií.
'Tíicā diíⁿ 'nū.

⁶ Apóstoles n'geete yeⁿe
yaācū miiⁿ nguée de'ē vee
más cā ca'cueén yā 'úú yeⁿe
chi 'úú caaⁿmán. 'Áará chí
n'geete n'dai yā nguée de'ē vee
tuneen 'úú ti Ndyuūs neⁿe yā
nducyaaca 'iiⁿyāⁿ 'āā daamá
nūuⁿ.

⁷ Apóstoles n'geete
yeⁿé yaācū 'āā deenú yā chi
Ndyuūs dicho'ó yā 'úú. 'Úú,
Pablo, ngaⁿá nduudu ngai
yeⁿe Cristo nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ
chi nguée yeⁿe ndaata Israel.
'Tíicā ntúūⁿ deenú yā chi
Ndyuūs dicho'ó yā Pedro
chi ngaⁿá yā nduudu ngai
yeⁿe Cristo nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ
yeⁿe ndaata Israel. ⁸ Ti
Ndyuūs yeⁿe yú ní nginne
yā Pedro miiⁿ chi ngaⁿa
nduudu cuaacu yeⁿé yā
nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí
diíⁿ yā tan'dúúca chi ngaⁿā
ley yeⁿe circuncisión. Maaⁿ
Señor miiⁿ nginne yā 'úú
chi caaⁿmán nduudu yeⁿé yā
nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chi nguée yeⁿe
ndaata Israel. Ní nguée véé
ley yeⁿe circuncisión yeⁿé yā.

⁹ Apóstoles n'geete yeⁿe
yaācū chi Jacobo ndúúcu
Pedro ndúúcu Juan ní
deenu ntúūⁿ yā chí Ndyuūs
din'daacá yā nduucú chí 'úú
idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe apóstol
nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe
ndaata Israel. Tuu'mi ní
sta'á yā tá'ā cuaacú 'nū ní
nduuvidaamá nduudu yú
nanááⁿ Ndyuūs ti 'úú ndúúcu
Bernabé ní caaⁿmán 'nū ndu-

udu cuaacu yen'é Jesucristo nanááⁿ 'i'in'yāⁿ gentiles ní 'i'in'yāⁿ s'een nanááⁿ 'i'in'yāⁿ yen'e ndaata Israel. ¹⁰ Ní ngaⁿ'á yā ngii yā nús'uu chi n'gáácú 'nū yen'é hermanos chí v'éé necesidades yen'é yā. 'Úú ntúūⁿ ní ngaⁿ'á, 'tíicā.

Pablo caⁿ'a chεεchi yā ndúúcu Pedro

¹¹ Ndaá 'nū na yāāⁿ Antioquía ní taachí ndaa Pedro miiⁿ na yāāⁿ Antioquía 'úú ní caⁿ'a chεēchí ndúúcu sa yāávēnaaⁿ sa nanááⁿ 'i'in'yāⁿ s'een ti Pedro miiⁿ ngu'éé idiiⁿ sa tan'dúúca chí deenu sa chí canee chí diiⁿ sa. ¹² Ti taachi 'āā cu'éé ndaa saⁿ'ā s'een chí dichó'ó Jacobo yen'e yāāⁿ Jerusalén, Pedro miiⁿ ní che'é sa ndúúcu 'i'in'yāⁿ gentiles chí hermanos yen'e yú. Ní taachi ndaa saⁿ'ā s'een tuu'mi 'āā nt'éé che'e sa ndúúcu 'i'in'yāⁿ gentiles chí hermanos yen'e yú ti 'va'a sá yen'e 'i'in'yāⁿ yen'e sa chí yen'e ndaata Israel chí diiⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yen'e circuncisión. ¹³ Ní tanáⁿ'ā hermanos chí yen'e ndaata Israel diiⁿ yā tan'dúúca chí ídiiⁿ Pedro miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ Bernabé diiⁿ yā chí maaⁿ ní 'āā nt'éé che'é yā ndúúcu 'i'in'yāⁿ gentiles. 'Tiicā nducyaacá yā diiⁿ yā 'áará chí deenú yā chí n'daacā chí che'é yā ndúúcu 'i'in'yāⁿ gentiles. ¹⁴ Taachi n'diichí chí 'i'in'yāⁿ s'een ngu'éé din'daacá yā ti ngu'éé che'é yā ndúúcu 'i'in'yāⁿ gentiles chí hermanos yen'e yú tan'dúúca chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu yen'e Cristo, tuu'mi ní 'úú Pablo caⁿ'á chí Pedro miiⁿ nanááⁿ

nducyaaca yā 'túúca: Díí chí saⁿ'ā Israel, díí chí maaⁿ ní ngu'éé diiⁿ di tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yen'e Israel ti maaⁿ ní i'téenu di Cristo, táacā cúúví chí ngu'éé che'e di ndúúcu hermanos yen'e yú chí 'i'in'yāⁿ gentiles ní diiⁿ di chí 'i'in'yāⁿ s'een nadacadínnuⁿ yā chí cánéé chí diiⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yen'e 'i'in'yāⁿ Israel chí judíos.

'I'in'yāⁿ Israel s'een dáamá yā ndúúcu tanáⁿ'ā 'i'in'yāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nánguaⁿ'ai yā caavā chí i'téenu yā Jesucristo

¹⁵ Ní s'uuúⁿ ní 'i'in'yāⁿ Israel s'uuúⁿ ti 'tíicā ch'εεtiyāāⁿ yú ní ngu'éé diiⁿ nuuⁿndí yú daama tan'dúúca chí diiⁿ tanáⁿ'ā 'i'in'yāⁿ gentiles chí nguεε yen'e ndaata yen'e yú. ¹⁶ Ní s'uuúⁿ chí 'i'in'yāⁿ Israel deenu yú chí Ndyuūs ngu'éé nadach'εεcú yā nuuⁿndi yen'e yú ti idiiⁿ yú dámaaⁿ chí ngaⁿ'a ley yen'e yú. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ngu'éé nadach'εεcú yā nuuⁿndi yen'e nducyaaca 'i'in'yāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ti diiⁿ yā dámaaⁿ tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yen'e Moisés. Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yen'e 'i'in'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo. Cáavā chuū s'uuúⁿ ní i'teenu yú Jesucristo ní Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yen'e yú. Ti cucáavā ley yen'e yú mar 'áamá 'i'in'yāⁿ chí diiⁿ yā chí ngaⁿ'a ley miiⁿ cuuví yā perdonado, ti ngu'éé nadach'εεcú ley miiⁿ nuuⁿndi yen'é yā.

¹⁷ S'uuūⁿ ní i'téenu yú Jesucristo chí Jesucristo miiⁿ

nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. 'Tíicā s'uūuⁿ ní ch'iⁿ'i yú chi dinuuⁿndi yú tan'dúúcā tanán[']ā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ ní, ¿'áá cuaacu chi Cristo nginneé yā s'uūuⁿ ti idinuuⁿndi yú? Nguéé 'tíicā. ¹⁸ Nduuti chi s'uuúⁿ nadi'tuuvi yú 'áámá cosa chi ley yeⁿ'e yú ní 'cuiinuú ní nadin'dái ntuūⁿ yú ley miiⁿ chi n'giindiveeⁿ yú yeⁿ'ē, tuu'mi ní dinuuⁿndi yú. ¹⁹ Vmnaáⁿ vmnaaⁿ idiⁿ yú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'ē yú naati nguéé ngii idiⁿ yú nducuéⁿ'ē yeⁿ'ē. Ní ley miiⁿ diiⁿ condenar s'uuúⁿ. Ní canee yú tan'dúúcā 'iⁿ'yāⁿ chi 'āā vi'í cā yeⁿ'ē ley yeⁿ'e yú. Cáávā chuū ní maaⁿ ní ch'εεtinée yú tan'dúúcā chi neⁿ'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs nadach'εεcú yā yeⁿ'ē yú yeⁿ'e nuūⁿndi yeⁿ'e yú. Ní cáávā chuū cunduuchi yú cuen'e daāⁿmaⁿ. ²⁰ Taachi ca'neeⁿnga'á yā Cristo, tuu'mi ní cánée tan'dúúcā chi 'úú ntúūⁿ ca'neeⁿnga'á nduucú yā. Maaⁿ ní nguéé idiⁿ tan'dúúcā chi 'úú neⁿ'é ti idiⁿ chiiⁿ chi neⁿ'é Jesucristo ti Jesucristo chi daiya Dendyuūs canée yā na staava yeⁿ'é. Ní maaⁿ ní 'úú canduuchi ti i'teenú Daiyá Ndyuūs miiⁿ. Cristo miiⁿ dinéⁿ'e yā 'úú ní ca'a maáⁿ yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā ní ch'iⁿ yā caavā 'úú. ²¹ 'Uú nguéé cuta'á vaadi n'dai yeⁿ'e Ndyuūs tan'dúúcā 'áámá cosa chiduuchi. Nduuti chi ley miiⁿ cuuví nach'εεcú nuuⁿndi yeⁿ'e yú tuu'mi ní nguéé ch'iⁿ Cristo cucáávā s'uuúⁿ.

3

¿'Áá i'teenu yú ley miiⁿ o i'teenu yú Cristo?

¹ Ndís'tiī 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galacia, de'ē chúúcā cheechi tiíⁿ nī. ¿Dú'ú chi nche'ei ndís'tiī chi maaⁿ ní nguéé n'giindiveeⁿ nī nduudu cuaacu? Ngaⁿ'á nduudu cuaacu nanááⁿ ndís'tiī ní ndís'tiī déenu nī chi iⁿ'yāⁿ chi'neeⁿnga'á yā Jesucristo na cruz cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ. ² Chuū neⁿ'é chi 'cuuvi nī 'úú: ¿'Áá sta'á nī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cucáávā chi díiⁿ nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā ley yeⁿ'é Moisés, o cucáávā chi n'giindiveeⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní i'téenu nī? ³ ¿De'ē chúúcā cheechi tiíⁿ nī? 'Áā i'téenu nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní sta'á nī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Maaⁿ ní neⁿ'é nī ndúúcū fuerzas yeⁿ'e maáⁿ nī díiⁿ nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley caati Ndyuūs cuuvi n'diichí yā chi n'daacā idiⁿ nī. ⁴ 'Áā ch'eenú taaví nī chiiⁿ cucáávā chi i'téenu nī Cristo. Maaⁿ ní chuū nguéé dichí'vē ndís'tiī, nduuti chi nadacadaamí nī yeⁿ'e yā. 'Áā deenú chi dichí'vē ndís'tiī nduuti chi 'cuεεtinée nī ndúúcū Cristo. ⁵ Ndyuūs tee yā ndís'tiī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní díiⁿ yā vaadi n'giinu nguaaⁿ ndís'tiī. ¿'Áá díiⁿ Ndyuūs chuū caati ndís'tiī 'āā díiⁿ nī tan'duucā chi ngaⁿ'a ley? Nguεε 'tíicā. Ndyuūs díiⁿ yā vaadi n'giinu nguaaⁿ ndís'tiī caati i'téenu nī nduudu cuaacu yeⁿ'é yā.

⁶ Ndii cuáán vmnaaⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'a yeⁿ'e Abraham chi 'āā n'dii. Abraham chi'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs diiⁿ cuenta yā chi'téenu Abraham ní nadach'εε cú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁷ Cáávā chuū deenu nī chi 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, cuaacu níⁿ'nyúⁿ ní yeⁿ'e ndaata Abraham, caati i'téenu yā tan'dúúcā chi'téenu Abraham miiⁿ. ⁸ Ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿ'á yā nadach'εε cú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi nguéeⁿ yeⁿ'e ndaata Abraham o Israel nduuti chi i'téenu yā Ndyuūs. Chuū Ndyuūs ngaⁿ'á yā ngii yā Abraham ndii tiempo chi 'āā chó'ōo, vmnaaⁿ chi diiⁿ yā. 'Tíicā ngaⁿ'a Ndyuūs ndúúcū Abraham: 'Úú caaⁿ'máⁿ chi diⁿ'viicú 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿ'máⁿ íⁿ'yeēⁿdi nduuti chi cu'téenu yā 'úú tan'dúúcā chi díi i'téenu di 'úú. ⁹ Tan'dúúcā Abraham chi'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ca'a yā Abraham vaadī n'dai yeⁿ'é yā ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ca'a yā vaadī n'dai yeⁿ'é yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi cu'téenu yā Ndyuūs.

¹⁰ Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi nadacadíínuuⁿ yā na staava yeⁿ'e yā chi Ndyuūs nadach'εε cú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yā ti diiⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'een nan'dai yā ní cánéé yā condenado, ti mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi diiⁿ yā nducuéⁿ'ē chi ngaⁿ'a ley miiⁿ. Canéé nguūⁿ

ndii cuáán vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tiicā: 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ diiⁿ yā tanducuéⁿ'ē chi canéé nguūⁿ na ley yeⁿ'e Moisés chii yā condenado. ¹¹ S'uuúⁿ ní deenu yú chi Ndyuūs nguéeⁿ nadach'εε cú yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ caava chi diiⁿ yā chi ngaⁿ'a ley ti 'tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Ndyuūs nadach'εε cú yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā ní ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een vida cuen'e daāⁿmaⁿ. ¹² Ní ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ ní nguéeⁿ ngaⁿ'a chi 'iiⁿ'yāⁿ cu'téenu yā Jesucristo caati 'tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Dendyuūs ndii cuáán vmnaaⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi ngaⁿ'a ley miiⁿ 'cuεεtinée yā ndúúcū vida cuen'e daāⁿmaⁿ.

¹³ Cucáávā ley miiⁿ deenu yú chi diiⁿ yú nuuⁿndi ní canee yú condenado. Ní nguéeⁿ canee yú condenado cáávā ley miiⁿ ti Jesucristo diiⁿ yā tan'dúúcā chí canéé yā condenado. Ní sta'á yā lugar yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní can'diicú yā na cruz. 'Tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Condenado taanduvéeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'íi tí can'diicú yā na 'áámá yāⁿ'á. ¹⁴ Chuū chí chiī. Maaⁿ níicú 'iiⁿ'yāⁿ gentiles cuuvi diiⁿ yā recibir vaadī n'dai yeⁿ'é Dendyuūs tan'dúúcā Ndyuūs caⁿ'a yā ndúúcū Abraham, ni chi ca'a yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi i'téenu yā Jesucristo. 'Íicú s'uuúⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi

i'teenu yú Jesucristo cuta'a yú Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs chi Ndyuūs ca'a yā chi ca'a yā 'ii'nyān.

Ley yen'e Moisés ndúúcū compromiso chi Ndyuūs ca'a yā

¹⁵ Ndís'tiī hermanos yen'é, n'diichí nī tan'dúúcā 'aama ejemplo yen'e 'ii'nyān yen'e in'yee'ndí 'cūū tan'dúúcā chí idiī yā taachi v'éé papel chí cuaacu yen'e 'áámá compromiso yen'é yā. Canee ngiinú yā ní dinguún yā 'aama papel chí cuaacu. Maa' ní chi canéé nguū' ní cuaacu chí mar 'áámá 'ii'nyān nguεε nadivíi yā ndíi nguéé ndúú íntiinee ra yā chíi' chi canéé nguū'. ¹⁶ Tiicá ntúū', Ndyuūs ndii vmnáán vmnaa' ca'a yā promesa Abraham ndúúcū nducyaaca 'ii'nyān ndaata yen'e yā chí cuchii cuayiivi. Canéé nguū' na libro yen'e Ndyuūs 'tíicā: Nguéé nga'a yen'e ndaata chi n'dee n'dái yen'e Abraham tan'dúúcā chí 'yaa' yā ti nga'a tan'dúúcā chí yen'e 'aama 'ii'nyān yen'e Abraham ní 'ii'nyān mii' chí Jesucristo. ¹⁷ Chuū nga'a' cuaacu yen'e compromiso chi idi'cuaacú yā cáávā Cristo: Ndyuūs díi' yā 'áámá compromiso ndúúcū Abraham chí canéé nguū'. Cho'ōo cuūu' ciento canee ndiicú ndíichí nduuyū ní Ndyuūs ca'a yā ley Moisés. Ley mii' nguéé cuuví divíi 'aama lado compromiso yen'e Ndyuūs chí ca'a yā vmnáán vmnaa' ní dii' chí nguéé dichí'vē compromiso yen'é yā. ¹⁸ Ndúúti chí Ndyuūs té

yā chí cuuvi yen'é yú cáávā chí dii' yú tan'dúúcā chí nga'a ley mii' tuu'mi ní 'āā ntéé téé yā chí cuuvi yen'é yú cáávā compromiso. Ndyuūs ca'a yā Abraham chí cuuvi yen'é yā cáávā compromiso chí díi' yā ndúúcu yā.

¹⁹ ¿De'ē dichí'vē ley tuu'mi? Ndyuūs ca'a yā 'ii'nyān ley mii' chí cuuvi deenu yú chí v'éé nuu'ndi yen'e yú. Ní ley mii' canee ndii tiempo chí ndaā Cristo Daiya Dendyuūs in'yee'ndí 'cūū. Cristo mii' 'ii'nyān yen'e compromiso chí Ndyuūs ca'a yā chí ca'a yā. Ndyuūs dichó'o yā ángeles chí ca'a yā ley Moisés. Moisés mii' ní sa'ā chí canee naavta'ā yen'é 'ii'nyān ndúúcū Ndyuūs. ²⁰ Taachi Ndyuūs ca'a yā compromiso ndúúcū Abraham, nguéé cānee 'aama sa'ā naavta'ā yen'é yā ndúúcū Abraham, nguéé ti tan'dúúcā Moisés mii'.

Yen'e chí dii' ley yen'e Moisés

²¹ ¿'Áá ley mii' contra compromiso yen'e Dendyuūs? Nguεε 'tíicā. Nduuti chí Ndyuūs cuuvi ca'a yā 'áámá ley chí cuuví ca'a vida cuen'e daā'man 'ii'nyān, tuu'mi ní 'āā ntéé vεε nuu'ndi yen'é 'ii'nyān caavā ley mii'. ²² Naati canéé nguū' na libro yen'é Ndyuūs chí nducyáácá 'ii'nyān v'éé nuu'ndi yen'e yā ti nguéé díi' yā cumplir ley mii'. Cáávā chuū canéé chí i'téenu yú Jesucristo ní Ndyuūs cuuvi téé yā s'uuú' vida cuen'e daā'man cucáávā compromiso mii'.

23 Taachi 'āā cuéé ndaā Jesucristo caavā chi cuuvi cu'téenu yú Jesucristo, tuu'mi ní ch'εstinée yú maaⁿ poder yen'e ley. 'Tíicā ch'εstinée yú ndíi tiempo chi Ndyuūs dichó'o yā Jesucristo na in'yee^{ndí} 'cūū ní 'íicú cuuvi cu'téenu yú Jesucristo. 24 Ley miiⁿ canee tan'dúúcā criada yen'e s'uuúⁿ chí diiiⁿ cuidado s'uuúⁿ ndíi tiempo chi ndaā Cristo. Maaⁿ ní cucáávā chi i'téenu yú Jesucristo tuu'mi ní Ndyuūs nadich'εécú yā nuu^{ndi} yen'e yú. 25 Ní taachi ndaā Jesucristo miiⁿ ní i'teenu yú 'yā, nguéé canee yú maaⁿ poder yen'e ley miiⁿ chí ley miiⁿ nguéé diiiⁿ cuidado s'uuúⁿ.

26 Maaⁿ ní nducyaaca yú ní daiya Dendyuūs s'uuúⁿ caavā chi i'teenu yú Jesucristo. 27 Caati nducyaaca yú chí chεédínūⁿ ti i'teenu yú Jesucristo, s'uuúⁿ ní canee yú tan'dúúcā chi vée vestido ngai yen'e yú ní canee yú tan'dúúcā Jesucristo ti yen'é yā s'uuúⁿ. 'Tíicā s'uuúⁿ. 28 Maaⁿ ní nguéé de'ε vεε ndíi nduuti chí s'uuúⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ yen'e ndaata Israel, o 'iiⁿ'yāⁿ yen'e ndaata griego, o criada chi yen'e 'áámá patrón, o 'iiⁿ'yāⁿ chi libre yā, o saⁿ'ā o n'daataá ti nducyaaca s'uuúⁿ ní tan'dúúcā 'áámá s'uuúⁿ nūⁿ cucáávā chi i'teenu yú Jesucristo ní yen'é Cristo s'uuúⁿ. 29 Ndúúti chí s'uuúⁿ ní yen'e Cristo s'uuúⁿ tuu'mi ní s'uuúⁿ ní yen'e ndaata Abraham s'uuúⁿ, ní vée chí cuuvi yen'e yú yen'e compromiso ti 'tíicā Ndyuūs

can'a yā ndúú^{cū} Abraham chí téé yā s'uuúⁿ.

4

1 Maaⁿ ní nen'é caaⁿ'máⁿ chuū ndís'tíi yen'e 'áámá saⁿ'ā n'gaiyāā chí vée chí cuuvi yen'e sa. Taachi saⁿ'ā 'líiⁿ sa canee sa tan'dúúcā 'aama mozo ní idiiⁿ sa chiiⁿ chí ngaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'εstinée yā ná vaacu sa. 'Áará chí vεε chí cuuvi yen'e sa nducuéⁿ'ē. 2 Saⁿ'ā 'líiⁿ sa canee sa ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ cuidado yen'e sa ní ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ yen'e nducuéⁿ'ē chí yen'e sa. 'Tíicā canee sa ndii tiempo chí ngaⁿ'ā chiida sa ní vée nduuyu yen'e sa. Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ ca'a yā nducuéⁿ'ē chí cuuvi yen'e sa. 3 'Tíicā ntúūⁿ s'uuúⁿ Taachi nguéé deenu yú yen'e Cristo, tuu'mi ní canee yú tan'dúúcā n'gaiyāā yú chí nguéé iincheenaⁿ yú. Ní canee yú maaⁿ poder yen'e ley yen'e yú ní diiⁿ yú chí ngaⁿ'ā ley yen'e yú ndúú^{cū} costum-bre yen'e yú. 4 Taachi snuūⁿ ca'a nguuvi miiⁿ Ndyuūs dichó'o yā Daiya yā in'yee^{ndí} 'cūū. Ní ch'iindiyāⁿ yā yen'e 'áámá n'daataá chí yen'e ndaata Israel, yen'é 'iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā chí ngaⁿ'ā ley yen'e Moisés. 5 Ní saⁿ'ā miiⁿ ní ndaā sa ní nadanguáⁿ'ai sa s'uuúⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí snée yú ndúú^{cū} ley yen'é Ndyuūs ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ gentiles ndúú^{cū} costumbres yen'é yā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéé yen'e ndaata Israel, níicú

nducyaaca yú cuuvi daiya sa s'uuúⁿ.

⁶ Maaⁿ ní nducyaaca s'uuúⁿ ní daiya Ndyuūs s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs dicho'ó yā Espíritu ye^{n'}ē Daiya yā chi Cristo na staava ye^{n'}e yú. Espíritu miiⁿ chíiⁿ chí diiⁿ chí cuuvi caa^{n'}maⁿ yú 'tíicā: N'diī Ndyuūs Chiidá. ⁷ Maaⁿ ní s'uuúⁿ nguée tan'dúúcā mozos s'uuúⁿ ti daiyá Dendyuūs s'uuúⁿ. Ní ndúúti chí daiyá yā s'uuúⁿ tuu'mí Ndyuūs ca^{n'}a yā ca'a yā s'uuúⁿ chí cuuvi ye^{n'}e yú tan'dúúcā chí nga^{n'}a yā ti i'teenu yú Cristo.

Pablo idiīⁿ yā cuidado ye^{n'}e 'iī'yāⁿ chí i'téenu Jesucristo

⁸ Vmnaán vmnaaⁿ taachi nguεε n'diichí nī Ndyuūs, ndís'tiī chí nguée ye^{n'}ē 'iī'yāⁿ ye^{n'}e ndaata Israel diiⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ caavā ídolos chí nguée dendyuūs s'eenⁿ. ⁹ Maaⁿ ní chí n'diichí nī Ndyuūs o más cā n'daacā chí caa^{n'}máⁿ chí Ndyuūs chí n'diichí yā ndis'tiī chí ye^{n'}ē yā taacā chí maaⁿ ní nguεεcúndii ntúuⁿ nī ní ne^{n'}é nī diiⁿ nī dendú'ū cosas chí nguée cuuvi nangua^{n'}ai yú. Dé'ē cuuvi chí ne^{n'}é nī cunée nī tan'duucā 'áámá mozo ye^{n'}ē cosas chí 'tíicā. ¹⁰ Ndís'tiī ní di'viicú nī nguuvi s'eenⁿ, ndúúcū 'iīyū, ndúúcū tiempo, ndúúcū nduūyū ti ne^{n'}é nī ca^{n'}á nī favor ye^{n'}ē Ndyuūs. ¹¹ Ndís'tiī hermanos ye^{n'}é, 'va'á ye^{n'}e ndís'tiī ti nguée dichíi'vē nduudu cuaacu chí nga^{n'}á nguaaⁿ ndís'tiī.

¹² Ndís'tiī hermanos ye^{n'}é di'cuiitú nī chí diiⁿ nī

tan'dúúcā chí 'úú idiīⁿ, ní divií nī ye^{n'}e ley ti 'úú divií ye^{n'}e ley miiⁿ ti ne^{n'}é diiⁿ tan'dúúcā ndís'tiī chí nguée deenú nī ley. Taachi nga^{n'}á nduudu cuaacu nguaaⁿ ndís'tiī, ndís'tiī ní din'dái nī nduucú. ¹³ Ndís'tiī deenu nī chí vmnaán vmnaaⁿ chí'cueéⁿ ndís'tiī nduudu ye^{n'}ē Ndyuūs ní ngiitá 'úú. ¹⁴ Ndís'tiī nguée taanduvée diiⁿ nī nduucú chí nguée ne^{n'}é nī 'úú cáávā ca'ai chí canuuⁿ 'úú chí idiīⁿ sufrir. Ní 'cuuⁿ nī 'úú ní sta'a nī 'úú tan'dúúcā chí 'úú 'áámá ángel ye^{n'}ē Dendyuūs chí ndaā nanáán ndís'tiī. Ní sta'a nī 'úú tan'dúúcā chí 'úú ní Cristo 'úú. ¹⁵ ¿Dé'ē cuuvi chí maaⁿ ní nguée yeenú nī nduucú ní nguée ne^{n'}é nī 'úú? 'Úú nga^{n'}á nduudu cuaacu chí vmnaán vmnaaⁿ ne^{n'}é nī 'úú ti nduuti chí cuuvi tun'dáa nī nduutinaán nī maán nī chí téé nī 'úú. ¹⁶ Maaⁿ ní 'áá enemigo ye^{n'}é nī 'úú ti ngii cheechi ndís'tiī nduudu cuaacu.

¹⁷ Véé 'iī'yāⁿ chí ndaā nguaaⁿ ndís'tiī chí nga^{n'}á yā chí ne^{n'}é yā ndís'tiī naati nguεε n'daacā idiīⁿ yā. Ne^{n'}é yā chí ndaacadáámí ndís'tiī ye^{n'}ē nduudu cuaacu ní 'caandiveéⁿ nī ye^{n'}e 'iī'yāⁿ. ¹⁸ N'dáácā chí 'iī'yāⁿ nga^{n'}a yā chí ne^{n'}e yā ndís'tiī nduuti chí diiⁿ yā chí n'daacā ndúúcu nī. Ní 'iī'yāⁿ s'eenⁿ ní diiⁿ yā 'túúcā nguée dámaāⁿ taachi 'úú caneé nguaaⁿ ndís'tiī. ¹⁹ Ndís'tiī hermanos ye^{n'}é, ndís'tiī tan'dúúcā daiyá 'tíicā ndís'tiī. Ti taachi nga^{n'}á nduudu cuaacu nanáán ndís'tiī, 'úú diiⁿ sufrir tan'dúúcā 'aama n'daataa diiⁿ tá sufrir

taachi ch'iindiyaān dacuá'āa. 'Tíicā idiīn ndii tiempo chi i'téenu nī Jesucristo ní ye'n'é yā ndís'tiī. 'Tíicā idiīn sufrir taama vmné'n'ēe ti ne'n'é chi ndís'tiī ch'i'n'í nī chi cuaacu ní'nnyūn i'téenu nī Cristo. ²⁰ Maa'n ní ne'n'é cuneé ndúúcū ndís'tiī ní cunneé ndís'tiī ti nguéé deenú táácā cuuvi diīn nduucú ndís'tiī taachi ya'n'ái caneé ye'n'e nī.

'Áámá ejemplo chi historia ye'n'ē n'daataa Agar ndúúcū n'daataa Sara

²¹ Ndís'tiī chi ne'n'é nī caneé nī ndúúcū ley ye'n'e Moisés, 'cuuvi nī 'úú: ¿'Áá nguéé déenu nī chi ngan'a ley mii'n?

²² Canéé nguūn na libro ye'n'é Ndyuūs chi Abraham ní véé 'uūvi daiya yā. 'Aama daiya yā ní ye'n'e tán'ā chi caneé caadi 'iīyū. Ní táámá daiya yā ní ye'n'ē n'daataa ye'n'e yā chi nguéé criada. ²³ Daiya yā chi ye'n'e tán'ā chi caneé caadi 'iīyū ch'iindiyaān sa ti Abraham ne'n'e yā daiya yā. Naati táámá daiya táámá n'daataá chi n'daataá ye'n'é yā, ch'iindiyaān sa cucáávā compromiso chi diīn Ndyuūs. Ní maa'n níicú chiī compromiso chí ca'a yā daiya Abraham.

²⁴ Chuū ní 'áámá historia ní 'áámá comparación ye'n'e tán'ā criada mii'n ndúúcū tán'ā chi n'daataá ye'n'e Abraham. Ndyuūs diīn yā contratar cucáávā nduu 'uuvi cosas chi Ndyuūs cānee yiinú yā chi diīn yā. Tán'ā criada mii'n ní nguuví tá Agar ní 'áámá seña tan'dúúcā chi Ndyuūs cānee yiinú yā ní ca'a yā

ley Moisés mii'n na 'cuēeti Sinaí. Nducyaaca 'iīn'yān chi caneé yā maa'n poder ye'n'e ley mii'n tan'dúúcā criada ye'n'e ley 'tíica yā. Ní tan'dúúcā criada Agar ndúúcū daiyá yā caneé caadi 'iīyū, 'tíica yā. ²⁵ Ndyuūs ch'i'n'í yā s'uuún chi Agar mii'n ní 'áámá seña tan'dúúcā chi 'cuēeti Sinaí na yá'n'āa Arabia 'tíica yā. 'Tiicá ntúūn táámá seña tan'dúúcā 'iīn'yān Israel s'ee'n chi ye'e yāān Jerusalén ti 'iīn'yān ye'n'e yāān Jerusalén mii'n caneé yā maa'n poder ye'n'e ley ye'n'e Moisés. Ní caneé yā tan'dúúcā criados ye'n'ē ley mii'n. ²⁶ Naati Ndyuūs ch'i'n'í yā s'uuún chi n'daataá chi nguuví Sara chi nguéé criada ní 'áámá seña tan'dúúcā chi yāān Jerusalén chí ngai chí canee na va'ai chēeti nguuví. Ní yāān ye'n'e nducyaaca yú chi i'teenu yú Jesucristo. ²⁷ Canéé nguūn ndii cuáán vmnaa'n na nduudu ye'n'é Ndyuūs, 'tiicā:

Ndís'tiī n'daata s'ee'n chi nguéé chiīndī daiyá nī cuuvi yeenu taaví nī. Ní 'cuai nī ní caa'n'má'n nī ndúúcū vaadi yeenú 'aara chi nguéé véé daiya nī. Ti ndís'tiī chi libre chi nguéé daiyá nī cuuvi más ca daiyá nī nguéé ti n'daataá criada chi véé daiyá yā ye'n'e isan'ā ye'n'é nī.

²⁸ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, 'tíicā s'uuún tan'dúúcā daiya chi nguuví Isaac chi ye'n'ē Abraham ndúúcū Sara 'tíicā s'uuún. Ní Ndyuūs tee yā

compromiso s'uuúⁿ ti 'tíicā Ndyuūs ngaⁿ'a yā chi ca'a yā Abraham miiⁿ daiyā yā Isaac miiⁿ tí Isaac miiⁿ ní yeⁿ'é compromiso, 'tíicā s'uuúⁿ.
 29 'Tíicā tiempo chi 'āā chó'ōo Ndyuūs idiⁿ'yā chi saⁿ'ā daiya criada chi daiya Abraham caati neⁿ'e yā daiya yā, daiya criada miiⁿ can'dāa sa saⁿ'ā daiya Sara caati daiya Sara ndúú^{cū} Abraham ní yeⁿ'e compromiso chi diiⁿ Ndyuūs ndúú^{cū} Abraham. 'Tíicā maaⁿ ní, 'iiⁿ'yāⁿ chi cānee yā maaⁿ poder yeⁿ'e ley yeⁿ'e Moisés ní nguée yeⁿ'ē Señor Jesucristo. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ can'dāa yā s'uuúⁿ ní diiⁿ yā chi diiⁿ yú sufrir ti i'teenu yú Jesucristo. Ní canée yú ndúú^{cū} Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cáávā compromiso yeⁿ'é yā.
 30 Naati canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicā: Cuaaⁿ chuva'āi í'neēⁿ tán'ā chi canée caadi 'iiyū ndúú^{cū} daiya tá ti nguée dē'ē vee chi tuneenⁿ daiya tán'ā chi canée caadi 'iiyū yeⁿ'ē chi cuuvi yeⁿ'e saⁿ'ā chi daiya tán'ā Sara chi libre.
 31 Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, cáávā chuū s'uuúⁿ ní nguée tan'dúú^{cā} chi daiya tán'ā chi canée caadi 'iiyū s'uuúⁿ, ti s'uuúⁿ tan'dúú^{cā} chi daiya tán'ā chi libre 'tíicā s'uuúⁿ.

5

Cunée diitū yú ndúú^{cū} chi i'teenu yú ti libre yú

1 Maaⁿ ní Cristo nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e maaⁿ poder yeⁿ'e ley. Caavā chúū 'cuētinéeⁿ n'daaca yú caati

i'teenu yú Cristo. Ní nguée nguεεcunée yú ní diiⁿ yú tan'duucā chi ngaⁿ'a ley. Ní nguée canee yú tan'dúú^{cā} 'iiⁿ'yāⁿ chi canée caadi 'iiyū.

2 Ndís'tiī 'caandiveéⁿ nī. 'Úú, Pablo, ngaⁿ'á ngī ndís'tiī. Nduuti chi ndís'tiī saⁿ'ā ca'a nī lugar chí 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ yā circuncidar ndís'tiī tuu'mi ní nguée cuuvi cuta'á nī yeⁿ'ē vaadī n'dai chi Cristo neⁿ'é yā téé yā ndís'tiī.
 3 Ngaⁿ'á ntuūⁿ chi nducyaaca saⁿ'ā chi canée sá circuncidado canée chi diiⁿ sa cumplir nducuén'ē chi ngaⁿ'a ley miiⁿ.
 4 Nduuti chi nadacadíínuuⁿ nī chi ndís'tiī nanguáⁿ'ai nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e nī cucáávā ley miiⁿ tuu'mi ní 'āā diví nī Cristo 'áámá lado. Ní Cristo miiⁿ nguée téé yā ndís'tiī dendú'ū chi n'dai ca yeⁿ'e yā cucáávā chi dineⁿ'e cá yā s'uuúⁿ.
 5 Ti s'uuúⁿ chi i'teenu yú Jesucristo canée yú ndúú^{cū} Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi nginneⁿ s'uuúⁿ. Ní canee ngiinu yú chi nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú nanááⁿ Ndyuūs.
 6 S'uuúⁿ chi saⁿ'ā s'uuúⁿ nguée dichíí'vē nduuti chí 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ yā circuncidar s'uuúⁿ o nguée. Chuū dichíí'vē chí i'teenu yú Jesucristo. Ní cáávā chuū neⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ.

7 Nguuvi chí chó'ōo ndís'tiī n'daacā i'téenu nī Jesucristo naati maaⁿ ní nguεε 'tíicā. ¿Du'ú dí'vaachi yeⁿ'e nī chi nguεε n'giindiveéⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo?
 8 Ndyuūs nguée dí'vaachi yā ndís'tiī ti Ndyuūs miiⁿ yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi yeⁿ'é yā

ndís'tiī. ⁹ 'Iin'yān chi di'vaachi yā ndís'tiī ní tan'duucā ta 'lín chūúndí levadura chí nadicuéeⁿ tanducuen'ē yaāchī, 'tíica yā. ¹⁰ Véé confianza yeⁿ'é ndúúcū Señor Jesucristo ní 'úú ní deenú chi ndís'tiī nguéeⁿ n'giindiveeⁿ nī nduudu yeⁿ'e 'iin'yān chí di'vaachi yā ndís'tiī. Ndyuūs diín yā castigar 'āā du'ú nūuⁿ 'iin'yān chí di'vaachi ndís'tiī.

¹¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nduuti chí ndíí maaⁿ 'úú ngaⁿ'á chí saⁿ'ā gentiles canee chí canée circuncidado tuu'mi ní 'iin'yān Israel chí judío s'eeⁿ nguéeⁿ can'dáa yā 'úú chí ya'āi 'úú. Nguéeⁿ 'tíicā. 'Iin'yān Israel s'eeⁿ can'dáa yā 'úú ti 'úú ngaⁿ'á chí Jesucristo nadanguán'ai yā 'iin'yān ti ch'iī yā na cruz cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ¹² N'daacā chí 'iin'yān chí di'vaachi yā ndís'tiī divíi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ ndís'tiī.

¹³ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, Ndyuūs yaa'ví yā s'uuúnⁿ ní nguéeⁿ canée yú maaⁿ poder yeⁿ'e ley ti libre yú. Maaⁿ ní chí libre yú nguéeⁿ diín yú dendu'ū chí neⁿ'e yú yeⁿ'e cosas chí véé in'yeeⁿdī, naati dinen'e yú 'aama yú ndúúcū taama yú. Ní cunnee yú vi'ī cucáávā chí neⁿ'e yú vi'ī. ¹⁴ S'uuúnⁿ cuuvi diín yú nducuen'ē chí ngaⁿ'a ley ndúúti chí diín yú tan'dúúcā chí ngaⁿ'a 'tíicā: Dinén'e yú nducyaaca 'iin'yān tan'duucā chí dinén'e yú maāⁿ yú. ¹⁵ Ndúúti chí nguéeⁿ neⁿ'e yú 'aama yú taama yú tuu'mi ní diín yú tan'dúúcā chí che'e yú 'aama yú taama yú;

cuin'diichi yú ti cuuvi ituuvi yú 'aama yú taama yú.

Lo que chí neⁿ'e yú diín yú ndúúcū chí neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chí diín yú

¹⁶ 'Caandiveeⁿ nī chuū chí ngaⁿ'á: Canee yú chí 'cuēti chíicā yú tan'dúúcā chí Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ch'iⁿi s'uuúnⁿ. Ní nguéeⁿ diín yú tan'dúúcā chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē yú. ¹⁷ Ti chíín chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú chí diín yú nguéeⁿ tan'dúúcā chí neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí diín yú. Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū chí neⁿ'e diín cuerpo yeⁿ'e yú nguéeⁿ neⁿ'e 'aama taama na staava yeⁿ'ē yú. Chíín chí nguéeⁿ cuuvi diín yú ní chíín chí neⁿ'e yú diín yú. ¹⁸ Nduuti chí s'uuuⁿ idiiⁿ yú tan'dúúcā chí ch'iⁿi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúnⁿ tuu'mi ní nguéeⁿ canee yú maaⁿ poder yeⁿ'e ley.

¹⁹ Ti nuuⁿndi yeⁿ'e cuerpo chí 'iin'yān diín yā ní inaaⁿ yú, ní chūū: 'iin'yān chí n'giindivaacú yā ngaⁿ'á yā ndúúcū n'daataá o saⁿ'ā yeⁿ'e taama yā. Saⁿ'ā da'caiyā caⁿ'á sa ndúúcū 'áamá n'daataá chí duuchi née sa taⁿ'ā. 'Iin'yān chí diín yā dendu'ū chí nguéeⁿ n'daacā, 'iin'yān s'eeⁿ ní nguéeⁿ nadacadíinūuⁿ yā taacā chí diín yā. ²⁰ 'Iin'yān i'teenú yā ídolos ndúúcū cosas chí nguéeⁿ Ndyuūs ndúúcū nducuen'ē chí diín 'iin'yān chí yeⁿ'e chíngaatu. 'Iin'yān nduuvitaáⁿ yā ní n'dííte yā.

Ní taán yā ní in'nuún yā vaadī 'caa'va. 'Iin'yān 'ii'nu cheendí yā ní 'ii'yān diín yā chi véé divisiones nguaan vi'i yā. Ní diín yā chi véé vaadī 'caa'va. ²¹ 'Iin'yān nen'é yā cosas tan'dúúcā chi véé yen'e taná'a yā. Ní 'ii'yān n'giin'nún yā 'ii'yān. Ní 'ii'yān chi cúú'ví ndúúcū 'ii'yān chi n'dee n'dái nge'e ní idiín yā dendú'ū chi nguée n'daacā chi tan'dúúcā chuū. 'Úú ní nga'n'á ngī ndís'tī chi diví nī yen'e dendu'ū chuū tan'dúúcā chí 'āā nga'n'á nguuví chí 'āā cho'ōo. 'Iin'yān chi idiín yā s'tuucā nguée dē'ē vee cuuvi yen'e yā naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyún yā.

²² Naati nduuti chí 'cuεeti chiicá yú tan'dúúcā chi ch'in'i Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs s'uuún tuu'mi ní dine'n'e yú 'ii'yān. Ní yeenú taavi yú. Ní canée vaadī 'diiin na staava yen'e yú. Ní cuchεε yú yen'e tanducuén'ē chi n'gεenu yú ngii. Ní din'daaca yú ndúúcū vi'ī ní diín yú nducuén'ē chi n'dai ndúúcū vi'ī. Ní 'áámá canee yú ndúúcū chí i'teenu yú. ²³ Ní canee yú ndiicúún. Ní diín yú cuidado chi diín yú cosas chi n'daacā. Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs nginne s'uuún chi diín yú nducuén'ē chuū chí n'daacā. Ní ley yen'e Moisés mii'n nguée nga'n'a chi nguée cuuvi diín yú s'túúcā. ²⁴ S'uuún chi 'āā i'teenu yú Señor Jesucristo yen'e yú nguée diín yú tan'duucā chi nen'e cuerpo yen'e yú. Ní canee yú tan'dúúcā chí 'āā ca'nee'nga'ā yú nducuen'ē chí

nguée n'daacā chi nen'e diiín cuerpo yen'e yú, 'tíicā canee yú. ²⁵ Nduuti chi candúúchí yú ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs tuu'mi ní canée chi 'cuεeti chiicá yú tan'dúúcā chí n'gi'n'i Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs s'uuún.

²⁶ Nguée canée chi din'gεete yú chi véé vaadī 'caa'va nguaan s'uuún. Ní nguée ngeee yú 'aama yú taama yú.

6

S'uuún cunnee yú 'aama yú ndúúcū taama yú

¹ Ndís'tī hermanos yen'é chi diín nī tan'dúúcā chí ch'in'i Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, nduuti chí 'áámá hermano yen'e yú 'āā diín yā nuu'ndi ndís'tī canée chí cunnee nī hermano mii'n. Diín n'daacā nī ndúúcu yā. Ní ch'in'i nī hermano mii'n chεε nuu'ndi chí diín yā caati cuuvi nguεcúndi yā yen'e nuu'ndi yen'e yā. Ndís'tī ntúūn 'cuεetinée nī cáácá nī ndúúcū cuidado ti nguée dinuu'ndí nī. ² Cunnée yú 'aama yú taama yú ní ya'āi 'iinu yú hermanos caava dendu'ū vaadī ya'āi chí yen'e 'aama yú taama yú. 'Tíicā ní diín yú tan'dúúcā chí Cristo can'a ntii'nyún yā s'uuún.

³ Nduuti chí 'áámá san'ā nadacadínuu sa chí neenē ch'εete sa ní nguεε 'tíicā, san'ā mii'n nginnche'éei máa sa san'ā. ⁴ Ca'áámá ca'aama s'uuún ní canee chí tumicadínuu yú nducuén'ē chí diín yú. Tuu'mi ní cuuvi yeenu yú ti n'daacā cosas

chi diiⁿ yú. Ní nguée nada-cadiínuuⁿ yú yeⁿ'ē ntiinyuⁿ yeⁿ'ē taama 'iiⁿ'yāⁿ táácā chi diiⁿ yā. ⁵ Caati ca'áámá ca'aama s'uuúⁿ canee chi cuchεε yú yeⁿ'e nducuén^{'ē} chi chó'oo yeⁿ'ē maaⁿ yú ní diiⁿ yú cuenta yeⁿ'ē maaⁿ yú yeⁿ'e chi diiⁿ yú nguée yeⁿ'ē taamá yā.

⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ chi n'geēⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs canée chí cunnee yā tanán'a 'iiⁿ'yāⁿ chi ngi'cueeⁿ nduudu miiⁿ.

⁷ Ndís'tiī nguée canee chi canche'éeí nī maaⁿ nī. Ndyuūs n'diichí yā ndís'tiī ní nguée cuuví canche'éeí nī Ndyuūs. Nducuén^{'ē} cosa chi idiiⁿ saⁿ'ā tan'dúúcā chi cúunū sa, ní chiiⁿ ntúūⁿ cūta'a sa cosecha yeⁿ'ē sa. ⁸ Nduuti chi diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē yú chi dinuuⁿndi yú tuu'mi ní dindai yú ní canee yú tan'dúúcā 'áámá cosecha chi ngiīnū chi ngo'oó yeⁿ'ē. Naati nduuti chi diiⁿ yú cosas chi ch'iⁿ'i Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ tuu'mi ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs téé yā s'uuúⁿ vida cuen^{'e} daāⁿmaⁿ. Ní dendu'ū tan'dúúcā cosecha yeⁿ'ē chi diiⁿ yú téé yā s'uuúⁿ. ⁹ Cáávā chuū nguée canee chi cuuví 'daāⁿ'di yú chi diiⁿ yú nducueⁿ'ē chi n'daācā. ti ndaá nguuví yeⁿ'ē chi cuuví cūta'a yú cosecha yeⁿ'ē chi n'daācā idiiⁿ yú nduuti chi nguée cuūnu yú. ¹⁰ Tan'dúúcā chi véé yaaⁿ yú din'daāca yú ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ din'daāca ca yú ndúúcū hermanos yeⁿ'e yú

chi i'téenu yā Jesucristo.

Consejo yeⁿ'e Pablo ndúúcū saludos yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ

¹¹ N'diichí nī 'téé chεεε 'áámá caaca dingúūⁿ yeⁿ'é nī ndúúcū ta'á. ¹² 'Iiⁿ'yāⁿ s'een chi ngaⁿ'a yā ndís'tiī chi canée chi cuuví nī circuncidado, 'iiⁿ'yāⁿ s'een diiⁿ yā 'túúcā, ti neⁿ'é yā caⁿ'á yā favor yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ judíos chi Israel chi yeⁿ'e circuncisión chi canée ndúúcū ley yeⁿ'e yā. Ní nguée neⁿ'é yā chí 'cueenu yā cuuvi cáávā Jesucristo chí ch'iī yā na cruz. ¹³ Saⁿ'a Israel s'een chi 'āā circuncidado yā ní mar 'áámá yā nguée cuuvi diiⁿ yā tanducuén^{'e} chi canée nguūⁿ na ley yeⁿ'é yā. Neⁿ'é yā chi ndís'tiī saⁿ'ā cuuví nī circuncidado. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een cuuvi yeenú yā ní ngaⁿ'á yā chi dich'εεε yā maaⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ tí ndís'tiī ntúūⁿ diiⁿ nī tan'duucā chi diiⁿ yā, ní candεε nī marca yeⁿ'e circuncisión na cuerpo yeⁿ'e nī. ¹⁴ 'Úú nguée neⁿ'é caaⁿ'máⁿ chi ch'εεε yeⁿ'ē mar 'áámá dendu'ū yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Neⁿ'é caaⁿ'máⁿ chi Jesucristo ch'iī yā na cruz caava nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. Taachi Cristo ch'iī yā na cruz, 'tíicā tan'duucā chi cuerpo yeⁿ'é ch'iī ntúūⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ ní caavā 'úú nducuén^{'ē} chi yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí canee tan'duucā chi n'díí. ¹⁵ Maaⁿ ní s'uuúⁿ saⁿ'ā chi i'teenu yú Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nguée dichíí'vε nduuti chí véé marca yeⁿ'e circuncisión na cuerpo yeⁿ'e yú o nguée. Chuū

ni dichíí'vē chi 'ii'yān ngai
 s'uuúⁿ ní véé vida ngai ye^{n'e}
 yú tan'dúúcā chi nuuⁿmaⁿ
 ch'iindiyāāⁿ ntúūⁿ yú táámá.
 16 Nducyaaca yú chi 'cuεεti
 chiicá yú tan'dúúcā chi ch'i^{n'i}
 ndís'tiī tuu'mi ni Ndyuūs
 téē yā vaadi 'diiⁿ na staava
 ye^{n'e} yú. Ní Ndyuūs ya'ai
 'iinú yā caavā ndís'tiī. Ní
 nducyaaca s'uuúⁿ chi i'teenu
 yú Jesucristo, s'uuúⁿ ní ye^{n'e}
 ndaata ye^{n'e} Ndyuūs chi
 cuaacu níⁿnyúⁿ ndaata ye^{n'e}
 'ii'yān Israel chi judíos.

17 Ndíí maaⁿ ndíí cuaaⁿ
 chi cuchíi nguéeⁿ ne^{n'é} chi
 mar 'áámá 'ii'yān dííⁿ nndú'u
 yā 'úú, caati 'úú ndéé yaātū
 na cuerpo ye^{n'é} naachi
 'ii'yān ch'e^{n'é} yā 'úú, ti 'úú
 idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'e} Señor
 Jesucristo ye^{n'e} yú.

18 Ndís'tiī hermanos ye^{n'é},
 Señor Jesucristo ye^{n'e} yú
 canée yā nduucú nī ní cue^{n'e}
 daāⁿmaⁿ itée yā ndís'tiī
 nducuén^e chi n'daacā n'dai
 ye^{n'é} yā. "Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ EFESO

*Pablo idinguún yā carta
'cūū yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chí nan'á yā
yāācū na yāāⁿ Efeso*

1 'Úú Pablo 'úú, ní 'úú apóstol yen'e Señor Jesucristo caavā chi 'tíicā nen'e Ndyuūs chi dichó'o yā 'úú. 'Úú idinguún carta 'cūū yen'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Efeso, 'iiⁿ'yāⁿ chi yen'e Ndyuūs ní i'téenu yā Señor Jesucristo. 2 Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yen'e yú nginneé yā ndís'tiī ní téé yā cosas chi n'daacā n'dai, ní téé yā ndís'tiī vaadī 'diiíⁿ yen'é yā.

*Yen'e dendu'ū chi n'daacā
n'dai chi Cristo ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ
yen'é yā*

3 Nducyaaca yú canee chi dich'εεté yú Ndyuūs chi Chiidá Señor Jesucristo. Maaⁿ ní caavā chi s'uuúⁿ ní yen'e Cristo s'uuúⁿ, Ndyuūs téé yā s'uuúⁿ dendu'ū yen'é yā chi n'dai taavi ca yen'e nducuén'ē chi n'dai tan'dúúcā chi s'uuúⁿ snée yú na va'ai chεeti nguuví. 4 Ní 'tíicā Ndyuūs nadidεεvé yā s'uuúⁿ chi cuuvi yen'é yā s'uuúⁿ ní cuuvi yen'e Cristo s'uuúⁿ ndíí taachi 'āā 'cuéé din'dái yā iⁿ'yeēⁿdī. Ní nduuví n'dai yú ní i'teenu n'daacā yú Cristo ní nguéé véé nuuⁿndi yen'e yú nanáāⁿ yā. 5 Ní Ndyuūs

'āā deenú yā chiiⁿ chi nen'é yā diíⁿ yā cáávā chi nen'é yā s'uuúⁿ. Cáávā chi nen'é yā chi cuuvi yen'é yā s'uuúⁿ, sta'á yā s'uuúⁿ chi cuuvi daiyá yā s'uuúⁿ cucáávā Cristo Jesús. 6 Cucáávā chuū cuen'e daāⁿmaⁿ dich'εεté taavi yú Ndyuūs chi itée yā s'uuúⁿ dendu'ū chi ch'εεte n'dai yen'é yā caati maaⁿ ní s'uuúⁿ ní yen'e Cristo s'uuúⁿ. Ndyuūs diíⁿ yā recibir s'uuúⁿ caati nen'e taavi cá yā Cristo. 7 Ní cáávā Ndyuūs nen'e taavi cá yā nducyaaca yú dichó'o yā Daiya yā chí ch'īi yā cáávā s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi yen'e yú cáávā yuūⁿ yen'é Cristo. Ní cáávā chi Ndyuūs 'tíicā nen'é yā s'uuúⁿ itée yā dendu'ū chi n'daacā yen'é yā. 8 Níicú Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ chi nen'e taavi cá yā s'uuúⁿ. Ní diíⁿ yā chí deenu yú taanduvéé vaadī n'dai yen'é yā ní tuumicadínuuⁿ yú nducuén'ē. 9 Ní Ndyuūs 'āā diíⁿ yā chiiⁿ chi nen'é yā diíⁿ yā. Ní diíⁿ yā chí n'diíchi yú chiiⁿ chi canúúⁿ n'de'ei yen'é yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ cucááva Cristo. 10 Ní chuū chi canuuⁿ n'de'ei yen'é Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿ'a yā chí diíⁿ yā chí cuuvi taachi ndaa tiempo yen'ē, Ndyuūs caⁿ'a yā chí diíⁿ yā chí Cristo ngaⁿ'a ntiíⁿnyúⁿ yā yen'e nducuén'ē chí snée nanguuvi ndúúcū chí snée ná yáⁿ'āa. Ní Ndyuūs caⁿ'á yā chí nduuvidaamá tanducuén'ē dendu'ū nanáāⁿ Cristo.

11 Ndyuūs diíⁿ yā chí ndu-
cuén'ē chí chó'ōo ní chó'ōo

tan'dúúcā chi nen'e yā. Ní Ndyuūs nndεενέ yā s'uuúⁿ ndii cuáán vmnaaⁿ níícú chi cuuvi yen'e yú cosas chi can'a yā chi téé yā s'uuúⁿ, caati s'uuúⁿ ní yen'e Cristo s'uuúⁿ. ¹² Ní Ndyuūs 'tíicā diín yā ti nen'é yā chi nús'uu ní ch'in'í 'nū vaadī dεενε ca yen'é Ndyuūs nanáán 'iin'yāⁿ ti nús'uu ní yen'e 'iin'yāⁿ Israel nús'uu chi vmnáán vmnaaⁿ i'téenu 'nū Cristo. ¹³ Chuū dendú'ū ní yen'e ndís'tiī chi nguée yen'e 'iin'yāⁿ Israel s'eeⁿ ti taachi ch'iindiveéⁿ nī nduudu cuaacu yen'e evangelio chi ndúúdu ngai yen'e Cristo chi nadanguan'aī ndís'tiī ní s'téenu nī yen'ē. Tuu'mi ní canée 'áámá sello yen'é Ndyuūs ndúúcu nī. Ní sello miiⁿ ní Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs chí 'áámá com-promiso chi Ndyuūs can'a yā chi téé yā s'uuúⁿ ndíi cuáán vmnaaⁿ. ¹⁴ Ní Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ní 'áámá seña chi cuta'a yú chi cuuvi yen'e yú chiiⁿ chi Ndyuūs can'a yā chi téé yā chi cuuvi yen'e yú. Ní Ndyuūs yaa'vi yā s'uuúⁿ chi cuuvi yen'é yā s'uuúⁿ. Taachi ndaa nguuvi chi nen'e Ndyuūs, Ndyuūs can'a yā diín yā chi s'uuúⁿ tan'dúúcā maán yā 'tíicā s'uuúⁿ. Ní Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ní 'áámá seña yen'é chuū. Ní 'íicú nducyaaca yú ndúúcū 'iin'yāⁿ chi cuuvi cu'téenu yā Cristo cuuvi nadich'εεε yú Ndyuūs cucáávā chi ch'εεε n'dai yā.

Pablo ngiicá yā Ndyuūs chi ca'á yā vaadī deenu 'iin'yāⁿ chi cu'téenu yā Cristo

¹⁵ Cucaavā chuū, taachi 'úú Pablo ch'iindiveéⁿ chi ndís'tiī i'téenu nī Señor Jesucristo ní dinén'e nī nducyaaca 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo 'iivú Ndyuūs, ¹⁶ tuu'mi ní nguée ngí 'daan'dí chi ca'á gracias Ndyuūs cucáávā ndís'tiī. Ni taachi in'gaacú yen'e ndís'tiī, tuu'mi ní ngaⁿangua'á cucáávā ndís'tiī. ¹⁷ Ní ngiicá Ndyuūs yen'e Señor Jesucristo yen'ē yú chi Ndyuūs miiⁿ chi Chiida yú chi dεενε taavi ca, ní ngiicá Ndyuūs chi téé yā ndís'tiī vaadī deenu yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, ní 'íicú cuuvi déenu cá nī ní 'iintiinaán nī chíiⁿ chí nen'e Ndyuūs. ¹⁸ Ní ngiicá Ndyuūs chí diín yā chi cuuvi déenu nī ní cadínuuⁿ nī chεε chi cūnee ngiinu yú chi Ndyuūs téé yā s'uuúⁿ, ti ndεενε yā s'uuúⁿ. Ní deenú nī de'ē chúúcā n'dai ca ní dεενε ca chi cuuvi yen'é nī chi Ndyuūs ca'á yā 'iin'yāⁿ chi yen'e yā. ¹⁹ Ní ngiicá Ndyuūs chi cuuvi deenú nī chi poder chi ch'εεε taavi ca chi yen'e Ndyuūs. Ní nguée mar 'áámá dendu'ū chi Ndyuūs nguεε cuuvi diín yā. Ní Ndyuūs diín yā ntiiⁿnyuⁿ caavā s'uuúⁿ chi i'teenu yú 'iin'yāⁿ. Maaⁿ ní diín yā ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū poder yen'é yā cáávā s'uuúⁿ, ní ch'in'í yā poder yen'é yā chí ch'εεε ní ndúúcū fuerzas yen'é yā. ²⁰ 'Tíicā Ndyuūs ch'in'í yā maaⁿ poder yen'é yā taachi nadicuéeⁿ yā Cristo yen'e nguaaⁿ tináⁿā. Ní s'néeⁿ yā Cristo na va'ai chεεti nguuvi ní Cristo ch'iindí yā

lado tá cuaacu ye^{n'}é Ndyuūs chiidá yā chi lado ye^{n'}ē honor. ²¹ Ní ca'á yā Cristo nducuén'ē poder tan'dúúcā 'áámá 'i^{n'}ntyén'ē chi caa^{n'}maⁿ ntii^{n'}nyúⁿ yā ye^{n'}e taná^{n'}ā 'i^{n'}ntyén'ē ndúúcū ye^{n'}ē nducyáácá 'i^{n'}yāⁿ chí nga^{n'}a ntii^{n'}nyúⁿ yā ndúúcū ye^{n'}ē nducuén'ē poder chi véé ye^{n'}e nducyaaca patrón chi nga^{n'}a ntii^{n'}nyúⁿ yā. Ní Cristo ní más ca ch'εεε ca ye^{n'}e nducuén'ē chi véé chi cuuvi caa^{n'}maⁿ yú ye^{n'}ē, nguée dámaāⁿ ye^{n'}ē chi véé mááⁿ, 'tiicá ntúūⁿ ye^{n'}e nducuén'ē chi cuchii. ²² Ní Ndyuūs s'néeⁿ yā tanducuén'ē dendu'ū maaⁿ poder ye^{n'}e Cristo. Ní Ndyuūs s'néeⁿ yā Cristo lugar más cā ch'εεε. Ní Cristo miiⁿ tan'duucā chi tiíⁿ yā ye^{n'}e nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ chi i'téenu yā ní cá^{n'}a yā yaacū ye^{n'}e Cristo, 'tíicā Cristo miiⁿ. ²³ 'i^{n'}yāⁿ chi i'téenu yā Cristo ní nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ ní tan'duucā cuerpo ye^{n'}é Cristo, 'tíicā yā. Ní cuaacu nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ ní ye^{n'}e Cristo. Ní Cristo miiⁿ ní n'daacā taaví yā ní canée yā ye^{n'}e tanducuén'ē dendu'ū ndúúcū tanducuén'ē cuaaⁿ.

2

Ndyuūs nadanguá^{n'}ai yā s'uuúⁿ ti ne^{n'}é yā nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ

¹ Nguuvi chi chó'ōo ndís'tiī dinuu^{n'}ndí nī ní sneé nī tan'dúúcā 'i^{n'}yāⁿ chi n'dií caavā nducue^{n'}ē dendu'ū chi diíⁿ nī chi nguεε n'daacā. Naati maaⁿ ní Ndyuūs tee yā ndís'tiī vida cuen'e daā^{n'}maⁿ

dáámá ndúúcū Cristo caati nadacuéeⁿ yā Cristo ye^{n'}e nguaaⁿ tiná^{n'}ā. ² Ní nguuvi chi chó'ōo ndís'tiī diíⁿ nī nuu^{n'}ndí ní dinuu^{n'}ndí nī ndúúcū taná^{n'}ā 'i^{n'}yāⁿ ye^{n'}e i^{n'}yeedí 'cūū. Ní diíⁿ nī tan'dúúcā chi ne^{n'}e espíritu chi nguée n'dai. Espíritu miiⁿ ní yáá^{n'}nguiniūⁿ ní espíritu chi canée na 'yúúné ní nga^{n'}ā ntii^{n'}nyúⁿ ye^{n'}e i^{n'}yeedí ní nga^{n'}ā ntii^{n'}nyúⁿ ye^{n'}e nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ chi nguée n'giindiveénⁿ yā nduudu ye^{n'}é Ndyuūs. ³ Ní nducyaaca s'uuúⁿ 'tíicā diíⁿ yú nguuvi chi chó'ōo ní diíⁿ yú tan'dúúcā chi ne^{n'}e yú ní diíⁿ yú tan'dúúcā chi ne^{n'}e cuerpo ye^{n'}e yú ní tan'dúúcā chi nadicadiinuūⁿ yú. Ní cáāvā chuū nducyaaca yú canée chí cuta'a yú ndúúcū taná^{n'}ā 'i^{n'}yāⁿ castigo chi diitu n'dái chi ca'a Ndyuūs 'i^{n'}yāⁿ chi dinuu^{n'}ndí yā. ⁴ Naati Ndyuūs ní néené ya'āi 'iinu cá yā nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ ní ne^{n'}e taavi cá yā s'uuúⁿ. ⁵ Ní 'áará chí n'dií yú cucáāvā chi dinuu^{n'}ndí yú Ndyuūs itée yā vida cuen'e daā^{n'}maⁿ ye^{n'}ē yú dáámá dáámá ndúúcū Jesucristo caati nadacuéeⁿ yā Cristo ye^{n'}e nguaaⁿ tiná^{n'}ā. Maaⁿ ní ninngua^{n'}ai yú caavā chi Ndyuūs ní n'dai taavi cá yā ní ne^{n'}e cá yā s'uuúⁿ. ⁶ Ndyuūs diíⁿ yā chi nanduuchi yā s'uuúⁿ dáámá dáámá ndúúcū Cristo ti s'uuúⁿ ní ye^{n'}é Cristo s'uuúⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ yā chi s'uuúⁿ tan'dúúcā chí snee yú ná va'ai chεεti nguuvi ndúúcū Jesucristo

'tíicā s'uuúⁿ. ⁷ Ní Ndyuūs díiⁿ yā 'tuucā chi cuuvi 'cuuⁿmiⁿ cá yā s'uuúⁿ nguuví chi cuchíi tan'dúú^{cā} chí dinen^e taavi cá yā s'uuúⁿ ndúú^{cū} n'deee n'dái dendu^ū chí n'dai taavi chí itée yā s'uuúⁿ, ti yen^e Cristo Jesús s'uuúⁿ. ⁸ Ní cucáá^{vā} chí Ndyuūs ní nen^e taavi cá yā s'uuúⁿ, ndís'tiī ní ninnguaⁿ'ai nī tí i'téenu nī Cristo. Ndís'tiī nguée díiⁿ nī mar 'áámá chí nanguaⁿ'ai nī naati Ndyuūs chí datée yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yen^e nī. ⁹ Ní nguée nanguaⁿ'ai nī cucáá^{vā} ntiiⁿnyuⁿ chí díiⁿ nī caati nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ nī chí ch'εεte n'dái nī maáⁿ nī cucáá^{vā} chí díiⁿ nī. ¹⁰ Taachi Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ díiⁿ yā chí s'uuúⁿ ní yen^e Jesucristo s'uuúⁿ ní cuuvi díiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā. Ndyuūs 'āā ch'iindiyaáⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí canée chí díiⁿ yú ndii cuááⁿ vmaaaⁿ.

Vée vaadi 'diíⁿ yen^e yú cucáá^{vā} Cristo

¹¹ Maaⁿ ní n'gaacú nī tan'dúú^{cā} chí sneé nī nguuví chí 'āā chó'ōo. Ndís'tiī ní nguée 'iiⁿ'yāⁿ yen^e ndaata Israel naati 'iiⁿ'yāⁿ gentiles ndís'tiī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yen^e ndaata Israel díiⁿ yā circuncidar ca'áámá ca'áámá saⁿ'ā ní 'caacá yā 'áámá seña na cuerpo yen^e saⁿ'ā s'eeⁿ. Ní canée na cuerpo yen^e saⁿ'ā s'eeⁿ seña 'cūū chí saⁿ'ā s'eeⁿ ní yen^e ndaata yen^e Ndyuūs. Cáá^{vā} chuū 'iiⁿ'yāⁿ yen^e ndaata Israel nguuví yā maáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ circuncidado yā, ní

can'a yā yen^e ndís'tiī chí nguuví nī 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée ndíi nī circuncidado, ní can'a yā yen^e nī chí nguée 'iiⁿ'yāⁿ yen^e Ndyuūs ndís'tiī. ¹² Ní tiempo miiⁿ ní ndís'tiī nguée déenu nī yen^e Cristo, ní canee nī tan'dúú^{cā} 'iiⁿ'yāⁿ chí canúúⁿ yúúⁿ. Ní nguée ndís'tiī yen^e 'iiⁿ'yāⁿ Israel ndís'tiī. Ndyuūs nndεεve yā 'iiⁿ'yāⁿ chí cuuvi yen^e yā 'iiⁿ'yāⁿ. Nguée véé 'áámá parte yen^e ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chí nndεεve yā ní ca'á yā compromisos ndúú^{cū} promesas nduucú yā. Ndís'tiī ch'εεtinée nī na iⁿ'yeendí 'cūū nguée ndúú^{cū} dε'ε vεε chí canee ngiinú nī chí cuuvi yen^e nī. Ní nguée ch'εεtinée nī ndúú^{cū} Ndyuūs ndís'tiī. ¹³ Ndís'tiī chí yaⁿ'ai canee nī yen^e Ndyuūs cuááⁿ vmaaaⁿ naati maaⁿ ní 'āā nduuvidaamá nī nduucú yā caavā chí ch'iī Cristo cucáá^{vā} nuuⁿndi yen^e yú. Ní maaⁿ ní ndís'tiī ní yen^e Cristo ndís'tiī. ¹⁴ Ní cáá^{vā} Cristo miiⁿ véé vaadi 'diíiⁿ yen^e yú. Ní Cristo díiⁿ yā chí 'iiⁿ'yāⁿ yen^e ndaata Israel ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée yen^e ndaata Israel nduuvidaamá yā tan'dúú^{cā} 'áámá raza nūuⁿ. Ní Cristo miiⁿ divíi yā vaadi 'caa'va chí canee nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ndúú^{cū} tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguée 'iiⁿ'yāⁿ Israel yā. Vaadi 'caa'va ch'εεte miiⁿ chí cuⁿ'néen yā ní tan'dúú^{cā} 'áámá chεεti náávtan'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, 'tíicā. ¹⁵ Ní cucáá^{vā} chí Cristo maáⁿ yā ch'iī yā tuuⁿ'mí ní divíi yā ley yen^e 'iiⁿ'yāⁿ Israel ndúú^{cū} mandamientos yen^e ndúú^{cū}

reglas ye^{n'}ē. Cristo miiⁿ diiⁿ yā chi naachi nduu 'uuvu clase ye^{n'}e 'iiⁿyāⁿ nadáámá yā ní véé 'áámá clase nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ, ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ye^{n'}e Cristo. 'Tíicā diiⁿ Cristo chi véé vaadi 'diiⁿ. ¹⁶ 'Tíicā diiⁿ Cristo taachi ch'iⁱ yā na cruz. Ní diiⁿ yā chi 'āā ntéé véé vaadi 'caa'va nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní diiⁿ yā chi véé vaadi 'diiⁿ nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcū Ndyuūs. 'Tíicā Cristo diiⁿ yā chi véé 'áámá clase nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ.

¹⁷ Cristo ndaá yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní maaⁿ ní cuuvi deenú nī ye^{n'}ē vaadi 'diiⁿ, ndís'tiī chi nguée 'iiⁿyāⁿ ye^{n'}e ndaata Israel chi ya'ai ch'etinéé nī ye^{n'}e Cristo. 'Tiicá ntūūⁿ cuuvi deenú 'iiⁿyāⁿ ye^{n'}ē ndaata Israel chi ch'etinéé nīⁿnuⁿ yā. ¹⁸ Ní cucáávā Cristo miiⁿ nducyaaca yú nduuti chi 'iiⁿyāⁿ Israel s'uuúⁿ o nguée 'iiⁿyāⁿ Israel s'uuúⁿ, nducyaaca yú, cucáávā Cristo miiⁿ cuuvi cundáa yú nanááⁿ Ndyuūs Chiida yú ndúúcū 'áámá Espíritu N'dai ye^{n'}ē Ndyuūs. ¹⁹ Ní ndís'tiī chi nguée ye^{n'}ē ndaata Israel chi ndaata ye^{n'}e Ndyuūs, maaⁿ ní 'āā ntéé 'iiⁿyāⁿ chi snúúⁿ yā yúúⁿí ndís'tiī ní snée nī na yán'āa chi nguée ye^{n'}ē nī. Maaⁿ ní dáámá snée nī ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi ye^{n'}e Ndyuūs. Ní ndís'tiī ní ye^{n'}e ndaata ye^{n'}e nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi ye^{n'}ē Dendyuūs. ²⁰ Ní ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá va'ai ch'eté taavi ca chi 'iiⁿyāⁿ din'dái yā 'tíicā ndís'tiī.

Ní ye^{n'}ē va'ai ch'eté miiⁿ Cristo miiⁿ ní tan'dúúcā tuūu ch'eté ye^{n'}e esquina, 'tíicā yā. Ní apóstoles chi candéé yā nduudu ye^{n'}ē Ndyuūs ndúúcū profetas chi nga^{n'}a yā nduudu ye^{n'}ē Ndyuūs 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní tan'dúúcā tuūu ye^{n'}e cimientu ye^{n'}e va'āi miiⁿ, 'tiicá yā. Ní ndís'tiī ní tan'dúúcā tuūu vmnaaⁿ tuūu ch'eté ye^{n'}ē esquina, 'tiicá nī. ²¹ Ní vmnaaⁿ tuūu ch'eté ye^{n'}e esquina chi Cristo miiⁿ nducuén'ē tuūu ní ye^{n'}e va'āi ch'eté chi din'dái Cristo. Ní Cristo diiⁿ yā chi n'daacā canee nducuén'ē na lugar ye^{n'}ē cucáávā chi dichí'vē Ndyuūs. Ní Cristo diiⁿ yā chi va'āi ch'eté taavi ca ní 'áámá templo ye^{n'}e 'iivú Ndyuūs. ²² 'Tiicá ntūūⁿ, ndís'tiī chi ye^{n'}e Cristo nduvidaamá nī ndúúcū tanán'ā 'iiⁿyāⁿ chi ye^{n'}e Cristo ní tan'dúúcā 'áámá va'ai naachi Ndyuūs canee yā cucáávā Espíritu N'dai ye^{n'}e yā, 'tíicā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi ye^{n'}e Cristo.

3

Ndyuūs dichó'o yā Pablo chi nga^{n'}a yā evangelio chí nduudu ngai ye^{n'}e Jesucristo nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ chi nguée ye^{n'}e ndaata Israel

¹ Cáávā chuū 'úú Pablo canee preso ná vácūū ti dichí'vē 'úú Jesucristo ní nga^{n'}á nduudu cuaacu ye^{n'}ē yā cucáávā ndís'tiī chi nguée ye^{n'}e 'iiⁿyāⁿ ye^{n'}ē ndaata Israel. Ní nga^{n'}angua'á cáávā ndís'tiī. ² Cuaacu níⁿnyúⁿ 'āā deenú nī chi Ndyuūs chi

n'dai taavi cá yā dichó'o yā 'úú chi nga^{n'}á ngī ndís'tī chi Ndyuūs nen'e taavi cá yā ndís'tī. ³ Ndyuūs ch'i^{n'}í yā 'úú dendu'ū ye^{n'}e yā chi canúúⁿ n'de'ei ní díⁿ yā chi deenú chi canúúⁿ n'de'ei tan'dúú^{cā} chi 'āā dinguúⁿ ye^{n'}e nī ndúú^{cū} duū^{vī} nduudu. ⁴ Ní taachi ndís'tī ch'eéⁿ nī caacá 'cūū chidinguúⁿ tuu'mi ní cuuvi deenú nī chi 'úú deenú chíiⁿ chi canúúⁿ n'de'ei ye^{n'}e Ndyuūs, chíiⁿ chi ye^{n'}e Jesucristo. ⁵ Ní tiempo chi 'āā chó'oo Ndyuūs nguéeⁿ ch'i^{n'}í yā mar 'áámá 'ii^{n'}yāⁿ nduudu ye^{n'}e yā chi canúúⁿ n'de'ei naati tiempo miiⁿ Ndyuūs ch'i^{n'}í yā chuū apóstoles chi didεεvé yā ye^{n'}e nuuⁿndi ye^{n'}e yā ndúú^{cū} profetas chi nga^{n'}a nduudu ye^{n'}e yā cucáávā Espíritu N'dai ye^{n'}e yā. ⁶ Ní chuū chi canúúⁿ n'de'ei cáávā nduudu cuaacu chí nduudu ngai ye^{n'}e Jesucristo. 'ii^{n'}yāⁿ chi nguéeⁿ ye^{n'}e ndaata Israel chi ye^{n'}e Jesucristo, 'ii^{n'}yāⁿ s'een ní cuuvi ye^{n'}e yā dáámá dáámá ndúú^{cū} chi cuuvi 'ii^{n'}yāⁿ ye^{n'}e Israel. Ní dáámá canée yā ndúú^{cū} 'ii^{n'}yāⁿ Israel. Ní sneé yā tan'dúú^{cā} 'áámá cuerpo ye^{n'}e Cristo. Ní véé 'áámá parte ye^{n'}e yā ye^{n'}e compromiso chi Ndyuūs diiⁿ yā. ⁷ Ní 'úú nguéeⁿ n'daaca ca 'úú naatí Ndyuūs tee yā privilegio 'úú chi caa^{n'}mán nduudu ye^{n'}e yā cucáávā poder ye^{n'}e yā. ⁸ Ní 'úú chí 'líiⁿ chuundí nguaaⁿ nducyáácá 'ii^{n'}yāⁿ chi ye^{n'}e Ndyuūs naati Ndyuūs tee yā 'úú privilegio 'cūū chi 'úú nga^{n'}á nduudu cuaacu ye^{n'}e

yā nanááⁿ 'ii^{n'}yāⁿ chi nguéeⁿ ye^{n'}e ndaata judíos chi Israel. Ní nga^{n'}á nduudu cuaacu ye^{n'}e n'deee n'dái vaadi 'cuiica taavi ca ye^{n'}e Cristo. Ní nguéeⁿ cuuvi diiⁿ yú cuenta ye^{n'}e vaadi 'cuiica miiⁿ. ⁹ Ní nga^{n'}á nduudu cuaacu ye^{n'}e yā. Ní 'íícú nducyaaca 'ii^{n'}yāⁿ cuuvi deenu yā tan'dúú^{cā} Ndyuūs ca^{n'}á yā díⁿ yā ye^{n'}e chi canúúⁿ n'de'ei ye^{n'}e yā. Ní Ndyuūs chi din'dái yā nducuén^{'ē} chi véé ní chí'neen n'de'ei yā chuū nducuén^{'ē} tiempo chi 'āā chó'oo. ¹⁰ Ní 'tíicā díⁿ Ndyuūs caati maaⁿ ní nducyáácá chi canée na va'ai chεeti nguuvi chí nga^{n'}a ntiiⁿnyuⁿ o chi 'ii^{n'}ntyén^{'ē} cuuvi n'diichi nducuén^{'ē} vaadi deenu ye^{n'}e Ndyuūs cucáávā vaadi n'giinu ye^{n'}e Ndyuūs chi díⁿ yā ndúú^{cū} 'ii^{n'}yāⁿ ná i^{n'}yeendí 'cūū, 'ii^{n'}yāⁿ chí i'téenu yā Cristo ní ca^{n'}á yā yaácū ye^{n'}e yā. ¹¹ Ní 'túú^{cā} diiⁿ Ndyuūs ti tan'dúú^{cā} chi nen^{'ē} yā díⁿ yā ndii vmnááⁿ vmnaaⁿ. Ní díⁿ yā chí cuaacu ye^{n'}e cucáávā Jesucristo chí 'iivi yú. ¹² Ní caavā chí s'uuúⁿ ní ye^{n'}e Cristo s'uuúⁿ ní cáávā chí i'teenu yú Jesucristo, cuuvi ndaā yú nanááⁿ Ndyuūs ndúú^{cū} confianza. ¹³ Cáávā chuū 'úú dí'cuítūu ndís'tī chí nguéeⁿ cuuvi ngáaⁿ nī cucaavā chí 'úú n'geenú ngii ti chuū chí n'geenú ngii ní cosa chí n'daacā chí cuuvi ndís'tī ní canee chí yeenú nī.

Cristo nen'é yā nducyaaca 'ii^{n'}yāⁿ

14 Ní cucaavā chuū 'úú ca'á gracias Ndyuūs ní 'úú ní ngiinti'yá nanááⁿ Ndyuūs Chiidá Señor Jesucristo yen'e yú. 15 Ndyuūs ní Chiida nduucyaaca yú ní cuaacu Chiida nducyaaca 'iin'yāⁿ yen'é yā chi snéé nanguuvi, 'tiicá ntúūⁿ nducyaaca 'iin'yāⁿ yen'é yā chi snéé in'yeeⁿdí 'cūū. 16 Ca'angua'á ní ngiicá Ndyuūs Chiida yú chi yen'e néené n'dee n'dái chi n'daacā yen'é yā ní téé yā ndís'tiī fuerza na staava yen'é nī chi ditiinú nī cucáávā Espíritu N'dai yen'é yā. 17 Ní ngiicá Ndyuūs chi Cristo canéé yā na staava yen'é nī cáávā chi i'téenu nī Cristo. Ní 'iicú ndís'tiī snee diitú nī ndúúcū vaadi nen'e yen'e Cristo. Ní snee nī tan'dúúcā chi véé dii'yu na yá'nāa yen'e 'áámá yá'ná. 'Tiicā cunéé vaadi nen'e yen'e Cristo na staava yen'é nī. 'Tiicā snee nī. 18 Tuu'mí ndís'tiī ndúúcū nducyaaca 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā Cristo n'daacā cuuvi cádiinuⁿ nī yen'e chi vaadi nen'e yen'e Cristo ní tan'dúúcā Cristo nen'é taavi cá yā nducyaaca 'iin'yāⁿ. 19 Ní ngiicá Ndyuūs chi ndís'tiī ní cádiinuⁿ nī chēē chí vaadi nen'e yen'e Cristo, 'áará chí ch'εεε taavi ca chi nguée cuuvi deenu yú nducuén'e yen'e. Ní ngiicá chi staava yen'e ndís'tiī ní canee diitú ndúúcū nducuén'e chi n'daacā n'dai taavi caavā chí ndís'tiī ní yen'e Ndyuūs ndís'tiī.

20 Ní Ndyuūs yen'e yú cuuvi diíⁿ yā tanducuén'e

ní n'deē ca cuuvi diíⁿ ya ní nguée tí chi ngiica yú o chí tuumicádiinuⁿ yú. Tan'dúúcā chi n'dee n'dái idiíⁿ yā cucáávā poder yen'é yā 'tiicā idiíⁿ yā ntii'nyuⁿ yen'é yā ndúúcū s'uúūⁿ. 21 Maaⁿ ní nducuén'e tiempo ní cuen'e daāⁿmaⁿ canéé Ndyuūs chi ch'εεε taavi ca ní dεεε taavi cá yā nanááⁿ 'iin'yāⁿ chi ca'á yā yaacū yen'é yā. 'Tiicá ntúūⁿ nanááⁿ Cristo.

4

Nduuvidaama yú cucáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs

1 'Úú Pablo chi preso canéé vácuū caati diíⁿ ntii'nyuⁿ yen'e iivú Ndyuūs. Ní 'úú di'cuiitú ndís'tiī chí n'daacā n'dai diíⁿ nī nducuén'e tan'dúúcā Ndyuūs nen'é yā chí diíⁿ nī caati yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi yen'e yā. 2 'Úú ngiicá chí 'cuεεtinée nī chí maáⁿ nī ndiicúūⁿ nī. Ní diíⁿ nī nducuén'e ndúúcū 'viich'εεtiínūⁿ ndúúcū 'aama nī taama nī ní cucheé nī yen'e nducuén'e tí dinéⁿe nī 'áámá nī taama nī. 3 Ní cucáávā Ndyuūs itée yā vaadi 'diiíⁿ yen'é yā chí diíⁿ chí nduuvidaamá nī, 'úú ngiicá chí cuen'e daāⁿmaⁿ diíⁿ nī nducuén'e chí cuuvi nī chí nduuvidaamá nī caati Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs nginneé yā ndís'tiī. 4 Véé 'áámá cuerpo nūⁿ ndúúcū 'áámá nūⁿ Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs yaa'ví yā s'uúūⁿ chí cuuvi yú yen'é yā ní ndúúcū 'áámá nūⁿ chí cunee ngiinu yen'e yú. 5 Ní véé 'áámá nūⁿ

Señor Jesucristo chí 'áamá nūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chí i'teenu yú, ní vée 'áamá nūuⁿ chí duuchi chí ngēdīnūⁿnīⁿ 'iīⁿyāⁿ. ⁶ Vée 'áamá nūuⁿ Ndyuūs chí Chiidá nducyáácá 'iīⁿyāⁿ ní 'iivú Ndyuūs miiⁿ ngan'a ntiiⁿnyuⁿ yā yen'e nducuéⁿē. Ní diīⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ cucáāvā nducueⁿē, ní caneé yā ndúúcū nducuéⁿē.

⁷ Naati Ndyuūs tee yā ca'áamá ca'áamá s'uuúⁿ vaadi n'dai yen'é yā cáāvā ntiiⁿnyuⁿ yen'e yú tan'dúúcā chí deenú yā chí cuuvi diīⁿ yú, ní ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní chííⁿ chí tee Cristo ca'áamá ca'áamá s'uuúⁿ. ⁸ Níícú canéé nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaaⁿ 'tíicā:

Chichēē yā yen'e enemigos yen'e yā ní cuichéē yā ná va'ai chēeti nguuvi, ní candēē yā n'dee n'dái 'iīⁿyāⁿ yen'é yā chí snúuⁿ yā vácuū, ní ca'á yā regalos 'iīⁿyāⁿ s'een yen'é yā.

⁹ ¿DÉē nen'e caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū chiīⁿ chí chēē yā? Nduudú 'cūū nen'e caaⁿ'maⁿ chí vmnáán vmnaaⁿ 'iīⁿyāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā 'áamá cuaaⁿ yáánūuⁿ ca chí chēeti yán'āa.

¹⁰ 'Iīⁿyāⁿ chí cán'ā miiⁿ maán 'iīⁿyāⁿ miiⁿ cuchéē yā cuaaⁿ naachí yaacu taavi ca chí va'ai chēeti nguuvi caati maán yā cuuvi caneé yā tanducuéⁿē dendú'ū cuaaⁿ.

¹¹ Ní itée yā ca'áamá ca'áamá s'uuúⁿ ntiiⁿnyuⁿ chí cuuvi diīⁿ yú. Itée yā naⁿ'a yú ntiiⁿnyuⁿ yen'e apóstoles chí candēē yú nduudu yen'e Ndyuūs. Ní itée yā naⁿ'a yú ntiiⁿnyuⁿ

chí caaⁿ'maⁿ yú nduudu chí sta'a yú yen'é Ndyuūs. Ní itée yā ntiiⁿnyuⁿ naⁿ'a yú chí ngan'a yú nduudu chí nanguaⁿ'ai 'iīⁿyāⁿ. Ní itée yā ntiiⁿnyuⁿ naⁿ'a yú chí candēē yú nduudu yen'é yā na yaácū. Ní itée yā naⁿ'a yú ntiiⁿnyuⁿ chí maestro yen'e nduudu yen'é yā. ¹² 'Tíicā diīⁿ Ndyuūs chí chí'cueéⁿ yā nducyaaca 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā Cristo ní 'íícú 'iīⁿyāⁿ s'een cuuvi diīⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí tunéeⁿ yā. Ní nducyaacá yā chí yen'e cuerpo yen'e Cristo cuuvi cu'téenu cá yā Ndyuūs. ¹³ Ní nducyaaca s'uuúⁿ ní cuuvi nduuvidaama yú ti maaⁿ ní s'uuúⁿ ní tan'dúúcā chí 'aama yú ndúúcū chí i'teenu yú ní ndúúcū chí deenu yú yen'e Cristo chí Daiya Dendyuūs. Ní nguuvi nguuvi cuuvi diitū ca yú ndúúcū chí i'teenu yú ndúúcū vaanicadiīnūⁿ yen'e yú ndíi tiempo chí s'uuúⁿ din'daaca yú ní tan'dúúcā Cristo 'tíicā s'uuúⁿ. ¹⁴ 'Āā ntéē diīⁿ yú tan'dúúcā da'caīyā diīⁿ yā chí ch'iindiveéⁿ yā yen'e 'aamá yā taamá yā chí ca'cueéⁿ yā cosa chí n'dáán ní diīⁿ yā tan'dúúcā chí 'yúúné candēē 'iīⁿyāⁿ 'múúⁿ miiⁿ. Ní nguéé canéé chí i'téenu yú nduudu yen'e 'iīⁿyāⁿ chí nginnche'éi yā s'uuúⁿ. 'Iīⁿyāⁿ s'een nen'é yā candēē yā s'uūuⁿ lado yen'é yā chí i'téenu yú chiīⁿ chí nguéé cuaacu. ¹⁵ Nguéé diīⁿ yú 'túúcā naati canee chí caaⁿ'maⁿ yú nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ti nen'e yú 'iīⁿyāⁿ ndúúcū núúⁿmán

staava yen'e yú. Ní cuuvi cu'teenu ca yú ní diiⁿ yú nducuéⁿē chi n'daacā tan'dúúcā chi diiⁿ Cristo chi tiiⁿ 'áámá cuerpo yen'e nducyaaca yú. Ní s'uuúⁿ tan'dúúcā cuerpo yen'é yā, 'tíicā s'uuúⁿ. ¹⁶ Ní nducyaaca yú ní canee yú maaⁿ poder yen'e Cristo chi tiiⁿ nducyaaca yú. Ní canee yú n'daacā na lugar chi tuneenⁿ yú ti yen'é Cristo s'uuúⁿ. Ní nducuéⁿē coo yen'e cuerpo yen'é yā n'daacā n'dai šnéé ní 'áámá 'áámá coo ní inuⁿu tan'dúúcā chi canee chi diiⁿ. 'Tíicā s'uuúⁿ chi yen'e Cristo canee chí diiⁿ yú ntiⁿnyuⁿ chí tuneenⁿ yú cáávā chi n'giita yú, ní ditiⁿnu yú, ní dineⁿe yú nducyaaca 'iiⁿyāⁿ.

Vée vida ngai yen'e 'iiⁿyāⁿ chi yen'e Cristo

¹⁷ Maaⁿ ní 'úú ngaⁿ'á cáávā Señor Jesucristo ní ngaⁿ'á chi din'daacá nī. Nguéé 'cuεetinée nī tan'duucā tanán'a 'iiⁿyāⁿ chi nguεε i'téenu yā Ndyuūs. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nadacadiínuuⁿ yā yen'e dendu'ū chi nguεε dichíí'vē. ¹⁸ Ní chiiⁿ chi nadicadiínuuⁿ yā ní yen'e ná maáiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé vée vida cuen'e daāⁿmaⁿ yen'é yā chi Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿyāⁿ chi yen'é yā ti 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ canee yā ndúúcū staava yen'é yā chí chεεchi. Ní cáávā chuū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ canee yā chi nguéé deenú yā Ndyuūs. ¹⁹ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'āā ntée diiⁿ yā sentir chi cuuvi 'cuinaán yā caavā nuuⁿndi chi diiⁿ yā. Ní diiⁿ yā tan'dúúcā chí vée vicio yen'e yā. Ní diiⁿ yā nducuéⁿē dendu'ū chi nguεε n'daacā.

Ní nguéé nadacadiínuuⁿ yā yen'e chi diiⁿ yā. ²⁰ Naati ndís'tiī nguéé 'tíicā ch'eeⁿ nī yen'e Cristo. ²¹ Nduuti chi cuaacu chi ch'iindiveén nī nduudu yen'e Cristo ní Cristo chi'cueén yā ndís'tiī ní i'téenu nī nduudu cuaacu chi yen'é Cristo, tuu'mi ní nduudu cuaacu yen'é yā cūnee ndúúcū nī. ²² Maaⁿ ní 'āā ntée diiⁿ nī tan'dúúcā chí diiⁿ nī vmaaaⁿ chí i'téenu nī. Divi nī yen'e nducuéⁿē chí diiⁿ nī tiempo chí chó'ōo caati chuū nginnche'ei ndís'tiī ndúúcū nducuéⁿē chí nen'e chí diiⁿ nī chí nguéé n'daacā. ²³ Ndís'tiī ní canee chí nadíngai nī espíritu yen'é nī ndúúcū vaanicadiínuuⁿ yen'e maáⁿ nī. ²⁴ Ní canee chí cuta'á nī vida ngai yen'e Cristo tan'dúúcā chí 'áámá vestido ngai ní cunúuⁿ nī vestido ngai. Ní diiⁿ nī nducuéⁿē tan'dúúcā chí Ndyuūs nen'é yā chí diiⁿ nī. Ní 'tíicā vida yen'e maáⁿ nī ní cuaacu níⁿnyúⁿ chí n'daacā ní dεεve.

²⁵ Cáávā chuū nguéé caaⁿ'máⁿ nī nduudu yaadi. Ca'áámá ca'áámá s'uuúⁿ ní caaⁿ'maⁿ yú nduudu cuaacu ndúúcū nducyaaca 'iiⁿyāⁿ na niⁿnyuúⁿ va'āī. Caati s'uuúⁿ ní yen'e 'áámá cuerpo nūuⁿ ti yen'e Cristo s'uuúⁿ.

²⁶ Ní nduuti chí nduuvi taáⁿ nī, nguéé ca'a nī lugar chí vaadi taanⁿ yen'é nī diiⁿ chí dinuuⁿndí nī. Ní nguéé 'naaⁿ tiempo nduuvi taáⁿ nī. ²⁷ Nguéé ca'á nī mar 'áámá lugar yááⁿ'guiinūuⁿ chí cuuvi tuu'vi sa vida yen'é nī.

28 Ní ndís'tiī chi diduucú nī 'āā ntéé diduucú nī. Diín nī ntii'nyu' n'daacā caati vée ye'n'e nī. Ní 'íicú cuuvi ca'á nī 'ii'yān chi pobre yā chi nguée vée ye'n'é yā.

29 Nguée caan'mán nī nduudu yaadī 'yāa, dámaān caan'mán nī nduudu chí n'daacā chi diín chi cu'téenu cá yā nī diín chi cunnee nī 'ii'yān chi 'caandiveén yā nduudu ye'n'é nī. 30 Ndís'tiī nguée diín nī dendu'ū chi cuuví ndaachii Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ti maa' Espíritu ye'n'e Ndyuūs mii' chi vée ye'n'e yú ní diiín chi sellado nī chi ye'n'é Ndyuūs s'uuún. Ní diiín chi cuuvi cuaacu chi Ndyuūs nadanguán'ai yā s'uuún.

31 Ní ndís'tiī 'āā ntéé cuneé nī ndúúcū vaadī taa'n, ní nguée diín nī chi nguée ne'n'e nī 'ii'yān, ndíí nguée 'cuaī taán nī, ndíí nguée caan'mán nī dendu'ū chi nguée n'daacā ye'n'e taamá yā, ndíí nguée diín nī ye'n'e taama yā cosas chi nguée n'daacā. 32 Caati diín n'daacā nī ní diya'ai 'íinu nī 'aamá nī taamá nī vi'í, ní nadīch'ēcú nī nuu'ndi ye'n'é nī ye'n'e 'áamá nī taamá nī vi'í tan'dúúcā Ndyuūs nadāch'ēcú yā nuu'ndi ye'n'é nī ti ye'n'é Cristo ndís'tiī.

5

Táacā canee chi 'cuētínée 'ii'yān chi daiya Ndyuūs

1 Cuaacu chi ndís'tiī ní daiya Dendyuūs ndís'tiī. Maa' ní cáanu nī diín nī tan'dúúcā Ndyuūs diín yā. 2 Ní dinén'e nī nducyaaca 'ii'yān tan'dúúcā Cristo dinén'e yā

s'uuún ní ca'a maán yā vida ye'n'e maán yā cáávā s'uuún. Ní diín yā tan'dúúcā chi maán yā nī 'áamá 'íiti cuūchī chi 'ii'yān diín yā 'caan'nún yā 'iiti chi ofrenda ye'n'é yā ní ca'á yā nátai nanáán Ndyuūs. Ní Cristo maán yā ofrenda chi n'deεεε ngéén nanáán Ndyuūs. Ní yeenú Ndyuūs ndúúcū ofrenda mii' chi Cristo mii'.

3 Maa' ní chi ndís'tiī ní ye'n'é Ndyuūs ndís'tiī nguée canee chí caan'mán nī mar 'áamá ye'n'e nuu'ndi chí sa'n'ā n'diichi sa n'daataá. Ní nguée canee chí caan'mán nī ye'n'e táamá dendu'ū chi nguée n'daacā ní nguée deεεε, ndíí nguée dínngueé nī ye'n'é chí vée chí ye'n'e taamá yā. 4 Ndíí nguée canee chí caan'mán nī dendu'ū chí cuuvi 'cuinaán nī, ndíí nguée caan'mán nī nduudu tonto o nduudu chí nguée n'daacā, caati nducuén'ē chuū ní nguée n'daacā ye'n'é nī. Naati ndís'tiī ní canee chí caan'mán nī Ndyuūs 'tíicā: Gracias n'dií Ndyuūs. 5 Ní ndís'tiī 'āā deenú nī chí sa'n'ā chí ca'n'a sá ndúúcū n'daataá chí nguée ye'n'e sa o n'daataá chí ca'n'a tá ndúúcū sa'n'ā chí nguée ye'n'e ta, o 'ii'yān chí diín dendu'ū chí nguée n'daacā o 'ii'yān chí dínngueé yā ye'n'é chí vée ye'n'é taama yā ti tanducuén'ē chuū ní tan'dúúcā chí i'téenu yā santos ídolos. Nducyáácá 'ii'yān s'een ní nguée vée parte ye'n'é yā naachi Cristo ndúúcū Ndyuūs nga'n'a ntii'nyún yā. 6 Nguée ca'á nī lugar chí caan'man 'ii'yān chí canche'ei yā ndís'tiī ndúúcū

nduudu chi tonta ti ngaⁿá yā
chi cuuvi diiⁿ nī nducuén^e
chi nguεε n'daacā. Caati
cáávā nducuén^e chuū ní
Ndyuūs diiⁿ yā diituu cá
castigar 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguée
n'giindiveén yā nduudu yeⁿe
Ndyuūs. ⁷ Ní ndís'tiī nguée
nduuvidaamá nī ndúúcū
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée diiⁿ nī
mar 'áámá chi diiⁿ yā.

⁸ Ndís'tiī ní tiempo chi 'āā
chó'ōo ch'εtinée nī ndúúcū
yááⁿn'guuinūⁿ na maāiⁿ,
naati maaⁿ ní chi ndís'tiī ní
yeⁿe Señor Jesucristo, ndís'tiī
canée nī na chideεve yeⁿe
Señor miiⁿ. Ní maaⁿ ní cuεti
chiicá nī na chideεve miiⁿ
tan'dúúcā chi ndís'tiī ní daiyá
Ndyuūs ndís'tiī. ⁹ Ní chuū
'iiⁿyāⁿ diiⁿ yā taachi snée yā
chideεve yeⁿe Ndyuūs. Tan-
ducuéⁿe chi n'daacā ndúúcū
tanducuéⁿe chí cuaacu diiⁿ
yā. Ní ch'iⁿí yā na vida yeⁿe
maāⁿ yā chi n'daacā yā. Chuū
ní tan'dúúcā n'gui'i yeⁿe yáⁿá
ti n'gui'i yeⁿe chideεve miiⁿ
ní 'tíicā. ¹⁰ Ní caanú nī diiⁿ
nī ca'cueén nī nducuén^e chi
Ndyuūs neⁿe yā chi diiⁿ nī.
¹¹ Ní ndís'tiī nguée diiⁿ nī
mar 'áámá chi nguée dichí'vē
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi chiicá yā
na maāiⁿ naati caaⁿmán nī
'iiⁿyāⁿ chi chiicá yā na maāiⁿ
chéé chi nguée n'daacā chi
diiⁿ yā nanáán Dendyuūs.
¹² S'uuúⁿ cuuvi 'cuinaaⁿ yú
nduuti chi caaⁿmaⁿ yú yeⁿe
dendu'ū nuuⁿndi ch'εte chi
'iiⁿyāⁿ diiⁿ yā taachi din'dé'ei
yā. ¹³ Ní taachi ngaⁿá nī
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe tanducuéⁿe
chi nguée n'daacā chí diiⁿ yā
tuu'mi ní canée na chideεve.
Ní Ndyuūs ch'iⁿí yā 'iiⁿyāⁿ

nducuén^e tan'dúúcā chi diiⁿ
yā, ti 'āā ntée canúúⁿ n'de'ei.
¹⁴ Canée nguūⁿ na libro yeⁿe
Ndyuūs. Cáávā chuū ní
Ndyuūs ngaⁿa yā 'tíicā:
Ndís'tiī 'iiⁿyāⁿ chi ch'iī;
nadacuéⁿ nī yeⁿe
nguaaⁿ tináⁿā, ní 'íicú
Cristo chí chideεve ní
tée yā chideεve ndís'tiī.

¹⁵ Cáávā chuū ndís'tiī ní
nadacadíinuⁿ n'daacā nī
yeⁿe chi diiⁿ nī. Nguée diiⁿ nī
tan'duucā chi ndís'tiī 'iiⁿyāⁿ
zongo ndís'tiī naati diiⁿ nī
tan'duucā chi ndís'tiī 'iiⁿyāⁿ
deenu ndís'tiī. ¹⁶ Ní diiⁿ
nī aprovechar tiempo chi
véé yeⁿe nī chi din'daacā
nī caati tiempo 'cūū 'iiⁿyāⁿ
diiⁿ yā dendu'ū chi nguée
n'daacā. ¹⁷ Nguée diiⁿ nī
tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chi nguée
tuumicadíinuⁿ yā ti zongo yā
naati diiⁿnúú yiiⁿnuⁿ nī maaⁿ
nícú tuumicadíinuⁿ nī chεε
chi Ndyuūs neⁿe yā chi diiⁿ nī.
¹⁸ Nguée cuuvi cuu'ví nī ti diiⁿ
chí cuuvi ndái nī, naati itée nī
lugar chi Espíritu N'dai yeⁿe
Ndyuūs cuuví cūnee nduucú
nī. ¹⁹ Ní ndeé nī 'áámá nī
ndúúcū taama nī ndúúcū
salmos, ndúúcū himnos,
ndúúcū canciones chi ngaⁿa
yeⁿe Ndyuūs. Ní ngiitá nī
ní dinéⁿe nī Señor Jesucristo
yeⁿe yú ndúúcū núúⁿmán
staava yeⁿe nī. ²⁰ Ní cuen^e
daāⁿmaⁿ ncaⁿá nī gracias
Ndyuūs Chiida yú ndúúcū chi
dúúchí Señor Jesucristo yeⁿe
yú caava nducuén^e chi véé.

*Yeⁿe vida yeⁿe familia s'eeⁿ
chi yeⁿe Jesucristo*

²¹ Nguée dich'εté nī maāⁿ
nī. Dinéⁿe nī vi'í 'áámá nī

ndúúcū taama nī caati 'āā diín
nī respetar Ndyuūs.

22 Ní ndís'tiī tá'nā chi
ch'iindivaacu canee chi
'caandiveén nī ye'n'e isan'ā
ye'n'é nī tan'dúúcā chí
ch'iindiveén nī nduudu
ye'n'é Ndyuūs ti isan'ā ye'n'é
nī tan'duucā 'iiví nī, 'tíicā
sa. 23 Caati isan'ā ye'n'é
nī ní tan'dúúcā tiīn ye'n'e
familia, 'tíicā sa. 'Tiicá ntúūn
tan'dúúcā Cristo ní tiīn 'iīn'yān
chi i'téenu yā 'yā, Cristo
ntúūn 'iīn'yān chi nadanguán'ai
yā nducyaaca 'iīn'yān chi
i'téenu yā 'yā. Ní nducyáácá
'iīn'yān chi i'téenu yā Cristo,
'iīn'yān s'een tan'duucā cuerpo
ye'n'e Cristo, 'tiicá yā. 24 Ní
tan'duucā 'iīn'yān chi i'téenu
yā Cristo canee yā maañ
poder ye'n'e Cristo 'tiicá ntúūn
tá'nā canee tá maañ poder
ye'n'e isan'ā ye'n'e tá ní canee
chi 'caandiveeñ tá ye'n'e sa.

25 Ní ndís'tiī chi isan'ā chí
ch'iindivaacu canee chi ne'n'é
nī n'daataá ye'n'é nī tan'duucā
Cristo ne'n'é yā 'iīn'yān ye'n'e
yaacu ye'n'é yā. Ní Cristo nca'a
maañ yā vida ye'n'e maañ yā ní
ch'iī yā cáávā 'iīn'yān chi ye'n'é
yā. 26 Ní 'tíicā ch'iī Cristo caati
s'uuún cuuvi 'iīn'yān ye'n'é yā
s'uuún caavā ntii'nyuñ chi
diín yā. Ní Cristo didεεvé
yā 'iīn'yān cucáávā nuūn'nī
ní cucáávā nduudu ye'n'é yā.
27 Ní Cristo candée yā 'iīn'yān
chí ye'n'é yā nanáán Ndyuūs.
Ní 'iīn'yān s'een ní ngii n'gai
ní dεεve yā. Ní nguée falta
ye'n'é yā, ndí nguée véé mar
'áámá nuu'ndi ye'n'é yā, ndí
nguée 'áámá dendu'ū chi

nguée cuaacu na vida ye'n'é
yā, ndí nguée véé mar 'áámá
dendu'ū chi 'túúcā. Ní 'iīn'yān
chi ye'n'é yā ní núú'mán yā
ní ye'n'é Cristo. Ní nguée véé
mar 'áámá chi nguée n'daacā
ye'n'é 'iīn'yān s'een. 28 Ní isan'ā
chí ch'iindivaacu canee chí
dinén'e sa n'daataá ye'n'e sa
tan'dúúcā chi ne'n'e sa maañ
sa cuerpo ye'n'e sa, 'tíicā
n'daataá ye'n'e sa. Ní sa'n'a chi
dinén'e sa n'daataá yén'e sa
ne'n'e maañ sa sa'n'ā. 29 Nguée
véé mar 'áámá 'iīn'yān chi
nguée ne'n'é maañ yā cuerpo
ye'n'é yā, naati nga'a maañ yā
chiiñ chi n'daacā chi cuuvi
ye'n'é yā. Ní maañ yā diín yā
cuidar cuerpo ye'n'e maañ yā.
'Tiicá ntúūn Cristo dinén'e yā
ní diín yā cuidar nducyaaca
'iīn'yān chi i'téenu yā 'yā.
30 'Tíicā diín Cristo ti 'iīn'yān
s'een chí ye'n'é yā ní tan'dúúcā
cuerpo ye'n'é yā 'tíicā 'iīn'yān
s'een. Ní s'uuún ní tan'dúúcā
'áámá parte ye'n'e cuerpo ye'n'e
Cristo 'tíicā s'uuún. 31 Ní
'tiicá ntúūn sa'n'ā i'neen sa
chεεcu sa ndúúcū chiida sa
ní nduuvidaama sa ndúúcū
n'daataá ye'n'e sa ní nduu
'uuví yā nduuvidaamá yā ní
diín yā tan'dúúcā chi 'áámá
cuerpo nūn. 32 Chuū ní 'áámá
vaadī cuaacu na libro ye'n'é
Ndyuūs, ní nga'n'á ngii ndís'tiī
ye'n'e chuū. Nduudu miiñ
nga'n'ā ye'n'e Cristo ndúúcū
'iīn'yān chí i'téenu yā Cristo ní
ye'n'é yā 'iīn'yān s'een. 33 Maañ
ní ne'n'é caañ'mán ca'áámá
cā'aama ndís'tiī chí sa'n'ā chí
'niínivaacu, canee chí ne'n'e nī
n'daataá ye'n'e nī tan'dúúcā
chí ne'n'é nī maañ nī. Ní ndís'tiī

n'daataá canéé chi diné'n'e nī isan'ā yen'e nī nī 'caandiveén nī yen'e sa.

6

1 Ndís'tiī da'caiyá chi i'téenu nī Cristo, canee chi 'caandiveén nī yen'e chiidá nī caati chuū chí cosa chí n'daacā chí diín nī. 2 Ní mandamiento yen'e Ndyuūs chi vmnáán vmnaa'n chi Ndyuūs teé yā compromiso yen'e ní chuū: Cu'téenu nī chiidá nī ndúúcū chεεcú nī, 3 ní 'iicu nduuti chí diín nī 'tíicā cuuvi yeenú nī níicú cuneé nī na i'yee'ndí 'cūū n'dee n'dái nduuyu.

4 Ní ndís'tiī san'ā chi véé daiyá nī, nguée diín nī chí nduuvi taa'n daiyá nī naati di'cuiitá nī daiya nī ní yaa'ví nī daiya nī taachi nguée din'daacā ní ca'cuée'n nī daiyá nī yen'e Señor Jesucristo caati cuuvi cu'téenu yā yen'é yā.

5 Ní ndís'tiī 'iin'yā'n chí diín ntiin'nyu'n ndúúcū 'iiví nī, 'caandiveén nī yen'e 'iiví nī chí véé na i'yee'ndí 'cūū. Ní diín nī respetar 'iiví nī ní 'va'á nī yen'e yā. Ní diín nī ntiin'nyu'n yen'e yā ndúúcū núú'mán staava yen'e nī. Ní diín nī nducué'n'e ntiin'nyu'n yen'é yā tan'duucā chí diín nī caavā Cristo. 6 Ní diín nī n'dai ntiin'nyu'n yen'é yā nguée dāmáā'n taachi 'iiví nī inaán yā ndís'tiī caati n'daacā canéé nī ndúúcu yā. Naati diín nī ntiin'nyu'n yen'é yā tan'dúúcā chí ntiin'nyu'n yen'e Cristo chí diín nī ní ndúúcū núú'mán staava yen'é nī. Chuū ní chiín chí Ndyuūs ne'n'é yā

chí diín nī. 7 Ní diné'n'e nī din'daacā nī ntiin'nyu'n yen'e yā tan'dúúcā chí ntiin'nyu'n yen'e Señor Jesucristo chí diín nī, nguée tan'dúúcā chí ntiin'nyu'n yen'e 'iin'yā'n yen'e i'yee'ndí 'cūū. 8 Ní nducyáácá nī ní déenu nī nduuti chí 'iin'yā'n chí diín ntiin'nyu'n caadi 'iiyu o nduuti chí 'iin'yā'n libre yā nducyáácá yā cuta'á yā yen'e Señor Jesucristo chí 'iivi yú chíín chí téé yā 'iin'yā'n caavā ntiin'nyu'n n'daacā chí diín yā.

9 Ní ndís'tiī chí 'iiví yen'e 'iin'yā'n, 'tiicá ntúū'n din'daacā nī ndúúcū 'iin'yā'n chí dichí'vē ndís'tiī. Nguée caa'mán nī chí ca'ná nī 'cuen'é nī 'iin'yā'n chí dichí'vē ndís'tiī. N'gaacu nī chí ndís'tiī ndúúcū 'iin'yā'n chí dichí'vē ndís'tiī ní snée nī na poder yen'e 'iivú Señor Jesucristo chí canéé na va'ai chεeti nguuví. Ní 'āa daamá nūu'n nducyáácá 'iin'yā'n nanáán Señor Jesucristo yen'e yú.

Armas yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs cááva 'iin'yā'n chí i'téenu yā Ndyuūs

10 Maa'n ní ndís'tiī hermanos yen'é diín nī chí ditiinú 'cuεetinée nī nanáán Señor Jesucristo yen'e yú ndúúcū nducué'n'e poder chí véé yen'é Cristo. 11 Ní cuuví diín nī defender maán nī ndúúcū nducué'n'e armadura chí tan'dúúcā armadura catecai soldados chí Ndyuūs dátee yā s'uuún chí yen'e Cristo. Ní 'íicú cuuvi cucheé nī yen'e nducué'n'e dendu'ū chí diín yáán'guiinūu'n

taachi ngínche'ei sa ndís'tiī.
 12 Nguéé 'cuuⁿmaⁿ yú contra
 'iiⁿyāⁿ chi nguéé n'daacā
 naati 'cuuⁿmaⁿ yú ní contra
 fuerzas yeⁿe espíritus chi
 nguéé n'daacā chi canéé
 na 'yúúné ndúúcū espíritus
 chi 'iiⁿntyéⁿē yeⁿé tanáⁿā
 espíritus chi ca'a orden yeⁿe
 espíritus chi nguéé n'dai
 ndúúcū nducuénⁿē yeⁿe
 ínⁿyeⁿdī chi canéé na maaⁿ
 chi yeⁿe yááⁿnguiniūⁿ.
 13 Cáávā chuū tan'dúúcā
 'áamá soldado cuta'a sa
 catecai yeⁿe soldado ní
 maaⁿ ní cuta'á nī nducuénⁿē
 armadura chi tan'dúúcā
 catecai nī chi Ndyuūs dátee
 yā ndís'tiī. Ní 'íícú cuuvi
 cuchéé nī contra enemigo
 nguuvī taachi ndaa nanáaⁿ
 nī nducuénⁿē dendu'ū chi
 nguéé n'daacā. Ní taachi
 chichéé nī yeⁿe nducuénⁿē chi
 nguéé n'daacā ndíí chí'cuiínū,
 tuu'mi ní cuuvi 'cuéetinéé
 diitú nī ndúúcū chi i'téenu nī.
 14 Ní canéé diitú nī ndúúcū
 armadura yeⁿé Ndyuūs.
 Cáávā caandaá 'tiicá ntúūⁿ
 ndís'tiī cuta'á nī cinturón
 ní chiichi cunéé cinturón
 yeⁿé nī chi armadura yeⁿe
 Ndyuūs chi vaadī cuaacu.
 Ní véé fuerzas yeⁿé nī. Ní
 diiⁿ n'daacá nī caati canéé
 diitú nī. 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī
 cuta'á nī chaleco cūū yeⁿe
 Ndyuūs chí vaadī cuaacu. Ní
 canéé chi diiⁿ nī nducuénⁿē
 chí n'daacā caati cuuvi diiⁿ nī
 proteger pecho maáⁿ nī yeⁿe
 nducuénⁿē chi nguéé n'daacā
 chí dardos yeⁿe enemigo.
 15 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī snúúⁿ
 ca'a nī zapatos chí yeⁿé
 Ndyuūs chí yeⁿe vaadī 'diiⁿ.

Ní 'cuéetinéé listo nī chi
 caaⁿmaⁿ nī 'iiⁿyāⁿ nduudu
 cuaacu yeⁿe Jesucristo ní
 'íícú cuuvi cunéé vaadī 'diiⁿ
 yeⁿé yā. 16 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī
 sta'á nī escudo yeⁿé Ndyuūs
 chí vaadī i'teenu. Ní 'íícú
 diitú canéé nī ndúúcū chí
 i'téenu nī. Ní diiⁿ nī proteger
 maáⁿ nī yeⁿe dardos chí
 ngiichi yeⁿe yááⁿnguiniūⁿ.
 Ní yááⁿnguiniūⁿ nguéé
 cuuvi cuchéé sá yeⁿe ndís'tiī
 ndúúcū cosas yeⁿe sa chí
 nguéé n'daacā. 17 'Tiicá ntúūⁿ
 ndís'tiī sta'á nī cachucha
 cūū yeⁿe Ndyuūs chí vaadī
 nguaⁿai yeⁿé nī chí diiⁿ
 proteger tiíⁿ nī. Ní n'gáácú nī
 chí Jesucristo nadanguáⁿai
 yā ndís'tiī ní itée yā fuerzas
 ndís'tiī chí nguéé 'va'á nī
 ní nguéé véé 'uuvī vaan-
 icádiinuⁿ yeⁿé nī. 'Tiicá
 ntúūⁿ ndís'tiī sta'á nī espada
 yeⁿe Ndyuūs chí Espiritu
 N'dai yeⁿé Ndyuūs. Ní
 Espiritu N'dai yeⁿe Ndyuūs
 ndúúcū Nduudu Cuaacu yeⁿé
 Ndyuūs inneé yā ndís'tiī chí
 nguéé n'giindiveéⁿ nī nduudu
 yeⁿe yááⁿnguiniūⁿ naati
 yááⁿnguiniūⁿ caⁿa sa caanu
 sa yeⁿé nī. 18 Ní cuen'e
 daāⁿmaⁿ caaⁿmaⁿngua'á nī
 yeⁿé tanducuénⁿē chuū. Ní
 cuen'e daāⁿmaⁿ di'cuiitú nī
 Ndyuūs cucáávā Espiritu
 N'dai yeⁿé yā, ní ngiicá nī
 caati cuuvi cuta'á nī yeⁿé
 poder yeⁿe Ndyuūs. Ní
 'íícú cuuvi diiⁿ nī nducuénⁿē
 chuū. Ní canee listo nī.
 Ní nguéé cuuvi cúúnu nī.
 Ní caaⁿmaⁿngua'á nī caavā
 nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu
 yā Ndyuūs. 19 Ní caⁿangua'á

nī caavā 'úú dendu'ū ti Ndyuūs téē yā nduudu yen'é yā 'úú taachi nga'á nduudu cuaacu yen'é yā. Ní 'íicú 'úú cuuvi caa'n'mán nduudu miiⁿ ndúúcū valor caati 'ii'n'yāⁿ cuuvi déénu yā nduudu chí nga'n'á táácā chi cuuvi nan-guá'n'ai 'ii'n'yāⁿ, nduudu chi canéé n'de'ei cuáánⁿ ymnaaⁿ.
²⁰ Ndyuūs yen'e yú ní dichó'o yā 'úú tan'dúúcā chi 'úú embajador yen'é yā 'úú chi 'úú caa'n'mán nduudu cuaacu yen'é yā. Ní cááva chuū ní 'úú ní preso 'úú ní maaⁿ canuúⁿ vácūū. Ní ndís'tiī ní ca'n'angua'á nī caavā 'úú chí 'úú cuuvi caa'n'mán nduudu cuaacu miiⁿ ndúúcū valor tan'dúúcā chi 'úú canéé chí caa'n'mán.

nen'é yā Señor Jesucristo yen'e yú. Ní 'áámá nen'é yā, ní nguéé ñ'daán yā. 'Tiicā cuuvi.

Saludos yen'e Pablo naachi ch'iinū carta 'cuū

²¹ Hermano Tíquico, chi nen'e nducyaaca s'uuúⁿ, ní n'daacā diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yen'e Señor Jesucristo nduucú. Ní sa'n'ā miiⁿ caa'n'maⁿ sa ndúúcū ndís'tiī yen'e 'úú ní yen'e chí 'úú idiíⁿ.
²² Cáávā chuū dicho'ó hermano Tíquico nanááⁿ ndís'tiī ti caa'n'maⁿ sa táácā snéé 'nū ní 'iicu diiⁿ sa chí diituu 'cuεtinéeⁿ nī na staava yen'é nī.

²³ Maaⁿ ní 'úú nen'é chí Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yen'e yú ca'á yā nducyaaca hermanos yen'é vaadī 'diiiⁿ na staava yen'é yā. Ní nen'é chí Ndyuūs diíⁿ yā chí ndís'tiī cu'téénu cá nī Ndyuūs, ní dineⁿe cá nī nducyaaca 'ii'n'yāⁿ.
²⁴ Ní nen'é chí Ndyuūs ca'á yā vaadī n'dai yen'é yā nducyaaca 'ii'n'yāⁿ chí cuaacu níⁿnyúⁿ

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ FILIPOS

*Taachi Pablo canúuⁿ yā
vácūū idingúuⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ
yeⁿ'e yāāⁿ Filipos, 'iiⁿ'yāⁿ chi
i'téenu yā Jesucristo*

1 'Úú Pablo ndúúcū Timoteo ní nús'uu ní dichí^{vε} 'nū Jesucristo. Maaⁿ ní idinguúⁿ 'nū carta 'cūū yeⁿ'ē nducyáácá hermanos chi i'téenu yā Jesucristo ndúúcū obispos chi saⁿ'ā ndíí tīiⁿ yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo ndúúcū diáconos chi nginneé yā obispos, nducyaaca yā chí snee yā na yāāⁿ Filipos. 2 Nen'é 'nū chí Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú téé yā ndís'tiī yeⁿ'e vaadī n'dai taavi yeⁿ'é yā ní 'cuεtinée nī ndúúcū vaadī 'diiⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.

*Pablo ngaⁿ'angua'á yā
cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā
Jesucristo*

3 'Úú nca'á gracias Ndyuūs yeⁿ'ē yú ca'áámá ca'áámá vuelta taachi n'gaacú yeⁿ'e ndís'tiī. 4 Ní taachi caⁿ'anguā'á, nducuén'ē tiempo caⁿ'anguā'á yeⁿ'e nducyaaca ndís'tiī ndúúcū vaadī yeenú. 5 Caati ndís'tiī ní nduucú ní dáámá djiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ti inneé nī 'úú chí 'úú candéé nduudu yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo, ndii nguuví chí i'téenu nī Jesucristo ndíí

maaⁿ. 6 Ní deenú chi seguro canee chiⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs ti Ndyuūs chi tuca'á yā diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ n'daacā n'dai na vida yeⁿ'e ndís'tiī ní idiíⁿ yā chí ndís'tiī 'cuεtinée nī diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā nguuví nguuví ndíí nguuví chí ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe. 7 Ní 'tíicā chí n'dai chí 'úú nacádiinúúⁿ chuū yeⁿ'ē nducyaaca ndís'tiī caati nen'é taavi ndís'tiī. Ní nducyaaca ndís'tiī ní vée parte yeⁿ'é nī nduucú yeⁿ'e nducuén'ē chí n'dai taavi chí Ndyuūs itée yā s'uuúⁿ. Ní ndís'tiī nginneé nī 'úú 'áará chí canúuⁿ vácūū o 'áará chí canee nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'iiⁿntyén'ē 'úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'ē nduudu ngai yeⁿ'é Cristo chí cuaacu chí 'tíicā. 8 Ní Ndyuūs yeⁿ'e yú ní deenú yā chí 'úú nen'é ndís'tiī tan'dúúcā chí Cristo nen'é yā s'uuúⁿ. 9 Ní 'úú ngiicá Ndyuūs chí ndís'tiī cuuvi dinén'ē ca nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuuvi deenu cá nī yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní cuuvi nadacadíinuuⁿ n'daāca nī yeⁿ'ē nducuén'ē chí cuaacu. 10 Caati cuuví ndεεvε nī nducuén'ē tiempo chée chí n'daacā taavi ca. Ní 'tíicā cuuvi 'cuεtinée nī n'daacā n'dai. Ní taachi ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe nguée vée mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'é nī. 11 Ní nen'é chí Jesucristo ndaacá yā ndís'tiī chí 'cuεtinée n'daacá nī cucáávā poder yeⁿ'e Cristo ní diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. Ní 'íicú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chí ch'εεε taavi

Ndyuūs. Ní diín yā honrar Ndyuūs.

Cáávā 'úú vida yen'é ní Cristo

12 Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yen'é, nen'é chi cadíínuuⁿ nī chi tanducuén'ē chi ch'eenú chiī ní diiín chi 'yaaⁿ ca 'iī'yāⁿ ngí n'giindiveén yā nduudu cuaacu chí ngai yen'e Cristo.

13 'Tíicā chiī chi taanduvéé soldados chi diín ntiiⁿnyuⁿ na palacio yen'e César ndúúcū taanduvéé 'iī'yāⁿ, nducyaaca yā deenu yā chi 'úú caneé preso na vácūū cucáávā chi diín ntiiⁿnyuⁿ yen'e Cristo.

14 Ní nééné 'yaaⁿ hermanos chi i'téenu yā Señor Jesucristo taachi cadíínuuⁿ yā chi caneé vácūū nguée di'va'a yā naati nen'é yā caaⁿ'maⁿ cá yā nduudu ngai chi nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs ndúúcū confianza nanááⁿ Cristo miiⁿ.

15 Cuaacu chi ná'a yā ní ngaⁿ'a yā nduudu ngai yen'e Cristo cáávā chi dingueé yā yen'é ní cáávā chi nen'e yā 'caa'va yā nduucú. Ní tanáⁿ'a yā ní ngaⁿ'á yā nduudu ngai miiⁿ ti cuaacu chi nen'é yā diín yā ní nen'é yā cunnee yā 'úú.

16 Naati 'iī'yāⁿ s'een vmnaaⁿ nguεε ngaⁿ'a yā nduudu ngai yen'e Cristo ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yen'é yā naati diín yā chi 'iī'yāⁿ caⁿ'a yā ndúúcu yā. Diín yā ti nen'é yā chi 'úú ní ngueéé yen'é yā. Ní cadíínuuⁿ yā chi diín yā chi 'úú n'geenú ngii ca taachi canuúⁿ vácūū. 17 Ní 'iī'yāⁿ cuayiivi ní ngaⁿ'á yā nduudu ngai miiⁿ ti nen'é yā 'úú. Ní deenú

yā chi Ndyuūs tee yā 'úú ntiiⁿnyuⁿ yen'é yā chi ngaⁿ'á nanááⁿ 'iīⁿntyén'ē táácā chi diín ntiiⁿnyuⁿ yen'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yen'e evangelio chí nduudu ngai yen'e Cristo. 18 Naati ¿de'ε ituneén? 'Āā 'tuucá nūuⁿ nduuti chi 'iī'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā nduudu ngai miiⁿ ndúúcū nuuⁿmáⁿ staava yen'é yā o cáávā chi nguée nen'é yā 'úú, nducyaacá yā ngaⁿ'a yā nduudu ngai yen'e Cristo. Ní cáávā chuū 'úú ní yeenú, ní yeenú taavi cá.

19 Caati deenú chi yen'e nducuén'ē chi chó'ōo yen'é, n'daacā cuuvi yen'é caati ndís'tiī ní ngaⁿ'angua'á nī cáávā 'úú. Ní Jesucristo nginneé yā 'úú cucáávā Espíritu yen'é yā. 20 Ní maaⁿ chuū chi nen'é chi dicuaacu chi cuuvi diín. Nguée 'cuinaáⁿ yen'e mar 'áámá naaⁿ naati ngaⁿ'á nduudu ngai yen'e Cristo cuen'e daāⁿmaⁿ ndúúcū nducuén'ē confianza tan'dúúcā chi diín maaⁿ, 'tiicā ntūūⁿ cuuvi diín cuen'e daāⁿmaⁿ. Ní 'íicú 'iī'yāⁿ cuuvi n'diichi cá yā Cristo chi ch'εεε ca yā cucáávā 'úú, 'áará chí 'úú cunduūchí o 'áará chí 'úú 'āā n'dií. 21 Ní cucaavā 'úú, vida yen'é ní Cristo níicú nduuti chí 'cuūví 'āā diín ganar caati 'úú caneé ndúúcū Cristo. 22 Ní nduuti chí candií ca cuneé ca na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū cuerpo yen'é, tuu'mi ní cuuvi diín ca ntiiⁿnyuⁿ yen'e Señor Jesucristo yen'e yú. Ní candéé nduudu yen'e yā nanááⁿ 'iī'yāⁿ níicú 'iī'yāⁿ cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs.

Maaⁿ ní nguée deenú de'ē chi n'daacā ca chi ndεεvé cáávā 'úú²³ caati 'úú canuúⁿ nguaaⁿ nduu 'uuví vaanicadíínūⁿ. Ní neⁿ'é chí 'cuuví níicú caⁿ'á cunēe ndúú^{cū} Cristo caati deenú chi neenē n'daacā caavā 'úú. ²⁴ Naati cáávā ndís'tiī ní n'daacā ca chí 'úú cuneé ca na cuerpo yeⁿ'é 'tεε 'téé ndúú^{cū} ndís'tiī. ²⁵ Seguro caneé maaⁿ yeⁿ'e chuū. Ní deenú ti 'úú cuneé ca 'tεε 'téé ndúú^{cū} ndís'tiī caati ndís'tiī cuuví 'cuεetinée nī n'daacā ca ní yeenu taaví nī caati i'téenu nī Ndyuūs. ²⁶ Túúca cuneé 'tεε 'téé ndúú^{cū} ndís'tiī ní taachi ndaá nanaáⁿ ndís'tiī tuu'mi ní ndís'tiī cuuvi yeenu cá nī nduucú ti s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ.

²⁷ Di'cuiitú ndís'tiī chí dámaāⁿ diīⁿ núú yīiⁿ'nuⁿ nī chí 'cuεetinée n'daacā nī taan-
duvéé chí n'daacā tan'dúú^{cā} chí ngaⁿ'a nduudu n'dai yeⁿ'e Cristo. Níicú ndúútī chí ndaá n'diichí ndís'tiī o ndúútī chí caneé yaⁿ'ai yeⁿ'é ndís'tiī neⁿ'é 'caandiveéⁿ yeⁿ'é ndís'tiī. Neⁿ'é chí 'iīⁿ'yāⁿ cuuví yaa'ví yā 'úú yeⁿ'é ndís'tiī chí ndís'tiī ní n'daacā sneé nī. Ní nduuvidaamá nī ndúú^{cū} 'áamá espíritu nūⁿ ndúú^{cū} 'áamá vaanicadíínūⁿ yeⁿ'é nī. Ní 'áamá diīⁿ nī ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á nī nduudu ngai yeⁿ'e Cristo chí evangelio caati 'iīⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téenu yā Cristo. ²⁸ Neⁿ'é 'caandiveéⁿ yeⁿ'é nī chí nguée di'va'á nī mar 'áamá yeⁿ'é 'iīⁿ'yāⁿ chí contra yeⁿ'e nī. Caati chuū ní 'áamá seña yeⁿ'é yā chí nguée i'téenu yā Cristo ní caⁿ'á yā infierno. Naati chuū ní 'áamá seña yeⁿ'é nī

chí ndís'tiī ní cuuví ninguaⁿ'ái nī yeⁿ'e infierno caati chuū ní yeⁿ'é Ndyuūs. ²⁹ Ní Ndyuūs diīⁿ yā 'áamá favor ndúú^{cū} ndís'tiī caati nguée dámaāⁿ chí cu'téenu nī Cristo naati canée chí 'cuenú nī cuuvi caavā chí i'téenu nī Cristo. ³⁰ Ní ndís'tiī ndúú^{cū} 'úú 'āa daamá nūⁿ snée yú chí n'geenu yú ngii cucáávā chí ngaⁿ'a yú nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo. Nds'tiī 'āa n'diichí nī cuááⁿ vmnaaⁿ tan'dúú^{cā} chí diīⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ ní ch'eenú chii. Ní maaⁿ ní n'giindivééⁿ ntúuⁿ nī tan'dúú^{cā} chí diīⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ ní tan'dúú^{cā} chí n'geenú ngii.

2

Cristo ní ndiicúúⁿ yā ní cuayiivi chich'εεtē yā

¹ Nds'tiī hermanos yeⁿ'é, nduuti chí Cristo diīⁿ yā animar ndís'tiī ní nduuti chí Cristo tee yā 'viich'εεtīnūⁿ ndís'tiī ti neⁿ'é yā ndís'tiī ní nduuti chí Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs canée yā ndúú^{cū} ndís'tiī ní nduuti chí neⁿ'é nī nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ ní ya'ai 'íínú nī 'iīⁿ'yāⁿ tuu'mi ní 'tíicā diīⁿ nī. ² Diīⁿ nī chí cuuvi yeenú taaví cá caati snée nī 'túú^{cā}. N'dáácā 'cuεetinée nī ndúú^{cū} 'aama vaadi cadíínūⁿ yeⁿ'é nī. Ní neⁿ'é nī dáámá nūⁿ 'aama nī ndúú^{cū} taama nī tan'dúú^{cā} Cristo neⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ neⁿ'é nī ví'í 'aama nī ndúú^{cū} taama nī. Ní nduuvidaamá nī ndúú^{cū} 'áamá espíritu yeⁿ'é nī ndúú^{cū} 'áamá staava yeⁿ'é nī. ³ Ní nguée diīⁿ nī dendu'ū chí neⁿ'e maáⁿ nī o caavā chí neⁿ'é nī ch'εεtē maáⁿ nī caati ndiicúúⁿ 'cuεetinée nī.

Maaⁿ ní ca'áamá ca'aamá nī canéé chí nadacadiínuuⁿ nī yeⁿ'e hermanos yeⁿ'é nī chí nééné n'dai ca hermanos yeⁿ'é nī nguée ti maáⁿ nī.
 4 Ní mar 'áamá nī nguée n'nuúⁿ nī dendu'ū chí cuuví yeⁿ'é maáⁿ nī caati n'nuúⁿ nī ntúuⁿ dendu'u chí n'daacā chí cuuvi yeⁿ'e tanáⁿ'ā hermanos yeⁿ'é nī.

5 Ní nguaaⁿ ndís'tiī ní tan'dúúcā chí Cristo nada-cadiínuuⁿ yā yeⁿ'é maáⁿ ya 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī canee chí nadacadiínuuⁿ nī yeⁿ'e maaⁿ nī. 6 Ní n'dáá rá chí Cristo miiⁿ ti Ndyuūs 'yā, Cristo nguée 'āā fuerza diíⁿ yā chí cuuvi daamá yā ndúúcū Ndyuūs Chiidá yā. 7 Naati Cristo s'neen yā chí ch'εεε yeⁿ'é yā tanducuén'e chí canéé na va'ai ch'εεti nguuvi. Ní tan'dúúcā s'uuúⁿ 'tiicá yā. Ní tan'dúúcā 'áamá saⁿ'ā chí dichíⁿ'vē 'iíⁿ'yāⁿ, 'tiicá núúⁿ yā. Ní ch'iindiyāaⁿ yā tan'dúúcā 'áamá saⁿ'a yeⁿ'é iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 8 Ní taachi canéé yā tan'dúúcā saⁿ'a na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndiicúúⁿ n'dai diíⁿ yā ní ch'iindiveén yā taanduvée chí ngaⁿ'ā Chiidá yā chí canéé na va'ai ch'εεti nguuvi. 'Áará chí ch'iī yā na cruz, ch'iindiveén yā nduudu yeⁿ'e Chiidá yā ní ca'á yā lugar 'iíⁿ'yāⁿ s'een chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'iíⁿ'yāⁿ. 9 Ní cáávā chí diíⁿ Jesús, Ndyuūs diíⁿ yā chí Jesús ní ch'εεε cundaá yā na va'ai ch'εεti nguuvi. Ní Ndyuūs ca'á yā 'áamá chí duuchí yā chí ch'εεε n'dai nguée ti tanáⁿ'ā 'iíⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 10 Ní nducyáácá yā

canéé chí caāntii'yā yā taachi 'caandiveén yā chí duuchi Jesús miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaacá yā chí snee yā na va'ai ch'εεti nguuvi. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaaca yā chí snee yā na yáⁿ'āa. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaaca yā chí snee yā na infierno. 11 'Tiicá ntúūⁿ canee chí caaⁿ'maⁿ cuaacú yā chí Jesucristo miiⁿ ní 'iivú Ndyuūs. Ní caaⁿ'maⁿ cuaacú yā chí nééné ch'εεε n'dai Ndyuūs chí Chiida yú.

'Iíⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Cristo ní tan'duucā chí d'εεε yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'tiicá yā

12 Maaⁿ ní ndís'tiī her-manos yeⁿ'é chí neⁿ'e taaví, tan'dúúcā chí cuen'e daāⁿmaⁿ i'téenu nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs taachi canéé ndúúcū ndís'tiī, maaⁿ ní i'téenu nī taachi 'āā yaⁿ'ai canéé yeⁿ'é ndís'tiī. Maaⁿ ní 'va'á nī Ndyuūs. Ní ndís'tiī diíⁿ n'daacá nī ti Ndyuūs nadin-guáⁿ'ai yā ndís'tiī ní diíⁿ n'daacá nī ndúúcū cuidado yeⁿ'e nducuén'ē. 13 Cuaacu chí Ndyuūs diíⁿ yā chí ndís'tiī neⁿ'é nī diíⁿ nī nducuén'ē chí n'daacā. Ní Ndyuūs cunneé yā ndís'tiī chí diíⁿ nī. Ní 'cuiínú nī chiiⁿ chí diíⁿ nī tan'dúúcā chí neⁿ'é yā chííⁿ chí n'daacā n'dai.

14 Maaⁿ ní ndís'tiī diíⁿ nī nducuén'ē ní nguée cueēⁿdiitú nī ndíí nguée 'cuuⁿ'máⁿ nī. 15 Ní ndúúti chí diíⁿ nī 'tuucā mar 'áamá 'iíⁿ'yāⁿ nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'é nī o nguée n'daacā idiíⁿ nī caati deenú yā chí ndís'tiī daiyá Dendyuūs ndís'tiī. Ní nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī nguaaⁿ

'iiⁿyāⁿ chi nguéé i'téenu yā Ndyuūs ní nguéé n'daacā idiⁿ yā. Ní tan'dúúcā 'áámá 'íⁿnyūⁿ ngíí yáⁿāa taachi maāiⁿ 'tiicá nī. ¹⁶ Ní candéé nī nduudu cuaacu yeⁿe Cristo nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ ti nduudu miiⁿ diiⁿ chi 'iiⁿyāⁿ cuuvi cunduuchí yā cuen^e daāⁿmaⁿ caati 'úú ní cuuví yeenú taavi nguuvi chi ndaa Cristo taama vmnéⁿēe. Ní deenú chí nguéé tandii rá diiⁿ ndu'ú 'úú ndíí nguéé nduu tandii rá diiⁿ ntiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiī. ¹⁷ Ndúúti chí nca'á vida yeⁿe maáⁿ ní ch'iī caavā ntiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs, tuu'mi ní cáávā chí 'āā itéenu nī Ndyuūs ní diiⁿ nī ntiⁿnyuⁿ yeⁿé yā, tanducuén^e chuū ní tan'dúúcā 'áámá ofrenda nanááⁿ Ndyuūs 'tiicā. Ní 'úú ní yeenú, ní cuuvi yeenú ndúúcu nī. ¹⁸ 'Tiicá ntúūⁿ cáávā chuū ndís'tiī cuuvi yeenú nī. Ní cuuvi yeenú ntúūⁿ nī nduucú.

Yeⁿe hermano Timoteo ndúúcu hermano Epafrodito

¹⁹ Nduuti chí Señor Jesu-cristo neⁿé yā chí 'úú idiⁿ chiiⁿ chí nadacadíínuúⁿ chí diiⁿ, tuu'mi ní caⁿá dicho'ó Timoteo nanááⁿ ndís'tiī ngu-uvi chí cuchíi. Maaⁿ níícu cuuvi yeenú taachi cadiínuúⁿ ní cuuvi deenú táácā snee ndís'tiī. ²⁰ Ti nguéé véé táámá compañero yeⁿé chí dáámá nadacadíínuuⁿ sa nduucú tan'dúúcā Timoteo miiⁿ. Ní n'daacā idiⁿ sa cuidado yeⁿé ndís'tiī. ²¹ N'dee n'dái 'iiⁿyāⁿ i'nuúⁿ yā chí n'daacā yeⁿe maáⁿ yā ní nguéé diiⁿ yā dendu'ú chí ntiⁿnyuⁿ yeⁿe

Cristo Jesús. ²² Naati ndís'tiī ní deenú nī yeⁿe Timoteo chí n'daacā canee sa yeⁿe nducuén^e. Ní deenú nī chí saⁿa miiⁿ tan'dúúcā daiyá chí dichí^v sa 'úú, 'tiicā sa taachi ngaⁿá 'nū evangelio chí nduudu ngai yeⁿé Cristo. ²³ Sáⁿa 'cūū nadacadíínuúⁿ chí dicho'ó saⁿā nanááⁿ ndís'tiī naati neⁿé cadiínuúⁿ vmnaaⁿ táácā 'cuenú asun-tos yeⁿé núúⁿ niiⁿyūⁿ. ²⁴ Maaⁿ ní véé confianza yeⁿé ndúúcu Ndyuūs chí núúⁿ niiⁿyūⁿ cuuví ndaá maáⁿ ní n'diichi ndís'tiī.

²⁵ Ní nadacadíínuúⁿ ntúūⁿ chí dicho'ó yeⁿe ndís'tiī hermano Epafrodito. Saⁿā miiⁿ idiⁿ sa ntiⁿnyuⁿ nduucú ní diiⁿ sá luchar nduucú. Saⁿā miiⁿ ndís'tiī maáⁿ nī dicho'ó nī saⁿā nanááⁿ chí cuuvi cunnee sa 'úú ndúúcu necesidades yeⁿé. ²⁶ Saⁿā miiⁿ neen^e neⁿe sa n'diichi sa nducyaaca ndís'tiī ní neen^e nadacadíínuuⁿ sa yeⁿe ndís'tiī caati ndís'tiī n'giindiveeⁿ nī chí ngíitā sa. ²⁷ Cuaacu níⁿnyūⁿ chí néen^e ya'ai chíitā sa ti 'āā cháa 'cuūvī sa. Naati Ndyuūs ní ya'āi 'iínú yā saⁿā ní nguéé dámaāⁿ saⁿā miiⁿ caati ndúúcu 'úú ti 'úú nguεε cunee ndaāchí yíinú cá dε'ε ca chí canée yeⁿé. ²⁸ Ní cáávā chuū neⁿe cá dicho'ó saⁿā Epafrodito nanááⁿ ndís'tiī ní ndís'tiī cuuvi yeenú nī taachi snaaⁿ nī taama vmnéⁿēe saⁿā. Ní 'tiicá ntúūⁿ 'úú nguéé nadacadíínuuⁿ ndaachí yeⁿé nī. ²⁹ Ní taachi ndaa sa nanááⁿ ndís'tiī, 'cuáaⁿ nī Epafrodito ndúúcu vaadi yeenú caati saⁿā miiⁿ her-mano yeⁿé nī ti i'téenu sa

Señor Jesucristo yen'e yú. Ní diín nī honrar tanán'a yā chi diín yā ntii'nyuⁿ yen'é Ndyuūs tan'dúúcā saⁿā miiⁿ, ³⁰ Caati 'áará chí neéné chíitā sa nī 'āā cháa 'cuūvī sa cucáāvā chí diín sa ntii'nyuⁿ yen'é Cristo, nguée nadacadíínuuⁿ sa yen'e vida yen'e maān sa ndúúcū peligro chí cuuvi 'cuūvī sa caati dichíí'vē sa 'úú. Ní diín sa ntii'nyuⁿ yen'é chí ndís'tiī maān nī neⁿ'é nī diín nī naati nguεε cuuvi diín nī.

3

Pablo yaa'víyā contrayen'e 'iín'yān Israel chí necio yen'e ley yen'é yā

¹ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yen'é ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chí canée chí cuuvi yeenú nī ti yen'e Señor Jesucristo ndís'tiī. Ní cáāvā 'úú nguée dē'ē vεε chí di'vaachi 'úú taachi dinguún yen'e ndís'tiī táámá vmnéⁿ'ēe chí cuuvi yeenú nī, ti canée chí diín nī cáāvā chí cho'ōo n'dai yen'é nī. ² Ndís'tiī ní diín nī cuidado yen'e 'iín'yān chí tan'dúúcā 'yaānā ti 'tiicá yā ti neⁿ'é yā circuncidar cuerpo yen'e saⁿ'a chí nguée saⁿ'ā Israel sa. Nguée n'daacā diín yā chí nadacadíínuuⁿ yā chí canee chí dií yā circuncidar cuerpo yen'e saⁿ'ā s'eeⁿ. ³ Ní cuaacu níínyúⁿ s'uuúⁿ ní tan'dúúcā chí 'āā circuncidado s'uuúⁿ caati s'uuúⁿ dich'εεε yú Ndyuūs ndúúcū espíritu yen'e maān yú. Ní s'uuúⁿ ní yeenu yú ti yen'e Señor Jesucristo s'uuúⁿ. Ní nguée véé confianza yen'e yú yen'e tan'dúúcā chí 'āā circuncidado cuerpo yen'e

yú. ⁴ Ní 'úú dendú'ū cuuvi cuneé ndúúcū confianza na vida yen'é nanáán 'iín'yān tí 'úú canée circuncidado. Ní nguεε vεε mar 'áámá 'iín'yān chí cuuvi nadacadíínuuⁿ cá yā yen'e nducuéⁿ'ē chuū ndúúcū confianza tan'dúúcā chí cuuvi 'úú. ⁵ Caati taachi chíi níí'niⁿ nguuví chí ch'iidiyaán 'iín'yān diín yā circuncidar 'úú ní 'caacá yā seña na cuerpo yen'é tan'dúúcā chí diín yā ndúúcū nducyaaca saⁿ'ā 'líiⁿ yen'e ndaata Israel chí judíos. Ní 'úú ní yen'e 'iín'yān Benjamín 'úú. Ní 'úú ní saⁿ'a yen'e 'iín'yān hebreo o Israel 'úú ndíi taachi ch'iindiyaán caati chíidá ní saⁿ'ā hebreo yā. Ní 'úú ní saⁿ'a fariseo 'úú ní diín ndúúcū núuⁿmán staava yen'é chíiⁿ chí ngaⁿ'a ley yen'e 'iín'yān yen'é ndaata yen'é. ⁶ Ní 'úú ní neené necio 'úú chí diín ntii'nyuⁿ yen'e yaācū yen'e ndaata yen'é. Ní 'úú i'nuuⁿca'ái 'iín'yān chí ngeⁿ'e yaācū yen'e 'iín'yān chí i'téenu yā Cristo. Ní diín nducuéⁿ'ē chí ngaⁿ'a ley yen'é yú. Ní 'iín'yān nguée cuuvi caaⁿ'mán yā chí véé nuuⁿndi yen'é. ⁷ Naati nducuéⁿ'ē chuū chí nadacadíínuuⁿ chí cosas chí ch'εεε chí neené dichíí'vē caavā 'úú, ní nducuéⁿ'ē dendu'ū yen'é 'āā chí'neén. Ní maaⁿ ní dichíí'vē 'úú chí i'teenú Jesucristo. ⁸ Ní nguée nadacadíínuuⁿ cá yen'e nducuéⁿ'ē dendu'ū yen'é chí 'úú chí'neén ti diín cuenta chí dindai nducuéⁿ'ē dendu'ū yen'é cáāvā chí n'dai taavi ca chí maaⁿ ní i'teenú Jesucristo chí 'iivú. Ní diín cuenta chí nducuéⁿ'ē dendu'ū yen'é ní

tan'dúúcā yaācāa, 'tíicā vεε, cáávā chi n̄'daáⁿ nducuén^{'ē} dendu'ū ye^{'ē} cáávā chi i'teenú Cristo. Ní sta'á Cristo tan'dúúcā chi 'iivú 'tíicā yā. ⁹ Ní 'tíicā idiíⁿ ti maaⁿ ní 'úú ní ye^{'ē} Cristo 'úú. Maaⁿ ní canee n'daacā nanááⁿ Ndyuūs. Nguéé cucáávā chi ne^{'ē} canee n'daacā nanááⁿ Ndyuūs cucáávā ley miiⁿ naati cucáávā chi i'teenú Cristo. Ní 'úú ní n'daacā ca 'úú nanááⁿ Ndyuūs caati ne^{'ē} Jesucristo. ¹⁰ Níicú 'úú ní dámaāⁿ ne^{'ē} chi 'úú snaáⁿ Cristo ní canee cuu^{'m}iⁿ chi canee ndúúcū maaⁿ poder chi diiⁿ chi nduuchi Cristo ye^{'ē} nguaaⁿ tiná^{'n}ā. Níicú cuuví daamá nduucú yā chi 'cuenú cuuvi tan'dúúcā chi Cristo ch'eenú yā chií ndíi cuuví 'cuūvi tan'dúúcā Cristo ch'īi yā. ¹¹ Ní 'tíicā ntúūⁿ 'úú cuuvi deenú chi 'āa cuuví ndduuchi ye^{'ē} nguaaⁿ tiná^{'n}ā.

Dií yú luchar cáávā premio chi Ndyuūs ca^{'n}a yā té yā s'uu^{'n}

¹² 'Úú nguéé ne^{'ē} caa^{'n}máⁿ ndís'tií chí 'āa tuneéⁿ tan-ducué^{'ē} chuū caati 'āa cuéé ndaa n'daacā 'úú. Naati 'úú candií cá cuááⁿ vmnaaⁿ ndúúcū chi i'teenú ní ngiínú ndíi taanduvéé tuneéⁿ ye^{'ē} premio chi cuuvi ye^{'ē}. Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ Cristo miiⁿ diíⁿ yā chi 'úú ní ye^{'ē} yā 'úú, caati cuuvi cuta'á premio miiⁿ. ¹³ Ní ndís'tií hermanos ye^{'ē}, 'úú māaⁿ nguéé nacadiínúⁿ chi 'āa tuneéⁿ dendu'ū 'cūū. Naati chuū idiíⁿ chi cuuvi naáⁿ nducuén^{'ē} chi 'āa diíⁿ nguuvi chi chó'ōo. Ní diíⁿ chi cuuvi

tuneé nducuén^{'ē} chi cuuvi ye^{'ē} nguuvi chi cuchií. ¹⁴ Ní 'íicú 'úú cuuvi diíⁿ nducuén^{'ē} caati cuuvi diíⁿ ganar vida cuen^{'ē} daā^{'n}maⁿ chi premio chi cuuvi ye^{'ē} chi cūneé na va'ai chεeti nguuvi ndúúcū Ndyuūs. Ndyuūs chi canee na va'ai chεeti nguuvi yaa'ví yā s'uuúⁿ chí dátee yā s'uuúⁿ chi cuuvi ye^{'ē} yú vida cuen^{'ē} daā^{'n}maⁿ caati s'uuúⁿ ní ye^{'ē} Cristo s'uuúⁿ.

¹⁵ Ní nducyaaca yú chí n'daacā snée yú ndúúcū chi i'teenú yú, canee cuu^{'m}iⁿ chi nadacadiínúⁿ yú 'tíicā chi nguéé tuneéⁿ yú. Ní nduuti chi taná^{'n}a ndís'tií nguéé nadacadiínúⁿ nī 'tíicā, tuu'mi ní Ndyuūs ní 'cuu^{'m}iⁿ yā ndís'tií chεé chi cuaacu. ¹⁶ Níicú chuū ní néené ne^{'ē} cunee chí dáamá nūuⁿ cadiínúⁿ yú n'daacā ní 'cuεetinee yú n'daacā ndúúcū chi 'āa deenu yú ye^{'ē} Ndyuūs.

¹⁷ Ndís'tií hermanos ye^{'ē} diíⁿ nī tan'dúúcā chi 'úú idiíⁿ. Ní nadacadiínúⁿ n'dai nī ye^{'ē} 'ií^{'n}yāⁿ chi 'cuεetinee n'daacā yā tan'dúúcā chi ch'i^{'n}i^{'n} nū 'ií^{'n}yāⁿ ní 'tíicā ntúūⁿ ch'i^{'n}i^{'n} nū ndís'tií. ¹⁸ Ní néené n'dee cuuví ca^{'n}á ndís'tií chí véé 'yaa^{'n} taavi 'ií^{'n}yāⁿ chi ne^{'ē} yā diíⁿ yā tan'dúúcā chi maáⁿ yā ne^{'ē} yā. Ní nguéé ne^{'ē} yā Cristo chí maáⁿ yā ch'īi yā na cruz. Maaⁿ ní nga^{'n}á chuū taama vmné^{'ē} ní néené ya'āi 'ií^{'n}u ndíi chí ngεecú ye^{'ē}. ¹⁹ Ní cáávā 'ií^{'n}yāⁿ s'eeⁿ ndaa tiempo chí ndái yā. 'Ií^{'n}yāⁿ s'eeⁿ ní dámaāⁿ ne^{'ē} yā n'núu^{'n} yā chí che^{'ē} yā ndúúcū

nducuéⁿē chi neⁿ'e yā. Ní dich'εεε maáⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ taachi canee chi 'cuinaáⁿ yā caavā chi diíⁿ yā. 'Iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dámaāⁿ nadacadíⁿnuuⁿ yā yeⁿ'e nducuéⁿē vicio chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ²⁰ Naati s'uuúⁿ chi yeⁿ'e Cristo ní yāāⁿ vaacu yú ní va'ai cheeti nguuví. Ní snéé ngiinu yú Señor Jesucristo yeⁿ'e va'ai cheeti nguuví chi ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe ní nadinguáⁿ'ái yā s'uuúⁿ. ²¹ Ní taachi Cristo ndaa yā, tuu'mi ní n'dááⁿ yā cuerpo yeⁿ'e yú chi cuerpo ndúú^cū nuūⁿndí ndii cuerpo ngai yeⁿ'e yú chí tan'dúú^cā cuerpo yeⁿ'é yā chi δεεε n'dai, 'tíicā cuerpo s'uuúⁿ. Ní 'tíicā Cristo caⁿ'a yā chi diíⁿ yā ndúú^cū dáamá poder yeⁿ'e maáⁿ yā chi yeⁿ'e chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e taanduvéé chi véé.

4

Canee chi yeenu yú nducuéⁿē tiempo ti s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

¹ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'e chi neⁿ'é cáavā nducuéⁿē chuū neené neⁿ'é n'diichí ndís'tiī. Ndís'tiī ní diíⁿ nī chi 'úú ní yeenu ní véé premio yeⁿ'é tan'dúú^cā chi corona yeⁿ'é caati ndís'tiī ní i'téenu nī Jesucristo. Canee diitú nī ndúú^cū chi i'téenu nī yeⁿ'e 'iivu yú chí Cristo. 'Úú yaa'ví ndís'tiī 'tíicā ti neⁿ'é taavi ndís'tiī.

² 'Úú di'cuítú tán'a Euodias ní di'cuítú tán'a Síntique chi diíⁿ yā chí dáamá nūuⁿ cuuví vaanicadíⁿnuuⁿ yeⁿ'é yā tan'dúú^cā chí canee chí

diíⁿ hermanos chí i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿ'é yú. ³ Ní di'cuítú n'diī, saⁿ'ā chí 'áamá canee nducú na ntiiⁿnyuⁿ chí cúnnee nī n'daataá hermanas chí diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ nducú. N'daataá s'eeⁿ ní dichíⁿ'vé yā 'úú naachi 'úú ngaⁿ'á nduudu ngai yeⁿ'é Cristo chí nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ. Ní cúnnee nī saⁿ'ā Clemente ndúú^cū tanáⁿ'a yā chí nginneé yā 'úú ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí duuchí yā ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ chí dúú^chí nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chí canduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

⁴ Ndís'tiī canéé chí yeenu nī nducuéⁿē tiempo caati ndís'tiī ní yeⁿ'e Señor Jesucristo ndís'tiī. Ní 'tíicā caaⁿ'máⁿ ntuúⁿ taama vmnéⁿ'ēe chí canee chí cuuví yeenu nī. ⁵ Ní nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ cuuvi snaáⁿ yā ndís'tiī chí 'iⁿ'yāⁿ n'dái taavi ndís'tiī. Ní ndís'tiī deenu nī chí nūiⁿnuúⁿ canee Señor Jesucristo yeⁿ'é yú.

⁶ Ní nguée de'ε véε nadicadíⁿnuuⁿ nī yeⁿ'e tanducuéⁿē. Ní taachi caaⁿ'maⁿnguaⁿ'á nī cuuví nī Ndyuūs nducuéⁿē chí neⁿ'é nī. Ní taachi caacá nī Ndyuūs cucáavā chiíⁿ chí neⁿ'é nī ní ca'a ntuúⁿ nī gracias Ndyuūs. ⁷ Tuu'mi ní Ndyuūs téé yā vaadi 'diíⁿ yeⁿ'é yā chí ch'εεε ca chí nguée cuuvi tuumicadíⁿnuuⁿ nī yeⁿ'é. Níicú vaadi 'diíⁿ miiⁿ ní nguáin'dai nī na staava yeⁿ'é nī ndúú^cū vaanicadíⁿnuuⁿ yeⁿ'é nī caati ndís'tiī ní yeⁿ'e Cristo ndís'tiī.

Nadacadíínuuⁿ nī yen'e nducuéⁿē chi n'daacā

8 Ní ndís'tiī ní yen'e nducuéⁿē dendú'ū nadacadíínuuⁿ nī yen'e nducuéⁿē chi nduudu cuaacu, ní yen'e nducuéⁿē chí n'dai chi diiⁿ yú respetar, ní yen'e nducuéⁿē vaadī cuaacu, ní yen'e nducuéⁿē chí dεεve, ní yen'e nducuéⁿē chi nen'e Ndyuūs chi nadacadíínuuⁿ nī, ní yen'e nducuéⁿē chi 'iīn'yāⁿ deenu n'dái yā chi n'daacā. Ní nadacadíínuuⁿ nī yen'e tanducuéⁿē chi n'daacā ca chi cuuví nī caaⁿ'máⁿ nī yen'e 'tíicā, dε'ε chúúcā n'daacā chuū.

9 Níicú diiⁿ nī dendu'ū chí ch'eeⁿ nī yen'é tan'dúúcā chí ch'iⁿ'í ndís'tiī. Ní diiⁿ nī tan'dúúcā chí ch'iīndiveéⁿ nī yen'é chí n'geéⁿ ndís'tiī ní tan'dúúcā chí n'diichí nī chí 'úú idiīⁿ. Diiⁿ nī nducuéⁿē chuū. Ndyuūs chí canee ndúúcū vaadī 'diiⁿ yen'é yā ní canée yā ndúúcū ndís'tiī ndúúcū vaadī 'diiⁿ yen'é yā.

'Iīn'yaⁿ yen'e yāāⁿ Filipos ca'á yā ofrendas Pablo

10 'Úú ní yeenú taavi ti yen'é Señor Jesucristo ní caati ndís'tiī ní 'āā n'gaacu ntúuⁿ nī ní nadicadíínuuⁿ nī yen'e 'úú. Deenú chí ndís'tiī 'āā n'gaacú nī yen'e tiempo chí chó'ōo naati nguéeⁿ cuuvi cunneé nī 'úú, 'áará chí nen'é nī. 11 Ní 'úú nguéeⁿ ngaⁿ'á ndís'tiī yen'e chí nguεε véeⁿ yen'é caati maaⁿ ní 'āā deenú chí cuuvi yeenú ndúúcū dε'ε chí véeⁿ yen'é. 12 Ní 'āā deenú táácā chí diiⁿ taachi pobre 'úú, ní 'āā deenú táácā chí diiⁿ taachi véeⁿ cá yen'é.

Ní 'āā deenú ntúuⁿ táácā chí cuneé ndúúcū 'āā dε'ε nūuⁿ chí cúchiī yen'e, nduuti chí véeⁿ cá chí che'é o nduuti chí nguéeⁿ véeⁿ chí che'é, o nduuti chí véeⁿ taavi ca yen'é o nduuti chí nguéeⁿ dε'ε vεε yen'e. Ní yen'e taanduvéeⁿ chuū ní deenú táácā cuuvi diiⁿ. 13 Ní 'úú ní cuuví diiⁿ tanducuéⁿē chí cho'ō yen'é caati Cristo itée yā fuerzas 'úú. 14 Ní ndís'tiī ní n'daacā idiīⁿ nī chí chinnee nī 'úú taachi n'geenú ngii.

15 Ní ndís'tiī 'iīn'yāⁿ yen'e yāāⁿ Filipos deenu n'daacá nī taachi cho'ó na yán'āa Macedonia ní tuca'á cān'a nduudu yen'e Cristo chí nadanguáⁿ'ai yā 'iīn'yāⁿ na yán'āa Macedonia miīⁿ. Deenú nī chí taachi can'daá cuen'é chí dāmaāⁿ ndís'tiī chí yen'é yaācū Filipos tee nī 'úú tuumi chí ofrenda yen'e yaācū yen'é nī chí nnee nī 'úú. 16 Ní taachi 'úú canee na yāāⁿ Tesalónica, ndís'tiī ní tee nī 'áámá 'uūví cuuvi ayuda ndúúcū tuumī taachi 'āā véeⁿ necesidades yen'é. 17 Nguéeⁿ dāmaāⁿ nacadíínuuⁿ yen'e chí cuta'á dε'ε tuumī chí ndís'tiī téé nī 'úú naati nen'é chí snāaⁿ chí cuuvi véeⁿ cá yen'e ndís'tiī, chíiⁿ chí Ndyuūs ca'á yā téé yā ndís'tiī cucáāvā chí ndís'tiī nneé nī 'úú. 18 'Úú ní yaa'ví ndís'tiī chí 'āā sta'á nducuéⁿē chí tee nī 'úú ní ngo'o ca cáāvā necesidades yen'é. Ní maaⁿ ní chí sta'á yen'e hermano Epafrodito dendu'ū ofrenda chí dicho'o ndís'tiī. Ndúúcū chuū ní véeⁿ cá yen'é. Ní nducuéⁿē ofrenda chí dicho'o ndís'tiī 'úú, ní chuū ní 'áámá ofrenda chí n'dai

taavi nanááⁿ Dendyuūs. Ní
 tan'dúúcā 'áámá ofrenda chi
 ca'á nī Ndyuūs, tíicā ofrenda
 yen'é nī. Ní ofrenda miiⁿ cosas
 chi Ndyuūs neⁿe taavi yā.
¹⁹ Ní maaⁿ ní Ndyuūs yen'ē
 yú téé yā ndís'tiī nducuén'ē
 dendu'ū chi necesidades
 yen'é nī yen'ē vaadī 'cuiica
 n'dai chi véé yen'é yā chi
 n'deee taavi ca. Chuū ní
 Ndyuūs diiⁿ yā ti s'uuúⁿ ní
 yen'é Cristo Jesús s'uuúⁿ.
²⁰ Maaⁿ ní caaⁿ'maⁿ yú chi
 Ndyuūs Chiida yú, ni ch'εεε
 ca ní ndεεε n'dái cá caati
 cueⁿe daāⁿ'maⁿ 'tiicá yā.

*'Cuiīnū carta miiⁿ ndúúcū
 saludos*

²¹ Maaⁿ ní ngaⁿ'á ndúúcū
 nducyaaca ndís'tiī chi i'téenu
 nī Jesucristo: N'dái nī, ngaⁿ'á.
 Hermanos yen'ē yú chi canéé
 nduucú: N'dái ndís'tiī, ngaⁿ'a
 yā. ²² Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ
 chi snée yā 'muuⁿ nduucú
 ní i'téenu yā Cristo: N'dai
 ndís'tiī, ngaⁿ'a yā. 'Tiicá ntúūⁿ
 'iiⁿ'yāⁿ chi snée na va'ai yen'e
 César chi emperador yen'e
 Roma: N'dai ndís'tiī, ngaⁿ'á
 yā.

²³ Ní Jesucristo yen'e yú itée
 yā nducyaaca ndís'tiī ndu-
 cuén'ē chi n'dai taavi ca yen'é
 yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ COLOSAS

*Pablo idinguún yā yeⁿ'e
'iiⁿ'yāⁿ chi naⁿ'a yāacū na yāāⁿ
Colosas*

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú apóstol yeⁿ'e Señor Jesucristo caati 'tíicā neⁿ'é Ndyuūs. ² 'Úú ní ndúúcū hermano Timoteo idinguún carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs ní i'téenu yā Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Colosas. Neⁿ'é chi Ndyuūs Chiida yú tee yā ndís'tiī vaadī n'dai ca yeⁿ'é yā ndúúcū vaadī 'diiⁿ yeⁿ'é yā.

*Pablo ngaⁿ'angua'á yā
caava 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā
Jesucristo*

³ Taachi ngaⁿ'angua'á 'nū, 'úú ndúúcū Timoteo cuen'e daāⁿmaⁿ ca'á 'nū gracias Ndyuūs Chiidá Señor Jesucristo yeⁿ'e yú caavā ndís'tiī.

⁴ 'Tíicā diīⁿ 'nū ti caati nán'ā hermanos yeⁿ'e yú ndaā yā nanááⁿ nús'uu 'āā yaa'ví yā yeⁿ'e ndís'tiī tan'dúúcā chi i'téenu nī Cristo Jesús ní tan'dúúcā chi dineⁿ'e nī nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs. ⁵ Chuū ní cucáāvā chí snée ngiinú nī chiīⁿ chí cuuvi yeⁿ'é nī chí Ndyuūs nguáin'dai yā na va'ai cheeti nguuvi cáāvā ndís'tiī. Ní 'āā ch'iindiveén nī nduudu cuaacu chí yeⁿ'é Cristo. Ní nduudu cuaacu miiⁿ ní cuuvi nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ ní véé chí cuuvi yeⁿ'é nī. ⁶ Ní

nduudu miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā nanááⁿ ndís'tiī, ní maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí snee núúⁿmaⁿ iⁿ'yeēⁿdī. Ní tan'dúúcā 'áámá cosecha chí véé n'gui'i yeⁿ'e, 'tíicā nduudu miiⁿ caati n'giita nduudu miiⁿ. 'Tíicā ntúūⁿ nduudu miiⁿ 'cuiita na staava yeⁿ'e ndís'tiī ndii nguuvi chí ch'iindiveén nī yeⁿ'e. Ní tuumicadínnuⁿ cá nī chēē chí cuaacu yeⁿ'e vaadī n'dai yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e yú chí Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ ní taacā Ndyuūs dineⁿ'é yā s'uuúⁿ. ⁷ Chuū ní ch'eéⁿ nī yeⁿ'e san'ā Epafras chí san'ā chí neené neⁿ'e yú. Ní dáámá nginne sa s'uuúⁿ. Ní 'áámá canee sa na ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'é Cristo. Ní diīⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo nguaaⁿ ndís'tiī. ⁸ San'ā miiⁿ ní ndaa sa nanááⁿ nús'uu ní ngaⁿ'a cuaacu sa yeⁿ'e ndís'tiī. Ní ngaⁿ'a sa chí ndís'tiī dineⁿ'é nī 'iiⁿ'yāⁿ caati Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs canee yā ndúúcū ndís'tiī.

⁹ Ní cáāvā chuū ntúūⁿ nús'uu ndii tiempo chí ch'iindiveén 'nū yeⁿ'e ndís'tiī nguée s'neeⁿ naaⁿ 'nū can'angua'á 'nū caavā ndis'tiī. Ngiiⁿca 'nū chí maaⁿ Ndyuūs ch'iⁿ'í yā ndís'tiī nducuéⁿ'e chí neⁿ'é yā chí diīⁿ nī. Ní ngiiⁿca 'nū Ndyuūs chí Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tee yā ndís'tiī nducuéⁿ'e vaadī deenu ndúúcū vaanicadínnuⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁰ Ngaⁿ'angua'á 'nū chí ndís'tiī cuuvi 'cuetinée n'daacá nī nanááⁿ Jesucristo ti yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní cuen'e daāⁿmaⁿ diīⁿ nī tan'dúúcā

chi nen'e Señor yen'e yú. Ní 'íicú véé n'gui'i yen'é nī yen'e tanducuén'ē chi n'daacā chi idiíⁿ nī. Ní cuuvi 'cueēⁿ ca nī yen'e vaadī deenu chí yen'e Ndyuūs. ¹¹ Ngiicá 'nū Ndyuūs chi téé yā ndís'tiī poder yen'é yā chí ch'εεε ca chí cuuvi diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yen'é nī ndúúcū poder chi yen'é Ndyuūs. Ní 'íicú ndúúcū paciencia cuuvi cuchéé nī yen'e tanducuén'ē chi 'iiⁿyāⁿ diíⁿ yā ndúúcu nī. Ní yeenú nī. ¹² Ní ndís'tiī canéé chi ca'á nī gracias Ndyuūs Chiida yú caati Ndyuūs diíⁿ yā ndúúcu yú chí véé parte yen'e yú naachi cuuvi yen'e yú ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ chi i'téénu yā Cristo. Ní ca'n'a yā chí téé yā s'uuúⁿ chi cuuvi yen'e yú ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eenⁿ chi yen'é yā taachi ndaa yú na lugar chí δεεε ca naachi Ndyuūs nga'n'a ntiiⁿnyúⁿ yā yen'ē. ¹³ Canéé chi ca'á nī gracias Ndyuūs caati nadanguán'ai yā s'uuúⁿ yen'e sa'n'ā chi nga'n'ā ntiiⁿnyuⁿ yen'e maaíⁿ. Ní Ndyuūs dicho'ó yā s'uuúⁿ naachi canéé Jesucristo chí nga'n'ā ntiiⁿnyúⁿ yā. Jesucristo ní Daiyá Ndyuūs chi Ndyuūs nen'e taaví yā. ¹⁴ Níicú Jesucristo cuai yā s'uuúⁿ ndúúcū precio chí yuúúⁿ yen'é yā taachi ch'íi yā na cruz cucáávā s'uuúⁿ. Ní cáávā chuú Ndyuūs nadach'εεcú yā s'uuúⁿ yen'e nuūⁿndí yen'e yú.

Chi nduuvidaama yú ndúúcū Ndyuūs cucáávā chi Cristo ch'íi yā

¹⁵ Jesucristo ní tan'dúúca Ndyuūs chiida yú chí nguéé inaaⁿ yú, 'tiicá yā. Ní Cristo miiⁿ 'āā canéé yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chí din'dái yā núúⁿmáⁿ ín'yeeⁿdí. ¹⁶ Ní Ndyuūs yen'e yú ndúúcū Cristo miiⁿ din'dái yā tanducuén'ē dendu'ū chí véé. Din'dái yā tanducuén'ē dendu'ū chí véé nanguuvi. 'Tiicá ntúūⁿ na yá'n'āa yen'ē chí inaaⁿ yú ndúúcū yen'ē chí nguéé inaaⁿ yú. N'dáá rá chí véé ángeles chí yen'e Ndyuūs ndúúcū ángeles chí yen'e yááⁿn'guinūⁿ chí nga'n'ā ntiiⁿnyuⁿ na 'yúúné ndúúcū 'iiⁿntyén'ē chí nga'n'á yā ntiiⁿnyuⁿ yen'ē naciones na ín'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū 'iiⁿntyén'ē ndúúcū poder yen'e yā, tanducuén'ē ní Cristo miiⁿ din'dái yā ní 'iivi yen'e tanducuén'ē. ¹⁷ Cristo miiⁿ ní nga'n'a ntiiⁿnyúⁿ yā yen'e tanducuén'ē dendu'ū. Ní Cristo miiⁿ diíⁿ yā chí tanducuén'ē dendu'ū chí véé canéé lugar yen'ē ndúúcū orden. ¹⁸ Ní Cristo miiⁿ ní tiíⁿ yā yen'e cuerpo chí yaācū yen'e yā chí nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí i'téénu yā Cristo. Ní ca'á yā vida 'iiⁿyāⁿ chí yen'e cuerpo yen'é yā. Ní Cristo miiⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí nduuchí yā yen'ē nguaaⁿ tiná'n'ā, caati lugar chí vmnááⁿ vmnaaⁿ cuuvi yen'é yā yen'e nducuén'ē dendu'ū chí véé. ¹⁹ Ní Ndyuūs Chiida yú nen'é yā chí Cristo miiⁿ canéé yā ndúúcū nducuén'ē poder chí yen'é Ndyuūs. ²⁰ Ní cucáávā Cristo miiⁿ Ndyuūs Chiida yú nen'é yā diíⁿ yā chí cuuvi yen'é

Cristo tanducuén^e dendu'u taama vmnéⁿēe tan'dúú^{cā} tanducuén^e chi véé^e vmná^{án} vmnaaⁿ na va'ai chε^{eti} ngu-uvi. 'Tiicá ntúūⁿ cuuvi yen^e yā tanducuén^e chi véé^e na iⁿ'yee^{ndí} 'cūū. Ní díiⁿ yā chi véé^e vaadī 'diiⁿ cáávā yuuúⁿ yen^e Jesucristo chi can'daā taachi ch'iⁱ yā na cruz.

²¹ Ní tiempo chi 'āā chó'ōo ndís'tiī ní tan'dúú^{cā} 'iⁿ'yāⁿ chi snúuⁿ yā yúúⁿ 'tíicā ndís'tiī. Ní nguεε^e deenú nī Ndyuūs caati díiⁿ nī cosas chi nguée^e n'daāca. Ní ndís'tiī ní contra yen^e Ndyuūs ndís'tiī. Ní nguée^e n'daaca staava yen^e nī. Naati maaⁿ ní Ndyuūs nch'ε^{ecú} yā nuu^{ndi} yen^e ndís'tiī. Maaⁿ ní amigos yen^e Ndyuūs ndís'tiī. ²² Ní díiⁿ yā chi nduuvidaamá nī ndúú^{cū} Ndyuūs cáávā chi cuerpo yen^e Jesucristo ch'iⁱ na cruz. Ní Jesucristo ch'iⁱ yā caavā s'uuúⁿ chi ndaa yā ndúú^{cū} s'uuúⁿ nanááⁿ Ndyuūs Chiida yú. Ní Cristo ch'iⁿi yā chi s'uuúⁿ ní yen^e Ndyuūs s'uuúⁿ ní dεε^{ve} vida yen^e yú. Nícu 'āā ntée^e caaⁿmaⁿ Ndyuūs chi véé^e nuu^{ndi} yen^e yú. ²³ Maaⁿ ní canee chi i'téenu n'daaca nī nduudu cuaacu ní cunee diitú nī ndúú^{cū} chi i'téenu nī chi yen^e Cristo. Ní cu'téenu cá nī nduudu cuaacu yen^e Jesucristo chi ch'iⁿi chée^e chi cuuvi yen^e yú ní yen^e chi cunee ngiinu yú. Ní nguée^e divi nī yen^e nduudu cuaacu yen^e Jesucristo ti n'daaca canee nī nanááⁿ yā ní cunee ngiinu cá nī. Nduudu cuaacú 'cūū yen^e Jesucristo miiⁿ maaⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ

chen^e yā candεε^e yā chí cuuvi yen^e nducyáá^{cá} 'iⁿ'yāⁿ chí snée^e na iⁿ'yee^{ndí} 'cūū. Ní nduudu cuaacu miiⁿ chiiⁿ chí 'úú Pablo ngaⁿ'a caati 'tíicā ntiiⁿnyuⁿ yen^e.

Pablo nginneéyā 'iⁿ'yāⁿ chi yen^e Jesucristo

²⁴ Maaⁿ ní yeenú taavi yen^e chi n'geenu ngii cucáávā ndís'tiī chí i'téenu nī nduudú 'cūū. Ní 'tíicā maaⁿ ní yeenú taavi chí 'cuenú cuuvi na cuerpo yen^e tan'dúú^{cā} chí ch'eenú chíi Cristo na cuerpo yen^e yā cucáávā 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā 'iⁿ'yāⁿ ní yen^e cuerpo yen^e yā. Ní 'tíicā díiⁿ cumplir vaadī ya'ai yen^e Cristo cucáávā 'iⁿ'yāⁿ yen^e yā. ²⁵ Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ 'cūū yen^e chí díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yen^e yaacú yen^e yā. Ní díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yen^e Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiī chí nguée^e yen^e ndaata Israel caati 'tíica cuuvi cuaacu nduudu yen^e Ndyuūs chí ngaⁿ'a ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. ²⁶ Ní nduudú 'cūū nguée^e deenú 'iⁿ'yāⁿ caati canúúⁿ n'de'ei ndii tiempo chí 'āā 'cuée^e 'iⁿ'yāⁿ iⁿ'yee^{ndí} 'cūū, naati maaⁿ ní chuū ch'iⁿi Cristo nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ yen^e yā. ²⁷ Nícu Ndyuūs nen^e yā chí nducyáá^{cá} 'iⁿ'yāⁿ chí yen^e yā, 'iⁿ'yāⁿ chí Israel s'eeⁿ yā ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chí nguée^e Israel s'eeⁿ yā, nducyaaca yā cuuvi deenú yā vaadī 'cuiica yen^e chí canúúⁿ n'de'ei. Chuū ní secreto miiⁿ. Cristo canee yā ndúú^{cū} ndís'tiī chí nguée^e 'iⁿ'yāⁿ Israel yā. Ní ndúú^{cū} Cristo miiⁿ snee ngiinu nī chí can^{'á} nī na va'ai chε^{eti} nguuvi.

28 Nús'uu ní ngan'á 'nū nduudu cuaacu ye^{n'}é Cristo nanááⁿ nducyaaca 'ii^{n'}yāⁿ. Ní nducué^{n'}ē ngi'cueénⁿ 'nū 'ii^{n'}yāⁿ ndúú^{cū} vaadī deenu caati cuuvi deenú n'daacá yā nduudu cuaacu ye^{n'}é Ndyuūs. Ní cuuvi ye^{n'}é Cristo 'ii^{n'}yāⁿ ní n'daacā caneé yā nanááⁿ Jesucristo. 29 Ní cáávā chuū 'úú idiíⁿ ntiin^{n'}nyúⁿ 'cūū, ní diíⁿ diituú taavi nducué^{n'}ē tiempo ndúú^{cū} nducué^{n'}ē poder chi Ndyuūs itée yā 'úú.

2

1 'Úú ne^{n'}é chi ndís'tiī cadíínuuⁿ nī chi dííⁿtuú diíⁿ ntiin^{n'}nyuⁿ caavā ndís'tiī ní cáávā 'ii^{n'}yāⁿ chi snée na yāāⁿ Laodicea, ní cáávā 'ii^{n'}yāⁿ chi nguéeⁿ n'diichi tandii yā naáⁿ. 2 Ne^{n'}é chi nducyáácá 'ii^{n'}yāⁿ s'eeⁿ ndúú^{cū} ndís'tiī cuuvi diitú nī ndúú^{cū} staava ye^{n'}é nī. Ní nguéeⁿ 'va'á nī. Ní dáámá nadacadíínuuⁿ nī, nī dine^{n'}é nī 'aamá nī taama nī. Ní deenu cá nī ye^{n'}e nducué^{n'}ē vaadī cuaacu, ní diituu caneé nī ndúú^{cū} chi i'téenu nī. Ní 'íícú cuuvi deenu cá nī chiíⁿ chi Ndyuūs cunuuⁿ n'de'éei yā chi ye^{n'}e maaⁿ Jesucristo miiⁿ. Ní 'íícú cuuvi diituu cá nī ndúú^{cū} chi i'téenu nī ye^{n'}e Jesucristo. 3 Caati ndúú^{cū} Cristo miiⁿ tanducué^{n'}ē chi véé ye^{n'}ē vaadī deenu ndúú^{cū} vaadī cadiinuⁿ ní ye^{n'}é yā ndúú^{cū} nducue^{n'}ē cosa chi cunúúⁿ n'de'ei ye^{n'}e nducyáácá 'ii^{n'}yāⁿ. 4 Ní nducué^{n'}ē chuū ngan'á chi nguéeⁿ du'ū véé canche'ei ndís'tiī ndúú^{cū} nduūdū yaadi ye^{n'}é yā. 5 Ní chuū ngan'á

caati 'áará chi nguεε caneé ndúú^{cū} ndís'tiī cuuvi deenú nī chi nadacadíínuuⁿ taavi ye^{n'}ē ndís'tiī. Ní yeenú taavi 'úú taachi n'giindiveénⁿ chi n'daacā idiíⁿ nī ní dííⁿtuu caneé nī ndúú^{cū} nduudu cuaacu ye^{n'}e Cristo chi i'téenu nī.

6 Maaⁿ ní tan'dúú^{cā} chi i'téenu nī Señor Jesucristo ye^{n'}ē yú 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī chi ye^{n'}é Cristo caneé chi n'gεεtinée n'daacá nī cáávā Señor Jesucristo ye^{n'}ē yú nginneⁿ yā ndís'tiī. 7 Ní caneé chi diíⁿ n'daacá nī ndúú^{cū} nducué^{n'}ē caati cu'téenu cá nī Jesucristo. Ní cu'téenu cá nī nguuví nguuví tan'dúú^{cā} chi ch'eeⁿ ndís'tiī. Ní nguéeⁿ ndaacadaamí nī ye^{n'}e chi i'teenú nī. Ní cué^{n'}é daāⁿmaⁿ ngan'á nī, gracias Ndyuūs ti ye^{n'}é yā ndís'tiī.

Ye^{n'}é vida ngai ye^{n'}é 'ii^{n'}yāⁿ chi ye^{n'}e Cristo

8 Maaⁿ ní diíⁿ nī cuidado ndís'tiī ye^{n'}e maáⁿ nī chí mar 'áámá sa^{n'}ā nguéeⁿ casta^{n'}a sa ndís'tiī caavā vaanicadíínuuⁿ ch'εεté ye^{n'}ē sa ndúú^{cū} nduudu yaadi ye^{n'}ē sa. Ní nguéeⁿ canche'ei sa ndís'tiī caati nduudu ye^{n'}ē sa chí sta'a sa ye^{n'}e vaanicadíínuuⁿ ye^{n'}e 'ii^{n'}yāⁿ ní ye^{n'}e costumbre ye^{n'}é 'ii^{n'}yāⁿ ye^{n'}é i^{n'}yeē^{n'}dī. Ndií nguéeⁿ sta'a sa ye^{n'}ē vaanicadíínuuⁿ ye^{n'}é Cristo.

9 Caati nducué^{n'}ē chi véé ní ye^{n'}e Ndyuūs ndúú^{cū} daiya yā Jesucristo. Jesucristo miiⁿ ní Ndyuūs 'yā ní dáámá yā ndúú^{cū} chiidá yā. 'Tíica yā. 10 Ní nducué^{n'}ē chi véé ní ye^{n'}e ndís'tiī caati

ndís'tiī ní yen'e Cristo ndís'tiī. Jesucristo miīn ní ndíi tiīn yā yen'e tanducuén'ē 'iīn'yān ní yen'e tanducuén'ē 'iīn'tyén'ē yen'e tanducuén'ē nación ní yen'e tanducuén'ē poder yen'e yáá'n'guinūuⁿ chí vée na iīn'yee^{ndí} 'cūū. ¹¹ Ndís'tiī nguée 'iīn'yān circuncidado yā na cuerpo yen'é yā. Naati cáāvā chí ndís'tiī ní yen'e Jesucristo ndís'tiī, Cristo ní diīn yā cuenta chí ndís'tiī tan'dúúcā 'iīn'yān chí circuncidado yā ndís'tiī taachi Jesucristo nadanguán'ai yā ndís'tiī yen'e poder yen'e nuū^{ndi} chí vée na cuerpo yen'é nī. ¹² Ní taachi chē^εdinuūⁿniⁿ yā ndís'tiī, tuu'mi ní canee nī tan'dúúcā chí ch'ē^εchí nī na yáinyān ndúúcū Cristo ní canee nī tan'dúúcā chí nadacueénⁿ nī yen'e nguaaⁿ tiná'n'ā ndúúcū Cristo. 'Tííca rá váá caati i'téenu nī poder yen'e Ndyuūs chí diīn chí nacueenⁿ Jesucristo yen'e nguaaⁿ tiná'n'ā. ¹³ Ní tiempo chí chó'ōo espíritu yen'e ndís'tiī ní n'diī cucáāvā nuu^{ndi} chí diīn nī. Ní nguée ndís'tiī 'iīn'yān circuncidado yā ndís'tiī. Naati maaⁿ ní Ndyuūs tee yā vida cuen'e daā'maⁿ ndís'tiī dáámá dáámá ndúúcū Cristo ti Ndyuūs nadanch'ē^εcú yā yen'e tanducuén'ē nuu^{ndi} yen'é nī. ¹⁴ Cuáán vmnaaⁿ canee yú ndúúcū nducuén'ē cuenta yen'e nuu^{ndi} yen'e yú ti nguē diīn yú tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley yen'é Ndyuūs. Ní cáāvā ley miīn ní cuenta yen'e nuu^{ndi} yen'e yú diīn condenar s'uuúⁿ. Naati Cristo

nadíi'vε yā 'áámá vmnéⁿ'ēe cuenta yen'e nuu^{ndi} yú taachi ch'iī yā na cruz cáāvā s'uuúⁿ. Ní cáāvā chí ch'iī yā cáāvā s'uuúⁿ ní tan'dúúcā chí nadatuūví yā ley miīn ti nguée cuuvi condenar s'uuuⁿ. ¹⁵ Ní taachi Cristo ch'iī yā na cruz cucheé yā yen'e nducuén'ē 'iīn'tyén'ē yen'e espíritu chí nguée n'daacā ndúúcū poder yen'é yā. Ní diīn yā chí 'cuinaaⁿ espíritu s'een nanáánⁿ nducyáácá espíritus. Ní Cristo ch'iīⁿí yā nducyáácá 'iīn'yān chí chēε yā yen'e espíritus.

In'nuúⁿ nī nducuén'ē chí yen'e va'ai chē^εti nguuvi

¹⁶ Maaⁿ ní nguée nacadíinuūⁿ nī yen'e 'iīn'yān chí diīn yā condenar ndís'tiī caavā dendu'ū chí nguée chí nge'é nī ndúúcū chí ngi'i nī o ndúúcū yen'e chí diīn nī taachi vée 'viicu s'een ndúúcū 'viicu yen'e 'iīyū ngai ndúúcū 'viicu yen'e sábado chí nguuvi chí ntaaví'tuunūūⁿ 'iīn'yān. ¹⁷ Nducuéⁿ'ē 'viicu ndúúcū chí diīn 'iīn'yān ní ch'iīn'i yen'e Cristo chí cuchíi, naati nducuén'ē chuū cuaacu níínyúⁿ ngaⁿ'ā chí yen'e Cristo miīn. ¹⁸ Nguée nadacadíinuūⁿ nī yen'e 'iīn'yān chí diīn yā condenar ndís'tiī caati ngaⁿ'a yā chí n'diichí yā visiones. 'Iīn'yān s'een nadacadíinuūⁿ yā chí n'gē^εte maán yā caavā cosas chí n'diichí yā. 'Iīn'yān s'een ngaⁿ'a yā chí canee chí ndiicuūⁿ nī maán nī ní dich'ē^εté nī ángeles. 'Iīn'yān s'een diīn yā cosas chí nguée deenú yā yen'e ní n'gē^εte maán yā caavā chí nadacadíinuūⁿ yā yen'e cosas

chi candēē yen'e maaⁿ tiin' yā.
 19 'Iin'yāⁿ s'een' nguēē canēē
 yā ndúúcū nduudu cuaacu
 yen'é Jesucristo. Cristo miiⁿ
 ní tiiin' yen'e cuerpo yen'é
 yā chi 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā
 'yā. Ní Cristo miiⁿ ní diin' yā
 chi nducuén'e 'iin'yāⁿ yen'é
 yā ní n'giita yā caati i'téenu
 cá yā yen'é yā. Ní Cristo
 miiⁿ diin' yā chi nducyaaca
 'iin'yāⁿ yen'é yā canēē yā
 tan'dúúcā chi nduuvu daamá
 yā tan'dúúcā cuerpo yen'e yú
 nduuvidaama yen'e ndúúcū
 'iini ndíi nduū. 'Tíicā diin'
 Cristo tan'dúúcā chi nen'e
 Ndyuūs.

20 Maaⁿ ní ndís'tiī 'āā ch'iī
 nī taachi ch'iī Jesucristo. Ní
 canēē nī libre yen'e reglas
 yen'e in'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ
 ní, ¿dé'ē cuuvi chi n'gēetinēē
 ndís'tiī tan'dúúcā chi yen'e
 in'yeeⁿdí 'cūū ndís'tiī? ¿Dé'ē
 cuuvi chi i'téenu nī reglas
 yen'e in'yeeⁿdí 'cūū chi ngaⁿ'a
 'tíicā? 21 Nguēē tuu'ví nī chuū,
 nguēē che'é nī cosa 'cūū, ní
 nguēē cuta'á nī cosa 'cūū
 na ta'á nī. 22 Ní reglas miiⁿ
 chíin' chi 'iin'yāⁿ din'dái yā ní
 chíin' chí ca'cueen' yā 'iin'yāⁿ.
 Nducuén'e reglas 'cūū nguēē
 dichíi'vē caati Ndyuūs cá'á
 yā 'iin'yāⁿ cosas caati cuuvi
 che'é yā yen'e. 23 Cuaacu
 chi 'iin'yāⁿ sta'á yā reglas
 miiⁿ tan'dúúcā chi ch'in'i
 chi yen'e vaadi deenu yen'é
 'iin'yāⁿ. Reglas miiⁿ ch'in'i chi
 yen'e religión chi ngaⁿ'a chi
 'iin'yāⁿ canēē chí dich'ētē yā
 ángeles. Ní reglas miiⁿ ch'in'i
 chí 'iin'yāⁿ canēē chí ndiicuúⁿ
 yā maáⁿ yā ní ch'in'i chi 'iin'yāⁿ

canēē chí 'cueenú yā cuuvi
 na cuerpo yen'e yā. Naati
 nguēē dichíi'vē mar 'áámá
 regla yen'e chí diin' ayudar
 'iin'yāⁿ caati nguēē dinuunⁿdí
 yā tan'dúúcā chi nen'e diin'
 cuerpo yen'é yā.

3

1 Maaⁿ ní chí ndís'tiī ní
 'āā nduuchí nī yen'e nguaaⁿ
 tinán'ā dáámá ndúúcū Je-
 sucristo, ndís'tiī in'nuún' nī
 dendu'ū chí yen'e va'ai chēeti
 nguuvu naachi Cristo véē
 yā lado yen'e honor yen'e
 Ndyuūs chí lado tá cuaacú
 yā. 2 Ní nadacadíinuun' nī yen'e
 nducuén'e chí yen'e Ndyuūs ní
 nguēē yen'e nducuén'e chí véē
 in'yeeⁿdí 'cūū. 3 'Tíicā ndís'tiī
 ní ch'iī nī dáámá ndúúcū
 Cristo ní canēē nī tan'duucā
 chí ch'iī cuerpo yen'é nī. Maaⁿ
 ní canúún' n'de'ei vida yen'é
 nī ndúúcū Cristo nanááⁿ
 Ndyuūs. 4 Maaⁿ vida yen'e
 yú ní cuaacu chí Cristo. Ní
 taachi ndaa Cristo taama
 vmnéⁿ'ēe tuu'mi ní s'uúúⁿ
 ndaa yú nduucú yā ní véē
 parte yen'e yú nduucú yā na
 va'ai chēeti nguuvu.

*Yen'e vida ndiicúū yen'e yú
 ní yen'e vidā ngai yen'e yú*

5 Maaⁿ ní diin' yú cuenta chí
 ch'iī cuerpo yen'e yú ní 'āā
 ntéē diin' yú nuunⁿdí. N'diichí
 nī, véē nuunⁿdí nguaáⁿ nī.
 Nen'é nī 'áámá san'ā o 'aama
 n'daataá chí nguēē yen'é nī.
 Ní nen'é nī diin' nī cosa chí
 nguēē yen'é Ndyuūs. Ní nen'é
 nī n'diichí nī 'áámá n'daataá
 o 'áámá sá'ā chí nguēē yen'é
 nī. Ní nen'é nī dendu'ū chí
 nguēē yen'e nī. 'Tíicā nī.

Ní canee nī tan'dúúcā chi i'téenu nī ídolos chi imágenes. ⁶ Nducuéⁿē chuū ní nuuⁿndi. Ní Ndyuūs diiⁿ yā castigar nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée diiⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a yā. ⁷ 'Tiícā 'āā dinuuⁿndi ndís'tiī tiempo chi 'āā chó'ōo. ⁸ Maaⁿ ní 'āā ntée diiⁿ nī nuuⁿndi. Nguée ditaán nī, nguée caaⁿ'maaⁿ taán nī. Nguée diiⁿ nī cosas chi nguē n'daācā 'aamá nī ndúúcū taamá nī. Nguée caaⁿ'máⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ chíiⁿ chi nguée n'daāca chi maáⁿ yā diiⁿ yā. Nguée caaⁿ'máⁿ nī mar 'áámá nduudu chi nguée n'daacā. ⁹ Nguée caaⁿ'máⁿ nī nduudu yaadi 'aama nī ndúúcū taama nī. Nguée diiⁿ nī 'túúcā caati 'āā dicuenta nī tan'dúúcā chi 'āā ch'iī cuerpo yeⁿ'é nī ndúúcū nducuéⁿē chi nguée n'dááca chi 'āā diiⁿ nī. ¹⁰ Ní maaⁿ ní cuerpo yeⁿ'é nī ní tan'dúúcā cuerpo chi ngai chi Ndyuūs din'dái yā. Ní nguuví nguuví diiⁿ yā chi ndís'tiī cuuví nī tan'dúúcā Ndyuūs, 'tiícá nī. Ní 'iícú Ndyuūs diiⁿ yā chi cuuví deenu cá nī yeⁿ'é Ndyuūs. ¹¹ Caati nanááⁿ Jesucristo miiⁿ nguée de'ē vεε nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ nguée yeⁿ'ē ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel o 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Nguée de'ē vεε nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ ní circuncidado yā o nguée circuncidado yā. Nguée de'ē vεε nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chi snée yúúni, o nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chi 'iiti 'cuεti. Nguée de'ē vεε nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ chi dichí'vē 'iivi yeⁿ'é yā, o 'iiⁿ'yāⁿ chi snée

libre yā. Dámaāⁿ dichí'vē chi 'iiⁿ'yāⁿ s'een ní yeⁿ'e Cristo ní Cristo canee yā nduucú yā.

¹² Ndís'tiī ní yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní Ndyuūs dineⁿ'é yā ndís'tiī ní nndεεve yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī. Maaⁿ ní ndís'tiī canee chi diya'ái nī 'iiⁿ'yāⁿ ní din'daāca cá nī. Nguée dich'εεté nī maáⁿ nī naati diiⁿ nī nducuéⁿē ndúúcū vaadi ndiicúúⁿ. ¹³ Ní nginneé nī 'aamá nī taama nī. Ní cuchée nī yeⁿ'e nducuéⁿē. Ní nadach'εεcú nī 'iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā 'áámá falta ndúúcu nī. Ní tan'dúúcā chi Cristo nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é nī, 'tiícá ntúūⁿ nadach'εεcú nī yeⁿ'e 'aama nī ndúúcū taama nī. ¹⁴ Nguaaⁿ nducuéⁿē chí diiⁿ nī, dineⁿ'e taavi cá nī 'iiⁿ'yāⁿ ti taachi diiⁿ nī 'túúcā canee nī tan'dúúcā chi nduuvidaamá nī yeⁿ'ē nducuéⁿē chi véé. Ní diiⁿ nī cumplir nducuéⁿē dendu'ū. ¹⁵ Ní vaadi 'diiⁿ chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī na staava yeⁿ'é nī canee chi ch'iⁿ'i ndís'tiī nducuéⁿē chi diiⁿ nī caati Ndyuūs yaa'ví yā nducyáácá ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é nī vaadi 'diiⁿ miiⁿ. Ní nducyáácá nī ní canee nī tan'dúúcā 'áámá cuerpo nūuⁿ, 'tiícá nī. Maaⁿ ní ca'á nī gracias Ndyuūs caavā chuū.

¹⁶ Ní 'áámá canee n'daacā na staava yeⁿ'é nī nducuéⁿē nduudu cuaacu chí n'daacā taavi ní yeⁿ'e Ndyuūs. Ca'cueéⁿ nī ní ch'iⁿ'í nī 'áámá nī taama nī ndúúcū nducuéⁿē vaadi deenu. Ngiitá nī salmos ndúúcū himnos ndúúcū canciones chi ngaⁿ'ā yeⁿ'é Ndyuūs. Ní ndúúcū

núúⁿ máⁿ staava yeⁿé nī nca'á nī gracias Ndyuūs. ¹⁷ Níicú nducuéⁿē cosa chi diiⁿ nī 'áará chí caaⁿ máⁿ nī o diiⁿ nī ntiⁿnyuⁿ, diiⁿ nī nducuéⁿē caavā Señor Jesús ní nca'á nī gracias Ndyuūs Chiida yú cáavā Cristo.

Tan'dúúccā chi canee chi diiⁿ yú ti yeⁿé Cristo s'uuúⁿ

¹⁸ Ndís'tiī n'daataá chi 'nínívaacu, cu'teenú nī yeⁿe isaⁿā yeⁿé nī caati 'tíicā canee chi diiⁿ nī ti yeⁿé Ndyuūs ndís'tiī. ¹⁹ 'Tiicá ntúūⁿ isaⁿa yeⁿé yā, dinéⁿe nī n'daataá yeⁿé nī ní nguée nduuví taáⁿ nī ndúúccū n'daataá yeⁿé nī. ²⁰ Ndís'tiī daiyá yā chi yeⁿe Cristo 'caandiveéⁿ nī yeⁿe chiidá nī ní chεεcu nī yeⁿe tanducuéⁿē caati 'tíicā neⁿe Ndyuūs. ²¹ Ní ndís'tiī chí vée daiyá nī, nguée diiⁿ nī chí nduuví táaⁿ daiyá nī caati cuayiivi ní nguée cu'téenu yā chεε chí caaⁿ máⁿ nī yeⁿe yā. ²² Ndís'tiī chí dichí'vε 'iiⁿyāⁿ, 'caandiveéⁿ nī yeⁿe tanducuéⁿē chí ngaⁿā 'iiví nī yeⁿe iⁿyeendí 'cūū. Nguée diiⁿ nī tan'dúúccā chí neⁿe yā dámaaⁿ taachi nanáaⁿ yā ndís'tiī. Ní 'iiví nī cuuvi deenú yā chí n'daacā idiíⁿ nī, naati diiⁿ nī nducuéⁿē ntiⁿnyuⁿ ndúúccū núúⁿ máⁿ staava yeⁿé nī. Ní 'va'á nī Ndyuūs. ²³ Ní tanducuéⁿē chí diiⁿ nī, diiⁿ nī ndúúccū núúⁿ máⁿ staava yeⁿé nī. Ní diiⁿ nī ntiⁿnyuⁿ miiⁿ tan'dúúccā chí ntiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs ní nguée ntiⁿnyuⁿ yeⁿe 'iiví nī. ²⁴ Ní ndís'tiī deenú nī chí cuuvi cuta'á nī yeⁿe chí vée yeⁿé nī chíiⁿ chí téé Cristo ndís'tiī. Cuaacu chí

ndís'tiī dichí'vε nī Jesucristo ní cuaacu níiⁿnyúⁿ Cristo ní 'iiví nī. ²⁵ Ní 'iiⁿyāⁿ chí nguée n'daacā idiíⁿ yā caⁿá yā cuta'á yā ná dí'vε yā yeⁿe chí diiⁿ yā chí nguée n'daacā. Ndyuūs 'āā daamá núuⁿ diiⁿ yā tratar ndúúccū nducyááccā 'iiⁿyāⁿ.

4

¹ Ndís'tiī patrones chí vée mozos yeⁿé nī, diiⁿ nī chí cuaacu ndúúccū chí n'daacā ndúúccū mozos yeⁿé nī. N'gaacú nī chí vée 'iiví nī chí canée na va'ai chεeti nguuví.

² Nducuéⁿē tiempo caaⁿmaⁿngua'á nī ní 'cuεeti nduuchí nī. Ní ca'á nī gracias Ndyuūs. ³ Caaⁿmaⁿngua'á ntuúⁿ nī yeⁿe nús'uu ti Ndyuūs téé yā lugar nús'uu chí cuuvi caaⁿ máⁿ 'nū nduudu cuaacu yeⁿé yā. Ní nduudu miiⁿ ní yeⁿe Cristo. Ní nguée déenu 'iiⁿyāⁿ naati maaⁿ ní ngaⁿa 'nū nduudu miiⁿ. Ní cucáavā nduudu miiⁿ maaⁿ 'úú canuúⁿ vácūū ndúúccū cadena 'cūū. ⁴ Caaⁿmaⁿngua'á nī cáavā 'úú chí cuuvi caaⁿ máⁿ n'daacā nduudu miiⁿ tan'dúúccā chí canée chí caaⁿ máⁿ.

⁵ Maaⁿ ní ndís'tiī 'cuεetinée n'daacá nī ndúúccū 'iiⁿyāⁿ chí nguée i'téenu yā Ndyuūs. Diiⁿ nī n'daacā nducuéⁿē tiempo. ⁶ Cuéⁿé daāⁿmaⁿ caaⁿ máⁿ nī chí n'daacā ndúúccū nduudu n'dai. Ní canée chí déenu nī táacā chí cuuvi nan'guεεcuta'á nī ca'áamá ca'áamá 'iiⁿyāⁿ.

'Cuiinu carta miiⁿ ndúúccū saludos

⁷ Hermano Tíquico chí neⁿe yú, 'áamá canee sa chí diiⁿ

sa ntiinyuⁿ yen'é Jesucristo ní diiⁿ sa dáamá ntiinyuⁿ nduucú. Saⁿā miiⁿ cuuvi sa ndís'tiī tan'dúúcā chi 'úú canee ní diiⁿ.⁸ Ní cáávā chiiⁿ dicho'ó Tíquico nanááⁿ ndís'tiī caati cuuvi sa ndís'tiī táácā n'gεetineé 'nū. Ní téé sa 'viich'εεtíínūⁿ na stava yen'é nī.⁹ Ní dicho'ó ntúūⁿ hermano Onésimo, saⁿā chi neⁿe yú, ní 'áámá canee sa chi diiⁿ ntiinyuⁿ yen'é Ndyuūs. Ní yen'e 'áámá chεε ndís'tiī. Hermanos s'een yaa'ví yā ndís'tiī tanducuén'ē chi diiⁿ 'nū 'muuⁿ.

¹⁰ Saⁿā Aristarco chi canúúⁿ vácūū nduucú idichó'o sa: N'dai ndís'tiī. 'Tíicā ntúūⁿ dicho'ó saⁿā Marcos chi dácūū saⁿā Bernabé. Ní ndís'tiī 'āā sta'á nī orden chi 'cuaaⁿ nī hermano Marcos miiⁿ nduuti chi ndaa sa nanááⁿ ndís'tiī.¹¹ 'Tíicā ntúūⁿ Jesús chi nguuví Justo dicho'ó sa: N'dai ndís'tiī. Dámaāⁿ saⁿā s'uuⁿ chi yen'e ndaata 'iīⁿyāⁿ Israel ní i'téenu yā Jesucristo diiⁿ yā ntiinyuⁿ nduucú yen'e naachi Ndyuūs nga'a ntiinyúⁿ yā. Saⁿā s'uuⁿ ntée ca yā 'viich'εεtíínūⁿ 'úú.¹² Saⁿā Epafras ntúūⁿ chi diiⁿ ntiinyuⁿ yen'e Cristo ní yen'e 'áámá chεε ndís'tiī dicho'ó sa: N'dai ndís'tiī. Saⁿā miiⁿ neené nga'angua'ā sa yen'e ndís'tiī chi ndís'tiī 'áámá canee nī ndúúcū chi i'téenu nī níicú chi dámaāⁿ neⁿ'é nī diiⁿ nī tanducuén'ē tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿe yā chi diiⁿ nī.¹³ 'Úú ní nga'a nduudu cuaacu yen'e Epafras miiⁿ. Neené inadacadíínuuⁿ sa yen'é ndís'tiī ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Laodicea

ndúúcū yāāⁿ Hierápolis.¹⁴ Saⁿā Lucas chi doctor chi neⁿe yú ndúúcū saⁿā Demas dicho'ó yā: N'dai ndís'tiī, ngaⁿ'á yā.

¹⁵ Maaⁿ ní ndís'tiī dicho'ó nī: N'dai ndís'tiī, nga'á nī hermanos chi snée na yāāⁿ Laodicea. Dicho'ó nī: N'dai ndís'tiī, n'daataā Ninfas ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo ní nduuvídamá yā na vaacu tá chi yaācū yen'é yā.¹⁶ Ní taachi 'cuiīnū n'geéⁿ nī carta 'cūū nguaaⁿ ndís'tiī dicho'ó nī carta 'cūū 'iīⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ Laodicea chi 'cueéⁿ yā na yaacū yen'é yā. Ní canee chi 'cueéⁿ nī ntúūⁿ 'áámá carta chi dicho'ó 'iīⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ Laodicea.¹⁷ Ní ndís'tiī cuuvi nī saⁿā Arquipo chi 'úú caaⁿ'máⁿ 'tíicā: Díí Arquipo, diiⁿ di cuidado chi diiⁿ n'daacā di ní 'cuiīnu di ntiinyuⁿ yen'e Señor chi Señor tee yā díí.

¹⁸ 'Úú, Pablo, dinguúⁿ saludos 'cūū ndúúcū ta'á ndúúcū letras yen'é. N'gaacú nī yen'é chi canuúⁿ vácūū. Neⁿ'é chi Ndyuūs itée yā vaadī n'dai yen'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E 'IIⁿ'YÁⁿ YEⁿ'E YÁÁⁿ TESALÓNICA

*Pablo ndúúccū compañeros
yen'é yā idinguúⁿ yā carta 'cūū
yen'e 'iīⁿ'yāⁿ yen'e yaācū na yāāⁿ
Tesalónica*

¹ 'Úú, Pablo, idinguúⁿ carta
'cūū ndúúccū saⁿ'a Silvano
ndúúccū saⁿ'ā Timoteo yen'e
hermanos yen'e yú chi caⁿ'á
yā na yaācū yen'e yāāⁿ
Tesalónica, 'iīⁿ'yāⁿ chi yen'é
Ndyuūs Chiida yú níicú yen'é
Señor Jesucristo. Neⁿ'é 'nū
chi Ndyuūs Chiida yú ndúúccū
Señor Jesucristo téé yā ndís'tiī
nducuén'ē vaadī n'dai yen'é
yā, ní vaadī 'diīⁿ yen'é yā
caneé na staava yen'é nī.

*'Iīⁿ'yāⁿ yen'e yāāⁿ Tesalónica
din'daacá yā ní diitu i'téenu yā
Jesucristo*

² Ca'á 'nū gracias nanááⁿ
Ndyuūs cáāvā nducyaaca
ndís'tiī ní taachi caaⁿ'maⁿ'ngua'^á
'nū inin'gáácú 'nū yen'e
ndís'tiī. ³ Ní taachi
ngaⁿ'angua'á 'nū nanááⁿ
Ndyuūs Chiida yú, ngaⁿ'angua'^á
'nū yen'e ntiīⁿ'nyuⁿ chi diīⁿ
nī caati i'téenu cá nī ní chí
neⁿ'é cá nī nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ
ní chí nginneé yā 'iīⁿ'yāⁿ. Ní
cuchéé nī yen'e tanducuén'ē.
Ní 'áámá caneé nī ndúúccū chi
i'téenu nī caati cūnee ngiīnū
nī chi Señor Jesucristo yen'e
yú caⁿ'á yā téé yā chiīⁿ chi
cuuvi yen'é nī. ⁴ Ndís'tiī,
hermanos yen'é 'nū, Ndyuūs

neⁿ'é yā ndís'tiī. Ní deenú
'nū chi Ndyuūs ndéevē yā
ndís'tiī chi ndís'tiī cuuvi yen'é
yā ndís'tiī. ⁵ Taachi ngaⁿ'a
'nū nduudu cuaacu yen'é
Ndyuūs nanááⁿ ndís'tiī nguēē
dámaāⁿ ngaⁿ'á 'nū nduudu
miiⁿ ndúúccū nduudu yen'é 'nū
ti ndúúccū poder yen'e Espíritu
N'dai yen'é Ndyuūs. Ní deenú
'nū chi nduudu cuaacu miiⁿ
ní cuaacu. Ndís'tiī ní deenú nī
du'u saⁿ'ā nūs'uu taachi caneé
'nū ndúúccū ndís'tiī ní táácā
diīⁿ 'nū caati maāⁿ nī cuuvi
'cuētinéé n'daaca nī.

⁶ Ní ndís'tiī ní 'āā diīⁿ nī
tan'dúúccā chi nūs'uu diīⁿ 'nū
ní tan'dúúccā chi diīⁿ Señor
Jesucristo yen'e yú. Ní i'téenu
nī nduudu cuaacu yen'é
Ndyuūs. Ní yeenú nī ndúúccū
vaadī yeenú chi Espíritu N'dai
yen'é Ndyuūs tee yā ndís'tiī
'áará chí ch'eenú nī chiī
cucáāvā chi i'téenu nī. ⁷ Ní
cucáāvā chi diīⁿ nī 'tuucā
nducyáácā 'iīⁿ'yāⁿ chi i'téenu
yā Señor Jesucristo, 'iīⁿ'yāⁿ
yen'e núúⁿ'máⁿ yáⁿ'āa Macedo-
nia ndúúccū núúⁿ'máⁿ yáⁿ'āa
Acaya cuuvi cuta'á ndís'tiī
tan'dúúccā 'áámá ejemplo ní
diīⁿ yā tan'dúúccā chi diīⁿ
nī. ⁸ Ní ndís'tiī diīⁿ nī chi
tanáⁿ'ā 'iīⁿ'yāⁿ cuuvi déénu yā
nduudu cuaacu yen'e Señor.
Nguēē dámaāⁿ 'iīⁿ'yāⁿ yen'e
yáⁿ'āa Macedonia ndúúccū
'iīⁿ'yāⁿ yen'e yáⁿ'āa Acaya
naati 'iīⁿ'yāⁿ yen'e nducuén'ē
cuaāⁿ'āa deenú yā chi ndís'tiī
i'téenu nī Ndyuūs. Ní nguēē
caneé chi caaⁿ'maⁿ cá 'nū dē'ē
vēē yen'e nī ti n'daacā i'téenu
nī. ⁹ Ní nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ
ngaⁿ'a yā nūs'uu yen'e visita
yen'é 'nu taachi caneé 'nū

nguaaⁿ ndís'tii. Ní ngaⁿ'a yā tan'dúúcā chi ndís'tiī s'néeⁿ nī ídolos caavā chi cu'téenu nī Ndyuūs chí canduuchi, Ndyuūs chí cuáácú chi Ndyuūs. Ní tucaⁿ'á nī diiⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.
 10 'Tiicá ntúūⁿ ngaⁿ'a yā chi ndís'tiī cūnee ngiinuⁿ nī chi Jesucristo chi Daiya Ndyuūs ní ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe yeⁿ'ē va'ai chεεti nguuví. Ndyuūs nada'cueeⁿ yā Jesús miiⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Níicú Jesucristo miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'ē castigo chí neené díitūu yeⁿ'e tiempo chí cuchíi.

2

Ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ Pablo naachi caneé yā na yāāⁿ Tesalónica

1 Ndís'tiī, hermanos yeⁿ'e yú, deenú nī chí tiempo chí caneé 'nū nguaaⁿ ndís'tiī chí nguεε tandii rá diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. 2 'Āā deenú nī chí 'āā cuen[']é 'nū yāāⁿ Filipos vmnaaⁿ chí ndaa 'nū nanááⁿ ndís'tiī. Ní déenu nī chí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿya nguεε n'daacā diiⁿ yā nduucú 'nū. Ní ngaⁿ'a taáⁿ yā yeⁿ'é 'nū chí ch'eenú 'nū chíi. Níicú taachi ndaa 'nū nanááⁿ ndís'tiī, nguεε 'va'á 'nū chí caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu cuaacu chí ngai yeⁿ'e Cristo 'áará chí deenú 'nū chí vεε cá 'iiⁿ'yāⁿ chí contra yeⁿ'e nús'uu, 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ n'daacā diiⁿ yā nduucú 'nū. 3 Caati deenú 'nū chí ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu miiⁿ nguéeⁿ ndúúcū vaanicadíinuⁿ yeⁿ'é 'nū chí

nguéeⁿ n'daacā ndíi nguéeⁿ ndúú nginncheⁿ'éi 'nū 'iiⁿ'yāⁿ.
 4 Naati Ndyuūs n'diichí ya vida yeⁿ'é 'nū chí n'daacā n'gεεtineé 'nū. Ní tee yā ntiiⁿnyuⁿ nús'uu chí caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'ē chí cuuvi nanguáⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní nguεε diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ chí cūnee yíinūu 'iiⁿ'yāⁿ naati diiⁿ 'nū chíiⁿ chí neⁿ'e Ndyuūs chí snaaⁿ yā nducuén[']ē chí vεε na staava yeⁿ'e yú. 5 Ní ndís'tiī deenú nī chí nguéeⁿ ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu miiⁿ ndúúcū n'dee n'dái nduudu chí n'dai taavi chí cūnee yíinú nī yeⁿ'é 'nū. Ní nguéeⁿ ngaⁿ'á 'nū cáávā chí diiⁿ 'nū ganar tuūmī. Ndyuūs ní deenú yā yeⁿ'é 'nū yeⁿ'e chí diiⁿ 'nū.
 6 Mar 'áamá vmnéⁿ'ēe diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs caavā chí 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chí n'gεεté 'nū. Ní nguéeⁿ nanááⁿ ndís'tiī, ndíi nguεε nduu nanááⁿ tanáⁿ'a yā. Ní deenú 'nū chí cuuvi ch'iⁿ'í 'nū 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'εεte maáⁿ 'nū caati Cristo dichó'o yā nús'uu chí diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e apóstoles ní candéⁿ 'nū nduudu yeⁿ'é yā. 7 Naati 'tíicā diiⁿ 'nū ndúúcu nī tan'dúúcā chí ndís'tiī da'caiyāā daiyá 'nū. Niicu tan'dúúcā chí diiⁿ 'áámá n'daataá ndúúcū daiyá yā taachi idi'cuiitá yā ní diiⁿ yā cuidado daiyá yā, 'tíicā diiⁿ 'nū ndúúcu nī. Ní n'daacā ngaⁿ'á 'nū ndúúcū nī ndúúcū vaadi n'giinu. 8 Ní 'tíicā neⁿ'e cá 'nū ndís'tiī chí neⁿ'é 'nū tee 'nū ndís'tiī nguéeⁿ dámaāⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs, naati 'tiicá ntuūⁿ neⁿ'é 'nū

'cuuvi 'nū cáávā ndís'tiī caati 'āā neⁿe taavi cá 'nū ndís'tiī. ⁹ Ndis'tiī hermanos yeⁿe yú, n'gaacu nī yeⁿe ntiⁿnyuⁿ chi diiⁿ cá 'nū nī ngan'á 'nū nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs nanááⁿ ndís'tiī. Ní diiⁿ 'nū ntiⁿnyuⁿ ndúúcu ta'á 'nū ndíi nguuví ndíi n'gaaⁿ cáávā chi vée necesidades yeⁿe 'nū. Ní nguée di'vaachi 'nū ndís'tiī yeⁿe dé'ε vεε. ¹⁰ Ní ndís'tiī ní testigos yeⁿe 'nū. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ní testigo yeⁿe 'nū tan'dúúca chi 'cuεtinee n'daacá 'nū ní diiⁿ 'nū dendu'ū chi cuaacu taachi caneé 'nū nguaaⁿ ndis'tiī chi i'téenu nī Señor Jesucristo. Ní nguée mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ cuuvi caaⁿmaⁿ yā chi nguée n'daacā diiⁿ 'nū. ¹¹ Ní 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī deenú nī tan'dúúca chi diiⁿ 'nū ndúúcu ca'áamá ca'áamá ndís'tiī. Ní diiⁿ 'nū tan'dúúca chi nús'uu ní chiidá nī nī ndís'tiī ní daiyá 'nū ní tee 'nū consejo ndís'tiī ndúúcu 'viich'εtiínūⁿ. ¹² Ní ch'iⁿi 'nū ndís'tiī tan'dúúca chi cuuvi n'geetinee n'daacá nī nanááⁿ Ndyuūs caati ndís'tiī ní yeⁿe Ndyuūs ndís'tiī. Ní Ndyuūs ní yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi ndaa nī naachi Ndyuūs ngan'a ntiⁿnyúⁿ yā. Ní vée nducuén'e cosas chí n'dai yeⁿe nī. ¹³ Níicú cáávā nducuén'e chuū cuen'e daāⁿmaⁿ ní ca'á 'nū gracias Ndyuūs caati taachi ndís'tiī ní ch'iinniveéⁿ nī nduudu yeⁿe Ndyuūs chi ngan'á 'nū nanááⁿ ndís'tiī, chi'téenu nī nduudu miiⁿ chi nduudu yeⁿe Ndyuūs ní nguée nduudu chi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ. Ní cuaacu chi nduudu

miiⁿ ní yeⁿe Ndyuūs caati diiⁿ ntiⁿnyuⁿ na vida yeⁿe ndís'tiī chi i'téenu nī. ¹⁴ Ndis'tiī, hermanos yeⁿe 'nū. Dáamá cho'o yeⁿe ndís'tiī taachi n'geenú nī ngii cucáávā chi diiⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel chi paisanos yeⁿe nī ndúúcu nī. Chó'ōo ntúūⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi nan'á yā yaācū naachi 'iiⁿyāⁿ i'téenu yā Jesucristo na yáⁿāa Judea caati 'tiicā diiⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel chi paisanos yeⁿe yā ndúúcu yā. ¹⁵ Maaⁿ 'iiⁿyāⁿ paisanos chi 'iiⁿyāⁿ Israel ch'iiⁿnuⁿ yā Señor Jesucristo yeⁿe yú tan'dúúca chi diiⁿ yā ndúúcu profetas chi ngan'á yā nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ can'dāa yā s'uuúⁿ ní diiⁿ chi n'geenu yú ngii. Ní nguée diiⁿ yā chiiⁿ chi Ndyuūs neⁿe yā chi diiⁿ yā ní contra yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ¹⁶ Ní taachi neⁿe 'nū ngan'á 'nū nduudu cuaacu nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ chi nguée yeⁿe ndaata yeⁿe yā caati cuuvi nnguan'ai yā, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi paisanos yeⁿe nī nguée n'guúⁿ yā chi ngan'á 'nū. 'Tiicā nī vée cá nuuⁿndi yeⁿe yā. 'Tiicā diiⁿ yā maaⁿ naati cuayiivi Ndyuūs caⁿá yā chi ca'a yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'áamá castigo chi neené diitūu ca.

Pablo neⁿe yā caⁿá yā taama vmnéⁿee ní n'diichi yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāāⁿ Tesalónica

¹⁷ Ndis'tiī hermanos yeⁿe yú 'áará chí maaⁿ ní yaⁿai snée 'nū yeⁿe ndís'tiī ní nguée cuuvi naáⁿ 'nū ndís'tiī nadacadiinúúⁿ 'nū yeⁿe

ndís'tiī. Nééné ne'n'é 'nū cunéé 'nū ndúúcū ndís'tiī ní n'diichí 'nū ndís'tiī. ¹⁸ Ní diín 'nū nducué'n'é chi cuuvi 'nū ti cuuvi ndaa 'nū nanáá'n ndís'tiī. Ní 'úú Pablo 'naa'n tiempo canee listo chi na'ná naati yáá'n'guinūu'n diin sa chi nguεε cuuvi ndaa. ¹⁹ ¿De'ē cáávā chi snéé ngiinu 'nū ní yeenú 'nū? Snéé ngiinu 'nū ní yeenú 'nū ti cuuvi candéé 'nū ndís'tiī nanáá'n Jesucristo taachi ndaa yā taama vmnén'ēe. ²⁰ Cuaacu ní'nyú'n chi ndís'tiī chi i'téenu nī ní dii'n chi nééné yeenú 'nū cáávā chi diín 'nū ntii'nyu'n ye'n'é Ndyuūs nguaa'n ndís'tiī.

3

¹ Ní taachi 'āā ntéé cuheé 'nū chi nguée ndaa 'nū nanáá'n ndís'tiī, tuu'mi ní nadicadínuu'n 'nū chi n'daacā chi maá'n 'nū n'gεetineé 'nū na yāān Atenas. ² Ní dicho'ó 'nū Timoteo chi hermano ye'n'é yú chi cuuvi n'diichí sa ndís'tiī taacā snéé nī. Sa'nā mii'n 'āā dii'n sa ntii'nyu'n ye'n'é Ndyuūs daama nduucú 'nū ní nga'n'a sa nduudu cuaacu ye'n'é Cristo chi dii'n chi nadinguá'n'ai 'iin'yān. Sa'nā mii'n ní cuuvi cūnee sa ndís'tiī ní téé sa 'viich'εetíínnūu'n ndís'tiī. Ní cuuvi cūnee diitu cá nī ndúúcū chi i'téenu nī. Cáávā chuū dichó'ó 'nū Timoteo. ³ Nguεε ne'n'é 'nū chi ndís'tiī ndaacadaamí nī ye'n'e Jesucristo chi nguεε i'téenu nī Jesucristo cucáávā chi n'geenú nī ngii. 'Āā deenú nī chi canee chi 'cuenú nī cuuvi caati i'téenu nī Jesucristo. ⁴ Ní cuaacú taachí ch'εetineé 'nū ndúúcū ndís'tiī chii 'nū

ndís'tiī chi ndaa tiempo chi canéé chi 'cuenú yú cuuvi tan'dúúcā chi chó'ōo ye'n'é nī. Chuū ní ndís'tiī déenu nī. ⁵ Ní cáávā chuū taachi 'āā ntéé chεé chi nguée n'giindiveé'n ye'n'é ndís'tiī cho'ó hermano Timoteo chi 'úú cuuvi deenú táacā snee nī ndúúcū chi i'téenu nī. Caati 'úú 'va'á chi yáá'n'guinūu'n dii'n chi nguée i'téenu nī ní maa'n ní nguée dichíí'vē ntii'nyu'n chi 'āā dii'n 'nū nguaa'n ndís'tiī.

⁶ Naati maa'n ní Timoteo chi chiīca sá ye'n'e ndís'tiī chi snee na yāā'n Tesalónica ndaa sa nanaá'n 'nū. Ní yaa'vi sa nús'uu'n chi n'daacā n'dai snee nī ti i'téenu nī Ndyuūs. Ní nga'n'a ntúū'n sā chi ne'n'e nī nducyaaca 'iin'yān. Ní yaa'vi sa nús'uu chi cuen'e daā'ma'n n'gaacu nī ye'n'é 'nū ní ne'n'é nī nús'uu. Ní nééné ne'n'é nī n'diichí nī nús'uu. Ní nús'uu ne'n'e ntúū'n 'nū n'diichí 'nū ndís'tiī. ⁷ Ní ndís'tiī hermanos ye'n'é 'nū cucáávā chi n'giindiveé'n 'nū ye'n'é ndís'tiī chi díitū canee nī ndúúcū chi i'téenu nī ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú maa'n ní véé 'viich'εetíínnūu'n ye'n'é 'nū ye'n'é tanducué'n'é chi ch'eenú 'nū chiī. ⁸ Ní snéé 'nū tan'dúúcā chi véé vida ngai ye'n'é 'nū ti n'giindiveé'n 'nū chí n'daacā n'dai canéé nī maa'n chi ndís'tiī ní ye'n'e Señor Jesucristo ndís'tiī. ⁹ Maa'n ní gracias cuuvi nca'á 'nū Ndyuūs Chiida yú cucáávā ndís'tiī ní cucáávā chi ndís'tiī dii'n nī chi yeenu taaví 'nū taachi nga'n'angua'á 'nū caavā ndís'tiī ndúúcū Ndyuūs Chiida yú. ¹⁰ Ní nga'n'angua'á

'nū ndíí nguuví ndii n'gaaⁿ chi Ndyuūs dííⁿ yā chi ndaa' 'nū naachi snée nī. Níí'cú cūnnee 'nū ndís'tiī níí'cú cuuvi cu'téenu cá nī ye^{n'e} Señor Jesucristo ye^{n'e} yú.

¹¹ Nen'é 'nū chi Ndyuūs Chiida yú ndúú'cū Señor Jesucristo ye^{n'e} yú cūnnee yā nús'uu caati cuuvi ndaa 'nū nanááⁿ ndís'tiī. ¹² Ní Señor Jesucristo ye^{n'e} yú cūnnee yā ndís'tiī caati cuuvi ne^{n'e} cá nī nducyáá'cā 'iíⁿ'yāⁿ. Ní dine^{n'e} taavi cá nī tan'dúú'cā nús'uu ne^{n'e} taavi cá 'nū ndís'tiī. ¹³ Ní Ndyuūs cuuvi cūnnee yā ndís'tiī chi 'áámá canée vaadī ne^{n'e} ye^{n'e} yā na staava ye^{n'e} nī. Ní nguée véé nuuⁿndi ye^{n'e} nī. Ní canée de^{n'e}εve staava ye^{n'e} nī nanááⁿ Ndyuūs Chiida yú taachi ndaa Señor Jesucristo ye^{n'e} yú ndúú'cū nducyáá'cā 'iíⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā 'yā.

4

Ye^{n'e} tan'dúú'cā chi Ndyuūs ne^{n'e} yā chi 'cuεεtinee yú

¹ Maaⁿ ní di'cuíitu ca 'nū ndís'tiī hermanos ye^{n'e} yú ní ngiicá 'nū ndís'tiī nanááⁿ Jesucristo chi dííⁿ nī chuū. Tan'dúú'cā chi ca'cueéⁿ 'nū ndís'tiī táá'cā chi cuuvi n'gεεtinee nī tan'dúú'cā Ndyuūs ne^{n'e} yā, 'tíicā 'āā dííⁿ nī. Ní 'tíicā ntúūⁿ dííⁿ cá nī cuen^e daāⁿmaⁿ ní ngo'o cá dííⁿ nī.

² Ndís'tiī ní deenú nī tan'dúú'cā chí'chí'cueeⁿ 'nū nanááⁿ ndís'tiī caati Ndyuūs dicho'ó yā nús'uu. ³ Ní Ndyuūs ne^{n'e} yā chi ndís'tiī n'gεεtinee n'daacá nī. Ní nducuéⁿ'ē chí'dííⁿ nī, dííⁿ nī tī ye^{n'e} Ndyuūs ndís'tiī. Ní nguée

can'á nī ndúú'cū 'iíⁿ'yāⁿ chi nguée isa^{n'a} o n'daataá ye^{n'e} nī. ⁴ Ní ca'áámá ca'aama ndís'tiī chí' sa^{n'a} canee chí' déenu nī tan'dúú'cā chí' cuuvi cuta'á nī n'daataá ye^{n'e} nī nī 'caandavaacú nī. Ní canee n'daacá nī ndúú'cū n'daataá ye^{n'e} nī. Ní diné^{n'e} nī n'daataá ye^{n'e} nī. ⁵ Nguée dííⁿ nī cosa chí' nguée n'daacā ndúú'cū cuerpo ye^{n'e} tá tan'dúú'cā chí' dííⁿ tanán'ā 'iíⁿ'yāⁿ chí' nguée ye^{n'e} ndaata 'iíⁿ'yāⁿ Israel, 'iíⁿ'yāⁿ chí' nguée déenu yā Ndyuūs. ⁶ Ní mar 'áámá yú chí' sán'ā nguée can'a sa ndúú'cū n'daataá chí' nguée ye^{n'e} sa o n'daataá nguée can'a tá ndúú'cū 'áámá isán'ā chí' nguée ye^{n'e} tá caati Señor Jesucristo ye^{n'e} yú ca'á yā 'iíⁿ'yāⁿ miíⁿ 'áámá castigo chí' ch'εεte caavā nuuⁿndi chí' 'tíicā ye^{n'e} yā. Ní ye^{n'e} chuū 'āā n'diichi yú na vida ye^{n'e} hermanos ye^{n'e} yú chí' dííⁿ yā 'túú'cā chí' nginnche'éei yā hermano ye^{n'e} yā. Ní nguée n'daacā chuū. ⁷ 'Tíicā Ndyuūs yaa'ví yā s'uuúⁿ chí' cuuvi ye^{n'e} yā s'uuúⁿ cáávā chí' dííⁿ yú nducuéⁿ'ē chí' n'daacā nguée caavā chí' dííⁿ yú cosas chí' nguée n'daacā. ⁸ 'Tíicā 'iíⁿ'yāⁿ chí' nguée dííⁿ yā tan'dúú'cā chí' ngi'cueeⁿ 'nū. Ndís'tiī nguée idi'vaachí yā mar 'áámá 'iíⁿ'yāⁿ. Dámaāⁿ di'vaachí yā Ndyuūs caati Ndyuūs téé yā Espíritu N'dai ye^{n'e} yā s'uuúⁿ. ⁹ 'Úú nguée canee chí' dinguúⁿ ye^{n'e} ndís'tiī tan'dúú'cā chí' canee chí' ne^{n'e} nī nducyaaca 'iíⁿ'yāⁿ chí' ye^{n'e} Cristo chí' hermanos ye^{n'e} yú. Deenú chí' Ndyuūs

maán yā ngi'cueén yā ndís'tiī tan'duucā chi canee chi dine'ē nī 'áámá nī ndúúcū taama nī. ¹⁰ Cuáácū chi ne'né nī nducyaaca hermanos ye'nē yú chi snéé na yán'āa Macedonia naati maa'n ní di'cuíítu ca'n'a 'nū chi dinén'e ca nī hermanos ye'n'e nī. ¹¹ Ngii'cá 'nū chi ch'εεtinéé n'daacá nī nguaa'n nducyaaca nī ndúúcū vaadī 'diiín. Ní diín nī ntii'nyu'n ye'nē maán nī ndúúcū ta'á nī tan'dúúcā chi ngi'n'i 'nū ndís'tiī. ¹² Ní diín nī 'tuucā caati 'ii'n'yān chi nguεε i'téenu yā Jesucristo ye'n'e yú cuuvi diín yā respetar ndís'tiī ní véé necesidades ye'n'e nī.

Ye'n'e chi ndaa Jesucristo taama vmné'n'ēe

¹³ Ndís'tiī hermanos ye'n'e 'nū, nguée ne'n'é 'nū chi nguée cadíínuu'n nī ye'n'e chi cuchii ye'n'e 'ii'n'yān chi n'díi caati nguée cuuvi ndaachii nuu'n nī tan'dúúcā tanán'ā 'ii'n'yān chi nguée cunee ngi-inú yā chí ndaa Jesucristo taama vmné'n'ēe. ¹⁴ Ní 'tíicā tan'duucā chi i'teenu yú chí Jesucristo ch'íi yā ní nduuchí yā ye'n'e nguaa'n tinán'ā, 'tiicá ntúū'n i'teenu yú chí taachi Ndyuūs dicho'ó yā Jesucristo taama vmné'n'ēe, Cristo mii'n ní ndεε yā ndúúcu yā nducyaaca 'ii'n'yān chi 'āā n'díi ní 'āā i'téenu yā Señor Jesucristo ye'n'e yú. ¹⁵ Ní cáávā chuū yaa'ví 'nū ndís'tiī chuū tan'dúúcā chi Señor chi'cueén yā nús'uu. S'uuú'n chi canduuchi yú ní canee yú na i'n'yee'dí 'cūū ndíi ndaa Señor ye'n'e yú nguée can'dáánaa'n yú ye'n'e 'ii'n'yān

chi 'āā n'díi. ¹⁶ Caati maa'n Señor Jesucristo ye'n'e yú nch'ée'n yā ye'n'e va'ai chεεti nguuví taachí Ndyuūs ca'á yā orden. Ní ángel chí ch'εεte ca ní caa'n'mán yā ní di'cuεεcú yā trompeta ye'n'é Ndyuūs. Ní 'ii'n'yān s'ee'n chi 'āā n'díi chí chí'téenu yā Jesucristo taachi 'ii'n'yān s'ee'n snée yā i'n'yee'dí 'cūū ní snuu'n yā maa'n yán'āa, 'ii'n'yān s'ee'n vmnáán vmnaa'n nduuchí yā ye'n'e nguaa'n tinán'ā. ¹⁷ Tuu'mi ní s'uuú'n chí sндуuchi yú chí snee yú na i'n'yee'dí 'cūū, Cristo mii'n cuta'á yā s'uuú'n na 'yúúné. Ní ndaa yú na meēe'n ndúúcū tanán'a yā chí 'āā n'díi, ní nducyaaca yú ní dáámá ndaa yú nanáán Jesucristo na 'yúúné. 'Tíicā ní 'áámá cūnee yú ndúúcū Señor ye'n'e yú. ¹⁸ Níicú cáávā chíi'n chí nca'a nī 'viich'εεtíínūu'n 'áámá nī taama nī ndúúcū nduudu 'cūū.

5

¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'e 'nū, nguée canee chí dinguún 'nū ye'n'e ndís'tiī ye'n'e chεε fecha o de'ε tiempo nduuti chí tiempo 'iiche o 'íi'nūu'n taachi ndaa Señor Jesucristo taama vmné'n'ēe. ² 'Āā deenu n'daacá nī chí nguuví chí ndaa Señor Jesucristo ní nguuví chí nguée du'ū vεε deenu. Hora mii'n tan'dúúca hora ye'n'e n'gaa'n chí ndaa 'áámá duucu chí 'ii'n'yān nguée déenu yā. ³ Níicú taachi 'tíicā nga'n'a 'ii'n'yān: Maa'n ní véé vaadī 'diiín ndúúcū yú ní seguro chí n'daacā canee yú tuu'mi dácanaa'n ní ndaa nanáán

ye'n'é 'iin'yān s'ee'n tiempo chi dí'cuiinú yā 'iin'yān. Ní tiempo mii'n ndaā tan'dúúcā chi ndaā vaadi ya'āi ngii ye'n'e 'áámá n'daataā taachi 'cuundiyaān daiya tá. Ní ye'n'e tiempo mii'n 'iin'yān s'ee'n ní nguée cuuvi nángua'n'ai yā ye'n'e. ⁴ Naati ndís'tiī hermanos ye'n'é nguée canee nī tan'duucā chi nguée deenú nī ye'n'e chuū, ní ndaā tiempo mii'n tan'dúúcā tiempo chi ndaa 'áámá chi duucu. ⁵ Ní nducyaaca s'uuú'n ní ye'n'e δεενε s'uuú'n ní s'uuú'n ye'n'e nguuvi s'uuú'n. Nguée ye'n'e n'gaan s'uuú'n ndíi nguée ye'n'e na maāi'n s'uuú'n. ⁶ Ní cáávā chuū nguée ch'εetinee yú tan'dúúcā chi 'cuεεti yaadu yú tan'dúúcā tanán'a 'iin'yān chi nguεε cūnee ngiinú yā Señor Jesucristo ye'n'e yú naati 'cuεεti nduuchi yú, níicú cadiinuu'n yú. ⁷ 'Ii'n'yān chi cyaadu ní cyaadú yā n'gaan. Ní 'iin'yān chi ngii cúú'ví, ní cuuvi cúú'ví yā n'gaan. ⁸ Naati s'uuú'n chí ye'n'e nguuvi s'uuú'n ní 'cuεεtinée yaa'n yú nguuvi chí ndaa Señor ye'n'e yú. Ní dii'n yú cuidado s'uuú'n chi 'aama canee yú lado ye'n'é Ndyuūs cucáávā chi i'teenu yú. Ní canee chi ne'n'e yú nducyaaca 'iin'yān. Ní dii'n yú tan'dúúcā 'áámá soldado dii'n yā defender maā'n yā ndúúcū armadura ye'n'é yā. Ní canee yú cūnee ngiinu yú nguuvi chi Ndyuūs nadanguán'ai yā s'uuú'n ye'n'e castigo. Ní chuū ní tan'dúúcā 'aama soldado sta'á yā cachucha ye'n'e cūū ye'n'é yā ní dii'n yā defender tií'n

yā nduūcū. ⁹ Ní Ndyuūs nguée yaa'ví yā s'uuú'n chi cuuvi ye'n'é yā s'uuú'n caati téε yā s'uuú'n castigo chi díitūu naati caati nadanguán'ai yā s'uuú'n ye'n'e castigo cucáávā Señor Jesucristo ye'n'e yú. ¹⁰ Níicú Jesucristo ch'iī yā na cruz cucááva s'uuú'n caati maa'n ní cuuvi ca'n'a yú 'cuεεtinée yú nduucú yā taachi ndaa yā 'áará chí n'gεεtinée yú na i'n'yeendí 'cūū o 'áará chí 'āā ch'iī yú. ¹¹ Ní cáávā chuū ndís'tiī ní nca'á nī 'viich'εεtínūu'n ndís'tiī ní dí'cuítu nī 'aamá nī ndúúcū taamá nī tan'dúúcā chi maa'n 'āā idiī'n nī 'aamá nī ndúúcū taamá nī.

Pablo nca'á yā consejo hermanos chi ye'n'e yāān Tesalónica

¹² Ní dí'cuiitú 'nū ndís'tiī chi 'caandiveén nī ye'n'e 'iin'yān chi dii'n ntii'nyu'n ye'n'é Ndyuūs nguaa'n ndís'tiī caati 'iin'yān mii'n nga'n'a ntii'nyú'n yā ní itée yā consejo ndís'tiī. 'Ii'n'yān s'ee'n ní 'iin'yān chi Ndyuūs dichó'o yā nanáá'n ndís'tiī. ¹³ Ní canee chi n'giindiveén nī ní dine'n'e cá nī 'iin'yān s'ee'n cucáávā chi dii'n yā ntii'nyu'n ye'n'é Ndyuūs. Maa'n ní 'cuεεtinée n'daacá nī 'aamá nī ndúúcū taama nī ndúúcū vaadi 'dii'n.

¹⁴ Ní dí'cuiitu cá 'nū ndís'tiī hermanos ye'n'e yú chí dii'n nī chuū tan'dúúcā chí idinguú'n 'nū. Caa'n'mán nī cuuví nī 'iin'yān chí nguée ne'n'e dii'n ntii'nyu'n ní cunnee nī 'iin'yān chí 'va'a. Ní ca'á nī 'viich'εεtínūu'n ye'n'e 'iin'yān chí duūvá yā. Ní canée chí

vée paciencia yeⁿ'é nī ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ.

15 Ní n'diichí nī chi din'daacá nī ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée din'daacá yā ndu-ucú nī. Naati 'tíicā diiⁿ núⁿú yiiⁿnuⁿ nī chi din'daacá nī 'áámá nī ndúúcu taamá nī ndúúcu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ.

16 Nducuéⁿ'e tiempo ní yeenú nī. 17 Cueⁿ'e daaⁿmaⁿ ngaⁿ'angua^{'á} nī. 18 Níicú ca^{'á} nī gracias Ndyuūs caava nducuéⁿ'e chi cho^{'o} nuúⁿ nī caati 'tíicā neⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e yú chi diiⁿ nī ti maaⁿ ní i'téenu nī Cristo Jesús.

19 Nguεε diiⁿ nī chi nguée n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. 20 Ní nguée diiⁿ nī despreciar nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ, nduudu chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ. 21 N'diichínee nī nducuéⁿ'e dendu^{'u} nduuti chi n'daacā o nguée. Níicú cuta^{'á} nī yeⁿ'e nducuéⁿ'e chi n'daacā ní din'daacá nī. 22 Ní divíi nī yeⁿ'e nducuéⁿ'e chi n'diichi nī chi nguée n'daacā.

23 Ní maaⁿ ní Ndyuūs yeⁿ'e yú tee yā vaadī 'diiⁿ s'uuúⁿ ní didεεvé n'daacá yā ndís'tiī. Ní candée yā cuidado ndís'tiī ndúúcu espíritu yeⁿ'é nī ndúúcu alma yeⁿ'é nī ndúúcu cuerpo yeⁿ'é nī ndúúcu nducuéⁿ'e vida yeⁿ'é nī. Ní 'íicú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi nguεε vée mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'é nī taachi ndaa Señor Jesucristo yeⁿ'e yú taama vmnéⁿ'ē na iⁿ'yééⁿdi 'cūū. 24 Níicú Ndyuūs chi yaa^{'ví} yā ndís'tiī chi cuuvi

yeⁿ'é yā ndís'tiī diiⁿ yā chi vée confianza yeⁿ'e yú ndúúcu yā. Ní Cristo miiⁿ ntúūⁿ diiⁿ yā cumplir nducuéⁿ'e chi ngaⁿ'a yā chi cuuvi diiⁿ yā.

Pablo ca'a yā saludos 'iiⁿ'yāⁿ ní neⁿ'é yā chi Ndyuūs ca'a yā cosas n'dai yeⁿ'é yā

25 Ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú ngaⁿ'angua^{'a} ndís'tiī cáávā nús^{'uu}.

26 Caaⁿ'máⁿ nī nducyaaca hermanos yeⁿ'e yú: N'dai ndís'tiī. Ní ituu^{'ví} nī cheendi yā taachi diiⁿ nī saludar hermanos yeⁿ'e yú tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e yú ti yeⁿ'e yú Ndyuūs.

27 'Úú ndúúcu poder yeⁿ'e Señor ngaⁿ'á ngī chi 'cueéⁿ nī carta 'cūū nanááⁿ nducyaaca hermanos yeⁿ'e yú.

28 Neⁿ'é chi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú tee yā ndís'tiī nducueⁿ'e cosas chí n'daacā taavi ca yeⁿ'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YĀĀⁿ TESALÓNICA

*Pablo ndúúcū compañeros
yeⁿ'é yā idinguún yā carta
'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ
Tesalónica, 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā
Ndyuūs*

1 'Úú Pablo idinguún carta 'cūū ndúúcū hermano Silvano ndúúcū hermano Timoteo. Ní idinguún yeⁿ'e hermanos chi caⁿ'á yā na yaācū yeⁿ'e yāāⁿ Tesalónica. Ní hermanos ní yeⁿ'e Ndyuūs Chiida yú ní yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. 2 Nen'é chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo cuuví téé yā ndís'tiī cosas chí n'daacā n'dai yeⁿ'é yā ndúúcū vaadi 'diiⁿ yeⁿ'e yā.

Ndyuūs caⁿ'á yā diín yā juzgar 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā taachi ndaa Cristo taama vnnén'ēe

3 Ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú, cueⁿ'e daāⁿmaⁿ canéé chi caⁿ'á 'nū gracias Ndyuūs cucáāvā ndís'tiī caati n'daacā chi diín 'nū tīcā. Caati deenú 'nū chi nguuví nguuví ca'áámá ca'áámá ndís'tiī ní i'téenu ca nī ní neⁿ'e cá nī nducyaaca nī 'aamá nī ndúúcū taama nī. 4 Níicú taachi nganⁿ'á 'nū ngii 'nū hermanos yeⁿ'e yú yeⁿ'e ndís'tiī, tuu'mi nganⁿ'á 'nū chi yeenú 'nū caati ch'εetinéé n'daacā nī nducyaaca nī

chi caⁿ'á nī na yaācū yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'é yú, ní cáāvā chi ndís'tiī ní ch'iⁿ'í nī ndúúcū nducuén'ē chi n'geenú nī ngii ní ndúúcū cosas chí diítūu chi chó'ōo yeⁿ'é nī chi véé paciencia yeⁿ'é nī. Ní n'daacā i'teenú nī. 5 Ní chuū ní cuaacu ch'iⁿ'í chi Ndyuūs ní diín yā juzgar 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū vaadi cuaacu caati Ndyuūs diín yā chí ndís'tiī ch'iⁿ'í nī chí n'dai taaví nī chí cuuvi ndaa nī naachi Ndyuūs nganⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Ní cáāvā chuū chíⁿ chí ndís'tiī ní n'geenú nī ngii.

6 Caati n'daacā nduucú Ndyuūs chí Ndyuūs nadíⁿvē 'iiⁿ'yāⁿ chí idiin chí ndís'tiī n'geenú nī ngii ndúúcū chí 'cueenú yā cuuvi. 7 Tiempo taachi Señor Jesucristo miiⁿ ngiicá yā yeⁿ'é va'ai ch'εeti nguuví ndúúcū ángeles yeⁿ'é yā ndúúcū poder yeⁿ'e yā, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'een ndaa yā ná nguuchi yaⁿ'ā. Ní tiempo miiⁿ Ndyuūs téé yā ndís'tiī chí 'āā ntéé 'cueenú nī cuuvi. 'Tiicá ntúūⁿ ní téé ya nús'uu chí 'āā ntéé 'cueenú 'nū cuuvi. 8 Ní ndaa yā chí ca'a yā castigo 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé n'diichí yā Ndyuūs ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí nadanguán'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. 9 'Iiⁿ'yāⁿ s'een ní cuuví yā castigados ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ Ndyuūs di'cuinú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een ní Ndyuūs s'neen yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een yaⁿ'ai yeⁿ'é yā. Ní nguéé cuuvi n'diichí yā naaⁿ Ndyuūs. Ndíí nguéé

ndúú cuuvi n'diichí yā dεεve taavi ca yeⁿ'é yā ndúúcu poder yeⁿ'é yā. ¹⁰ Ní tiempo chi ndaa Jesucristo miin nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā i'téenu yā Jesucristo ní caⁿ'a yā dich'εεté yā Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ntúūⁿ caⁿ'a yā dich'εεté yā Ndyuūs caati i'téenu nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chi ngaⁿ'a 'nū nanááⁿ nī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngeⁿ'e yiinunⁿ yā.

¹¹ Ní cáávā chuū cuen'e daāⁿmaⁿ ngaⁿ'angua'á 'nū caavā ndís'tiī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs yeⁿ'e yú chí diiⁿ cuenta yā chi ndís'tiī ní n'daacā ti yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs chi diiⁿ yā ndúúcu ndís'tiī ndúúcu poder yeⁿ'é yā chi ndís'tiī ní cuuvi diiⁿ nī nducuén'e chi n'daacā. Ní cuuvi diiⁿ nī cumplir ntiiⁿnyuⁿ n'dai chi diiⁿ nī cáávā chi i'téenu nī Jesucristo. ¹² Ní 'iicu 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi dich'εεté yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú cáávā chiiⁿ chi diiⁿ ndís'tiī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dich'εεté yā ndís'tiī caati Ndyuūs yeⁿ'e yú ndúúcu Señor Jesucristo nginneé yā ndís'tiī.

2

Yeⁿ'é 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuunⁿdi yā

¹ Maaⁿ ní hermanos yeⁿ'é di'cuiitú 'nū ndís'tiī chí cūnee ngiinú nī yeⁿ'e tiempo chí nindaa Señor Jesucristo ní yeⁿ'e taachi nduuvidaama yú ndúúcu yā. ² Di'cuiitú 'nū chí nguée na'daaⁿ nī

chíⁿ chí nadacádíinuⁿ nī. Nguée diiⁿ 'va'á nī yeⁿ'e chí 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chí Cristo 'āā ndaá yā taama vmnéⁿ'ēe ti ngaⁿ'á yā tan'dúúca chí cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs, naati nguée 'tíicā. Ndí nguée ndúú 'va'a nī yeⁿ'e táámá nduudu chí n'giindiveén nī yeⁿ'e chuū. Ndí nguée ndúú caavā carta chí sta'á nī chí tan'dúúca chí dingúúⁿ 'nū yeⁿ'e nī naati nguée 'tíicā. Ní yeⁿ'e nducuén'e chuū ní chiiⁿ chí ngaⁿ'ā chí 'āā ndaā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú, nguée 'va'á nī. ³ Nguée ca'á nī lugar 'iiⁿ'yāⁿ chí cuuvi canche'etí yā ndís'tiī mar 'áámá vmnéⁿ'ēe. Vmnaaⁿ chí ndaa tiempo chí cuuvi nindaá Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe, 'iiⁿ'yāⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūú canée chí ndaacadaamí yā yeⁿ'e Señor ní canee yā contra yeⁿ'e Señor. Tuu'mi ní ndaā 'áámá Saⁿ'ā Nuunⁿdi, saⁿ'ā chí Ndyuūs ngaⁿ'á yā chí 'āā condenado sa ní caⁿ'a sa infierno. ⁴ Saⁿ'ā miⁿ ní caaca taaⁿ sa ní contra nducuén'e chí yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu nducuén'e chí 'iiⁿ'yāⁿ i'téenu yā. Saⁿ'ā miⁿ ní dich'εεté sa maaⁿ sa nguée tan'dúúca tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ndaa sa cuaaⁿ cheeti yaacū templo yeⁿ'é Ndyuūs ní 'cuūndí sa. Ní máaⁿ sa sta'a sa lugar yeⁿ'é Ndyuūs. Ní diiⁿ sa máaⁿ sa chí cu'téenu 'iiⁿ'yāⁿ saⁿ'ā. Ní diiⁿ sa tan'dúúca Ndyuūs saⁿ'ā.

⁵ ¿'Áá nguée n'gaacú nī ndís'tiī yeⁿ'e tiempo chí canee nduucú nī ní caⁿ'á chí ndís'tiī nduudú 'cūú? ⁶ Maaⁿ ní 'āā deenú nī dε'ε idiíiⁿ chí 'āā

'cuéé ndaa saⁿā miiⁿ caati cuuvi ndaa saⁿā miiⁿ taachi ndaa tiempo yeⁿē sa chi ndaa sa. ⁷ Niicu maaⁿ poder yeⁿe nuuⁿndi chi idiⁱiⁿ chi 'iiⁿyāⁿ dinuuⁿndi yā ní 'āā ngii. Chiiⁿ chi diiⁿ chi Saⁿā Nuⁿndi nguéé cuuvi 'cuuⁿmiⁿ sa maaⁿ sa chi Saⁿā Nuⁿndi. 'Tíica rā vaa ndii tiempo chi 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ chi nguéé cuuvi 'cuuⁿmiⁿ Saⁿā Nuⁿndi, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ caⁿá yā táamá lado. ⁸ Tuuⁿmi ní ndaa Saⁿā Nuⁿndi ní 'iiⁿyāⁿ cuuvi n'diichí yā saⁿā níicú Señor Jesucristo caⁿá yā 'caanⁿnúⁿ yā Saⁿā Nuⁿndi ndúúⁿcū 'yúúⁿé chi candaā yeⁿe cheendí yā ní diⁿcuinú yā Saⁿā Nuⁿndi miiⁿ ndúúⁿcū dεεvé yeⁿé yā taachi nndaa yā. ⁹ Ní Saⁿā Nuⁿndi miiⁿ ndaa sa ndúúⁿcū n'dee n'dái poder yeⁿe Satanás chi yááⁿ'guinūⁿ. Ní diiⁿ sa vaadī n'giinu ndúúⁿcū milagros chi nguéé vaadī cuaacu. ¹⁰ Ní ndúúⁿcū nduⁿcuéⁿē chi nguéé n'daacā idiⁱiⁿ sa ntiⁿnyuⁿ yeⁿē sa ní nginⁿcheⁿei sa 'iiⁿyāⁿ caati cuuvi diiⁿ sa ganar 'iiⁿyāⁿ lado yeⁿé yā, 'iiⁿyāⁿ chi caⁿá yā infierno. Ni chó'ōo nduⁿcuéⁿē chuū caati 'iiⁿyāⁿ nguéé neⁿé yā 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs, nduudu chi diiⁿ chi ningúáⁿ'ai yā. ¹¹ Níicú cucááⁿvā chi diiⁿ yā 'túúⁿcā, Ndyuūs caⁿá yā diiⁿ yā ndúúⁿcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi cu'téenu yā nduudu yaadi yeⁿe Saⁿā Nuⁿndi. ¹² Ní nducyááⁿ 'iiⁿyāⁿ chi nguéé neⁿé yā cu'téenu yā nduudu cuaacu caati neⁿe ca yā cosas chi nguéé n'daacā ní cuuví yā

condenado.

Ndyuūs ndεεvé yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿyāⁿ

¹³ Níicú ndís'tiī hermanos yeⁿe yú, Señor neⁿé yā ndís'tiī. Ní nús'uu ní cuéⁿé daāⁿmaⁿ caⁿá 'nū gracias Ndyuūs cucááⁿvā ndís'tiī caati Ndyuūs ndεεvé yā ndís'tiī vnnááⁿ ymnaaⁿ chi cuuvi nadanguáⁿ'ai yā ndís'tiī cucááⁿvā Espíritu N'dai yeⁿé yā. Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs miiⁿ ní cuuvi didεεvé ndís'tiī caati ndís'tiī cuuvi cu'téenu nī nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. ¹⁴ Ní Ndyuūs yaaⁿ'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿé yā ndís'tiī cucááⁿvā nduudu cuaacu yeⁿé yā chi n'giindiveéⁿ nī ní diiⁿ chi cuuví nanguáⁿ'ai nī. Ní nduudu cuaacu miiⁿ nús'uu ngaⁿ'á 'nū nanááⁿ ndís'tiī. Ní Ndyuūs neⁿé yā chi ndís'tiī tunéⁿ nī chi cuuví canee nī tan'dúúⁿcā Señor Jesucristo yeⁿe yú.

¹⁵ 'Tíicā maaⁿ ní 'cuεεtinéé n'daacā nī ndúúⁿcū chi i'téenu nī. N'gaacú nī yeⁿe chi ngi'cueéⁿ 'nū ndís'tiī taachi sneé 'nū nduucú nī ní yeⁿé chi idinguúⁿ 'nū yeⁿé nī.

¹⁶ Maaⁿ Señor Jesucristo yeⁿé yú ndúúⁿcū Ndyuūs Chiida yú dinéⁿe yā s'uuúⁿ caati Ndyuūs ní n'dai taavi. Ní cuen^e daāⁿmaⁿ itée yā s'uuúⁿ 'viich'εεtínnūⁿ ní cānee ngiinu yú vaadī n'dai taavi yeⁿé Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿa yā chi téé yā s'uuúⁿ. ¹⁷ Neⁿé chi Ndyuūs ní téé yā 'viich'εεtínnūⁿ ndís'tiī na staava yeⁿé nī ní téé yā

fuerzas n'dís'tiī caati ndís'tiī
ní cuuvi diiⁿ nī nducuéⁿē chi
n'daacā ní caaⁿmáⁿ nī dámaāⁿ
nduudu chi n'daacā.

3

*Caaⁿmaⁿngua'á nī caavā
núⁿs'uu*

¹ Maaⁿ ní yeⁿ'e nducuéⁿē,
ndís'tiī hermanos yeⁿ'é 'nū
caaⁿmaⁿngua'á nī cucáāvā
núⁿs'uu chi niiⁿnúⁿ nūⁿ
cuuvi candéⁿ 'nū nduudu
cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs na
núⁿmáⁿ cuaaⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ
cuuvi cu'téenu yā ndu-
udu cuaacu miiⁿ ní cuuvi
din'daacá yā ní diiⁿ yā
chiiⁿ chi Ndyuūs neⁿ'é yā
tan'dúúca chi ndís'tiī diiⁿ nī.

² Caaⁿmaⁿngua'á nī ntúūⁿ chi
cuuví nadanguáⁿ'ai 'nū yeⁿ'e
'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ n'daacā idiīⁿ
yā chi perverso yā caati nguéeⁿ
nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ i'téenu yā
Señor Jesucristo. ³ Naati
Señor Jesucristo ní dámaāⁿ
n'daacā diiⁿ yā ní nducuéⁿē
tiempo nginneé yā ndís'tiī
chi 'áamá canee nī ndúúcu
chi i'téenu nī. Ní candéⁿ yā
cuidado ndís'tiī yeⁿ'e dendu'ū
chi nguēⁿ n'daacā. ⁴ Ní véé 'vi-
ich'etínūⁿ yeⁿ'é 'nū ndúúcu
Señor ndúúcu ndís'tiī caati
ndís'tiī ní idiīⁿ nī nducuéⁿē
chi caⁿ'a 'nū nduucú nī chi
caneé chi diiⁿ nī ní 'tíicā caⁿ'a
nī diiⁿ nī. ⁵ Neⁿ'é 'nū chi
Señor Jesucristo cunneé yā
ndís'tiī chi cuuvi deenú nī na
staava yeⁿ'é nī de'ē chi vaadi
neⁿ'e yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cuuví
yeⁿ'e nī maāⁿ 'viich'etínūⁿ
chi yeⁿ'e Cristo. Ní cuuvi
cuchéⁿ nī yeⁿ'e tanducuéⁿē
chi cuchii.

Canee chi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ

⁶ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos
yeⁿ'e yú, itée 'nū orden ndís'tiī
ndúúcu chi dúúchí Señor
Jesucristo chi diví nī yeⁿ'e
hermanos yeⁿ'e yú chi nguéeⁿ
neⁿ'é yā diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ
ní nguéeⁿ diiⁿ yā tan'dúúca
chi núⁿs'uu chi'cueéⁿ 'nū
'iiⁿ'yāⁿ. ⁷ Ndís'tiī ní deenú
nī tan'dúúca chi cánéé chi
ch'etineeⁿ nī. Ní diiⁿ nī
ntiiⁿnyuⁿ tan'dúúca chi diiⁿ
'nū taachi sneé 'nū ndúúcu
nī ní diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ. ⁸ Ní
nguéeⁿ sta'á 'nū pan yeⁿ'e mar
'áamá ndís'tiī chi nguéeⁿ cá
'nū. Naati 'tíica diiⁿ 'nū. Diiⁿ
'nū ntiiⁿnyú ndii nguuví ndí
n'gaaⁿ chi nguéeⁿ di'vaachí 'nū
mar 'áamá ndís'tiī. ⁹ Ní 'áará
chí cuuvi ngiicá ndís'tiī chi
tée nī necesidades yeⁿ'é 'nū
nguēⁿ diiⁿ 'nū 'tíicā. Idiīⁿ 'nū
ntiiⁿnyúⁿ chi neⁿ'é 'nū cu'neéⁿ
'nū cáāvā 'áamá ejemplo
nanááⁿ ndís'tiī caati cuuvi
diiⁿ nī tan'dúúca chi diiⁿ
'nū. ¹⁰ Ní taachi ch'etineeⁿ
'nū ndúúcu ndís'tiī caⁿ'a 'nū
nduucú nī nduudú 'cū. 'Iiⁿ'yāⁿ
chi nguéeⁿ neⁿ'é yā diiⁿ
yā ntiiⁿnyuⁿ nguéeⁿ che'é yā.
¹¹ Ch'iindiveéⁿ 'nū chi duu'vi
'iiⁿ'yāⁿ chiicá yā nguaaⁿ
ndís'tiī nguéeⁿ chiicá n'daaca
yā ti nguéeⁿ idiīⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ
ní neené n'dee n'dái diiⁿ
yā cosas chi nguéeⁿ dichí'vē.
¹² 'Iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ 'tíicā, ca'á 'nū
orden ní di'cuítu 'nū 'iiⁿ'yāⁿ
ndúúcu chi duuchi Señor
Jesucristo yeⁿ'e yú chi diiⁿ
yā ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu vaadi
yeenú. Níicú diiⁿ yā ganar
cáāvā gastos yeⁿ'é yā.

¹³ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é
'nū nguéeⁿ cánéé chi cuuvi
'daan'dí nī chi diiⁿ nī dendu'ū

chi n'daacā. ¹⁴ Ndúútí
 chi 'áámá 'ii'yāⁿ nguée
 cu'neeⁿveéⁿ yā nduudu chí
 idinguúⁿ 'nū na carta 'cūū,
 n'diichí nī du'u chi 'ii'yāⁿ
 miiⁿ ní nguée diíⁿ nī dε'ε vεε
 ndúúcu yā. 'Tíicā ní cuuvi
 'cuiná^an yā. ¹⁵ Ní nguée diíⁿ
 nī ndúúcu yā tan'dúúcā chi
 contra yeⁿ'é nī naati ca'á nī
 consejo 'ii'yāⁿ miiⁿ tan'dúúcā
 chi 'dínu nī 'ii'yāⁿ.

Yeⁿ'e vaadī n'dai yeⁿ'é
Ndyuūs

¹⁶ Neⁿ'é chi maaⁿ Señor Je-
 sucristo chi vεε vaadī 'diiⁿ
 yeⁿ'é yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ itée
 yā ndís'tiī vaadī 'diiⁿ ndu-
 cuéⁿ'ē tiempo ní nducuéⁿ'ē
 cuaaⁿ. Señor miiⁿ ní cunée yā
 ndúúcū nducyaaca ndís'tiī.

¹⁷ 'Úú Pablo idinguúⁿ
 nduudu 'cūū yeⁿ'e carta 'cūū
 ndúúcū ta'á ní canée letra
 yeⁿ'é. 'Tíicā dinguúⁿ ní 'tíicā
 diíⁿ firmar nducuéⁿ'ē cartas
 yeⁿ'é. ¹⁸ Neⁿ'é chi Señor
 Jesucristo yeⁿ'e yú téé yā
 nducyáácá ndís'tiī nducuéⁿ'ē
 vaadī n'dai yeⁿ'é yā. 'Tíicā
 cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿE SAⁿĀ TIMOTEO

1 'Úú Pablo 'úú. Ní 'úú apóstol yen'e Señor Jesucristo caati Ndyuūs ndúúcū Señor Jesucristo dichó'o yā 'úú. Ní snéé ngiinu yú 'iī'yāⁿ miiⁿ yen'e yú chi nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ. 2 'Úú ngiicá compañero yen'é chi idingúuⁿ yā carta 'cūu yen'e dii Timoteo chi saⁿā chi cuaacu níⁿnyúⁿ i'téenu sa Señor Jesucristo yen'e yú. Ní alumno yen'é. Ní tan'dúúcā chi daīyā 'tíicā di. Nen'é chi Ndyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yen'e yú téé yā dii vaadī n'dai yen'é yā ndúúcū vaadī ya'ai 'iīnū yen'é yā. Ní téé yā dii vaadī 'diiīⁿ yen'é yā.

Ngaⁿá yā yen'e 'iī'yāⁿ chi nguée n'daācā ngi'cueeⁿ yā

3 Dii, Timoteo, 'úú nen'é chi cūnee di yāāⁿ Efesio tan'dúúcā chi 'āā yaa'vī dii taachi cueⁿé yāⁿāa Macedonia ti v'éé 'iī'yāⁿ chi chi'cueeⁿ doctrina chi n'dááⁿ. Yaa'vī di 'iī'yāⁿ s'eeⁿ chi nguée ngi'cueeⁿ doctrina chi n'dááⁿ. 4 Ní yaa'vī di 'iī'yāⁿ yen'e yāāⁿ miiⁿ chi nguée 'caandiveeⁿ yā yen'e cuentos yen'é yā chi falsos. Ndíí nguée ndúú 'caandiveeⁿ yā nduudu chi chi'cueeⁿ 'iī'yāⁿ ndiicúū. Nduudu miiⁿ ní nguée dichí'vē. Dámaāⁿ diiīⁿ chi 'iī'yāⁿ ch'εεcu cheendí yā ní nguée nginne^e 'iī'yāⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs

nen'é yā. Caati Ndyuūs dichó'o yā orden chi 'iī'yāⁿ ngi'cueeⁿ yā cáāvā chi tanán'ā 'iī'yāⁿ cuuvi cu'téenu cá yā Ndyuūs.

5 Ní ngaⁿa yú tan'dúúcā Ndyuūs nen'é yā taachi ngi'cueeⁿ yú ndúúcū vaadī nen'e chí ngíicá ná staava yen'e yú chi Ndyuūs 'āā didεεvé yā. Tanducueⁿē ní diiⁿ yú ndúúcū vaanicaadínuuⁿ yen'e yú chi ndεεve. Ní i'teenu yú Ndyuūs ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yen'e yú. 6 Naⁿa 'iī'yāⁿ ndaacadaamí yā yen'e nduudu yen'é Ndyuūs ní n'giindiveeⁿ yā nduudu chi nguée dichí'vē. Ní n'gεεcu cheendí yā. Ní cuuvi ndái yā. 7 'iī'yāⁿ s'eeⁿ ní nen'é yā ca'cueeⁿ yā ley yen'é Ndyuūs naati nguée tuumicaadínuuⁿ yā nduudu chi ngaⁿa yā, ndíí nguée ndúú nduudu chi ca'cueeⁿ yā 'áará chí diiⁿ yā tan'dúúcā chi déenu yā tanducueⁿē.

8 S'uuúⁿ ní deenu yú chi ley yen'e Moisés ní n'dai ndúúti chi cu'téenu n'daācā yú yen'e. 9 Deenu yú chi ley miiⁿ nguée dámaāⁿ caavā 'iī'yāⁿ chi din'daacá yā naati caavā 'iī'yāⁿ chi nguée diiⁿ yā tan'dúúcā chí ngaⁿā ley, caavā 'iī'yāⁿ chi nguée n'giindiveeⁿ yā chiiⁿ chi ngaⁿā ley, níicú caavā 'iī'yāⁿ chi nguée n'daacā, caavā 'iī'yāⁿ chi idinuūⁿndi, caavā 'iī'yāⁿ chi nguée diiⁿ yā respetar Ndyuūs ndíí nguée diiⁿ yā respetar religión, ní caavā 'iī'yāⁿ chi n'giiⁿnúⁿ yā chεεcú yā o chiidá yā, ní cáāvā

'iin'yāⁿ chi n'gii'núⁿ yā 'iin'yāⁿ.
 10 Ley miiⁿ ní caavā saⁿā chi caⁿ'a sa ndúú^{cū} n'daataá o n'daataá chi caⁿ'a tá ndúú^{cū} saⁿā ní nguée^é yeⁿ'e yā vi^í ní cáávā saⁿā chi caⁿ'a sa ndúú^{cū} saⁿā chi duuchineeⁿ sa ndúú^{cū} sa chi vi^í, ní cáávā 'iin'yāⁿ chi duucú yā 'iin'yāⁿ caati cuuvi dichí^íve yā táámá 'iin'yāⁿ ní cáávā 'iin'yāⁿ chi indeē ndúú^{dú} yaadi, ní caavā 'iin'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā chi cuaacu chiⁿ chi ngaⁿ'a yā ní n'gai yā: “Por Dios”, chi 'tíicā, ní nguée^é 'tíicā. Ní ley miiⁿ ní caavā 'iin'yāⁿ chi ngi'cueéⁿ yā nducuén^{'ē} chi nguée^é n'daācā ní nguée^é tan'dúú^{cā} Ndyuūs chi'cueeⁿ yā 'iin'yāⁿ. 11 Naati chuū chi ngi'cueéⁿ chi nduudu n'dai yeⁿ'e evangelio ní n'dēēve n'dai chi nanguaⁿāi 'iin'yāⁿ, ní yeⁿ'é Ndyuūs chi n'dai taavi. Ní Ndyuūs dichó'o yā 'úú chi caaⁿ'máⁿ nduudu miiⁿ.

Caaⁿ'maⁿ yú, gracias Ndyuūs ti ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ

12 'Úú ní ca'á gracias Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú chi itée yā fuerzas 'úú chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. Ní s'neéⁿ yā 'úú tan'dúú^{cā} 'áámá 'iin'yāⁿ chi véé valor yeⁿ'é yā. Ní s'neéⁿ yā 'úú na ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā.
 13 Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ chi Jesucristo yaa'ví yā 'úú chi cuuvi yeⁿ'é yā, 'úú ní neené caaⁿ'maⁿ taáⁿ yeⁿ'e Jesucristo ní cachiicá can'daá 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo ti neⁿ'é i'nuuⁿ cá'ai 'iin'yāⁿ. Ní caneé taaⁿ contra Jesucristo. Naati Ndyuūs ya'ai 'iinú yā 'úú 'áará chi diiⁿ 'túú^{cā} taachi

'āā cuée^é cu'teenú 'iin'yāⁿ, ní nguée^é deenú deⁿē cáávā chi diiⁿ 'tíicā. 14 Ní Señor diiⁿ n'dai cá yā nduucú, ní 'úú i'teenú Jesucristo, ní neⁿ'é Jesucristo caati maaⁿ ní 'úú ní yeⁿ'é Jesucristo 'úú.

15 Ní nduudu 'cūū ní nduudu cuaacu chi Cristo Jesús ndaá yā iⁿ'yéⁿdi 'cūū chi nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iin'yāⁿ caati idinuⁿndí yā, ní n'dái taavi chi nducyaaca 'iin'yāⁿ cu'téenu yā nduudú 'cūū. Ní deenú chi 'úú ní ch'ēte cá nuuⁿndi yeⁿ'é nguée^é ti tanáⁿ'a yā. 16 Naati cucáávā chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e 'úú Ndyuūs ya'ai 'iinú yā 'úú caati Señor Jesucristo ch'iⁿ'í yā 'úú tanducuén^{'ē} vaadi n'dái taavi yeⁿ'é yā, 'úú chi ch'ēte cá nuuⁿndi yeⁿ'é. 'Tíicā ní Ndyuūs véé paciencia yeⁿ'é yā nduucú vmnááⁿ vmnaaⁿ ní s'neéⁿ yā 'úú chi 'úú tan'dúú^{cā} 'áámá ejemplo yeⁿ'e tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ chi cuayi-ivi caⁿ'á yā cu'téenu yā Cristo ní véé vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā. 17 Cáávā nducuén^{'ē} chuū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ca'a yú Ndyuūs honra ní dich'ēte ca yú Ndyuūs chi rey chi 'áámá canee cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní nguée^é n'gii yā. Ní maaⁿ ní nguée^é cuuvi snaaⁿ yú Ndyuūs chi 'áámá n'dyáⁿā Dendyuūs yeⁿ'e yú. 'Tíica rā vaa.

18 Maaⁿ ní, dii Timoteo chi tan'dúú^{cā} daiyá, i'neéⁿ encargo 'cūū ndúú^{cū} dii. Ní encargo 'cūū chíⁿ chi tiempo chi 'āā chó'o 'iin'yāⁿ profetas caⁿ'a yā yeⁿ'ē di yeⁿ'ē chi caⁿ'á di diiⁿ di. Maaⁿ ní

cuchéé di yen'e tanducuén'e ní diiⁿ di tan'dúúcā chi diiⁿ 'áamá soldado chi ngu'u n'daacā sa. 'Tíicā diiⁿ di tan'dúúcā chi profetas caⁿa yā yen'e di tiempo chi 'āā chó'ōo. ¹⁹ Dii ní cu'téenu n'daacā di ní diiⁿ n'daacā di ndúúcū vaanicadínnūⁿ yen'e di chí n'dai. Nán'a 'iiⁿyāⁿ ni nguée diiⁿ n'daacā yā caati vaanicadínnūⁿ yen'e yā ní nguée n'dai. Ní cáávā chuū nguée i'téenu yā Señor Jesucristo maaⁿ ní canée yā tan'dúúcā chi yaⁿai yen'e Ndyuūs. ²⁰ 'Túúcā chó'ōo yen'e saⁿā Himeneo ndúúcū saⁿā Alejandro ní 'úú deenú chí canee yā a cuenta yen'e yááⁿnguinnūⁿ maaⁿ. Ní 'íicú cuuvi deenú yā chi 'āā ntée cuuvi caaⁿmáⁿ yā ní nguée diiⁿ yā ofender Ndyuūs yen'e yú.

2

Yen'e chí cuuvi caaⁿ'maⁿngua' áúú ca'cueén 'iiⁿyāⁿ nduudu yú

¹ Vmⁿááⁿ vmnaaⁿ ngiicá dii Timoteo chi caaⁿ'maⁿngua'a di cáávā nducyáácá 'iiⁿyāⁿ ní ca'a di gracias Ndyuūs cáávā nducyáácá 'iiⁿyāⁿ. ² Ní canee cuuⁿmiⁿ chi caaⁿ'maⁿngua'a di cáávā saⁿā reyes níicú cáávā nducyáácá 'iiⁿyāⁿ 'iiⁿntyén'e caati cuuvi 'cuεtinee yú n'daacā ní nguée ndúúcū vaadī 'caa'va ti 'cuεtinee yú ndúúcū vaadī 'diiⁿ. Ní diiⁿ yú tanducuén'e tan'dúúcā chi Ndyuūs nen'é yā chi diiⁿ yú. Ní 'cuεtinée yú n'daacā yen'e nducuén'e ndúúcū 'iiⁿyāⁿ. ³ Ti chuū ní

n'daacā nanááⁿ Ndyuūs ní inée yiinūu taaví yā taachí diiⁿ yú 'tíicā. Ndyuūs yen'e yú nadanguán'ai yā s'uuúⁿ. ⁴ Ní nen'é yā chi nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ninguaⁿai yā ní tuumicadínnūⁿ yā chée chí nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. ⁵ Deenu yú chi véé 'áamá Ndyuūs. Ní véé 'áamá 'iiⁿyāⁿ chí caaⁿmáⁿ yā na lugar yen'e yú nanááⁿ Ndyuūs. Ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní Saⁿā chi Daiyá yā chi Señor Jesucristo yen'e yú. ⁶ Ní Jesucristo ca'á yā vida yen'e maáⁿ yā chi ch'íi yā cáávā chí nadí'vε yā nuuⁿndi yen'e nducyáácá 'iiⁿyāⁿ ní 'iicu cuuvi nadinguán'ai yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. Chuū ní Cristo diiⁿ yā tiempo chí n'daacā 'íicú 'cuuⁿmiⁿ yā chí Ndyuūs nen'é yā chí nducyaaca 'iiⁿyāⁿ cuuvi ninguaⁿāi. ⁷ Ní cáávā chuū Ndyuūs dichó'o yā 'úú chí 'úú cuuvi apóstol yen'é yā. Ní áúú ca'cueén 'iiⁿyāⁿ nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ gentiles chí nguée yen'e ndaata 'iiⁿyāⁿ Israel. 'Úú ngaⁿá nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní 'íicú 'iiⁿyāⁿ cuuvi cu'téenu yā. Nguée ngaⁿá nduudu yaadi.

⁸ Nen'é chí ndii nducuén'e cuaaⁿ nducyáácá 'iiⁿyāⁿ cááⁿmáⁿngua'a yā ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yen'é yā chí dεεvε. Ní nguée nduuvi taáⁿ yā, ndíi nguée ndúú 'cuuⁿmaⁿ yā. ⁹ Ní 'tiicá ntúūⁿ n'daataá canee chí cunúu yā catecai yā chí n'daacā chí nguée yaⁿāi ca chíi'vε ní nguée

neené n'dεεvεé. Ní nguéeé canée chí dich'εεtε yā maán yā. Ní nguéeé diín yā 'aama peinada tiín yā chí nguéeé n'daacā. Ní nguéeé snuun yā vmnaaⁿ cuerpo yeⁿ'é yā n'deeé n'dái 'díⁿnguāaⁿ ndíí nguéeé ndúú perlas. Ní nguéeé cunúuⁿ yā tiínūuⁿ chí yaⁿ'ai chíí'vē. ¹⁰ Naati n'daata s'eeⁿ canee chí din'daaca yā nanááⁿ 'iín'yāⁿ tan'dúú^{cā} chí Ndyuūs neⁿ'e yā ní tan'dúú^{cā} chí canee chí diín nducyaaca n'daataá chí cuaacu chí i'téenu yā 'iivú Ndyuūs. ¹¹ Ní n'daataá s'eeⁿ canee chí n'geeⁿ yā chííⁿ chí n'giindiveeⁿ yā ní cuneé yā chí ndiicúuⁿ yā. ¹² Nguéeé neⁿ'é chí n'daataá ca'cueeⁿ yā saⁿ'ā chεeti yaacū ní nguéeé cunee yā lado yeⁿ'e 'iín'tyén'e chí caaⁿ'maⁿ ntiín'nyuⁿ yā yeⁿ'e saⁿ'ā. Ní nguéeé canée chí caaⁿ'maⁿ n'daataá s'eeⁿ chεeti yaacū. ¹³ Caati Ndyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ din'dái yā saⁿ'ā Adán ní cuayiivi miiⁿ ní din'dái yā n'daataá Eva. ¹⁴ Ní yááⁿn'giínūuⁿ nguéeé chinnche'ei sa Adán miiⁿ naati chinnche'ei sa n'daataá Eva miiⁿ ní dinuunⁿdi tá. ¹⁵ Dε'ē chúú^{cā} n'dai 'áámá n'daataá chí véé daiyá tá. Cuuvi nguáⁿ'ai tá nduuti chí 'áámá cunee tá ndúú^{cū} chí i'teenu tá, ní nduuti chí dinén'e tá nducyaaca 'iín'yāⁿ. Ní chíⁿ'i tá chí yeⁿ'e Ndyuūs, ní diín ta cosas chí seria.

3

Yeⁿ'e tan'dúú^{cā} chí canee chí diín saⁿ'ā chí obispo

¹ Chuū chí ngaⁿ'á maan ní cuaacu. 'Āā du'ú nūuⁿ saⁿ'ā chí neⁿ'e sa cuuvi sa obispo ní cundεε sa cuidado yeⁿ'e 'iín'yāⁿ yeⁿ'e yaacū canee sa chí diín sa ntiín'nyuⁿ chí n'daacā. ² Ní cáávā chuū saⁿ'ā chí diín sa ntiín'nyuⁿ yeⁿ'e obispo canee chí 'cuεεtinee sa n'daacā caati 'iín'yāⁿ s'eeⁿ nguéeé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chí véé nuunⁿdi yeⁿ'é yā. Ní saⁿ'ā miiⁿ, sáⁿ'ā chí 'áámá nūuⁿ n'daataá yeⁿ'e sa. Ní saⁿ'ā miiⁿ canée cuuⁿmiⁿ chí serio sa ní diín sa cuen'e daāⁿmaⁿ ntiín'nyuⁿ chí n'daacā ndúú^{cū} orden. Saⁿ'ā miiⁿ canee chí 'cuaaⁿ sa na vaacu sa 'iín'yāⁿ chí canúúⁿ yúúⁿí. Ní canee chí ca'cueeⁿ sa n'dai. ³ Saⁿ'ā miiⁿ nguéeé cuuvi 'cúú'ví sá ní nguéeé in'nuuⁿ sa vaadi 'caa'va chí 'caa'va sa. Ndíí nguéeé ndúú neⁿ'e sa diín sa ganar tuūmī manera chí nguéeé n'daacā cáávā vicio yeⁿ'e sa. Sáⁿ'ā obispo miiⁿ canee chí diín sa 'tíicā. Canee chí manso sa ní nguéeé neⁿ'e sa 'cuuⁿ'maⁿ sa ndúú^{cū} 'iín'yāⁿ, ndíí nguéeé ndεε sa 'aama vicio yeⁿ'e tuūmī. ⁴ Saⁿ'ā miiⁿ canee chí ngaⁿ'ā ntiín'nyuⁿ sa chí n'daacā na vaacu sa ní diín sa chí daiya sa 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'e sa ní daiya sa diín yā respetar chiidá yā. ⁵ Ní ndúú^{ti} chí 'áámá saⁿ'ā nguéeé déenu sa caaⁿ'maⁿ ntiín'nyuⁿ sa na vaacu sa tuu'mi ní ζtáácā cuuvi diín sa cuidado yeⁿ'e dendu'ū chí yeⁿ'e yáacū yeⁿ'é Ndyuūs? ⁶ Saⁿ'ā obispo miiⁿ nguéeé canee sa tan'dúú^{cā} 'áámá saⁿ'ā chí caama i'téenu sa Jesucristo caati cuuvi nacádíínuuⁿ sa

chi ch'εεε maaⁿ sa ti nguéeé dinuu^{ndi} sa tan'dúúcā chi diiⁿ yááⁿn'guiinūⁿ. ⁷ Ní saⁿā obispo miiⁿ canee ntúūⁿ chi din'daacā sa nanááⁿ 'iⁿyāⁿ chi nguεε i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿe yú caati 'iⁿyāⁿ s'een diiⁿ yā honrar saⁿā miiⁿ. Ní 'íicú saⁿā obispo miiⁿ nguéeé cúúví cunee sa ndúúcū vaadi 'cuiinuú chi ca'a sa lugar chi nginnche'ei yááⁿn'guiinūⁿ saⁿā miiⁿ.

Yeⁿe chi canée chi diiⁿ saⁿā chi diáconos

⁸ Maaⁿ ní ngaⁿá yeⁿe saⁿā diáconos chi cūnee sa ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yáacū. 'Tiicá ntúūⁿ saⁿa sa diáconos canee chí diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā ndúúcū orden. Ní canée cuu^min chí saⁿā serio sa. Ní canée chí diiⁿ sa cumplir chiiⁿ chi ngaⁿā sa. Saⁿā miiⁿ ní nguéeé cuuvi 'cúú'ví sá. Ndíí nguéeé ndúú neⁿe sa diiⁿ sa ganar tuūmī manera chi nguéeé n'daacā cáávā vicio yeⁿe sa. ⁹ Saⁿā diácono canée chí deenu sa n'daacā n'dai nducuéⁿe enseñanza yeⁿe chi i'teenu sa yeⁿe chi Ndyuūs chi'cueén yā s'uuúⁿ. Ní canee sa ndúúcū vaanicadínūⁿ yeⁿe sa chi dεεε. ¹⁰ Saⁿā diácono ní saⁿā chi 'iⁿyāⁿ 'āā n'diichí yā chi n'daacā chi diiⁿ sa. Ní nduuti chi nguéeé véeé falta yeⁿe sa tuu'mi ní cuuvi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe saⁿā diáconos. ¹¹ Níicú 'tiicá ntúūⁿ n'daataá yeⁿe saⁿā diácono canee chí tán'ā seria ta ní din'daacā tá. Nguéeé canee chí caaⁿmaⁿ tá yeⁿe 'iⁿyāⁿ. Ní canee chí din'dáacaā tá yeⁿe tanducuéⁿe chí diiⁿ

tá. ¹² Níicú saⁿā diácono miiⁿ ní saⁿā chí 'áámá nūūⁿ n'daataá yeⁿe sa. Ní canee chí ngaⁿā ntiiⁿnyuⁿ sá chí n'daacā na vaacu sa ní diiⁿ sa chí daiya sa n'giindiveén yā yeⁿe sa. ¹³ Caati saⁿā miiⁿ chí diiⁿ n'daacā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe diácono, saⁿā miiⁿ diiⁿ sa ganar lugar yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí honrado yā. Ní véeé cá confianza yeⁿe sa chí cuuvi caaⁿmaⁿ sa yeⁿe Señor Jesucristo tan'dúúcā chí i'téenu sa yeⁿe nduudu yeⁿe yā.

Yeⁿe chi 'iⁿyāⁿ nguéeé deenú yā chí yeⁿe Ndyuūs

¹⁴ Cunee ngiínú chí ndaa nuúⁿ n'diichí dii naati maaⁿ ní chuū idinguúⁿ yeⁿe di. ¹⁵ Ní nduuti chí nguéeé nndaa nuúⁿ tuu'mi cuuvi tuumicadínuuⁿ di táácā chí cuuvi 'cuεetinée 'iⁿyāⁿ s'een taachi i'téenu yā ní yeⁿe Ndyuūs 'iⁿyāⁿ s'een. Caati nducyaaca s'uuúⁿ chí i'teenu yú Señor Jesucristo ní yeⁿe Ndyuūs s'uuúⁿ. Ní s'uuúⁿ ní yáacū yeⁿe Ndyuūs chí canduuchi, 'tiicá s'uuúⁿ. Ní s'uuúⁿ tan'dúúcā cimientu ndúúcū pilar yeⁿe yáacū, 'tiicá s'uuúⁿ ti ngaⁿa yú nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs nanááⁿ nducyáácá 'iⁿyāⁿ. ¹⁶ Níicú mar 'áámá 'iⁿyāⁿ nguéeé cuuvi caaⁿmaⁿ yā yeⁿe enseñanzas yeⁿe Ndyuūs yeⁿe yú chí nguéeé ch'εεε taavica, enseñanzas chí Ndyuūs chí'cueén yā s'uuúⁿ:

Ndyuūs yeⁿe yú ndaá yā na iⁿ'yeendi 'cūū ndúúcū cuerpo tan'dúúcā s'uuúⁿ. Ní ch'iⁿi Espíritu N'dai yeⁿe

Ndyuūs chi Cristo ní cuaacu yā. Ní ángeles yen'ē va'ai chεeti ngu-uvi n'diichí yā Cristo. Ní 'ii'yān candéé yā nduudu cuaacu yen'é Cristo nanáán 'ii'yān yen'e tanducuén'ē país yen'ē in'yee'ndí 'cūū. Ní 'ii'yān yen'e tanducuén'ē cuaaⁿ yen'e in'yee'ndí 'cūū ní ch'i'téenu yā Cristo. Ní Cristo cuna'a ntuún yā na va'ai chεeti nguuvi.

4

Yen'e 'ii'yān chi nguée 'áámá cunee yā ndúúcū chi i'téenu yā

¹ Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs nga'a cuaacu yen'ē nguuví chí cuchíi taachi nga'a chí na'a 'ii'yān caⁿa yā ndaacadaamí yā yen'ē nduudu cuaacu ní cu'nee'veén yā nduudu yen'e espíritus chí nginnche'ei 'ii'yān, espíritus chí ngi'cueen cosas chí nguée cuaacu. Ní yáán'nguiniūⁿ dichó'o sa espíritus. ² Ní 'ii'yān s'een 'caandiveén yā nduudu yen'e 'ii'yān chí nga'á yā chí i'téenu yā Ndyuūs yen'ē yú, ní nguée cuaacu. Ní caⁿá yā n'giindiveén yā nduudu yen'e 'ii'yān chí nga'a nduudu yaadi. Níicú 'ii'yān chí nguεε n'daacā idiín yā canee yā ndúúcū vaanicadíniūⁿ yen'é yā chí nguée n'daacā. Ní nguée ya'ái yā yen'e chí diín yā taachi diín yā cosas chí nguée n'daacā. ³ 'Ii'yān s'een nguée n'guuⁿ yā chí ch'iindivaacu

'ii'yān. Ní nguée n'guuⁿ yā chí nge'e 'ii'yān tanducuén'ē chí nge'e yú. Deenu yú chí Ndyuūs din'dái yā tanducuén'ē chí nge'e yú. Cáávā chí nducyáácá 'ii'yān chí i'téenu yā Ndyuūs ndúúcū 'ii'yān chí deenú yā nduudu cuaacu yen'é yā cuuvi che'é yā tanducuén'ē. Ní nducyaaca 'ii'yān chí che'é yā canee chí caaⁿ'máⁿ yā gracias Ndyuūs cáávā chí che'e yā. ⁴ Deenu yú chí nducuén'ē chí din'dái Ndyuūs chí che'e yú ní n'daacā. Ní 'ii'yān nguée canee chí cu'neeⁿ yā 'áámá lado mar 'áámá caati canée chí cuta'á yā ní caaⁿ'máⁿ yā gracias Ndyuūs. ⁵ Caati tanducuén'ē dendu'ú 'cūū ní n'daacā ní 'ii'yān cuuvi che'é yā chuū ti Dendyuūs nga'á yā 'tíicá yen'ē na libro yen'é yā. Maaⁿ ní ngiica yú Ndyuūs chí Ndyuūs diín yā bendecir chuū chí che'e yú.

'Ii'yān idiín ntiinyuⁿ yā chí n'dai yen'e Jesucristo

⁶ Nduuti chí dii, Timoteo, ca'cueen dí dendu'u 'cūū nanáán 'ii'yān chí i'téenu Señor Jesucristo tuu'mi ní dichí'vē ca di Señor Jesucristo. Ní taachi ca'cueen di nduudu n'dái 'cūū yen'e Jesucristo ní 'cuεetinee di tan'dúúcā chí nga'a nduudú 'cūū tuu'mi ní idiín di chí dii maaⁿ di chí n'giindiveen di nduudu yen'e di ní cu'téenu ca di yen'é Ndyuūs. ⁷ Nguée cu'nee'veen di yen'e cuentos zonzos chí yen'e ín'yee'ndí, cuentos chí nguée ngíicá yen'é Ndyuūs caati nguée dichí'vē

chi caaⁿmaⁿ yú chuū nanááⁿ 'iⁿyāⁿ. Ní tanducuén^e chi diiⁿ di, cuen^e daāⁿmaⁿ diiⁿ di tan'dúú^{cā} Ndyuūs neⁿ'é yā chi diiⁿ di. ⁸ Deenu yú chi taachi diiⁿ yú ejercicios cáávā cuerpo yeⁿ'e yú taaⁿ 'lⁱíⁿ chuundi dichíⁱ'vē s'uuúⁿ. Ní^{cú} taachí diiⁿ yú chíⁱⁿ chí neⁿ'e Ndyuūs tanducuén^e dichíⁱ'vē yú caati diiⁿ yú chi n'daacā cáávā s'uuúⁿ nguuvi s'eeⁿ chi canee yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní^{cú} cucáávā nguuvi chi cuchíⁱ. ⁹ Nduudú 'cūū ní cuaacu chí cuaacu, ní^{cú} nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ canéé chi cu'téenu yā nduudú 'cūū. ¹⁰ Ní cáávā nduudú 'cūū ní diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ. Ní n'geenu yú ngii ti 'iⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a taáⁿ yā yeⁿ'ē yú. 'Tíicā chó'ōo yeⁿ'ē yú caati i'teenu yú Jesucristo ní canéé ngiinu yú Ndyuūs chi canduuchi chí cuuvi nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ní nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā yā.

¹¹ Ní^{cú} díⁿ, Timoteo, 'úú ngaⁿ'á chi canee chi ca'cueeⁿ di nduudú 'cūū. ¹² Nguéé 'cuaaⁿ di lugar chí 'iⁿ'yāⁿ nguéé neⁿ'e yā dii cucáávā chi duū^{'vi} nguuví yeⁿ'ē di. Din'daacā di ndúú^{cū} tanducuén^e chi diiⁿ di, ye^e chi ngaⁿ'a di, yeⁿ'ē chi diiⁿ di. Ní dine'e di nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ. Ní diitu canee di ndúú^{cū} chi i'téenu di. Ní diiⁿ di chí vida yeⁿ'ē di ní n'daacā nanááⁿ nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ. Ní vida yeⁿ'ē di canee tan'dúú^{cā} 'áámá ejemplo. ¹³ Ní^{cú} 'naaⁿ tiempo chí 'āa cuéé ndaá nanááⁿ di 'cueeⁿ

di libro yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ. Ní yaa^{'vi} di 'iⁿ'yāⁿ chi 'caandiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní ca'cueeⁿ di 'iⁿ'yāⁿ tanducuén^e chi yeⁿ'é Ndyuūs neⁿ'e chi ndaá. ¹⁴ Ní diiⁿ di tanducuén^e chi cuuvi di yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chí Ndyuūs tee yā dii taachi saⁿ'ā chi 'cueeⁿ nduudu yeⁿ'e Ndyuūs ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē chi diiⁿ di. Ní saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáacū s'núⁿ yā ta'a yā ná tiⁿ di cáávā chí cho'ó yā dii chí diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁵ Canéé chí diiⁿ di nducué^e chí ngaⁿ'á dii ní diiⁿ di tan'dúú^{cā} chí 'āā 'cueeⁿ di. Ní 'íicú 'iⁿ'yāⁿ cuuvi deenú yā chí cu'téenu ca di nguuvi nguuvi. ¹⁶ Ní díⁱ, Timoteo, cundéε di cuidado yeⁿ'ē maaⁿ di, ní yeⁿ'ē tanducuén^e chí diiⁿ di, ní yeⁿ'ē chí ca'cueeⁿ di 'iⁿ'yāⁿ. Caati nduuti chí diiⁿ di 'túú^{cā} nadinguáⁿ'ai maāⁿ di dii ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chí n'giindiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'ē di.

5

Yeⁿ'e tan'dúú^{cā} chí cuuvi diiⁿ di ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs

¹ Nguéé diiⁿ di reprimir mar'áámá saⁿ'ā ndiicūⁿ naati ca'a di consejo saⁿ'ā miⁿ tan'dúú^{cā} chí chiida di. Ní diiⁿ di tratar ndúú^{cū} saⁿ'ā da'caíyāá tan'dúú^{cā} chí saⁿ'ā s'eeⁿ ní díⁿ di. Ní canéé chí diiⁿ di nducuén^e chí n'daacā. ² Ní diiⁿ di tratar ndúú^{cū} n'daataá ndiicūⁿ tan'dúú^{cā} chí cheεcu di. Ní diiⁿ di tratar ndúú^{cū} taⁿ'ā dá'caiyāa tan'dúú^{cā} chí víⁱ di. Ní

canéé chí diiⁿ di tanducuéⁿē n'daacā ndúúcū 'iīⁿyāⁿ.

3 Ní innee di n'daataá nguá'āa chí cuaacu níⁿnyúⁿ véé necesidades yeⁿe yā.

4 Naati nduuti chí n'daataá nguá'āa véé daiya tá o daiya yiinu tá da'caiyāa s'ééⁿ canéé chí din'daacá yā ní canéé chí diiⁿ cumplir obligaciones yeⁿ'é yā ndúúcū 'iīⁿyāⁿ yeⁿe familia yeⁿ'é yā. Ní da'caiyāa s'ééⁿ ní canéé chí diiⁿ yā cosas chí n'daacā cáávā chεεcú yā ndúúcū chiidá yā ní cáávā chí neⁿ'e ca yā chiidá yā ndúúcū chεεcú yā caati chuū ní cosa chí n'daacā, ní cosa chí Ndyuūs neⁿ'é yā chí da'caiyāa s'ééⁿ diiⁿ yā. 5 Ní nduuti chí cuaacu níⁿnyuⁿ chí n'daataá nguá'āa ní dámaāⁿ ta, canéé chí i'téenu tá Ndyuūs ndúúcū confianza ní caaⁿ'maⁿngua'a tá nanááⁿ Ndyuūs ndii ngu-uvi ndii n'gaan. 6 Ní nduuti chí n'daataá nguá'āa diiⁿ tá tan'dúúcā chí maāⁿ tá neⁿ'e tá, 'áará chí canduūchi tá caneē tá tan'dúúcā chí n'diī tá nanááⁿ Ndyuūs. 7 'Tiicá ntúūⁿ ca'cueeⁿ di nducuéⁿē chuū nanááⁿ 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e yaācū ní tanáⁿ'ā 'iīⁿyāⁿ nguéé cuuvi caaⁿ'mán yā chí véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. 8 Nduuti chí 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé candεε yā cuidado yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'é yā ndúúcū chεεcú yā ndúúcū chiidá yā tuu'mi ní 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ndaacadaamí yā yeⁿ'e chí i'téenu yā ní ndii cunncaā cā nguéé ti 'iīⁿyāⁿ chí nguεε i'téenu yā.

9 Cuuvi dingúūⁿ di na lista yeⁿ'e n'daataá nguá'āa

ca'áamá n'daataá nguá'āa chí 'āā ngii tá 'iīnu ngεεcu 'áámá nduūyū ní 'áámá nūuⁿ isaⁿ'ā nduūcū ta. 10 Ní n'daataá nguá'āa miiⁿ canee chí 'āā ch'εεtinee n'daacā tá ní taavi n'daacā tá daiya tá. Ní canéé chí n'guuⁿ tá na vaacu tá 'iīⁿyāⁿ chí snúuⁿ yā yúúⁿí, ní 'āā naaⁿnu tá ca'ā 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs tan'dúúcā costumbre yeⁿ'é 'iīⁿyāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e yā. Ní chinnee ta'ā tá 'iīⁿyāⁿ chí ngiitā, ní diiⁿ tá 'āā de'é nūuⁿ ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā.

11 Nguéé dingúūⁿ di na lista yeⁿ'e n'daataá nguá'āa 'áámá n'daataá nguá'āa naⁿ'a chí nguéé nduuyu yeⁿ'e tá caati cuuvi neⁿ'e ta 'caandavaacu tá ní nguéé neⁿ'e tá diiⁿ tá ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo. 12 Ní cuayiivi miiⁿ ní n'daataá nguá'āa miiⁿ véé culpa yeⁿ'e tá chí nguéé diiⁿ tá cumplir compromiso yeⁿ'e tá chí diiⁿ tá ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo. 13 Ní más cā cuuvi diiⁿ n'daataá nguá'āa s'eeⁿ. 'Íícú cuuvi 'daāⁿ'dī ntúūⁿ ta taachi ngeⁿ'ē tá 'áámá va'ai táámá va'ai. Níícú nguéé dámaāⁿ chí 'daāⁿ'dī tá ti neené neⁿ'e nan-deē tá yeⁿ'e 'iīⁿyāⁿ ndúúcū nduudu chí nguéé cánéé chí caaⁿ'maⁿ tá ní diyaādí ta. Ní caⁿ'a tá miiⁿ caⁿ'a tá 'muuⁿ ní diiⁿ tá cosas chí nguéé ituneeⁿ tán'ā. 14 Cáávā chuū neⁿ'é chí n'daataá nguá'āa chí da'caiyā ta 'caandivaacu tá ní taavi tá daiya tá ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ tá na vaacu tá. 'Tiicá ní 'iīⁿyāⁿ chí nguéé i'téenu yā Ndyuūs nguéé caaⁿ'maⁿ cúnncāa yā yeⁿ'ē tá. 15 Caati n'duuví

n'daataá nguá'āa chi da'caiya tá 'āa ndaacadaami tá ye'nē Cristo ní cuen'e tá lado ye'n'e yaá'n'guiinūuⁿ.

16 Ní nduuti chi 'áamá n'daataá o sa'nā chi i'téenu yā Jesucristo ye'nē yú ní vεε n'daataá nguá'āa chi 'i'in'yāⁿ ye'nē yā, canéé chí ca'á yā n'daataá nguá'āa dε'ē chi ne'n'e tá. 'Tíicā ní nguée canéé chi ca'a 'i'in'yāⁿ ye'n'e yaācū n'daataa ngua'áá miin'. 'Tíicā ní cúuví ca'a 'i'in'yāⁿ ye'n'e yaācū tanán'ā n'daataá nguá'āa chi cuaacu ní'nnyúⁿ chí vée necesidades ye'n'e tá.

17 Maaⁿ ní sa'nā s'een chi nga'a ntiin'nyuⁿ n'dai ye'n'e yaācū ndúúcū sa'nā chi ca'cueen nduudu ye'n'e Ndyuūs ndúúcū sa'nā chi candεε nduudu ye'n'e Ndyuūs cuuvi cuta'a sa honor chí doble ye'n'e 'i'in'yāⁿ s'een ye'n'e yaācū. 18 'Tíicā canéé nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Nguée cu'nūu di yaānā duutu 'yúúdūu o 'itiindu chí inde'eí nuúⁿ tī nguaaⁿ trigo ní 'íicú cuuvi che'é tī ye'nē. Ní canéé nguūⁿ táamá. Sa'nā chí nídiin ntiin'nyuⁿ cuuvi cuta'ā sa chíi'vε ye'nē sa.

19 Nguée cu'téenu di 'i'in'yāⁿ chí nga'a yā ye'n'e sa'nā chí nga'a ntiin'nyuⁿ ye'n'e yaācū nduuti chí nguée vée 'uuvī ndúú 'iinu testigos ye'nē yā. 20 Naati canee chí diin di reprender nanááⁿ nducyáácá 'i'in'yāⁿ ye'n'e yaācū 'i'in'yāⁿ chí nadinuuⁿndí yā. Ní 'íicú tanán'ā 'i'in'yāⁿ ní dí'va'á yā. 21 Maaⁿ ní 'úú Pablo nga'a

ngī dii Timoteo chuū nanááⁿ Dendyuūs ní nanááⁿ Señor Jesucristo ní nanááⁿ ángeles chí Ndyuūs ndεεve yā. Diin di nducuéⁿē chuū ní nguée nadacadíinuuⁿ di chí 'áamá yā chí ch'εεε cá yā nguée ti táamá yā. Ní 'āa daamá nūuⁿ diin di ndúúcū nducyaaca 'i'in'yāⁿ. 22 Nguée ndεεve nuuⁿ di 'áamá sa'nā chí caa'n'maⁿ ntiin'nyuⁿ sa ye'n'e yaācū nduuti chí nguée n'diichí di sa'nā miin 'naaⁿ tiempo. Ní nguée vée 'áamá parte ye'nē di ndúúcū sa'nā miin taachi dinuuⁿndí sa. Diví di ye'n'e nducuéⁿē chí nguée n'daacā ní nguée dinuuⁿndí maāⁿ di.

23 Maaⁿ ní taachi ya'āi chεeti di nguée cu'u di dámaāⁿ nuūⁿnī caati cuuvi cu'u di 'téé vino. Ní taama vmnéⁿēe chí ya'āi cuerpo ye'nē di cu'u di 'téé vino.

24 Ní nuuⁿndi chí diin ná'nā 'i'in'yāⁿ, ní deenu yú ti n'diichi yú vmnaaⁿ chí ndaā nguuvi chí Ndyuūs n'diichi yā nuuⁿndi ye'n'e yú. Níicú nguée deenu yú nuuⁿndi chí diin tanán'ā 'i'in'yāⁿ naati cuayiivi míiⁿ taachi n'diichi Ndyuūs nuuⁿndi ye'n'e yú tuu'mi ní snaaⁿ yú nuuⁿndi ye'nē yā. 25 'Tiicá ntúūⁿ snaaⁿ yú nducuéⁿē chí n'daacā chí diin 'i'in'yāⁿ. Ní 'áará chí nguée inaaⁿ yú maaⁿ chíin chí n'daacā chí diin yā cuayiivi ní Ndyuūs idiiⁿ yā chí cadiinuuⁿ yú táácā ye'nē 'i'in'yāⁿ s'een.

6

1 Nducyaaca 'i'in'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo chí diin ntiin'nyuⁿ ye'n'e criado

o criada ni 'áamá canee yā na ntiinyuⁿ yeⁿ'ē 'iivi yā chi esclavo yā, canee yā tan'dúúcā chi véé 'áamá yugo na daandú yā. Ní 'iin'yāⁿ esclavos canee chi diiⁿ ca yā respetar 'iivi yā. Níicú 'iivi yā nguée cuuvi cuncāa caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ndí nguée ndúú yeⁿ'ē chi ca'cueeⁿ yú. ² Ní saⁿ'ā esclavos chi i'téenu sa ní véé 'iivi sa chi 'tiicá ntúūⁿ i'téenu yā, canee chi diiⁿ ca sa respetar 'iivi sa tan'dúúcā chi 'aama 'iivi sa chi nguée i'téenu yā. Naati canee chi diiⁿ sa servir más cā 'iivi sa chi i'téenu yā caati 'iivi sa ní hermano ndúúcū sa caati yeⁿ'é Ndyuūs nduu'uuví yā. Ní hermanos neⁿ'e sa 'iivi sa. Tanducuén^{'ē} dendu'ū dii, Timoteo, ngi'cueeⁿ di ní ngaⁿ'a di.

'Iin'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo ní véé vaadi yeenu yeⁿ'é yā

³ Níicú nduuti chi 'áamá 'iin'yāⁿ ngi'cueeⁿ yā táamá nduudu chī n'dááⁿ ní nguée tan'dúúcā nduudu n'dai yeⁿ'ē Señor Jesucristo, ndí nguée ndúú tan'dúúcā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi ngi'cueeⁿ yú yeⁿ'ē chi 'cuεtinee yú n'daacā tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'e yā chi diiⁿ yú, ⁴ tuu'mi ní 'iin'yāⁿ miiⁿ ní nadacadíinuⁿ yā chi maaⁿ yā ch'εté yā, ní nguée de'ē véε deenu yā. 'Iin'yāⁿ miiⁿ ní ch'εecu cheendí yā. Ní diiⁿ yā chi náⁿ'ā 'iin'yāⁿ nguⁿ'u yā ní ngue'ei yā ní 'caa'vá yā ní ngaⁿ'a taáⁿ yā yeⁿ'e 'iin'yāⁿ.

Ní 'iin'yāⁿ miiⁿ diiⁿ yā chi náⁿ'ā 'iin'yāⁿ nguée véé 'vi-ich'εtiínūⁿ ndúúcū tanán^{'ā} 'iin'yāⁿ. ⁵ Ní 'iin'yāⁿ miiⁿ diiⁿ yā chi nducyaaca 'iin'yāⁿ dámaāⁿ n'gεecu cheendí yā, ní nguée n'daacā nadacadíinuⁿ yā. Ní nguée deenu yā nduudu yeⁿ'e Cristo. 'Iin'yāⁿ miiⁿ nadacadíinuⁿ yā chi diiⁿ yā ganar tuumī caati chi'téenu yā ní ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e Cristo. Diví di yeⁿ'e tanducuén^{'ē} 'iin'yāⁿ chi 'tiicā. ⁶ Deenu yú chi 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo canee n'daacā yā ndúúcū chi véε yeⁿ'é yā ní yeenu yā. Chiinⁿ chi i'téenu yā ní tan'dúúcā vaadi 'cuiica ca yeⁿ'é yā. 'Tiica rā vaa. ⁷ Deenu yú chi nguée de'ē véε ndeē yú taachi ch'iindiyaāⁿ yú iⁿ'yeendí 'cūū. Ní nguée de'ē véε ntúūⁿ candeε yú yeⁿ'ē iⁿ'yeendí 'cūū taachi 'cuūvī yú. ⁸ Neⁿ'e chí snee yú iⁿ'yeendí 'cūū nduuti chi véé chi ngeⁿ'e yú ndúúcū catecai yú, ní ndúúcū chuū nūuⁿ cānee chi yeenu yú. ⁹ Caati 'iin'yāⁿ chi neⁿ'é yā 'cuiicā yā taachi yááⁿ'nguiinūⁿ n'diichi neeⁿ sa 'yā cuuvi diiⁿ yā dendú'ū chi nguεε n'daacā. Ní canee yā ndúúcū vicio zongo yeⁿ'é yā chi nguεε n'daacā. Ní nguée dichí'vε. Ní diiⁿ chi dinuuⁿndí yā níicú diiⁿ chi caⁿ'á yā infierno. ¹⁰ Chíinⁿ chí diiⁿ chi 'iin'yāⁿ dinuuⁿndí yā ní chuū. 'Iin'yāⁿ neⁿ'e cá yā tuūmī. Ní in'nuuⁿ cá yā tuūmī chi 'āā ntée véé tiempo chi cu'téenu yā. Ní maáⁿ yā diiⁿ yā chi ya'āi

n'geenu taaví yā ngii.

Yen'e chi cuuvi din'daaca yú maaⁿ chi i'teenu yú

11 Maaⁿ ní dii, Timoteo, saⁿā chi yeⁿé Ndyuūs dii, diví di yeⁿe nducuéⁿē chuū chi nguεε n'daacā. Ní diiⁿ di nducuéⁿē chi n'daacā. Dich'εεε di Ndyuūs ní cu'téenu ca di. Din'é ca di nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ní diiⁿ di nducuéⁿē ndúúcū paciencia. Ní canee di ndúúcū staava yeⁿe di chi n'dai. 12 Ní taachi 'cueenu di cuuvi cáávā chi i'téenu di Ndyuūs canee diitu di ndúúcū chi i'téenu di yeⁿé Ndyuūs yeⁿē yú. Ní diitu diiⁿ di caati chi cuuvi yeⁿē di vida cuen'e daāⁿmaⁿ chi cuuvi cuta'a di yeⁿe Ndyuūs ti Ndyuūs yaa'ví yā dii chi cuuvi yeⁿé yā dii. Ní dii 'āā ngaⁿ'a di chi i'téenu di Ndyuūs nanááⁿ 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ. 13 Maaⁿ ní 'úú yaa'ví dii nanááⁿ Ndyuūs chi testigo yeⁿe yú, Ndyuūs chi itée yā vida yeⁿē nducuéⁿē chi véé, ní nanááⁿ Jesucristo chi 'āā ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs chiidá yā nanááⁿ gobernador Poncio Pilato. 14 'Úú yaa'ví dii chi 'caandiveeⁿ di ní diiⁿ di nducuéⁿē chi ca'á orden yeⁿē di. Ni nguée n'daaⁿ orden yeⁿé caati nguée neⁿé chi 'iiⁿyāⁿ caaⁿ'máⁿ yā contra yeⁿē di caavā cosa chi diiⁿ di. Diiⁿ di 'tíicā ndii tiempo chi ndaa Señor Jesucristo yeⁿe yú táámá vmnéⁿēe. 15 Níicú tiempo taachi Ndyuūs neⁿé yā, Ndyuūs caⁿá yā di-cho'ó yā Jesucristo chí n'dai taavi nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ taama

vmnéⁿēe, Ní Cristo miiⁿ maáⁿ yā ní 'áámá n'dyáⁿā 'iiⁿyāⁿ nūuⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿe nducueⁿē chi véé, ní Rey chi ch'εεε taavi ca nguée ti tanáⁿā reyes. Ní 'iivi yú chi ch'εεε taavi ca nguée ti tanáⁿā saⁿā chi 'iivi. 16 Dámaāⁿ Ndyuūs miiⁿ ní 'áámá canduuchí yā cuen'e daāⁿmaⁿ. Ní canduuchí yā ná chidεεε chi nguée cuuvi indaa mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ. Ní nguée n'diichi mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ Ndyuūs miiⁿ ndíi nguée cuuvi snaaⁿ ra yā. Maaⁿ ní cuen'e daāⁿmaⁿ canee cuuⁿmiⁿ yú dich'εεε yú Ndyuūs ti tanducuéⁿē poder chí véé ní yeⁿé yā. 'Tíicā rā vaa.

17 Maaⁿ ní dii, Timoteo, cuuvi di 'iiⁿyāⁿ 'cuiica chí nguée nadacádíinuⁿ yā chí ch'εεε n'dái yā. Ní nguée cunee ngiinú yā yeⁿe chí véé yeⁿe yā caati cosa chí nguée seguro chí 'áámá cūnee ndúúcu yā. N'dáacā ca nduuti chí 'iiⁿyāⁿ s'een cu'téenu yā Ndyuūs chí canduuchi ní Ndyuūs ca'á yā n'deee n'dái dendu'ū yeⁿe nducuéⁿē chí véε caati cuuvi cuta'a yú ní yeenu yú. 18 Níicú díi yaa'vi di 'iiⁿyāⁿ 'cuiica chí din'daacá yā ní diiⁿ yā n'deee tááví ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā. 'Íicú canee listo yā chí cuuvi ca'a yā tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chí nguée véé yeⁿe yā ní innee yā 'iiⁿyāⁿ s'een. 19 'Tíicā cuuvi yeⁿé 'iiⁿyāⁿ s'een vaadi 'cuiica yeⁿé yā chí vida cuen'e daāⁿmaⁿ chí Ndyuūs caⁿá yā chí ca'a yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿé yā.

*Pablo ca'á yā últimas órdenes**Timoteo ti 'cuiñū carta maaⁿ*

²⁰ Dííⁿ, Timoteo, cundéε
 di n'daacā cuidado yeⁿ'e
 encargo chi 'iiⁿ'yāⁿ 'āā tee
 yā dii. Nguéé cu'neeⁿveeⁿ
 di n'deee n'dái nduudu chi
 ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e cosa
 yeⁿ'ē in'yeeⁿdí 'cūū o yeⁿ'ē
 nduudu chi nguéé dichíí'vē
 o yeⁿ'ē chi ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ chi
 nduudu deenu ní nguéé 'tíicā.
²¹ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndáácadaami
 yā yeⁿ'ē nduudu cuaacu
 yeⁿ'é Ndyuūs ní maáⁿ yā
 ní nguéé i'téenu yā nduudu
 cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs. Maaⁿ
 ní 'úú neⁿ'é chi Ndyuūs téé yā
 dii tanducuéⁿ'ē chi n'daāca.
 "Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E TIMOTEO

1 'Úú Pablo 'úú ní 'úú apóstol yeⁿ'e Jesucristo caati Ndyuūs neⁿ'é yā chi 'úú cuuvi apóstol yeⁿ'é yā, ní dichó'o yā 'úú. Ní chuū chi Ndyuūs diiⁿ yā ní tan'dúúcā chi ngaⁿ'a yā chi ca'a yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Jesucristo. 2 'Úú dingúúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e di, Timoteo, chi tan'dúúcā daiyá 'tíicā dii caati neⁿ'é taavi dii. Neⁿ'é chi Ndyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú téé yā dii cosas chi n'dai, ní ya'āi 'iinú yā dii, ní téé yā dii vaadī 'diiⁿ na staava yeⁿ'e di.

*Caaⁿ'maⁿ di nduudu yeⁿ'e
Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ*

3 Maaⁿ ní ca'á Ndyuūs gracias caavā chi 'úú dichíi'vé Ndyuūs ndúúcū vaanicaadínūⁿ yeⁿ'é chi n'daacā tan'dúúcā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yú tiempo chi 'āā chό'ōo. Ní ndii nguuví ndii n'gaaⁿ taachi ngaⁿ'anguā'a, 'úú ca'á Ndyuūs gracias, ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'úú ngaⁿ'anguā'a caavā dii, Timoteo. 4 Nééné neⁿ'é snaáⁿ dii, Timoteo, taachi n'gaacú yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ nduutinááⁿ di taachi caneé 'áámá lado yeⁿ'e di. Ní taachi cuuvi n'diichí dii tuu'mi ní yeenú taavi. 5 Ní n'gaacú chi i'téenu di Ndyuūs ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e di. Vmnaaⁿ chi i'teenu di Jesucristo tán'ā Loida chi chicuⁿ'u di ní tán'ā

Eunice cheecu di i'téenu yā Jesucristo. Maaⁿ ní seguro caneé chi cuaacu chi dii ntúūⁿ i'téenu di.

6 Cáávā chi i'téenu di Ndyuūs neⁿ'é chi n'gaacu di chi cueⁿ'é daāⁿmaⁿ diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ chi Ndyuūs 'āā teé yā dii ndíi tiempo chi 'úú sn'duū ta'á vmnaaⁿ tiiⁿ di. 7 Ndyuūs nguéeⁿ 'āā teé yā s'uuúⁿ 'áámá staava yeⁿ'e yú chi 'va'ā yú naati 'āā teé yā s'uuúⁿ 'áámá staava yeⁿ'e yú chi véé poder yeⁿ'e yú. Ní 'íicú cuuví dinéⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuuvi nadicadínūⁿ yú n'daacā. 8 Maaⁿ ní nguéeⁿ 'cuináaⁿ di chi caaⁿ'maⁿ di nduudu cuaacu yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ndíi nguéeⁿ ndúúⁿ 'cuináaⁿ di yeⁿ'e 'úú caati canuúⁿ vácūū cáávā chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo. Naati n'daacā ca diiⁿ di chi cucheⁿ di yeⁿ'e nducuén'ē chi 'cueenu di cuuvi ntúūⁿ cáávā chí ngaⁿ'a di nduudu yeⁿ'e Cristo chí nadanguáⁿ'āi 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindiveén yā yeⁿ'e di. Diiⁿ di tanducuén'ē ndúúcū fuerzas chi Ndyuūs itée yā dii. 9 Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ ní yaa'ví yā s'uuúⁿ chi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yā chí n'daacā. Nguéeⁿ nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ cáávā ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ yú chí n'daacā. Naati Ndyuūs diiⁿ yā 'túúcā ndúúcū s'uuúⁿ ti 'tíicā neⁿ'é yā diiⁿ yā. Níicú neené neⁿ'e yā s'uuúⁿ. Ní maaⁿ ní s'uuúⁿ 'āā nduuví daama yú ndúúcū Cristo Jesus. Níicú Ndyuūs neⁿ'e yā s'uuúⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ

chi 'āā cuéé iⁿ'yeē^{ndī}. ¹⁰ Maaⁿ ní Ndyuūs ch'iⁿ'í yā chí neⁿ'e taaví yā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ taachi dichó'o yā Jesucristo yeⁿ'ē yú iⁿ'yeē^{ndī} 'cūū. Jesucristo ní 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Ní nduudu cuaacu yeⁿ'ē evangelio chí yeⁿ'e vida yeⁿ'e Cristo ch'iⁿ'i s'uuúⁿ chí nguéé 'aama 'cuūvi yú. Níícú cáávā chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ cuuvi cunduuchi yú cuen^e daāⁿmaⁿ.

¹¹ Níícú Ndyuūs nideεvε yā 'úú chí caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é yā ní dichó'o yā 'úú lado yeⁿ'e apóstol yeⁿ'é yā chí 'úú caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿ'e ndaata Israel. ¹² Níícú cáávā chí 'úú apóstol yeⁿ'é yā tanducuén^{'ē} n'geenú ngii chí canuúⁿ vácūū. Ní nguéé ngii 'cuinaáⁿ caati deenú du'ū chí Cristo chí i'teenú. Ní deenú chí cuaacu chí Cristo miiⁿ ní véé poder yeⁿ'é yā chí diiⁿ cuenta yā yeⁿ'e nducuén^{'ē} n'tiiⁿnyuⁿ chí tee yā 'úú ndíi nguuví chí diiⁿ yā juzgar nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ.

¹³ Dii, Timoteo, diiⁿ di ndúúcu nduudu chí serio nducuén^{'ē} tan'dúúca chí 'úú chí'cueéⁿ dii. Ní cunéé di n'daacā ndúúcu chí i'teenú di Dinéⁿ'e di nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ caati mááⁿ ní s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Jesucristo s'uuúⁿ. ¹⁴ Ní cundεε di cuidado chí diiⁿ di n'tiiⁿnyuⁿ chí Ndyuūs tee yā dii. Ní tee di lugar chí Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí canee ndúúcu yú cunneé yā dii.

¹⁵ Dii ní deenu di chí nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu

yā Jesucristo chí yeⁿ'e yáⁿ'āa Asia, 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí canee yā nduucú nguuví chí chó'ōo, maaⁿ ní ndaacadaamí yā yeⁿ'ē 'úú. Ní nguaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canéé saⁿ'ā Figelo ndúúcu saⁿ'a Hermógenes. ¹⁶ Naati 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e saⁿ'ā Onesíforo nguéé 'cuinaáⁿ yā 'úú yeⁿ'ē chí canuúⁿ vácūū. Saⁿ'ā miiⁿ ndaa sa n'diichi sa 'úú chí nnee sa 'úú. Neⁿ'é chí Señor Jesucristo ca'á yā vaadī ya'ai yeⁿ'é yā saⁿ'ā miiⁿ ndúúcu 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e sa. ¹⁷ Nguéé diiⁿ saⁿ'ā Onesíforo tan'dúúca chí diiⁿ tanáⁿ'a yā caati taachi canéé sa na yāāⁿ Roma neené na'nuūⁿ sa 'úú ndíi taachi nndaācā sa 'úú. ¹⁸ Neⁿ'é chí Ndyuūs ya'ai 'iinú yā saⁿ'ā miiⁿ nguuví chí Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú diiⁿ yā juzgar 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeē^{ndī} 'cūū. Ní dii ní neené n'dai deenú di tan'dúúca chí chinnee sa s'uuúⁿ taachi snée yú na yāāⁿ Efeso.

2

'Aámá soldado yeⁿ'ē Señor Jesucristo chí din'dáaca sa

¹ Díi, Timoteo, chí tan'dúúca daiyá, cuta'a di fuerzas yeⁿ'ē nducuén^{'ē} vaadī n'dai chí cuuvi yeⁿ'ē yú caati maaⁿ ní yeⁿ'e Jesucristo s'uuúⁿ. ² Ní tanducuén^{'ē} chí n'giindiveeⁿ di yeⁿ'e 'úú chí ngaⁿ'á nanááⁿ n'dee n'dái 'iⁿ'yāⁿ, chuū ní ca'cueeⁿ di saⁿ'ā s'eeⁿ chí i'téenu sa chí 'áámá cūnee sa n'daacā ndúúcu chí i'téenu sa, ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní cuuvi ca'cueeⁿ sa tanáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ.

³ Ní taachi canee chi 'cueenu dí cuuvi tuu'mi ní n'geenu di ngii tan'dúúcā 'áámá soldado chi n'daacā sa. 'Tíicā diiⁿ di caati dii ní 'áámá soldado ye^{n'e} Señor Jesucristo.

⁴ Deenu di tan'dúúcā chi 'áámá soldado chi canéé na servicio nguée diiⁿ sa tan'dúúcā taná^{n'a} sa^{n'a} chi nguée canee na servicio caati canee sa diiⁿ sa cumplir tanducuén^e chi nga^{n'a} comandante ye^{n'e} sa.

⁵ 'Tiicá ntúūⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ca^{n'a} na cancha nguée cuuvi cuta'a yā mar 'áámá premio nduuti chi nguée diiⁿ yā cumplir reglas ye^{n'e}. ⁶ 'Tiicá ntúūⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na campo ye^{n'é} yā cuuvi cuta'á yā caavā maán yā cosecha ye^{n'é} yā chi vmnáán vmnaaⁿ.

⁷ Dii, Timoteo, nadacadíínnūⁿ di ye^{n'e} chi nga^{n'a} níicú Señor ye^{n'e} yú diiⁿ yā chi cadíínnuⁿ di tanducuén^e.

⁸ N'gáácú dí ti Jesucristo ye^{n'e} yú ní ye^{n'e} ndaata ye^{n'e} David 'iiⁿ'yāⁿ, ní nnduuchi yā ye^{n'e} nguaaⁿ tiná^{n'a}. 'Túúcā nga^{n'a} nduudu cuaacu chi nadinguá^{n'a} 'iiⁿ'yāⁿ. ⁹ Níicú cáávā chi nga^{n'a} nduudu cuaacu ye^{n'é} yā neene n'geenú ngii ní canuúⁿ vácūⁿ ndúúcū cadenas tan'dúúcā chi 'niiⁿ'núⁿ 'iiⁿ'yāⁿ naati nduudu ye^{n'é} Ndyuūs nguée cuuvi 'cueē chiihí ndúúcū cadenas. ¹⁰ Ní cáávā nducuén^e chuū 'úú cucheé ye^{n'e} tanducuén^e chi n'geenú ngii caavā 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs nndeeve yā chi cuuvi ye^{n'é} yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'íicú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Ní

Ndyuūs cuuvi nadangua^{n'ai} yā 'iiⁿ'yāⁿ ye^{n'e} nuuⁿndi ye^{n'é} yā cáávā Jesucristo. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi ndaaca yā vida n'dai chi vida cue^{n'e} daāⁿmaⁿ.

¹¹ Nduudú 'cūū ní cuaacu chi nga^{n'a} 'iiⁿ'yāⁿ:

Nduuti chi diiⁿ yú cuenta chi 'āā n'diī yú ndúúcū Cristo tuu'mi ní diiⁿ yú cuenta chi cunduuchi ntūūⁿ yú ndúúcu yā.

¹² 'Tiicá ntúūⁿ. Nduuti chi n'geenū yú ngii cááva yā ndúúcū nducuén^e dendu'ū tuu'mi ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yú ndúúcu yā. Ní nduuti chí cueeⁿdiitu yú ye^{n'e} Cristo tuu'mi ní Cristo ca^{n'a} yā caaⁿ'maⁿ yā chi s'uuúⁿ nguée ye^{n'é} yā s'uuúⁿ.

¹³ Nduuti chi n'daaⁿ yú ní nguée 'aama canee yú ndúúcū chi i'teenu yú ye^{n'e} Jesucristo tuu'mi ní Jesucristo nguée n'daaⁿ yā ti 'tíica yā ní 'áámá canee yā caati Cristo miiⁿ nguée cuuvi cueeⁿdiitú yā ye^{n'e} maán yā.

¹⁴ Maaⁿ ní dii, Timoteo, n'gaacú di ye^{n'e} nducuén^e dendu'ū. Yaa'vi di 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nanáán 'iivú Ndyuūs ye^{n'e} yú chi canéé chi diiⁿ yā 'túúcā. Yaa'vi di 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguée cuuvi 'cuuⁿ'máⁿ yā ndúúcū cheendí yā caati nduudu ye^{n'é} yā nguée dichííⁿvē. Nduudu s'eeⁿ dámaāⁿ diiⁿ chi taná^{n'a} 'iiⁿ'yāⁿ nadacadíínnuⁿ ca yā ye^{n'e} chi ch'iindiveén yā ye^{n'e} nduudu ye^{n'é} yā. ¹⁵ Ní dii diiⁿ di

tanducuén^e chi n'daacā chi cuuvi di caati taachi ndaa di nanáaⁿ Dendyuūs cuuvi di 'cuuⁿmiⁿ di chi n'daacā diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ yen^e yā. Ní n'daacā ngi'cueeⁿ di nduudu cuaacu yen^e Ndyuūs nanáaⁿ 'iiⁿyāⁿ. Ní nguée^e cuuvi 'cuináaⁿ di nanáaⁿ Ndyuūs. ¹⁶ Diví di yen^e 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a n'deee n'dái nduudu chi nguée^e dáamá ndúúcū nduudu cuaacu yen^e Ndyuūs caati nguée^e dichíí^{vē}. 'Iiⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a yā 'túúcā diiⁿ cá yā nuuⁿndi. ¹⁷ Níícú nduudu chi nguée^e n'daacā chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ca'cueénⁿ yā 'iiⁿyāⁿ ní ngéenū tan'dúúcā chi ca'ai gangrena ní tan'dúúcā chi nge^e 'áámá n'daa. 'Tíicā diiⁿ nduudu yen^e saⁿ'ā Himeneo ndúúcū saⁿ'ā Fileto. ¹⁸ Sáⁿ'ā s'eeⁿ ní diví yā yen^e nduudu cuaacu ní ngaⁿ'a yā chi 'iiⁿyāⁿ nguée^e nnduuchí yā yen^e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní nán^{'ā} 'iiⁿyāⁿ 'āā ntée^e i'téenu yā nducuén^e nduudu cuaacu. ¹⁹ Naati chíiⁿ chi Ndyuūs 'āā diiⁿ yā mar 'áámá 'āā ntée^e cuuvi nadin'núⁿ'u yā. Ní 'āā canée^e nguūⁿ na libro yen^e yā ní chiichi canée^e tan'dúúcā 'áámá sello. 'Tíicā nduudu miiⁿ: Señor Jesucristo yen^e yú deenú yā du'u 'iiⁿyāⁿ chi yen^e yā. Níícú nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a yā chi yen^e Señor yen^e yú canée^e chi diví yā yen^e nuuⁿndi.

²⁰ Taachi caⁿ'a yú cuaaⁿ chεeti va'ai chí ch'εete taavi ca n'diichi yú nguée^e dámaāⁿ platos ndúúcū 'cuūtu yen^e 'díiⁿnguaaⁿ o 'díiⁿngueε naati n'diichi yú ntúūⁿ 'cuūtu yen^e

yáⁿ'á ní yen^e íncheεtí. N'duuví 'cuūtu 'iiⁿyāⁿ cuta'á yā cáávā ntiiⁿnyuⁿ especiales ní nán^{'ā} 'cuūtu ní 'iiⁿyāⁿ sta'á yā chi 'cuí yā cosas chi nguée^e dichíí^{vē}. ²¹ Ní taachi 'aama yú nen^e yú diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yen^e Señor Jesucristo yen^e yú canee chi 'cuεetinée^e n'daacā yú ní diví yú yen^e tanducuén^e chi nguée^e dichíí^{vē}. 'Tíicā diiⁿ yú maaⁿ níícú cuuvi diiⁿ yú 'āā de'ε nūuⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā.

²² 'Tiicá ntúūⁿ. Dii, Timoteo, diví di yen^e vicios yen^e saⁿ'ā n'gaiyāā. Cunée di n'daacā ní diiⁿ di tanducuén^e chi n'daacā. Cu'téenu ca di Ndyuūs, dinén^e di nducyaaca 'iiⁿyāⁿ, ní cunée di ndúúcū vaādí 'diiⁿ ndúúcū nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi Ndyuūs nadidεεvé yā yen^e nuuⁿndi yen^e yā. Ní maaⁿ ní ngaⁿ'angua'á yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi yen^e Señor Jesucristo yen^e yú. ²³ Ní dii, Timoteo, nguée^e diiⁿ di cuenta yen^e 'iiⁿyāⁿ chi n'deee n'dái nen^e yā caan^{'mán} yā ndúúcū dii ndúúcū nduudu chi zonza caati nguεε déenu yā. 'Áā déenu di chi naachi 'cuíiⁿū nduudu miiⁿ ní ndaacā vaadi 'caa'va. ²⁴ Deenu di chi mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chi dichíí^{vē} Señor Jesucristo yen^e yú nguée^e cánée^e chi 'cuuⁿ'máⁿ yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ naati canée^e chí ndíícúuⁿ yā ndúúcū nducyaaca 'iiⁿyā. Ní canee chi ngi'cueeⁿ n'dáácá yā. Ní canee chi diiⁿ yā tanducuén^e ndúúcū paciencia. ²⁵ Ní canee chí díiⁿ di componer 'iiⁿyāⁿ chí yáádi'yāa ndúúcū

núúⁿ máⁿ staava yeⁿe di. Ní 'iⁿyāⁿ miiⁿ canee chi cūnee ngiinú yā chi Ndyuūs n'daáⁿ yā vida yeⁿe 'iⁿyāⁿ rebelde caati cuuvi deenú yā nduudu chi cuaacu. ²⁶ 'Tíicā ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ canée yā tan'dúúⁿcā chi cyaadú yā níicú cuayiivi ní canduuchí yā ní 'íicú cuuvi ngeenú yā tan'duucā chi diiⁿ yā cuáⁿ'ai yā yeⁿe trampa yeⁿe yááⁿ'n'guiinūⁿ. Ní nguéeⁿ preso yā yeⁿe yááⁿ'n'guiinūⁿ chi yááⁿ'n'guiinūⁿ cuuvi diiⁿ sa chiiⁿ chi neⁿe sa nduucú yā. Ní maaⁿ ní 'iⁿyāⁿ cuuvi diiⁿ yā chíⁿ chí neⁿe Ndyuūs.

3

Tan'dúúⁿcā chi 'iⁿyāⁿ caⁿ'á yā diiⁿ yā nguuvi chí cúchiī

¹ Dii, Timoteo canee chi déenu ntúūⁿ di chuū. Nguuvi chí cúchiī véé cosas chí ngiⁿ'i. ² 'Iⁿyāⁿ ní neⁿ'é yā maáⁿ yā 'iⁿyāⁿ ní dinéⁿe taavi yā tuūmī. Ní caaⁿ'máⁿ yā chí neené n'gεεε maaⁿ yā ní nacadíínuuⁿ yā chí neené n'daacā maáⁿ yā, ní nguéeⁿ n'daacā dináⁿ yā yeⁿ'ē tanáⁿ'ā 'iⁿyāⁿ. Ní ngii taaⁿ yā contra yeⁿ'e Ndyuūs. Ní nguéeⁿ n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'ē chiidá yā ndúúⁿcū chεεcú yā. Ní nguéeⁿ ngaⁿ'a yā 'tíicā: N'dii Ndyuūs, gracias. Ní nguéeⁿ n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'ē nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. ³ Ní nguéeⁿ dinéⁿe yā 'iⁿyāⁿ tan'dúúⁿcā chí canée chí dineⁿ'é yā 'iⁿyāⁿ, ndíi nguéeⁿ ndúú ya'āi 'iinú yā 'iⁿyāⁿ. Caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁿyāⁿ ní nguéeⁿ 'tíicā. Ní nguéeⁿ diiⁿ yā chí n'daacā caati neⁿ'é yā caⁿ'á yā ndúúⁿcū

n'daataá ó saⁿ'ā chí nguéeⁿ yeⁿ'é yā. Ní neené taaⁿ yā. Ní nguéeⁿ cuuvi n'diichí yā cosa chí n'daacā. ⁴ Néené neⁿ'e yā vaadi 'caaⁿ'va ndúúⁿcū 'iⁿyāⁿ. Nguéeⁿ 'va'a yā 'āā de'é nūuⁿ chí diiⁿ yā ndúúⁿcū 'iⁿyāⁿ. Ní neené nadacadíínuuⁿ yā chí n'dεεε maáⁿ yā. Néené neⁿ'e yā diiⁿ yā taanduvéeⁿ vicio chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní nguéeⁿ nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'e Ndyuūs. ⁵ Néené n'giⁿ'i yā chí i'téenu yā Ndyuūs naati nguéeⁿ diiⁿ yā chiiⁿ chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Díi, Timoteo, divíi di yeⁿ'e 'iⁿyāⁿ chí 'tíicā.

⁶ Caati náⁿ'ā saⁿ'ā s'eeⁿ ní ngeⁿ'e yā ndúú va'ai nduu va'ai yeⁿ'e n'daataá chí nguéeⁿ diiⁿ n'daacá yā. Ní ca'cueen sa nduudu chí nguéeⁿ n'daacā. Ní n'daataa s'ééⁿ nguéeⁿ cuuvi ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁷ N'daataa s'eeⁿ ní nguuvi nguuvi n'geen yā nduudu miiⁿ naati nguéeⁿ cuuvi tuumicadíínuuⁿ yā nduudu miiⁿ. ⁸ Ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí diiⁿ 'tíicā ní contra yeⁿ'ē nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní tan'dúúⁿcā chí diiⁿ saⁿ'ā ngaatúū Janes ndúúⁿcū Jambres taachi contra yeⁿ'e Moisés tiempo chí 'āā chó'ōo, 'tíicā maaⁿ ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ n'daacā nadicadíínuuⁿ yā. Ní nguéeⁿ cuaacu chí i'téenu yā Ndyuūs. ⁹ Ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ cuuvi 'cueen cá yā caati nducyaaca 'iⁿyāⁿ deenú yā táacā idiin 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí tonto yā tan'dúúⁿcā chí 'tiicā ntúūⁿ deenú nducyaaca 'iⁿyāⁿ

taacā chi diiⁿ ngaatū^u Janes ndúú^{cū} Jambres tiempo chi 'āā ch'ó^ō.

Cuááⁿ ná ch'iinu ní Pablo dingúúⁿ yā carta 'cūū ye^{n'e} Timoteo

¹⁰ Díi, Timoteo, 'āā diiⁿ di nducuén^{'ē} tan'dúú^{cā} chi ch'cueeⁿ dii. Ní tan'dúú^{cā} chi 'úú caneé n'daacā, 'tiicā ntúūⁿ cunee di n'daacā. Ní diiⁿ di tanducuén^{'ē} tan'dúú^{cā} chi 'úú diiⁿ nducuén^{'ē} cáávā chi i'teenu yú Ndyuūs. 'Tíicā diiⁿ di. Ní i'téenu di tan'dúú^{cā} chi 'úú i'teenu. Ní ya'ai iinu di 'iiⁿyāⁿ ní dine^{n'e} di nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. Ní cuch^{εε} di ye^{n'e} nducuén^{'ē}. Tan'dúú^{cā} chi diiⁿ 'tiicā ntúūⁿ diiⁿ di. ¹¹ Ní deenu di tanducuén^{'ē} chi ch'eenú chiī cáávā chi diiⁿ 'iiⁿyāⁿ nduucú ní táácā chi ch'eenú na yāāⁿ Antioquíá ndúú^{cū} yāāⁿ Iconio ndúú^{cū} yāāⁿ Listra. Ní chiche^{εε} tanducuén^{'ē} chi ch'eenú chiī naati Señor Jesucristo ye^{n'e} yú ní nadanguáⁿ'ai yā 'úú ye^{n'e} nducuén^{'ē} chúū. ¹² 'Tíicā ní cuaacu. Nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi ne^{n'é} yā 'cuε^εtinéé n'daacā vida ye^{n'é} yā cááva Jesucristo ní caⁿ'á yā 'cuenú yā cuuvi. ¹³ Naati 'iiⁿyāⁿ chi nguée n'daacā ní nginnche'éei yā 'iiⁿyāⁿ. Dach'εεε dách'εεε cá diiⁿ yā. Ní nginnche'éei yā tanáⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ ní ndíi maáⁿ yā nginnche'éei yā 'iiⁿyāⁿ.

¹⁴ Naati dii, Timoteo, canee n'daacā di ye^{n'e} chi ch'een di caati cuaacu níiⁿnyúⁿ chí deenu di chi cuaacu ní deenu di du'ú 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi ch'cueeⁿ di 'túú^{cā}. ¹⁵ Ndíi taachi líiⁿ dii ch'cadíiⁿnuuⁿ di ye^{n'e} nduudu

ye^{n'é} Ndyuūs. Ní cáávā nduudu miiⁿ chi ca'cueeⁿ di cuuvi cadíiⁿnuuⁿ di táácā cuuvi ninguaⁿ'āi di cáávā chi i'téenu di Señor Jesucristo. ¹⁶ Ní nducuén^{'ē} chi canéé nguūⁿ na libro ye^{n'é} Ndyuūs cucáávā Espíritu N'dai ye^{n'e} Ndyuūs ní dichíi^{'vē} chi ca'cueeⁿ yú 'iiⁿyāⁿ ní cuuvi yú 'iiⁿyāⁿ chεε chi nguée n'daacā chi diiⁿ yā. Ní cuuvi yú 'iiⁿyāⁿ táácā chi cuuvi din'daacá yā. Ní ca'cueeⁿ yú táácā chi 'iiⁿyāⁿ cuuvi 'cuε^εtinéé n'daacá yā nanááⁿ Ndyuūs. ¹⁷ Caati 'iiⁿyāⁿ chi ye^{n'é} Ndyuūs ní dichíi^{'vε} yā Ndyuūs ní cuuvi diiⁿ yā nducuén^{'ē} ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā.

4

¹ 'Úú yaaⁿví dii nanááⁿ Ndyuūs ní nanááⁿ Señor Jesucristo. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā chi ndaa yā taama vmné^{n'}ēe tan'dúú^{cā} rey. Ní ndaa yā ní diiⁿ yā juzgar 'iiⁿyāⁿ chi sндуuchí ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chi 'āā n'dii caati ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ye^{n'e} nducuén^{'ē} naachi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ² Ní 'úú yaaⁿví dii chi ngaⁿ'a di nduudu cuaacu ye^{n'e} Cristo nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ. Ní caaⁿ'maⁿ di nducuén^{'ē} tiempo chi cuuvi diiⁿ di ní 'aara chi tiempo chi nguée cuuvi diiⁿ di ní diiⁿ di. Caaⁿ'maⁿ yuudu di caati 'iiⁿyāⁿ cuuvi cu'téenu yā. Ní caaⁿ'maⁿ dí nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ chi dinuuⁿndí yā chi 'āā ntée dinuuⁿndí yā 'tíicā. Ní ca'a di consejo 'iiⁿyāⁿ, ní ca'cueeⁿ di 'iiⁿyāⁿ. Ní diiⁿ di tanducuén^{'ē} ndúú^{cū} n'dai, ní ca'cueeⁿ

di nduū 'cuaaⁿ. ³ 'Tíicā diiⁿ di caati ndaa tiempo chi 'iiⁿyāⁿ nguée 'caandiveén yā nduudu chí n'dai. Naati caⁿ'á yā in'nuúⁿ yā n'dee n'dái maestros chi ca'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ tan'dúú^{cā} chi nen'é yā 'caandiveeⁿ yā. Ní tan'dúú^{cā} vaanicadínūⁿ yeⁿ'e maáⁿ yā 'tíicā nen'e yā chi ca'cueeⁿ yā. ⁴ Ní ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní nguée 'caandiveén yā yeⁿ'ē. Ní 'caandiveén yā cuentos chi nguée n'daacā. ⁵ Naati dii ní canee chi candée di cuidado yeⁿ'é tanducuén'ē dendu'ū tanducuén'ē tiempo. Ní cuchée di yeⁿ'e nducuén'ē chi 'cueenu di cuuvi. Diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní caaⁿ'maⁿ di nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi diiⁿ chi nguaⁿ'āi 'iiⁿyāⁿ. Canée chi diiⁿ di cumplir ntiiⁿnyuⁿ chi Ndyuūs tee yā dii.

⁶ 'Úú deenú chi ca'á vida yeⁿ'é cáávā Cristo ní 'iiⁿyāⁿ caⁿ'á yā 'caaⁿ'nuⁿ yā 'úú. 'Āā canée niiⁿnuuⁿ nguuvi chi 'cuúvī. ⁷ Naati deenú chí diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é tan'dúú^{cā} 'áámá soldado chí idiⁿ sa caandaá n'daacā. 'Tíicā diiⁿ; Ch'iiⁿú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é ní 'áámá canee n'daacā ndúú^{cū} chí i'teenú yeⁿ'e Ndyuūs. ⁸ Cáávā chuū cunee ngiinú 'aama corona chi Señor Jesucristo chí juez chí diiⁿ nducuén'ē chí cuaacu, caⁿ'á yā chí té yā 'úú ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chí yeⁿ'e yā, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí n'daacā idiⁿ yā. 'Tíicā cuuvi nguuvī chí Cristo ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe. Ní nguée té yā corona dámaāⁿ

'úú naati ca'a yā corona nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí nen'é yā Jesucristo ní cūnee ngiinú yā Jesucristo ní nen'é yā chí ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe.

Pablo ca'á yā instrucciones ca'áámá cá'aama 'iiⁿyāⁿ

⁹ Dii, Timoteo, diiⁿ núúⁿ yiiⁿnu di chí chí di n'diichi di 'úú. ¹⁰ Saⁿ'ā Demas miiⁿ ní ndaacadaamí sá yeⁿ'e 'úú caati nen'e ca sa cosas chí véé in'yeendí 'cūú ní chen'e sa yāāⁿ Tesalónica. Saⁿ'ā Cresente chen'e sa yáⁿ'āa Galacia ní saⁿ'ā Tito chen'e sa yáⁿ'āa Dalmacia. ¹¹ Dámaāⁿ Lucas canee sa nduucú maaⁿ. Ní yaa'vi di Marcos chí caⁿ'a sa ndúú^{cū} dii. Ní candēē di sáⁿ'ā ndúú^{cū} di caati Marcos cuuvi cunnee ca sá 'úú na ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ. ¹² 'Úú 'āā dicho'ó saⁿ'ā Tíquico na yāāⁿ Efeso. ¹³ Ní taachi cuchii di, nandée di cotón yeⁿ'é chí s'neén na vaacu saⁿ'ā Carpo na yāāⁿ Troas. Nandée di ntúūⁿ libros yeⁿ'é ndúú^{cū} caaca chí nen'e niiⁿnyúⁿ.

¹⁴ Saⁿ'ā Alejandro chí 'viichi cūú ní néené n'dee cosas chí nguée n'daacā diiⁿ sa nduucú. Ndyuūs caⁿ'á yā nadíⁿ've yā saⁿ'ā caavā tanducuén'ē chí nguē n'daacā diiⁿ sa nduucú. ¹⁵ Cundée di cuidado yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ caati neené taaⁿ ngaⁿ'a sa yeⁿ'e chí ngi'cueeⁿ yú ti contra yeⁿ'e chí ngi'cueeⁿ yú.

¹⁶ Vmnaáⁿ vmnaaⁿ taachi 'úú chen'é nanaaⁿ juez mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguée chen'e yā nduucú naati nducyaaca 'iiⁿyāⁿ diví yā yeⁿ'e 'úú. 'Úú ngiicá nanááⁿ Ndyuūs

chi nadach'εε cú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iis'tiī. ¹⁷ Naati Señor nginneé yā 'úú ní teé yā fuerzas 'úú cáāvā chi 'úú ngii ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā nanáán 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée yeⁿ'ē ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel, nduudu chi diiⁿ chi nnguaⁿ'āi 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'íícú nducuénⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'tíicā Señor yeⁿ'e yú nadanguáⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní chuū ní tan'dúú cā chi ninguáⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e cheendi 'yáíⁿyāⁿ cuá'āa. 'Tíicā diíⁿ yā nduucú. ¹⁸ Níicú Señor Jesucristo ní nadanguanⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e tanducuénⁿ'ē cosas chi nguεε n'daacā chi 'iiⁿ'yāⁿ neⁿ'é yā diiⁿ yā nduucú. Ní Señor Jesucristo candεε yā cuidado yeⁿ'e vida yeⁿ'é chi cuuvi naⁿ'á na va'ai cheeti nguuvi naachi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Señor Jesucristo miiⁿ ní dich'εεte yú 'iiⁿ'yāⁿ cuen'e daāⁿmaⁿ. 'Tíicā.

'Cuiīnū carta ndúú cū saludos ndúú cū vaadi n'dai yeⁿ'e Ndyuūs

¹⁹ Lado yeⁿ'é: N'dái yā ngaⁿ'á, caaⁿ'maⁿ di taⁿ'ā Prisca ndúú cū isaⁿ'ā tá chi Aquila ndúú cū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e saⁿ'ā Onesíforo. ²⁰ Saⁿ'ā Erasto canee sá na yāāⁿ Corinto. Ní saⁿ'ā Trófimo chi ngiitā sa, 'úú s'neéⁿ saⁿ'ā na yāāⁿ Mileto. ²¹ Maaⁿ ní diiⁿ núúⁿ yiiⁿnu di cuchii dí n'diichi di 'úú taachi 'āā 'cuée ndaa tiempo chi 'iiche. Saⁿ'ā Eubulo ndúú cū saⁿ'ā Pudente ndúú cū saⁿ'ā Lino

n'dúú cū n'daataá Claudia ndúú cū nducyaaca vi'i yú: N'dái ndís'tiī ngaⁿ'á yā.

²² Neⁿ'é chi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú canee yā ndúú cū dii hermano yeⁿ'é níicú Ndyuūs téé yā dii yeⁿ'ē nducuénⁿ'ē chi n'dai yeⁿ'é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E SAⁿ'Ā TITO

¹ 'Úú Pablo chi apóstol yeⁿ'é Señor Jesucristo ní díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ndyuūs dichó'o yā 'úú chi cuuvi inneé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi Ndyuūs nndεεvε yā chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caati cu'teenu cá yā yeⁿ'e religión yeⁿ'e yú. ² Ní cūnee ngiinú yā ndúúcū s'uuúⁿ chi Ndyuūs téé yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ s'uuúⁿ chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chi 'āā cuéé cūnee iⁿ'yeendí 'cūū. Ndyuūs miⁿ ní nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nduudu yaadi. ³ Ní taachi ndaa tiempo chi neⁿ'e Ndyuūs, Ndyuūs ch'iⁿ'i yā nduudu cuaacu yeⁿ'é yā cucáāvā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní Ndyuūs yeⁿ'e yú chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ dichó'o yā 'úú chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. ⁴ Maaⁿ ní dingúúⁿ carta 'cūū yeⁿ'é dii, Tito. Ni cuaacu níiⁿnyúⁿ díí ní tan'dúúcā daiyá chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu nanááⁿ dii, nduudu chi i'teenu yú. Neⁿ'é chi Ndyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ itée yā dii nducuénⁿ'ē chi n'dai taavi yeⁿ'é yā ní ya'ai 'iinu yā dii. Ní tan'dúúcā chi ya'ai 'iinú Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ 'tiicá

ntúūⁿ diiⁿ di. Ní Ndyuūs téé yā dii vaadi 'diiⁿ yeⁿ'é yā.

Ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Tito na yáⁿ'āa Creta

⁵ Ní cáāvā ntiiⁿnyuⁿ chi canee chi diiⁿ di 'úú chi'neéⁿ dii na isla Creta. Canéé chi dicuaacú di cosas chi nguεε n'daacā. Ní cu'neeⁿ dí 'iiⁿ'yāⁿ n'gεεte chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē nducuénⁿ'ē yaācū na 'áámá 'áámá ciudad. 'Úú dicho'ó dii chi diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ 'cūū. ⁶ Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ndεεvε dí canee chi 'cuεetinéé n'daaca yā manera chi nguée cuuvi caaⁿ'maⁿ tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní véé 'áámá nūuⁿ n'daataa yeⁿ'e yā. Ní daiyá yā canéé chí i'téenu yā Ndyuūs, ní nguée da'caiⁿyā chi travieso yā chi nguée n'daacā idiⁿ yā, ní nguée da'caiⁿyā chí yaadi'yā. ⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ chi díiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs canee chi candéé yā cuidado yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cáāvā chuū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canee chi 'cuεetinéé n'daaca yā. Nguée cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ chi necio yā, ní nguée 'iiⁿ'yāⁿ chi nduuvi taáⁿ yā, ndíi nguée ndúú 'iiⁿ'yāⁿ chi ngii cuu'ví yā va ní in'nuuⁿ yā vaadi 'caa'va. Ní nguée cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'é yā diiⁿ yā ganar tuūmī cáāvā ntiiⁿnyuⁿ chi díiⁿ yā chi nguée n'daacā. ⁸ Naati 'tíicā canee chi díiⁿ yā. Canéé chi díiⁿ yā recibir na vaacú yā 'iiⁿ'yāⁿ chi canúúⁿ yúúⁿ. Canéé chi neⁿ'e yā chi din'daaca yā ní n'daacā nadacadíiⁿnuuⁿ yā yeⁿ'e nducuénⁿ'ē chí caⁿ'á yā diiⁿ yā, ní díiⁿ yā chiⁿ

chi cuaacu. Ní dεενε vida yeⁿe yā, ní nguée canee chi taamá yā ca'a yā consejo 'iiⁿyāⁿ. ⁹ Ní cundée n'daaca yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs chi ch'éeⁿ yā ní 'tíicā cuuvi ca'cueéⁿ yā nduudu cuaacu miiⁿ. Ní cuuvi diíⁿ yā cuchéⁿ yā ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ chi contra yeⁿe nduudu cuaacu ní cuuvi ch'íⁿí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nduudu cuaacu miiⁿ ní cuaacu.

¹⁰ Neene n'dáí 'iiⁿyāⁿ nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ judíos s'eeⁿ nguée neⁿe yā cu'téénu yā nduudu cuaacu miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā cosas chi nguée dichíⁱvē ní nginnche'etí yā 'iiⁿyāⁿ. ¹¹ Canee chi diíⁿ yú chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée cuuvi candε yā nduudu yeⁿé yā caati ndástaⁿ'á yā vaadi cadíí^{nū} yeⁿé 'iiⁿyāⁿ. Ní diíⁿ yā chi nducyaaca 'iiⁿyāⁿ yeⁿe 'áámá va'āi yeⁿé táámá va'āi cu'téénu yā nduudu yeⁿé yā. Ní ngi'cueéⁿ yā cosas chi nguée n'daacā cucáávā chi neⁿé yā diíⁿ yā ganar tuūmí manera chi nguée n'daacā.

¹² Ní 'áámá saⁿ'ā yeⁿe isla Creta chi profeta yeⁿe yāāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a sa 'túú^{cā} yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿé yāāⁿ vaacú sa. Ngaⁿ'a sa chi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāⁿ'āa Creta ní nééné yaadi yā, ní nééné táán yā, ní nééné 'daan'dí yā, ní nééné n'deēe nge'e yā. ¹³ Ní saⁿ'ā miiⁿ ní ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿe 'iiⁿyāⁿ. Níicú cáávā chuū canee chi yaa'vi dí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúú^{cū} nduudu chεεchi caati cuuvi cu'téénu n'daacā yā nduudu cuaacu

miiⁿ. ¹⁴ Ní nguée diíⁿ yā cuenta yeⁿe nduudu yeⁿe 'iiⁿyāⁿ judíos chi nginnche'etí yā 'iiⁿyāⁿ ndúú^{cū} nduudu chi maán yā nadacadíí^{nū} yā ní ngaⁿ'a yā. Ndíí nguée n'giindiveéⁿ yā orden chi ngaⁿ'a 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi ndaacadaamí yā yeⁿé nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs.

¹⁵ Ní 'iiⁿyāⁿ chi Ndyuūs didεεvé yā staava yeⁿé yā chí dεενε nacadíí^{nū} yā dámaāⁿ yeⁿe dendu'ū chi dεενε ní sta'á yā nducuéⁿé tan'dúú^{cā} chi dεενε. Naati 'iiⁿyāⁿ chi nguée i'téénu yā Ndyuūs nadacadíí^{nū} yā yeⁿe cosas chi nguée n'daacā. Ní mar 'áámá cosa ní nguée dεενε yeⁿe 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ ní vaanícadíí^{nū} yeⁿé yā ní nguée dεενε. Ní nducuéⁿé chí véé na staava yeⁿé yā ní nguée dεενε. Ndíí nguée ndúú chí inaadacadíí^{nū} yā chí dεενε. ¹⁶ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chí n'diichí yā Ndyuūs naati dendu'ū chí diíⁿ yā ch'íⁿí chí nguée cuaacu. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée neⁿé yā 'iiⁿyāⁿ ní nguée neⁿé yā diíⁿ yā chí ngaⁿ'a 'iiⁿyāⁿ. Nguée n'daacā yā. Ní nguée dichíⁱvē chí diíⁿ yā mar 'áámá cosa chí n'daacā.

2

Canée chí ca'cueeⁿ di dendu'ū chí cuaacu

¹ Díí, Tito, nducuéⁿé chí caaⁿ'maⁿ di canee chí caaⁿ'maⁿ di ndúú^{cū} nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. ² Yaa'vi di saⁿ'ā ndiicú chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaacū naachi 'iiⁿyāⁿ i'téénu yā Jesucristo

chi canéé chí serio yā. Ní canéé chí nadacádíinuunⁿ yā n'dai ní nguéé díiⁿ yā dendu'ū chi nguεε n'daacā. Canéé chi cu'téenu yā dámaāⁿ nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní dinén'e yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. Ní canéé chi cuchéε yā yen'e nducuén'ē ndúúcū paciencia. ³ 'Tiicá ntúūⁿ yaa'vi di n'daataa s'eeⁿ chi ngeⁿe yā na yaācū yen'é 'iiⁿyā chí i'téenu yā Jesucristo chi 'cuεetinéé n'daaca yā tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ dεεve chi yen'é Ndyuūs. Nguéé caaⁿ'máⁿ yā yen'ē mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí nduudu yaadi ní nguéé cuu'ví yā va. Ní canee chi díiⁿ n'daacá yā caati tanán'ā 'iiⁿyāⁿ cuuvi cuta'á yā ejemplo yen'ē n'daataá s'eeⁿ. ⁴ Ní 'íicú cuuvi ca'cueén yā tanán'ā n'daataá da'cáiyā tan'dúúcā chi canéé chí dinén'e yā isaⁿ'ā yen'é yā ní dinén'e ntúūⁿ yā daiya yā. ⁵ Ní n'daataa s'eeⁿ cuuvi nadacádíinuunⁿ yā chεε chi n'daacā ní díiⁿ yā chuū. Ní díiⁿ yā nducuén'ē chi neⁿe Ndyuūs. Ní din'dai cá yā na vaacú yā ní n'giindiveéⁿ yā isaⁿ'ā yen'e yā. 'Tíicā ní mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéé cuuvi cunncā caaⁿ'maⁿ yā yen'ē nduudu yen'é Ndyuūs.

⁶ 'Tiicá ntúūⁿ yaa'vi di saⁿ'ā n'gaiyāá chí nadacádíinuunⁿ yā n'daacā vmnaaⁿ chí díiⁿ yā dε'ε vεε. ⁷ Ní díi, Tito, díiⁿ di n'daacā nducuén'ē chí díiⁿ di ní 'íicú 'iiⁿyāⁿ cuuvi cuta'á yā vida yen'ē di tan'dúúcā 'áámá ejemplo. Ní taachi ca'cueeⁿ di 'iiⁿyāⁿ, díiⁿ di ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yen'e

di ní canee di serio di. ⁸ Ní ca'cueeⁿ di ndúúcū nduudu chí n'daacā ní 'íicú mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā dε'ε vεε yen'e chí ngaⁿ'a di. Ní 'iiⁿyāⁿ chí contra yen'ē di cuuvi 'cuinaán yā caati nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā mar 'áámá contra yen'ē di.

⁹ Ní yaa'vi dí 'iiⁿyāⁿ chí 'áámá canee chí díiⁿ yā ntíiⁿnyuⁿ, canéé chí n'giindiveéⁿ yā nducuén'ē yen'ē 'iivi yā. Ní cunee yíinú yā yen'e nducuén'ē yen'ē 'iivi yā. Ní nguéé canee chí nguεεcútaⁿ'á yā yen'e 'iivi yā. ¹⁰ Ní nguéé canéé chí diduucú yā yen'ē 'iivi yā naati canee chí díiⁿ n'daacá yā ndúúcū 'iivi yā ní ch'iⁿ'í yā chí dámaāⁿ díiⁿ yā cosas chí n'daacā cáávā 'iivi yā. Ní 'íicú ndúúcū nducuén'ē chí díiⁿ yā cuuvi ch'iⁿ'í yā 'iivi yā ní 'iivi yā cuuvi caaⁿ'maⁿ n'daacá yā yen'e nduudu cuaacu yen'ē Ndyuūs chí nanguaⁿ'āi yú.

¹¹ Ndyuūs ch'iⁿ'í yā chí díneⁿe yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. Ní ch'iⁿ'í yā vaadī n'dai taavi yen'é yā caati cuuvi nadanguán'ai yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ¹² Níicú vaadī n'dai taavi yen'é Ndyuūs ngi'cueeⁿ s'uuúⁿ chí canee chí divíi yú yen'e nducuén'ē chí nguεε n'daacā ndúúcū nducuén'ē vicio chí v'éé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí neⁿe yú díiⁿ yú. Ní canee chí nadacadiinuunⁿ yú n'daacā yen'e nducuén'ē vmnááⁿ chí díiⁿ yú. Ní 'cuεetinéé n'daaca yú ní díiⁿ yú tanducuén'ē chí neⁿe Ndyuūs 'naaⁿ chí canee yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

13 Ní vaadī n'dai taavi ye'n'é Ndyuūs ngi'cueen s'uúúⁿ chi 'cuεεtinéé n'giiⁿnu yú nguuvī ch'εεte taachi Cristo diiⁿ yā cumplir nduudu chí ngaⁿ'a yā. Ní taama vmnéⁿ'ēē ndaa ntúūⁿ Jesucristo yeⁿ'e yú chí Ndyuūs chí ch'εεte taavi ca chí nadanguáⁿ'ai yā s'uúúⁿ. 14 Ní ca'á yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā chí ch'iⁱ yā cáávā s'uúúⁿ chí nadanguáⁿ'ai yā s'uúúⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē yú. Ní nadidεεvé yā s'uúúⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē nuuⁿndi chí diiⁿ yú chí cuuvi yeⁿ'é yā s'uúúⁿ. Ní 'íícú 'áámá cunee yú diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā.

15 Nducuéⁿ'ē chuū ní canee chí ca'cueeⁿ di. Ní ca'a di orden ti dii tan'dúú^{cā} 'iiⁿntyéⁿ'ē dii. Cunnee di 'iiⁿyāⁿ chí dí'vaachí yā. Ca'a di consejo 'iiⁿyāⁿ chí nguεε n'daacā idiⁱⁿ yā. Din'daacá di yeⁿ'e nducuéⁿ'ē caati mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ cuuvi cunncāⁿ caaⁿ'mán yā yeⁿ'ē di.

3

Yeⁿ'e chí canéé chí diiⁿ 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú

1 Cúúví dí 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo chí n'gaacu yā chí canéé maaⁿ poder yeⁿ'e gobernador ndúú^{cū} tanáⁿ'ā 'iiⁿntyéⁿ'ē ní canee chí n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'e yā. Ní 'āā vεε yaáⁿ yā chí diiⁿ yā nducuéⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā. 2 Ní nguéeⁿ canéé chí caaⁿ'maⁿ taaⁿ yā yeⁿ'e mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ. 'Tíicā canee chí 'cuεεtinéé 'diiⁿ yā ndúú^{cū} 'iiⁿyāⁿ ní din'dai

yā ndúú^{cū} yā. Ní canéé chí ch'iⁿ'i yā tanáⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ ndúú^{cū} tanducuéⁿ'ē chí diiⁿ yā ndúú^{cū} yā chí maaⁿ yā ndiicuⁿ yā.

3 'Tiicā ntúūⁿ s'uúúⁿ tiempo chí chó'ōo taachi tonto yú ní nguéeⁿ n'giindiveeⁿ yú nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní nguéeⁿ n'daacā idiⁱⁿ yú. Ní canee yú tan'dúú^{cā} saⁿ'a esclavo caati yeⁿ'e chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú ní diiⁿ yú ndúú^{cū} nducuéⁿ'ē vicio yeⁿ'e chí véé, 'tíicā diiⁿ yú. Ní diiⁿ taáⁿ yú, ní neⁿ'e ca yú cosas tan'dúú^{cā} chí véé yeⁿ'ē tanáⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ. Ní nguéeⁿ neⁿ'e yú 'iiⁿyāⁿ. Ndíí nguéeⁿ ndúú neⁿ'é yā s'uúúⁿ. Ní nguéeⁿ neⁿ'e yú 'aama yú taama yú. 4 Naati taachi Cristo chí n'dai taaví yā ní neⁿ'é yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ndaa yā nanáaⁿ yú, Cristo chí nadanguáⁿ'ai yā s'uúúⁿ, 5 tuuⁿ'mi ní nadanguáⁿ'ai yā s'uúúⁿ. Nguéeⁿ nadanguáⁿ'ai yā s'uúúⁿ cáávā chí diiⁿ yú cosas chí n'daacā naati caati ya'āi 'iinú yā s'uúúⁿ ní nadanguáⁿ'ai yā s'uúúⁿ caavā chí naaⁿ'nú yā s'uúúⁿ. Ní chuū neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chí ch'iindiyaaⁿ yú ndúú^{cū} vida ngai cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Espíritu miiⁿ tee yā s'uúúⁿ 'áámá vida chí ngāi. 6 Ní 'tíicā cuuvi cucáávā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí nadanguáⁿ'ai yā s'uúúⁿ, Ndyuūs tee yā núúⁿ'máⁿ ch'εεte Espíritu N'dai yeⁿ'e yā s'uúúⁿ. 7 Ní cucáávā Ndyuūs ca'á yā nducuéⁿ'ē chí n'dai yeⁿ'é yā, diiⁿ yā chí s'uúúⁿ nguεε 'iiⁿyāⁿ nuuⁿndi

yú nanáaⁿ yā ti didεεvé yā s'uuúⁿ. Ní maaⁿ ní diiⁿ yā aceptar s'uuúⁿ ní caⁿ'á yā chi téé yā s'uuúⁿ vida cuen'e daāⁿmaⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú. Ní cunee ngiiⁿnuⁿ yú vida 'cūū chi cuuvi yeⁿ'e yú.

8 Nduudú 'cūū chi ngaⁿ'á ní nduudu cuaacu ní 'áámá cūnee. Neⁿ'é chi diitū cunee di ndúú^{cū} nduudu 'cūū ní diitu caaⁿ'maⁿ di va. Ní 'íicū nduudú 'cūū cūnee 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs, ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā diiⁿ yā ntiⁿnyuⁿ chí n'daācā. Nduudú 'cūū ní n'daacā ní dichíⁱ'vē 'iiⁿ'yāⁿ. 9 Nguéé cu'neeⁿveeⁿ di nduudu chi nguéé dichíⁱ'vē chi n'deee n'dái chi n'guεεcútaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéé cu'neeⁿveeⁿ ca di nduudu chi canéé nguūⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e di. Ndií nguéé ndúú cu'neeⁿveeⁿ di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguúⁿ yā yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e ley. Nduudú 'cūū nguéé dε'ε vεε ní nguéé dichíⁱ'vē. Naati cu'neeⁿveeⁿ cá di nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs.

10 Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ yā chi vée divisiones nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Cristo, yaaⁿ'vi di 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ 'áámá cuuvi o 'uūvī cuuvi. Ní ndúúti chi nguéé n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'e di tuuⁿ'mi ní tun'dáa di 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ yeⁿ'e yaācū. 11 Deenu di chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéé n'daacā vaanicadíínūⁿ yeⁿ'e yā ní dinuuⁿndí yā. Ní nuuⁿndi chi diiⁿ yā ní caaⁿ'maⁿ chi condenado yā.

chi canee chi diiⁿ yā

12 Taachi dicho'ó hermano Artemas o hermano Tíquico nanáaⁿ di, diiⁿ di chi diiⁿnuúⁿ yiiⁿnu di chií di naachi canéé na yāā Nicópolis caati neⁿ'é cūneé yāāⁿ miiⁿ tiempo chi 'iiche. 13 Cunnee di Zenas chi abogado ndúú^{cū} Apolos chi caⁿ'á yā na yúúⁿ. Ní ca'a di 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ nducuén'e necesidades yeⁿ'é yā cáāvā viaje yeⁿ'é yā caati nguéé diiⁿ yā falta mar 'áámá. 14 Ní yaaⁿ'vi di hermanos yeⁿ'e yú chi i'téenu yā Jesucristo chí 'cueeⁿ yā taacā chi canee chi din'daacá yā nducuén'e tiempo ní cunneé yā 'iiⁿ'yāⁿ chi vée necesidades yeⁿ'e yā caati 'tíicā dichíⁱ'vē vida yeⁿ'e yā.

'Cuiñū carta ndúú^{cū} saludos ndúú^{cū} vaadi n'dai yeⁿ'e Ndyuūs

15 Nducyaaca hermanos chi snée yā nduucú: N'dai dii, ngāⁿ'a yā. Ní dií ngaⁿ'a di: N'dai yā, nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs, hermanos chi dineⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ. Neⁿ'é chi Ndyuūs téé yā ndís'tiī nducuén'e chi n'dai taavi yeⁿ'é yā. 'Tíicā cuuvi.

Pablo ca'cueén yā Tito yeⁿ'e

CARTA YE^{n'}E SA^{n'}Ā FILEMÓN

1 'Úú Pablo, sa^{n'}ā chi canuúⁿ vácūū cáávā chi diiⁿ ntiⁿnyuⁿ ye^{n'}ē Jesucristo. 'Úú ndúúⁿcū hermano Timoteo idingúⁿ 'nū carta 'cūū ye^{n'}ē dii Filemón chi nééné ne^{n'}e 'nū dii compañero ye^{n'}e yú viⁱ chi dáámá idiiⁿ yú ntiⁿnyuⁿ ndúúⁿcū ví'i. 2 Ní idingúⁿ ye^{n'}e 'iiⁿ'yāⁿ chi ye^{n'}e yaācū chi nduuvidaamá yā ná vaacu di ní ye^{n'}ē hermana Apia ní ye^{n'}ē hermano Arquipo chi diiⁿ sa luchar nduucú 'nū na ntiⁿnyuⁿ chi diiⁿ 'nū. 3 Ne^{n'}é chi Ndyuūs chiida yú ndúúⁿcū Señor Jesucristo tée yā ndís'ti nducuén^{'ē} dendu'ū chi n'dai taavi ye^{n'}é yā ndúúⁿcū vaadi 'diīⁿ.

Filemón diné^{n'}e yā 'iiⁿ'yāⁿ ni i'téenu yā Ndyuūs

4 Cuen^{'e} daāⁿmaⁿ 'úú ca'á gracias Ndyuūs taachi n'gaacú ye^{n'}e di 'naaⁿ chi nga^{n'}āgua'á. 5 Caati hermanos ye^{n'}e yú nga^{n'}a yā ye^{n'}e di tan'dúúⁿcā chi ne^{n'}e di Señor Jesucristo ye^{n'}e yú ndúúⁿcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi ye^{n'}é Jesucristo, ní tan'dúúⁿcā chi i'téenu di Señor Jesucristo. 6 'Úú ngiicá Ndyuūs caava 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā caati candεε di nduudu cuaacu ye^{n'}é Jesucristo nanáaⁿ yā. Ní ngiicá chi cuuvi tuumicadiīnuuⁿ yā ye^{n'}e tanducuén^{'ē} chi n'daacā chi Jesucristo itée yā s'uuuⁿ. 7 Ní 'úú yeenu taavi ní véé

'viich'εεtínūuⁿ ye^{n'}é caati diné^{n'}e di nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ca'a di consuelo 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs.

Pablo ngiicá yā 'áámá favor caavā esclavo Onésimo

8 'Áará chí cuuvi dicho'ó orden ye^{n'}ē di caati 'úú apóstol 'úú chí candεε nduudu ye^{n'}é Ndyuūs, 9 naati ne^{n'}é di'cuiitú dii cucááⁿyā chi ne^{n'}e yú Cristo. 'Úú Pablo 'āā ndiicúú maaⁿ ní canuúⁿ vácūū cucááⁿyā chi diiⁿ ntiⁿnyuⁿ ye^{n'}e Cristo. 10 Ní ngiicá 'áámá favor caavā Onésimo chi tan'dúúⁿcā daiyá cucááⁿyā chi i'téenu sa nduudu cuaacu ye^{n'}é Ndyuūs chi 'úú nga^{n'}á taachi canuúⁿ vácūū.

11 Tiempo chi chó'ōo sán'a 'cūū 'áámá esclavo ye^{n'}ē di. Ní chéenū sa ye^{n'}ē di. Ní nguée de'ē vεε dichí'vē sa dii naati maaⁿ ní dichí'vē sa dii tan'dúúⁿcā chi dichí'vē sa 'úú. 12 'Úú dicho'ó sán'a 'cūū nanáaⁿ dii. Dii ní 'cuáaⁿ di sán'a 'cūū tan'dúúⁿcā chi maán 'úú. 13 'Úú ne^{n'}é chi cunee sa nduucú caati cuuvi sa dichí'vē sa 'úú lado ye^{n'}ē di ne^{n'}e chi canuúⁿ vácūū cucááⁿyā chi idiīⁿ ntiⁿnyuⁿ ye^{n'}é Ndyuūs. 14 Naati nguée de'ē vεε ne^{n'}é chi a fuerza canee chi diiⁿ di nduuti chí nguée ne^{n'}e di. Naati ne^{n'}é chí dii cunee yiīnū di. Ne^{n'}é chí diiⁿ di 'áámá favor nduucú, nguée 'aama cosa chi di'cuiitú dii naati cosa chí maaⁿ di ne^{n'}e di diiⁿ di. 15 Nééné dīví sa ye^{n'}e di 'áámá tiempo nūuⁿ caati cuuvi cuta'a di sa^{n'}á 'cūū chí dichí'vē sa dii cuen^{'e} daāⁿmaⁿ. 16 Naati maaⁿ ní nguée cuta'a di sa^{n'}á

'cūū tan'dúúcā esclavo chi 'áámá cānee sa dichí'vē sa dii naati tan'dúúcā chi 'aama sa'nā n'daacā ca, nguée ti 'aama esclavo caati maa'n ní Onésimo 'cūū 'áámá hermano ye'n'e yú chi neenē ne'n'é 'nū. 'Úú ne'n'é taavi hermano Onésimo naati dii canee chi dinē'n'e taavi ca di sa'nā. Nguée dámaa'n chi sa'nā esclavo naati chi hermano ye'n'e yú ti sa'nā mii'n ntūū'n ní ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú.

17 Maa'n ní nduuti chi dii sta'a di 'úú chi compañero ye'n'e di tuu'mi ní 'cuaa'n di Onésimo tan'dúúcā chi 'úú nūū'n. 18 Ní nduuti chi vεε chi nguεε n'daacā idii'n sa ndúúcu di o nduuti chi can'díicu sa ye'n'e di tuu'mi ní cu'nee'n dí cuenta ye'n'e 'úú. 19 'Úú maán idinguún carta ye'n'e di ndúúcu ta'á ní ndúúcu letra ye'n'é. 'Úú nadii'v'e ye'n'e di. Nguée canee chi 'cuuví dii ti maa'n vida ye'n'e di can'díicu di ye'n'é cáávā chi ca'n'á nduudu cuaacu ye'n'e di. 20 Maa'n ní dii Filemón, di'cuítu ca dii chi dii'n di favor 'cūū nduucú chi 'cuaa'n di Onésimo caati s'uuún hermanos ye'n'e yú vi'í cucáávā chi i'téenu yú Señor Jesucristo. Téé di 'viich'εεtínūū'n na staava ye'n'é tan'dúúcā hermano ye'n'e yú vi'í chi ye'n'e Cristo.

21 Maa'n ní idinguún ye'n'e di ti seguro cāneé chi n'giindivee'n di nduudu ye'n'é. 'Úú ní deenú chi idii'n di ní n'daacā ca idii'n di nguée ti chi ngiicá dii. 22 Ní taachi 'úú ndaá cu'nee'n yaa'n di 'aama cuarto ye'n'é. Cuneé ngiinú chi Ndyuūs ca'n'á yā

dií'n yā chii'n chi nga'n'angua'á nī cáávā 'úú ní Ndyuūs ne'n'e yā chi chíí ní n'diichí ndís'tiī.

'Cuiñū carta ndúúcu saludos ndúúcu vaadī n'dai ye'n'e Jesucristo

23 Sa'nā Epafras chi ye'n'e Jesucristo ní compañero ye'n'é ní canee sa vácūū nduucú: N'dai di, nga'n'a sa. 24 'Tiicá ntūū'n hermanos Marcos ndúúcu Aristarco ndúúcu Demas ndúúcu Lucas, hermanos chi dií'n yā dáámá ntii'nnyu'n nduucú: N'dai di, nga'n'á yā.

25 Ne'n'é chi Señor Jesucristo ye'n'e yú téé yā vaadī n'dai ye'n'é yā nducyaaca ndís'tiī. 'Tiicá cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ HEBREOS

*Ndyuūs dichó'o yā daiyá yā
chi caaⁿ'máⁿ yā lado yeⁿ'é yā*

¹ Tiempo chi 'āā chó'ōo, Ndyuūs caⁿ'a yā n'deeē cūūví tiempo ndúúccū neenē n'deeē nááⁿ taachi profetas chi candéé yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs ngaⁿ'á yā lado yeⁿ'é yā. ² Ní maaⁿ ní tiempo 'cūū Ndyuūs dichó'o yā daiyá yā Jesucristo chi ngaⁿ'á yā ndúúccū s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs ndúúccū daiyá yā din'dái yā tanducuén^{'ē} chi véé ní Ndyuūs ca'á yā tanducuén^{'ē} chi yeⁿ'ē daiyá yā. ³ Ní daiyá Dendyuūs miⁿ ní ngíí n'gai yā yeⁿ'ē chideεvé n'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní tan'dúúccā Ndyuūs miⁿ 'āā 'tiicá nūuⁿ daiyá yā. Daiyá yā ní ndúúccū nduudu chi ngaⁿ'a yā, diⁿ yā chi tanducuén^{'ē} dendu'ū snéé na lugar yeⁿ'ē. Ní cuayiivi chi daiyá yā diⁿ yā chi nadach'εécú yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā tuu'mi ní ch'iindí yā ná va'ai chεeti nguuví na lado tá cuaacú chiidá yā chi lado yeⁿ'e honor. Ndyuūs miⁿ ní poder chi ch'εete ca yeⁿ'ē tanducuén^{'ē} poder.

*Daiya Ndyuūs ní ch'εete ca
nguée ti ángeles*

⁴ Ní daiya Dendyuūs ní neenē ch'εete ca nguée ti ángeles. Ní chi duuchí yā ndúúccū chi véé yeⁿ'é yā ní neenē ch'εete ca nguée ti ángeles. ⁵ Caati mar 'áámá

vmnéⁿ'ēe nguée caⁿ'a Ndyuūs ndúúccū mar 'áámá ángel tan'dúúccā chi ngaⁿ'a yā ndúúccū daiyá yā Jesucristo:

Díí ní daiyá; maaⁿ ca'á vida yeⁿ'é ní.

Ní nguée caⁿ'a yā ndúúccū mar 'áámá ángel 'tíicā:

'Úú ní chiida di 'úú; niicu díí ní daiyá dii. ⁶ Ní taachi Ndyuūs dichó'o yā 'áámá n'dyaⁿ'ā daiyá yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿ'a yā 'tíicā:

Nducyaaca ángeles yeⁿ'é Ndyuūs canéé chi dich'εetē yā daiya Ndyuūs. ⁷ Ní Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'e ángeles yeⁿ'e yā 'tíicā:

'Úú diⁿ chi ángeles yeⁿ'é ní tan'dúúccā espíritu s'eeⁿ, 'tiicá yā. Ní diⁿ chi ángeles dichí'vé yā 'úú. Ní tan'dúúccā 'áámá nguuchi yaⁿ'ā 'tíicā ángeles yeⁿ'é. ⁸ Naati Ndyuūs ngaⁿ'á yā yeⁿ'e daiya yā Jesucristo 'tíicā:

Dii Ndyuūs, trono yeⁿ'e di ní 'áámá cūnee. Ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'ē tanducuén^{'ē} ndúúccū vaadi cuaacu.

⁹ Dii ní nen'e di cosas chi cuaacu, ní nguée nen'e di chεε chi nguée cuaacu. Cucáávā chuū Ndyuūs yeⁿ'e di chi chiida di ní tee yā dii vaadi yeenu taavi nguée ti ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é ní. ¹⁰ 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs

ngan'a yā yen'e daiyá
yā Jesucristo:

Díí, Señor, ndii cuáán vmnaaⁿ
s'núuⁿ di cimientu
yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ní
din'dái di nanguuvi
ndúúcū ta'a di.

11 Iⁿ'yeeⁿdi ndúúcū nánguuví
ní dí'cuiinu naati díí
'áámá cūnee di. Ní
tanducuéⁿ'ē chuū cu-
uvi ndiicūū tan'dúúcā
catecaí yú, 'tíicā ndi-
icūū.

12 Ní dííⁿ nī n'cánnduu nī
nducuéⁿ'ē tan'dúúcā
'iⁿ'yāⁿ dííⁿ yā chí
n'cannduu yā catecaí
yā. Ní n̄daaⁿ di
nducuéⁿ'ē tan'dúúcā
'iⁿ'yāⁿ n̄daaⁿ yā cate-
caí yā. Naati díí Jesu-
cristo daiyá Ndyuūs 'āā
daamá nūuⁿ canee di
nduuyu nduuyu. Ní
'áámá cūnee di cuen'e
daāⁿmaⁿ. 13 Ndyuūs
nguée caⁿ'á yā mar
'áámá ángel mar 'áámá
vmnéⁿ'ēe tan'dúúcā
chí ngii yā daiyá yā
Jesucristo 'tíicā:

'Cuūndí di lado ta cuaācú ndíí
'úú dííⁿ chí nducyaacá
yā chí taáⁿ yā yen'e
di canée yā maaⁿ ca'a
di tan'dúúcā 'áámá
banco 'líí 'tíicā yā
chí chéé dí yen'é yā.
14 Nducyáacá ángeles
ní espíritu s'eeⁿ chí
dííⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yen'é
Ndyuūs. Ní Ndyuūs
dichó'o yā ángeles
chí innee yā 'iⁿ'yāⁿ
na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí
Ndyuūs nadinguáⁿ'ai
yā.

2

*Canée chí dííⁿ yú cuidado
yen'e chí Ndyuūs nadanguáⁿ'ai
yā s'uuúⁿ*

1 Ní cucáāvā chí Cristo
nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ
canée chí candεε yú cuidado
yen'é nduudu cuaacu chí
n'giindiveeⁿ yú ti nguée i'neeⁿ
yú cucáāvā nduudu chí
n̄daaⁿ ní maaⁿ ní nguée caⁿ'a
yú táámá yúúⁿ. 2 Nduudu
cuaacu chí 'āā ngaⁿ'a ángeles
ní nduudu chí ch'iⁿ'i nanááⁿ
'iⁿ'yāⁿ chí cuaacu níⁿnyúⁿ
chí nduudu cuaacu. Ní 'iⁿ'yāⁿ
chí nguée n'giindiveeⁿ yā
nduudu cuaacu miiⁿ ní véé
nuuⁿndi yen'é yā 'āā cūnee
yā na castigo caati 'tíicā
cuuvi. 3 Ní maaⁿ ní t̄taácā
cuuví nanguaⁿ'āi s'uuúⁿ yen'e
castigo nduuti chí nguée dííⁿ
yú cuidado yen'e chí nadan-
guáⁿ'ai yā s'uuúⁿ? Vmnááⁿ
vmnaaⁿ Señor Jesucristo
ngaⁿ'á yā chí nadanguáⁿ'ai
yā 'iⁿ'yāⁿ. Cuayiivi miiⁿ ní
'iⁿ'yāⁿ chí ch'iindiveeⁿ yā
nduudu miiⁿ dííⁿ yā ch'iⁿ'í
yā s'uuúⁿ ndúúcū pruebas
chí nduudu miiⁿ ní nduudu
cuaacu. 4 'Tíicā ntúūⁿ tiempo
maaⁿ Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ
chí cuaacu chí nduudu miiⁿ
ní cuaacu caati dííⁿ yā señas
ndúúcū vaadī n'giinu chí
ch'εεεε. Ní ch'iⁿ'í yā poder
yen'é yā ní dííⁿ yā milagros. Ní
ca'a yā n'deee n'dái ntiiⁿnyuⁿ
yen'é Espíritu N'dai yen'é yā
'iⁿ'yāⁿ chí yen'e yā caati 'tíicā
neⁿ'é yā dííⁿ yā.

*Jesucristo ch'iindiyáaⁿ yā
tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā yen'e
iⁿ'yeeⁿdí*

⁵ Ndyuūs nguée cuuvi s'neén yā chi ángeles miiⁿ ngaⁿ'á yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e ín'yeeⁿdī chi cuayiivi caⁿ'á yā din'dái yā. Ní yeⁿ'e ín'yeeⁿdī miiⁿ chííⁿ chi ngaⁿ'a yú. ⁶ Nguée dííⁿ yā 'tíicā. Ná libro yeⁿ'e Ndyuūs chi canée nguūⁿ ní 'áámá yā ngaⁿ'a yā 'tíicā:

N'dii, Ndyuūs, ¿dé'ē chi saⁿ'ā s'een chi snéē na ín'yeeⁿdí 'cūū chi nan'gaacu nī yeⁿ'e sa? ¿Dé'ē chi saⁿ'ā s'een chi snéē na ín'yeeⁿdí 'cūū chi dííⁿ nī cuidado yeⁿ'e saⁿ'ā s'een?

⁷ Ta 'lín tiempo nūuⁿ n'dii, Ndyuūs, s'neén nī saⁿ'ā Daiyá nī chi nguée ch'etē cá yā tan'dúúca ángeles. Ní teé nī saⁿ'ā daiyá nī chi ch'etē yā ndúúcū honra yeⁿ'é yā tan'dúúca chi saⁿ'ā rey 'tíica yā. Ní chi'néeⁿ nī saⁿ'a miiⁿ chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e tanducuén'ē chi nadin'dái nī.

⁸ Ní s'neén nī tanducuén'ē dendu'ū maaⁿ ta'á yā.

Ní 'tíica rá va ti Ndyuūs s'neén yā tanducuén'ē dendu'ū chi saⁿ'ā miiⁿ caaⁿ'mán yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e. Maaⁿ ní nguée inaaⁿ yú chi saⁿ'ā miiⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e tanducuén'ē. ⁹ Naati maaⁿ ní snaaⁿ yú chi Ndyuūs dííⁿ yā chi Jesucristo nguée ch'etē yā tan'dúúca ángeles dúú'ví tiempo nūuⁿ. Ní Ndyuūs neene ya'ai 'iinú yā 'iin'yāⁿ yeⁿ'e ín'yeeⁿdí 'cūū chi neⁿ'é yā chi Jesucristo ch'íi yā lugar yeⁿ'e nducyaaca yú. Maaⁿ ní

vée dévé yeⁿ'e Jesucristo ní vée honra yeⁿ'é yā cucáavā chí ch'íi yā na cruz.

¹⁰ Ní Ndyuūs din'dái yā tanducuén'ē dendu'ū ní dííⁿ yā cuidado yeⁿ'e. Ní n'daacā dííⁿ Ndyuūs taachi dííⁿ chi Jesucristo miiⁿ ní saⁿ'ā perfecto yā chí chichée yā yeⁿ'e nducuén'ē chi n'geenu yā ngii. Ní Ndyuūs n'dúichí yā chí n'daacā idiíⁿ yā. 'Tíicā dííⁿ Ndyuūs caati cuuvi yeⁿ'é yā n'deee n'dái daiyá yā. Ní cuuvi ca'a yā 'iin'yāⁿ s'een parte chi cuuvi yeⁿ'é yā ndúúcū vaadī dévé n'dai yeⁿ'é yā. Jesucristo ní saⁿ'ā chí nadanguán'ai yā 'iin'yāⁿ yeⁿ'e ín'yeeⁿdí 'cūū. ¹¹ Ní Jesucristo ní didévé yā 'iin'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní 'iin'yāⁿ chí ndúúví dévé yā ní tan'dúúca Jesucristo miiⁿ. Vée 'áámá nūuⁿ chiida nducyaaca 'iin'yā. Cáavā chuū Jesucristo nguée 'cuinaán yā chí caaⁿ'mán yā chí 'iin'yāⁿ s'een ní ví'i yā. ¹² Ní 'tíicā Jesucristo ngaⁿ'á yā ngii yā 'iin'yāⁿ s'een ní canée nguūⁿ:

N'dii Ndyuūs, 'úú caaⁿ'mán yeⁿ'é n'diī nanááⁿ hermanos yeⁿ'é ní caátá himnos chí cantos chí ngaⁿ'ā chí ch'etē nī nanááⁿ 'iin'yāⁿ yeⁿ'é nī taachi nduuvidaamá yā. ¹³ Taama vmnéⁿ'ēe Jesucristo caⁿ'a yā 'tiicā:

'Úú ní canée confianza yeⁿ'é ndúúcū Ndyuūs.

Ní táámá caⁿ'a yā:

'Muuⁿ canée ndúúcū daiyá chí Ndyuūs tee yā 'úú.

14 'Tíicā, 'iīn'yān ye'n'e 'áámá familia ní 'áámá yuūtē ye'n'é yā ní 'áámá yuūuⁿ ntúūⁿ va. Ní 'tiicá ntúūⁿ Jesucristo miiⁿ ch'iīndiyáaⁿ yā ndúúcū cuerpo ndúúcū yuūúⁿ tan'dúúcā s'uuúⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ Jesucristo ch'iī yā caati cuuvi di'cuiinú yā yáá'n'guiinūuⁿ caavā chi diiⁿ sa chi nducyaaca yú ní n'gii yú. 15 'Tiicá ntúūⁿ Jesucristo diiⁿ yā chi nguée 'va'a yú ye'n'e tiempo chí 'cuūvi yú. 16 Cuaacu chi Jesucristo nguée ndaá yā nanáá'n ángeles chi chinnee yā ángeles naati nanáá'n 'iīn'yān ye'n'e ndaata ye'n'e Abraham cáávā chi nadanguán'ai yā 'iīn'yān. 17 Cáávā chuū Jesucristo canée chi ch'iīndiyáaⁿ yā tan'dúúcā nducyaaca hermanos ye'n'é yā ní 'íicú maáⁿ yā cuuvi cūneé yā chiiduú ch'εεε ca chí 'áámá cānee ye'n'e ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e Ndyuūs. Ní ya'ai 'iīn'ú yā 'iīn'yān. Ní 'íicú cuuvi nadach'ēēcú yā nuuⁿndi ye'n'e 'iīn'yān ti nadí'vε yā nducuéⁿē nuuⁿndi ye'n'e 'iīn'yān. 18 Ní Jesucristo maáⁿ yā ch'eenú yā chiī ní chichεε yā taachi ndaá yáá'n'guiinūuⁿ chí n'diichineeⁿ sa 'yā. Ní cáávā chuū maaⁿ ní Jesucristo cuuvi cūnee yā 'iīn'yān s'eeⁿ taachi n'geenú yā ngii ní nadanguán'ai yā 'iīn'yān s'eeⁿ ye'n'e yáá'n'guiinūuⁿ taachi ndaa sa n'diichineeⁿ sa 'iīn'yān s'eeⁿ.

3

Jesucristo ní ch'εεε taavi

cá yā nguée ti Moisés

1 Ndís'tiī, hermanos ye'n'e yú chi Cristo didεεvé yā ní ndís'tiī ntúūⁿ Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi ye'n'é yā. Maaⁿ ní nadicádíiⁿuuⁿ n'dai nī ye'n'e Jesucristo chí apóstol chí dichó'o Ndyuūs ti Jesucristo miiⁿ ní chiiduú ch'εεε cá ye'n'é 'iīn'yān chí i'téenu yā Jesucristo tan'dúúcā s'uuúⁿ. 2 Jesucristo miiⁿ 'áámá canée yā ndúúcū Ndyuūs ní diiⁿ yā tanducuéⁿē dendu'ū. Ní diiⁿ yā tanducuéⁿē dendu'ū chí Ndyuūs dineⁿé yā. Ní tan'dúúcā Moisés din'daacá yā ntiiⁿnyuⁿ chí Ndyuūs ca'a yā, 'tiicá ntúūⁿ Jesucristo din'daacá yā tanducuéⁿē ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e va'ai ye'n'é Ndyuūs chí Ndyuūs ca'a yā. 3 Ní 'áámá 'iīn'yān chí din'dái yā 'aama va'āi ní ch'εεε cá yā nguée ti va'āi miiⁿ. 'Tíicā Jesucristo ní ch'εεε taavi cá yā nguée ti Moisés. 4 Deenu yú chí vée 'iīn'yān chí din'dái yā ca'áámá cā'aama va'āi naati Ndyuūs din'dái yā nducuéⁿē dendu'ū chí vée. 5 Moisés miiⁿ dichíi'vε yā Ndyuūs ní n'dááca taavi idiīⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e vaacu Ndyuūs. Ní Moisés diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'a yā nduudu ye'n'é Ndyuūs chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí caaⁿ'máⁿ yā cuayiivi. 6 Naati Cristo chí daiyá Dendyuūs ní 'áámá diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ti 'iīn'yān ndii tiīⁿ yā ye'n'e vaacu Dendyuūs. Ní s'uuúⁿ tan'dúúcā vaacu Ndyuūs 'tíicā s'uuúⁿ nduuti chí canée diitu yú ndúúcū chí i'teenu yú. Ní yeenu yú ndúúcū chí cuuvi ye'n'e yú

ndíi tiempo chi 'cuūvi yú.

*Vée tiempo chi ntaavi'tuunúūⁿ
'iī'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs*

7 Ní chuū Espíritu N'dai
yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'a yā 'túúcā
naachi canée nguūⁿ na libro
yeⁿ'é Ndyuūs:

Maaⁿnguuvī mīiⁿ nduuti chi
ndís'tiī 'caandiveén nī
nduudu yeⁿ'é Ndyuūs:

8 Nguée dichéechí nī staava
yeⁿ'é nī chí ditaán
nī tan'dúúcā chi diīⁿ
'iī'yāⁿ tiempo chi
'āā chó'ōo taachi
'iī'yāⁿ s'eeⁿ diīⁿ yā
n'diichineéⁿ yā Ndyuūs
ndúúcū nuuⁿndi chi
diīⁿ yā na yán'āa
cuuⁿmán naachi nguée
ch'εetinée 'iī'yāⁿ. 9 Ní
Ndyuūs ngaⁿ'á yā ngī
yā 'iī'yāⁿ:

Tiempo chi chó'ōo na
yán'āa cuuⁿmán naachi
nguée ch'εetinée
'iī'yāⁿ, 'iī'yāⁿ s'eeⁿ
yeⁿ'é ndaata yeⁿ'é nī
n'diichineéⁿ ntúuⁿ yā
'úú 'áará chí n'diichí
yā nducuén'ē chi 'úú
diīⁿ ndúúcu yā 'naaⁿ chí
'uūvī ngεecu nduuyū.

10 Ní cáāvā chuū 'úú, Ndyuūs,
ditaán ndúúcū 'iī'yāⁿ
s'eeⁿ. Ní 'túúcā ngaⁿ'á
ngī 'iī'yāⁿ s'eeⁿ:
Ndis'tiī, nducuén'ē
tiempo nguée n'daacā
nadacadínuuⁿ nī na
staava yeⁿ'é nī. Ní
nguée n'diichí nī yúúní
yeⁿ'é.

11 Ní cáāvā chi diīⁿ 'iī'yāⁿ
s'eeⁿ 'úú ní nguée
canee yiinú yeⁿ'e

yā ní caⁿ'a 'túúcā:
Cuáácú chí 'iī'yāⁿ
s'eeⁿ nguée cuuví ndaa
yā naachi canée chí
ntaavi'tuunúūⁿ 'iī'yāⁿ
yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é nī.

12 Maaⁿ ní ndís'tiī, her-
manos yeⁿ'é, cundée nī
cuidado chi nguée 'áámá
ndís'tiī chi nguée n'daacā
staava yeⁿ'é nī chi nguée
i'téenu nī ní nguée diví nī
yeⁿ'é Ndyuūs chi canduuchi.

13 Ní ndís'tiī ní yaa'ví nī ví'i
nī 'áámá nī taama nī nguuví
nguuví taachi maaⁿnguuví
ní 'íicú mar 'áámá ndís'tiī
nguée dichéechí nī staava
yeⁿ'é nī cáāvā nuuⁿndi chí
nginnche'eī ndís'tiī. 14 Ní vée
'áámá cuaaⁿ yeⁿ'e yú ndúúcū
Cristo nduuti chi s'uuúⁿ ní
'áámá canee yú ndúúcū chí
i'téenu yú vmnáán vmnaaⁿ
yeⁿ'e Cristo ndíi tiempo chi
'cuūvi yú.

15 'Tíicā canée nguūⁿ na li-
bro yeⁿ'é Ndyuūs:

Nguée dichéechí nī staava
yeⁿ'é nī chí ditaán
nī tan'dúúcā chí
diīⁿ 'iī'yāⁿ na yán'āa
cuuⁿmán naachi nguée
ch'εetinée 'iī'yāⁿ
tiempo chí chó'ōo
taachi n'diichineeⁿ
yā 'úú chí Ndyuūs.

16 ¿Du'ú 'iī'yāⁿ chí
ch'iindiveén yā ndu-
udu yeⁿ'é Ndyuūs
ní cuayiivi nduuvī-
taán yā? 'Túúcā diīⁿ
nducyaaca 'iī'yāⁿ
chí cueⁿ'é yā ndúúcū
Moisés yeⁿ'e yán'āa
Egipto. Nducyaacá yā

nduuvitaán yā. ¹⁷ ¿Du'ú 'iín'yān chi Ndyuūs nguée yiinú yā nduucú yā 'uūvī ngεεcu nduuyu? 'Túúcā nguεε yiinú yā ndúúcu 'iín'yān chi dinuu'ndí yā ní ch'íi yā na yán'āa cuū'má'n naachi nguée ch'εetinée 'iín'yān. ¹⁸ ¿Du'ú 'iín'yān chi Ndyuūs nga'n'á yā caavā maa'n chi duuchí yā chi 'iín'yān s'ee'n nguée cuuvi cundaa yā lugar naachi ntaavi'tuunúu'n 'iín'yān ye'n'e yā? 'Túúcā nga'n'á yā ye'n'e 'iín'yān chi nguée n'giindiveén yā nduudu ye'n'e yā. ¹⁹ Maa'n ní deenu yú ti 'iín'yān s'ee'n nguée cuuvi cundaa yā lugar ye'n'e Ndyuūs ti nguée i'téenu yā Ndyuūs.

4

¹ Maa'n ní Ndyuūs tee yā promesa s'uuú'n chi cuuvi cundaa yú lugar ye'n'é yā ní cuuvi ntaavi'tuunúu'n yú ndúúcu Ndyuūs. Canée chí candεε yú cuidado caati 'aatī 'aama chée ndis'tī nguée cuchée nī tanducuén'ē dendu'ū ní nguée cuuvi cundaa nī lugar mii'n. ² Caati 'iín'yān ye'n'é Jesucristo ndεε yā nduudu cuaacu ye'n'é Jesucristo nanáán s'uuú'n, 'tíicá ntúu'n nanáán 'iín'yān s'ee'n chi ch'íi yā na yán'āa cuu'má'n naachi nguée ch'εetinée 'iín'yān. Ní nguée dichí'vē nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs

nguaa'n 'iín'yān s'ee'n ti taachi ch'iindiveén yā nduudu mii'n nguée s'téenu yā ye'n'ē. ³ Naati s'uuú'n chi i'teenu yú nduudu mii'n, s'uuú'n ní cuuvi ndaa yú naachi ca'n'a Ndyuūs chi ntaavi'tuunúu'n yú ndúúcu yā. 'Tíicā nga'n'a Ndyuūs na libro ye'n'é yā naachi canée nguū'n:

Cáávā chi diín 'iín'yān s'ee'n 'uú nguée yiinú ye'n'e yā. Ní cuaacú nga'n'á nduudu ndúúcu maáán chi duuchí. Nguée cuuvi ndaa yā nduucú na lugar ye'n'é naachi ntaavi'tuunúu'n.

Ní Ndyuūs di'cuiínú yā ntii'nyu'n ye'n'é yā taachi din'dái yā i'n'yee'ndí 'cūu.

⁴ Ní 'áamá cuaa'n ye'n'ē libro ye'n'é Ndyuūs naachi canée nguū'n ní nga'n'a ye'n'ē ndí chí ndεēchē nguuví chi ntaavi'tuunúu'n 'iín'yān:

Ndyuūs ní ndí chí ndεēchē nguuví ntaavi'tuunúu'n yā ye'n'ē tanducuén'ē ntii'nyu'n ye'n'é yā. ⁵ Ní canee táámá vmne'n'ē na libro ye'n'e Ndyuūs 'tíicā:

'Iín'yān s'ee'n nguée cuuvi cūndaa yā ní ntaavi'tuunúu'n yā nduucú. ⁶ Maa'n ní vée n'duuví 'iín'yān chi canée chi cundaa yā na lugar naachi ntaavi'tuunúu'n 'iín'yān. Naati 'iín'yān chi vmnáán vmnaa'n n'giindiveén yā nduudu cuaacu mii'n nguée sndaa yā ti nguée s'téenu yā Ndyuūs.

⁷ Taama vmné'n'ē

Ndyuūs s'neén yā 'áámá nguuvi ní ngan'a yā chi nguuvi ní maaⁿnguovi. Ní Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē nduudu miiⁿ cuayiivi taachí 'āā chó'ōo chuū. 'Āā 'naaⁿ tiempo nguovi chi David ngaⁿ'a sa yeⁿ'ē. Ní 'tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'ē nguovi miiⁿ:

Maaⁿnguovi nduuti chi ndís'tiī 'caandiveén nī nduudu chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā: Nguéé dichεεchí nī staava yeⁿ'é nī. ⁸ Ní nduuti chi saⁿ'ā Josué chi saⁿ'ā ndíi tiīⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ cuuvi sa ca'a sa 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí ntaaviⁿtuunúⁿ yā tuu'mi ní Ndyuūs nguéé canee chi caaⁿ'máⁿ yā taama vmnéⁿ'ēe yeⁿ'ē táámá nguovi. ⁹ Maaⁿ ní cáávā chuū véé chi ntaaviⁿtuunúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁰ Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi sndaá yā naachi Ndyuūs ntaaviⁿtuunúⁿ yā 'āā ntéé idiíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs 'āā ntéé idiíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ. ¹¹ Maaⁿ ní canéé chí di'cuíitu yú chi cuuvi cūndaā yú lugar naachi ntaaviⁿtuunúⁿ yú ní 'aatī tanáⁿ'ā yú diiⁿ yú chi nguéé i'téenu yú tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé chí'téenu yā.

¹² Ní nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní canduuchi ní neené ditiīnū. Ní vεε ca 'caāiⁿ yeⁿ'ē nguéé ti 'áámá machete chí 'caāiⁿ nduu 'uuvī lados. 'Tíicā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ndaā na coo yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú naachi canee alma yeⁿ'e yú ndúúcū espíritu yeⁿ'e yú ndíi túútε yeⁿ'e yú. Ní déenu chεε chí tumicadiīnuuⁿ yú ndúúcū chεε chí nen'e yú diiⁿ yú chí ngiicā yeⁿ'e staava yeⁿ'e yú. ¹³ Nguéé dε'ē vεε chí véé chí cuuvi cunúúⁿ n'de'ei yeⁿ'é Ndyuūs. Ndyuūs din'dái yā tanducuén'ē dendu'ū chí véé ní inaáⁿ yā nducuén'ē tan'dúúcā chí canee nanáaⁿ yā. Ní canéé chí ca'a yú cuenta yeⁿ'e vida yeⁿ'e yú taachi ndaa yú nanáaⁿ yā.

Jesús ni chiiduú ch'εεte taavi ca yeⁿ'e yú

¹⁴ Jesús chí daiyá Dendyuūs ní chiiduú ch'εεte taavi ca yeⁿ'e yú. Ní cunaⁿ'a yā va'ai chεeti nguovi ní ndaá yā nanáaⁿ Ndyuūs. Ní cáávā chuū canee chí 'áámá canee yú ndúúcū chí i'teenu yú Ndyuūs. ¹⁵ Ní chiiduú ch'εεte taavi ca yeⁿ'e yú ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ taachi n'geenu yú ngii caati Jesús miiⁿ ní ch'eenú yā chii tanducuén'ē tan'dúúcā s'uuúⁿ naati nguéé dinuuⁿndí yā mar 'áámá vmnéⁿ'ēe. ¹⁶ Ní cáávā chuū cuuvi ndaa yú nanáaⁿ trono yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e yú ndúúcū confianza ti dineⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní 'íicú Ndyuūs cuuvi ya'ai 'iinú yā yeⁿ'e s'uuúⁿ ní cunnee yā s'uuúⁿ taachi, véé necesidades yeⁿ'e yú. Ní itée yā

s'uuúⁿ denduⁿū chi n'daacā
n'dai yeⁿé yā.

5

¹ Tiempo chi chó'ōo 'iiⁿyāⁿ
chi snée yā in'yeeⁿdí 'cūū
ndεεvé yā ca'áámá cā'aama
chiiduú ch'εεε chi canée chi
diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs
cucáávā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní ca'á
yā ofrendas ní 'caan'núⁿ yā
'iiti chi candεε 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ti
ofrenda caavā nuuⁿndi yeⁿé
yā. ² Ní chiiduú ch'εεε ca
ní dinuuⁿndí yā tan'dúúcā
nducyáácá 'iiⁿyāⁿ. Ní cáávā
chuū véé paciencia yeⁿé yā
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi tonto ní
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi dinuuⁿndí
yā. ³ Ní chiiduú ch'εεε
ca cáávā chi dinuuⁿndi yā
canée chí 'caan'núⁿ yā 'iiti
chi ofrenda yeⁿe maán yā
cáávā nuuⁿndi yeⁿe maán
yā tan'dúúcā chi diiⁿ tanán'ā
'iiⁿyāⁿ cáávā nuuⁿndi yeⁿé
yā.

⁴ Ní mar 'áámá saⁿā cuuví
diiⁿ sa nombrar maaⁿ sa
lado yeⁿé chiiduú ch'εεε
ca cáávā chi maán sa neⁿe
sa ti Ndyuūs yaa'ví yā saⁿā
chi cuuvi chiiduú ch'εεε ca
chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé
yā tan'dúúcā chi yaa'ví yā
saⁿā Aarón chi cuuvi chiiduú
ch'εεε ca tiempo chi 'āā
chó'ōo. ⁵ 'Tiicá ntúūⁿ chó'ōo
yeⁿe Cristo. Cristo miiⁿ nguée
diiⁿ yā nombrar maán yā
chi cuuvi chiiduú ch'εεε ca.
Ndyuūs yaa'ví yā Cristo chi
cuuvi chiiduú ch'εεε ca. Ní
'tíicā canée nguūⁿ na libro
yeⁿé Ndyuūs:

Dii ní daiyá, 'úú ní chiida di ní
cuaacu chí dii ní daiyá.

⁶ Ngan'a ntúūⁿ táámá ní
canée nguūⁿ na libro
yeⁿé Ndyuūs 'tíicā:

Díí ní daiyá ní cuén'é
daāⁿmaⁿ canee di
chiiduú ch'εεε ca.
Tan'dúúcā chi tiempo
chi 'āā chó'ōo chiiduú
ch'εεε ca chi nguuví
Melquisedec 'tiicá ní
ti yeⁿé ndaata yeⁿé
yā. ⁷ Ní taachi Jesús
canee yā in'yeeⁿdí 'cūū
ca'angua'á yā nanááⁿ
Ndyuūs chiidá yā ní
ngan'a yā: N'dii Ndyuūs
diiⁿ ní chiiⁿ chi neⁿé
ní. Ní 'caī diitú yā
neⁿe chi chεēcú yā:
N'dii, Ndyuūs, cuuvi
nadanguán'ai ní 'úú chi
nguée 'cuuví nduuti chi
neⁿé ní diiⁿ ní 'tíicā.
Ní Ndyuūs ch'iindiveéⁿ
yā nduudu yeⁿe Jesús
taachi nga'angua'á yā
ti dich'εεé yā Ndyuūs.
Ní Ndyuūs ca'á yā
fuerzas Jesús. ⁸ Ní
'áará chí Jesús miiⁿ ní
daiyá Dendyuūs ch'eeⁿ
yā cáávā dendú'ū chi
canée chí ch'eenú yā
chiiⁿ ní ch'iindiveéⁿ
yā yeⁿe nducuéⁿé.
⁹ Ní taachi Ndyuūs
n'diichineéⁿ yā Jesús,
Jesús miiⁿ ní diiⁿ yā
nducuéⁿé chi neⁿe
Ndyuūs. Ní 'íicú Jesús
miiⁿ cuuví yā nadan-
guán'ai yā nducyaaca
s'uuúⁿ chi n'giindiveeⁿ
yú yeⁿe yā. ¹⁰ Ní
Ndyuūs diiⁿ yā chi
Jesús cuuvi chiiduú
ch'εεε ca tan'dúúcā

tiempo chi chó'ōo
chiiduú ch'εεε ca chi
nguuví Melquisedec,
'tiicá yā.

*Véé peligro yen'e yú chi
nga'n'a yú chi 'āā ntéé i'teenu
yú Jesucristo*

¹¹ Maaⁿ ní véé cá chi
ne^{n'}é 'nū caa^{n'}máⁿ 'nū yen'e
Melquisedec chi chiiduú
ch'εεε ca naati ngii n'dái
caa^{n'}máⁿ 'nū yen'e ti ndís'tiī
ní nguéeé ituumicadiinuⁿ
nī. ¹² 'Āā chó'ōo tiempo chi
ndís'tiī 'āā s'téenu nī ní maaⁿ
ní ndís'tiī canéé chí ca'cueéⁿ
nī 'iī^{n'}yāⁿ naati ndiī maaⁿ
'āā ne^{n'}é nī taama vmné^{n'}ēe
chí 'áamá 'iī^{n'}yāⁿ ca'cueéⁿ yā
ndís'tiī dendu'ū chi vmnááⁿ
vmnaaⁿ ye^{n'}é Ndyuūs. Ní
ndís'tiī ní 'āā débil nī. Ní
tan'dúúcā dacuá'āa chí ne^{n'}e
leche ní nguéeé ne^{n'}e comida
chi ditiīnū, 'tiicá nī. ¹³ Ní
'iī^{n'}yāⁿ chí dámaāⁿ ngi'i leche
ní tan'dúúcā dacuá'āa 'tiicá
yā. Ní nguéeé deenú yā de'ē
chí n'daacā o de'ē chí nguéeé
n'daacā. ¹⁴ Ní comida chí
ditiīnu ní che'ē 'iī^{n'}yāⁿ n'gēē^{n'}
chí 'āā deenú yā in'nuú yā
chéé chí n'daacā o chéé chí
nguéeé n'daacā caati 'tiicā
costumbre yen'e yā chí diīⁿ yā.

6

¹ Maaⁿ ní i'téenu ca yú ní
'caandiveeⁿ ca yú cosas chí
chεεchi chí 'iī^{n'}yāⁿ ca'cueéⁿ
yā s'uuúⁿ. Ní nguéeé ne^{n'}e
yú 'caandiveeⁿ yú taama
vmné^{n'}ēe tan'dúúcā chí
ngi'cueéⁿ yā s'uuúⁿ ndiī vm-
nááⁿ vmnaaⁿ taachi cáamá
i'teenu yú nduudu cuaacu
ye^{n'}é Cristo. Ní nguéeé nga'n'a
yú táamá vmné^{n'}ēe chí s'neeⁿ

yú ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'}e yú chí
nguéeé n'daacā chí diīⁿ chí
'cuūvi yú ti maaⁿ ní i'teenu yú
Jesucristo. ² Ní nguéeé ca'cueeⁿ
ca yú ye^{n'}e chí ngēēdínūⁿnī,
ní nguéeé ye^{n'}e chí s'nuuⁿ yú
ta'a yú nanááⁿ tiīⁿ 'iī^{n'}yāⁿ,
ní nguéeé ye^{n'}e chí nduuchi
'iī^{n'}yāⁿ chí ye^{n'}e Cristo ye^{n'}e
nguaaⁿ tiná^{n'}ā, ní nguéeé ye^{n'}e
nguuví chí Cristo diīⁿ yā
juzgar nducyaaca 'iī^{n'}yāⁿ.
³ Ca'cueeⁿ ca yú más cā ye^{n'}e
chí i'téenu yú ye^{n'}e Cristo. Ní
chuū ní diīⁿ yú nduuti chí
Ndyuūs ne^{n'}e yā.

⁴ Ní ¿de'ē ye^{n'}e 'iī^{n'}yāⁿ chí
'āā sta'á yā deεve chí Cristo,
ní sta'á yā cosas chí n'dai
taavi chí Cristo ca'a yā, ní
'āā sta'á yā Espíritu N'dai
ye^{n'}e Cristo, ⁵ ní deēnú yā
nduudu cuaacu chí n'dai chí
ye^{n'}é Ndyuūs ndúúcū poder
chí ye^{n'}e táamá i^{n'}yeē^{n'}di chí
cuchiī? ⁶ Ní nduuti chí 'iī^{n'}yāⁿ
s'eeⁿ ndaacadaamí yā ye^{n'}e
Cristo ní dinuuⁿndí yā, nguéeé
cuuvi diīⁿ yā ndaa yā nanááⁿ
Cristo chí nadach'εεcú yā
nuuⁿndi ye^{n'}é yā, tí 'iī^{n'}yāⁿ
s'eeⁿ diīⁿ yā tan'dúúcā chí
s'néé^{n'}nga'á yā daiyá Ndyuūs
miiⁿ taama vmné^{n'}ēe. Ní diīⁿ
yā chí Cristo miiⁿ 'cuináaⁿ
yā nguaaⁿ 'yááⁿ n'dái 'iī^{n'}yāⁿ.
⁷ Ndyuūs diīⁿ yā ndúúcū
'iī^{n'}yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chí
diīⁿ yā ndúúcū yán'āa taachi
n'dee cuuví ngeeⁿ cuūvi
vmnááⁿ yán'āa ní yán'āa sta'ā
nuūⁿnī miiⁿ 'áamá 'áamá
vmné^{n'}ēe chí ngeeⁿ cuūvi.
Ndyuūs ca'á yā yán'āa miiⁿ
cosecha chí n'dai 'iī^{n'}yāⁿ chí
ngiīnū yā ndaataá. ⁸ Naati

nduuti chi yáⁿāa miⁿ ní ngii yááⁿ yeⁿē ndúúcū yaata chi nguée dichíⁱvē tuu'mi ní nguée dichíⁱvē. Ní Ndyuūs nguée ca'á yā cosecha n'dai yeⁿē níícú cuayiivi 'iiⁿyāⁿ ní 'neeⁿ yáⁿa yā yáⁿāa miⁿ.

Vée chi cuuvi yeⁿe yú chi nnee s'uuúⁿ chi 'áámá cunee yú

⁹ Maaⁿ ní 'áará chi ngaⁿá 'nū 'tíicā yeⁿe ndís'tiī, hermanos, deenu 'nū chi véé cosas chi n'dai taavi ca yeⁿé nī ti yeⁿé Cristo ndís'tiī ní Ndyuūs nadanguáⁿai yā ndís'tiī. ¹⁰ Ndyuūs dámaāⁿ diⁿ yā dendu'ū chí cuaacu. Nn'gaacú yā yeⁿē ntiⁿnyuⁿ chi diⁿ nī ní táácā nnee nī hermanos yeⁿē yú caati dineⁿé nī hermanos chi i'téenu yā Jesucristo. Ní 'tíicā ní diⁿ nī nguuvi nguuvi. ¹¹ Maaⁿ ní neⁿé 'nū chi ca'áámá ca'áámá ndís'tiī daamá nūⁿ idiⁿ ní ndúúcū nūⁿmáⁿ staava yeⁿé nī tan'dúúcā chi diⁿ nī taachi cáámá i'téenu nī. Ní diⁿ nī ndíi tiempo chi ch'i nī. Ní 'tíicā cuuvi cuaacu chi véé chi cuuvi yeⁿé nī. ¹² Nguée neⁿé 'nū chi nduuví 'daan'di nī naati neⁿé 'nū chi din'daacá nī tan'dúúcā tanáⁿa cá 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā. Ní cunee ngiinú yā yeⁿe vaadī n'dai chí Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi Ndyuūs ngaⁿá yā chi cuuvi yeⁿé yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

¹³ 'Āā 'nááⁿ tiempo chi chó'oo Ndyuūs diⁿ yā 'áámá compromiso ndúúcū Abraham ní Ndyuūs ngaⁿá yā cáávā chi duuchi maáⁿ yā chi 'tíicā caⁿá yā diⁿ yā caati nguée cá táámá 'iiⁿyāⁿ

chi ch'εεε cá yā ti Ndyuūs. ¹⁴ Ní caⁿa yā: Díi, Abraham, cuaacu níⁿnyúⁿ diⁿviicú dii ní diⁿ chi cuuvi n'deee n'dái daiyá 'iiⁿyāⁿ yeⁿé di cuaaⁿ naachi cuchíi. ¹⁵ Abraham cūnee ngiinú yā compromiso yeⁿé Ndyuūs ndúúcū vaadī ngiinú ní tunée yā compromiso chi Ndyuūs caⁿa yā chi ca'á yā Abraham miⁿ. ¹⁶ Maaⁿ ní taachi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿá yā chi cuaacu níⁿnyúⁿ caⁿá yā diⁿ yā, ngaⁿá yā “Por Dios” cucáávā 'áámá yā chi ch'εεε cá yā nguée ti 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Níícú taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿá yā chi 'tíicā caⁿá yā diⁿ yā cáávā 'iiⁿyāⁿ miⁿ chí ch'εεε ca tuu'mi ní nguée véé más cá chi cuuvi caaⁿmáⁿ yā yeⁿē. ¹⁷ Ní 'tíicā Ndyuūs neⁿé yā ch'in'í yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe Abraham chi cuaacu níⁿnyúⁿ diⁿ yā cumplir compromiso yeⁿé yā. Ní nguée n'daaⁿ mar 'áámá nduudu yeⁿé yā. Ní cáávā chuū ngaⁿá yā cucáávā chi duuchi maáⁿ yā. ¹⁸ Ní cáávā chuū véé 'úúví dendu'ū chi nguée cuuvi n'daaⁿ. Ndyuūs ní nguée cuuvi cu'neén yā táámá cosa lugar yeⁿé 'uuví compromiso yeⁿé Ndyuūs ndúúcū chi ngaⁿá yā chi caⁿá yā diⁿ yā cáávā chi duuchi maáⁿ yā. Ndyuūs nguée cuuvi caaⁿmáⁿ yā nduudu yaadi. Ní ndúúcū compromiso yeⁿé yā, Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ 'viich'εεtíinūⁿ ch'εεε yeⁿe yú caati s'uuúⁿ n'nuuⁿ yú Ndyuūs ní i'téenu yú yā ní yeⁿé chi Ndyuūs téé yā chi cuuvi yeⁿé yú. ¹⁹ Chíiⁿ

chí i'téenu yú cáávā alma
 yen'e yú ní tan'dúúcā 'áámá
 ancla yen'e barco ti i'nēēn diín
 barco chí 'āā ntéé ínuⁿu. 'Tíicā
 s'uuúⁿ ndúúcū chí i'téenu
 yú cuuvi ndāā niiⁿnuⁿ yú
 nanááⁿ Ndyuūs. ²⁰ Jesucristo
 'āā ndaá yā nanááⁿ Ndyuūs
 vmnááⁿ vmnaaⁿ yen'e s'uuúⁿ.
 Ní maaⁿ ní cááva yā cuuvi
 ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs. Ní
 maaⁿ ní Jesucristo miiⁿ ní
 chiiduú ch'εεε ca yen'e yú
 chí 'áámá cūnee ná ntiiⁿnyuⁿ
 miiⁿ. Ní tan'dúúcā chiiduú
 ch'εεε ca Melquisedec chí
 'áámá cūnee na ntiiⁿnyuⁿ 'āā
 tiicá nūuⁿ Jesucristo.

7

*Yen'e Jesús chí chi-
 iduú ch'εεε ca tan'dúúcā
 Melquisedec chí chiiduú
 ch'εεε ca*

¹ 'Iiⁿyāⁿ Melquisedec ní
 rey yen'é yāāⁿ Salem ní chi-
 iduú ch'εεε ca yen'e Ndyuūs
 chí ch'εεε n'dai. Tiempo
 chí 'āā 'náán chó'ōo, saⁿā
 Abraham ní taachi cuchí
 sa chí chen'e sa ná caandaá
 naachi ch'iⁿnuⁿ sa reyes,
 saⁿā Abraham miiⁿ ndaaca
 sa nanááⁿ chiiduú ch'εεε ca
 Melquisedec ní Melquisedec
 di'viicú yā Abraham. ² Ní
 Abraham miiⁿ ní ca'ā sa
 Melquisedec 'áámá ndiichí
 parte yen'e nducuén'e chí diví
 yā yen'e 'iiⁿyāⁿ yen'e reyes
 cucáávā caāndāa. Ní chí du-
 uchi chí Melquisedec vmnááⁿ
 vmnaaⁿ neⁿē caaⁿmáⁿ rey
 chí yen'e vaadī cuaacu. Ní
 cuayiivi ní neⁿe caaⁿmáⁿ
 rey yen'e yāāⁿ Salem, ní chí
 duuchi yā neⁿe caaⁿmaⁿ rey

yen'e vaadī 'diīⁿ. ³ Nguéé
 canee nguūⁿ chεε chí chεεε
 Melquisedec, chεε chí chiidá
 yā ndíi nguéé ndúú yen'e
 'iiⁿyāⁿ yen'é yā yen'e chí chiicá
 yā. Nguéé canee nguūⁿ yen'e
 tiempo chí ch'iindiyáaⁿ yā
 ndíi nguéé ndúú yen'e tiempo
 chí ch'iⁿ yā. Ní cucáávā chuū
 Melquisedec miiⁿ tan'dúúcā
 daiyá Ndyuūs 'tiicá yā ti
 'áámá chiiduú ch'εεε ca chí
 'áámá cūneeⁿ na ntiiⁿnyuⁿ
 cueⁿe daāⁿmaⁿ.

⁴ Maaⁿ ní nadacádíínuuⁿ
 ní chí ch'εεε n'dai saⁿā
 Abraham 'cūū. Abraham
 ca'a yā 'áámá ndiichi parte
 yen'e nducuén'e chí diví yā
 yen'e reyes taachi cuⁿu yā
 na caāndaá. ⁵ 'Tíicā ngaⁿā
 ley yen'e Ndyuūs chí Moisés
 dingúuⁿ yā: Nducyaaca
 chiiduú chí yen'e ndaata
 yen'e 'iiⁿyāⁿ Leví canéé
 chí cuta'á yā ndíichí parte
 yen'e nducuén'e chí v'éé yen'e
 nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí yen'e
 Abraham ní yen'e 'iiⁿyāⁿ yen'e
 ndaata yen'é yā, ti 'iiⁿyāⁿ
 Leví miiⁿ ní yen'e ndaata
 Abraham. ⁶ Naati chiiduú
 ch'εεε ca Melquisedec miiⁿ ní
 nguéé yen'e 'iiⁿyāⁿ Leví naati
 sta'á yā ndíichí parte yen'e
 Abraham. Ní Abraham miiⁿ
 ní saⁿā chí Ndyuūs diín yā
 compromiso ndúúcū sa chí
 v'éé chí cuuví yen'e sa. Ní chi-
 iduú ch'εεε ca Melquisedec
 di'viicú yā Abraham. ⁷ Maaⁿ
 ní Melquisedec chí di'viicú
 yā Abraham ní ch'εεε cá yā
 nguéé ti Abraham chí di'viicú
 yā 'yā. ⁸ Maaⁿ ní 'iiⁿyāⁿ Leví
 chí ita'á yā chí ndiichi parte
 yen'e nducuén'e chí vεε yen'e

yú, ní 'iín'yān chi ca'n'á yā 'cuūvi yā. Naati canéé nguūn na libro yen'é Dendyuūs 'tíicā chi chiiduú ch'εεε ca Melquisedec chí sta'á yā ndiichi parte yen'é 'iín'yān ní nguéeé nga'n'ā chi n'dí yā. ⁹ Ní chuū ní nen'e caan'mān chi taachi Abraham ca'á yā ndiichi parte yen'é yā chiiduú ch'εεε ca Melquisedec, maañ tiempo nūuñ 'iín'yān yen'e Leví chi yen'e ndaata Abraham ní 'iín'yān chi sta'á yā ntúūn chi ndiichi parte yen'é yā. 'Tiicá ntúūn ca'a yā chi ndiichi parte yen'é yā chiiduú ch'εεε ca Melquisedec. ¹⁰ Ní 'áará chí sa'n'ā Leví miiñ 'āa cuéeé 'cuundiyaān sa, Abraham miiñ díñ yā chuū cáávā 'iín'yān yen'é yā chí 'āa cuéeé 'cuundiyaān yā taachi ndaācā sa chiiduú ch'εεε ca Melquisedec cuaañ na yúúñí, ní ca'á yā chí ndiichi parte miiñ.

¹¹ Maañ ní 'iín'yān s'een yen'e ndaata Israel sta'á yā ley yen'é yā yen'e chiiduú s'een chí yen'e ndaata Leví. Ní 'iín'yān Leví s'een ní yen'e ndaata Aarón. Ní nduuti chí 'iín'yān Leví s'een cuuvi díñ yā chí nducyaaca 'iín'yān cuuvi 'cuεεtinée n'daacá yā ní nguéeé nuuñdi yen'é yā, ¿de'ē cáávā chí nen'é yā táamá chiiduú ch'εεε ca chí 'āa ví'í cā ní nguéeé yen'e ndaata chiiduú Aaron? Naati tan'dúúca chiiduú ch'εεε ca Melquisedec, 'tiicá yā. ¹² Caati naachi ñ'daañ yā chiiduú ch'εεε ca yen'e táamá ndaata yen'e 'iín'yān Israel 'tiicá ntúūn canee chí ñ'daa

yā ley. ¹³ Ná libro yen'é Ndyuūs 'tíicā canéé nguūn yen'e Señor yen'e yú. Señor ní yen'e táamá 'iín'yān chí nguéeé díñ yā ntiiñnyuñ yen'e chiiduú chí díñ ntiiñnyuñ yen'e nátaí naachi 'caañ'núñ yā 'iiti cáávā yen'e ofrenda yen'e Ndyuūs. ¹⁴ Nducyaaca 'iín'yān ní déenu yā chí Señor Jesucristo yen'e yú chí iindiyaān yā yen'e 'iín'yān yen'e Judá. Ní Moisés nguéeé nga'n'a yā de'ē vεε yen'e 'iín'yān yen'e Judá taachi cāñ'a yā yen'e chiiduú yen'e ndaata yen'é yā.

¹⁵ Ní neenē cuaacu ca canee taachi ndaā táamá chiiduú chí tan'dúúca chí iiduú ch'εεε ca Melquisedec, 'tíicá yā. ¹⁶ Ní táamá chiiduú miiñ nguéeé díñ yā ntiiñnyuñ yen'e chiiduú cáávā ley chí nga'n'a chí chiiduú miiñ canee chí cuuvi yen'e 'iín'yān yen'e ndaata yen'e chiiduú. Naati táamá chiiduú miiñ díñ yā ntiiñnyuñ yen'e chiiduú cáávā chí véeé vida cuen'e daāñman yen'é yā ní véeé poder yen'é yā. ¹⁷ 'Tíicā canee nguūñ na libro yen'é Ndyuūs naachi Ndyuūs nga'n'á yā yen'e yā 'tíicā:

Díí ní 'áamá chiiduú chí cuén'é daāñman 'áamá cūnee na ntiiñnyuñ. Tan'dúúca chí iiduú ch'εεε ca Melquisedec 'tiicá nī. ¹⁸ Maañ ní ley yen'e Moisés ní nguéeé ley yen'e maañ caati nguéeé dichí'vε. ¹⁹ Ley yen'e Moisés nguéeé cuuvi díñ chí 'iín'yān 'cuεεtinée n'daaca yā chí nguéeé nuuñdi yen'é yā. Naati maañ ná lugar yen'e ley miiñ

vée 'viich'εεtíínūuⁿ chi n'daacā ca chi cuuvi yen'e yú chi Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ. Ní cáávā chuū ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs.

20 Ní Ndyuūs, cáávā chi duuchi maáⁿ yā, caⁿ'a yā chi díiⁿ yā chi Jesucristo chiiduú ch'εεte ca. Tanáⁿ'ā ca chiiduú díiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ tan'dúúcā chi ngaⁿ'a reglas yen'e 'iiⁿ'yāⁿ nguée cáávā mar 'áámá nombre yen'e Ndyuūs. Naati yen'e táámá chiiduú ch'εεte ca chi Jesucristo, Ndyuūs ngaⁿ'á yā yen'e Jesucristo ndúúcū chi duuchi maáⁿ yā chi canée yā 'áámá chiiduú ch'εεte ca.

21 'Tíicā canée nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs naachi Ndyuūs ngaⁿ'a yā yen'e taama yā:

Señor Ndyuūs ngaⁿ'á yā ndúúcū chi duuchi maáⁿ yā nínguée n'dáaⁿ yā chi ngaⁿ'a yā. Díi ní cuén'é daāⁿmaⁿ canée dí chi díi ní 'áámá chiiduú díi tan'dúúcā chiiduú ch'εεte ca Melquisedec 'tíicā di.

22 Maan ní cucáávā chi Ndyuūs díiⁿ yā chuū, Jesús ní díiⁿ yā chi seguro canee compromiso yen'é Ndyuūs. Ní n'daacā ca nguée ti chi vmnááⁿ vmnaaⁿ chi yen'é 'iiⁿ'yāⁿ s'een.

23 'Tíicā dendú'ū neenē 'yaaⁿ chiiduú vεε naati nguée ch'εεtinée yā ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ caati ch'i yā.

24 Naati Jesucristo miiⁿ nguée ch'i yā ti 'áámá canee yā. Ní nguée ca'á yā táámá 'iiⁿ'yāⁿ ntiiⁿnyuⁿ

chi yen'é yā. 25 Maan ní Jesucristo cuuvi nadanguán'ai yā cuen'e daāⁿmaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs cáávā Jesucristo miiⁿ. Níicú Jesucristo miiⁿ canduuchi yā cuen'e daāⁿmaⁿ ní ngaⁿ'angua'á yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ s'een chi yen'é yā.

26 'Tíicā Jesús miiⁿ ní chiiduú ch'εεte ca chi itée yā necesidades yen'e yú. Níδεεve yā. Ní nguée díiⁿ yā cosas chi nguée n'daacā. Ní nguée díiⁿ yā mar 'áámá nuuⁿndi. Jesucristo miiⁿ 'aā vi'í ca yā yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuuⁿndi yā. Ní cuen'é yā yaācu cá nguée tí nanguuvi.

27 Ní Jesucristo chi chiiduú ch'εεte ca nguée canée chí díiⁿ yā tan'dúúcā tanáⁿ'ā chiiduú n'gεεte ca chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti nguuvi nguuvi cáávā nuuⁿndi yen'e maáⁿ yā ní cuayiivi cáávā nuuⁿndi yen'e tanáⁿ'ā ca 'iiⁿ'yāⁿ. Jesús miiⁿ 'áámá vmnéⁿ'ēe díiⁿ yā chuū taachi nca'a vida yen'e maáⁿ yā taachi ch'i yā cáávā nuuⁿndi yen'e yú.

28 Cáávā ley yen'e Moisés 'iiⁿ'yāⁿ i'néeⁿ yā chiiduú n'gεεte ca chi 'iiⁿ'yāⁿ chi vée nuuⁿndi yen'é yā. Chó'ōo 'naaⁿ tiempo ní cuayiivi ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā cáávā chi duuchi maáⁿ yā chi daiyá yā ní chiiduú ch'εεte ca chí díiⁿ yā chíiⁿ chi Ndyuūs nen'é yā chí díiⁿ yā. Ní 'áámá cūnee yā cuen'e daāⁿmaⁿ.

8

*Jesucristo ní abogado ye'n'e
táamá compromiso*

¹ Chuū chi caⁿ'a 'nū ní ch'εεε ca yeⁿ'e tanducuén'ē chi ngaⁿ'á 'nū chi 'tíicā. Chiiduú ch'εεε ca yeⁿ'e yú chi Jesucristo ní véé yā ná va'ai chεeti nguuvi na lado yeⁿ'ē honor yeⁿ'e trono yeⁿ'é Ndyuūs chí canéé na va'ai chεeti nguuvi. ² Ní Jesucristo diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē chiiduú ch'εεε ca na yaācū na va'ai ch'εεε nguuvi chí cuaacu níⁿnyúⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée din'dái yā yaācū miiⁿ ti Señor Jesucristo maáⁿ yā din'dái yā. ³ 'Iiⁿ'yāⁿ s'neéⁿ yā ca'áámá cā'aama chiiduú ch'εεε ca chí canéé chí ca'á yā ofrenda ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ. Cáávā chuū Jesucristo canéé chí véé yeⁿ'é yā chí cuuví ca'a yā chí vida yeⁿ'e maáⁿ yā. ⁴ Ní ndúútí chí Cristo miiⁿ cunée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguée cuuvi chiidúú yā caati véé chiiduú s'eeⁿ chí nga'a yā ofrendas nanááⁿ Ndyuūs tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés. ⁵ Ní chiiduú s'eeⁿ ní diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā ní diíⁿ yā tan'dúúcā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū chí canéé na va'ai ch'εεti nguuvi. Deenú 'nū chí diíⁿ yā copiar ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ti taachi Moisés neⁿ'é yā din'dái yā yaācū chí va'ai tíinūⁿ, Ndyuūs caⁿ'a yā chíi yā Moisés ní ngaⁿ'a yā: Dii, Moisés, candéε ní cuidado yeⁿ'ē tanducuén'ē chí diíⁿ di. Ní diíⁿ di

tan'dúúcā chí ch'iⁿ'í dii taachi canee di na cuééti. ⁶ Naati Cristo chí chiiduú ch'εεε ca yeⁿ'e yú diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí ch'εεε taavi ca nguée ti yeⁿ'e chiiduú n'gεεε ca yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū caati Ndyuūs diíⁿ yā compromiso chí Cristo canéé yā naavtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū Ndyuūs. Maaⁿ ní s'uuúⁿ cuuvi ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs cáávā Cristo miiⁿ. Ní compro- miso miiⁿ ní ch'εεε ca tí yeⁿ'e tanducuén'ē chí n'daacā taavi ca.

⁷ Ní nduuti chí compromiso chí vmnááⁿ vmnaaⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs ní n'daacā taavi ca tuu'mi ní nguée canee chí diíⁿ yā ndiichí ndii 'úúví compromiso. ⁸ Naati Ndyuūs n'diichi yā chí nguée n'daacā diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tiempo chí 'āā chó'ōo. Ní ngaⁿ'á yā ngīi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é yā 'tíicā:

'Tíicā ngaⁿ'a Señor: Tiempo chí cuchii 'úú ní diíⁿ 'áámá compromiso ngaí ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ní ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Judá.

⁹ Nguεε idiíⁿ tan'dúúcā chí diíⁿ ndúúcū chiidá yā taachi divíi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto. 'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ nguée diíⁿ yā tan'dúúcā chí 'úú yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. Ní

caávā chuū nguée díiⁿ
cuenta yeⁿ'é yā.

10 Cuayiivi chí ch'ó'oo nguuvi
s'eeⁿ ní maaⁿ ní chuū
chí compromiso ngāi
chí caⁿ'á díiⁿ ndúúcu
'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nación
Israel. Ngaⁿ'a Señor:
Cu'neéⁿ leyes yeⁿ'é na
vaanicadíiⁿuⁿ yeⁿ'é
yā ní dingúⁿ leyes
yeⁿ'é na staava yeⁿ'é yā.
Ní 'úú cuuvi Ndyuūs
yeⁿ'é yā, ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ
cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é.

11 Ní mar 'áamá yā canee
chí ca'cueéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ
yeⁿ'e nación yeⁿ'é
yā 'tíicā. Ndís'tiī
n'diichí nī Señor miiⁿ,
caati nducyáácá yā
ní n'diichí yā 'úú
ndíi 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'ā
ntiīⁿnyúⁿ yā ndii taná'ā
'iiⁿ'yāⁿ.

12 Ní 'úú ní nadach'εεcú
nuuⁿndi chí díiⁿ yā
ní 'āā ntéé nn'gaacú
nuuⁿndi yeⁿ'é yā. 13 Ní
Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'e
compromiso chí ngāi
ti caati compromiso
chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ní
'āā ndiicúū tuu'mi ní
deenu yú chí dendú'ū
chí 'āā ndiicúū ní 'āā
nuúⁿ 'cuiiⁿu.

9

*Yeⁿ'e yáacū na iⁿ'yeē'dí 'cūū
ní yeⁿ'e yáacū na va'ai cheeti
nguuvi*

1 Cuáácú chí véé reglas yeⁿ'e
compromiso chí vmnááⁿ
vmnaaⁿ ndúúcu yaācū chí
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ din'dái yā naachi

dich'εεε yā Ndyuūs. 2 Din'dái
yā yaācū yeⁿ'e tíiⁿuⁿ ndúúcu
'uuvī cuartos. Cuarto chí
vmnááⁿ vmnaaⁿ ní nguuvi
Lugar Dεεε. Ní cheeti cuarto
miiⁿ véé 'áamá candelero
ndúúcu 'áamá mesa, ní
vmnaaⁿ mesa véé pan chí
ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs. 3 Ná
cuarto chí yaānūⁿ táamá
lado yeⁿ'e cortina yeⁿ'e tíiⁿuⁿ
nguovi Lugar Dεεε N'dai Ca
Yeⁿ'é Ndyuūs. 4 Na cuarto
miiⁿ véé 'áamá nátaī yeⁿ'e
'diiⁿnguāⁿ naachi chiiduú
ch'εεε ca ngíⁿ'í yā cúⁿ'úyaa.
Ní miiⁿ canéé 'áamá caja chí
yeⁿ'e compromiso. Nducuéⁿ'e
lados yeⁿ'e caja miiⁿ ní
candúū 'diiⁿnguāⁿ vmnááⁿ
yeⁿ'e. Cheeti caja miiⁿ véé
chíité yeⁿ'e 'diiⁿnguāⁿ ní miiⁿ
snúūⁿ pan chí nguovi maná.
Ní cheeti caja ntúūⁿ canéé
nduucu chí nanguaaⁿnu chí
yeⁿ'e Aarón ndúúcu 'úúví
tablas yeⁿ'é tuū naachi
canéé nguūⁿ ley chí díiⁿ
Ndyuūs. 5 Vmnaaⁿ caja
miiⁿ canéé 'uūví querubines
tan'dúúcā ángeles ndúúcu
ngeεchí yā. Ní miiⁿ Ndyuūs
canéé yā. Ní canéé 'cutií
yeⁿ'e ngeεchí yā yeⁿ'e vm-
naaⁿ cuaaⁿ naachi Ndyuūs
nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e
nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Maaⁿ
ní yeⁿ'é chuū nguée cuuvi
caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'e
maaⁿ.

6 'Tíicā chiiduú s'eeⁿ idiīⁿ yā
nducuéⁿ'e. Nguuvi nguuvi
chiiduú s'eeⁿ ngén'e yā na
cuarto vmnááⁿ vmnaaⁿ ní díiⁿ
yā ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'é yaācū yeⁿ'é
Ndyuūs. 7 Ní na cuarto chí

yaānūuⁿ miiⁿ chi ndii 'úúví dāmaāⁿ chiiduú ch'εεε ca in-daá yā 'áámá vmneⁿ'ée nūuⁿ ca'áámá ca'áámá nduuyū. Ní canée chí candéé yā yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti chi ca'a yā ofrenda Ndyuūs cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é tanán'ā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁸ Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ chi nguée cuuvi ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs néⁿ'é chi canée yaācū yeⁿ'e tínnūuⁿ caati yaacu tínnūuⁿ miiⁿ ní yeⁿ'e compromiso chi vm-nááⁿ vmnaaⁿ. ⁹ Ní nducuén'ē chuū chi diíⁿ chiiduú s'eeⁿ ní canee tan'dúúcā 'áámá ejemplo yeⁿ'ē tiempo yeⁿ'e yú. Chiiduú s'eeⁿ ní ca'a yā ofrendas nanááⁿ Ndyuūs ndúúcu 'iiti chi n'giíⁿ'núⁿ yā cáávā ofrendas yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Chuū ní neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ chi ofrendas ndúúcu 'iiti chi n'giíⁿ'núⁿ yā ní ca'a yā Ndyuūs nguée cuuvi diíⁿ chi staava yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní δεεε neⁿ'e chi 'tíicā chí nga'a yā ofrendas nanááⁿ Ndyuūs. ¹⁰ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dich'εεé yā Ndyuūs dāmaāⁿ ndúúcu cosas chi che'é yā ndúúcu cosas chi cu'u yā ndúúcu chiiⁿ chi diíⁿ yā chi cuuvi δεεé yā staava yeⁿ'é yā. Nducuén'ē chuū ní reglas chi diíⁿ yā ní canee chi diíⁿ yā 'tíicā ndii tiempo chi Ndyuūs n'daaⁿ yā dendu'ū yeⁿ'ē.

¹¹ Cristo ní 'āā ndāa yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní maaⁿ ní Cristo miiⁿ ní chiiduú ch'εεε ca yeⁿ'e dendú'ū chi n'dai taavi ca. Ní yaācū naachi Cristo diíⁿ yā ntiíⁿnyuⁿ ní

ch'εεε taavi ca ní n'daacā ca nguée ti yaācū yeⁿ'e tínnūuⁿ chi yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée n'dái yā yaācū chí ch'εεε ca. ¹² Ní Cristo ndāa yā cheεti yaācū ndíi cuarto yaānūuⁿ chí nguuvi Lugar δεεε N'dai Ca Yeⁿ'é Ndyuūs. Nguée sndéé yā ndúúcu yuuúⁿ yeⁿ'e 'iiti chi chivo o daiyā vaca chi n'giíⁿ'nuⁿ yā naati ndúúcu yuuúⁿ yeⁿ'e maáⁿ yā. Ní 'tíicā sndāa yā dāmaāⁿ 'aama vmnéⁿ'ēe na Lugar δεεε N'dai Ca Yeⁿ'é Ndyuūs cáávā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní maaⁿ ní nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ¹³ Cuáácú chí yuūuⁿ yeⁿ'e itiindu ndúúcu yuūuⁿ yeⁿ'e chivo ndúúcu yaiyāa yeⁿ'e daiya vaca chi 'āā ngiichi vmnaaⁿ nátaí ní chiiduú s'eeⁿ ch'eeⁿ ndái yā vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā ti yuūúⁿ cuuvi nadivεεε 'iiⁿ'yāⁿ cáávā ley yeⁿ'é yā. ¹⁴ Ní chuū ní cuaacu. Maaⁿ ní nééné n'daacā ca chí cuuvi diíⁿ yuūúⁿ yeⁿ'e Cristo nguée ti yuūúⁿ yeⁿ'é 'iiti. Cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí canduuchi cueⁿ'é daāⁿmaⁿ, Cristo diíⁿ yā ofrecer cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā cáávā ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs, ofrenda chí n'daacā yeⁿ'ē. Ní yuūúⁿ yeⁿ'e Cristo ní cuuvi didεεε staava yeⁿ'ē yú yeⁿ'e nducuén'ē chí nadacadíínuuⁿ yú chí nguée n'daacā. Ní 'íicú cuuvi s'uuúⁿ ní dichíⁿ'vε yú Ndyuūs chí canduuchi.

¹⁵ Cáávā chí Jesucristo

diín yā 'áamá compromiso chi ngai, Jesucristo canéé yā naavtán'ā ye^{n'e} 'iín'yāⁿ ye^{n'e} i^{n'}yeendí 'cūū ndúúcū Ndyuūs. Ní maaⁿ ní cuuvi ndaa yú nanáán Ndyuūs. Ní cáávā chi ch'iī Cristo, Cristo ní cuuvi nadach'εεcú yā nuuⁿndi ye^{n'e} 'iín'yāⁿ chi cuneé yā máán compromiso chi vmnáán vmnaaⁿ. Ní 'iín'yāⁿ chi Ndyuūs yaa'ví yā chi cuuvi ye^{n'é} yā, 'iín'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi cuta'a yā chi cuuvi ye^{n'é} yā chi 'áamá cūnee chi Ndyuūs ca'a yā 'iín'yāⁿ cucáávā Cristo. ¹⁶ Taachí 'iín'yāⁿ s'neeⁿ yā escrito ye^{n'e} herencia ye^{n'é} yā chi can'a yā ca'a yā taamá yā, 'iín'yāⁿ miiⁿ canee chi 'cuūvi yā vmnáán vmnaaⁿ chi dichíí'vē chiiⁿ chi canéé nguūⁿ. Chuū ní tan'dúúcā 'áamá compromiso chi diín yā. ¹⁷ 'Iín'yāⁿ chi s'neeⁿ escrito ye^{n'e} herencia ye^{n'é} yā chi can'á yā ca'a yā taama yā, nguéé dichíí'vē escrito ye^{n'é} yā ne^{n'e} tiempo chi canduuchí yā. Naati taachi 'āā n'diī yā tuu'mi ní dichíí'vē chuū. Ní tan'dúúcā 'áamá compromiso chi diín yā 'tíicā escrito miiⁿ. ¹⁸ Ní 'tíicā chíiⁿ chi dichíí'vē compromiso chi diiⁿ Ndyuūs vmnáán vmnaaⁿ nduuti chi véé yuūúⁿ ti ch'iín'núⁿ yā 'iiti. ¹⁹ Moisés can'a sa chii sá nducyaaca mandamiento ye^{n'e} ley. Cuayiivi ní 'iín'yāⁿ caaⁿ'núⁿ yā 'iiti ní Moisés sta'a sa yuūúⁿ ye^{n'é} daiya vaca ndúúcū yuūúⁿ ye^{n'é} chivo ní ndástaⁿ'a sa nuūⁿniⁿ ndúúcū yuūúⁿ. Cuayiivi ní sta'á sa yuūúⁿ

ndúúcū duūdū 'iiti cuūchī ndúúcū 'áamá yaatā chi duuchi hisopo. Ní s'neéⁿ yā yuūúⁿ vmnaaⁿ libro ye^{n'e} ley ní vmnaaⁿ ye^{n'é} nducyaaca 'iín'yāⁿ dendú'ū. ²⁰ Ní ngaⁿ'á Moisés 'tíicā: Chuū ní yuūúⁿ chi 'áamá sello ye^{n'e} chí cuuví cuaacu compromiso chi Ndyuūs ca'a yā orden chi ndís'tiī canee chi diín nī 'tíicā. ²¹ 'Tíicā ntúūⁿ Moisés s'neeⁿ sa yuūúⁿ miiⁿ vmnaaⁿ ye^{n'e} yaācū ye^{n'e} tীনūⁿ ní vmnaaⁿ ye^{n'e} tanducuén'ē dendu'ū chí ituneeⁿ na ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'é} Ndyuūs. ²² Cuaacu chi tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā ley 'téé 'téé nguéé nducuén'ē ní yuūúⁿ diiⁿ chi canéé δεεε nducuén'ē. Ní Ndyuūs nguéé nadich'εεcú yā 'iín'yāⁿ ye^{n'e} nuuⁿndi ye^{n'é} yā nduuti chi nguéé ndúúcū yuūúⁿ ye^{n'é} 'iiti chi 'caaⁿ'núⁿ chiiduú s'eeⁿ.

Jesucristo ca'a yā maaⁿ cuerpo ye^{n'é} yā chi 'iín'yāⁿ s'eeⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā yā lado ye^{n'e} ofrenda

²³ 'Tíicā nducuén'ē dendú'ū ye^{n'e} i^{n'}yeendí 'cūū canéé chi ndúúví δεεε ndúúcū yuūúⁿ ye^{n'e} 'iiti. 'Téé 'téé nduuví δεεε tan'dúúcā δεεε na va'ai cheeti nguuví. 'Tíicā ntúūⁿ cuuvi ndaa yú na va'ai cheeti nguuví nduuti chí δεεε yú ndúúcū yuūúⁿ ye^{n'e} táámá yā chí Cristo chí ch'εεε taavi ca nguéé ti ndúúcū yuūúⁿ ye^{n'e} 'iiti. ²⁴ Cristo nguéé cuen'é yā sndaa yā na 'áamá yaacū chí δεεε taavi ca chí nin'dái saⁿ'ā ye^{n'e} i^{n'}yeendí 'cūū. Yaācū ye^{n'e} i^{n'}yeendí 'cūū 'tée 'téé tan'dúúcā yaācū chí δεεε

taavi ca chi cuaacu níⁿnyúⁿ chi yaācū yeⁿ'é Ndyuūs. Cristo cuen^{'é} yā sndaa yā na va'ai chεeti nguuvi ní miin canee yā nanááⁿ Ndyuūs lado yeⁿ'e s'uuúⁿ. ²⁵ Saⁿ'ā chiiduú ch'εεte ca yeⁿ'ē in'yeeⁿdí 'cūū chi yeⁿ'e ndaata judíos chi Israel nduuyu nduuyu ndaá yā na Lugar Dεεve N'dai Ca ndíí ná yaānūⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e Ndyuūs ní ca'á yā Ndyuūs ofrenda chi yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti, ní nguée yuūúⁿ yeⁿ'é yā chi ca'a yā. Naati Cristo ca'á yā vida yeⁿ'e maán yā caavā ofrenda 'áámá vmnen^{'éé} nūⁿ. ²⁶ Nduuti chi Cristo canee chi diiⁿ yā tan'dúúca chi idiinⁿ chiiduú ch'εεte ca tuu'mi ní canée chi 'cuūvi yā n'deee n'dái cuuvi ndíí tiempo chi Ndyuūs din'dái yā in'yeeⁿdí 'cūū ndíí chi 'cuiinū in'yeeⁿdí. Naati nguée diiⁿ Cristo 'tíicā. Caati tiempo chi Ndyuūs s'neén yā ní Jesucristo 'áámá vmnen^{'éé} nūⁿ ch'iⁱ yā ní ndāa yā nanááⁿ Ndyuūs chi nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyaaca 'iin'yāⁿ cucáávā chi ca'a maán yā cuerpo yeⁿ'é yā chi 'iin'yāⁿ s'een n'giiⁿnúⁿ yā yā cáávā ofrenda. ²⁷ Tiicā ntúūⁿ nducyaaca 'iin'yāⁿ yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūū canee chi 'cuūvi yā 'áámá vmnéⁿ'ē. Níicú cuayiivi ní Cristo caⁿ'á yā n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iin'yāⁿ s'een. ²⁸ Ní 'tíicā Cristo 'áámá vmnéⁿ'ē ca'á yā cuerpo yeⁿ'e maán yā cáávā ofrenda chi nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iin'yāⁿ. Ní taachi caⁿ'á yā

ndaa yā taama vmnéⁿ'ē nguée ndaa yā cucáávā chi caⁿ'á yā nadí^{'ve} yā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iin'yāⁿ. Naati caⁿ'á yā nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca s'uuúⁿ chi canée ngiinu yú chi ndaa yā ndiichi ndii 'úúví cuuvi. Ndaa yā chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ.

10

¹ Ní ley yeⁿ'e Moisés ní tan'dúúca 'daā'nú nūⁿ 'tíicā ti nguée 'áámá cūnee. Ní nguée dáámá dáámá ndúúcu nducuén^{'ē} vaadi cuaacu chi n'daacā chi cuchi. Ti cáávā chi ngan'a ley miinⁿ 'iin'yāⁿ s'een nduuyu nduuyu 'caan'núⁿ yā 'iiti cáávā ofrenda cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní cáávā chuū, ¿taácā cuuvi ley miinⁿ diiⁿ chi 'iin'yāⁿ s'een canée n'daaca yā nanááⁿ Ndyuūs? ² Ti nduuti chi ley miinⁿ diiⁿ chi 'iin'yāⁿ s'een canee n'daaca yā nanááⁿ Ndyuūs ní nguée nuuⁿndi yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs, tuu'mi ní 'āa ntée 'caan'núⁿ yā 'iiti cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní nguée nadacadíinuⁿ yā yeⁿ'e chí chidεévē yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ³ Ní 'tíicā diiⁿ ley miinⁿ. Taachi n'giiⁿnúⁿ yā 'iiti nduuyu nduuyu tuu'mi ní nan'gáácú yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁴ Ti ndúúcu yuūúⁿ yeⁿ'e 'itíndú ndúúcu yuūúⁿ yeⁿ'e chivo 'iin'yāⁿ s'een nguée cuuvi didεévē yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā.

⁵ Ní cucáávā chuū taachi ndaá Cristo na in'yeeⁿdí 'cūū

nga'á yā ngī yā yen'ē ndu-
udu yen'ē Ndyuūs chi canée
nguūn 'tíicā:

Díi, Ndyuūs, nguée nen'e di chi
'ii'nyān 'caan'nun' yā 'iiti
lado yen'e ofrenda ndíi
nguée ndúú chi ca'á
yā 'iiti cáávā ofrenda
yen'ē di naati din'dái di
'áámá cuerpo yen'ē chi
ch'iindiyaán.

6 Ní nguée nen'e di ofren-
das yen'ē chi ngu-
uchí yā cuerpo yen'ē
'iiti nátaī, ní nguée
yen'ē chi 'caan'nún
yā 'iiti cáávā chi
Ndyuūs nadach'εεcú
yā nuu'ndi yen'ē yā.

7 Dii Ndyuūs, 'úú ndaá
in'yee'ndí 'cūu chi cuuvi
díi' chεε chi nen'e di
chi díi' caati 'tíicā
canée nguūn yen'e 'úú
na libro yen'e Ndyuūs
naachi canée nguūn
ley. 8 Vmnáán vmnaa'
nga'a Cristo: Dii
Ndyuūs nguée nen'e
di ní nguée yeenú di
ndúúcu ofrendas yen'e
chi n'gii'nún yā 'iiti, ní
nguée yen'e 'iiti chi tee
yā dii. Ndíi nguée ndúú
yen'e chi n'gii'nún
yā 'iiti ní ngiichí yā
yuūtē yen'e 'iiti cáávā
chi nadach'εεcu di
nuu'ndi yen'ē yā. 'Tíicā
nga'a Cristo 'áará chí
'ii'nyān s'een díi' yā
tan'dúúcā chi nga'a
ley mii' yen'ē ofrenda
chi canée chi ca'á yā
Ndyuūs. 9 Ní cuayiivi
nga'á Cristo: Dii,

Ndyuūs, 'úú ndaá na
in'yee'ndí 'cūu chi cuuvi
díi' chεε chi nen'e
di chi díi'. Maa' ní
nducue'ē chuū nen'e
caan'ma' 'tíicā. Ndyuūs
divíi yā 'áámá lado
ofrenda yen'e 'iiti chi
'ii'nyān s'een ch'ii'nún
yā. Ní na lugar yen'e
ofrenda mii' Ndyuūs
ca'á yā Cristo chí ch'ii
yā. 10 Maa' ní Ndyuūs
didεεvé yā s'uuún cáávā
Jesucristo díi' yā ndu-
cuén'ē chi Ndyuūs nen'ē
yā chi díi' yā. Ní 'áámá
vmné'ee nūu' Jesu-
cristo ca'á yā cuerpo
yen'e maán yā cáávā
ofrenda chi 'ii'nyān
s'een n'gii'nún yā 'yā
cáávā nuu'ndi yen'e
nducyáácá 'ii'nyān.

11 Ca'áámá cā'aama chi-
idúu judío chi Israel nguuví
nguuví díi' yā ntii'nyu'
ní cheendii yā ní nga'á yā
ofrenda dáámá daama nūu'
nééné n'deēe cuūv' 'áará chí
ofrenda mii' chi n'gii'nún yā
'iiti nguée cuuvi divíi nuu'ndi
yen'e 'ii'nyān mar 'áámá
vmné'ee. 12 Naati Jesucristo
'áámá vmné'ee nūu' ca'á
yā maa' cuerpo yen'ē yā chí
'ii'nyān s'een n'gii'nún yā 'yā
caavā ofrenda yen'e nuu'ndi
yen'e nducyáácú 'ii'nyān. Ní
cuayiivi cue'ē yā na va'ai
chεεti nguuví ní ch'iindí yā na
lado yen'e honor yen'ē Ndyuūs
chí lado tá cuaacu. 13 Maa' ní
Jesucristo canee ngiinú yā chí
nda' tiempo chí Ndyuūs idií'
yā chí nducyaaca 'ii'nyān chí
contra yen'ē yā canée yā maa'

ca'á Jesucristo tan'dúúcā chi 'áámá banco 'lín 'tiicá yā chi Jesucristo cuchéε yā ye'n'e yā.
 14 Ní cáávā chi Cristo ca'á yā cuerpo ye'n'e maán yā chi 'iín'yān s'een n'gii'n'núⁿ yā 'yā 'áámá vmnéⁿ'ee nūuⁿ cáávā ofrenda tuu'mi ní Cristo diín yā chi dáámá cuuvi dεεvé 'iín'yāⁿ ti nadach'εεcú yā nuuⁿndi ye'n'é yā. Ní 'iín'yāⁿ s'een ní ye'n'e Ndyuūs cuen'e daāⁿmaⁿ. 15 Ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ngaⁿ'a ndúúcu yú chi nducuén'ē chuū ní cuaacu. Vmnááⁿ vmnaaⁿ ngaⁿ'a Ndyuūs chuū:

16 Chuū chi diín prometer chi diín caavá yā cuayiivi chi chó'ōo nguuvi s'een, ngaⁿ'a Ndyuūs. Cu'neén ley ye'n'é na staava ye'n'é yā. Ní dinguún ley ye'n'é na vaanicadínnūuⁿ ye'n'é yā. 17 Ní cuayiivi ngaⁿ'á yā:

'Āā ntéé nan'gaacú nuuⁿndi ye'n'é yā ní nguée nducuén'ē chi diín yā chi nguée n'daacā.
 18 Níicú taachi Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi ye'n'é 'iín'yāⁿ s'een tuu'mi ní 'āā ntéé canée chi ca'á yā ofrendas chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā nuuⁿndi ye'n'e yā.

Canée chi nan'gaacu yú ye'n'e Ndyuūs ye'n'e yú

19 'Tíicā ní hermanos ye'n'e maaⁿ ní cuuvi nandaa yú nanááⁿ Ndyuūs na cuarto chi Dεεve N'dai Ca na yaācū ye'n'é Ndyuūs ti véé 'viich'εetiínūuⁿ

ye'n'e yú nanááⁿ Ndyuūs cáávā yuūúⁿ ye'n'e Señor Jesucristo.
 20 Ní Jesucristo nn'guaaⁿ yā 'áámá yúúⁿí chí n'dai ní canduuchi taachi chíí nteeⁿ yā tíínūuⁿ ye'n'e yaācū. Tíínūuⁿ miiⁿ ní ne'n'e caaⁿ'maⁿ chi tan'dúúcā cuerpo ye'n'e maánⁿ Cristo taachí ch'íi yā, 'tíicā va. Maaⁿ ní cuuvi ndaa yú na cuarto chi yaānūuⁿ nanááⁿ Ndyuūs caavá yā.
 21 Ní Jesucristo ní chiiduú ch'εεte ca ye'n'e yú ní diín yā ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e yaācū ye'n'e Ndyuūs. 22 Maaⁿ ní canée chí indaa yú nanááⁿ Ndyuūs ndúúcu núúⁿmaⁿ staava ye'n'e yú ní 'áámá canee yú ndúúcu chí i'téenu yú. Cristo miiⁿ 'āā didεεvé yā staava ye'n'e yú ye'n'e nuuⁿndi ye'n'e yú caati nguée nadacadínnūuⁿ ca yú ye'n'e castigo ye'n'e nuuⁿndi chí diín yú. Ní nadídeεεve yā cuerpo ye'n'e yú ndúúcu nuūⁿnīⁿ dεεve. 23 Maaⁿ ní diín yú chí 'áámá canee yú ndúúcu chí ngaⁿ'a yú chí i'téenu yú caati deenu yú chí Ndyuūs caⁿ'á yā diín yā cumplir compromiso ye'n'e chí caⁿ'a yā chí téε yā s'uuúⁿ. 24 Ní s'uuúⁿ canée chí inadicadínnūuⁿ yú táácā cuuvi cunnee yú 'aama yú taama yú ní dineⁿ'e yú 'aama yú taama yú ní diín yú dendu'ū chí n'daacā. 25 Ní nguée diín yú chí nguée nduuvidaama yú cheeti yaācū tan'dúúcā chí diín náⁿ'a yā. Naati ca'a yú consejo 'aama yú taama yú caati deenu yú chí nguuvi chí ndaa Cristo taama vmnéⁿ'ē 'āā snee niiⁿnuúⁿ.

26 Ní nduuti chi idiin yú nuuⁿndi caati maan yú nen'e yú cuayiivi chi 'āā deenu yú nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs tuu'mi ní 'āā ntεε véé taama ofrenda chi cuuvi ca'a yú Ndyuūs cáávā nuuⁿndi yen'e yú chi Ndyuūs divíi yā nuuⁿndi yen'e yú. 27 Dámaān 'va'a yú nen'e chi cunee ngiinu yú yen'e chi cuchii. Cristo ca'ná yā n'diichi yā nuuⁿndi yen'e yú ní ndúúcū ya'nā íngiichi chi cuucu tanducuén'ē 'iin'yān chi contra yen'é Ndyuūs. 28 Deenu yú yen'e 'iin'yān chi nguée díin yā cuenta yen'e ley yen'e Moisés. Nduuti chi véé 'uuví o 'iinū 'iin'yān chi nga'nā nduudu cuaacu yen'e falta yen'é yā tuu'mi ní ch'i 'iin'yān miiⁿ. Ní nguée ya'ai 'iin'yān s'een taachi ch'i yā.

29 Maaⁿ ní nadacadíinuun yú yen'e 'iin'yān s'een chi nguée díin yā cuenta yen'e yuūūn yen'e Cristo chí cuuví dεεve 'iin'yān s'een. 'Iin'yān s'een nga'a taán yā yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. ¿De'ē chúúcā n'dee ca castigo véé yen'é 'iin'yān s'een? 30 Deenu yú chi Señor ní nga'nā yā 'tíicā: 'Úú canée chí ca'á castigo 'iin'yān. 'Úú idiin chi 'iin'yān nadí'vé yā chiiⁿ chi díin yā chi nguée n'daacā. Chuū dendú'ū nga'nā Señor miiⁿ: Señor miiⁿ ca'ná yā n'diichi yā nuuⁿndi yen'e 'iin'yān yen'é yā. 31 De'ē chúúcā ya'āi yen'e yú. Nééné 'va'a yú chi ndaa yú nanáán Ndyuūs chi cāduuchi chi díin yā castigar s'uuūⁿ nduuti chi

nguée n'daacā idiin yú.

32 Maaⁿ ní n'gaacú nī yen'e nguuvi s'een chi 'āā chó'ōo chi caama n'diichi nī ní s'téenu nī Jesucristo, ní cuayiivi chi ch'ée nī ch'eenu nī chi yen'e tanducuén'ē dendu'ū cucáávā chi díin nī luchar yen'e chi i'téenu nī. 33 Nán'a nī ch'eenú nī chi ní 'cuináa nī taachi 'iin'yān sta'á yā ndís'tiī ní nga'nā taán yā yen'e ndís'tiī ní ch'en'é yā ndís'tiī nanáán n'dee n'dái 'iin'yān. Ní taachi 'tíicā díin yā ndúúcū na'nā hermanos yen'e yú nen'é nī 'cueenú nī cuuvi nduucú yā. 34 Ní taachi ná'nā hermanos ch'eenú yā chi chí caneé yā vácūū, ndís'tiī ní ya'ái nī hermanos s'een. Ní taachi 'iin'yān sta'á yā nducuén'ē chí véé yen'e nī ndís'tiī ní chichεε nī yen'e nducuén'ē. Ní yeenú nī caati deenú nī chí véé chí cuuvi yen'é nī chí n'dai taavi ca ná va'ai chεeti nguuvi chí cuen'e daāmaⁿ 'áamá cūnee yen'e nī. 35 Maaⁿ ní nguée di'vaachi nī ti nguée véé confianza yen'é nī ndúúcū Ndyuūs caati ndúúcū chí i'téenu nī cuuvi díin nī ganar cosas chí n'daacā taavi ca. 36 Ní ndís'tiī ní caneé chí ch'ée nī yen'e nducuén'ē ní díin nī nducuén'ē chí Ndyuūs nen'é yā chí díin nī. Ní 'íicú cuuvi cuta'á nī yen'e chí véé yen'é nī chí Ndyuūs ca'nā yā chí téé yā ndís'tiī. 37 Canée nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs 'tíicā:

'Āā ntεε 'náán tiempo ní Señor chí caneé chí ndaa ní ndaa yā. Ní 'āā ntée cuuví 'náan yā. 38 Ní

ngan'a yā 'tíicā:
'Ii'yāⁿ chi yeⁿ'é ní δεενέ yā
tí i'téenu yā 'úú ní
canduuchí yā cuen'e
daāⁿmaⁿ. Ní nduuti
chí 'aama yā ndaa-
cadaamí yā yeⁿ'é
tuu'mi ní 'úú nguée
yeenú yeⁿ'e yā. ³⁹ Maaⁿ
ní s'uuúⁿ ní nguée
tan'dúúicā 'ii'yāⁿ chí
ndaacadaamí yā yeⁿ'e
Cristo ní chindai yā.
Nguée 'tíicā s'uuúⁿ.
S'uuúⁿ ní i'téenu yú
Cristo ní Cristo nadan-
guáⁿ'ai yā s'uuúⁿ.

11

*Yeⁿ'e chi i'teenu yú Jesu-
cristo*

¹ Cáávā chí i'teenu yú
Ndyuūs deenu yú chí seguro
chí cuta'a yú yeⁿ'é chí canee
ngiinu yú. Ní deenu yú chí
cuuvi cuaacu yeⁿ'e dendu'ū
chí nguée inaaⁿ yú. ² Ní
tiempo chí 'āā chó'ōo 'ii'yāⁿ
ngaⁿ'á yā chí 'ii'yāⁿ chí diíⁿ
yā ntiinⁿyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs ní
n'dáāca yā nanáāⁿ Ndyuūs tí
i'téenu yā Ndyuūs.

³ Ní deenu yú cucáávā chí
i'teenu yú Ndyuūs, chí chiin
chí inaaⁿ yú ní cáávā chí
Ndyuūs din'dái yā íⁿ'yeeⁿdí ní
nguée de'ē véē.

⁴ Ní cáávā chí saⁿ'ā Abel
ní i'téenu sa Ndyuūs, ca'a sa
'áámá ofrenda chí n'daacā
ca nguée tí saⁿ'a Caín miiⁿ.
Ní Ndyuūs n'diichí yā chí
ofrenda yeⁿ'e Abel miiⁿ ní
n'daacā ca ní sta'á yā ofrenda
miiⁿ. Ní Ndyuūs n'diichí
yā chí Abel ní n'daacā sa.

Ní cáávā chí Abel i'téenu sa
Ndyuūs 'áará chí ch'īi saⁿ'ā
miiⁿ ndíi maaⁿ ní ngaⁿ'a
'ii'yāⁿ yeⁿ'e vaadī i'téenu
yeⁿ'é sa.

⁵ Cáávā chí saⁿ'ā Enoc
i'téenu sa Ndyuūs, nguée
ch'īi sa tí Ndyuūs candée
yā saⁿ'ā miiⁿ na va'ai chεeti
nguuví. 'Ii'yāⁿ yeⁿ'é yā 'āā
ntée ndaacá yā saⁿ'ā miiⁿ
tí Ndyuūs candée yā saⁿ'ā
miiⁿ nduucú yā. Canée
nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs
'tíicā: Taachi 'āā cuée candée
Ndyuūs saⁿ'ā miiⁿ, Ndyuūs
caneē yiinú yā chí idiin sa.
⁶ Mar 'áámá 'ii'yāⁿ nduuti
chí nguée i'téenu yā Ndyuūs,
Ndyuūs nguée cuneē yiinú
yā 'ii'yāⁿ. Nduuti chí 'ii'yāⁿ
neⁿ'é yā ndaa yā nanáāⁿ
Ndyuūs canee chí cu'téenu yā
chí véē Ndyuūs. Ní Ndyuūs
caⁿ'a yā chí ca'a yā chí véē chí
cuuvi yeⁿ'é 'ii'yāⁿ chí n'nuúⁿ
yā Ndyuūs.

⁷ Ní cáávā saⁿ'ā Noé i'téenu
sa Ndyuūs ní n'giindiveeⁿ sa
nduudu yeⁿ'e Ndyuūs taachi
Ndyuūs yaa'ví yā cosas chí
caⁿ'á yā diíⁿ yā. 'Áará chí
nguée inaaⁿ sa cosas miiⁿ
n'giindiveeⁿ sa nduudu yeⁿ'é
Ndyuūs ní din'dái sa 'áámá
arca chí barco ch'εεte ní 'íicú
cuuví nanguán'āi 'ii'yāⁿ yeⁿ'é
sa na vaacú sa. 'Túúicā Noé
diíⁿ sa condenar 'ii'yāⁿ yeⁿ'e
iⁿ'yeeⁿdí 'cūū caati i'téenu sa
Ndyuūs. Ní Ndyuūs didεεvé
yā Noé chí cuuvi yeⁿ'é yā caati
i'téenu sa Ndyuūs.

⁸ Ní cáávā saⁿ'ā Abra-
ham i'téenu sa Ndyuūs,
ch'iindiveeⁿ sa nduudu yeⁿ'e

Ndyuūs taachi Ndyuūs yaa'ví yā Abraham. Ní yaa'ví yā sa'n'ā chi canéé chí ca'n'a sa táámá yá'n'āa chi ca'n'a Ndyuūs chi cuuvi ye'n'e sa. Ní s'neeⁿ sa yāāⁿ vaacú sa ní cuén'e sa. Ní nguéeⁿ déenu sá tí ndíí ca'n'a sa. ⁹ Ní cáávā chi Abraham i'téenu sa Ndyuūs, canee sa na yá'n'āa chi Ndyuūs ca'n'a yā chi ca'a yā. Ní miiⁿ canee sa tan'dúúcā 'ii'n'yāⁿ chi canúúⁿ yúúní. Ní canúúⁿ sá va'āi tíínúuⁿ ndúúcū daiya sa chi Isaac ndúúcū Jacob. Ní 'āā daamá nūuⁿ cuuvi ye'n'é yā ye'n'e chí cuuvi ye'n'e Abraham miiⁿ. ¹⁰ Abraham miiⁿ ní cūnee ngíínu sa yāāⁿ chi Ndyuūs 'āā din'dái yā tan'dúúcā chi Ndyuūs nadacádíínuuⁿ yā. Yāāⁿ miiⁿ chí 'áámá cūnee cimientó ye'n'e ní va'ai chεeti nguuví.

¹¹ Ní cáávā chi Sara i'téenu tá Ndyuūs, ní ditiínú ca tá chi taavi tá daiya tá. Sta'a tá poder ye'n'e Ndyuūs ní ch'iíndí daiya tá taachi 'āā ndiicúū ta ti i'téenu tá chi Ndyuūs dííⁿ yā cumplir nduudu chí nga'n'a yā. ¹² Ní 'tíicā Abraham miiⁿ 'āā ndiicúū ca yā chí cuuvi chiidá ye'n'e daiyá yā. Ní n'daataá ye'n'é yā chí Sara miiⁿ 'āā ndiicúū ca ntúuⁿ tá. Naati ná 'ii'n'yāⁿ ye'n'é yā ichii n'deeⁿ n'dái 'ii'n'yāⁿ tan'dúúcā 'íínyúⁿ ye'n'e nanguuvi ní tan'dúúcā yá'n'āa ndúutíi chí vée cuaaⁿ 'diituú yíicú chí s'uuúⁿ nguéeⁿ ngii iduuche yú.

¹³ Nducyaaca 'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ ch'íi yā naati i'téenu yā Ndyuūs. Nguéeⁿ sta'á yā cosas chí Ndyuūs ca'n'a yā chí ca'a yā naati i'téenu yā ní n'diichi

chí ya'n'ái yā cosas chí Ndyuūs ca'n'a yā chí ca'a yā. Ní yeenú yā. Ní 'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ nga'n'a yā chí yā nducyáácá 'ii'n'yāⁿ chí tan'dúúcā 'ii'n'yāⁿ chí snúúⁿ yúúní, 'tíicā yā 'naaⁿ tiempo chí snée yā i'n'yeeⁿdí 'cūū. ¹⁴ Ní nducyaaca 'ii'n'yāⁿ chí nga'n'á yā 'tíicā ch'i'n'i yā chí in'nuúⁿ yā táámá nación chí n'dai chí cuuvi ye'n'e yā. ¹⁵ Ní nduuti chí nn'gaacú yā ye'n'e yá'n'āa naachi chiicá yā tuu'mi ní cuuvi nguεεcunée yā ní ndaa yā na yāāⁿ miiⁿ. ¹⁶ Naati 'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ ne'n'é yā táámá nación chí n'daacá ca chí ye'n'e va'ai chεeti nguuví. Ní cáávā chuū Ndyuūs nguéeⁿ 'cuináaⁿ yā taachi 'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ nga'n'a yā 'tíicā: N'díi Ndyuūs ní Ndyuūs ye'n'e yú. Ndyuūs 'āā vée yāāⁿ yā 'áámá yāāⁿ chí cuuvi ye'n'e 'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ.

¹⁷ Ní cáávā chí Abraham miiⁿ i'téenu yā Ndyuūs, n'giíndiveén yā ye'n'e Ndyuūs taachi Ndyuūs n'diichinéⁿ yā Abraham. Ní Abraham ní ca'n'á yā ca'á yā daiyá yā Isaac cáávā lado ye'n'e ofrenda chí 'caan'núⁿ yā daiyá yā. Ní canee listo yā chí ca'á yā 'áámá n'dya'n'ā daiyá yā lado ye'n'e ofrenda miiⁿ 'áará chí Ndyuūs ca'á yā 'áámá compromiso chí 'tíicā: ¹⁸ Díí, Abraham, cáávā daiya di Isaac 'úú ní teé dii n'deeⁿ n'dái taavi cuuvi ndaata ye'n'e di. ¹⁹ Ní Abraham miiⁿ tuumicádíínuuⁿ yā chí Ndyuūs cuuví nadacuéeⁿ yā 'ii'n'yāⁿ s'eeⁿ ye'n'e nguaaⁿ tiná'n'ā. Ní Abraham déenu sa chí Ndyuūs cuuvi nadacuéeⁿ

yā daiya sa ye^{n'}ē nguaaⁿ tiná^{n'}ā, naati nguéeⁿ ch'iī sa. Abraham miiⁿ candéeⁿ sa daiya sa na vaacú sa.

²⁰ Ní cáávā chi Isaac i'téenu sa Ndyuūs, nga^{n'}a sa chi ca^{n'}a sa di'viicú sa daiya sa Jacob ndúúcū sa^{n'}ā Esaú. Ní nga^{n'}ā sa ye^{n'}e cosas n'dai chi cuchiī. ²¹ Ní cáávā chi Jacob i'téenu sa Ndyuūs, taachi 'āā cháā 'cuuvi sa di'viicu sa ca'áámá ca'áámá daiya ye^{n'}ē daiya José. Ní cuayiivi ní dich'εεε sá Ndyuūs ne^{n'}e chí sta^{n'}ā sa in'daacúu ye^{n'}ē sa. Ní yiin'diicúneeⁿ sa na in'daacúu ye^{n'}ē sa. ²² Ní cáávā chi José i'téenu sa Ndyuūs taachi 'āā cháā 'cuuvi sa nga^{n'}a sa ye^{n'}e tiempo chi 'iī^{n'}yāⁿ ye^{n'}e ndaata Israel nan'dáa yā ná yá^{n'}āa Egipto. Ní yaa^{n'}vi sa 'iī^{n'}yāⁿ ye^{n'}e chi canéeⁿ chi diīⁿ yā ndúúcū 'iīni ye^{n'}e sa taachi tiná^{n'}ā sa.

²³ Ní cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs chiida sa ní cheεcu sa Moisés, taachi ch'iindiyaāⁿ Moisés miiⁿ chīnuun'dé^{n'}ei yā sa^{n'}ā 'līīⁿ miiⁿ na 'iīnu 'iīyū. N'diichi yā daiyá yā chi Moisés miiⁿ sa^{n'}ā 'līīⁿ sa neenē n'dεεvée sa. Nguéeⁿ di'vá'a yā ye^{n'}e orden ye^{n'}e rey chi canéeⁿ chi 'caa^{n'}núⁿ yā sa^{n'}ā 'līīⁿ miiⁿ. ²⁴ Cáávā chi Moisés i'téenu sa Ndyuūs, ní tááchí ch'εεtē sa nguéeⁿ 'cuūⁿ sa chi 'iī^{n'}yāⁿ nga^{n'}á yā chi Moisés ní daiya n'daataa daiyá rey ye^{n'}e yá^{n'}āa Egipto. ²⁵ Naati Moisés miiⁿ ne^{n'}e sa 'cueenu ca sá cuuvi ndúúcū 'iī^{n'}yāⁿ chi ye^{n'}e Ndyuūs. Ní nguéeⁿ 'cuūⁿ sa chi yeenú sa 'áámá tiempo ndúúcū vaadī yeenú

chi dinuu^{n'}ndi sa. ²⁶ Ní Moisés miiⁿ nadacádīīnuuⁿ sa chi n'daacā ca chi 'cueenu sa cuuvi tan'dúúcā chi ch'eenu Cristo chiī na yá^{n'}āa 'cúū ní nguéeⁿ ti chi cuuví ye^{n'}e sa tanducuén^{n'}ē vaadī 'cuiica chi véé na yá^{n'}āa Egipto. Ní 'tíicā nacádīīnuuⁿ sa caati deenu sa chi Ndyuūs ca^{n'}á yā ca'a yā chi véé chi cuuvi ye^{n'}e sa. ²⁷ Ní cáávā chi Moisés i'téenu sa Ndyuūs, nan'dáa sa ye^{n'}e yá^{n'}āa Egipto ní nguéeⁿ 'va'a sa chi nduuví taaⁿ rey. Ní díitu canee sa chi i'téenu sa Ndyuūs tan'dúúcā chi n'diichi sa Ndyuūs 'áará chi nguéeⁿ inaaⁿ sa Ndyuūs.

²⁸ Ní cáávā chi Moisés i'téenu sa Ndyuūs s'neenⁿ sa orden ye^{n'}e 'viicu pascua chi 'iī^{n'}yāⁿ canéeⁿ chí s'neénⁿ yā yuūúⁿ ye^{n'}e 'iiti cuūchī na cheendī va'ai ye^{n'}é yā caati taachi ndaa ángel chi n'gii^{n'}nuⁿ yā nducyaaca da'caīyāa sa^{n'}ā chi vm-nááⁿ vmnaaⁿ, nguéeⁿ cuuvi 'caa^{n'}núⁿ yā da'caīyāa chi ye^{n'}é ndaata ye^{n'}é Israel. ²⁹ Ní cáávā 'iī^{n'}yāⁿ ye^{n'}e ndaata Israel i'téenu yā Ndyuūs, chicho'ó yā naavta^{n'}ā ye^{n'}e mar chi nguuví Rojo ní ngiicá yā ndii yá^{n'}āa cuūⁿmán. Ní cuayiivi ní taachi cho'o 'iī^{n'}yāⁿ s'eenⁿ ye^{n'}e yá^{n'}āa Egipto tuuⁿmi ní chí'i nuū^{n'}nīⁿ 'iī^{n'}yāⁿ ní nducyaaca yā ch'iī yā ti nduuvidaāⁿmán nuū^{n'}nīⁿ.

³⁰ Ní cáávā 'iī^{n'}yāⁿ ye^{n'}e ndaata Israel i'téenu yā Ndyuūs, che^{n'}e yā nuuⁿmaⁿ ndiivi cheētī ye^{n'}e yáāⁿ Jericó ndεēchē nguuví. Tuuⁿmi ní chíinu miiⁿ ní chíndεεvε

cheētī yen'e yāān miin. ³¹ Ní cáávā chi Rahab i'téenu tá Ndyuūs, ní 'áará chi cue'n'e tá ndúúcū sa'n'ā s'een, nguée ch'iī tá ndúúcū 'iin'yān s'een yen'e yāān yen'e tá chi nguée i'téenu yā Ndyuūs; ti n'daata miin ní sta'a tá sa'n'ā s'een yen'e Israel. Ní n'daacā idiiⁿ tá ndúúcū sa'n'ā s'een chi 'diiⁿ 'diiⁿ ndaá yā nguaan 'iin'yān yen'e tá chi cuuvi deenú yā táacā canee 'iin'yān yen'e tá.

³² Maaⁿ ní ¿de'ē cá cuuvi caan'mán ndís'tiī? Nguée véé tiempo chi cuuvi ndís'tiī yen'e sa'n'ā Gedeón ní yen'e sa'n'ā Barac, ní yen'e sa'n'ā Sansón, ní yen'e sa'n'ā Jefe, ní yen'e sa'n'ā David, ní yen'e sa'n'ā Samuel, ní yen'e sa'n'ā profetas chi candε nduudu yen'é Ndyuūs. ³³ Nducyaaca 'iin'yān s'een ní cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs idiiⁿ caandá yā ní cuhéé yā yen'e nán'ā países. Ní n'daacā ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yen'e tanán'ā yāān. Ní tuneén yā chí Ndyuūs ngaⁿ'a yā chíⁿ chí ca'a yā. Ní diiⁿ yā chi nduūdi cheendi 'yáíyāan cuá'aá. ³⁴ Ní yaⁿ'ā chi diitu n'dái ngiichi nguée cuuvi 'tuuvi 'iin'yān s'een chi i'téenu yā Ndyuūs. Ní n'géenu yā yen'e 'iin'yān chi ne'é yā 'caan'nún yā 'yā ndúúcū machete chi 'caāiⁿ ndúú 'uuvi lados. Ní 'áará chí duúvā yā ditiinú yā. Ní taachi diiⁿ caandá yā ní ditiinú yā chí 'caan'nún yā. Ní cheε yā yen'e n'deeε n'dái soldados yen'ē enemigos yen'é yā. ³⁵ Ní cáávā chi n'daataa s'een i'téenu yā Ndyuūs, nta'á yā tinán'ā chi n'dii yen'e familia

yen'é yā taachi 'āā nduuchi yā yen'ē nguaan tinán'ā. Ní nán'ā 'iin'yān ch'éénu yā chii ní ch'iī yā. Ní nguée 'cūuⁿ yā chi nnguaⁿ'ai yā ti ne'é yā n'diichí yā táámá vida chi n'daacā ca. ³⁶ Nán'a yā ní 'iin'yān s'een duuchí yā yen'e yā ní ch'en'é yā 'iin'yān. Ní nán'a yā ní 'iin'yān s'een ch'εε chiichí yā ndúúcū cadenas ní chen'é yā vácūū. ³⁷ Ní nán'a yā ní 'iin'yān s'een ca'a tuūú yā 'iin'yān ní ch'iī yā. Ní nán'a yā ní 'iin'yān s'een n'dee yā nduu 'uuvi taaⁿ yā ndúúcū cierra. Ní nán'a yā 'iin'yān s'een n'giinⁿnuⁿ yā 'iin'yān ndúúcū machete chí 'úúv'lados 'caāiⁿ. Nán'a yā ní ch'εε chiicá yā ndí 'muuⁿ ndíi miin ndúúcū catecai yā yen'ē 'iiti cuūchí ní yen'ē diiⁿman chivo. Ní pobre yā ní ch'eenú yā chí. Ní nguée din'daacá 'iin'yān s'een ndúúcu yā. ³⁸ Ní 'iin'yān chí ch'eenú yā chí cáávā chí i'téenu yā Ndyuūs, 'iin'yān yen'e ínyeeⁿdí nguée n'daacā ca chí cuuvi cūneé yā ndúúcu yā. 'Iin'yān chí i'téenu yā ngeⁿ'é yā 'muuⁿ ngeⁿ'é yā miin ní tan'dúúcā 'iin'yān chí nguée vaacú yā, 'tiicá yā. Chiicá yā yán'āa cuuⁿmaⁿ naachi nguée ch'εεtinée 'iin'yān. Ní chiicá yā na cuéⁿtí ní ná yiivi yáávā yen'e 'iiti o yiivi yán'āa naachi 'cuεⁿtinée yā. ³⁹ Cáávā chí 'iin'yān s'een chí i'téenu yā Ndyuūs, n'dai yā ndúúcū nducuén'ē chí Ndyuūs 'cūuⁿ yā chí n'geenu yā ngii ndíi tiempo chí ch'iī yā. 'Āā cuée cuta'a yā chí cuuvi yen'e yā chí Ndyuūs can'a yā

chi ca'a yā, ⁴⁰ caati Ndyuūs nadacadíínuuⁿ yā chi can'á yā diin yā chi n'daacā ca cáávā yā ní cáávā s'uuúⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée^e cuuvi cuta'á yā chi cuuvi yeⁿ'é yā ndíí tiempo chi s'uuúⁿ cuuvi cuta'a yú chi cuuvi yeⁿ'e yú.

12

Cuen'e daāⁿmaⁿ snaaⁿ yú yeⁿ'e Jesús

¹ Maaⁿ ní deenu yú cáávā vida yeⁿ'e n'deee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'íi yā ti ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ táácā cuuvi cu'teenu ca yú Ndyuūs. Ní cáávā chuū canee chi cū'neeⁿ yú tanducuén'ē dendu'ū chi di'vaachi s'uūúⁿ ndúúⁿcū nuuⁿndi chi diiⁿ yú caati nuuⁿndi miiⁿ diiⁿ chí cuuvi ndai yú. Ní caānu yú ndúúⁿcū ngiīnū carrera yeⁿ'e vida yeⁿ'e yú chi Ndyuūs itée yā s'uuúⁿ. ² Ní cuen'e daāⁿmāⁿ snaaⁿ yú Jesús ti diiⁿ yā chi cuuvi i'téenu yú 'yā. Ní diiⁿ yā chi n'daacā ca cuuvi cu'teenu yú. Jesucristo ní ch'eenú yā chiī taachi ch'íi yā na cruz. Ní nguée^e diiⁿ yā cuenta chi 'cuinaáⁿ yā cucáávā chi ch'íi yā tan'dúúⁿcā chi n'giīⁿ'nuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ caati deenú yā chi yeenú yā cuayiivi ti cuuvi nadanguánⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. Maaⁿ ní vée^e yā na lado yeⁿ'e honor yeⁿ'e trono yeⁿ'e Ndyuūs.

³ Ndís'tiī, nadacadíínuuⁿ nī tan'dúúⁿcā Jesucristo chi ejemplo yeⁿ'e yú. Ch'eenú yā chiī cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi dinuuⁿndí yā. Ní 'íicú ndís'tiī nguée^e cuuvi 'daan'dí nī ní nguée^e s'neénⁿ nī chiīⁿ chí i'téenu nī. ⁴ Ndís'tiī ní 'āā

chiche^e nī ndúúⁿcū nuuⁿndi ní nguée^e ch'eenú nī chiī ndíi chi 'āā n'diī nī. ⁵ ¿'Āā nguée^e n'gaacú ndís'tiī consejo chi Ndyuūs ca'á yā ndís'tiī chi daiyá yā? Canée^e nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā:

Díi, daiyá, nguée^e nadacadíínuuⁿ nī chi nguée^e de'ē vee taachi Ndyuūs diiⁿ yā castigar ndís'tiī caati cuuvi deenú nī chí nguée^e n'daacā idiīⁿ nī. Ní nguée^e ndaa-cadáámí nī yeⁿ'é yā taachi diiⁿ yā castigar ndís'tiī.

⁶ Señor yeⁿ'e yú yaa'vineénⁿ yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'é yā ní diiⁿ yā castigar nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi sta'á yā chi cuuvi daiyá yā. ⁷ Maaⁿ ní cuchée^e nī castigo chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī ti Ndyuūs ní chiidá nī. Taachi n'geenú nī ngiī tuu'mi ní deenú nī chí diiⁿ yā ndúúⁿcū ndís'tiī tan'dúúⁿcā chí ndís'tiī ní daiyá yā. 'Tíicā diiⁿ yā. ¿Dú'ū daiyá yā vee chí chiidá yā nguée^e idiīⁿ yā castigar? ⁸ Nduuti chí Ndyuūs nguée^e diiⁿ yā castigar ndís'tiī tan'dúúⁿcā chí diiⁿ yā castigar nducuén'ē daiyá yā, tuu'mi ní ndís'tiī nguée^e maaⁿ daiyá yā ti ndís'tiī ní daiyá yeⁿ'e táámá yā. Ní nguée^e daiya Dendyuūs ndís'tiī. ⁹ Ní 'tiicá ntúūⁿ chiida yú chí yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí

'cūū diín yā castigar s'uuún tan'dúúcā chi nen'é yā. Ní s'uuún ní dinén'e yú chiida yú. N'daacā ca chi diín yú chiin chi nen'e Ndyuūs chi canéé na va'ai chεeti nguuví ní sндуuchi yú. ¹⁰ Chiida yú chi yen'e in'yee'ndí 'cūū diín yā castigar s'uuún dúu'vī nduuyū nūu tan'dúúcā chi tumicadínnuū yā chi n'daacā caavā s'uuún. Ndyuūs yen'e yú ní diín yā castigar s'uuún ti cuáácú chí n'dai caavā s'uuún ti s'uuún ní cuuvi din'dai ca yú tan'dúúcā chi Ndyuūs ní n'dai cá yā. ¹¹ Cuaacu chi nguée yeenu yú taachi téé yā castigo s'uuún naati yá'ai yú. Cuayiivi ní 'iin'yān chi tuumicadínnuū yā yen'e castigo yen'é yā ni véé chi n'daacā yen'e castigo. 'Iin'yān s'ee' din'daacā cá yā ní canéé 'diín vida yen'é yā.

Vée peligro yen'e yú nduuti chi nguée n'giindivee' yú nduudu yen'é Ndyuūs

¹² Maa' ní Ndyuūs 'āā tee yā castigo ndís'tiī ní maa' ní cuta'á nī fuerzas ndúúcū ta'á nī ní dicuaacú nī duū'ntiī'yá nī chi ndicuūnū. ¹³ Cachiicá nī ná yúúní cuaacu maa' ní 'íicú cuuvi nanduūvā yen'é nī ca'a nī chi ndíí dúúvā yen'e nī.

¹⁴ Maa' ndís'tiī ní diín nī chi 'diín' cuεetinée nī ndúúcū

nducyaaca 'iin'yān. Ní diín nī nducuén'ē chi n'daacā ca caati dεεve canéé vida yen'é nī. 'Iin'yān chi nguée dεεve vida yen'é yā nguée cuuvi n'diichí yā Señor Ndyuūs. ¹⁵ Cundée nī cuidado chi mar 'áámá ndís'tiī nguée divíi nī yen'e Ndyuūs ti nguée cuuvi inneé yā ndís'tiī. Ní nguée cúúví cunee 'aamá nī nguaa' ndís'tiī chi tan'dúúcā 'áámá dii'yu yaātā yaāa chi diín daño yen'e nducuén'ē dii'yu yaātā. 'Tíicā cuuvi diín daño 'áámá nī tan'dúúcā chi veneno nguaa' ndís'tiī. ¹⁶ Candée nī cuidado chi mar 'áámá ndís'tiī nguée ca'á nī ndúúcū n'daataá o sa'ā chi nguée yen'e nī. Ní nguée diín nī cuenta yen'e nducuén'ē chi yen'é Ndyuūs. 'Tíicā diín sa'ā Esaú ti cáávā 'áámá comida nūu' n'diicuí sá chi cuuvi yen'e sa ti sa'ā vmnaa'. ¹⁷ Ní ndís'tiī deenú nī yen'e sa'ā Esaú taachi nen'e sa cuta'a sa yen'e chiidá sa chi cuuvi yen'e sa ti sa'ā daiya vmnaa', naati nguée 'cuū' chiida sa. Ní Esaú chεēcū taavi sá ní n'nuu' sa manera chi nduuví n'daacā chi 'āā diín sa naati nguée ndaacā n'daaca sa.

¹⁸ Maa' ní ndís'tiī nguée ndáa nī na yiícū chi ngiichi chi diín nī sentir ngiichi mii', tan'dúúcū chi diín 'iin'yān Israel tiempo chi 'āā chó'ōo. Ndíí nguée diín nī sentir maāi', ndíí nguée ndúú meēe', ndíí nguée ndúú 'áámá chee' cúúvī díitūu. ¹⁹ Ní nguée n'giindivee' nī chi ch'εēcū trompeta mii' ní nguée nduudu yen'é Ndyuūs chi ca'ā yā ndúúcū 'iin'yān

s'eeⁿ. Taachí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe Ndyuūs chiica yā Ndyuūs chi 'āā ntéé caaⁿmaⁿ cá yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ²⁰ 'Tíicā ngaⁿ'a yā ti nguéé cuuvi chεε yā chi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ yā ti 'tíicā: Ndúúti chi 'áámá 'iiti nindaá ti na yīicu 'cūū canee chi cuiituú yā 'iiti ní 'caaⁿnúⁿ yā 'iiti. ²¹ Ní maaⁿ Moisés miiⁿ ní taachi n'diichí yā yīicu 'cūū ní ch'iindiveéⁿ yā nducuén^{'ē}, 'tíicā ngaⁿ'á yā: Nééné 'va'á ní yiin'duuvu 'úú.

²² Maaⁿ ní nguéé 'tíicā ti ndís'tī ndaa nī 'áámá yīicū chi nguuvu Sión chi yāāⁿ yeⁿe Ndyuūs chi cánduuchi chí yāāⁿ Jerusalén chí va'ai chεeti nguuvu naachi n'deee n'dái miles ángeles snée yā. ²³ Ní nduuvidaamá yā chi dich'εeté yā Ndyuūs. Ní miiⁿ canee nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi daiyá Ndyuūs. Ní chi duuchí yā canéé nguūⁿ na libro yeⁿe va'ai chεeti nguuvu. Nducyaaca nī ndaa nī nanááⁿ Ndyuūs chi diíⁿ yā juzgar nducyáácá 'iiⁿyāⁿ. Ní ndís'tī chi yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní ndaa nī nanááⁿ espíritu s'eeⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi dεεve ca chi Ndyuūs diíⁿ yā chi nguéé nuuⁿndi yeⁿe yā. ²⁴ Ní ndaa nī nanááⁿ Jesucristo chi abogado chi canúⁿ yā naavtaⁿ'ā compromiso chí ngai chí yeⁿe Ndyuūs ndúúcu 'iiⁿyāⁿ. Ní ndaa nī nanááⁿ Cristo chí chingée yā yuúúⁿ yeⁿe yā cucáāvā s'uuúⁿ. Yuúúⁿ yeⁿe Cristo ní n'daacā ca nguéé ti yuúúⁿ yeⁿe Abel. Ndúúcu yuúúⁿ yeⁿe Cristo, Ndyuūs

nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ. Naati cáāvā 'díinu Abel ch'iⁿ'núⁿ Abel tuu'mi ní Ndyuūs ca'a yā castigo 'díinu Abel.

²⁵ Ní cáāvā nducuén^{'ē} chuū candéé nī cuidado chi n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿe Ndyuūs chi ngaⁿ'á yā ngī yā ndís'tī. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguéé ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe Cristo taachí snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé nguaⁿ'ái yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā. Ní 'tεε cá s'uuúⁿ chi cuuvi nguaⁿ'āi yú nduuti chi ndaacadaami yú yeⁿe Cristo chi canee na va'ai chεeti nguuvu ní ngaⁿ'á yā ndúúcu s'uuúⁿ yeⁿe chi cuchī. ²⁶ Tiempo chí chó'ōo taachi Ndyuūs ngaⁿ'á yā yeⁿe yīicū nuⁿ'u yáⁿ'āa. Maaⁿ ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā 'tíicā: Taama vmnéⁿ'ēe inuⁿ'ú yáⁿ'āa ndúúcu nanguuvi. ²⁷ Maaⁿ ní taachi ngaⁿ'a Ndyuūs taama vmnéⁿ'ēe nūⁿ deenu yú chi nducuén^{'ē} chí din'dái Ndyuūs ní can^{'á} yā din'núⁿ'u yā ní diví yā. Ní nducuén^{'ē} chí nguéé din'núⁿ'u yā ní cūnee. ²⁸ Canéé chí ca'a yú gracias Ndyuūs caati véé yāāⁿ yeⁿe yú, lugar naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ yā. Ní nguéé cuuví nuⁿ'u lugar miiⁿ. Canee chí dich'εεtε yú Ndyuūs ní i'teenu yú Ndyuūs. Ní 'va'a yú yeⁿe yā ní diíⁿ yú tan'dúúca chí neⁿe yā. ²⁹ Ndyuūs yeⁿe yú tan'dúúca 'áámá nguuchi yáⁿ'ā chí dituūví nducuén^{'ē} chí nguéé n'daacā. Tiicá yā.

13

Yeⁿe chí diíⁿ yú chí cunee

yiinuú Ndyuūs

1 Canée chi dinen'e yú 'aama yú taama yú caati hermanos s'uuún ní ye'n'e Cristo s'uuún. 2 Nan'gaacu yú chi canee chi ca'a yú va'āi ye'n'e yú 'i'in'yān chi canúún yúúni. N'duuvu yā ní diín yā 'túúcā ní sta'á yā va'ai yā ángeles ní nguée déenu yā chi ángeles.

3 Nan'gaacu yú ye'n'e 'i'in'yān chi snúún yā vácū. Diín yú cuenta chi s'uuún snuūn yú vácū nduucú yā. Nan'gaacu yú ye'n'e 'i'in'yān chi n'geenú yā ngii na cuerpo ye'n'é yā ní diín yú cuenta chi s'uuún ní n'geenu yú ngii na cuerpo ye'n'e yú nduucú yā.

4 Diín yú respetar 'i'in'yān chi n'giindivaacú yā ti nguée dinuunndí yā. 'I'in'yān chi n'giindivaacú yā canee chi ca'n'á yā dámaān ndúúcū isa'n'ā o n'daataá ye'n'é yā. Ndyuūs ní n'diichí yā nuunndi ye'n'e 'i'in'yān chi véé nuunndi ye'n'é yā ndúúcū 'i'in'yān chi n'giindivaacú yā ní ca'n'á yā ndúúcū táamá n'daataá o sa'n'ā.

5 Nguée dinen'e yú tuūmī naati yeenu yú ndúúcū chi véé chi ye'n'e yú ti Ndyuūs nga'n'á yā 'tíicā: 'Úú nguée cu'neén ndís'tiī ní nguée diín abandonar ndís'tiī. 6 Ní 'tíicā cuuvi caa'n'man' cuaacu yú ndúúcū confianza:

Señor ní nginne yā 'úú. 'Úú nguée 'va'á ye'n'e chi 'i'in'yān cuuvi diín yā nduucú.

7 Nan'gaacú nī ye'n'e 'i'in'yān n'geete ye'n'e yaācū chi nga'n'a

ntiinyún yā nanáán ndís'tiī ní nga'n'á yā ngii yā ndís'tiī nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. Nadacadíinuun nī táāca 'i'in'yān s'een diín yā ní n'geetinee yā ní ch'iī yā. Maa'n ní candée nī cuidado chi diín nī tan'dúúcā 'i'in'yān n'geete chi i'téenu yā Ndyuūs diín yā ti 'i'in'yān s'een ejemplo ye'n'é nī.

8 Jesucristo mii'n ní 'āā 'tiicá nūun tan'duucá yā 'iicu, 'tiicá ntūun yā maa'nguuvu. 'Āā 'tica nuún yā cuen'e daā'man. 9 Cuin'diichí nī ndís'tiī. Nguée 'caandiveén nī ndúúdú 'na'n'a chi n'dáán ndúúcū ye'n'é chi che'e yú. N'daacā ca chi staava ye'n'é nī canée n'daacā chi cuuvi cuta'á nī fuerzas ye'n'é nducué'n'e chi n'dai taavi chi Ndyuūs itee yā ndís'tiī. Staava ye'n'é 'i'in'yān nguée diín aprovechar nduuti chi chindiveén yā nduudu n'dáán ndúúcū ye'n'e chi che'e yú.

10 Deenu yú chi chiiduú s'een chi diín yā ntiinyun ye'n'e yaācū ye'n'é yā nguée cuuvi che'é yā yuūtē ye'n'e náta ye'n'e 'iiti chi ch'iin'nún yā cáāvā ofrenda ye'n'e yú ti ofrenda ye'n'e yú ní 'āā vi'í caā ti i'teenu yú Jesucristo. Ní Jesucristo mii'n ní ch'iī yā chi lado ye'n'e ofrenda ye'n'e yú. 11 Chiiduú ch'ete ca ye'n'e judíos chi Israel s'een taachi ch'iin'nún yā 'iiti cáāvā ofrenda ye'n'e nuunndi candée yā yuūún ye'n'é 'iiti ch'eti cuarto chi nguuvu Deene naati cuerpo ye'n'é 'iiti mii'n ní ngiichí yā 'áámá lado ye'n'é yāā ye'n'é yā. 12 Ní 'tiicá ntūun Jesucristo ch'iī yā

cuaaⁿ dáámí cheendi va'āī
ye^{n'}e yāāⁿ Jerusalén ní 'íicú
cuuvi δεεvé yā 'ii^{n'}yāⁿ ye^{n'}e
nuuⁿndi ye^{n'}e yā ndúúcū
yuuúⁿ ye^{n'}e maáⁿ yā. ¹³ Maaⁿ
ní ca^{n'}a yú tan'dúúcā chi
cuen^e Jesús 'áámá lado ye^{n'}e
yāāⁿ ní 'cueenu yú cuuvi
tan'dúúcā chi ch'eenú yā
chiī ní cuuvi 'cuinaaⁿ yú
tan'dúúcā chi 'cuinaaⁿ yā.
¹⁴ Caati nguée véé 'áámá yāāⁿ
chi 'áámá cūnee cáávā s'uuúⁿ
naati in'nuuⁿ yú 'áámá yāāⁿ
ch'εεε chi 'áámá cūnee chi véé
tiempo chi cuchī. ¹⁵ Ní cáávā
chuū canee yú chi dich'εεε yú
Ndyuūs cucáávā Jesucristo.
Ní taachi dich'εεε yú Ndyuūs
chuū ní ofrenda chi canee chi
ca'a yú Ndyuūs. Ní canée chi
ca'a yú gracias Ndyuūs cáávā
Jesucristo ndúúcū nduudu
ye^{n'}e yú. ¹⁶ Nguée cuuvi 'náaⁿ
nī chi din'daacá nī ní nnee nī
'aamá nī taamá nī caati chuū
ní ofrenda ye^{n'}e nī chi 'túúcā
Ndyuūs ne^{n'}e yā.

¹⁷ Cu'neen^{n'}veéⁿ nī ndu-
udu ye^{n'}e 'ii^{n'}yāⁿ chi nga^{n'}a
ntii^{n'}nyuⁿ ye^{n'}e nī. Cu'téenu
nī ye^{n'}e yā chi nga^{n'}a yā caati
'ii^{n'}yāⁿ s'een diíⁿ yā cuidado
ye^{n'}e staava ye^{n'}e nī. 'Ii^{n'}yāⁿ
s'een canée chi nca'á yā
cuenta nanááⁿ Ndyuūs ye^{n'}e
ntii^{n'}nyuⁿ chi diíⁿ yā. Diíⁿ núúⁿ
yii^{n'}nu nī chi nga^{n'}a yā caati
yeenú yā diíⁿ yā ntii^{n'}nyuⁿ
ye^{n'}e yā. Ti nduuti chi nguée
diíⁿ nī 'túúcā nguée yeenú yā
ní nguée diíⁿ nī aprovechar
ye^{n'}e ntii^{n'}nyuⁿ chi diíⁿ yā
cáávā ndís'tiī.

¹⁸ Maaⁿ ní caa^{n'}ma^{n'}ngua'á
nī cáávā nús'uu ti nada-
cadiinúúⁿ 'nū n'daacā na

staava ye^{n'}e 'nū ní ne^{n'}e 'nū
'cuεεtinée n'daacá 'nū ye^{n'}e
nducuén'e dendu'ū. ¹⁹ 'Úú
ngiicá ndís'tiī chi taachi
nga^{n'}angua'á nī, ngiicá nī
Ndyuūs chi téé yā lugar
'nū chi nii^{n'}nuúⁿ nūuⁿ cuuvi
nandaá ní cuneé ndúúcū
ndís'tiī.

*Di'viicú yā ndís'tiī ní di-
cho'ó yā, n'dai ndís'tiī*

²⁰ Maaⁿ ní Ndyuūs ní ye^{n'}e
vaadi 'diíⁿ, maaⁿ Ndyuūs miiⁿ
nadin'duuchí yā Jesucristo
ye^{n'}e yú ye^{n'}e nguaaⁿ tiná^{n'}ā
chi Jesucristo miiⁿ Pastor
chi ch'εεε n'dai chi diíⁿ yā
cuidado s'uuúⁿ chi tan'dúúcā
'iiti cuūchī ye^{n'}e yā. Ní
Jesucristo ye^{n'}e yú ndúúcū
yuúúⁿ ye^{n'}e yā diíⁿ yā chi
'áámá cūnee compromiso
chi Ndyuūs diíⁿ yā ndúúcū
'ii^{n'}yāⁿ. ²¹ Ne^{n'}e chi Ndyuūs
ye^{n'}e vaadi 'diíⁿ téé yā ndís'tiī
nducuén'e chi n'dai ye^{n'}e
yā chi nguée ye^{n'}e nī. Ní
cuuvi n'dai nī ti ndís'tiī
cuuvi diíⁿ nī chiin chi ne^{n'}e
Ndyuūs chi diíⁿ nī. Ní ne^{n'}e
chi Ndyuūs diíⁿ yā cáávā
nducyaaca yú nducuén'e
chi ne^{n'}e yā diíⁿ yā cáávā
Jesucristo. Ca^{n'}a yú chi ch'εεε
ca canée Cristo ní n'dεεvé
ngii yā cuén'é daā^{n'}ma^{n'} cuen'e
daā^{n'}ma^{n'}. 'Tíicā. ²² Ndís'tiī
hermanos ye^{n'}e ngiicá ndís'tiī
chí cucheé nī ndúúcū nduudu
chi ngi'cueéⁿ ti nguée 'yaaⁿ
idinguúⁿ na carta miiⁿ ye^{n'}e
ndís'tiī. ²³ Yaa'ví ndís'tiī chi
cadiinúúⁿ nī chi Timoteo
hermano ye^{n'}e yú 'āā ntée
canee sa vácūū. Ní ndúúti
chi nii^{n'}nuⁿ nii^{n'}nuⁿ ndaa sa
nanáaⁿ 'úú tuu'mi 'úú ní

candéé sa^{n'}ā taachi ndaá
 nanááⁿ ndís'tiī ní n'diichí
 ndís'tiī.

²⁴ Maaⁿ ní caa^{n'}máⁿ nī
 'ii^{n'}yāⁿ chi nga^{n'}a ntii^{n'}nyuⁿ
 ye^{n'}é nī ndúúcū nducyaaca
 'ii^{n'}yāⁿ chi i'téenu yā Jesu-
 cristo: N'daí ndís'tiī, caa^{n'}máⁿ
 nī. 'Ii^{n'}yāⁿ ye^{n'}e país Italia:
 N'daí ndís'tiī, nga^{n'}a yā.

²⁵ Ne^{n'}é chi Ndyuūs téé yā
 nducyaaca ndís'tiī nducuén'e
 vaadī n'dai ye^{n'}é yā. 'Tíicā
 cuuvi.

CARTA YE^{n'}E SANTIAGO

*Santiago idingúuⁿ yā ye^{n'}e
'i^{n'}yāⁿ chí s'nééⁿ 'muuⁿ s'nééⁿ
miiⁿ*

1 'Úú Santiago 'úú ní 'úú
idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'}e Ndyuūs ní
ye^{n'}e Señor Jesucristo. Idin-
guúⁿ carta 'cūū ní dicho'ó:
Ndaí ndís'tiī ndúúcu 'i^{n'}yāⁿ
ye^{n'}e ndu'ū ndiichúúví tribus
chí familias chí ye^{n'}e ndaata
Israel chí s'nééⁿ 'muuⁿ chí
s'nééⁿ miiⁿ ndii núúⁿmáⁿ
i^{n'}yeéⁿdi.

*Ndyuūs ca'á yā vaadī
deenu 'i^{n'}yāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu
yā yā*

2 Ndís'tiī hermanos ye^{n'}e,
canéé chí yeenú ní taachi
ndaā n'dee n'dái chí
idi'vaachí ye^{n'}e nī. ³ Caati
déenu ní chuū chí taachi ndaā
n'dee n'dái chí idi'vaachí
ye^{n'}e nī ní n'daacā idiíⁿ nī,
ch'i^{n'}í nī chí i'téenu ní Jesu-
cristo ní ch'i^{n'}i ntúuⁿ nī chí
cuuvi cuchéé nī ye^{n'}e tandu-
cuén^e ndúúcu paciencia. ⁴ Ní
canéé chí candéé nī cuidado
chí cuchéé nī ye^{n'}e nducuén^e
chí di'vaachi ndís'tiī ní cuuvi
'cuéⁿtinéé n'daacá nī ní diiⁿ
cá chí n'daaca nī. Ní 'āā véé
nducuén^e necesidades ye^{n'}e
nī. Ní Ndyuūs téé yā ndís'tiī
cosas chí n'dai ye^{n'}e yā.

⁵ Ndúútī chí 'áámá ndís'tiī
deenú nī chí nguéé deenú
nī tuu'mi ní canéé chí caacá
ní Ndyuūs chí itée yā vaadī
deenu. Ndyuūs ca'a yā n'dee
n'dái vaadī deenu ye^{n'}e yā
nducyáácá 'i^{n'}yāⁿ. Ní nguéé

n'gaa'vá yā ndúúcu 'i^{n'}yāⁿ
ye^{n'}e chí n'deé vueltas caaca
yā Ndyuūs. ⁶ Canéé chí caacá
ní Ndyuūs ní cu'téenu ní
Ndyuūs chí ca'á yā téé yā
ndís'tiī. Taachi nguéé cu'téenu
nī chí Ndyuūs nguéé ca'á
yā ca'a yā chiiⁿ chí ngiicá ní
tuu'mi ní ndís'tiī tan'dúúcu
nuúⁿnī'yáⁿā taachi olas ye^{n'}e
indéé yaácú chí candéé 'yúúné
cuaaⁿ lácūū cuaaⁿ lácāā, 'tíicā
ndís'tiī. ⁷ 'Áámá 'i^{n'}yāⁿ chí
ngiica yā Ndyuūs ní nguéé
cu'téenu yā chí Ndyuūs ca'á
yā téé yā de'ē véé, tuu'mi
ní 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ nguéé cūnee
ngínú yā chí Ndyuūs ca'á yā
téé yā 'i^{n'}yāⁿ de'ē véé. ⁸ 'Ii^{n'}yāⁿ
miiⁿ véé 'uūví vaanicadínūuⁿ
ye^{n'}e yā. Maaⁿ ní ne^{n'}e yā
diiⁿ yā 'áámá cosa, cuayiivi
ní taama cosa. 'Ii^{n'}yāⁿ miiⁿ
nguéé canéé yā ndúúcu 'áámá
vaanicadínūuⁿ ye^{n'}e yā.

⁹ Ní hermano ye^{n'}e yú chí
nguéé ch'εεε ca ní canéé
chí yeenú yā taachi Ndyuūs
nginneé yā 'i^{n'}yāⁿ. ¹⁰ 'Ii^{n'}yāⁿ
chí 'cuiicá yā canéé chí
yeenú yā taachí Ndyuūs
diiⁿ yā chí nguéé 'cuiicá yā.
'Ii^{n'}yāⁿ chí 'cuiica miiⁿ ní
tan'dúúcu naāndā ye^{n'}e yaātā
chí 'cuiinu, 'tiicá yā. ¹¹ Taachi
can'dāā 'yáⁿā ní 'áámá 'i^{n'}nūuⁿ
tuu'mi ní tíí yaatā ní naāndā
ye^{n'}e chingéé ní 'āā ntεε véé
naandā tí ch'iinu. 'Tiicá ntúuⁿ
'i^{n'}yāⁿ chí 'cuiica ní 'cuiinu yā
ndúúcu vaadī 'cuiica ye^{n'}e yā.

*Canéé chí cuchéé yú ye^{n'}e
nducuén^e*

¹² De'ē chúúcu yeenu 'i^{n'}yāⁿ
chí ichéé yā tanducuén^e

taachi n'geenu yā ngii. Taachi chéé yā yen'e tan-ducuéⁿē tuu'mi ní Ndyuūs téé yā 'iiⁿyāⁿ chi canduuchí yā cueⁿe daāⁿmaⁿ. 'Tíicā Ndyuūs ngaⁿá yā chi caⁿá yā ca'a yā 'iiⁿyāⁿ vida cueⁿe daāⁿmaⁿ tan'dúú^{cā} chi 'aama corona yen'e 'iiⁿyāⁿ chi dinéⁿe yā Ndyuūs. ¹³ Taachi ndaā nanaáⁿ ndís'tiī cosa chí diiⁿ chí di'vaachí ndís'tiī chi neⁿé nī diiⁿ nī chi nguεε n'daācā, nguée canée chí nadacadíⁿnuuⁿ nī chi Ndyuūs diiⁿ yā chuū caati mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ cuuvi di'vaachí yā yen'e Ndyuūs chi Ndyuūs diiⁿ yā cosa chi nguεε n'daācā. Ndíi nguée ndúú cuuvi dinuuⁿndí Ndyuūs. Ndíi nguée ndúú Ndyuūs di'vaachí yā yen'e 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā cosa chí nguée n'daācā. ¹⁴ Taachi 'iiⁿyāⁿ inadacadíⁿnuuⁿ yā chí maáⁿ yā neⁿé yā diiⁿ yā cosa chí nguεε n'daācā tuu'mi ní véé nuuⁿndi yen'e yā ní diiⁿ yā chí nguεε n'daācā. ¹⁵ Ní taachi diiⁿ yā chíiⁿ chí neⁿé yā diiⁿ yā chí nguée n'daācā tuu'mi ní dinuuⁿndí yā. Ní taachi ch'εεte ca nuuⁿndi miiⁿ tuu'mi ní 'cuiiⁿú ní diiⁿ chí 'cuúvi yā cueⁿe daāⁿmaⁿ.

¹⁶ Ndís'tiī hermanos yen'e chí neⁿe taaví. Nguée ca'a nī lugar 'iiⁿyāⁿ chí cannche'éi yā ndís'tiī chí dinuuⁿndí nī. ¹⁷ Nducuéⁿē chí n'daācā ní dεεve chí Ndyuūs itée yā s'uuúⁿ chíiⁿ ní ngíicá cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ. Chíiⁿ ní yen'e Ndyuūs. Ndyuūs din'dái yā tanducuéⁿē dεεve yen'e nanguuvi. Ndyuūs nguée

n'daaⁿ yā tan'dúú^{cā} 'áámá 'daaⁿnūⁿ chí n'daaⁿ. ¹⁸ Ní Ndyuūs tee yā vida s'uuúⁿ cáávā chí i'teenu yú nduudu cuaacu yen'é yā. Ní diiⁿ yā tan'dúú^{cā} chí maáⁿ yā neⁿe yā diiⁿ yā. Ní 'íicú s'uuúⁿ chí i'teenu yú, tan'dúú^{cā} 'áámá cosecha chí vmnááⁿ vmnaaⁿ yen'e nducuéⁿē chí din'dái yā 'tíicā s'uuúⁿ.

Yen'e vaadī cuaacu yen'é Ndyuūs

¹⁹ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos chí neⁿe taaví 'aama 'aamá nī canee chí 'cuεetinée yaáⁿ ní chí 'caandiveéⁿ nī naati nguée maaⁿ n'chεéte caaⁿmáⁿ nī. Ní nguée maaⁿ n'chεéte nūuⁿ nduuví taáⁿ nī. ²⁰ 'Iiⁿyāⁿ chí induuvi taáⁿ yā nguée n'daācā diiⁿ yā yen'e chí vaadī cuaacu yen'é Ndyuūs. ²¹ Ní cáávā nducuéⁿē chuū canee chí divíi nī yen'é tan-ducuéⁿē chí nguεε n'daācā chí nadacadíⁿnuuⁿ nī. Ní nguée diiⁿ nī cosa chí nguεε ndaācā. Ní 'caandiveéⁿ nī nduudu cuaacu chí i'téenu nī ní canee na staava yen'é nī. Ní ndiicuuⁿ nī. Ní véé poder yen'e nduudu cuaacú 'cūú chí cuuvi dinguáⁿai alma yen'é nī.

²² Naati canée chí diiⁿ nī chíiⁿ chí ngaⁿā nduudu cuaacu miiⁿ. Nguée dámaāⁿ chí 'caandiveéⁿ nī ní nguεε diiⁿ nī. Ní nguée cannche'éi maáⁿ nī ndís'tiī. ²³ Nduuti chí 'áámá 'iiⁿyāⁿ n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu miiⁿ ní nguée diiⁿ yā chíiⁿ chí ngaⁿā tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ tan'dúú^{cā} 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí inaáⁿ yā maáⁿ yā na 'aama

espejo, 'tiicá yā. ²⁴ Inaán yā maán yā tan'duucá yā 'tiicā. Ní cuayiivi nguée nn'gaacu yā tan'duucá yā 'áará chi n'diichí yā maán yā na 'áamá espejo. ²⁵ Naati 'ii'yān chi nn'gaacú yā chiiⁿ chi n'giindiveéⁿ yā ní nadacádíínuuⁿ n'daacá yā yeⁿ'e ley chi nduudu cuaacu miiⁿ yeⁿ'é Ndyuūs, tuu'mi ní nduudu cuaacu miiⁿ cuuví nadinguáⁿ'āi 'ii'yān. Ní 'ii'yān miiⁿ canée chi 'caandiveeⁿ cá yā nguuvi nguuvi. Ní nguée dámaāⁿ n'giindiveéⁿ yā naati diín yā chiiⁿ chi ngaⁿ'ā, tuu'mi ní cuuvi yeenú yā ndúúcū chi diín yā.

²⁶ Ní nduuti chi 'aama ndís'tiī ngaⁿ'á ní chi i'téenu nī Ndyuūs ní nguée candéé nī cuidado yeⁿ'e chi ngaⁿ'á nī tuu'mi ní nginnche'ei maán nī ndís'tiī. Ní nguée dichí'vē chi ngaⁿ'á nī chi i'téenu nī Ndyuūs. ²⁷ 'Ii'yān chi neenē i'téenu yā ní didēvē staava yeⁿ'é yā ní nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā nanáán Ndyuūs chiida yú ní 'tiicā diín yā. Nginneé yā da'cáiyāa nguá'āa ndúúcū n'daataá nguá'āa taachi n'geenu yā ngii. Ní 'ii'yān miiⁿ ní nguée diín yā cosas yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi nguée n'daacā.

2

'Cuaán nī nducyaaca 'ii'yān chi daama daamá nūuⁿ 'ii'yān

¹ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi maaⁿ ní i'téenu nī Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chi dēv'é ngii

yeⁿ'é yā, ndís'tiī canée chí diín nī chí 'āā dáámá daamá nūuⁿ nducyaaca 'ii'yāⁿ nanáán nī. ² N'diichí nī. Taachi ndaá 'áamá 'ii'yāⁿ nguaaⁿ ndís'tiī taachi nduuvidaamá nī ní 'ii'yāⁿ miiⁿ canúúⁿ nduu tá'a yā 'áamá chí ntá'āa yeⁿ'e 'diiⁿnguāⁿ ní n'daacā catecai yā, ní 'tiicá ntúūⁿ ndaá táámá 'ii'yāⁿ chí ndaachíí yā ní ndiicúū catecai yā, ³ ní neⁿ'e cá nī 'ii'yāⁿ chí n'daacā catecaí yā, ní ngaⁿ'á nī ngii nī 'ii'yāⁿ mii: N'diī cun'dií nī lugar chí n'daacā ca; ní ngaⁿ'á nī ngii nī saⁿ'ā chí ndaachíí: N'diī cuééndiinú nī cuaaⁿ la'tiī o 'cundií nī na yíivē, ⁴ tuu'mi ní nguée diín nī chí dáámá daamá nūuⁿ 'ii'yāⁿ nguaaⁿ ndís'tiī. Ní n'diichí nī 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chēē chí n'daacā, ní nguée n'daacā chiiⁿ chí nadacádíínuuⁿ nī.

⁵ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chí neⁿ'é taavi, 'caandiveéⁿ nī chiiⁿ chí ngaⁿ'á. Ndyuūs ndēv'é yā 'ii'yāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí pobre yā chí cuuvi 'cuiicá yā ndúúcū chí i'téenu yā. Ní véé chí cuuvi yeⁿ'é yā naachi Ndyuūs caaⁿ'máⁿ n'tiīⁿnyúⁿ yā ti chuū Ndyuūs ngaⁿ'á yā chí ca'á yā nducyaaca 'ii'yāⁿ chí neⁿ'é yā Ndyuūs. ⁶ Maaⁿ ní ndís'tiī maán nī s'néeⁿ nī 'ii'yāⁿ chí ndaachíí yā chí nguée véé yeⁿ'e yā ná lugar chí nguée n'daacā. ¿'Áá nguée 'ii'yāⁿ 'cuiica chí idi'vaachí yā ndís'tiī ní icandéē yā ndís'tiī nanáán 'iiⁿntyéⁿ'ē? ⁷ ¿'Áá nguée 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chí cunncaā ngaⁿ'a yā yeⁿ'é

chi duuchi yeⁿe Cristo chí n'daacā? Ní Cristo yeⁿe yú yaa'ví yā ndís'tī chi cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tī.

⁸ Nduuti chi ndís'tī cuaacu níⁿnyúⁿ díⁿ nī tanducuén^{'e} chi ngan'a ley yeⁿ'é Ndyuūs chi 'tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é yā: Dinéⁿe di 'iⁿyāⁿ níⁿnuuⁿ vaacu di tan'dúucā chi neⁿe dī maaⁿ dī, tuu'mi ní n'daacā idiiⁿ dī. ⁹ Ní ndúúti chi ndís'tī nguéé dáámá daamá nūuⁿ dinéⁿe nī nducyaaca 'iⁿyāⁿ tuu'mi ní dinuuⁿndi nī. Ní nguéé díⁿ nī tan'dúucā chi ngan'a ley yeⁿ'é Ndyuūs. Ley miiⁿ n'gíⁿi chí ndís'tī ní véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī. ¹⁰ Ní ndúúti chí 'áámá 'iⁿyāⁿ nguéé díⁿ yā chí ngan'a 'áámá 'lín chuundi yeⁿe ley yeⁿ'é Ndyuūs tuu'mi ní canéé yā tan'dúucā chí nguéé díⁿ yā mar 'áámá chí ngan'a ley miiⁿ. ¹¹ Ndyuūs chí ngan'a yā 'tíicā: Nguéé caⁿ'á di ndúucū n'daataá o sán'a chí nguéé yeⁿe di, Ndyuūs miiⁿ 'tiicá ntúūⁿ ngan'a yā: Nguéé 'caaⁿ'nu di 'iⁿyāⁿ. Maaⁿ ní nduuti chí 'aama 'iⁿyāⁿ nguéé caⁿ'á yā ndúucū n'daataá o san'a chí nguéé yeⁿe yā naati ch'iⁿ'núⁿ yā 'iⁿyāⁿ 'āa nguéé díⁿ yā chí ngan'a ley yeⁿ'é Ndyuūs. ¹² Ní ndís'tī ní canee chí caaⁿ'máⁿ nī n'daacā ní din'daacā nī tan'dúucā chí ngan'a ley yeⁿ'é Ndyuūs ti ley miiⁿ n'diichi s'uuúⁿ. Ní ley miiⁿ díiⁿ chí cuuvi nanguáⁿ'āi s'uuúⁿ. ¹³ 'iⁿyāⁿ chí nguéé neⁿe ya'ai 'iinú yā 'iⁿyāⁿ 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs nguéé neⁿe ya'ai 'iinú yā 'iⁿyāⁿ s'een taachi n'diichi

yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. 'iⁿyāⁿ chí ya'ai 'iinú yā 'iⁿyāⁿ ichéé yā taachi Ndyuūs n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'é nducyaaca 'iⁿyāⁿ.

Tiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs díⁿ yā ntiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs

¹⁴ Ndís'tī hermanos yeⁿ'é, ¿de^{'e} dichí^{'v}é 'áámá 'iⁿyāⁿ chí ngan'a yā chí i'téenu yā Jesucristo ní nguéé díⁿ yā cosas chí n'daacā? ¿Áa cuuví nanguan'ai yā nduuti chí ngan'a yā chí i'téenu yā 'tíicā? ¹⁵ Maaⁿ ní nadacadíⁿnuuⁿ yú yeⁿe 'áámá hermano o hermana yeⁿe yú chí nguéé véé catecai yā ní nguéé véé chí che'e yā. ¹⁶ Nduuti chí n'diichi yú hermano o hermana miiⁿ ní ngan'a yú ngii yú yā: Dii cuen'e di ndúucū vaadi 'diiⁿ. Nan'gu^ecundii di ní che'e di. Ní nguéé ca'a yú hermano o hermana miiⁿ yeⁿe yú chí che'é yā o catecai caavā chí díⁿ yā tapar, tuu'mi ní, ¿de^{'e} chí^{'v}é chí ngan'a yú ngii yú hermano o hermana yeⁿe yú 'tíicā? ¹⁷ Ní 'tiicá ntúūⁿ yeⁿe chiiⁿ chí i'teenu yú Ndyuūs. Nduuti chí 'áámá 'iⁿyāⁿ nguéé din'daacá yā cáavā chí i'téenu yā Cristo tuu'mi ní chíⁿ chí i'téenu yā tan'duucā chí cosa chí n'dí.

¹⁸ Nduuti chí 'áámá yā ngan'a yā ngii yā s'uuúⁿ 'tíicā: Díi ngan'a di chí i'téenu di Ndyuūs naati 'úú idiⁿ nducuén^{'e} chí n'daacā. 'Úu ngan'a ngii 'iⁿyāⁿ miiⁿ: Dii ch'iⁿi di 'úú tan'dúucā chí cuuvi cu'téenu yú Ndyuūs

ní nguée n'daacā cuuvi diin yú. 'Úú ch'i'n'í dii chi i'teenú Ndyuūs caavā chi n'daācā idiin. ¹⁹ 'Āā i'téenu di chi vée 'áámá n'dyā'n'ā Ndyuūs. N'daacā chi i'téenu di 'tíicā. 'Tiicā ntúūn 'yáá'n'guinūu'n i'téenu sa ní n'duuví sa ti 'va'ā sa. ²⁰ Díi 'iin'yān chi chεεchí tīi'n chi nguée ne'n'e di cu'téenu di. Nduuti chi 'áámá 'iin'yān i'téenu yā Ndyuūs ní nguée din'daacā yā tuu'mi ní diin yā tan'dúúcā chi nguée i'téenu yā. Ní vaadī i'teenú ye'n'é yā cūnee tan'dúúcā chi n'díi 'tíicā cunée. ²¹ Maa'n ní nadacadiinuu'n nī ye'n'e tiempo chi 'āā chó'ōo ye'n'e chiida yú chi nguuví Abraham chi ye'n'e ndaata ye'n'e yú. Ndyuūs inadach'εεcú yā nuu'ndi ye'n'é yā cáávā ntii'nyu'n chi diin yā taachi ca'á yā daiyá yā Isaac lado ye'n'e ofrenda nanáán na nátaī cáávā chi 'caa'n'nún yā daiyá yā naati nguée ch'īi sa. ²² ¿'Āā nguée deenú nī chi Abraham i'téenu yā Ndyuūs ní ch'i'n'í yā 'iin'yān chi i'téenu yā caavā chii'n chi diin yā? Ní Abraham néené i'téenu yā Ndyuūs caavā chi diin yā. ²³ Ní chiī cuaacu chi canée nguūn na libro ye'n'é Ndyuūs 'tíicā: Abraham s'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ní diin yā cuenta chi Abraham ní n'daaca yā. Ní Ndyuūs sta'á yā Abraham chi cuuvi ye'n'é yā cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs. Ní 'iin'yān s'ee'n nga'n'á yā chi Abraham mii'n ní amigo ye'n'é Ndyuūs.

²⁴ Maa'n ní cuuvi n'diichí nī chi Ndyuūs cuta'á yā 'iin'yān

chi cuuvi ye'n'é yā nguée dámaān caava chi i'téenu yā 'yā naati 'tiicā ntúūn caavā chi din'daāca yā. ²⁵ 'Tiicā ntúūn tá'n'ā Rahab chi ndúúcu tá 'yaa'n sa'n'ā, Ndyuūs ní diin yā cuenta ye'n'e tá chi n'daacā tá. Ní Ndyuūs sta'á yā tá'n'ā chi cuuvi ye'n'é yā caava chi n'daacā diin tá. N'daata mii'n 'cuu'n tá sa'n'ā s'ee'n chi ndaā n'de'ei n'de'ei sa'n'ā chi Ndyuūs dichó'ō yā. Ní tá'n'ā mii'n dicho'ō tá sa'n'ā s'ee'n táámá yúúni taachi vée peligro ye'n'e sa. ²⁶ Ní tan'dúúcā cuerpo ye'n'e yú taachi nguée canée espíritu ye'n'e yú ndúucū ní n'díi, 'tiicā ntúūn taachi i'téenu yú Ndyuūs ní nguée n'daacā idiin yú, chii'n chi i'téenu yú cunée tan'dúúcā chi n'díi.

3

Ye'n'e chiiya yú

¹ Ndís'tīi hermanos ye'n'é nguée canée chi cuuví 'yaa'n maestros ye'n'e yaacū nguaan ndís'tīi. Deenú nī chi Ndyuūs diitu n'diichí yā nuu'ndi ye'n'e maestros mii'n nguée ti ndís'tīi. ² Nducyaacu yú idiin yú n'deee n'dái faltas. Ní nduuti chi 'áámá 'iin'yān nguée caa'n'mán yā mar 'áámá falta tuu'mi ní 'iin'yān mii'n ní neené n'daacā. Ní cuuvi nga'n'á ntii'nyu'n yā ye'n'e nuu'ma'n cuerpo ye'n'e maán yā. ³ Cuin'diichí nī. Cu'nuūn yú frenos naa'n 'yúúdūu ní cu'téenu ti ye'n'e yú. Ní nuu'ma'n cuerpo ye'n'e ti cuuvi diin tan'dúúcā chi ne'n'e yú. ⁴ Maa'n ní nadacadiinuu'n yú

yen'e barco. 'Áará chí ch'εεε ní 'yúúné taaⁿ ngéenū ní 'iín'yāⁿ cuuvi diín yā manejar barco miiⁿ cáávā 'áámá yáⁿ'á 'lín yen'e barco miiⁿ chí canúúⁿ cheeti nuūⁿnī'yáⁿ'ā. Ní barco miiⁿ ngiicā naachi neⁿ'é yā. ⁵ 'Tiicá ntúūⁿ chiiya yú. 'Áará chí 'áámá chí 'lín chí yen'e cuerpo yen'e yú naati ngaⁿ'a yú yen'e n'deee n'dái cosas chí n'gεεε ndúúcū chiiya yú. Ní cuín'diichí nī ta 'lín chuundí yaⁿ'ā cuuvi caacyáⁿ'ā 'áámá icyáⁿ'ā ch'εεε. ⁶ Ní chiiya yú tan'dúúcā 'áámá nguuchi yaⁿ'ā 'tíicā chiiya yú. Ní tanducuéⁿ'ē tan'dúúcā 'áámá in'yeeⁿdi chí ndiituú ndúúcū nducuéⁿ'ē chí nguεε n'daacā, 'tíicā cuerpo yen'e yú cáávā chiiya yú. Ní diín chí núúⁿmáⁿ cuerpo yen'e yú véé nuuⁿndi yen'e. Ní tan'dúúcā infierno chí ngiichi yaⁿ'ā 'tíicā diín chíya yú. Ní yaⁿ'ā miiⁿ ní diín tan'dúúcā chí ngiichi nducuéⁿ'ē vida yen'e yú 'naaⁿ chí canee yú in'yeeⁿdí 'cūū. ⁷ Ca'áámá ca'áámá naaⁿ 'iiti chí véé in'yeeⁿdí 'cūū yen'e 'iiti 'yúúdūu, yen'e 'yaada, yen'e cúú, 'iiti chí snúūⁿ cheeti nuūⁿnī'yáⁿ'ā ní nducyaaca tī saⁿ'ā cuuvi diín sa amansar ní 'āā diín sa amansar 'iiti s'eeⁿ. ⁸ Naati mar 'áámá 'iín'yāⁿ nguée cuuvi diín yā chí amansar chiiya maáⁿ yā. Ngaⁿ'a yú cosas chí nguée n'daacā 'aara chí nguée neⁿ'e yú. Ní ndúúcū chiiya yú ngaⁿ'a yú n'deee n'dái chí nguée n'daacā yen'e 'iín'yāⁿ. Ní diín yú chí cuuvi 'cuūvi yā. ⁹ Ní ndúúcū maaⁿ chiiya yú

dich'εεε yú Ndyuūs chiida yú ní ngaⁿ'a taaⁿ yú yen'e 'iín'yāⁿ chí Ndyuūs din'dái yā chí tan'dúúcā maáⁿ Ndyuūs 'tiicá din'dái yā 'iín'yāⁿ. ¹⁰ Yen'e maaⁿ cheendi ntúūⁿ yú ngaⁿ'a yú chí Ndyuūs n'daacā yā ní ngaⁿ'a taaⁿ yú ndúúcū 'iín'yāⁿ. Ndís'tiī hermanos yen'e, nguée canée chí cuuvi 'tíicā. ¹¹ ¿'Áá yen'e 'áámá nduutinaaⁿ nuūⁿnī can'dáā nuūⁿnī yaāa ndúúcū nuūⁿnī yaādī? Nguée cuuvi. ¹² Ndís'tiī hermanos yen'e, ¿'áá cúúví 'áámá yáⁿ'á yen'e n'guiidī yááⁿ nguuvi cuuvi aceitunas yen'e? Nguée cuuvi. O 'aama yáⁿ'á 'lín yen'e uvas ¿áá cuuvi n'guiidī yááⁿ nguuvi cuuvi yen'e? Nguée cuuvi. 'Tiicá ntúūⁿ yen'e 'aama ndúútinaáⁿ nuūⁿnī nguée cuuvi can'dáā nuūⁿnī diini ndúúcū nuūⁿnī yaadi.

Yen'e vaadi deenu chí cuaacu níⁿnyúⁿ chí vaadi deenu

¹³ Nduuti chí véé saⁿ'ā chí cadiinuuⁿ sa ní chí deenu nguaaⁿ ndís'tiī canée chí cuuⁿmiⁿ sa 'iín'yāⁿ chí cuaacu chí deenu sa ní ndiicuuⁿ sa cáávā nduudu n'dái yen'e sa ndúúcū ntiínnyuⁿ n'daacā chí diín sa. ¹⁴ Naati nduuti chí véé vaadi nguee chí ch'εεε ndúúcū vaadi 'caa'va na staava yen'e ní ndís'tiī ní nadacádíínuuⁿ nī na staava yen'e ní chí caⁿ'á ní diín nī nducuéⁿ'ē caavā maáⁿ nī diín nī aprovechar, tuuⁿmi ní nguée cuuvi nadacádíínuuⁿ nī chí n'gεεε nī. Ndíí nguée cuuvi caaⁿmáⁿ nī nduudu yaadi chí contra yen'e nduudu cuaacu.

¹⁵ Ní vaadi deenú 'cūū ye^{n'}é nī nguée vaadi deenu chi ye^{n'}é Ndyuūs naati vaadi deenú 'cūū ní ye^{n'}e i^{n'}yeendí 'cūū ní ye^{n'}e chi nadacádíinuⁿ yā ní ye^{n'}e yááⁿnguiniuⁿ.

¹⁶ Naachi 'i^{n'}yāⁿ chí díⁿngueé yā ní díⁿ yā nducuén^{'e} caava maáⁿ yā ne^{n'}é yā díⁿ yā aprovechar, tuu'mi ní miiⁿ canée 'i^{n'}yāⁿ chi nguée véé orden ye^{n'}é yā. Ní díⁿ yā tanducuén^{'e} dendu'ū chi nguée n'daacā. ¹⁷ Naati 'i^{n'}yāⁿ chi véé vaadi deenu ye^{n'}é yā chi ye^{n'}e Ndyuūs, tuu'mi ní vⁿmaáⁿ vⁿmaⁿ canée chí ch'εεtinée n'daaca yā ndúú^cū vida ye^{n'}é yā chi dεεvε. Cuayiivi ní díⁿ yā chi véé vaadi 'diiⁿ. Ní ndiicúⁿ yā, ní amigo yā. Ní ya'ai 'iinú yā ndúú^cū 'i^{n'}yāⁿ ní dámaāⁿ díⁿ yā tanducuén^{'e} chi n'daacā. 'Áa daamá nūⁿ 'cuaaⁿ yā nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ. Ní nguée nadacádíinuⁿ yā ye^{n'}e chi nguée ndaacā, ní nguée díⁿ yā dendu'ū chi nguée n'daacā. ¹⁸ Ní 'i^{n'}yāⁿ chi díⁿ yā chi véé vaadi 'diiⁿ ní díⁿ yā tan'dúú^cā chí cuuⁿnú yā ndaata ye^{n'}e nducuén^{'e} chi cuaacu. 'Tíicā díⁿ yā. Ní n'gui'i ye^{n'}e nducue^{n'} chi cuaacu ní vaadi cuaacu.

4

Ye^{n'}e ndís'tiī amigos ye^{n'}e 'i^{n'}yāⁿ chi nguée i'téenu yā Jesucristo

¹ ¿Tíi ngiica cosas chi caandaá chí 'tíicā ngu^{n'}ú nī nguaaⁿ maáⁿ nī? Ngiiicā ye^{n'}e ná vaanicadíinuⁿ ye^{n'}e maáⁿ nī ti ne^{n'}e nī diiⁿ nī cosas

chi nguée n'daacā. ² Ndís'tiī ne^{n'}é nī cosas ní nguée véé ye^{n'}e nī. Ní cáávā chuū ne^{n'}é nī 'caan^{'n}úⁿ nī 'i^{n'}yāⁿ. Ne^{n'}é nī dendu'ū chi inaáⁿ nī ní nguée cuuvi cuta'á nī. Ní cáávā chuū ngu^{n'}ú nī ní díⁿ nī caandaá. Ní nguée ndaaca nī chiiⁿ chi ne^{n'}é nī ti nguée ngiicā nī Ndyuūs dε'ε chi ne^{n'}e nī. ³ Ní taachi ndís'tiī ngiicā nī Ndyuūs dε'ε chi ne^{n'}e nī, Ndyuūs nguée téé yā chiiⁿ chi ne^{n'}e nī ti ngiicā nī dámaāⁿ caavā maáⁿ nī caati cuuvi yeenú nī. Ní nguée n'daacā chí ngiica nī 'tíicā. ⁴ Ndís'tiī 'i^{n'}yāⁿ chi nguée 'áamá cunee nī ndúú^cū chí i'téenu nī, ¿'áá nguée deenu ndís'tiī chí taachi ca^{n'}á nī ndúú^cū 'i^{n'}yāⁿ chí nguée i'téenu yā Jesucristo ní díⁿ nī dendu'ū chí ye^{n'}e i^{n'}yeendí 'cūū tuu'mi ní canée nī enemigos ye^{n'}é Ndyuūs? 'Tiicā nī. ⁵ ¿'Áá nadacádíinuⁿ ndís'tiī chí díⁿ nī chí nguée dichíí'vε nduudu ye^{n'}e libro ye^{n'}é Ndyuūs naachi canée ngu^{n'}ú 'tíicā?: Ndyuūs s'neeⁿ yā Espíritu N'dai ye^{n'}é yā chεεti staava ye^{n'}e yú. Ní Espíritu miiⁿ ní ne^{n'}e ca chí s'uuúⁿ canee yú dámaāⁿ ye^{n'}e Ndyuūs s'uuúⁿ. ⁶ Naati Ndyuūs nginnée yā s'uuúⁿ ní itée yā s'uuúⁿ vaadi n'dai ye^{n'}é yā s'uuúⁿ. Canée ngu^{n'}ú na libro ye^{n'}é Ndyuūs 'tíicā: Ndyuūs nguée ca^{n'}á yā lado ye^{n'}e 'i^{n'}yāⁿ chí idin'gεεte maáⁿ yā naati ca'a yā vaadi n'dai ye^{n'}é yā 'i^{n'}yāⁿ ndiicúⁿ. ⁷ 'Tíicā canee chí s'neén nī vida ye^{n'}e maáⁿ nī na ta'á Ndyuūs. Nguée ca'á nī lugar

yáá'n'guiinūuⁿ chi nga'a ntiin'nyuⁿ sa ye'n'e ndís'tiī ní yáá'n'guiinūuⁿ ní cuεεvii sá ye'n'e nanááⁿ ndís'tiī. ⁸ Ndaá nī nanááⁿ Ndyuūs ní Ndyuūs ní chí nndaa ntúūⁿ yā nanááⁿ ndís'tiī. Ndís'tiī 'iī'yāⁿ nuu'ndīⁿ nadideεvé nī vida ye'n'é nī. Ndís'tiī chí vée 'uūvī vaanicadīinūuⁿ ye'n'é nī, nadideεvé nī staava ye'n'é nī. ⁹ Ndís'tiī 'iī'yāⁿ nuu'ndīⁿ di'vaachi maáⁿ nī ní cuεεcú nī ní ya'āi 'iinú nī ye'n'é chí diīⁿ nī. Nguée canee chí n'gíi'nyuⁿ nī naati canee chí cuεεcú nī. Nguée canée chí yeenú nī naati canee chí di'vaachi maaⁿ nī. ¹⁰ Ní 'cuεetinée ndiicuuⁿ nī nanááⁿ Señor ye'n'e yú ní Señor ye'n'e yú ní diīⁿ yā chí n'gεεte nī.

Ye'n'e chí n'diichi yú nuu'ndī ye'n'e hermanos ye'n'e yú

¹¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, nguée caa'n'maⁿ cúnncaa nī ye'n'e 'aama nī taama nī hermanos ye'n'e yú. 'Āā du'ú ndís'tiī chí nga'a contra 'áámá hermano ye'n'e yú o n'diichi nī nuu'ndi ye'n'e hermano ye'n'e yú, ndís'tiī nga'a ntúūⁿ cúnncaa nī contra ley ye'n'é Ndyuūs ní n'diichi nī ye'n'e ley miiⁿ. Ní naachi n'diichi nī ye'n'e ley miiⁿ tuu'mi ní diīⁿ nī ntiin'nyuⁿ ye'n'e juez ní nguée diīⁿ nī chí nga'a ley miiⁿ. ¹² Dámaāⁿ vεε 'áámá n'dyá'n'ā chí Ndyuūs chí ca'á yā ley miiⁿ ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ní juez. Maáⁿ yā cuuvi nadinguá'n'ai yā 'iī'yāⁿ o cuuvi di'cuiinú yā 'iī'yāⁿ. Maaⁿ ní ndís'tiī, ¿du'u ndís'tiī

chí n'diichi nī de'ε idiiⁿ táámá 'iī'yāⁿ?

Nguée deenu yú de'ε chí cuuvi ndúúcu yú ndii cavyaaⁿ

¹³ Maaⁿ ní 'caandiveéⁿ nī nduudu chí nga'a nī 'tíicā. Ndís'tiī chí nga'a nī 'tíicā. Maa'nguuví o cavyaaⁿ ca'á táámá yāāⁿ nī canee miiⁿ 'áámá nduūyū, ní diīⁿ negocio ní diīⁿ ganar. ¹⁴ Ndís'tiī ní nguée de'ε vεε déenu nī chí de'ε cuuvi cavyaaⁿ. ¿De'ε vida ye'n'e ndís'tiī? Vida ye'n'é nī ní tan'dúúccā 'áámá meēeⁿ chí ngo'oo 'áámá nch'εēté ní n'giinu. ¹⁵ Ndís'tiī ní canee chí caa'n'máⁿ nī 'tíicā. Nduuti chí Ndyuūs ne'n'é yā chí cunduūchí tuu'mi ní diīⁿ chuū o diīⁿ cháā. ¹⁶ Naati nguée diīⁿ nī 'tíicā. Ndís'tiī nga'a nī ye'n'e cosas n'gεεte chí diīⁿ nī. Ní yeenú nī ye'n'e nducuén'e 'cūū chí nga'a nī chí n'gεεte. Ní nguée n'daacā chí diīⁿ nī 'tíicā. ¹⁷ 'Iī'yāⁿ chí déenu yā ye'n'e chí cuuvi diīⁿ yā chí n'daacā ní nguée idiiⁿ yā chuū tuu'mi ní dinuu'ndi yā.

5

Yaa'ví 'iī'yāⁿ chí 'cuiica chí candé yā cuidado

¹ 'Caandiveeⁿ ndís'tiī 'iī'yāⁿ chí 'cuiica. Cuεεcú nī ní 'cuaī nī caati 'cuenú nī cuuvi dendu'ū chí diīⁿ chí cuchiī nanááⁿ ye'n'e ndís'tiī. ² Vaadī 'cuiica ye'n'é nī ní nchōō ní catecai n'daí nī n'dáá ní che'é tī. ³ Ní 'dii'nguāāⁿ ndúúcu 'dii'nguεε ye'n'é nī ní che'e yá'n'āa. Ní chiīⁿ chí nche'e yá'n'āa miiⁿ ní canee tan'dúúccā 'áámá lado ye'n'e testigo chí caa'n'maⁿ

contra yeⁿ'é nī. Ní chiiⁿ chi diiⁿ tan'dúú^{cā} chi cacyáⁿ'ā cuerpo yeⁿ'é nī nduucū yaⁿ'ā. Ní vaadi 'cuiica yeⁿ'é nī ní nguāiⁿ'daí nī ní maaⁿ ní tiempo chí cuuví 'cuiinu iⁿ'yeēⁿdi. ⁴ N'diichí nī. 'Āa cuéé nadí^{'vε} nī 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā ntiⁿ'nyuⁿ ní sta'á yā cosecha yeⁿ'é nī. Ní chí^{'vε} miiⁿ canéé tan'dúú^{cā} 'áamá testigo contra yeⁿ'e ndís'tiī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'caí yā contra yeⁿ'e ndís'tiī ní Señor chi ngaⁿ'a ntiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿ'ē nducyáá^{cā} 'iiⁿ'yāⁿ 'āa n'giindiveéⁿ yā chiiⁿ chi 'caí yā. ⁵ Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica, maáⁿ nī ch'εetineé nī ndúú^{cū} tanducuén^{'ē} chi neⁿ'é nī ní yeenú nī. Ní dichεeté nī cáávā nguuví chi 'cuuví nī tan'dúú^{cā} chi diiⁿ nī ndúú^{cū} 'áamá cuuchí chi cuuvi 'viiché tī níicú ndaa 'áamá nguuví chi 'caaⁿ'núⁿ nī 'iiti miiⁿ. ⁶ Ní ndís'tiī 'āa diiⁿ nī condenar saⁿ'ā chi n'dai ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'giiⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā. Ní nguéé diiⁿ sa mar 'áamá chi nadanguán'ai sa maaⁿ sa.

Yeⁿ'e 'viich'εetíⁿūⁿ yeⁿ'e yú ní yeⁿ'e chi ngaⁿ'angua'a yú

⁷ Ní cáávā nducuén^{'ē} ngaⁿ'á ndís'tiī hermanos yeⁿ'é canéé chí diiⁿ nī nducuén^{'ē} ndúú^{cū} vaadi 'diiⁿ nanáaⁿ nī ní nanáaⁿ Señor yeⁿ'ē yú ndii tiempo chí ndaa yā taama vmné^{'ēe}. Cuin'diichí nī. 'Iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e campo canee chí cūnee ngíⁿú yā chí ndaācā n'daacā cosecha yeⁿ'e yā. Ní cūnee ngíⁿú n'dai yā chí cueeⁿ cuuvi vmnáaⁿ vmaaaⁿ. Ní taachi cho'ōo chí cueeⁿ cúúvi

cuayiivi tuu'mi ní cuta'á yā cosecha yeⁿ'e yā. ⁸ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī véé paciencia yeⁿ'é nī ní canee diitú nī ndúú^{cū} chí i'téenu nī na staava yeⁿ'é nī caati tiempo chí ndaa Señor yeⁿ'e yú 'āa snee niiⁿnuúⁿ. ⁹ Ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é nguéé caaca nuuⁿndi nī 'aama nī contra taama nī ní nguéé cuuvi n'diichi Ndyuūs nuuⁿndi 'cūū chí yeⁿ'e nī. Ndyuūs chí juez ní niiⁿnuúⁿ nūūⁿ ndaa yā. ¹⁰ Maaⁿ ní hermanos yeⁿ'é nadacádíⁿnuuⁿ nī yeⁿ'e tiempo chí 'āa chó'ōo tan'dúú^{cā} chí diiⁿ profetas chí candεε yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní n'dee n'dái ch'eenú yā chí. Ní véé paciencia yeⁿ'é yā. Tan'dúú^{cā} chí diiⁿ yā 'tiicá ntúūⁿ canee chí diiⁿ nī. ¹¹ Deenu yú chí yeenú profetas s'eeⁿ taachi ch'eenú yā chí. Ndís'tiī ní ch'iindiveéⁿ nī yeⁿ'e saⁿ'ā Job ní tan'dúú^{cā} chí véé ca paciencia yeⁿ'ē sa taachi ch'eenú sa chí. 'Āa n'diichí nī ntúūⁿ tan'dúú^{cā} Señor yeⁿ'e yú diiⁿ yā cáávā saⁿ'ā Job miiⁿ taachi ch'iinu ch'eenú sa chí. Maaⁿ ní Señor yeⁿ'e yú ní néené neⁿ'é yā s'uuúⁿ ní néené ya'ai yā s'uuúⁿ.

¹² Ní yeⁿ'e tanducuén^{'ē} hermanos yeⁿ'é, nguéé caaⁿ'maⁿ nī de'ε chí neⁿ'e diiⁿ nī ndúú^{cū} nduudu “por Dios” chí caⁿ'á nī diiⁿ nī 'tíicā o nguéé caⁿ'á nī diiⁿ nī 'tíicā. Ní nguéé caaⁿ'máⁿ nī “caavā nanguuvi”, ndíi nguéé ndúú cáávā “iⁿ'yeendí 'cūū”, ndíi nguéé ndúú caavā táámá naaⁿ. Dámaāⁿ caaⁿ'máⁿ nī, “tíicā

idiín” o “nguée 'tíicā idiín” caati Ndyuūs nguée cuuvi diín yā condenar ndís'tiī.

13 Ndúútī chi 'áámá chεε ndís'tiī chi n'geenú nī ngii, canée chí caa'ma'ngua'á nī Ndyuūs. Nduuti chi canee 'áámá 'iín'yān chi diyeenú, cánée chí caatá yā chi Ndyuūs ní ch'εεté yā. 14 Nduuti chi 'áámá chεε ndís'tiī ní ngíita nī canée chí yaa'ví nī 'iín'tyén'e yē'e yaācū chi cuchií yā ní 'cuεεndāa yā aceite na cuerpo yē'e 'iín'yān miiⁿ chi ngíita yā ní caa'ma'ngua'á yā nanááⁿ Señor Jesucristo yē'e yú cáāvā 'iín'yān miiⁿ chi ngíita yā. 15 Ní taachi nga'angua'á nī, i'téenu nī chi Jesucristo cuuvi diín yā chí nduūvā yē'e 'iín'yān chí ngiitā, ní Señor Jesucristo miiⁿ ní nadicuéeⁿ yā 'iín'yān chí ngiitā ní nduūvā yē'e yā. Ní nduuti chí véé nuuⁿndi yē'e yā Señor Jesucristo nadach'εεcú yā nuuⁿndi yē'e yā. 16 Cáāvā chuū ní caa'máⁿ nī nuuⁿndi chí diín nī contra hermanos yē'e nī ní cuuví nī hermanos. Ní caa'ma'ngua'á nī 'áámá nī táámá nī ní cuuvi nduūvā yē'e nī. 'Iín'yān chí n'dái taavi taachi caa'ma'ngua'á yā véé poder yē'e Ndyuūs na staava yē'e yā taachi caa'ma'ngua'á yā. 17 Deenu yú chí sa'ā Elías chí profeta ní 'áámá sa'ā tan'dúúcā s'uuúⁿ 'tíicā sa. Taachi ca'angua'a sa chí chiica sa Ndyuūs chí diín yā chí nguée cueeⁿ cuūvī tuu'mi ní nguée cheeⁿ cuūvī vmnaaⁿ yáⁿ'āa 'iinu nduūyū canée

ma'ā. 18 Ní cuayiivi miiⁿ ní ca'angua'a ntúuⁿ sa táámá vmnéⁿ'ēe chí cueeⁿ cuūvī ní cheeⁿ cuūvī vmnaaⁿ yáⁿ'āa ní chíi taavi cosecha yē'ē.

19 Maaⁿ ní ndís'tiī, hermanos yē'ē, nduuti chí 'áámá ndís'tiī ngíi divíi nī yē'ē nduudu cuaacu ní táámá yā idiín yā chí 'iín'yān miiⁿ nanguεεcunée yā ní i'téenu yā nduudu cuaacu, 20 tuumi ní canée chí cadíinuūⁿ nī chuū. 'Áámá 'iín'yān chí diín yā chí táámá 'iín'yān chí dinuuⁿndí yā nacueεcúndii yā ní cuvíi yā yē'ē nuuⁿndi yē'e yā, tuu'mi ní 'iín'yān vmnaaⁿ nadanguáⁿ'ai yā alma chí n'dii yē'ē taamá yā. Ní diín chí Ndyuūs nadach'εεcú yā n'dee n'dái nuuⁿndi yē'e yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿE SAN PEDRO

*Pedro idingúuⁿ yā carta
'cūū yeⁿe hermanos chi i'téenu
yā Jesucristo hermanos chi
s'nééⁿ 'muuⁿ chi s'nééⁿ miiⁿ*

¹ 'Úú Pedro 'úú ni 'úú 'áámá
apóstol yeⁿe Jesucristo. Ní
Cristo dichó'o yā 'úú chi
'úú candéé nduudu cuaacu
yeⁿe Ndyuūs. 'Úú idinguúⁿ
carta 'cūū yeⁿe 'iin'yāⁿ chi
i'téenu yā Señor Jesucristo ní
nguée chi ch'εtinée yā na
yāāⁿ yeⁿe yā tí cheⁿe 'nééⁿ
'múúⁿ cheⁿe 'nééⁿ miiⁿ yā
ndii yá'nā yeⁿe Ponto, yeⁿe
Galacia, yeⁿe Capadocia,
yeⁿe Asia, ndúúcū Bitinia.
² Ní idinguúⁿ yeⁿe ndís'tiī,
'iin'yāⁿ chi Ndyuūs ndεεve
yā tan'dúúcā chi Ndyuūs
deenú yā chi caⁿa yā diiⁿ
yā ndíi vmnááⁿ vmnaaⁿ. Ní
Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs
ní nadidεεvé yā ndís'tiī cáávā
chi n'giindiveéⁿ nī yeⁿe yā
ní cáávā yuuúⁿ yeⁿe Señor
Jesucristo chi nadidεεvé yā
ndís'tiī. Neⁿé chi Ndyuūs téé
yā ndís'tiī n'deee n'dái vaadī
n'dai yeⁿé yā ní vaadī 'diīⁿ
cuuvi ch'εεε nguaaⁿ ndís'tiī.

³ Dich'εεε ca yú Ndyuūs chi
chiida Señor Jesucristo caati
nééⁿ ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ
chi diiⁿ yā chi ch'iindiyāāⁿ
ngai yú. Chuū diiⁿ yā caati
nadacuéeⁿ yā Jesucristo yeⁿe
nguaaⁿ tináⁿā. Maaⁿ ní
cucáávā Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ

'áámá vida ngai yeⁿe yú ní véé
esperanza yeⁿe yú. ⁴ Ní cūnee
ngiinu yú yeⁿe tanducuén^e
vaadī n'dai yeⁿé Ndyuūs chi
Ndyuūs ngaⁿá yā chi téé yā
s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿe yú.
Ní Ndyuūs nanguáin'dai yā
cáávā s'uuúⁿ chiiⁿ chi cuuvi
yeⁿe yú na va'ai ch'εti nguuvi
naachi nguée cuuvi chōō. Ní
nguée cuuví 'cuεε, ndíi nguée
cúúví chό'ōo yeⁿé. ⁵ Ní chuū
chi Ndyuūs nguáin'dai yā ní
cáávā ndís'tiī ti ndís'tiī i'téenu
nī Jesucristo. Ní Ndyuūs diiⁿ
yā cuidado ndís'tiī ndúúcū
poder yeⁿé yā 'naaⁿ chi cūnee
ngiinú nī chi nadanguáⁿai
yā ndís'tiī chi cuuvi déénu nī
yeⁿe chuū tiempo chi cuchii.

⁶ Ní canee chi yeenú nī yeⁿe
chuū 'aara chi dindaachí nī
duu'vi tiempo nūuⁿ 'naaⁿ chi
n'geenú nī ngii n'deee n'dái
cosas chí ngii. ⁷ Cáávā chi
i'téenu nī Jesucristo vaadī
i'téenu yeⁿé nī ní tan'dúúcā
'diīⁿnguāaⁿ, 'tíicā. Ní 'iin'yāⁿ
canée chi n'diichineenⁿ
'diīⁿnguāaⁿ ndúúcū yaⁿā
caati cuuvi deenú yā chi
dámaāⁿ 'diīⁿnguāaⁿ. Ní 'tiicā
ntúūⁿ vaadī i'téenu yeⁿé nī
'iin'yāⁿ canée chí n'diichíneenⁿ
yā. Ní vaadī i'téenu yeⁿé
nī nduuti chi ichée yeⁿe
tanducuén^e taachi 'iin'yāⁿ
n'diichineenⁿ yā yeⁿé, tuu'mi
ní cuaacu chi i'téenu nī ní
'áámá cūnee vaadī i'téenu
yeⁿé nī nguée ti 'diīⁿnguāaⁿ
chí n'giinu. Cuayiivi taachi
ndaá Jesucristo tuu'mi ní
dich'εεé yā ndís'tiī ní diiⁿ
yā honrar ndís'tiī ní diiⁿ
yā chi n'dεεvé ngii ndís'tiī

caávā chi n'daacā ca i'téenu nī Jesucristo.

⁸ Áará chi nguée n'diichí yā Jesucristo dine'é nī 'i'n'yā'. Ní i'téenu nī 'i'n'yā' áará chi nguée inaá nī 'i'n'yā'. Maa' ní neené yeenú nī ndúúcū vaadi yeenu chi ch'εεε taavi ca. Ní nguée véé nduudu ye'é nī chi cuuvi caa'mán nī ye'ē. ⁹ Ní ne'é nī tunée nī nguuvi chi Ndyuūs nadanguá'n'ai yā almas ye'n'e nī. Ní cáávā chuū chi i'téenu ca nī Ndyuūs.

¹⁰ Tiempo chi 'āā chó'ōo 'i'n'yā' profetas chi candée yā nduudu ye'é Ndyuūs neené n'dai n'nuu yā ye'n'e chi Ndyuūs nadanguá'n'ai yā 'i'n'yā'. Ní itínguunee yā ye'n'e chuū. Profetas ní 'i'n'yā' chi nga'á yā ye'n'e chi Ndyuūs ca'á yā chi téē yā ndís'tiī ye'n'e chi n'dai taavi ca ye'ē yā. ¹¹ Ní profetas ní ne'é yā deenu yā ye'n'e tiempo 'cūū ní táácā cuuvi chó'ōo ye'n'e tiempo 'cūū taachi Cristo 'cúeenú yā cuuvi ní cuchεε yā. Ní cuayiivi cuchii chi dεεvé ngii ye'é Cristo caati Espíritu ye'n'e Cristo chi canee ndúúcū profetas 'āā ch'in'í yā profetas ye'n'e chuū. ¹² Naati Ndyuūs ch'in'í yā profetas chi tiempo ye'n'e Cristo ye'n'e chi nga'á yā nguée cuuvi n'diichí profetas naati ndís'tiī ní 'āā n'diichí nī. Profetas nga'á yā nduudu cuaacu ye'n'e chi cuchii naati ndís'tiī 'āā n'giindiveé nī chi 'āā chó'ōo chíi' chí ca'n'a yā. Ní cáávā 'i'n'yā' chi nga'á yā ngii yā ndís'tiī nduudu cuaacu

chi Jesús nadanguá'n'ai yā 'i'n'yā' ndúúcū poder ye'n'ē Espíritu N'dai ye'ē Ndyuūs. Ní Ndyuūs dichó'o yā Espíritu N'dai ye'ē yā ye'n'ē va'ai chεεti nguuvi nanáá nī s'uuú'. Ní nducuén'ē chuū ní ángeles maán yā ne'n'e yā snaa' yā dendu'ū.

Ndyuūs yaa'ví yā 'i'n'yā' chi cuuvi ye'ē yā ní n'daacā ca cuuvi yā

¹³ Maa' ní cáávā nducuén'ē chuū nadacadíinu nī n'daacā ye'n'e chi ca'á nī dii' nī ní 'cuεetinée n'daacá nī. Ní cunee ngiinú nī dámaā' ye'n'e nducuén'ē chi n'dai taavi chi Señor Jesucristo ca'á yā téē yā ndís'tiī taachi ndaa yā taama vmné'ē. ¹⁴ Ndís'tiī ní 'caandiveé nī nduudu ye'ē Ndyuūs ti daiya Ndyuūs ndís'tiī. Ní nguée dii' nī tan'dúúcā chi dii' nī nducuén'ē chi ne'n'e maán nī taachi 'āā cuée n'diichí nī Ndyuūs. ¹⁵ Maa' ní 'cuεetinée n'daāca nī chi nguée véé nuu'ndi ye'é nī caati Ndyuūs chi yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi ye'ē yā ndís'tiī ní dεεve yā. ¹⁶ Canée nguū' na libro ye'ē Ndyuūs 'tíicā: Canée chí dii' n'daacá nī chi dεεve nī caati 'úú, Ndyuūs, ní dεεve 'úú.

¹⁷ Nduuti chi ndís'tiī ní nga'á nī chi Ndyuūs ní chiidá nī ní caacá nī Ndyuūs chi cunnee yā ndís'tiī, canée chi 'cuεetinée n'daacá nī ní 'va'á nī Ndyuūs ne'n'e chi cunee nī i'n'yee'dí 'cūū. Ndyuūs ye'n'e yú 'āā daamá nuu' n'guú' yā nducyaaca 'i'n'yā'. Ní n'diichí yā ca'áamá cá'aama yā tan'dúúcā chi ch'εεtineé

yā ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ chi diín yā. ¹⁸ Deenú nī chi Ndyuūs nadanguáⁿai yā ndís'tiī yen'e vida chi nguée n'daācā chi sta'á nī yen'e 'iīⁿyāⁿ yen'e ndaata yen'é nī. Ní n'dáácā ca deenú nī chi nadíí^{vē} yen'e chi nadanguáⁿai yā ndís'tiī. Nguée cuái yā ndúúcū dendu'ū chí nchōō tan'duucā 'dííⁿnguāⁿ o 'dííⁿnguē. ¹⁹ Naati Ndyuūs nadanguáⁿai yā ndís'tiī ndúúcū yuūúⁿ chi yaⁿai chíí^{vē} ti yuūúⁿ yen'e Cristo. Cristo ní ca'a yā maáⁿ yā cuerpo caavā ofrenda chi 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ 'caanⁿnúnⁿ ya 'yā. Ní Cristo miiⁿ tan'dúúcā 'áámá 'iiti cuūchī chi nguée n'gai tī ní nguée de'ē vee ndíí yen'e tī, 'tíca yā. ²⁰ Ní Ndyuūs ndeev^é yā Cristo chi maáⁿ yā cuerpo yen'é yā cuuvi ofrenda ndíí vmnááⁿ vmnaaⁿ taachi 'āā cuée din'dái yā iīⁿyeedí 'cūū. Naati maaⁿ ní nguuvi s'eeⁿ Ndyuūs ch'iīⁿ yā Cristo nanááⁿ ndís'tiī ní caavā ndís'tiī. ²¹ Ní cucáāvā Cristo miiⁿ ní ndís'tiī i'téenu nī Ndyuūs chi nadacuéeⁿ yā Cristo yen'e nguaaⁿ tináⁿā. Ní Ndyuūs dich'εεt^é yā Cristo ndúúcū honor. Ní ndís'tiī 'āā i'téenu nī Ndyuūs ní cūnee ngiinú nī yen'e chi Ndyuūs caⁿa yā chí tee yā ndís'tiī chi cuuvi yen'é nī.

²² Maaⁿ ní chi 'āā i'téenu nī nduudu cuaacu yen'é Cristo cucáāvā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs 'āā didεεv^é nī staava yen'é nī chi dineⁿé nī hermanos yen'e yú. Canée chi dineⁿé taavi cá nī 'aama nī taama nī hermanos ndúúcū staava yen'é nī chí δεεv^é.

²³ Ndís'tiī ní 'āā ch'iindiyáaⁿ nī taama vmnéⁿēe nguée yen'e 'iīⁿyāⁿ yen'e iīⁿyeedí 'cūū chí 'cuūvi yā naati yen'e nduudu yen'é Ndyuūs, nduudu chi canduuchi ní 'áámá cūnee cuen'e daāⁿman. ²⁴ Caati canée nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs 'tíicā:

Tanducuén^e 'iīⁿyāⁿ yen'e iīⁿyeedí 'cūū ní tan'dúúcā yaātā ní tanducuén^e chi n'gεεt^é ca yen'é 'iīⁿyāⁿ ní tan'dúúcā naāndā yen'e yaātā, 'tíca yā. Yaātā miiⁿ ní ti'i ní naandā miiⁿ ní n'geeⁿ,

²⁵ naati nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní 'áámá cūnee cuen'e daāⁿman.

Ní nduudu cuaacú 'cūū yen'e evangelio chííⁿ chi candée 'iīⁿyāⁿ nanááⁿ ndís'tiī.

2

¹ Maaⁿ ní cáāvā chuū divíⁿ nī 'áámá lado nducuén^e chi diín nī chí nguée n'daācā ní nguée cannche'ei nī. Ndíí nguée caanⁿmáⁿ nī dendu'ū chí nguεε cuaacu. Ndíí nguée ndúú diínⁿ ngueé nī yen'e taama 'iīⁿyāⁿ. Ndíí nguée ndúú ngaⁿa nī nduudu yaadī yen'é 'iīⁿyāⁿ. ² Ní ndís'tiī tan'dúúcā chi dacua'aá chi caama 'niindiyáaⁿ ní nen'e leche, 'tíicā ndís'tiī. Diín nī ní nen'é nī leche chi nduudu n'dai yen'e nduudu cuaacu. Ní cuuvi cu'téenu cá nī ndúúcū nduudú 'cūū tan'dúúcā dacua'aá cuuvi 'cuiitá yā ndúúcū leche n'dai. ³ 'Tíicā cuuvi diínⁿ nī nduuti chí cuaacu nííⁿnyúⁿ n'diichíneeⁿ

nī Señor Jesucristo chí n'dai yā.

Jesucristo ní tan'dúúcā tuūu ch'εεε chí canduuchi

⁴ Ndís'tiī canéé chí ndaa nii'nuuⁿ nī nanááⁿ Señor Jesucristo ti tan'dúúcā 'áamá tuūu ch'εεε chí canduuchi 'tíicā nī. 'Ii'nyāⁿ yen'e i'nyee^{ndí} 'cūū nguée 'cuúⁿ yā tuuú miiⁿ ti nadacadíinuⁿ yā chí nguée dichíí'vē naati Ndyuūs ndεεvε yā tuūu miiⁿ chí ya'ni chíí'vē chí Cristo. ⁵ Ní ndís'tiī ntūūⁿ tan'dúúcā tuūu canduuchi 'tíicā nī ti Ndyuūs 'āā teé yā ndís'tiī vida ngai. Ca'a nī lugar Ndyuūs chí cuta'á yā vida yen'e ndís'tiī ní dín'dái yā yen'e cuerpo yen'e ndís'tiī 'áamá yaācū yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. Ní ndís'tiī canéé chí diiⁿ nī ntii'nyuⁿ yen'e chiiduú yen'e yaacú 'cūū ní ca'á nī ofrendas nanááⁿ Ndyuūs ndúúcū chí duuchi Jesucristo, ofrendas chí Ndyuūs cuuvi 'cuáaⁿ yā. ⁶ Ní 'tíicā canéé nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs cáāvā chuū:

Cuin'diichí nī. 'Úú Ndyuūs cu'neéⁿ yāāⁿ Sión 'áamá tuūu ch'εεε yen'e cimientó yen'e esquina yen'e yaācū. Tuūu miiⁿ n'dεεvé ní ya'ni chíí'vē. 'Ii'nyāⁿ chí i'téenu yā Señor yen'e yú chí tuūu ch'εεε miiⁿ nguée cuuvi 'cuinaáⁿ yā yen'e Señor yen'e yú.

⁷ Ní tuūu miiⁿ ní neené vée chíí'vē cucáāvā ndís'tiī chí i'téenu nī Cristo naati nguée 'tíicā tuūu miiⁿ nanááⁿ 'ii'nyāⁿ chí nguée i'téenu yā. 'Tíicā

canéé nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs:

Tuūu miiⁿ nūūⁿ chí 'ii'nyāⁿ chí dín'dái yā yaācū nguée 'cūū yā ti nadacadíinuⁿ yā chí nguée dichíí'vē. Tuuú 'cūū nūūⁿ ní tuūu chεεε yen'e cimientó yen'e esquina.

⁸ Ní canéé nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs táámá chí 'tíicā:

Tuuú 'cūū ní diiⁿ chí cuundi ca'a 'ii'nyāⁿ ní tuūu miiⁿ chíiⁿ chí cundεεvε 'ii'nyāⁿ.

Cuaacu chí indée ca'a yā ti nguée n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu ní Ndyuūs diiⁿ yā chí 'tíicā canee chí diiⁿ 'ii'nyāⁿ s'eeⁿ.

Yen'e 'ii'nyāⁿ chí yen'e Ndyuūs

⁹ Ndís'tiī ní yen'e 'ii'nyāⁿ chí Ndyuūs ndεεvé yā. Ndís'tiī ní chiiduú yen'e Ndyuūs chí Rey. Ndís'tiī ní yen'e ndaata dεεvé. Ndís'tiī ní yen'e Ndyuūs ndís'tiī. 'Tíicā diiⁿ Ndyuūs caati ndís'tiī cuuvi caa'nmánⁿ nī chí ch'εεε n'dai chí diiⁿ Ndyuūs. Ndyuūs n'gai yā ndís'tiī yen'e na maaiⁿ ní ndaá nī nanááⁿ yā ná déévε chí n'dεεvé n'dai yen'e maáⁿ yā. ¹⁰ Ndís'tiī ní tiempo chí chó'oo ní nguée yen'e Ndyuūs ndís'tiī naati maaⁿ ní 'tíicā nī. Tiempo chí chó'oo Ndyuūs nguée ya'ai 'iinú yā ndís'tiī naati maaⁿ ní 'tíicā déenu nī chí Ndyuūs ya'ai 'iinú yā ndís'tiī ti yen'é Ndyuūs ndís'tiī.

'Ii'nyāⁿ chí 'áamá diiⁿ yā ntii'nyuⁿ yen'e Ndyuūs

11 Ndís'tiī hermanos ye'n'é chi ne'n'é taavi, 'úú idi'cuiitú ndís'tiī chi tan'dúúcā 'iīn'yān chi snúún yúúní 'tiicá nī ne'n'e chi snéé nī in'yee'ndí 'cūū ndís'tiī. Nguéé diín nī nuu'ndi tan'dúúcā chi ne'n'e cuerpo ye'n'é nī chi diín nī caati chiīn chi ne'n'e cuerpo ye'n'é nī ní cuen'e daān'man contra ye'n'e chi ne'n'e staava ye'n'é nī. 12 'Cuεεtinéé n'daaca nī nguaan 'iīn'yān chi nguéé i'téenu yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. Ní 'áará chí ngan'á 'iīn'yān s'een contra ye'n'e ndís'tiī tan'dúúcā chi ndís'tiī ní 'iīn'yān chi nguéé n'daacā, 'iīn'yān s'een ní cuuvi snaan yā ntiīnyu' chi n'daacā ca chi idiín nī. Ní cuuvi 'caan'mán yā chi ch'εεte ca Ndyuūs nguuvi chi Ndyuūs ndaa yā taama vmné'n'ee ní nnguai yā cuenta ye'n'e nuū'ndi ye'n'e yú.

13 Canéé chi diín nī tan'dúúcā chi ngan'á 'iīn'tyé'n'é 'āā du'ú nuūn chi véé nduuti chi sa'n'ā rey o chí 'iīn'tyé'n'é ch'εεte. Ní n'daacā canee nī nanáan yā caavā chi ndís'tiī ní ye'n'e Señor Ndyuūs ye'n'e yú ndís'tiī. 14 Ní diín nī chi ngan'a 'iīn'yān 'iīn'tyé'n'é chi Ndyuūs s'neén yā mii'n caati 'iīn'tyé'n'é cuuvi ca'a yā castigo 'iīn'yān chi nguéé n'daacā idiín yā ní cuuvi caan'mán yā chi ch'εεté 'iīn'yān chi n'daacā idiín yā. 15 Ti chuū ní chiīn chi Ndyuūs ne'n'é yā chi diín nī. Ní cáávā chi ndís'tiī din'daacá nī, 'iīn'yān chi zongo yā ní nguéé deenu yā nguéé cuuvi caan'mán yā de'ē vεε

contra ye'n'e ndís'tiī.

16 Ní 'cuεεtinéé nī tan'dúúcā 'iīn'yān chi canéé libre yā. Nguéé diín nī chiīn chi nguεε n'daacā cucáávā chi canéé libre nī, ní ngan'á nī chi cuuvi diín nī 'túúcā. N'daacā ca chi 'cuεεtinéé n'daacá nī ti ndís'tiī 'iīn'yān chi 'áámá canee chi dichí'vē Ndyuūs. 17 Ní diín nī honrar nducyaaca 'iīn'yān. Ní diné'n'e nī nducyaaca hermanos ye'n'e yú. 'Va'á nī Ndyuūs ní diín nī honrar emperador chi 'iīn'tyé'n'é.

Ye'n'e chi Cristo n'geenu yā ngii chi ejemplo ye'n'e yú

18 Ndís'tiī 'iīn'yān criados chi chí'vē, diín nī respetar patrón ye'n'é nī ní diín nī tan'dúúcā chi ngan'a patrón ye'n'e nī, nguéé dámaān patrón ye'n'é nī chi din'daacā ní n'dai yā naati patrón ye'n'é nī chi nguéé din'daacā yā ní taa'n yā. 19 Caati n'daacā ca chi cucheε nī taachi n'geenu nī ngii cáávā cosas chi nguéé n'daacā chi diín 'iīn'yān chi contra ye'n'é nī. Ní cucheε nī ti deenu nī chi n'daacā idiín nī. 'Tíicā Ndyuūs ne'n'e yā chi diín nī. 20 ¿De'ē ch'εεte chuū nduuti chi n'geenu nī ngii ti véé nuu'ndi ye'n'é nī ni 'tíicā castigo ye'n'é nī, ní ichéε nī? Nguéé ch'εεte chuū. Naati nduuti chi n'geenu nī ngii ti n'daacā idiín nī ni ngiinū ngiinū cucheε nī tuu'mi ní Ndyuūs nadi'viicú yā ndís'tiī. 21 Ní yaa'ví yā ndís'tiī caavā chi diín nī 'tíicā. Cristo 'āā ch'eenú yā chiī cáávā s'uuún ní s'neén yā 'áámá ejemplo ye'n'e yú. Ní s'uuún canéé chi

'tíica nūuⁿ diiⁿ yú tan'dúúcā chi diiⁿ yā. ²² Cristo miiⁿ nguée diiⁿ yā mar 'áámá chuundi 'liiⁿ nuuⁿndi ní nguée chinche'ei yā mar 'áámá. ²³ Ní taachí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a taán yā yeⁿ'e Cristo, Cristo miiⁿ nguée ngaⁿ'a taán yā yeⁿ'e yā. Ní taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ diiⁿ yā chi Cristo ya'ai ch'eenú yā chii nguée caⁿ'ā cúnnaa yā yeⁿ'e yā. Naati cūnee ngiinú yā nanááⁿ Ndyuūs chi cuaacu chí Ndyuūs caⁿ'á yā n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní Ndyuūs diiⁿ yā cosa chi cuaacu. ²⁴ Cristo maán yā candεε yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú na cuerpo yeⁿ'e maán yā taachi ch'ii yā na cruz. Ní 'íicú s'uuúⁿ ní cuuvi diiⁿ yú tan'dúúcā chi n'dii yú yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú. Ní maaⁿ ní 'cuεεtinee yú yeⁿ'e nducuén'ē chi n'daacā. Ní 'āā nnduuvá yeⁿ'ē yú yeⁿ'e castigo yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú cáávā chi Cristo naca'ái yā cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ²⁵ Tiempo chi chó'oo s'uuúⁿ ní tan'dúúcā 'iiti cuūchí chi nindai tī 'tíicā s'uuúⁿ naati maaⁿ ní ndaa yú nanááⁿ Cristo chi candεε yā cuidado s'uuúⁿ tan'duucā 'áámá pastor. Cristo ní candεε yā cuidado alma yeⁿ'e yú.

3

Yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ chí 'nííndívaacu chi canée chi 'caandiveén yā yeⁿ'ē víí

¹ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī n'daataá chi 'nííndívaacu tá, canée chi diiⁿ nī chi ngaⁿ'ā isaⁿ'ā yeⁿ'é nī. Ní nduuti chí isaⁿ'ā yeⁿ'é nī nguée i'téenu

sa Cristo, cuuvi cu'téenu sa Cristo cáávā n'daataá yeⁿ'e sa tí n'daacā n'gεεtinée tá. 'Áará chi nguée ngaⁿ'ā ta mar 'áámá nduudu yeⁿ'e Cristo tuu'mi ní cuuvi cu'téenu sa Cristo. ² Caati n'diichi sa chí n'daataá yeⁿ'e sa yeⁿ'e nducuén'ē chí idiiⁿ tá ní n'daacā ní diiⁿ tá respetar isaⁿ'ā tá. ³ Ní n'daataá chí n'dai tá chí véé isaⁿ'ā yeⁿ'e tá nguée canée chí sta'a tá cosas ní s'nuuⁿ tá cosas miiⁿ na cuerpo yeⁿ'e tá chí diiⁿ chí n'dεεvεε maaⁿ tá. Ní nguée neenē n'dεεvεé diiⁿ tá tiiⁿ tá o sta'a tá cosas yeⁿ'e 'diiⁿnguāⁿ o catecai chí ya'ai chíí'vē chí snee tá chí cuuvi dich'εεté maaⁿ tá tán'ā. ⁴ Naati n'dεεvεé chí yeⁿ'e tá canee chí cūnee yeⁿ'e maaⁿ tá ní canée chí n'dεεvεε tá ndúúcū espíritu yeⁿ'ē tá chí ndiicúúⁿ. Ní canee 'diiiⁿ tá. Chuū ní dichíí'vē nanááⁿ Ndyuūs. ⁵ Caati tiempo chí chó'oo 'tíicā idiiⁿ n'daataa s'eeⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs, n'daataa chí i'téenu ca Ndyuūs ní s'teenu tá chí ngaⁿ'ā isaⁿ'ā yeⁿ'e tá. ⁶ Ní tán'ā Sara 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ tá. S'teenu tá isaⁿ'ā yeⁿ'e tá chí nguuvi Abraham. Ní ngaⁿ'ā tá isaⁿ'ā yeⁿ'e tá: N'dii ní señor yeⁿ'é. Maaⁿ ní ndís'tiī cuuvi diiⁿ nī tan'dúúcā chí ndís'tiī daiya Sara ndís'tiī nduuti chí n'daacā idiíⁿ nī ní nguée 'va'á nī yeⁿ'ē mar 'áámá.

⁷ Ní 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī san'ā chí véé n'daataá yeⁿ'é nī. 'Cuεεtinée nī ndúúcū tá ní diiⁿ nī respetar n'daataá yeⁿ'é nī. Ní diiⁿ nī honrar n'daataá yeⁿ'e nī tan'dúúcā chí deenu nī chí n'daacā tí n'daataa miiⁿ nguée véé

fuerzas yeⁿ'e tá tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā. Ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs yeⁿ'e vaadī n'dai yeⁿ'é yā ca'a yā vida yeⁿ'e tá daama daama tan'dúúcā chi tee yā ndís'tiī saⁿ'ā. Ní ndís'tiī saⁿ'ā diiⁿ nī 'túúcā ní nguée du'ū vεε chi di'vaachí ndís'tiī yeⁿ'e chi diiⁿ nī taachi ngaⁿ'angua'á nī.

Yeⁿ'e chi n'geenu yú ngii caavā chi n'daacā idiīⁿ yú.

8 Ní yeⁿ'e nducuén'ē canée chi dáámá nūⁿ nada-cadínuuⁿ nī nducyaaca ndís'tiī ní dáámá nūⁿ nada-cadínuuⁿ nī na staava yeⁿ'é nī. Dinéⁿ'e nī 'aama nī taama nī tan'dúúcā chi cuáácú chi vi'í nī. Ní ya'ai 'iinú nī 'aamá nī taama nī. Ní diiⁿ chi ndiicúúⁿ nī 'aamá nī ndúúcū taama nī. ⁹ Taachi 'iiⁿ'yāⁿ nguée n'daacā idiīⁿ yā ndúúcu nī nguée idiīⁿ nī chi nguée ndaacā ndúúcu yā. Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ nguée n'daacā caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'é nī nguée cunncaā caaⁿ'máⁿ nī yeⁿ'e yā. Ndaacā ca diiⁿ nī ní caaⁿ'máⁿ nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'tiī ní di'viicú nī 'iiⁿ'yāⁿ s'tiī. 'Tíicā Ndyuūs cuuvi di'viicú yā ndís'tiī. Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é yā ti diiⁿ yā 'tíicā nduucú nī. ¹⁰ Canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā:

'Iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e chi yeenú yā ndúúcū vida yeⁿ'é yā ní neⁿ'é yā chi vée nduuyu yeⁿ'é yā, 'āā ntée canée chi caaⁿ'máⁿ yā dendu'ū chi nguée n'daacā. Ní nguée caaⁿ'máⁿ yā nduudu yaadi. ¹¹ Canée chi diví yā yeⁿ'e nducuen'ē

chi nguée n'daacā ní dámaāⁿ diiⁿ yā chi n'daacā. Canée chí neⁿ'é yā vaadī 'diiⁿ ní diiⁿ yā nducuén'ē chi vée vaadī 'diiⁿ yeⁿ'e yā. ¹² Señor Ndyuūs yeⁿ'e yú maán yā 'iiⁿ'yāⁿ chi din'daacá yā. Ní cuen'e daāⁿmaⁿ n'giindiveén yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'een ngaⁿ'angua'á yā. Ní Señor yeⁿ'e yú ní contra yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée n'daacā idiīⁿ yā.

¹³ ¿Du'ú 'iiⁿ'yāⁿ chi'nuucá'ai yā ndís'tiī nduuti chi ndís'tiī nducuén'ē tiempo diiⁿ nī chi n'daacā? Nguée diiⁿ yā 'tíicā. ¹⁴ Ní nduuti chi ndís'tiī n'geenu nī ngii cáavā chi n'daacā idiīⁿ nī tuu'mi ní yeenú nī. Nguée diiⁿ 'va'a nī yeⁿ'ē mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ní nguée di'yáá nī cuuvi. ¹⁵ Canée chí dich'εεté nī Cristo na staava yeⁿ'é nī ní 'cuaáⁿ nī lugar Cristo chi 'iiví nī. Ní canée listo nī chi cuuvi nan'guεεcutaⁿ'á nī 'āā du'ú nūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi intiinguuneeⁿ ndís'tiī 'tíicā: Ndís'tiī dε'ε cáavā chi cūnee ngiínú nī yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'é nī. Ní taachi nan'guεεcutaⁿ'á nī yeⁿ'e yā diiⁿ nī chi ndiicúúⁿ n'dai nī. Ní diiⁿ nī respetar 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶ 'Cuεεtinée n'daaca nī chi nguée vée chi nadacadínuuⁿ nī yeⁿ'ē chi nguée n'daacā chi diiⁿ nī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi cunncaā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chi n'daacā chi diiⁿ nī caavā chi i'téenu nī Cristo, cuuvi 'cuináaⁿ yā cáavā chi ngaⁿ'á yā. ¹⁷ N'dáácā ca chi 'cueenu yú cuuvi cáavā cosas chi

n'daacā idiiⁿ yú nduuti chi Ndyuūs neⁿ'é yā 'tíicā, nguéeⁿ ti cáávā cosas chi nguéeⁿ n'daacā idiiⁿ yú.

18 Cristo miiⁿ maáⁿ yā ch'eenú yā chiⁱ chi ch'iⁱ yā cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú ní 'áámá vmnéⁿ'ēe ch'iⁱ Cristo cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, ní nguéeⁿ nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní ch'iⁱ yā caati cuuvi candéε ya s'uuúⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Cuáácú ch'iⁱ cuerpo yeⁿ'é yā naati espíritu yeⁿ'é yā nduuchi. 19 Ní espíritu yeⁿ'e Cristo cuayiivi chi ch'iⁱ yā chen'e yā ní caⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ espíritu s'eeⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi n'diⁱ. Ní espíritu s'eeⁿ ní preso yā na lugar yeⁿ'e espíritu s'eeⁿ. 20 Espíritu s'eeⁿ ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ ch'iindiveéⁿ yā Ndyuūs 'áámá tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní Ndyuūs canee ngíínu yā ní 'diiⁿ canée yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā 'naaⁿ tiempo chi saⁿ'ā Noé din'dái sa 'áámá arco chí barco ch'εεε. Ní chεεti barco miiⁿ n'duuví 'iiⁿ'yāⁿ, dámaāⁿ niiniⁿ yā, ní nguaⁿ'ai yā yeⁿ'e nuūⁿnī. 21 Ní nuūⁿnī miiⁿ ní tan'dúúⁿcā nuūⁿnī chí ngεεdínuūⁿnī yú chí nanguaⁿ'āi s'uuúⁿ. 'Tíicā nuuⁿnī miiⁿ. Taachi ngεεdínuūⁿnī yú nguéeⁿ caavā chí naaⁿnu cuerpo yeⁿ'e yú naati cáávā chí 'áámá compromiso yeⁿ'e yú nanááⁿ Ndyuūs. Ní n'daacā diiⁿ yú chuū ndúúⁿcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e yú. Ní Ndyuūs

nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ chí i'teenu yú Cristo cáávā Cristo nducueeⁿ yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. 22 Ní Cristo miiⁿ cunaⁿ'á yā na va'ai chεεti nguuvi ní maaⁿ canee yā lado yeⁿ'e honor yeⁿ'e Ndyuūs chí lado tá cuaacu. Ní Cristo ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'é ángeles ndúúⁿcū 'iiⁿntyéⁿ'ē ní yeⁿ'ē poderes chí véé.

4

Canee chí dichíⁿ've yú Ndyuūs tan'dúúⁿcā chí Ndyuūs tee yā fuerzas s'uuúⁿ

1 Tan'dúúⁿcā Cristo ch'eenú yā chí ní diiⁿ yā sentir na cuerpo yeⁿ'é yā 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiⁱ canée chí cutaⁿ'á nī fuerzas yeⁿ'é nī cáávā tiempo chí caⁿ'á nī 'cuenú nī cuuvi. Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí ch'eenú yā chí ní diiⁿ yā sentir na cuerpo yeⁿ'é yā 'āā ntéé neⁿ'é yā dinuuⁿndi yā. 2 Ní ndíⁱ maaⁿ ndís'tiⁱ canee chí diiⁿ nī tanducuén^{'e} chí neⁿ'e Ndyuūs chí diiⁿ nī tanducuén^{'e} nguuvi yeⁿ'e nī. Ní nguéeⁿ diiⁿ nī tan'dúúⁿcā chí maaⁿ cuerpo yeⁿ'é nī neⁿ'e chí diiⁿ nī. 3 Tiempo chí 'āā chó'ōo ní diiⁿ yú tan'dúúⁿcā 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéeⁿ yeⁿ'e ndaata Israel chí nguéeⁿ i'téenu yā Ndyuūs. Tiempo miiⁿ ní diiⁿ yú cosas chí nguéeⁿ n'daacā. Ní diiⁿ yú nuuⁿndi tan'dúúⁿcā chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú chí diiⁿ yú. Ní 'cuūⁿ'vi yú ní cho'o nee che'e yú taachi véé fiesta yeⁿ'ē chí che'e yú. Ní cu'u ca yú vino. Ní s'teenu yú santo s'eeⁿ chí ídolo s'eeⁿ. 4 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ

i'téenu yā Cristo, ¿De'ē cáávā chi nadacadínnuun yā chi ndís'tī nguée nduuvidaamá nī ndúucu yā, ní nguée idiín nī ndúucu yā cosas chi nguée n'daacā? Ní chíín chi 'iín'yān s'een ní cunncaā nga'n'a yā yen'é nī. ⁵ 'Iín'yān s'een canée chi nga'a yā cuenta yen'e vida yen'e maán yā nanáán Cristo chi diín yā juzgar nducyaaca 'iín'yān, 'iín'yān chi canduuchi ndúúcū 'iín'yān chi n'díí. ⁶ Ní cáávā chuū Cristo nga'n'a yā nduudu cuaacu yen'e maán yā nanáán espíritus yen'e 'iín'yān chi n'díí caati espíritus yen'é yā cuuvi canduuchi tan'dúúcā chi Ndyuūs canduuchi yā. Ní Ndyuūs n'diichí yā nuu'ndi yen'é 'iín'yān s'een taachi ch'εεtineé yā in'yee'ndí 'cūū tan'dúúcā chi n'diichí yā nuu'ndi yen'e nducyáácá 'iín'yān chi snee yā in'yee'ndi 'cūū.

⁷ 'Āā cháā snee niín'nuún nguuví chi 'cuiinu tanducué'n'ē dendu'ū. Ní cáávā chuū 'cuεεtineé n'daacā nī ní 'āā de'é ora nūun ní cuuvi caan'ma'ngua'á nī. ⁸ Ní yen'e tanducué'n'ē dinen'e cá nī 'aama nī taama nī caati taachi dinen'e cá nī tuu'mi ní inadich'εεcú nī nuu'ndi yen'e 'áámá nī taama nī. ⁹ 'Cuaán nī 'áámá nī taama nī na vaacu nī ní nguée 'cuεεcu cheendí nī. ¹⁰ Ní ca'áámá ca'aama nī ní diín nī servir taamá nī ndúúcū ntiín'nyu' chi Ndyuūs itée yā chi diín nī. Ní canée chi diín n'daacā nī ntiín'nyu' yen'e nī chi Ndyuūs itée yā ca'aama ca'aamá nī ti Ndyuūs itée yā ndís'tī nducué'n'ē chi n'dai taavi yen'e yā. ¹¹ Nduuti chi

'áámá nī candεε nī nduudu cuaacu canée chí nga'n'a yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Nduuti chi 'aamá nī diín nī ntiín'nyu' yen'e yaácū canée chí diín yā ndúúcū nducué'n'ē fuerzas yen'é yā chi Ndyuūs ca'a yā 'iín'yān miín. Ní yen'e tanducué'n'ē chi ndís'tī diín nī canée chí diín nī chi cuuvi dich'εεtē nī Ndyuūs cucáávā Jesucristo. Ní yen'é Ndyuūs chí ngíí deεve yen'e yā ní vεε poder yen'é yā tanducué'n'ē tiempo. 'Tííca yā.

Canée chi n'geenu yú ngii ti yen'e Cristo s'uuún

¹² Ndís'tī hermanos chi nen'é taavi nguée nadicadínnuun nī chi cosa chí diítūu nguée canée chí chó'ōo yen'é nī taachi 'iín'yān n'diichineen cá yā ndís'tī chí ya'ai n'geenú nī ngii ti canée chí chó'ōo yen'é nī 'tíicā. ¹³ Naati canée chí cuuvi yeenú nī taachi n'geenú nī ngii tan'dúúcā Cristo ch'eenú yā chíi. Ní cuayiivi cuuvi yeenu cá nī taachi Cristo ndaa yā taama vmné'n'ēe ní 'cuu'mín yā chí ch'εεte n'dai ngiichí yā tan'dúúcā deεve ngiichí ch'εεte. ¹⁴ Nduuti chí 'iín'yān n'gaa'vá yā ndúucu nī cucáávā chí i'téenu nī Cristo tuu'mi ní yeenú nī. Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs chí deεvé ngii canée ndúúcū ndís'tī. 'Áará chí 'iín'yān s'een cunncaā nga'n'a yā yen'e Cristo, ndís'tī ní diín nī honrar Cristo. ¹⁵ Ní nduuti chí 'áámá chée ndís'tī n'geenu nī ngii 'úú nguée nen'é chí 'cúeenú nī cuuvi caati ch'iín'nú' nī 'iín'yān o ididuucú nī o nguée diín nī

tan'dúúcā chi nga'n'ā ley ye'n'é Ndyuūs chi ch'εεε ca. ¹⁶ Ní nduuti chi 'áámá chεε ndís'tiī n'geenu nī ngii cáávā chi i'téenu nī Cristo nguée cuuvi 'cuinaán nī naati canee chi dich'εεé nī Ndyuūs caati 'iī'yān nga'n'a yā chi díi ní ye'n'e Cristo dii.

¹⁷ 'Āā ndaa tiempo chi Cristo ca'n'á yā n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e 'iī'yān ní vmnáán vmnaa' ca'n'á yā n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e 'iī'yān chi i'téenu yā 'iī'yān. Ní nduuti chi vmnáán vmnaa' n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e yú, ¿táácā cuuvi ye'n'é 'iī'yān chi nguée i'téenu yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs cuayiivi taachi n'diichi Cristo nuu'ndi ye'n'e yā? ¹⁸ Ní nduuti chi ng'iī chi 'iī'yān chí n'dai cuuvi nangua'n'ai yā, ¿dé'ē cuuvi ndúúcū 'iī'yān chi nguée n'daacā diīn yā ní ndúúcū 'iī'yān chi dinuu'ndí yā ní nguée i'téenu yā? ¹⁹ Ní 'tíicā canee chi diīn yú. Taachi n'geenu yú ngii caavā chi Ndyuūs ne'n'é yā chi diīn yú 'tíicā, canée chí diīn yú nducuén'ē chi n'daacā. Ní canée chí nga'a yú vida ye'n'e yú na ta'a Ndyuūs caati Ndyuūs din'dái yā s'uuún ní 'indεε yā cuidado s'uuún. Ndyuūs ní diīn yā chiīn chi nga'n'a yā chi ca'n'a yā diīn yā.

5

Ye'n'é 'iī'yān chi i'téenu yā Ndyuūs

¹ 'Úú Pedro ca'á consejo 'iī'ntyen'ē ye'n'e yaācū chi snée nguaa' ndís'tiī. 'Úú

'tiicā ntúūn 'iī'ntyen'ē 'úú. 'Úú nga'n'á ye'n'e Cristo tan'dúúcā chi ch'eenú yā chiī ti n'diichi nduucū nduutinaán maán. Ní 'tiicā ntúūn véé parte ye'n'é vaadī dεεve ngii chi Ndyuūs 'cuu'mín yā s'uuún cuayiivi. ² Ndís'tiī 'iī'ntyen'ē ye'n'e yaācū, idiīn nī ntii'nyu' ye'n'é nī tan'dúúcā 'áámá pastor chi indεε yā cuidado ye'n'e 'iiti cuūchī. 'Tíicā diīn nī ndúúcū 'iī'yān chí ye'n'é Ndyuūs chí ca'n'á yā yaācū naachi ndís'tiī ní 'iī'ntyén'ē. Nguée diīn nī ntii'nyu' ye'n'e nī chí canée chí diīn nī naati diīn nī ti maán nī ne'n'e nī diīn nī caati 'tíicā ne'n'e Ndyuūs. Nguée diīn nī caavā chí cuta'á nī tuūmī naati diīn nī ndúúcū nuu'ma' staava ye'n'é nī chí n'dai. ³ Nguée diīn nī ndúúcū 'iī'yān chí maa' cuidado ye'n'é nī tan'dúúcā chí ndís'tiī ní 'iīvī ye'n'é yā naati 'cuεetinée n'daacá nī níicú 'iī'yān cuuvi n'diichi yā ndís'tiī ní diīn yā tan'dúúcā chí ndís'tiī diīn nī. ⁴ Ní 'íicú taachi ndaa Jesu-cristo chí 'iī'yān chí ndíi tiīn chí ícandεε yā cuidado ye'n'e 'iī'yān ye'n'é yā tan'dúúcā 'áámá pastor chí ndíi tiīn chí ícandεε yā cuidado 'iiti ye'n'é yā, tuu'mi ní ndís'tiī cuuvi cuta'á nī 'áámá corona chí nguée 'cuīinu dεεvé ye'n'ē. Nguée corona ye'n'e yaātā chí ituuví.

⁵ 'Tiicā ntúūn ndís'tiī sa'n'ā da'caīyāā canée chí diīn nī tan'dúúcā chí nga'n'a 'iī'ntyen'ē ye'n'e yaācū. Nducyaaca nī canée chí ndiicuu' nī ní cunnee nī 'aama nī taama nī caati canée nguūn na libro ye'n'é Ndyuūs

'tíicā:

Ndyuūs nguée nen'e yā 'iinyāⁿ
chi nacadiínuuⁿ yā chi
maāⁿ yā ch'εεε yā
naati ca'á yā nducuéⁿe
chi n'dai yen'e yā
'iinyāⁿ chi ndiicúⁿ.

6 Maaⁿ ní nducyaaca ndís'tiī
ndiicúⁿ n'dai 'cuεεtinée nī
maaⁿ poder yen'é Ndyuūs ti
Ndyuūs cuuvi dich'εεé yā
ndís'tiī tiempo chi nen'é yā.

7 Ca'á nī nducueⁿe cuidado
chi díitūu yen'e nī na ta'a
Cristo caati Cristo candéé yā
cuidado yen'e ndís'tiī.

8 Canée listo nī ní nguée
'cuεetiyaadú nī. Cundée
nī cuidado chi n'daacā
'cuεεtinée nī ti yááⁿ'guiinūuⁿ
miiⁿ chí contra yen'e nī chíicá
sá ní n'diichi sa ndii 'muuⁿ
ní ndii miiⁿ. Ní tan'dúúcā
'áamá 'yáiyāaⁿ cuá'aá n'gai
tī ní cachiicá tī ní i'nuúⁿ
tī du'u chi cuuvi che'é tī
'tíica diiⁿ yááⁿ'guiinūuⁿ
miiⁿ. 9 Nguée ca'a nī lugar
yááⁿ'guiinūuⁿ 'cūū naati
'áamá cūnee nī ndúúcū chi
i'téenu nī. Ní déenu nī chi
'aā daamá nūuⁿ n'geenu yú
ngii tan'dúúcā nducyaaca
hermanos chi s'néeⁿ yā na
núuⁿ máⁿ íⁿ'yeeⁿdī ti i'téenu
yā Cristo. 10 Ní cuayiivi chi
ch'eenú nī chiī duu'vi tiempo
nūuⁿ tuu'mi ní Ndyuūs diiⁿ
yā chi ndεεε canée vida
yen'e nī. Ní diituú canée nī
ndúúcū chi i'téenu nī Ndyuūs.
Ní Ndyuūs ca'á yā fuerzas
yen'e nī ní diiⁿ yā chi seguro
caneé nī ndúúcū chi i'téenu
nī. Maaⁿ Ndyuūs miiⁿ ní téé
yā nducuéⁿe chi n'dai. Ní
maāⁿ yā yaa'ví yā s'uuúⁿ chi

cuuvi yen'é yā s'uuúⁿ cáávā
chi véé parte yen'e yú ndúúcū
dεεε ngii ch'εεε yen'é yā caati
s'uuúⁿ ní yen'e Cristo s'uuúⁿ.
11 Caaⁿmaⁿ yú chi Ndyuūs
ní ch'εεε n'dai yā ní yen'é
yā véé nducuéⁿe poder chi
véé ní cueⁿe daāⁿmaⁿ cueⁿe
daāⁿmaⁿ 'tíicā.

*'Cuiinu carta miiⁿ ní yaa'vi
yā 'iinyāⁿ chi n'dai ndís'tiī*

12 'Téé nūuⁿ idinguúⁿ carta
'cūū yen'e ndís'tiī ní hermano
Silvano nginnee sa 'úú.
Nadicádiinúúⁿ chi Silvano
miiⁿ ní hermano chi n'dai
taavi. 'Úú teé consejo ndís'tiī
chi seguro canee ndís'tiī chi
nducuéⁿe chi Ndyuūs itée
yā ndís'tiī yen'e vaadī n'dai
yen'é yā ní yen'é nī ti nen'é yā
ndís'tiī. Maaⁿ ní 'cuεεtinée
n'daacā nī ní diituu canee nī
ní cuchéε nī yen'e tanducuéⁿe
chuū.

13 'Iiinyāⁿ yen'e yaācū chi
canée na yáāⁿ Babilonia chi
Ndyuūs didεεvé yā tan'dúúcā
s'uuúⁿ: N'dai ndís'tiī, ngaⁿ'a
yā. 'Tiicá ntūūⁿ Marcos
chi tan'dúúcā daiyá: N'dai
ndís'tiī, ngaⁿ'a sa. 14 Nds'tiī
hermanos: N'dai nī, ngaⁿ'a
nī 'aama nī taama nī ti nen'é
nī 'aama nī taama nī ti yen'é
Cristo ndís'tiī. Ní Ndyuūs
téé yā vaadī 'diiⁿ yen'é yā
nducyaacá ndís'tiī chi yen'e
Cristo. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E SAN PEDRO

Pedro idinguún yā carta 'cūū yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Cristo

¹ 'Úú Simón Pedro 'úú ní 'úú ní apóstol yen'e Jesucristo. Ní candéé nduudu yen'é Ndyuūs ti Ndyuūs dichó'o yā 'úú. Ní 'úú dichíí'vē Jesucristo. Dinguún carta 'cūū yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā i'téenu n'dai yā Jesucristo tan'dúúcā nú'suu. 'Tíicā diiⁿ Ndyuūs ndúúcū Salvador chi Jesucristo ti cuaacu yā. ² 'Úú nen'é chi ndís'tiī cuta'á nī nducuen'e vaadi n'dai ndúúcū vaadi 'diīiⁿ chi Ndyuūs téé yā ndís'tiī, ní cáávā chi deenū n'daacá nī yen'é Ndyuūs chiida yú ndúúcū Jesucristo yen'e yú.

Yen'e vida yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo

³ Ndyuūs cáávā poder yen'é yā 'āā tee yā s'uuúⁿ tanducuéⁿ'ē caati cuuvi 'cuéⁿtinéé n'daāca yú ní cuuvi dich'ēte yú Ndyuūs. Ní 'tíicā cuuvi diiⁿ yú ti deenu yú Jesucristo chi ch'ēte maáⁿ yā ní diiⁿ yā vaadi n'giinu. Ní Jesucristo yaa'ví yā s'uuúⁿ chi cuuvi yen'é yā s'uuúⁿ. ⁴ Ní Cristo 'āā tee yā s'uuúⁿ promesas chí n'déevéé n'dai ní ng'ēte ca. Ní cucáávā promesas miiⁿ ndís'tiī ní cuuvi cuta'á nī yen'e vida ngai chí yen'e Ndyuūs. Ní cuuvi nnguan'ai nī yen'e nuuⁿndi yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, nuuⁿndi chí maaⁿ cuerpo

yen'e yú nen'e chi diiⁿ yú. ⁵ Maaⁿ chí i'téenu nī Jesucristo candéé nī cuidado chí n'daacā ca 'cuéⁿtinéé nī. Ní taachi n'daacā ca 'cuéⁿtinéé nī tuu'mi ní ca'cueéⁿ nī caati cuuvi deenu cá nī. ⁶ Ní taachi déenú cá nī tuu'mi ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ nī yen'e maaⁿ cuerpo yen'é nī. Ní taachi diiⁿ nī chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ nī yen'e maaⁿ cuerpo yen'é nī tuu'mi ní cuchéé nī yen'e maaⁿ cuerpo yen'e nī. Ní taachi cuchéé nī yen'e maaⁿ cuerpo yen'é nī tuu'mi ní diiⁿ nī tan'dúúcā chí Ndyuūs nen'é yā chí diiⁿ nī. ⁷ Ní taachi 'āā diiⁿ nī tan'dúúcā chí Ndyuūs nen'é yā chí diiⁿ nī tuu'mi ní dineⁿ'é nī 'áámá nī taama nī. Ní taachi dineⁿ'é nī 'áámá nī taama nī tuu'mi ní 'áámá dineⁿ'é nī 'iiⁿ'yāⁿ.

⁸ Ní yen'e tanducuéⁿ'ē chuū, nduuti chí ndís'tiī diiⁿ nī ní n'dai n'dai diiⁿ nī tuu'mi ní cuuvi diiⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yen'e Señor Jesucristo yen'e yú. Ní dichíí'vē nī Señor yen'e yú. Ní chuū diiⁿ chí dichíí'vē chí deenu n'daāca cá nī Señor Jesucristo yen'e yú. ⁹ Ní nduuti chí 'áámá nī nguéeⁿ diiⁿ nī tanducuéⁿ'ē chuū tuu'mi ní ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí ngeenááⁿ 'tiicá nī ti nguéeⁿ cuuvi snaaⁿ nī chí yaⁿ'ai. Ní nguéeⁿ n'gaacu nī chí nduuvi déevē nī yen'e nuuⁿndi yen'e nī chí diiⁿ nī cuááⁿ vmnaaⁿ taachi caama i'téenu nī Jesucristo. ¹⁰ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yen'é cáávā nducuéⁿ'ē chuū candéé cá nī cuidado chí 'aama canéé n'daacā nī ndúúcū chí i'téenu nī. Ní canee nī seguro chí Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chí

cuuvi ye^{n'}é yā ndís'tiī. Ní ndeεvé yā ndís'tiī. Ní nduuti chi diiⁿ nī dendu'ū chi 'túúcā tuu'mi ní 'āā ntéé de'ε cáávā chi diiⁿ nī nuuⁿndi. ¹¹ Ní taachi diiⁿ nī 'túúcā Jesucristo téé yā lugar ndís'tiī chi cuuvi ndaa nī naachi canee Señor Jesucristo chi nadanguan'ai yā s'uuúⁿ ní naachi cuén'é daāⁿmaⁿ nga'a ntiiⁿnyuⁿ yā ye^{n'}é.

¹² Ní cáávā chuū 'úú cuen'e daāⁿmaⁿ idiíⁿ chi ndís'tiī n'gaacu nī ye^{n'}é tanducuén'é chuū 'áará chí deenú n'dai nī ye^{n'}é. Ní n'gεetinée n'daaca nī ní n'giindivéén n'daaca nī nduudu cuaacu ye^{n'}é Ndyuūs. ¹³ 'Úú nadacadiinúⁿ chi n'daāca ca ne^{n'}e chi canduuchi cá chi 'tíicā diiⁿ chi ndís'tiī cuuvi nan'gaacu nī ye^{n'}e tanducuén'é chuū.

¹⁴ Señor Jesucristo ye^{n'}e yú 'āā ch'i^{n'}í yā 'úú, Pedro, 'tíicā. 'Āā ntéé 'náán canduuchi ní 'cuúví. ¹⁵ 'Tiicā ntúūⁿ idiíⁿ chi ndís'tiī n'gaacu nī cuén'é daāⁿmaⁿ ye^{n'}e dendu'u 'cūū taachi 'āā n'dií.

Ti^{n'}yāⁿ n'diichí yā deεve ngii ye^{n'}e Cristo

¹⁶ Chíiⁿ chi nús'uu ca'cueén 'nū ndís'tiī ye^{n'}e Señor Jesucristo ye^{n'}e yú chi ndaa ntuúⁿ yā ndúúcū poder ye^{n'}é yā nguée ye^{n'}e vaanicadiínūⁿ ye^{n'}e 'i^{n'}yāⁿ ye^{n'}e i^{n'}yee^{n'}dí 'cūū. 'Tíicā nús'uu 'āā n'diichí 'nū ndúúcū nduutinaáⁿ maáⁿ 'nū Señor Jesucristo ye^{n'}e yú chi neené ch'εεte.

¹⁷ Ní n'diichí 'nū chi Cristo ní neené ch'εεte yā taachi Ndyuūs chiida yú dich'εεté yā Jesucristo ní ca'a yā Cristo chí deεvé taavi ngii yā. Caati

Ndyuūs chi deεve ngii ca nga^{n'}á yā ye^{n'}e Cristo ní n'giindivéén 'nū nduudú 'cūū. Chuū ca^{n'}a Ndyuūs: Sán'a 'cūū chí daiyá chí ne^{n'}e taaví ní 'úú neéné yeenú ye^{n'}é daiyá. ¹⁸ Ní nús'sūū maáⁿ 'nū ch'iindivéén 'nū nduudu 'cūū chí chiica ye^{n'}e va'ai cheeti nguuvi taachi cuen'é 'nū ndúúcū Jesucristo na yiicū chí duuchi N'deεvé N'dai.

¹⁹ Maaⁿ ní cu'téenu cá 'nū chí nduudu cuaacu chí 'i^{n'}yāⁿ profetas candéε yā tiempo chí 'āā chó'ōo ní cuaacu. N'daaca ca chí ndís'tiī i'neen'véeⁿ nī nduudú 'cūū. Nduudú 'cūū tan'dúúcā 'áámá chideεve chí ngii ya^{n'}ā na 'áámá cuaaⁿ chí maāiⁿ. 'Tíicā ye^{n'}é, ní chideεve ní ngii ndii tiempo chí ndaa nguuvi ní can'daā 'i^{n'}nyúⁿ chí nguuvi 'yuudi chí nduudu cuaacu ní canee na staava ye^{n'}é nī. ²⁰ Nen'é chí ndís'tiī vmnááⁿ vmnaaⁿ nadacadiínūⁿ nī ye^{n'}e chuū. Mar 'áámá nduudu ye^{n'}e libro ye^{n'}é Ndyuūs chí nga^{n'}ā ye^{n'}e 'áámá dendu'ū chí cuchii ndís'tiī nguée dámaāⁿ maáⁿ nī cuuvi deenú nī ye^{n'}é. ²¹ Ní nduudu cuaacu chí nga^{n'}a profetas tiempo chí chó'ōo nguée nga^{n'}a yā ye^{n'}e chí nadacadiínūⁿ yā maáⁿ yā naati Espíritu N'dai ye^{n'}é Ndyuūs yaa'ví yā profetas nduudu cuaacu chí ca^{n'}a yā. Ní nduudu ye^{n'}é yā ngiica ye^{n'}é Ndyuūs ti 'áámá diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ye^{n'}é Ndyuūs.

2

Ye^{n'}é 'i^{n'}yāⁿ chí nguée ca'cueén yā nduudu cuaacu

ye' é Ndyuūs

¹ Tiempo chi chó'ōo nguaaⁿ 'iⁿyāⁿ Israel véé 'iⁿyāⁿ profetas chi nguée ngaⁿa yā nduudu cuaacu ye' é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ tiempo maaⁿ caⁿa n'dai maestros yeⁿe yaācū nguaaⁿ ndís'tiī chi nguée caaⁿmáⁿ yā nduudu cuaacu ye' é Ndyuūs. Ní candéē n'de'ei yā nduudu chi nguée cuaacu chi diiⁿ chi nguée i'téenu nī Cristo. Ní 'iⁿyāⁿ s'een caaⁿmáⁿ yā contra yeⁿe Jesucristo chi nadanguáⁿai yā 'iⁿyāⁿ. Ní chíiⁿ chi diiⁿ yā diiⁿ chi 'iⁿyāⁿ s'een nīiⁿnuuⁿ nīiⁿnuúⁿ nūuⁿ 'cuiinú maáⁿ yā. ² Áará chi nguée 'tiicá chiiⁿ chi ngaⁿa 'iⁿyāⁿ s'een 'yaaⁿ 'iⁿyāⁿ ní 'caandiveéⁿ yā yeⁿe 'iⁿyāⁿ s'een. Ní diiⁿ yā chi nguée n'daacā tan'dúúⁿcā chi diiⁿ 'iⁿyāⁿ s'een. Ní nguée n'daacā ngaⁿa 'iⁿyāⁿ s'een yeⁿe yúúⁿi cuaacu chi evangelio chi nduudu ngai yeⁿe Jesucristo. ³ Ní 'iⁿyāⁿ s'een ca'cueéⁿ yā nduudu chi ngiica yeⁿe chi maáⁿ yā nadacadíiⁿnuuⁿ yā ti neⁿé yā tuumī chi ndís'tiī ca'á nī 'iⁿyāⁿ s'een. 'Áā 'naaⁿ tiempo chi Ndyuūs 'āā n'diichí yā nuuⁿndi ye' é yā ní 'āā ngaⁿá yā chi 'iⁿyāⁿ s'een 'āā condenado yā.

⁴ Deenu yú chi Ndyuūs nguée nadich'εcú yā yeⁿe ángeles chi dinuuⁿndi yā naati s'neéⁿ yā cuaaⁿ chuvaⁿai na infierno ní s'neéⁿ yā naachi maaⁿ. Ní dichiiⁿchí yā ángeles ndúúⁿcū cadenas. Ní ángeles cūnee yā miiⁿ ndii nguuvi chi Cristo caⁿá

yā n'diichi yā nuuⁿndi. ⁵ Ní deenu yú chi Ndyuūs 'āā idi'cuiinú yā iⁿ'yeēⁿdí 'cūū ndúúⁿcū 'iⁿyāⁿ yeⁿe taachi diiⁿ yā chi chee cúúⁿvī vmnááⁿ iⁿ'yeēⁿdí ndúúⁿcū 'iⁿyāⁿ chi nguée n'daacā idiⁿ yā. Ndyuūs dámaāⁿ nadinguaⁿ'ai yā saⁿa Noé chi candéε sa nduudu cuaacu ye' é Ndyuūs ndúúⁿcū táamá ndēēchē 'iⁿyāⁿ. Tanan'a cá yā ní ch'iī yā. ⁶ 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs diiⁿ yā condenar 'iⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ Sodoma ndúúⁿcū yaāⁿ Gomorra. Ní di'cuiinú yā yáāⁿ s'een chi nduuví yāiyāⁿ cáávā chi dicho'ó yā nguuchi yáⁿā vmnaaⁿ yáāⁿ s'een. Ní 'íicú Ndyuūs s'neēⁿ yā ejemplo 'cūū chi 'iⁿyāⁿ chi cuchii cuayiiⁿvi, ní nguée n'daacā idiⁿ yā, cuuvi deenú yā táácā cuuvi chó'ōo yeⁿe yā. ⁷ Naati Ndyuūs nadanguaⁿ'ai yā yeⁿe yáāⁿ s'een saⁿa Lot chi saⁿā n'dai, saⁿā chi ch'eenⁿ sa chii caavā chi diiⁿ 'iⁿyāⁿ chi nguée n'daacā. ⁸ Ní Lot miiⁿ chi n'dai sa canéé sá nguaaⁿ 'iⁿyāⁿ s'een. Ní nguuvi nguuvi n'diichi sa ní n'giindiveeⁿ sa nducuéⁿē chi diiⁿ yā chi nguée n'daacā. Ní n'geenu sa ngii na staava yeⁿe sa. ⁹ Ní nduuti chi Ndyuūs diiⁿ yā 'túúⁿcā tiempo chi 'āā chó'ōo 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs deenú yā táácā chi nadanguáⁿ'ai yā 'iⁿyāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs yeⁿe 'iⁿyāⁿ chi nguée n'daacā idiⁿ yā chí n'diichineeⁿ yā 'iⁿyāⁿ yeⁿe yā. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs deenú yā táácā ca'á yā testigo

'iin'yān chi nguée n'daācā ndúí taachi ndaa nguuví chi n'diichí yā nuuⁿndi yen'e nducyaaca 'iin'yān.

10 'Tiicá Ndyuūs ca'a yā castigo 'iin'yān chi diín yā nuuⁿndi tan'dúúccā chi nen'e cuerpo yen'é yā. Ní nguée n'giindiveén yā nduudu cuaacu yen'e 'iivú Ndyuūs. 'Iin'yān s'een ní nguée 'va'á yā chi caaⁿmaⁿ yā cosas chi nguεε ndaacā yen'e 'iinⁿtyén'ē. Ní nguée 'va'á yā yen'ē mar 'áamá. Ní diín yā nducuéⁿē nuuⁿndi chi nen'e yā. 11 Ní ángeles nguée 'tíica yā. 'Áará chi ditiinu cá yā nguée ti 'iinⁿtyén'ē s'een ti taachi ndaá yā nanááⁿ Señor Jesucristo yen'e yú nguée cunncáa ngaⁿ'a ángeles contra yen'e 'iinⁿtyén'ē s'een. 12 'Iin'yān s'een diín yā tan'dúúccā 'yúuduu taán diín tī ní nguée nadacadíínuuⁿ tī. 'Tíicā diín yā. Ní tan'dúúccā 'iiti taaⁿ chi 'iin'yān n'nuún yā ní n'giinⁿnún yā 'iiti, 'tíicā 'iin'yān s'een. Ní cunncáa ngaⁿ'a yā yen'e dendu'ū chi nguée ituumicadíínuuⁿ yā. Ní 'cuūví yā tan'dúúccā 'áamá 'iiti taaⁿ. 13 Ní 'iin'yān s'een ní ch'eenú yā chii caati 'āā diín yā chi tanáⁿ'a yā ch'eenú yā chii. Maaⁿ ní yeenú yā chi dinuuⁿndí yā tan'dúúccā chi nen'e cuerpo yen'é yā. Ní nduuti chi 'iin'yān s'een caⁿ'á yā ndúúcu nī ní che'é yā ndúúcu nī taachi véé 'viicu yen'e nī tuuⁿ'mí ní nadacadíínuuⁿ yā chi nginnche'ái yā ndís'tíi. Ní chuū ní cosa chi cuuvi 'cuinaán yā yen'ē.

14 'Iin'yān s'een taachi n'diichí yā 'áamá n'daataá nen'é yā caⁿ'á yā ndúúcu n'daataá miiⁿ. Dámaāⁿ nen'é yā dinuuⁿndi yā ní nginnche'ái yā 'iin'yān chi debil staava yen'é yā chi dinuuⁿndí yā. 'Iin'yān s'een deenu n'dai yā na staava yen'é yā chi nen'é yā dendu'ū chi nguée n'daacā. Ní Ndyuūs ngaⁿ'a yā yen'e yā 'tíicā: De'e chúú cá ya'ai yen'é yā ti condenado yā. 15 'Iin'yān s'een diví yā yen'e yúúni cuaacu yen'e Ndyuūs ní chiicá yā yúúni chí nen'e maán yā. Diín yā tan'dúúccā chi diín profeta Balaam chi daiya saⁿ'ā Beor. Tiempo chi chó'oo Balaam miiⁿ nen'e sa diín sa ganar tuumí yen'e chi nguée n'daacā chi diín sa. 16 Ní taachi cuen'e sa ndúúcu burro yen'e sa, burro yen'e sa ngaⁿ'á tī ndúúcu nduudu yen'e 'iin'yān ní diín tī reprender saⁿ'ā Balaam miiⁿ yen'ē nuuⁿndi chi diín sa. Ní 'āā ntée diín sa nuuⁿndi miiⁿ tiempo miiⁿ.

17 Ní 'iin'yān s'een ní tan'dúúccā vaacu nuuⁿ'nī díyaái 'tiicá yā. Tan'dúúccā meēⁿ chi candéε 'yúúné taaⁿ 'tiicá yā. 'Iin'yān s'een ní condenado yā ní caⁿ'á yā cho'ó yā naachi diituu n'dái maaíⁿ. Ní miiⁿ canee yā cuen'e daāmaⁿ. 18 'Iin'yān s'een ní ngaⁿ'a yā nduudu n'geεε chi nguée dichíí'vē. Ní ndúúcu vicio yen'e yā, ndúúcu nducuéⁿē nuuⁿndi chi nen'e cuerpo yen'e yā, 'iin'yān s'een ní nen'e yā diín yā chi tanáⁿ'ā 'iin'yān chi 'āā nduuvideεvé yā ní 'āā ntée

can'á yā ndúúcū 'iin'yāⁿ chi dinuuⁿndi yā ní tanáⁿ'a yā nen'é yā nanguεεcúndii ntuúⁿ yā ní dinuuⁿndi yā taama vmnéⁿ'ēe. ¹⁹ 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ chi nginnche'etí yā 'iin'yāⁿ ngan'á yā chi ca'á yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chi libre yā. 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ maáⁿ yā ní canéé yā prisioneros yen'e nuuⁿndi chi diíⁿ yā. Ní ca'áámá ca'aama 'iin'yāⁿ chi nguée libre yā ní canéé yā maaⁿ poder nuuⁿndi ní nguée cuuvi cuchεε yā yen'e. ²⁰ Ní 'iin'yāⁿ chi i'téénu yā Señor Jesucristo yen'e yú ní yen'é yā, ní Cristo 'āā nadanguáⁿ'ai yā 'iin'yāⁿ yen'e nducuén'ē chi nguée n'daacā yen'e in'yeeⁿdí 'cūū. Ní cuayiiivi miiⁿ nduuti chi 'iin'yāⁿ nanguεεcunée yā taama vmnéⁿ'ēe ní diíⁿ yā dendú'ū nuuⁿndi chi yen'e in'yeeⁿdí 'cūū tuu'mi ní cunncaā ca canee yā nguée ti tiempo chi 'āā cuée i'téénu yā Jesucristo. ²¹ N'dáácā ca chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ nguée n'diichí yā yúúni cuaacu yen'é Ndyuūs ti taachi 'āā n'diichí yā yúúni cuaacu tuu'mi ní ndaācādaamí yā yen'e ley yen'é Ndyuūs chi Ndyuūs ca'a yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. ²² Ní cho'oó yen'e 'iin'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chi ngan'a 'áámá nduudu cuaacu 'tíicā: 'Yaānā nguεεcunée tī che'e tī chí ndaāchi tī ní cuuchí chi 'iin'yāⁿ naaⁿnú yā chi dεεve tī ní nguεεcunée tī ngeⁿ'e tī nguεεcundāa tī nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ncheētí.

3

Jesucristo ndaá yā taama

vmnéⁿ'ēe

¹ Ndís'tiī hermanos yen'é chi nen'e taaví, carta 'cūū ní ndii chíí ndii 'úúví chi idinguúⁿ yen'e nī. Ní na 'uuví carta chi idinguúⁿ yen'e ndís'tiī, nen'é diíⁿ chi nadacadíinuⁿ nī yen'e nducuén'ē chi dεεvé n'dai. Ní teé consejo ndís'tiī chi n'gaacú nī yen'e nducuén'ē chi idinguúⁿ. ² Nen'é chi n'gaacu nī yen'e tiempo chi chó'ōo yen'e profetas chi dεεve ní ngan'a yā nduudu cuaacu. Ní n'gaacú nī yen'e tiempo maaⁿ yen'e mandamiento yen'e Señor chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Mandamiento yen'é yā ní apóstoles chi'cueeⁿ yā ndís'tiī.

³ Ní vmnáⁿ vmnaaⁿ nadacadíinuⁿ nī yen'e chuū chí nguuvi s'eeⁿ chi 'cuiinū in'yeeⁿdí 'cūū. Véé 'iin'yāⁿ chi duuchinéⁿ yā yen'e nducuén'ē chi yen'é Ndyuūs. Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā nuuⁿndi tan'duucā chi maáⁿ yā nen'e yā. ⁴ Ní ngan'á yā: ¿Tíi cánéé promesa chi ngan'a chi Cristo canéé chi ndaa yā táámá vmnéⁿ'ēe? Ndii tiempo chi 'āā chó'ōo taachi ch'iī 'iin'yāⁿ yen'e ndaata yen'e yú. 'Āā daamá nūⁿ canéé tanducuén'ē ndíí taachi Ndyuūs din'dái yā in'yeeⁿdí. ⁵ 'Iin'yāⁿ chi ngan'á yā 'tíicā nguée nen'e yā diíⁿ yā cuenta yen'e tiempo chi 'naaⁿ tiempo chi chó'ōo. Tiempo miiⁿ Ndyuūs ngan'á yā ní ndúúcū nduudu yen'é yā din'dái yā nánguuví ndúúcū in'yeeⁿdí 'cūū. Ní in'yeeⁿdí 'cūū can'daā ná nuūⁿnīⁿ. Ní in'yeeⁿdí 'cūū canee na lugar

ye'n'e cáávā nduudu ye'n'e Ndyuūs. ⁶ Ní in'yeendī ye'n'e tiempo chi chó'ōo ní chiituú nuū'nīn ní ndai naāa ye'n'e cáávā chi cheeⁿ taaⁿ cúúvī. ⁷ Ní nanguuvi ndúúcu yá'n'āa chi véé maaⁿ Ndyuūs ca'á yā orden ye'n'e chi canéé chí candéé yā cuidado ye'n'e ndii tiempo chi cuucu ndúúcu ya'n'ā. Ní taachi ngiichi yá'n'āa miiⁿ tuu'mi ní Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi ye'n'e 'ii'n'yāⁿ. Ní Ndyuūs diiⁿ yā chi 'cuiīnū 'ii'n'yāⁿ chi nguéé n'daacā.

⁸ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos ye'n'é chi ne'n'é taavi, nguéé cuuvi naáⁿ nī chi nanááⁿ Ndyuūs 'áamá nguuvi ní tan'dúúca chi 'áamá mil nduūyū ní 'áamá mil nduūyū ní tan'dúúca chi 'áamá nguuvi. 'Tíicā canéé nanááⁿ Ndyuūs. ⁹ Ní Señor Jesucristo ye'n'e yú nguéé cuuvi 'naa yā ye'n'e chi ngaⁿa yā chi diiⁿ yā tan'dúúca chi nadicadiīnuuⁿ tanáⁿ'ā saⁿ'ā. Naati Ndyuūs nī véé paciencia ye'n'e yā ndúúcu s'uuúⁿ caati nguéé ne'n'é yā chi 'aama yú cuuvi ndai yú ti ne'n'é yā chi nducyaaca s'uuúⁿ nī ndaacadaami yú ye'n'e nuuⁿndi ye'n'e yú.

¹⁰ Ní nguuvi chi ndaa Señor Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe, nguuvi miiⁿ ndaa tan'dúúca chi 'áama duucu chi indáá n'gaaⁿ. Ní nguéé canéé ngiinu yú ye'n'e nguuvi 'cūū taachi Ndyuūs nadi'tuūví yā nanguuvi yuudu n'dái 'cuéécú. Ní tanducuénⁿ'ē chi véé nanguuvi ní cuūcū ní 'cuiīnū ndúúcu ngiichi ya'n'ā chi 'ii'n'nuⁿ taaⁿ. Ní yá'n'āa

ntúūⁿ va ndúúcu tanducuénⁿ'ē dendu'ū ní cuūcū.

¹¹ Deenu yú chi tanducuénⁿ'ē dendu'ū chí 'túúca 'cuiinu tuví. Ní 'táácā cuuvi 'cuéetineé nī? Ndís'tiī canee chi ca'á nī nuúⁿmáⁿ staava ye'n'é nī na ta'a Ndyuūs ní dich'eté nī Ndyuūs. Ní 'cuéetineé nī dámaāⁿ tan'dúúca chi Ndyuūs ne'n'é yā. ¹² 'Tíicā 'cuéetineé nī 'naaⁿ chi canee ngiinu yú ndii nguuvi chi ndaa Señor Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe. Ní diiⁿ yú nducuénⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ ye'n'e Señor caati niiⁿnuúⁿ niiⁿnuuⁿ cuuvi ndaa yā. Nguuvi chi ndaa yā nánguuvī ní cuūcū ní 'cuiinu ndúúcu tanducuénⁿ'ē chi véé ye'n'e. Ní 'cuiinu ntuví cáávā nguuchi ya'n'ā. ¹³ Naati s'uuúⁿ ní canéé ngiinu yú chi snaaⁿ yú 'áamá nanguuvi chí ngai ndúúcu 'áamá in'yeendī chí ngai naachi véé dámaāⁿ nducuénⁿ'ē chi cuaacu ní nducuénⁿ'ē ní n'daacā n'dai. 'Tíicā Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi téé yā s'uuúⁿ.

¹⁴ Ní cáávā chuū ndís'tiī hermanos chi ne'n'é taavi, 'naaⁿ tiempo chi cunee ngiinu nī dendu'ú 'cūū candéé cá nī cuidado chi 'diiⁿ 'diiⁿ 'cuéetineé nī ní nguéé dinuuⁿndi nī. Ní 'tíicā nguéé véé culpa ye'n'e nī nanááⁿ Ndyuūs taachi Cristo ndaa yā. ¹⁵ Diiⁿ nī cuenta chi Señor Jesucristo ye'n'e yú ndúúcu ngiīnū n'dái diiⁿ yā ndúúcu yú caati ne'n'é yā chi nanguanⁿ'ai yú. 'Tiicā ntúūⁿ Pablo, hermano ye'n'e yú chi neené ne'n'e yú, 'āa dinguúⁿ yā ye'n'é ndís'tiī 'áamá carta

ndúúcū vaadī deenu chi Ndyuūs nca'á yā Pablo miiⁿ.
 16 Ní Pablo miiⁿ ngaⁿ'á yā yeⁿ'e nducuén'e 'cūū ndúúcū vaadī deenu yeⁿ'é Ndyuūs na nducyáácá carta chí dingúuⁿ yā. Ní naⁿ'a carta yeⁿ'é yā duūⁿ'vi dendú'ū ní n'gíⁿ'i n'dái chí cuuvi déénu yú. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée deenu yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí duuⁿ'vī i'téénu yā nguée ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e dendu'ū chí ngii ní yeⁿ'e 'tεε chí canée nguūⁿ. Ní caavā chí ngaⁿ'á yā chí nguée cuaacu ní diíⁿ yā chí canée chí ntuuví maáⁿ yā.

17 Naati ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chí neⁿ'é taavi, 'āā deenú nī dendu'ú 'cūū. Cundée nī cuidado chí nguée 'caandiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée diíⁿ yā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'é Ndyuūs iiⁿ'yāⁿ chí candée yā ndís'tiī lado yeⁿ'é yā ti ndís'tiī nguée 'cuεtinée n'daacā ndúúcū chí i'téénu nī.
 18 Maaⁿ ní ndís'tiī cu'téénu cá nī Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Ní itée yā s'uuúⁿ nducuén'e chí n'dai taavi yeⁿ'é yā ndúúcū vaadī deenu yeⁿ'é yā. Ngaⁿ'a yú chí Jesucristo miiⁿ ní ch'εεtε cá yā maaⁿ ndúúcū nguuvi chí cúchiī ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Tíicā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E SAN JUAN

*Nduudu cuaacu yeⁿ'e vida
cuen^e daāⁿmaⁿ*

1 Chiiⁿ chí ndii vmnaaⁿ,
chiiⁿ chí ch'iindiveéⁿ 'nū,
chiiⁿ chí n'diichí 'nū ndúúcū
nduutinaaⁿ 'nū, chiiⁿ chí
n'gíínú 'nū, níícū chiiⁿ chí
tuu'ví 'nū ndúúcū ta'á 'nū
chiiⁿ ní Nduudu yeⁿ'e vida
cuen^e daāⁿmaⁿ. 2 Ch'iⁿ'i yā ní
naáⁿ 'nū chiiⁿ chí vida cuen^e
daāⁿmaⁿ. Níícú n'diichí 'nū
ní caaⁿ'maⁿ cuaacu 'nū, ní
yaa'ví 'nū yeⁿ'e vida cuen^e
daāⁿmaⁿ chí canéé ndúúcū
chiidá yā. Ní chiidá yā ch'iⁿ'i
yā nús'uu vida cuen^e daāⁿmaⁿ
miiⁿ. 3 Chiiⁿ chí n'diichí 'nū
ní ch'iindiveéⁿ 'nū, chíⁿ chí
ngaⁿ'á 'nū yeⁿ'e vida caati
ndis'tíi ní canee cúúⁿmiⁿ ní
chí nduuvidaama ní ndúúcū
nús'uu. Níícú cuaacu níⁿnyúⁿ
nduuvidaama yú ndúúcū
chiida yú ní ndúúcū daiya
yā Jesucristo. 4 Cosa chuu ní
dingúuⁿ 'nū yeⁿ'é ndis'tíi caati
vaadi yeenú yeⁿ'é ní cuuvi
cuaacu cá.

Dendyuūs ní dēēve ngii

5 Chuū ní nduudu chí
ch'iindiveéⁿ 'nū yeⁿ'é yā. Chíⁿ
chí ngaⁿ'a 'nū chí Dendyuūs
ní chidēēve. Níícú mar 'áámá
maāⁿ nguéé ndúúcū yā.
6 Ndúúti chí s'uuúⁿ ngaⁿ'ā
yú chí ndiidaama yú ndúúcū
yā níícú na maaⁿ cachiica
yú tuu'mí nduudu yaadi
ngaⁿ'ā yú, níícú nguéé idiⁿ yú
chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu.

7 Nduuti chí cachiica yú na
chidēēve tan'dúúcā chí Jesu-
cristo canéé yā na chidēēve
tuu'mí ní nduuvidaama yú
'aama yú ndúúcū taama yú.
Yuuúⁿ yeⁿ'e Jesucristo daiya
Dendyuūs inaaⁿnu yā s'uuúⁿ
yeⁿ'é tanducuén^e nuuⁿndi
yeⁿ'e yú. 8 Nduuti chí ngaⁿ'ā
yú chí nguéé nuuⁿndi yú maāⁿ
yú nginncheⁿ'ei yú s'uuúⁿ ní
nguéé canee nduudu cuaacu
ndúúcū yú. 9 Nduuti chí
natúmiⁿnu yú nuuⁿndi yeⁿ'é
yú tuu'mí Jesucristo miiⁿ
ní n'daí yā ní dííⁿ yā dácaā
chí caaⁿ'máⁿ yā ní nguéé
n'daáⁿ yā caati nadach'ēecú
yā nuuⁿndi yeⁿ'é yú. Níícú
naaⁿnú yā s'uuúⁿ yeⁿ'é tan-
ducuéⁿ'é nuuⁿndi yeⁿ'e yú.
10 Nduuti chí ngaⁿ'ā yú chí
nguéé nuuⁿndi yú tuu'mí
ní idiⁿ yú chí Jesucristo
ngaⁿ'a yā nduudu yaadi, níícú
nduudu yeⁿ'é yā nguéé canéé
ndúúcū yú.

2

*Cristo ní caaⁿ'máⁿ yā lado
yeⁿ'e yú*

1 Ndís'tíi daiya n'gaiyáá,
chuū dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tíi
caati nguéé idiⁿ ní nuuⁿndi.
Níícú nduuti chí 'áámá yā
dííⁿ yā nuuⁿndi vée táámá
yā chí Jesucristo chí neené
n'dai chí caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e
yú ndúúcū Ndyuūs chiida
yú. 2 Níícú Jesucristo ca'á
maāⁿ yā vida yeⁿ'e maaⁿ yā ní
ch'tí yā cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e
yú. 'Iicu nguéé dámaaⁿ yeⁿ'e
s'uuúⁿ naati cucáávā nuuⁿndi

yen'e 'ii'nyān yen'e núú'mán
i'nyéēndī.

³ Chuū chi deenu nús'uū
chí n'diichí 'nū 'yā ndúúti
chí diín 'nū tan'dúúcā chí
nga'a ley yen'é yā. ⁴ Du'ū chí
nga'a chí n'diichí yā 'ii'nyān
ní nguée diin yā tan'dúúcā chí
nga'a ley yen'é yā tuu'mi ní
nduudu yaadi chí nga'a yā.
Níicú nguée cánée nduudu
cuaacu ndúúcu yā. ⁵ Du'ū chí
n'giindivee nduudu yen'e yā
cuaacu ní'nyūn cánée n'dai
vaadī ne'e yen'e Dendyuūs
ndúúcu yā. Chii' chi deenu
yú chí canee yú nduucú yā.
⁶ Du'ū chí nga'a chí canee
nduucú yā, cánée chí cuchiicá
tan'dúúcā chí cáchiicá yā.

Ley chi ngai

⁷ Ndís'tiī vi'í, nguée dinguún
mar 'áamá ley chí ngai, tii
ley ndiicúū chí 'āā canee ndíi
cuaa' vmnaa', ley ndiicúū ní
ndúúdú chí ch'iindivee' nī
ndíi cuaa' vmnaa'. ⁸ Dinguún
táamá vmné'ēe ley ngai yen'é
ndís'tiī chí cuaacu chí nduucú
yā ní nduucú nī. Caati maāi'
míi' 'āā cho'ōo níicú chideεve
míi' ní cuaacu ní ngiichi.

⁹ Du'ū chí nga'a chí cachi-
ica na chideεve ní nguée ngíi
n'diichi vi'í, tuu'mi ní 'ii'nyān
mii' cáchiica núú'yā na maāi'
ndíi maa'. ¹⁰ Du'ū chí ne'e
vi'í cánée ná chideεve ní nguée
idií' yā chí cundeε ca'a yā
yen'e taamá yā. ¹¹ Naati du'ū
chí nguée ngii n'diichí yā vi'í
cánée ná maāi' níicú cachiica
ná maāi', ní nguée deenú yā
tíi cuaa' cachiicá yā caati chí
maāi' mii' ní nguée diin chí
inaa' yā.

¹² Dinguún yen'e ndís'tiī
daiya n'gaiyāa, caati nuu'ndi
yen'é nī ních'εεcu cáávā chí
dúúchī Jesucristo. ¹³ Dinguún
yen'e ndís'tiī chiida s'éé' caati
'āā n'diichí nī 'ii'nyān ndii
cuáá' vmnaa'. Dinguún
yen'e ndís'tiī sa'nā ngaiyāa
caati cucheé nī ndúúcū chí
nguée n'daacā. Dinguún yen'e
ndís'tiī daiya n'gaiyāa caati
'āā n'diichí nī chiida yú.
¹⁴ 'Úú dinguún yen'e ndís'tiī
chiida s'éé' caati 'āā n'diichí
nī 'ii'nyān chí canee ndíi
cuaa' vmnaa'. Dinguún yen'e
ndís'tiī sa'nā ngaiyāa caati
ditiinú nī. Níicu nduudu yen'e
Dendyuūs chí cánée nduucú
nī níicú cucheé nī ndúúcū chí
nguée n'daacā.

¹⁵ Nguée dinén'e nī i'nyéēndī
ndíi nguée dendu'ū chí vée
na i'nyéēndī. Du'ū chí dinén'e
i'nyéēndī vaadī ne'e yen'e
Dendyuūs nguée cánée ndu-
ucú yā. ¹⁶ Caati tánducuén'ē
chí vée na i'nyéēndī chí ne'e
cuerpo yen'e yú ndúúcū chí
ne'e nduutināa' yú, níicú
vaadī ingueéé yen'e vida
yen'e i'nyéēndī ní nguée yen'e
chiida yú, tii ní yen'e i'nyéēndī.
¹⁷ I'nyéēndī nínchó'ōo ndúúcū
taanduvée yen'e ndúúcū
vaadī ne'e chí nguée n'daacā.
Naati du'ū 'ii'nyān chí diín yā
chí ne'e Dendyuūs, 'ii'nyān
mii' cunée yā cunen'e daā'ma'.

*Yen'e nduudu cuaacu ní
yen'e nduudu yaadi*

¹⁸ Ndís'tiī daiya n'gaiyāa,
'āā chéē 'cuiinu hora
tan'dúúcā chí ndís'tiī
ch'iindivee' nī yen'e chí
anticristo mii' ní ndaa yā.

'Tiicá ntúūⁿ chi caama véé chi n'deee n'dái 'iín'yāⁿ ní ngaⁿ'á yā chi anticristo yā. Tii ní cucáávā chi s'uuúⁿ deenu yú chi 'āā chéé 'cuiinu hora. 19 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ can'dāa yā yeⁿ'e yú naati nguée yeⁿ'e yú 'yā. Nduuti chi yeⁿ'e yú 'áámá canée yā nduucū yú naati can'dāa yā ní cueⁿ'é yā. Ní chííⁿ ní cuuⁿ'mín chí 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée yeⁿ'e yú 'yā.

20 Naati ndís'tiī ní véé yeⁿ'é nī chi ca'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní ndís'tiī nín'diichí nī tanducuén'e dendu'ū. 21 Nguée idinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī tan'dúúca chi nguée deenú nī nduudu cuaacu, ti idinguúⁿ tan'dúúca chí 'āā deenú nī ti nguée véé ndii 'áámá nduudu yaadi chí yeⁿ'e nduudu cuaacu.

22 ¿Du'ū chi yaadi mííⁿ? 'Iín'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā chi nguée Jesús chi Cristo ní yaadi yā. 'Iín'yāⁿ s'eeⁿ chi anticristo chí caaⁿ'máⁿ yā chi nguée i'téenu yā Dendyuūs chiida yú ndúúcu daiyá yā. 23 Du'ū chí nguée i'téenu yā daiyá yā ní nguée canée yā ndúúcu chiidá yā. Du'ū chi i'téenu yā daiyá yā canée yā ndúúcu chiidá yā.

24 Tuu'mi ní chííⁿ chi ch'iindiveén nī ndíí vmnaaⁿ 'tíicā canee cúúⁿ'mín chí canée ndúúcu ndís'tiī. 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī ní yeⁿ'e daiyá yā ní yeⁿ'e chiida yú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 25 Chuū compro-miso chí dííⁿ yā ndúúcu nús'uu chí cunee yú ndúúcu vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

26 Dinguúⁿ chuū yeⁿ'e ndís'tiī chí yeⁿ'é 'iín'yāⁿ

chi nginnche'éi yā ndís'tiī. 27 Naati chííⁿ chí yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí ndís'tiī sta'á nī yeⁿ'é yā, chuū canée ndúúcu ndís'tiī. Nguée canee cúúⁿ'mín chí du'ū véé 'iín'yāⁿ ca'cueeⁿ yā ndís'tiī, naati Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs maáⁿ yā ngi'cuéeⁿ yā ndís'tiī nducuén'e dendú'ū. 'Tíicā chuū ní nduudu cuaacu, nguée nduudu yaadi. Tan'dúúca chí chí'cueeⁿ yā ndís'tiī, 'túúca canée diitú nī ndúúcu nduudu miiⁿ.

28 Maaⁿ ndís'tiī daiya n'gaiyáa, cunée nī chí yeⁿ'é nī caatí taachi Cristo ndaa yā véé nduudu yeⁿ'e yú nduucú yā. Ní nguée 'cuináaⁿ yú nanáaⁿ yā taachi ndaa yā. 29 Ndúúti chí ndís'tiī déenu nī chí Cristo miiⁿ ní n'dai yā, 'tíicā ntúūⁿ deenu ndís'tiī chí du'ū chí diín chí n'daaca ch'iindiyáaⁿ táamá yeⁿ'é yā.

3

'Iín'yāⁿ s'eeⁿ chí daiyá Dendyuūs

1 Cun'díichí ndís'tiī vaadi néⁿ'e chí tee chiida yú s'uuúⁿ chí yaa'vi yā s'uuúⁿ chí daiyá Dendyuūs s'uuúⁿ. Cáávā chuū chí in'yéⁿndi nguée in'diichi s'uuúⁿ caati nguée in'diichi Cristo. 2 Ndís'tiī chí neⁿ'e taaví, maaⁿ ní daiya Dendyuūs s'uuúⁿ. Ní nguée ngii yā s'uuúⁿ táácā chí cūnee yú. Caati deenu yú taachi ndaa yā 'iín'yāⁿ miiⁿ ní tan'dúúca yā 'tíicā ntúūⁿ s'uuúⁿ, caati n'diichi yú 'iín'yāⁿ taacá yā. 3 Du'ū chí canee ngínú yā chuū

ní nadεεvé yā tan'dúúccā chi Ndyuūs miiⁿ ní dεεvé yā.

⁴ Du'ū chí idiiⁿ nuuⁿndi nguée diiⁿ yā tanducuén^e chí ngaⁿ'a ley. Níicú nuuⁿndi ní chiiⁿ chí nguée diiⁿ yā chí ngaⁿ'a ley. ⁵ Ndís'tiī déenu nī chí Dendyuūs ní ndaá yā chí divií yā nuuⁿndi yen^e yú. Níicú nguée véé nuuⁿndi yen^e yā. ⁶ Du'ū chí yen^e yā nguée idiiⁿ nuuⁿndi. Du'ū chí idiiⁿ nuuⁿndi nguée n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁷ Ndís'tiī daiya n'gaiyāa nguée cannche'ei nī mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ. Du'ū chí idiiⁿ dendu'ū chí n'daacā tuu'mi ní n'dai tan'dúúccā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní n'dai yā. ⁸ Du'ū chí idiiⁿ nuuⁿndi ní yen^e yāáⁿ'nguínūⁿ caati yāáⁿ'nguínūⁿ diiⁿ nuuⁿndi sa ndii vmnaaⁿ. Cáávā chuū ndaá daiya Dendyuūs cucáávā chí nadituuví yā chí diiⁿ yāáⁿ'nguínūⁿ.

⁹ Du'ū chí ch'iindiyāaⁿ yā taama vmnéⁿ'ēe ní yen^e Dendyuūs ní nguée idiiⁿ yā nuuⁿndi caati ndaata yen^e Ndyuūs canée ndúúcu yā. Ní nguée ngii diiⁿ yā nuuⁿndi caati ch'iindiyāaⁿ yā taama vmnéⁿ'ēe ní yen^e Dendyuūs. ¹⁰ Níicú chuū chí n'giⁿ'i chεε chí daiya Dendyuūs. Níicú n'giⁿ'i chεε chí daiya yāáⁿ'nguínūⁿ. Du'ū chí nguée idiiⁿ n'daacā ní nguée nen^e vi'í, ní nguée yen^e Dendyuūs.

Dineⁿ'e yú 'aama yú taama yú

¹¹ Chuū ní nduudu cuaacu yen^e Ndyuūs chí ndís'tiī ch'iindiveéⁿ nī ndii vmnaaⁿ,

chí dineⁿ'e yú 'aama yú ndúúccū taama yú. ¹² Nguée tan'dúúccā saⁿ'ā Caín chí yen^e yāáⁿ'nguínūⁿ. Saⁿ'ā ch'iiⁿ'nuⁿ sá 'diinū sa. ¿Íicú dε'ε cáávā chí ch'iiⁿ'nuⁿ sá 'diinū sa? 'Tiicā diiⁿ sa caati chíⁿ chí maaⁿ sa diiⁿ sa ní nguée n'daacā. Níicú chíⁿ chí diiⁿ 'diinū sa ní n'daacā.

¹³ Ndís'tiī vi'í, 'áá nguée n'diichí nī chí 'iiⁿ'yāⁿ yen^e iⁿ'yeendí nguée nen^e yā ndís'tiī. ¹⁴ 'Áā cho'o yú vaadī n'gii ní 'āā n'gεεtinéeⁿ yú ndúúccū vida cuen^e daāⁿmaⁿ. S'uuúⁿ déenu yú ti nen^e yú vi'í yú. Du'ū chí nguée nen^e vi'í, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cánée vaadī n'gii ndúúcu yā. ¹⁵ Du'ū chí nguée n'diichí vi'í 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Níicú deenu yú chí 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giⁿ'nūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nguée canée vida cuen^e daāⁿmaⁿ ndúúcu yā. ¹⁶ Ní ndúúccū chuū n'diichí yú vaadī néⁿ'e, caati ch'íi Jesús cáávā s'uuúⁿ. 'Tiicā ntúūⁿ s'uuúⁿ canee chí 'cuūvi yú lado yen^e vi'í yú. ¹⁷ Naati du'ū chí véé yen^e tanducuén^e chí vεε yen^e iⁿ'yeendí 'cūū níicú naáⁿ yā vi'í yā chí nguée yen^e yā, ní nguée nen^e yā ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ, ¿táácā cūnee vaadī nen^e yen^e Dendyuūs nduucú yā? ¹⁸ Ndís'tiī daiya n'gaiyāa, nguée dineⁿ'e yú ndúúccū nduudu yen^e yú ndúúccū chí caaⁿ'maⁿ yú naati ndúúccū ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ yú ndúúccū vaadī cuaacu.

Vée confianza yen^e yú nanáaⁿ Ndyuūs

¹⁹ Ndúúccū chuū ní deenu yú chí vaadī cuaacu ní

ndúúcu yú. Níícú staava yen'e yú seguro canéé nanáaⁿ yā. ²⁰ Nduúti chi staava yen'e yú caaⁿmaⁿ nuuⁿndi yen'e yú, ch'εεε cá Dendyuūs nguée ti staava yen'e yú. Níícú déenu yā nducuéⁿē dendu'ū. ²¹ Ndís'tiī chí neⁿ'é, ndúúti chi staava yen'e yú nguée caaⁿmaⁿ nuuⁿndi yen'e yú tuu'mi ní véé confianza yen'e yú ndúúcu Dendyuūs. ²² Nducuéⁿē chi caaca yú Ndyuūs, itée yā yen'e yú caati diiⁿ yú chi ngaⁿ'a ley yen'é yā níícú idiⁿ yú cosa chi n'daacā nanáaⁿ yā. ²³ Chúū chi ley yen'é yā, chi i'teenu yú chi duuchi daiyá yā Jesucristo, ní dineⁿ'ē yú 'aama yú ndúúcu taama yú, tan'dúúca chí ngaⁿ'á yā nduucū yú. ²⁴ Du'ū chí diiⁿ chi ngaⁿ'a ley yen'é yā canéé ndúúcu Ndyuūs, níícú Dendyuūs canee yā ndúúcu. Ní chuū chi deenu yú chi 'áamá cūneé yā ndúúcu yú cáávā Espíritu N'dai yen'é yā chi tee yā s'uuúⁿ.

4

Yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ní yen'e espíritu chi contra yen'e Cristo

¹ Ndís'tiī chí neⁿ'é, nguée cu'téenu nī tanducuéⁿē espíritu naati n'diichineeⁿ nī tanducuéⁿē espíritu ch'ée chí yen'e Dendyuūs caati néené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nguée ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yen'e Dendyuūs. ² Caati 'tíicā ní cuuvi deenú nī Espíritu chí yen'e Dendyuūs 'yā. Tanducuéⁿē espíritu

chí ntúmiiⁿnuⁿ chí Jesucristo ní ndaá yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní yen'e Dendyuūs. ³ Niicu tanducuéⁿē espíritu chí nguée ntúmiiⁿnuⁿ chí Jesucristo ní ndaá yā iⁿ'yeeⁿdí tan'dúúca s'uuúⁿ nguée yen'e Dendyuūs 'yā. Chíⁿ chí espíritu yen'ē anticristo. 'Āā ch'iindiveéⁿ nī yen'ē espíritu yen'e anticristo chí cánéé chí ndaa ní maaⁿ 'āā canéé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

⁴ Ndís'tiī ní daiyá yen'e Dendyuūs ndís'tiī. Níícú 'āā chich'ée nī yen'e espíritu chí canéé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí espíritu yen'e anticristo caati 'iiⁿ'yāⁿ chí canéé ndúúcu nī ch'εεε cá yā nguée ti espíritu chí canéé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁵ Ní espíritus ní yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, caavā chíⁿ chí ngaⁿ'á yā yen'e iⁿ'yeeⁿdí. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yen'e iⁿ'yeeⁿdí n'giindiveéⁿ yā yen'ē. ⁶ S'uuúⁿ ní yen'é Dendyuūs s'uuúⁿ. Du'u chí n'diichí Dendyuūs n'giindiveéⁿ yā yen'e yú. Du'u chí nguée yen'e Dendyuūs, nguée n'giindiveéⁿ yā yen'e yú. Caati ndúúcu chúū ní n'diichi yú Espíritu yen'e nduudu cuaacu ní espíritu chí nguée yen'e nduudu cuaacu.

Ndyuūs ní vaadī neⁿ'e

⁷ Ndís'tiī chí neⁿ'e taaví, dineⁿ'ē yú 'aama yú taama yú caati vaadī neⁿ'e ní yen'e Dendyuūs. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí ya'āi 'íínú yā 'iiⁿ'yāⁿ ní yen'e Dendyuūs 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ, ní n'diichí yā Dendyuūs. ⁸ Du'u chí nguée idinéⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ nguée in'diichí yā Dendyuūs, ti Dendyuūs ní

vaadī ne^{n'e}. ⁹ Níicú chuū chí ch'ín'í yā nanáaⁿ yú ní vaadī ne^{n'e} ye^{n'e} Dendyuūs. Níicú chuū chí Dendyuūs dichó'o yā 'áámá n'dyá^{n'}ā daiya yā i^{n'}yeē^{ndí} 'cūū caati cuuvi 'cuεti nduuchi yú cáávā 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ. ¹⁰ Níicú chuū ní chíⁿ chí canée vaadī ne^{n'e}. Nguéé chí s'uuúⁿ chí dinén'e yú Dendyuūs miiⁿ, ti Dendyuūs miiⁿ chí idiné^{n'e} yā s'uuúⁿ, níicú dichó'o yā daiyá yā chí ch'íi yā lado ye^{n'e} yú cucáávā nuū^{ndí} ye^{n'e} yú.

¹¹ Ndís'ti chí ne^{n'é}, ndúúti chí 'tiicā ne^{n'e} Dendyuūs s'uuúⁿ 'tiicā ntúūⁿ s'uuúⁿ canée chí dinén'e yú 'aama yú taama yú. ¹² Mar 'áámá 'i^{n'}yāⁿ nguéé n'diichí yā Dendyuūs. Ndúúti chí idiné^{n'e} yú 'aama yú taama yú, Dendyuūs ní canée yā ndúúcu yú. Níicú vaadī ne^{n'e} n'daacā n'dai canée ndúúcu yú. ¹³ Ndúúcu chuū ní deenu yú chí canee yú nduucú yā ní 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ nduucú yā s'uuúⁿ cáávā chí tee yā Espíritu N'dai ye^{n'é} Ndyuūs s'uuúⁿ. ¹⁴ S'uuúⁿ in'diichí yú ní nga^{n'a} yú nduudu cuaacu chí chiida yú dichó'o yā daiya yā. Ní daiya yā nadangá^{n'}ai yā 'i^{n'}yāⁿ ye^{n'e} tanducué^{n'e} nuū^{ndí} chí vée ye^{n'e} yā ye^{n'e} i^{n'}yeē^{ndí} 'cūū. ¹⁵ Du'ū chí intú^{mii}nuⁿ chí Jesús ní daiyá Dendyuūs 'yā, Dendyuūs canée yā nduucú yā, ní 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ canée yā ndúúcu Dendyuūs.

¹⁶ Níicú s'uuúⁿ nin'diichi yú ní i'teenu yú chée chí vaadī ne^{n'e} chí Dendyuūs dinén'e yā s'uuúⁿ. Vaadī ne^{n'e} miiⁿ

ní Dendyuūs. Níicú 'i^{n'}yāⁿ chí ne^{n'é} yā nducyaaca 'i^{n'}yāⁿ ní ye^{n'e} Dendyuūs 'i^{n'}yāⁿ. Níicú Dendyuūs canée yā nduucú yā. ¹⁷ Ní chuū ní vaadī ne^{n'e} chí n'dai taavi chí vée ye^{n'e} yú. Níicú vée nduudu ye^{n'e} yú nduucú yā nguuvi chí ndaa juicio. Tan'dúúca 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ 'tiicā ntúūⁿ s'uuúⁿ canée yú i^{n'}yeē^{ndí}. ¹⁸ Vaadī ne^{n'é} ní nguéé vaadī 'va'ā. Naati chíⁿ chí n'dáacā taavi ye^{n'e} vaadī ne^{n'e} i'neén' áámá lado vaadī 'va'ā ti vaadī 'va'ā ngú chí 'cuīnáaⁿ yú. Du'ū chí 'va'ā nguéé canée vaadī ne^{n'e} n'daacā ndúúcu.

¹⁹ S'uuúⁿ ní idiné^{n'e} yú 'yā ti 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ dinén'e yā s'uuúⁿ vmaaaⁿ. ²⁰ Du'ū chí nga^{n'a}: 'Úú idine^{n'é} Dendyuūs, níicú nguéé in'diichí yā vi'í yā, ní yaadí yā. Caati dú'u chí nguéé idiné^{n'e} yā vi'í chí n'diichí yā, t'áacā cuuvi dinén'e yā Dendyuūs chí nguéé in'diichí yā? ²¹ Niicu s'uuúⁿ ní canee yú ndúúcu ley ye^{n'é} yā. Du'u chí idiné^{n'e} Dendyuūs, 'tiicā ntúūⁿ idiné^{n'e} yā vi'í yā.

5

S'uuúⁿ cuuvi cuchεyú ye^{n'e} i^{n'}yeē^{ndí}

¹ Nducyáacá yā chí i'téenu yā chí Jesús chí Cristo miiⁿ tuu'mi ní ch'iindiyáaⁿ yā táámá ye^{n'é} Dendyuūs. Nducyáacá yā chí dinén'e yā chiida yú, idiné^{n'e} ntúūⁿ yā 'i^{n'}yāⁿ chí daiyá yā. ² Ndúúcu chuū ní deenu yú chí idiné^{n'e} yú 'i^{n'}yāⁿ s'een chí daiya Dendyuūs miiⁿ taachi idiné^{n'e} yú Dendyuūs

ní diiⁿ yú chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yā. ³ Caati chuū chi vaadī neⁿ'e yeⁿ'e Dendyuūs chi s'uuúⁿ ní diiⁿ yú chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yā. Ní ley yeⁿ'e yā nguée cosa chi 'cuinaaⁿ yú yeⁿ'ē. ⁴ Nducyáácá yā chi ch'iindiyáāⁿ táámá ní yeⁿ'é Dendyuūs ní cuuvi cuchéε yā yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī. Ní chuū chi diiiⁿ chi cuchéε yú yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī, ní chuū chi i'teenu yú Dendyuūs. ⁵ ¿Du'ū chi cuuvi cuchéε yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī? 'Iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā chi Jesús ní daiyá Dendyuūs 'yā ní cuchéε yā.

Nduudu cuaacu yeⁿ'e Daiyá Ndyuūs

⁶ Ní chuū ní Jesucristo chi ndaā ndúúcū nuūⁿnīⁿ ndúúcū yuuúⁿ. Nguée dámaāⁿ ndúúcū nuūⁿnīⁿ caati ndúúcū nuūⁿnīⁿ ndúúcū yuuúⁿ. Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿ'e yā caati Espíritu miiⁿ ní vaadī cuaacu. ⁷ Caati 'iinu yā ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu na va'ai chεeti nguuvi, Dendyuūs chiida yú ndúúcū Nduudu ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Níicú naachi ndii 'iinú yā vεε 'áámá núúⁿ yā. ⁸ Vée 'iinu yā chi ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu ná iⁿ'yeēⁿdī 'cūū ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū nuūⁿnīⁿ ndúúcū yuuúⁿ. Ní naachi ndúú 'iinu yā ní vée 'áámá núúⁿ yā. ⁹ Ndúúti chí cu'teenu yú nduudu cuaacu yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī 'cūū ch'εεte ca nduudu cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs nguée ti

'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Caati chuū chíiⁿ chí nduudu cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs, Ndyuūs ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e daiyá yā. ¹⁰ Du'ū chí i'teenu daiyá Dendyuūs vée nduudu cuaacu ndúúcū maāⁿ. Du'ū chí nguée i'teenu Dendyuūs, diiⁿ yā chi Dendyuūs ní yaadi yā caati nguée i'téenu yā nduudu cuaacu chí Dendyuūs chiida yú ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē Daiyá yā. ¹¹ Níicú chuū chi nduudu cuaacu ní chuū chí Dendyuūs téé yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ s'uuúⁿ. Níicú vida cuen'e daaⁿmaⁿ 'cūū ní yeⁿ'ē daiya yā. ¹² Du'ū chi i'teenu daiya yā vée vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā. Du'ū chi nguée yeⁿ'e daiya yā nguée vée vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā.

Ch'iinū carta ndúúcū con-sejos

¹³ Chuū ní dingúúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī chí i'téenu nī chí Cristo ní daiyá Dendyuūs caati maaⁿ ní cuuvi cádíinuⁿ nī chí vée vida cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é nī. Níicú cu'téenu nī chí Cristo ní daiyá Dendyuūs miiⁿ.

¹⁴ Ní chuū ní confianza chí vée yeⁿ'e yú ndúúcu yā. Nduuti chí s'uuúⁿ caaca yú 'yā tan'dúúcā chí neⁿ'é yā chí caaca yú 'yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ n'giindiveén yā yeⁿ'ē yú. ¹⁵ Nduuti chí deenu yú chí n'giindiveén yā yeⁿ'e yú yeⁿ'e tanducuén'ē chí caaca yú 'yā, tuu'mi ní 'āā deenu yú chí itée yā s'uuúⁿ chiiⁿ chí 'āā chiica yú 'yā.

¹⁶ Du'ū chí n'diichi chí dinuuⁿndí vi'i nuuⁿndi chí nguée yeⁿ'e vaadī n'gii, canée chí caacá yā Dendyuūs chí

Dendyuūs ca'á yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ yen'é yā. Nga'á yen'e 'iⁿyāⁿ chi nguée^ε dinuuⁿndí yā yen'e vaadī n'gii. Véé nuuⁿndi chi yen'e vaadī n'gii. Ní yen'e chuū nguée^ε caacá chi caacá nī yen'e 'iⁿyāⁿ chí diiⁿ nuuⁿndí yen'e vaadī n'gii. ¹⁷Tanducuén'ē chi nguée^ε yen'e nduudu cuaacu ní nuuⁿndi, naati véé nuuⁿndi miiⁿ chí nguée^ε yen'e vaadī n'gii.

¹⁸ 'Āā deenu yú du'u 'iⁿyāⁿ chi ch'iindiyāaⁿ yā táámá ní yen'e Dendyuūs ní nguée^ε id-inuuⁿndí yā. 'Iⁿyāⁿ miiⁿ candéε yā cuidado yen'e maáⁿ yā. Ní yááⁿn'guinūⁿ nguée^ε cuuvi tuneen 'iⁿyāⁿ miiⁿ.

¹⁹ Déenu yú ti yen'e Dendyuūs s'uuúⁿ, ní tanán'ā 'iⁿyāⁿ yen'e iⁿ'yeēⁿdī caneé yā lado yen'e yááⁿn'guinūⁿ.

²⁰ Déenu yú ti daiya Dendyuūs miiⁿ ní ndaá yā. Ní tee yā chi cadiinuuⁿ yú, ní 'íicú n'diichi yú 'iⁿyāⁿ chi cuaacu yā. Ní s'uuúⁿ ní yen'é 'iⁿyāⁿ chi cuaacu yā ní yen'e daiya Dendyuūs chí Jesucristo. Dendyuūs miiⁿ ní 'iⁿyāⁿ chi cuaacu, 'iⁿyāⁿ chí véé vida cuen'e daāⁿmaⁿ yen'é yā. ²¹ Ndís'tiī daiyá cundéε nī cuidado ti nguée^ε cu'téenu nī santos ídolos. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YE^{n'}E SAN JUAN

*Yen'e nduudu cuaacu ní
yen'e vaadī nen'e*

1 'Úú Juan chi sa^{n'}ā chi nga^{n'}a nti^{n'}nyuⁿ yen'e yaācū idinguúⁿ yen'e n'daataá chí Ndyuūs ndεεβε yā ndúúcū daiya yā chi cuaacu ní^{n'}nyúⁿ ne^{n'}é. Ní nguée 'úú dámaáⁿ ne^{n'}é ti 'tiicá ntúūⁿ nducyáácá yā chi n'diichí yā nduudu cuaacu. 2 Ní cáāvā chi véé vaadī cuaacu yen'e yú ní caavā nduudu cuaacu chi canée ndúúcu yú, 'áámá cūnee tandíí ndúúcu yú. 3 Ne^{n'}é chi canée ndúúcū ndís'tiī vaadī n'dai yen'e Ndyuūs ndúúcū vaadī ya'ai 'iinu yen'e yā ndúúcū 'diiⁿ yen'e Dendyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo chí daiya Dendyuūs chi chiida yú. Tanducuén'e chuū canée ndúúcu ní ndúúcū nduudu cuaacu ndúúcū vaadī ne^{n'}é.

4 'Āā 'áámá yeenú caati chí nindaācá daiya di chí diíⁿ yā chiiⁿ chi cuaacu tan'dúúcā s'uuúⁿ chí sta'a yú ley yen'e chiida yú. 5 Maaⁿ ní idi'cuítú n'diī n'daatāa chí diné^{n'}e yú 'áámá yú táámá yú. Chuū nguée tan'dúúcā chi idinguúⁿ 'áámá ley ngaī caati ley yen'e yú chíⁿ chí canee ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ. 6 Níicú chuū chí vaadī ne^{n'}e ní chiiⁿ chí cachiica yú tan'dúúcā chí caa^{n'}maⁿ ley yen'e yā. Ley yen'e yā ní chuū chí cachiicá ní ndúúcū vaadī ne^{n'}e tan'dúúcā chí

n'giindiveénⁿ ní ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ.

*Ti^{n'}yāⁿ chi nginnche'etí yā
'i^{n'}yāⁿ*

7 N'deee n'dái 'i^{n'}yāⁿ 'āā nginnche'etí yā 'i^{n'}yāⁿ na i^{n'}yeendí 'cūū. Nguée natu-mii^{n'}núⁿ yā chí Jesucristo ní ndaá yā tan'dúúcā s'uuúⁿ. 'I^{n'}yāⁿ chí 'tíicā nginnche'etí yā, 'tiicá ntúūⁿ anticristo yā. 8 Cundée ní cuidado yen'e maáⁿ ní ní nguée dindai yú tanducuén'e ntii^{n'}nyuⁿ chí diiⁿ yú ti s'uuúⁿ ní cuuvi cuta'a yú tanducuén'e chí yen'e yú.

9 Du'ū chí diíⁿ nuu^{n'}ndi ní nguée 'áámá canée yā ndúúcū nduudu cuaacu yen'e Cristo, nguée yen'e Dendyuūs 'i^{n'}yāⁿ. Du'ū chí 'aama canée ndúúcū nduudu cuaacu yen'e Cristo, tuu'mí 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ ní yen'e chiida yú Dendyuūs ndúúcū daiyá yā. 10 Du'ū chí ndaa vaacú ní chí nguée nga^{n'}a nduudu cuaacú 'cūū nguée 'cuaáⁿ ní chí cunée yā na vaacú ní. Ní nguée caa^{n'}maⁿ ní, n'daacā chí ndaá yā va'āi yen'e ní. 11 Du'ú 'i^{n'}yāⁿ chí nga^{n'}á yā 'i^{n'}yāⁿ miiⁿ chí n'daacā chí ndaá yā va'āi yen'e yā tuu'mí ní induuvidáámá yā ndúúcū 'i^{n'}yāⁿ chí idiⁿ chí nguée n'daacā.

Ch'iīnu carta maaⁿ

12 'Áámá véé cá yen'e chí ne^{n'}é dinguúⁿ yen'e ndís'tiī ní nguée ne^{n'}é dinguúⁿ na caaca 'cūū ndúúcū tinta, caati ne^{n'}é chí n'diichí ndís'tiī ní caa^{n'}máⁿ ndúúcu ní ní ndís'tiī nduucú. Níicú vaadī yeenú yen'e yú ní cúví cuaacu.

13 Vέέ daiya tá ye^{n'}ē
 n'daataá chi Ndyuūs indεεvé
 yā tá^{n'}ā. Daiya tá idicho'ó yā:
 N'dai n'diī, nga^{n'}a yā. 'Tíicā
 cuuvi.

CARTA NDÍÍ 'IINŪ YEⁿ'E SAN JUAN

Yen'e san'ā Gayo chi n'dai

1 'Úú Juan, san'ā chi ngaⁿ'a ntiinyuⁿ yen'e yáacū idinguúⁿ carta 'cūū yen'e san'ā Gayo chi cuaacu níⁿyúⁿ nen'e taaví san'ā.

2 Díí san'ā Gayo chi nen'é, 'úú nen'é chi cáávā maaⁿ di tanducuén'ē chi véé yen'ē di ní n'dai taavi. Níícú véé vaadī 'viichéé yen'ē di tan'dúúcā chi alma yen'e di véé vaadī 'viichéé yen'ē. 3 Nduudu cuaacu chi neene yeenú taachi ndaā vi'í yú chi caⁿ'a yā nduudu cuaacu yen'ē di chi n'daācā diiⁿ di, tan'dúúcā chi 'áámá idiiⁿ di chiiⁿ chi cuaacu. 4 Nguéé ch'εεε ca vaadī yeenu yen'é chi ch'iindiveéⁿ chí daiyá diiⁿ yā chiiⁿ chi cuaacu.

5 Dii chi nen'é, tanducuén'ē chi diiⁿ di, n'daācā n'dai diiⁿ di ndúúcū vi'í yú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiica ná yúúⁿ.

6 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'á yā nduudu cuaacú yen'e vaadī nen'e yen'e di nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snúūⁿ yaācū. Nduuti chi cun-
néé dí 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chi canéé chi diiⁿ di ní tan'dúúcā chi nen'e Dendyuūs chi diiⁿ di, tuu'mi ní n'daācā idiiⁿ di. 7 Caati 'iiⁿ'yāⁿ cuen'é yā 'muuⁿ cuen'é yā miiⁿ cucáávā chi nen'é yā caaⁿ'máⁿ yā yen'e Cristo. Nguéé dε'ē vεε sta'á yā yen'ē 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yen'e ndaata yen'é yā. 8 S'uuúⁿ ní canee chi 'cuaaⁿ yú 'iiⁿ'yāⁿ s'tíí. Níícú cuuvi cunée yā

ndúúcu yú 'iiⁿ'yāⁿ chí idiíⁿ yā ntiinyuⁿ yen'e vaadī cuaacu.

*San'a Diótfes nguée
n'daacā diiⁿ sa*

9 'Úú nidinguúⁿ yen'ē 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yaācū caati Diótfes nguée 'cuaaⁿ sa nús'uu ti nén'é sa caaⁿ'maⁿ ntiinyuⁿ sá yen'é yā. 10 Cáávā chuū taachi 'úú chi ndaá tuu'mi ní nin'gaacú tanducuén'ē chi diiⁿ sáⁿ'ā miiⁿ. Taatií caⁿ'ā sa yen'e s'uuúⁿ ndúúcū nduudu taaⁿ chi nguée n'daacā taatií 'caā'vā sa contra yen'e s'uuúⁿ. Ní nguée yeenú sá ndúúcū dendu'ū. Nguée n'guuⁿ sa vi'í yú. Ní nguée nen'e sa chi tanáⁿ'a yā chi 'cuaaⁿ yā vi'í yā. Níícú tun'dáa sa 'yā chεeti yaācū.

11 Díí chi nen'é, nguée diiⁿ di chiiⁿ chi n'diichi di chi nguée n'daacā. Diiⁿ di chi n'daacā. Du'ū chi dīn'daacā ní yen'ē Dendyuūs. Du'ū chi nguée n'daacā nidiiⁿ ní nguée n'díichí Dendyuūs.

*San'a Demetrio, n'daacā
idiiⁿ sa*

12 Nducyáácá yā ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yen'e san'ā Demetrio. 'Āā 'tiicá nūūⁿ nduudu cuaacu n'giⁿ'i vida yen'é yā. 'Tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ ngaⁿ'a yú ndúúdú cuaacu yen'e yā. Ní ndís'tiī deenú ní chí ngaⁿ'ā yú nduudu cuaacu yen'é yā.

Ch'iinū carta maaⁿ

13 Nééné véé yen'ē chi nen'é dinguúⁿ yen'e ndís'tiī naati nguée nen'é dinguúⁿ ndúúcū tinta ndúúcū pluma.

14 Caati nen'é n'diichi ndís'tiī núúⁿ níⁿyūⁿ ní

caaⁿmáⁿ ndúúcu di ní ndís'tiī
nduucú.

¹⁵ 'Diiiⁿ canéé ndúúcū di.
Amigos yeⁿ'e s'uuúⁿ dichó'o
yā: N'daí n'dīī, ngaⁿ'a yā. Dii
dichó'o di: N'daí ndís'tiī, yeⁿ'ē
amigos yeⁿ'e s'uuúⁿ taachi
yaa'vi di 'iiⁿ'yāⁿ ca'áámá
ca'áámá yā caavā chi duuchí
Cristo. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YE^{n'}E JUDAS

*Judas idinguúⁿ carta 'cūu
ye^{n'}e 'iin'yāⁿ chi Ndyuūs yaa'ví
yā chi cuuvi ye^{n'}é yā*

1 'Úú sa^{n'}ā Judas ní sa^{n'}ā
chi dichíí'vē Jesucristo. 'Úú
'diinú Jacobo ní 'úú idinguúⁿ
carta 'cūu ye^{n'}e 'iin'yāⁿ s'een
chi Ndyuūs chiida yú diné^{n'}e
yā ní didεεvé yā. Ní Cristo
yaa'ví yā 'iin'yāⁿ s'een chi
cuuvi ye^{n'}é yā. Ní Cristo
candεé yā cuidado 'iin'yāⁿ
s'een cáávā chi ye^{n'}é yā 'iin'yāⁿ
s'een. 2 Ne^{n'}é chi Ndyuūs tée
yā ndís'tiī n'deee cá ye^{n'}é yā
ye^{n'}e vaadi ya'ai ní ye^{n'}é vaadi
'diin ní ye^{n'}é vaadi ne^{n'}e caati
cuuví 'yaaⁿ nducué^{n'}e chuū
nguaaⁿ ndís'tiī.

*Ye^{n'}é 'iin'yāⁿ chi nguée
nga^{n'}ā nduudu cuaacu*

3 Ndís'tiī hermanos ye^{n'}é
chi ne^{n'}e taaví, neené ne^{n'}é
idinguúⁿ ye^{n'}e ndís'tiī ye^{n'}é
chi Ndyuūs nadanguá^{n'}ai yā
s'uuúⁿ. Maaⁿ ní cadiinuúⁿ
chi canee chi idinguúⁿ carta
'cūu ye^{n'}e nī caati cuuví yaa'ví
ch'εεchi ndís'tiī chi canéé chi
diin nī luchar n'dai cáávā
chiiⁿ chi i'téenu nī Ndyuūs.
Ndyuūs 'áámá vmné^{n'}ēe ca'á
yā vaadi i'téenu ye^{n'}é yā
'iin'yāⁿ chi ye^{n'}é yā. 4 Ná^{n'}ā
'iin'yāⁿ chi nguée ye^{n'}é Ndyuūs
ní nduuvidaamá yā ndúúcū
nī. Ndíí nguée deenú nī
chuū. 'Iin'yāⁿ s'een ní nguée
n'daacā. Ní canéé nguūⁿ
na libro ye^{n'}é Ndyuūs ndii

cuááⁿ vmnaaⁿ ye^{n'}é yā 'tíicā:
Condenado yā ní 'cuūvi yā.
Ní 'iin'yāⁿ s'een dámaāⁿ sta'á yā
nduudu cuaacu ye^{n'}é Ndyuūs
chi taná^{n'}ā 'iin'yāⁿ nguée cuuvi
tuumicádíinuⁿ yā ye^{n'}e chi
maáⁿ yā diin yā chi nguée
n'daacā. 'Iin'yāⁿ s'een nga^{n'}ā
yā contra ye^{n'}e Ndyuūs ye^{n'}e
yú chi 'áámá n'dyā^{n'}ā Ndyuūs
chi 'iivu yú, ní contra ye^{n'}e
Señor Jesucristo ye^{n'}e yú
dendú'ū.

5 'Áará chi 'āā deenú nī ye^{n'}é
Señor 'iivú Ndyuūs taachi
nadanguá^{n'}ai yā 'iin'yāⁿ Israel
ní divíi yā 'iin'yāⁿ s'een ye^{n'}e
yá^{n'}āa Egipto, ne^{n'}é chi ndís'tiī
n'gaacú nī chuū. Cuayiivi
miiⁿ Ndyuūs di'cuiinú yā
'iin'yāⁿ na yá^{n'}āa miiⁿ, 'iin'yāⁿ
chi nguεε s'téenu yā 'yā. 6 Ní
n'gaacú nī ye^{n'}e ángeles chi
nguée diin yā tan'dúúcā chi
Ndyuūs nga^{n'}a ntiin'nyuⁿ yā
ángeles miiⁿ. Ní Ndyuūs canéé
chí divíi yā ye^{n'}e lugar ye^{n'}é
yā. Maaⁿ ní Ndyuūs s'néeⁿ yā
ángeles chi presos ye^{n'}é yā na
maaiⁿ chi yāanūⁿ. Miiⁿ canee
yā ndíí chiichi yā ndúúcū
cadenas chi 'áámá canee ndii
tiempo chi Ndyuūs n'diichi
yā nuuⁿndi ye^{n'}e ángeles miiⁿ.
7 Ní n'gaacú nī ye^{n'}e yāāⁿ
Sodoma ndúúcū yāāⁿ Go-
morra ndúúcū yāāⁿ chi snée
cuaaⁿ 'diituú. 'Tiicá ntúūⁿ
nguée n'daacā idiiⁿ 'iin'yāⁿ
ye^{n'}e yāāⁿ s'een tan'dúúcā chi
diin ángeles. 'Iin'yāⁿ s'een ní
cuen'é yā ndúúcū n'daataá
o isa^{n'}ā chi nguée ye^{n'}é yā.
Ní n'daataa nguaaⁿ n'daataa
yā induuchineeⁿ tá n'daataa
ndúúcū vi'i. Ní sa^{n'}ā nguaaⁿ

sa'n'ā yā induuchinéⁿ sa sa'n'ā ndúúcū vi'i. 'Ii'n'yān s'een cáávā castigo yen'e yā 'áámá cunée yā cuen'e daā'maⁿ na nguuchi ya'n'ā. Ní chuū ní ch'i'n'i s'uuún chi cuuvi chó'ōo yen'e yú nduuti chi diiⁿ yú chi nguée n'daacā.

8 'Tiicá ntúūⁿ nguuví nguuví sa'n'ā s'een n'gíinu sa tan'dúúcā chi taachi cyaadu sa yen'e dendú'ū chi cuuvi diiⁿ sa chi dinuuⁿndi sa ndúúcū maaⁿ cuerpo yen'e sa. Ní nguée ne'n'e sa chi Ndyuūs nga'n'a ntiiⁿnyuⁿ yā yen'e sa. Ní cunncāā nga'n'a yā yen'e 'iīⁿntyé'n'e chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yen'e Ndyuūs. 9 Ní nguée 'tíicā diiⁿ ángel Miguel chí ndíí tīiⁿ taachi diiⁿ caandaá ndúúcū yáá'n'guiinūⁿ ní nga'n'a yā yen'e cuerpo yen'e Moisés. Angel Miguel miiⁿ nguée diiⁿ yā condenar yáá'n'guiinūⁿ miiⁿ ní nguée cuuvi nga'n'a taán yā chí yáá'n'guiinūⁿ chí cuuvi condenado yā. Dámaāⁿ nga'n'a yā 'túúcā. Señor ní diiⁿ yā reprender dii yen'e nuuⁿndi chí diiⁿ di. 10 Sa'n'ā s'een ní nguée n'daacā nga'n'a sa yen'e dendú'ū chí nguée deenu sa. Ní taachi sa'n'ā s'een yen'e chí maaⁿ sa deenu sa nga'n'a sa tuu'mí ní canee sa tan'dúúcā chí 'iiti s'een chí maaⁿ tī deenu tī. 'Tíicā sa'n'ā s'een. Dendú'ū miiⁿ ní diiⁿ chí dituuví maāⁿ sa'n'ā s'een.

11 De'ε chúúca ya'ai yen'e sa'n'ā s'een caati dámaāⁿ chí ne'n'e sa diiⁿ sa tan'dúúcā chí diiⁿ sa'n'ā Caín. Ní sa'n'ā s'een cáávā chí ne'n'e sa tuūmī, dinuuⁿndi sa tan'dúúcā chí diiⁿ sa'n'ā Balaam. Ní ch'iī sa caati nguée diiⁿ sa chí

nga'n'a Ndyuūs, tan'dúúcā sa'n'ā Coré chí nguée diiⁿ sa chí nga'n'a Ndyuūs taachi nguée ch'iindiveeⁿ sa chí nga'n'a Moisés. 12 Maaⁿ ní 'iī'n'yān chí 'tíicā, taachi nduuvidaamá yā ní che'é yā ní cu'ú yā ndúúcū ndís'tīi taachi véé 'viicu ná va'ai yen'e ní yen'e chí dineⁿé ní 'áámá ní taama ní, tuu'mi ní chuū ní cosa chí cuuvi 'cuináaⁿ ní. 'Ii'n'yān s'een nguée 'va'á yā yen'e mar 'áámá. Dámaāⁿ candεε yā cuidado yen'e maán yā. 'Ii'n'yān s'een tan'dúúcā meēⁿ chí nguée nuūⁿnīⁿ yen'e chí cueeⁿ cuuvi ní tan'dúúcā 'yúúné candεε 'muuⁿ ní candεε miiⁿ 'tíica yā. 'Ii'n'yān s'een tan'dúúcā yá'n'á chí nguée véé n'gui'i yen'e 'tíica yā. Ní yá'n'á miiⁿ ní nguée dichíí'vε caati nguée n'gui'i yen'e ní n'diī tan'dúúcā tiempo yen'e 'iicheε. Ní 'iī'n'yān tiicú yā yá'n'á miiⁿ ndii dí'yú. 'Tíicā 'iī'n'yān s'een. 13 'Ii'n'yān s'een ní tan'dúúcā nuūⁿnīⁿyá'n'ā chí ngii yú yaacu ndúúcū ngii yá'n' inaaⁿ cucáávā 'yúúné taaⁿ. Ní nducuén'e chí nguée n'daacā chí diiⁿ yā yen'e chí cuuvi 'cuinaaⁿ yā ní tan'dúúcā ngii yá'n' inaaⁿ yen'e nuūⁿnīⁿ miiⁿ chí inaaⁿ yú 'táácā idiīⁿ yā. 'Ii'n'yān s'een ní tan'dúúcā 'íīⁿnyúⁿ chí ngíicá, 'tíica yā. Ndyuūs nguáin'dai yā 'áámá lugar yen'e 'iī'n'yān s'een chí díituu taavi ca maāiⁿ ndii yaānūⁿ naachi canée yā cuen'e daā'maⁿ.

14 'Tiicá ntúūⁿ, sa'n'a Enoc chí ndíí ná ndεεchē ngiini familia yen'e sa'n'a Adán, ní

Enoc miiⁿ cáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs caⁿ'a sa chii sa 'iin'yāⁿ yen'e dendu'ū chi cuchíⁱ yen'é yā. Ní caⁿ'a sa 'tíicā: Cuin'diichí nī Señor Jesucristo miiⁿ ní cuchii yā ndúúcu n'deeē n'dái mil 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā 'yā. 15 Señor Jesucristo ndaa yā chi n'diichí yā nuuⁿndi yen'e nducyaaca 'iin'yāⁿ. Ní caaⁿ'maⁿ yā chi condenado yā nducyaaca 'iin'yāⁿ nuuⁿndi chi nguéé i'téenu yā 'yā caavā nducuén'e nuuⁿndi chi diín yā ndúúcu nduudu chi ngaⁿ'a yā chi nguéé n'daacā chi contra Ndyuūs. 16 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ ní neénē n'gēecu cheendí yā tan'dúúca chi 'tée nūuⁿ taán yā ní ngaⁿ'á yā yen'e chi nguéé neⁿ'é yā yen'e chi táamá yā idiin yā. Ní diín yā chi nguē n'daacā caati maán yā neⁿ'e yā. Ní ndúúcu nduudu chi n'gēete ngaⁿ'á yā yen'e taamá yā chi ch'etē yā taachi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é yā diin yā aprovechar dendu'ū cáávā maán yā.

Judas ngaⁿ'a yā yen'e chi 'iin'yāⁿ chi yen'e Cristo canéé chi diín yā

17 Ndís'tiī, hermanos chi neene neⁿ'é, maaⁿ ní neⁿ'é chi ndís'tiī ní n'gaacú nī yen'e nduudu chi apóstoles yen'e Señor Jesucristo yen'e yú taacā chi caⁿ'a yā. 18 'Tíicā caⁿ'a yā chí yā ndís'tiī: Taachí 'āā canéé nīiⁿnuúⁿ nguuví chí ndaa Señor Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe tuuⁿmi ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní diduuchineén yā yen'e nī ndúúcu tanducuén'e chi yen'e Ndyuūs. Ní nducuén'e

chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é yā diín yā chi nguē n'daacā, chuū ní diín yā. 19 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ ní divíi yā yen'e nguaaⁿ ndís'tiī. 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ ní dinuuⁿndí yā tan'dúúca chi neⁿ'e yā ní nguéé canéé Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ndúúcu yā.

20 Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yen'é chi neene neⁿ'é, cu'téenu cá nī nguuví nguuví yen'e vaadī i'teenu chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī. Taachi caaⁿ'maⁿnguaⁿ'á nī diín nī ndúúcu poder yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. 21 'Cuēetineé nī ní diín nī nducuén'e ndúúcu vaadī neⁿ'e chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī 'naaⁿ chi cūnee ngiinú nī nguuví chi Señor Jesucristo yen'e yú chí n'dai taavi caⁿ'á yā téé yā vida cuen'e daāⁿmaⁿ ndís'tiī.

22 Ndís'tiī n'deeē cá ngaⁿ'a nī ndúúcu 'iin'yāⁿ chi nguéé n'daacā i'téenu yā. 23 Ní 'tíicā nadanguán'ai nī 'iin'yāⁿ s'eeⁿ yen'e chi nguéé i'téenu yā tan'dúúca chi tun'dáa nī 'iin'yāⁿ nguáán nguuchi yaⁿ'ā, 'tíicā diín nī. Ya'ai iinú nī yen'e tanán'ā 'iin'yāⁿ naati diín nī ndúúcu cuidado, ndíi nguéé cuuvi caⁿ'a nī ndúúcu yā chi dinuuⁿndí nī.

Judas ngaⁿ'anguaⁿ'á yā ní dich'etē yā Ndyuūs

24 Maaⁿ ní 'úú chi'neén ndís'tiī na ta'a Ndyuūs chi cuuvi candē yā cuidado yen'e ndís'tiī chi nguéé dinuuⁿndí nī. Ní Jesucristo cuuvi 'cuuⁿmiⁿ yā nanáán Ndyuūs chi dēevē ngii n'dai ndís'tiī chi nguéé nuuⁿndi yen'é nī. Ní

neené yeenu nī. ²⁵ Dich'εεε
 yú Ndyuūs chi 'áámá n'dyáⁿā
 Ndyuūs chi deenu nducuén'ē
 ní nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ
 cáávā Señor Jesucristo chi
 'iivi yú. Caati yeⁿ'é yā ní
 véé dεεvé ngii n'dai ndúúcū
 n'gεεε n'dai ndúúcū poder
 ch'εεε n'dai ndúúcū poder
 yeⁿ'e 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'é yā ngu-
 uvi chi chó'ōo ndúúcū nguuvi
 maaⁿ ní cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ. 'Tíicā
 cuuvi.

APOCALIPSIS, NDUUDU CHÍ CH'Iⁿ'I NDUYUŪS YEⁿ'E JESUCRISTO

Yen'e chi Jesucristo ch'ín'i yā

¹ Na libro 'cūū canéé nguūn chuū chi ch'ín'i Jesucristo. Ní Ndyuūs ch'ín'i yā Jesucristo chuū caati 'cuuⁿ'míⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē Ndyuūs dendú'ū chi 'āā ntéé 'nááⁿ chi ndaa yen'e. Ní Jesucristo ch'ín'i yā chuū Juan chi dichíí'vē Ndyuūs cáávā 'áámá ángel chi dichó'o yā nanááⁿ yā. ² Juan miiⁿ caⁿ'a cuaacú yā nduudu cuaacu yen'e tanducuén'e chi n'diichí yā. Chuū ní nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs. Ní chuū ní nduudu cuaacu chí Jesucristo ch'ín'i yā Juan miiⁿ.

³ Dē'ε chúúcā yeenú 'iiⁿ'yāⁿ chi n'geen yā libro 'cūū chi yen'é Ndyuūs. Ní dē'ε chúúcā yeenú 'iiⁿ'yāⁿ s'uuuⁿ chi n'giindiveén yā nduudu yen'e libro 'cūū ní i'téenu yā yen'e chí ngaⁿ'ā, ti ngaⁿ'ā yen'e dendú'ū chí cuchí ti tiempo miiⁿ chi canee chi chó'ōo 'āā snee niiⁿnuúⁿ.

Juan idingúuⁿ yā yen'e 'iiⁿ'yāⁿ yen'e ndu'u ndéechē yaācū.

⁴ 'Úú Juan idingúuⁿ cartas yen'e 'iiⁿ'yāⁿ yen'e ndéechē yaācū chi snéé na yán'āa Asia. Nen'é chi Ndyuūs téé yā ndís'tiī dendú'ū chi n'dai

yen'é yā ndúúcū vaādī 'diiíⁿ yen'é yā. Ní Ndyuūs ní 'áámá canee yā tiempo chi chó'ōo, ní maaⁿ ní 'tíica yā, ní caⁿ'á yā ndaa yā. Maaⁿ ní nen'é chi yen'e ndu'u ndéechē espíritus chi snéé yā nanááⁿ trono yen'é Ndyuūs, espíritus téé yā ndís'tiī vaadī n'dai yen'e Ndyuūs. ⁵ Ní 'tiicá ntúūⁿ nen'é chí Cristo téé yā ndís'tiī vaadī n'dai yen'é yā, Jesucristo chi cuén'é daāⁿmaⁿ ngaⁿ'a cuaacú yā. Ní Cristo miiⁿ ní daiyá Ndyuūs ní 'iiⁿ'yāⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ nacueeⁿ yā yen'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yen'e nducyáácá reyes chí véé iⁿ'yeendí 'cūū. Ní Cristo dinéⁿ'e yā s'uuúⁿ ní nadeēv'é yā s'uuúⁿ yen'e nuuⁿndi yen'e yú ndúúcū yuuúⁿ yen'e maáⁿ yā. ⁶ Ní Cristo diíⁿ yā chí s'uuúⁿ reyes s'uuúⁿ ní chiiduú s'uuúⁿ chí dichíí'vē yú Ndyuūs chí chiidá yā. Maaⁿ ní vaadī dēεvε ngii ní yen'é yā ndúúcū nducuén'e poder chí yen'é yā cuuvi yen'é yā cuen'e daāⁿmaⁿ. 'Tíicā.

⁷ Cuin'diichí nī. Cristo miiⁿ cuchíi yā nguááⁿ meēeⁿ ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi snaaⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí dichó'ōo tíicuā Cristo ndúúcū machete chí 'uūvī lados 'caāiⁿ. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yen'e nducyaaca yááⁿ yen'e iⁿ'yeendí 'cūū cuεεcú yā taachi n'diichí yā Cristo. 'Tíica rā va. Cuaacu níiⁿnyúⁿ chí 'tíicā.

⁸ Señor Ndyuūs chí véé tanducuén'e poder dendú'ū yen'é yā chí 'áámá canee yā

tiempo chi chó'ōo, ní maaⁿ ní 'tíica yā, ní caⁿ'á yā ndaa yā, Señor miiⁿ ngaⁿ'a yā: 'Úú chí 'iiⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ 'úú, ní 'úú ndíí cuááⁿ naachí 'cuiinu 'úú. Tan'dúúcā letras A ndii Z yeⁿ'e alfabeto 'tíicā 'úú.

Yeⁿ'e chi Juan n'diichí yā Cristo chi δεεε n'dai taavi yā ndii túúⁿnúⁿ ngii 'yáⁿ'a yā

9 'Úú apóstol Juan 'úú ní hermano yeⁿ'e ndís'tií. Ní caati 'úú ní yeⁿ'e Jesús 'úú, 'úú dáámá ch'eenú chii ndúú^{cū} ndís'tií ní dáámá nduucú nī yeⁿ'e naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, ní dáámá nduucú nī yeⁿ'e vaadi 'diiíⁿ chí Jesucristo itée yā s'uuúⁿ. 'Úú caneé preso 'úú na isla Patmos cáávā chí candéé nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo. 10 Ní taachi 'úú caneé miiⁿ 'áámá domingo chó'ōo chí 'úú ní caneé maaⁿ poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Ní ch'iiindiveéⁿ 'áámá nduudu ch'εεε cuaaⁿ daamí tan'dúú^{cā} chí n'gεε^{cū} 'áámá trompeta. 11 Ní 'tíicā ngaⁿ'ā ngii 'úú: 'Úú 'iiⁿ'yāⁿ chí vmnááⁿ vmnaaⁿ 'úú, 'úú ndíí cuááⁿ naachí 'cuiinu 'úú. Tan'dúú^{cā} letras A ndii Z yeⁿ'e alfabeto 'tíicā 'úú. Dii, Juan, idingúuⁿ di na 'áámá libro cosa chí inaaⁿ di ní dichó'o di libro miiⁿ nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndu'u ndéechē yaacū chí sneē na yáⁿ'āa Asia. Yáacū s'eeⁿ ní yeⁿ'e yáāⁿ Efeso, ní yeⁿ'e yáāⁿ Esmirna, ní yeⁿ'e yáāⁿ Pérgamo, ní yeⁿ'e yáāⁿ Tiatira, ní yeⁿ'e yáāⁿ Sardis, ní

yeⁿ'e yáāⁿ Filadelfia, ndúú^{cū} yeⁿ'e yáāⁿ Laodicea.

12 Tuu'mi ní 'úú nan'guaacúndii ní n'diichí du'ū chí yaāⁿ'vi 'úú. Taachi n'diichi cuaaⁿ daamí n'diichí ndéechē candeleros yeⁿ'e 'dííⁿnguāⁿ.

13 Ní náávtaⁿ'a yeⁿ'e ndu'u candeleros miiⁿ 'áámá yā cheendii yā tan'dúú^{cā} 'aama saⁿ'ā daiyá 'iiⁿ'yāⁿ iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū. Canúuⁿ yā 'áámá catecai chí ngeε yā chí ndaa ndii ná daandu ca'a yā. Ní ndéé chiichí 'áámá cinta yeⁿ'e 'dííⁿnguāⁿ cuaaⁿ 'niiⁿnúⁿ yā.

14 Ní tiín yā ndúú^{cū} yundutiíⁿ yā ní cuéē tan'dúú^{cā} duudū 'iiti cuūchī cuéé, ní 'tiicá ntúūⁿ cuéē tan'dúú^{cā} yaāⁿ. Ní nduutináaⁿ yā tan'dúú^{cā} 'áámá nguuchi yaⁿ'ā. 15 Ní ca'a yā tan'dúú^{cā} cūū cuááⁿ chí ndís'tií 'āa ngiichí nī chεεti 'áámá horno ní δεεvé diiⁿ nī. Ní nduudu yeⁿ'e yā ní tan'dúú^{cā} chí n'gεε^{cū} 'yaa n'dái yíícú. 16 Ní ndεε yā na ta'a cuaacú yā ndéechē 'ííⁿnyúⁿ. Ní na cheendí yā miiⁿ caneé 'áámá machete chí 'caāiⁿ ndu'u uuví lados. Ní núúⁿ máⁿ naaⁿ yā ngii n'gāi tan'dúú^{cā} chí n'gāi 'yáⁿ'ā taachi nééⁿé ínguuaⁿ nááⁿ.

17 Ní taachi 'úú snaáⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ sndεεvé na ca'a yā tan'dúú^{cā} chí ch'íí. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ s'neéⁿ yā ta'a cuaacú yā vmnaaⁿ yeⁿ'e 'úú ní caⁿ'a yā chí yā 'úú: Nguéé 'va'a di. 'Úú chí vmnááⁿ vmnaaⁿ, 'úú ndíí cuaaⁿ naachí 'cuiinu 'úú. 18 'Úú 'áámá canduuchí. Cuáácú ch'íi naati cuin'diichí nī maaⁿ ní 'úú canduuchí cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'tíicā. 'Úú

ní ndéé llaves yeⁿe vaadī n'gii chi yeⁿe lugar naachi snéé 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí ní nguée chi'téenu yā Ndyuūs. ¹⁹ Maaⁿ ní dii dīngúuⁿ di dendu'ū chi 'túúcā chi n'diichi di ndúúcū dendu'ū chi 'tíicā ndúúcū dendu'ū chi ndaa cuayiví. ²⁰ Maaⁿ ní 'úú n'gíⁿ'í dii dē'ε neⁿe caaⁿ'maⁿ ndēēchē 'iiⁿ'nyúⁿ miiⁿ chi n'diichi di na ta'ā cuaacú ní yeⁿe chi ndēēchē candeleros yeⁿe 'diiⁿ'nguāāⁿ miiⁿ. Ndu'u ndēēché 'iiⁿ'nyúⁿ miiⁿ chiíⁿ chí du'ū ndēēchē 'iiⁿ'yāⁿ chi ndíí tīiⁿ yeⁿe ndu'ū ndēēchē yaācū miiⁿ. Ní ndu'ū ndēēchē candeleros chí n'diichī di chííⁿ chí ndēēchē yāacū miiⁿ.

2

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yāāⁿ Efeso

¹ Díí, Juan idingúuⁿ di chuū yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chi ndíí tīiⁿ yeⁿe yāacū yeⁿe yāāⁿ Efeso. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ndéé yā ndu'u ndēēchē 'iiⁿ'nyúⁿ na tá'ā cuaacú yā ní chiicá yā nguaaⁿ ndēēchē candeleros yeⁿe 'diiⁿ'nguāāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'á yā dendu'ū chí 'túúcā: ² 'Úú ní deenú ntiiⁿ'nyuⁿ chí diiⁿ di. Deenú chí díitūu n'dái diiⁿ dí ntiiⁿ'nyuⁿ ní vée paciencia nanáaⁿ di. Ní deenú chí ichē di yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chí nguεε n'daācā idiíⁿ yā. Ní deenú ntúūⁿ chí ndēē di cuidado yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a chí apóstoles ní nguée 'tiicá yā. Ní dii deenu di chí 'iiⁿ'yāⁿ s'een nguée apóstoles 'iiⁿ'yāⁿ. Ní deenu di chí yaadi yā. ³ Ní dii vée paciencia nanáaⁿ di

ní n'geenu di ngii. Ní diiⁿ di n'dee n'dái ntiiⁿ'nyuⁿ cáāvā 'úú. Ní nguée chicúuⁿnuⁿ di yeⁿe dendu'ū. ⁴ Naati vée 'téé contra yeⁿe di. Nguée dineⁿe di 'úú tan'dúúcā chí vmnááⁿ vmnaaⁿ dineⁿe ca di. ⁵ Ní cáāvā chuū nn'gáácú dí yeⁿe chí diiⁿ di chí nguée dineⁿe ca di 'úú ní ndaacadaami di yeⁿe. Ní dineⁿe ca di 'úú tan'dúúcā chí diiⁿ di vmnááⁿ vmnaaⁿ. Ní nduuti chí nguée 'túúcā diiⁿ di, 'úú ní ndāa niiⁿ'nuúⁿ ní divíi candelero yeⁿe di yeⁿe naachi snéé. ⁶ Ní chuū chí vée favor yeⁿe di. Nguée inee yiinu di ntiiⁿ'nyuⁿ chí diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe grupo yeⁿe Nicolaítas. Ní 'úú ntúūⁿ nguεε neⁿ'é chí diiⁿ yā. ⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ chí vée veén yā 'caandiveén yā chí ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngii 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yāacū s'een. 'Úú ngaⁿ'á chí 'iiⁿ'yāⁿ chí cuchēε yā yeⁿe dendu'ū, 'úú ca'á 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí che'é yā n'gui'i yeⁿe yá'á yeⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ chí cánée naavtaⁿ'ā yeⁿe paraíso chí jardín yeⁿe Ndyuūs.

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yāāⁿ Esmirna

⁸ Díí, Juan, idingúuⁿ di yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chí ndíí tīiⁿ yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yāacū yeⁿe yāāⁿ Esmirna. Dendu'u chí 'túúcā ngaⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ndii chí 'cuiinu, 'iiⁿ'yāⁿ chí 'āā n'dīi yā ní maaⁿ ní 'āā canduuchi ntúúⁿ yā. ⁹ 'Úú deenú ntiiⁿ'nyuⁿ chí diiⁿ di. Deenú chí n'geenu di ngii ndúúcū dendu'ū chí chēεchí n'dai yeⁿe di. Deenú

chi nguée de'ē vεε yen'e di naati cuaacu ní'nyúⁿ chi 'cuiica di. 'Úú deenú yen'e chi 'ii'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā chi judíos yā chi Israel ya ní nguée diíⁿ yā tan'dúú^{cā} chi 'ii'yāⁿ judíos yā. Ní deenú chi 'ii'yāⁿ s'eeⁿ nguée n'daacā ngaⁿ'á yā yen'e di. Ní 'ii'yāⁿ s'eeⁿ ní yen'e yááⁿ'nguiinūⁿ.
 10 Nguée 'va'a di yen'e dendú^ū chi canee chi 'cueenu di cuuvi. 'Caandiveeⁿ di yen'e. Yááⁿ'nguiinūⁿ cutá'a sa náⁿ'ā ndís'tií ní cu'nuuⁿ sa 'ii'yāⁿ vácū^ū caati n'diichineeⁿ sa nducyaaca ndís'tií. Ní canee chi 'cueenú nī cuuvi ndiichí nguuvi. Naati 'áámá canee nī ndúú^{cū} chi i'téenu nī ndii chi 'cuuvi nī ní 'úú teé ndís'tií 'áámá corona chi vida cuen'e daāⁿmaⁿ. 11 'Ii'yāⁿ chi véé veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ngii 'ii'yāⁿ s'eeⁿ yen'e yáacū s'eeⁿ. 'Ii'yāⁿ chi cuchéε yā yen'e tanducuén'ē dendu'ū nguée cuuvi 'cueenú yā cuuvi yen'e ndii 'úúví vaadī n'gii chi infierno.

Juan idingú^ū yā carta 'cūū yen'e 'ii'yāⁿ yen'e yááⁿ Pérgamo

12 Díí, Juan, idingú^ū di ntúūⁿ 'ii'yāⁿ ndíí tiíⁿ chi yen'e 'ii'yāⁿ yen'e yáacū yen'e yááⁿ Pérgamo: Chuū ngaⁿ'á 'ii'yāⁿ chi véé machete chi 'uūví lados 'caāíⁿ. 13 Chuū ngaⁿ'a yā. 'Úú ní deenú tanducuén'ē chi diíⁿ di. Deenú chi canee di naachi yááⁿ'nguiinūⁿ ngaⁿ'a ntiíⁿnyuⁿ sa. Ní 'áará chí 'tiícā 'áámá canee di lado yen'e nguée ndaacádaami di yen'e chi i'téenu di 'úú. Ní

'tiicá ntúūⁿ diíⁿ di nguuvi chi chó'ōo taachi nguaaⁿ ndís'tií 'ii'yāⁿ s'eeⁿ ch'ii'núⁿ yā saⁿ'ā Antipas chi 'áámá caⁿ'ā sa nduudu cuaacu yen'e na yááⁿ naachi canee yááⁿ'ngiinūⁿ.
 14 Naati véé n'duuvi dendu'ū yen'e chi contra yen'e di. Na yááⁿ Pérgamo chi yááⁿ yen'e di véé nguaaⁿ ndís'tií náⁿ'ā 'ii'yāⁿ chi nguée neⁿ'é yā s'neéⁿ yā yen'e chi i'téenu yā chi 'cueeⁿ Balaam. Ní Balaam miiⁿ 'ii'yāⁿ chí chí'cueéⁿ yā saⁿ'ā Balac táácā cuuvi diíⁿ sa chi 'ii'yāⁿ yen'e Israel dinuuⁿndí yā. Ní 'ii'yāⁿ s'eeⁿ yen'e Israel dinuuⁿndí yā taachi che'é yā dendu'ū yen'e chi 'ii'yāⁿ cáávā ofrenda ca'a yā nátai yen'e santos chi ídolos, ní taachi caⁿ'á yā ndúú^{cū} 'aama n'daataá o 'aama isáⁿ'ā chí nguée yen'e yā. 15 Ní 'tiicá ntúūⁿ véé nguaaⁿ ndís'tií 'ii'yāⁿ chi nguée neⁿ'é yā s'neéⁿ yā yen'e chi i'téenu yā chí ca'cueéⁿ yā yen'e 'ii'yāⁿ yen'e grupo yen'e nicolaítas. Ní 'úú nguée inee yiinú yen'e chuū. 16 Ndaacadáámí dí yen'e nducuén'ē chuū. Nduuti chi nguée diíⁿ di 'túú^{cā} ndaa nuúⁿ naachi canee di ní 'cuuⁿ'máⁿ ndúú^{cū} 'ii'yāⁿ s'eeⁿ ndúú^{cū} machete chí 'uūví lados 'caāíⁿ chí canéé cheendí. 17 'Ii'yāⁿ chí véé veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chí ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ngii 'ii'yāⁿ s'eeⁿ yen'e yáacū s'eeⁿ. 'Ii'yāⁿ chí cuchéε yā yen'e tanducuén'ē 'úú ní ca'á 'ii'yāⁿ s'eeⁿ pan chí duuchi maná chí canúúⁿ n'de'ei. Ní ca'á 'ii'yāⁿ s'eeⁿ 'áámá tuū cuéε naachi canéé

nguūn 'áámá chi duuchi chi ngai. Mar 'áámá 'iin'yān nguée deenú yā chi duuchi miiⁿ, dámaān 'iin'yān chi cuta'á yā tuū cuée miiⁿ deenú yā chi duuchi miiⁿ.

Juan idingúūn yā carta 'cūū yen'e 'iin'yān yen'e yāān Tiatira

18 Díi, Juan, idingúūn di yen'e 'iin'yān ndíi tiiⁿ yen'e 'iin'yān yen'e yāacū yen'e yāān Tiatira: Daiyá Ndyuūs chi véé nduutināaⁿ yā tan'dúúcā nguuchi ya'nā ni ca'a yā tan'dúúca cūū cuaaaⁿ chi déevé n'dai nga'nā yā 'tíicā. 19 'Uú deenú nducuén'ē chi diiⁿ di. Deenú chi dine'n'e di 'úú, chi i'téenu di 'úú, ní dichii'vē di 'úú. Ní véé paciencia nanāaⁿ di. Deenú chi maaⁿ diiⁿ nī ntii'nyuⁿ chi n'dee n'dái nguée ti ntii'nyuⁿ yen'é nī chi vmnaaⁿ. 20 Naati véé duū'vī dendu'ū contra yen'e di. Ndis'tiī ní 'cuaān nī tán'ā Jezabel chi nga'nā tá chi chíiⁿ chi nga'nā tá ní nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Nginnche'ei tá 'iin'yān chi dichii'vē 'úú ndúúcū chí ngi'cueeⁿ tá. Ní nga'nā tá chí 'iin'yān cuuvi ca'nā yā ndúúcū n'daataá o isa'nā chi nguée yen'é yā ní cuuvi ché'e yā dendu'ū chi 'iin'yān s'een cáāvā ofrenda ca'a yā nátai yen'e santos chi ídolos. 21 'Úú ní ca'á lugar tán'ā miiⁿ chi ndaacadaami tá yen'e chi diiⁿ tá chí nguée n'daacā naati nguée 'cuūn ta ndaacadaami tá yen'e nducuén'ē chí diiⁿ tá chi nguée n'daacā. Ní ne'n'e tá chí tanán'ā 'iin'yān dinuu'ndí yā ndúúcu tá.

22 Maaⁿ ní 'úú diiⁿ chi néené ngiitā tá miiⁿ ní nducyáácá isa'nā chi diiⁿ yā tan'dúúcā chi ngi'cueeⁿ tá neené 'cueenu yā cuuvi. 'Tíicā maaⁿ ní diiⁿ ndúúcū nducyáácá yā nduuti chi nguée ndaacadáámí yā yen'e chi ngi'cueeⁿ n'daataá miiⁿ. 23 'Tíicā ntúūn 'úú ní 'caān'núⁿ nducyaaca 'iin'yān chi diiⁿ yā tan'dúúcā chi chí'cueeⁿ tá. Ní nducyaaca 'iin'yān yen'e nducyáácá yaācū ca'nā yā cadíínuuⁿ yā chí 'úú chí n'diichí dē'ē véé chí 'iin'yān nadicadíínuuⁿ yā ndii na staava yen'é yā. Ní 'úú nadii'vé ndís'tiī tuunu tuunu ca dendu'ū chí diiⁿ nī. 24 Chuū nga'nā ngi ndís'tiī ndúúcū tanán'ā 'iin'yān chí i'téenu yā Ndyuūs ní chí snée yā na yāān Tiatira chí nguée diiⁿ yā tan'dúúcā chí ngi'cueeⁿ tán'ā miiⁿ. Ní nguée déenu nī dē'ē chí nuu'ndi s'een chí ch'ēetē chí yen'e yāān'nguiniūⁿ. Tan'dúúcā chí nga'nā nán'ā 'iin'yān 'úú nga'nā chí nguée cu'neén táámá dendu'ū chí díitūu nanāān ndís'tiī. 25 Naati chíiⁿ chí 'āā véé yen'é nī cundéé nī cuidado yen'e ndii 'úú nindaá nanāān nī. 26 'Ii'yān chí cuchéé yā yen'e tanducuén'ē dendu'ū ní nguuvi nguuvi diiⁿ yā tan'dúúcā 'úú ne'né ndíi cuaaⁿ ná n'giinu, 'úú ní ca'á ntii'nyuⁿ 'iin'yān s'een chí 'iin'ntyén'ē yen'e nducuén'ē naciones. 27 Ní ca'nā ntii'nyúⁿ yā yen'e 'iin'yān s'een tan'dúúcā chíidá tee yā poder 'úú chí 'úú nga'nā ntii'nyúⁿ yen'e nducuén'ē naciones ndúúcū 'áámá nduucu cūū yen'é. Ní

ndúúcū nduucu cūū miiⁿ
 'cueⁿé naciones chí chícheiyei
 tan'dúúcā chí naciones ní
 'aama vaso yen'e yáⁿāa chí
 'cueēⁿ. ²⁸ Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí
 cuchεε yā yen'e tanducuén^{'ē}
 'úú ní ca'á 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ 'íiⁿnyúⁿ
 yen'e nguεεtiyaaⁿ. ²⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ
 chí véé veén yā 'caandiveén yā
 chí ngaⁿā Espíritu N'dai yen'é
 Ndyuūs ngii 'iiⁿ'yāⁿ s'een yen'e
 yaācū s'een.

3

*Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū
 yen'e 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāāⁿ Sardis*

¹ Díí Juan, idingúuⁿ di
 yen'e 'iiⁿ'yāⁿ ndíí tiíiⁿ yen'e
 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāacū yen'e yāāⁿ
 Sardis: Chuū ngaⁿa Cristo
 chí véé ndεēchē espíritus
 yen'e Ndyuūs ndúúcū ndεēchē
 'íiⁿnyúⁿ s'een. 'Úú deenú chiin
 chí diiⁿ di. Ní deenú chí
 'áará chí 'iiⁿ'yāⁿ s'een deenú
 yā dii cáávā cosas chí diiⁿ di
 tí cánduuchi di naati nanááⁿ
 'úú dii canéé dí tan'dúúcā chí
 n'díí di cucáávā nuuⁿndi yen'e
 di. ² Nandúúchí dí. Cunéé
 diitū di ní cu'téenu ca di yen'e
 cosas chí véé caati vmnááⁿ
 vmaaⁿ nguée diiⁿ di cuidado
 yen'e nducuén^{'ē}. Cu'téenu ca
 di ní nguée cuuvi cho'ōo yen'e
 chí véé chí yen'e di. Ní 'úú
 n'diichí ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ di.
 Ní nguée n'daacā ca nanááⁿ
 Ndyuūs. ³ N'gaacú di yen'e
 chí n'giindiveeⁿ di chí 'iiⁿ'yāⁿ
 chí 'cueeⁿ yā dii. Maaⁿ ní
 diiⁿ di tan'dúúcā chí 'cueeⁿ
 di ní ndaacadaami di yen'e
 chí diiⁿ di chí nguée n'daacā.
 Ní nduuti chí nguée diiⁿ di
 cuidado tuu'mi ní 'úú ndaá
 tan'dúúcā 'áámá chí duucu

ní nguée cadíinuⁿ di hora
 chí ndaá nanááⁿ dii. ⁴ Véé
 duu'vi 'iiⁿ'yāⁿ nguaaⁿ ndís'tií
 chí snée yā na yāāⁿ Sardis,
 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée dinuuⁿndí
 yā tan'dúúcā tanáⁿā 'iiⁿ'yāⁿ
 chí dinuuⁿndí yā. 'Iiⁿ'yāⁿ
 s'een caⁿá yā nduucú ndúúcū
 catecai cuée yā ti 'iiⁿ'yāⁿ s'een
 ní n'dai taaví yā chí cuuvi
 'tíicā ndúúcū yā. ⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ chí
 cuchεé yā yen'e tanducuén^{'ē}
 nndaāca yā catecai cuée yā.
 Ní 'úú nguée nadatuūví chí
 duuchi yā naachi canéé
 nguūⁿ na libro yen'e vida
 cueⁿe daāⁿman. Ní 'úú
 ní caaⁿmán chí duuchí yā
 nanááⁿ chiidá ní nanááⁿ
 ángeles dendú'ū. ⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ chí
 véé veén yā 'caandiveén yā
 chíiⁿ chí ngaⁿā Espíritu N'dai
 yen'é Ndyuūs ngii 'iiⁿ'yāⁿ s'een
 yen'e yaācū s'een.

*Juan idingúuⁿ yā carta
 'cūū yen'e 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāāⁿ
 Filadelfia*

⁷ Díí, Juan, idingúuⁿ ntúūⁿ
 di yen'e 'iiⁿ'yāⁿ ndíí tiíiⁿ yen'e
 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yaācū yen'e
 yāāⁿ Filadelfia. Dendu'ū
 chí 'túucā ngaⁿá 'iiⁿ'yāⁿ chí
 dεεve taaví ca yā ní cuaacu
 yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí ndée
 yā llave yen'e David, 'iiⁿ'yāⁿ
 miiⁿ taachi nn'guaaⁿ yā
 puerta mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ
 nguée cuuvi nn'gaadí yā.
 Ní taachi nn'gaadí yā 'tiicā
 ntúūⁿ mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ
 nguée cuuvi nn'guaaⁿ yā.
⁸ 'Úú n'diichí tanducuén^{'ē} chí
 diiⁿ di. 'Úú n'neén cucáávā
 di 'áámá cheendi va'āi chí
 maaⁿ ní cánda'āi ní mar
 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée cuuvi

nn'gaadí yā cheendi va'āi miiⁿ. 'Áará chi véé duu'vi fuerzas yen'e di ch'iindiveeⁿ di nduudu cuaacu yen'é ní nguée ndaacadaami di yen'é. ⁹'Caandiveeⁿ di yen'é. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní yen'e yááⁿn'guiinūⁿ ti ngaⁿ'á yā nduudu yaadi. Ngaⁿ'á yā chi 'iiⁿyāⁿ judíos yā chi Israel yā ní nguée 'túúcā diiⁿ yā tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ judíos yā. Cuin'diichi di. 'Úú idiíⁿ chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ndaá yā nanaaⁿ di ní caantii'yá yā nanááⁿ ca'a di ní cu'téenu yā dii. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi cadíinuⁿ yā chi 'úú ní neⁿ'é dii. ¹⁰Dii ní ndeⁿ di cuidado yen'e nuuⁿndi chi ngaⁿ'á yen'e chi cuchéⁿ di, ní cuchéⁿ di. Ní cáávā chuū 'úú ndeⁿ cuidado yen'e dii yen'e tiempo chi cuchí chi caaⁿmaⁿ ndaá cosas chi n'diichineeⁿ yā dii. Ní cosas miiⁿ ndaa yen'e 'iiⁿyāⁿ chi snée yā núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdi. Ní n'diichineeⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi s'néeⁿ yā na iⁿ'yeēⁿdi 'cūū. ¹¹Cuin'diichi di. Niiⁿnuⁿ ndaá nanááⁿ dii. Cundéⁿ ca di cuidado yen'e chi véé yen'e di ní mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ cuuvi cuta'á yā corona chi cuuvi yen'e di. ¹²'Iiⁿyāⁿ chi cuchéⁿ yā yen'e tanducuén^{'ē}, 'úú idiíⁿ chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'áámá canee yā na yaācū yen'é tan'dúúcā 'áámá pilar yen'e yaācū yen'e Ndyuūs, 'tíica yā. Ní 'āā ntéé can'daa yā yen'e yaācū miiⁿ. Ní 'úú idinguúⁿ ncheⁿeté yā chi dúúchí Ndyuūs yen'é ndúúcū chi duuchi yen'e yááⁿ yen'e Ndyuūs yen'é. Ní yááⁿ

miiⁿ nguuvi Jerusalén chí ngai chi ndaā yen'e va'ai chεεti nguuvi ní yen'e Ndyuūs yen'é. ¹³'Iiⁿyāⁿ chi véé veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ngii 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yen'e yaācū s'eeⁿ.

Juan idingúⁿ yā carta 'cūū yen'e 'iiⁿyāⁿ yen'e yááⁿ Laodicea

¹⁴Díi, Juan, idingúⁿ di yen'e 'iiⁿyāⁿ ndii tíiⁿ yen'e 'iiⁿyāⁿ yen'e yaācū yen'e yááⁿ Laodicea: Nduudú 'cūū ní yen'e 'iiⁿyāⁿ chi nguuví yā Amén chi neⁿ'e caaⁿmaⁿ chí cuaacu yā. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ chí testigo yā ní ngaⁿ'a cuaacu yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní yen'é yā tanducuén^{'ē} chí Ndyuūs din'dái yā. ¹⁵'Úú deenú tanducuén^{'ē} chí diiⁿ di. Ní díi canee di tan'dúúcā chí nguée ndúú 'iiⁿnūⁿ di ndíi nguée ndúú 'iicheⁿ di. Deⁿε chúúcā n'daacā cáávā dii ndúútí chí 'iiⁿnūⁿ di o 'iicheⁿ di. ¹⁶Cáávā chí dii ní cuūtū di, ní nguée 'iiⁿnūⁿ di, ndíi nguée ndúú 'iicheⁿ di, 'úú ní diiⁿ ndúúcū di tan'dúúcā chí caachí dii yen'e na cheendí ti dii tan'dúúcā chí nuūⁿníⁿ daaíⁿ dii, ní 'tíica diiⁿ. ¹⁷Díi ní 'túúcā ngaⁿ'a di chí 'cuica di ní nguée deⁿε vεε neⁿ'e di ti neen^{'ē} n'deēe dendú^{'ū} yen'e di véé. Naati díi nguée deenu di chí nguée deⁿε vεε yen'e di. Ní ndaachí canee di caati canee di tan'dúúcā chí díi ní pobre di ní nguée catecai di, ní ngueenáaⁿ di. 'Tíica canee di. ¹⁸'Úú ní teé consejo dii. Cuai di yen'e 'úú 'díiⁿnguāaⁿ chí 'iiⁿyāⁿ din'dái yā cáávā nguuchi

yan'ā ní 'íicú cuuvi cuaacu chi 'cuiica di. Ní cuai di catecai cuéē chi cu'nuuⁿ di cuerpo yen'e maaⁿ di ní nguéé cuuvi 'cuináaⁿ di caavā chi nguéé catecai di. Ní cuai di yīicū ní cu'neeⁿ di na nduutināaⁿ di ní 'íicú cuuvi snaaⁿ di. ¹⁹ 'Úu yaa'vineé nducyaaca 'iīn'yāⁿ chi idineⁿé ní diīⁿ castigar 'iīn'yāⁿ s'een. Maaⁿ ní canéé chi nndaácadáámí dí yen'e chi diīⁿ di chi nguéé n'daacā. Ní serio canee di ndii staava yen'e di. ²⁰ Cuin'diichi di. 'Úú ní canéé cheendi va'āi ní 'cuai 'iīn'yāⁿ. Nduuti chi 'áámá 'iīn'yāⁿ 'caandiveén yā nduudu yen'é ní nn'guaaⁿ yā cheendi va'āi caavā 'úú, tuu'mi ní 'úú cho'ó cuaaⁿ chεeti va'āi ní n'diichí 'iīn'yāⁿ miiⁿ. Ní che'é ndúúcu yā ní 'iīn'yāⁿ miiⁿ che'é yā nduucú. ²¹ 'Iīn'yāⁿ chi cuchεε yā yen'e tanducuén'ē dendu'ū 'úú ní ca'á lugar yen'e yā chi 'cuūndí yā ndúúcu 'úú na trono yen'é tan'dúúca chí 'úú chichεé yen'e tanducuén'ē dendu'ū ní ch'iindí ndúúcu chiidá na trono yen'é yā. ²² 'Iīn'yāⁿ chi véé veén yā 'caandiveén yā chi ngaⁿā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ngii nducyaaca 'iīn'yāⁿ yen'e yaācū s'een.

4

Nducyáácá yā chi snée yā na va'ai chεeti nguuví dich'εté yā Ndyuūs

¹ Chó'ōo dendu'ū chi 'túúca ní cuayiivi ní 'úú n'diichí cuaaⁿ 'nín'núⁿ ní miiⁿ canéé 'áámá cheendi va'āi yen'e va'ai chεeti nguuví chi canéé candá'āi. Ní ch'iindiveén

'áámá nduudu chi tan'dúúca chí n'gεecu trompeta. Ní nduudu miiⁿ dáámá ndúúcu nduudu chí ch'iindiveénⁿ vmnááⁿ vmaaaⁿ. Ní nduudu miiⁿ ní caⁿ'a nduucú 'tíicā; Dii cūchεε dí 'múúⁿ ní 'úú ní 'cuuⁿ'mín dii dendu'ū chí cuchii cuayiivi.

² Hora miiⁿ nūuⁿ 'úú canee maaⁿ poder Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ní n'diichí 'áámá trono na va'ai chεeti nguuví. Ní Ndyuūs véε yā na trono miiⁿ. ³ 'Iīn'yāⁿ chí véé yā na trono miiⁿ ní núúⁿ máⁿ cuerpo yen'é yā naáⁿ yā tan'dúúca 'áámá tuūu chí 'áámá ngii n'gai tan'dúúca tuūu jaspe ndúúcu tuūu sardio. 'Tíicā cuerpo yen'é yā. Ní nuuⁿmaⁿ ndiivíi cuaaⁿ 'diituú trono miiⁿ canee 'áámá cun'gúúⁿ n'dí tan'dúúca color yen'e tuūu esmeralda. ⁴ Ní nuuⁿmaⁿ ndiivíi cuááⁿ 'diituú trono miiⁿ n'diichí ndiicu cuūuⁿ tronos yen'e 'iīn'tyéⁿē s'een naachi véε yā. Ní nducyáácá yā véé catecaí yā chí cuéē. Ní nducyáácá yā snúúⁿ tiīⁿ yā 'áámá corona yen'e 'diīnguāaⁿ. ⁵ Ní yen'e trono chí naavtaⁿ'ā can'dáā 'cuai ndúúcu dεεvε ndúúcu nduudu. Ní nanááⁿ trono miiⁿ canéé ndúúcu ndεēchē yaⁿ'ā ngiichi chí ndεēchē espíritus yen'e Ndyuūs. ⁶ Ní canéé ntúūⁿ nanááⁿ trono miiⁿ 'áámá cosa tan'dúúca nuūⁿniⁿ'yāⁿā tan'dúúca 'áámá vidrio chí ngii dεεvε n'dai. Ní naavtaⁿ'ā yen'e trono miiⁿ ní nuuⁿmaⁿ ndiivíi cuaaⁿ 'diituú yen'e trono miiⁿ snée cuūuⁿ 'iīn'yāⁿ yen'e va'ai chεeti nguuví chí snée 'yaaⁿ n'dái nduutināaⁿ yā ndii cuááⁿ

vmnaaⁿ yā ndii cuáánⁿ daamí yā. Ní ndiituú nduutinaánⁿ yā núú^mááⁿ ch'εεε cuerpo yeⁿ'é yā. ⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'ai cheεti nguuví chi vmnááⁿ vmnaaⁿ tan'dúú^cā 'áámá 'yáíⁿyāⁿ cuáⁿááⁿ 'tiicá yā. Ndií chííⁿ ndii 'uuví yā tan'dúú^cā 'áámá itiindu 'lííⁿ 'tiicá yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ndii chííⁿ ndii 'iinū miiⁿ vεε naáⁿyā tan'dúú^cā naáⁿ'iiⁿ'yāⁿ 'tííca yā. Ní ndii chííⁿ ndii cuūúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ní tan'dúú^cā í'yāa chi nge'e tī na 'yúúné 'tiicá yā. ⁸ Ní nduu cuūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní véé niyaaⁿ ngεεchi yā 'áámá 'aamá yā ní núú^mááⁿ cuáánⁿ 'diituú yā ní cuaaⁿ nááⁿ ngεεchi yā ní ndiitúú nduuti nááⁿ yā. Nguéé intaavi'tuunuúⁿ yā ndíí nguéé ndúú nguuví ndíí nguéé ndúú n'gaaⁿ chí caⁿ'a yā:

De'ε chúú^cā dεεve yā, de'ε chúú^cā dεεve yā, de'ε chúú^cā dεεve yā, Señor Ndyuūs, chí véé tandu-
cuénⁿ'ē poder yeⁿ'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí canéé ndii vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí maaⁿ canéé yā, ní 'iiⁿ'yāⁿ chí canéé chí ndaa yā.

⁹ Ní ca'áámá ca'áámá vmnéⁿ'ēe chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dich'εεté yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí véé yā na trono miiⁿ ní dííⁿ yā honrar 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ca'á yā gracias 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí candúúchí yā cuen'e daāⁿmaⁿ 'tííca diiⁿ yā. ¹⁰ Ndu'u ndiicú cuūuⁿ 'iiⁿ'ntyénⁿ'ē candiitín'dí yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí véé yā na trono miiⁿ ní dich'εεté yā 'iiⁿ'yāⁿ chí 'áámá canéé yā cuen'e daāⁿmaⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ

s'eeⁿ s'neeⁿ yā coronas yeⁿ'e yā nanááⁿ trono miiⁿ ní caⁿ'a yā 'túú^cā:

¹¹ Díí Señor chí Ndyuūs yeⁿ'e yú, díí ní n'dai taavi di chí dich'εεté yā dii, ní dííⁿ yā honrar dii, ní ngaⁿ'á yā chí tanducuénⁿ'ē poder ní yeⁿ'e di caati dii ní din'dái di tanducuénⁿ'ē dendu'ū chí véé. Ní cááⁿvā chí maaⁿ di neⁿ'e di din'dái di tanducuénⁿ'ē dendu'ū, 'tííca diiⁿ di.

5

Libro ndúú^cū 'iiti cuūchí

¹ Ní n'diichí na ta'a cuaacú yā 'iiⁿ'yāⁿ chí véé yā na trono miiⁿ 'áámá libro chí tan'dúú^cā 'áámá rollo caaca naachi canéé nguūⁿ cuáánⁿ cheεti ndii cuaaⁿ dáámí. Ní libro miiⁿ nduudi ndúú^cū ndεēchē sellos. ² Ní n'diichí 'áámá ángel chí véé poder yeⁿ'é yā. Ní yuudu n'dái 'cai yā ní caⁿ'a yā 'túú^cā. ¿Dú'ū chí n'dai taavi ca chí cuuvi nn'guaaⁿ libro 'cūū ní ndiví sellos chí nduudí?

³ Naati mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'ai cheεti nguuví ndíí nguéé mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e in'yeeⁿndí 'cūū ndíí nguéé ndúú mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí canúúⁿ maaⁿ yáⁿ'āa cuuvi nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ ndíí nguéé ndúú cuuvi n'diichí yā libro miiⁿ.

⁴ Ní 'úú Juan neené cheēcu taaví ti nguéé ndaaca yā mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dai taavi cá yā chí cuuvi nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ ní 'cueeⁿ yā yeⁿ'ē. Ndií nguéé ndúú cuuvi snaaⁿ yā libro miiⁿ. ⁵ Tuu'mi

ní 'áamá 'iĩntyén'ē can'a yā
chii yā 'úu: Díi nguéé cuεεcu
di. Cuin'díichí di. Jesucristo
chi duuchi 'yáinyā^{an} cuá'aá,
chi ye^{n'e} ndaata ye^{n'e} 'iĩ'yāⁿ
Judá chi ye^{n'e} 'iĩ'yāⁿ ye^{n'e}
ndaata David, 'iĩ'yāⁿ miiⁿ
chicheé yā ye^{n'e} tanducuén'ē
ní cuuvi nan'guaáⁿ yā libro
miiⁿ ní cuuvi cáánteén yā
ndu'u ndēēchē sellos.

6 Tuu'mi ní n'diichí chi
naavta^{n'ā} ye^{n'e} trono miiⁿ ní
naavta^{n'ā} ye^{n'e} ndu'u cuūuⁿ
'iĩ'yāⁿ miiⁿ ní naavta^{n'ā} ye^{n'e}
'iĩntyén'ē s'een n'diichí 'áamá
'iĩ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī
chi chééndii yā. Ní n'diichí chi
véé seña na cuerpo ye^{n'e} yā
chi 'iĩ'yāⁿ ch'iĩ'nún yā 'yā. Ní
'iĩ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī
miiⁿ véé ndēēchē duuⁿnínⁿ
yā ní ndēēchē nduutináaⁿ yā
chi ndēēchē espíritus ye^{n'e}
Ndyuūs chi Ndyuūs dicho'ó
yā núúⁿmánⁿ iⁿ'yeeⁿdi. 7 'Iĩ'yāⁿ
miiⁿ ní cuen'ē yā ní ndaá yā
ní sta'á yā libro miiⁿ ye^{n'e} ta'ā
cuaācú yā 'iĩ'yāⁿ chi véé yā
na trono miiⁿ. 8 Ní taachi
sta'á yā libro miiⁿ ní ndúú
cuūuⁿ 'iĩ'yāⁿ miiⁿ ndúú^{cū}
ndiicú cuūuⁿ 'iĩntyén'ē chin-
tii'yá yā nanááⁿ 'iĩ'yāⁿ chi
nguuvi 'iiti cuūchī miiⁿ. Ní
ca'áamá ca'áamá 'iĩntyén'ē
s'een candεε yā arpas ye^{n'e}
yā. Ní ndéé yā chiite ye^{n'e}
'dínguāaⁿ ndiituú ndúú^{cū}
cúⁿúyaa. Ní 'yaaⁿmiⁿ
ye^{n'e} cúⁿúyaa miiⁿ chíⁿ chi
ngaⁿ'anguá'āa 'iĩ'yāⁿ na
iⁿ'yeeⁿdi 'cūū, 'iĩ'yāⁿ chí ye^{n'e}
Ndyuūs. 9 Ní chiitá yā 'áamá
canto chí ngai chi 'tíicā:

Díi ní n'dai taavi di chi cuta'a

di libro miiⁿ ní cááanteenⁿ
di sellos ye^{n'e} caati
'iĩ'yāⁿ ch'iĩ'nún yā dii.
Ní dii cáávā yuūúⁿ ye^{n'e}
di cái di nús'ūū chi
cuuvíⁿ nū ye^{n'e} Ndyuūs
nús'uu. Ní nús'uu ní
ye^{n'e} nducyáacá raza
ye^{n'e} 'iĩ'yāⁿ, ní ye^{n'e}
tanducuén'ē idioma ní
ye^{n'e} tanducuén'ē yāáⁿ,
ní ye^{n'e} tanducuén'ē
nación. 'Tíicā nús'uu.

10 Ní dii ní din'dái di nús'uu ní
diiⁿ di chi reyes nús'uu,
ní diiⁿ di chi chiiduú
nús'uu cucáávā Ndyuūs
ye^{n'e} yú. Ní 'iicú cu-
uvi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ
'nū nanááⁿ 'iĩ'yāⁿ ye^{n'e}
iⁿ'yeeⁿdi 'cūū.

11 Ní cuaaⁿ 'nínⁿnún n'diichí
ní ch'iĩndiveén nduudu ye^{n'e}
'yaaⁿ n'dái ángeles chi snée yā
cuaaⁿ 'diituú ye^{n'e} trono miiⁿ
ní ye^{n'e} nduu cuūuⁿ 'iĩ'yāⁿ
miiⁿ, ní ye^{n'e} 'iĩntyén'ē s'een.
Ní ángeles ní n'deee n'dái yā
chi ngii yā ndiichi millares
ndii chíⁿ cuuvi millares
ndúú^{cū} millares ndúú^{cū}
millares. 12 Ní yuudu n'dai
can'a nducyaaca s'een:

'Iĩ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī
chi 'iĩ'yāⁿ ch'iĩ'nún
yā ní n'dai taavi cá
yā chi nducyaaca
'iĩ'yāⁿ dich'εεté yā.
'Iĩ'yāⁿ miiⁿ sta'á yā
tanducuén'ē dendu'ū
poder ndúú^{cū} tandu-
cuén'ē vaadi 'cuiica
ndúú^{cū} tanducuén'ē
vaadi deenu ndúú^{cū}
tanducuén'ē fuerzas
ndúú^{cū} tanducuén'ē
honra ndúú^{cū} tandu-
cuén'ē vaadi dεεvε ngii

ndúúcū chi nducyaaca
'i'in'yān dich'εεté yā
'i'in'yān miiⁿ.

13 Ní ch'iindiveénⁿ ntuúnⁿ
nduudu yeⁿ'e nducyaaca chi
snée na va'ai cheeti nguuvi
ndúúcū nducyaaca chi snée
vmnaaⁿ yán'āa 'cūū ndúúcū
nducyaaca chi snée maaⁿ
yán'āa ndúúcū nducyaaca
chi snée ná nuūⁿnīⁿyán'ā,
nducyaaca chi véé yeⁿ'e
nducueⁿ'ē chi véé ní ngiita yā
'tíicā:

Cueⁿ'e daāⁿmanⁿ cueⁿ'e
daāⁿmanⁿ dich'εεté 'nū
dii ní diiⁿ 'nū honrar
dii. Ní caⁿ'a 'nū
chí vaadī dεεve ngii
ndúúcū poder ní yeⁿ'é
'i'in'yān chí véé yā na
trono miiⁿ ní yeⁿ'é
'i'in'yān chí nguuvi 'iiti
cuūchī.

14 Ní ndu'u cuūⁿ 'i'in'yānⁿ
s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Tíicā cu-
uvi. Ní ndu'u ndiichi cuūⁿ
'i'in'tyéⁿ'ē chintii'yā yā ní
s'téenu yā 'i'in'yān chí 'áámá
canée yā cueⁿ'e daāⁿmanⁿ.

6

Yeⁿ'e ndεēchē sellos

1 Cuayiiⁿ ní n'diichí taachi
'i'in'yān chí nguuvi 'iiti cuūchī
nan'guáaⁿ yā 'áámá chée sello
yeⁿ'e chí naachi ndεēchē
sello yeⁿ'e libro miiⁿ. Ní
ch'iindiveénⁿ nduudu yeⁿ'e
'áámá chée 'i'in'yān yeⁿ'e chí
cuuúⁿ yā chí canduuchi.
Ní neenē diitūu n'gai yā
tan'dúúcā daavi ní caⁿ'a yā:
Cuchí di ní n'diichi di.

2 'Úú ní n'diichí ní miiⁿ
cánée 'yúudūu cuéē ndúúcū
'áámá saⁿ'ā candúu sa 'iiti

miiⁿ. Ní ndεε sa 'áámá arco
na ta'a sa. Ní ca'a yā 'áámá
corona saⁿ'ā miiⁿ ní can'daā
sa chí 'cuuⁿmiiⁿ sa. Ní diiⁿ sa
chí cuchεε sa yeⁿ'e enemigo
yeⁿ'e sa.

3 Ní taachi 'i'in'yān chí ngu-
uvi 'iiti cuūchī nan'guaaⁿ yā
ndii chíⁿ ndii 'úúví sello yeⁿ'e
libro miiⁿ ch'iindiveénⁿ ndu-
udu yeⁿ'e ndii chíⁿ ndii 'uuvi
'i'in'yān chí naachi cuuúⁿ yā, ní
caⁿ'a yā: Cuchí di ní n'diichi
di.

4 Tuu'mi ní n'diichí.
Can'daā táámá 'yúúdūu chí
cuá'a tī ndúúcū 'áámá saⁿ'ā
candúu sa 'iiti miiⁿ. Ní saⁿ'ā
miiⁿ sta'a sa 'áámá machete
chí ch'εεté chí 'uúví lados
'caāiⁿ chí táámá yā ca'a sa. Ní
saⁿ'ā miiⁿ ndεε sa poder chí
diitjínú miiⁿ chí diví sa vaadī
'diiⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní
'íicú 'i'in'yān yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū
caⁿ'á yā 'caan'núnⁿ yā 'áámá yā
taama yā.

5 Ní taachi 'i'in'yān chí
nguuví 'iiti cuūchī nan'guaaⁿ
yā ndii chíⁿ ndii 'ínú sello
ch'iindiveénⁿ nduudu yeⁿ'e
ndii chíⁿ ndii 'ínú 'i'in'yānⁿ
miiⁿ chí caⁿ'a yā 'túúcā: Cuchí
di ní n'diichi di. Ní n'diichí
'áámá 'yúúdūu cuáⁿ. Ní saⁿ'ā
chí candúu sa 'yúúdūu miiⁿ
ndεε sa 'áámá cūū caadi na
ta'a sa. 6 Ní ch'iindiveénⁿ
nduudu naavtán'ā yeⁿ'e na
cuūⁿ 'i'in'yān s'eeⁿ chí caⁿ'a
'tíicā: 'Áámá kilo yeⁿ'e trigo ní
nditiinⁿ'yuⁿ caadi, ní 'iinnū ki-
los yeⁿ'e cebada ní nditiinⁿ'yuⁿ
caadi. Nguéé diiⁿ di daño yeⁿ'e
aceite, ndíi nguéé ndúú yeⁿ'e
vino ti nduu 'uuví naaⁿ ní
nduuví n'dee n'dái.

7 Ní taachi 'iɪn'yān chi ngu-uvi 'iiti cuūchī miiⁿ nan'guaaⁿ yā ndii chííⁿ ndíí cúūuⁿ sello miiⁿ ch'iindiveén nduudu yen'e 'iɪn'yān chi ndii chííⁿ ndíí cuūuⁿ 'iiti miiⁿ chi caⁿ'a 'túúcā: Cuchíí di ní n'diichi di.

8 N'diichí ní snaáⁿ 'áámá 'yúúduu cuaaaⁿ dɛɛvé ndúúcu saⁿ'ā chi cundúu sa 'yúúduu miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní nguuví sa vaadī n'gii. Ní cuaaⁿ daami sa cuchíí taama saⁿ'ā chí mensajero yen'e vaadī n'gíí chí tá'āa ní nguain'dai almas yen'e 'iɪn'yān chi n'díí. Tuu'mi ní 'iɪn'yān ca'á yā poder saⁿ'ā s'eeⁿ yen'e 'áámá cuarto parte yen'e yāⁿ'āa yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí saⁿ'ā s'eeⁿ diiⁿ sa caandaá s'eeⁿ. Ní 'íícú ch'iɪn'nūⁿ sa 'iɪn'yān ndúúcu machete chí 'uūvī lados 'caāiⁿ ní ndúúcu 'áámá vaadī cuiicu ní ndúúcu ca'ái ní ndúúcu 'iiti taaⁿ. Ní 'tíicā saⁿ'ā s'eeⁿ ch'iɪn'nūⁿ sa 'iɪn'yān.

9 Ní taachi 'iɪn'yān chi nguuví 'iiti cuūchī nan'guaaⁿ yā ndii chííⁿ ndii nyuⁿ'u sello miiⁿ, n'diichí mááⁿ nátaí ní n'diichí almas yen'e 'iɪn'yān chí n'díí. Ní 'iɪn'yān ch'iɪn'núⁿ yā 'iɪn'yān s'eeⁿ cáávā chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní cáávā chí ngaⁿ'a cuaacú yā yen'e Ndyuūs. 10 Ní almas yen'e 'iɪn'yān s'eeⁿ yuudu n'dáí 'caí yā ní caⁿ'a yā: N'dii Señor chí véé tanducuén'ē poder yen'e nī, n'dii chí dɛɛvé nī ní cuaacú nī, ndíí dɛ'ē tiempo caⁿ'á nī n'diichí nī nuuⁿndi yen'e 'iɪn'yān chí snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní diíⁿ nī castigar 'iɪn'yān s'eeⁿ cáávā chí ch'iɪn'núⁿ yā

nú'suu?

11 Ní 'iɪn'yān miiⁿ ca'á yā 'áámá 'áámá yā catecaí cuéε yā. Ní 'iɪn'yān miiⁿ ngaⁿ'á yā 'tíicā: Ndís'tíí ní ntaavi'tuunúúⁿ nī 'tɛε 'tɛé cá ndíí taachi 'iɪn'yān yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'caan'núⁿ yā tanáⁿ'ā ca 'iɪn'yān chí diiⁿ ntii'nyúⁿ yen'e Cristo, 'iɪn'yān chí hermanos yen'é nī. Ní canéé chí 'cuūvi yā tan'dúúca ndís'tíí ch'íí nī.

12 Ní n'diichí 'iɪn'yān chí nguuví 'iiti cuūchī taachi nan'guaaⁿ yā ndii chííⁿ ndii niyaaⁿ sello miiⁿ. Ní n'diichí chí díítūu n'dáí nuⁿ'u yán'āa yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. N'diichí 'yán'ā miiⁿ chíí tan'dúúca chí cuáíⁿ catecaí yā chí cuáíⁿ yen'e luto. Ní 'iyyū miiⁿ ní nduuví cua'āa tan'dúúca yuúúⁿ. 13 Ní 'iɪn'nyúⁿ s'eeⁿ yen'e nanguuvi ní sn'daā ndii na yán'āa. Ní tan'dúúca chí ingéé tá'ā n'gui'i yán'á yen'e n'guídí taachi ndaā 'áámá 'yúúné tááⁿ 'tíicā sn'daā 'iɪn'nyú s'eeⁿ. 14 Ní nanguuvi ní ch'iinu yen'e ní nduuví 'lín tan'dúúca chí n'gɛɛcu yú 'áámá caaca. Ní 'áámá 'áámá yíicū ndúúcu 'áámá 'áámá isla ní nuⁿ'u yen'e na lugar yen'e. 15 Ní 'iɪn'yān yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, reyes ndúúcu 'iɪn'yān chí ch'ɛɛtɛ ndúúcu 'iɪn'yān 'cuiica ndúúcu 'iɪn'yān comandantes ndúúcu 'iɪn'yān chí véé poder yen'é yā ndúúcu 'iɪn'yān chí 'áámá diíⁿ yā ntii'nyuⁿ yen'e 'iiví yā ndúúcu 'iɪn'yān chí libre yā, nducyáácá yā chɛɛti núúⁿ n'de'ei yā na yíivi yáává ní nguááⁿ na tuūu

yen'e yīlcū. ¹⁶ Ní 'iīn'yān s'een ca'n'a yā chii yā icyán'ā ndúúcū tuūu: Ndís'tiī icyán'ā ndúúcū tuūu, cun'dáá nduú nī vmnaaⁿ yen'e nús'uu ní cunūūⁿ n'dé'ei nī nús'uu yen'e nanááⁿ Ndyuūs chí vée yā na trono miiⁿ ní yen'e castigo chí neené diītūu n'dai chí Jesucristo chí nguuvī 'iiti cuūchī téé yā nús'uu.

¹⁷ Caati 'āā ndaā nguuvī ch'εεε miiⁿ taachi Ndyuūs ca'a yā castigo 'iīn'yān s'een ní ¿Du'ū cuuvī cuchée castigo 'cūū?

7

Yen'é 'iīn'yān chi señalado yā yen'e tribus yen'e 'iīn'yān Israel

¹ N'diichī dendú'ū chí 'túúcā, ní cuayiivī 'úú n'diichī cuūuⁿ ángeles chí chééndii yā ndu'u cuuúⁿ esquinas yen'e i'n'yeeⁿdí 'cūū. Ní ángeles s'een índεεnee yā ndii chíiⁿ ndii cuuúⁿ 'yúúné yen'e yán'āa 'cūū. Ní 'íícú 'yúúné s'een nguée chéenū diituú na yán'āa ndíi nguée ndúú vmnaaⁿ mar 'áámá nuūⁿnīn'yán'ā, ndíi nguée ndúú vmnaaⁿ mar 'áámá yán'á. ² Ní n'diichī ntuúⁿ táámá ángel chí cuchii yā naachi can'daa 'yán'ā. Ní ndεε yā na ta'a yā 'áámá sello yen'é Ndyuūs chí canduuchi. Ní ángel miiⁿ yúúúú n'dái ngaⁿ'a yā ndu'u cuūuⁿ ángeles chí sta'á yā poder chí ditiīnú yā chí diiⁿ yā daño na yán'āa 'cūū ndúúcū ná nuuⁿnīn'yán'ā.

³ Ní ángel miiⁿ ngaⁿ'á yā 'túúcā: Ndís'tiī ángeles, nguée diiⁿ nī daño yen'e yán'āa 'cūū, ndíi nguée ndúú yen'e

nuūⁿnīn'yán'ā, ndíi nguée ndúú yen'e yán'á ndíi taachi s'nuúⁿ 'nū 'áámá sello yen'e Ndyuūs na nchéεtē 'iīn'yān chí dichíí'vē Ndyuūs yen'e yú.

⁴ Ní ch'iīndiveéⁿ chí duuchi 'iīn'yān chí chíi sellado yā ní ngii yā 'áámá ciento 'uūvī ngεεcú cuūuⁿ mil 'iīn'yān chí 'iīn'yān yen'e nducuén'ē tribus yen'e ndaata yen'e 'iīn'yān Israel. ⁵ 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Judá ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Rubén ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Gad ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil.

⁶ 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Aser ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Neftalí ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Manasés ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil.

⁷ 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Simeón ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Leví ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Isacar ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil.

⁸ 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Zabulón ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iīn'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Benjamín ní ndíi yā sellado yā ndiichúúví mil.

Nducyáácá 'ii'nyān chi véé catecai cuéε yā

9 Cuayiiivi ní n'diichí n'deeē n'dái 'ii'nyān yen'e tanducuén'ē nación, yen'e tanducuén'ē raza, yen'e 'ii'nyān yen'e tanducuén'ē daveedi ndúúcū tanducuén'ē davaacu chi n'dáán, yen'e tanducuén'ē yāān yen'e tanducuén'ē 'ii'nyān chi véé na i'nyee'dí 'cūū. Ní nducyaaca 'ii'nyān s'ee'n chééndii yā nanáán trono mii'n ní nanáán 'ii'nyān chi nguuvi 'iiti cuūchī. Ní mar 'áámá 'ii'nyān nguéé cuuvi didúúché yā. Nducyáácá yā véé catecai yā cuéε ní ndéε yā yii'nyún na ta'á yā. 10 Ní nducyáácá yā 'cai yā yiicú yā ní can'a yā 'tíicā:

Ndyuūs chi véε yā na trono mii'n ndúúcū Cristo chi nguuvi 'iiti cuūchī nadanguá'n'ai yā s'uuún. 11 Ní nducyaaca ángeles s'ee'n ní ch'εεte yā núúnmán' 'diituú yen'e trono mii'n ndúúcū ndu'ū ndiicú cuūū'n 'ii'ntyén'ē ndúúcū ndu'u cuūū'n 'ii'nyān s'ee'n. Ní nducyaaca yā candiitín'dii yā nanáán 'ii'nyān chi véε yā na trono mii'n ní dich'εεté yā Ndyuūs. 12 Ní 'tíicā can'a yā:

'Tíicā va. Di'chεεte yú Ndyuūs chi dεεve ngii yā chí deenu yā tanducuén'ē dendu'ū chi véé. Can'a yú gracias Ndyuūs. Ní dii'n yú honrar 'ii'nyān. Ní nducuén'ē poder ndúúcū nducuén'ē

fuerzas ní yen'e yā. Ní 'tíicā canéé Ndyuūs yen'e yú cuen'e daān'man cuen'e daān'man. 'Tíicā.

13 Cuayiiivi ní 'áámá 'ii'ntyén'ē nan'guεεcúta'n'a yā ní itiinguuneén yā 'úú: ¿Dú'u rá 'ii'nyān chi véé catecai cuéε yā ní tíi chiicá yā?

14 Ní 'úú ní ngan'á: N'dii, Señor, deenú nī yen'e yā. Tuu'mi ní 'ii'ntyén'ē mii'n can'a yā: 'ii'nyān s'ee'n ní chiica yā yen'ē chi ch'eenu taaví yā chiī ní 'āā dεεvé yā catecai yā ndúúcū yuuún yen'e Cristo chi nguuvi 'iiti cuūchī. 15 Ní cáávā chuū 'ii'nyān s'ee'n snée yā nanáán Ndyuūs chi véε yā na trono yen'é yā. Ní dichí'vé yā Ndyuūs ndii nguuvi ndii n'gaan na yáacū yen'e yā. Ní 'ii'nyān chi véε yā na trono mii'n ní canéé yā mii'n ní candéε yā cuidado nducyaaca 'ii'nyān s'ee'n. 16 Ní 'ii'nyān s'ee'n 'āā ntéε cuuvi cuicú yā, ní 'āā ntéε cuuvi yaácá yā. Ní 'āā ntéε cundāā yan'ā vmnaa'n yen'e yā ndíi nguéé ndúú cuuvi cuucu 'ii'nyān ndúúcū yan'ā. 17 Caati 'ii'nyān chi nguuvi 'iiti cuūchī chi véε yā na trono mii'n ní diín yā cuidado 'ii'nyān s'ee'n tan'dúúcā chi 'ii'nyān s'ee'n ní 'iiti cuūchī yen'é yā. 'Tíicā diín yā. Ní can'dáá naa'n yā ní 'cuu'n'mín yā 'ii'nyān s'ee'n naachí candaā nuū'nīn yen'e vida cuen'e daān'man. Ní Ndyuūs nadidεεvé yā tanducuén'ē nuū'nīn nduutináa'n yā.

8

Sello chi ndii chíi'n ndíi ndéēchē ndúúcū incensario

ye'n'e 'díínguāaⁿ

1 Ní taachi 'iín'yāⁿ chi ngu-uvi 'iiti cuūchī nan'guaaⁿ yā ní diví yā ndii chííⁿ ndíí ndēēchē sellos miiⁿ ye'n'e libro miiⁿ tuu'mi ní chó'ōo tan'dúúca ma'n'a hora chí chíí 'díííⁿ canéé na va'ai chēeti nguuvi.

2 Tuu'mi ní n'diichí chi ndu'u ndēēchē ángeles chí chééndii yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní ángeles sta'á yā 'áámá trompeta 'áámá 'aamá yā ye'n'e 'iín'yāⁿ miiⁿ chí ca'á yā trompetas.

3 Ní cuayiivi táámá ángel chí ndēē yā 'áámá incensario ye'n'e 'díínguāaⁿ ní ndaa yā nanááⁿ nátaí ye'n'e 'díínguāaⁿ ní chééndii yā miiⁿ. Ní ángel miiⁿ ní sta'á yā n'deeē n'dái cú'úyaa. Ní ca'á yā cáávā ofrenda dáámá ndúúcu chí nga'n'angua'á yā 'iín'yāⁿ chí ye'n'é Ndyuūs. Ní s'néēⁿ yā incienso nanááⁿ nátaí ye'n'e 'díínguāaⁿ chí canéé nanááⁿ trono miiⁿ.

4 Ní 'yáá'n'mín ye'n'e cú'úyaa chí canéé na ta'a ángel miiⁿ ndúúcu ye'n'e chí nga'n'angua'a 'iín'yāⁿ ye'n'e i'n'yeēndí 'cūū chí ye'n'e Ndyuūs ní dáámá cuhéē nanááⁿ Ndyuūs. 5 Tuu'mi ní ángel miiⁿ sta'á yā incensario ye'n'e 'díínguāaⁿ chiitú yā ndúúcu nduucya'n'ā ye'n'e nátaí miiⁿ. Ní chingéē yā vmnaaⁿ yá'n'āa ye'n'e i'n'yeēndí 'cūū. Ní ndaa daavi chí diituu n'gēēcūū ndúúcu dēēve ye'n'e 'cuai ndúúcu chí 'nu'u yá'n'āa.

Ye'n'e trompetas

6 Ní ndu'u ndēēchē ángeles chí ndēē yā trompetas ch'ēetinéé yaáⁿ yā chí

dí'cuēecú yā trompetas ye'n'é yā.

7 Ní ángel chí vmnáaⁿ vm-naaⁿ dí'cuēecú yā trompeta ye'n'e yā ní chingéē vmnaaⁿ yá'n'āa yuūuⁿ ndúúcu nguuchi ya'n'ā ndístá'n'ā ndúúcu yuūúⁿ. Ní chíichi 'iínū parte ye'n'e yá'n'āa ye'n'e i'n'yeēndí 'cūū ndúúcu 'iínū parte ye'n'e yá'n'ā chí v'éé. Dáámá chíichi ndúúcu 'iínū parte ye'n'e yá'n'ā ndúúcu nducuén'ē yaātā cueēē yén'ē.

8 Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii 'úúví ángel dí'cuēecú yā trompeta ye'n'e yā ní n'diichí 'áámá cosa tan'dúúca 'áámá yīicū ch'ēetē chí ngiichi chí 'áámá 'iín'yāⁿ chēecú yā ye'n'e va'ai chēeti nguūvi. Ní sn'daa vmnaaⁿ ye'n'e nuū'nīn'yá'n'ā. Ní ye'n'e i'n'yeēndí 'cūū ná 'iínū parte ye'n'e nuū'nīn'yá'n'ā nduuvi yuūúⁿ. 9 Ní ch'īi 'áámá 'iínū parte ye'n'e 'iiti chí v'éé chēeti nuū'nīn'yá'n'ā miiⁿ ndúúcu 'iínū parte ye'n'e nducuén'ē barcos chí chiica vmnaaⁿ nuū'nīn'yá'n'ā ní ntuūví.

10 Tuu'mi ní ángel ndii chííⁿ ndii 'iínū miiⁿ dí'cuēecú yā trompeta ye'n'e yā ní sn'daa 'áámá 'iín'yūⁿ ch'ēetē ca ye'n'e nanguuvi tan'dúúca 'áámá táaⁿ yáácá chí ngiichi. Ní sn'daa vmnaaⁿ ye'n'e 'iínū parte ye'n'e yīícú s'een ndúúcu nuū'nīn chí can'daa chí v'éé na i'n'yeēndí 'cūū. 11 Ní 'iín'yūⁿ ch'ēetē ca miiⁿ ní chí duuchi Ajenjo chí ne'n'e caa'n'maⁿ chí yaaá. Ní 'iínū parte ye'n'e nuū'nīn ye'n'e yīicū ndúúcu nuū'nīn chí can'daa ní nduūví Ajenjo chí yaaá. Ní neenē

'yaaⁿ 'iin'yāⁿ ch'iⁱ yā chí chíⁱ yā nuūⁿnīⁿ miiⁿ ti neené yaa^a nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

12 Tuu'mi ní ángel ndii chíⁿ ndii cuūuⁿ di'cuεεcú yā trompeta yeⁿ'e yā ní 'iinū parte yeⁿ'e 'yáⁿ'ā nca'ái ndúú^cū 'iinū parte yeⁿ'e 'íiⁿnyúⁿ. Ní 'íicú 'iinū parte yeⁿ'e dendu'ū chi 'túucā ní chii maāiⁿ. Ní nguée^e canuuⁿ δεεε yeⁿ'e na 'iinū parte yeⁿ'e nguuví. 'Tiicá ntúūⁿ n'gaanⁿ.

13 Tuu'mi ní n'diichí 'áámá ángel tan'dúú^cā 'íi'yāⁿ ní n'giindiveén chi n'gai yā naachi cueⁿ'e yā naavtaⁿ'ā nanguuvi. Ní ngan'a yuudú yā 'túicā: De'ε chúú^cā ya'āi, de'ε chúú^cā ya'āi, de'ε chúú^cā ya'āi yeⁿ'é 'iin'yāⁿ chi snée yā na yáⁿ'āa yeⁿ'e chi cuuvi taachi tá'iiⁿū ángeles caⁿ'á yā di'cuεεcú yā trompetas yeⁿ'é yā.

9

1 Cuayiivi ní n'diichí ndíi nyuⁿu ángel miiⁿ di'cuεεcú yā trompeta yeⁿ'e yā ní n'diichí 'áámá 'íiⁿnyúⁿ chi chíicā nanguuvi ní chíiya na yáⁿ'āa. Ní 'áámá 'iin'yāⁿ ndεε yā llave yeⁿ'e abismo chi 'áámá yiivε yáⁿ'āa ch'εεté chí nan'guāāⁿ yáaⁿnūuⁿ n'dái. Ní 'áámá ángel chi nguée^e n'daacā ca'a yā llave miiⁿ na ta'a 'íiⁿnyúⁿ miiⁿ.

2 Ní ángel miiⁿ n'guaaⁿ yā yiivε yáⁿ'āa ní can'dáá 'yaaⁿ'miiⁿ yeⁿ'e tan'dúú^cā 'yaaⁿ'miiⁿ chi can'daā yeⁿ'e 'áámá horno ch'εεte. Ní 'yaaⁿ'miiⁿ miiⁿ chi can'daā yeⁿ'e yiivé miiⁿ ní diiⁿ chi nduuví maāiⁿ na

'yáⁿ'ā ndúú^cū 'yúúⁿé. 3 Ní yeⁿ'e 'yaaⁿ'miiⁿ miiⁿ can'daā langostas na yáⁿ'āa. Ní 'iiti s'eeⁿ ní taánⁿ tī, ní chingaá tī. Ní tan'dúú^cā 'iiti dáⁿ'āi diiⁿ tī, 'túicā cuuvi diiⁿ tī. 4 Ní 'iin'yāⁿ dichó'o yā langostas chí nguée^e diiⁿ tī daño yeⁿ'e yaātā chí véé na yáⁿ'āa ndúú^cū mar 'áámá naaⁿ chí yaātā cueeé ndíi mar 'áámá yáⁿ'á, naati dámaāⁿ cuuvi diiⁿ tī daño 'iin'yāⁿ chí nguée^e ndεε yā sello yeⁿ'e Ndyuūs ná ncheεté yā. 5 Naati caⁿ'á yā chí yā langostas chí nguée^e cuuvi 'caaⁿ'núⁿ tī 'iin'yāⁿ s'eeⁿ naati cuuvi diiⁿ tī chí 'cueenu yā cuuvi chí ya'ai cá yā cheεti nyúⁿ'ú 'íyú. Ní diiⁿ tī chí ya'ai cá yā tan'dúú^cā chí ya'ai ca 'iin'yāⁿ taachi cá'a 'iiti daⁿ'āi 'iin'yāⁿ. 6 Ní nguuví s'eeⁿ ní 'iin'yāⁿ yeⁿ'e in'yeeⁿdí 'cūū in'nuúⁿ yā taacā chí cuuvi 'cuūví yā tī neⁿ'e yā chí 'cuūví yā, naati nguée^e cuuvi 'cuūví yā.

7 Ní langostas miiⁿ ní tan'dúú^cā 'aama 'yúúⁿdū chí canee listo tī chí 'cuuⁿ'mán tī 'túicā langostas miiⁿ. Na tiíⁿ tī cánduūu cosa tan'dúú^cā corona yeⁿ'e 'díiⁿnguāāⁿ. Ní naánⁿ tī ní tan'dúú^cā nááⁿ 'iin'yāⁿ. 8 Ní yuūdūū tiíⁿ tī tan'dúú^cā yuūdūū tiíⁿ n'daataá. Ní 'diiⁿ'yuⁿ tī tan'dúú^cā 'diiⁿ'yuⁿ 'yáíⁿyāāⁿ cuá'aá. 9 Ní snúuⁿ cuerpo yeⁿ'é tī catecai tan'dúú^cā catecai cūū chí armadura cūū yeⁿ'e soldado. Ní n'gée^ecú ngeεchi tī tan'dúú^cā chí n'geεcu 'yaaⁿ n'dái carros ndúú^cū 'yaaⁿ n'dái 'yúúⁿdū

chi ngéenu tī ndεε tī carro yen'e tī tan'dúúcā chi ngéenu tī cuen'e tī nen'e chí 'cuu'n'mán yā. ¹⁰ Ní véé nduucuda'n'ai tī tan'dúúcā nduucuda'n'ai 'iiti dan'āi ní véε 'iini ch'εεε na nduucuda'n'ai tī. Ní ndúúcū 'iini ch'εεε yen'é nduucuda'n'ai tī chi diín tī daño chi ch'eenu yā chiī chεεti nyún'ú 'íyú. ¹¹ Ní canée 'áámá ángel ndíi tiín yen'e 'iiti s'een, chíín chí ángel yen'ē yiive yán'āa miiⁿ. Ní ángel miiⁿ chi duuchi Abadón na nduudu hebreo, ní Apolión ná nduudu griego chi nen'e caa'n'maⁿ 'iin'yāⁿ chi nada'tuūví tanducuéⁿē.

¹² Maaⁿ ní chó'ōo 'áámá vaadī ya'āi chi canée chi chó'ōo naati véé na 'uūvī vaadī ya'āi chi canée chi cho'oo.

¹³ Tuu'mi ní ndii chíín ndii niyaaⁿ ángel miiⁿ idi'cuεεcú yā trompeta yen'é yā ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chí cuchiī naavta'n'ā yen'e chí cuūⁿ níⁿniⁿ tī chí adorno yen'ē nátaí yen'e 'diiⁿnguāⁿ chí canée nanááⁿ Ndyuūs naachi dich'εεté yā Ndyuūs.

¹⁴ Ní nduudu miiⁿ ca'n'a chíi ndii niyaaⁿ ángel miiⁿ chí ndεé yā trompeta yen'é yā: Dii, ángel, n'daatí di ndu'u cuūⁿ ángeles chí snée i'yúú yā niīⁿnuún na yíicú ch'εεε chí nguuvī Eufates.

¹⁵ Ní nín'daatí yā ndú'ū cuūⁿ ángeles s'een caati cuuvi 'caāⁿnuⁿ yā 'iinū parte yen'e 'iin'yāⁿ yen'e iⁿyeeⁿdí 'cūū. Ní canée listo yā hora yen'ē. ¹⁶ Ní ch'iindiveén chí chεε dúúché yā soldados chí sndúu sa 'yuūdūu chí ngii sa tan'dúúcā 'uuvī ciento millones.

¹⁷ Ní 'tíicā n'diichí 'yuūdūu s'een taachi 'úú, Juan, cuen'é ndúúcū espíritu yen'é. Ní 'iin'yāⁿ chí sndúu yā 'yúúdūu s'één véé catecaí yā chí armadura yen'e pecho yen'é yā ní color cuá'a tan'dúúcā chí nguuchi ya'n'ā ndúúcū color cueéé nanguuvi ndúúcū color cuaaáⁿ. Ní 'yúúdūu s'een ní tiín tī tan'dúúcā tiín 'yáiⁿyāⁿ cuá'aá. Ní na cheendí tī ican'daā nguuchi ya'n'ā ndúúcū 'yaaⁿmiⁿ ndúúcū azufre. ¹⁸ Ní yen'e 'iinū naaⁿ dendu'ū s'túúcā chí can'daā yen'e cheendí tī ní 'áámá 'iinū parte yen'e 'iin'yāⁿ yen'e iⁿyeeⁿdí 'cūū ch'ti yā ndúúcū nguuchi yán'ā miiⁿ ndúúcū 'yaaⁿmiⁿ miiⁿ ndúúcū azufre miiⁿ. ¹⁹ Ní chí ditiínú yen'e 'yúúdūu s'één canúún cheendí tī ndúúcū nduucuda'n'ai tī tī nduucuda'n'ai tī miiⁿ ní yaaⁿ ní tan'dúúcā tiín cúú, 'tíicā nduucuda'n'ai tī. Ní ndúúcū cheendí tī ndúúcū nduucuda'n'ai tī diín tī daño 'iin'yāⁿ s'een.

²⁰ Tanán'ā 'iin'yāⁿ yen'e iⁿyeeⁿdí 'cūū chí nguéé ch'ti yā yen'e daños nguéé ndaācādaamí yā yen'e dendu'ū chí diín yā chí nguéé n'daaca. Ní i'téenu yā espíritu yen'e yááⁿnguīnūⁿ ndúúcū santos ídolos yen'e 'dííⁿnguāⁿ ndúúcū santos ídolos yen'e 'dííⁿnguεε ndúúcū santos ídolos yen'ē cúú cuaaáⁿ ndúúcū santos ídolos yen'e tuūu ndúúcū santos ídolos yen'e yán'ā. Dendú'ū santos ídolos nguéé cuuvi inaaⁿ, ní nguéé cuuvi n'giindiveén, ndíi

nguée cuuvi ngiicá. ²¹ Ní 'iín'yān s'een 'tiicá ntúūⁿ nguée ndaācādaamí yā yeⁿe chí n'giiⁿnúⁿ yā 'iín'yāⁿ, ndíí nguée ndúú yeⁿe ngaatu chí dííⁿ yā, ndíí nguée ndúú yeⁿe chí caⁿ'á yā ndúú^{cū} isaⁿ'ā o n'daataá chí nguée yeⁿ'é yā, ndíí nguée ndúú yeⁿe chí duucu yā.

10

Yeⁿe ángel ndúú^{cū} libro 'lín

¹ Cuayíivi ní n'diichí 'áamá ángel chí véé n'deee n'dái poder yeⁿe yā. Ní chiicá yā yeⁿe va'ai chēeti nguuvi ní chiyyā yā. Ní véé catecaí yā yeⁿe meēēⁿ. Ní vmnaaⁿ tííⁿ yā canée cuuⁿ'ngúúⁿndí yeⁿe nanguuvi. Ní naáⁿ yā tan'dúú^{cā} dēē^{ve} yeⁿe 'yáⁿ'ā, 'tíicā ngii naáⁿ yā. Ní ca'á yā ní tan'dúú^{cā} columnas chí nguuchi yaⁿ'ā. ² Ní na ta'á yā ndē^e yā 'áamá libro 'lín chí canda'āí. Ní ángel miiⁿ s'neeⁿ yā ca'á yā lado ta cuaacú yā vmnaaⁿ na nuūⁿ'nīⁿ'yáⁿ'ā. Ní s'neeⁿ yā ca'á yā lado tá 'cuee yā vmnaaⁿ na yáⁿ'āa. ³ Tuu'mi ní yuudu n'dái 'caí yā tan'dúú^{cā} chí n'gaí 'áamá 'yáíⁿyāaⁿ cuá'aá. Ní ch'íínú 'cai yā ní ndēēchē daavi ní caⁿ'ā ndúú^{cū} nduudu yeⁿ'ē. ⁴ Taachí ch'íínú ngaⁿ'ā ndu'ū ndēēchē daavi miiⁿ 'úú ní canée listo chí dinguúⁿ chiiⁿ chí n'diichí taachi ch'iindiyeēⁿ 'áamá nduudu yeⁿe ná va'ai chēeti nguuvi chí caⁿ'a chíí 'úú: Nguée dinguuⁿ di nduudu chí ngaⁿ'ā ndu'u ndēēchē daavi miiⁿ

naati canúúⁿ n'de'ei di na staava yeⁿ'e di nduudu miiⁿ.

⁵ Ní ángel miiⁿ chí n'diichí chí chééndii vmnaaⁿ na nuūⁿ'nīⁿ'yáⁿ'ā ndúú^{cū} vmnaaⁿ na yáⁿ'āa ch'ēé yā ta'a yā lado ta cuaacú yā ndíí nanguuvi. ⁶ Ní dííⁿ yā 'áamá com-promiso ní ngaⁿ'a yā: “Por Dios”, Ndyuūs chí canduuchi cueⁿ'e daāⁿmaⁿ, Ndyuūs chí din'dái yā nánguuví ndúú^{cū} tanducuén'ē dendu'ū chí véé yeⁿ'ē, ndúú^{cū} yáⁿ'āa ndúú^{cū} tanducuén'ē dendu'ū chí véé yeⁿ'ē, ndúú^{cū} nuuⁿ'nīⁿ'yáⁿ'ā ndúú^{cū} tanducuén'ē dendu'ū chí véé yeⁿ'ē. Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā: 'Āā ntée tiempo chí cuuvi 'naaⁿ. ⁷ Ti nguuvi taachi ndii chííⁿ ndii ndēēchē ángeles ní tucá'a yā 'cuēēcú yā trompetas yeⁿe yā tuu'mi ní chiiⁿ chí Ndyuūs cunee n'de'ei yā ní 'cuiinu. Ní Ndyuūs tucá'a yā dííⁿ yā tanducuén'ē chí ngaⁿ'a yā ngii yā 'iín'yāⁿ profetas chí dichííⁿ've yā Ndyuūs.

⁸ Tuu'mi ní nduudu chí ch'iindiveēⁿ ndii nanguuvi caⁿ'a ntúúⁿ yā ndúú^{cū} 'úú táamá vmneⁿ'ēe ní caⁿ'a 'tíicā: Díí, Juan, cueⁿ'e di ní cuta'a di libro 'lín chí ngaadi chí ángel miiⁿ ndēé yā na ta'á yā, ángel chí chééndii yā vmnaaⁿ na nuūⁿ'nīⁿ'yáⁿ'ā ndúú^{cū} vmnaaⁿ na yáⁿ'āa.

⁹ Ní cheⁿ'é nanááⁿ ángel miiⁿ ní caⁿ'á chíí ángel: Díí, ángel, tee di libro 'lín 'úú. Ní teé yā libro 'lín 'úú. Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā chiyyā 'úú: Cuta'a di ní ché'é dí libro 'lín. Ní cuuvi yaadi na cheendi di

tan'dúúcā n̄di'i naati nduūvī yaāá ná cheēti di.

¹⁰ Tuu'mi ní sta'á libro 'lín miiⁿ chí canéé na ta'a ángel miiⁿ ní che'é. Ní chíi yaadi cheendi tan'dúúcā n̄di'i. Taachi 'āā ch'íínú che'é ní nduūvī yaāá yeⁿe cheēti.

¹¹ Angel miiⁿ ní nín'núúⁿ nūuⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā 'úú: Díí, Juan, taama vmnéⁿ'ēe canéé chí caaⁿ'maⁿ di nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'ē n'deee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū 'yaaⁿ n'dái naciones ndúúcū 'yaaⁿ taavi 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a davaacu s'een chí n̄dááⁿ ní ndúúcū reyes.

11

'Uuvi 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu

¹ Tuu'mi ní ángel miiⁿ tee yā 'aama taaⁿ nduu 'úú ti tan'dúúcā 'áámá nduucu chí dícaadí yā, 'tíicā. Ní ángel miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā 'úú: Cuééndii di ní dícaadí dí yáacū yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū nátaī. Ní dīduuche di cheēti yaācū 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs.

² Naati chūva'āi yeⁿ'e yáacū na patio miiⁿ nguéé dícaadí dí miiⁿ ti chíiⁿ ní caⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé i'téenu yā Ndyuūs. 'Iiⁿ'yāⁿ s'een ní 'caanca'a yā nducuén'ē yāāⁿ miiⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs 'uūvī ngēecú 'uūvī 'iiyū. ³ Ní ngaⁿ'á yā 'tíicā. 'Úú ní dicho'ó 'uūvī 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'é, chí caaⁿ'máⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é 'áámá mil canee 'uūvī ciento ndúúcū 'iinu ngēecu nguuvi. Ní catecai yā ní 'iiⁿ'yāⁿ chí luto yā.

⁴ Ná 'uūvī 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí ngaⁿ'a cuaacu yeⁿ'é, 'iiⁿ'yāⁿ s'een ní tan'dúúcā 'uūvī yāⁿ'á yeⁿ'e olivas ndúúcū 'uūvī candeleros chí snéé nanááⁿ Señor chí 'iivi yeⁿ'e yāⁿ'āa.

⁵ Ní nduuti chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ neⁿ'e yā dííⁿ yā daño 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a cuaacu yeⁿ'é tuu'mi ní can'dáa nguuchi yaⁿ'ā na cheendi 'uūvī 'iiⁿ'yāⁿ ní ch'íinū 'iiⁿ'yāⁿ chí contra yeⁿ'e yā. Ní 'tíicā cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ chí neⁿ'é yā dííⁿ yā daño 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ s'een, canéé chí 'cuūvi yā ndúúcū nguuchi yaⁿ'ā.

⁶ 'Uuvi 'iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'maⁿ cuaacu yeⁿ'é ní vée poder yeⁿ'e yā chí cuuvi n̄'gaadí yā nanguuvi ní 'íicú nguéé cueeⁿ cúúvī 'naaⁿ tiempo chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cuuví yā dííⁿ ntúuⁿ yā chí nuuⁿ'nīⁿ nduuvi yuūúⁿ. Ní dííⁿ yā chí ndáá n'deee n'dái ca'ai yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ dí 'cūū, ní dííⁿ yā chuū 'āā de'ē nūuⁿ tiempo taachi neⁿ'e yā.

⁷ Ní cuayiivi taachi 'cuiinu caaⁿ'máⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs tuu'mí 'iiti taaⁿ chí nguuvi monstruo ní can'dáa tī yeⁿ'e yiive yāⁿ'āa ní dííⁿ caandaá tī ndúúcū 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ s'een. Ní cucheē tī yeⁿ'e yā ní 'caaⁿ'núⁿ tī 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ s'een. ⁸ Ní cuerpo yeⁿ'e 'uūvī tináⁿ'ā s'een cunéé na yúúⁿí yeⁿ'e yāāⁿ ch'ēete miiⁿ chí dáámá yāāⁿ miiⁿ naachi 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'nééⁿnga'á yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú na cruz. Ní ndúúcū táámá nduudu yāāⁿ ch'ēete miiⁿ tan'dúúcā yāāⁿ Sodoma o yāⁿ'āa Egipto

ti 'iin'yāⁿ chi nguéé n'daacā ch'εεtinée yā miiⁿ. ⁹ Ní 'iin'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ s'eeⁿ ndúú^{cū} 'iin'yāⁿ ndaataa s'eeⁿ ndúú^{cū} 'iin'yāⁿ yeⁿ'e n'deee n'dái davaacu chi n'dááⁿ ndúú^{cū} 'iin'yāⁿ yeⁿ'e 'naaⁿ naciones caⁿ'á yā n'diichi yā 'uū^{vī} cuerpo chi tináⁿ'ā yeⁿ'e 'iin'yāⁿ chi n'diī chéeti na 'íinú nguuví canée maⁿ'a. Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ nguéé 'cuaáⁿ yā chi 'iin'yāⁿ 'cuεεchi yā cuerpos yeⁿ'e tináⁿ'ā yeⁿ'e 'iin'yāⁿ chi n'díi miiⁿ. ¹⁰ Ní 'iin'yāⁿ chi ch'εεtinée yā na yáⁿ'āa ní neené cuuvi yeenú yā chi n'díi nduu 'uū^{vī} profetas. Ní diīⁿ yā 'viicu. Ní dicho'ó yā regalos yeⁿ'e 'aamá yā taama yā caati 'uuvi profetas chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs diīⁿ yā chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ néené ch'eenu yā chiī. ¹¹ Naati cuayiivi chi chó'ōo 'iinu nguuví canée maⁿ'a Ndyuūs nadacuéeⁿ yā nduu 'uuvi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní nducyaaca 'iin'yāⁿ di'va'a yā yeⁿ'e chi n'diichi yā. ¹² Ní cuayiivi míiⁿ 'uuvi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā 'áamá nduudu yuudu n'dái yeⁿ'e ná va'ai chéeti nguuví chi caⁿ'ā: Ndís'tiī, cuchée nī 'muuⁿ. Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní cuchée yā na va'ai chéeti nguuví na 'áamá meēⁿ. Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chi taaⁿ yā yeⁿ'e yā n'diichí yā chuū. ¹³ Ní hora míiⁿ nūuⁿ 'nuⁿ'u taaⁿ yáⁿ'āa ní 'áamá ndiichi parte yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ chi n'daā ní ndēēchē mil 'iin'yāⁿ ch'īi yā taachi n'nuⁿ'u yáⁿ'āa miiⁿ. Tanáⁿ'a yā ní dí'vá'a yā ní dich'εéte

yā Ndyuūs chi canée na va'ai chéeti nguuví.

¹⁴ Chó'ōo ndii 'uuví vaadī yá'āi naati ní ndii chíiⁿ ndii 'iinu miiⁿ ndaa núúⁿ.

Yeⁿ'e ángel chí di'cuεécú yā ndíi ndēēchē trompeta

¹⁵ Ní ndii chíiⁿ ndii ndēēchē ángel miiⁿ di'cuεécú yā trompetas yeⁿ'e yā ní ch'iindiveéⁿ 'naaⁿ nduudu yuudu na va'ai chéeti nguuví chi ngaⁿ'ā:

Maaⁿ ní Señor Ndyuūs yeⁿ'e yú ndúú^{cū} Cristo ní vεε poder yeⁿ'é yā tiempo maaⁿ chi caaⁿ'maⁿ ntiīⁿnyuⁿ yā cuen'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e nducuén'ē 'iīⁿntyén'ē yeⁿ'e ín'yeeⁿdi ndúú^{cū} naachi ngaⁿ'a ntiīⁿnyuⁿ yā ti nducuén'ē ní yeⁿ'e Cristo maaⁿ. ¹⁶ Tuu'mi ní ndu'u ndiicú cuūuⁿ 'iīⁿntyén'ē chi vée yā na trono yeⁿ'e yā nanááⁿ Ndyuūs ch'εεti ndiitin'díi yā ndúú^{cū} naaⁿ yā na yáⁿ'āa nanááⁿ Ndyuūs ní dich'εéte yā Ndyuūs. ¹⁷ Ní ngaⁿ'a yā:

N'diī Señor Ndyuūs chi vée tanducuén'ē dendu'ū poder yeⁿ'e nī, n'diī chi canée nī tiempo maaⁿ ní canée nī tiempo ndíi vmnaaⁿ ní canée nī ndíi tiempo chi cuchíi. Teé 'nū gracia n'diī, Ndyuūs, ti n'diī ní sta'á nī poder chi yeⁿ'é nī chí ch'εεte n'dai. Ní n'diī ngaⁿ'a ntiīⁿnyúⁿ nī maaⁿ.

18 Ní maaⁿ ní ndaa tiempo chi dituūví nī 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ chi idituuví yā ín'yeeⁿdī. 'Iīn'yāⁿ yeⁿ'e naciones chi nguée i'téenu yā ní nduuvi taáⁿ yā ti ndaā nguuvi chi ca'á nī castigo yeⁿ'e 'iīn'yāⁿ s'eeⁿ ní hora chi cuuvi n'diichí nī nuuⁿndi yeⁿ'e tinán'ā s'ee. Ní ca'á nī premio 'iīn'yāⁿ profetas chi dichí'vē n'diī ní ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é nī. Ní ca'á nī nducyáácá 'iīn'yāⁿ chi neⁿ'e yā n'diī ndúúⁿcū 'iīn'yāⁿ chi dich'εεté yā n'diī, 'iīn'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndúúⁿcū tanán'ā 'iīn'yāⁿ, nducyáácá 'iīn'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs.

19 Tuu'mi ní 'áámá yā n'guaaⁿ yā cheendi va'āi yeⁿ'e yáacū yeⁿ'e Ndyuūs, yáacū chi canée na va'ai cheeti nguuvi. Ní miiⁿ canée arca chi caja naachi canée compromiso yeⁿ'e Ndyuūs. Ní canée cheeti yáacū miiⁿ. Ní n'diichí 'cuāi ndúúⁿcū n'deee n'dái ruido ndúúⁿcū daavi n'nuⁿ'u na yán'āa ndúúⁿcū 'aama cúúvī yuūūⁿ.

12

N'daataá ndúúⁿcū 'iiti dragón

1 Tuu'mi ní vée 'áámá seña chi néené ch'εεte chi ch'īn'i na va'ai cheeti nguuvī. N'diichí 'áámá n'daataá chi canuuⁿ tá catecai tan'dúúⁿcā 'yán'ā. Ní 'iīn'nyuⁿ miiⁿ ní canée maaⁿ ca'a tá. Ní canúūⁿ tiīⁿ tá 'áámá

corona ndúúⁿcū ndichuuvī 'iīn'nyuⁿ. 2 Ní hora miiⁿ nūuⁿ ní cuuvi 'cuundiyáāⁿ daiya tá ní 'cāi yiicu tá ndúúⁿcū vaadī ya'ai chi cuuvi 'cuundiyáāⁿ daiya tá. Neené ch'eenu tá chiī ní 'āā 'cuée 'cuundiyáāⁿ daiya tá. 3 Ní níiⁿnuúⁿ nūuⁿ vée táámá seña chi néené ch'εεte chi ch'īn'i nanguuvi. N'diichí 'áámá 'iiti cuá'āa chi ch'εεte ca chi nguuvī dragón. Ní vée ndεēchē tiīⁿ tī ní ndiichí duuⁿniiⁿniⁿ tī. Ní canduu tiīⁿ tī ndεēchē coronas 'áámá 'áámá ca'áámá cā'aama tiīⁿ tī. 4 Ní dragón miiⁿ ndúúⁿcū ndúúⁿcudaⁿ'ai tī diīⁿ tī chín'daā na 'iīnu parte yeⁿ'e 'iīn'nyúⁿ yeⁿ'e nanguuvi ní chiya ndii na yán'āa. 'Iiti dragón miiⁿ chééndii tī nanáāⁿ n'daataá chí 'cuundiyáāⁿ daiya tá ní 'íicú cuuvi che'é tī daiya tá miiⁿ taachi 'cuundiyáāⁿ. 5 Tuu'mi ní n'daataá miiⁿ ní ch'īiⁿndiyáāⁿ 'áámá saⁿ'ā 'līiⁿ. Saⁿ'ā 'līiⁿ miiⁿ canée chi diituu caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e tanducuén'ē naciones yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdī ndúúⁿcū 'áámá nduucu cūū. Ní níiⁿnuúⁿ nūuⁿ 'áámá yā sta'a yā saⁿ'ā 'līiⁿ miiⁿ ní cunaⁿ'á yā ndúúⁿcū dacuá'āa miiⁿ na va'ai cheeti nguuvī naachi canée Ndyuūs chi vée yā na trono yeⁿ'e yā. 6 N'daata miiⁿ ní chéénū ta na yán'āa cuūⁿmaⁿ naachi nguée ch'εεtinée 'iīn'yāⁿ ní miiⁿ nūuⁿ Ndyuūs din'dái yā 'áámá lugar cáávā tán'ā miiⁿ. Ní miiⁿ Ndyuūs ca'á yā chi che'e tá 'áámá mil canee 'uūvī ciento nduuyu canée 'iīnū ngεεcu nguuvī.

7 Cuayiivi ní vée 'aama caandaá ch'εεte na va'ai

chɛti nguuvi. Angel Miguel chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū ángeles yeⁿ'é yā 'cuⁿ'u yā contra yeⁿ'e 'iiti dragón. Ní 'iiti dragón miiⁿ ndúúcū ángeles yeⁿ'é tī 'cuⁿ'u tī ndúúcū ángel Miguel miiⁿ. ⁸ Naati 'iiti dragón miiⁿ nguée dííⁿ tī ganar caandaá ch'ɛtɛ miiⁿ. Ní 'āā ntée véé lugar cááva tī na va'ai chɛti nguuvi. ⁹ 'Áámá 'iiⁿ'yāⁿ ch'ɛcú yā 'iiti dragón miiⁿ ndúúcū nducyaaca ángeles yeⁿ'é tī ndíí íⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 'Iiti dragón miiⁿ chí ch'ɛtɛ ní 'iiti cúú miiⁿ ndíí vmnááⁿ vmnaaⁿ chí yááⁿ'nguínūⁿ chí Satanás. 'Iiti cúú miiⁿ ní chinnche'éí tī núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdí.

¹⁰ Tuuⁿ'mi ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chí díitūū n'dai yeⁿ'e na va'ai chɛti nguuví chí ngaⁿ'a 'tíicā: Maaⁿ ní ndaā tiempo chí Ndyuūs yeⁿ'e yú nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā. Ní ch'íⁿ'í yā poder yeⁿ'é yā chí rey yā. Ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e tanducuén^{'e} dendu^{'u} yeⁿ'e yā. Ní Cristo ch'íⁿ'í yā chí 'iiⁿ'ntyén^{'e} yā caati saⁿ'ā miiⁿ chí Satanás chí ca'a sa nuuⁿndi yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú ndíí ngúúví ndíí n'gááⁿ nanááⁿ Ndyuūs, 'iiⁿ'yāⁿ ch'ɛcú yā saⁿ'ā miiⁿ ndii va'ai chɛti nguuví ndii na yáⁿ'āa. ¹¹ Ní hermanos yeⁿ'e yú chichɛé yā yeⁿ'e yááⁿ'nguínūⁿ cáávā yuūⁿ yeⁿ'e Cristo chí nguuví 'iiti cuūchí, ní cáávā chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs, ní cáávā chí nguée 'va'á yā yeⁿ'e vida yeⁿ'e maáⁿ yā chí ch'íⁿ ya

cáávā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ¹² Ndís^{'tíí} chí canée na va'ai chɛti nguuví yeenú ní, naati de'ē chúúcā ya'āi yeⁿ'é nducyaaca chí snée na yáⁿ'āa 'cūū ndúúcū nducyaaca chí snée na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā caati yááⁿ'nguínūⁿ ndaa sa nanááⁿ yā. Ní neené taaⁿ sa tī deenu sa chí 'āā ntée cuuvi 'naaⁿ sa na íⁿ'yeeⁿdí.

¹³ Taachi 'iiti dragón miiⁿ ní chicadínuuⁿ tī chí 'āā candíití tī ndíí na yáⁿ'āa, cheⁿ'e tī can'dáa tī n'daataá chí ch'iiⁿ'ndiyááⁿ daiya tá chí 'cueenu tá cuuvi. ¹⁴ Naati 'áámá yā ca'a yā n'daata miiⁿ 'uūví ngɛɛchí tá tan'dúúcā ngɛɛchí 'íí'yāa chí ch'ɛtɛ ca. Ní 'iicú cuuvi caavā tá nanguuvi ní caⁿ'a tá lugar yeⁿ'e tá naachi nguée 'iiⁿ'yāⁿ. Ní yaⁿ'ai canee tá yeⁿ'e 'iiti cúú chí yááⁿ'nguínūⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ca'á yā chí che'e tá 'iínū ndúuyū canée maⁿ'a. ¹⁵ Ní cúú miiⁿ tun'dáa tī na cheendi tī n'dee n'dái nuūⁿnīⁿ tan'dúúcā nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e 'áámá yíicú. Ní nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní nduuví yíicú chí cuuvi candɛɛ táⁿ'ā miiⁿ tī 'tíicā neⁿ'e cúú miiⁿ. ¹⁶ Naati yáⁿ'āa miiⁿ chinnee n'daataá miiⁿ tī n'da'ai tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ n'da'ái yā cheendí yā ní yáⁿ'āa miiⁿ chí 'i nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní cheēnū nuūⁿnīⁿ miiⁿ chɛti yáⁿ'āa, nuūⁿnīⁿ chí 'iiti dragón miiⁿ tun'dáa tī ndúúcū cheendí tī. ¹⁷ Ní ndúúcū chuū 'iiti dragón miiⁿ neené taaⁿ n'dái tī ndúúcū n'daataa miiⁿ ní chéⁿ'e tī cuⁿ'ú tī ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ndaata yeⁿ'e n'daataa miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chí dííⁿ yā chí ngaⁿ'a mandamiento

ye^{n'}é Ndyuūs. Ní 'áámá canee^é
yā ndúúcū nduudu cuaacu
ye^{n'}e Jesucristo.

13

*Ye^{n'}e 'uūvī 'iiti taaⁿ chi ngu-
uvi monstruo*

¹ Tuu^{'mi} ní taachi chééndí
vmnaaⁿ yá^{n'}āa ndúútí ye^{n'}e
nuūⁿnī^{n'}yá^{n'}ā miiⁿ n'diichí chi
can'daa 'áámá 'iiti chi ch'εεε
taavi ca ye^{n'}e nuuⁿnī^{n'}yá^{n'}ā.
'Iiti miiⁿ ní nguuví monstruo
ní vée^é ndεεchē tíⁿ tī ndúúcū
ndiichi duuⁿnii^{n'}ní^{n'} tī. Ní vm-
naaⁿ 'áámá 'aama duuⁿnii^{n'}ní^{n'}
tī sndúūⁿ 'áámá corona. Ní
canée^é nguūⁿ ca'áámá cā'aama
tíⁿ tī chi duuchi chi nguée^é
inee yíⁿūu Ndyuūs. ² 'Iiti chí
monstruo chí ch'εεε miiⁿ chí
n'diichí ní tan'dúúcā 'iiti chí
leopardo, 'tiicá tī. Ca'a tī ní
tan'dúúcā ca'a oso, 'tíicā ca'a
tī. Cheendí tī ní tan'dúúcā
cheendí 'yá^{n'}yāaⁿ cuá'aá, 'tíicā
cheendí tī. 'Iiti dragón miiⁿ
ca'á tī poder ye^{n'}é tī ndúúcū
trono ye^{n'}é tī na ta'a 'iiti
monstruo chí ch'εεε miiⁿ
chí nga^{n'}a ntiiⁿnyúⁿ tī. ³ Ní
n'diichí chí 'áámá chée^é tíⁿ 'iiti
monstruo chí ch'εεε taavi
ca ní tan'dúúcā chí nca'ā
'áámá 'iiti chí n'díⁿ ní nduūvā
ye^{n'}é tī, 'tíicā 'áámá tíⁿ tī.
Ní nducyáácá 'i^{n'}yāⁿ ye^{n'}e
i^{n'}yeeⁿdí 'cūū nééné che^{n'}e
yiⁿú yā ye^{n'}e chuū. Ní cue^{n'}é
yā ndúúcū 'iiti monstruo
miiⁿ. ⁴ Ní nducyaacá yā
s'téenu yā 'iiti dragón miiⁿ
cáāvā chí ca'á tī poder ye^{n'}é
tī táámá 'iiti chí monstruo
chí ch'εεε taavi ca. Ní 'i^{n'}yāⁿ
'tiicá ntúūⁿ chí'téenu yā 'iiti
monstruo miiⁿ. Tuu^{'mi} ní
can'a yā: ¿Du'u vée^é poder

ye^{n'}e tan'dúúcā 'iiti monstruo
'cūū? ¿Du'u cúúví 'cuuⁿ'maⁿ
ndúúcū 'iiti monstruo 'cūū ní
cuchεε ndúúcū 'iití 'cūū?

⁵ Ní 'iiti dragón ca'á tī
poder 'iiti monstruo miiⁿ
chí caaⁿ'máⁿ tī dendu'ū
chí ch'εεε. Ní cunncaā
nga^{n'}a tī contra ye^{n'}e Ndyuūs.
Ní di'tiinuú tī chí nga^{n'}a
ntiiⁿnyuⁿ tī 'túúcā chée^éti
'uūvī ngεεcu 'uūvī 'i^{n'}yū. ⁶ Ní
'tíicā idiⁿ 'iiti monstruo.
Ní cunncaā nga^{n'}a tī contra
ye^{n'}e Ndyuūs ní nga^{n'}a tī
cunncaā contra ye^{n'}e chí
duuchi Ndyuūs ní contra
ye^{n'}e va'ai chεεti nguuví
naachi Ndyuūs ch'εεtinée yā
ní contra ye^{n'}e 'i^{n'}yāⁿ chí snée
yā ndúúcū Ndyuūs. ⁷ Ní 'tiicá
ntúūⁿ 'iiti dragón ca'á tī poder
'iiti monstruo miiⁿ chí díⁿ tī
vaadí 'caa'va ndúúcū 'i^{n'}yāⁿ
chí ye^{n'}é Ndyuūs ndíⁿ chí
chεε tī ndúúcū 'i^{n'}yāⁿ s'een.
Ní ca'á tī poder 'iiti mon-
struo chí nga^{n'}a ntiiⁿnyúⁿ tī
ye^{n'}e tanducuén'ē raza ye^{n'}e
'i^{n'}yāⁿ ye^{n'}e tanducuén'ē yāāⁿ
ndúúcū ye^{n'}e tanducuén'ē
davaacu ndúúcū ye^{n'}e tandu-
cuén'ē nación. ⁸ Ní nducyáácá
'i^{n'}yāⁿ chí snée yā na yá^{n'}āa
cu'téenu yā 'iiti monstruo
miiⁿ. 'Tíicā nén'e Ndyuūs. Ní
nguée^é canée^é nguūⁿ chí duuchi
'i^{n'}yāⁿ s'een na libro ye^{n'}e
vida cue^{n'}e daāⁿ'maⁿ chí ye^{n'}e
'i^{n'}yāⁿ chí duuchi 'iiti cuūchí.
Ní 'i^{n'}yāⁿ s'een ch'i^{n'}nún yā
Cristo ndíⁿ tiempo chí Ndyuūs
din'dái yā i^{n'}yeēⁿdí.

⁹ Nduuti chí 'áámá 'i^{n'}yāⁿ
véé^é veénⁿ yā 'caandiveénⁿ yā
nduudu 'cūū. ¹⁰ 'i^{n'}yāⁿ chí

can'daa yā 'iin'yāⁿ chi cuuvi preso yā, 'tiicā ntūūⁿ maāⁿ yā canéé chí cuuvi preso yā. 'Iin'yāⁿ chi n'giinⁿ nuⁿ yā 'iin'yāⁿ ndúúcu machete 'uūvī lados 'caāiⁿ canéé chí 'cuuvi ntūūⁿ yā 'túicā. Ní cáāvā chuū 'iin'yāⁿ chi yeⁿé Ndyuūs canéé chí véé 'viicheε'tiínūⁿ ndúúcu yā ní canéé chí i'téenu yā Ndyuūs.

11 Cuayiivi ní n'diichí táamá 'iiti monstruo chí ch'εεε ca chí can'dáa tī nguāaⁿ yán'āa miiⁿ. Véé 'uūvī duuⁿniiⁿniⁿ tī tan'dúúca 'áamá duuⁿniiⁿniⁿ 'iiti cuūchī 'tiicā tī. Ní 'iiti monstruo ndii 'uūvī indeé tī tan'dúúca 'áamá 'iiti dragón.

12 Ní véé tanducuén'ē poder yeⁿe 'iiti monstruo chí ndii 'uuvi chí ch'εεε taavi ca tan'dúúca poder yeⁿē 'iiti monstruo ch'εεε ca chí vmnaaⁿ. Ní diín tī chí 'iin'yāⁿ yeⁿē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní cu'téenu yā 'iiti vmnááⁿ vmnaaⁿ chí 'iiti monstruo chí naca'ái tī ní nduūvā yeⁿé tī. 13 Ní 'iiti chí monstruo chí ndii 'uūvī diín tī vaadī n'giinu ch'εεε n'dai. Diín tī chí can'daa yaⁿā yeⁿē nanguuvi ndii vmnaaⁿ yán'āa 'cūū ní n'dee n'dái 'iin'yāⁿ n'diichí yā chuū.

14 Ní caavā vaadī n'giinu chí diín tī taachi cheendií tī nanááⁿ 'iiti monstruo chí vmnááⁿ vmnaaⁿ chí teé tī lugar chí diín tī 'túúca, tuu'mi ní chinnche'ei tī 'iin'yāⁿ chí ch'εεtinée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní ca'a tī orden 'iin'yāⁿ s'een chí din'dái yā 'áamá santo ídolo tan'dúúca 'iiti monstruo chí nca'ái tī ndúúcu machete 'uūvī lados 'caāiⁿ ní cunduuchi tī chí cuuvi santo yeⁿe yā. 15 Ní 'iiti monstruo chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ní ca'á tī

poder 'iiti monstruo chiiⁿ ndii 'uuví tī chí ca'á tī vida santo 'iiti ídolo miiⁿ. Ní 'iicú 'iiti santo tī cuuvi 'caan'máⁿ tī ní diín tī chí 'cuuvi nducyááca 'iin'yāⁿ chí nguée i'téenu yā 'iiti santo miiⁿ. 16 Ní cuayiivi ní 'iiti monstruo chí ndii 'uūvī ní diín tī ntūūⁿ chí nducyaaca 'iin'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiinⁿnyún yā ndúúcu tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ ndúúcu 'iin'yāⁿ chí 'cuiica ndúúcu 'iin'yāⁿ pobre yā ndúúcu 'iin'yāⁿ chí libre yā ní ndúúcu 'iin'yāⁿ chí 'áamá dichíⁿve yā 'iivi yā, 'iiti monstruo miiⁿ diín tī chí nducyaaca yā canéé chí ndεε yā 'áamá sello na ta'a cuaacú yā o ncheεté yā. 17 Ní diín ntūūⁿ tī 'túicā. Mar 'áamá 'iin'yāⁿ nguée cuuvi cuái yā o n'diicui yā nduuti chí nguée ndεε yā sello yeⁿe 'iiti monstruo ndii 'uūvī o chí duuchi tī o número yeⁿe chí duuchi tī. 18 Ní chuū ní 'iin'yāⁿ chí déenu yā cuuvi diín yā. 'Iin'yāⁿ chí déenu yā can'á yā ngaⁿ'a duuchi yā chí dúúchí 'iiti monstruo ndii 'uūvī miiⁿ tī número miiⁿ ní lado yeⁿe chí duuchi 'áamá san'ā. Ní número miiⁿ ní ngii jaáⁿ ciento canduū 'iinu ngeεcu jaan.

14

Ngiitá 'iin'yāⁿ chí 'áamá ciento canéé 'uūvī ngeεcu cuūuⁿ mil yeⁿe chí nanguaⁿ'ai yā

1 Cuayiivi ní n'diichí 'iin'yāⁿ chí nguuvi 'iiti cuūchí chí chééndii yā ná yīcū chí nguuvi Sión. Ní nduucú yā canéé 'áamá ciento 'uūvī ngeεcu cuūuⁿ mil 'iin'yāⁿ

chi ndεε yā chi duuchí yā ndúúcū chi duuchi chiidá yā chi canee nguūⁿ ncheεté yā. ² Ní ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu chí ngeⁿ'ē na va'ai cheεti nguuvi. Ní nduudu miiⁿ tan'dúúcā chi yuūdūu n'gεεte chi chí yā n'dai nuūⁿnīⁿ o tan'dúúcā chi n'gεεcu 'áámá daavi ch'εεte; ní nduudu miiⁿ ní tan'dúúcā chi n'gεεcu n'dee n'dái arpas chi idi'cuεēcú 'iiⁿ'yāⁿ. 'Tíicā nduudu miiⁿ. ³ Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dee n'dái miiⁿ chi snée yā nanááⁿ trono miiⁿ ní nanááⁿ ndu'u cuūúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní nanááⁿ 'iīⁿntyéⁿ'ē miiⁿ ní ngiitá yā 'áámá canto chi ngai. Ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée ngii n'geeⁿ yā canto miiⁿ, dámaāⁿ ndu'u chi 'áámá ciento 'uūvī n'gεεcu cuūuⁿ mīl 'iiⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā nguaan 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁴ Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi saⁿ'ā chi nguée ngan[']á yā ndúúcū mar 'áámá n'daataá ní nguée n'giindivaacú yā. Ní caⁿ'a yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī 'āā tíi nūuⁿ cuaaⁿ naachi caⁿ'á yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ Ndyuūs yaa'ví yā chi cuuvi yeⁿ'e yā yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ chi ch'íi yā cáávā chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi duuchi 'iiti cuūchī. ⁵ 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée ngan[']á yā mar 'áámá nduudu yaadi ní nguée véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā nanááⁿ trono yeⁿ'e Ndyuūs.

⁶ Tuu'mi ní n'diichí tááma ángel ngaá yā naavtaⁿ'ā nanguuvi. Ní ángel miiⁿ ní ndεε yā nduudu chí canée cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi nduudu ngai chí nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ngaⁿ'á yā nduudu ngai miiⁿ nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, nanááⁿ nducuén[']ē naciones ndúúcū nducuén[']ē tribus yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū nducyaaca davaacu yeⁿ'e tanducuén[']ē 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā na yán[']āa 'cūū. ⁷ Ní ángel miiⁿ caⁿ'á yā ndúúcū 'áámá nduudu díítūu: Ndís'tiī 'va[']á nī Ndyuūs, dich'εεté nī 'iiⁿ'yāⁿ ti 'āā ndaa hora chi diíⁿ yā juzgar nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Dich'εεté nī 'iiⁿ'yāⁿ chí din'dái yā nanguuvi ndúúcū yán[']āa ndúúcū nuūⁿnīⁿ'yán[']ā ndúúcū naachi icān[']daa nuūⁿnīⁿ.

⁸ Ní n'diichí taama ángel can'dáa yā ángel miiⁿ ní ngaⁿ'á yā: Yāāⁿ Babilonia 'āā ntuūvī. Yāāⁿ Babilonia chí yāāⁿ ch'εεte miiⁿ 'āā ntuūvī ti 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ ní diíⁿ yā chí tanán[']ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuén[']ē nación dinuuⁿndi cá yā ní caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá ó isaⁿ'ā chí nguée yeⁿ'é yā ti diíⁿ yā nuuⁿndi tan'dúúcā chí diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁹ Ní cuayiivi ní n'diichí ndii 'íínú ángel miiⁿ can'dáa yā ángel s'eeⁿ ní caⁿ'a yuudu yā: Nduuti chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cu'téenu yā 'iiti monstruo miiⁿ ndúúcū 'iiti santo chí dáámá ndúúcū 'iiti miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ ndεε yā sello yeⁿ'é tī ncheεté yā o na ta[']á yā, ¹⁰ canée chí cuta[']á yā neené taaⁿ castigo chí Ndyuūs caⁿ'á

Yen'e chí ngaⁿ'ā 'iīnū ángeles

yā ca'a yā 'i'in'yāⁿ miiⁿ. Ní castigo miiⁿ tan'dúú^{cā} 'áámá copa diituu ndúú^{cū} vaadī taaⁿ ye^{n'e} Ndyuūs. 'Tíicā va. Ní castigo miiⁿ ní chiiⁿ chí 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi yá'ái ye^{n'é} yā ndúú^{cū} nguuchi yá^{n'}ā ní ndúú^{cū} tuūu chí nguuví azufre chí nguuchi ya^{n'}ā ní cuuvi chó'ōo chuū nanááⁿ ángeles ye^{n'é} Ndyuūs ní nanááⁿ 'i'in'yāⁿ chí duuchi 'iiti cuūchī. 11 Ní 'yááⁿmíⁿ ye^{n'e} nguuchi yá^{n'}ā miiⁿ chí castigo miiⁿ ngēē cuen'e daāⁿmaⁿ ye^{n'e} lugar chí n'geenu yā ngii. Ní 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ chí n'geenú yā ngii ní i'téenu yā 'iiti monstuo miiⁿ chí ch'εεε taavi ca ndúú^{cū} 'iiti chí santo ye^{n'é} tī. Ní ndéé yā seña ye^{n'é} chí duuchí tī na cuerpo ye^{n'é} yā. 'I'in'yāⁿ s'eeⁿ nguée ntaavi'tuunúⁿ yā ye^{n'e} chí ya'ái yā ndíí nguée nguuví ndíí nguée n'gaan. 12 Ní cáávā chuū 'i'in'yāⁿ chí ye^{n'e} Ndyuūs ní n'giindiveén yā mandamiento ye^{n'é} yā ní 'áámá canée yā chí i'téenu yā Cristo ní canée chí vεε paciencia ye^{n'e} yā.

13 Cuayiivi ní 'úú ch'iindiveén 'áámá nduudu ye^{n'e} va'ai chεεti nguuví chí nga^{n'a} ngii 'úú 'tíicā: Díí, Juan, dingú^u di chuū. De'ē chúú^{cā} yeenu 'i'in'yāⁿ chí ca^{n'}á yā 'cuūví yā tiempo 'cūū ndíí tiempo chí cuchíí, 'i'in'yāⁿ chí i'téenu yā Señor. Ní 'tíicā cuuvi nga^{n'a} Espíritu N'dai ye^{n'é} Ndyuūs. Ní 'i'in'yāⁿ s'eeⁿ ntaavi'tuunúⁿ yā ye^{n'e} ntiinyuⁿ ye^{n'é} yā ní candéé yā

ndúúcu yā ye^{n'e} chí dííⁿ yā.

Cosecha ye^{n'e} yá^{n'}ā 'cūū

14 Cuayiivi miiⁿ ní n'diichí 'áámá meēēⁿ cuéē. Ní 'áámá 'i'in'yāⁿ vεε yā vmnaaⁿ meēēⁿ miiⁿ ní tandúú^{cā} Jesucristo chí duuchi Sá^{n'}ā chí Daiya 'I'in'yāⁿ ye^{n'e} i^{n'}yeēⁿdí 'cūū. Canduu tííⁿ yā 'áámá corona ye^{n'e} 'díínguāⁿ ní na ca'á yā ní ndéé yā 'áámá hoz chí 'caāⁿ. 15 Ní n'diichí táámá ángel can'dáa yā ye^{n'e} yaācū miiⁿ ye^{n'e} Ndyuūs ní yuudu ca^{n'}a yā ndúú^{cū} 'i'in'yāⁿ chí vεε yā na meēēⁿ miiⁿ. 'Cáácá dí cosecha ndúú^{cū} hoz ye^{n'e} di ti maaⁿ ní 'āā tiempo ye^{n'e} chí diiⁿ di cosechar ti cosecha ye^{n'e} yá^{n'}ā miiⁿ 'āā n'daacā.

16 Níⁿnuúⁿ nū^u 'i'in'yāⁿ chí vεε yā na meēēⁿ miiⁿ ch'iicá yā cosecha ye^{n'e} yā chí canée na yá^{n'}ā ní nta'á yā.

17 Tuu'mi ní táámá ángel can'dáa yā ye^{n'e} yaācū miiⁿ chíⁿ canée na va'ai chεεti nguuví. Ní 'tíicā ntúūⁿ ángel miiⁿ ndéé yā 'áámá hoz chí 'caāⁿ. 18 Ní táámá ángel chí candéé yā cuidado ye^{n'e} nguuchi ya^{n'}ā vmnaaⁿ nátaí ye^{n'e} yaācū miiⁿ can'dáa yā ye^{n'e} nátaí ní ca^{n'}a yuudu yā ángel chí ndéé yā hoz chí 'caāⁿ. Dii 'caaca di ndúú^{cū} hoz 'caāⁿ ye^{n'e} di duuⁿnē 'lín ye^{n'e} yá^{n'}á 'lín miiⁿ ndúú^{cū} n'gui'í chí uvas chí canée na yá^{n'}ā ní cuta'a di uvas miiⁿ ti n'gui'í ye^{n'e} 'āā n'daacā maaⁿ.

19 Tuu'mi ní ángel miiⁿ ndúú^{cū} hoz 'caāⁿ ye^{n'é} yā ch'iica yā duuⁿne 'lín ye^{n'e} yá^{n'}á chí snée ndúú^{cū} n'gui'í uvas ye^{n'e} chí canee vmnaaⁿ

yán'á. Ní nta'á yā n'gui'i uvas ní s'néeⁿ yā n'gui'i uvas miiⁿ na trapiche naachi cuta'á yā nuūⁿnīⁿ uvas miiⁿ chi vino. Ní trujal miiⁿ ní tan'dúúcā castigo chi ch'εεε n'dai chi Ndyuūs caⁿ'a yā chí ca'a yā 'iiⁿyāⁿ. ²⁰ Ní trapiche naachi cuta'á yā nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e uvas miiⁿ canée 'áámá lado yeⁿ'ē yāāⁿ miiⁿ. Ní yeⁿ'e trapiche can'daā n'deee n'dái yuū^uⁿ chí yaacu. Ní yuū^uⁿ miiⁿ tan'dúúcā 'áámá yíícú ch'εεε yuū^uⁿ chi ngii caadi 'iīnū ciento kilómetros yeⁿ'ē. Ní yaacu n'dái indáá ndii na freno yeⁿ'e 'yúudūu.

15

Angeles ndúúcū tá ndēēchē yá'āi

¹ Cuayiivi ní n'diichí táámá señal na va'ai ch'εeti nguuví chí ch'εεε n'dai ní cheⁿ'e yi-inú yeⁿ'ē. Ní véé ndēēchē ángeles ndúúcū ndēēchē chí cuuvi 'nuūcá'ai chí 'cuiinu. Ní ndúúcū ndēēchē chí cuuvi 'nuūcá'ai chí 'cuiinu, ndúúcū chuú nū^uⁿ 'cuiīnū tiempo chi Ndyuūs nduuví taán yā.

² Tuu'mi n'diichí 'áámá nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā chí tan'dúúcā vidrio ndístaⁿ'a ndúúcū nguūchī yáⁿ'ā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí ch'ée yā cuⁿ'u yā ndúúcū 'iiti monstruo miiⁿ ndúúcū 'iiti chí santo yeⁿ'é tī ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí canée chí duuchí tī ní número yeⁿ'é tī na cuerpo yeⁿ'e yā, 'iiⁿyāⁿ chí ich'ée yā yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chééndii yā nīⁿnuúⁿ ná nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā chí vidrio miiⁿ, ní ndēē yā arpas chí Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿyāⁿ

s'eeⁿ. ³ Ní chiitá yā canto yeⁿ'e Moisés, chí saⁿ'ā chí dichí^{vē} sa Ndyuūs. Ní chiitá yā canto yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchī. Ní 'tíicā nduudu chí chiitá yā:

Dii Señor Ndyuūs chí véé tanducuén'ē dendu'ū poder ndúúcu di. N'gεεε taavi ca dii ní ngeⁿ'e yiinu yú yeⁿ'e tanducuén'ē dendu'ū chí diiⁿ di. Dii rey yeⁿ'e tanducuén'ē nación ní yúúⁿí yeⁿ'e di ní cuaacu.

⁴ Díi, Señor, ¿du'ū nguée 'va'ā dii? ¿Du'ū nguée caaⁿ'maⁿ chí dii ní neené ch'εεε dii tī dāmaaⁿ dii chí dēē^{vē} di? Ní ndaa 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e tanducuén'ē naciones nanááⁿ dii chí dich'εεé yā dii caati nducyáácá 'iiⁿyāⁿ n'diichi yā chí diiⁿ di tanducuén'ē dendu'ū chí cuaacu ní n'daacā n'dai.

⁵ Ní cuayiivi ní n'diichí chí nanguaaⁿ cheendi va'āi yeⁿ'e yāacū chí canée na va'ai ch'εeti nguuví, ní ch'εeti yaācū miiⁿ, miiⁿ canée cuarto chí yaānūu naachi canée tuūu ch'εεé chí canée nguūⁿ ley yeⁿ'e Moisés. ⁶ Ní yeⁿ'e yaācū miiⁿ can'daā ndēēchē ángeles. Ní ndēē yā ndu'u ndēēchē chí n'nuu cá'ai yā. Ní véé catecai yā yeⁿ'e tīnūuⁿ chí nguuví lino chí cuéē ní dēē^{vē}. Ní n'dēē chíichí nīⁿnuⁿ yā ndúúcū cinta yeⁿ'e 'díiⁿnguāⁿ. ⁷ Núúⁿmáⁿ ch'εeti nū^uⁿ 'áámá 'iiⁿyāⁿ naachi na cuuúⁿ yā ní ca'a yā ndu'u ndēēchē ángeles ndēēchē 'cuu-

tií yen'e 'díínguāaⁿ ca'áamá
ca'áamá yā 'áamá 'cuutií
chi ndiituú yen'e castigo
chi neene taaⁿ chi yen'e
Ndyuūs chi canduuchi cuen'e
daāⁿmaⁿ. ⁸ Ní yaācū miiⁿ
ndiituú 'yaaⁿmiⁿ chi can'daā
yen'e vaadī ch'εεε taavi ca
yen'e Ndyuūs ní yen'e poder
yen'e yā. Ní mar 'áamá
'iī'yāⁿ cuuví cundaa yā na
yaācū miiⁿ ndíí taachi chó'ōo
ndēēchē vaadī ya'ai chi ndēē
ndu'u ndēēchē ángeles.

16

*Ndēēchē 'cuutií yen'e vaadī
ya'ai*

¹ Tuu'mi ní ch'iindiveén
'áamá nduudu neene díítūu
chi can'daā yen'e yaacu miiⁿ
ní ngaⁿ'a ngii ndu'u ndēēchē
ángeles miiⁿ: Ndís'tií ángeles,
cuen'é nī ní n'daaviyai nī
vmnaaⁿ yáⁿ'āa yen'e chí snúūⁿ
chεεti 'cuutií yen'e nī chi
castigo chi neené díítūu chi
Ndyuūs ca'á yā 'iī'yāⁿ.

² Ní ángel vmnáāⁿ vmnaaⁿ
chen'e yā n'daaviyai yā chi
snúūⁿ 'cuutií yen'e yā vmnaaⁿ
yáⁿ'āa ní vmnaaⁿ nducyaaca
'iī'yāⁿ chí ndēē yā sello yen'e
'iiti monstuo na cuerpo yen'e
yā, 'iī'yāⁿ chí i'téenu yā 'iiti
santo yen'é tī. Ní can'dāā
n'dúú'ví n'gεεε chí neené
ya'ai na cuerpo 'iī'yāⁿ s'een.

³ Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii
'uūvī ángel miiⁿ n'daaviyai
yā 'cuutií yen'e yā vmnaaⁿ
nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā ní nduuví
yuuúⁿ tan'dúúⁿcā yuuúⁿ yen'e
'aama tináⁿ'ā. Ní tanducuéⁿ'ē
'iiti chí sндуuchí chεεti
nuūⁿnīⁿyáⁿ'ā miiⁿ ch'i tī.

⁴ Ní ndii chííⁿ ndii 'íínú
ángel miiⁿ n'daaviyai yā
'cuutií yen'e yā vmnaaⁿ
yen'e yíícú ní vmnaaⁿ yen'e
naachi can'daā nuūⁿnīⁿ miiⁿ.
Ní nducuéⁿ'ē nuūⁿnīⁿ miiⁿ
nduuví yuuúⁿ. ⁵ Ní niiⁿnuúⁿ
nūūⁿ ch'iindiveén ángel yen'e
nuūⁿnīⁿ miiⁿ chí ngaⁿ'a yā:
Dii Señor, 'āā canéé dí cuáāⁿ
vmnaaⁿ, ní canee dí maaⁿ.
Dii ní cuaacu dí tī n'diichi
dí nuūⁿndi 'iī'yāⁿ s'een. ⁶ Ní
'tíicā diiⁿ dí caati 'iī'yāⁿ
s'een ní ch'iīⁿnúⁿ yā 'iī'yāⁿ
yen'e dí ndúúⁿcū 'iī'yāⁿ chí
'áamá diiⁿ yā ntiīnyuⁿ yen'e
dí ndúúⁿcū 'iī'yāⁿ chí can'a
nduudu cuaacu yen'e dí. Ní
maaⁿ ní dii nca'a dí yuuúⁿ
yen'e nuūⁿnīⁿ miiⁿ chí cu'ú
yā caati 'tíicā chí n'daacā chí
cu'ú yā yuūⁿ miiⁿ cucáāvā
chí diiⁿ yā chí nguéé n'daacā.

⁷ Ní ch'iindiveén nduudu
yen'e 'áamá yen'e nátai chí
ngaⁿ'a ngii Ndyuūs, ní ngaⁿ'a:
Dii, Ndyuūs, chí véé tandu-
cuéⁿ'ē dendu'ū poder ndúúⁿcū
dí, cuaacu níⁿnyúⁿ n'diichi dí
nuuⁿndi yen'e 'iī'yāⁿ. Ní diiⁿ
dí chí cuaacu ní n'dai taavi.

⁸ Ní n'diichí ndíí cuūⁿ ángel
miiⁿ n'daaviyai yā 'cuutií
yen'e yā vmnaaⁿ yen'e 'yáⁿ'ā.
Ní ca'á yā poder 'yáⁿ'ā miiⁿ
chí 'neen 'yáⁿ'ā 'iī'yāⁿ ndúúⁿcū
'yáⁿ'ā yen'e. ⁹ Ní nducyaaca
'iī'yāⁿ ní chiichi yā ndúúⁿcū
'iīⁿnūⁿ taán yen'e 'yáⁿ'ā miiⁿ.
Ní neené taaⁿ ya'ai yen'é yā.
Ní cunncāⁿ caⁿ'a yā yen'e
chí duuchi Ndyuūs chí véé
poder yen'é yā yen'e ndēēchē
cá'ai 'cūū. Naati 'iī'yāⁿ s'een
nguéé ndaacadaamí yā yen'e

nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní nguéé dich'εεté yā Ndyuūs.

10 Ní n'diichí ndii nyuⁿ'u ángel miiⁿ n'daaviyai yā 'cuutií yeⁿ'e yā vmnaaⁿ yeⁿ'e trono yeⁿ'e 'iiti monstuo miiⁿ ní vmnaaⁿ yeⁿ'e tanducuén'ē chi ngaⁿ'á tī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē ní canée ná 'áamá maāiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cheⁿ'enée yā chiiya yā cáávā chi ya'ai yā. 11 Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuncáā can'a yā yeⁿ'e Ndyuūs chi canée yā na va'ai cheeti nguuvu cucáávā chi ya'ai yeⁿ'e yā ndúúcū n'duu'ví yeⁿ'é yā. Ní nguéé nandaacadaamí yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

12 Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii niyaaⁿ ángel miiⁿ n'daaviyai yā 'cuutií yeⁿ'é yā vmnaaⁿ yíicú ch'εεte chi nguuvu Eufates ní nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e yíicú ch'εεte miiⁿ nti'i. Ní n'guaāⁿ 'aama yúúní ní 'iicu 'iiⁿ'yāⁿ reyes cuuvi cuchii yā cuaaⁿ naachi can'daā 'yáⁿ'ā na yúúní miiⁿ.

13 Tuu'mi ní n'diichí chí can'daā 'iinū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guinūⁿ chi tan'dúúcā sapo, 'túicā espíritus. Ní can'daā yeⁿ'ē cheendi 'iiti dragón miiⁿ ní yeⁿ'ē cheendi 'iiti monstuo chi ch'εεte taavi cá tī ní yeⁿ'e cheendi profeta chi ngaⁿ'a yā chi yeⁿ'e Ndyuūs 'yā, ní nguéé ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'e maāⁿ yā.

14 Espíritus ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guinūⁿ ní dííⁿ yā señas yeⁿ'e vaadī n'giinu. Ní cuen'e yā nanááⁿ nducyáácá reyes yeⁿ'ē núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi nadaama yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi 'cuuⁿ'maⁿ yā

nguuvu chi ch'εεte chi yeⁿ'é Ndyuūs chi véé nducuén'ē dendu'u poder yeⁿ'e yā. 15 Ní Cristo ngaⁿ'á yā. Cuin'diichí nī. 'Úú ní cuchii tan'dúúcā 'áamá chíduucu. De'ē chúúcā n'dai 'iiⁿ'yāⁿ chi snduuchí yā ní snūⁿ yā catecai yā ní nguéé 'cuεetinée yā chi chiica yā chi yuucú yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ inaáⁿ yā ní 'íicú cuuvi 'cuináⁿ yā. 16 Ní espíritus nduuvidaami yā reyes yeⁿ'e yáⁿ'āa na 'áamá lugar chi nguuvu Armagedón na davaacu hebreo.

17 Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii ndεεchē ángel miiⁿ n'daaviyai yā 'cuutií yeⁿ'e yā na 'yúúné. Ní yeⁿ'e yáacū miiⁿ chi canée na va'ai cheeti nguuvu miiⁿ can'daā 'áamá nduudu neene díitūu lado yeⁿ'e trono miiⁿ chí ngaⁿ'ā 'túúcā: Āā tunéeⁿ nducuén'ē.

18 Tuu'mi ní véé 'cuaī ndúúcū nduudu s'eeⁿ ndúúcū daavi ndúúcū chi díituu n'dái n'nuⁿ'u yáⁿ'āa. Ní ch'εεte ca nguéé tī tan'dúúcā chi cunee ndii tiempo chi 'iiⁿ'yāⁿ canée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 19 Ní yáāⁿ ch'εεte chi yáāⁿ Babilonia miiⁿ chíí 'iinū taaⁿ ní nducuén'ē yáāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní sndεεve. Ní Ndyuūs nn'gáácú yā yeⁿ'e yáāⁿ ch'εεte chi yáāⁿ Babilonia miiⁿ. Ní ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ chi canée na yáāⁿ s'eeⁿ chi cu'ú yā vino yeⁿ'é yā chi vino yeⁿ'e vaadī taaⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní vino miiⁿ chi ca'á yā ní castigo chi neené díitūu.

20 Ní tanducuén'ē yáⁿ'āa islas ndúúcū tanducuén'ē yíicū n'geεte ní ndáá inaaaⁿ. 21 Ní yeⁿ'e nanguuvi ní ndεεve

n'dee n'dái yuūⁿ chi neenē diituū vmnaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdī. 'Áámá áámá yuūⁿ miiⁿ n'gii tan'dúú^{cā} 'uūvī ngεεcu kilos. Ní 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdī caaⁿ'maⁿ taáⁿ yā yeⁿ'é Ndyuūs cáávā yeⁿ'e vaadī ya'ai miiⁿ yeⁿ'e yuūⁿ ti castigo yeⁿ'é vaadī ya'ai miiⁿ ní neéné díitūu.

17

Nuuⁿndi taavi yeⁿ'e 'áámá n'daataá chi neéné caⁿ'a tá ndúú^{cū} saⁿ'ā s'eeⁿ

¹ Tuu'mi ní 'áámá ángel naachi ndεεche yā chi ndée yā ndu'u ndεεche 'cuutií ndáa yā nanááⁿ 'úú, ní caⁿ'a yā chii yā 'úú: Dii, Juan cuchíi di nduucú ní 'úú ní 'cuuⁿ'mín dii castigo chi ch'εεte ca chi cuchíi vmnaaⁿ 'áámá ndaataá chi véé cá saⁿ'ā yeⁿ'é ta. N'daataá miiⁿ ní véé yā vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yāⁿ'ā s'eeⁿ.

² Saⁿ'ā reyes yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdī 'cūū cueⁿ'é yā ndúú^{cū} n'daataá miiⁿ ní n'gεεtinée yā ndúú^{cū} n'daataá miiⁿ. Ní nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chi snée yā na yāⁿ'āa cueⁿ'é yā ndúú^{cū} n'daataá ó isaⁿ'ā chi nguée yeⁿ'e yā tan'dúú^{cā} chi cuuⁿ'vī yā ndúú^{cū} vino yeⁿ'e tá yeⁿ'é chi dinuuⁿndi cá yā 'tíicā.

³ Ní 'úú canée maáⁿ poder Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní ángel miiⁿ candée yā 'úú na yāáⁿ cuuⁿ'máⁿ naachi nguée ch'εεtinée 'iⁿ'yāⁿ. Ní miiⁿ n'diichí 'áámá n'daataá candúu tá 'áámá monstruo cuá'a tī chi ch'εεte ca. Ní neéné n'dee chi duuchi chi contra yeⁿ'e Ndyuūs s'neéⁿ nguūⁿ na cuerpo yeⁿ'e 'iiti

miiⁿ. Ní véé ndεεche tiiⁿ tī ní véé ndiichi duuⁿniiⁿ'nīⁿ tī. ⁴ Ní n'daataá chi candúu ta monstruo cuá'a tī ní canuuⁿ tá vestido chi morado ndúú^{cū} cuá'a. Ní véé adorno yeⁿ'é tá chi 'díⁿ'nguāⁿ ndúú^{cū} tuūu chi neéné ya'ai chíⁿ'vē ndúú^{cū} perlas. Ní ndεε tá ná ta'a tá 'aama taza yeⁿ'e 'díⁿ'nguāⁿ chi diituū ndúú^{cū} dendu'ū chi nguεε n'daaca chi nuūⁿndī vaatii ndúú^{cū} chi dendú'ū yeⁿ'e chi cueⁿ'e tá ndúú^{cū} saⁿ'ā s'eeⁿ chi nguée yeⁿ'e tá. ⁵ Ní canée nguūⁿ 'áámá chi duuchi ná ncheεtē tá chi canúúⁿ n'de'ei chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chí 'túú^{cā}. Yāáⁿ Babilonia ch'εεte chi chεεcuú nducyaaca n'daataá chi caⁿ'á yā ndúú^{cū} saⁿ'ā chi nguée yeⁿ'e yā ndúú^{cū} nducuen'ē cosas chí nguée n'daaca na iⁿ'yeeⁿdī 'cūū chi diiⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁶ Ní 'úú chicadiinúúⁿ chi n'daata miiⁿ ní cuuⁿ'vī tá caati cu'u ta yuūⁿ yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chi n'dí yā tī yeⁿ'e Ndyuūs ní yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí ngan'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo. Ní taachi n'diichí chuū cueⁿ'e yiinú yeⁿ'é. ⁷ Tuu'mi ní ángel chi ndεε yā 'úú ngan'a yā ngī yā 'úú: ¿De'ē cúúvī chí ngen'e yiinu dí yeⁿ'e chuū? 'Úú ní cuuví dii chí canúúⁿ n'de'ei yeⁿ'é n'daataá miiⁿ ndúú^{cū} yeⁿ'e monstruo ch'εεte chi ndée tī ndaataá miiⁿ, monstruo miiⁿ chí véé ndεεche tiiⁿ tī ní ndiichi duuⁿniiⁿ'nīⁿ tī. ⁸ 'Iiti monstruo chi n'diichí dí ní 'áámá tī chí ndii tiempo vmnaaⁿ canduuchí tī naati maaⁿ ní 'āā ntée tī, naati 'iiti miiⁿ cáámá canée chí can'daá tī na yiivée yeⁿ'e yāⁿ'āa vmnááⁿ

vmnaaⁿ chi caⁿ'á ti di'cuiinú tī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yáⁿ'āa ní nguée snée chi duuchí yā na libro yeⁿ'e vida cuen'e daāⁿmaⁿ ndíí taachi Ndyuūs diⁿ'dái yā iⁿ'yeēⁿdī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngen'e yiinú yā taachi n'diichí yā 'iiti miiⁿ chi vmnaaⁿ canduuchí tī naati maaⁿ ní 'āā ntée tī. 'Āā ch'ii tī naati nnguacuneé tī ndaā tī.

⁹ Ní yeⁿ'ē chúū vée cá chi cuuvi déenu 'iiⁿ'yāⁿ. Ndu'u ndēēchē tiíⁿ tī ní chííⁿ tan'dúú^{cā} chí ndēēchē yiícū ch'ēēte naachi n'daataá miiⁿ ní vée yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē. ¹⁰ Ní vée ndēēchē reyes. Nyuⁿ'u reyes ní ch'īi yā. Maaⁿ ní 'áamá rey miiⁿ ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi vée maaⁿ. Ní táamá rey ní canée chi ndaā yā. Ní taachi ndaā rey miiⁿ chi ndu'u chi ndēēchē nguée 'naaⁿ tiempo caneé yā iⁿ'yeēⁿdī. ¹¹ Ní táamá 'iiti monstruo chi vmnaaⁿ canduuchí tī ní maaⁿ ní 'āā ntée tī ti ch'ii tī ní 'iiti miiⁿ chi rey miiⁿ ní nduuvidaámá tī ndúú^{cū} tá ndēēché tī. Ní cuayiiⁿ ní rey miiⁿ caⁿ'á yā cuuvi ndai yā chi vaadī n'gii yeⁿ'e ndii 'uūⁿvī cuuvi chi infierno.

¹² Ní ndu'u ndiichi duuⁿniiⁿniⁿ tī chi n'diichi di chííⁿ chí ndu'ū ndiichi reyes chi 'āā cuée cuta'á yā poder yeⁿ'é yā naachi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā. Taachi cuta'á yā poder ní chi cuuvi reyes ndúú^{cū} 'iiti monstruo miiⁿ 'áamá hora nūⁿ. ¹³ Ní reyes s'eeⁿ ní dáamá nūⁿ vaanicadiínūⁿ yeⁿ'é yā. Ní ca'a yā poder yeⁿ'é yā ndúú^{cū}

fuerzas yeⁿ'e yā na ta'a 'iiti monstruo miiⁿ. ¹⁴ Ní reyes ní 'cuuⁿ'maⁿ yā ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chí nguuvi 'iiti cuūchī naati 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí nguuvi 'iiti cuūchī cuchée yā yeⁿ'e reyes. Ní Señor ch'ēēte ca ní 'iivi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ señores ní rey ch'ēēte ca yeⁿ'ē nducyaaca reyes. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi canée yā ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā. Ní Ndyuūs ndēēvē yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí yeⁿ'é yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'aama canee yā ndúú^{cū} chí i'téenu yā Ndyuūs.

¹⁵ Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā chii yā 'úú: Nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā s'eeⁿ chí n'diichí di naachi vée n'daataá chí caⁿ'a tá ndúú^{cū} saⁿ'a s'eeⁿ, nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā s'eeⁿ ní chííⁿ chí yāāⁿ s'eeⁿ ndúú^{cū} n'deee n'dái 'iiⁿ'yāⁿ ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a n'deee n'dái davaacu chí n'dááⁿ ndúú^{cū} naciones. ¹⁶ Ní ndu'u ndiichi duuⁿniiⁿniⁿ tī chí vée yeⁿ'e monstruo miiⁿ, nguée nen'e n'daataa miiⁿ. Ní cuta'a tī nducuén'e yeⁿ'e n'daataa miiⁿ. Ní divíi tī catecai n'daataa miiⁿ ní s'neēⁿ tán'ā chí yuucúū tá. Ní che'é tī yuūtē yeⁿ'e tá. Ní 'neeⁿ yaⁿ'ā n'daataa miiⁿ ndúú^{cū} nguuchi yaⁿ'ā. ¹⁷ Caati Ndyuūs s'neēⁿ yā na staava yeⁿ'e reyes chí diíⁿ yā 'túú^{cā} tan'dúú^{cā} chí Ndyuūs nen'é yā chí diíⁿ yā. Ní ndiichi duuⁿniiⁿniⁿ tī nduuvidaamí tī ní ca'á tī poder yeⁿ'é tī na ta'a 'iiti monstruo miiⁿ chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ tī. Ní 'tiícā diíⁿ tī chí cuuví cuaacu nduudu chí ngaⁿ'a Ndyuūs. ¹⁸ Ní n'daataá

chi n'diichī di chíiⁿ chí yāāⁿ
ch'εετε chi caaⁿ'maⁿ ntiinⁿyuⁿ
yeⁿ'e nducyaaca reyes chi
snée yā ná iⁿ'yeeⁿdī.

18

Yāāⁿ Babilonia ntuūvī

¹ Ní cuayiivi miiⁿ ní n'diichī
táamá ángel chi ngiicá yā
yeⁿ'e na va'ai chεeti nguuvi
ní vée poder ch'εετε yeⁿ'é yā.
Ní yāⁿ'āa miiⁿ canée dεεve
ndúúcu dεεve yeⁿ'e ángel miiⁿ.
² Ní 'cai yiicú yā ní caⁿ'a
yā: Yāāⁿ chi ch'εετε nituūvī,
yāāⁿ Babilonia chi ch'εετε ní
nituūvī. Ní maaⁿ ní ch'εεtinee
espíritus yeⁿ'e yāāⁿ'ngiinūⁿ
ndúúcu espíritus chi nguée
n'daacā. Ní n'deee n'dái
'yaada chi vaatī snée tī yāāⁿ
miiⁿ, 'yaada chi ní nguée
'iinée yiinú yā 'iiti. ³ Caati
n'daataa miiⁿ chi yāāⁿ Babilo-
nia miiⁿ ní ca'a tá vino chi
vaadī taaⁿ yeⁿ'e tá nducyaaca
'iin'yāⁿ ní cu'ú yā vino miiⁿ
chíiⁿ chi yeⁿ'e chi dinuuⁿndi
tá. Ní reyes yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdī
'cūū cuen'é yā na yāāⁿ miiⁿ ní
dinuuⁿndī yā. Ní 'iin'yāⁿ yeⁿ'e
iⁿ'yeeⁿdī 'cūū diiⁿ yā negocios
chi 'cuiica yā cucáāvā poder
yeⁿ'e vaadī 'cuiica yeⁿ'e tá.

⁴ Tuu'mi ní ch'iindiveén
táamá nduudu yeⁿ'e va'ai
chεeti nguuvi chi ngaⁿ'a
'túúcā: Ndís'tiī, 'iin'yāⁿ yeⁿ'é,
nan'daa nī yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ
caati nguée diiⁿ nī nuuⁿndi
ndúúcu tá. Ní nguée cuta'á nī
yeⁿ'e vaadī yā'āi yeⁿ'e tá. ⁵ Tí
núúⁿndī yeⁿ'e tá n'deee n'dái
chi ndaā ndii na va'ai chεeti
nguuvi. Ní Ndyuūs nin'gaacu
yā yeⁿ'e chi diiⁿ tá chí nguée

n'daacā. ⁶ Ní ndís'tiī diiⁿ nī
ndúúcu tá tan'dúúcā chi diiⁿ
tá nduucú nī. Ní ca'á nī
tán'ā miiⁿ 'uūvī vueltas yeⁿ'e
chí tee tá ndís'tiī. Ní didiitú
nī ndúúcu vino yeⁿ'e taza
yeⁿ'e tá ndúúcu vino chí 'uūvī
veces ditiinúú yeⁿ'e chí tee tá
ndís'tiī. ⁷ Ní diiⁿ nī chí 'cuenú
taavi tá cuuvi ní cuuvi yā'ai
yeⁿ'e tá n'deee cá tan'dúúcā
chí maaⁿ tá dich'εετε maaⁿ ta
tán'ā ndúúcu chí vée cá chí
sta'a tá cáāvā maaⁿ tá. Ní 'túícā
nacadiinuⁿ tá maaⁿ tá na
staava yeⁿ'e tá. 'Muuⁿ canée
ní 'úú vée tan'dúúcā 'aama
reina vée yā. Nguée n'daata
nguá'āa 'úú. Ní nguεε 'cuenú
cuuvi. ⁸ Ní yāāⁿ Babilonia,
cáāvā chí diiⁿ tá 'túúcā, n'deee
n'dái vaadī yā'āi ní ndaā
vmnaaⁿ yeⁿ'e tá na 'áamá
nguuvī nūⁿ, chíiⁿ chí cuuvi
yā'ai yeⁿ'e 'iin'yāⁿ s'een. Ní
'cuūvi yā ní chεecu yā chí
yā'ai yā. Ní cuiicu yā ní cuūcu
'iin'yāⁿ s'een ndúúcu nguuchi
yā'ā ti Señor Ndyuūs miiⁿ
ní vée poder yeⁿ'é yā chí
ch'εετε taavi ca ní ngaⁿ'á yā
chí condenado yā.

⁹ Ní reyes yeⁿ'e yā'āa 'cūū
chí cuen'é yā ndúúcu tá ní
dinuuⁿndī yā ndúúcu tá, ní
n'deee n'dái vée yeⁿ'é yā ti diiⁿ
yā tan'dúúcā chí diiⁿ tá. Reyes
miiⁿ cuéécú yā ní yuudu n'dái
cuεécú yā taachi snaaⁿ yā
tán'ā miiⁿ chí cuūcu tá ní snaaⁿ
yā 'yaaⁿ'mīⁿ yeⁿ'é tá. ¹⁰ Ní
'va'á yā yeⁿ'é tá cáāvā castigo
yeⁿ'e tá ní cuééndi yā ya'ai
yeⁿ'e tá ní caaⁿ'máⁿ yā: Dεε
chúúcā ya'ái díí, dεε chúúca
ya'ái díí n'daataa chí yāāⁿ
Babilonia chí ch'εετε chí vée
poder ch'εετε yeⁿ'é, ti chεeti

'áamá miníⁿyúⁿ nūⁿ ndaā castigo yen'e di.

11 Ní 'iⁿyāⁿ chi diⁿ yā negocio na iⁿyeeⁿdí 'cūū cuεεcú yā ní yuudu n'dái cuεεcú yā cáávā yāāⁿ Babilonia miiⁿ. Ní ya'ai yā cáávā yāāⁿ miiⁿ ti nguéeⁿ vééⁿ mar 'áamá 'iⁿyāⁿ chi cuuvi cuái yā yen'e mercancia chi ndεε yā.

12 Mar 'áamá 'iⁿyāⁿ nguéeⁿ cuái yā yen'e chi ndεε yā chi 'díⁿnguāⁿ ndúúⁿcū 'díⁿnguēⁿ, ndúúⁿcū tuūⁿ chi yaⁿ'ai chíⁿvē, ndúúⁿcū perlas ndúúⁿcū tíⁿnūⁿ n'dai ca chi nguuví lino, ndúúⁿcū tíⁿnūⁿ seda, ndúúⁿcū tíⁿnūⁿ n'dai ca chi cuá'ā ndúúⁿcū tíⁿnūⁿ n'dai ca chi morado, ndúúⁿcū tanducuénⁿē clase yen'e yāⁿ'á chi yuūdū ngééⁿ, ndúúⁿcū cosas yen'e marfil, ndúúⁿcū nducuénⁿē cosas yen'e yāⁿ'á chi yaⁿ'ai chíⁿvē ndúúⁿcū cūū cuááⁿ, ndúúⁿcū cūū, ndúúⁿcū tuūⁿ mármol, 13 ndúúⁿcū canela, ndúúⁿcū especias chi yuudu ngééⁿ, ndúúⁿcū cúⁿúyaa, ndúúⁿcū ungüento chi nguuví mirra ndúúⁿcū perfumes chi dεεvε ngééⁿ, ndúúⁿcū vino, ndúúⁿcū aceite, ndúúⁿcū harina fino, ndúúⁿcū trigo. Ní ndéⁿ yā ntúūⁿ 'iiti s'eeⁿ yen'e carga ndúúⁿcū 'iiti cuūchī s'eeⁿ, ndúúⁿcū 'yuūdū s'eeⁿ, ndúúⁿcū carros, ndúúⁿcū 'iⁿyāⁿ chi esclavos.

14 Ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chi diⁿ yā negocios miiⁿ nganⁿ'á yā yen'e yāāⁿ ch'εεtε miiⁿ: Tanducuénⁿē cosas yen'e chi nguéeⁿ n'daacā n'dai chi neⁿe 'iⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ 'āā ntéeⁿ vééⁿ. Ní nducuénⁿē chi vaadī 'cuiica ndúúⁿcū

cosas chi n'dai taavi yen'e yāāⁿ miiⁿ 'āā ntéeⁿ vééⁿ. Ní 'āā ntéeⁿ cuuví nndaāca yā tanducuénⁿē dendu'ū yen'e.

15 Ní 'iⁿyāⁿ chi diⁿ yā negocios ndúúⁿcū 'iⁿyāⁿ yen'e yāāⁿ ch'εεtε miiⁿ, chíⁿ chi diⁿ chi 'cuiicá yā. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ cuεεtindíⁿ yaⁿ'ái yā ti 'va'a yā yen'e castigo yen'e yāāⁿ miiⁿ. Ní cuεεcú yā ní yuudu n'dai 'cuai yā. 16 Ní nganⁿ'a yā: Dε'ε chúúⁿcā ya'ai yen'e yāāⁿ Babilonia ch'εεtε ti tan'dúúⁿcā 'áamá n'daataá chi vééⁿ vestido yen'e tíⁿnūⁿ lino chi yaⁿ'ai chíⁿvē ndúúⁿcū tíⁿnūⁿ chi cuá'ā ndúúⁿcū morado. Ní vééⁿ adorno yen'e tá chi 'díⁿnguāⁿ ndúúⁿcū tuūⁿ chi yaⁿ'ai chíⁿvē ndúúⁿcū perlas.

17 Ní chεεti 'áamá hora nūⁿ tanducuénⁿē vaadī 'cuiica yen'e yāāⁿ miiⁿ ní ch'iinu. Ní nducyaaca 'iⁿyāⁿ capitanes chi nganⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yen'e barcos ti diⁿ yā negocios cucáávā barcos yen'e yā ní ndúúⁿcū nducyaaca 'iⁿyāⁿ chi canⁿ'á yā na barcos, ndúúⁿcū nducyaaca 'iⁿyāⁿ chi diⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yen'e barcos, nducyaaca 'iⁿyāⁿ miiⁿ ní chεεtindii yaⁿ'ai yā. 18 Ní taachi n'diichí yā 'yaaⁿ'miiⁿ yen'e nguuchi yaⁿ'ā yen'e yāāⁿ miiⁿ 'cai yiicú yā: ¿Chεε táámá yāāⁿ tan'dúúⁿcā yāāⁿ 'cūū?

19 Ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní s'neéⁿ yā iyaācá vmnaaⁿ tíⁿ yā ní chεεcú yā. Ní yuudu n'dai chεεcú yā. Ní 'cai yā: Dε'ε chúúⁿcā ya'ai, dε'ε chúúⁿcā ya'ai yen'e yāāⁿ ch'εεtε miiⁿ. Ní nducyaaca 'iⁿyāⁿ chi vééⁿ barco yen'e yā vmnaaⁿ

nuūⁿnīⁿyáⁿā ní 'cuíica yā cáávā vaadī 'cuiica yeⁿe yāāⁿ miiⁿ, chεeti 'áámá hora nūⁿ ch'iinu yāāⁿ ch'εete miiⁿ ndúúcū chi véé yeⁿe.

20 Naati ndís'tiī chi canéé na va'ai chεeti nguuvī ndúúcū ndís'tiī chí apóstoles, ndúúcū ndís'tiī chi ngaⁿ'a nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs, nducyaáacá nī yeenú nī yeⁿe yāāⁿ miiⁿ ti Ndyuūs caⁿ'a yā chi condenado yāāⁿ miiⁿ. Ní Ndyuūs diíⁿ yā justicia yeⁿe ndís'tiī.

21 Tuu'mi ní ángel chi neené ditiinú yā sta'á yā 'áámá tuū ch'εete chi tan'dúúcā 'áámá tuū ch'εete yeⁿe molino. Ní canuúⁿ yā tuū miiⁿ na nuūⁿnīⁿyáⁿā ní ngaⁿ'á yā. 'Tíicā: Ní diitu dituuví yā yāāⁿ Babilonia chi yāāⁿ ch'εete miiⁿ ní 'āā ntéé cuuvi n'diichí yā yāāⁿ miiⁿ. 22 Ní 'āā ntéé n'giindiveeⁿ yā na yúúni yeⁿe yāāⁿ miiⁿ música yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chi di'cuεecú yā arpas, ndúúcū música yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ músicos, ndúúcū música yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chi i'tiiví yā flautas, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi di'cuεecú yā trompetas. Ní nguée véé 'iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yāāⁿ miiⁿ. Ní nguée n'giindiveeⁿ yā chi 'cuεecu tuū yeⁿe molino na yāāⁿ miiⁿ. 23 'Āā ntéé n'diichí yā chidεεve yeⁿe lámparas yeⁿe yāāⁿ miiⁿ. 'Āā ntéé n'giindiveeⁿ yā ruido yeⁿe 'viicú chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindivaacú yā. 'Áará chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yāāⁿ miiⁿ ní diiⁿ yā negocios ní ch'εete n'dai

ca poder yeⁿ'é yā nguée ti tanáⁿ'a yā yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yāāⁿ miiⁿ ní chinnche'etí yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe tanáⁿ'ā naciones ndúúcū dendu'ū yeⁿe vaadī ngaatu chi diíⁿ yā.

24 Ní na yāāⁿ ch'εete miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nndaāca yā yuūⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū yuūⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū yuūⁿ yeⁿe nducyaáacá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi ch'īi yā.

19

1 Cuayiivi miiⁿ ní ch'iindiveeⁿ 'áámá nduudu chi ch'εete n'dai yeⁿe na va'ai chεeti nguuví chi yeⁿe néené 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ngaⁿ'a yā:

Aleluya. Dich'εete yú Ndyuūs ti nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Ní vaadī dεεve n'gii ndúúcū tanducuéⁿ'ē poder ní yeⁿe Ndyuūs yeⁿe yú.

2 Caati Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū nduudu cuaacu chí n'dai. Ngaⁿ'á yā chí n'daataá chí cuen'e tá ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ ní condenado tá ti n'daataa miiⁿ ní diiⁿ tá chí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yáⁿ'āa 'cūū ní dinuuⁿndi yā cáávā chí néené dinuuⁿndi tá. Ndyuūs ca'a yā castigo táⁿ'ā miiⁿ caati ngée tá yuūⁿ yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chí dichíⁿ've yā Cristo taachi ch'iiⁿ'nuⁿ tá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

3 Ní n'dee n'dái 'iin'yān nga'a ntúu yā: Aleluya. Dich'εεε yú Ndyuūs. 'Yaa'miⁿ ye'n'e n'daataá miiⁿ chi cuucu ya'n'ā tá'n'ā 'áamá chεε 'yaa'miⁿ ye'n'e tá chi castigo ye'n'e tá cuen'e daa'maⁿ.

4 Ní ndu'u ndiicú cuūuⁿ 'ii'ntyéⁿ'ē ndúúcū ndu'u cuūuⁿ 'iin'yāⁿ ch'eēndiitín'dii yā nanáaⁿ Ndyuūs chi véε yā na trono ye'n'é yā ní nducyaaca yā ndúúcū naáⁿ yā na yá'n'āa chi'téenu yā Ndyuūs ní ca'n'a yā 'tíicā: Aleluya. Dich'εεε yú Ndyuūs.

5 Ní ch'iindiveéⁿ 'áamá nduudu ye'n'e trono miiⁿ chi nga'a 'tíicā:

Nducyáácā nī canéé chi dich'εεé nī Ndyuūs ye'n'e yú. Ndís'tiī chi nga'a ntiinyúⁿ nī ndúúcū taná'n'a nī, nducyaaca nī chi dichí'vε nī Ndyuūs ní 'va'a nī ye'n'e yā.

'Viicuye'n'ē chi ch'iindivaacú 'iin'yāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī

6 Ní táámá vmnéⁿ'ē ch'iindiveéⁿ 'áamá nduudu ye'n'ē n'dee n'dái 'iin'yāⁿ tan'dúúcā chi n'gεεcú naachí 'yaaⁿ n'dái nuūⁿnīⁿ ní tan'dúúcā chi n'gεεcu diituu n'dái daavi. Ní nga'a yā:

Aleluya. Dich'εεε yú Ndyuūs ti Señor ye'n'e yú, Ndyuūs ye'n'e yú chi véé tanducuéⁿ'ē dendu'ū poder nduucú yā 'āā nga'a ntiinyúⁿ yā ye'n'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū.

7 Maaⁿ ní yeenu taavi yú ní véé vaadī yeenú

nanáaⁿ yú ní ca'n'a yú chi ch'εεε taavi ca Ndyuūs ti ndaā tiempo chi 'iin'yāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī ní 'caandavaacú yā. Ní n'daataá ye'n'e yā 'āā véé yaaⁿ tá. N'daataá miiⁿ ní nducyaaca 'iin'yāⁿ chi i'téenu yā Cristo.

8 Ní ca'á yā n'daataa ye'n'e yā 'áamá vestido chi ye'n'e lino chi ya'n'ai chí'vε chi dεεvε ní cuéē.

Ní tiinūuⁿ lino miiⁿ ní chí'ín chi vida chi n'dai taavi ye'n'é 'iin'yāⁿ chi ye'n'é Ndyuūs.

9 Tuu'mi ní ángel chi candéε yā 'úú ca'n'a yā chíi yā 'úú. Díí, Juan, dingúuⁿ di 'tíicā: De'ε chúúcā n'dai cáávā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chi 'áamá 'caí yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chi cuchíi yā naachi 'iin'yāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī 'caandavaacú yā ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ che'e nguínú yā ye'n'e 'viicu miiⁿ. Ní ángel miiⁿ ca'n'a yā chíi yā 'úú: Nduudú 'cūū ní ye'n'é Ndyuūs ní cuaacu.

10 Ní 'úú chiintii'yá na ca'a ángel miiⁿ chi dich'εεé ángel miiⁿ. Ní ca'n'a yā: Nguéé 'tíicā diiⁿ di. 'Úú ntúūⁿ dichíi'vε Ndyuūs tan'dúúcā díí ndúúcū hermanos ye'n'ē di dichíi'vε nī Ndyuūs ní nga'a nī nduudu cuaacu ye'n'e Jesucristo. Dii, cu'téenu di Ndyuūs. Ní 'iin'yāⁿ chi nga'a yā nduudu cuaacu ye'n'é Cristo ní nga'a yā cáávā chi Ndyuūs ch'ín'í yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chíiⁿ chi nga'a yā.

Ye'n'e 'áamá 'iin'yāⁿ chi candúú yā 'yuūdūu cuéē

11 Tuu'mi ní n'diichí chi canda'āi va'ai chεeti nguuví ní can'dáā 'áámá 'yuūdūu cuéē. Ní Cristo chi canduú yā 'yuūdūu miiⁿ chi duuchí yā ní 'Áámá N'daacā N'dai yā ní Cuaacú yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní diíⁿ yā tanducuén^e chi cuaacu taachi diíⁿ yā caandaá ní n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. 12 Ní nduutinaáⁿ yā miiⁿ ní tan'dúú^cā nguuchi yaⁿ'ā, 'tíicā nduutinaáⁿ yā. Ní canéé n'deee n'dái coronas na tiíⁿ yā. Ní canéé nguūⁿ 'áámá chi duuchi yā chi mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé n'diichí yā. Dámaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ deenú yā de'ē chi duuchí yā. 13 Ní catecaí yā chi canuuⁿ yā ndiituú yúuúⁿ. Ní chi duuchí yā ní Nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. 14 Ní cuaaⁿ daamí yā ní n'dáa n'deee n'dái soldados yeⁿ'e va'ai chεeti nguuví ndúú^c catecaí yā chi lino chi yaⁿ'ai chíí'vē chi cuéē ní dεεve. Ní soldado candúu ntúuⁿ yā 'yuūdūu cuéē yeⁿ'e yā. 15 Ní na cheendí Cristo can'daā 'áámá machete nduu 'uūví lados 'caāiⁿ. Ní ndúú^c chuū n'nuū cá'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e naciones. Tuu'mi ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿ'nyúⁿ yā diituú yeⁿ'e naciones ndúú^c 'áámá nduucu cū. Ní ngii ca'a yā lugar chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ sta'á yā vino chi nuūⁿnī yeⁿ'e n'gui'i uvas chi 'iiⁿ'yāⁿ dinde'í yā ndúú^c ca'á yā. Ní Cristo ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cu'u yā vino miiⁿ chi castigo yeⁿ'e vaadī taaⁿ yeⁿ'é Ndyuūs chi véé tanducuén^e poder chi véé ní yeⁿ'e yā. 16 Ní canéé

nguūⁿ na vestido yeⁿ'e yā ní na 'diiⁿ'má yā chi duuchí 'cū. Rey ch'εεε yeⁿ'ē nducuén^e reyes chi véé, Señor 'iiví yā ch'εεε yeⁿ'e nducyaaca señores 'iivi chi véé.

17 Ní cuayiiví nūuⁿ n'diichí 'aama ángel cheendii yā vmnaaⁿ 'yáⁿ'ā. Ní ángel miiⁿ yuudu n'dái n'gai yā ní caⁿ'a yā chii yā nducyaaca 'iiti chi ngáá tī nánguuví: Ndís'tī 'iiti s'eeⁿ cuchii nī ní nduu-vidaamá nī chi cheⁿ'e ngui-inú nī chi yeⁿ'ē 'viicu yeⁿ'é Ndyuūs chi ch'εεε. 18 Cuchii nī ní che'é nī yuute yeⁿ'e reyes ndúú^c yuute yeⁿ'ē capitanes ndúú^c yuute yeⁿ'e saⁿ'ā chi véé ca fuerzas yeⁿ'e yā ndúú^c yuute yeⁿ'e 'yuūdūu ní yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi sduú yā 'yuūdūu ndúú^c yuute yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chi libre yā ní 'iiⁿ'yāⁿ chi esclavo yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ ndúú^c tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ.

19 Tuu'mi ní n'diichí 'iiti monstruo chi ch'εεε ca ndúú^c reyes yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cū ndúú^c soldados yeⁿ'é yā chi nduuvidaamá yā ndúú^c 'iiti miiⁿ chi diíⁿ yā caandaá ndúú^c 'iiⁿ'yāⁿ chi canduú yā 'yuūdūu cuéē miiⁿ ndúú^c soldados yeⁿ'é yā. 20 Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi canduú yā 'yuūdūu cuéē miiⁿ sta'á yā monstruo miiⁿ chi 'iiti preso tī. 'Tiicá ntúuⁿ sta'á yā chi preso sa 'áámá saⁿ'ā chi ngaⁿ'a sa chi profeta sa, ní nguéé profeta sa. Naati saⁿ'ā miiⁿ diiⁿ sa señas ndúú^c vaadī n'gíinūu ní chinnche'í yā

'iin'yāⁿ chi canéé ndúúcū sello yen'é tī na cuerpo yen'é yā. Ní i'téenu yā 'iiti santo yen'é tī. Níicú nduu 'uuví sa chi preso sa, 'iin'yāⁿ miiⁿ sta'á yā nduu 'uuví sa ne^{n'e} chi canduuchi sa ní chin'dáá nuúnⁿ yā nduu 'uuví sa na nuūⁿnīⁿyāⁿā yen'e ngiichi yaⁿā chi ngiichi ndúúcū tuūu chi azufre. ²¹ 'Áámá yā ndúúcū machete 'uuvi lados 'caāiⁿ chi canéé na cheendí yā chi canduú yā na 'yuūdūu cuéē ch'iin'núⁿ yā tanánⁿā soldados yen'e 'iiti monstruo. Ní nducyaaca 'yáádá che'é tī nducuénⁿe yuūtē yen'e soldados ní chiitu 'yáádá s'éénⁿ yen'e yúútē yen'e yā.

20

Yen'e mil nduūyū

¹ Cuayivi ní n'diichí 'áámá ángel chi cuch'éenⁿ yā yen'e va'ai chεeti nguuvi ní ndéé yā na ta'a yā llave yen'e yiive yánⁿāa ndúúcū 'áámá cadena ch'εεte ca. ² Ní ángel miiⁿ sta'á yā 'iiti dragón chi cúu miiⁿ chi canéé tī ndii tiempo chi chó'ōo chi nguvi diablo o yááⁿn'guiinūⁿ chi Satanás. Ní ángel miiⁿ dichiichí yā 'iiti dragón miiⁿ ndúúcū cadena ch'εεte ca. Ní canéé tī 'tíicā chεeti 'áámá mil nduūyū. ³ Ní ángel miiⁿ chin'dáá nuúnⁿ yā 'iiti dragón miiⁿ na yiive yánⁿāa naachi canee chiichí tī. Ní nan'gaadí yā cheendi va'ai yen'e. Ní s'neénⁿ yā 'áámá sello vmnaaⁿ cheendi va'ai miiⁿ. Ní 'iiti dragón miiⁿ 'āa ntéé cuuvi cannche'éi tī 'iin'yāⁿ yen'e naciones ndii

'cuiinu 'áámá mil nduūyū. Ní cuayivi ní canéé chi n'daatií yā 'iiti dragón miiⁿ 'áámá tiempo 'líiⁿ nūⁿu.

⁴ Ní cuayivi ní n'diichí tronos ní 'iin'yāⁿ véε yā na tronos. Ní 'áámá 'iin'yāⁿ ca'á yā poder 'iin'yāⁿ s'eenⁿ chi díiⁿ yā juzgar 'iin'yāⁿ. Ní n'diichí almas yen'e 'iin'yāⁿ ndiitaá daandu yā tī caⁿa cuaacú yā yen'e Jesucristo. Ní caⁿa ntúuⁿ yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. 'Iin'yāⁿ s'eenⁿ nguéé chi'téenu yā 'iiti monstruo miiⁿ, ní nguéé chi'téenu yā 'iiti santo yen'é tī. Ndií nguéé ndúú ca'a yā lugar 'iiti monstruo miiⁿ chi s'neénⁿ tī sello yen'é tī nchεéte yā o ta'á yā. Ní 'iin'yāⁿ s'eenⁿ ch'εetinduuchí ntuuⁿ yā ní ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā dáámá ndúúcū Cristo chεeti 'áámá mil nduūyū. ⁵ Chuū miiⁿ ní vmnáánⁿ vmnaaⁿ chi 'iin'yāⁿ s'eenⁿ nanduuchí ntuuⁿ yā naati tanánⁿā 'iin'yāⁿ chi n'díi yā nguéé nduuchí ntúuⁿ yā ndii chi chó'ōo 'áámá mil nduūyū miiⁿ. ⁶ De'ε chúúcā yeenú 'iin'yāⁿ chí yen'é Ndyuūs, 'iin'yāⁿ chi vmnáánⁿ vmnaaⁿ caⁿá yā ch'εetinduuchí ntuuⁿ yā yen'e nguaaⁿ tinánⁿā. Maaⁿ ní ndii chíiⁿ ndii 'úúví cuuvi 'cuūvi 'iin'yāⁿ nguéé véé poder yen'e chi tuneenⁿ 'iin'yāⁿ s'eenⁿ chi 'cuūvi yā. Ní 'iin'yāⁿ s'eenⁿ ní cuuvi chiiduú s'eenⁿ yen'e Ndyuūs ní yen'e Cristo ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā dáámá ndúúcū Cristo chεeti 'áámá mil nduūyū.

⁷ Ní taachi ch'iinu 'áámá

mil nduūyū miiⁿ n'daatī yā yááⁿn'guiinūⁿ chí ndíchiichi sa ní cuchεε sá yeⁿ'e yivεε chí vácū naachi canée sa. ⁸ Ní caⁿ'a sa chiica sa chí cancheⁿ'ei sa 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e naciones yeⁿ'e núúⁿmáⁿ iⁿ'yeendī chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā lado yeⁿ'ē sa. Ní cancheⁿ'ei sa rey Gog ndúúⁿcū yāⁿ Magog chí yāⁿ yeⁿ'e yā. Ní nadidáámá sá nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chí diiⁿ sa caandaá. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúⁿcū sa ní n'deee n'dái yā tan'dúúⁿcā yaⁿ'ā ndúúⁿtī yeⁿ'ē yíⁿcú. ⁹ Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cueⁿ'é yā nuuⁿmaⁿ iⁿ'yeendī ní cuaaⁿ diituu ní nuuⁿmaⁿ ndiivi yeⁿ'e campamento yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs ní yeⁿ'e yāⁿ Jerusalén chí Ndyuūs neené neⁿ'e. Ní Ndyuūs dicho'ó yā chí chingéε nguuchi yaⁿ'ā yeⁿ'ē na va'ai chεeti nguuvī. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngiichi ndúúⁿcū nguuchi yaⁿ'ā miiⁿ ní di'cuiⁿú yā. ¹⁰ Ní yááⁿn'guiinūⁿ miiⁿ chí diablo chí chincheⁿ'ei sá 'iⁿ'yāⁿ, 'áámá yā chin'dáánuúⁿ yā saⁿ'ā miiⁿ ndii nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chí ngiichi ndúúⁿcū tuū azufre naachi 'āā chin'dáánuúⁿ yā 'iiti monstroo miiⁿ ndúúⁿcū profeta chí nguée caⁿ'a yā nduudu cuaacu. Ní 'cueenú yā cuuvi na lugar miiⁿ ndii nguuvī ndíⁿ n'gaaⁿ. Ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní 'cueenú yā cuuvi.

Cristo n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ taachi ch'iindī yā na trono cuée yeⁿ'e yā

¹¹ Cuayiivi ní n'diichi 'áámá trono chí ch'εεε ní cuée ní

'áámá 'iⁿ'yāⁿ vεε yā na trono miiⁿ. Ní na yáⁿ'āa ndúúⁿcū nanguuvi cueⁿ'e yeⁿ'ē nanáaⁿ yā. 'Āā ntée mar táámá lugar naachi cuuvi cuεetineē na yáⁿ'āa ndúúⁿcū nanguuvi. ¹² Ní n'diichi 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí n'dī yā, tináⁿ'ā chí n'gεεε yā chí ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ yā ndúúⁿcū tanáⁿ'ā tináⁿ'ā. Nducyaaca yā ní chεetindī yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní Ndyuūs nan'guaáⁿ yā libros yeⁿ'e yā. Ní nan'guaáⁿ yā táámá libro chí libro yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní Ndyuūs n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'e tináⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'é dendu'ū chí canée nguūⁿ na libro s'eeⁿ tan'dúúⁿcā chí diⁿ yā. ¹³ Ní 'iⁿ'yāⁿ chí ch'iⁿ yā nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní nan'dáa yā. Ní tanáⁿ'ā chí snuú yā na lugar yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí n'díⁿ ní nan'dáa yā. Ní Cristo n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'e ca'áámá ca'aamá yā tan'dúúⁿcā chí diⁿ yā. ¹⁴ Tuuⁿmi ní vaadi n'gii ndúúⁿcū lugar yeⁿ'ē ndúúⁿcū 'iⁿ'yāⁿ chí n'díⁿ yeⁿ'e 'áámá yā cannuúⁿ yā ná nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chí ngiichi. Ní nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chí ngiichi miiⁿ, chíⁿ chí ndíⁿ 'úúⁿvī vaadi n'gii ní yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ chí n'dí yā. ¹⁵ 'Áámá 'iⁿ'yāⁿ chin'dáá nuuⁿ yā na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chí ngiichi miiⁿ nducyáácá 'iⁿ'yāⁿ chí nguée canee n'guūⁿ chí duuchi yeⁿ'e yā na libro yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

21

Yeⁿ'e va'ai chεeti nguuvi ngai ndúúⁿcū iⁿ'yeendī ngai

¹ Maaⁿ ní n'diichí táámá va'ai chεeti nguuví chí ngai ndúúcū 'áámá yáⁿáa chí ngai ti va'ai chεeti nguuví chí vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ndúúcū yáⁿáa chí vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ní chó'oo yeⁿé. Ní 'tiicá ntúūⁿ 'āā ntéé véé nuūⁿnīⁿyáⁿā. ² Ní 'úú, Juan, n'diichí yāāⁿ chí dεεve chí yāāⁿ Jerusalén chí ngai chí chíicā yeⁿe na va'ai chεeti nguuví naachi canée Ndyuūs. Ní yāāⁿ miiⁿ ní yeεve taaví tan'dúúcā 'aama n'daataá chí caama 'caandavaacu tá ní dεεve idiiⁿ tá ndúúcū tá cáávā novio yeⁿe tá. ³ Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu ch'εete yeⁿe na va'ai chεeti nguuví chí caⁿa 'túúcā: Cuin'diichí ní maaⁿ. Va'ai yeⁿe Ndyuūs ní canee ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'een ní Ndyuūs canée yā nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'een. Ní Ndyuūs canée yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'een. Ní 'iiⁿyāⁿ s'een ní cuuvi 'iiⁿyāⁿ yeⁿé yā. Ní maāāⁿ Ndyuūs miiⁿ ní cuuvi Ndyuūs yeⁿé yā. ⁴ Ndyuūs didεεvé yā nuūⁿnīⁿ nduutinaāⁿ yā yeⁿe nduutinaāⁿ 'iiⁿyāⁿ s'een. 'Āā ntéé cuuvi 'cuūvi yā. 'Āā ntéé cuuvi ya'ai ca yā ní 'āā ntéé cuεecu yā. 'Āā ntéé cuuvi 'cuenú yā cuuvi ti dendú'ū yeⁿe cuāāⁿ vmnaaⁿ 'āā chó'oo.

⁵ Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ chí véε yā na trono miiⁿ ní caⁿa yā: Ndís'tiī n'diichí nī. 'Úú ní diiⁿ tanducuén^e dendu'ū chí nduuví ngai. Ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ caⁿa yā chí yā 'úú: Dii, Juan, dingúūⁿ di nduudu s'een ti nduudu s'een ní nduudu cuaacu. Ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ

cuuvi cu'téenu yā nduudu s'een.

⁶ Cuayiiⁿ caⁿa yā chí yā 'úú 'túúcā: 'Úú dīn'daí nducuén^e. 'Úú ní yeⁿe cuaaⁿ naachi ínga'ā ní ndíí cuaaⁿ ná 'cuiinu tan'dúúcā letras A ndíí Z yeⁿe alfabeto. 'Iiⁿyāⁿ chí yaaca yā 'úú ní ca'á nuūⁿnīⁿ chí cu'u yā tanducuén^e chí neⁿé yā ní nguée nadííⁿve yā cáávā nuūⁿnīⁿ miiⁿ chí vida cueⁿe daāⁿman. ⁷ 'Iiⁿyāⁿ chí cuchéε yā yeⁿé tanducuén^e 'úú ní ca'á tanducuén^e chuū chí cuuvi yeⁿé yā. Ní 'úú cuuvi Ndyuūs yeⁿe yā ní 'iiⁿyāⁿ s'een ní cuuvi daiyá. ⁸ Naati 'iiⁿyāⁿ chí 'va'a yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí nguée i'téenu yā o 'iiⁿyāⁿ chí nguée neⁿe yā 'iiⁿyāⁿ, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí n'giiⁿnúⁿyā 'iiⁿyāⁿ, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí caⁿa yā ndúúcū n'daataá o isaⁿā chí nguée yeⁿe yā, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí nadiiⁿ dendu'ū yeⁿe ngaatu, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā santos chí ídolos, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí yaadí yā, nducyaaca 'iiⁿyāⁿ s'een ní canée chí caⁿa yā nuūⁿnīⁿyáⁿā chí ngiichi ndúúcū yaⁿā ní ndúúcū tuūu azufre. Chuū ní chíiⁿ chíi ndii 'uūvi cúúví 'cuūvi yā.

Yeⁿe yāāⁿ Jerusalén chí ngai

⁹ Tuu'mi ní ndaā nanááⁿ 'úú 'áámá chεε ángel naachi ndεēche yā chí véé 'cuūtií yeⁿé yā, 'cuūtií s'een ndúúcū ndεēchē vaadí ya'ai yeⁿe cuaaⁿ na 'cuiinu. Ní caⁿa yā chí yā 'úú: Díí, Juan, cuchí di 'muuⁿ ní 'úú 'cuuⁿ'míⁿ dii du'u

chi novia chi n'daataá ye'n'e
'i'in'yāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī.

10 Ní chuū ní ye'n'e chi
n'diichí taachi canéé maaⁿ
poder ye'n'e Espíritu N'dai
ye'n'é Ndyuūs. Angel candéε
yā 'uú naachi véé 'áámá
yīicū ch'εεε ní yaacu. Ní
ch'in'í yā 'uú yāāⁿ ch'εεε ní
δεεεε chi nguuví Jerusalén
chi cuch'ééⁿ ye'n'e na va'ai
ch'εεti nguuví ye'n'e nanááⁿ
Ndyuūs. 11 Yāāⁿ miiⁿ ní δεεεε
ngii ndúúcu ye'n'é Ndyuūs
chi δεεεε ngii. Ní δεεεε ngii
ye'n'e yāāⁿ miiⁿ ní tan'dúúca
'áámá tuūu chi ya'ai chí'vē
chi tan'dúúca tuūu jaspe chí
δεεεε tan'dúúca cristal. 12 Ní
véé 'áámá ncheēti nuuⁿmaⁿ
ndiivi na yāāⁿ miiⁿ ndúúcu
ndichúúví cheendi va'āi
ch'εεε ye'n'é. Ní véé ndichúúví
ángeles 'áámá 'áámá yā ní
nguaindaí yā 'áámá 'áámá
cheendi va'āi ch'εεε miiⁿ. Ní
chi duuchi chi canéé nguūⁿ
vmnaaⁿ ca'áámá ca'áámá
cheendi va'ai ch'εεε miiⁿ
ní 'áámá ye'n'e chi duuchi
ye'n'e chi ndu'u ndichúúví
tribus ye'n'e 'i'in'yāⁿ chi Israel
chi judíos. 13 Ní véé 'i'inū
cheendi va'āi n'geεε 'áámá
'áámá lado ye'n'é yāāⁿ miiⁿ.
Cuaaⁿ naachí can'daā 'yá'ā
veε 'i'inū cheendi va'āi. Ní
cuaaⁿ na 'i'inūⁿ véé 'i'inū
cheendi va'āi, ní cuaaⁿ ndiyyā
véé 'i'inū cheendi va'āi, ní
cuááⁿ na ngiiya 'yá'ā véé 'i'inū
cheendi va'āi. 14 Ní cimíento
ye'n'e yāāⁿ miiⁿ véé ndichúúví
tuūu chi cimíento ye'n'é. Ní chi
duuchi ye'n'e ndu'ū ndichuuví
apóstoles ye'n'e 'i'in'yāⁿ chi
duuchi 'iiti cuūchī, 'áámá

'áámá chi duuchí yā canéé
nguūⁿ vmnaaⁿ 'áámá 'áámá
tuūu miiⁿ.

15 Ní ángel miiⁿ chi ngāⁿa
yā ndúúcu 'uú ndéε yā 'áámá
tááⁿ ndúú ye'n'e 'dí'nguāⁿ
chi dicaadí yā yāāⁿ miiⁿ
ndúúcu cheendi va'āi ch'εεε
miiⁿ ye'n'é ndúúcu ncheēti
miiⁿ ye'n'é. 16 Ní yāāⁿ miiⁿ ní
cuadrada ní chi ch'ee'nuu
dáámá nūuⁿ ndúúcu chi
ch'eēnūu. Ní ángel miiⁿ ní
dicaadí yā yāāⁿ miiⁿ ndúúcu
nduu ye'n'e 'dí'nguāⁿ. Ní
caadi ye'n'e yāāⁿ miiⁿ ní
'uūví mil canéé 'uūví cientos
kilómetros ye'n'é. Ní chí
ch'ee'nuu miiⁿ ní chi ch'eēnūu
ní chi yaacu ye'n'e yāāⁿ miiⁿ 'āā
daamá nūuⁿ. 17 Ní ángel miiⁿ
dicaadí yā nancheēti miiⁿ.
Ní ngí 'i'inū ngeεcu cuūuⁿ
metros chí ángel miiⁿ dicaadí
yā. Ní caadí miiⁿ ní dáámá
ndúúcu caadí ye'n'e chí caadí
'i'in'yāⁿ chí snee iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

18 Ní ncheēti miiⁿ ní
chin'dai ndúúcu tuūu jaspe.
Ní yāāⁿ miiⁿ ní chin'dai
ye'n'e dámaāⁿ 'dí'nguāⁿ
puro. Ní tan'dúúca chí 'nááⁿ
vidrio δεεεε, 'tíicā yāāⁿ miiⁿ.
19 Cimíento ye'n'e ncheēti
miiⁿ ndíi adornado ndúúcu
tanducuéⁿē tuūu chí ya'ai
chí'vē. Cimíento chí vmnááⁿ
vmnaaⁿ miiⁿ ní ye'n'e tuūu
jaspe, ndii chíiⁿ ndii 'uūví
miiⁿ ní ye'n'e tuūu zafiro,
ndii chíiⁿ ndii 'i'inū miiⁿ ní
ye'n'e tuūu ágata ní ndii chíiⁿ
ndii cuūuⁿ miiⁿ ní ye'n'e tuūu
esmeralda. 20 Ndií chíiⁿ ndii
nyuⁿu miiⁿ ní ye'n'é tuūu ónice,
ní ndii chíiⁿ ndii niyaaⁿ miiⁿ
ní ye'n'é tuūu cornalina, ní

ndii chíiⁿ ndii ndeēchē ní ye^{n'e} tuūu crisólito, ní ndii chíiⁿ ndii niⁿniⁿ ní ye^{n'e} tuūu berilo, ní ndii chíiⁿ ndii nuuⁿ ní ye^{n'e} tuūu topacio, ní ndii chíiⁿ ndii ndiichi ní ye^{n'e} tuūu crisoprasa, ní ndii chíiⁿ ndicháámá ní ye^{n'e} tuūu jacinto, ní ndii chíiⁿ ndichúúví ní ye^{n'e} tuūu amatista. ²¹ Ní ndu'u ndichúúví cheendi va'āi n'gēte miiⁿ ní ndiichúúví perlas. Ní ca'áámá ca'áámá cheendi va'āi ch'ēte miiⁿ ní 'áámá perla nūuⁿ. Ní yúúni ch'ēte ye^{n'e} yāāⁿ miiⁿ dámaāⁿ 'díi'nguāⁿ puro ní dinááⁿ tan'dúúcā vidrio deēve.

²² Ní 'úú nguée n'diichi mar 'áámá yaācū na yāāⁿ miiⁿ ti Señor chi Ndyuūs chi vée tanducue^{n'e} dendu'ū poder ye^{n'e} yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ s'uuuⁿ chi Ndyuūs chi yaācū ye^{n'e} yāāⁿ miiⁿ. ²³ Ní yāāⁿ miiⁿ nguée ne^{n'e} 'yāⁿā ndíi nguée ndúú 'iiyū chi deēve ye^{n'e} ti Ndyuūs chi deēve ngii ní deēve ye^{n'e} yāāⁿ miiⁿ, ní 'iiⁿyāⁿ chi duuchi 'iiti cuūchī ní deēve ye^{n'e} yāāⁿ miiⁿ. ²⁴ Ní 'iiⁿyāⁿ chi nadanguaⁿ'ai yā ye^{n'e} naciones chiicá yā ná deēve ye^{n'e} yāāⁿ miiⁿ. Ní reyes ye^{n'e} yāⁿāa 'cūū ndéε yā ch'ēte ye^{n'e} maáⁿ yā ndúúcū honra ye^{n'e} maáⁿ yā nduucú yā ndii yāāⁿ miiⁿ. ²⁵ Ní cheendi va'ai n'gēte ye^{n'e} yāāⁿ miiⁿ nguée nduudi núuⁿmaⁿ nguuví. Ní 'āā ntée vée n'gaaⁿ miiⁿ. ²⁶ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ye^{n'e} naciones ye^{n'e} iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní ndéε yā ye^{n'e} chi ch'ēte ndúúcū

honor ye^{n'e} naciones ye^{n'e} yā. ²⁷ Nguée cuuvi cundaā na yāāⁿ miiⁿ dendu'ū chi nguée deēve, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ yā chi nguée n'daacā, ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿ'a yā nduudu yaadi. Dámaāⁿ cundaā 'iiⁿyāⁿ chi canée nguūⁿ chi duuchi yā na libro ye^{n'e} vida cuen'e daāⁿmaⁿ chi ndéε 'iiⁿyāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī.

22

¹ Tuu'mi ní ángel miiⁿ ch'iⁿi yā 'úú 'áámá yíicú deēve naachi canée nuūⁿnīⁿ ye^{n'e} vida cuen'e daāⁿmaⁿ. Nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní deēve tan'dúúcā cristal ní ican'daā ye^{n'e} trono ye^{n'e} Ndyuūs ndúúcū trono ye^{n'e} 'iiⁿyāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī. ² Ní náávtan'a ye^{n'e} yúúni ch'ēte ye^{n'e} yāāⁿ miiⁿ ní nduu 'úúví lado ye^{n'e} yíicú miiⁿ cáta'ai yāⁿ'á ye^{n'e} vida cuen'e daāⁿmaⁿ chi ngii ndu'ū ndichúúví naaⁿ n'gui'i. Ni ca'aama 'íyú ní ngii 'áámá 'áámá naaⁿ n'gui'i ye^{n'e}. Ní tá'a yāⁿ'á miiⁿ chíiⁿ chi diiⁿ chi nduūvā ye^{n'e} vaadi ya'ai ye^{n'e} naciones. ³ 'Āā ntée vée mar 'áámá dendu'ū miiⁿ chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi condenado chi canée na yāāⁿ miiⁿ. Trono ye^{n'e} Ndyuūs ndúúcū trono ye^{n'e} 'iiⁿyāⁿ chi nguuví 'iiti cuūchī canée na yāāⁿ miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ chi dichíi'vē Ndyuūs canée yā miiⁿ. ⁴ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní snaáⁿ yā naáⁿ Ndyuūs ní canée nguūⁿ chi duuchi Ndyuūs nchēte yā. ⁵ Ní nguée cuuvi n'gaaⁿ yāāⁿ miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi n'gētinée yā miiⁿ nguée

nen'é yā mar 'áamá dεεve
yen'e lámpara ní nguée dεεve
yen'e 'yá'ā caati 'iivú Ndyuūs
ngú dεεve yā. Ní 'i'in'yān s'een
caan'maⁿ ntii'nyuⁿ yā cuen'e
daā'maⁿ cuen'e daā'maⁿ
tan'dúúca reyes.

*Tiempo taachi cuchii Jesu-
cristo ní 'āā canée nī'nuún*

⁶ Cuayiivi miiⁿ ní ángel can'a
yā chii yā 'úú: Nduudú 'cūū ní
nduudu cuaacu. Ní 'i'in'yān cu-
uvi cu'téenu yā nduudu miiⁿ.
Señor chi maaⁿ Ndyuūs yen'e
espíritus yen'e 'i'in'yān profetas
chi Ndyuūs ndεεvé yā, maáⁿ
yā dicho'ó yā ángel yen'e yā
chi ángel 'cuu'míⁿ yā 'i'in'yān
chi dichíí'vé Ndyuūs dendu'ū
chi 'āā canée chi chó'ōo ní 'āā
snee nī'nuún.

⁷ Jesús ngaⁿá yā ngii yā
ndís'tiī. 'Caandiveén nī. 'Úú
ní ndaá nuuⁿ. Dε'ε chúúca
yeenu 'i'in'yān chi 'caandiveén
yā nduudu cuaacu yen'e
Ndyuūs, nduudu chi canée
nguūⁿ na libro 'cūū.

⁸ 'Úú, chi Juan, ch'iindiveén
ní n'diichí dendu'ū chi 'túúca.
Ní cuayiivi chi n'diichí ní
ch'iindiveén chuū, candi-
itin'dií ná ca'a ángel chi ch'in'i
yā 'úú dendu'ū chi 'túúca
chi nen'é i'teenú ángel miiⁿ.

⁹ Naati ángel miiⁿ can'a yā
chii yā 'úú: Nguée diin di
'tíicā. 'Úú ntúūⁿ dichii'vé
Ndyuūs tan'dúúca dii ndúúcu
hermanos yen'e di chi ngaⁿá
yā nduudu cuaacu yen'é
Ndyuūs ndúúcu nducyáácá
yā chí 'caandiveén yā nduudu
cuaacu chi canée nguūⁿ na
libro 'cūū. Díí, cu'téenu di
Ndyuūs.

¹⁰ Ní ángel miiⁿ ní can'a
ntúūⁿ yā chii yā 'úú: Nguée
cunuuⁿ n'dé'ei di nduudu
cuaacu yen'é Ndyuūs chi
canée nguūⁿ na libro 'cūū
caati tiempo yen'e dendu'ū
chi 'túúca 'āā snee nī'nuún.
¹¹ Maaⁿ ní cu'néeⁿ nī 'i'in'yān
chi nguεε n'daacā idiíⁿ yā
chi 'tíicā diíⁿ yā. 'Tiicá ntúūⁿ
'i'in'yān chi nadacadiinúúⁿ
yā yen'e dendu'ū chi nguεε
n'daacā, cu'néeⁿ nī chi 'tíicā
diíⁿ yā. 'I'in'yān chi din'daacá
yā, cu'néeⁿ nī chi diíⁿ yā
'tíicā. 'I'in'yān chi 'áamá diíⁿ
yā ntii'nyuⁿ yen'e Ndyuūs
cu'néeⁿ nī chi 'aama diíⁿ yā
'tíicā.

¹² 'Caandiveén nī chiiⁿ chi
can'a Jesús. 'Úú ní núún nūuⁿ
ndaá. Ní ndεé premios chi
can'á ca'á 'áamá 'áamá 'i'in'yān
premios chi tuneé yā yen'e
ntii'nyuⁿ chi yen'e yā. ¹³ 'Úú ní
'i'in'yān vmnáán vmnaaⁿ ndíí
naachi 'cuiinu. 'Úú ní canée
naachi chinga'a ndíí cuayi-
ivi chí 'cuiinū tan'dúúca letras
yen'e alfabeto A ndíí Z, 'tíicā
'úú, ngaⁿá Jesús.

¹⁴ Dε'ε chúúca yeenu 'i'in'yān
s'een chi nandεεvé yā catecai
yā caati cuuvi cuta'á yā n'gui'i
yen'e yá'ná yen'e vida, ní cuuvi
cundaa yā cheendi va'ai yen'e
yáāⁿ miiⁿ ní cho'ó yā cuaaⁿ
chεētī va'ai chεeti nguuvi.
¹⁵ Naati cuaaⁿ daami yáāⁿ
miiⁿ ch'εetinée 'i'in'yān chi
nguée chi'téenu yā Ndyuūs
ndúúcu 'i'in'yān chí ngaatu,
ndúúcu 'i'in'yān chí can'á yā
ndúúcu ndaataá o isaⁿā
chi nguée yen'é yā, ndúúcu
'i'in'yān chi n'gii'núⁿ yā 'i'in'yān,

ndúúcū 'iī'yāⁿ chi i'téenu yā santos o ídolos ndúúcū nducyáácá 'iī'yāⁿ chi nen'é yā nginnche'etí yā 'iī'yāⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu yaadi.

16 'Úú Jesús idicho'ó ángel yen'é chi caaⁿ'maⁿ cuaacú yā yen'e nducuéⁿ'e cosas chi 'túúcā nanááⁿ ndís'tiī chi 'iī'yāⁿ yen'e yaācū s'een. 'Úú ní 'iī'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yen'e ndaata yen'e David 'úú. 'Úú ní 'iī'nyúⁿ chí ngúí δεεεε γεεεtiyaaⁿ.

17 Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ndúúcū 'iī'yāⁿ s'een chí yen'é Ndyuūs ngaⁿ'a yā 'tíicā: Ndís'tiī cuchíi nī. Ní 'āā du'ú nūuⁿ 'iī'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yen'é ní canéé chi caaⁿ'máⁿ yā: Cuchíi nī. Ní n'diī chí yaaca nī cuchíi nī. Cuchíi nī ndúúcū 'āā du'ú nūuⁿ 'iī'yāⁿ chí nen'é yā. Cuchíi nī ní cu'u nī yen'e nuūⁿnīⁿ yen'e vida cūeⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní nguéé δε'ε vεε cūndi'i yen'é nī nuūⁿnīⁿ yen'e vida cūeⁿ'e daāⁿmaⁿ.

18 'Úú ngaⁿ'á ngī nduudu cuaacu ca'áámá ca'áámá

'iī'yāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā nduudu yen'e dendú'ū chí canéé chí cuchíi chí canéé nguūⁿ na libro 'cūū. Nduuti chí 'áámá yā cu'neeⁿ ca n'deēe nduudú nguéé ti chí canéé nguūⁿ na libro 'cūū Ndyuūs ca'á yā 'iī'yāⁿ miiⁿ castigo yen'e yā yen'e nducuéⁿ'ē vaadi ya'ai chí canéé nguūⁿ na libro 'cūū. 19 Ní nduuti chí 'áámá 'iī'yāⁿ divíi yā naⁿ'a nduudu yen'é Ndyuūs yen'e dendú'ū chí cuchíi chí canéé nguūⁿ na libro 'cūū, 'tiicā ntúūⁿ Ndyuūs nadivíi yā parte chí cuuvi yen'e yā yen'e libro yen'e vida cūeⁿ'e daāⁿmaⁿ ndúúcū parte chí cuuvi yen'é yā yen'e yāāⁿ chí δεεεε yen'e chí canéé nguūⁿ na libro 'cūū.

20 'Iī'yāⁿ chí ngaⁿ'a cuaacú yā dendu'ū chí 'túúcā, 'iī'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a yā: Cuaacu níⁿ'nyuⁿ chí 'āā cuchíi nuúⁿ. 'Tíicā cuuvi. Cuchíi nī Señor Jesucristo.

21 Ní maaⁿ ní Señor Jesucristo yen'e yú téé yā ndís'tiī nducuéⁿ'ē chí n'daacā yen'é yā, ní canéé yā ndúúcū ndís'tiī. 'Tíicā cuuvi.